

ئەھمەد بەھجەت

ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرى

ئۇيغۇر تەرجىمە مەركىزى

ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرى

ئەھمەد بەھجەت

أنبياء الله

أحمد بهجت

تەرجىمە قىلغۇچى: سابىرجان
تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر: مۇھەممەد ئابدۇللاھ قارىم
مۆمىنجان سىدىق
مۇنەۋۋەر نىياز
ئ. روزى توختى
كوررېكتورى:

ئالاقىلىشىش ئادرېسى:

<http://www.munber.org>
<http://www.munber.net>

ئۇيغۇر تەرجىمە مەركىزى

مۇندەرىجە

ئۇلۇغ ئاللاھتىن بۇ كىتابنىڭ ئوقۇرمىنى، نەشر قىلغۇچىسى ۋە يازغۇچىسىنى ئەپۇ قىلىشنى

7 ..... تىلەيمەن!

8 ..... كۈن فەيەكۈن.....

11 ..... ياخشىلىقنىڭ سىمۋولى.....

13 ..... يامانلىقنىڭ سىمۋولى.....

14 ..... ئاللاھنىڭ ئادەملىرى.....

21 ..... قۇرئاندىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى.....

37 ..... ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالام.....

57 ..... ھەزرىتى نۇھ ئەلەيھىسسالام.....

74 ..... ھەزرىتى ھۇد ئەلەيھىسسالام.....

83 ..... ھەزرىتى سالىھ ئەلەيھىسسالام.....

92 ..... ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام.....

127 ..... لۇت ئەلەيھىسسالام.....

136 ..... ئىسمائىل ئەلەيھىسسالام.....

140 ..... بەيتۇللاھ.....

140 ..... (ئاللاھنىڭ ئۆيى).....

146 ..... ئىسھاق ئەلەيھىسسالام ۋە يەئقۇب ئەلەيھىسسالام.....

148 ..... يۇسۇف ئەلەيھىسسالام.....

197 ..... شۇئەيب ئەلەيھىسسالام.....

207 ..... ھەزرىتى ئىلياس ئەلەيھىسسالام.....

209 ..... ئىدرىس ئەلەيھىسسالام.....

210 ..... ئىليەسەئ ئەلەيھىسسالام.....

211 ..... زۇلكىفل ئەلەيھىسسالام.....

212 ..... ياسىن سۈرىسىدە ئىسمى تىلغا ئېلىنغان پەيغەمبەرلەر.....

214 ..... ئەييۇب ئەلەيھىسسالام.....

220 ..... ئەييۇبنىڭ بۇ سۆزىنىڭ مەنىسى نېمە ئىدى؟.....

222 ..... يۇنۇس ئەلەيھىسسالام.....

231 ..... مۇسا ۋە ھارۇن ئەلەيھىسسالاملار.....

318 ..... خىزىر ئەلەيھىسسالام.....

330 ..... مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن كەلگەن ئىسرائىل ئەۋلادىغا مەنسۇپ پەيغەمبەرلەر.....

333 ..... داۋۇد ئەلەيھىسسالام.....

346 ..... سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام.....

370 ..... سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبادەتخانىسى.....

375 ..... ئۇزەير ئەلەيھىسسالام.....

382 ..... زەكەرىيا ئەلەيھىسسالام.....

389 ..... يەھيا ئەلەيھىسسالام.....

396 ..... ئىسا ئەلەيھىسسالام.....

467 ..... مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام.....

ناھايتى مەھربان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن! كىرىش سۆز

بارلىق ھەمدۇ سانا اللە قا خاستۇر.....

ھۆرمەتلىك كىتابخان! اللە ئىنساننى ياراتتى، شۇنىڭ بىلەن تەڭلا پەيغەمبەرنى ياراتتى، شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ھەربىر قەۋم ۋە ھەر بىر يۇرتقا ئېھتىياجقا قارىتا پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتى. شۇ ئارقىلىق ئىنسانلارغا دىننى، دۇنيادىكى ياشاش (ئىنساندەك ياشاش) قانۇنىيەتلىرىنى ئۆگەتتى. شۇڭا پەيغەمبەرلەرنى شۇ ئىنسانلار ئىچىدىن چىقىرىپ يەنە شۇ ئىنسانلارغا ئۆلگە قىلدى. ئىنسانلار شۇ پەيغەمبەرلەرنى ئۆزلىرىگە ئۆلگە قىلىش جەريانىدا يەنە نۇرغۇن مەسىلىلەرگە يولۇقۇپ، بۇلارنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن شۇ پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق ياراتقان ئىگىسى اللە تىن يوليورۇق ئالدى. بۇ جەرياندا بىز ئۈچۈن قىممەتلىك تارىخى ئىبىرەتلەر مىراس قالدى. بىزنىڭ ۋەزىپىمىز شۇ قىممەتلىك تەجرىبە - ساۋاقلارنى توغرا بولغان مەنبەلەردىن توغرا شەكىلدە قوبۇل قىلىش بولۇپ، ئەكسىچە بولغاندا يا ئۇ پايدىلاردىن مەھرۇم قالىمىز ياكى ئۇنى خاتا مەنبەلەردىن ئېلىپ ئۆز ئىمان - ئەقىدىمىزگە شەك كەلتۈرۈۋالىمىز. ھەتتا ئىماندىن چىقىش تەھلىكىسىگە دۇچ كېلىمىز. بۇنىڭ مىسالى دىيارىمىزدا نەشىر قىلىنغان رەبغۇزىنىڭ قىسسەسۇل ئەنبىيا ناملىق كىتابىدەك يەھۇدىلارنىڭ قىسسەلىرىنى ئايرىماستىن پەيغەمبەرلەر قىسسەسى قىلىپ كۆرسەتكەن. مەسىلەن: شۇ كىتابنىڭ 371 - بېتىدە داۋۇد ئەلەيھىسسالام قىسسەسىدە داۋۇد ئەلەيھىسسالام قول ئاستىدىكى بىر ئەسكەر باشلىقنىڭ ئايالىغا كۆزى چۈشۈپ قېلىپ، ئۇنىڭغا يېتىش ئۈچۈن ئۇ ئادەمنى ئۆلىشى ئېنىق بولغان بىر يەرگە بۇيرۇپ ئۆلتۈرۈۋاتىدۇ. ئەھلى سۈننە ۋە لىجەمائەتنىڭ ئەقىدىسى بويىچە پەيغەمبەر گۇناھى كەبىر ئىشلىدى دېسە ئۇنىڭ ئىمانىغا دەخلى يېتىدۇ.....

يۇقىرىقى سەۋەبلەر تۈپەيلى ئۇيغۇر تەرجىمە مەركىزى ئىسلام دۇنياسىنىڭ قوبۇل قىلىشىغا ئىرىشكەن. پەقەت ئەرەبچە نۇسخىسىلا 12 قېتىم بېسىلىپ 120 مىڭ نۇسخىدىن كۆپ بېسىلغان شەيخ ئەھمەد بەھجەتنىڭ اللە نىڭ پەيغەمبەرلىرى ناملىق ئەسىرىنى تۈركچىدىن ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلدى. تەرجىمىسى ئەرەبچە نۇسخىسى بىلەن قايتا سېلىشتۇرۇلدى. بۇ ئەسەر ۋە پەيغەمبەرلەر ھەققىدە ئاپتۇر يېتەرلىك چۈشەنچە بەرگەن شۇڭا بۇ يەردە تەپسىلى توختالمايمىز. ئاخىرىدا ئۇلۇغ اللە تائالادىن ھەممىزگە توغرا يول توغرا چۈشەنچە ۋە شۇنىڭغا لايىق ئەمەل - ئىخلاس ئاتا قىلىشىنى، شۇ ئارقىلىق دۇنيا ئاخىرەتنىڭ بەخت سائادىتىگە ئېرىشىشىمىزنى تىلەيمەن!

ھۆرمەت بىلەن : ئۇيغۇر تەرجىمە مەركىزى

يەھىيەنىڭ نەشرىگە كىرىش سۆز

ئى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە (سەن ھەر تۈرلۈك كەمچىلىكلەردىن خالىي سەن)!

ئى ئاسمان ۋە زېمىننىڭ ياراتقۇچىسى! سۇبھانەكە!

ئى ئاسمان ۋە زېمىننىڭ نۇرى! سۇبھانەكە!

ئى ئەڭ ئالىي مەرتىۋىلىك زات! سۇبھانەكە!

ئى ئۇلۇغ ئەرشنىڭ ئىگىسى! سۇبھانەكە! ھەمدى، ئۇلۇغلۇق ۋە شەرەپ ساغلا ئائىتتۇر.

ئى غەيبىنى ۋە غەيب سىرتىدىكىنى بىلگۈچى! سۇبھانەكە!

ئى مەخپىي ۋە يوشۇرۇن ئىشلارنى بىلىپ تۇرغۇچى زات! سۇبھانەكە!

ئى بىر نەرسىنى ئىرادە قىلغاندا، ئۇنىڭغا: ”ۋۇجۇدقا كەل“ دېگۈچى ۋە ئۇنى دەرھال ۋۇجۇدقا كەلتۈرگۈچى زات! سۇبھانەكە!

ئى ھەممىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى ئۆز ئىلكىدە تۇتقۇچى ۋە ھەممە ئۇنىڭغا قايتقۇچى زات! سۇبھانەكە!

ئى ئۆزى ۋە پەرىشتىلىرى قاراڭغۇ زۇلمەتتىن يورۇقلۇققا چىقىرىش ئۈچۈن بىزگە رەھمەت يوللىغۇچى! سۇبھانەكە!

ئى ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكىلەرنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى يۇلتۇزلارنىڭ، ئاسماندىكى جىسىملارنىڭ ۋە يىراقتىكى ماكانلارنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى ئىككى شەرقنىڭ ۋە ئىككى مەغربىنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى يەتتە قات ئاسماننىڭ ۋە ئۇلارنىڭ كۆلەڭگىسىدىكى نەرسىلەرنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى يەتتە قات زېمىننىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى نەرسىلەرنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى تەۋرات، زەبۇر، ئىنجىل ۋە قۇرئاننىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى مۇسا بىلەن ھارۇننىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى داۋاد بىلەن سۇلايماننىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى يەھيا بىلەن ئىسمائىلنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى مۇھەممەد بىلەن ئىبراھىمنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!
ئى ئادەم، نۇھ، ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسى ۋە ئالى ئىمران (ئىمران ئائىلىسى) نىڭ
پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى پەرىشتىلەرنىڭ ۋە روھنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!
ئى جىبرائىل ۋە مىكائىلنىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!
ئى سىدرە تۇل مۇنتەھاننىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!
ئى جەننەت تۇل مەئۋانىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!
ئى فىردەۋسۇل ئەلاننىڭ پەرۋەردىگارى! سۇبھانەكە!

ئى جەھەننەمنىڭ پەرۋەردىگارى سۇبھانەكە! مەرھەمەت قىلغىن، مەرھەمەتنىڭ بىلەن
بىزنى دوزاخ ئوتىدىن ساقلىغىن! ئى مەرھەمەتلىكلەرنىڭ ئەڭ مەرھەمەتلىكى!
ئى قىيامەت كۈنىنىڭ ئىگىسى! سۇبھانەكە!

ئى ئەسمائۇل ھۇسنا (گۈزەل ئىسىملار) نىڭ ئىگىسى! سۇبھانەكە!
ئى پەرۋەردىگارىمىز! سەن ئۇلۇغ سەن، ساڭا بولغان ھەمدۇسانامىز چەكسىز دۇر.
سەن ئۆزەڭنى مەدھىيەلىگىنىڭدەكتۇرسەن. سۇبھانەكە!

ئى پەرۋەردىگارىمىز! ئەڭ پاك، چىرايلىق ۋە پۈتمەس – تۈگىمەس مەدھىيەلەرنى
ساڭا ئېيتىمىز! سەن مۇبارەك ۋە كاتتا زات سەن!

ئى پەرۋەردىگارىمىز! گەرچە سېنىڭ بىزگە ئاتا قىلغان نېمەتلىرىڭگە توغرا
كەلگۈدەك ھەمدۇ سانا بولمىسىمۇ، تاقىتىمىزنىڭ يېتىشىچە ھەمدى ئېيتىشقا
تىرىشىمىز.

ئى پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە ئاتا قىلغان سانى چەكسىز ۋە ھەر تۈرلۈك نېمەتلىرىڭ
ئۈچۈن، ساڭا سانى ۋە تۈرىنى ئۆزىمىز بىلەلمىگۈدەك دەرىجىدە ھەمدى ئېيتىمىز.

ئى پەرۋەردىگارىمىز! ساڭا زاتىڭنىڭ ئۇلۇغلىقىغا، كۈچ – قۇدرىتىڭنىڭ
بۈيۈكلۈكىگە، لۇتقىڭنىڭ چەكسىزلىكىگە مۇۋاپىق شەكىلدە ھەمدى ئېيتىمىز.

ئى پەرۋەردىگارىمىز! مەخلۇقاتلىرىڭنىڭ سانى، ئەرشىڭنىڭ ئېغىرلىقى،
كەلىمىلىرىڭنىڭ سىياھى، رەھىمىتىڭنىڭ كەڭلىكى ۋە نەپسىڭنىڭ خۇشلۇقى بىلەن تەڭ
نەسبەتتە ھەمدى ئېيتىمىز.

ئى پەرۋەردىگارىمىز! سەن رازى بولغىدەك دەرىجىدە ھەمدى ئېيتىمىز. ئى
ئۇلۇغلارنىڭ ئەڭ ئۇلۇغى! ئى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى!

سۇبھانە رەببىكە رەببىل ئىززەتى ئەممايەسفىن، ۋە سەلامۇن ئەلەل مۇرسەلىين،
ۋە لەھەمدۇلىللاھى رەببىل ئالەمىين (سېنىڭ كۈچ – قۇدرەتلىك رەببىڭ ئۇلارنىڭ
نېمەتلىرىدىن بەھاجەتتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالاملار بولسۇن! ئالەملەرنىڭ رەببى
بولغان ئاللاھقا ھەمدۇ سانالار بولسۇن)!

ئون ئىككىنچى نەشرىگە كىرىش سۆز

بەزى كىتابلار باركى، يازغۇچى ئۇنى قەلىمى بىلەن يازغانلىقىنى ھېس قىلىدۇ. يەنە بەزى كىتابلار باركى، يازغۇچى ئۇلارنىڭ ئۆزىگە قەلبىنىڭ ئەڭ پاك يەرلىرىدىن يازدۇرۇلغانلىقىنى ھېس قىلىدۇ. ئۇنىڭ بۇ ھەقتە ئوتتۇرىدا ۋاستىچى بولۇشتىن باشقا رولى بولمايدۇ.

بۇنىڭ مەدھىيىلىگۈدەك بىر تەرىپى يوق. چۈنكى دەسلەپتە قەلبىنى پاكلىغۇچى ئاللاھتۇر، نەتىجىدە ئۇنىڭ ۋاستىچى بولۇشىنى ئىرادە قىلغانمۇ ئاللاھتۇر.

مېنىڭچە، بۇ كىتاب كېيىنكى تۈرگە كىرىشى مۇمكىن.

مەن خۇددى يۈرەك سۆزلىرىنى قۇرلارغا تۆكۈۋاتقان ئادەمدەك يازماقتا ئىدىم. كىتابنى يېزىش جەريانىدا رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە كەڭبەدە سەجدە قىلىۋاتقاندا ھېسسىياتقا چۆمۈلدۈم.

ئىبراھىم مۇئەللىم مەن بىلەن ئالاقىلىشىپ: «كىتابنى ئون ئىككىنچى نەشرىگە تەييارلىدۇق. شۇنىڭغا كىرىش سۆز يېزىپ بەرگەن بولساڭ» دېدى.

ئۆز – ئۆزەمگە: «ئاللاھقا شۈكرى! ئۇنىڭغا مەخلۇقاتلىرىنىڭ سانى، ئەرشىنىڭ ئېغىرلىقى، كەلىمىلىرىنىڭ سىياھى، رەھىمىتىنىڭ كەڭلىكى ۋە نەپسىنىڭ خۇشلۇقى بىلەن تەڭ نىسبەتتە ھەمدى ئېيتىمەن» دېدىم.

پەرۋەردىگارمىز! ساڭا چەكسىز ھەمدى ئېيتىمىز!

سەن ئۆزەڭنى مەدھىيىلىگەندەكتۇرسەن، سۇبھانەكە! ...

ئىچىمدە مەغرۇرلۇق، مۇتەكەببىرلىك تۇيغۇسى ھېس قىلىمىدىم.

ئەكسىچە، بىردىنلا ئەندىشە ھېسسىياتى تۇغۇلدى.

كېيىنچە، كىتابنىڭ نەشر قىلىنىشى بىلەن ئۆزەمگە كەلگەندەك بولدۇم. كىتاب تىراژىنىڭ 120 مىڭدىن ئېشىشى، كىتاب تېمىسىنىڭ قىممەت – ئېتىبارى، يەنى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاللاھنىڭ نەزىرىدىكى ئورنىنىڭ يۇقىرىلىقىغا مۇناسىۋەتلىكتۇر.

ئۇنداق بولغانىكەن، ئەندىشە قىلىشىمنىڭ ئورنى يوق ئىدى.

بۇ كىتابنىڭ نەشر قىلىنىشى ياكى قىلىنماسلىقىمۇ مۇھىم ئەمەس ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھتىن بۇ كىتابنىڭ ئوقۇرمىنى، نەشر قىلغۇچىسى ۋە يازغۇچىسىنى ئەپۋ قىلىشىنى تىلەيمەن!

كۈن نەپەس

«ۋۇجۇدقا كەل دەيدۇ - دە، ئۇ ۋۇجۇدقا كېلىدۇ»

ئۇلۇغ ئاللاھ كائىناتى، ئۇنىڭدىكى يۇلتۇزلارنى، قۇياشنى، پىلانېتلارنى، يەر - زېمىننى ۋە باشقا بىز بىلىدىغان - بىلمەيدىغان بارلىق شەيئەلەرنى يارىتىشنى ئىرادە قىلغاندا، ئۇلارغا: «ۋۇجۇدقا كەل!» دەپ ئەمر بېرىدۇ - دە، ئۇلار ۋۇجۇدقا كېلىدۇ.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۆزىنىڭ بىر نەرسىنى ياراتماقچى بولغاندا، ئۇنىڭ ۋۇجۇدقا كېلىشى ئۈچۈن ئەمر بېرىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ مۇنداق دېدى: «ئاللاھ بىرەر شەيئەنى (يارىتىشنى) ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭغا «ۋۇجۇدقا كەل» دەيدۇ - دە، ئۇ ۋۇجۇدقا كېلىدۇ»

بۇ، تەكۋىن (ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈش، پەيدا قىلىش، يارىتىش) بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمردۇر.

ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئەمرى ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى تەكۋىن بىلەن مۇناسىۋەتلىك، يەنە بىرى تەشرىئ (شەرىئەت ئورنىتىش) بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر.

تەكۋىن بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمرى بولسا، مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان ۋە تەرەققىي قىلىۋاتقان كائىنات بويىسىۋىدىغان (ئاللاھنىڭ) ئىلمى، كەسكىن ۋە نۇقسانسىز قانۇنىيەتلىرى دېمەكتۇر. تەشرىئ بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمرى بولسا، ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئىنسانلارغا تەبلىغ قىلىش ئۈچۈن پەيغەمبەرلىرىگە ۋەھىي ئارقىلىق بىلدۈرگەن ۋە ئىنسانلارنىڭ ئۇنىڭغا مەھكەم ئېسىلىشى ۋە ئىتائەت قىلىشى كېرەك بولغان قانۇنلىرىدۇر.

ئاللاھنىڭ تەكۋىن بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمىرلىرى تەشرىئ بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمىرلىرىدىن بۇرۇن كېلىدۇ ھەم ئۇ «مۇتلەق» بولىدۇ. مەسىلەن، ئاسمانغا مەۋجۇت بولۇش ياكى بولماسلىق ئىختىيارلىقى بېرىلمىگەن، زېمىنغىمۇ ھەم شۇنداق.

تەشرىئ بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمىرلىرىدە بولسا، ئىنسان ئىرادىسىگە ئىختىيارلىق بېرىلگەن. شۇنداقلا، ئۇنىڭدا مەسئۇلىيەت ۋە ئۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان جاۋابكارلىققا تارتىلىش خۇسۇسىيىتى، تاللاش ھوقۇقى قاتارلىقلارمۇ بېرىلگەن.

ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ تەكۋىن بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمرى ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى كۆرمىدىڭىزمۇ؟

«ئاندىن ئۇ ئاسماننى (يارتىشقا) يۈزلەندى، ھالبۇكى، ئۇ تۇمان ھالىتىدە ئىدى، ئاسمان بىلەن زېمىنغا: «ئىختىيارى ياكى ئىختىيارسىز ھالدا كېلىڭلار (يەنى ئەمرىمنى قوبۇل قىلىڭلار)» دېدى. ئىككىلىسى: «ئىختىيارى كەلدۇق» دېدى.»

ئاللاھ تەشرىف بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمرى ھەققىدە مۇنداق دېدى: «دېندا (ئۇنىڭغا كىرىشكە) زورلاش يوقتۇر». «خالغان ئادەم ئىمان ئېيتسۇن، خالغان ئادەم كاپىر بولسۇن».

«ئىختىيارلىق» تەشرىف بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمرگە ھاكىم بولسىمۇ، تەكۋىن بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمردىن پۈتۈنلەي مەھرۇمدۇر. بەلكى بۇ، ئۇلۇغ رەببىمىزنىڭ تۆۋەندىكى ئايىتىدە كۆزدە تۇتۇلغان نەرسە بولسا كېرەك: «شۈبھىسىزكى، بىز ئامانەتنى (يەنى پەرزلەرنى ۋە شەرىئەت تەكلىپلىرىنى) ئاسمانلارغا، زېمىنغا ۋە تاغلارغا تەكلىدۇق، ئۇلار ئۇنى ئۈستىگە ئالمىدى، ئۇنىڭ (ئېغىرلىقىدىن) قورقتى، ئۇنى ئىنسان ئۈستىگە ئالدى، ئىنسان ھەقىقەتەن (ئۆزىگە) زۇلۇم قىلغۇچىدۇر، ھەقىقەتەن ناداندۇر».

ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ بۇ مەسئۇلىيەتتىن قورقۇپ، ئۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالماسلىقى، پەقەت ئۇلارنىڭ ئەسلىي تەكۋىن ۋە ئەزەلىي تەقدىر پېتى يۈكلەنمەيدىغان نەرسىنى رەت قىلغانلىقىنى تەسۋىرلەپ بەرگەن ئەڭ ئۈلگىلىك مىسالدۇر.

بۇ يەردە، ئاسمان - زېمىننىڭ مەسئۇلىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشىنى رەت قىلىشى، ئۇلارنىڭ ئىختىيارلىقىغا قويۇلغانلىقى تۈپەيلىدىن ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ مەجبۇرى بولماي، ئىختىيارى يارىتىلغانلىقى تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققانىدى. ئايەتتىكى مىسال ۋە تەشەببۇھ (ئوخشىتىش)، پەقەت ئۇنى ئىنسانلارغا چۈشەنلەنگۈدەك ھالغا كەلتۈرۈپ بايان قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

تەكۋىن بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمر بىز ئۈچۈن غەيبتۇر.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئاسمانلارنى، زېمىننى ۋە بىز كۆرۈپ تۇرغان شەيئىلەرنى ياراتتى. ئەمما بىز ئۇلارنىڭ قاچان، قانداق ئۇسۇل ۋە قانداق ۋاسىتە بىلەن يارىتىلغانلىقىنى بىلمەيمىز.

شۇنداقلا، ئاسمان - زېمىننىڭ يارىتىلىش نۆۋىتىنى، يەنى قايسىسىنىڭ بۇرۇن، قايسىسىنىڭ كېيىن يارىتىلغانلىقىنى بىلمەيمىز. يارىتىشنىڭ ۋۇجۇدقا چىقىشى، قانداق مەيدانغا كەلگەنلىكى ۋە يارىتىلىش شەكلى بىز ئۈچۈن نامەلۇم بولۇپ، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا خاس سىرلاردۇر. لېكىن بىز بۇ سىرلارنىڭ تېگىگە يېتىش ئۈچۈن، يەر يۈزىدىكى

سۈرە فۇسسىلەت 11 - ئايەت.

سۈرە بەقەرە 256 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە كەھفى 29 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە ئەھزاب 72 - ئايەت.

مىڭلارچە ئىلىم ۋە تېمىلارنى ئۆزىمىز خالىغان شەكىلدە تەتقىق قىلماقتىمىز. ئەمما بىز بۇ ھەقتە ئاللاھنىڭ بىزگە بىلدۈرگىنىدىن باشقا ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدۇق.

ئۇلۇغ ئاللاھ بىزگە ئۆزىنىڭ ئاسمان - زېمىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى شەيئىلەرنى ئالتە كۈن ئىچىدە ياراتقانلىقىنى بىلدۈرمەكتە: ﴿ئاللاھ ئاسمانلارنى، زېمىننى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى نەرسىلەرنى ئالتە كۈندە ياراتتى، ئاندىن ئەرش ئۈستىدە (ئۆزىگە لايىق رەۋىشتە) قارار ئالدى﴾.

يەنى ئاللاھ ئاسمانلارنى، زېمىننى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى نەرسىلەرنىڭ ئالتە كۈندە يارىتىلىشىنى ئەمىر قىلدى، ئۇلارمۇ ئالتە كۈن ئىچىدىلا بارلىققا كەلدى.

بۇ ئالتە كۈن، ئاللاھنىڭ كۈنلىرى بولۇپ، ئۇلار بىز ھازىر ياشاۋاتقان كۈنلەرگە ئوخشىمايدۇ. چۈنكى بىز قۇياش ئەتراپىدا ئايلىنىۋاتقان يەر شارىنىڭ ئۆز ئوقىنى بىر ئايلىنىپ چىقىشىنى «بىر كۈن» دەپ قارايمىز. ئەمما ئاللاھ تىلغا ئالغان كۈنلەر بولسا، ئاسمان - زېمىن يارىتىلىشتىن بۇرۇنقى كۈنلەردۇر.

شۇڭا ھېساب ۋە كۈنلەرنىڭ ئۇزۇن - قىسقىلىقى پەرقلىق بولىدۇ - ئەلۋەتتە! بۇ ئالتە كۈن، بەلكىم ھازىرقى ھېسابىمىزدىكى مىڭلارچە يىل ياكى مىليونلارچە ئەسىرلەرگە تەڭ كېلىشى مۇمكىن. ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ياكى ئاز بولۇشىمۇ مۇمكىن. بەلكىم ئاللاھنىڭ ھېسابىغا كۆرە، پۈتۈنلەي باشقا بىر نەرسىدۇر.

شۇڭا بۇ، بىز تەبىر بېرەلمەيدىغان ۋە قارىغۇلارچە جۈپلۈشكە بولمايدىغان، غەيبكە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىدۇر.

غەيبتىن پەقەت ئاللاھ بىزگە بىلدۈرگەن مەلۇماتلار ئارقىلىق خەۋەردار بولالايمىز. چۈنكى غەيب بىزنىڭ ئەقلىمىز ۋە زامانىمىزدىن يىراق نەرسە بولغاچقا، بىز ئۇنى ئۆز تەپەككۈرىمىز ئارقىلىق ئەمەس، بەلكى پەقەت ئاللاھنىڭ بىلدۈرۈشى ئارقىلىقلا بىلەلەيمىز.

ئاللاھ ئاسمانلارنى، زېمىننى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى نەرسىلەرنى ئالتە كۈندە ياراتقاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ ئەرش ئۈستىدە قارار ئالغانلىقىنى بىلدۈردى. ھەممە نەرسە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلدى، ئۇنىڭغا سەجدە قىلدى ۋە ئۇنىڭ ئۇلۇغلىقىنى قوبۇل قىلدى. ئۇلۇغ ئاللاھ ھەممە نەرسىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى ئۆز قولىدا تۇتىدۇ، ھەممە نەرسە ئۇنىڭغا موھتاجدۇر، ئەمما ئۇ ھېچنېمىگە موھتاج ئەمەس.

ئەمىر ئاخىرلاشتى ۋە ئاللاھنىڭ ئىرادىسى ئورۇندالدى. كائىنات يارىتىلدى، ئۇ يارىتىلغاندىن كېيىن، ياراتقۇچىغا سەجدە قىلىندى. ئۇنىڭغا موھتاج بولغانلىقىغا ۋە ئۇنىڭدىن ياردەم تەلەپ قىلغانلىقىغا دائىر سەجدە قىلىندى.

ياخشىلىقنىڭ سەۋۋىسى

پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئەسكەرلىرى، ياراتقان مەخلۇقلىرىنىڭ ئەڭ كاتتىلىرى ۋە ئەڭ ياخشىلىرىدۇر. ئۇلارمۇ مەۋجۇدىيەت بولۇپ، ھەر بىرىنىڭ ئۆز ۋاقتىدا، كېچىكتۈرمەي ئىجرا قىلىدىغان ۋەزىپىلىرى بار. مەسىلەن، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا، ئاللاھنىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتىدىغان ۋەھىيلىرىنى پەيغەمبەرلەرگە يەتكۈزۈش ۋەزىپىسى ۋە ئۇندىن باشقا تۈرلۈك ۋەزىپە تاپشۇرۇلغان پەرىشتىلەر بار بولۇپ، بۇ پەرىشتىلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى (ئاللاھنىڭ مەخلۇقلىرىنىڭ ئەڭ شەرەپلىكى ۋە ياخشىلىقنىڭ سەۋۋىسى بولغان) جىبرىئىلدۇر.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنى «روھۇل ئەمىن (ئىشەنچلىك)» دەپ ئاتىدى: ﴿ئاللاھلاندۇرغۇچىلاردىن بولۇشۇڭ ئۈچۈن، ئىشەنچلىك جىبرىئىل ئۇنى سېنىڭ قەلبىڭگە ئېلىپ چۈشتى﴾.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنى يەنە «روھۇل قۇددۇس» دەپمۇ ئاتىدى: ﴿ئېيتقىنىكى، قۇرئاننى جىبرىئىل (روھۇل قۇددۇس) مۆئمىنلەرنىڭ (ئىمانىنى) مۇستەھكەم قىلىش ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارغا ھىدايەت ۋە خۇشخەۋەر قىلىپ، پەرۋەردىگارىڭ ھۇزۇرىدىن راستچىللىق بىلەن نازىل قىلدى﴾.

ئاللاھ ئۇنىڭغا «روھ» ئىسمىدىن باشقا «ئىززەتلىك ئەلچى» ئىسمىنى بەرگەندى: ﴿قۇرئان ھەقىقەتەن (ئاللاھنىڭ) ئىززەتلىك بىر ئەلچى (ئارقىلىق نازىل قىلىنغان) سۆزىدۇر. ئۇ (ئەلچى) كۈچلۈكتۇر، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىلىكتۇر. پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىدۇر. بۇ يەردە (يەنى ئاسماندا) ئۇ ئىشەنچلىكتۇر﴾.

ئۇلۇغ ئاللاھ سۈرە قەدرە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەرىشتىلەر ۋە جىبرىئىل (روھ) شۇ كېچىدە پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئەمرى بىلەن، (زېمىنغا ئاللاھ تەقدىر قىلغان) بارلىق ئىش ئۈچۈن چۈشىدۇ﴾.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنى يەنە «كۈچلۈك پەرىشتە» دەپمۇ ئاتىغانىدى: ﴿ساقىغان يۇلتۇزلار بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ ھەمراھىڭلار (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) گۇمراھ بولمىدى ۋە يولدىن ئاداشمىدى. (ئۇ) ئۆز نەپسى خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ. پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھىينىلا سۆزلەيدۇ. ۋەھىينى ئۇنىڭغا كۈچلۈك پەرىشتە (جىبرىئىل) تەلىم بەردى. ئۇنىڭ (يەنى جىبرىئىلنىڭ) كۆرۈنۈشى چىرايلىق بولۇپ، يۇقىرى ئۇيۇقتا (ئۆز شەكلىدە) تۇردى. ئاندىن ئۇ ئاستا - ئاستا (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) يېقىنلىشىپ، تۆۋەنگە ساڭگىلىدى. ئۇ (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا)

سۈرە شۇئەرا 193 - ۋە 194 - ئايەتلەر.

سۈرە نەھل 102 - ئايەت.

سۈرە تەكۋىن 19 - دىن 21 - ئايەتكىچە.

سۈرە قەدر 4 - ئايەت.

ئىككى ياقاق مىقدارى ياكى ئۇنىڭدىنمۇ يېقىنراق يېقىنلاشتى. ئاللاھ بەندىسىگە (جىبرىئىل ئارقىلىق) تېگىشلىك ۋە ھىيلەرنى ۋە ھىيى قىلدى. ئۇنىڭ كۆرگىنىنى دىلى ئىنكار قىلمىدى (يەنى راست كۆردى). ﴿

مانا بۇلار جىبرىئىلنىڭ ئىسىملىرىدۇر.

جىبرىئىلغا «روھ» ئىسمى بېرىلىپ، «قۇددۇس» قا نىسبەت قىلىنغان بولۇپ، «قۇددۇس» - ئۇلۇغ ۋە ئەزىز ئاللاھتۇر. ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنى خۇددى ئادەمنى ياراتقاندا، ئاتا - ئانىسىز ۋە ئۆزگىچە (يەنى ئوخشىشى يوق بىر شەكىلدە) ياراتتى. ئەمما جىبرىئىل «خاتالىق ۋە گۇناھ ئۆتكۈزۈشى جائىز بولغان جەسەت» ئەمەسلىكى بىلەن ھەزرىتى ئادەمدىن پەرقلىنىپ تۇرىدۇ. جىبرىئىل - ئىسمى ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن تەڭ زىكىر قىلىنغان، ئىتائەتكار ۋە ئىشەنچلىك روھتۇر. ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭ ئىسمىنى ئۆز ئىسمى بىلەن بىللە زىكىر قىلىش ئارقىلىق، ئۇنىڭغا ئىلاھىي شەرەپ ئاتا قىلغانىدى.

يەھۇدىيلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «ساڭا ۋە ھىيىنى كىم يەتكۈزدى؟» دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جىبرىئىل» دەپ جاۋاب بەردى. يەھۇدىيلار: «جىبرىئىل بىزنىڭ دۈشمىنىمىزدۇر. ئەگەر ساڭا پەيغەمبەرلىكنى مەككەل يەتكۈزگەن بولسا، ساڭا ئىشەنگەن ۋە ئىتائەت قىلغان بولاتتۇق» دېيىشتى.

ئاللاھ پەرىشتىلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىگە بولغان پوزىتسىيىسىنى ئېنىق بىر ئىپادە بىلەن مۇنداق دەپ بايان قىلغانىدى: ﴿ئېيتقىنىكى، جىبرىئىلغا دۈشمەن بولغان ئادەم (ئاللاھقا دۈشمەندۇر)، چۈنكى ئۇ (يەنى جىبرىئىل) ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن ئۆزىدىن ئىلگىرىكىنى (يەنى ساماۋىي كىتابلارنى) تەستىق قىلغۇچى، توغرا يول كۆرسەتكۈچى، مۆمىنلەرگە بىشارەت بەرگۈچى قۇرئاننى سېنىڭ قەلبىڭگە نازىل قىلدى. كىمكى ئاللاھنى، ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى، جىبرىئىلنى، مەككەلنى دۈشمەن تۇتىدىكەن (ئاللاھنى دۈشمەن تۇتقان بولىدۇ)، شۈبھىسىزكى، ئاللاھ كاپىرلارنى دۈشمەن تۇتىدۇ﴾.

ئاللاھ نېمە ئۈچۈن جىبرىئىل بىلەن مەككەلنىڭ نامىنى ئاللاھدە تىلغا ئالدى؟ چۈنكى، ئۇلارنىڭ شەرەپلىك ۋە كاتتا پەرىشتىلەر ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈندۇر.

ئالدىمىزدىكى بايلاردا، جىبرىئىلنىڭ ئىسمىنى پات - پات تىلغا ئېلىپ ئۆتىمىز. ئۇ، ئەرشتىن كەلگەن ۋە ھىيىنى يەرگە يەتكۈزۈپ بەرگۈچى «روھۇل ئەمىين» دۇر. ئۇ، بەزى - بەزىدە غايىب بولىدۇ. ئۇ پەيدا بولغان ۋاقىتتا، ئاللاھنىڭ رەھمىتىمۇ بىللە ئوتتۇرىغا چىقىدۇ ۋە بىر پەيغەمبەر ئۆز مىللىتىگە ئەۋەتىلىدۇ. ئاللاھنىڭ كىتابلىرىدىن بىرى ئىنسانلارغا چۈشۈرۈلىدۇ.

يامانلىقنىڭ سىمۋولى

ئۇلۇغ ئاللاھ پەرىشتىلەر بىلەن بىرگە «جىن» ئىسىملىك باشقا مەخلۇقلارنىمۇ ياراتتى.

جىنلار كۆرۈنمەيدىغان مەخلۇقلار بولۇپ، بىز كۆرەلەيدىغان تەنلەرگە (جىسىملارغا) ئوخشىمايدۇ. مانا بۇ، جىنلار بىلەن پەرىشتىلەر ئارىسىدىكى بىردىنبىر ئوخشىتىش ئۇسۇلىدۇر. ئۇندىن باشقا، پەرىشتىلەر بىلەن جىنلارنىڭ يارىتىلىشىمۇ پەرقلىق بولۇپ، جىنلار ئوتتىن، پەرىشتىلەر نۇردىن يارىتىلغان. پەرىشتىلەر - ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ كائىناتتىكى ئەمر - پەرمانلىرىنى بەجا كەلتۈرۈش ئۈچۈن يارىتىلغان ئەسكەرلەردۇر. يەنى پەرىشتىلەر ياخشىلىق ۋە خەير ئۈچۈنلا يارىتىلغان.

جىنلار ھەر تۈرلۈك بولۇپ، ئارىلىرىدا ياخشىلىرىمۇ ۋە يامانلىرىمۇ بار. ئۇلۇغ ئاللاھ جىن سۈرىسىدە (جىنلارنىڭ تىلى بىلەن) مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىزنىڭ ئىچىمىزدە ياخشىلارمۇ، ئۇنىڭدىن تۆۋەن تۇرىدىغانلارمۇ بار، بىز تۈرلۈك يوللارغا بۆلۈندۈك﴾.

﴿بىزدىن مۇسۇلمانلار ۋە ھەق يولدىن چىققۇچىلارمۇ بار، مۇسۇلمان بولغانلار توغرا يولنى ئىزدىگەن بولىدۇ. توغرا يولدىن چىققۇچىلار جەھەننەمگە ئوتۇن بولىدۇ﴾.

جىنلار داۋاملىق تۈردە كۆپىيىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سەلەر مېنى قويۇپ ئۇنى (ئىبلىسنى) ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادىنى دوست قىلىۋالامسىلەر؟﴾.

جىنلارنىڭ ئىچىدە توغرا يولغا ئەگىشىپ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدىغانلار ۋە بەندىلىككە مۇناسىپ بولمىغان ھالدا كىبىرلىكنى يوشۇرۇپ ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدىغانلارمۇ بار.

ئىبلىس - جىنلارنىڭ ئەڭ مەشھۇرى بولۇپ، ئۇ پەرىشتىلەرنىڭ ئارىسىدا تۇرغاندا، ئاللاھ ئۇلارنى «ئادەم» گە سەجدە قىلىشقا بۇيرىدى. ئەمما ئۇ سەجدىنى رەت قىلدى ۋە كائىناتتىكى يامانلىقلارنىڭ سىمۋولى بولۇپ قالدى.

بەزىلەر: «ئىبلىس پەرىشتىلەر بىلەن بىللە تۇرغاچقا، ئۇمۇ پەرىشتىدۇر» دەپ قارايدۇ. توغرىسى، ئۇ جىندۇر. چۈنكى ئۇلۇغ ئاللاھ كەھف سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆز ۋاقتىدا بىز پەرىشتىلەرگە: «ئادەمگە سەجدە قىلىڭلار» دېدۇق، ئىبلىستىن باشقا ھەممىسى سەجدە قىلدى، ئىبلىس جىنلاردىن ئىدى. شۇڭا ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ ئىتائىتىدىن چىقتى﴾.

سۈرە جىن 11 - ئايەت.

سۈرە جىن 14 - ۋە 15 - ئايەتلەر.

سۈرە كەھف 50 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە كەھف 50 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئۇنداقتا، پەرىشتىلەرنىڭ ئارىسىدا ئىبلىسنىڭ نېمە ئىشى بار ئىدى؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن پەرىشتىلەر بىلەن بىللە تۇرۇش شەرىپىگە نائىل بولغانىدى؟

بۇلارنىڭ ھەممىسى غەيب بىلەن مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەردۇر. بەزى ئالىملار مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ يۇقىرى مەرتىۋىگە ئېرىشىش ئۈچۈن ئاللاھقا مىڭلارچە يىل ئىبادەت قىلغانىدى. ئىنسان يارىتىلىشتىن بۇرۇن، ئىبلىس كىبىرلىك ۋە پۇرسەتپەرەسلىكنىڭ رەھبىرى ئىدى.»

ئۇ ئاللاھقا ئۇنى (يەنى ئاللاھنى) ئۇلۇغلىغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى شان - شەرەپكە بولغان ھېرىسىدىن ئىبادەت قىلغانىدى. ئۇ، يامانلىق روھىنىڭ سىمۋولى ئىدى. قۇللۇق بولسا، يۈكسىلىش ۋە ئىلگىرىلەش يولى ئىدى. ئۇ بۇ يولدا كۆپ يۈردى. پەرىشتىلەرگە: «ئادەمگە سەجدە قىلىڭلار!» دېگەن ئەمر بېرىلگەندە، ئۇنىڭمۇ دەرھال سەجدە قىلىشى كېرەك ئىدى. ئۇنىڭ قۇللۇق قىلىشىغا تۈرتكە بولغان ھېس - تۇيغۇلىرى، بىردەمدىلا كىبىرلىك قىلىشقا كۈشكۈرتتى. ئۇ شان - شەرەپ يولىدىكى غايە ۋە نىشاننىڭ بىردىنلا كۆپۈككە ئايلانغانلىقىنى كۆردى. ئۆزىگە لايىدىن يارىتىلغان ئادەمگە سەجدە قىلىش ئەمرى بېرىلگەنلىكىنى ئويلاپ ھاكاۋۇرلۇق قىلدى ۋە سەجدىدىن باش تارتتى.

شۇنىڭ بىلەن، ئىبلىس ئۆزىنىڭ يەر يۈزىدە يامانلىقنىڭ سىمۋولى بولىدىغان (ئاللاھ ئۇنىڭ شۇنداق قىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى) كۈنىنى تاللىدى.

شۇ كۈندىن ئېتىبارەن، ئىبلىس يەر يۈزىدىكى ئەڭ مەشھۇر مەخلۇققا ئايلاندى. شان - شەرەپ غايىسىنى يوقىتىپ قويغان بولسىمۇ، دۇنيادا نام - شۆھرەت قازاندى. ئۇنىڭ روھى يەر يۈزىدىكى بارلىق يامانلىق، زۇلۇم ۋە گۇناھلارغا ياردەم قىلىشقا باشلىدى. ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدا ئۇنى ئۆزىنىڭ ئەينىكى دەپ قارايدىغانلار، ئۇنى مەخلۇقلارنىڭ تومۇرلىرىدا ئاقىدىغان قان دەپ بىلىدىغانلار ۋە ئۇنىڭغا سەل قارايدىغانلار يوق ئەمەس - ئەلۋەتتە! نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ مەخلۇق - يامانلىقنىڭ ئەڭ قارا دەرىجىسىدۇر.

ئاللاھنىڭ ئادەملىرى

ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرى تەشرىئە (شەرىئەت ھۆكۈملىرى) بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمەردۇر.

ئۇلار ئاللاھنىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتكەن ئەلچىلىرى بولۇپ، ئەسلىدە ئۇلارمۇ ئىنساندۇر، ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئەڭ پاكلىرىدۇر.

ئەگەر ئاللاھ ئىنسانلارغا پەيغەمبەرلىرىنى ئەۋەتمىگەن بولسا، ئۇلارغا (ئۆزىنىڭ بار ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) ھۆججىتىنى (يەنى دەلىلىنى) مەجبۇرى بىلدۈرەتتى ۋە بۇ ئاللاھ ئۈچۈن توغرا بولاتتى.

يەنى ئاللاھ پەيغەمبەرلىرىنى ئەۋەتشتىن بۇرۇن ئىنساننىڭ ئەقلىگە كەلمىلىرىنى ئەۋەتەتتى ۋە ئۇنىڭغا دەلىلنى مەجبۇرى بىلدۈرەتتى.

پۈتۈن كائىنات ئاللاھنىڭ ئېچىپ قويغان كىتابىدۇر ۋە ئۇ ئاللاھنىڭ بارلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان، مۆجىزە خاراكتېرلىك كەلىمىلەرگە تولغان كىتابتۇر.

ئىنساننىڭ ئۆزىمۇ ئۆزىگە نىسبەتەن ئاللاھنىڭ بارلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان بىر دەلىلدۇر ۋە ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ بارلىقىنى مەجبۇرى تېخىشقا دەلىل بولىدىغان كەلىمىلىرىدىن بىرىدۇر.

ئىنسان ئۆز ئىچىدە ئايلىنىۋالغان بولسا ياكى زېھنى بىلەن كائىناتنىڭ ئۇپۇقلىرىغىچە كېزەلگەن بولسا، ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دالەت قىلىدىغان ھەر تۈرلۈك كەلىمىلىرىنى چوقۇم كۆرەلگەن بولاتتى. شۇنداقلا، ئىنسان ئىچكى پاكلىقىنى بىر يەرگە يىغىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئەسلىش كۈچىنى ھەرىكەتلەندۈرسىلا، ئاللاھنىڭ ھەزرىتى ئادەم ۋە ئۇنىڭ نەسلىلىرىدىن ئەھدە ئالغان كۈندىكى كەلىمىلىرىنى كۆرەلەيتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم بالىلىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۇۋاھ قىلىپ: «مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟» دېدى (يەنى ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى). ئۇلار: «ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن، گۇۋاھلىق بەردۇق» دېدى.﴾

شۇ ئارقىلىق ئىنسانغا دەلىلنى مەجبۇرى بىلدۈردى.

ئاللاھ ئىنسانلارغا دەلىلنى مەجبۇرى بىلدۈرگەن تۇرۇقلۇق، يەنە نېمە ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتى؟ ئۇنىڭ جاۋابى مۇنداق: ئاللاھنىڭ بارلىق پەيغەمبىرى رەھمەتتۇر. ئاللاھ بەندىلىرىگە ئادىللىق بىلەن مۇئامىلە قىلىش بىلەن بىرگە، ئۇلارغا رەھمەت بىلەنمۇ مۇئامىلە قىلىدۇ.

پەيغەمبەرلەر رەھمەتتۇر.

ھەربىر پەيغەمبەر قەۋمى ياكى زامانىغا رەھمەت سۈپىتىدە ئەۋەتىلىدۇ.

پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسىمۇ ئالەملەرگە رەھمەت بولۇپ كەلگەندى.

﴿ئى مۇھەممەد!﴾ بىز سېنى پۈتۈن ئەھلى جاھان ئۈچۈن پەقەت رەھمەت قىلىپلا ئەۋەتتۇق.﴾

ئابدۇللاھنىڭ ئوغلى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بولمىغان بولسا، پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرىنى ھەقىقىي تۈردە بىلەلمىگەن بولاتتۇق.

چۈنكى، پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئەۋەتىلىشتىن بۇرۇن ھېچبىر پەيغەمبەر ساق قالمىغۇدەك دەرىجىدە بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغان ئىدى.

بۇزغۇنچىلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ ھاياتىغىچە يېتىپ بارغان بولۇپ، قىسسىلەر پەيغەمبەرلەرنىڭ ئالىجاناپلىقىنى ۋە پاكلىقىنى قوغدىيالمىدىغان شەكىلگە كىرىپ قالغانىدى.

بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغان «يەھۇدىي سەھىپىلىرى» دە، ھاراق ئىچىپ ئۆز قىزى بىلەن زىنا قىلغان پەيغەمبەرنىڭ؛ خوتۇنىنى ئىندەككە كەلتۈرۈش ئۈچۈن قومانداننى ئۇرۇشقا ئەۋەتىۋەتكەن پەيغەمبەرنىڭ؛ ياشنىپ قالغاندىن كېيىن، بۇتپەرەس، چىرايلىق بىر سەبى قىزغا ئۆيلەنگەن ۋە بۇتقا چوقۇنۇشقا مايىل بولغان، ئايالىنىڭ بۇتقا چوقۇنۇش ئارقىلىق ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشنى ياراتقۇچىسىنى رازى قىلىشتىن ئەۋزەل كۆرگەن پەيغەمبەرنىڭ قىسسىلىرى بايان قىلىنماقتا.

ئۆزگەرتىۋېتىلگەن ياكى بۇرمىلانغان بۇ سەھىپىلەرنى ئوقۇغان ۋاقتىڭىزدا، كۆز ئالدىڭىزغا (سىزگە نامەلۇم مەقسەتلەر بىلەن) ئاللاھ ۋە پەيغەمبەرلىرى ھەققىدە يالغان توقۇيدىغان، پەسكەش، يامان غەرەزلىك، پارخور ئىنسانلار كېلىدۇ. ئەسلىدە، بۇنىڭدىن يەھۇدىلارنىڭ ئۆز ۋاقتىدىكى ماددىي مەنپەئەت ئۈچۈن قىلغان پەسكەشلىكلەرنىمۇ كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

«خىرىستىئان سەھىپىلىرى» گە كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىشىڭىز، ئۇنىڭدىمۇ «يەھۇدىي سەھىپىلىرى» گە قارىمۇقارشى مەزمۇندىكى قىسسىلەرنى بايقايسىز. ئۇلارمۇ پەيغەمبەرلىرى ئىسنانى «ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېگەن نۇقتىغىچە ئېلىپ بارىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ بۇنىڭدىن قەتئىي پاكىتۇر.

بەزىلەرنىڭ كۆپەيتىشى، يەنە بەزىلەرنىڭ ئازايتىۋېتىشى تۈپەيلىدىن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەقىقىي سانى ھازىرغىچە ئېنىق ئەمەس. قۇرئان بولمىغان بولسا، پەيغەمبەرلەر ھەققىدىكى ھەقىقىي مەلۇماتلارنى بىلەلمىگەن بولاتتۇق.

...

ئەسلىدە، پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىدۇر. ئەمما ئۇلارمۇ بازار - رەستىلەرگە چىقىدىغان، تاماق يەيدىغان، ياشايدىغان ۋە ئۆلىدىغان ئىنسانلاردۇر.

ئۇلار ئۆزلىرىنى پەيغەمبەر قىلىپ تاللىۋالمايدۇ. پەيغەمبەرلىك مەرتىۋىسىگە شەخسىي مەنپەئەت، مەلۇم مەقسەت ئۈچۈن غەيرەت قىلىش ياكى سايلام ئارقىلىق چىقمايدۇ. ئۇلارنى پەقەت ئاللاھ تاللايدۇ.

ئاللاھ ئۇلارنى ئىنسانلار ئىچىدىكى ئەڭ پاك، ئەڭ ياخشىلىرى بولغانلىقى ئۈچۈن پەيغەمبەرلىككە تاللايدۇ. بۇ ھەقتە ئەقىل ۋە يۈرەك ئوخشاش ئورۇندا تۇرىدۇ.

ئاندىن ئۇلارغا ۋەھىسنى ئەۋەتىدۇ.

ئاللاھ ئۇلارنىڭ شەرەپلىك ۋە ھۆرمەتكە سازاۋەر ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن، ئۇلارنى ئۆز ئىسمى بىلەن قوشۇپ ئاتىغانىدى، يەنى ئۇلارغا ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرى دەپ نام بەرگەنىدى.

ئۇلار ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن نەرسە ھەققىدە خاتالاشمايدۇ. ئۇلار پاكلىق ساھىبىدۇر. پەيغەمبەرلەرنىڭ پاكلىقى — ئۇلارنىڭ پەيغەمبەرلىك كېلىشتىن بۇرۇن ۋە كېيىن چوڭ - كىچىك ھېچقانداق گۇناھ ئۆتكۈزمەسلىكى دېگەنلىكتۇر.

ئۇلار ئەڭ يۇقىرى سەۋىيەلىك ئىنسانلاردۇر. ئۇلارنىڭ سەۋىيىسى يۇقىرىلاپ بارىدۇكى، ھەرگىز تۆۋەنلىمەيدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ پەيغەمبەرلىرىنى تېخىمۇ يۇقىرى سەۋىيەگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن بەزىدە ئۇلارنى تەنبىھلىگەن ۋە ئەيىبلەنگەنىدى.

پەيغەمبەرلەر ئىنسانلار ئىچىدە ئاللاھنى ئەڭ ياخشى بىلىدىغان ۋە تونۇيدىغان كىشىلەردۇر. ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى ئۆزلىرىدە ئاللاھ ھەققىدە بىپەرۋالىق قىلغۇچى ھېسسىياتى پەيدا قىلىشتۇر. چۈنكى ئىنسان پەرۋەردىگارىغا مىليونلارچە يىل ئىبادەت قىلىسمۇ، بۇ، ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە يېرىم سائەت شۈكرى ئېيتقانغا يەتمەيدۇ.

شۇڭا پەيغەمبەرلەر توختىماي ئىستىغفار ئېيتىدۇ.

مانا بۇ، ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىدۇر ۋە بۇ ئۇلارنىڭ ئىستىغفارلىرىدۇر. ئىنساننىڭ ئۇنتۇپ قالغان نەرسە ئۈچۈن جازالانمايدىغانلىقى ھەممىگە مەلۇم. ھەزرىتى ئادەم ئۇنتۇپ، ئاللاھ ئۇنى جەننەتتىن چىقاردى. ئەگەر ئۇ پەيغەمبەر بولمىغان بولسا، ئاللاھ ئۇنى ئۇنتۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن جازالىمىغان بولاتتى.

پەيغەمبەرلەرنىڭ دەرىجىلىرى بىر - بىرىدىن پەرقلىقتۇر.

ئۇلۇغ ئاللاھ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئەنە شۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدۇق؛ ئاللاھ ئۇلارنىڭ بەزىسى (يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالام) بىلەن سۆزلەشتى ۋە بەزىسىنىڭ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ) دەرىجىسىنى يۇقىرى كۆتۈردى. مەريەم ئوغلى ئىساغا (ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈش، گاجىلارنى، بەرەس كېلىسىنى ساقايتىشقا ئوخشاش) روشەن مۆجىزىلەرنى ئاتا قىلدۇق. ئۇنى روھۇلقۇدۇس (يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام) بىلەن كۈچلەندۈردۇق﴾.

ئىسرا سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدۇق، داۋۇدقا زەبۇرنى ئاتا قىلدۇق﴾.

ئاللاھ يەنە ئەھزاب سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا بىز پەيغەمبەرلەردىن ئەھدە ئالدۇق، سەندىن، نۇھتىن، ئىبراھىمدىن، مۇسادىن، مەريەم ئوغلى ئىسادىن مەھكەم ئەھدە ئالدۇق﴾.

ئاللاھنىڭ نەزىرىدە پەيغەمبەرلەرنىڭ دەرىجىلىرى پەرقلىق بولسىمۇ (بۇلارنىڭ ئىچىدىكى بەشى، يەنى ھەزرىتى مۇھەممەد، ھەزرىتى نۇھ، ھەزرىتى ئىبراھىم، ھەزرىتى مۇسا ۋە ھەزرىتى ئىسا قاتارلىقلار ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەر دەپ قارالسىمۇ)، مۆمىنلەرنىڭ ھەممە پەيغەمبەرگە ئەدەبلىك مۇئامىلە قىلىشى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئايرىمچىلىق قىلماسلىقى ئەمىر قىلىنغان.

ئۇلۇغ ئاللاھ: ﴿مۆمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا ۋە ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى. ئۇلار: «ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتماي قالمايمىز) دەيدۇ﴾. دېگەندى.

ئاللاھ پەيغەمبەرلىرىگە روشەن مۆجىزىلەر ۋە پەۋقۇلئاددە ئىشلار بىلەن ياردەم قىلدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ ئارىسىدا توپان بالاسى، قۇرام تاشتىن چىققان تۆگە، دۇنيانى زىلزىلىگە كەلتۈرگەن ۋە كاپىرلارنى ھالاك قىلغان ئاۋاز، يىلانغا ئايلانغان ھاسا، ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈش ۋە ئۇلار بىلەن سۆزلىشىش، كىتاب (يەنى قۇرئان) قاتارلىق مۆجىزىگە ساھىب بولغانلار بار.

ھەزرىتى مۇھەممەدتىن باشقا ھەممىسىنىڭ مۆجىزىسى ئۇلارنىڭ پەيغەمبەرلىكىدىن پەرقلىقتۇر.

مەسىلەن، ھەزرىتى ئىسمانىڭ كېسەللەرنى داۋالاش مۆجىزىسى ئىنجىلدىن تامامەن پەرقلىق بىر ئىش.

ھەزرىتى مۇسانىڭ يىلانغا ئايلىنىدىغان ھاسىسى تەۋراتتىن پەرقلىقتۇر.

ئاللاھ ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەرنىڭ مۆجىزىسىنى بۇ پەيغەمبەرلىكنىڭ ئۆزى قىلىشىنى ئىرادە قىلدى. يەنى ئاللاھ پەيغەمبەرلىك بىلەن مۆجىزىنى بىر كىتابتا، يەنى قۇرئاندا بىرلەشتۈردى.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە مەرھەمەت ۋە سىپايىلىق بىلەن مۇئامىلە قىلغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. ئىنسانىيەت تارىخىنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە، ئىنسانلار بالىلىق

سۈرە ئىسرا 55 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە ئەھزاب 7 - ئايەت.

سۈرە بەقەرە 285 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

باسقۇچىنى بېشىدىن ئۆتكۈزۈۋاتاتتى. بۇ باسقۇچتا بالىلار پەقەت پەۋقۇلئاددە ۋە غەلىتە نەرسىلەرگە ئىشىنىدۇ. يەنى ئىنسانلار ئەقىللىرىدىن بۇرۇن كۆزلىرى تەئەججۈبلەنگەن ۋە ئېغىزىدىن بۇرۇن ھېس - تۇيغۇلىرىغا تەسىر قىلغان نەرسىلەرگە ئىشىنىدۇ.

ئاللاھ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېسسىي مۆجىزىلىرىنى ئىنسانلارغا ئەۋەتتى. ئىنسانلار مۆجىزە ۋە پەۋقۇلئاددە نەرسىلەرنى تەلەپ قىلاتتى. ئۇلۇغ ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ تېخىچە بالىلىق دەۋرىنى باشتىن كەچۈرۈۋاتقانلىقىنى بىلگەنلىكى ۋە ئۇلارغا بەكمۇ مەرھەمەتلىك بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ تەلپىنى قوبۇل قىلاتتى.

ئىنسانلار بالاغەتكە يەتكەنسىمۇ، پەيغەمبەرلەرمۇ شۇنىڭغا مۇناسىپ مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتىلدى. ئۇلۇغ ئاللاھ ھەر بىر پەيغەمبەرگە قەۋمنىڭ تۇرمۇش ئەھۋالىغا ۋە زامانىنىڭ ئىلىملىرىگە مۇناسىپ كېلىدىغان مۆجىزىلەرنى ئەۋەتتى. ياكى ھەر پەيغەمبەرگە ئىنسانلارغا ئىسپاتلىماقچى بولغان نەرسىلەرگە مۇناسىۋەتلىك مۆجىزىلەرنى ئاتا قىلاتتى.

پىرئەۋننىڭ قەۋمى ئىلىم - پەن، ماتىماتىكا، تەبىئەت ۋە ئاسمان بىلىملىرىدە كۆپ تەرەققىي قىلغانىدى. شۇنداقلا، ئۇلار سېھىرگەرلىكىمۇ ئۇستا بولۇپ، زامانىنىڭ ئەڭ ماھىر سېھىرگەرلىرى ھېسابلىناتتى. شۇڭا ئاللاھ ھەزرىتى مۇساغا ئىلىم ۋە سېھىرگەرلىككە ئۇيغۇن مۆجىزىلەرنى ئاتا قىلدى. گەرچە ئۇلار ئىلىم ۋە سېھىردەك كۆرۈنسىمۇ، ئەسلىدە مۆجىزىلەرنىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىن كېلىدىغانلىقىنى ئىسپاتلاش مەقسەت قىلىنغانىدى.

ھەزرىتى ئىسا دەۋرىدە، رىملىقلار يۇقىرى ئىمتىيازغا ئىگە خەلق بولۇپ، ئۇلار تىببىي ۋە قانۇن ئىلىملىرىدا بەكمۇ ئىلغار ئىدى. ھەزرىتى ئىسانىڭ مۆجىزىسىمۇ شۇنىڭغا مۇناسىپ بولۇپ، ھەم تىببىي ھەم قانۇن ساھەسىنى دەھشەتلىك ھالغا چۈشۈرۈپ قويغانىدى. ئۆلۈك بىر ئىنسان ھەزرىتى ئىسا بىلەن سۆزلىشىش ئۈچۈن تىرىلدۈرۈلەتتى. ھەم تىببىي ئىلىم ھەم قانۇن ئىلمى بۇ مۆجىزە ئالدىدا پۈتۈنلەي يوققا چىقىرىلغانىدى.

ئۇ زامانلاردا ياشىغانلار شۇنى تەلەپ قىلغانىدى.

ئىنسانلار تەرەققىي قىلىپ، ئەقلى بالاغەتكە يەتكەندىن كېيىن، تىل ئۇلارنىڭ ھاياتىنىڭ ئاچقۇچىغا، ئىلىم كائىناتىنىڭ رەئىسىگە ئايلاندى. شۇنداقلا، كىتابمۇ ئۇلارنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ مۇھىم نەرسىلەردىن بىرى بولۇپ قالدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئىنسانلارنى مۆجىزە بىلەن قايىل قىلىشنى خالىمىدى. ئۇلارغا ئۆزى، ھەر بىر سۈرە - ئايىتى مۆجىزە بولغان بىر كىتاب ئەۋەتتى.

ئۇ كىتابنىڭ ئۇسلۇبى، ئېتىبارى، شەرىئەت ئەھكاملىرى، قىسسەلىرى ۋە ھۆكۈملىرى، يەنى ئىچىدىكى ھەممە نەرسىسى (ئىنسانلار خەت يېزىپ، ئوقۇيدىغان بىر مەخلۇق سۈپىتىدە ھاياتىنى داۋاملاشتۇرغان ۋاقىتقىچە) مەڭگۈ ئۆلمەيدىغان، تىرىك

مۆجىزىدۇر. ئاللاھ بۇ كىتاب بىلەن بىرلىكتە، ئېتىبارغا ئېلىنىدىغان باشقا بىر مۆجىزە ئەۋەتمىدى.

ئىنسان ئەقلىنىڭ تەرەققىياتىنىڭ مۇھىملىقى بىزنى ئۇنىڭغا بېسىم ئىشلەتمەسلىككە ئۈندەيدۇ.

بىز كىچىك بالىلارغا بېسىم ئىشلىتىش ئارقىلىق ئۇلارنى قورقۇتىمىز ياكى ئۆزىمىزگە مايىل قىلىمىز. ئەمما چوڭلارنى قايىل قىلىشقا تىرىشىمىز.

مانا بۇ، ئەڭ ئاخىرقى دىننىڭ ئالاھىدىلىكى بولۇپ، بۇ ئۇنىڭ (يەنى دىننىڭ) پەيغەمبىرىنىڭ ئۈستۈنلۈكىدىن دېرەك بېرىدۇ.

ئۇ، ئىنسانىيەتكە (ئىنسانىيەتنىڭ ئەڭ ئىلغار نۇقتىسى دەپ تەرىپلەشكە ئەرزىيدىغان) كامىللىقنىڭ ئۇيۇق سىزىقلىرىنى سىزىپ بەردى.

بىز، ئاللاھنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەرگە ئەۋەتكەن كىتابتىن، يەنى قۇرئان كەرىمدىن بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرىنى ھەقىقىي تۈردە ئۆگىنەلىدۇق.

* * * * *

قۇرئاندىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى

قۇرئاندا نۇرغۇنلىغان قىسسىلەر بار بولۇپ، بۇلارنىڭ ئەڭ مۇھىمى پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرىدۇر.

قۇرئاندا پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى دىنىي ئۇسلۇبىنىڭ بىر پارچىسى بولۇپ كەلگەن. يەنى قۇرئاندىكى قىسسىلەر، يۈز بەرگەن ۋەقەلىكلەرنى تېمىسى بويىچە ئىختىيارى ھالدا بايان قىلغان شەكىلدىكى مۇستەقىل بىر سەنئەت ئەسىرى ئەمەس، بەلكى ئۇلار دىنىي مەقسەت شەرت قىلىنغان ۋە بۇ دىنىي مەقسەت ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان دەۋەت ياكى تەشۋىقاتلاردىن ئىبارەتتۇر. مۇشۇ شەرتكە ئاساسەن، بۇ قىسسىلەر ئەسلىدە سەنئەت خاراكتېرىدىن خالىي ھالدا كېلىشى كېرەك ئىدى. بىزگە شۇ نەرسە ئايانكى، بىر يازغۇچى ئۆزىنىڭ ئەسىرىنى بىرلا ۋاقىتتا ھەم مەلۇم بىر نەرسىنىڭ تەشۋىقاتى ئۈچۈن ھەم سەنئەت ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرالمىدۇ.

ئەمما بىز قۇرئان قىسسىلىرىدە بۇ ئىككىسىنىڭ بىرلا ۋاقىتتا قوللىنىلغانلىقىغا ھەيران بولماقتىمىز. بىر قارىساق، كۆز ئالدىمىزغا بىزنى بىر نەرسىگە دەۋەت قىلىۋاتقان قىسسە چىقىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىرلا ۋاقىتتا، ئۇنىڭ ھېچقانداق ئوخشىشى بولمىغان بىر سەنئەت ئەسىرى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىمىز.

بەلكى بۇ، قۇرئاننىڭ مۆجىزە ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەنلىكىنىڭ ئەڭ روشەن دەلىلى بولسا كېرەك.

ئىنساننىڭ قابىلىيىتى نەقەدەر ئۈستۈن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇنىڭ بىرلا ۋاقىتتا ھەم سەنئەت ئەسىرى ھەم تەشۋىقات ئەسىرى يارىتالىشى مۇمكىن ئەمەس. شۇنداقلا، بىرلا ۋاقىتتا باشقىلارنى ھەيران قالدۇرىدىغان سەنئەت ئەسىرى يارىتىشى ۋە بىر نەرسىگە بىۋاسىتە دەۋەت قىلالىشىمۇ مۇمكىن ئەمەس. ئەمما قۇرئان قىسسىلىرىنىڭ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ناھايىتى ئۈستىلىق بىلەن بەجا كەلتۈرۈشى ئىنساننى ھاڭ - تاڭ قالدۇرىدۇ.

بۇ بىرىنچىسى...

يەنە بىر مەسىلە شۇكى، بىر يازغۇچى ھەرقانچە قابىلىيەتلىك بولۇپ كەتسىمۇ، بىر ۋەقەنى سىزگە ئۈچ، بەش، ھەتتا ئون قېتىم شەكىل ئۆزگەرتىمەستىن تۇرۇپ چۈشەندۈرەلىشى مۇمكىن ئەمەس. بەلكى ئۇ، بىر قېتىم چۈشەندۈرگەن نەرسىسىنى ئىككىنچى قېتىم چوقۇم باشقىچە ئىپادىلىشى ياكى سەۋىيەسىنى ئۆزگەرتىشى لازىم. ئەمما بىر قېتىم چۈشەندۈرۈلگەن ۋەقەنىڭ تەسىرى ئىككىنچى قېتىمدا چوقۇم يوقاپ كېتىدۇ.

بۇ ھەممىگە ئايان مەسىلىدۇر. ئەمما قۇرئان قىسسىلىرىگە قارايدىغان بولساق، بىر قىسسىنىڭ ئون قېتىم چۈشەندۈرۈلۈشىگە ھەيران بولماي قالمايمىز. چۈنكى ئاللاھ

ئوخشاش بىر قىسسىنى ئوخشاش سەۋىيەدە ۋە ئۆزگىچە تەسىرچانلىققا ئىگە قىلىپ، ئون - ئون بەش قېتىم چۈشەندۈرمەكتە .

قىسسە قايتا - قايتا تەكرارلانسىمۇ، بايان قىلىنىش سەۋىيەسى ھەمىشە ئوخشاش ۋە ئەڭ يۇقىرى پەللىدە... ئۇنىڭ تەسىرى قوشۇپ قويۇلغان بىر كەلىمە، چىقىرىۋېتىلگەن بىر بۆلۈم، يېڭى بىر ئىبارە، ئالدىنقى قېتىمقىسىدا بولمىغان بىر جۈملە، بۇرۇنقىلىرىدا ئوتتۇرىغا قويۇلمىغان پىكىرنىڭ ۋۇجۇدقا كېلىشىنى خىيال قىلىش ئىنسانغا يېڭىچە ئىلھام بېرىدۇ.

قۇرئان - ساھىبىنىڭ ئىنسانلار ئارىسىدىن تاللانغان بىر پەيغەمبەر ئەمەسلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغۇچىلارنى ئاجىز ئورۇنغا چۈشۈرۈپ قويدىغان مۆجىزە بولۇپ، ئۇ بولسىمۇ، پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ تائالادۇر. ئەدەبىي تەنقىدچىلەرنىڭ كۆپىنچىسى قۇرئان قىسسىلىرى ئالدىدا تىلى تۇتۇلۇپ، ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالماقتا.

مەن قۇرئان قىسسىلىرىنى بىر نەرسىلەرنى دېيىش ئۈچۈن قۇسۇر ئىزدەۋاتقان تەنقىدچىدەك ئوقۇۋاتاتتىم.

قىسسىلەرنى كونا - يېڭى تەنقىد ئۇسلۇبلىرىغا سالماقتا ئىدىم. نەتىجىدە، مۇقەررەر ھالدا سەجدە قىلىش تۇيغۇلىرى بىلەن ئۆزەمگە قايتتىم.

بۇ قىسسىلەر بىر ئىنساننىڭ ئويدۇرمىسى ئەمەس، شۇنداقلا، ئىنسانغا ئائىت ئەسەرمۇ ئەمەس. ئۇنىڭ باش قەھرىمانلىرى ئىنساندۇر، سۆزلىرى ئىنسان تەرىپىدىن ئېيتىلغان، ۋەقەلىرى ئىنسانىيەت تارىخىدا مەيدانغا كەلگەن ۋەقەلەر بولۇپ، ئۇنىڭدىكى ھەممە نەرسە ئىنسان بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر. لېكىن ئۇلاردىكى بەزى نەرسىلەر ئىنسان بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمەس. ئۇلار بولسىمۇ، تەسۋىرلەنگەن تېما، بايان قىلىنىش مېتودى، قىسسىدىكى ئۇسلۇب، بۇ ئۇسلۇبىنىڭ تەركىبى ۋە يۇغۇرۇلۇشى... ئۇلاردىكى ئىلاھىي نەرسىلەر مانا بۇلاردىن ئىبارەت.

شۇڭا ئاللاھ بىر قىسسىنى بىر، ئىككى، ئون ھەتتا يىگىرمە قېتىم بايان قىلغان بولۇپ، ھەر قېتىمدا ئىنساندا باشقىچە ۋە بۇرۇنقىدىن پەرقلىق، ئالاھىدە بىر تۇيغۇ پەيدا قىلماقتا.

بۇ، يېزىقچىلىقتىكى بىر مۆجىزىدۇر. دۇنيادىكى ھېچبىر كىتابتىن ئۇنىڭ ئوخشىشىنى تاپالمايسىز. ئەمما بۇ كىتابنى بىزگە ئوقۇش ۋە يېزىشتىن ھېچقانداق مەلۇماتى بولمىغان (يەنى ساۋاتسىز) ھەزرىتى مۇھەممەد ئېلىپ كەلدى.

ھەزرىتى مۇسائىڭ قىسسىگە قاراڭ!

ھەزرىتى مۇسائىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ سۆزلىرىگە دۇچ كېلىشىنى ۋە تۇۋا ۋادىسىدىكى مۇقەددەس ئوت ئالدىدا تۇرۇشنى ئويلاپ كۆرۈڭ!

ئاللاھ بۇ ۋەقەنى بىر نەچچە قېتىم بايان قىلماقتا.

بۇ ۋەقە بىرىنچى قېتىم سىزدە قورقۇش ھېسسىياتى پەيدا قىلىدۇ.

ئاللاھ ئۇنى يەنە بىر قېتىم بايان قىلىدۇ، بۇ قېتىم سىزگە سۆيگۈ، مەرھەمەت ۋە ئۈمىد بېرىدۇ.

قىسسە ئوخشاش... باش قەھرىمانلىرى مۇسا بىلەن ھاسسى، يەنى باش قەھرىماندا ھېچقانداق ئۆزگىرىش يوق. بۇ يەردە بولغان پۈتۈن ۋەقە شۇ: باش قەھرىمانلىرى ئۆزگەرمىگەن ۋە ھېچقانداق قوشۇمچە پىرسۇناژ قېتىلمىغان بولسىمۇ، ئىلاھىي تەسۋىر ئۇسلۇبىنىڭ بىزدە ھەرخىل تەسىرات پەيدا قىلىشىدىن ئىبارەتتۇر.

بۇندىن بۇرۇن، نۇرغۇنلىغان كىشىلەر قۇرئاننىڭ مۆجىزە ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭ چوڭقۇر تەسىرى ھەققىدە ھەرخىل پىكىرلەرنى بايان قىلدى. مەيلى بۇرۇنقى ياكى ھازىرقى كىشىلەر بولسۇن، ھەممىسى بىزگە قۇرئان كەلىمىلىرىدە كۆپ ئۇچرايدىغان ۋە ئىنسان قەلبىنى سەجدىگە مەجبۇرلايدىغان بۇ پەرقلىق نەرسە توغرىلىق ئەسەرلەر يېزىپ قالدۇردى. ئۇنىڭ سۆزلىرى مۆجىزە، مەنىسى ئاجايىپ، بايان قىلىنىشى ھەيران قالارلىق، - دېيىلگەندى. دېمەك، ئۇنىڭ ھەققىدە كۆپ پىكىرلەر بايان قىلىندى، تەتقىقاتلار ئېلىپ بېرىلدى، نۇرغۇنلىغان ماقالە - ئەسەرلەر يېزىلىپ، ئېلان قىلىندى. ئەمما ھېچقايسىسى قۇرئاننىڭ بالاغەت، لەۋزى (سۆز) ۋە مەنە جەھەتتىن ئەمەس، بەلكى سەنئەتلىك تەسۋىر ئۇسلۇبىنى «ئەتتەسۋىرۇل فەننىي فىل قۇرئان» ناملىق كىتابتەك روشەن ئىپادىلەپ بېرەلمىدى.

«ئەتتەسۋىرۇل فەننىي - سەنئەتلىك تەسۋىر» دەپ ئاتالغان بۇ ئۇسلۇب، قۇرئان قىسسىلىرىدىكى مۆجىزىلىك ئەھۋاللارغا مۇناسىۋەتلىك سىرلارنىڭ سىرىدۇر. مەسىلەن، سىز قۇرئاندىكى قىسسىلەرنى ئوقۇشقا باشلايسىز، بىر نەچچە مىنۇتتىن كېيىن، غەلىتە بىر ھېسسىياتقا چۆمۈپ كېتىسىز.

قوللىشىدىكى كىتابنى ئۇنتۇپ كېتىسىز، كۆزلىرىڭىزگە كىتاب قۇرلىرى كۆرۈنمەيدۇ، كىتاب ۋە كەلىمىلەر كۆز ئالدىڭىزدىن غايىب بولىدۇ. ئەتراپىڭىزدا مەۋجۇتلۇقتىن ئەسەر قالمايدۇ، ھەممە نەرسە مەۋھۇملۇققا ئايلىنىپ كېتىدۇ. ۋە كۆز ئالدىڭىزغا قىسسە قەھرىمانلىرى ھەرىكەت قىلىۋاتقان بىر سەھنە پەيدا بولىدۇ.

ئەنە، نۇھ ئۆز قەۋمىنىڭ كاتتىلىرى ۋە مۇشتۇمزورلىرى توپلاشقان يەرگە تاشلاندى. ئۇلار ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن سۆزلەر يېزىق ھالەتتە كۆز ئالدىڭىزدىن ئۆتمەكتە. ھەر بىر جۈملىنىڭ تەسىرى (خۇددى سۆزلىگۈچىنىڭ بارماق ئىزى باشقىلارنىڭكىگە ئوخشىمىغاندەك) بىر - بىرىدىن پەرقلىق.

سەھنە ئۇدۇلىڭىزغا قۇرۇلغان بولۇپ، سۆھبەت داۋاملاشماقتا ۋە مۇجادىلە بارغانسېرى يۇقىرى پەللىگە چىققاقتا. سىز ھەيرانلىق ئىلكىدە كۆرۈپ، ئاڭلاپ ئولتۇرىسىز.

بىردىنلا، كەلىمە يېزىقلىرى كۆز ئالدىڭىزدىن غايىب بولۇپ، زېھنىڭىزدە سۆھبەتكە، كۈرەشكە ۋە ھېس - تۇيغۇلارغا خىتاب قىلىدىغان ياغراق ئاۋاز پەيدا بولىدۇ.

قۇرئاننىڭ مۆجىزىلىك ئالاھىدىلىكى مانا بۇنىڭغا مۇجەسسەملەنگەن. سۆزلەر سىزگە بىر نەرسىلەرنى چۈشەندۈرۈپلا قالماستىن، ئىچىڭىزدە بۇرۇنقى سەھنىلەردە رول ئالغان ئىنسان قىياپىتىدىكى شەخسلەرگە ئايلىنىپ ھەرىكەت قىلىدۇ. سىز ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ھەرىكەتلىرىنى كۆرىسىز ۋە ئۇلارنىڭ پەقەت كونا تىياتىرلا ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ كۈندىلىك ھايات سەھنىسىدە باشقىچە ئۇسلۇب ۋە يېڭى ئارتىسلار بىلەن يېڭىلىنىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىسىز.

قىسسىنى تۈگىتىسىز...

پەلەك چاقى سىزنى ھەرىكەتلەندۈرىدۇ... ئاندىن قۇرئان قىسسىلىرىدىن باشقا بىرنى ئوقۇشقا باشلايسىز.

ئوقۇشنى ئەمدىلا باشلاپ تۇرۇشىڭىزغا تېخىمۇ غەلىتە بىر ۋەقە يۈز بېرىدۇ. بىرىنچى قىسسىدىكى سەھنە قايتا قۇرۇلىدۇ، ئەمما بۇ قېتىم كىنو پەردىسى ئېچىلىدۇ.

كەلىمە يېزىقلىرى غايىب بولۇپ، كىنو پەردىسى يورۇيدۇ. كۆز ئالدىڭىزدا فىلىم لېنتىسى مۆجىزىلىك بىر شەكىلدە ھەرىكەت قىلىشقا باشلايدۇ. فىلىم كەلىمىلىرىنىڭ تىلى رەسىمدۇر. سىز تىمئاس ئولتۇرۇپ رەسىملەر بىر - بىرلەپ ئۆتۈۋاتقان فىلىمنى كۆرىسىز. بۇ ئارىدا، تەبىرى يوق چۈش بارلىققا كېلىدۇ. رەسىملەرنىڭ پارچە - پارچە، سىنارىيەنىڭ زەنجىرىسىمان بولۇشى ۋە سەھنىلەرنىڭ تەركىبى سىزنى بۇ چۈشنىڭ تەبىرىگە ئېلىپ بارىدۇ.

قۇرئاننىڭ تىياتىر ئۇسلۇبىدا تەسۋىرلەنگەن قىسسىلىرى ئارىسىدا ھەزرىتى ھۇد بىلەن ھەزرىتى سالىھنىڭ قىسسىلىرى بار.

قۇرئاننىڭ كىنو ئۇسلۇبىدا تەسۋىرلەنگەن قىسسىلىرى ئارىسىدا ھەزرىتى يۇسۇف بىلەن ھەزرىتى مۇسانىڭ قىسسىلىرى بار.

قۇرئان 14 ئەسىر بۇرۇن نازىل بولدى.

ئەدەبىيات ئالەمى تېخى قىسقا قىسسىلەرنىڭ قائىدىلىرىنى، دراممىنىڭ ئۇسلۇبىنى ياكى كىنو سەنئىتىنى كەشىپ قىلمىغانىدى.

ئەرەبلەر (ئانا تىلىدا قۇرئان نازىل قىلىنغانلار) شېئىر ۋە ئەپسانىلەردىن باشقا سەنئەتلىك ئىپادە شەكىللىرىنى بىلمەيتتى. شۇڭا ئۇلار ھەزرىتى مۇھەممەدكە تۆھمەت چاپلاپ «شائىر» دېدى. ئاندىن ئۇنى بۇرۇنقىلارنىڭ قىسسىلىرىنى سۆزلەيدىغان «مەدداھ» دېدى. ھەر ئىككى تۆھمىتى كارغا كەلمىگەندىن كېيىن، ئۇنى «سېھىرگەر» دەپ باقتى. بۇ تۆھمىتنىڭ مەلۇم ئاساسى بار ئىدى. ئەمما بىزنىڭ «سېھىرگەر» لەر ھەققىدىكى چۈشەنچىمىز ئۇلارنىڭ ئىپتىدائىي ۋە كەمتۈك چۈشەنچىسىدىن كۆپ پەرقلىق -

ئەلۋەتتە! ئۇلارنىڭ چۈشەنچىسىدىكى «سېھىر» - ساختىپەزلىك ۋە كۆز بويامچىلىقتىن ئىبارەت. بىزنىڭ چۈشەنچىمىزدىكى «سېھىر» بولسا، ئىلھام بەرگۈچى سەنئەت سېھىرىدىن ئىبارەت. قۇرئاندىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى ئىلھام بەرگۈچى سەنئەت سېھىرىنىڭ مەلۇم بىر قىسمىنى ئۆز ئىچىگە ئالماقتا. ئۇنىڭ ئۈستىدىن ھاپىلا - شاپىلا پىكىر يۈرگۈزۈش ياكى بىر - ئىككى كىتاب بىلەن چۈشەندۈرۈش مۈمكىن ئەمەس. بۇ، كېلەچەكتە نۇرغۇنلىغان سەنئەتكار ۋە ئەدىبلەرنىڭ قېتىرقىنىپ تەتقىق قىلىشى نەتىجىسىدە تەدرىجىي شەكىللىنىدىغان بىر مەسىلە. ئاللاھ ئۇلارنىڭ قابىلىيىتى ۋە غەيرەت - شىجائىتىگە كۆرە قۇرئان قىسسىلىرىنىڭ سىرىدىن بىرنى يېشىپ بېرىشى مۈمكىن.

ئەمدى، دىنىي غايىنىڭ سەنئەت غايىسى ئىچىدە قانداق ئېرىپ كەتكەنلىكىگە ياكى سەنئەت غايىسىنىڭ دىنىي غايە ئىچىدە قانداق ئېرىپ كەتكەنلىكىگە قاراپ باقايلى! شۇنداق دەپ ئېيتىشقا بولىدۇكى، گۈزەللىك - ھەم نىشانلانغان غايە ھەم قوللىنىلغان ۋاسىتىدۇر. ئەنە شۇ چاغدا، ياراتقۇچى ۋە پەرىشتىلەردىن باشقىسى شەكىللەندۈرەلمەيدىغان ئاجايىپ مۇكەممەل بىر ئارىلاشما ئوتتۇرىغا چىقىدۇ.

ئاۋۋال، قۇرئاندىكى پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرىنىڭ غايىسىگە كۆز يۈگۈرتۈپ چىقايلى! پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرىنىڭ ساناپ تۈگەتكۈسىز دەرىجىدە كۆپ غايىنى ئۆزىنىڭ نىشانى قىلغانلىقىنى بەكمۇ ئاسان بىلىۋالالايمىز. بۇ غايىلار - ياخشىلىق بىلەن يامانلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى، يەنى يامانلىقنىڭ ئوبدان تەربىيەلەنگەن، سىستېمىلىق ۋە سان - ساناقسىز ئەسكەرلىرى بىلەن ياخشىلىقنىڭ ئاز، تارقاق ۋە مەزلۇم قوللىرى ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەشتۈر. بۇلار ئىنساننىڭ شەرت - شارائىتى بىلەن ئارزۇ - ھەۋسى ئوتتۇرىسىدىكى: بۇلار لايى بىلەن روھ ئارىسىدىكى: پەيغەمبەر بىلەن ئۇنى ئىنكار قىلغۇچىلار ئوتتۇرىسىدىكى: پەيغەمبەر بىلەن ئائىلىسى، يەنى بەزىدە ئايالى (لۇت)، بەزىدە ئوغلى (نۇھ) ۋە بەزىدە دادىسى (ئىبراھىم) ئارىسىدىكى كۈرەشتۈر.

بىر تال يىپ پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىر - بىرىگە باغلاپ تۇرىدۇ ۋە ئۇ پۇختا، مۆجىزىلىك، نەپىس توقۇلمىسىدا ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ.

بىر تال يىپ...

بۇ بىر كۈرەشتۈر.

پەيغەمبەر داۋاسىنى باشلىغان كۈندىن ئېتىبارەن پۈتۈن دۇنيا ئۇنىڭغا قارشى چىقىشقا باشلايدۇ. ئۇنىڭ ھۇزۇر ۋە خاتىرجەملىكى يوقىلىپ، رىزقى تۈگەيدۇ. ئۇنىڭغا قارشى ھۇجۇملار كۆپىيىدۇ.

پەيغەمبەرلىك كېلىشتىن بۇرۇن، ھەزرىتى مۇھەممەد سىرتقى جەھەتتىن ھۇزۇر - ھالاۋەتتە، ئەمما ئىچكى جەھەتتە بۇرۇختۇرمىلىق ئىچىدە ياشايتتى. ۋەھىي كېلىشكە باشلىغاندىن كېيىن، ئىچكى ھۇزۇرنىڭ بايراقلىرى يۇقىرى ئۆرلەپ، روھنىڭ ئىچىدە

لەپىلدەيدۇ، ئەمما سىرتقى جەھەتتىكى ھۇزۇر، راھەت ۋە ئىشەنچنىڭ مەنبەسى قۇرۇپ كېتىدۇ.

ھەزرىتى شۇئەيب — ۋەھىي كېلىشتىن بۇرۇن، مىللىتىنىڭ ھۆرمەت - ئېتىبارىغا سازاۋەر بىرى ئىدى. ۋەھىي كەلگەندىن كېيىن، مىللىتى ئۇنى مەسخىرە قىلىشقا باشلىدى. بۇرۇنقى مۇلايىم ۋە راستچىل بىرى، ئەمدى يالغانچى ۋە تۆھمەتخور دەپ قارىلاندى.

ھەزرىتى مۇھەممەد قۇرەيشلەرنىڭ ئارىسىدىكى ئەڭ ئىشەنچلىك ۋە ئەڭ ھۆرمەتلىك بىرى ئىدى. ھەتتا ئۇ «ئەلئەمىين» دەپ ئاتالغانىدى. ئەمما ۋەھىي كەلگەن كۈندىن ئېتىبارەن ئۇنىڭ ھەققىدە «ساراڭ» بىلەن باشلىنىپ، «يالغانچى» بىلەن ئاخىرلاشقان مىڭلارچە بەتنام پەيدا بولدى. بۇرۇن، يىغىلىپ ئولتۇرغان يەرلىرىدە ئۇنى كۆرسە ئورۇنلىرىدىن دەس تۇرۇپ، ھۆرمىتىنى بىلدۈرىدىغان، ئارىلىرىدا چىققان تالاش - تارتىشلاردا ئۇنى ھاكىم قىلىپ سايلايدىغان، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قۇلاق سېلىپ ئاڭلايدىغان ئادەملەر، ۋەھىي كەلگەندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىنىڭ ۋە جىبرىئىلنىڭ رەببىگە (ناماز ئوقۇپ) سەجدە قىلىۋاتقان پەيتتە، ئۆلتۈرۈلگەن تۆگىنىڭ سېسىق ئۈچەيلىرىنى ئۈستى - بېشىغا قارىتىپ ئېتىشىقا باشلىدى. ئەنە شۇ كۈنلەردە، ئۇنىڭ قىزى فاتىمەدىن باشقا قوغدىغۇچىسى يوق ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالالايسىز. ھەزرىتى مۇھەممەد رەببىنىڭ يولىدا نۇرغۇنلىغان ھاقارەت ۋە بالا - قازاغا دۇچار بولدى.

ھېچبىر پەيغەمبەر، گەرچە ئۇ ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەردىن بولسىمۇ، بالا - قازادىن قۇتۇلالمايدۇ، ئەكسىچە، ئىرادىسى چىڭىغانسىرى بالا - قازاغا تېخىمۇ كۆپ مۇپتىلا بولىدۇ.

پەيغەمبەرلەر دۇچار بولىدىغان بالا - قازالار ئەرلىرىنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ يېنىدىكى دەرىجىلىرىگە ئاساسەن پەرقلىق بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ئەڭ يۈكسەك دەرىجىلىكى — بېشىغا ئەڭ كۆپ بالا - قازا كەلگىنىدۇر.

950 يىل ئىنكار قىلىنغان نۇھقا قاراڭ!

دادىسىنىڭ ئۆيىدىن قوغلىنىپ، ئوتقا تاشلانغان ئىبراھىمغا قاراڭ!

تۇتۇلۇپ قېلىشتىن ئەندىشە قىلغان ۋە ئۆلۈم بىلەن تەھدىت سېلىنغان، ساراڭ ۋە يالغانچىغا چىقىرىلغان مۇساغا قاراڭ!

ئانىسى ۋە ئۆزىگە بەتنام چاپلانغان ئىساغا قاراڭ!

ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قاراڭ! بارلىق پەيغەمبەرلەر دۇچ كەلگەن بالا - قازالارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ بېشىغا كەلدى. شۇ قەدەر ئىدىكى، ھاياتىنىڭ ئەڭ نەۋقىران يىللىرىدا ھەر تۈرلۈك قىيىن - قىستاق، ئازاب - ئوقۇبەت، تۆھمەت، سۈيىقەست ۋە ئۇرۇش - جېدەلنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا مەركەزلەشكەندى.

مانا بۇ، ئۆزگەرمەس ئىلاھىي قانۇندۇر.

پەيغەمبەرنىڭ دەرىجىسى قانچە يۇقىرى بولسا، دەۋا مۇجادىلىسى شۇنچە شىددەتلىك بولىدۇ.

چۈنكى ئۇنىڭ دەۋاسى ھاياتنىڭ نىزامىنى ئۆزگەرتىش، ھەق دەۋانى ئۆز ئەرشىگە قايتۇرۇش، گۈزەللىكىنى، خەير - ئېھسان ۋە پەزىلەتنى ئەسلىگە قايتۇرۇش دېمەكتۇر. ئەمما بۇ قىممەتلىك ئامىللارنىڭ ھەممىسى ئاساسەن ھاياتنىڭ ئىچىدە ياشايدۇ ۋە تەڭداشسىز پىكىر لىباسىنى كىيىدۇ. باتىل بولسا، ئۆزىنى قوشۇن قۇرۇش، ئۇنى رەتكە سېلىش ۋە قوراللاندىرۇش ئارقىلىق قوغدايدۇ.

ھەق - تەڭداشسىز ۋە يۇمشاق لىباسغا پۈركۈنۈپ ئالغا ئىلگىرىلىسە، باتىل - ئۆزىنىڭ ئەسكەرلىرى ئارىسىدا ياشايدۇ. پەيغەمبەر ئاغزىنى ئېچىپ، رەببىگە دۇئا قىلىشقا باشلىسا، قاراڭغۇ زۇلمەتنىڭ بارلىق قوشۇنلىرى ئۇنىڭغا قارشى ھەرىكەتلىنىدۇ.

پەيغەمبەر ۋە ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ: «ئاللاھنىڭ ياردىمى قاچان كېلىدۇ؟» دەيدىغان ۋاقتى كەلدى.

جاۋاب شەخسەن ئاللاھتىن كەلدى: «ئاللاھنىڭ ياردىمى ھەقىقەتەن يېقىندۇر».

قۇرئان بۇ مۇجادىلىنى پەقەت سەنئەتلىك ۋە مۆجىزىلىك شەكىلدا تەسۋىرلىمەيدۇ. بۇ يەردە مەنە (روھنىڭ جانلىق بەدەن بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىدەك) شەكىل بىلەن ئورگانىك ھالدا باغلىنىشلىقتۇر.

بۇ شىددەتلىك ۋە قانلىق مۇجادىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ، ئۇلارنى نىشانغا ئالماقچى ۋە قوللىماقچى بولغان غايىلەرنى بايقايسىز.

ۋەھىي ۋە ئەلچىلىكىنى ئىسپاتلاش: بارلىق دىنلارنىڭ ۋە ئادەمدىن تارتىپ مۇھەممەدكېچە بولغان ھەممە پەيغەمبەرنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەنلىكىنى، پۈتۈن مۆتىمىلەرنىڭ بىر ئۈممەت ئىكەنلىكىنى، ئاللاھنىڭ بارلىق مەۋجۇداتنىڭ رەببى ۋە ياراتقۇچىسى ئىكەنلىكىنى، يەر يۈزىگە ئەۋەتىلگەن بارلىق دىنلارنىڭ ئەسلىدە يۈز ۋە قەلبىنىڭ ئاللاھقا ئىتائەت قىلىشى كېرەك ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدىغان بىرلا دىن ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىش - بۇ غايىلەرنىڭ بەزى شاخچىلىرىدۇر.

پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋەت مېتودلىرى بىر - بىرىگە ئوخشىمايدۇ. ئاۋازلىرى، مىللەتلىرى بىلەن سۆزلەشكەن تىللىرىمۇ ئوخشىمايدۇ.

ئەمما ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا مۇناسىۋەتلىك بىرلا كەلىمىنى سۆزلەيدۇ: «لا ئىلاھە ئىلاھۇ ۋەھدەھۇ لا شەرىكەلەھ (ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ يالغۇزدۇر، شېرىكى يوقتۇر)».

﴿ئى قەۋمىم! ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار! سىلەرگە ئاللاھتىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر﴾.

مال - مۈلۈك، ئارزۇ - ھەۋەس، ئەمەل - مەنەسەپ، راھەت - پاراغەت، نازۇ - نېمەت، مال - دۇنيانىڭ ھېچقايسىسىغا قۇللۇق (بەندىچىلىك) قىلغىلى بولمايدۇ. يالغۇز ئاللاھتىن باشقا مەبۇد يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر.

قىسسىلىرىمىزگە، پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋەت مېتودلىرىنىڭ بىرلا ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىش بىلەن بىرگە، مىللەتلەرنىڭ ئۇلارغا قارشى بەرگەن ئىنكاسىنىڭمۇ ئاساسەن بىر - بىرىگە ئوخشاپ كېتىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بەرمەكتە.

ئىنكار، تۆھمەت، زۇلۇم، ئەزىيەت، ئەسكىلىك...

بۇلارغا سەۋر - تاقەت قىلالىمىغان ۋە بەرداشلىق بېرەلمىگەن بىرمۇ پەيغەمبەر يوق.

﴿سەن پەرۋەردىگارنىڭ رازىلىقىنى تىلەپ، ئەتىگەن - ئاخشامدا ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىدىغانلار (يەنى ئاجىز، كەمبەغەل مۇسۇلمانلار) بىلەن سەۋرچان بولغان ھالدا بىللە بولغىن!﴾

سەۋرچان بول!

﴿ئى مۇھەممەد!﴾ (ئاللاھنىڭ يولىدا ساڭا يەتكەن ئەزىيەتلەرگە) سەۋر قىلغىن، سەۋرەڭ پەقەت ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەنلا قولغا كېلىدۇ﴾.

قۇرئاندىكى قىسسىلەرنىڭ غايىلىرى ئارىسىدا ئاللاھقا دەۋەت قىلىش، ئاخىرەت كۈنىنى ئىسپاتلاش، مۆمىنلەرگە خۇشخەۋەر يەتكۈزۈش، كاپىرلارنى ئاگاھلاندۇرۇش، دىننى ئىنكار قىلغۇچىلارنى يوقىتىش ئۈچۈن ئاللاھنىڭ قانۇنىنى تەتبىقلاش قاتارلىقلارمۇ بار. ئۇندىن باشقا، قىسسىلەر بىزگە ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئاتا قىلغان نېمەتلىرىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. ئۇلار بىزگە ئاللاھنىڭ يەتتە قات ئاسماننىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ ئۇلارنى كۆرگىنىدەك، ئىنسانىي مۇناسىۋەتلىرىنىڭ شەكىللىرىنى سىزىپ بېرىدۇ. بىزگە ئاتا - بالىلىق، قان - قېرىنداشلىق ياكى ئۆيلىنىش ئارقىلىق مەيدانغا كەلگەن تۇغقان، يۇرتداش، بىر مىللەت ۋە بىر رەڭدىن بولۇشنىڭ ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدىكى ھەقىقىي مۇناسىۋەت ئەمەسلىكىنى بىلدۈرىدۇ.

ھەقىقىي مۇناسىۋەت ئاللاھقا ئىمان ئېيتىشتۇر، ئاللاھ سۆيگۈسىدۇر.

مانا بۇ، ئەرشىنىڭ رەببىگە كۆرە ئىشەنچ باغلاپ، بىر - بىرىگە باغلانغان مۇناسىۋەتتۇر.

سۈرە ئەئراڧ 65 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە كەھڧ 28 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە نەھل 127 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

باشقا مۇناسىۋەتلەر بولسا، خۇپپەيل ۋە تۇغقاندارچىلىقتىن كېلىپ چىققان بولۇپ، ئاللاھقا ئىمان ئېيتقۇچى ۋە ئىتائەت قىلغۇچى ئۇنىڭ ئۈستىدىن غالىپ كېلىدۇ.

قىسسىلەر بىزگە ئاللاھنىڭ مۆجىزىلەرنى بارلىققا كەلتۈرۈشىدىكى كۈچ - قۇدرىتىنى نامايان قىلىپ بەرمەكتە. چۈنكى، بىزگە قانۇن دەپ بىلىنگەن قانۇن، بىز ئىنسانلارنىڭ قانۇندۇر. مەسىلەن، دېڭىز ئوتتۇرىدىن بۆلۈنمەيدۇ، ھاسا باشقا ھاسىلارنى يەۋپىتىدىغان يىلانغا ئايلىنمايدۇ. بۇ بىزگە نىسبەتەن قانۇندۇر. ئەمما ئاللاھقا نىسبەتەن، ئۇ پەقەت يارىتىلغان قۇل (بەندە) دۇر.

قانۇن - ئاللاھقا نىسبەتەن قانۇن ئەمەستۇر.

ئەمما ئۇ بىزگە نىسبەتەن قانۇندۇر. بىز ئۇنىڭغا ئوخشاش يارالغۇچى، ئاللاھ بولسا ياراتقۇچىدۇر.

قانۇنغا بويسۇنۇش - ئۇنىڭ بىز بىلەلمىگەن ۋە چۈشىنەلمىگەن ئەمىرىدۇر. شۇڭا بىز ئۇنى مۆجىزە ياكى كارامەت دەپ ئاتايمىز. ھالبۇكى، ئەھۋال بۇنداق ئەمەس.

قۇرئان قىسسىلىرى بىزگە بۇ غايىلارنىڭ ئارىسىدا، ئاللاھنىڭ ئادەمنى يوقىتىش قانداق بارلىققا كەلتۈرگەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە. كائىنات بۇرۇن يوق ئىدى. ئاللاھ ئۇنى كەلىمىسى (ئەمرى) بىلەن بارلىققا كەلتۈردى. يەر يۈزىمۇ يوق ئىدى، ئاللاھنىڭ كەلىمىسى بىلەن مەيدانغا كەلدى. زېمىننىڭ تۇپرىقىدىن ئادەمنى ياراتتى. ئاللاھ بۇ مەخلۇقى ھەققىدىكى قانۇنلىرىغا ئاساسەن، ئادەم نەسلىنىڭ ھەۋۋا بىلەن بىرلىشىشىدىن، يەنى بىر ئەر بىلەن بىر ئايالنىڭ بىرلىشىشىدىن مەيدانغا كېلىشىنى ئىرادە قىلدى.

ئاندىن، ئاللاھ ئەر كىشى يېقىن يولمىغان ئايالدىن بىر ئەرنىڭ تۇغۇلۇشىنى ئىرادە قىلدى. ئاللاھنىڭ ئىرادە قىلغىنى بىر كەلىمە بولۇپ، ئۇ كەلىمە مەريەم ئوغلى ئىسا ئىدى.

بۇ بىر مۆجىزىمۇ ياكى كارامەتمۇ ۋە ياكى ياراتقۇچىسىغا ئىتائەت قىلغان ۋە ئۇنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىز بىلمەيدىغان ھەقىقىي قانۇنمۇ؟

ئەسلى قانۇن ئاللاھنىڭ بۇرۇن ھېچقانداق ئىزناسى بولمىغان ئىنساننى ئاتا - ئانىسىز يارىتىشىدۇر.

ئىستىسنا ياكى مۆجىزە، ئىنساننىڭ بىر ئەر بىلەن بىر ئايالنىڭ بىرلىشىشىدىن كېلىشىدۇر، بۇ كارامەتتۇر.

قانۇن ئىستىسنادىن نورمال ھالەتكە ئۆزگەرگەندىن كېيىن، بىز ئۇنى كارامەت، ئىستىسنا ياكى مۆجىزە دەپ ئاتىۋالدۇقمۇ؟

بۇ غەلىتىلىك ئەمەسمۇ؟!

قۇرئاندىكى قىسسىلەرنىڭ غايىلىرىنى ساناپ ئۆتمەي بولمايدۇ. بىز قىسسىنىڭ دىنىي غايىگە قانداق ماسلاشتۇرۇلغانلىقىنى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بۇ غايىنى سەنئەت بىلەن قانداق ئىپادىلىيەلگەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ ئۆتمەكچىمىز.

«ئەتتەسۋرۇل فەننىي فىل قۇرئان» ناملىق كىتاب بۇ نۇقتىنى تەپسىلىي چۈشەندۈرۈپ بەرمەكتە.

قۇرئان قىسسىلىرىنىڭ دىنىي غايىگە ماسلىشىشى ئۇنىڭ ئىپادىلىنىش مېتودى، تېمىسى ۋە تەسرەچانلىقىغا چوڭقۇر تەسىر قىلدى.

بىر قىسسىنىڭ بىر نەچچە يەردە، بىر نەچچە خىل ئەھۋالدا قايتا - قايتا كېلىشى - دىنىي غايىگە ماسلىشىشنىڭ تۇنجى تەسىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئەمما بۇ تەكرارلىنىش كۆپىنچە ھاللاردا بىر قىسسىنى پۈتۈنلەي ئەمەس، بەلكى بەزى قىسىملىرىنىڭ تەكرارلىنىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. تەكرارلانغان قىسىملارنىڭ كۆپىنچىسى ئۇنىڭدىكى ئىبىرەتلىك يەرلەرگە دەل ۋاقىتتا قويۇلغان ئىشارەتلەردۇر. قىسسىنىڭ تولۇق قىسمى ھەرخىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن تەكرارلىنىدۇ، ئەمما بۇ ئەھۋال بەكمۇ ئاز كۆرۈلىدۇ. ئىنسان تەكرارلانغان بۇ قىسىملارنى ئوقۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن تەھلىل يۈرگۈزسە، ئۇنىڭ بۇ ئۇسلۇبقا تامامەن ئۇيغۇن كەلگەنلىكىنى، بەرمەكچى بولغان ئىلھامنى بەرگەنلىكىنى، ئىپادىلەمەكچى بولغان مەزمۇنغا ماس ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنى كۆرسىتىپ بېرەلگەنلىكىنى ھېس قىلالايدۇ. بۇ سەنئەت ئالاھىدىلىكى دەخلى - تەرۇزغا ئۇچرىماي تۇرۇپ مەيدانغا كېلىدۇ. ھەتتا، مەيدانغا كەلگەن نەرسە ئۇنىڭدىكى مەخپىي سەنئەت قىممىتىگە بېرىپ تاقىلىدۇ ۋە بۇ سەنئەت قىممەتلىرىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىدۇ.

ھەزرىتى مۇسانىڭ قىسسىسى قۇرئاندا تەخمىنەن ئوتتۇز يەردە كەلگەن.

ئۇنىڭ قىسسىسى قۇرئاندا ئەڭ كۆپ تەكرارلانغان، شۇنداقلا ۋەقەلىككە ئەڭ باي قىسسىدۇر.

ئۇنىڭ قىسسىسىنى قايتا - قايتا تەكرارلاشقا توغرا كەلدى. ئالتە يەردىن باشقا يەرلەردە، قىسسىنىڭ پۈتۈنلەي تەكرارلانغانلىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. قىسسىنىڭ بىر قىسمى تەكرارلانغان ۋاقىتتا، تەكرارلانغانلىقى تۈپەيلىدىن يېڭى بىر نەرسىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىدۇ. بىز «خىيال» دەپ ئويلىغان بىر نەرسىنى... ئۇنى تەسەۋۋۇر قىلغان ۋاقىتىڭىزدا، يېپيېڭى، ھەيران قالارلىق ۋە ئىلھاملاندۇرغۇچى ھېسسىياتقا چۆمسىز.

بۇ، ئۇلۇغ ھېكمەت ۋە مۇھىم سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن تەكرارلانغان پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرىنىڭ ھەممىسىگە ئۇيغۇن كەلگەندەك، ھەزرىتى مۇسانىڭ قىسسىسىگە ۋە ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ تەخمىنەن يىگىرمە يەردە تەكرارلانغان قىسسىسىگەمۇ ئۇيغۇن كېلىدۇ.

تەكراردىن باشقا...

قۇرئاندىكى قىسسە دىنىي مەقسەتكە ماس كەلگەن بولۇپ، بۇنىڭ تەسىرى بىلەن، بۇ مەقسەتنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا يېتەرلىك مىقدارى بېرىلمەكتە ۋە شۇنىڭغا ماس شەكىلدە تەسۋىرلەنمەكتە. شۇڭا، بىرىدە قىسسەنىڭ باش تەرىپى، يەنە بىرىدە ئوتتۇرا قىسمى ۋە باشقا بىرىدە ئاخىرقى قىسمى بايان قىلىنماقتا. بەزىدە تولۇق بايان قىلىنسا، بەزىدە مەلۇم بىر قىسمى بىلەن چەكلەنمەكتە ۋە بەزىدە ئۇ يەردىن - بۇ يەردىن ئۇزۇندە ئېلىنماقتا. يەنى ئىبرەت بولىدىغان ۋە بۇ تارىخىي مەقسەتكە يەتكۈدەك شەكىلدە...

ئەمما قۇرئان كەرىم تارىخ كىتابى ئەمەس. ئۇنىڭدا، بىرئاز تارىخىي ۋەقەلەر بولسىمۇ، ئۇ تارىخ ئەمەس. ئۇ پەقەت ئاللاھقا دەۋەت قىلىدىغان كىتابتۇر.

پەيغەمبەرلەرنىڭ تۇغۇلۇشىنى بايان قىلىش بىلەن باشلانغان قىسسەلەر بار. بۇ تۇغۇلۇشنىڭ مۇھىملىقى ۋە ئىلھام بەرگۈچى تەسىرى تۈپەيلىدىن قىسسەلەر ئۇلارنىڭ تۇغۇلۇشىنى چۆرىدىگەن ھالدا بايان قىلىنغان. مەسىلەن، ھەزرىتى ئادەمنىڭ بارلىققا كېلىشى بۇيرۇق ۋە ئاللاھنىڭ روھقا پۈۋىلىشى بىلەن ۋۇجۇدقا چىققان.

مەسىلەن، ھەزرىتى ئىسا - ئانىسىغا ھېچقانداق ئەر كىشى يېقىنلاشماي تۇرۇپ تۇغۇلغان. ھەزرىتى مۇسا بولسا، فىرئەۋن بەنى ئىسرائىل قەۋمىدە تۇغۇلغان ئوغۇل بوۋاقلارنى قەتلى قىلىۋاتقان ۋاقتلاردا تۇغۇلغان. ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن، ھەزرىتى مۇسا بۇ قەتلىئامنىڭ مەنبەسى بولغان فىرئەۋننىڭ خان سارىيىغا بوۋاق چېغدا كېلىش ئارقىلىق بۇ خەتەردىن قۇتۇلۇپ قالغان. شۇنداق قىلىپ، خەتەرنىڭ خادىسىغا بىخەتەرلىك بايرىقى ئېسىلىدۇ، ئاللاھ تەدبىرىنى تاماملايدۇ ۋە ئۇنىڭ ئىرادىسى ئورۇندىلىدۇ.

بەزى قىسسەلەردە، پەيغەمبەرلەرنىڭ تۇغۇلۇشى ھەققىدە مەلۇمات يوق بولۇپ، قىسسە ئۇنىڭ بالىلىق ياكى ياشلىق دەۋرىدىن باشلىنىدۇ. چۈنكى بۇ مەسىلىنىڭ قىسسە بىلەن ئانچە بەك ئالاقىسى يوق.

ھەزرىتى يۇسۇفنىڭ قىسسەسى - ئۇنىڭ كىچىك ۋاقتىدا كۆرگەن چۈشى بىلەن باشلىنىدۇ. ئۇندىن كېيىنكى ھاياتىدا چۈشلەر ئاساسلىق رول ئوينايدۇ. نەھايەت، چۈشگە ئۇنىڭغا سۇيىقەست قىلغان ۋە ئۆلتۈرۈۋېتىشكە ئاز قالغان قېرىنداشلىرىنىڭ سەجدە قىلىش تەبىرى بېرىلىدۇ.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ قىسسەسى - ئاسمانغا بېقىپ، ئىنسانلارنىڭ ئاۋۋال پەيدا بولۇپ، كەينىدىن يوقاپ كېتىدىغان جىسىملار - يۇلتۇزلارغا چوقۇنۇشى ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈۋاتقان نەۋقىران ۋاقتىدىن باشلىنىدۇ.

ھەزرىتى داۋۇدنىڭ قىسسەسى - جەڭ ھەققىدە ھېچقانداق مەلۇماتى بولمىغان، ئەمما ھايات ئۇنى زامانىدىكى ئەڭ خەتەرلىك ئۇرۇش قەھرىمانى جالۇت بىلەن ئېلىشىشقا ئۈندىگەن ياش ۋاقتىدىن باشلىنىدۇ. مۇلايىم پادىچى ياۋۇز دۈشمىنى يېڭىدۇ. چۈنكى ئاللاھ رەھىم - شەپقەتسىز جالۇتنىڭ ئەمەس، بەلكى يۇۋاش، مۇلايىم داۋۇتنىڭ يېنىدا ئىدى.

ئوتتۇرا ياشتىن ھالقىغان پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى بار. نۇھ، ھۇد، سالىھ، شۇئەيب ۋە ئۇلاردىن باشقا كۆپلىگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى شۇنداق. قۇرئان بىزگە ئۇلارنىڭ تۇغۇلۇپ - يېتىلىشى ۋە ياشلىق ھاياتى ھەققىدە ھېچقانداق مەلۇمات بەرمەيدۇ. شۇڭا كۆز ئالدىمىزغا، تۇيۇقسىزلا رەببىنىڭ ئەلچىلىكىگە تاللانغان، بىردىنلا سەھنىدە پەيدا بولۇپ قالغان ۋە ئۇ سەھنىدە ئاساسلىق رول ئويناشقا باشلىغان پەيغەمبەرلەر كېلىدۇ.

قۇرئاندا بەزى قىسسىلەرنىڭ ۋەقەلىكلىرى تولۇق ۋە تەپسىلىي بايان قىلىنغان؛ بەزىلىرىنىڭ مەلۇم قىسىملىرى تەسۋىرلەنگەن. ھەزرىتى مۇسا، ئىبراھىم ۋە نۇھنىڭكىدەك ئۇزۇندىن ئۇزۇن بايان قىلىنغان قىسسىلەر بار. ھەزرىتى ھۇد، سالىھ، لۇت ۋە شۇئەيبنىڭكىدەك قىسقا قىسسىلەر؛ ھەزرىتى زەكەرىيا، ئەيىۋب ۋە يۇنۇسنىڭكىدەك ناھايىتى قىسقا قىسسىلەرمۇ بار. ئۇندىن باشقا، ھەزرىتى ياقۇبنىڭكىدەك باشقىلارنىڭ قىسسىسىگە قىستۇرۇلۇپ ئۆتۈپ كەتكەن قىسسىلەرمۇ بار. ئۇنىڭ قىسسىسى ھەزرىتى يۇسۇف قىسسىسىنىڭ باش - ئاخىرىغا قىستۇرۇلۇپ ئۆتۈپ كەتكەن. ياقۇب ئەلەيھىسسالام ئۆلۈش ئالدىدا ئوغۇللىرىدىن: «مەندىن كېيىن قالساڭلار، كىمگە ئىبادەت قىلىسىلەر؟» دەپ سورىدى.

قۇرئاندا ئىسمى تىلغا ئېلىپ ئۆتۈلگەن، ئەمما قىسسىسى بايان قىلىنمىغان پەيغەمبەرلەرمۇ بار. مەسىلەن: ھەزرىتى ئىدرىس، ئەلىيەسەد ۋە زۇلكىفل قاتارلىقلار. ئۆتكۈر ئەھلى (ئەسھابۇل كەھف) نىڭ قىسسىسى بايان قىلىنغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى ۋە قانچە كىشى ئىكەنلىكى تىلغا ئېلىنمىغان. پەقەت ئۇلارنىڭ بىر ئىت بىلەن بىللە ئۆتكۈردە (309 يىل) تۇرغانلىقىلا تەسۋىرلەنگەن.

پەيغەمبەر، ئەۋلىيا ۋە سالىھ كىشىلەرنىڭ قىسسىلىرىنى بايان قىلغان قۇرئاننىڭ ئۇسلۇبى مانا مۇشۇنداق ئۈزگىچە ئالاھىدىلىككە ئىگە. ئۇسلۇبى ھەرخىل بولغاندىن سىرت، ھەم سەنئەت خاراكتېرىغا ھەم تارىخىي تۈسگە ئىگە. بۇ ئىككى غايەدىن ياكى دەۋەت يۆنىلىشى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ. مۇنداق دېيىلگەندى: قۇرئان سەنئەت گۈزەللىكىنى پىسخولوگىيەلىك تەسىر ئۈچۈن ۋاستە قىلغانىدى. ئۇ، سەنئەت گۈزەللىكى تىلى بىلەن نەپىسنىڭ دىنىي تۇيغۇسىغا قىلىنغان خىتابتۇر.

قىسسىلەرنى بايان قىلىش ئۇسلۇبىنىڭ خىلمۇخىللىقىغا قاراڭ! بەزىدە ئاۋۋال قىسسىنىڭ خۇلاسىسى، كەينىدىن تەپسىلاتى بايان قىلىنىدۇ. (ئەسھابۇل كەھف) نىڭ قىسسىسى ئەنە شۇنداق بايان قىلىنغان. بەزىدە قىسسىنىڭ ئاقىۋىتى، مەقسىدى ۋە نەتىجىسى بېرىلىپ، ئاندىن بېشىدىن تارتىپ تەپسىلىي چۈشەندۈرۈلىدۇ. ھەزرىتى مۇسانىڭ «قەسەس سۈرىسى» دىكى قىسسىسى ئەنە شۇ شەكىلدە چۈشەندۈرۈلگەن. بەزىدە قىسسە بىر چۈش بىلەن باشلىنىدۇ، كەينىدىن ۋەقەلىك خۇددى شۇ چۈشنىڭ تەبىرىدەك، ئۇنىڭغا ئۇلىنىپ داۋاملىشىدۇ. چۈش ئەمەلىيەتكە ئايلانغان ۋاقىتتا، قىسسە ناھايىتى ئۈستىلىق بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇلىدۇ. بەزىدە قىسسە مۇقەددىمىسىز (قاق

ئوتتۇرىدىنلا) باشلىنىپ، يەنە خۇلاسىسىز ئاياغلىشىدۇ. بەزىدە قىسسە بىر چۈش بىلەن باشلىنىپ، ئۇنىڭ تەبىرى بىلەن ئاياغلىشىدىغان كىنو فىلىمىگە ئايلىنىپ كېتىدۇ. ھەزرىتى يۇسۇفنىڭ 28 كۆرۈنۈشكە بۆلۈنگەن قىسسىسى بۇنىڭ تىپىك مىسالىدۇر. ھەربىر كۆرۈنۈش ئىنچىكە ۋە ئىلھام بەخش ئەتكۈچى نۇرغۇنلىغان تەپسىلاتلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولىدۇ. كۆرۈنۈشلەرنىڭ ئارىسىدا پەردىلەر يېپىلىدۇ. ئىككى كۆرۈنۈش ئارىسىدىكى بۇ پەردىلەر تاماشىبىن تەسەۋۋۇرنىڭ ھەرىكەتكە ئۆتۈشى ئۈچۈن پايدىلىقتۇر. ئارىدا ھەرخىل تاسادىپىيلىقلار بار. بەزىدە بۇ تاسادىپىيلىقلار باش قەھرىمان ۋە تاماشىبىندىن ساقلىنىدۇ. بۇنىڭدىكى مەقسەت، تاسادىپىيلىققا ھەر ئىككىسىنىڭ بىرلا ۋاقىتتا دۇچ كېلىشى ئۈچۈندۇر. «كەھف سۈرىسى» دە ھەزرىتى مۇسا بىلەن سالىھ بەندە ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن ۋەقەلەر بۇنىڭ مىسالىدۇر. ھەزرىتى مۇسا قۇرئاندا ئىسمى بىلدۈرۈلمىگەن بىرى بىلەن ئۇچرىشىدۇ. ئۇنىڭ خىزىر ئىكەنلىكى پەرەز قىلىنماقتا. ئەمما قۇرئان ئۇنىڭ ئىسمىنى بەرمەيلا، ھەزرىتى مۇسانىڭ ياش ھەمراھى بىلەن بىللە يولغا چىققانلىقىنى بايان قىلىش بىلەن كۇپايىلەنگەن.

﴿ئۇ ئىككىسى (بېلىقنى ئۇنتۇغان چوڭ تاشنىڭ يېنىدا) بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمەتتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمى غەيبىنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندىنى ئۇچراتتى﴾.

بۇ، ئاللاھ تەسۋىرلەپ ئۆتكەندەك، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىدىن بىرىنىڭ كۆرۈنۈشىدۇر.

ئۇنىڭ ئىسمى ئەسلى ماھىيىتىگە ئۆتۈپ كەتتى...

بىز ئەسلىنى بىلمىگەن بولساق، ئۇنىڭ ئىسمى ۋە سىرتقى كۆرۈنۈشى قايسى شەيئىنى ئىپادىلەپ بېرەلەيتتى؟

ھەزرىتى مۇسا ۋە مەرھەمەتلىك، ئىلىملىك بەندە بىلەن يولغا چىقتۇق. توساتتىنلا بىر تاسادىپىيلىققا دۇچ كەلدۇق.

بۇ مەرھەمەتلىك بەندە دېڭىزدا جان باقىدىغان يوقسۇللارنىڭ كېمىسىنى تېشىۋەتتى، يولدا ئۇچرىغان كىچىك بىر بالىنى ئۆلتۈرۈۋەتتى، ئۇلارغا يېمەك - ئىچمەك بېرىش، قوندۇرۇش ۋە مېھمان قىلىشنى رەت قىلغان پىخسىقلار شەھىرىدە ئورۇلۇپ چۈشەي دەپ قالغان تامنى تۈزەپ قويدى. بۇ نېمىدېگەن زىتلىق؟!...

ھەزرىتى مۇسا بۇنىڭغا سەۋر قىلالىدى. شۇنىڭ بىلەن، ھەزرىتى مۇسا، ھەمراھى ۋە بىزگە نامەلۇم بولغان سىر ئاشكارىلاندى.

بەزىدە، قۇرئان دەل بۇنىڭ ئەكسىچە بىر ئۇسلۇب قوللىنىپ، ئىشنىڭ سىرىنى ئوقۇرمەن ياكى تاماشىبىنغا ئاشكارىلايدۇ، ئەمما باش قەھرىماندىن يوشۇرىدۇ. ھەزرىتى لۇتىنىڭ قىسسىسىگە قاراڭ!

پەرىشتىلەر ئۇنىڭ يېنىغا باردى. بىز (ئوقۇرمەنلەر) ئۇلارنىڭ لۇتىنى قۇتۇلدۇرماقچى بولغانلىقىنى بىلىپ تۇرىمىز، ئەمما لۇت بۇ ئىشنىڭ سىرىنى بىلمىگەچكە، ئۇلارنىڭ زىيارىتىگە ئىچى پۇشتى ۋە ئۆز - ئۆزىگە: «بۈگۈن دىشۋارچىلىق بىر كۈن» دېدى.

بىز ئۇنىڭ مېھمانلىرىدىن ئەنسىرەپ، ئەيمىنىپ تۇرغانلىقىغا كۈلمەكتىمىز.

بىز ئۇلارنىڭ پەرىشتىلەر ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. بۇخىل (سەنئەت شەكلىدە) تەسۋىرلەش كۆپىنچە ھاللاردا مەسخىرە شەكلىدە بولىدۇ. بىز لۇتقا ئىچ ئاغرىتىش بىلەن بىرگە، مىللىتىنى مەسخىرە قىلماقتىمىز.

سىز ئۇنىڭ مىللىتىنىڭ ئەھۋالىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ بېقىڭ! ئۇلار لۇتنىڭ ئۆيىگە ياش يىگىتلەرنىڭ كەلگەنلىكىگە دائىر خۇشخەۋەرنى ئاڭلاپ، دەرھال ئۇ يەرگە يېتىپ كېلىشتى. سىز (ئوقۇرمەن بولۇش سۈپىتىڭىز بىلەن) ئۇلارنىڭ بېشىغا كېلىدىغان ئېغىر ئازابنىڭ بۇ كېلىشكەن، ياش يىگىتلەر قىياپىتىگە كىرىۋالغانلار تەرىپىدىن كېلىدىغانلىقىنى بىلىسىز.

سىز كۆڭلىڭىزدە لۇتنىڭ مىللىتىنى زاڭلىق قىلمايسىز؟ قۇرئان ئۇلار ۋە لۇت ھەققىدىكى سىرنى ۋاقىتلىق يوشۇردى ۋە سىزگە ئاشكارىلىدى.

قۇرئان قىسسىلىرىدە سەنئەتلىك تەسۋىرلەرگە سەنئەتلىك ئىپادىلەر قوشۇمچە قىلىنغان. بىر چوتكا (جانلىق) رەسىم تاختىسىغا تېگىشى بىلەنلا ھايات باشلىنىپ كېتىدۇ. ۋە قە كۆز ئالدىڭىزدا ھەقىقىي رەۋىشتە نامايان بولۇشقا باشلايدۇ. ئاندىن تىياتىر ساھەسىدە ئېيتىلغاندەك، ئىلھام بەخش ئەتكۈچى تۈرتكە، يەنى تازىلاش تۈرتكىسى كېلىدۇ.

ئاندىن قىسسىلەردىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ شەخسىيەتلىرى كۆز ئالدىڭىزدىن بىر - بىرلەپ ئۆتۈشكە باشلايدۇ. ھەر بىر شەخسىيەت، ئۆزى تەۋە بولغان پەيغەمبەرنىڭ پىسخولوگىيىلىك ئالاھىدىلىكى ۋە روھىي قۇرۇلمىسىنى باشقا - باشقا شەكىللەر بىلەن، ئۇنى ھەر تۈرلۈك ھايات يوللىرىنىڭ مەركىزى قىلغان ئاساستا تەسۋىرلەپ بېرىدۇ.

ئەنە ئۇ، ھەمىشە شۈكرى ئېيتقان ۋە داۋاملىق سەۋر - تاقەت قىلغان نۇھتۇر. قەۋمىنى ھەق دىنغا 950 يىل دەۋەت قىلغان بولسىمۇ، مۆئمىنلەرنىڭ سانى كۆپەيمەيدۇ، كاپىرلارنىڭ سانى كۆپىيىدۇ. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ دەۋىتىنى داۋاملاشتۇرىدۇ. بۇ قانداق سەۋر - تاقەت، بۇ نېمىدېگەن چىدامچانلىق؟!

مانا بۇ بولسا، غەيرەت - شىجائەتلىك، كۈچلۈك، تەۋەككۈلچى ۋە قەھرىلىك مۇسادۇر.

ئۇ، مىسىر كۈچلىرىدا كېتىۋاتىدۇ. قەۋمىدىن بىرى بىر مىسىرلىق بىلەن جېدەللىشىۋاتقان ئىكەن. ئۇ ئۇنىڭدىن ياردەم تەلەپ قىلدى. مۇسا مىسىرلىققا قاراپ ئېتىلدى.

﴿مۇسا ئۇنى مۇشت بىلەن بىرنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈپ قويدى﴾.

شەخسىيىتىدىكى تەۋەككۈلچىلىك ۋە ئەسەپىلىك، ئۇنىڭ روھىي قۇرۇلمىسىنىڭ بىر پارچىسىدۇر. ئەنە ئۇ، ئون يىلدىن كېيىن سىنادا كېتىۋاتىدۇ. ئاللاھ ئۇنى ھاسسىنى يەرگە تاشلاشقا بۇيرىدى. ئۇ ھاسسىنى تاشلىدى. نېمە كۆرسۇن؟ - دېمەمسىز. ھاسا ئەجدىھاغا ئايلاندى. مۇسا ئۇنى كۆرۈپلا ئارقىسىغا داجىدى...

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنى قورقماسلىققا بۇيرۇدى.

﴿ئى مۇسا! قورقمىغىن، مېنىڭ ھۇزۇرۇمدا پەيغەمبەرلەر ئەلۋەتتە قورقمايدۇ﴾.

ئارىدىن بىر نەچچە يىل ئۆتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ تەۋەككۈلچى ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىگەن ھالدا، ئاللاھتىن بىر نەرسە تەلەپ قىلدى:

﴿پەرۋەردىگارم! ماڭا ئۆزەڭنى كۆرسەتكىن، سېنى بىر كۆرۈپ ئالاي، - دېدى﴾.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا ھەرقانداق ئىنساننىڭ، ھەتتا تاغلارنىڭمۇ بۇنىڭغا تاقەت قىلىپ تۇرالمىدىغانلىقىنى ئىيتتى.

﴿«مېنى (بۇ دۇنيادا) ھەرگىز كۆرەلمەيسەن (چۈنكى ئىنساننىڭ ئاجىز تېنى بۇنىڭغا تاقەت قىلالمايدۇ). لېكىن تاغقا قارىغىن، ئەگەر تاغ ئورنىدا مەھكەم تۇرالىسا، مېنى كۆرەلمەيسەن» دېدى. پەرۋەردىگارى تاغقا تەجەللى قىلىش بىلەن، تاغنى تۈپتۈز قىلىۋەتتى، مۇسا بېھوش بولۇپ يىقىلدى. ئۇ ھوشىغا كېلىپ: «(پەرۋەردىگارم!) سەن پاكىتۇرسەن، ساڭا تەۋبە قىلدىم، مەن (سېنىڭ ئۇلۇغلىقۇڭغا) ئىشەنگۈچىلەرنىڭ ئەۋۋىلىمەن»﴾.

ئاندىن ئۇ قەۋمىنىڭ يېنىغا قايتىپ باردى ۋە ئۇلارنىڭ ئالتۇندىن ياسالغان موزاي ھەيكىلىگە چوقۇنۇۋاتقانلىقىنى كۆردى.

ھارۇننى ئۇلار بىلەن بىرگە قويۇپ كەتكەندى ۋە تەۋرات تاختىلىرىنى كۆتۈرگەن پېتى قايتىپ كەلگەندى. قەۋمىنىڭ قىلىقىنى ئۇقۇپ، قولىدىكى تاختىلارنى چۆرۈپ تاشلىۋەتتى.

دەرغەزەپ بولغان مۇسا ئۆزىنىڭ نېمە قىلارنى بىلەلمەي قالدى ۋە قېرىندىشى ھارۇننىڭ چاچ - ساقلىدىن تۇتۇپ، كۈچەپ تۇرۇپ ئۆزىگە تارتتى.

ھارۇن ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى:

﴿ئى قېرىندىشىم! مېنىڭ ساقلىمنى ۋە چېچىمنى تارتمىغىن، مەن ھەقىقەتەن سېنىڭ، ئىسرائىل ئەۋلادىنى بۆلۈۋېتىپسەن، سۆزۈمگە دىققەت قىلماپسەن، دېيىشىڭدىن قورقتۇم﴾.

سۈرە قەسەس 15 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە نەمل 10 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ئەئراڧ 143 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ئەئراڧ 143 - ئايەت.
سۈرە تاھا 94 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ھارۇن مۇسانى بىزدىنمۇ ياخشىراق چۈشىنەتتى. ئەگەر ھارۇن مۇسا يوق ۋاقتىدا بۇ ئىشقا ئارىلىشىپ، قەۋمنى ئىككىگە بۆلگەن بولسا، مۇسا ئۇنىڭ چاچ ۋە ساقاللىرىدىن تۇتۇپ تۇرۇپ: «نېمە ئۈچۈن مېنىڭ قايتىپ كېلىشىمنى ساقلاپ تۇرماي، ئىسرائىل ئەۋلادىنى بۆلۈۋەتتىڭ؟» دەيتتى.

بۇ، ئاللاھنى بەكمۇ ياخشى كۆرىدىغان ۋە ئۇنى باشقىلاردىن قىزغىنىدىغان ئىنساننىڭ ئەسەبىيلىكىدىن بىر كۆرۈنۈشتۇر.

ھەققە ئاشىق، ئىنسانلارغا مۇلايىم، مەخلۇقاتلارغا كۆيۈمچان، ئاللاھنىڭ ئەمرىنى ئاتىلىق ھېس - تۇيغۇلىرىدىن ئۈستۈن كۆرىدىغان، ھەتتا ئۇيغۇسىدا ئوغلنى بوغۇزلاپ چۈش كۆرگەن ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ چۈشى راست بولغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھنىڭ ئەمرىنى ئۆزىنىڭ ئاتىلىق ھېس - تۇيغۇلىرىدىن ئەۋزەل بىلگەن ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ شەخسىيىتى كۆز ئالدىڭىزدىن ئۆتسۇ.

كۆتۈرەڭگۈ روھ، شەپقەتلىك خاراكتېر، مۇلايىملىق ۋە مەرھەمەت پۈتۈن ھاياتىغا سىڭىپ كەتكەن بولۇپ، خۇددى ۋۇجۇدتىكى قانداك ئۇرغۇپ تۇرىدۇ ۋە ئاخىرىدا ئۇ، شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ: «ئاللاھ ئىبراھىمنى دوست تۇتتى» دېگەن سۆزىگە نائىل بولىدۇ.

بىز، ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرىنى بايان قىلىش، تەسۋىرلەش ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ شەخسىيەتلىرىنى ئىپادىلەش ئۇسلۇبىدىكى مۆجىزىلەر ھەققىدە كۆپ توختالمايمىز. چۈنكى بۇ، بەكمۇ چوڭ ھەجىملىك تېما بولۇپ، پات ئارىدا تۈگىتەلىشىمىز مۇمكىن ئەمەس. شۇڭا بىز پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرىنى بىرلىكتە ئوقۇش ۋاقتى كەلدى دەپ ئويلايمىز.

پەزىتىش ئادەم ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ ئاللاھ ھەزرىتى ئادەمنى يارىتىشنى ئىرادە قىلدى.

پەرىشتىلەرگە: ﴿مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباشار) يارىتىمەن﴾ دېدى.

ئىنسانلار، ئادەمنىڭ خەلىپىلىكىنىڭ مەنسى ھەققىدە تالاش - تارتىش قىلدى. بەزىلەر ئۇنىڭ يەر يۈزىدىكى مەلۇم بىر مەخلۇقاتنىڭ خەلىپىسى ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ مەخلۇقات يەر يۈزىدە بۇزۇقچىلىق قىلاتتى ۋە قان تۆكەتتى. بەزىلىرى بولسا، ئۇنىڭ ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ خەلىپىسى ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى. يەنى، ئۇ ئاللاھنىڭ ھۆكۈم ۋە ئەمىرلىرىنى بەجا كەلتۈرىدىغان خەلىپىسى دەپ قارىدى. چۈنكى ئۇ، يەر يۈزىگە ئەۋەتىلگەن تۇنجى ئەلچىدۇر. بىز بۇنىڭغا ئىشىنىمىز.

ئەبۇزەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن: «ئۇ پەيغەمبەرمۇ؟» دەپ سورىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ھەئە» دەپ جاۋاب بەردى.

«يەر يۈزىدە ھېچكىم بولمىسا، كىمگە ئەۋەتىلگەندى؟» دېگەن سوئال ئوتتۇرىغا قويۇلدى. «ئائىلىسى، يەنى بالا - چاقىسىغا ئەۋەتىلگەن ئەلچى ئىدى» دەپ جاۋاب بېرىلدى.

ئاللاھ بىلەن پەرىشتىلىرى ئارىسىدىكى سەھنىدە مەخلۇقاتلارنىڭ پەردىسى ئېچىۋېتىلدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە: «مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباشار) يارىتىمەن» دېدى. پەرىشتىلەرمۇ: «يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان ۋە قان تۆكىدىغان (شەخسنى) خەلىپە قىلامسەن؟ ھالبۇكى، بىز بولساق سېنى پاك دەپ مەدھىيەلەيمىز، مۇقەددەس دەپ مەدھىيەلەيمىز» دېدى. ئاللاھ: «مەن ھەقىقەتەن سىلەر بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلىمەن» دېدى﴾ .

تەپسىر شۇناسلار بۇ ئايەت ھەققىدە ناھايىتى كۆپ مۇلاھىزە يۈرگۈزدى.

«ئەلمەنار» ناملىق تەپسىردە مۇنداق دېيىلگەن: «بۇ ئايەتلەر، زاھىرى مەنسىگە قاراپلا تەبىرى بېرىش مۇمكىن بولمايدىغان مۇتەشەببھ (مەنىلىرى ئوخشىشىپ قالىدىغان) ئايەتلەردۇر. چۈنكى ئۇلار، دىئالوگ قائىدىسىگە كۆرە، يا ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ مەسلىھەتى بولۇپ، بۇ ئاللاھ ئۈچۈن مۇمكىن بولمايدىغان بىر ئىش؛ يا ئاللاھنىڭ پەرىشتىلەرگە خەۋەر بېرىشى، پەرىشتىلەرنىڭ قارشى چىقىشى ۋە تالاش - تارتىشلىرى بولۇپ، بۇمۇ ئۇلۇغ

ئاللاھقا ۋە پەرىشتىلىرىگە مۇناسىپ ئەمەس. شۇڭا قىسسىنىڭ مەنىسىنىڭ باشقا بىر نەرسىگە يۈزلەندۈرۈلۈشىنى تەكلىپ قىلىمەن.»

«ئەلجامئە لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىردە مۇنداق دېيىلگەن: «ئۇلۇغ ئاللاھ يەر يۈزىدە مەخلۇقاتلارنى ياراتقاندا، ئۇلارنىڭ بۇزۇقچىلىق قىلىدىغانلىقىنى ۋە قان تۆكىدىغانلىقىنى ئىلگىرى پەرىشتىلەرگە ئېيتقان ئىدى. ئاندىن: «مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباسار) يارىتىمەن» دېگەن ۋاقتىدا، ئۇلار (يەنى پەرىشتىلەر): «بۇ، سېنىڭ بىزگە يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان ۋە قان تۆكىدىغانلىقىنى ئېيتقان خەلىپىمۇ ياكى باشقا بىر خەلىپىمۇ؟» دېيىشتى.»

«فى زىلالىل قۇرئان» ناملىق تەپسىردە مۇنداق دېيىلگەن: «پاك يارىتىلغانلىقى ئۈچۈن ياخشىلىق ۋە پاكلىقنىلا ئويلىيالايدىغان پەرىشتىلەر، ئاللاھنى ئۇلۇغلاش ۋە مەدھىيەلەشنىڭ مەۋجۇدلىق ئۈچۈن مۇتلەق غايە ئىكەنلىكىنى ۋە بۇ غايىنىڭ ئۆزلىرىنىڭلا مەۋجۇتلۇقى بىلەن ئەمەلىيەتكە ئايلانغانلىقىنى پەرەز قىلغانىدى. ئۇلارنىڭ سوئال سورىشى ھەيرانلىقنىڭ ئىپادىسى بولۇپ، ھېچبىر شەكىلدىكى ئېتىراز ئىپادىسىنى بىلدۈرمەيدۇ.»

...

تەپسىر شۇناسلارنىڭ بۇ ھەقىقەتنى ئوتتۇرىغا چىقىرىش ئۈچۈن نەقەدەر تىرىشچانلىق كۆرسەتكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۆتتۇق. ئاللاھ ئۇ تەبىرلەرگە ھەقىقىي چوڭقۇر مەنە ئاتا قىلدى. قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ مەزمۇنىنىڭ كىشىنى ھەيران قالدۇرۇش دەرىجىدە تىرىشچانلىقى قىسسىنىڭ تەسىر كۈچى ئەڭ زور بولغان دىئالوگ ئۇسلۇبىدا بايان قىلىنىشى ئارقىلىق ئۆز ئىپادىسىنى تاپقان.

ئۇلۇغ ئاللاھ قىسسىلەرنى بىزگە دىئالوگ ئۇسلۇبى بىلەن بايان قىلىپ بەردى. ئۇنىڭ ئەينى ئۇسلۇبتا ئەمەلىيەتكە ئايلانغانلىقى زۆرۈر ئەمەس.

ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ فۇسسەلەت سۈرىسىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى كۆرمىدىڭىزمۇ؟

«ئاندىن ئۇ ئاسماننى (يارىتىشقا) يۈزلەندى، ھالبۇكى، ئۇ تۇمان ھالىتىدە ئىدى، ئاسمان بىلەن زېمىنغا: «ئىختىيارى ياكى ئىختىيارسىز ھالدا كېلىڭلار (يەنى ئەمرىمنى قوبۇل قىلىڭلار)!» دېدى. ئىككىلىسى: «ئىختىيارى كەلدۇق» دېدى.»

كىم بۇ ئايەتنى: «ئۇلۇغ ئاللاھ ئاسمان - زېمىنغا گەپ قىلدى، ئاسمان - زېمىن ئۇنىڭغا جاۋاب بەردى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سۆھبەت بولۇپ ئۆتتى» دەپ چۈشىنىدۇ؟ ھەقىقەت شۇكى، ئاللاھ ئاسمان - زېمىنغا ئەمىر قىلدى، ئۇلار دەرھال ئەمىرگە ئىتائەت قىلدى.

ئاللاھ ئىنساننىڭ چۈشىنىشىگە قولايلىق يارىتىپ بېرىش، زېھنىگە سىڭدۈرۈش ۋە ئىزاھلاپ بېرىش ئۈچۈن، بولغان ۋە قەلەرنى دىئالوگ ئۇسلۇبى بىلەن تەسۋىرلەپ بەرگەندى. ھەزرىتى ئادەمنىڭ قىسسىسىدە بۇ خىل ئۇسلۇبىنىڭ قوللىنىلىشى ۋە قەلەكنى تېخىمۇ چوڭقۇر مەنىگە ئىگە قىلماقتا. چۈنكى ئىنسان تۈرى ۋۇجۇدقا كېلىش ئالدىدا ئىدى...

بىز ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئادەمنى يارىتىشىنى ئىرادە قىلغان ۋاقتىدا، پەرىشتىلەرنىڭ پىكرىنى ئېلىش ياكى مەسلىھەتلىشىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۆزىنىڭ قارارىنى ئۇلارغا بىلدۈرۈش ئۈچۈن شۇنداق دېگەنلىكىنى پەرەز قىلماقتىمىز. ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ پەرىشتىلەرگە مەسلىھەت سېلىشى ۋە ئۇلارنىڭ پىكرىنى ئېلىشىنىڭ مۇمكىنچىلىكى يوق. ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇلارغا ئۆزىنىڭ يەر يۈزىدە بىر خەلىپە يارىتىدىغانلىقىنى، بۇ خەلىپىنىڭ نەسلى كۆپىيىدىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ نەسلىدىن كەلگەنلەردىن بەزىلىرىنىڭ يەر يۈزىدە بۇزۇقچىلىق قىلىدىغانلىقىنى، بەزىلىرىنىڭ قان تۆكىدىغانلىقىنى ئېيتتى. پاك پەرىشتىلەر ھاڭ - تاڭ بولۇشتى. ئۆزلىرى ئاللاھنى توختىماي مەدھىيەلەيتتى، ئۇلۇغلايتتى. يارىتىلىدىغان خەلىپە بولسا، ئۇلار دەك قىلمايتتى. ئۇنداقتا، بۇنىڭ سىرى نېمە؟ ئاللاھنىڭ بۇ ھەقتىكى ھېكمىتى نېمە ئىدى؟ پەرىشتىلەرنىڭ ھەيرانلىقى، يەر يۈزىدىكى خەلىپىنىڭ شەرىپىگە بولغان تەقەززاسى، ئادەمنىڭ بۇ شەرەپكە نائىل قىلىنغانلىقى تۈپەيلىدىن پەيدا بولغان دەھشەتلىك تۇيغۇلىرى ئىنتايىن قىسقا ۋاقت ئىچىدىلا پەسكويغا چۈشتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى دىئالوگ سېكۇنتنىڭ مىليوندىن بىرى ئارىلىقىدا بولۇپ ئۆتتى. ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ مۇنۇ سۆزلىرى ئۇلارنى مۇتلەق ئىمان ۋە ئىتائەتكە باشلىدى:

﴿مەن ھەقىقەتەن سىلەر بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلىمەن﴾ .

ئاللاھنىڭ چەكسىز كەتكەن ئىلمى ئالدىدا ئۆزلىرىنىڭ ناھايىتى ئاز ئىلىمىگە ساھىب ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەن پەرىشتىلەر، ئاللاھقا قايتىدىن تەسلىم بولۇپ، مۇتلەق ئىمان ۋە ئىتائەتكە يۈزلەندى.

ئۇلۇغ ئاللاھ بىلەن پەرىشتىلىرى ئارىسىدا مۇنداق بىر دىئالوگنىڭ بولۇپ ئۆتۈش ئېھتىماللىقى يوق دەپ قارايمىز. بىزچە، بۇ دىئالوگ يەر يۈزىگە ئۆزلىرىنىڭ خەلىپە بولىدىغانلىقىنى پەرەز قىلغان پەرىشتىلەرنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن. ئەمما ئاللاھ ئۇلارغا يارىتىلىش خۇسۇسىيەتلىرىنىڭ بۇنىڭغا ماس كەلمەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئاللاھنى مەدھىيەلەش، ئۇلۇغلاش مەۋجۇدلىق ئالىمىدىكى ئەڭ شەرەپلىك نەرسىدۇر. ئەمما خەلىپىلىك بۇنىڭ بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي، باشقا بىر تەبىئەت (خۇسۇسىيەت) تەلەپ قىلىدۇ، يەنى ئىلىم تەلەپ قىلىدىغان ۋە خاتالىقلارنى قوبۇل قىلىدىغان تەبىئەت...

بۇ ھەيرانلىق، بۇ دەھشەتلىك تۇيغۇ ۋە بۇ شەرەپ ئارزۇسى، ئادەمنىڭ يارىتىلىش خەۋىرىنى ئۇققاندىن كېيىن، پەرىشتىلەرنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن بۇ سۆھبەت، يەنى بۇلارنىڭ ھەممىسى پەرىشتىلەر ئۈچۈن جايىزدۇر. بۇ، ئۇلارنىڭ شەنگە داغ چۈشۈرمەيدۇ.

چۈنكى، ئۇلار ئاللاھقا شۇنچە يېقىن بولسىمۇ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشىمۇ ۋە ئاللاھمۇ ئۇلارنى شۇنچە ئەتىۋارلىسىمۇ، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئاللاھنىڭ مەخلۇقلىرى (بەندىلىرى ياكى قۇللىرى) بولغانلىقىدىن ئارتۇق نەرسىنى بىلمەيدۇ. ئاللاھنىڭ ئىلمىگە ئارىلاشمايدۇ. مەخپىي ھېكمەتلىرىنى، غەيبىنى ۋە مەخپىي ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىنى بىلمەيدۇ، ئۇلۇغ ھېكمىتىنى ۋە بۇ ھېكمەتنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش سەۋەبلىرىنى بىلمەيدۇ...

كۆپ ئۆتمەي، پەرىشتىلەر ئادەمنىڭ يېڭى بىر مەخلۇق تۈرى ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئادەم يارىتىلىش سەۋەبىنىڭ ئاللاھنى زىكىر قىلىش ۋە تەستىقلاش ئەمەس، بەلكى يەر يۈزىدىكى ھايۋانلار ۋە باشقا مەخلۇقلارنىڭكىگە ئوخشاشلىقى جەھەتتىن پەرىشتىلەردىن تۈپتىن پەرقلىنىپ تۇرىدۇ. ئەمما ئۇنىڭ يارىتىلىش سەۋەبى يەر يۈزىدە بۇزۇقچىلىق قىلىش ۋە قان تۆكۈشتىن ئىبارەتلا ئەمەس - ئەلۋەتتە!

ئادەم مەخلۇقاتلارنىڭ يېڭى بىر تۈرى بولۇپ يارىتىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ يارىتىلىشى بىلەن ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدىغان بىر ئۇلۇغ ھېكمەت ئوتتۇرىغا چىقىدۇ... بۇ، مەرپەت (بىلىش، تونۇش) ھېكمىتىدۇر.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈنلا ياراتتىم﴾ .

ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنى: «ماڭا ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈنلا» دەپ ئوقۇماي: «مېنى تونۇشى ئۈچۈنلا» دەپ ئوقۇغان.

ھەقىقىي مەنىدە تونۇش - ئىنسان تۈرىنىڭ نىشانى ۋە مەۋجۇدىيەتنىڭ غايىسىدۇر. ئاللاھ بىزگە بۇنىڭ قانداق بولغانلىقىنى دىئالوگ ئۇسلۇبى ئارقىلىق بىلدۈرىدۇ.

شەيخ مۇھەممەد ئابدۇھنىڭ سۆزلىرى بۇ ئايەتنىڭ مەنىسىگە ئەڭ ئۇيغۇن بېرىلگەن تەپسىر بولۇشى مۇمكىن. ئۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتلەردىكى دىئالوگ ئۇلۇغ ئاللاھ بىلەن پەرىشتىلەرنىڭ ئارىسىدىكى ئەھۋاللاردىن بىرىدۇر. بۇ قىسسە ئۇنى بىزگە دىئالوگ ۋە سوئال - جاۋاب شەكلى ئارقىلىق تەسۋىرلەپ بەردى. بىز بۇ دىئالوگنىڭ ئەسلى شەكلىنى بىلمەيمىز. ئەمما، بىز ئىنسانلارنىڭ دىئالوگغا ئوخشمايدىغانلىقىنى بىلىمىز.»

پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ يەر يۈزىدە بىر خەلىپە يارىتىدىغانلىقىنى ئۇقتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇلارنىڭ چۈشىنىشى ئۈچۈن تەپسىلىي ئەمىر بەردى. ئۆزىنىڭ لايدىن بىر ئىنسان يارىتىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭغا شەكىل بېرىپ جان كىرگۈزگەندىن كېيىن، پەرىشتىلەرنىڭ ئۇنىڭغا سەجدە قىلىشى كېرەكلىكىنى ئېيتتى.

بۇنىڭدىن چۈشىنىۋېلىشقا بولىدۇكى، بۇ، ئۇنىڭ شەرىپىنى قوبۇل قىلىش سەجدىسى بولۇپ، ھەرگىز ئۇنىڭغا قۇللۇق بىلدۈرۈش سەجدىسى ئەمەس ئىدى. چۈنكى، قۇللۇق (يەنى بەندىچىلىك) سەجدىسى پەقەت يالغۇز بولغان ئاللاھقا خاستۇر.

ئۇلۇغ ئاللاھ ساد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن لايدىن بىر ئادەم يارىتىمەن. ئۇنى مەن راۋۇرۇس ياراتقان (يەنى ئۇنى يارىتىپ سۈرەتكە كۈزگۈزۈپ، ئەزالىرىنى تولۇق، مۇكەممەل ئىنسان ھالىتىگە كەلتۈرگەن) ۋە ئۇنىڭغا جان كىرگۈزگەن ۋاقتىدا ئۇنىڭغا سەجدە قىلىڭلار!»﴾ پەرىشتىلەرنىڭ بىرىمۇ قالماي، ھەممىسى (ئادەم ئەلەيھىسسالامغا) سەجدە قىلدى. پەقەت ئېلىسلا بويۇنتاۋلىق قىلدى، ئۇ كاپىرلاردىن بولۇپ كەتتى﴾ .

...

ئۇلۇغ ئاللاھ ئاق، قارا، سېرىق ۋە قىزىل رەڭلىك توپىلارنىڭ ئارىلاشمىسىدىن بىر ئوچۇم ئالدى. شۇڭا ئىنسانلار ھەرخىل رەڭلەردە يارىتىلدى. ئاللاھ توپىغا سۇ ئارىلاشتۇردى. توپا سېغىز لايغا ئۆزگەردى ۋە ئەتراپقا لايىنىڭ پۇرىقى تارالدى. شۇ ئەسنادا، ئۇ يەردىن ئوتۇپ كېتىۋاتقان ئىبلىس: «بۇ لاي نېمىگە ئايلىنار؟» دەپ تەئەججۈپلەندى. ئاللاھ ئادەمنى بۇ لايدىن ياراتتى.

ئاللاھ قولى بىلەن ئادەمنى شەكىلگە كىرگۈزگەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ئۆز روھىدىن جان بەردى. ئادەمنىڭ ۋۇجۇدى ھەرىكەتلەندى ۋە ھاياتى باشلاندى...

ئادەم كۆزلىرىنى ئاچتى، ئالدىدا تۇرغانلارنىڭ ئىچىدە بىرىدىن باشقا ھەممە پەرىشتىنىڭ ئۆزىگە سەجدە قىلغانلىقىنى كۆردى.

ئادەم ئۆزىگە سەجدە قىلمىغاننىڭ كىم (يەنى قايسى تۈردىن) ئىكەنلىكىنى بىلەلمىگەندى. ئۇنىڭ ئىسمىنىمۇ بىلمەيتتى. ئىبلىس گەرچە پەرىشتىلەرنىڭ ئارىسىدا بولسىمۇ، ئۇ پەرىشتە ئەمەس، جىن ئىدى. ئۇ پەرىشتىلەرگە نىسبەتەن ئازسانلىق بولغاچقا، پەرىشتىلەرگە بېرىلگەن ئەمر ئۇنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالاتتى.

...

ئۇلۇغ ئاللاھ ئىبلىسنىڭ ئادەمگە سەجدە قىلمىغانلىقىنى كۆپلىگەن سۈرەلەردە قايتا - قايتا بايان قىلدى. مەسىلەن، ساد سۈرىسىدە مۇنداق دېيىلگەن:

﴿ئاللاھ ئېيتتى: «ئى ئىبلىس! مەن ئۆز قولۇم بىلەن ياراتقان ئىنسانغا سەجدە قىلىشتىن ساڭا نېمە توسقۇنلۇق قىلدى (ئۇنىڭغا سەجدە قىلماسلىقىڭ تەكەببۇرلۇق قىلغانلىقىڭدىنمۇ ياكى يۇقىرى مەرتىۋىلىكلەردىن بولغانلىقىڭدىنمۇ؟)» ئىبلىس: «مەن

ئۇنىڭدىن ئارتۇق، مېنى ئوتتىن ياراتتىڭ، ئۇنى لايدىن ياراتتىڭ» دېدى. ئاللاھ: «سەن جەننەتتىن يوقال! سەن ھەقىقەتەن قوغلاندى بولدۇڭ، ساڭا ھەقىقەتەن قىيامەتكىچە مېنىڭ لەنتىم بولسۇن» دېدى. ئىبلىس: «پەرۋەردىگارم! ماڭا (خالايق) تىرىلدۈرۈلىدىغان كۈن (يەنى قىيامەت) گىچە مۆھلەت بەرسەڭ (يەنى مېنى ھايات قالدۇرساڭ)» دېدى. ئاللاھ: «جەزمەن ساڭا مەلۇم ۋاقتىگىچە مۆھلەت بېرىلىدۇ» دېدى. ئىبلىس ئېيتتى: «ئىززىتىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى چوقۇم ئازدۇرىمەن. ئۇلاردىن پەقەت تاللانغان بەندىلىرىڭلا بۇنىڭدىن مۇستەسنا (يەنى ئۇلارنى ئازدۇرالمىمەن)»

ئادەم ئەتراپىدا بولۇۋاتقان ئىشلارنى كۆرۈپ تۇراتتى، ئىچىدە سۆيگۈ، ئەندىشە ۋە قورقۇنچلۇق تۇيغۇلار پەيدا بولدى.

ئۆزىنى ياراتقان، شەرەپلىك قىلغان ۋە پەرىشتىلەرنى ئۆزىگە سەجدە قىلدۇرغان ئاللاھقا سۆيگۈ...

ياراتقۇچىسىنىڭ ئىبلىسنى مەرھەمەتتىن قوغلانغان پەيتتىكى غەزىپىدىن ھېس قىلغان قورقۇنچلۇق ھېس - تۇيغۇ...

سىناش ۋە سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق ئىككىسىدىن قايسىسىنىڭ تېخىمۇ ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى بىلىشكە ھېچقانداق پۇرسەت بېرىلمەيلا، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭدىن تېخىمۇ ئۈستۈن دەپ بىلىدىغان ۋە تېخى تونۇشۇپ، بىلىشمەي تۇرۇپ ئۆزىنى مەڭسىتمىگەن بۇ مەخلۇقتىن قىلىنغان ئەندىشە...

ئىبلىسنىڭ دەلىلى نېمىدېگەن غەلتە؟! ئۇ ئوتنى لايدىن تېخىمۇ ئۈستۈن دەپ بىلەتتى. بۇ مەلۇمات ئۇنىڭغا قەيەردىن كەلگەندى؟ بۇ مەلۇمات ئاللاھتا بولۇشى كېرەك ئىدى. چۈنكى، ئوتنى ھەم لاينى ياراتقۇچى ئاللاھتۇر، ئۇ ئىككىسىدىن قايسىسىنىڭ تېخىمۇ ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى بىلىدىغانمۇ ئاللاھتۇر.

ئادەم بۇ دىئالوگلاردىن ئىبلىسنىڭ ئىنكار قىلغۇچى، پەسكەش ۋە شەرەمەندە خۇسۇسىيەتكە ئىگە بىر مەخلۇق ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ ئاللاھتىن ئۆزىگە جازا كۈنىگىچە مۆھلەت بېرىشىنى تەلەپ قىلىۋاتاتتى. يەنى ئۇ ئۆلۈشنى خالىمايتتى. ئاللاھ ئۇنىڭغا شۇ كۈنگىچە مۆھلەت بېرىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئۇ ئەجلى كەلگەنگە قەدەر ياشاپ، ئاندىن ئۆلەتتى.

ئادەم ئاللاھنىڭ ئىبلىسقا لەنەت قىلغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ سەۋەبى بىلەن ئۇنى رەھمەتتىن قوغلانغانلىقىنى چۈشەندى. شۇنداقلا، ئىبلىسنىڭ ئۆزىگە بېرىلگەن بۇ جازانى مەڭگۈ ئۈنتمەيدىغانلىقىنىمۇ چۈشەندى.

ئىش تۈگىدى. ئادەم ئەبەدىي دۈشمىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى ئۇقتى.

دۈشمىنىڭ جاسارىتى ۋە ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا سىلىق مۇئامىلە قىلىشى ئادەمنى سەل ئەندىشىگە سېلىپ قويدى.

بىرى ماڭا: «نېمە ئۈچۈن ئاللاھ بىلەن پەرىشتىلەر ئارىسىدا يۇقىرىقى دىئالوگنىڭ بولۇپ ئۆتكەن ئېھتىماللىقىنى قوبۇل قىلماي، ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنى باشقا تەرەپكە بۇرمىلايسەن؟ ھالبۇكى، سەن ئاللاھ بىلەن ئېلىسنىڭ ئارىسىدا دىئالوگ بولۇپ ئۆتكەن ئېھتىماللىقىنى قوبۇل قىلدىمىدۇڭمۇ؟» دېيىشى مۇمكىن.

بۇنىڭغا شۇنداق دەپ جاۋاب بېرىمەنكى، ئەقىل مۇشۇ نەتىجىنى كەلتۈرۈپ چىقارماقتا.

ئاللاھ بىلەن پەرىشتىلەر ئارىسىدا دىئالوگ بولۇپ ئۆتۈشى - ئىنساننىڭ ئەقلىگە سىغمايدىغان ئىشتۇر. چۈنكى، پەرىشتىلەر خاتا، قۇسۇر ۋە ئىلىم ئىزدەشتەك ئىنسانغا خاس خۇسۇسىيەتلەردىن يىراق جانلىقلار بولۇپ، يارىتىلىش خۇسۇسىيەتلىرىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئۇلار ئىتائەتكار ۋە شەرەپلىك ئەسكەرلەردۇر.

ئېلىس تەكلىپكە مۇكەللەپتۇر (مۇكەللەپ - تەكلىپنى قوبۇل قىلىش ياكى قىلماسلىق ئىختىيارلىقى بېرىلگۈچى)، ئۇ، يارىتىلىش تەبىئىتى (خۇسۇسىيىتى) جەھەتتىن ئىنسانغا يېقىندۇر.

يەنى جىنلارنىڭ ئىمان ئېيتىش ياكى ئېيتماسلىقى ئۇلارنىڭ ئىختىيارلىقىغا بېرىلگەن. دىنىي چۈشەنچىلىرى ئۇلارنى يالغان بويۇنتاۋلىققا تايانغان خاتا چۈشەنچىگە باشلايدۇ. ئۇلارنىڭ يارىتىلىش خۇسۇسىيىتى سەۋەبىدىن ۋە مانا مۇشۇنداق ئەھۋال ئاستىدا، يۇقىرىقىدەك دىئالوگ ئوتتۇرىغا چىقىشى مۇمكىن. سۆزلەش - ھۆرلۈك دېمەكتۇر. ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ تەبىئىتى ئۇلارنىڭ ھۆر بولۇشىغا مۇناسىپ كېلىدىغان شەكىلدە يارىتىلغان. ئەمما پەرىشتىلەرنىڭ يارىتىلىشى باشقىچە بولۇپ، ئۇلارنىڭ تەبىئىتىدە ھۆرلۈك ئۇقۇمى يوقتۇر.

ئادەم يارىتىلىپ كۆپ ئۆتمەي، ئاللاھنىڭ جانلىقلارغا ئاتا قىلغان ھۆرلۈكنىڭ قىممىتىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى. ئادەمنىڭ ئالدىدا بۇ ساۋاقنىڭ بېرىلىشى، چوڭقۇر مەنە ئىپادە قىلماقتا. پەردە ئىنسان يارىتىلغاندىن كېيىن، ئاللاھ بىلەن ئۇنى ئىنكار قىلغۇچى قۇل (بەندە) ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن دىئالوگ بىلەن ئېچىلىدۇ. شۇنداقتىمۇ، ئاللاھ ئۇنىڭغا ھۆرلۈك ئاتا قىلىدۇ، نىھايەت، ئۇ بىر قۇل (بەندە) ۋە ئىنكار قىلغۇچىدۇر.

ئېلىس ئادەمگە سەجدە قىلىشتىن باش تارتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭ (ئادەمگە سەجدە قىلىشنى) رەت قىلىدىغانلىقىنى ۋە ئۆزىگە قارشى چىقىدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئاللاھ ئۇنى پارچە - پارچە قىلىۋېتەلەيتتى ياكى ئۇنى بىر ئۈچۈم توپىغا ئايلاندۇرۇۋېتەلەيتتى، كۈچ - قۇۋۋىتى بىلەن ئۇنىڭ ئاغزىدىكى «رەت» كەلىمىسىنى گېلىغا ياندۇرۇپ تىقنۇۋېتەلەيتتى. ئەمما ئۇلۇغ ئاللاھ مۇكەللەپ

مەخلۇقاتلىرىغا مەلۇم دەرىجىدە (يەنى ئۆزىنىڭ ئەمرىنى رەت قىلالغۇدەك دەرىجىدە) ھۆرلۈك بەرگەن. يەنى ئۇلارغا ئىنكار، ئىسيان ۋە ئېتىرار بىلدۈرۈش ھۆرلۈكى بېرىلگەن.

كاپىرلارنىڭ ئۇنى ئىنكار قىلىشى ئۇنىڭغا قىلچە زىيان - زەخمەت ئېلىپ كېلەلمەيدۇ. مۇئمىنلەرنىڭ ئىمان ئېيتىشىمۇ ئۇنىڭغا قىلچە پايدا - مەنپەئەت بېرەلمەيدۇ. بۇ پەقەت كاپىرلارغا زىيان - زەخمەت ۋە مۇئمىنلەرگە پايدا - مەنپەئەت ئېلىپ كېلىدۇ، - خالاس! ئاللاھ بولسا، بۇلاردىن مۇستەسنا دۇر (يەنى پاك تۇر).

ئادەم ھۆرلۈكنىڭ ئاللاھ ياراتقان جانلىقتىكى ئەڭ ئاساسلىق ئۇنسۇر ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئاللاھ مۇكەللەپ قۇللىرى (بەندىلىرى) غا ھۆرلۈك بەرگەندىن سىرت، شۇنىڭغا لايىق، ئادىل جازاسىنىمۇ بېرىدۇ.

ھۆرلۈك دەرسىدىن كېيىن...

ئادەم ئاللاھتىن ئىككىنچى دەرسنى يەنى ئىلىمنى ئۆگەندى.

ئادەم، مەۋجۇداتلار ئىچىدە پەرىشتىلەرنىڭ ياخشىلىقىنىڭ سىمۋولى، ئىبلىسنىڭ بولسا، يامانلىقىنىڭ سىمۋولى ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەندى. ئەمما ئۆزىنى تېخى تونۇمايتتى. ئاندىن ئاللاھ ئۇنىڭغا، ئۇنىڭ ئەسلىنى (يەنى قانداق شەكىللەنگەنلىكىنى)، ئۇنى يارىتىشىدىكى ھېكمىتىنى ۋە ئۇنىڭغا شەرەپ ئاتا قىلىشىنىڭ سىرىنى ئۆگەتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دېگەندى:

﴿ئاللاھ پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ ناملىرىنى ئادەمگە ئۆگەتتى﴾ .

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا شەيئىلەرنى سىمۋوللۇق شەكىلدە ئاتاشنىڭ سىرىنى بەردى. ئۇنىڭغا شەيئىلەرگە ئىسىم قويۇشنى ئۆگەتتى. بۇ قۇشقاچتۇر، بۇ يۇلتۇزلاردۇر، بۇ دەرەختۇر، بۇ بۇلۇتتۇر، بۇ قۇشتۇر، بۇ ھۆپۈپتۇر. بۇ... بۇ... بۇ... ۋاھاكازالار.

ئادەم پۈتۈن ئىسىملارنى ئۆگەندى.

بۇ يەردىكى ئىسىملار ئىلىم، يەنى مەرىپەت دېگەنلىكتۇر.

شەيئىلەرنى ئىسىم بىلەن سىمۋوللاشتۇرۇش كۈچىدۇر.

ئاللاھ ئادەمنىڭ قەلبىگە چەكسىز مەرىپەت، چەكسىز مەرىپەت سەۋداسى، ئەۋلادلىرىغا ئۆگىنىشكە بولغان تەشنىلىقنى مىراس قالدۇرۇش ئىستىكى سىڭدۈردى.

ھەزرىتى ئادەمنىڭ يارىتىلىشىدىكى غايە مانا بۇدۇر.

ئادەم شەيئەلەرنىڭ نام - ئاتالغۇلىرىنى، ئۇلارنىڭ پايدىلىرىنى ۋە ئۇلارغا مۇناسىۋەتلىك باشقا ئىلىملەرنى ئۆگەنگەندىن كېيىن، ئاللاھ بۇ شەيئەلەرنى پەرىشتىلەرگە كۆرسىتىپ:

﴿خەلىپە بولۇشقا ئادەمگە قارىغاندا بىز ھەقىقەت دەيدىغان قارىشىڭلاردا راستچىل بولساڭلار، بۇ شەيئەلەرنىڭ ناملىرىنى ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلار! - دېدى﴾ .

﴿راستچىل بولساڭلار، دېگەن سۆزى ئارقىلىق پەرىشتىلەرنىڭ خەلىپىنى خالايدىغان ياكى خالىمايدىغانلىقىنى كۆزدە تۇتقانىدى﴾ .

پەرىشتىلەر ئۆزلىرىگە كۆرسىتىلگەن شەيئەلەرگە قارىدى، ئەمما ئىسىملىرىنى بىلەلمىدى. ئاندىن ئەشياغا ئىسىم قويۇش ۋە ئۇلارغا سىمۋوللۇق ئىپادىلەرنى قوللىنىش جەھەتتىكى ئاجىزلىقلىرىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىنى ئاللاھقا بىلدۈردى.

﴿پەرىشتىلەر: «سېنى (پۈتۈن كەمچىلكەردىن) پاك دەپ تونۇيمىز. بىز سەن بىلدۈرگەندىن باشقىنى بىلمەيمىز، ھەقىقەتەن سەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇرسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇرسەن»﴾ دېدى.

ئاللاھ ئادەمگە:

﴿ئى ئادەم! ئۇلارغا بۇ نەرسىلەرنىڭ ناملىرىنى ئېيتىپ بەرگىن!﴾ دېدى.

ئادەم، ئاللاھ پەرىشتىلەرگە كۆرسەتكەن، ئەمما ئۇلار ئىسىملىرىنى بىلەلمىگەن بارلىق شەيئەلەرنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ بەردى.

ئاللاھ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئاللاھ پۈتۈن شەيئەلەرنىڭ نامىنى ئادەمگە ئۆگەتتى، ئاندىن ئۇلارنى پەرىشتىلەرگە كۆرسىتىپ: ﴿خەلىپە بولۇشقا ئادەمگە قارىغاندا بىز ھەقىقەت دەيدىغان قارىشىڭلاردا راستچىل بولساڭلار، بۇ شەيئەلەرنىڭ ناملىرىنى ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلار!﴾ دېدى. پەرىشتىلەر: «سېنى (پۈتۈن كەمچىلكەردىن) پاك دەپ تونۇيمىز. بىز سەن بىلدۈرگەندىن باشقىنى بىلمەيمىز، ھەقىقەتەن سەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇرسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇرسەن» دېدى. ئاللاھ: «ئى ئادەم! ئۇلارغا بۇ نەرسىلەرنىڭ ناملىرىنى ئېيتىپ بەرگىن!﴾ دېدى. ئادەم ئۇلارغا بۇ نەرسىلەرنىڭ ناملىرىنى ئېيتىپ بەرگەن چاغدا، ئاللاھ: «مەن سىلەرگە، ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى غەيبىلەرنى ھەقىقەتەن بىلىپ تۇرىمەن، ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ئىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىمەن، دېمىگەنمىدىم» دېدى﴾

سۈرە بەقەرە 31 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە بەقەرە 32 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە بەقەرە 33 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە بەقەرە 31 - 33 - ئايەتكىچە .

ئۇلۇغ ئاللاھ پەرىشتىلەرگە ئۆزىنىڭ ئادەمنى يارىتىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن ۋاقتتا، ئۇلارنىڭ ئىچلىرىدە ھەيران قالغانلىقىنى، شەيتاننىڭمۇ ئۆز ئىچىدە ئاللاھقا نارازىلىق بىلدۈرگەنلىكىنى ۋە ئىنكار قىلغانلىقىنى، شۇنداقلا، ھەممىسىنىڭ دەھشەتلىك ھېس - تۇيغۇغا چۆمگەنلىكىنى بىلىپ تۇرغانلىقىنى ئىپادىلەمەكچى بولغانىدى.

پەرىشتىلەر ئادەمنىڭ ئالىم (يەنى بىلگۈچى) مەخلۇق ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. بۇ، يەنى ئۆگىنىش ۋە بىلىش كۈچىگە ساھىب بولۇش ئەڭ شەرەپلىك ئىش ئىدى.

پەرىشتىلەر يەنە ئاللاھنىڭ ئۆزلىرىگە نېمە ئۈچۈن ئادەمگە سەجدە قىلىش ئەمرىنى بەرگەنلىكىنى ۋە ئادەمنىڭ يەر يۈزىگە خەلىپە بولۇشىنىڭ سىرىنى چۈشەندى. ئۇ خەلىپە يەر يۈزىدە ئىلىم ۋە مەرىپەت بىلەن ھەرىكەت ئېلىپ باراتتى ۋە ھۆكۈمرانلىق قىلاتتى.

ياراتقۇچىنى بىلىش - ئىمان ياكى ئىسلامنىڭ دەل ئۆزى بولۇپ، يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈش، ئۆزگەرتىش، ئىدارە قىلىش، ھۆكۈمرانلىق قىلىشنى بىلىش ۋە يەر يۈزىدىكى پۈتۈن ماددىي بىلىملەر بۇنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ.

بۇنىڭدىن بىلىۋېلىشقا بولىدۇكى، ئىنساننىڭ بالاغەتكە يېتىشى ئۇنىڭ پەقەت ياراتقۇچىسىنى تونۇش ۋە يەر يۈزىدىكى ئىلىملەرنى كۈچىنىڭ يېتىشىچە ئۆگىنىش ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشىدۇ.

...

ئادەم ھەممە شەيئىنىڭ نامىنى بىلەتتى. بەزىدە پەرىشتىلەر بىلەن سۆھبەتلىشەتتى. ئەمما پەرىشتىلەر پەقەت ئاللاھقا سەجدە قىلىش بىلەن مەشغۇل بولغاچقا، ئادەم يالغۇز سىراشقا باشلىدى.

ئادەم بىر كۈنى ئۇخلاپ قالدى. ئويغانغان ۋاقتىدا، باش تەرىپىدە ئىنتايىن گۈزەل ۋە ئوماق كۆزلىرى بىلەن ئۆزىگە قاراپ تۇرغان بىر ئايالنى كۆردى. بەلكىم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا مۇنداق دىئالوگ بولۇپ ئۆتتى.

ئادەم: مەن ئۇخلاشتىن بۇرۇن سەن بۇ يەردە يوق ئىدىڭغۇ؟

ئايال: شۇنداق.

ئادەم: ئۇنداقتا، مەن ئۇخلاۋاتقاندا كەلدىڭمۇ؟

ئايال: شۇنداق.

ئادەم: نەدىن كەلدىڭ؟

ئايال: سەندىن كەلدىم. سەن ئۇخلاۋاتقاندا، ئاللاھ مېنى سەندىن ياراتتى. سەن ئويغاق ۋاقتىڭدا مېنى ئۆزۈڭگە قايتۇرۇشنى خالىمامسەن؟

ئادەم: ئاللاھ سېنى نېمە ئۈچۈن ياراتتى؟

ئايال: سېنىڭ مەن بىلەن ھۇزۇرغا ئېرىشىشىڭ ئۈچۈن.

ئادەم: ئاللاھقا ھەمدۇسانالار ئېيتىمەن. مەن يالغۇز سىراپ قالغانىدىم.

پەرىشتىلەر ئادەمدىن ئايالنىڭ ئىسمىنى سورىدى. ئۇ: ئۇنىڭ ئىسمى ھەۋۋا، - دېدى. پەرىشتىلەر ئۇنىڭدىن: نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ ئىسمىنى ھەۋۋا قويدۇڭ؟ - دەپ سورىدى. ئادەم: چۈنكى ئۇ مەندىن يارىتىلدى. مەن ھايات بىرى بولمىمەن، - دەپ جاۋاب بەردى.

ئادەم مەرىپەت (ئىلىم) سۆيەر مەجەزلىك مەخلۇق ئىدى ۋە مەرىپىتىنى ھەۋۋاغا ئۆگىتەتتى. ئۆزى بىلىدىغان، ئەمما ھەۋۋا بىلمەيدىغان ئىلىملەرنى ھەۋۋاغا ئۆگەتتى. ھەۋۋا ئۇنى ياقتۇرۇپ قالدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئادەمگە جەننەتكە ماكانلىشىشنى بۇيرۇدى:

﴿بىز (ئادەمگە): «ئى ئادەم! سەن خوتۇنۇڭ (يەنى ھەۋۋا) بىلەن جەننەتتە تۇرۇڭلار! جەننەتتىكى نەرسىلەردىن خالىغىنىڭلارچە كەڭتاشا يەپ - ئىچىڭلار، بۇ دەرەخكە يېقىنلاشماڭلار (يەنى مېۋىسىدىن يېمەڭلار)، بولمىسا (ئۆزەڭلارغا) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولۇپ قالسىلەر» دېدۇق﴾

بىز بۇ جەننەتنىڭ ئورنىنى بىلمەيمىز.

قۇرئاندا جەننەتنىڭ ئورنى ھەققىدە ھېچقانداق مەلۇمات يوق. تەپسىر شۇناسلار بۇ ھەقتە بەش خىل كۆز - قاراشقا ئىگە. بەزىلىرى: «ئۇ جەننەت تۇل مەئۋا بولۇپ، يېرى ئاسماندۇر» دېگەن. بەزىلىرى بۇنى رەت قىلغان. چۈنكى، ئەگەر ئۇ يەر جەننەت تۇل مەئۋا بولغان بولسا، ئىبلىسنىڭ ئۇ يەرگە كىرىشى ھارام قىلىنغان (يەنى چەكلەنگەن) بولاتتى ۋە ئۇ يەردە ئىسىيان ۋە قەسى جايىز بولمايتتى. بەزىلىرى مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ باشقا بىر جەننەت بولۇپ، ئاللاھ ئۇنى ئادەم بىلەن ھەۋۋا ئۈچۈن ياراتقان ئىدى». يەنە بەزىلىرى مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ يەر تۆپىلىكىگە جايلاشقان يەريۈزى جەننەتلىرىدىن بىرىدۇر». يەنە بەزىلىرى ئۇنى قەيەر ئىكەنلىكىنى ئېغىزغا ئالماستىن قوبۇل قىلىشنى ئەۋزەل كۆرگەن. بىزمۇ بۇ قاراشقا قوشۇلىمىز. جەننەتنىڭ ئورنىنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكى ھەققىدە ئېرىشكەن نەتىجە ئۇنىڭدا يۈز بەرگەن ۋە قەلەردىن ئېرىشكەن نەتىجىگە قىياس قىلىنغاندا ھېچ نەرسىگە توغرا كەلمەيدۇ.

...

ئادەم بىلەن ھەۋۋا جەننەتكە كىردى ۋە ئۇ يەردە پۈتۈن ئىنسان تۈرىنىڭ چۈشىدىكىدەك ھايات كەچۈردى.

شۇنداقلا، ئۇلار ئۇ يەردە ئەڭ ئېغىر سىناقتىن ئۆتتى.

ئادەم بىلەن ھەۋۋانىڭ جەننەتتىكى ھاياتى مۇتلەق پاكلىق ۋە تەرىپلەش قىيىن بولغان سىناق ئىچىدە ئۆتەتتى.

ئادەم ھەۋۋا بىلەن جەننەتتە ياشاش جەريانىدا ئىچكى ھۇزۇرنىڭ مەنسىنى ئۆگەندى. ئۇ ئەمدى يالغۇزسىراپ قالمايتتى. ھەۋۋا بىلەن توختىماي سۆھبەتلىشەتتى، مەخلۇقاتلار چىقارغان نەغمىلەرگە ۋە دەريالارنىڭ تەسبىھىگە، مەۋجۇدات قايغۇ ۋە ئازابىنىڭ مەنسىنى بىلىشتىن بۇرۇن، ئىپتىدائى مەۋجۇداتنىڭ ناۋاسىغا قۇلاق سالدى.

ئاللاھ ئۇلارنىڭ بىر دەرەختىن باشقا، ھەممە نەرسىگە يېقىنلىشىشىغا ۋە ھەممە نەرسىدىن پايدىلىنىشىغا يول قويغانىدى. بەلكى بۇ، ئازاب ياكى مەرىپەت دەرىخى ئىدى.

ئاللاھ ئۇلارنى جەننەتكە كىرگۈزۈشتىن بۇرۇن:

﴿بۇ دەرەخكە يېقىنلاشماڭلار (يەنى مېۋىسىدىن يېمەڭلار)، بولمىسا (ئۆزەڭلارغا) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولۇپ قالسىلەر﴾ دېگەندى.

ئادەم بىلەن ھەۋۋا بۇ دەرەخنىڭ مېۋىسىنىڭ چەكلەنگەنلىكىنى چۈشەندى. ئەمما ھەزرىتى ئادەم بىر ئىنسان ئىدى. ئىنسان ئۇنتۇلغان ئۇنتۇلغۇ، بەزىدە ئۇنىڭ قەلبى ئۆزگىرىدۇ، ئىرادىسى بوشايدۇ. ئىبلىس ھەزرىتى ئادەمنىڭ ئىنسانلىقىنى سۈيىئەتسىمەل قىلدى. پۈتۈن ئۆچىنى يىغىپ، ئادەمنىڭ پىسخولوگىيەلىك قۇرۇلمىسىنى سۈيىئەتسىمەل قىلدى.

ئۇنىڭغا بولغان ئۆچمەنلىكى كۈنسېرى كۈچىيىپ باراتتى، ئۇنى ھەركۈنى ۋە سۆھبەت سالاتتى:

- ساڭا ئەبەدىيلىك دەرىخىنى ۋە مەڭگۈ زۇۋال تاپماس سەلتەنەتنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟ - دەيتتى.

ئادەم ئۆز - ئۆزىگە سورىدى: دەرەختىن يەپ باقسام نېمە بولار؟ بەلكى ئەبەدىيلىك دەرىخى ھەقىقەتكە ئايلىنار. ئادەمنىڭ ئەس - يادى جەننەتتە ئۆزى ياشاۋاتقان مۇتلەق پاكلىق بىلەن ئەبەدىيلىشىشتە ئىدى.

ئادەم بىلەن ھەۋۋا بىر نەچچە كۈننى بۇ دەرەخنىڭ مېۋىسىدىن يەپ بېقىشنى ئويلاش بىلەن ئۆتكۈزدى. نىھايەت بىر كۈنى، يەپ بېقىش قارارىغا كەلدى. ئاللاھنىڭ ئۆزلىرىنى ئۇ دەرەخكە يېقىنلاشماسلىق توغرىسىدا ئاگاھلاندىغانلىقىنى ۋە ئىبلىسنىڭ ئۆزلىرىنىڭ كونا دۈشمىنى ئىكەنلىكىنى ئۇنۇتتى.

ئادەم قولىنى دەرەخكە ئۇزىتىپ، مېۋىسىدىن بىر تال ئالدى ۋە ھەۋۋاغا بەردى. ئىككىسى چەكلەنگەن مېۋىدىن يېدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ تاھا سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئادەم پەرۋەردىگارىنىڭ (ئەمرىگە) خىلاپلىق قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئازدى﴾ .

يەھۇدىي سەھىپىلىرىنىڭ ئادەمنى ھەۋۋانىڭ ئازدۇرغانلىقى ۋە چەكلەنگەن مېۋىدىن يېيىش جىنايىتىنىڭ ئۇنىڭغا ئارتىلىشى ھەققىدىكى تەسۋىرلىرى توغرا ئەمەس. قۇرئاندا ھەۋۋا زىكىر قىلىنمىغان. بۇ ۋەقەنىڭ جاۋابكارلىقى سۈپىتىدە پەقەت ئادەمنىڭ ئىسمىلا زىكىر قىلىنغان. شەيتان ئەنە شۇنداق خاتالىق ئۆتكۈزدى. ئادەممۇ تەكەببۇرلۇقى يۈزىدىن خاتالىق ئۆتكۈزدى. ئۇلاردىن بىرى ئىنساننى ياراتمىدى (ياقتۇرمىدى). يەنە بىرى ئەبەدىيلىك ھەققىدە ئۆزىنى ئاللاھ بىلەن تەڭ ئورۇنغا قويدى.

ئادەم مېۋىنى يەپ بولۇپلا، كۆكسىنىڭ سىقىلغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئازاب، قايغۇ ۋە ھاييا تۇيغۇلىرى پەيدا بولدى. ئەتراپىدىكى مۇھىت بىردىنلا ئۆزگەردى. ئىچىدىن كېلىۋاتقان خۇشەنغە توختاپ قالدى. ئۆزى ۋە ئايالىنىڭ قىپپالغىچ ئىكەنلىكىنى، ئۆزىنىڭ ئەر، ئۇنىڭ ئايال ئىكەنلىكىنى كۆردى. ئىككىسى يالغىچ ئەر ۋە ئايال ئىكەنلىكىنى يېيىش ئۈچۈن دەرەخ يوپۇرماقلىرىنى يۇلۇشقا باشلىدى. ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا جەننەتتىن چۈشۈش (چىقىش) ئەمرىنى بەردى.

ئادەم بىلەن ھەۋۋا يەريۈزىگە چۈشتى. يەنى جەننەتتىن چىقتى. ئادەم كۆپ قايغۇردى. ھەۋۋا بولسا، توختىماي يىغلايتتى. تۆۋەنلىرى بەكمۇ سەمىمى ئىدى. ئاللاھ ئۇلارنىڭ تۆۋەنلىرىنى قوبۇل قىلدى. ئۇلارنىڭ ئەسلى ماكانىنىڭ يەر يۈزى ئىكەنلىكىنى، بۇندىن كېيىن يەر يۈزىدە ياشاپ، شۇ يەردە ئۆلىدىغانلىقىنى، قايتا تىرىلىش كۈنى (يەنى قىيامەت كۈنى) ئۇ يەردىن چىقىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دېگەندى:

﴿يەر يۈزىدە ياشايسىلەر، يەر يۈزىدە ئۆلۈسىلەر، (قىيامەت كۈنى) يەنە يەر ئاستىدىن چىقىرىلسىلەر﴾ .

ئاللاھ ئادەمنىڭ جەننەتتىن چىقىپ، يەرگە چۈشكەندىن كېيىن ئۆگەنگەن ئۈچىنچى دەرسنىڭ (ساۋاقنىڭ) قىسسىسىنى مۇنداق بايان قىلغانىدى:

﴿بىز ئىلگىرى ئادەمگە (دەرەخنىڭ مېۋىسىنى يېمەسلىكىنى) تەۋسىيە قىلدۇق، ئۇ (بۇ تەۋسىيەنى) يادىدىن چىقاردى، ئۇنىڭدا ھېچقانداق چىڭ ئىرادە كۆرمىدۇق. ئۆز ۋاقتىدا بىز پەرىشتىلەرگە: «ئادەمگە (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامغا) سەجدە قىلىڭلار» دېدۇق، ئىبلىستىن باشقىسى سەجدە قىلدى، ئۇ (سەجدە قىلىشتىن) باش تارتتى. بىز دېدۇق: «ئى ئادەم! بۇ ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭدۇر، خوتۇنىڭنىڭ دۈشمىنىدۇر، ئۇ سىلەر ئىككىڭلارنىڭ جەننەتتىن چىقىپ كېتىشىڭلارغا سەۋەبچى بولۇپ قالمىسۇن، (ئۇ چاغدا) سىلەر جاپا - مۇشەققەتتە قالسىلەر. جەننەتتە سەن ھەقىقەتەن ئاچ قالمايسەن ۋە يالغىچ قالمايسەن. ھەمدە ئۇنىڭدا ھەقىقەتەن ئۇسسۇپ كەتمەيسەن، ئىسسىپ كەتمەيسەن». شەيتان ئۇنىڭغا ۋەسۋە سە قىلىپ: «ئى ئادەم! ساڭا مەن (يېگەن ئادەم)

ئۆلمەيدىغان دەرەخنى ۋە زاۋال تاپماس پادىشاھلىقنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟» دېدى. ئۇلار ئۇ دەرەخنىڭ مېۋىسىنى يېدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ئەۋرەتلىرى ئېچىلىپ قالدى، ئۇلار جەننەت (دەرەخلىرىنىڭ) يوپۇرماقلىرى بىلەن سەترى ئەۋرەت قىلىشقا كىرىشتى، ئادەم پەرۋەردىگارىنىڭ (ئەمرىگە) خىلاپلىق قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئازدى. ئاندىن پەرۋەردىگارى ئۇنى تاللىدى، ئۇنىڭ تۆۋەنسىنى قوبۇل قىلدى ۋە ئۇنى ھىدايەت قىلدى. ئاللاھ (ئادەم بىلەن ھەۋۋاغا) ئېيتتى: «سىلەر ھەممىڭلار جەننەتتىن بەزىڭلار بەزىڭلارغا دۈشمەن بولغان ھالدا چۈشۈڭلار، ئەگەر سىلەرگە مېنىڭ تەرىپىمدىن ھىدايەت كەلسە، كىمكى مېنىڭ ھىدايىتىمگە ئەگەشسە، ئۇ ئازمايدۇ ۋە ئاخىرەتتە شەقى بولمايدۇ» ﴿ .

بەزىلەر: «ھەزرىتى ئادەمنىڭ خىلاپلىق قىلىپ خاتالىق ئۆتكۈزۈشى بىزنى (ئىنسانلارنى) جەننەتتىن چىقاردى، ئەگەر ئۇ بۇ خاتالىقنى ئۆتكۈزۈمگەن بولسا، بىز بۈگۈن جەزىمەن جەننەتتە بولغان بولاتتۇق» دېيىشىدۇ.

بۇ بەكمۇ يۈزەكى چۈشەنچىدۇر. چۈنكى، ئاللاھ ئادەمنى يارىتىشنى ئىرادە قىلغان ۋاقىتتا پەرىشتىلەرگە: «مەن جەننەتتە خەلىپە يارىتىمەن» دېمىگەن، بەلكى: «مەن يەر يۈزىدە خەلىپە يارىتىمەن» دېگەندى.

ئادەمنىڭ يەر يۈزىگە چۈشۈرۈلۈشى ھاقارەتلىك ئىش ئەمەس، بەلكى سۈپىزىم ئېقىمىدىكىلەر ئېيتقاندا، شەرەپلىك ئىش ئىدى. ئۇلۇغ ئاللاھ ئادەم بىلەن ھەۋۋانىڭ ئۇ دەرەخنىڭ مېۋىسىنى يەيدىغانلىقىنى ۋە يەر يۈزىگە چۈشىدىغانلىقىنى؛ شۇنداقلا، شەيتاننىڭ ئۇلاردىن پاكلىق، ساپلىق ۋە گۇناھسىزلىقنى تارتىۋالدىغانلىقىنى بىلەتتى.

ئاللاھنىڭ بۇنى بىلىشى، ئۇ ئىككىسىنىڭ يەر يۈزىدە ياشىشى ئۈچۈن كېرەكلىك ئىدى.

ئادەم بىلەن ھەۋۋانىڭ بۇنى بىلىشى ئۈچۈن سىناقلارغا دۇچ كېلىشى يەر يۈزىدىكى خەلىپىلىكنىڭ ئاساسلىرىدىن بىرى ئىدى. ئۇلاردىن كېيىنكى نەسىللەر، شەيتاننىڭ ئۆز ئەجداتلىرىنى جەننەتتىن قوغلاتقانلىقىنى، جەننەتكە دەرۋازىلىرىدىن كىرىش ئۈچۈن ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش ۋە شەيتان بىلەن دۈشمەنلىشىش كېرەكلىكىنى ئۆگىنەتتى.

ئۇنداقتا: «ئىنسانغا ئىختىيارلىق بېرىلمىگەن ئىدى، شۇنداقلا ھەزرىتى ئادەم خاتالىق ئۆتكۈزۈشكە ۋە جەننەتتىن چىقىپ يەر يۈزىگە چۈشۈشكە مەجبۇر ئىدى» دەپ قاراشقا بولامدۇ؟

ھەقىقەتەن بۇ پىكىر يۈزەكلىكتە ئالدىنقىسىدىن قېلىشمايدۇ. ئادەم پۈتۈنلەي ھۆر ئىدى، شۇڭا قىلمىشىنىڭ جاۋابكارلىقى ئۇنىڭغا ئارتىلدى.

خاتالىق ئۆتكۈزۈپ، دەرەخنىڭ مېۋىسىدىن يېدى، ئاللاھ ئۇنى جەننەتتىن چىقاردى.

خاتالىق ئۆتكۈزۈش ئۇنىڭ ھۆرلۈكىگە خىلاپ ئەمەس. ئەكسىچە، خاتالىق ئۇنىڭ ھۆرلۈكىدىن كېلىپ چىققان.

ئاللاھ ۋەقەنى شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدىلا ئەمەس، بەلكى ئۇ ۋەقەدىكى شەيئىلەرنى يارىتىشتىن بۇرۇنلا بىلەتتى. بۇ يەردىكى ئىلىم - ئوتتۇرىغا چىققان نۇردىن ئىبارەت بولۇپ، مەجبۇرىي قىلدۇرۇش كۈچى ئەمەس ئىدى. يەنى ئاللاھ ئۇنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلىدۇ، ئەمما ئۇنى شۇنداق بولۇشقا مەجبۇرلىمايدۇ. چۈنكى ئاللاھ بەندىلىرىگە ۋە مەخلۇقاتلىرىغا ھۆرلۈك بېرىدۇ.

ئەنە شۇ سەۋەبتىن، ئاللاھ يەر يۈزىنى ئاۋاتلاشتۇرۇش ۋە ئۇ يەرگە خەلىپە ئەۋەتىش مەقسىتىدىكى ھېكمىتىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىدۇ.

...

ئادەم ئۈچىنچى دەرسىنى (ساۋاقىنى) چۈشەندى.

ئىبلىسنىڭ دۈشمىنى ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ھەمدە ئىبلىسنىڭ جەننەتتىن چىقىرىلىشىغا ۋە جاپا - مۇشەققەتكە قېلىشىغا سەۋەبچى بولغانلىقىنى ئىلمىي بىر شەكىلدە چۈشەندى.

ئاللاھنىڭ (ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغانلارنى) جازالايدىغانلىقىنى ۋە جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش كېرەكلىكىنى چۈشەندى.

ئاللاھنىڭ تۆۋىنى قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى، ئەپسۇ قىلىدىغانلىقىنى، مەرھەمەت قىلىدىغانلىقىنى ۋە تاللايدىغانلىقىنى چۈشەندى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇلارغا مۇنداق دەپ ئىستىغفار ئېيتىشنى ئۆگەتتى:

﴿پەرۋەردىگارىمىز! بىز ئۆزىمىزگە ئۆزىمىز زۇلۇم قىلدۇق. ئەگەر سەن بىزگە مەغپىرەت قىلمىساڭ، بىز چوقۇم زىيان تارتقۇچىلاردىن بولىمىز﴾ . (سۈرە ئەئراڧ 23 - ئايەت)

ئاللاھ ئۇلارنىڭ تۆۋىلىرىنى قوبۇل قىلىپ، ئەپسۇ قىلدى ۋە ئۇلارنى يەر يۈزىگە ئەۋەتتى.

ھەزرىتى ئادەمنى ئۆز نەسلىگە تۇنجى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى.

ئادەمنىڭ يەر يۈزىدىكى ھاياتى باشلاندى.

يەر يۈزىگە چۈشۈش ئۈچۈن جەننەتتىن چىقتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئۆزىدىن كېيىن كېلىدىغان پەيغەمبەرلەرگە چىقىش (خۇرۇج) ئۇسۇلىنى باشلاپ بەرگەن بولدى.

ھەرقانداق بىر پەيغەمبەر ئۆز قەۋمىنى ئاللاھ يولىغا دەۋەت قىلىشقا باشلىغان ھامان، قەۋمى ئۇنى چىقىش (خۇرۇج) قا ۋە كۆچۈش (ھىجرەت) كە زورلىدى.

ئادەم ئۇ يەردىن، يەنى جەننەتتىن پەيغەمبەر بولۇشتىن بۇرۇن چىقتى. بۇ يەردە، يەنى يەر يۈزىدە بولسا، پەيغەمبەرلەر ئاساسەن پەيغەمبەرلىكى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن قوغلاپ چىقىرىلىدۇ.

ئادەم جەننەتتىن چىققاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ ھۇزۇر ۋە تىنچلىقتىن ئايرىلغانلىقىنى چۈشەندى...

ئۇنىڭ بۇ يەردە، يەنى زېمىندا، بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى ئۇلىشىپ كېلىدىغان جاپا - مۇشەققەت ۋە جەڭ - جېدەلگە دۇچ كېلىشى لازىم ئىدى. يېمەك - ئىچمىكى ئۈچۈن جاپا - مۇشەققەت تارتىشى؛ ئۆزىنى كىيىم - كېچەك ۋە قورال - ياراقلار بىلەن قوغدىشى؛ بالا - چاقىلىرىنى يەر يۈزىدە ياشايدىغان يىرتقۇچ ھايۋانلاردىن قوغدىشى؛ ھەممىدىن مۇھىمى، ئىبلىسقا قارشى مۇجادىلە ئېلىپ بېرىشى لازىم ئىدى. چۈنكى، ئىبلىس ئۇنىڭ جەننەتتىن چىقىشىغا سەۋەبچى بولغانىدى. ئۇ يەر يۈزىدىمۇ ئادەمنى ۋە بالىلىرىنى جەھەننەمگە كىرىش ئۈچۈن داۋاملىق ۋە سۈۋەسگە سېلىۋاتاتتى. ياخشىلىق بىلەن يامانلىق ئارىسىدىكى مۇجادىلە توختىماي داۋاملىشىۋاتاتتى. ئاللاھنىڭ ئەمرلىرىگە ئىتائەت قىلغانلار ئۈچۈن غەم - قايغۇ يوق ئىدى. ئاللاھنىڭ ئەمرلىرىگە خىلاپلىق قىلىپ، ئوتتىن يارىتىلغان ئىبلىسقا ئىتائەت قىلغانلار بولسا، ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە جەھەننەم ئوتىدا كۆپەتتى.

ئادەم بۇ جاپا - مۇشەققەتلەرنىڭ ئۆزىنىڭ ھاياتى بىلەن بىرلىكتە باشلانغانلىقىنى چۈشەندى. ئۇنىڭ قايغۇسىغا تەسەللى بولىدىغان بىردىنبىر نەرسە، ئۆزىنىڭ يەر يۈزىنىڭ ھۆكۈمدارى سۈپىتىدە ئەۋەتىلىشى ئىدى. ئۇنىڭ يەر يۈزىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىشى، ئۇنى ئاۋاتلاشتۇرۇشى، تىرىكچىلىك قىلىشى، ئۇ يەردە يېتىشىپ ھاياتنىڭ شەكلىنى ئۆزگەرتىدىغان ۋە تېخىمۇ ياخشى ھالغا كەلتۈرىدىغان نەسىلگە ساھىب بولۇشى لازىم ئىدى.

ھەۋۋا بىر قېتىمدا بىر ئوغۇل، بىر قىز؛ يەنە بىر قېتىمدىمۇ بىر ئوغۇل، بىر قىز دۇنياغا كەلتۈرگەنىدى. بىرىنچى قېتىمدا تۇغۇلغان ئوغۇل بىلەن ئىككىنچى قېتىمدا تۇغۇلغان قىزنىڭ ئۆيلىنىشى ھالال ئىدى.

ئادەمنىڭ بالىلىرى چوڭ بولۇپ، بىر - بىرىگە ئۆيلەندى ۋە يەر يۈزىنى ئاۋاتلاشتۇردى. ئادەم ئۇلارنى ئاللاھ يولىغا دەۋەت قىلدى.

ئادەمنىڭ تەقدىرىگە بالىلىرىدىن بىرىنىڭ ئىبلىسقا ئىتائەت قىلىشىغا گۇۋاھچى بولىدىغانلىقى ئورۇنلاشتۇرۇلغانىدى. يەر يۈزىدە تۇنجى قاتىللىق ۋە قەسى مەيدانغا كەلدى.

ئادەمنىڭ ئوغۇللىرىدىن بىرى ئۆزىنىڭ قېرىندىشىنى ئۆلتۈردى.

ئەسكىسى ئۆزىنىڭ ياخشى قېرىندىشىنى ئۆلتۈردى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مائىدە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئى مۇھەممەد!﴾ ئۇلارغا (يەنى ئەھلى كىتابقا ۋە قەۋمىڭگە) ئادەمنىڭ ئىككى ئوغلى (يەنى ھابىل بىلەن قابىل) نىڭ ھېكايىسىنى راستلىق بىلەن ئوقۇپ بەرگىن، ئۆز ۋاقتىدا ئۇ ئىككىيلەن (يەنى ھابىل بىلەن قابىل) قۇربانلىق قىلغان ئىدى. بىرسى (يەنى ھابىل) نىڭ قوبۇل بولدى، يەنە بىرسى (يەنى قابىل) نىڭ قوبۇل بولمىدى. ﴿

بەزىلەر: «قابىل ھابىلغا ياتلىق بولغان قىز قېرىندىشىنى ئۆزىگە ياتلىق قىلىنىشىنى تەلەپ قىلغانىدى» دېيىشىدۇ. ئادەم ئۇلارغا قۇربانلىق قىلىش ئەمرى بەردى. ئۇلار قۇربانلىق قىلغانىدى. ئاللاھ بىرىنىڭ قۇربانلىقىنى قوبۇل قىلىپ، يەنە بىرىنىڭكىنى (قوبۇل) قىلمىدى.

﴿قابىل ھابىلغا): «مەن سېنى چوقۇم ئۆلتۈرىمەن» دېدى، (ھابىل) ئېيتتى: «ئاللاھ پەقەت تەقۋادارلارنىڭ (قۇربانلىقىنى) قوبۇل قىلىدۇ. ئەگەر سەن مېنى ئۆلتۈرۈشكە قولۇڭنى سوزىدىغان بولساڭ، مەن سېنى ئۆلتۈرۈشكە قولۇمنى سوزمايمەن، مەن ھەقىقەتەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھتىن قورقىمەن»﴾ .

ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ سۆزلىرىنى بىزگە قانداق بايان قىلىپ بەرگەنلىكىگە، قاتىلىنىڭ سۆزلىرىدىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز قويغانلىقىغا دىققەت قىلىڭ! قاتىل تەھدىت سېلىش ئۈچۈن قولىنى قايتا يۇقىرى كۆتۈردى.

ئۆلتۈرۈلگۈچى (ھابىل) تەمكىن ھالدا: ﴿مەن ھەقىقەتەن سەن بىلەن بولغان گۇناھنى (يەنى مېنى ئۆلتۈرگەنلىك گۇناھىڭنى) ۋە سېنىڭ (ئىلگىرىكى) گۇناھىڭنى (يەنى ئاتاڭ ئادەمنىڭ ئەمرىگە ئاسسىيلىق قىلغانلىقى گۇناھىڭنى) ئۈستۈڭگە ئېلىپ ئەھلى دوزاخلاردىن بولۇشۇڭنى تىلەيمەن، (كىشىلەرگە) زۇلۇم قىلغۇچىلارنىڭ جازاسى شۇدۇر﴾ دېدى.

ھابىلنىڭ سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن، قابىل ھابىلنى تاشلاپ كەتتى.

بىر نەچچە كۈن ئۆتتى... ھابىل قويۇق ئورمانلىقتا ئۇخلاۋاتاتتى. ئۇ ئورماندا قېرى ئېشەكتىن بىرى ئۆلگەن بولۇپ، جەسىدى قۇزغۇنلار تەرىپىدىن پارچىلانغان، قېنى يەرگە سىڭىپ كەتكەنىدى. ئېشەكنىڭ پەقەت باش قىسمىلا قالغانىدى. قابىل ئۇنى قولغا ئېلىپ، ھابىل تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ئېشەكنىڭ بېشىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ قاتتىق كۈچەپ ھابىلغا ئۇردى.

سۈرە مائىدە 27 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە مائىدە 27 - 28 - ئايەتلەر.

سۈرە مائىدە 29 - ئايەت.

قان ئېتىلىپ چىقىشقا باشلىدى، ھابىل چۆچۈپ ئويغاندى. ئۇ ئۇيقۇسىدا چۈش كۆرۈۋاتاتتى. لەۋلىرى كۈلۈمسىرەۋاتاتتى، قان ئۇنىڭ كۈلۈمسىرىگەن لەۋلىرىگە ئېقىپ چۈشتى. قابىل قېرىندىشىغا يەنە بىر قېتىم قارىغاندىن كېيىن، پەسكويغا چۈشتى. قېرىندىشى بۇ دۇنيا بىلەن ۋىدالاشقانىدى.

قابىل يۈزلىرى تاتىرىپ كەتكەن ھالدا لام - جىم دەپمەي، ئۆلۈكنىڭ ئالدىدا ئولتۇردى.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەنىدى:

«زۇلۇم بىلەن ئۆلتۈرۈلگەن ھەر ئىنساننىڭ گۇناھىنىڭ بىر ئۆلۈشى ھەزرىتى ئادەمنىڭ تۇنجى ئوغلى قابىلنىڭ ھېسابىغا ئۆتىدۇ. چۈنكى ئۇ، ئادەم ئۆلتۈرۈشنى تۇنجى بولۇپ باشلاپ بەرگەن.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

قاتىل قان ئىچىدە ياتقان قېرىندىشىنىڭ ئالدىدا ئولتۇردى. ئەگەر ئاتىسى سوراپ قالسا، نېمە دەپ جاۋاب بېرەتتى؟

ئادەم ئىككىسىنىڭ بىللە چىقىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەنىدى. ئەمدى ئۇ يالغۇز قاياتتى. ئەگەر قېرىندىشىنى ئۆلتۈرگەنلىكىنى ئىنكار قىلسا، ئۇنىڭ جەسىدىنى نەگە يوشۇرىدۇ؟ نەگە ئېلىپ بارىدۇ؟

ئۆلتۈرۈلگەن بۇ قېرىنداش، يەر يۈزىدە ئۆلتۈرۈلگەن تۇنجى ئىنسان بولغاچقا، ئۆلۈكلەرنى يەر ئاستىغا كۆمۈش دېگەن ئۇقۇم تېخى پەيدا بولمىغانىدى. قابىل ھابىلنىڭ جەسىدىنى ئېلىپ، بىر تەرەپكە قاراپ مېڭىشقا باشلىدى.

شامال بىر قۇشنىڭ ئېچىنىشلىق چېقىرىغان ئاۋازىنى ئېلىپ كەلدى. قابىل بۇ ئاۋازدىن چۆچۈپ كەتتى. ئىچىدە بەكمۇ قورقۇنچلۇق ھېس - تۇيغۇلار پەيدا بولدى. قابىل ئاۋاز چىققان تەرەپكە قارىدى. بىر قارغا يەنە بىر ئۆلۈك قارغىنىڭ ئۈستىگە قونۇۋېلىپ قاقىلداۋاتاتتى. تىرىك قارغا تۇمشۇق ۋە تىرىنەكلىرى بىلەن يەرنى قېزىشقا باشلىدى.

تىرىك قارغا ئۆلۈك قارغىنى سۆرەپ كېلىپ، كولانغان ئازگالغا ياتقۇزدى، ئاندىن ئىككى قېتىم قاقىلدىۋېتىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە توپا تاشلىدى. كۆمۈپ بولغاندىن كېيىن، بىر نەچچىنى قاقىلدىۋېتىپ، ئۇچۇپ كەتتى.

قابىل ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇپ قالدى. قېرىندىشىنىڭ جەسىدىگە ئېگىلىپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «ۋاي مەن قېرىندىشىمنىڭ جەسىدىنى كۆمۈشتە مۇشۇ قارغىچىلىك بولۇشتىن ئاجىز كەلدىممۇ؟» (سۈرە مائىدە 31 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى)

ئۇ ئۆزىنىڭ قىلمىشىغا قاتتىق پۇشايمان قىلدى. نادامەت ئوتى ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنىدە لاۋۇلداپ يېنىشقا باشلىدى.

شۇندىلا، ئۆزىنىڭ بەكمۇ نادان ۋە زەئىپ ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ ئۆزىدىن ئاقىل ۋە كۈچلۈك بولغان قېرىندىشىنى ئۆلتۈرۈۋەتكەندى. ئۇ ھەزرىتى ئادەمنىڭ بالىلىرىدىن بىرنى يوق قىلدى. شەيتان ئادەم بالىلىرىدىن بىرىگە ئېرىشكەندى.

قاتتىق يىغلىغان قاتلىنىڭ ۋۇجۇدى توختىماي تىترەيتتى. ئۇ تىرناقلىرى بىلەن يەرنى قېزىپ، قېرىندىشى ئۈچۈن قەبرە كولاشقا باشلىدى.

...

بۇ ۋەقەدىن خەۋەر تاپقان ھەزرىتى ئادەم: ﴿بۇ شەيتاننىڭ ئىشىدۇر، شۈبھىسىزكى، شەيتان ئازدۇرغۇچى ئاشكارا دۈشمەندۇر﴾ دېدى.

ئادەم ئىككى ئوغلىدىن ئايرىلىپ قالغانلىقى ئۈچۈن كۆپ قايغۇردى.

بىرى ئۆلگەن، يەنە بىرى شەيتانغا ئەگىشىپ كەتكەندى.

ئادەم ئۆلگەن ئوغلى ئۈچۈن دۇئا قىلدى ۋە ھاياتىنى داۋاملاشتۇردى.

ئۇ ئەمگەكچان ۋە مېھنەتكەش ئىنسان ئىدى.

بالىلىرى ۋە نەۋرىلىرىگە ۋەز - نەسھەت قىلىدىغان پەيغەمبەر ئىدى. ئۇلارغا ئاللاھ توغرىلۇق ۋەز ئېيتاتتى ۋە ئاللاھقا دەۋەت قىلاتتى. ئاندىن، ئىبلىسنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرەتتى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشماسلىققا ئاگاھلاندۇراتتى. ئۇلارغا ئىبلىسنىڭ ئۆزى ۋە قاتىل ئوغلى بىلەن بولغان قىسسىسىنى سۆزلەپ بېرەتتى.

ئارىدىن نۇرغۇن يىللار ئۆتتى، ئادەم ياشىنىپ قالدى. ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى يەر يۈزىگە تارالدى.

بىر كېچىسى، قاتتىق بوران چىقىپ كەتتى.

ھەزرىتى ئادەم تىككەن قېرى دەرخنىڭ يوپۇرماقلىرى شىلدىرلاشقا باشلىدى.

دەرخنىڭ شاخلىرى يېنىدىكى كۆلگە قاراپ ئېگىلدى. ھەتتا مېۋىلىرى كۆلنىڭ سۈيىگە چىلىشىپ قالدى. بوران توختىغاندىن كېيىن، دەرخ تۈزلىنىپ، بۇرۇنقى ھالىتىگە كەلدى. شاخلىرىدىن توختىماي سۇ تامچىپ تۇراتتى. دەرخ يىراقتىن خۇددى چىچى چۇۋۇلۇپ كەتكەن ئادەمدەك، سۇغا ئېگىلگەن ۋە يىغلاۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى.

دەرخ قايغۇراتتى، شاخلىرى تىترىمەكتە ئىدى، ئاسماندىكى يۇلتۇزلارمۇ تىترەۋاتاتتى.

ئاي نۇرى ھەزرىتى ئادەمنىڭ ھۇجرىسىغا كىرىپ، ئادەمنىڭ يۈزىگە چۈشتى. ھەزرىتى ئادەمنىڭ يۈزى ئاي يۈزىدىنمۇ خۇنۇك ۋە سۇلغۇن كۆرۈنەتتى.

ھەزرىتى ئادەمنىڭ ھۇجرىسى بەكمۇ ئاددىي - ساددا ئىدى.

ئاپئاق ساقال ۋە نۇر يۈزلۈك ھەزرىتى ئادەم دەرەخنىڭ شاخ ۋە يوپۇرماقلىرىدىن قىلىنغان تۆشكىدە (كارۋىتىدا) ياتاتتى. بالا - چاقىلىرى ئەتراپىغا ئولاشقان بولۇپ، ئۇنىڭ ۋەسىيىتىنى كۈتمەكتە ئىدى. ھەزرىتى ئادەم ئېغىز ئاچتى. بالىلىرىغا ئىنساننى قۇتۇلدۇرىدىغان بىر كېمە ۋە ئۇنى غەلبىگە ئېرىشتۈرىدىغان بىرلا ياراق (قورال) بار ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. كېمە - ئاللاھنىڭ يولى؛ ياراق بولسا، ئاللاھنىڭ كەلىمىلىرى ئىدى.

ھەزرىتى ئادەم بالىلىرىنىڭ كۆڭلىگە تەسەللىي بېرىش ئۈچۈن مۇنداق دېدى: «ئاللاھ ئىنساننى يەر يۈزىگە يالغۇز تاشلاپ قويمايدۇ. ئىنساننى توغرا يولغا باشلاش ۋە ھىدايەتكە ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىدۇ. پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىسىملىرى، سۈپەتلىرى ۋە مۆجىزىلىرى پەرقلىق بولسىمۇ، ھەممىسىنىڭ ئورتاق بىر نۇقتىسى بولىدۇ. ئۇ بولسىمۇ، ئىنساننى يالغۇز ئاللاھقا ئىتائەت قىلىشقا دەۋەت قىلىش.»

ھەزرىتى ئادەمنىڭ بالىلىرىغا قىلغان ۋەسىيىتى مانا بۇنىڭدىن ئىبارەت ئىدى.

ھەزرىتى ئادەم ۋەسىيىتىنى تۈگىتىپ، كۆزلىرىنى يۇمىدى. پەرىشتىلەر ئۇنىڭ ھۇجرىسىغا كىرىپ، ئەتراپىنى ئورنىدى. ھەزرىتى ئادەم ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئۆلۈم پەرىشتىسىنى تونۇپ، قەلبى مەڭگۈلۈك راھەت ۋە ھۇزۇرغا قاراپ كۈلۈمسىرىدى. روھىغا جەننەت گۈل - چېچەكلىرىنىڭ خۇش ھىدى سىڭدى.

* * * * *

بەزىرىتىن نۇبە ئىلەيەسسالىم

ھەزرىتى ئادەمنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن، خېلى يىللار ئۆتۈپ كەتتى.

قەبرىنىڭ ئەتراپىدىكى گۈل - چېچەكلەر توزۇپ، دەل - دەرەخ ۋە تاش - تۇپراقلار چىرىپ كەتتى. يۇلتۇزلارنىڭ يېشىغا نۇرغۇن ياش قېتىلدى، يەر يۈزىدە نۇرغۇنلىغان نەرسە ئۆزگىرىش ھاسىل قىلدى.

ئادەمنىڭ ۋەسىيىتى ئۇنتۇلۇپ، كونا خاتالىق يەنە ئوتتۇرىغا چىقتى. بۇ قېتىمقىنىڭ شەكلى باشقىچە بولسىمۇ، ئۇنتۇش خاتاسى يەنە تەكرارلانغانىدى.

نۇھنىڭ قەۋمى دۇنياغا كېلىشتىن بۇرۇن، نۇھنىڭ ئەجدادى ئىچىدە بەش سالىھ كىشى ياشاپ ئۆتكەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى: ۋەد، سۇۋا، يەغۇس، يەئۇق ۋە نەسرى ئىدى.

بۇلار ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ئىنسانلار ئۇلارنىڭ شەرىپى ۋە يۈز خاتىرىسى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ھەيكەللىرىنى تىكلدى. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن، بۇ ھەيكەللىرىنى تىكلەنگەنلەر ئۆلۈپ تۈگىدى. ئۇلارنىڭ بالىلىرى ياشىدى، ئۇلاردىن كېيىن نەۋرىلىرى كەلدى. ئەپسانىلەر بۇ ھەيكەللىرىنى بىرمۇنچىلىغان غايىۋىي كۈچلەرگە نىسبەتلەشتۈرۈپ، ئۇلار ھەققىدە ھەرخىل ھېكايىلەر توقۇپ چىقتى. بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلگەن ئىبلىس، ئۇلارغا بۇ ھەيكەللىرىنىڭ پايدا - مەنپەئەت يەتكۈزىدىغانلىقىنى ۋە ئۇلارنىڭ يامانلىققا قارشى تۇرىدىغان كۈچلۈك ئىلاھلارنىڭ ھەيكەللىرى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ، ئۇلارنى ئېزىقتۇردى... شۇنىڭ بىلەن، ئىنسانلار بۇ ھەيكەللىرىگە چوقۇنۇشقا باشلىدى.

بۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك ئىشەنچلىك مەنبەلەردە، ئىنسانلار بۇتلارغا چوقۇنۇشقا باشلىغاندا، ئۇلارنىڭ ھايات شەكلىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىگە دائىر ھېچقانداق مەلۇماتقا ئېرىشەلمىدۇق. ئەمما ھېچ ئۆزگەرمەس بىر قائىدىنى ئۇقۇۋېلىشقا مۇۋەپپەقىيەت بولدى. ئۇ بولسىمۇ، ئىنسانلار بۇتلارغا چوقۇنۇشقا باشلىغان ھامان، مۇشربكىلىك پاتىقىغا پاتاتتى.

ئىنسانلار ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشنى تاشلاپ، بۇتلارغا چوقۇنۇشقا باشلىغاندا، يەر يۈزىدىكى گۈزەللىك روھى ئۆلدى، بۇزۇقچىلىق ئەۋج ئالدى، ئىنسان ئىچ - ئىچىدىن تۈگىشىدۇ، ئەقلى كاردىن چىقىدۇ، يوقسۇللارنىڭ پېقىرلىقى ۋە بايلارنىڭ مال - دۇنياسى داۋاملىق ئېشىپ بارغاندەك، زالىملارنىڭ زۇلۇمى بىلەن مەزلۇملارنىڭ زىللىتىمۇ (ئازاپ - ئوقۇبەت) ئېشىپ بارىدۇ. ئىنسانىيەت دۇنياسى جەھەننەمگە ئايلىنىدۇ.

ئىنسانلار ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىشقا باشلىغاندا، مانا مۇشۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالىدۇ. ئۇلارنىڭ مەبۇدى مەيلى تاشتىن ياسالغان بۇت بولسۇن، مەيلى ئالتۇندىن ياسالغان موزاي بولسۇن، مەيلى ئىنسانلار ئارىسىدىكى بىر ھۆكۈمران بولسۇن، مەيلى سىياسەتچى، مەزھەب رەئىسى ياكى دىنىي ئەۋلىيا بولسۇن، ھەممىسىنىڭ ئاقىۋىتى ئوخشاش.

چۈنكى، ئىنسانلار ئارىسىدىكى باراۋەرلىكنىڭ بىردىنبىر كاپالىتى - ھەممىسىنىڭ بىر ئاللاھقا ئىتائەت قىلىشىغا باغلىق بولۇپ، ئاللاھ ئۇلارنىڭ ياراتقۇچىسى، دىن ۋە قانۇننى يولغا قويغۇچىسىدۇر. بۇ كاپالەت يوقىلىپ، ئىنسانلاردىن بىرى ياكى بىر ھۆكۈمەت ئۆزىنى ئىلاھ دەپ ئوتتۇرىغا چىقسا، ئىنسانلارمۇ شۇنىڭ بىلەن تەڭ يوقىلىدۇ. ئۇلاردا ھۆرلۈك دېگەن نەرسە مەۋجۇت بولمايدۇ.

ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىش، پەقەت ئىنسان ھۆرلۈكىنىڭ يوقۇلىشىدىلا ئوتتۇرىغا چىقىدىغان تراگېدىيە ئەمەس. ئۇنىڭ خەتەرلىك تەسىرى ئىنساننىڭ ئەقلىگە يېتىپ بارىدۇ ۋە ئۇنى كىرلىتىدۇ، چۈشكۈنلەشتۈرىدۇ، ئاخىرىدا پۈتۈنلەي يوقىتىدۇ.

چۈنكى، ئۇلۇغ ئاللاھ ئىنساننى بىلسۇن ئۈچۈن ياراتتى. ئۇنىڭ ئەقلىنى ئىلىم ئىگەللەش ۋە ئۆگىنىشنى مەقسەت قىلغان جەۋھەر سۈپىتىدە ياراتتى. ئىلىمنىڭ ئەڭ مۇھىمى - يالغۇز ئاللاھنىڭ ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى، ئۇندىن باشقىلىرىنىڭ بولسا، ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئىكەنلىكىنى بىلمەكتۇر.

بۇ، خەلىپىلىكنىڭ مۇۋەپپىقىيەتلىك ھالدا ئەمەلگە ئېشىشى ئۈچۈن كېرەكلىك بولغان باشلانغۇچ نۇقتىسىدۇر. ئىنسان گەرچە ئىمانسىز بولسىمۇ، ئالغا ئىلگىرىلەش سەۋەبلىرىگە چىڭ ئېسىلغانلىقى ئۈچۈن ماددىي جەھەتتىن تەرەققىي قىلالىشى مۇمكىن. «ئاللاھنى تونۇش» ئۇقۇمىنى ئۆز ئىچىگە ئالمىغان بۇ ماددىي تەرەققىيات دۇنيادىكى ھەرقانداق زۇلۇمدىنمۇ ئېغىر زۇلۇمغا ئايلىنىدۇ. چۈنكى بۇ، ئىنساننىڭ ئۆزىنى پۈتۈنلەي تۈگەشتۈرۈشى بىلەن نەتىجىلىنىدۇ. ئىنسانلار ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلغان ۋاقىتتا، ھاياتىدىكى جەبىر - جاپا ۋە يوقسۇللىق تېخىمۇ ئاشىدۇ. ئىنسان ھاياتىدىكى جاپا، پېقىرلىق، ئىمانسىزلىق ۋە تەقۋاسىزلىق بىر - بىرىگە چەمبەرچاس باغلانغان.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئەئراف سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغانلىقتىن ھالاك قىلىنغان) شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى ئىمان ئېيتقان ۋە (كۇفرىدىن، گۇناھلاردىن) ساقلانغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاسمان - زېمىننىڭ پاراۋانلىقلىرىغا مۇيەسسەر قىلاتتۇق﴾ .

ئاللاھنى ئىنكار قىلىش ۋە ئۇنىڭغا شېرىك قوشۇش، مانا مۇشۇنداق، ھۆرلۈكنىڭ قولىدىن كېتىشىگە، ئەقلىنىڭ زەئىپلىشىشىگە، پېقىرلىقنىڭ ئېشىشىغا ۋە ھاياتىنىڭ شەرەپلىك غايىدىن مەھرۇم قېلىشىغا سەۋەب بولىدۇ... مانا بۇ ئەھۋال ئاستىدا، ئاللاھ نۇھنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ، قەۋمىگە ئەلچى قىلىپ ئەۋەتتى.

نۇھ - ئاللاھتىن باشقىغا ئىبادەت قىلىشنىڭ سىمۋولى بولغان خارابە دۇۋىسىنىڭ ئۈستىدە قېلىپ قالغان بىردىنبىر ئاقىل ئىدى.

ئاللاھ بەندىسى نۇھنى تاللاپ، ئۇنى قەۋمىگە ئەۋەتتى.

نۇھ - پىكىر ئۆلچىمىدىن ھالقىغان، ئەقىل ئۆلچىمىنىڭ ئەڭ يۈكسەك پەللىسىگە چىققان، پاكلىق ۋە كۈچ - قۇدرەتنىڭ جىسملاشقان ھالى ئىدى.

قىسقىسى، بۈيۈكلۈك ئۆلچىمى بويىچە ئېلىپ ئېيتقاندا، نۇھ ئۆز دەۋرىنىڭ ئەڭ بۈيۈك ئىنسانى ئىدى. ئۇ نە قەۋمنىڭ ھۆكۈمرانى، نە رەئىسى، نە ئەڭ باي كىشىسى ئەمەس ئىدى. بىزگە شۇ ئايانكى، بۈيۈكلۈك بولسا ھۆكۈمرانلىق، رەئىسلىك ۋە بايلىقتىن پەرقلىق ئۇقۇم بولۇپ، بۇ ئۈچى ئومۇمەن تۆۋەن تەبىقىدىكى كىشىلەرنىڭ كۆپ قىسمىنى تەشكىل قىلىدۇ. بۈيۈكلۈك بولسا، قەلب ۋە ۋىجداننىڭ پاكلىقىدا، ئەقىل - پىكىردە ۋە بۇ ئەقىلنىڭ ئەتراپىدىكى ھايات ئۆزگىرىشلىرىدە تېپىلىدۇ (كۆرۈلىدۇ).

نۇھ ئاللاھنىڭ ھەزرىتى ئادەم ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرىنى ياراتقان ۋاقىتتا، ئۇلاردىن ئالغان ئەھدىنى يادىدىن چىقارمىغان بىرى بولۇپ، ئۇ تۇغۇلۇشتىنلا ئاللاھقا ئىمان ئېيتاتتى. بارلىق پەيغەمبەرلەرمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش، پەيغەمبەر بولماي تۇرۇپلا ئاللاھقا ئىمان ئېيتقۇچىلاردۇر.

ئۇلارنىڭ ئارىسىدا، ئىبراھىمغا ئوخشاش ئاللاھنى ئىزدىگەنلەر، مۇساغا ئوخشاش ئۇنىڭغا چىن ئىخلاسى بىلەن ئىشەنگەنلەر، ھەزرىتى مۇھەممەدكە ئوخشاش ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلغانلار ۋە ھىرا غارىدا ئىستىقامەتتە ئولتۇرغانلارمۇ بار. نۇھنىڭ بۈيۈكلۈكىنى ئىسپاتلاپ بېرىدىغان باشقا بىر سەۋەبمۇ بار ئىدى. ئۇ يېتىپ - قوپقاندا، يەپ - ئىچكەندە، كىيىم كىيگەندە ۋە ئۆيىگە كىرىپ - چىققاندا، ئاللاھقا شۈكرى ئېيتاتتى، ھەمدۇسانا ئوقۇيتتى، نېمەتلىرىنى ئەسلەپ، قايتا - قايتا ھەمدى ئېيتاتتى. شۇڭا، ئۇلۇغ ئاللاھ نۇھ ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿نۇھ ھەقىقەتەن كۆپ شۈكۈر قىلغۇچى بەندە ئىدى﴾ .

ئاللاھ شۈكۈر قىلغۇچى بەندىسىنى تاللاپ، ئۇنى قەۋمىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى. نۇھ قەۋمىنى ئاللاھقا دەۋەت قىلىشقا باشلىدى:

﴿ئى قەۋمىم! ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار! سىلەرگە ئاللاھتىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ بۈيۈك كۈنىنىڭ (يەنى قىيامەت كۈنىنىڭ) ئازابىغا قېلىشىڭلاردىن قورقۇمەن﴾ .

نۇھ بۇ مېغىزلىق جۈملە ئارقىلىق ھەقىقىي ئىلاھنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى ۋە «قايتا تىرىلىش ھەقىقىتى» نى ئىپادىلىدى. ئۆلۈم، ئۆلۈمدىن كېيىن قايتا تىرىلىش ۋە قىيامەت كۈنىنى بىلدۈردى. بۈيۈك بىر كۈن ۋە بۇ بۈيۈك كۈننىڭ ئازابى بار ئىدى.

نۇھ قەۋمىگە ياراتقۇچى بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھنىڭ يوق ئىكەنلىكىنى، شەيتاننىڭ ئۇزۇندىن بۇيان ئۇلارنى ئالداپ كېلىۋاتقانلىقىنى ۋە بۇ ئالدىنىشنىڭ ئاخىرلىشىش ۋاقتى

سۈرە ئىسرا 3 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە ئەئراق 59 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .

كەلگەنلىكىنى، ئاللاھنىڭ ئىنساننى شەرەپلىك قىلغانلىقىنى، ئۇنى قانداق ياراتقانلىقىنى، ئۇنىڭغا رىزىق، ئەقىل نېمىتى ئاتا قىلغانلىقىنى، بۇتلارغا چوقۇنۇشنىڭ ئەقىلىنى بۇزۇپ، ئۆز - ئۆزىگە زۇلۇم قىلىشتىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكىنى ئوچۇق چۈشەندۈردى.

ئىنسانلار ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قۇلاق سېلىپ ئاڭلىدى. ئۇنىڭ سۆزلىرى ئۇلارغا توساتتىنلا پەيدا بولغان گۈلدۈرمامىدەك تۇيۇلغان ئىدى. بۇ، خۇددى ئورۇلەي دەپ قالغان تامنىڭ تۈۋىدە ئۇخلاۋاتقان بىر ئادەمنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنى تويۇقسىز ئوقۇپ ئويغاتساڭ، سېنىڭ ئۇنى قۇتۇلدۇرۇلماقچى بولغىنىڭغا قارىماي، بەلكىم قورقۇپ كەتكەنلىكتىن، ساڭا غەزەپلەنگەن ئادەمنىڭ مىسالغا ئوخشايتتى.

يەر يۈزىدە مەۋجۇت بولغان شەيتانلارمۇ ئۇنىڭ سۆزلىرىنى تىڭشماقتا ۋە قورققاندا ئىدى. پەيغەمبەرنىڭ سۆزلىرىدىن كەلگەن بۇ سۆيگۈ ئېلىسىنىڭ تەختىگە تەھدىت سالماقتا ئىدى.

نۇھنىڭ قەۋمى، ئۇنىڭ دەۋىتىدىن كېيىن ئىككىگە بۆلۈندى. دەۋەت ئاجىزلار، پېقىرلار ۋە يوقسۇللارنىڭ يۈرەكلىرىگە چوڭقۇر تەسىر قىلدى. ئۇلارنىڭ ئازاب - ئوقۇبەتلىرىگە تەسەللى، جاراھەتلىرىگە مەلھەم بولدى. بايلار، كۈچلۈكلەر، كاتتىلار ۋە ھۆكۈمدارلار دەۋەتتىن شۈبھىلەندى. ھەممە نەرسىنىڭ بۇرۇنقىدەك قېلىشى ئۇلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن پايدىلىق بولغاچقا، نۇھقا قارشى تۇرماقچى بولۇشتى.

دەسلەپتە، نۇھنى ئۆزلىرىگە ئوخشاش ئىنسان دەپ قاراپ، تۆھمەت چاپلىدى.

﴿ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ كاپىر كاتتىلىرى: «بىزنىڭچە، سەن پەقەت بىزگە ئوخشاش بىر ئادەمسەن» دېدى﴾ .

يەنى نۇھ ئۆزىنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلمىغان بولسىمۇ، ئۇلار: «بىزچە سەن پەقەت بىزگە ئوخشاش بىر ئادەمسەن» دېيىشتى. ئاللاھ يەر يۈزىگە ئىنساندىن ئەلچى ئەۋەتىدۇ. چۈنكى يەر يۈزىدە ئىنسان ياشايدۇ. ئەگەر يەر يۈزىدە پەرىشتىلەر ياشىغان بولسا ئىدى، ئاللاھ پەرىشتىلەردىن ئەلچى ئەۋەتكەن بولاتتى - ئەلۋەتتە!

كاپىرلار بىلەن نۇھنىڭ ئارىسىدىكى كۈرەش داۋاملاشتى.

دەسلەپتە، ئۇ دەۋردىكى ھاكىمىيەت نۇھنىڭ دەۋاسىنىڭ قىسقا ۋاقت ئىچىدە يوققا چىقىدىغانلىقىنى خىيال قىلدى. دەۋاننىڭ پېقىرلارنى، ئاجىزلارنى ۋە ئاددىي قول ھۈنەرۋەنلەرنى ئۆزىگە تارتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا بۇ تەرەپتىن ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿شۈبھىسىزكى، بىز نۇھنى قەۋمىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتۇق، ئۇ: «مەن ھەقىقەتەن سىلەرگە ئوچۇق ئاگاھلاندىرغۇچىمەن. بىر ئاللاھتىن باشقا ئىبادەت قىلماڭلار، سىلەرنىڭ قاتتىق كۈننىڭ ئازابىغا ئۇچرىشىڭلاردىن قورقمەن» دېدى. ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ كاپىر كاتتىلىرى: «بىزنىڭچە، سەن پەقەت بىزگە ئوخشاش بىر ئادەمسەن، بىزنىڭچە، ئارىمىزدىكى پەس كىشىلەر يەتتىگىلىك بىلەن ساڭا ئەگەشكەن، بىزنىڭچە، سىلەرنىڭ بىزدىن ھېچقانداق ئارتۇقچىلىقىڭلار يوق، بەلكى بىز سىلەرنى يالغانچى دەپ ئويلايمىز» دېدى.﴾ .

شۇنداق قىلىپ، نۇھ بىلەن قەۋمىنىڭ كاتتىلىرى ئارىسىدىكى كۈرەش رەسمىي باشلاندى.

كاپىرلار نۇھقا سالا قىلىشقا باشلىدى: «ئى نۇھ! سۆزلىرىمىزگە قۇلاق سالغىن! بىزنىڭ ساڭا ئىشىنىشىمىزنى خالىساڭ، بىزدىن بۇرۇن ساڭا ئىشەنگەنلەرنى قوغلىۋەتكىن! چۈنكى ئۇلار پېقىر، ئاجىز كىشىلەر؛ بىز بولساق، باي ھەم كاتتا كىشىلەرمىز. بۇ دەۋاننىڭ بىز بىلەن ئۇلارنى بىر يەرگە قويۇشى مۇمكىن ئەمەس.»

نۇھ قەۋمىنىڭ كاپىرلىرىنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالدى ۋە ئۇلارنىڭ جاھىللىق قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى. شۇنداقتمۇ، ئۇلارغا مۇلايىملىق بىلەن جاۋاب قايتۇردى. ئۇلارغا ئىمان ئېيتقانلارنى قوغلىيالمىدىغانلىقىنى ئېيتتى. چۈنكى، ئۇلار ئۇنىڭ ئەمەس، بەلكى ئاللاھنىڭ مېھمانلىرى ئىدى. مەرھەمەت ئۇنىڭ خالىغىنىنى ئىچىگە ئېلىپ، خالىغىنىنى سىرتتا قويدىغان ئۆيى ئەمەس، بەلكى ئۇ، ئاللاھنىڭ خالىغان كىشىنى قوبۇل قىلىدىغان ئۆيى ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿نۇھ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! ئېيتىڭلارچۇ، ئەگەر مەن پەرۋەردىگارم تەرىپىدىن نازىل بولغان (دەۋىتىمنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلايدىغان) ئېنىق دەلىلگە ئاساسلانسام ۋە ئۇنىڭ رەھىمىتىگە (يەنى پەيغەمبەرلىككە) سازاۋەر بولغان بولسام، ئۇ دەلىل سىلەر ئۈچۈن مەخپىي بولسا، سىلەر ئۇنى يامان كۆرسەڭلار، ئۇنى قوبۇل قىلىشقا سىلەرنى مەجبۇرلامدۇق؟ ئى قەۋمىم! سىلەرگە (دىنى) تەبلىغ قىلغانلىقىم ئۈچۈن سىلەردىن پۇل - مال تەلەپ قىلمايمەن، ماڭا ئەجىر بېرىشىنى پەقەت ئاللاھ ئۆز ئۈستىگە ئالغان، مەن ئىمان ئېيتقان كىشىلەرنى (يېنىمىدىن) قوغلىۋەتمەيمەن، (چۈنكى) ئۇلار، شۈبھىسىزكى، پەرۋەردىگارغا مۇلاقات بولىدۇ، لېكىن مەن سىلەرنى نادان قەۋم كۆرىمەن. ئى قەۋمىم! ئەگەر مەن ئۇلارنى قوغلىۋەتسەم، ئاللاھنىڭ ئازابىدىن مېنى كىم قۇتقۇزالايدۇ؟ ئويلىنىپ باقمايسىلەر؟ مەن سىلەرگە: مەندە ئاللاھنىڭ خەزىنىلىرى بار، - دېمەيمەن، غەيبىنى بىلىمەن، - دېمەيمەن، مەن ئەلۋەتتە (ئۆزۈمنى) پەرىشتە دەپمۇ ئېيتايمەن ھەمدە سىلەر كۆزگە ئىلمايدىغان كىشىلەرنى: ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق بەرمەيدۇ، - دېمەيمەن، ئاللاھ

ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكىنى ئوبدان بىلىدۇ، بولمىسا مەن چوقۇم زالملاردىن بولۇپ قالمەن» ﴿ .

نۇھ ئىنكارچىلارنىڭ دەلىللىرىگە پەيغەمبەرلەرنىڭ مەنتىقى بىلەن جاۋاب بېرەتتى. بۇ، ئۆزىنى شەخسىي غورۇر ۋە مەنپەئەتتىن يىراق تۇتىدىغان پىكىر مەنتىقى ئىدى. نۇھ ئۇلارغا ئاللاھنىڭ ئۆزىگە پەيغەمبەرلىك ۋە رەھمەت ئاتا قىلغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇلار ئاللاھنىڭ ئۆزلىرىگە ئاتا قىلغانلىرىنى كۆرمىدى. ئۇندىن باشقا، نۇھ ئۇلارنى ئۆزىنىڭ دەۋىتىگە ئىشىنىشكە مەجبۇرلىمىدى. «ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر» كەلىمىسىنى ھېچكىمگە زورلاپ تاخمىدى. ئۇلاردىن ئۆزىنىڭ دەۋىتى ئۈچۈن پۇل - مال تەلەپ قىلمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. بۇنىڭ ئۇلار ئۈچۈن ئېغىر كېلىدىغان ھېچبىر تەرىپى يوق ئىدى. ئۇنىڭ بەدىلى، يەنى ئۇ ئالىدىغان ئەجىر پەقەت ئاللاھقا ئائىت ئىدى. ئۇلارغا ئۆزىگە بۇرۇن ئىمان ئېيتقانلارنى قوغلىۋېتەلمەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى. بىر پەيغەمبەر بولۇش سۈپىتى بىلەن، ئۇنىڭمۇ ئۆزىگە لايىق ھوقۇق ۋە مەسئۇلىيىتى بار ئىدى. ئۇ ئىككى سەۋەب تۈپەيلىدىن مۇئىننەلەرنى يېنىدىن قوغلاش ھەققىگە ئىگە ئەمەس ئىدى. ئۇلار ئاللاھقا ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقان ھالدا مۇلاقات بولاتتى. ئاللاھقا ئىمان ئېيتقان بىرىنى يېنىدىن قانداق قوغلىۋېتەلەيتتى؟ ئەگەر ئۇلارنى قوغلىۋەتسە، ئۇلار ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدا ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلاتتى. ئاللاھ ئۇلارغا ئىمان ئېيتقانلىقى ئۈچۈن ساۋاب، ئۇلارنى قوغلىۋەتكەن نۇھقا جازا بېرەتتى. ئۇلارنى قوغلىۋەتسە، نۇھنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن كىم قوغداپ قالالايتتى؟ شۇڭا، نۇھ ئۆزىگە ئىمان ئېيتقانلارنى قوغلىۋېتىشىنى تەلەپ قىلىشنىڭ نادانلىقتىن كېلىپ چىققانلىقىغا چىنپۈتتى. نۇھ ئۇلارغا ئۆزىگە تېگىشلىك بولغاننىلا ئېيتقانلىقىنى بىلدۈردى. ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئاللاھقا ئىتائەت قىلىدىغانلىقىنى ۋە تەقۋا ساھىبى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. چۈنكى، ئۆزىگە ئائىت بولمىغان نەرسىنى (يەنى ئاللاھنىڭ خەزىنىلىرىنى) ئۆزىنىڭ دەپ قارىمايتتى. ئۇلار ئاللاھنىڭ ئۆزى خالىغان بەندىسىگە ئاتا قىلغان نېمەتلىرى ئىدى. ئۇ غەيبىنىمۇ بىلمەيتتى، چۈنكى، غەيب ئاللاھنىڭ ئۆزىگە خاس ئىلمى ئىدى. يەنە ئۇلارغا ئۆزىنىڭ پەرىشتە ئەمەسلىكىنى ئېيتتى. يەنى ئۇنىڭ دەرىجىسى پەرىشتىلەرنىڭ دەرىجىسى بىلەن ئوخشامايتتى. بەزى ئالىملار بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنىغا ئاساسەن: «پەرىشتىلەر پەيغەمبەرلەردىن ئۈستۈن» دەپ قارىغان (قۇرتۇبى تەفسىرىگە قاراڭ!).

سىلەر پەس كۆرۈپ، مەنسىتمىگەن ئۇ كىشىلەرنىڭ، يەنى مۇئىننەلەرنىڭ مۇكاپاتى (سىلەر كۆزىگە ئىلمىغانلىقىڭلار ئۈچۈنلا) بېرىلمەي قالمايدۇ. ئاللاھ ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكىنى ئوبدان بىلىدۇ. ئۇلارنى مۇكاپاتلايدىغان ۋە جازالايدىغان ئاللاھتۇر. مەن: «ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق بەرمەيدۇ» دېسەم ئۆزۈمگە زۇلۇم قىلغان بولمەن.

نۇھنىڭ قەۋمى ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلىشىشتىن زېرىكتى.

ئاللاھ ئۇلارنىڭ نۇھقا قىلغان مۇئامىلىسىنى ھۇد سۇرىسىدە مۇنداق بايان قىلماقتا:

﴿ئۇلار (يەنى نۇھنىڭ قەۋمى): «ئى نۇھ! بىز بىلەن مۇنازىرىلەشتىڭ، ناھايىتى كۆپ مۇنازىرىلەشتىڭ. ئەگەر راست سۆزلىگۈچىلەردىن بولساڭ، بىزنى قورقۇتقان ئازابنى چۈشۈرۈپ باققىن» دېدى. نۇھ ئېيتتى: «ئۇنى (يەنى ئازابنى) ئەگەر خالىسا پەقەت ئاللاھلا چۈشۈرەلەيدۇ. سىلەر ھەرگىز قېچىپ قۇتۇلالمايسىلەر. مەن سىلەرگە نەسھەت قىلماقچى بولسام، ئاللاھ سىلەرنى گۇمراھ قىلماقچى بولسا، ئۇ چاغدا مېنىڭ سىلەرگە قىلغان نەسھەتمىنىڭ سىلەرگە پايدىسى بولمايدۇ، ئاللاھ سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، سىلەر ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا قايتىسىلەر»﴾ .

نۇھ ھەرقانداق قارارنى ئاللاھنىڭ بېرىدىغانلىقىنى قوبۇل قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ئازغۇنلۇقىنى ئاللاھقا ھاۋالە قىلدى (يەنى ئاللاھنىڭ ئىختىيارلىقىغا قويدى). ئەمما ئۇلار قالايمىغان سۆز - ھەرىكەتلىرى، ھۆرلۈك ۋە ھۆكۈمرانلىقى بىلەن ئازغۇنلۇققا تېگىشلىك بولدى. ئۇندىن بۇرۇن ئىبلىس مۇنداق دېگەنىدى:

﴿سېنىڭ مېنى ئازدۇرغانلىقىڭ ئۈچۈن...﴾

بۇ ئىبارىنىڭ مەنىسىدىن ئاللاھنىڭ ئۇنى ئازدۇرغانلىقى كۆرۈلمەكتە. ھەقىقەت شۇدۇر: ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا ھۆرلۈك بەردى ۋە بۇ سەۋەبتىن ئۇنى جاۋابكارلىققا تارتتى. بىز قەدىرىيە، مۇئەزەزىلە ۋە ئىمامىيەنىڭ كۆز - قارىشىدا ئەمەسمىز. ئۇلار: «ئىنساننىڭ ئىرادىسى، مەيلى ئىتائەت قىلغان بولسۇن ياكى ئىنكار قىلغان بولسۇن، ئۆز مەيلىچە ھەرىكەت قىلىش قۇدرىتىگە ئىگە» دەپ قارايدۇ. چۈنكى، ئۇلارغا كۆرە ئىنسان ئۆز ھەرىكەتلىرىنىڭ ياراتقۇچىسى بولۇپ، ھەرىكەت قىلىش ئۈچۈن پەرۋەردىگارىغا مۇھتاج ئەمەس. بىز ئۇلارنىڭ بۇ قارىشىغا قەتئىي قوشۇلمايمىز. ۋە بىز: «ئىنسان ئۆز ھەرىكەتلىرىنىڭ ئورۇنلىغۇچىسى بولۇپ، ئۇ ھەرىكەتلىنىش ئۈچۈن ئاللاھقا مۇھتاج» دەپ قارايمىز. بۇنى: «ئىنسان ئۆز ھەرىكەتلىرىنىڭ مەسئۇلىدۇر» دەپ چۈشەنسەك، تېخىمۇ توغرا بولۇشى مۇمكىن.

ئۇندىن باشقا، ئاللاھ ھەر بىر مەخلۇقنى ئۇنىڭ ئۈچۈن ياراتقان نەرسىگە يۈزلەندۈرىدۇ. مەيلى ئۇ ياخشىلىق بولسۇن ياكى يامانلىق بولسۇن، شۇنىڭغا يۈزلەندۈرىدۇ. مانا بۇ تولۇق ۋە مۇكەممەل ھۆرلۈكتۇر.

ئىنسان ھۆرلۈكىنى تاللايدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭغا ھۆرلۈكنىڭ يولىنى تەييارلاپ بېرىدۇ ۋە ئۇنى ھۆرلۈككە يۈزلەندۈرىدۇ.

ئىبلىس ئازغۇنلۇقنى تاللىدى، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئازغۇنلۇقنىڭ يولىنى تەييارلاپ بەردى ۋە ئۇنى شۇنىڭغا يۈزلەندۈردى.

نۇھنىڭ قەۋمىدىن بولغان كاپىرلارمۇ ئۇ يولنى تاللىدى، ئاللاھمۇ ئۇلارغا شۇ يولنى تەييارلاپ بەردى.

كۈرەش داۋاملىشىدۇ. نۇھ بىلەن ئۇنىڭ قەۋمىدىن بولغان كاپىرلار ئارىسىدىكى مۇنازىرە ئۇزىراپ كەتتى. نىھايەت، كاپىرلانىڭ پۈتۈن دەلىللىرى يېڭىلىپ، ئېيتقۇدەك باشقا نەرسە قالمىغاچقا، ئۇلار ھەددىدىن ئېشىشقا ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى ھاقارەتلەشكە باشلىدى.

«قەۋمنىڭ چوڭلىرى: «بىز سېنى ھەقىقەتەن روشەن گۇمراھلىقتا كۆرىمىز» دېدى» .

نۇھ ئۇلارغا پەيغەمبەرلەرگە خاس ئەدەب بىلەن مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

«ئى قەۋمىم! مەن قىلچىمۇ گۇمراھ ئەمەسمەن، لېكىن مەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرمەن. سىلەرگە پەرۋەردىگارىمنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈمەن، سىلەرگە نەسىھەت قىلىمەن، مەن ئاللاھنىڭ ۋەھىي قىلىشى بىلەن سىلەر بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلىمەن» .

نۇھ قەۋمىنى ئاللاھقا دەۋەت قىلىشنى ھەر سائەت، ھەر كۈن ۋە ھەر يىل داۋاملاشتۇردى ۋە شۇ تەرىقىدە بىر نەچچە يىل ئۆتۈپ كەتتى. كېچە - كۈندۈز، ئاشكارا - مەخپىي ھالدا ئۇلارغا تەبلىغ قىلاتتى ۋە مىساللار كەلتۈرەتتى. ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دالالەت قىلىدىغان نەرسىلەرنى ۋە ئۇنىڭ كائىناتتىكى كۈچ - قۇدرىتىنى چۈشەندۈرەتتى. ئۇلار ھەر قېتىم نۇھتىن قاچاتتى. ئاللاھنىڭ ئۇلارنى ئەپۇ قىلىشى ئۈچۈن دەۋەت ئېلىپ بارغاندا، بارماقلىرى بىلەن قۇلاقلىرىنى ئېتىۋالاتت ۋە ھەقىقىي ئاڭلاشتىن قاچاتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ نۇھ سۈرىسىدە ھەزرىتى نۇھنىڭ بېشىغا كەلگەن پىشكەللىكلەر ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

«نۇھ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! مەن ھەقىقەتەن قەۋمىمنى كېچە - كۈندۈز (ئىمانغا) دەۋەت قىلدىم. مېنىڭ دەۋىتىم ئۇلارنى تېخىمۇ قاچۇرۇۋەتتى. مەن ئۇلارنى سېنىڭ مەغپىرىتىڭگە ئېرىشىشۈن دەپ، ھەرقاچان دەۋەت قىلسام، (دەۋىتىمنى ئاڭلىماسلىق ئۈچۈن) بارماقلىرىنى قۇلاقلىرىغا تىقمۇۋالدى، (سۆزۈمنى ئاڭلىماسلىق ياكى مېنى كۆرمەسلىك ئۈچۈن) كىيىملىرى بىلەن باشلىرىنى چۆمكىۋالدى، (كۇفرىدا) چىڭ تۇردى، چوڭچىلىق قىلىپ (ئىماندىن) تېخىمۇ باش تارتتى. ئاندىن مەن ئۇلارنى توۋلاپ دەۋەت قىلدىم. ئاندىن ئۇلارنى ئاشكارا دەۋەت قىلدىم ۋە يوشۇرۇن دەۋەت قىلدىم. (ئۇلارغا) ئېيتتىم: پەرۋەردىگارىڭلاردىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.»

ئۇ سىلەرگە مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىدۇ، سىلەرنىڭ ماللىرىڭلارنى ۋە ئوغۇللىرىڭلارنى كۆپەيتىپ بېرىدۇ، سىلەرگە باغلارنى، ئۆستەڭلەرنى ئاتا قىلىدۇ» ﴿ .

قەۋمى ئۇنىڭغا نېمە دەپ جاۋاب بەرگەن بولغىدى؟

﴿نۇھ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! ئۇلار ھەقىقەتەن ماڭا ئاسىيلىق قىلدى، مېلىغا، بالىسىغا ۋە ئۆزلىرىگە زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمىغان كىشىلەرگە (يەنى بايلىرىغا، كاتتىباشلىرىغا) ئەگەشتى. ئۇلار (يەنى كاتتىباشلار) (ماڭا چىنىپۈتمىدى، ماڭا ۋە ماڭا ئەگەشكەنلەرگە ئەزىيەت يەتكۈزۈپ)، چوڭ ھىيلە تۈزدى. ئۇلار: مەبۇدلىرىڭلارنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار، ۋەدىنى، سۇۋائىنى، يەغۇسىنى، يەئۇقنى ۋە نەسرىنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار! - دېدى. ئۇلار ھەقىقەتەن نۇرغۇن كىشىلەرنى ئازدۇردى، زالىملارنى تېخىمۇ گۇمراھ قىلغىن!»﴾

نۇھ قەۋمىنى تەۋھىدكە 950 يىل دەۋەت قىلدى. ئاللاھ ئەنكەبۇت سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز ھەقىقەتەن نۇھنى قەۋمىگە (پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق، نۇھ (قەۋمىنى تەۋھىدكە دەۋەت قىلىپ) ئۇلارنىڭ ئىچىدە 50 يىل كەم 1000 يىل تۇردى (نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى بۇتپەرەس بولۇپ، ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە چىنىپۈتمىدى). ئۇلار زالىم بولغانلىقى (يەنى كۇفرىدا ۋە گۇمراھلىقتا چىڭ تۇرۇپ ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلغانلىقى) ئۈچۈن، ئاللاھ ئۇلارنى توپان (بالاسى) بىلەن ھالاك قىلدى﴾ .

ئۇ، كاپىرلارنىڭ سانى كۈنسېرى ئېشىۋاتقانلىقىنى، ئەمما مۇئمىنلەرنىڭ كۆپەيمەيۋاتقانلىقىنى كۆردى. نۇھ بۇ ئەھۋالغا بەكمۇ قايغۇرغان بولسىمۇ، ئۇمىدىنى يوقاتمىدى. قەۋمىنى داۋاملىق دەۋەت قىلاتتى ۋە ئۇلار بىلەن مۇنازىرىلىشەتتى. قەۋمىمۇ ئۆز گېپىدە، كاپىرلىق ۋە گۇمراھلىقتا چىڭ تۇرۇشنى قەتئىي داۋاملاشتۇردى.

ھەزرىتى نۇھ قەۋمىنىڭ ھالىغا ئېچىندى، ئەمما ئۇمىدىسىزلىنىدى. 950 يىل بويىچە ئۈمىد بىلەن ياشىدى. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، توپان (بالاسى) دىن بۇرۇن ئىنسانلارنىڭ ھاياتى بەكمۇ ئۇزۇن ئىدى. بەلكىم، نۇھقا بېرىلگەن بۇ ئۇزۇن ئۆمۈر ئۇنىڭغا خاس مۆجىزە بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا قەۋمىدىن بۇرۇن ئىمان ئېيتقانلاردىن باشقىسىنىڭ ئىمان ئېيتمايدىغانلىقىنى بىلدۈرىدىغان كۈن يېتىپ كەلدى.

ئاللاھ ئۇنىڭغا قەۋمىنىڭ قىلمىشى يۈزىسىدىن قايغۇرماسلىقىنى ۋەھىي قىلدى. نۇھ ئاللاھنىڭ كاپىرلارنى ھالاك قىلىشىنى تىلەپ دۇئا قىلدى. ئۇ مۇنداق دېدى:

﴿پەرۋەردىگارىم! يەر يۈزىدە كاپىرلارنىڭ بىرىنىمۇ قويمىغىن!»﴾

سۈرە نۇھ 5 — 12 - ئايەتكىچە .

سۈرە نۇھ 21 — 24 - ئايەتكىچە .

سۈرە ئەنكەبۇت 14 - ئايەت .

سۈرە نۇھ 26 - ئايەت .

نۇھ ئۆزىنىڭ دۇئاسىنى شۇ سۆزلىرى ئارقىلىق تەستىقلىدى:

﴿ئەگەر ئۇلارنى قويساڭ، شۈبھىسىزكى، بەندىلىرىڭنى ئازدۇرىدۇ، ئۇلارنىڭ تاپقان بالىلىرىمۇ كاپىر، فاجىر بولىدۇ﴾ .
ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿قەۋمىڭدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقانلاردىن باشقا يەنە ئىمان ئېيتقۇچىلار بولمايدۇ، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىدىن قايغۇرمىغىن! بىزنىڭ كۆز ئوڭىمىزدا ۋەھىمىمىز بويىچە كېمە ياسىغىن، (ئۆزلىرىگە) زۇلۇم قىلغانلار توغرىسىدا ماڭا سۆز ئاچمىغىن (يەنى ئۇلارغا شاپائەت قىلمىغىن)، ئۇلار چوقۇم (توپان بالاسىدا) غەرق قىلىنىدۇ﴾ .

...

ئەمر بېرىلدى. ئۇلۇغ ئاللاھ كاپىرلارغا توپان بالاسى ئەۋەتىلىشىنى ئەمر قىلدى.
ئاللاھ بەندىسى نۇھقا كېمىنى كۆز ئوڭىدا ۋە ۋەھىي بويىچە ياساشنى بۇيرىدى. يەنى نۇھ كېمىنى پەرىشتىلەرنىڭ ياردىمى بىلەن، ئاللاھنىڭ ئىلمى ۋە تەلىماتى بويىچە، ئۇنىڭ كۆز ئوڭىدا ۋە ۋەھىدە بىلدۈرۈلگىنىدەك ياسايتتى.

ئاللاھ نۇھقا ئەمر بەردى:

﴿ئۆزلىرىگە) زۇلۇم قىلغانلار توغرىسىدا ماڭا سۆز ئاچمىغىن (يەنى ئۇلارغا شاپائەت قىلمىغىن)، ئۇلار چوقۇم (توپان بالاسىدا) غەرق قىلىنىدۇ﴾ .

ئاللاھ ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلغانلارنى، مەيلى ئۇلار نەقەدەر كاتتا ياكى پەيغەمبەرگە نەقەدەر يېقىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ھەممىسىنى سۇدا غەرق قىلاتتى. ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنى ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچىلار توغرىسىدا سۆز ئېچىش ۋە ئۇلارغا شاپائەت تىلەشتىن توستى.

نۇھ كېمە ياساش ئۈچۈن دەرەخ تىكتى. بىر نەچچە يىل ئۆتكەندىن كېيىن، تىككەن دەرەخلىرىنى كېسىپ، ياغاچچىلىق قىلىشقا باشلىدى.

ئۇنىڭ كېمىسى چوڭ، ئېگىز ۋە ناھايىتى پۇختا ئىدى. تەپسىرشۇناسلار كېمىنىڭ ھەجىمى، شەكلى، قەۋەت سانى، ياسىلىش مۇددىتى، ياسالغان يېرى، ئۇزۇنلۇقى ۋە كەڭلىكى ھەققىدە ھەممىسى ناتوغرا، مۇجمەل بولغان ھەرخىل ئىپادىلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇشتى.

فەخرۇددىن رازى بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «شۇنى بىلىپ قېلىڭلاركى، بۇ تېمىلارنىڭ مەن ئۈچۈن قىلچە ئەھمىيىتى يوق. چۈنكى بۇلار چوقۇم بىلىنىشى كېرەك بولغان نەرسىلەر ئەمەس. ئۇلارنى بىلگەننىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق» .

سۈرە نۇھ 27 - ئايەت،
سۈرە ھۇد 36 - 37 - ئايەتلەر،
سۈرە ھۇد 37 - ئايەت.

ئاللاھ فەخرۇددىن رازىغا رەھمەت قىلسۇن!

ئۇنىڭ پىكرى نېمىدېگەن توغرا؟!

بىز بۇ كېمە ھەققىدە پەقەت ئاللاھنىڭ بىزگە بىلدۈرگىنىنىلا بىلەلەيمىز. مەسىلەن، ئۇنىڭ قەيەردە ياسالغانلىقى، ئۇزۇنلۇقى ۋە كەڭلىكىنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىنى بىلمەيمىز. كېمىنىڭ نەگە بېرىپ توختىغانلىقىدىن باشقا ھېچقانداق مەلۇماتىمىز يوق.

ئۇ كېمىدىن ھېچبىر ئەسەر قالمىدى. كېمە تاختىلىرىنىڭ چىرىپ، پارچە - پارچە بولۇپ كەتكەنلىكىدە ھېچ شۈبھە يوق. چۈنكى، توپان ئۇزۇن زامانلار بۇرۇن مەيدانغا كەلدى. ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك ئىزنانىڭمۇ پايدىسى يوق، ئۇنى بىلىشىنىڭمۇ كېرىكى يوق.

ئاللاھ مۇھىم بولمىغان بۇ تېمىلارنى تىلغا ئالمىدى ۋە قىسسىنىڭ مۇھىم قىسمىغا ئەھمىيەت بەردى.

نۇھ كېمىنى ياساشقا باشلىدى.

كاپىرلار ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتكەچ، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن ياسىلىۋاتقانلىقىنى پەرەز قىلىشاتتى. قۇرغاقچىلىق ئاپىتى يۈز بەرگەچكە، ئۇ ئەتراپتا دەريا ياكى دېڭىز يوق ئىدى. شۇڭا ئۇلار: «ئى نۇھ! بۇ كېمەڭ قانداق ئۈزىدۇ؟ زېمىننىڭ ئۈستىدە ماڭامدۇ يا؟ سېنىڭ كېمەڭنى ماڭغۇزغۇدەك سۇ نەدە؟ سەن ئالجىپسەن» دېيىشتى.

كاپىرلار نۇھنى مەسخىرە قىلىپ، قاقاھلاپ كۈلۈشتى.

نۇھنىڭ قىسسىسىدىكى كۈرەشنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسى مانا بۇ ۋاقىتتا تەجەللى قىلىدۇ. باتىل ھەقنى مەسخىرە قىلىدۇ، توختىماي زاغلىق قىلىدۇ. دۇنيانىڭ ئۆز مېلى ئىكەنلىكىنى خىيال قىلىپ، ئۇزۇن مەزگىلگىچە كەمسىتىدۇ. خاتىرجەملىك ۋە ھۇزۇر - ھالاۋەت ئۇنىڭ نېسىۋىسى، ئازاب ئۇنىڭغا تېگىشلىك ئەمەس ئىدى. ئەمما بۇلارنىڭ ھەممىسى توپان بالاسىنىڭ ئۈستىدىكى پەردىنىڭ قايرىلىشىغا مۇناسىۋەتلىك ئىدى. مۇئەمىنلەرمۇ ئۇلارنى مەسخىرە قىلىشقا باشلىدى، ئۇلارنىڭ مەسخىرىسى ھەقىقەتكە ئايلاندى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿نۇھ كېمە ياسىدى، قەۋمىنىڭ چوڭلىرى ئۇنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە ئۇنى مەسخىرە قىلىشتى، نۇھ ئېيتتى: «ئەگەر سىلەر (بۈگۈن) بىزنى مەسخىرە قىلساڭلار (كېلەچەكتە سىلەر غەرق قىلىنغاندا)، سىلەر بىزنى مەسخىرە قىلغاندەك بىزمۇ سىلەرنى مەسخىرە قىلىمىز. خار قىلغۇچى ئازاب (يەنى توپان بالاسى بىلەن غەرق بولۇش) نىڭ كېمىنىڭ

ئۈستىگە كېلىدىغانلىقىنى، دائىمىي ئازاب (يەنى جەھەننەم ئازابى) نىڭ كىمگە چۈشىدىغانلىقىنى كېلەچەكتە بىلىسەنلەر» ﴿ .

كېمە ياسىلىپ بولدى.

نۇھ ئاللاھنىڭ ئەمرىنى كۈتۈشكە باشلىدى.

ئاللاھ نۇھقا تونۇردىن ئېتىلىپ چىققان سۇنىڭ توپاننىڭ باشلىنىشىنىڭ بېشارىتى ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى.

قورقۇنچىلۇق كۈن يېتىپ كەلدى.

نۇھنىڭ ئۆيىدىكى تونۇردىن سۇ ئېتىلىپ چىقىشقا باشلىدى.

نۇھ كېمىنى ئېچىش ۋە ئۆزىگە ئىشەنگەنلەرنى كېمىگە چىقىرىش ئۈچۈن يۈگۈردى.

جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام يەر يۈزىگە چۈشتى. كېمىگە ھەر بىر جانلىقتىن بىر جۈپ سالدى. مەسلىن، بىر سىيىر بىلەن بىر بۇقا؛ بىر ئەركەك، بىر چىشى پىل؛ بىر ئەركەك، بىر چىشى قۇشقاچ؛ بىر ئەركەك، بىر چىشى يىلپىز... ۋاھكازالار.

نۇھ كېمىنىڭ ئىچىگە يىرتقۇچ ھايۋانلارنى سولايدىغان قەپەزلەرنىمۇ ياسىغانىدى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام يەر يۈزىدىكى ھايۋان ۋە قۇشلارنىڭ ھەممە تۈرىدىن بىر جۈپتىن ھەيدەپ كەلگەنىدى. بۇ، توپان سۈيىنىڭ پۈتۈن يەر يۈزىگە يېيىلىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيتتى. ئەگەر ئۇنداق بولمىغان بولسا، بۇ تۈر قۇش ۋە ھايۋانلارنىڭ كېمىگە چىقىرىلىشىنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوق ئىدى.

كېمە يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشكە باشلىدى.

ھايۋانلار، قۇشلار ۋە ھەزرىتى نۇھقا ئىمان ئېيتقان مۇئمىنلەرمۇ كۆتۈرۈلدى. مۇئمىنلەرنىڭ سانى ئاز ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿توپان بالاسى توغرىسىدىكى﴾ بۇيرۇقىمىز يېتىپ كەلگەن ۋە يەر يۈزىدىن سۇ ئېتىلىپ چىققان چاغدا: «كېمىگە ھايۋاناتلاردىن (ئەركەك، چىشى بولۇپ) بىر جۈپتىن ئېلىۋالغىن، ئائىلەئىدىكىلەر بىلەن - ھاللاك بولۇشى ھۆكۈم قىلىنغانلار (يەنى نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ۋائىلە بىلەن ئوغلى كەئنان) بۇنىڭ سىرتىدا - ۋە ئىمان ئېيتقانلار بىلەن كېمىگە چىققىن!» دەيدۇ، ئۇنىڭ بىلەن پەقەت ئازغىنا كىشىلەر ئىمان ئېيتتى ﴿ .

نۇھنىڭ ئايالى ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتمىغانىدى، شۇڭا ئۇ كېمىگە چىقمىدى. ئوغۇللىرىدىن بىرى كۆرۈنۈشتە ئىمان ئېيتقانداك قىلغان بىلەن، ئەمەلىيەتتە كاپىر ئىدى ۋە

بۇنى ئاتىسىدىن يوشۇرۇپ كەلگەنىدى. ئۇمۇ كېمىگە چىقىمىدى. قەۋمنىڭ كۆپىنچىسى ئىمان ئېيتىمىغاچقا، ئۇلارمۇ چىقىمىدى. كېمىگە پەقەت ئازغىنا مۇئەمىنلا چىقتى.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما: «نۇھنىڭ قەۋمىدىن سەكسەن ئادەم كېمىگە چىققانىدى» دەيدۇ.

...

زېمىننىڭ يېرىقلىرىدىن سۇلار ئېتىلىپ چىقتى. سۇ چىقىمىغان يېرىق قالمىدى. ئاسماندىن بۇرۇن كۆرۈلۈپ باقمىغان ۋە بۇندىن كېيىنمۇ كۆرۈلمەيدىغان دەرىجىدە شىددەتلىك يامغۇر ياغدى. سۇ ھەم ئاسماندىن ياغاتتى ھەم يەر ئاستىدىن چىقاتتى ۋە پەيدىنپەي يۈكسەلتتى. دېڭىزلارنىڭ جىمجىتلىقى بۇزۇلدى، شاۋقۇن - سۈرەن سېلىپ، دولقۇنلىرىنى قىرغاقلارغا ئۇراتتى. يەرنىڭ ئىچى بىنورمال بىر شەكىلدە ھەرىكەتلىنەتتى. ئوكيانلارنىڭ چوڭقۇر چۆكمىلىرى بىردىنلا يۇقىرى ئۆرلەشكە باشلىدى. زېمىن ئاستا - ئاستا دېڭىز دولقۇنلىرىنىڭ ئاستىدا قېلىۋاتاتتى.

يەرشارى تۇنجى قېتىم پۈتۈنلەي سۇ ئاستىدا قالدى.

يەرشارى توپان بالاسى ۋاقتىدا سۇ شارىغا ئايلانغانىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ قەمەر سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئاسماننىڭ دەۋرۋازلىرىنى قۇيۇلۇپ ياغۇچى يامغۇر بىلەن ئېچىۋەتتۇق. زېمىندىن بۇلاقلارنى ئېتىلدۈرۈپ چىقاردۇق، (ئاللاھ تەقدىر قىلغان ئۇلارنى غەرق قىلىپ ھاللاك قىلىش) ئىشىغا بىنائەن، يامغۇر سۈيى بىلەن بۇلاق سۈيى (بىر - بىرىگە) قوشۇلدى. نۇھنى تاختا ۋە مىخىلار بىلەن ياسالغان كېمىگە سالدۇق﴾ .

سۇلار ئىنسانلارنى يۇتۇپ كەتكۈدەك دەرىجىدە يۈكسەلدى. ئاستا - ئاستا دەل - دەرەخ ۋە تاغلارمۇ سۇلارنىڭ ئاستىدا قېلىشقا باشلىدى. توپان بالاسى باشلانغان ۋاقتتا، نۇھ ئوغللىنى چاقىردى.

ئوغلى ئۇنىڭدىن يىراقتا ئىدى. نۇھ مۇنداق دېدى:

﴿ئى ئوغلۇم! بىز بىلەن كېمىگە چىققىن، كاپىرلار بىلەن بىللە بولمىغىن!﴾

ئوغلى ئاتىسىغا مۇنداق دەپ جاۋاب قايتۇردى:

﴿مېنى سۇدا غەرق بولۇشتىن ساقلاپ قالدىغان بىر تاغنىڭ ئۈستىگە چىقۇلمەن﴾ .

نۇھ ئۇنى قايتا چاقىرىپ مۇنداق دېدى:

سۈرە قەمەر 11 - 13 - ئايەتكىچە.

سۈرە ھۇد 42 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە ھۇد 43 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

«بۈگۈن ئاللاھ رەھىم قىلغان ئادەمدىن باشقا ھېچ ئادەم ئۇنىڭ جازالىشىدىن قۇتۇلۇپ قالالمايدۇ» .

ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ئاۋاز ئۇزۇلۇپ قالدى:

«ئۇلارنىڭ ئارىسىنى دولقۇن ئايرىۋەتتى - دە، ئۇ غەرق بولۇپ كەتتى» .

قۇرئان كەرىمدىكى ئىپادىگە قاراڭ: «ئۇلارنىڭ ئارىسىنى دولقۇن ئايرىۋەتتى» . دولقۇن ئۇلارنىڭ ئاۋازلىرىنى ئۈزۈپ تاشلىدى. نۇھ ئوغللىنى تاپالمىدى. بارغانسېرى يۇقىرى ئۆرلەۋاتقان تاغدەك دولقۇنلاردىن باشقا ھېچنېمە كۆرەلمىدى. ئاللاھنىڭ مەرھەمىتى قايغۇلۇق ئاتىنىڭ ھالىغا ئېچىنغانلىقى ئۈچۈن، ئوغللىنى ئۇنىڭدىن يىراق بىر يەردە بوغماقچى بولغانىدى. ھەزرىتى نۇھنىڭ كۆرۈنۈشتە مۇسۇلمان ئوغلى ئۆزىنىڭ تاغ چوققىسىغا چىقىۋالسا، قۇتۇلۇپ قالىدىغانلىقىنى خىيال قىلغانىدى. ئەمما ئۇ سۇغا غەرق بولدى.

...

توپان داۋاملاشتى.

نۇھنىڭ كېمىسى لەيلەپ كېتىۋەردى.

توپان باشلىنىپ كۆپ ئۆتمەي، بارلىق كۆزلەر يەرنىڭ سۇ ئاستىغا چۆكۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەنىدى. نۇھنىڭ كېمىسىدىكىلەردىن باشقا جانلىق قالمىغانىدى. يەر يۈزىدىكى مۇئىنلەرنىڭ ھەممىسى ۋە ئالاھىدە ئېلىۋېلىنغان ھايۋان ۋە قۇش تۈرلىرى نۇھنىڭ كېمىسىدە ئىدى.

بۈگۈن، توپاننىڭ قورقۇنچى ياكى ھەجىمىنى تەسەۋۋۇر قىلالىشىمىز بەكمۇ قىيىن. بۇ، ياراتقۇچىنىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان بىر نەرسە ئىدى. كېمە ئۇلارنى تاغدەك ئېگىز دولقۇنلارنىڭ ئارىسىدا ئېلىپ كېتىۋاتاتتى. زامانىمىزدىكى بەزى ئالىملار، قىتئەلەرنىڭ بىر - بىرىدىن ئايرىلىشى ۋە يەر يۈزىنىڭ بۈگۈنكى ھالىغا كېلىشىنىڭ، ئەينى ۋاقىتتا، سۇلار تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز دەرىجىدە يۇقىرى ئۆرلىگەن بۈيۈك توپان بالاسى نەتىجىسىدە مەيدانغا كەلگەنلىكىگە ئىشىنىدۇ. شۇنداق بولغاندا، بۇ سۇلار دۇنيانىڭ زېمىن قىسمىنى بېسىۋالغان ۋە ئوكيان چۆكىملىرى يۇقىرى ئۆرلەپ، قىتئەلەر شەكىللەنگەن بولىدۇ.

توپاننىڭ قانچىلىك داۋاملاشقانلىقىنى بىلمەيمىز. ئاللاھ بۇلۇتنىڭ تارقىلىپ كېتىشىنى، زېمىننىڭ سۇنى يۇتۇشىنى ۋە كېمىنىڭ جۇدى تېغىنىڭ ئۈستىدە توختىشىنى بۇيرىدى. جۇدى كونا يەر نامى بولۇپ، ھازىرقى ئىراقتا دەپ قارالماقتا.

سۈرە ھۇد 43 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە ھۇد 43 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .

ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن يەر سىلكىنىشتىن توختىدى. سۇلار يۇتۇلدى. زېمىن قۇياش نۇرى ئاستىدا قايتىدىن پارقىراپ كۆرۈنۈشكە باشلىدى.

توپان زېمىننى يۇيۇپ، تازىلىۋەتكەندى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئى زېمىن! سۈيىڭنى يۇتقىن! ئى بۇلۇت! تارقىغىن! - دېيىلدى، سۇ سوغۇلدى، ئاللاھنىڭ (كاپىرلارنى غەرق قىلىشتىن ئىبارەت) ھۆكۈمى ئىجرا قىلىندى، كېمە جۇدى تېغىنىڭ ئۈستىدە توختىدى. ﴿زالىم قەۋم ھالاك بولسۇن!﴾ دېيىلدى.﴾

ئاللاھنىڭ توپان بالاسىدىن قىرىق يىل بۇرۇن ئۇلارنى تۇغماس قىلىۋەتكەچكە، سۇغا غەرق قىلىنغۇچىلارنىڭ ئارىسىدا بوۋاق ياكى نارەسىدە بالىلارنىڭ يوق ئىكەنلىكى ئوتتۇرىغا قويۇلماقتا.

كېمە جۇدى تېغىنىڭ ئۈستىدە توختىغان كۈننىڭ ئاشۇرا كۈنى ئىكەنلىكى، ھەزرىتى نۇھنىڭ ئۇ كۈنى روزا تۇتقانلىقى ۋە يېنىدىكىلەرنىمۇ روزا تۇتۇشقا بۇيرىغانلىقىمۇ ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى.

توپاننىڭ توختىشى بىلەن قورقۇنچ، ئەندىشىمۇ بېسىقتى.

نەچچە ۋاقىتتىن بېرى دولقۇنلار بىلەن قىلىنغان كۈرەش، نۇھنىڭ ئۆزى بىلەن قىلىدىغان كۈرەشكە ئايلاندى.

ئۇنىڭ يادىغا غەرق بولغان ئوغلى كېلىۋالدى.

نۇھ ئوغلىنىڭ كاپىر ئىكەنلىكىنى تېخى بىلمەيتتى. ئۇنى بىر تاغنىڭ چوققىسىغا چىقىۋېلىپ، قۇتۇلماقچى بولغان، جاھىل مۇئمىن دەپ ئويلايتتى. ئۇلارنىڭ سۆزى تۈگىمەي تۇرۇپلا، دولقۇن تەرىپىدىن ئايرىۋېتىلگەندى.

ئاتىنىڭ يۈرىكىدىكى ئاتىلىق ھېس - تۇيغۇلىرى ھەرىكەتكە ئۆتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿نۇھ پەرۋەردىگارىغا دۇئا قىلىپ: «پەرۋەردىگارىم! ئوغلۇم مېنىڭ ئائىلەمدىكىلەردىن ئىدى (سەن ماڭا ئۇلارنىڭ نىجات تېپىشىنى ۋەدە قىلغان ئىدىڭ)، سېنىڭ ۋەدەڭ ئەلۋەتتە ھەقتۇر، سەن ھەقىقەتەن توغرا ھۆكۈم قىلغۇچىسەن» دېدى.﴾

ھەزرىتى نۇھ ئاللاھقا ئوغلنىڭ مۇئمىن ئائىلىسىدىن ئىكەنلىكىنى ئېيتماقچى ئىدى. ئاللاھ ئۇنىڭغا مۇئمىن ئائىلىسىنى نىجاتلىققا ئېرىشتۈرىدىغانلىقى ھەققىدە ۋەدە بەرگەندى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا ئوغللىنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن مۇنداق دېدى: ﴿ئى نۇھ! ئۇ (مەن نىجات تېپىشنى ۋەدە قىلغان) ئائىلەڭدىكىلەردىن ئەمەس، ئۇنىڭ ئەمەلى ياماندۇر، سەن ئېنىق بىلمىگەن نەرسەڭنى مەندىن سورىمىغىن. مەن سېنىڭ جاھىللاردىن بولماسلىقىڭنى نەسھەت قىلىمەن﴾ .

قۇرتۇبى ئۇستازلىرىدىن نەقىل قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «نۇھ ئوغللىنى مۇئەمىن دەپ ئويلايتتى. نۇھ پەرۋەردىگارىغا: «ئوغللۇم مېنىڭ ئائىلەمدىكىلەردىندۇر» دېمىدى. ئۇنىڭچە، ئەھۋال شۇنداق ئىدى. چۈنكى كاپىرلارنىڭ ھالاك بولۇشىنى تەلەپ قىلىپ، كەينىدىن بەزىلىرىنىڭ نىجات تېپىشنى تەلەپ قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇنىڭ ئوغلى ئۆزىنىڭ كاپىر ئىكەنلىكىنى يوشۇرۇپ، مۇئەمىن قىياپىتىگە كىرىۋالغانىدى.»

ئۇلۇغ ئاللاھ غەيب ئىلىمىنى پەقەت ئۆزىنىڭلا بىلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. يەنى: سېنىڭ ئوغلۇڭ ھەققىدە بىلمىگەنلىرىڭنى مەن بىلىمەن، - دېدى.

ئاللاھ ئۇنىڭغا «جاھىللاردىن بولما!» دېيىش ئارقىلىق، ئۇنىڭ ئوغلى ھەققىدە: «مۇئەمىن ئىدى، ئاندىن كاپىرلار بىلەن بىللە ھالاك بولۇپ كەتتى» دەپ ئويلاشتىن ۋاز كېچىشكە تەۋسىيە قىلغانىدى.

ھەزرىتى نۇھنىڭ قىسسىسىدىكى ئايەتلەردە ناھايىتى مۇھىم بىر ساۋاق بار.

ئاللاھ پەيغەمبەرگە ئوغللىنىڭ ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەردىن ئەمەسلىكىنى ئېيتماقچى بولدى. چۈنكى، ئۇ ئاللاھقا ئىمان ئېيتمىغانىدى. قان - ئىنسانلار ئارىسىدىكى ھەقىقىي ئالاقە ئەمەس ئىدى.

پەيغەمبەرنىڭ ئوغلى ئېتىقادىمۇ ئۇنىڭ ئوغللىدۇر. ئوغلۇمۇ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىشى كېرەك، ئۆز پۇشتىدىن بولسىمۇ، ئۆزىنى ئىنكار قىلغان بىرى ئۇنىڭ ئوغلى ھېسابلانمايدۇ.

قان، مىللەت، ئىرق ۋە يۇرت دېگەندەك نەرسىلەر ئېتىبارغا ئېلىنمايدۇ.

نۇھ پەرۋەردىگارىنىڭ مەغپىرىتىنى تەلەپ قىلدى ۋە تۆۋبە ئېيتتى. ئاللاھ ئۇنىڭغا مەرھەمەت قىلدى ۋە ئۇنى ئاللاھنىڭ بەرىكىتى ۋە ئامانلىقى ئاستىدا كېمىدىن چۈشۈشكە بۇيرىدى.

﴿نۇھ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! مەن بىلمىگەن نەرسىنى سوراشتىن سېنىڭ پاناھىڭغا سىغىنمەن، ئەگەر ماڭا مەغپىرەت قىلمىساڭ ۋە رەھىم قىلمىساڭ، زىيان تارتقۇچىلاردىن بولىمەن». ئېيتىلدى (يەنى ئاللاھ ئېيتتى): «ئى نۇھ! ساڭا، سەن بىلەن

(كېمىدە) بىللە بولغانلارنىڭ بىر قىسىم ئەۋلادىغا بىز تەرەپتىن نازىل بولغان ئامانلىق ۋە بەرىكەتلەر بىلەن (كېمىدىن) چۈشكىن! ﴿

...

نۇھ كېمىدىن چۈشتى.

قۇش ۋە ھايۋانلارنى قويۇپ بەردى، ئۇلار يەر يۈزىگە تارقىلىپ كەتتى.

ئۇندىن كېيىن، مۆئمىنلەر چۈشتى.

زېمىن (توپان سەۋەبىدىن) تېخىچە نەم ئىدى.

نۇھ ناماز ۋە دۇئاسىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرۇپ ئاللاھ ئۈچۈن بۈيۈك بىر ئىبادەتخانا بەرپا قىلىش مەقسىتىدە ئۇل كولىدى.

مۆئمىنلەر گۈلخان يېقىپ، ئەتراپىدا ئولتۇرۇشتى. كېمىدە ئوت يېقىلىشى چەكلەنگەندى. چۈنكى كېمىنىڭ كۆيۈپ كېتىشىدىن ساقلانغىلى بولمايتتى.

شۇڭا، توپان تۈگىگىچە ئىسسىق تائام يېيىلمىگەندى.

توپان توختىغان بىرىنچى كۈن بولسا، ئاللاھقا شۈكۈر ئېيتىش يۈزىسىدىن روزا تۇتۇلغانىدى.

...

قۇرئانى كەرىم توپان (بالاسى)دىن كېيىن، نۇھ قىسسىسىنىڭ پەردىسىنى چۈشۈردى.

ئۇنىڭ قەۋمى بىلەن بولغان ئەھۋالىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىز بىلمەيمىز.

بىزنىڭ بىلىدىغىنىمىز (ياكى تەخمىن قىلالايدىغىنىمىز)، نۇھنىڭ ئۆلۈش ئالدىدا ئەۋلادلىرىغا يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ھەققىدە ۋەسىيەت قىلىشى ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن، ھەزرىتى نۇھ ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا كەتتى.

* * * * *

بەزىرىتىن بېرۇن تەلەپپەسسالام

ھەزرىتى نۇھنىڭ قەۋمى تارىخقا ئايلاندى.

توپان سەھىپىلىرى يالغانچىلارنىڭ ئۈستىگە يېپىلدى. ئۇلار ھاياتتىن، ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن، ئىنسانلارنىڭ ھېسابىدىن ۋە ئۇلارنىڭ ئېتىبارىدىن يىراقلاشتۇرۇلدى.

قۇتۇلغانلار (يەنى ئاز ساندىكىلەر) ئاللاھنىڭ قانۇنىنى ۋە: ﴿ياخشى﴾ ئاقۋەت تەقۋادارلارغا مەنسۇپتۇر﴾ دېگەن سۆزنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش ئۈچۈن يەر يۈزىدە قالدى.

ئاللاھنىڭ نۇھقا ۋەدە قىلغىنى شۇ ئىدى:

﴿ئى نۇھ! ساغما، سەن بىلەن (كېمىدە) بىللە بولغانلارنىڭ بىر قىسىمى ئەۋلادىغا بىز تەرەپتىن نازىل بولغان ئامانلىق ۋە بەرىكەتلەر بىلەن (كېمىدىن) چۈشكىن، ئۇلارنىڭ يەنە بىر قىسىمى ئەۋلادىنى (ھاياتىي دۇنيادىن) بەھرىمەن قىلىمىز، ئاندىن ئۇلار بىزنىڭ قاتتىق ئازابىمىزغا دۇچار بولىدۇ﴾ .

ۋاقىت ئۆتتى... ئاللاھنىڭ ۋەدىسى ئەمەلگە ئاشتى.

توپاندىن كېيىن، يەر يۈزىدە مۇئىنلەردىن باشقا ئىنسان قالمىدى. دۇنيادا ئاللاھنى ئىنكار قىلىدىغان پەقەت بىرلا قەلب بار ئىدى. ئۇ بولسىمۇ، «ئىشسىزلىقتىن قايغۇرۇشقا باشلىغان» شەپىتان ئىدى.

نۇرغۇنلىغان يىللار ئۆتتى، ئاتىلار ۋە بالىلار ئۆلدى. ئوغۇللارنىڭ ئوغۇللىرى كەلدى. ئىنسانلار نۇھنىڭ ۋەسىيىتىنى ئۇنتۇپ، يەنە بۇتلارغا چوقۇندى ۋە بىر ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشنى تەرك ئەتتى. «ئىش» يەنە ئالدىنقى قېتىمقى ھىيلە بىلەن مەيدانغا چىقتى. نۇھ قەۋمىنىڭ نەۋرىلىرى: «ئاللاھ توپان بالاسىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قالغان ئاتا - بوۋىلىرىمىزنى ئۇنتۇپ قېلىشنى خالىمايمىز» دېيىشتى ۋە قۇتۇلۇپ قالغانلارنىڭ خاتىرىلىنىشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ھەيكەللىرىنى ياسىدى. ھەيكەللەرگە بولغان ھۆرمەت نەسىلدىن - نەسىلگە ئېشىپ باردى ۋە «ئىش» ئۇلارغا چوقۇنۇشقا ئۆزگەردى. نىھايەت، «شەپىتاننىڭ سايىسى» دە ھەيكەللەر ئاللاھ بىلەن تەڭ ئورۇندا تۇرىدىغان ئىلاھلارغا ئايلىنىپ قالدى. يەر يۈزى يەنە زۇلمەت قاراڭغۇلۇقتىن ئېغىرلاشقا باشلىدى. ئاللاھ سەيپىدىمىز ھۇدنى قەۋمىگە ئەۋەتتى.

شۇنىڭ بىلەن، ھۇدنىڭ قەۋمىگە پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلگەنلىكى ھەققىدىكى قىسسە باشلاندى.

ھەزرىتى ھۇد «ئاد» ئىسىملىك قەۋمدىن ئىدى. بۇ قەبىلە ئەھقاق دېگەن يەرگە جايلاشقان بولۇپ، ئۇ يەر دېڭىز ساھىلىدىكى قۇم بارخانلىق چۆل ئىدى. ئۇلار ناھايىتى

يوغان ۋە ئېگىز تۇۋرۇكلەر بىلەن ياسالغان چېدىرلاردا ئولتۇراتتى. «ئاد» قەۋمى زامانىدىكى ئەڭ بەستلىك، ئەڭ ئېگىز، ئەڭ ساغلام ۋە ئەڭ كۈچلۈك ئىنسانلار ئىدى. دەرۋەقە، ئاللاھ ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇلار: «كۈچ - قۇۋۋەتتە بىزدىن كىم ئارتۇق؟» دېدى﴾ .

ئۇ زامانلاردا، ئۇلاردەك كۈچلۈك باشقا قەۋم يوق ئىدى. شۇنچە تەمبەل ۋۇجۇدلىرى بولسىمۇ، ئەقلى بۇلغانغانىدى. ئۇلار بۇتلارغا چوقۇناتتى، ئۇلارنى قوغدايتتى ۋە ئۇلار ئۈچۈن ئۇرۇش قىلاتتى. پەيغەمبەرگە تۆھمەت چاپلاپ، ئۇنى مەسخىرە قىلاتتى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئەڭ كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغان ئىكەن، ئەسلىدە، ئۆزلىرىنى ياراتقان ئاللاھنىڭ ئۆزلىرىدىنمۇ كۈچلۈك ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشى كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇلاردا ئىنكار قىلغۇچى تەكەببۇرلۇقتىن باشقا بىر نەرسە كۆرۈنمەيتتى.

ھەزرىتى ھۇد ئۇلارغا:

﴿ئى قەۋمىم! ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار! سىلەرگە ئاللاھتىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر﴾ دېدى.

بارلىق پەيغەمبەرلەر ئۆزگەرتىمەي، قىسقاتماي، ئىككىلەنمەي، قورقماي ۋە ۋاز كەچمەي ئېيتىدىغان بىر جۈملە سۆز... بۇ سۆز جاسارەت دېمەكتۇر، ھەق دېمەكتۇر. قەۋمى ئۇنىڭدىن: «سەن دەۋىتنىڭ ئارقىلىق بىزنىڭ كاتتىلىرىمىزدىن بولماقچىمۇ؟ قانچىلىك ھەق تەلەپ قىلسەن؟» دەپ سوراشتى.

ھۇد ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئەجرىنى ئاللاھ بېرىدىغانلىقىنى، ئۇلاردىن ئەقىللىرىنى ھەققەت نۇرلىرى بىلەن تازىلاشتىن باشقا نەرسە تەلەپ قىلمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇلارغا يەنە ئاللاھنىڭ ئۇلارغا بەرگەن نېمەتلىرىنى، نۇھتىن كېيىن، ئۆزلىرىنى يەر يۈزىنىڭ خەلىپىسى قىلغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدلىرىغا ئۈستۈنلۈك ۋە ھەددىدىن زىيادە كۈچ - قۇۋۋەت ئاتا قىلغانلىقىنى، ئۇلارغا مول رىزىق چىقىدىغان يەرگە قانداق ئېرىشتۈرگەنلىكىنى ۋە تۇپراقنى ياشارتىدىغان يامغۇرنى قانداق ئەۋەتكەنلىكىنى چۈشەندۈردى. ھۇدنىڭ قەۋمى ئۆزلىرىنىڭ ئەتراپىغا نەزەر سالدى ۋە ئۆزلىرىنىڭ ئەڭ كۈچلۈك كىشىلەر ئىكەنلىكىنى بىلىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن، تەكەببۇرلۇقى تۇتۇپ، جاھىللىق قىلىشقا باشلىدى.

ئۇلار ھۇدىدىن: «سەن ئاتا - بوۋىلىرىمىز چوقۇنغان ئىلاھلىرىمىزنى قانداقلاچە ئىنكار قىلسەن؟» دەپ سورىدى.

ھۇد: «ئاتا - بوۋاقلار خاتا قىلغانىدى» دېدى.

قەۋمى: «ئى ھۇد! سەن بىزنى ئۆلۈپ، سۆڭەكلىرىمىز توپىغا ئايلىنىپ كەتكەندىن كېيىن، قايتا تىرىلىدۇ دەپ ئويلايمسەن؟» دېدى.

سۈرە فۇسسىلەت 15 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ھۇد 50 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ھۇد: « سىلەر قىيامەت كۈنى قايتا تىرىلدۈرۈلسىلەر. پەرۋەردىگار ئىنسانلار ھەممىڭلاردىن ھېساب ئالىدۇ » دېدى.

بۇنى ئاڭلىغان قەۋمى قاقھلاپ كۈلۈپ كەتتى.

ھۇدنىڭ سۆزلىرىدىن غەلتىلىك ھېس قىلغان كاپىرلار ئۆزئارا مۇنداق دېيىشتى: « ئىنسان ئۆلدى، ئۆلگەندىن كېيىن جەسىدى چىرىدۇ ۋە توپىغا ئارىلىشىپ كېتىدۇ. ئاندىن شامالدا ھەر تەرەپكە قاراپ ئۇچىدۇ. بۇ جەسەت قانداقلا چە ئەسلىگە قايتىدۇ؟! »

ئۇندىن باشقا، قىيامەت كۈنى دېگەن قانداق گەپ؟ ئۆلگەنلەر نېمە ئۈچۈن قايتا تىرىلدۈرۈلىدۇ؟

ھۇد بۇ سوئاللارنىڭ ھەممىسىگە سەۋر - تاقەت كۆرسەتتى. ئاندىن قەۋمىگە قىيامەت كۈنىنى چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى. ئۇلارغا: « ئىنسانلارنىڭ ئاخىرەتكە ئىمان ئېيتىشى، ئىنسانلارنىڭ ھاياتى ۋە ئاللاھنىڭ ئادالەتكە مۇناسىۋەتلىك شەرتتۇر » دېدى ۋە ھەر بىر پەيغەمبەرنىڭ قىيامەت ھەققىدىكى سۆزلىرىنى بىر - بىرلەپ ئېيتىپ بەردى.

ھەر ئىشنى ئىنچىكىلىك بىلەن تەرتىپكە سالغان ياراتقۇچىنىڭ ھېكمىتى، پەقەت يارىتىشنىڭ باشلىنىشى بىلەنلا تۈگەپ قالمايدۇ. بۇ دۇنيادىكى مەخلۇقاتلارنىڭ ھاياتى ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، پەردە يېپىلمايدۇ، يەنى ھەممە ئىش ئاخىرلاشقان بولمايدۇ. بۇ، ئىمتىھاننىڭ بىرىنچى پەردىسى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ئىمتىھان، جاۋاب قەغەزلىرىنىڭ تاپشۇرۇلۇشى بىلەنلا تۈگىگەن بولمايدۇ. بۇ قەغەزلەر ئوقۇلۇپ، باھا بېرىلىشى (نومۇر قويۇلۇشى)، ئىمتىھاندىن ئۆتكەن - ئۆتمىگەنلەرنىڭ ئېلان قىلىنىشى لازىم. چۈنكى، دۇنيا ئىنسانلىرىنىڭ ئىش - ھەرىكىتى ئوخشاش بولمايدۇ.

ئۇلارنىڭ ئارىسىدا زۇلۇم قىلغۇچىلار، قاتىللىق قىلغانلار ۋە دۈشمەنچە مۇئامىلە قىلغانلار بار. كۆپىنچە ھاللاردا، زالىملارغا جازا بېرىلمىگەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ بۇ دۇنيادا ھۆرمەت - ئېتىبارغا ئېرىشكەنلىكىنى كۆرىمىز. مەزلۇملارنىڭ ئەر - شىكايەتلىرى نەگە بارىدۇ؟ زۇلۇمغا ئۇچرىغانلارنىڭ كۆز - ياشلىرى نەگە كېتىدۇ؟ ئۇلار ئۆلگەندە، جەسەتلىرى بىلەن تۇپراققا كۆمۈلۈپ كېتەمدۇ؟

ئادالەت - قىيامەت كۈنىنىڭ مەيدانغا كېلىشىنى شەرت قىلىدۇ.

بۇ ھاياتتا خەير - ئېھسان ھەردائىم غالىب كەلمەيدۇ. بەزىدە يامانلار قوشۇن تارتىپ، ياخشىلارنى يوق قىلىدۇ.

بۇ جىنايەت جازاسىز قالامدۇ؟

قىيامەت كۈنى كەلمەيدۇ دەپ پەرەز قىلىدىغان بولساق، زۇلۇمنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتى تەڭداشسىز ھالغا كېلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ زۇلۇمنى ئۆزى ۋە بەندىلىرىگە ھارام قىلدى.

قىيامەتنىڭ جازا ۋە ھېساب كۈنى قىلىپ بەلگىلىنىشى، ئاللاھنىڭ ئادالەتنىڭ مۇكەممەللىكى دېگەنلىكتۇر.

چۈنكى، قىيامەت بارلىق داۋا - دەستۇرلار ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىغا قايتا كەلتۈرۈلدىغان ۋە ئۇلۇغ ئاللاھ ھۆكۈم چىقىرىدىغان كۈندۇر.

بۇ، قىيامەت كۈنى ئۈچۈن ئاللاھنىڭ ئادالەتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك تۇنجى شەرتتۇر.

قىيامەت كۈنى ئۈچۈن باشقا بىر شەرتمۇ بار بولۇپ، ئۇ ئىنساننىڭ ئىش - ھەرىكىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر. دىن كۈنىگە (يەنى قىيامەت كۈنىگە) ئېتىقاد قىلىش، جەسەتلەرنىڭ قايتا تىرىلدۈرۈلدىغانلىقىغا ئىشىنىش، ھېساب ئۈچۈن تۇرۇش، ساۋاب ۋە جازاغا نائىل بولۇش، جەننەت ياكى جەھەننەمگە كىرىش قاتارلىق ئىشلار ئىنساننىڭ كۈزى ۋە قەلبىنى دۇنيا ھاياتىدىن كېيىن باشقا بىر ھاياتقا بۇرايدىغان ئامىل بولۇپ، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇلارغا بۇ دۇنيانىڭلا ھۆكۈمرانلىق قىلماسلىقى، ئۇلارنىڭ مەنپەئەتپەرەسلىك ۋە شەخسىيەتچىلىككە بېرىلىپ كەتمەسلىكى، قىسقا ۋە چەكلىك ئۆمرىدىكى غايىلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرالمىغانلىقى ئۈچۈن ئاھ ئۇرۇپ، پەرىشان بولماسلىقى ئۈچۈندۇر. شۇ ئارقىلىق، ئىنسان ئۆزى يارىتىلغان لايدىن ئۈستۈن ھالغا كېلىدۇ.

بەلكىم دۇنيا كۆز - قارىشى، قىممەت - ئۆلچەملىرىگە بويسۇنۇش، ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ ھېكمەتلىرىگە چىڭ ئېسىلىش ۋە ئىنسانغا لايىق ھايات كەچۈرۈش ئارىسىدىكى پەرق قىيامەت كۈنىگە ئىشىنىش ياكى ئىشەنمەسلىك ئارقىلىق ئوتتۇرىغا چىقىشى مۇمكىن.

ھۇد قەۋمىگە بۇلارنىڭ ھەممىسىنى چۈشەندۈردى. ئەمما ئۇلار ئۇنى ئىنكار قىلدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇئمىنۇن سۈرىسىدە ئاد قەۋمىنىڭ قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلغانلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:

«ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ كاپىر بولغان، ئاخىرەت مۇلاقاتىنى يالغانغا چىقارغان ۋە بۇ دۇنيادا بىز تەرەپتىن باياشات تۇرمۇشقا ئىگە قىلىنغان كاتتىلىرى ئېيتتى: «بۇ پەقەت سىلەرگە ئوخشاش بىر ئىنساندۇر، ئۇ سىلەر يېگەننى يەيدۇ، سىلەر ئىچكەننى ئىچىدۇ. ئەگەر سىلەر ئۆزەڭلارغا ئوخشاش بىر ئىنسانغا ئىتائەت قىلساڭلار، شۈبھىسىزكى، ئۇ چاغدا سىلەر چوقۇم زىيان تارتقۇچىلارسىلەر. ئۇ سىلەرنى: «سىلەر ئۆلۈپ تويىغا ۋە قۇرۇق ئوستىخانغا ئايلانغاندىن كېيىن تىرىلسىلەر» دەپ ئاگاھلاندۇرمامدۇ؟ سىلەرگە ئاگاھلاندۇرۇلغان ئىش تولىمۇ يىراقتۇر. بىزنىڭ مۇشۇ دۇنيادىكى ھاياتىمىزدىن باشقا ھايات يوقتۇر، بىز ئۆلىمىز ۋە تىرىلىمىز (يەنى بىر تەرەپتىن ئۆلۈپ تۇرىمىز ۋە بىر تەرەپتىن تۇغۇلۇپ تۇرىمىز)، بىز قايتا تىرىلمەيمىز» .

ھۇدنىڭ قەۋمى پەيغەمبىرىنى ئەنە شۇنداق يالغانغا چىقاردى. ئۇلار ھۇدقا: «تولىمۇ يىراق، تولىمۇ يىراق!» دېيىشتى. ئاللاھنىڭ قەبرىدىكىلەرنى تىرىلدۈرىدىغانلىقى ئۇلارغا

بەكمۇ غەلتىلىك تۇيۇلدى. ئۇندىن بۇرۇن، ئاللاھ ئىنساننى تۇپراقتىن ياراتقان بولسىمۇ، ئىنسان ئۆلۈپ تۇپراققا ئايلىنىپ كەتكەندىن كېيىن، قايتا يارىتىشى ئۇلارغا بەكمۇ غەلتىلىك تۇيۇلدى. ئىنسانىي ئۆلچەملەرگە كۆرە، بۇ يالغانچىلار قايتا تىرىلدۈرۈشنىڭ ئىنساننى يوقتىن بارلىققا كەلتۈرۈشتىن ئاسان ئىكەنلىكىنى چۈشىنىشى لازىم ئىدى. مەخلۇقاتلارنى يوقتىن بار قىلغان ئاللاھ ئۈچۈن ئۇلارنى قايتا يارىتىش تەسكە چۈشەرمۇ؟ ئىنسانىي ئۆلچەملەرگە ئاساسلانغاندا، ئىشنىڭ ئەڭ قىيىن يېرى يارىتىش، يەنى يوقتىن بار قىلىش ئىدى. ئىنسانىي ئۆلچەملەر پەقەت ئىنسانلارغا خاس ئۆلچەملەر بولۇپ، ئاللاھ ئۈچۈن ئاسان ياكى قىيىن ئىش يوق. ئاللاھقا كۆرە ئىشلار ئەمىر ئارقىلىقلا ئىجرا قىلىنىدۇ.

﴿ئاللاھ ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى يوقتىن بار قىلغۇچىدۇر. بىر ئىشنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈشنى ئىرادە قىلسا، «ۋۇجۇدقا كەل» دەيدۇ. دە، ئۇ ۋۇجۇدقا كېلىدۇ﴾ .

ئاللاھنىڭ شۇ سۆزلىرى ھەققىدە بىر ئاز توختىلىپ ئۆتەيلى:

﴿ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ كاپىر بولغان، ئاخىرەت مۇلاقاتىنى يالغانغا چىقارغان ۋە بۇ دۇنيادا بىز تەرەپتىن باياشات تۇرمۇشقا ئىگە قىلىنغان كاتتىلىرى ئېيتتى...﴾

قەۋمنىڭ كاتتىلىرى، باي ۋە زالىم كىشىلىرىنىڭ پەيغەمبەرگە قارشى چىققانلىقى كۆرۈلمەكتە.

بايلىق ۋە راھەت - پاراغەتلىك ھاياتتىن شەخسىي مەنپەئەتلەرنىڭ توختىماي داۋاملىشىش ھېرىسى ۋە تەكەببۇرلۇق تۇغۇلىدۇ. قەۋمنىڭ كاتتىلىرى ئۆزلىرىگە بىر قارىۋېتىپ مۇنداق دەيدۇ: «بۇ پەيغەمبەر بىز يېگەننى يەيدىغان، بىز ئىچكەننى ئىچىدىغان پەيغەمبەر ئىكەنمۇ؟ بەلكىم ئۇ پېقىر بولغانلىقى ئۈچۈن بىزدىن ئاز يېيىشى ۋە داتلىشىپ كەتكەن قاجىلاردا (سۇ) ئىچىشى مۇمكىن. بىز بولساق، ئالتۇن ۋە كۈمۈش قاجىلاردا ئىچىمىز. ئۇ نېمىگە ئاساسەن ئۆزىنى ھەق يولدا، بىزنى باتىل يولدا دەپ قارايدۇ؟ ئۇ بىر ئىنسان تۇرسا، بىز قانداقلا چە ئۆزىمىزگە ئوخشاش ئىنسانغا ئىتائەت قىلىمىز؟ ھەم ئاللاھ بىزگە ۋەھىي قىلىش ئۈچۈن نېمىشقا ئۆز ئىچىمىزدىن بىرىنى تاللىدى؟»

يەنى ئۇلار ئاللاھنىڭ ئۆز ئارىلىرىدىن بىرىنى تاللاپ، ۋەھىيسىنى ئۇنىڭغا بىلدۈرۈشىگە ئەجەپلەندى.

ھۇد ئۇلاردىن سورىدى: «بۇنىڭ ئەجەپلەنگۈدەك نېمىسى بار؟ ئاللاھ سىلەرگە كۆيۈنگەچكە، سىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن مېنى ئەۋەتتى. نۇھنىڭ كېمىسى، نۇھنىڭ قىسسىسى سىلەرگە بەك يىراق ئەمەس. ئۇلارنى ئۈنۈتماڭلار! ئاللاھنى ئىنكار قىلغانلار ھالاك بولدى. ئاللاھنى ئىنكار قىلغۇچىلار، مەيلى ئۇلار نەقەدەر كۈچ - قۇدرەتكە ئىگە بولسۇن، چوقۇم ھالاك بولىدۇ» .

ئاد قەۋمىنىڭ كاتتىلىرى سورىدى: «بىزنى كىم ھالاك قىلىدۇ؟»
ھۇد: «ئاللاھ» دېدى.

كاتتىلار: «بىزنى ئىلاھلىرىمىز قۇتۇلدۇرىدۇ» دېيىشتى.

ھۇد ئۇلارغا: «سەلەر (ئاللاھقا يېقىنلىشىش ئۈچۈن) چوقۇنۇۋاتقان بۇتلار سەلەرنى ئاللاھتىن يىراقلاشتۇرىدۇ. سەلەرنى پەقەت ئاللاھقا قۇتۇلدۇرۇپ قالالايدۇ، يەريۈزىدىكى ھېچبىر كۈچ پايدا - زىيان ئېلىپ كېلەلمەيدۇ» دېدى.
ھۇد بىلەن قەۋمى ئارىسىدىكى مۇنازىرە داۋاملاشتى.

كۈنلەر ئۆتۈپ، مۇنازىرە كۈچەيگەنسېرى ئاد قەۋمىنىڭ تەكەببۇرلۇقى، جاھىللىقى، ئازغۇنلۇقى ۋە تۆھمەتخورلۇقى ئېشىپ باردى. ھۇدقا: «ئەقىلسىز، ساراڭ» دېگەن بەدىئىياتلار چاپلاندى. بىر كۈنى ئۇنىڭغا: «بىز سېنىڭ نېمە ئۈچۈن ساراڭ بولۇپ قالغانلىقىڭنى چۈشەندۈر. سەن بىزنىڭ ئىلاھلىرىمىزنى ھاقارەتلىدىڭ. ئىلاھلىرىمىز ساڭا غەزەپلەندى ۋە سەن ساراڭ بولۇپ قالدىڭ» دېيىشتى.

ئاللاھ ئۇلارنىڭ بەدىئىياتلىرىنى ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق بايان قىلغانىدى:

﴿ئۇلار ئېيتتى: «ئى ھۇد! سەن بىزگە (ئۆزەڭنىڭ راستلىقىڭنى كۆرسىتىدىغان) ھېچقانداق روشەن دەلىل كەلتۈرمىدىڭ، سېنىڭ سۆزۈڭ بىلەن بىز ئىلاھلىرىمىزنى تاشلىۋەتمەيمىز ۋە سېنىڭ (پەيغەمبەرلىكىڭگە) ئىشەنمەيمىز. بىز پەقەت سېنى بەزى ئىلاھلىرىمىز ساراڭ قىلىپ قويۇپتۇ دەيمىز»﴾ .

ئۇلارنىڭ قەلبىدىكى ئازغۇنلۇق ھۇدنى ساراڭغا چىقارغۇدەك دەرىجىدە كۈچىيىپ كەتكەنىدى.

چۈنكى ئۇلارنىڭ تەسەۋۋۇرىدا، ھاقارەت قىلىنغان ئىلاھلاردىن بىرى غەزەپلىنىپ، ھۇدقا چېپىلىپ قويغانىدى.

ھۇد ئۇلارنىڭ بىلجىرلاشلىرىغا قۇلاق سالمىدى. ئۇلارنىڭ سەپسەتلىرى ۋە بەدىئىياتلىرىغا قايغۇرۇپ يۈرمىدى. ئەمما ئۇلارنىڭ شۇ سۆزلىرى ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جاراڭلايتتى:

﴿سېنىڭ سۆزۈڭ بىلەن بىز ئىلاھلىرىمىزنى تاشلىۋەتمەيمىز﴾ .

ھۇدنىڭ بۇ سۆزلەرگە لايىق جاۋاب قايتۇرۇش ئۈچۈن ئاللاھقا تايىنىش ۋە بۇ يالغانچىلارغا ئەڭ ئاخىرقى قېتىم تەھدىت خاراكتېرلىك ئاگاھلاندۇرۇش بېرىشتىن باشقا چارىسى قالمىدى. ھۇد مۇنداق دېدى:

﴿مەن ھەقىقەتەن ئاللاھنى گۇۋاھ قىلىمەن، سىلەرمۇ گۇۋاھ بولۇڭلاركى، مەن سىلەرنىڭ ئاللاھنى قويۇپ شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرىڭلاردىن ئادا - جۇدامەن، ھەممىڭلار ماڭا سۇيىقەست قىلىڭلار، ماڭا مۆھلەت بەرمەڭلار. شۈبھىسىزكى، مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار بولغان ئاللاھقا مەن تەۋەككۈل قىلدىم، ئاللاھنىڭ باشقۇرۇشىدا بولمىغان بىرمۇ مەخلۇق يوقتۇر؛ پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن توغرا يولدىدۇر (يەنى ئادىل بولۇپ ھېچ كىشىگە قىلچە زۇلۇم قىلمايدۇ). ئەگەر سىلەر (مېنىڭ دەۋىتىمنى قوبۇل قىلىشتىن) يۈز ئۆرۈسەڭلار (يۈز ئۆرۈگىنىڭلارنىڭ ماڭا زىيىنى يوق)، سىلەرگە مەن پەرۋەردىگارىمنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزدۈم (پەيغەمبەرنىڭ ۋەزىپىسى پەقەت تەبلىغ قىلىشتۇر)، پەرۋەردىگارىم (سىلەرنى ھالاك قىلىپ) ئورنىڭلارغا باشقا بىر قەۋمنى كەلتۈرىدۇ، (شېرىك كەلتۈرۈش بىلەن) ئاللاھقا قىلچە زىيان يەتكۈزەلمەيسىلەر، پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن ھەر بىر نەرسىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر﴾ .

ئىنسان ھەق يولىدىكى بۇ جاسارەت ئالدىدا ھەيران بولماي قالمايدۇ.

بىر كىشى، تاشتىن ياسالغان بۇتلارنىڭ يامانلىق ئېلىپ كېلەلەيدىغانلىقىنى خىيال قىلىدىغان قوپال، تاش يۈرەك ۋە ئەخمەق قەۋمگە قارشى كۈرەش قىلماقتا.

ئۆزى يالغۇز بىر كىشى، زالىملارنىڭ قارشىسىغا چىقماقتا ۋە ئۇلارنىڭ ئېتىقادىنى باتىل ئېتىقادقا چىقارماقتا، ئۇلاردىن ۋە چوقۇنغۇچىلىرىدىن يىراقلاشماقتا، كۆكرەپ كېرىپ ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئۆزىگە دەرھال سۇيىقەست قىلىنىشىنى ئېيتماقتا. ئۆزى ئۇلارنىڭ سۇيىقەستىگە ۋە ئۇلارغا قارشى كۈرەش قىلىشقا تەييار بولۇپ، ھەقىقەتەن ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلغان ئىدى. ئاللاھ قۇدرەت ئىگىسى بولۇپ، يەر يۈزىدىكى بارلىق مەخلۇقات ئۇنىڭ ئىلكىدە ئىدى. ئاللاھنىڭ كۈچ - قۇدرىتى يەتمەيدىغان ھېچقانداق نەرسە يوق.

ئاللاھقا ئىمان ئېيتقان، ئۇنىڭ ۋەدىسىگە، ياردىمىگە ئىشەنگەن ھۇد، ئىنكارچىلارغا قارشى خىتاب قىلماقتا. ئۇ ئۆزىنىڭ يالغۇز ۋە ئاجىز بولۇشىغا باقماي شۇنداق قىلدى. چۈنكى، ئۇ ھەقىقىي ئىشەنچ بىلەن كۆكرەك كېرىپ چىقماقتا ۋە ئاللاھنىڭ ئەمىرلىرىنى تەبلىغ قىلماقتا.

ئۇ سۆزلىرىدە ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئادا قىلغانلىقىنى ۋە ئۇلارغا پەيغەمبەرلىكىنى يەتكۈزگەنلىكىنى، ئەگەر ئۇلار ئۆزىنى ئىنكار قىلسا، ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ ئورنىغا باشقا بىر قەۋمنى كەلتۈرىدىغانلىقىنى ئېيتتى ۋە بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە كېلىدىغان ئازابنى كۈتۈشى كېرەكلىكىنى بىلدۈردى.

شۇنداق قىلىپ، ھۇد ئۆزىنىڭ ئۇلاردىن ۋە ئۇلارنىڭ ئىلاھلىرىدىن يىراق تۇرىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. ئۆزىنى ياراتقان ئاللاھقا ئىشەندى. ئازابنىڭ ئۆز قەۋمى ئىچىدىكى ئىنكارچىلارغا كېلىدىغانلىقىنى چۈشەندى. بۇ، ھايات قانۇنلىرىدىن بىرى ئىدى.

نەقەدەر كۈچ - قۇدرەتلىك، باي ياكى زالىم بولسا بولسۇن، ئاللاھ ئىنكار قىلغۇچىلارنى ئازابلايدۇ.

ئاد قەۋمى ئاللاھنىڭ ۋەدىسىنى كۈتمەكتە ئىدى.

يەر يۈزىدە قۇرغاقچىلىق ئاپىتى باشلاندى. بىر تامچىمۇ يامغۇر ياغمايۋاتتى. قۇياش چۆل قۇملىرىنى قىزدۇرماقتا ۋە ئىنسانلارنىڭ باشلىرى ئۈستىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇلغان ئوت پارچىسىدەك كۆرۈنمەكتە ئىدى. ئاد قەۋمى دەرھال ھۇدنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈشتى: «ئى ھۇد! بۇ قۇرغاقچىلىقنىڭ سەۋەبى نېمە؟» ھۇد: «ئاللاھ سىلەرگە غەزەبلەندى، ئەگەر سىلەر ئىمان ئېيتقان بولساڭلار، ئاللاھ سىلەردىن مەنۇن بولاتتى ۋە يامغۇر ياغدۇرۇپ، كۈچۈڭلارغا كۈچ قاتاتتى». ئاد قەۋمى يەنە ھۇدنى زاغلىق قىلىشتى. جاھىللىق، مەسخىرە ۋە ئىنكاردا چىڭ تۇرۇشتى. قۇرغاقچىلىق تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى. يېشىل دەرەخلەر سارغايىدى، زىرائەتلەر سولاشتى. بىر كۈنى، ئاسماندا بىردىنلا قاپقارا بۇلۇت كۆرۈندى. ئاد قەۋمى چېدىرلىرىدىن يۈگۈرۈپ چىقىپ: «بۇ بۇلۇت بىزگە يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىدۇ» دېيىشتى.

ھاۋا بىردىنلا ئۆزگىرىشكە باشلىدى.

ئوتتەك قىزىق ۋە قۇرغاق ھاۋا قەھرىتان سوغۇققا ئايلىنىپ، شىۋىرغان چىقىشقا باشلىدى. ھەممە نەرسە تەۋرەپ كەتتى. دەرەخلەر، ئۆسۈملۈكلەر، ئەرلەر، ئاياللار، چېدىرلار، تېرە، گۆش، سۆڭەك ۋە يىلىكلەر جالاقلاپ تىتىردى. شىۋىرغان كېچە - كۈندۈز توختىمىدى. ھاۋا بارغانسېرى سوۋۇپ كېتىۋاتتى.

ئاد قەۋمى ئارقىغا قاراپ قاچتى ۋە چېدىرلىرىغا كىرىۋالدى. شىۋىرغان تېخىمۇ كۈچىيىپ، چېدىرلارنى ئۆرۈپ تاشلىدى. ئۇلار چېدىر يوپۇقلىرىغا يۆگىنىۋالدى. شىۋىرغان تېخىمۇ كۈچىيىپ، چېدىر يوپۇقلىرىنى ئۇچۇرتۇپ كەتتى، كىيىم - كېچەكلەرنى يىرتىپ، تېرىنى پارچىلاپ، ۋۇجۇدنى چاك - چاك ئېتىۋەتتى.

شىۋىرغان يېتىپ بارغانلا يېرىنى ۋەيران قىلىپ، ئادەملەرنى ئۆلتۈرۈپ، يۈرەكلەرنى يېرىپ، ئۇلارنى قۇرۇق ئۈستىخانغا ئايلاندۇرۇپ قوياتتى.

دۇنيادا ئوخشىشى كۆرۈلۈپ باقمىغان بۇ شىۋىرغان سەككىز كۈن، يەتتە كېچىگىچە داۋاملاشقاندىن كېيىن، پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرى بىلەن توختىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئەھقاق سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

«ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ۋادىسىغا سۈرۈلۈۋاتقان بۇلۇتنى كۆرۈپ: «مانا بۇ بىزگە يامغۇر ياغدۇرغۇچى بۇلۇتتۇر» دېيىشتى. (ھۇد ئېيتتى) «ئۇنداق ئەمەس، ئۇ سىلەر بالدۇرراق ئىشقا ئېشىشىنى تەلەپ قىلغان نەرسىدۇر، ئۇ بىر بوران بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدە قاتتىق ئازاب بار. ئۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئەمرى بىلەن ھەممە نەرسىنى ھالاك قىلىدۇ». (يەنى بوران كېلىپ، ئۇلارنى ھالاك قىلدى)، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ جايلىرىنىڭ (يەنى تۇرغان

ماكانلىرىنىڭ) ئىزىدىن باشقا نەرسە كۆرۈنمەيدىغان بولۇپ قالدى، گۇناھكار قەۋمنى مۇشۇنداق جازالايمىز) .

ئاللاھ يەنە ھاققە سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئاللاھ ئۇلارغا بوراننى يەتتە كېچە، سەككىز كۈندۈز ئۈزۈلدۈرمەي ئاپىرىدە قىلدى، (ئاد) قەۋمنىڭ (ئۆز ماكانلىرىدا ھالاك بولۇپ) خورما دەرەخلىرىنىڭ پور كۆتەكلىرىدەك ياتقانلىقىنى كۆرسەن﴾ .

دېمەك، ئاد قەۋمىدىن ھېچقانداق ئەسەر قالمىغانىدى.

ھۇد ۋە ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقانلار قۇتۇلۇپ قېلىپ، زالىملار ۋە ئازغۇنلار ھالاك بولدى.

ۋە ھۇد قەۋمى توغرىسىدىكى قىسسە ئاياغلاشتى.

* * * * *

بەزىتىن سالىھ ئەلەيھىسسالام

ئارىدىن ئۇزۇن يىللار ئۆتتى، بەزىلەر ئۆلۈپ، بەزىلەر تۇغۇلدى.

ئاد قەۋمىدىن كېيىن، سەمۇد قەۋمى كەلدى. ئازاب ھېكايىسى سەمۇد قەۋمىدە باشقا بىر شەكىلدە تەكرارلاندى.

سەمۇدۇ بۇتلارغا چوقۇنىدىغان بىر قەۋم ئىدى. ئاللاھ ئۇلارغا ھەزرىتى سالىھنى ئەۋەتتى. سالىھ قەۋمىگە:

﴿ئى قەۋمىم! ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە ئاللاھتىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر﴾ دېدى.

ھەق ئۆزگەرمىگەندەك، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاساسلىق جۈملىسىمۇ ئۆزگەرمىگەندى. سالىھنىڭ ئېيتقانلىرى، سەمۇد قەۋمىنىڭ كاتتىلىرى ئۈچۈن يېڭىلىق بولۇپ تۇيۇلدى. ئۇ، قەۋمىنىڭ ئىلاھلىرىغا: «كېرەكسىز نەرسىلەر» دەپ بەدنام چاپلىغانىدى ۋە قەۋمنى ئىلاھلارغا چوقۇنۇشتىن توسۇپ، بىر ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرغانىدى. ئۇنىڭ دەۋىتى سەمۇد قەۋمى ئىچىدە غۇلغۇلا پەيدا قىلدى. سالىھ ئىلمى، پاكلىقى ۋە ياخشىلىقى بىلەن تونۇلغان بىرى ئىدى. قەۋمى ئۇنى، ئاللاھ ئۇنىڭغا ۋەھىي قىلىشتىن ۋە ئۇلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىشتىن بۇرۇن ھۆرمەتلەيتتى.

سەمۇد قەۋمى ئۇنىڭغا:

﴿ئى سالىھ! بۇنىڭدىن بۇرۇن سەن ئارىمىزدا ئۈمىد قىلىنغان كىشى ئىدىڭ (يەنى بۇ سۆزنى ئېيتىشىڭدىن بۇرۇن ئارىمىزدا چوڭ ئادەم بولۇپ قېلىشىڭنى ئۈمىد قىلاتتۇق)، بىزنى ئاتا - بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كەلگەن بۇتلارغا ئىبادەت قىلىشتىن توسۇمسەن؟ شەك - شۈبھىسىزكى، ھەقىقەتەن بىز سەن دەۋەت قىلغان ئىشقا زور گۇماندىمىز﴾ دېيىشتى.

سەمۇد قەۋمىدىكى ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ پىكىر شەكلىگە قاراڭ!

ئۇلار سالىھقا شەخسىي تەرەپتىن يېقىنلاشماقتا ئىدى. بىزنىڭ سەندىن ئۈمىد كۈتكەن بەزى تەرەپلىمىز بار ئىدى. ئىلمىڭ، پاكلىقىڭ، ئەقىلىڭ، دۇرۇستلۇقۇڭ تۈپەيلىدىن ئارىمىزدا ئۈمىد قىلىنغان كىشى ئىدىڭ. ئەمما سەندىكى ئۈمىدلىرىمىز كۆپۈككە ئايلاندى. سەن بىزنى ئاتا - بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كەلگەن بۇتلارغا ئىبادەت قىلىشتىن توسۇمسەن؟

سۈرە ھۇد 61 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ھۇد 62 - ئايەت.

بۇ نېمە دېگەن قاباھەت؟! ئى سالىھ! بىز سېنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كەلگەن بۇتلىرىمىزنى ھاقارەتلىشىڭنى كۈتمىگەندۇق.

مانا مۇشۇنداق، نورمال نەرسىلەر سەمۇد قەۋمىگە غەلتە تۇيۇلدى.

لازىملىق ۋە بەرھەق نەرسىنى قوبۇل قىلماي، قېرىنداشلىرى ئۆزلىرىنى سالىھنىڭ ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرىشىغا ھاڭ - تاڭ بولغانىدى.

نېمە ئۈچۈن؟

ئۇلارنىڭ دەلىل، ئىسپات ۋە ئەقىدىلىرى يوق بولۇپ، پەقەت ئاتا - بوۋىلىرى ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقانلىقى ئۈچۈنلا ئىدى.

ئادەت - ئىنساندا شۇنداق كۈچلۈك تەسىر قالدۇرىدۇ.

ئەنئەنىنىڭ تەسىرىمۇ شۇنداق كۈچلۈكتۇر. پەيغەمبەر كېلىپ، ئۇ مەنسىز ئەنئەنىلەرگە قارشى چىقىدۇ ۋە ئىنساننى ھالاكەتكە سۆرەيدىغان قالاقلارنى سۈپۈرۈپ تاشلايدۇ.

شۇنىڭ بىلەن، تەۋھىد ئېتىقادى (يەنى بىر ئاللاھقا ئىمان ئېيتىش) ئۆزىنى ھەممىدىن ئاۋۋال پىكىر ھۆرلۈكىگە، ئىنسان ئەقىلىنى ئەنئەنە بېسىمىدىن، ئۆتمۈش زاماندىكىلەرنىڭ خۇراپاتلىقلىرىدىن، ئادەتلەرنىڭ زىيان ۋە قورقۇنچىلىرىدىن قۇتۇلۇشقا دەۋەت قىلغۇچى سۈپىتىدە ئېلان قىلىدۇ.

مانا بۇ، ھەقىقىي تەۋھىد دەۋىتى بولۇپ، ئەقلىي ھۆرلۈك ۋە ئۇندىن باشقا ھەر تۈرلۈك ھۆرلۈكلەرنىڭ شەكىللىنىشىنىڭ ئېلانى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

بۇ، ئەقلى ئۆتمۈشتىكىلەرنىڭ پىكىرلىرى، ئۆلگەنلەرنىڭ ئۆرپ - ئادەتلىرى، ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ سەپسەتلىرى بىلەن ئۇيۇل تاشقا ئايلىنىپ كەتكەنلەردىن باشقىلىرى قارشى چىقالمايدىغان دەۋەت ئىدى.

ھەزرىتى سالىھ ئوچۇق - ئاشكارا دەۋەت قىلغان بولسىمۇ، قەۋمنىڭ ئۇنىڭغا ئىشەنمىگەنلىكى كۆرۈلمەكتە. ئۇلار ھەزرىتى سالىھنىڭ دەۋىتىدىن نارازى بولۇشتى ۋە ئۇنىڭ سېھىرلەنگەنلىكىنى پەرەز قىلىشتى. ئۇنىڭدىن ئاللاھنىڭ ئۇنى ئۆزلىرىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەنلىكىگە ئىسپات كۆرسىتىشىنى تەلەپ قىلدى. ئاللاھ ئۇلارنىڭ تەلپىگە جاۋاب بەرمەكچى بولدى.

سەمۇدلىقلار تاغلارنى تېشىپ، ئۆيلەرنى ياسايتتى. تاغدىن چىققان قۇرام تاشلاردىن پايدىلىناتتى. ئۇلار ناھايىتى كۈچتۈڭگۈر ئادەملەر ئىدى. ھەرقانداق ئىشتىن ئۆزلىرىنىڭ رىزقىنى تېپىپ يېيەلەيتتى. ئۇلار ئاد قەۋمىدىن كېيىن، ئۇ يەرگە ماكانلىشىپ ئاۋاتلاشتۇرغانىدى.

ئۇلار بىر مۆجىزە كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلغاندا، ھەزرىتى سالىھ ئۇلارغا:

﴿ئى قەۋمىم! بۇ ئاللاھ (بىۋاسىتە) ياراتقان چىشى تۆگە سىلەرگە مېنىڭ مۆجىزەمدۇر، ئۇنى ئاللاھنىڭ زېمىنىغا قويۇۋېتىڭلار، ئىختىيارى ئوتلىسۇن، ئۇنىڭغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەڭلار، بولمىسا سىلەرنى پات ئارىدا كېلىدىغان ئازاب ھالاك قىلىدۇ﴾ دېدى.

بۇ ھەقتە ھەرخىل مۇلاھىزىلەر يۈرگۈزۈلگەن بولۇپ، بەزىلىرى: «تۆگە ئاللاھنىڭ مۆجىزىسى ئىدى. چۈنكى، بىر كۈنى تاغدىكى قۇرام تاشلاردىن بىرى يېرىلىپ، ئىچىدىن بىر تۆگە چىقتى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن بىر بوتلىقى چىقتى. تۆگە بوتلىقىنى ئىنسانغا بىلىنىمگەن بىر ئۇسۇلدا تۇغقان» دېسە؛ بەزىلىرى: «ئۇ ئاللاھنىڭ مۆجىزىسى ئىدى. چۈنكى، ئۇ بىر كۈندە كۆل سۈيىنىڭ ھەممىسىنى ئىچىۋېتەتتى ۋە باشقا ھايۋانلارنى كۆل بويىغا يېقىنلاشتۇرمايتتى» دېدى. يەنە بەزىلىرى مۇنداق دېدى: «ئۇ بىر مۆجىزە ئىدى. چۈنكى، ئۇ كۆل سۈيىنى ئىچىپ، خەلق ئىچكۈدەك سۇ قالمىغان ۋاقىتتا، پۈتۈن خەلققە يەتكۈدەك سۈت بېرەتتى.»

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇ تۆگىنىڭ بىر مۆجىزە ئىكەنلىكىنى مۇنۇ سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىمەكتە:

﴿بۇ ئاللاھ ياراتقان چىشى تۆگە...﴾

ئۇ نورمال تۆگە بولمىغاچقا، ئاللاھ ئۇنى: «ئاللاھ ياراتقان تۆگە» دېگەندى. يەنى ئۇ ئاللاھنىڭ مۆجىزىسى ئىدى.

ئاللاھ سالىھقا قەۋمنى تۆگىگە زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەسلىك، چىقىلماسلىق ياكى ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويماسلىققا ۋە ئۇنى ئاللاھنىڭ زېمىنىدا ئىختىيارى ئوتلاشقا قويۇپ بېرىشكە بۇيرۇشقا ئەمر قىلدى. ئاندىن، ئەگەر ئۇلار تۆگىگە بىرەر زىيان - زەخمەت يەتكۈزىدىغان بولسا، ئۆزلىرىنىڭ پات ئارىدا يېتىپ كېلىدىغان ئازابتىن ھالاك بولىدىغانلىقىنى ئاگاھلاندۇردى.

تۆگە تاغدىكى قۇرام تاشنىڭ ئىچىدىن چىققاندا، سەمۇد قەۋمى ھاڭ - تاڭ قالدى.

ئۇ بىر خاسىيەتلىك تۆگە بولۇپ، سۈتى مىڭلارچە ئەر - ئايال ۋە بالىلارغا يېتىپ ئاشاتتى. ئۇ بىر يەردە ياتسا، باشقا ھايۋانلار ئۇنىڭدىن نېرى قاچاتتى. ئۇنىڭ نورمال تۆگە ئەمەس، بەلكى ئاللاھنىڭ مۆجىزىسى ئىكەنلىكى مانا مەن دەپ بىلىنىپلا تۇراتتى. سالىھنىڭ قەۋمىنىڭ بەزىلىرى ئۇنىڭغا ئىشەندى، ئەمما كۆپىنچىسى جاھىللىق ۋە ئىنكار قىلىشتا چىڭ تۇردى. ئۇلار سالىھنى تاشلاپ، تۆگىگە كىرىشىپلا قالدى. ئۇنى يوقىتىشنىڭ پىلانلىرىنى سوقۇشقا باشلىدى.

سۇيىقەستنىڭ ھەر زامان قەۋمنىڭ كاتتىلىرى تەرىپىدىن پىلانلىنىشى ناھايىتى نورمال ئەھۋال ئىدى. بۇ قېتىمىمۇ، سەمۇد قەۋمىنىڭ تەكەببۇر كاتتىلىرى ئالدىمىزغا چىققاقتا.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئەئرانى سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿سەمۇدقا ئۇلارنىڭ قېرىندىشى سالىھنى (پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق. سالىھ ئۇلارغا: «ياد ئېتىڭلاركى، ئۆز ۋاقتىدا ئاللاھ سىلەرنى ئاد قەۋمىدىن كېيىن ئۇلارنىڭ ئورۇنباسارلىرى قىلدى، سىلەرنى (ھىجر) زېمىنىغا ئورۇنلاشتۇردى، ئۇنىڭ تۈزلەڭلىكلىرىگە ئىمارەتلەر سالدېڭلار، تاغلارنى تېشىپ ئۆيلەر ياسدېڭلار. ئاللاھنىڭ نېئمەتلىرىنى ياد ئېتىڭلار، زېمىندا بۇزغۇنچىلىق قىلماڭلار!» دەيدى. ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ تەكەببۇر چوڭلىرى بوزەك قىلىنغانلارغا يەنى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى مۆئمىنلەرگە: «سىلەر سالىھنى ئۇنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر دەپ بىلەمسىلەر؟» دەيدى. ئۇلار: «بىز ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە ئەلۋەتتە ئىشىنىمىز» دەيدى. ھېلىقى تەكەببۇرلار: «سىلەر ئىشەنگەنگە بىز ھەرگىز ئىشەنمەيمىز» دەيدى.﴾

سالىھ مىللىتىگە بەكمۇ مۇلايىملىق بىلەن خىتاب قىلاتتى. ئۇلارنى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا؛ ئاللاھنىڭ ئۆزىنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاش ۋە دەۋاسىنىڭ دەلىلى بولسۇن ئۈچۈن مۆجىزە، يەنى چىشى تۆگە ياراتقانلىقىنى ئويلاپ كۆرۈشكە چاقىراتتى. ئۇلاردىن تۆگىنىڭ ئاللاھنىڭ زېمىنىدا ئىختىيارى ئوتلىشىغا قويۇۋېتىشىنى ئۈتۈندى. ئەسلىدە پۈتۈن دۇنيا ئاللاھنىڭ ئەمەسمۇ؟ ئۇلارنى ئۆزلىرىگە ئاللاھنىڭ ئازابى كەلمەسلىكى ئۈچۈن تۆگىگە زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەسلىكىنى ئاگاھلاندۇردى. ئاندىن ئۇلارنىڭ دىققىتىنى ئاللاھنىڭ ئۇلارغا بەرگەن نېئمەتلىرى ئۈستىگە تارتىپ، ئاد قەۋمىدىن كېيىن ھىجر ۋادىسىغا ئۇلارنى ئورۇنلاشتۇرغانلىقىنى، تاغلارنى ئويۇپ ئۆي ياساش قۇدرىتىگە ئىگە قىلغانلىقىنى، نېئمەت، رىزىق ۋە كۈچ - قۇۋۋەت ئاتا قىلغانلىقىنى چۈشەندۈردى.

سالىھ شۇنچە كۆپ چۈشەندۈرگەن بولسىمۇ، قەۋمى يەنىلا ئاجايىپ - غارايىپ جاۋابلارنى بەردى.

ئۇلار سالىھنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالماي، ئۇنى تەرك ئەتتى.

سالىھقا ئىشەنگەنلەرگە يۈزلىنىپ، ئۇلارنى مەسخىرە قىلغان ھالدا مۇنداق دەپ سورىدى: «سىلەر سالىھنى ئۇنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر دەپ بىلەمسىلەر؟»

ئۇلار تۆگە مۆجىزىسىنى كۆرۈپ تۇرۇپ، مەسخىرىلىك سۆزلىرى بىلەن شۇنداق تۇتۇقسىز سوئال سورىدى. سالىھقا ئىشەنگەن ئاجىز كىشىلەر: «بىز ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە ئەلۋەتتە ئىشىنىمىز» دەپ جاۋاب بەردى.

مۇئمىنلەر ئۇلارغا ئىككى بىسلىق جاۋاب بەردى.

مۇئمىنلەرنىڭ جاۋابى قەۋم چوڭلىرىنى تېخىمۇ قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى. كاتتىلار سالىھنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەنلىكىدىن شۈبھىلىنەتتى. ئەمما مۇئمىنلەر ئۆزلىرىنىڭ سالىھ ئېلىپ كەلگەن «ھەق دەۋاسى»غا ئىشىنىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

سالىھ ئېلىپ كەلگەن «ھەق دەۋا» بىلەن تۆگىنىڭ ئارىسىدا ھېچقانداق باغلىنىشلىق مۇناسىۋىتى يوق ئىدى. مۆجىزە پەقەت ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكى ۋە دەۋىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى. مۇئمىنلەر: «بىز ئۇ ئېلىپ كەلگەن «ھەق دەۋا»غا ئىشىنىمىز» دېدى، ئەمما: «بىز ئۇنىڭ تۆگىسىگە ئىشىنىمىز» دېمىدى. ئۇلارغا تۆگىنىڭ ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ دەلىلى ئىكەنلىكىنى ئېيتىمىدى. مۇئمىنلەر سالىھنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى بۇ مۆجىزىدىنمۇ ئەۋزەل كۆرگەنىدى.

دەل شۇ يەرگە كەلگەندە، قەۋم چوڭلىرى تەكەببۇرلۇق قىلدى ۋە ئۆزلىرىنىڭ گۇناھ ئۆتكۈزگەنلىكى بىلەن ماختاندى. ئۆتكۈزگەن گۇناھى بىلەن ماختىنىش كاپىر ۋە تەكەببۇرلارغا خاستۇر.

﴿تەكەببۇرلار: «سەلەر ئىشەنگەنگە بىز ھەرگىز ئىشەنمەيمىز» دېدى﴾ .

تەكەببۇرلارنىڭ بۇنىڭغا ئوخشاش مەسخىرە، مەغرۇرلۇق ۋە غەزەپ ئارىلاشقان سۆزلىرىدىن ئويىپكىتىپ دەلىل ئىزدەش مۇمكىن ئەمەس. ئۇلار پەقەت ئىمان ئېيتىشنى رەت قىلماقتا، چۈنكى، بۇ ھەقتە ئۇلارغا تولۇق ھۆرلۈك بېرىلگەن.

...

سەمۇد شەھىرىنى قاراڭغۇلۇق باستى.

تاغلار ئىچىگە ئويۇلغان ئۆيلەرنى قۇچاقلىغان ھالدا قەد كۆتۈرۈپ تىك تۇراتتى. كۆرۈنۈشتە، ھېچكىم ئۇلارغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزەلمەيتتى. تاغ ئىچىگە ئويۇلغان ئەڭ چوڭ ئۆيلەردىن بىرىگە مەشئەللەر يېقىلدى. ھالقىسىمان بولۇپ ئولتۇرغانلارغا شاراب تارتىلدى.

بۇ مۇھىم يىغىلىشقا قەۋم كاتتىلىرىنىڭ ھەممىسى ئىشتىراك قىلغانىدى. يىغىلىش باشلاندى. ئىنكار قىلغۇچى كاتتىلاردىن بىرى سۆز باشلاپ مۇنداق دېدى:

﴿ئارىمىزدىكى (بىزگە ئوخشاش) بىر ئادەمگە ئەگىشەمدۇق؟ (ئۇنداق قىلساق) ئۇ چاغدا بىز ھەقىقەتەن گۇمراھلىققا ۋە ساراڭلىققا مۇپتىلا بولىمىز﴾ .

يەنە بىرى مۇنداق دېدى:

﴿ئارىمىزدىن ئۇنىڭغا ۋەھىي نازىل قىلىندىمۇ؟ ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇ يالغانچىدۇر، مۇتەكەببىردۇر﴾ .

شاراب قەدەھلىرى يەنە بىر قېتىم ئايلاندى. ئۇلارنىڭ سۆزلىرى سالىھتىن تۆگىگە يۆتكەلدى.

بىرى مۇنداق دېدى: «ياز كەلسە، ئۇ تۆگە ئەڭ سالىقنى يەرنى تاللاپ ياتىدۇ، باشقا ھايۋانلار ئۇنىڭدىن قورقۇپ، ئىسسىق يەرلەرگە قاچىدۇ» .

يەنە بىرى: «قىش بولسا، بۇ تۆگە ئەڭ ئىسسىق يەردە ياتىدۇ. بىزنىڭ ھايۋانلىرىمىز ئۇنىڭدىن قورقۇپ، سوغۇق يەرلەرگە قاچىدۇ ۋە كېسەل بولىدۇ» دېدى.

شاراب قەدەھلىرى ئايلانمىشەردى. قەدەھلەر ئۇلارنىڭ قوللىرىدا پۇلاڭلاپ تۇراتتى. ئارىلىرىدىن ئەقىلگە پىكىر كەلگەن بىرى ناخشىچىنى توختاشقا بۇيرىدى. ئەتراپنى جىمجىتلىق باستى. ئۇ بېشىنى ئالدىغا ئېگىپ چوڭقۇر پىكىر يۈرگۈزگەن قىياپەتتە بىرئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن، ئارقا - ئارقىدىن ئىككى قەدەھ كۆتۈرۈۋەتتى ۋە مۇنداق دەپ كۆسۈلدى: «بۇنىڭ بىرلا چارىسى بار» .

ئەتراپىدىكىلەر ئۇ چارىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سورىدى. ئۇ: «سالىھنى كۆرمىزدىن يوق قىلىمىز. ئاۋۋال تۆگىسىنى، ئاندىن ئۇنى ئۆلتۈرمىز» دېدى. بۇ، كاپىرلارنىڭ بۇرۇندىن تارتىپ قىلىپ كېلىۋاتقان «كلاسسىك قىلمىش»ى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىنسانلار يارىتىلغان دەسلەپكى مەزگىللەردىن بېرى قوللىنىپ كېلىۋاتقان قورالى ئىدى. ئەلمىساقىتىن بېرى، ئۇلار ئەقىل، پىكىر، مۇنازىرە، دەلىللەرگە ئېسىلماي، دەرھال قورالغا ئېسىلىپ، كۆزىگە سىغىمىغاننى ئۆلتۈرۈپ كەلگەن.

بۇ، ئۇلارغا نىسبەتەن ئەڭ ئىشەنچلىك چارە بولۇپ، ئۆلتۈرۈش - مەسىلىنى تۈپ يىلتىزىدىن ھەل قىلىپ، ئۇنى تۇپراققا كۆمۈۋېتەتتى.

سالىھ ۋە ئۇنىڭ تۆگىسى ھەققىدىكى پاراڭ قىزىپ كەتتى. ئارىلىرىدىن مەست بولغۇدەك دەرىجىدە شاراب ئىچمىگەن بىرى: «سالىھ بىزنى: تۆگىگە زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەڭلار. بولمىسا ئازابقا دۇچار بولىسىلەر! - دەپ ئاگاھلاندۇرغانىدى» دېدى.

ئەتراپىدىكىلەر ئۇنىڭغا يەنە ئىككى قەدەھ سۇنۇپ، ئىشنى تۈگەتتى. سالىھ ھەققىدىكى پاراڭ تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈلدى:

- سالىھنىڭ كاساپىتىدىن ھەممىمىز بالاغا قالدۇق .

- ئۇ ۋە ئۇنىڭ تۆگىسى...

- ئۇنىڭ ئەتراپىدىكىلەر...

- ئەڭ ياخشى چارە ئۇنى ئۆلتۈرۈش.

- ئاۋۋال تۆگىنى، ئاندىن ئۇنى ئۆلتۈرىمىز.

- ئۇنى كىم ئۆلتۈرىدۇ؟

بۇ سوئال ئۇلارنىڭ ئارىلىرىدا باشسىز جەسەتتەك بولۇپ قالدى (يەنى جاۋابسىز قالدى). بىر پەس جىمجىتلىقتىن كېيىن ئارىدىن بىرى: «مەن ئۇنى ئۆلتۈرەلەيدىغان ئادەمنى بىلىمەن» دېدى.

سورۇن ئەھلى قاتتىق خۇشال بولۇشتى ۋە ئۇنىڭ ئىسمىنى قايتا - قايتا ئېغىزغا ئېلىشتى. ئۇ، شەھەرنىڭ ئەڭ مۇشتۇمزورى بولۇپ، ھاراق - شاراپسىز كۈنى ئۆتمەيدىغان بىرى ئىدى. ئۇ مەست بولۇپ قالغاندا، ئالدىغا ئۇچراپ قالغاننىڭ جېنىغا ئۇۋال! كاتتىلار ئۇنىڭ ياردەمچىلىرى (ئادەم ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن) بار - يوقلۇقىنى سۈرۈشتە قىلدى ۋە ئۇنىڭ شەھەردە بىر قانچە ھەقەمسايىسى بارلىقىنى ئۇقتى.

«شەھەردە (يەنى ھىجرىدە) يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان، ئىسلاھ قىلمايدىغان توققۇز نەپەر كىشى بار ئىدى» .

بۇلارنىڭ ھەممىسى قانخور لۈكچەكلەر بولۇپ، شەھەرنىڭ ئەڭ مەشھۇر جىنايەتچىلىرى ئىدى.

جىنايەتنىڭ ۋاقتى ۋە ئورنى بېكىتىلدى. كېچە قازاننى دۈم كۆمۈتۈرۈپ قويغاندەك قاراڭغۇ ئىدى.

تراگېدىيە كېچىسى يېتىپ كەلدى.

...

خاسىيەتلىك تۆگە بوتىلىقىنى باغرىغا باسقان ھالدا ياتاتتى. بوتىلاق توڭغۇپ كەتكەچكە، ئانىسىنىڭ تېنىغا يېپىشىپ ئىسسىنۋاتاتتى.

توققۇز نەپەر لۈكچەك قىلىچ ۋە ئوقلىرىنى تەييارلاپ، كېچە قاراڭغۇلىقىدا يولغا چىقتى. باشلىقى شارابنى كۆپ ئىچىۋەتكەچكە، يېنىدىكىنى تونۇيالمايغۇدەك دەرىجىدە مەست ئىدى.

«ئۇلار بۇرادىرىنى (تۆگىنى ئۆلتۈرۈشكە) چاقىردى. ئۇ قىلىچنى ئېلىپ تۆگىنى بوغۇزلىدى» .

توققۇز لۈكچەك تۆگىگە ئېتىلدى. تۆگە ئورنىدىن تۇردى. بوتسلاقمۇ قورقۇپ كېتىپ ئورنىدىن تۇردى.

تۆگىنىڭ قانلىرى ئاقتى، بوتسلىقىمۇ ئۆلتۈرۈلدى.

ھەزرىتى سالىھ بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ، دەرغەزەپ ھالدا قەۋمنىڭ يېنىغا باردى. ئۇلارغا: «مەن سىلەرنىڭ تۆگىگە زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەسلىكىڭلارنى ئېيتىمىغانمىدىم؟» دەپ سورىدى. ئۇلار: «بىز تۆگىنى ئۆلتۈردۇق. بىزگە كېلىدىغان ئازابنى دەرھال كەلتۈرگىن! بۇنىڭغا كۈچۈك يەتسە، - ئەلۋەتتە! سەن ئۆزەڭنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر ئىكەنلىكىڭنى ئېيتىمىغانمىدىڭ؟» دېدى.

سالىھ قەۋمىگە:

﴿ئويۇڭلاردا (ھاياتلىقتىن) ئۈچ كۈن بەھرىمەن بولۇۋېلىڭلار. بۇ ۋەدە يالغان ئەمەس﴾ دېدى.

سالىھ قەۋمنىڭ يېنىدىن ئايرىلدى، ئىش تۈگىدى. ئاللاھ ئۇنىڭغا قەۋمنىڭ ئۈچ كۈندىن كېيىن ھالاك بولىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

تۆگە ئۆلتۈرۈلگەن ۋاقىتتا، ئۈچ قېتىم چوڭقۇر نەپەس ئالغانىدى.

سەمۇد قەۋمى سالىھنىڭ سۆزلىرىنى مەسخىرە قىلغان ۋە ئازابىنى كۈتكەن ھالدا ئۈچ كۈننى ئۆتكۈزدى. تۆتىنچى كۈنى سەھەردە، ئاسمان يېرىلىپ، تاغلارنىڭ ئۈستىگە قاتتىق چىرىقىرىغان بىر ئاۋاز چۈشتى. ئۇ يەردىكى ھەممە نەرسە ھالاك بولدى. يەر قاتتىق تەۋرەپ، ئۈستىدىكى ھەممە نەرسە قېتىپ قالدى.

بۇ بىر قاتتىق ئاۋاز ئىدى. ئاۋاز باشلىنىپ ئاخىرلاشقىچە، سەمۇد قەۋمى پۈتۈنلەي ھالاك بولغانىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ قەمەر سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز ھەقىقەتەن سىناش ئۈچۈن ئۇلارغا چىشى تۆگىنى ئەۋەتتىمىز، (ئى سالىھ!) ئۇلارنى (يەنى ئۇلارنىڭ نېمە قىلارنى) كۈتكىن، (ئۇلارنىڭ ئەزىيەتلىرىگە) سەۋر قىلغىن! سۇنىڭ ئۇلار بىلەن تۆگىنىڭ ئارىسىدا بۆلۈنگەنلىكىنى، قايسىسىنىڭ نۆۋىتى كەلسە، شۇنىڭ ھازىر بولىدىغانلىقىنى ئۇلارغا ئۇقتۇرۇپ قويغىن. ئۇلار بۇرادىرىنى (تۆگىنى ئۆلتۈرۈشكە) چاقىردى. ئۇ قىلىچنى ئېلىپ تۆگىنى بوغۇزلىدى. مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندىرۇشلىرىم قانداق ئىكەن! شۈبھىسىزكى، بىز ئۇلارغا قاتتىق بىر ئاۋازنى ئەۋەتتىپ (ھالاك قىلىش بىلەن) ئۇلارنى قوتان ياسىغۇچىنىڭ تاشلاندىق شاخ - شۈمبىلىرىدەك قىلىۋەتتۇق﴾ .

ئۇلار نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرالمايلا ھالاك بولدى.
ھەزرىتى سالىھقا ئىمان ئېيتقانلار بولسا، ئۇنىڭ بىلەن ئۇ يەردىن ئايرىلدى ۋە
قۇتۇلۇپ قالدى.

* * * * *

ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام

ھەزرىتى ئىبراھىم بارلىق مەۋجۇدىيەتكە كۆنەلمىدى ۋە ئاللاھقا يېقىن بولۇش مەرتىۋىسىگە ئېرىشتى. شۇڭا ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرى ئارىسىدا ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ئالاھىدە ئورنى بار.

ئۇ، (يارىتىلىش كۈنىدە) ئاللاھنىڭ ئۆزلىرىدىن ئەھدە ئالغان ئىرادىلىك بەش چوڭ پەيغەمبەرنىڭ بىرى بولۇپ، ئۇلار (پەيغەمبەرلىك نۆۋىتى بىلەن): نۇھ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قاتارلىقلار.

ئاللاھ ئۇنى ئوچۇق - ئاشكارا ھالدا ئىنسان كۈچى يەتمەيدىغان ئىشلار بىلەن سىندى. ھەزرىتى ئىبراھىم ناھايىتى قىيىن سىناقلارغا دۇچ كەلگەن بولسىمۇ، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىش بىلەن بىرگە ياخشىلىق قىلىشنى ھېچقاچان قولىدىن بەرمىگەن بەندە ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ نەجم سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئىبراھىم ۋاپادار كىشى ئىدى﴾

ئۇلۇغ ئاللاھ ھەزرىتى ئىبراھىمنى بەكمۇ قەدىرلىگەنىدى. ئۇنىڭ دىنىنى شۈبھىلەردىن يىراق، پاك تەۋھىد دىنى قىلغانىدى. ئۇنىڭ دىنىغا ئىمان ئېيتقانلارغا بەكمۇ كۆڭۈل بۆلەتتى. ئاللاھ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆزىنى ئەخمەق قىلغانلاردىن باشقا كىم ئىبراھىمنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈيدۇ؟ ھەقىقەتەن بىز ئۇنى بۇ دۇنيادا (پەيغەمبەرلىككە) تاللىدۇق. شەك - شۈبھىسىزكى، ئاخىرەتتە ئۇ ياخشىلار قاتارىدا بولىدۇ﴾ .

ئاللاھ ئۇنىڭغا ئىلتىپات قىلىپ، ئۇنى ئىنسانلارنىڭ رەھبىرى قىلىش بىلەن بىرگە، پەيغەمبەرلىكنى ۋە كىتابنى ئۇنىڭ نەسەبىگە چۈشۈرگەنىدى. ھەزرىتى ئىبراھىمدىن كېيىن كەلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ بالىلىرى ۋە نەۋرىلىرى ۋە ئۇنىڭ نەسلىدىن بولغانلار ئىدى. ئاللاھ ئۇنىڭغا بەرگەن ۋەدىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرغانىدى.

ئاخىرقى پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام - ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ئۇمىمىلەر (ساۋاتسىزلار) ئارىسىدىن بىر پەيغەمبەر ئەۋەتىشى ئۈچۈن قىلغان دۇئاسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەنىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ شان - شەرىپى ۋە ئاللاھنىڭ نەزىرىدىكى قەدر - قىممىتىنى داۋاملىق تۈردە تەتقىق قىلىدىغان بولساق، ھاياجان ئىلكىدە ئۆزىمىزنى بېسىۋالالماي قېلىشىمىز مۇمكىن.

بىز رەببىگە پاك قەلب بىلەن تەسلىم بولغان پەيغەمبەرنىڭ ئالدىدا تۇرماقتىمىز. ئاللاھ ئۇنىڭغا: «ئىتائەت قىل!» دېيىشىگىلا ئۇ: «مەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىغا ئىتائەت قىلدىم» دېگەن ئىنساندۇر. بىزگە: «مۇسۇلمان» ئىسمىنى مۇيەسسەر قىلغان تۇنجى پەيغەمبەر؛ دۇئاسى قوبۇل بولۇپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋەتلىشى بىلەن نەتىجىلەنگەن پەيغەمبەر... .

ئۆزىدىن كېيىن كەلگەن بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاتىسى ۋە بوۋىسى... .

مۇلايىم، دىلى يۇمشاق ۋە ھەممە ئىشتا ئاللاھقا مۇراجىئەت قىلىدىغان پەيغەمبەر... .

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئىبراھىم بولسا ھەقىقەتەن كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، كۆپ ئاھ چەككۈچى (يەنى دىلى يۇمشاق)، (ھەممە ئىشتا) ئاللاھقا مۇراجىئەت قىلغۇچى زاتتۇر﴾ .

سافىيات سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئىبراھىمغا سالام بولسۇن!﴾

ھەممىنى ياراتقۇچى ئۇلۇغ ئاللاھ بەندىسى ئىبراھىم ھەققىدە شۇنداق دېگەندى.

ئۇندىن بۇرۇنقىلىرىنىڭ ھەممىسى تارازىنىڭ بىر تەرىپىدە... .

ئاللاھنىڭ ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتقانلىرى تارازىنىڭ ئېغىر باسقان يەنە بىر تەرىپىدە... .

ئاللاھنىڭ كىتابىدا، ئاللاھنىڭ ئىبراھىمدىن باشقا ھېچبىر پەيغەمبەرنى ئۆزىگە دوست تۇتمىغانلىقى كۆرۈلمەكتە.

بۇ جەھەتتىن ئۇ بىردىنبىر پەيغەمبەردۇر. ئاللاھ نىسا سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئاللاھ ئىبراھىمنى دوست تۇتتى﴾

مەنتىق ئېزىقىپ، بۇ پەللىگە يامىشىشقا باشلايدۇ.

كۆزنى ئۇ يۈكسەك پەللىگىلا تىكىش باشنى قايدۇرىدۇ.

ئەنە شۇ يۈكسەك پەللىنىڭ تۆپىسىدە ھەزرىتى ئىبراھىم ئولتۇرماقتا.

نېمە؟

ئۇ بۇ ھەققە قانداق تېگىل بولدى؟

ئۇنىڭ قەلبى قانداق ئىدى؟

ئۇ قايسى مەرھەمەت بىلەن يارىتىلغاندى؟ قايسى شەرەپكە نائىل بولدى؟ ئۇنىڭ دىلىدا قايسى سۆيگۈ بار ئىدى؟

ئىبادەت قىلغۇچىلارنىڭ ئۈمىدىنىڭ ئاخىرقى نۇقتىسى، مۇتەسەۋۋۇپلارنىڭ ئەڭ ئالىي نىشانى - ئاللاھنى سۆيۈشتۈر.

ئۇلاردىن بىرىنىڭ ئاللاھنىڭ ئۆزىنى قەدىرلىگەنلىكىنى، پەقەتلا ئۇنى قەدىرلىگەنلىكىنى ۋە ئۇنى ئۆزىنىڭ دوستى قىلغانلىقىنى (بۇ سۆيگۈنىڭ ئەڭ ئۈستۈندۈر) خىيال قىلىشى، تەسەۋۋۇر ئۇپۇقلىرىنىڭ نېرىسىدىكى بىر ئىشتۇر.

ئىبراھىم ئاللاھنىڭ دوستى بولۇشقا نائىل بولغان بەندە ئىدى.

بۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ دەرىجىلىرى ئارىسىدا بىز بىلەلمەيدىغان ئۈستۈن دەرىجە بولۇپ، ئۇنى قانداق تەرىپلەشنى بىلمەيمىز. ئۇ دەرىجە ھەققىدە ئېيتىلغان ھەرقانداق بىر ئىنساننىڭ سۆزىنى، ئۇنىڭغا قىلىنغان ھەقسىزلىق ۋە زىيانكەشلىك دەپ بىلىمىز. بىز، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ نۇرىدىن مەيدانغا كەلگەن ئىلاھىي ھۇزۇرغا دۇچ كەلمەكتىمىز.

بىز، سەدەپ قۇلۇلىسىنىڭ غەلىتە بىر جىسىم ئۇنىڭ ئىچكى دۇنياسىغا تاجاۋۇز قىلغاندا مەرۋايىت ئىشلەپچىقىرىدىغانلىقىنى بىلىمىز. يەنى، دىل يارىسى ئۇنىڭ مەرۋايىت ئىشلەپچىقىرىشىغا تۈرتكە بولىدىغان ئامىلدۇر.

بىز يەنە شۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىمىزكى، ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ قەلبىمۇ ئەنە شۇ مەرۋايىت ئىشلەپچىقىرىدىغان قۇلۇلىلەرگە ئوخشايتتى. ئۇنىڭ قەلبى بۇ ئالەمگە تاشلانغان بىر قۇلۇلە بولۇپ، دىلى يارىلانغانسىرى، شۇنچە كۆپ مەرۋايىت ئىشلەپچىقىراتتى.

بۇ قەلبنىڭ كىچىكىدىن تارتىپ توغرا يولغا ئېنىتىلگەنلىكى كىشىنى ھەيران قالدۇرىدۇ.

قۇرئاندا ئۇنىڭ تۇغۇلۇشى، بالىلىق دەۋرى ۋە قايسى دەۋردە ياشاپ ئۆتكەنلىكى بىلەن مۇناسىۋەتلىك مەلۇمات يوق بولۇپ، پەقەت ئۇنىڭ دەۋرىدىكى ھاياتىي ئاتموسفىرانى تەسۋىرلەپ بەرگەن. ھايات ئۇنىڭ دەۋرىدە باشلايدۇ. بۇ دەۋردە ئىنسانلارنىڭ ئۈچ خىل گۇرۇپپىغا ئايرىلغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

ياغاچ ۋە تاشتىن ياسالغان بۇتلارغا چوقۇنىدىغانلار.

قۇياش، ئاي ۋە يۇلتۇزلارغا چوقۇنىدىغانلار.

پادىشاھ ۋە ھۆكۈمدارلارغا چوقۇنىدىغانلار.

يەر يۈزىنىڭ ھەر تەرىپىدە ئەقىل نۇرلىرى ئۆچكەن، ھەممە يەرنى قاراڭغۇ زۇلمەت قاپلىغان، يەر يۈزى مەرھەمەتكە چاڭقىغان ئىدى.

ئىبراھىم ئەنە شۇنداق مۇھىتتا، بۇتقا چوقۇنىدىغان ئائىلىلەرنىڭ بىرىدە تۇغۇلدى. ئۇنىڭ ئائىلىسى ئۆز قولى بىلەن بۇت ياساپ، ئۇنىڭغا چوقۇنىدىغان كاپىرلاردىن ئىدى.

رېۋايەتلەردە مۇنداق دېيىلگەن: ئىبراھىمنىڭ ئاتىسى ئۇ (يەنى ئىبراھىم) تۇغۇلمىغان چاغدىلا ئۆلگەن بولۇپ، ئۇنى تاغسى بېقىپ چوڭ قىلغان. تاغسى ئۇنىڭ ئاتىسى ئورنىدىكى ئادەم ئىدى. ئىبراھىم ئۇنى: "ئاتا" دەپ چاقىراتتى. بەزى رېۋايەتلەردە ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ ئۆلمىگەنلىكى ۋە "ئازەر" نىڭ ئۇنىڭ ئۆز ئاتىسى ئىكەنلىكى ئېيتىلغان. يەنە بەزى رېۋايەتلەردە مۇنداق دېيىلگەن: "ئازەر" بىر بۇتنىڭ ئىسمى بولۇپ، ئىبراھىمنىڭ ئاتىسى ئۇنى ياساش ئارقىلىق نام چىقارغان.

مەيلى نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئىبراھىم ئەنە شۇنداق ئائىلىدە تۇغۇلغانىدى.

ئائىلىنىڭ باشلىقى ئەڭ چوڭ بۇتنى ياسىغۇچى بولۇپ، ئۇ ئۆزىنى پۈتۈنلەي بۇت ياساشقا ئاتىۋەتكەن سەنئەتكار (ھەيكەلتاراش) ئىدى. ئاتىنىڭ كەسپى مىللىتى ئارىسىدا ئۆزىگە ئابروي، ئائىلىگە يۇقىرى ئىناۋەت ئېلىپ كەلگەنىدى.

شۇ دەۋرنىڭ تەبىرى بىلەن ئېيتقاندا، ئۇ ئائىلە ئەڭ كۆزگە كۆرۈنگەن سەنئەتكار ئائىلىلەردىن ئىدى.

بۇ يۇقىرى ئىناۋەتلىك ئائىلىدە ئۆز ئائىلىسىگە، جەمئىيەت نىزامىغا، قەۋمنىڭ ئازغۇنلۇقىغا، كاھىنلارنىڭ سەپسەتلىرىگە، مەۋجۇت ھۆكۈمرانلىققا، يۇلتۇزلارغا چوقۇنغۇچىلارغا، قىسقىسى، شېرىك ئەقىدىنىڭ ھەرقاندىقىغا قارشى چىقىدىغان بىر بالا تۇغۇلدى.

ئۇنىڭ تىرىك پېتى ئوتقا تاشلىنىشى نورمال ئەھۋال ئىدى.

ئۇنىڭ ھاياتىنى بالىلىقىدىن تارتىپ باشلايلى!

ئۇنىڭ زېھنى كىچىكىدىنلا ئۆتكۈر ئىدى.

ئاللاھ ئۇنىڭ قەلبى ۋە ئەقلىنى ئوچۇق قىلغانىدى. ئۇنىڭغا توغرىغا ئېنىتلىش كۈچى ۋە ھېكمەت (ئىلىم، ئاڭ) ئاتا قىلغانىدى.

ئىبراھىم كىچىكىدە ئاتىسىنىڭ غەلىتە بۇتلارنى ياساۋاتقانلىقىنى كۆردى.

بىر كۈنى، ئۇ ئاتىسىنىڭ نېمە ئىش قىلىۋاتقانلىقىنى سورىدى. ئاتىسى ئۇلارنىڭ ئىلاھ ھەيكەللىرى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. كىچىك ئىبراھىمنىڭ ئەقلى بۇ سۆزلەرگە ھەيران بولدى ۋە قوبۇل قىلالمىدى. ئۇ ھەركۈنى ھەيكەللەرنى ئۇياق - بۇياققا چۆرۈپ ئوينايتتى، چوڭلار ئېشەك - قېچىر مىنگەندەك ئۇلارنىڭ ئۈستىگە مىنىۋالاتتى. بىر كۈنى، ئاتىسى ئۇنىڭ «مەردۇخ ھەيكىلى» نىڭ ئۈستىگە مىنىۋالغانلىقىنى كۆرۈپ ئاچچىقلاندى ۋە بۇ ھەيكەلنى ئويناپمىسلىق ھەققىدە تەنبەھلىدى.

ئىبراھىم سورىدى:

- ئاتا! بۇ قايسى ھەيكەل؟ ئۇنىڭ قۇلاقلىرى نېمە ئۈچۈن بىزنىڭكىدىن چوڭ؟

ئاتىسى ئېيتتى:

- ئوغلۇم! بۇ پەرۋەردىگارلارنىڭ پەرۋەردىگارى مەردۇختۇر. بۇ چوڭ قۇلاقلار ئۇنىڭ ھېكمەت ئىگىسى ئىكەنلىكىنىڭ ئىپادىسىدۇر.

ئىبراھىم ئۆز - ئۆزىگە كۈلۈپ قويدى. ئۇ تېخى يەتتە يېشىدا ئىدى.

بەرنابا ئىنجىلىدە ھەزرىتى ئىسائىنىڭ تىلى ئارقىلىق مۇنداق دېيىلگەن:

ئىبراھىم كىچىككەنە بالا تۇرۇپ، ئاتىسىنى قانداق زاغلىق قىلالايدۇ؟ ئىبراھىم بىر كۈنى ئاتىسىدىن:

- ئاتا! ئىنساننى كىم ياراتقان؟ - دەپ سورىدى. ئاتىسى:

- ئىنساننى ئىنسان ياراتقان. مەسىلەن، سېنى مەن ياراتتىم، مېنى ئاتام ياراتتى، - دېدى. ئىبراھىم مۇنداق دېدى:

- ئۇنداق ئەمەس ئاتا. مەن بىر قېرى ئادەمنىڭ:

- تەڭرىم! ماڭا نېمە ئۈچۈن مۇنداق كۆپ بالا بەردىڭ؟ - دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم. ئاتىسى مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

- ئوغلۇم! ئەسلىدە ئاللاھ ئىنسانغا بالا تېپىشى ئۈچۈن ياردەم قىلىدۇ. ئەمما ئاللاھ ئۆزى ئۇ ئىشقا ئارىلاشمايدۇ. ئۇ پەقەت ئىنساننى ئىلاھلارغا يالۋۇرۇشقا، قوي ياكى قوزا قۇربانلىق قىلىشقا مەجبۇرلايدۇ. ئەگەر ئىنسان شۇنداق قىلسا، ئۇنىڭغا ياردەم قىلىدۇ.

ئىبراھىم سورىدى:

- ئاتا! نەچچە ئىلاھ بار؟

ئاتىسى ئېيتتى:

- ئۇلارنىڭ سانى ئېنىق ئەمەس، ئوغلۇم!

ئىبراھىم سورىدى:

- ئاتا! مەن بىر ئىلاھقا قۇربانلىق قىلسام، يەنە بىر ئىلاھ (مەن ئۇنىڭغا قۇربانلىق قىلمىغانلىقىم ئۈچۈن) ماڭا زىيانكەشلىك قىلسا، مەن قانداق قىلىمەن؟ ئىلاھلارنىڭ ئارىسىدا ئايرىمچىلىق ياكى دۈشمەنلىك بولۇپ قالسا، مەن قانداق قىلىمەن؟ مەن قۇربانلىقىمنى ئاتىغان ئىلاھ ماڭا زىيانكەشلىك قىلماقچى بولغان ئىلاھنى ئۆلتۈرۈۋەتسە، مەن قانداق قىلىمەن؟ مەن قانداق قىلىمەن؟ ئۇ مېنى چوقۇم ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ.

ئاتىسى كۈلۈمسىرىگەن ھالدا مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

- ئوغلۇم! قورقمىغىن، چۈنكى بىر ئىلاھ يەنە بىر ئىلاھقا دۈشمەنلىك قىلمايدۇ. چوڭ ھەيكەلدە مىڭلارچە ئىلاھ بار. چوڭ ئىلاھنىڭ يېنىدا «با ئال» بار. ھازىر ئۇلارنىڭ يېشى

يەتمىشكە بېرىپ قالدى. شۇ چاغقىچە، مەن ئۇلارنىڭ بىر - بىرىگە دۈشمەنلىك قىلغانلىقىنى كۆرۈپ باقمىدىم.

ئىبراھىم سورىدى:

- ئۇنداقتا، ئارىلىرىدا بىر خۇسۇمەت يوق ئىكەندە؟

ئاتىسى ئېيتتى:

- ھەئە، شۇنداق.

ئىبراھىم سورىدى:

- ئىلاھلار نېمىدىن ياسىلىدۇ؟

ئاتىسى ئېيتتى:

- بۇ، خورما دەرىخىدىن ياسالدى، ئۇ، زەيتۇن دەرىخىدىن، ئاۋۋ كىچىكى پىل چىشىدىن ياسالدى. قارا! نېمە دېگەن گۈزەل؟! پەقەت نەپەس ئالمايدۇ - شۇ.

ئىبراھىم سورىدى:

- ئىلاھلارنىڭ جېنى بولمىسا، باشقىلارغا قانداق جان بېرىدۇ؟ ئۆزىنىڭ جېنى بولماي تۇرۇپ، باشقىلارغا قانداق ھايات بېرەلەيدۇ؟ ئى ئاتا! بۇلار چوقۇم ئاللاھ ئەمەس.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئاتىسى ئۇنىڭغا قاتتىق كايىپ مۇنداق دېدى:

- سەن بۇ سۆزلەرنى چۈشەنگۈدەك ھالغا كەلگەندە، ئىلاھلار شۇ پالتا بىلەن بېشىڭنى يېرىۋېتىدۇ.

ئىبراھىم يەنە سوراشقا باشلىدى:

- ئاتا! ئىلاھلار ئىنسانلارنىڭ ئىنسان يارىتىشىغا ياردەم قىلىۋاتسا، ئىنسانلار قانداق قىلىپ ئىلاھلارنى ياسىيالايدۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئىلاھلار ياغاچتىن ياسىلىدىكەن، بۇ چوڭ گۇناھ ئەمەسمۇ؟ ئى ئاتا! شۇنى ئويلاپ باق! سەن ھازىرغىچە نۇرغۇنلىغان ئىلاھلارنى ياسىدىڭ. ئەمما ئۇلار نېمە ئۈچۈن سېنىڭ جىق بالا تېپىپ، دۇنيادا ئەڭ كۈچلۈك ئائىلىلەردىن بولۇشۇڭغا ياردەم قىلمايدۇ؟

ئۇنىڭغا گەپ تېپىپ بېرەلمىگەن ئاتا قولىنى بالغا ئۇزاتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى سۆھبەت ئۈزۈلۈپ قالدى.

يىللار ئۆتتى. ئىبراھىم قۇرامىغا يېتىپ قالدى. ئاتىسىنىڭ ئەخمەقلىقلىرى ئۇنىڭ قەلبىگە چوڭقۇر تەسىر قىلغانىدى. ھۇش - كاللىسى جايدا بىر ئىنساننىڭ تاش - ياغاچتىن بۇت ياساپ، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشىغا ئەقلى يەتمەيۋاتاتتى. ئىبراھىم بۇ بۇتلارنىڭ يېمەيدىغان، ئىچمەيدىغانلىقىنى، سۆزلىيەلمەيدىغانلىقىنى ۋە بىرى ئۇلارنى يان

ياتقۇزۇپ قويسا، ئوڭشىلايدىغانلىقىنى چۈشەنگەندى. بۇ بۇتلارنىڭ پايدا - زىيان يەتكۈزەلەيدىغانلىقى ئىنسانلارنىڭ ئەقلىگە قانداقمۇ سىغقاندى؟

بۇ خىيال ئىبراھىمنىڭ كاللىسىنى خېلى بىر ۋاقىتقىچە چۇلغۇۋالدى.

يالغۇز ئۇ ئۆزىلا ھەق يولدا، قەۋمنىڭ قالغان قىسمى پۈتۈنلەي خاتا يولدىمىدۇ؟

بۇ قانداق ئىش؟

...

ئىبراھىمنىڭ قەۋمنىڭ بۇتلار بىلەن لىق تولدۇرۇلغان ناھايىتى چوڭ ئىبادەتخانىسى بار ئىدى. ئىبادەتخانىنىڭ قاق ئوتتۇرىسىغا ئەڭ چوڭ بۇت ئورۇنلاشتۇرۇلغان بولۇپ، قالغانلىرى رەت - رېتى ۋە خىلى بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىغا تىزىلغانىدى. ئىبراھىم كىچىك ۋاقتىدا، ئاتىسى بىلەن بۇ ئىبادەتخانىغا پات - پات كېلەتتى. ئەمما ئۇ تاش ۋە ياغاچتىن ياسالغان بۇ نەرسىلەرنى پەقەتلا كۆزگە ئىلمائىتى. ئەمما ئەڭ قورقۇنچلۇق تەرىپى ئادەملەر، يەنى قەۋمى بولۇپ، ئۇلار ئىبادەتخانىغا كىرگەندە، بېشىنى ئالدىغا ساڭگىلىتىپ، بېلىنى دۈمچەيتىپ ماڭاتتى. يىغا - زارە قىلىشىپ، خۇددى بۇتلار ئۆزلىرىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاۋاتقان دەك يالۋۇرۇپ كېتىشەتتى.

دەسلەپتە، بۇ مەنزىرە ئىبراھىمغا كۈلكىلىك تۇيۇلدى. ئەمما ئاستا - ئاستا غەزەبلىنىشكە باشلىدى. پۈتۈن قەۋمنىڭ ئالدىنىپ يۈرىشى ئۇنىڭغا بەكمۇ غەلىتە تۇيۇلدى. ئىش تېخىمۇ چىڭغا چىقتى. ئىبراھىمنىڭ ئاتىسى ئوغلى (يەنى ئىبراھىم) چوڭ بولغاندا، ئۇنىڭ كاھىن بولۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ئاتىسى ئوغلىنىڭ بۇ بۇتلارغا بېھۈرمەتلىك قىلماسلىقىنى تەلەپ قىلاتتى. ئەمما ئۇ ئۆزىنىڭ بۇتلارنى مەڭسىتمەيدىغانلىقىنى ۋە ئۇلاردىن نەپەرەتلىنىدىغانلىقىنى ئوچۇق - ئاشكارا ئېلان قىلاتتى.

بىر كۈنى، ئىبراھىم ئاتىسى بىلەن بىللە ئىبادەتخانىغا باردى.

بۇتلارنى ھۈرمەتلەش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلۈۋاتاتتى. مۇراسىم ۋاقتىدا، كاھىنلارنىڭ ئەڭ چوڭى بۇتلارنىڭ ئەڭ چوڭىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ناھايىتى مۇڭلۇق بىر ئاۋاز بىلەن ئۇنىڭغا يالۋۇردى ۋە بۇتتىن قەۋمىگە رەھىم - شەپقەت قىلىشىنى، مول رىزىق بېرىشىنى تەلەپ قىلدى.

ھەممە تىمتاس ئىدى. ئىبراھىمنىڭ ئاۋازى بۇ تىمتاسلىقنى بۇزدى. ئۇ ئەڭ چوڭ كاھىنغا مۇنداق دېدى:

- ئەي كاھىن! ئۇ سېنىڭ ئاۋازىڭنى ئاڭلىيالمىدۇ. سەن بۇنى بىلمەمسەن؟

ئەتراپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا قارىدى ۋە ئىبراھىم ئىكەنلىكىنى بىلدى. چوڭ كاھىن تېرىكىپ كەتتى. ئىبراھىمنىڭ ئاتىسى يالغاندىن ئوغلىنىڭ ئاغرىپ قالغىچقا،

ئۆزىنىڭ نېمە دېگەنلىكىنىمۇ بىلمەيدىغانلىقىنى باھانە كۆرسىتىپ، كۆپچىلىكتىن ئەپۈ سورىدى. ئاندىن ئوغلىنى ئېلىپ ئىبادەتخانىدىن چىقتى ۋە ئۇدۇل ئۆيگە ئەكىلىپ، ياتقۇزۇپ قويغاندىن كېيىن، چىقىپ كەتتى.

...

ئىبراھىم بىر پەس ياتقاندىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرۇپ سىرتقا چىقتى. ئۇ ئاغرىپ قالغانىدى. ئىبراھىم ئۆزىنىڭ ناھايىتى چوڭ بىر ئىشقا تۇتۇش قىلغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئاللاھ - قەۋمى ياسىۋالغان بۇ ياغاچ ۋە تاش ھەيكەللەر ئەمەس ئىدى.

ئىبراھىم ئۆيىدىن چىقىپ، تاغ تەرەپكە يۈرۈپ كەتتى. تاغ ئۆتكۈرلىرىدىن بىرىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ئاسمانغا باقتى.

ئۇ بۇتپەرەسلىك ئەۋج ئالغان يەر يۈزىگە قاراشتىن بەكمۇ تويۇپ كەتكەنىدى. ئاسمانغا قارىشى بىلەنلا، يەردە ئىنسانلار چوقۇنۇۋاتقان يۇلتۇزلارغا قارىغانلىقىنى چۈشەندى. ئاي ۋە يۇلتۇزلارنىڭ نېرىسىغا قارىدى. ئىنسانلارنىڭ ياراتقۇچىسىنىڭ رۇخسىتى بىلەن پەيدا بولۇپ، يەنە ياراتقۇچىسىنىڭ رۇخسىتى بىلەن يوقلىدىغان بۇ نەرسىلەرگە ئىبادەت قىلىشى ئۇنى ھاڭ - تاڭ قالدۇراتتى.

ئىبراھىم توختىماي ئۆز - ئۆزىگە بىر نەرسىلەرنى دەيتتى. كۆپ ئۆتمەي، ئۇنىڭ ئىچىدىكى سۆزلىرى يۇلتۇزلارغا چوقۇنىدىغان كىشىلەرگە قىلغان خىتابىغا ئايلىنىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ سۈرە ئەنئامدا مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم ئۆز ئاتىسى ئازەرگە: «(سەن ئۆزەڭنى ياراتقان ئاللاھنى قويۇپ) بۇتلارنى مەبۇد قىلىۋالامسەن؟ مەن سېنى ۋە قەۋمىڭنى ئېنىق گۇمراھلىقتا كۆرىمەن» دېدى. ئىبراھىمنىڭ (تەۋھىد بارىسىدا) قەتئىي ئىشەنگۈچىلەردىن بولۇشى ئۈچۈن، (ئۇنىڭ ئاتىسى بىلەن قەۋمىنىڭ گۇمراھلىقتا ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكىنىمىزدەك) بىز ئىبراھىمغا ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ئاجايىپلىرىنى كۆرسەتتۇق. ئىبراھىم كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى باسقاندا بىر يۇلتۇزنى كۆرۈپ (قەۋمىنىڭ سۆزلىرىنى دەلىل كەلتۈرۈپ، ئۇلارنى مات قىلىش ئۈچۈن): «بۇ مېنىڭ پەرۋەردىگارىمدۇر» دېدى.﴾

قۇرئاندا، ئىبراھىمنىڭ بۇ سۆزلەرنى قانداق ۋەزىيەتتە تۇرۇپ ئېيتقانلىقى ھەققىدە مەلۇمات بېرىلمىگەن. ئەمما بۇ سۆزلەرنىڭ ئورامىدىن، ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ ئارىسىدا تۇرۇپ ئېيتقانلىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. شۇنداق دەپ ئېيتىشقا بولىدۇكى، قەۋمى ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئىشەندى. چۈنكى، ئۇلار: «ئىبراھىم بۇتلارغا چوقۇنۇشنى رەت قىلىپ، يۇلتۇزلارغا چوقۇنۇشنى قوبۇل قىلدى» دەپ ئويلاپ قالدى. خەلق ئۈچ چوقۇنۇش (يەنى بۇتلارغا، يۇلتۇزلارغا ياكى ھۆكۈمرانلارغا چوقۇنۇش) تىن بىرىنى تاللىۋالسا بولاتتى.

ئەتىسى سەھەر، ئىبراھىم قەۋمىگە تېخىمۇ ھەيران قالارلىق سۆز قىلدى. تۈنۈگۈن چوقۇنغان يۇلتۇزلار سەھەردە يوقاپ كەتكەنىدى. ئىبراھىم يوقاپ كەتكەن نەرسىنى ياقتۇرمايتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿يۇلتۇز پېتىپ كېتىۋىدى، «مەن پېتىپ كەتكۈچىلەرنى (يەنى يۇلتۇزلارغا ئىبادەت قىلىشنى) ياقتۇرمايمەن» دېدى. ئۇ ئاينىڭ تۇغقانلىقىنى كۆرۈپ (يۇقىرىقى ئۇسۇل بويىچە): «بۇ مېنىڭ پەرۋەردىگارىمدۇر» دېدى﴾ .

ئىككىنچى كۈنى كەچتە، ئىبراھىم ئاينى ئۆزىنىڭ پەرۋەردىگارى دەپ ئېلان قىلدى. قەۋمى ئۇنىڭ ئۆزلىرىنى مەسخىرە قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەنگۈدەك ئەقىلگە ساھىب ئەمەس ئىدى.

ئۇلار نېمە ئۈچۈن ئاۋۋال يوقىلىپ، كېيىن پەيدا بولىدىغان؛ باشتا پېتىپ، كېيىن چىقىدىغان بىر پەرۋەردىگارىغا ئىبادەت قىلىدۇ؟

قەۋمى بۇ ئىشنىڭ سىرىغا يېتەلمىدى. ئىبراھىم ئايغا ئىبادەت قىلىشنىمۇ رەت قىلدى. چۈنكى، ئايمۇ باشقا يۇلتۇزلارغا ئوخشاش كېچىسى پەيدا بولۇپ، كۈندۈزى يوقاپ كېتەتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئاي پېتىپ كېتىۋىدى، «ئەگەر پەرۋەردىگارىم مېنى ھىدايەت قىلمىغان بولسا، مەن چوقۇم ئازغۇچى قەۋمنىڭ قاتارىدىن بولىدىكەنمەن» دېدى﴾ .

بۇ يەردە، ئۇنىڭ قەۋمىگە ئاينىڭ ئاللاھ ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. ئۇ ناھايىتى مۇلايىم ۋە تەمكىنلىك بىلەن ئايغا چوقۇنۇشنى ئەمەلدىن قالدۇرماقچى بولدى. يوقاپ كېتىدىغان ۋە كۈندۈزى كۆرۈنمەيدىغان بىر نەرسىگە ئىنسانلار قانداق ئىبادەت قىلسۇن؟ ئۇلارغا پەرۋەردىگارىنىڭ بۇ نەرسىلەر ئەمەسلىكىنى بىلدۈردى.

ئەمما قەۋمى ئۇنىڭ مەقسىتىنى چۈشەنمىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئىبراھىم پىلاننى داۋاملاشتۇردى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇ قۇياشنىڭ چىقىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ (يۇقىرىقى ئۇسۇل بويىچە): «بۇ مېنىڭ پەرۋەردىگارىمدۇر. بۇ ھەممىدىن (يەنى يۇلتۇز بىلەن ئايدىن) چوڭدۇر» دېدى. قۇياش پېتىپ كېتىۋىدى، ئۇ ئېيتتىكى: «ئى قەۋمىم! مەن ھەقىقەتەن سىلەر شېرىك كەلتۈرگەن

مەبۇدلاردىن ئادا - جۇدامەن. مەن ھەقىقەتەن، باتىل دىنلاردىن ھەق دىنغا بۇرۇلۇپ، ئاسمانلارنى، زېمىننى ياراتقان زاتقا يۈزلەندىم. مەن مۇشۇلاردىن ئەمەسمەن» ﴿ .

قۇياش توغرىسىدىكى سۆزلىرى، ئۇنىڭ يۇلتۇزلارغا چوقۇنغۇچىلارغا قارشى تۈزگەن ئەڭ ئاخىرقى پىلانى ئىدى. قۇياش ئەڭ چوڭ بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى ئۆزىنىڭ پەرۋەردىگارى دەپ ئېلان قىلغانىدى.

قۇياشقا چوقۇنغۇچىلار ئۆزلىرىنىڭ بىر مەخلۇققا ئىبادەت قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەنمىدى. ئۇنىڭ چوڭلۇقى ھېچنېمىگە ئەرزىمەيتتى. چۈنكى، ئاللاھ ئەڭ بۈيۈكتۇر.

ئىبراھىم قۇياشنى ئۆزىنىڭ پەرۋەردىگارى دەپ ئېلان قىلغاندىن كېيىن، قۇياش پاتقىچە كۈتۈپ تۇردى. قۇياش پاتتى، ئۇمۇ باشقا مەخلۇقلارغا ئوخشاش كۆزدىن غايىب بولدى.

شۇنىڭ بىلەن، ئىبراھىم ئۆزىنىڭ يۇلتۇزلارغا چوقۇنۇشتىن يىراق ئىكەنلىكىنى ۋە ئاسمان - زېمىننى يوقىتىن بار قىلغان بىر ئاللاھقا يۈزلەنگەنلىكىنى ئېلان قىلدى. ئۇ باشقىلارغا ئوخشاش مۇشۇ ئەمەس ئىدى.

ئىبراھىمنىڭ دەلىلى ھەقىقىي ئوتتۇرىغا چىقىرىلىشى مۇمكىن ئىدى. قەۋمى ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلىشىشكە باشلىدى. يۇلتۇزلارغا چوقۇنغۇچىلار ئۇنىڭ پېيىگە چۈشتى. ئۇلارنىڭ «ھەققانىي كۈرىشى» قورقۇتۇش ۋە تەھدىت سېلىش بىلەن باشلاندى.

ئىبراھىم ئۇلارغا مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

﴿مېنى ئاللاھ ھىدايەت قىلغان تۇرسا، مەن بىلەن ئاللاھنىڭ (مەۋجۇتلۇقى ۋە بىرلىكى) توغرىلىق مۇنازىرىلىشەمسىلەر؟ مەن سىلەرنىڭ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرىڭلاردىن قورقمايمەن، پەقەت پەرۋەردىگارىمىڭلا خالىغان نەرسىسى بولىدۇ، پەرۋەردىگارىمىڭ بىلىمى ھەممە نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، (مەبۇدلىرىڭلارنىڭ ماڭا ھېچبىر زىيان يەتكۈزەلمەيدىغانلىقىنى) ئويلىمىمىسىلەر؟! ئاللاھنىڭ شېرىكى بولۇش ھەققىدە ئاللاھنىڭ سىلەرگە ھېچقانداق دەلىل چۈشۈرمىگەن بۇتلارنى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشتىن قورقمايۋاتساڭلار، سىلەرنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن بۇتلىرىڭلاردىن مەن قانداقمۇ قورقاتتىم! ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ئېيتىڭلارچۇ)، بىز بۇ ئىككى گۇرۇھ ئادەمدىن زادى قايسىمىز ئەڭ قورقماسلىققا تېگىشلىك؟﴾

ئۇنىڭغا سېلىنغان تەھدىت، قورقۇتۇش ۋە قىلىنغان ھۇجۇملارنىڭ دەرىجىسى، شەكلى، مېتودىنى بىلمەيمىز.

قۇرئاندا بۇلار بايان قىلىنمىغان ۋە ئۇدۇللا ئىبراھىمنىڭ ئۇلارغا بەرگەن جاۋابىغا ئوتتۇپ كەتكەن. چۈنكى، ئۇلارنىڭ تەھدىت، قورقۇتۇشلىرى ئەھمىيەتسىز ئىدى. شۇڭا ئۇلار

قۇرئاندا تەسۋىرلەنمەي، ئىبراھىمنىڭ ئەقلى ۋە مەنتىقىلىق جاۋابى زىكر قىلىنغان. ئۇلار ئىبراھىمنى قورقۇتقان بىلەن ئۆزلىرى ھېچنەمىدىن قورقمىغانىدى. ھالبۇكى، ئۇلار تېخىمۇ قورقۇشى كېرەك ئىدى.

﴿ئازابتىن ئەمىن بولۇش ئىمان ئېيتقان، ئىمانغان مۇشرىكلىكنى ئارىلاشتۇرمىغان ئادەملەرگە مەنسۇپتۇر. ئۇلار ھىدايەت تاپقۇچىلاردۇر﴾

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ يۇلتۇزلارغا چوقۇنغۇچىلارغا قارشى ئېلىپ بارغان كۈرىشى شۇنىڭ بىلەن ئاياغلىشىپ، بۇتلارغا چوقۇنغۇچىلارغا قارشى ئېلىپ بارغان كۈرىشى باشلاندى. ئاللاھ (ھەر قېتىمقىدەك) ئۇنىڭغا يەنە ئۆزىنىڭ دەلىلىنى بىلدۈرگەنىدى:

﴿ئۆز قەۋمىگە رەددىيە بېرىش ئۈچۈن ئىبراھىمغا بەرگەن دەلىلىمىز ئەنە شۇدۇر. خالىغان كىشىمىزنى بىر قانچە دەرىجە كۆتۈرمىز، پەرۋەردىگارىڭ ھەقىقەتەن ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، ھەممىنى بىلگۈچىدۇر﴾

ئاللاھ ھەزرىتى ئىبراھىمنى قوللاپ، ئۇنىڭغا ئاسمان - زېمىننىڭ ھۆكۈمدارلىقىنى كۆرسىتىپ بەرگەنىدى. بۇتپەرەسلەرگە قارشى ئېلىپ بارغان كۈرىشىنىڭ دەلىلىدە، ئۇلارغا تەسلىم بولۇشتىن باشقا چارىسى يوق ئىدى. بۇ قېتىم، ئۇ سەل ئېغىرراق قارشىلىق بىلدۈردى. بۇ كۈرەشنىڭ ئىچىدە ئاتىسىمۇ بار ئىدى. بۇ ئاتىسىنىڭ كەسپى بولۇپ، ئۇنىڭ ماكان ۋە مەرتىۋىسىنىڭ ھېكمىتى قەۋمنىڭ ئېتىقاد سەۋەبى ئىدى. شۇنداقلا بۇ، كۆپچىلىككە ئەگىشىپ ئېلىپ بېرىلىۋاتقان ئىبادەت ئىدى.

ئىبراھىم قەۋمنىڭ قارشىسىغا دەۋەت بىلەن چىقتى. «ئىلاھ مەسلىسى» ھەققىدە قاتتىق غەزەپلەنگەن ئىبراھىم:

﴿«سىلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇ بۇتلار نېمە؟ (يەنى نېمە ئۈچۈن بۇ بۇتلارغا چوقۇنسىلەر)» دېدى. ئۇلار: «ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ ئۇلارغا ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى بىلىمىز (يەنى ئۇلارغا ئاتا - بوۋىلىرىمىزغا تەقلىت قىلىپ چوقۇنىمىز)» دېدى. ئىبراھىم: «سىلەرمۇ، ئاتا - بوۋاڭلارمۇ (پايدا - زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان، ئاڭلىمايدىغان جانسىز بۇتلارغا چوقۇنغانلىقىڭلار ئۈچۈن) ھەقىقەتەن روشەن گۇمراھلىقتا سىلەر» دېدى. ئۇلار: «سەن راست دەۋاتامسەن ياكى چاقچاق قىلىۋاتامسەن؟» دېدى. ئىبراھىم ئېيتتى: «ئۇنداق ئەمەس، سىلەرنىڭ (ئىبادەت قىلىشىڭلارغا لايىق) پەرۋەردىگارىڭلار ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پەرۋەردىگارىدۇر، ئۇلارنى ئۇ ياراتقان، مەنمۇ ئۇنىڭغا (قەتئىي دەلىللەر بىلەن) گۇۋاھلىق قىلغۇچىلاردىنمەن»﴾

سۆز تۈگىدى. ئىبراھىم بىلەن قەۋمى ئارىسىدىكى كۈرەش باشلاندى. ئۇنىڭغا ئەڭ ئەشەددىي قارشىلىق كۆرسەتكىنى ئاتىسى ياكى ئاتىسى ئورنىدىكى تاغسى ئىدى.

ئاتا بىلەن ئوغۇل جېدەل قىلىشقا باشلىدى. پىرىنسىپ ۋە ئاساسلار ئۇلارنى بىر - بىرىدىن ئايرىدى. ئوغۇل ئاللاھنىڭ يېنىدا، ئاتا بولسا باتىللىقنىڭ يېنىدا يەر ئالدى.

ئاتا ئوغۇلغا مۇنداق دېدى: «ئىبراھىم! سېنىڭ كاساپىتىڭدىن بېشىمغا بالا - قازا يېغىشقا باشلىدى. مېنى خەلقى - ئالەم ئالدىدا رەسۋا قىلدىڭ، سەن ماڭا ئەسكىلىك قىلدىڭ.»

ئىبراھىم ئاتىسىغا مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

«ئى ئاتا! نېمىشقا ئاڭلىمايدىغان، كۆرمەيدىغان ۋە ساڭا ھېچ نەرسىگە ئەسقا تىمايدىغان نەرسىلەرگە چوقۇنسىن؟ ئى ئاتا! ماڭا سەن بىلمەيدىغان ئىلىملەر نازىل بولدى، ماڭا ئەگەشكىن، سېنى توغرا يولغا باشلايمەن. ئى ئاتا! شەيتانغا چوقۇنمىغىن، شەيتان مەرھەمەتلىك ئاللاھقا ھەقىقەتەن ئاسىيلىق قىلدى. ئى ئاتا! سېنىڭ مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ ئازابىغا قېلىشىڭدىن، شەيتاننىڭ ھەمراھىغا ئايلىنىپ قېلىشىڭدىن قورقىمەن»

ئاتا غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولدى ۋە ئۇنىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ كېلىپ مۇنداق دېدى:

«ئى ئىبراھىم! سەن مېنىڭ ئىلاھلىرىمدىن يۈز ئۆرۈمەكچىمۇسەن؟ ئەگەر سەن (مۇنداق قىلىشتىن) يانمىساڭ، چوقۇم سېنى تاش - كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرىمەن، ئۇزاق زامان مەندىن يىراق تۇرغىن!»

ئەگەر بۇ دەۋادىن ۋاز كەچمىسەڭ، سېنى چالما - كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرىمەن. بۇتلارغا قارشى چىقانىڭ بەدىلى شۇ ئىدى. ئۆيۈمدىن چىق! سېنى كۆرۈشنى خالىمايمەن، چىق!..

...

سۆز تۈگىدى. ئىبراھىم چالما - كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈلۈش تەھدىتى ئالغاندىن سىرت، ئۆيىدىن قوغلاندى. شۇنداق بولسىمۇ، ئىبراھىم ئاتىسىغا ئىتائەتكار ئوغۇل ۋە بۈيۈك پەيغەمبەرلىك پوزىتسىيىسى بىلەن مۇئامىلە قىلدى. ئۇ ئاتىسىغا پەيغەمبەرلىك ئەخلاقى بىلەن خىتاب قىلدى. ئۆزىگە قىلىنغان ھاقارەتلەر، تەنقىد، تەھدىتلەر ۋە ئۆيىدىن قوغلانغانلىقىغا قارىماي، ئاتىسىغا مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

«ساڭا ئامانلىق بولسۇن، پەرۋەردىگارىمدىن ساڭا مەغپىرەت تىلەيمەن، ئاللاھ ماڭا ھەقىقەتەن مېھرىبان دۇر. سىلەردىن ۋە سىلەر ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان نەرسىلەردىن

يىراق بولمەن، پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادەت قىلمەن، پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادىتىدىن مەھرۇم بولۇپ قالماسلىقىنى ئۈمىد قىلمەن» . (سۈرە مەريەم 47 - ۋە 48 - ئايەتلەر)

ئىبراھىم ئاتىسىنىڭ ئۆيىدىن چىقتى. قەۋمنى ۋە ئۇلارنىڭ ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان نەرسىلىرىنى تەرك ئەتتى. بىردىنلا، كالىسىغا بىر خىيال كەلدى. ئۇ، دەريانىڭ قارشى ياقىسىدا بايرام مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدىغانلىقىنى ۋە ھەممە ئادەمنىڭ ئۇ تەرەپكە كېتىدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئۇ بىر مەزگىل كۈتتى، ئاخىرى مۇراسىم كۈنى يېتىپ كېلىپ، خەلق ياشاۋاتقان شەھەر بوش قالدى.

...

ئىبراھىم ئىبادەتخانىغا قاراپ، ئاستا - ئاستا يۈرۈپ كەتتى.

ئىبادەتخانىغا بارىدىغان يوللاردا ھېچكىم كۆرۈنمەيتتى. ئىبادەتخانىدىمۇ ھېچكىم قالمىغانىدى. كىشىلەرنىڭ ھەممىسى دەريانىڭ قارشى قىرغىقىدىكى بايرام مۇراسىمىغا كەتكەنىدى. ئىبراھىم ئىبادەتخانىغا كىردى، يېنىدا ناھايىتى ئۆتكۈر بىر پالتا بار ئىدى.

ئۇ تاش ۋە ياغاچلاردىن ئويۇپ ياسالغان ھەيكەللەرگە ۋە خەلقنىڭ ئۇلارنىڭ ئالدىغا (نەزىر قىلىپ) تىزىپ قويغان يېمەك - ئىچمەكلەرگە قارىدى.

ئىبراھىم ھەيكەللەردىن بىرىگە يېقىنلىشىپ:

- ئالدىڭدىكى تاماق سوۋۇپ كېتىپتۇ. نېمە ئۈچۈن يېمىدىڭ؟ - دەپ سورىدى.

ھەيكەلدىن ئۇن - تىن چىقمىدى، قىمىر قىلماي تۇراتتى.

ئىبراھىم ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى باشقا بۇتلاردىن سورىدى:

«بۇ تاماقتىن يېمەمسىلەر؟»

ئۇ بۇتلارنىڭ تاماق يېيەلمەيدىغانلىقىنى بىلىشىمۇ، ئۇلارنى مەسخىرە قىلىش ئۈچۈن شۇنداق سوراۋاتتى. بۇتلاردىن يەنە سوراشقا باشلىدى:

«نېمىشقا گەپ قىلمايسىلەر؟»

ئىبراھىم قولىدىكى پالتىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، بۇتلارنىڭ ھەممىسىنى پاچاقلاپ تاشلىۋەتتى. ئەڭ ئاخىرىدا بىر بۇتنىڭ بويىغا پالتىنى ئېسىپ قويدى. ئۆز قەسىمىنى ئەمەلگە ئاشۇرغانلىقىغا چىنپۈتۈپ، تاغقا قايتتى. ئۇ مۇشۇنداق ئەمەلىي يوللار ئارقىلىق قەۋمىگە ئاللاھتىن باشقىسىغا چوقۇنۇشنىڭ ئەخمەقلىق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويماقچى بولغانىدى. دەريا بويىدىكى بايرام مۇراسىمى ئاياغلاشتى، خەلق شەھەرگە قايتتى. ئىبادەتخانىغا كىرگەن تۇنجى كىشى چىقىراپ تاشلىدى. ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغانلار

سۈرە مەريەم 47 - 48 - ئايەتلەر.

سۈرە سافات 91 - ئايەت.

سۈرە سافات 92 - ئايەت.

ئىبادەتخانغا يىغىلدى. بىر بۇتتىن باشقا ھەممىسى چېقىپ تاشلانغانىدى. بۇنى كىمنىڭ قىلغانلىقىنى ئويلاشقا باشلىدى.

ئۇلارنىڭ ئەقلىگە ئىبراھىم كەلدى، چۈنكى ئۇ ئۆزلىرىگە بۇ ئىشنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا دەۋەت قىلىۋاتاتتى.

«ئۇلارنىڭ بەزىسى: «ئىبراھىم ئاتلىق بىر يىگىتنىڭ ئۇلارنى ئەيىبلەگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدۇق (يەنى شۇ قىلغان بولۇشى مۇمكىن)» دېدى»

باش كاھىن:

- ئىبراھىمنى نەدىن بولمىسۇن تېپىپ كېلىپ، سوراق قىلىڭلار! - دېدى.

ئىبراھىم كەلتۈرۈلۈپ سوراق قىلىنىشقا باشلىدى:

«ئىبراھىم! بۇتلىرىمىزنى مۇشۇنداق قىلغان سەنمۇ؟»

ئىبراھىم كۈلۈمسىردى ۋە بوينىغا پالتا ئېسىغلىق چوڭ بۇتنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

«(ياق) بەلكى ئۇلارنىڭ مۇشۇ چوڭى شۇنداق قىلدى، ئەگەر ئۇلار سۆزلىيەلسە، (كىمنىڭ چاققانلىقىنى) ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىدىن سوراپ بېقىڭلار!» دېدى. باش كاھىن:

- كىمدىن سورايمىز؟ - دېدى. ئىبراھىم:

- ئىلاھلىرىڭلاردىن سوراڭلار. سوراقتا تارتقۇچى:

- سەن بىزنىڭ ئىلاھلىرىمىزنىڭ سۆزلىيەلمەيدىغانلىقىنى بىلىسەن، - دېدى. ئىبراھىم:

- سۆزلىيەلمەيدىغان، پايدا - زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان نەرسىگە قانداق ئىبادەت قىلىۋاتىسىلەر؟ ئويلاپ باقتىڭلارمۇ؟ ئەقىلڭلار نەگە كەتتى؟ ئىلاھلىرىڭلارنىڭ ئەڭ چوڭىنى قارىتىپ قويۇپ، قالغانلىرىنى پاقاچلاپ تاشلىدىم. بۇ ئىلاھلار ئۆزلىرىنى زىيان - زەخمەتتىن ساقلاپ قالالمىدى. سىلەرگە قانداق ياخشىلىق قىلالىسۇن؟ ئويلاپ باقتىڭلارمۇ؟ پالتىنى ئەڭ چوڭ بۇتنىڭ بوينىغا ئېسىپ قويدۇم. بۇت: نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلىسەن؟ - دېيەلمىدى.

ئۇ سۆزلىيەلمەيدۇ، ئاڭلىيالمايدۇ، ھەرىكەتلىنەلمەيدۇ، پايدا - زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ.

ئۇ، ئىلاھ ئەمەستۇر، پەقەتلا تاشتۇر،

كۆزى كور، تىلى يوق، قۇلقى گاستۇر.

ئۇنىڭغا چوقۇنغان ئەقىلسىزلەرنىڭ،

سۈرە ئەنبىيا 60 - ئايەت.

سۈرە ئەنبىيا 62 - ئايەت.

سۈرە ئەنبىيا 63 - ئايەت.

بېشىغا نېمە كۈن كەلسىمۇ ئازدۇر.

...

ئۇلۇغ ئاللاھ سۈرە ئەنبىيادا مۇنداق دەيدۇ:

﴿مۇسا، ھارۇنلاردىن بۇرۇن﴾ بىز ئىبراھىمغا ھەقىقەتەن (دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ياخشىلىق يوللىرىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان) ھىدايەت ئاتا قىلغان ئىدۇق، بىز ئۇنىڭ (پەيغەمبەرلىكىنىڭ ئەھلى) ئىكەنلىكىنى بىلەتتۇق. ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم (كۇففارلار چوقۇنۇۋاتقان بۇتلارنى مەنسىتمەي) ئاتىسىغا ۋە قەۋمىگە: «سەلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇتلار نېمە؟ (يەنى سەلەر نېمە ئۈچۈن بۇ بۇتلارغا چوقۇنسىلەر؟)» دېدى. ئۇلار: «ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ ئۇلارغا ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى بىلىمىز (يەنى ئۇلارغا ئاتا - بوۋىلىرىمىزغا تەقلىت قىلىپ چوقۇنىمىز)» دېدى. ئىبراھىم: «سەلەر مۇ، ئاتا - بوۋاڭلارمۇ (پايدا - زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان، ئاڭلىمايدىغان جانسىز بۇتلارغا چوقۇنغانلىقىڭلار ئۈچۈن) ھەقىقەتەن روشەن گۇمراھلىقتا سەلەر» دېدى. ئۇلار: «سەن راست دەۋاتامسەن ياكى چاقچاق قىلىۋاتامسەن؟» دېدى. ئىبراھىم ئېيتتى: «ئۇنداق ئەمەس، سەلەرنىڭ (ئىبادەت قىلىشىڭلارغا لايىق) پەرۋەردىگارىڭلار ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پەرۋەردىگارىدۇر، ئۇلارنى ئۇ ياراتقان، مەنمۇ ئۇنىڭغا (قەتئىي دەلىللەر بىلەن) گۇۋاھلىق قىلغۇچىلاردىنمەن. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەلەر قايتىپ كەتكەندىن كېيىن چوقۇم بۇتلىرىڭلارنى (چېقۇۋېتىشىڭلارنىڭ) ئامالىنى قىلىمەن.» ئىبراھىم بۇتلارنى چېقىپ پارچە - پارچە قىلىۋەتتى، ئۇلارنىڭ قايتىپ كېلىپ (بۇتلارنى كىمىنىڭ چاققانلىقىنى سورىشى ئۈچۈن) پەقەت چوڭ بۇتنى (چاقماي) قالدۇردى. (ئۇلار بايرامدىن قايتىپ كېلىپ بۇتلىرىنىڭ چېقۇۋېتىلگەنلىكىنى كۆرۈپ): «بۇتلىرىمىزنى مۇنداق قىلغان كىم؟ ئۇ ھەقىقەتەن زالىم ئىكەن» دېدى. (ئۇلارنىڭ بەزىسى): «ئىبراھىم ئاتلىق بىر يىگىتنىڭ ئۇلارنى ئەيىبلىگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدۇق (يەنى شۇ قىلغان بولۇشى مۇمكىن)» دېدى. ئۇلار (نەمرۇد بىلەن ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ چوڭلىرى): «ئىبراھىمنى كىشىلەرنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىڭلار، (ئىبراھىمنىڭ بۇتلارنى ئەيىبلىگەنلىكىگە) ئۇلار گۇۋاھلىق بەرسۇن» دېدى. ئۇلار: «ئىبراھىم! بۇتلىرىمىزنى مۇشۇنداق قىلغان سەنمۇ؟» دېدى. ئىبراھىم: «(ياق) بەلكى ئۇلارنىڭ مۇنۇ چوڭى شۇنداق قىلدى، ئەگەر ئۇلار سۆزلىيەلسە، (كىمىنىڭ چاققانلىقىنى) ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىدىن سوراپ بېقىڭلار!» دېدى. ئۇلار بىر - بىرىنى ئەيىبلەپ: «(سەلەر بۇتلارغا چوقۇنۇشتا) ھەقىقەتەن زالىمىسەلەر» دېدى. ئاندىن ئۇلار (خىجالەتچىلىكتىن) باشلىرىنى تۆۋەن سېلىپ: «بۇلارنىڭ گەپ قىلالمايدىغانلىقىنى سەن ئوبدان بىلىسەنغۇ؟» دېدى. ئىبراھىم ئېيتتى: «سەلەر ئاللاھنى قويۇپ سەلەرگە ھېچ پايدا يەتكۈزەلمەيدىغان ۋە زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان بۇتلارغا چوقۇنامسىلەر؟ سەلەرگە ۋە ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلارغا تۇفى! سەلەر چۈشەنمەمسەلەر؟» ئۇلار ئېيتتى:

«ئىبراھىمنى كۆيدۈرۈڭلار، ئىلاھلىرىڭلارغا ياردەم بېرىڭلار، ئەگەر ئۇلارغا ھەقىقىي ياردەم بەرمەكچى بولساڭلار» ﴿﴾

ئىبراھىم مەنتىقىلىق پىكىرلەر ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئاغزىنى تۇتۇقلىدى. ئۇلار بولسا، ئۇنى ئوتقا تاشلاپ، كۆزدىن يوقاتماقچى بولدى.

سوراقچىلار ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن دەرغەزەب بولدى. سوراقتىن كېيىن، ئۇنىڭ ئۈستىدىن (ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنىشى كېرەك بولغان) بىرمۇنچە تۆھمەت توقۇپ چىقىلدى.

ئۇلار پىكىر، پىرىنسىپ ۋە دەلىل - ئىسپات كۈرىشىدە ئىبراھىمغا يېڭىلىپ قالدى.

ئىبراھىم ئۇلارنى (مەسخىرە قىلغان ھالدا) چوڭ بۇتنىڭ ئالدىغا ئەۋەتتى ۋە باشقا بۇتلارنى چېقىۋېتىش قىلمىشىنى ئۇنىڭ بوينىغا ئارتىپ قويدى. ئاندىن ئۇلارغا ئىلاھلاردىن ئۇلارنى كىمنىڭ پارچىلىۋەتكەنلىكىنى سورىشىنى ئېيتتى. ئەمما ئۇ «ئىلاھلار سۆزلىيەلمەيتتى. ئىنسانلار سۆزلىيەلمەيدىغان، ئاڭلىيالمايدىغان نەرسىلەرنى قانداقسىگە ئۆزلىرىنىڭ ئىلاھى قىلىۋالدى؟... دەلىل مات بولسا، زوراۋانلىق ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. ئۇلارنىڭمۇ دەلىلى مات بولۇۋىدى، ھەقىقىي قوبۇل قىلماسلىق ئوتتۇرىغا چىقتى ۋە ئۇنىڭ (يەنى ئىبراھىمنىڭ) كۆيدۈرۈپ يوقىتىلىشىغا قارار بېرىلدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم قولغا ئېلىندى، يېقىلغۇ تەييارلىقى باشلاندى.

ناھەق قارارنىڭ سەۋەبلىرى شۇ جۈملىگە مۇجەسسەملەنگەندى: «ئىبراھىمنى كۆيدۈرۈڭلار، ئىلاھلىرىڭلارغا ياردەم بېرىڭلار، ئەگەر ئۇلارغا ھەقىقىي ياردەم بەرمەكچى بولساڭلار».

...

ھەممەيلەن ئىشقا كىرىشتى.

ئىبراھىمنى كۆيدۈرۈش تەييارلىقى باشلاندى. پۈتۈن مەملىكەتكە خەۋەر بېرىلدى.

ئىنسانلار ئىلاھلىرىغا ھۈرمەتسىزلىك قىلىپ، ئۇلارنى چېقىپ تاشلىغان ۋە گۇناھىنى بوينىغا ئېلىپ، كاھىنلارنى مەسخىرە قىلغان ئادەمنىڭ جازاغا تارتىلىشىنى كۆرۈش ئۈچۈن يېزا - قشلاق، تاغ - بوستان ۋە باشقا شەھەرلەردىن كېلىشكە باشلىدى.

خەلق بىر يەرنى چوڭقۇر كولاپ، ئىچىگە دەرەخ، تاختاي، ئوتۇنلارنى تاشلاپ تۈلدۈردى. ئاندىن ئازگالغا ئوت ياقىتى. ئىبراھىمنى ئوتنىڭ ئۈستىگە تاشلاش ئۈچۈن مەنچاناق تەييارلاپ قويۇلغانىدى. ئىبراھىمنىڭ پۇت - قولىنى باغلاپ، مەنچاناققا ياتقۇزدى. ئوت تۇتۇشۇپ، يالقۇنى ئاسمان - پەلەك ئۆرلەشكە باشلىدى. خەلق ئوتنىڭ تەپتىگە چىدىيالماي، ئازگالدىن نېرى بېرىپ تۇرۇشتى. چوڭ كاھىن ئىبراھىمنى ئوتقا تاشلاش ئەمرىنى بەردى.

جىبرىئىل كەلدى ۋە ئىبراھىمنىڭ باش تەرىپىدە تۇرۇپ ئۇنىڭدىن:

- ئىبراھىم! ياردەم كېرەكمۇ؟ - دەپ سورىدى. ئىبراھىم:

- ياق، سېنىڭ ياردىمىڭ كېرەك ئەمەس، - دېدى.

مەنچاناق كېرىلىپ ئېتىلدى. ئىبراھىم پۇلاڭلاپ بېرىپ ئوتنىڭ ئۈستىگە چۈشتى. ئىبراھىم ئوتنىڭ ئىچىگە خۇددى پەشتاقلارنى دەسسەپ نەمخۇش بىر باغنىڭ ئىچىگە چۈشكەندەك چۈشتى. ئوت لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتاتتى، ئەمما ئۇنى كۆيدۈرمەيتتى. ئۇلۇغ ئاللاھ ئوتقا ئەمر قىلغانىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز ئوتقا: «ئى ئوت! ئىبراھىمغا سالقىن ۋە ئامانلىق (بەخش ئېتىدىغان) بولۇپ بەرگىن!» دېدۇق﴾ .

ئوت ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن ئىبراھىمغا سالقىن ۋە ئامانلىق بەخش ئەتتى. پەقەتلا ئۇنىڭ پۇت - قولى باغلانغان يىپلارنى كۆيدۈرۈۋەتتى. ئىبراھىم ئوتنىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا، خۇددى باغدا ئولتۇرغاندەك ئولتۇرۇپ، پەرۋەردىگارىغا ھەمدۇسانا ئېيتاتتى. قەلبىدە ئاللاھ سۆيگۈسىدىن باشقا نەرسە يوق ئىدى.

ئۇنىڭ قەلبىدە قورقۇنچتىن ئەسەر قالمىغانىدى. ئوت ئىسسىق ھاۋانى سالقىنلىتىدىغان سۆرۈن شامالغا ئايلانغانىدى. ئۇنىڭغا ئوخشاش ئاللاھنى سۆيىدىغانلار ھېچنېمىدىن قورقمايدۇ. چۈنكى، قورقۇش كەلمىسى ئۇنىڭ لۇغىتىدىن چىقىرىۋېتىلگەن.

...

خەلق توپى، قەۋم چوڭلىرى ۋە كاھىنلار ئوتنى كۆزىتىپ نېرىدا ئولتۇراتتى. ئوتنىڭ تەپتىدىن يۈزلىرى لاۋۇلداپ يېنىۋاتاتتى. ئوت خېلى ئۇزۇن ۋاقىتقىچە چاراسلاپ كۆيدى. ھەتتا بەزى مۇشرىكلارغا ئوت مەڭگۈ ئۆچمەيدىغاندەك بىلىنىپ كەتتى. ئوت ئۆچكەندىن كېيىن، ئىبراھىمنىڭ كىرىپ كەتكەن پېتى يېنىپ چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردى. مۇشرىكلارنىڭ يۈزلىرى ئىس - تۈتەكتىن قاپقارا بولۇپ كەتكەنىدى، ئەمما ئىبراھىمنىڭ يۈزىدىن نۇر چاقناپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ كىيىملىرىنىڭ يېرىمى ئۈستىگە چۈشكەن ئوت ئۇچقۇنلىرىدا كۆيۈپ كەتكەنىدى، ئەمما ئىبراھىمنىڭ كىيىمى ئۆز پېتى ئىدى. ئۇلارنىڭ ئۈستى - بېشىنى كۈل باسقانىدى، ئەمما ئىبراھىمنىڭ ئۈستى - بېشىدا كۈل ياكى ئىس - تۈتەكتىن ئەسەر يوق ئىدى.

ئىبراھىم ئوتنىڭ ئىچىدىن خۇددى باغنىڭ ئىچىدىن چىققاندەكلا يېنىپ چىققانىدى.

مۇشرىكلار ھاياجىنىنى باسالماي ۋار - جۇر قىلىشتى.

ئۇلارنىڭ قىلمىشى مەسخىرىلىك ھالدا مەغلۇپ بولدى.

﴿ئۇلار ئىبراھىمغا زىيانكەشلىك قىلماقچى بولدى، بىز ئۇلارنى ئەڭ زىيان تارتقۇچى قىلدۇق﴾ .

ئىبراھىمنىڭ بۇ ۋاقتتا نەچچە ياشتا ئىكەنلىكى ھەققىدە مەلۇمات يوق. قۇرئاندا، ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك بېرىلگەن يېشىمۇ بايان قىلىنمىغان.

كونا مەنبەلەردىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، قەۋمنىڭ ئۇنىڭ ھەققىدە قىلغان شۇ سۆزى ئېتىبارغا ئېلىنسا، ھەزرىتى ئىبراھىم ئۇ ۋاقىتلاردا تېخى ياش يىگىت ئىدى:

﴿ئىبراھىم ئاتلىق بىر يىگىتنىڭ ئۇلارنى ئەيىبلەنگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدۇق (يەنى شۇ قىلغان بولۇشى مۇمكىن)﴾ .

«ئەزىز بەرنابا ئىنجىلى»دا، ئىبراھىمنىڭ بۇتلارنى ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسى بېرىلىشتىن بۇرۇن چاققانلىقى تەسۋىرلەنگەن. «بەرنابا ئىنجىلى» نىڭ 29 - بابىدا مۇنداق دېيىلگەن:

ئىبراھىم ئۆزىنى چاقىرىۋاتقان بىر ئاۋاز تۇيدى.

ئىبراھىم: مېنى چاقىرغان كىم؟ - دەپ سورىدى.

بىرى: مەن ئاللاھنىڭ پەرىشتىسى جىبرىئىل بولمەن، - دېدى. ئىبراھىم قورقۇپ كەتتى. پەرىشتە: ئىبراھىم، قورقمىغىن! چۈنكى سەن ئاللاھنىڭ دوستى سەن. سەن بۇتپەرەسلەرنىڭ ئىلاھلىرىنى چېقىپ تاشلىغاندىن كېيىن، پەرىشتە ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ پەرۋەردىگارى سېنى تاللىدى ۋە سەن ھايات كىتابىغا كىرگۈزۈلدىڭ، - دەپ ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى.

«بەرنابا ئىنجىلى» نىڭ بايانلىرى داۋاملىشىدۇ: ئىبراھىم پەرىشتە ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ پەرۋەردىگارىغا ئىتائەت قىلىش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ نېمە قىلىشى كېرەكلىكىنى سورىدى.

جىبرىئىل ئۇنىڭغا: ئاۋۇ بۇلاققا بېرىپ يۇيۇنغىن (تاھارەت ئالغىن)، ئاندىن پەرۋەردىگارىڭ بىلەن سۆزلىشىش ئۈچۈن تاغقا چىققىن! - دېدى.

ئىبراھىم تاغقا چىقتى. بىر يەردە تىزلىنىپ ئولتۇردى. پەرۋەردىگارى ئۇنىڭغا نىدا قىلدى.

ئىبراھىم: ماڭا گەپ قىلىۋاتقان كىم؟ - دەپ سورىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ: ئىبراھىم! مەن سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭ بولمەن، - دېدى.

ئىبراھىم ھاياجاندىن يۈزىنى يەرگە سۈرۈپ سەجدە قىلدى ۋە مۇنداق دېدى: ئى پەرۋەردىگارىم! بەندەڭ (ھاياجاندىن) كۈل - تۇپراق بولۇپ كەتكەن تۇرسا، سۆزلىرىڭ ئۇنىڭ قولىغا قانداق كىرسۇن؟!

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنى ئورنىدىن تۇرۇشقا بۇيرىدى. چۈنكى، ئاللاھ ئۇنى ئۆزىنىڭ بەندىسى قىلىپ تاللىغانىدى. ئۇنى ۋە ئۇندىن كېيىنكىلەرنى مۇبارەك قىلدى.

...

بۇ رىۋايەتتە ئىبراھىمنىڭ تاللانغان ۋاقتى ۋە ئۇ بۇتلارنى پاچاقلاپ تاشلىغاندىن كېيىن، پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسى تاپشۇرۇلغانلىقى ئىزاھلاپ بېرىلمەكتە.

بەلكى قۇرئاننىڭ بەقەرە سۈرىسىدە تەسۋىرلەنگەن شۇ دەقىقىلەر ئاللاھنىڭ بەندىسى ئىبراھىمغا تەجەللى قىلغان نۇرلۇق دەقىقىلەرنىڭ تەسۋىرى بولۇشى مۇمكىن:

﴿ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارى ئۇنىڭغا: «(پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئەمرىگە) ئىتائەت قىلغىن» دېدى. ئۇ: «ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىغا ئىتائەت قىلدىم» دېدى.﴾

قۇرئاندا، ئاللاھنىڭ ئىبراھىمنى قاچان پەيغەمبەرلىككە تاللىغانلىقى بايان قىلىنمىغان. شۇڭا بۇ ھەقتە ئېنىق بىر نەرسە دېيەلمەيمىز.

بىز پەقەت ئىبراھىمنىڭ يۇلتۇزلارغا ۋە بۇتلارغا چوقۇنغۇچىلارغا ئوچۇق دەلىل كەلتۈرگەنلىكىنى ۋە نۆۋەتنىڭ تەكەببۇرلۇق قىلىپ خۇدالىق داۋاسى قىلغان پادىشاھلارغا كەلگەنلىكىنى بىلىمىز.

ھەزرىتى ئىبراھىم ئۆزىنىڭ خۇدا ئىكەنلىكىگە ئىشىنىدىغان بىر پادىشاھ بىلەن مۇنازىرىلىشىشكە باشلىدى. بىز بۇ يەردە «ئىشىنىدىغان» تەبىرىنى قوللاندىق، قالغىنىنى ئاللاھ تېخىمۇ ياخشى بىلىدۇ. بەلكى خەلق پادىشاھقا چوقۇنغان بولسا، پادىشاھمۇ ئۇلارنى ئەخمەق كۆرۈپ، ئۇلارنىڭ مەنپەئەتلىرىنى قوغداش نامىدا ئۆزىگە چوقۇنۇشنى قوبۇل قىلغان بولۇشى مۇمكىن. ياكى ئاللاھ ئۇنىڭغا سەلتەنەت ئاتا قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ كۆرەڭلەپ كېتىپ، خۇدالىقنى ئۆزىنىڭ ھەققى دەپ قارىۋالغان بولۇشىمۇ مۇمكىن.

قانداقلا بولمىسۇن، ئۇ پادىشاھ ئۆزىنىڭ بىر ئاجىز بەندە ئىكەنلىكىنى ئۇنۇتقان بولۇپ، ئىچىدىكى ھېس - تۇيغۇ غايىب بولغانىدى. شۇنداق، ئىنسان ئۆزىنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىنى ئۇنۇتقاندى. ھەزرىتى ئىبراھىم ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلەشتى. ئۇ ئىبراھىمنىڭ مۆجىزىسىدىن خەۋەر تاپقان بولۇپ، ئۇنى مۇنازىرىلىشىشكە چاقىرغان ئىدى. ئەمما بۇ پادىشاھنىڭ ئىبراھىمنىڭ قەۋمىدىن ياكى باشقا بىر قەۋمدىن ئىكەنلىكى بىزگە نامەلۇم. بۇ مۇنازىرىدىن كېيىن، شېرىك ئەقىدە قورغىنىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قەلئەسى (يەنى ھۆكۈمدارلارغا چوقۇندىغانلارنىڭ قەلئەسى) مۇ چۆۋۈپ تاشلاندى.

ئۇلۇغ ئاللاھ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿پەرۋەردىگارى توغرىسىدا ئىبراھىم بىلەن مۇنازىرىلەشكەن، ئاللاھنىڭ ئاتا قىلغان پادىشاھلىقى ئۇنى ئىبراھىم بىلەن مۇنازىرىلىشىشكە ئېلىپ كەلگەن ئادەم (يەنى نەمرۇد)نى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئەينى ۋاقىتتا ئىبراھىم (ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دەلىل كۆرسىتىپ): «مېنىڭ پەرۋەردىگارىم (ئۆلۈكنى) تىرىلدۈرەلەيدۇ، (تىرىكنى) ئۆلتۈرەلەيدۇ» دېدى. ئۇ: «مەنمۇ (ئۆلۈكنى) تىرىلدۈرەلەيمەن، (تىرىكنى) ئۆلتۈرەلەيمەن» دېدى (نەمرۇد ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان ئىككى ئادەمنى چاقىرتىپ كېلىپ بىرىنى ئۆلتۈردى، يەنە بىرىنى قويۇپ بەردى). ئىبراھىم (نەمرۇدنىڭ بۇنداق ھاماقەتلىكىنى كۆرۈپ): «ئاللاھ ھەقىقەتەن كۈنى شەرقتىن چىقىرايدۇ، (خۇدالىق داۋاسى قىلىدىغان بولساڭ) سەن ئۇنى غەربتىن چىقىرىپ باققىن» دېدى. (بۇنداق پاكىت ئالدىدا) كاپىر ئېغىز ئاچالماي قالدى. ئاللاھ زالىم قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ.﴾

ئۇلۇغ ئاللاھ بۇ پادىشاھنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئالدى. چۈنكى ئۇنى تىلغا ئېلىش ئەھمىيەتسىز ئىدى. ئۇنىڭ ھېس - تۇيغۇلىرىنىمۇ تىلغا ئالدى، شۇنداقلا، ئىبراھىم بىلەن ئۇنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن ئۇزۇن سۆھبەتنىمۇ تىلغا ئالدى. ئېھتىمال پادىشاھ ئىبراھىمغا:

- سېنىڭ يېڭى بىر ئىلاھقا دەۋەت قىلىۋاتقانلىقىڭنى ئاڭلىدىم، - دېدى. ئىبراھىم:
- دۇنيادا يېڭى ئىلاھ، كونا ئىلاھ دەپ ئاتىلىدىغان گەپ يوق. ئى پادىشاھ! يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، - دېدى. پادىشاھ:

- سېنىڭ رەببىڭ مەن قىلالمايدىغان قايسى ئىشنى قىلالايدۇ؟ - دەپ سورىدى. پادىشاھ مەغرۇرلۇق ۋە تەكەببۇرلۇق كېسىلىگە گىرىپتار بولغانىدى. خەلقنىڭ ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشى، ئۇنىڭ تەكەببۇرلۇقىنى تېخىمۇ ئاشۇرۇۋەتتى. ئىبراھىم پادىشاھنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ تۇردى ۋە ئىشنىڭ تېگىگە يەتتى. ئۇ سالماقلىق بىلەن:

﴿پەرۋەردىگارىم (ئۆلۈكنى) تىرىلدۈرەلەيدۇ، (تىرىكنى) ئۆلتۈرەلەيدۇ﴾ دېدى.
پادىشاھ: ﴿مەنمۇ (ئۆلۈكنى) تىرىلدۈرەلەيمەن، (تىرىكنى) ئۆلتۈرەلەيمەن﴾ دېدى.

ئىبراھىم پادىشاھتىن قانداق تىرىلدۈرۈپ، قانداق ئۆلتۈرىدىغانلىقىنى سورىدى، چۈنكى ئۇنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. پادىشاھ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان ئىككى ئادەمنى چاقىرتىپ بىرىنى ئۆلتۈردى، يەنە بىرىنى قويۇۋەتتى. بۇ ئۇنىڭ تىرىكىنى ئۆلتۈرۈپ، ئۆلۈكنى تىرىلدۈرەلەيدىغانلىقىنىڭ ئىسپاتى ئىدى. ئىبراھىم ئۆز ئىچىدە پادىشاھنىڭ ھاماقەتلىكىگە كۈلۈپ تاشلىدى. ئەمما ئۇ پادىشاھنىڭ ئاجىزلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن:

سۈرە بەقەرە 285 - ئايەت.
سۈرە بەقەرە 258 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە بەقەرە 258 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

﴿ئاللاھ ھەقىقەتەن كۈنىنى شەرقتىن چىقىراالايدۇ، (خۇدالىق داۋاسى قىلىدىغان بولساڭ) سەن ئۇنى غەربتىن چىقىرىپ باققىن﴾ دېدى.

پادىشاھ ئىبراھىمنىڭ سۆزلىرىنى قۇلاق سېلىپ ئاڭلاۋاتاتتى. ئىبراھىمنىڭ ئەڭ ئاخىرقى سۆزلىرىنى ئاڭلاپ تىلى تۇتۇلۇپ قالدى. ئۆزىنىڭ ئاجىز ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ ھەيران قالغان پادىشاھ، ئىبراھىمغا جاۋاب بېرەلمىدى. ئىبراھىم ئۇنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغانىدى. ئىبراھىم ئاللاھنىڭ قۇياشنى شەرقتىن چىقىرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ (يەنى پادىشاھ) كۈنىنى غەربتىن چىقىراالامدۇ؟ كائىناتنىڭ (ئاللاھنىڭ يارىتىشىغا ئۇيغۇن شەكىلدە) ھەرىكەتلىنىش قانۇنىيەتلىرى بار. ھېچبىر مەخلۇقنىڭ بۇ قانۇنىيەتكە كۈچى يەتمەيدۇ. ئەگەر پادىشاھ ئۆزىنىڭ خۇدالىق داۋاسىدا راستچىل بولسا، كائىناتنىڭ قانۇنىيەتلىرىنى ئۆزگەرتىپ باقسۇن!

شۇنىڭ بىلەن، پادىشاھ ئۆزىنىڭ ئاجىز ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ ئىبراھىمنىڭ سۆزلىرى ئالدىدا داڭقېتىپ قالغانىدى. ئۆزىنىڭ قويغان - تۇتقىنىنى بىلەلمەيتتى. مۇشۇرىك پادىشاھنىڭ يالغانچىلىقىنى پاش قىلغان ئىبراھىم سارايدىن چىقىپ كەتتى.

...

ئىبراھىمنىڭ نامى پۈتۈن مەملىكەتكە پۇر كەتتى. ئىنسانلار ئۇنىڭ مۆجىزىسى ۋە ئوتتىن قۇتۇلۇپ چىققانلىقىنى ئېغىزدىن ئېغىزغا سۆزلەپ يۈرەتتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا يەنە پادىشاھ بىلەن ئۇنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن مۇنازىرىدە، ئۇنىڭ پادىشاھنى مات قىلغانلىقى، پادىشاھنىڭ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالغانلىقى ھەققىدىكى سۆز - چۆچەكلەر تارقالدى. ئىبراھىم خەلقىنى تەۋھىد يولىغا دەۋەت قىلىشنى داۋاملاشتۇردى. قەۋمىنى ھىدايەتكە ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن كۆپ تىرىشچانلىق كۆرسەتتى. ھەرخىل ۋاسىتىلەر ئارقىلىق ئۇلارنى قايىل قىلىشقا تىرىشاتتى. ئۇ قەۋمىگە قانچە يېقىنچىلىق قىلغانسېرى، قەۋمى ئۇنىڭدىن شۇنچە بىزار بولاتتى. قەۋمىدىن ئۇنىڭغا پەقەت بىر ئەر، بىر ئاياللا ئىمان ئېيتتى. ئايالنىڭ ئىسمى سارە بولۇپ، كېيىنكى يىللىرى ئىبراھىمغا ياتلىق بولدى. ئەر بولسا، لۇت ئىدى. كېيىنكى يىللىرى ئۇمۇ پەيغەمبەر بولدى. ئىبراھىم ئۇ ئىككىسىدىن باشقىسىنىڭ ئىمان ئېيتمايدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىپ، ھىجرەت قىلىش قارارىغا كەلدى.

ھىجرەت قىلىشتىن بۇرۇن، ئاتىسىنى ئىمانغا دەۋەت قىلدى. ئەمما ئۇ ئاتىسىنىڭ ئاللاھنىڭ دۈشمىنى ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭ ئىمان ئېيتىش نىيىتىنىڭ يوقلۇقىنى بىلىپ، ئۇنىڭدىن يىراقلاشتى ۋە مۇناسىۋىتىنى پۈتۈنلەي ئۈزدى.

بۇ خىل ئەھۋال پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرىدە ئىككىنچى قېتىم كۆرۈلدى.

ھەزرىتى نۇھنىڭ قىسسىسىدە، ئاتىسى پەيغەمبەر، ئوغلى مۇشرىك ئىدى. ئىبراھىمنىڭ قىسسىسىدە، ئوغلى پەيغەمبەر، ئاتىسى مۇشرىك چىقتى. ھەر ئىككى قىسسىدە، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاتا - ئوغۇللىقتىن كېچىپ، مۇشرىكتىن يىراق تۇرغانلىقى ئېلان قىلىنماقتا. ئاللاھ بۇ ئارقىلىق ئىنسانلار ئارىسىدىكى ھەقىقىي مۇناسىۋەتنىڭ قانداشلىق مۇناسىۋىتى ئەمەس، بەلكى ئېتىقادىي مۇناسىۋەت ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەكتە.

ئۇلۇغ ئاللاھ تۆۋبە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

«ئىبراھىمنىڭ ئاتىسىغا مەغپىرەت تەلەپ قىلىشى ئۇنىڭغا ئىلگىرى قىلغان ۋەدىسىنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئىدى. ئۇنىڭغا ئاتىسىنىڭ ئاللاھنىڭ دۈشمىنى ئىكەنلىكى ئېنىق مەلۇم بولغاندىن كېيىن، ئۇ ئاتىسى بىلەن ئادا - جۇدا بولدى. ئىبراھىم ھەقىقەتەن كۆپ ئاھ چەككۈچى (يەنى كۆڭلى يۇمشاق)، (يەتكەن ئەزىيەتلەرگە) چىداملىق ئىدى.»

ھەزرىتى ئىبراھىم يۇرتىدىن ئايرىلىپ، ھىجرەت يولىغا چۈشتى. ئالدى بىلەن، ئۇر ۋە ھاران دېگەن شەھەرلەرگە باردى. ئاندىن ئايالى بىلەن بىللە پەلەستىن تەرەپكە ئۆتۈپ كەتتى. ئايالى ئۇنىڭغا ئەگەشكەن بىردىنبىر ئايال ئىدى. ئۇنىڭغا ئەگەشكەن بىردىنبىر ئەر لۇت ئۇنىڭغا ھەمراھ بولدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئەنكەبۇت سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

«لۇت ئىبراھىمغا ئىمان ئېيتتى. ئىبراھىم ئېيتتى: «مەن چوقۇم پەرۋەردىگارىم تەرىپىگە ھىجرەت قىلىمەن (يەنى ئاللاھنىڭ رازىلىقىنى ئىزدەش يۈزىسىدىن ۋە تىنىمنى تەرك ئېتىپ، ئاللاھ ئەمر قىلغان جايغا ھىجرەت قىلىپ بارىمەن). ئاللاھ ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.»

...

ئىبراھىم پەلەستىندىن كېيىن، مىسىرغا باردى. ئۇ يول بويى ئىنسانلارنى ئاللاھقا ئىمان ئېيتىشقا دەۋەت قىلاتتى، بۇ يولدا تىرىشچانلىق كۆرسىتەتتى، زەئىپ ۋە مىسكىنلەرگە ياردەم بېرەتتى، ئىنسانلارغا ئادىللىق بىلەن مۇئامىلە قىلاتتى، ئۇلارنى ھەق ۋە ھەقىقەتكە يۈزلەندۈرەتتى.

ئايالى سارەدىن پەرزەنتلىك بولالمىدى. مىسىر پادىشاھى ئۇنىڭ خىزمىتى ئۈچۈن مىسىرلىق چۆرىدىن بىرنى بەرگەندى. ئىبراھىم ياشىنىپ قالغانىدى. ئاللاھ يولدا ئۆتكەن ئۆمرى چاچلىرىنى ئاقارتىپ، بېلىنى مۈكچەيتىپ قويغانىدى. سارە مۇنداق دەپ ئويلىدى: «بىز قېرىپ قالغان بولساقمۇ، تېخىچە يالغۇز ياشاۋاتىمىز. مەن پەرزەنتلىك بولالمىدىم. مىسىرلىق چۆرىنى ئېرىمگە ئېلىپ بەرسەم قانداق بولار؟» مىسىرلىق

چۆرىنىڭ ئىسمى ھاجەر ئىدى. شۇنىڭ بىلەن، سارە ئىبراھىمنى ھاجەرگە ئۆيلەپ قويدى. ھاجەر بىر ئوغۇل پەرزەنتلىك بولدى. ئاتىسى ئۇنىڭغا ئىسمائىل دەپ ئات قويدى. ھاجەر ئىسمائىلنى تۇغقان چاغدا ئىبراھىم ياشنىپ قالغانىدى.

...

ھەزرىتى ئىبراھىم بۇ دۇنيادا ئاللاھقا ئىبادەت قىلىپ، ھەمدۇسانا ئېيتىپ ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاپ ئۆتتى.

ئىبراھىمنىڭ ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ماڭغان مۇساپىسىنىڭ ئۇزۇنلۇقىنى بىلمەيمىز. ئۇ داۋاملىق تۈردە ئاللاھ تەرەپكە قاراپ ماڭاتتى.

مەيلى ئۆيىدە ئولتۇرسۇن ياكى قەدەملىرى ئۇنى دۇنيادا كەزدۈرسۇن، ئۇ داۋاملىق ئاللاھ تەرەپكە ماڭاتتى. چۈنكى ئۇ دۇنيادىكى بۇ كۈنلەردىن كېيىن، ئۆلۈمنىڭ كېلىدىغانلىقىنى، ئاندىن سۇرنىڭ چېلىنىدىغانلىقىنى، قىيامەتنىڭ قايىم بولىدىغانلىقىنى ۋە ئۆلۈكلەرنىڭ قايتا تىرىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى.

ھاياتىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىدە، ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ قەلبى ھۇزۇر، سۆيگۈ ۋە ئىمان بىلەن تولدى. بىر كۈنى، ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ قولىنىڭ قانداق ئىشلەيدىغانلىقىنى ۋە قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى ئۇ كۈنى (يەنى قىيامەت كۈنىنى) كۆرۈشنى ئارزۇ قىلدى. ئاللاھ بۇ ئەھۋال ھەققىدە سۈرە بەقەرەدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم: «پەرۋەردىگارىم! ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىڭنى ماڭا كۆرسەتكىن» دېدى. ئاللاھ: «(ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرەلەيدىغانلىقىمغا) ئىشەنمىدىڭمۇ؟» دېدى. ئىبراھىم: «ئىشەندىم، لېكىن كۆڭلۈم (تېخىمۇ) قارار تاپسۇن ئۈچۈن (كۆرۈشنى خالايمەن)» دېدى﴾ .

ئىمان ئېيتىش بىلەن بىرلىكتە، قەلبىنىڭ ئەمىن تېپىشىنى تەلەپ قىلىش، پەقەت ئاللاھ سۆيگۈسىنىڭ دەرىجىلىرىدىن بىرىدۇر.

﴿ئاللاھ ئېيتتى: «قۇشتىن تۆتنى ئالغىن، ئۇلارنى ئۆزەڭگە توپلىغىن (يەنى ئۇلارنى پارچىلاپ گۆشلىرى بىلەن پەيلىرىنى ئارىلاشتۇرغىن)، ئاندىن ھەر بىر تاغقا ئۇلاردىن بىر بۆلۈكنى قويغىن، ئاندىن ئۇلارنى چاقىرغىن، سېنىڭ ئالدىڭغا ئۇلار چاپسان كېلىدۇ.﴾

ئىبراھىم ئاللاھنىڭ ئەمرى بويىچە قىلدى.

قۇشتىن تۆتنى پارچىلاپ، تاغلارغا قويدى. ئاللاھنىڭ نامى بىلەن ئۇلارنى ئۆزىگە چاقىردى. پەيىلەر ئۇچۇپ كېلىپ، قاناتلارغا يەرلەشتى. پوكانلار باشلارنى ئىزدىدى.

سۈرە بەقەرە 260 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە بەقەرە 260 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

قۇشلارنىڭ پارچىلانغان بەدەنلىرى ئەنە شۇ تەرىقىدە بىر - بىرىنى ئىزدەپ ھەر تەرەپكە ئۇچۇشقا باشلىدى. قوۋۇرغا سۆڭەكلىرى يۈرەكلەر بىلەن خۇددى ئاشىق - مەشۇقلاردەك، بىر - بىرىنى ئوڭايلا تېپىشتى. پارچىلانغان يەرلەر بىر - بىرىگە يېپىشتى. بىر قۇش ناھايىتى تېزلىك بىلەن ئۇچۇپ كېلىپ، ئۆزىنى ئىبراھىمنىڭ قۇچىقىغا ئاتتى. بەزى تەپسىر شۇناسلار بۇ ۋەقەنىڭ ئىبراھىمنىڭ ھەۋسى تۈپەيلىدىن مەيدانغا كەلگەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويسا، بەزىلىرى ئۇنىڭ ئاللاھنىڭ قولىنى قانداق ئىشلىتىدىغانلىقىنى كۆرمەكچى بولغانلىقىدىن مەيدانغا كەلگەن دەپ قارايدۇ. يەنە بەزى تەپسىر شۇناسلار ئۇنىڭ ئاللاھنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بولدى قىلغانلىقىنى ۋە قۇشلارنى پارچىلىمىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويماقتا.

بىز: «بۇ ۋەقە ئاللاھ رازىلىقىنى ئۈمىد قىلىدىغان ئىبراھىمنىڭ ھايات مۇساپىسىدە بېسىپ ئۆتكەن سۆيگۈ دەرىجىلىرىدىن بىرىدۇر» دەپ قارايمىز.

چۈنكى ئىبراھىم ھەمىشە ئارزۇ - ھەۋەسلىك، ئىتائەتمەن، بىر ئىشنى ۋايىغا يەتكۈزمىگۈچە نىيىتىدىن يانمايدىغان بىرى ئىدى.

ئاللاھ كۆزگە كۆرۈنمىگەنلىكى ئۈچۈن، سەپەر ئۇنىڭ دەلىللىرىنى ۋە كۈچ - قۇدرىتىنى ئويلاش شەكلىدە بولۇشى كېرەك.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ بېسىپ ئۆتكەن سەپەرلىرى شۇنداق ئىدى. ئاللاھقا بولغان سۆيگۈسىمۇ ھەم شۇنداق ئىدى. ئۇ سۇغا قانچە قانغانسېرى، شۇنچە كۆپ چاڭقاپ تۇراتتى.

...

بىر كۈنى، ھەزرىتى ئىبراھىم سەھەر ئورنىدىن تۇرۇپ، ئايالى ھاجەرگە ئوغلى ئىسمائىلنى ئېلىپ ئۇزۇن سەپەرگە ئاتلىنىش ئۈچۈن تەييارلىق قىلىشىنى بۇيرىدى. بىر نەچچە كۈندىن كېيىن، ئىبراھىم ئايالى ھاجەر بىلەن ئوغلى ئىسمائىلنى ئېلىپ، ئۇزۇن سەپەرگە ئاتلاندى. ئىسمائىل تېخى سۈتتىن ئايرىلمىغان بوۋاق ئىدى.

ئىبراھىم ئېكىنزارلىقلارنى ئارىلاپ توختىماي ماڭدى، ئاندىن چۆلگە چىقتى، ئۇندىن كېيىن تاغنى ھالقىپ ئۆتۈپ، ئەرەب يېرىم ئارىلى چۆللۈكىگە كىردى. چۆللۈكتە يېمەك - ئىچمەك، دەل - دەرەخ، سۇ، مېۋە دېگەن نەرسىلەردىن ھېچقايسىسى كۆرۈنمەيتتى. يەنى چۆللۈكتە ھاياتتىن ئەسەر يوق ئىدى. ئىبراھىم بىر ۋادىغا يېتىپ كەلدى. شۇ يەردە ئۇلاغلىرىدىن يەرگە چۈشتى. ئىبراھىم ئايالى بىلەن ئوغلىنىڭ يېنىغا ئازراق سۇ بىلەن بىر خالىدا يېمەكلىك قويۇپ، ئۆزى ئەتراپى بىر نەچچە قېتىم چۆرگىلىۋەتكەندىن كېيىن، بىر تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇ قويۇپ قويغان يېمەك - ئىچمەك ئىككى كۈنگىمۇ يەتمەيتتى.

ئايالى ئۇنىڭ كەينىدىن يۈگۈرگەن پېتى: «ئىبراھىم! نەگە ماڭدىڭ؟ بىزنى ھېچنەرسە يوق مۇشۇ يەرگە تاشلاپ قويامسەن؟» دەپ ۋارقىرىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمەي، ئالدىغا قاراپ كېتىۋەردى. ئايالى قايتا ۋارقىرىدى. ئۇ يەنە جاۋاب بەرمىدى. كېيىن، ئۇ بۇنىڭ ئىبراھىمنىڭ ئىلكىدىكى ئىش ئەمەس، بەلكى ئاللاھنىڭ ئەمرى ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئايالى ئۇنىڭدىن: «ئاللاھ ساڭا شۇنداق قىلىشنى بۇيرىدىمۇ؟» دەپ سورىدى. ئىبراھىم: «ھەئە» دېدى. ئىماندار ئايالى: «ئاللاھ سېنى مۇشۇنداق قىلىشقا بۇيرۇغان بولسا، ئۇ بىز بىلەن بىللەدۇر، بىز ھەرگىز زىيان تارتمايمىز» دېدى.

ئىبراھىم يولىنى داۋاملاشتۇردى. ئۇ بىر تاغنىڭ ئېتىكىگە يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، قوللىرىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ ئاللاھقا مۇنداق دەپ دۇئا قىلدى:

﴿پەرۋەردىگارمىز! ئەۋلادىمنىڭ بىر قىسمىنى (يەنى بالام ئىسمائىل بىلەن ئايالىم ھاجەرنى) ناماز ئوقۇسۇن (يەنى ساڭا ئىبادەت قىلسۇن) دەپ سېنىڭ ھۈرمەتلىك ئويۇڭنىڭ قېشىدىكى ئېكىنسىز بىر ۋادىغا (يەنى مەككىگە) ئورۇنلاشتۇردۇم﴾ .

ئاللاھنىڭ ئويى تېخى قايتا ياسالمىغانىدى. يەنى كەئبە تېخى ياسالمىغانىدى. بۇ چۈشەنكىسىز ئىشلاردا ئاللاھنىڭ ناھايىتى بۈيۈك ھېكمىتى بار ئىدى. ئىسمائىل كېيىن ئاتىسى بىلەن بىللە كەئبىنى ياساشقا مەسئۇل بولاتتى. ئاللاھنىڭ ھېكمىتى ئىنسانلارنىڭ ئاستا - ئاستا بۇ يەرگە كېلىپ ماكانلىشىشى ۋە بۇ يەردە (مۇسۇلمانلارنىڭ ئىبادەتلىرىدە يۈزىنى شۇ تەرەپكە قىلىدىغان) كەئبىنىڭ ياسىلىشىدىن ئىبارەت ئىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم ئايالى بىلەن ئوغلىنى ئۇ يەرگە تاشلاپ قويۇپ، ئىنسانلارنى تەۋھىدكە دەۋەت قىلىش ئۈچۈن قايتىپ كەتتى. ھاجەر ئىسمائىلنى ئەمگۈزدى ۋە ئۇسىدى. قۇياشنىڭ ئوتتەك قىزىقى جاننى قاتتىق قىينايتتى. ئىككى كۈندىن كېيىن، سۇ ۋە يېمەكلىك پۈتۈنلەي تۈگىدى. ھاجەرنىڭ سۈتى قۇرىدى. ھەر ئىككىسى ئۇسسۇزلۇقتىن قىيىنلىشقا باشلىدى. ئەھۋال بەكمۇ چاتاق ئىدى.

ئىسمائىل ئۇسسۇزلۇقتىن يىغلاشقا باشلىدى. ھاجەر ئۇنى قويۇپ، سۇ ئىزدەشكە باشلىدى. يۈگۈرگەن پېتى سەفا تۆپىلىكىگە چىقتى. ئۇ يەردە قوللىرىنى پىشانىسىگە تۇتۇپ، ئەتراپتىن قۇدۇق، ئادەم ياكى كارۋاندىك نەرسىلەرنى ئىزدىدى.

لېكىن ۋادىدا ھېچنەمە كۆرۈنمەيتتى.

ھاجەر سەفا تۆپىلىكىدىن چۈشۈپ، ۋادىنى كېسىپ ئۆتۈپ، قارشى تەرەپتىكى مەرۋە تۆپىلىكىگە چىقتى. ئۇ يەردىمۇ ئەتراپقا قارىدى، ئەمما يەنىلا ھېچنەمە يوق ئىدى.

ئۇ يەردىن قايتىپ، ئوغلىنىڭ يېنىغا باردى. ئوغلى قاتتىق ئۇسسۇپ كەتكەچكە، توختىماي يىغلايتتى. ھاجەر يەنە سەفا تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى. تۆپىلىكتە ئەتراپقا بىر

قارۋەتكەندىن كېيىن، مەرۋەگە قاراپ يۈگۈردى. ئىككى تۆپىلىك ئارىسىدا يەتتە قېتىم يۈگۈرۈپ بېرىپ كەلدى. يەتتە قېتىم...

شۇڭا، ھاجىلار ھاجەر ئانا بىلەن بۈيۈك پەيغەمبەر ئىسمائىلنىڭ خاتىرىسى ئۈچۈن ئىككى تۆپىلىك ئارىسىدا يەتتە قېتىم بېرىپ كېلىدۇ.

ھاجەر يەتتىنچى قېتىمدا ھارغىن ۋە سولغۇن ھالەتتە قايتىپ كەلدى. يۈرىكى ئاغزىغا كەپلىشىپ قالاي دەپ قالغانىدى. يىغا ۋە ئۈسسۈزلۈك دەردىدە ئىسمائىلنىڭ ئۈنۈمۈ پۈتۈپ كەتكەنىدى. ھاجەر ئوغلىنىڭ يېنىدا ئولتۇردى.

ئەنە شۇ ئۈمىدسىز پەيتتە، ئۇلارغا ئاللاھنىڭ رەھىمىتى يېتىپ كەلدى. ئىسمائىل يىغلاپ پۈتتىنى يەرگە ئۇرۇۋىدى، يەردىن زەزمە سۈيى ئېتىلىپ چىقىشقا باشلىدى.

شۇنىڭ بىلەن، ئىككىسىنىڭ ھاياتى خەتەردىن قۇتۇلدى.

ھاجەر ئاللاھقا شۈكۈر ئېيتقاندىن كېيىن، سۈنى ئۈچۈملاپ ئىچتى ۋە ئىسمائىلغا ئىچۈردى.

ئۇلارنىڭ ئەتراپىدا ھاياتلىق ھەرىكەتلىنىشكە باشلىدى.

ھاجەرنىڭ: «ئاللاھ سېنى مۇشۇنداق قىلىشقا بۇيرۇغان بولسا، ئۇ بىز بىلەن بىللەدۇر، بىز ھەرگىز زىيان تارتمايمىز» دېگەن سۆزى ئەمەلىيەتكە ئايلانغانىدى.

بەزى كارۋانلار بۇ يەرگە كېلىپ ماكانلىشىشقا باشلىدى. زەزمە سۈيى نۇرغۇنلىغان كىشىلەرنى بۇ يەرگە جەلپ قىلغانىدى.

ئىسمائىل قۇرامىغا يېتىپ قالدى.

ئىبراھىمنىڭ ئەس - يادى ئوغلدا ئىدى. ئۇ ياشىنىپ قالغان ۋاقتتا پەرزەنت يۈزى كۆرگەن بولسىمۇ، ئوغلنى بەكمۇ ياخشى كۆرەتتى. ئۇنىڭ ئوغلغا بولغان سۆيگۈسى يۈزىدىن، ئاللاھ ئىبراھىمنى ناھايىتى چوڭ سىناق بىلەن سىنىغانىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ سافىيات سۈرىسىدە ئىبراھىمنىڭ سىناقتىن ئۆتكۈزۈلگەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:

«ئىبراھىم ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارم مېنى بۇيرۇغان جايغا ھىجرەت قىلىمەن، ئۇ مېنى يېتەكلەيدۇ. پەرۋەردىگارم! ماڭا بىر ياخشى پەرزەنت ئاتا قىلغىن!»
بىز ئىبراھىمغا ناھايىتى مۇلايىم بىر ئوغل بىلەن خۇش خەۋەر بەردۇق. ئۇ ئىبراھىمنىڭ ئىش - كۈشلىرىگە يارىغۇدەك بولغان چاغدا، ئىبراھىم: «ئى ئوغلۇم! مەن سېنى بوغۇزلاپ قۇربانلىق قىلىشقا (ئەمىر قىلىنىپ) چۈشەپتىمەن (پەيغەمبەرلەرنىڭ چۈشى ھەقىقەتتۇر ۋە ئۇلارنىڭ ئىشلىرى ئاللاھنىڭ ئەمرى بويىچە بولىدۇ)، ئويلاپ باققىنا! سېنىڭ قانداق پىكرىڭ بار؟» دېدى. ئۇ ئېيتتى: «ئى ئاتا! نېمىگە بۇيرۇلغان بولساڭ، شۇنى ئىجرا قىلغىن، خۇدا خالىسا (ئۇنىڭغا) مېنى سەۋر قىلغۇچى تاپسەن». ئىككىسى (ئاللاھنىڭ

ئەمرىگە) بويسۇندى، ئىبراھىم ئۇنى (يەنى ئوغلنى بوغۇزلاش ئۈچۈن) يېنى ياتقۇزدى. بىز ئۇنىڭغا: «ئىبراھىم! (ھېلىقى) چۈشنى ئىشقا ئاشۇردۇڭ (يەنى چۈشۈڭدە بۇيرۇلغاننى بەجا كەلتۈردۈڭ)» دەپ نىدا قىلدۇق. بىز ھەقىقەتەن ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنى مۇشۇنداق مۇكاپاتلايمىز. بۇ ھەقىقەتەن روشەن سىناقتۇر. بىز ئۇنىڭ ئورنىغا چوڭ بىر قۇربانلىقنى (يەنى جەننەتتىن چىققان قوچقارنى) بەردۇق. كېيىنكىلەر ئىچىدە ئۇنىڭغا ياخشى نام قالدۇردۇق. ئىبراھىمغا سالام بولسۇن! بىز ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنى مۇشۇنداق مۇكاپاتلايمىز. ئۇ ھەقىقەتەن بىزنىڭ مۇئەممىن بەندىلىرىمىزدىندۇر» .

قاراڭ! ئاللاھ بەندىلىرىنى قانداق سىنايدىكەن؟

سناق تۈرلىرىنى ئويلاپ بېقىڭ!

ھەزرىتى ئىبراھىم يەر يۈزىدىكى ئەڭ مەرھەمەتلىك قەلبىنىڭ ئىگىسى بولۇپ، ئۇنىڭ قەلبى ئاللاھ سۆيگۈسى ۋە ئۇ ياراتقان بەندىلەرنىڭ سۆيگۈسى بىلەن تولغانىدى. ئۇ ياشىنىپ قالغان ۋە پەرزەنتتىن ئۈمىدىنى ئۈزگەن پەيتتە بىر ئوغۇل پەرزەنتلىك بولدى. ئەنە ئۇ ئۇيغۇغا كەتتى. ئۇيغۇسىدا، يېگانە ۋە ياپىياش ئوغلنى بوغۇزلاپ چۈشىدى.

يەنى ئۆز نەپسى بىلەن قىلغان كۈرەش.

يەنى ئۆز نەپسى بىلەن قىلغان كۈرەشنىڭ بىر تۈرى.

بۇ كۈرەشنىڭ يۈز بەرمىگەنلىكىنى ئويلىغانلار خاتالاشقان بولىدۇ. كۈرەشسىز سىناق بولمايدۇ. كۈرەش - ئىبراھىمنىڭ ئىچىدە ئىدى. بۇ، ئاتىلىق شەپقىتىدىن كېلىپ چىققان كۈرەش ئىدى. ئىبراھىم نېمىشقا شۇنداق بولغانلىقىنى ئويلىدى. بۇنىڭ جاۋابى شۇ بولدىكى، ئاللاھ ئۇنىڭغا شۇنداق چۈش كۆرسەتكەنىدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ چۈشى ھەقىقەتتۇر. ئۇ ئۆز چۈشىدە يېگانە ئوغلنى بوغۇزلىغانىدى. ئوغلنى بوغۇزلىشى ئاللاھتىن كەلگەن ۋەھىي ئىدى.

نېمە ئۈچۈن؟

ھەزرىتى ئىبراھىم بۇنى كالىسىدىن چىقىرىپ تاشلىدى. ئىبراھىم ئاللاھتىن: «نېمە ئۈچۈن؟» ياكى «نېمە سەۋەبتىن» دەپ سورىيالمىتتى. چۈنكى ئاشق «نېمە ئۈچۈن» نى ئۇنتۇپ كېتىدۇ.

ئىبراھىم «ئاشق» لارنىڭ رەئىسىدۇر.

ئىبراھىم ئوغلنى ئويلىدى. ئوغلنى بوغۇزلاش ئۈچۈن يەرگە ياتقۇزغاندا، ئۇنىڭغا نېمە دەيتتى؟ ئەڭ ياخشىسى، ئۇنىڭغا ئەھۋالنىڭ راستىنى ئېيتىش ئىدى. شۇنداق قىلىش، ئۇنى مەجبۇرى بېسىپ بوغۇزلىغاندىن ياخشىراق ئىدى.

شۇخا ئۇ ئوغلنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

﴿ئى ئوغلۇم! مەن سېنى بوغۇزلاپ قۇربانلىق قىلىشقا (ئەمر قىلىنىپ) چۈشەپتىمەن، ئويلاپ باققىنا! سېنىڭ قانداق پىكرىڭ بار؟﴾ دېدى.

ئۇنىڭ ئوغلغا ھەقىقىي ئەھۋالنى بىلدۈرگەن ۋاقتتىكى ئاڭسىزلىقى ۋە مۇلايىملىقىغا قاراڭ! ئۇ ئوغلنىڭ بۇنى ئىتائەتچانلىق بىلەن قوبۇل قىلىشىنى ئۈمىد قىلىپ، ئەمىر تەلەپپۇزىدا خىتاب قىلمىدى. ئىبراھىمغا نىسبەتەن بۇ ئىش چوقۇم بەجا كەلتۈرۈلۈشى كېرەك ئىدى. چۈنكى، ئۇ ئاللاھتىن كەلگەن ۋەھىدۇر. ئەمما ئۇ ئۆزى ئۈچۈن ئەڭ سۆيۈملۈك بولغان ئوغلنىڭ بۇ ھەقتە قانداق ئويلايدىغانلىقىنى بىلىپ باقمىچى بولغانىدى. ئوغلى ئىسمائىل ئۇنىڭ (يەنى ئىبراھىمنىڭ) كۆڭلىدىكىدەك جاۋاب بەردى: «بۇ بىر ئەمردۇر، ئۇنى دەرھال بەجا كەلتۈرگىن!»

﴿ئى ئاتا! نېمىگە بۇيرۇلغان بولساڭ، شۇنى ئىجرا قىلغىن، خۇدا خالىسا (ئۇنىڭغا) مېنى سەۋر قىلغۇچى تاپسەن﴾ .

ئوغلنىڭ بەرگەن جاۋابىنى ئويلاپ بېقىڭ! ئۇ ئۆزىنىڭ بوغۇزلىنىدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئىلاھىي ئەمرنىڭ ئىجرا قىلىنىشى ئۈچۈن، ئۆزىنىڭ سەۋر قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن ھالدا ئاتىسىغا تەسەللىي بەرمەكتە. ھەرقانداق ۋەزىيەتتە سەۋر - تاقەت.

بەلكىم، ئۇ ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن ئۆزىنىڭ بوغۇزلىنىشىنى ياقتۇرغانىدى. ئەنە شۇ چاغدا، ھەزرىتى ئىبراھىم ئوغلنىڭ (ئاللاھ سۆيگۈسى ئۈچۈن) ئۆزى بىلەن بەسلىشىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى.

ئوغلى ئۆزىنىڭ سەۋر قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن چاغدا، ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ئىچكى دۇنياسىدا قانداق ھېس - تۇيغۇلارنىڭ پەيدا بولغانلىقى بىزگە نامەلۇم. نامەلۇم.

ئاللاھ بىزگە شۇنى سۈرەتلەپ بەرمەكتە: ئىسمائىل يەردە ياتماقتا. ئۆزىنىڭ بوغۇزلىنىشىنى كۆرمەسلىك ئۈچۈن يۈزىنى يەرگە قارىتىۋالغانىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم پىچاقنى قولغا ئالدى. ئاللاھنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلىنغانىدى.

﴿ئىككىسى (ئاللاھنىڭ ئەمرىگە) بويسۇندى﴾

مانا بۇ، ھەقىقىي ئىتائەتتۇر.

ھەممە نەرسىڭىزنى پىدا قىلىسىز. سىزگە سىزدىن ھېچنېمە قالمايدۇ.

سۈرە سافقات 102 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە سافقات 102 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە سافقات 103 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

دەل شۇ پەيتتە، يەنى ھەزرىتى ئىبراھىم ئەمرى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن قولغا پىچاقنى ئالغان ۋاقتتا، ئاللاھ ئىبراھىمغا ندا قىلدى.

ھەزرىتى ئىبراھىمغا ئېلىپ بېرىلغان سىناق ئاخىرلاشتى. ئاللاھ چوڭ بىر قۇربانلىقنى بېرىش ئارقىلىق ئىسمائىلنى قۇتۇلدۇردى. ئۇ كۈنى، تېخى مەيدانغا كەلمىگەن بىر مىللەتنىڭ، يەنى مۇسۇلمانلارنىڭ بايرام كۈنى قىلىندى.

بۇ پەيتلەر، بۇ دەقىقىلەر مۇسۇلمانلارنىڭ بايرىمى قىلىندى.

ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ئوغلى ئىسمائىل ماڭغان ھەقىقىي ئىسلامنىڭ مەنىسى بىلەن ئۇلارنى خاتىرىلەيدىغان بايرام قىلىندى.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ قىسسىسى داۋاملاشماقتا.

ئوغلى ئىسمائىلنى تاشلاپ قويۇپ، ئىنسانلارنى دوستى (ئاللاھ) غا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن يەر يۈزىدە ئايلىنىشقا باشلىدى. كۈنلەر ئۆتتى. ھەزرىتى ئىبراھىم تۇغۇلغان يۇرتى بايلىدىن ئىراققا ھىجرەت قىلدى. ئىئوردانىيەدىن ئۆتۈپ، چۆلدىكى كەنئان مەملىكىتىگە ماكانلاشتى. ئىبراھىم بىر تەرەپتىن دەۋەت ئېلىپ بارسا، يەنە بىر تەرەپتىن لۇت بىلەن قەۋمى ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنى سۈرۈشتە قىلاتتى. لۇت ئۇنىڭغا تۇنجى بولۇپ ئىمان ئېيتقان كىشى ئىدى. ئاللاھ ئۇنى گۇناھكار ۋە ئىسيانكار بىر قەۋمگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىش ئارقىلىق مۇكاپاتلىغانىدى.

بىر كۈنى، چاشكا مەزگىلى ئىدى.

ئىبراھىم چېدىرىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ئوغلى ئىسمائىل بىلەن كۆرگەن چۈشنى ئويلاۋاتاتتى. ئاللاھ ئۇنى (يەنى ئوغلىنى) چوڭ بىر قۇربانلىق بېرىپ قۇتۇلدۇرۇۋالغانىدى. ئۇنىڭ قەلبى بىردىنلا ئېرىپ، كۆزلىرى نەملەندى. پەرۋەردىگارىغا قانداق شۈكۈر ئېيتىشىنىمۇ بىلمەي قالغانىدى. كۆزلىرىدىن دومىلاپ چۈشكەن ئىككى تامچە ياش ئۇنىڭغا ئوغلى ئىسمائىلغا بولغان سېغىنىشىنى ۋە يولنىڭ ئۇزۇن مۇساپىسىنى ئەسلەتتى.

دەل شۇ ۋاقتتا، ئۈچ پەرىشتە يەر يۈزىگە چۈشتى. ئۇلار جىبرىئىل، ئىسرافىل ۋە مىكائىل قاتارلىقلار ئىدى.

ئۇلار ناھايىتى كېلىشكەن ئۈچ ئادەمنىڭ شەكلىگە كىرگەندى. ئۇلارنىڭ يەر يۈزىدە ئىككى ۋەزىپىسى بار ئىدى. بىرى، ھەزرىتى ئىبراھىمنى يوقلاپ، ئۇنىڭغا پەرزەنت خەۋىرىنى يەتكۈزۈش. يەنە بىرى، لۇتنى يوقلاپ، ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ گۇناھلىرىغا چەكلىمە قويۇش.

ئۈچ پەرىشتە تىۋىش چىقارماي بىر ئاز ماڭدى. ئارىدىن بىرى ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ئالدىغا بىر نەچچە تال شېغىل تاش ئاتتى. ھەزرىتى ئىبراھىم بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئۇلارنىڭ يۈزىگە قارىدى. ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنى تونۇمايتتى.

پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا سالام بەردى. ئىبراھىمۇ سالام قايتۇردى ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇلارنى قارشى ئالدى. ئۇلارنى يات ئەللەردىن كەلگەن مېھمان دەپ ئويلاپ، چېدىرىغا باشلىدى ۋە ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى. ئۇلارنىڭ چىرايدىكى راھەت ۋە مەمنۇنلۇقنى كۆرۈپ، كۆڭلى ئەمىن تاپتى ۋە ئۇلاردىن رۇخسەت سوراپ، چېدىردىن چىقىپ ئائىلىسىنىڭ يېنىغا ماڭدى.

سارە ئىبراھىمنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئورنىدىن تۇردى. سارە ياشىنىپ، چاچلىرى ئاقىرىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىكى ئىمان نۇرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ياشلىققا ئائىت ھېچقانداق ئەسەر قالمىغانىدى. ئىبراھىم ئايالىغا:

- ئۈچ كىشى بىزگە مېھمان بولۇپ كەلدى، - دېدى. ئايالى:

- كىملىرى ئۇ؟ - دەپ سورىدى. ئىبراھىم:

- يات كىشىلەر ئىكەن، ھېچقايسىسىنى تونۇيالمايمىم. يىراق يەرلەردىن كەلگەندەك تۇرىدۇ. لېكىن ئۈستى - بېشىدىن ئۇلارنىڭ يولۇچى ئەمەسلىكى چىقىپ تۇرىدۇ. ئۆيدە يېگۈدەك نېمە بار؟ - دېدى. سارە:

- قوينىڭ يېرىم گۆشى بار، - دېدى. سارەنىڭ يېنىدىن قايتماقچى بولۇپ تۇرغان ئىبراھىم:

- يېرىم قويمۇ؟ بوداقتىكى موزايىنى بوغۇزلايلى. ئۇلار مېھمان ھەم يات كىشىلەر. يېنىدا يا ئۇلاقلىرى، يا يۈك - تاقلرى. يېمەك - ئىچمىكىمۇ يوق ئىكەن. قورساقلىرى ئېچىپ كەتكەندۇ، بەلكىم پېقىر كىشىلەردۇر، - دېدى.

ئىبراھىم سېمىز بىر موزايىنى تۇتۇپ، ئۇنى سويۇشقا بۇيرۇدى. موزاي ئاللاھنىڭ نامى تىلغا ئېلىنىپ بوغۇزلاندى. گۆشى قىزدۇرۇلغان تاشنىڭ ئۈستىدە پىشۇرۇلۇشقا باشلىدى. داستىخان تەييارلاندى. ئىبراھىم مېھمانلارنى تاماققا تەكلىپ قىلدى. ئايالى ئۇلارنى ئوبدانراق مېھمان قىلىش ئۈچۈن كۆپ پايىپتەك بولدى. پىشۇرۇلغان كالا گۆشلىرى مېھمانلارنىڭ ئالدىغا قويۇلدى.

ئىبراھىم قولى بىلەن ئىشارەت قىلىپ، ئۇلارنى داستىخانغا تەكلىپ قىلدى. ئۇلارنىڭ تارتىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن تاماقنى ئۆزى ئېلىپ باشلاپ بەردى. ئىبراھىم ئاللاھنىڭ سېخى كىشىلەرنى يالغۇز قويمايدىغانلىقىنى بىلىدىغان، قولى ئوچۇق، مەرت ئادەم ئىدى. بەلكىم ئۇنىڭ ئۆيىدە مۇشۇ موزايىدىن باشقا ھايۋان يوق ئىدى. مېھمان ئاران ئۈچ كىشى بولغاچقا، يېرىم قوينىڭ گۆشىمۇ ئۇلارغا يېتىپ ئاشاتتى. لېكىن ئىبراھىم بەكمۇ سېخى كىشى ئىدى.

ئىبراھىم كۆزىنىڭ قىرىدا مېھمانلارغا قارىدى. ئۇلار داستىخانغا قول ئۇزاتماي ئولتۇراتتى. تاماقنى ئۇلارنىڭ ئالدىغا سۈرۈپ: «يېمەمسىلەر؟» دېدى ۋە ئۆزى يەنە

يېشىكە باشلىدى. بىر ئازدىن كېيىن ئۇلارغا تەكرار قاراپ، ئۇلارنىڭ يەنە يېمەي ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى. ئۇلار قوللىرىنى ئۇزاتماي جىم ئولتۇراتتى.

شۇ چاغدا، ئىبراھىم ئۇلاردىن ئەنسىرىدى. چۈنكى چۆل ئەنئەنىسى بويىچە، مېھماننىڭ تاماق يېمەسلىكى ئۇلارنىڭ ئۆي ئىگىسىگە بىرەر يامانلىق قىلماقچى بولغانلىقىنىڭ ئىپادىسى ئىدى.

ئىبراھىم ئۆز ئىچىدە بۇ مېھمانلاردىكى غەلىتىلىكلەرنى ئويلاشقا باشلىدى. ئۇلار ئىبراھىمنىڭ يېنىدا تۇيۇقسىزلا پەيدا بولۇپ قالغانىدى. ئىبراھىم ئۇلارنى ئۆزىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە ئاندىن كۆرگەنىدى. ئۇلارنىڭ نە ئات - ئۇلاغلىرى، نە يۈك - تاقلرى يوق ئىدى. ئىبراھىمغا پۈتۈنلەي ناتونۇش بۇ كىشىلەر سەپەردىن كېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئۈستى - بېشىدا سەپەرنىڭ ئىزناسى كۆرۈنمەيتتى. ئىبراھىم ئۇلارنى تاماققا تەكلىپ قىلغاندا، ئۇلار داستىخانغا ئولتۇردى، ئەمما تاماققا قول ئۇزاتمايۋاتاتتى.

ئىبراھىم تېخىمۇ قورقۇشقا باشلىدى. بېشىنى كۆتۈرۈپ ئەتراپقا قارىدى ۋە چېدىرنىڭ بىر بۇلۇقىدا ئايالى سارەنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆردى.

ئىبراھىم كۆز ئىشارەتلىرى ئارقىلىق ئايالىغا ئۆزىنىڭ مېھمانلاردىن ئەندىشە قىلغانلىقىنى ئىپادىلىدى. ئەمما ئايالى ئۇنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى چۈشەنمىدى. ئىبراھىم ئۆزىنىڭ ئادەملىرىنى، خىزمەتچىلىرىنى ۋە قەۋمنى ئويلىدى. مېھمانلار ئاران ئۈچ كىشى ئىدى.

ئۇلار ئەمدى قۇرامىغا يەتكەن ياش يىگىتلەر ئىدى، ئىبراھىم بولسا، قېرى بوۋاي ئىدى.

پەرىشتىلەر ئۇنىڭ يۈز ئىپادىلىرى ئارقىلىق كۆڭلىدىن كەچكەنلەرنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇردى. پەرىشتىلەردىن بىرى ئىبراھىمغا: «قورقمىغىن!» دېدى.

ئىبراھىم بېشىنى كۆتۈرۈپ، راستچىللىق بىلەن: «سىلەردىن راستىنلا قورقۇۋاتىمەن. سىلەرنى تاماققا تەكلىپ قىلدىم، ئەمما سىلەر قولۇڭلارنى ئۇزاتماي ئولتۇرىسىلەر. ماڭا يامانلىق قىلىشنى ئويلاۋاتامسىلەر؟» دېدى.

پەرىشتىلەردىن بىرى كۈلۈمسىرىگەن ھالدا: «ئى ئىبراھىم! بىز تائام يېمەيمىز. بىز ئاللاھنىڭ (لۇتنىڭ قەۋمىگە ئەۋەتكەن) پەرىشتىلىرى بولىمىز» دېدى.

سارە كۈلۈپ كەتتى، بىر چەتتە ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ تۇرغانىدى. پەرىشتىلەردىن بىرى ئۇنىڭغا بۇرۇلۇپ، ئىسھاق بىلەن خۇشخەۋەر بەردى: «ئاللاھ ساڭا ئىسھاق بىلەن خۇش خەۋەر بەردى» دېدى. بۇ سۆزلەردىن ھەيران بولغان سارە: «ۋىيەي!»

مەن بىر موماي تۇرسام، ئېرىم بىر بوۋاي تۇرسا، تۇغامدىمەن؟ بۇ ھەقىقەتەن قىزىق ئىشقا!» دېدى.

پەرىشتىلەردىن بىرى ئۇنىڭغا يەنە: «ئىسھاقتىن كېيىن يەئقۇب بىلەنمۇ خۇشخەۋەر بېرىمىز» دېدى.

يەنى ئۇلار ئوغۇل پەرزەنتتىن كېيىن، نەۋرە يۈزىمۇ كۆرەتتى.

ئىبراھىم بىلەن ئايالى سارەنىڭ قەلبىدىكى ھېس - تۇيغۇلار دولقۇنلىنىشقا باشلىدى. چىدىرنىڭ ئىچى بىردەمدىلا باشقىچە تۈسكە كىردى. ئىبراھىمنىڭ يۈرىكىدىكى قورقۇنچىنىڭ ئورنىنى غەلىتە ھېسسىياتلار ئالغانىدى. تۇغماس ئايالىمۇ بىر بۇلۇڭدا تىتىرىگەن ھالدا ئۆرە تۇراتتى. پەرىشتىلەرنىڭ خۇشخەۋىرى ئۇنىڭ ئىچىنى ئاجايىپ قىلىپ قويغانىدى. سارە تۇغماس ئىدى، ئېرى ئىبراھىم بولسا، قېرىپ كەتكەنىدى. بۇ... بۇ قانداق مۇمكىن بولسۇن؟ ھەممىسى بىر پەس تېخىرقاپ قالغانىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم ئارىدىكى جىمجىتلىقنى بۇزۇپ:

«مەن قېرىغان تۇرسام، ماڭا (بالا بىلەن) خۇشخەۋەر بەردىڭلارمۇ؟ ماڭا نېمە بىلەن خۇشخەۋەر بېرىۋاتىسىلەر؟» دەپ سورىدى.

ئۇ خۇشخەۋەرنى قايتا ئاڭلىماقچى بولدىمۇ ياكى كۆڭلىنى ئەمىن تاپقۇزۇش ۋە ئاللاھنىڭ ئىلتىپاتىنى قايتا ئاڭلىماقچى بولۇپ شۇنداق قىلدىمۇ؟

پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا راستىنلا خۇشخەۋەر ئېلىپ كەلگەنلىكىنى ئېيتىپ:

«بىز ساڭا راست خۇشخەۋەر بەردۇق، نائۇمىد بولمىغىن» دېدى.

ئىبراھىم: «پەرۋەردىگارىمنىڭ رەھمىتىدىن گۇمراھلاردىن باشقا كىممۇ نائۇمىد بولار؟» دېدى.

پەرىشتىلەر ئۇنىڭ ئىنسانغا خاس ھېس - تۇيغۇلىرىنى چۈشەنمىگەچكە، ئۇنى ئۈمىدسىزلىنىشتىن چەكلىدى. ئۇمۇ ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئۈمىدسىز ئەمەسلىكىنى بىلدۈردى. بۇ پەقەت ئۇنىڭ سۆيگۈسىدىن كېلىپ چىققان بىر ئىپادە ئىدى. سارەنىڭ چىرايى دەھشەتلىك تۈسكە كىردى. ئۇ سۆزگە قايتا ئارىلىشىپ: «مەن بىر موماي تۇرسام تۇغامدىمەن؟ قىزىق ئىشقا بۇ!» دېدى.

پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

سۈرە ھۇد 72 - ئايەت.
سۈرە ھۇد 71 - ئايەت.
سۈرە ھىجر 54 - ئايەت.
سۈرە ھىجر 55 - ئايەت.
سۈرە ھىجر 56 - ئايەت.

﴿ئاللاھنىڭ ئەمرىدىن (يەنى قۇدرىتىدىن) ئەجەملىنەمسەن؟ ئاللاھنىڭ رەھىمىتى ۋە بەرىكەتلىرى سىلەرنىڭ ئائىلەڭلارغا (يەنى ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە) نازىل بولسۇن. ئاللاھ ھەقىقەتەن مەدھىيەلەشكە لايىقتۇر، ئۇلۇغلاشقا لايىقتۇر﴾ .

خۇشخەۋەر - ئىبراھىم بىلەن ئايالى سارەنىڭ ھاياتى ئۈچۈن ئاددىي ئىش ئەمەس ئىدى. ئىبراھىمنىڭ بىرلا ئوغلى (يەنى ئىسمائىل) بار ئىدى، ئەمما ئۇنى بەكمۇ يىراققا (يەنى ئەرەب يېرىم ئارىلىغا) قويۇپ قويغانىدى.

سارە ئىبراھىم بىلەن ئۇزۇن يىللاردىن بېرى بىللە ياشاپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، پەرزەنت يۈزى كۆرەلمىگەنىدى. شۇڭا ئىبراھىمغا چۆرىسى ھاجەرنى ئېلىپ بەرگەنىدى. ھاجەر ئىسمائىلنى دۇنياغا كەلتۈرگەنىدى. سارەنىڭ بولسا، بالىسى يوق ئىدى، ئەمما بالىسى بولۇشنى شۇنداق ئۈمىد قىلغانىدى. ئۇ ئۇزۇن يىللارغىچە بۇ ئۈمىد بىلەن ياشىدى. كېيىنچە، ئۇ قېرىپ موماي بولۇپ كەتكەندىن كېيىن، بۇ خىيالدىن ۋاز كەچكەنىدى.

ئۇ، ئاللاھنىڭ تەقدىرىگە بويسۇنۇشتىن باشقا ئامال يوق ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ئاللاھ ئىبراھىم بىلەن ھاجەرنىڭ ھاياتىنى مۇشۇنداق ئورۇنلاشتۇرغانىدى. مانا ئەمدى، ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا ئۇلارغا خۇشخەۋەر بېرىلىۋاتاتتى.

ئۇ بىر ئوغۇل پەرزەنت كۆرەتتى. بۇ، نورمال ئوغۇل ئەمەس بولۇپ، پەرىشتىلەر: «ئۇ ئىلىملىك ئوغۇل بولىدۇ» دېگەنىدى.

پەرىشتىلەر پەقەت ئوغلىنىڭلا ئەمەس، بەلكى ئوغلىنىڭمۇ ئوغلى بولىدىغانلىقىنى ۋە سارەنىڭ نەۋرىسىنىڭ ھاياتىغىمۇ گۇۋاھچى بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەسلىدە ئۇ ئۇزۇن يىللارغىچە سەۋر قىلىپ، ئاخىرى ئۈمىدىنى ئۈزگەنىدى.

ئەمما ئاللاھنىڭ ئىرادىسى ئۇنىڭدىكى ئۈمىدسىزلىكنى سۈپۈرۈپ تاشلىدى. سارە خۇشاللىقتىن كۆز يېشى تۆكۈشكە باشلىدى. مېھمانلارنىڭ ئالدىدا چاندۇرما سىلىق ئۈچۈن شۇنچە تىرىشقان بولسىمۇ، ئۆزىگە ھاي بېرەلمىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ھېس - تۇيغۇلىرىمۇ داۋالغۇپ كەتتى. ئۆزىنىڭ قانداق شۈكۈر ئېيتىشىنى بىلەلمەيدىغان يەنە بىر نېمەتكە نائىل قىلىنغانلىقىنى ھېس قىلغانىدى. ئىبراھىم سەجدە قىلدى.

ئوغلى ئىسمائىل يىراقتا بولغاچقا، ئۇنى كۆرەلمەيتتى. ئۇ ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن ئۇ يەردە (يەنى ئەرەب يېرىم ئارىلىدا) ئىدى. ئاللاھ ئىبراھىمغا (ئۇنىڭ) ھاجەر بىلەن ئىسمائىلنى ئېلىپ بېرىپ، سۇسىز ۋە ئېكىنسىز بىر ۋادىغا قويۇپ قويۇشنى بۇيرىغانىدى.

بۇ، تەبىرى يوق ئەمر ئىدى.

ئىبراھىم ئەمرنى ئىجرا قىلدى. ئۇ ھاياتى بويىچە ئىنسانلارنى ئاللاھقا دەۋەت قىلىپ ئۆتتى. ئاللاھ ئۇنىڭغا قېرىپ قالغاندا سارەدىن ئىسھاقنىڭ، ئىسھاقتىن يەئقۇبنىڭ خۇش خەۋىرىنى بەرگەنىدى.

ئىش تۈگىدى. خۇشخەۋەر ئۇلارغا يەتكۈزۈلدى. ئىبراھىم سەجدىدىن تۇردى. كۆزى تاماققا چۈشتى. ھاياجاندىن تاماق يېيەلمەيدىغانلىقىنى چۈشىنىپ، خىزمەتچىلىرىگە داستىخاننى يىغىۋېتىشكە بۇيرۇپ، پەرىشتىلەرگە بۇرالدى.

ئىچىدىكى قورقۇنچ ھېسسىياتلىرى يوقىلىپ، ھاياجىنى بېسىلغان ئىدى. پەرىشتىلەر بەرگەن خۇشخەۋەر ئۇنى پەسكويغا چۈشۈردى. ئۇلارنىڭ قېرىندىشى لۇتنىڭ قەۋمى ئۈچۈن ئەۋەتىلگەنلىكىنى يادىغا ئالدى. ئىبراھىم ئۇلارنىڭ لۇتنىڭ قەۋمىگە نېمە ئۈچۈن ئەۋەتىلدىغانلىقىنى بىلەتتى. دېمەك، لۇتنىڭ قەۋمىگە قورقۇنچلۇق ئازاب كېلەتتى. ئىبراھىمنىڭ مەرھەمەتلىك ۋە شەپقەتكار تەبىئىتى بىر قەۋمنى ئىتائەت قىلدۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنى ھالاك قىلىۋېتىشكە يار بەرمەيتتى. بەلكىم لۇتنىڭ قەۋمى نىيىتىدىن يانغان بولۇشى ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىتائەت قىلىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

ئىبراھىم پەرىشتىلەر بىلەن لۇتنىڭ قەۋمى ھەققىدە مۇنازىرىلىشىشكە باشلىدى. ئۇ پەرىشتىلەرگە لۇتنىڭ قەۋمىنىڭ پەيغەمبەرگە ئىمان ئېيتىش ۋە گۇناھتىن ۋاز كېچىش ئېھتىماللىقى بارلىقىنى ئېيتتى. پەرىشتىلەرمۇ ئۇنىڭغا ئۇلارنىڭ گۇناھكار قەۋم ئىكەنلىكىنى، ئاللاھنىڭ ئۇلار ئۈچۈن مەخسۇس ساپال تاشلارنى چۈشۈرىدىغانلىقىنى ۋە بۇ ۋەزىپىنىڭ ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلغانلىقىنى ئېيتتى. پەرىشتىلەرنىڭ سۆزلىرىدىن كېيىن، ئىبراھىم لۇتنىڭ قەۋمىدىكى مۇئمىنلەر توغرىسىدا ئېغىز ئاچتى ۋە مۇنداق دەپ سورىدى: «ئىچىدە ئۈچ يۈزگە يېقىن مۇئمىن بار بىر يېزىنى پۈتۈنلەي ھالاك قىلىۋېتەمسىلەر؟» پەرىشتىلەر: «ياق!» دېدى. ئىبراھىم بىرئاز راھەتلىدى ۋە مۇئمىنلەرنىڭ سانىنى ئازايتىپ، ئۇلاردىن شۇ قەدەر مۇئمىن بار يېزىنىڭ قانداقلارچە ھالاك قىلىنىدىغانلىقىنى سورىغانىدى.

پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا: «بىز ئۇ يەردىكى مۇئمىنلەرنىڭ ئەھۋالىنى تېخىمۇ ياخشى بىلىمىز» دەپ جاۋاب بېرىشتى. ئاندىن ئۇلار ئىبراھىمغا ئۆز ۋەزىپىلىرىنىڭ ئورۇندالغانلىقىنى، ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئەمرىنىڭ بەجا كەلتۈرۈلۈشى ۋە لۇتنىڭ قەۋمىنىڭ ھالاك بولۇشى كېرەكلىكىنى چۈشەندۈردى. ئۇنىڭ بۇنداق مەرھەمەتلىك ۋە شەپقەتلىك بولماسلىقىنى، ئۆزلىرىگە رەت قىلىنمايدىغان ۋەزىپە تاپشۇرۇلغانلىقىنى، ئۇنىڭ مۇنازىرىسىنىڭ لۇتنىڭ قەۋمىنى ھالاك قىلىش قارارىنى ئۆزگەرتەلمەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

ئىبراھىم ھەقىقەتەن كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، دىلى يۇمشاق، ھەممە ئىشتا ئاللاھقا مۇراجىئەت قىلىدىغان پەيغەمبەر ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۇرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿شۈبھىسىزكى، بىزنىڭ ئەلچىلىرىمىز (يەنى پەرىشتىلەر) ئىبراھىمغا خۇش خەۋەر ئېلىپ كەلدى. ئۇلار: «ساڭا ئامانلىق تەلەيمىز» دېدى. ئىبراھىم: «سەلەرگە ئامانلىق تەلەيمەن» دېدى. ئۇ ئۇزاققا قالماي بىر موزايىنى كاۋاپ قىلىپ ئېلىپ كەلدى. ئۇلارنىڭ (يەنى پەرىشتىلەرنىڭ) ئۇنىڭغا قول ئۇزاتمايۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇلارنى خۇش كۆرمىدى، ئۇلاردىن قورقۇنچ ھېس قىلدى، ئۇلار: «قورقمىغىن (بىز رەببىڭنىڭ پەرىشتىلىرى، تاماق يېمەيمىز)، بىز ھەقىقەتەن لۇتنىڭ قەۋمىنى (ھالاك قىلىش ئۈچۈن) ئەۋەتلىدۇق» دېدى. ئۇنىڭ ئايالى (يەنى سارە) بىر تەرەپتە تۇرۇپ (لۇت قەۋمىنىڭ ھالاك بولىدىغانلىقىدىن خۇشاللىنىپ) كۆلدى، بىز ئۇنىڭغا (يەنى سارەگە) ئىسھاق (ئاتلىق بالىسى بولىدىغانلىقى) بىلەن ۋە ئىسھاقتىن كېيىن كېلىدىغان يەئقۇب (ئاتلىق نەۋرىسى بولىدىغانلىقى) بىلەن خۇش خەۋەر بەردۇق. ئۇ (يەنى سارە): «ۋىيەي! مەن بىر موماي تۇرسام، ئېرىم بىر بوۋاي تۇرسا، تۇغامدىمەن؟ بۇ ھەقىقەتەن قىزىق ئىشقا!» دېدى. ئۇلار: «ئاللاھنىڭ ئەمرىدىن (يەنى قۇدرىتىدىن) ئەجەبلىنەمسەن؟ ئاللاھنىڭ رەھىمىتى ۋە بەرىكەتلىرى سىلەرنىڭ ئائىلەڭلارغا (يەنى ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە) نازىل بولسۇن. ئاللاھ ھەقىقەتەن مەدھىيەلەشكە لايىقتۇر، ئۇلۇغلاشقا لايىقتۇر» دېدى. ئىبراھىمدىن قورقۇنچ يوقالغان ھەمدە خۇش خەۋەر ئۇنىڭغا يەتكەن چاغدا، ئۇ بىز بىلەن لۇتنىڭ قەۋمى توغرىسىدا مۇنازىرىلىشىشكە كىرىشتى. ئىبراھىم بولسا ھەقىقەتەن كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، كۆپ ئاھ چەككۈچى (يەنى دىلى يۇمشاق)، (ھەممە ئىشتا) ئاللاھقا مۇراجىئەت قىلغۇچى زاتتۇر. (پەرىشتىلەر ئېيتتى): «ئى ئىبراھىم! بۇنى (يەنى لۇت قەۋمى توغرىسىدا مۇنازىرىلىشىشنى) قويغىن، شۈبھىسىزكى، پەرۋەردىگارىڭنىڭ (ئۇلارنى ھالاك قىلىش توغرىسىدىكى) ئەمرى ئاللىقاچان چۈشتى، ئۇلارغا چوقۇم (مۇنازىرىلىشىش ياكى شاپائەت قىلىش بىلەن) قايتۇرغىلى بولمايدىغان ئازاب چۈشىدۇ» ﴿ .

پەرىشتىلەرنىڭ سۆزى مۇنازىرىلىشىشنىڭ ئاخىرلاشقانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ.

ئىبراھىم جىمىدى.

قىسسىسىنى ۋاقتىنچە توختىتىپ تۇرۇش ئۈچۈن، ھەزرىتى ئىبراھىمدىن رۇخسەت ئالىمىز.

قالغىنىنى لۇتنىڭ قىسسىسىدىن كېيىن داۋاملاشتۇرىمىز.

* * * * *

لۇت ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ ئاللاھ شۇئەرا سۇرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿لۇتنىڭ قەۋمى پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلدى. ئۆز ۋاقتىدا ئۇلارغا قېرىندىشى لۇت ئېيتتى: «سەلەر (ئاللاھتىن) قورقماسسىلەر؟ مەن ھەقىقەتەن سەلەرگە سادىق پەيغەمبەرمەن. سەلەر ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ماڭا ئىتائەت قىلىڭلار»﴾ .

لۇت قەۋمىنى ئاللاھقا ئەنە شۇنداق مۇلايىملىق ۋە مېھرى - شەپقەت بىلەن دەۋەت قىلغانىدى.

لۇت ئۇلارنى يالغۇز، شېرىكى بولمىغان ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا دەۋەت قىلىش بىلەن بىرگە، ئۇلارنى يامان ئىشلارنى قىلىشتىن ۋە گۇناھ ئىشلەشتىن توسقاندى. ئۇنىڭ دەۋىتى تاش يۈرەك، قاتتىق قول، قوپال مۇئامىلە ۋە پەسكەش ئارزۇ - ھەۋەسلەرگە دۇچ كەلدى. لۇتنىڭ قەۋمى ناھايىتى قەبىھ گۇناھلارنى ئۆتكۈزەتتى. بۇلاڭچىلىق قىلاتتى، دوستىغا خىيانەت قىلاتتى، بىر - بىرىگە گۇناھ ئۆتكۈزۈشنى تەۋسىيە قىلاتتى، ھەر قانداق جىنايەتتىن يانمايتتى. ئۇلارنىڭ جىنايەتلىرىگە دۇنيادا ھېچ كۆرۈلۈپ باقمىغان، يېڭى - يېڭى جىنايەتلەر قېتىلىپ تۇراتتى. ئۇلار ئىنسانىي كۈچ - قۇۋۋەتلىرىنى ۋە تەبىئەتلىرىدىكى يېڭىلىق يارىتىش روھىنى ئىنسانلار بۇرۇن كۆرۈپ باقمىغان، يېڭى جىنايەتلەرنى تېپىپ چىقىشقا خىزمەت قىلدۇراتتى.

ئۇلار ئاياللارنى قويۇپ، جىنسىي تەلۋىنى ئەرلەر بىلەن قاندۇراتتى.

ئاللاھ تائالا نەمل سۇرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئەينى ۋاقىتتا لۇت ئۆزىنىڭ قەۋمىگە ئېيتتى: «سەلەر بىلىپ تۇرۇپ قەبىھ ئىشلارنى قىلامسىلەر؟ سەلەر ئاياللارنى قويۇپ، جىنسىي تەلۋىڭلارنى ئەرلەر بىلەن قاندۇرامسىلەر؟ بەلكى سەلەر نادان قەۋمىسىلەر»﴾ .

ئەجىبا، قەۋمى ئۇنىڭ سەمىمىي تەۋسىيەسىگە قانداق جاۋاب قايتۇرغانىدى؟ ئۇلارنىڭ جاۋابى ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرىغا ئوخشاشلا غەلىتە ئىدى:

﴿ئۇلارنىڭ بىردىنبىر جاۋابى: «لۇتنىڭ تەۋەلىرىنى شەھىرىڭلاردىن ھەيدەپ چىقىرىڭلار، ئۇلار پاك كىشىلەردۇر» دېيىشتىن ئىبارەت بولدى﴾ .

ئۇلارنىڭ ئاۋۋال قوغلىماقچى بولغانلىقى، ئاندىن ماختىغانلىقى غەلىتلىك ئەمەسمۇ؟

سۇرە شۇئەرا 160 - 163 - ئايەتكىچە.

سۇرە نەمل 54 - 55 - ئايەتلەر.

سۇرە نەمل 56 - ئايەت.

كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، لۇتنىڭ قەۋمىنىڭ ئاڭ - چۈشەنچىسى پۈتۈنلەي تەتۈر بۇرمىلىنىپ كەتكەندى. يەنە كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلىشى ۋە ھەقىقەتنى ئىنكار قىلىشى كۆز ئالدىدىكى ھەممە نەرسىنى تەتۈرگە بۇرىۋەتكەندى. شۇڭا، ئاياللارنىڭ ئورنىغا ئەرلەرنى تەلەپ قىلىش، پاك بولغانلارنى شەھەردىن قوغلاش دېگەندەك ئىشلار ئۇلار ئۈچۈن نورمال ئەھۋال ئىدى. ئۇلار شىپاغا قارشى تۇرىدىغان ۋە ئۇنى رەت قىلىدىغان كېسەل كىشىلەر ئىدى.

لۇت، قەۋمىنىڭ بۇ قىلمىشلىرىغا بەكمۇ قايغۇراتتى. ئۇلار ھەممە ئىشنى ئوچۇق - ئاشكارا قىلاتتى. شەھەرگە يات كىشى، يولۇچى ياكى مېھمان كېلىپ قالسا، ئۇ كىشىنى ئۇلارنىڭ قولىدىن ھېچكىم قۇتۇلدۇرۇپ قالالمايتتى. ئۇلار لۇتقا مۇنداق دەيتتى: «سەن ئاياللارنى مېھمان قىل، ئەرلەرنى بىزگە قويۇۋەت!» ئۇلارنىڭ سېسىق نامى ھەر يەرگە پۇر كەتتى. لۇت ئۇلار بىلەن كۆپ ئېلىشتى، ئۇلارغا دەلىل كەلتۈردى. كۈنلەر، ئايلار، يىللار ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ھېچكىم ئىشەنمىدى. شۇنداقسىمۇ ئۇ دەۋىتىنى داۋاملاشتۇردى. ئۇنىڭغا ئائىلىسىدىن باشقا ھېچكىم ئىمان ئېيتىمىغانىدى. ھەتتا ئائىلىسىدىنمۇ ھەممىسى ئىمان ئېيتىمىغانىدى. مەسىلەن، لۇتنىڭ ئايالى نۇھنىڭ ئايالىغا ئوخشاش پەيغەمبەرنى ئىنكار قىلغانىدى.

﴿ئاللاھ كۇففارلارغا (ئۇلارنىڭ مۇئمىنلەر بىلەن تۇغقانچىلىقنىڭ پايدا بەرمەسلىكىدە) نۇھنىڭ ئايالى ۋە لۇتنىڭ ئايالىنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى، ئۇلار بولسا بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن ئىككى ياخشى بەندىمىزنىڭ ئەمرىدە ئىدى، ئۇلارنىڭ ئىككىلىسى ئەرلىرىگە (ئىمان ئېيتماسلىق بىلەن) خىيانەت قىلدى، ئۇلارنىڭ ئەرلىرى (يەنى نۇھ بىلەن لۇت) (پەيغەمبەر تۇرۇقلۇق) ئۇلاردىن ئاللاھنىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسىنى دەپتى قىلالىمىدى. (ئۇ ئىككىسىگە) «دوزاخقا كىرگۈچىلەر بىلەن بىللە كىرىڭلار» دېيىلدى﴾ .

ئۆي - ئىنسان ئارام ئالىدىغان ۋە راھەتلىنىدىغان يەردۇر. ئەمما لۇت ئۆيىنىڭ ئىچىدىمۇ، سىرتىدىمۇ راھەت كۆرمەيتتى. ھاياتى داۋاملىق زۇلۇم ۋە مۇشكۈللۈك ئىچىدە ئۆتەتتى. قەۋمىنىڭ قىلمىشلىرىغا سەۋرچانلىق قىلاتتى. ئارىدىن شۇنچە يىل ئۆتكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ھېچكىم ئىشەنمىگەندى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، قەۋمى ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى مەسخىرە قىلىپ، مۇنداق دېيىشەتتى:

﴿ئەگەر سەن راستچىلاردىن بولساڭ، بىزگە ئاللاھنىڭ ئازابىنى كەلتۈرگىن!﴾

شۇنىڭ بىلەن، لۇت ئۇلاردىن ئۈمىدىنى ئۈزدى ۋە ئاللاھنىڭ ئۇلارنى ھالاك قىلىپ، ئۆزىگە ياردەم بېرىشى ئۈچۈن يالۋۇرۇپ دۇئا قىلدى.

...

پەرىشتىلەر ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ يېنىدىن ئايرىلىپ، لۇتنىڭ قەۋمى تەرەپكە يۈزلەندى ۋە ئەسىر ۋاقتى بىلەن ئۇ يەرگە يېتىپ كەلدى.

سەدۇمنىڭ سېپىللىرىغا يېقىنلاپ كەلدى. بوستانلىق بىر يەرنىڭ ئوتتۇرىدىن بىر ئۆستەڭ ئېقىپ ئۆتەتتى. لۇتنىڭ قىزى تۇلۇمغا سۇ ئېلىش ئۈچۈن ئۆستەڭ بويىدا تۇراتتى.

لۇتنىڭ قىزى بېشىنى كۆتۈرۈپ پەرىشتىلەرنى كۆردى. يەر يۈزىدە بۇنداق كېلىشكەن ئەلەرنىڭمۇ بارلىقىنى كۆرۈپ ھاڭ - تاڭ قالدى.

ئۇچىدىن بىرى قىزدىن سورىدى: «ئى قىزچاق! بۇ ئۆي سىلەرنىڭمۇ؟»

قىز (قەۋمنى يادىغا ئېلىپ): «سىلەر شۇ يەردە تۇرۇپ تۇرۇڭلار. مەن ئاتامغا خەۋەر بېرىپ كەلگىچە، بۇ تەرەپكە يېقىنلاشماڭلار!» دېدى. ئاندىن تۇلۇمنى ئۆستەڭ بويىدا قويۇپ، ئاتىسى تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى.

«ئاتا! شەھەرنىڭ كىرىش ئېغىزىدا بىر نەچچە يىگىت سېنى كۈتۈپ تۇرىدۇ. ھازىرغىچە ئۇلاردەك ئادەملەرنى كۆرۈپ باقمىدىم» دېدى.

لۇت ئۆز - ئۆزىگە: «بۈگۈن دىشۋارچىلىق كۈنىدۇر» دېدى ۋە يۈگۈرگەن پېتى مېھمانلارنىڭ يېنىغا باردى. ئۇلارنى كۆرۈپلا جېنى سىقىلدى ۋە: «بۈگۈن دىشۋارچىلىق كۈنىدۇر» دېدى. ئۇلاردىن نەدىن كەلگەنلىكىنى، كېلىش مەقسىتىنى سورىدى. ئۇلار جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا، ئۇنىڭدىن ئۆزلىرىنى مېھمان قىلىشنى تەلەپ قىلدى. لۇت ئۇلاردىن ئەيمەندى ۋە ئالدىغا چۈشۈپ ماغدۇ. بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن توختاپ، ئۇلارغا قارىدى ۋە: «يەر يۈزىدە بۇ قەۋمدىنمۇ ئەسكى خەلقنىڭ بارلىقىنى بىلمەيمەن» دېدى.

ئۇ، بۇ سۆزنى ئۇلارنى كېچىدە شەھەردە قېلىشتىن ۋاز كەچكۈزۈش ئۈچۈن ئېيتقاندى. ئەمما ئۇلار لۇتنىڭ سۆزىگە پىسەنت قىلىپ كەتمىدى، جاۋابمۇ بەرمىدى.

لۇت يولىنى داۋاملاشتۇردى. سۆزىنى ئايلاندۇرۇپ بۇ شەھەر خەلقىنىڭ قەبىھلىكىگە بۇرايتتى. ئۇلارغا شەھەر خەلقىنىڭ پەسكەش ۋە ئەخلاقسىز ئىكەنلىكىنى، مېھمانلارنى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ يەر يۈزىدە بۇزۇقچىلىق قىلىدىغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى. ئۇنىڭ زېھنىدە ئىككى ئاساسلىق مەسىلە بار ئىدى. بىرى، مېھمانلىرىنى لايىقىدا، چىرايلىقچە كۈتۈۋېلىش. يەنە بىرى، ئۇلارنى كېچىدە بۇ شەھەردە قالماي، يولىنى داۋاملاشتۇرۇشقا قايىل قىلىش. شۇڭا ئۇ كۈچىنىڭ بېرىچە سۆزلىرىنى شۇ تەرەپكە تارتىشقا تىرىشتى.

ئەمما مېھمانلار بەكمۇ يۈچۈن كىشىلەر بولۇپ، ئاساسەن گەپ - سۆز قىلماي ماڭاتتى. لۇت ئۇلارنىڭ بۇ كېچىنى مۇشۇ شەھەردە ئۆتكۈزۈش نىيىتى بارلىقىنى بىلگەندىن كېيىن، ئۇلارنى كۈن پېتىپ، شەھەرگە قاراڭغۇلۇق چۈشكەنچە مۇشۇ بوستانلىقتا تۇتۇپ تۇرماقچى بولدى. كەچ كىرگەندە، ئۇلارنى شەھەر خەلقىگە بىلدۈرمەيلا ئۆيگە

ئەكسىز بولۇپ، ئەتىسى سەھەر يەنە چاندۇرماي شەھەر سىرتىغا ئەچىپ قويۇشنى ئويلىدى.

لۇت تولىمۇ غەمكىن كۆرۈنەتتى. ئۇ ئىچىدىكى قورقۇنچ ۋە قايغۇدىن مېھمانلارنى تاماققا تەكلىپ قىلىشنىمۇ ئۇنتۇپ قالغانىدى.

كۈن پېتىپ، قاراڭغۇ چۈشتى. لۇت ئۈچ مېھماننى ئۆيىگە باشلاپ كىردى. ئۇلارنى ھېچكىم كۆرمىگەنىدى. ئايالى مېھمانلارنى كۆرۈپ، لۇتقا دەپ قويمايلا سىرتقا چىقىپ كەتتى.

ئايال دەرھال قەۋمنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇلارنى خەۋەرلەندۈردى. خەۋەر خۇددى توك ئېقىمىدەك بىردەمدىلا پۈتۈن شەھەرگە تارقالدى. خەلق توپلىنىپ، لۇتنىڭ ئۆيىگە سەلدەك ئېقىپ كەلدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھۇد سۇرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىزنىڭ ئەلچىلىرىمىز (يەنى پەرىشتىلەر) لۇتنىڭ يېنىغا كەلگەن چاغدا (لۇت ئۆز قەۋمىنىڭ ئۇلارغا چېقىلىپ قويۇشىدىن قورقۇپ) قىيىن ئەھۋالدا قالدى، ئۇلار توغرىسىدا يۈرۈكى سىقىلدى ۋە: «بۇ دىشۋار كۈندۈر» دېدى. لۇتنىڭ قەۋمى ئۇنىڭ قېشىغا ئالدىراپ كېلىشتى، ئۇلار بۇرۇنلا يامان ئىشلارنى قىلاتتى (يەنى لىۋاتە قىلاتتى)﴾ .

لۇت خەۋەر بەرگەن كۈن يېتىپ كەلگەنىدى.

دىشۋارچىلىق كۈنى باشلاندى. قەۋمى يۈگۈرگەن يېتى ئۇنىڭ ئۆيىگە يېتىپ كېلىشتى. لۇت ھەيران قالدى. ئۇلارغا كىم خەۋەر بەرگەندۇ؟ ئايالىنى ئىزدىدى، ئەمما تاپالمىدى. لۇتنىڭ قايغۇسى تېخىمۇ ئاشتى. قەۋمى ئىشىك ئالدىغىچە دېۋەيلەپ كېلىۋالغانىدى. لۇت ياخشىراق چۈشەنچە بېرىش ئۈمىدى بىلەن ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقتى. ئۇلارغا نېمە دەيدۇ؟ ئۇلاردىن دۈرۈست بولۇشنى تەلەپ قىلامدۇ؟ ئۇلارغا ئىنسانىي خۇلق ھەققىدە چۈشەنچە بېرەمدۇ ياكى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئاللاھ ياراتقان نورمال جىنسىي ئاغنى ئويغىتامدۇ؟ ... ئۇنىڭ چىرايلىق قىزلىرى بار بولۇپ، ئۇلار پۈتۈن دۇنيادىكى ئاياللارنىڭ سىمۋولى ئىدى. ئاياللار ئەرلەر ئۈچۈن ئەرلەردىن پاك ھېسابلىنىدۇ.

﴿لۇت ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! مېنىڭ بۇ قىزلىرىم (قەۋمىدىكى ئاياللارنى دېمەكچى، چۈنكى پەيغەمبەر دېگەن ئۈممىتىنىڭ ئاتىسى ئورنىدا بولىدۇ) سىلەرگە ئەڭ پاك تۇر، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، مېھمانلىرىم ئۈستىدە مېنى رەسۋا قىلماڭلار، ئاراڭلاردا قەبىھ ئىشتىن توسىدىغان بىرەر كالىسى جايدا ئادەم يوقمۇ؟﴾

”مېنىڭ بۇ قىزلىرىم سىلەرگە ئەڭ پاك تۇر“ - ئەجىبا لۇت بۇ سۆزلىرى ئارقىلىق نېمە دېمەكچى؟

لۇت مۇنداق دېمەكچى ئىدى: مانا سىلەرنىڭ ئالدىڭلاردا دۇنيانىڭ ئاياللىرى تۇرۇپتۇ. ئۇلار روھىي ۋە ھېسسىي پاكلىق جەھەتتىن تېخىمۇ پاكىتۇر. ئۇلار نورمال خۇلققا مۇناسىپ كېلىدۇ ۋە ئەرلەرنىڭ ۋۇجۇدىدا پاك ھېس - تۇيغۇ ئويغىتىدۇ. شۇنداقلا، ئۇلار ھېسسىيات جەھەتتىنمۇ ئەڭ پاكىتۇر.

«ئاللاھتىن قورقۇڭلار» - لۇت ئۇلارغا ئىنسانىي خۇلق ھەققىدە ئاگاھلاندۇرۇش بەرگەندىن كېيىن، ئۇلارنى تەقۋا بولۇشقا ئۈندىدى. ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئاللاھنىڭ كۆرۈپ، ئاڭلاپ تۇرىدىغانلىقىنى، غەزەبلىنىدىغانلىقىنى ۋە جازالەيدىغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالماڭلار. ئۇنىڭ غەزىپىدىن قورقۇش ئاقىل ئىنسانلار ئۈچۈن تېخىمۇ پايدىلىقتۇر.

«مېھمانلىرىم ئۈستىدە مېنى رەسۋا قىلماڭلار» - بۇمۇ ئۇلارنىڭ ئەنئەنىلىرىگە مۇناسىۋەتلىك سۆز بولۇپ، كۆچمەن خەلق مېھمانلىرىغا ئىززەت - ئىكرام كۆرسىتىشى ۋە ئۇلارنىڭ ئالدىدا رەسۋا بولماسلىقى لازىم ئىدى.

«ئاراڭلاردا قەبىھ ئىشتىن توسىدىغان بىرەر كاللىسى جايىدا ئادەم يوقمۇ؟» - يەنى ئاراڭلاردا ئەقلى - ھوشى جايىدا بىرى يوقمۇ؟ سىلەرنىڭ تەلپىڭلار (ئەگەر ئورۇنلانسا) ساراڭلىقنىڭ ئۆزى ئەمەسمۇ؟ ئاقىل بولۇش سىلەر ئۈچۈن تېخىمۇ مۇۋاپىق، تېخىمۇ پايدىلىقتۇر. بۇ مەسىلە - ئاقىل ۋە ساراڭلىق مەسىلىسى، ئۇندىن باشقا، دىن، ئەخلاق، خۇلق ۋە شەرەپ مەسىلىسىدۇر.

قەۋمى ئۇنىڭ سۆزلىرى تۈگىگىچە ئاڭلاپ تۇردى ۋە كەينىدىن قاقاھلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى. ئۇلار پەقەت ئارىلىرىدا كۈلكىلىك گەپ چىققاندىلا شۇنداق كۈلۈشۈپ كېتەتتى. لۇتنىڭ سۆزلىرى بۇزۇق ۋە كېسەل خۇلققا، ئۆلۈك ۋە قاتىمال يۈرەككە، قاساۋەت بېسىپ كەتكەن ئەخمەق ئەقىلگە تەسىر قىلمىدى. ئۇنىڭ ئۈمىدى پۈتۈنلەي سۇغا چىلاشتى.

«ئۇلار (لۇتقا) ئېيتتى: «قىزلىرىڭغا بىزنىڭ ھاجىتىمىز يوق ئىكەنلىكىنى سەن ئوبدان بىلىسەن، شۇنىڭدەك بىزنىڭ مەقسىتىمىزنىمۇ ئوبدان بىلىسەن»» .

ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ پۈتۈن دۇنيا بىلىدىغان، ئەمما لۇت بىلمەس بولۇۋالغان مەقسىتىنى ئوچۇق ئىپادىلىمىدى. چۈنكى ئۇلارنىڭ مەقسىتىنى خەلقى ئالەم، شۇنداقلا، بۇ ئىما - ئىشارەتلىك سۆزلەرنىڭ نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى لۇتمۇ ئوبدان بىلەتتى.

لۇت ھاڭ - تاڭ قالدى.

ئۆزىنىڭ قەۋمى ئىچىدە يالغۇز ئىكەنلىكىنى، ئۆزىنى قوغدىغۇدەك ئۇرۇق - تۇغقىنى ياكى ئوغۇل ئەۋلاتلىرى بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ بەكمۇ ئاجىز ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. لۇت ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى جالاقلىتىپ يېپىپ كىرىپ كەتتى. ئىشىك ئالدىدىكى كۈلكە ئاۋازلىرى ۋە ئىشىك قاققان ئاۋازلار بارغانسېرى ئەۋجىگە چىققىلى تۇردى. كونىراپ كەتكەن تاختاي ئىشىك ئۆزىنىڭ بەرداشلىق بېرەلمەيدىغانلىقىنى بىلدۈرۈۋاتقاندا،

غىرىسلاپ تۇراتتى. لۇت ھەم خىجىللىق ھەم غەزەپتىن لاغىلداپ تىترىگەن ھالدا ئىشىك ئارقىسىدا تۇراتتى.

لۇتنىڭ مېھمانلىرى ناھايىتى تەمكىنلىك بىلەن بخارامان ئولتۇراتتى. لۇت ئۇلارنىڭ بخارامانلىقىغا قاراپ ھەيران قالدى ۋە ئەندىشىسى تېخىمۇ ئارتىشقا باشلىدى. چۈنكى ئۇلار لۇتقا ئىشىنىپ، ئۇنىڭ پاناھلىقىغا سىغىنغانىدى. ئۇنىڭ ئۆزلىرىنى قوغدىيالمىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. قاتتىق ئۈمىدسىزلەنگەن لۇت، بوغۇق ئاۋازى بىلەن ۋارقىراشقا باشلىدى:

﴿كاشكى مېنىڭ (سىلەرگە قارشى تۇرىدىغان) كۈچ - قۇۋۋىتىم بولسا ئىدى، ياكى ئىلتىجا قىلىدىغان كۈچلۈك جەمەتم بولسا ئىدى (چوقۇم سىلەرگە زەربە بەرگەن بولاتتىم)﴾ .

لۇت قەۋمنى مېھمانلىرىدىن قوغدىيالىغۇدەك كۈچ - قۇۋۋىتى ۋە ئۆزى ياردەم تەلەپ قىلغۇدەك يېقىن ئادەملىرى بولۇشىنى تولىمۇ ئارزۇ قىلدى. ئۇ ئۆز بېشىغا كەلگەن بۇنچە قايغۇ ۋە جاپا - مۇشەققەت تۈپەيلىدىن ئۆزىنىڭ ناھايىتى كۈچلۈك باشپاناھى بار ئىكەنلىكىنى، يەنى پەيغەمبەرلىرى ۋە ۋەلىلىرىنى (دوستلىرىنى) تەرك ئەتمەيدىغان ئاللاھنىڭ يار - يۆلىكىنى ئۇنۇتقاندى. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام يۇقىرىقى ئايەتنى ئوقۇغان ۋاقىتلىرىدا: «ئاللاھ لۇتقا مەرھەمەت قىلسۇن! ئۇنىڭ ئارقا تىرىكى ناھايىتى كۈچلۈك ئىدى» دەيتتى.

ئىش چىڭغا چىقتى، پەيغەمبەرنىڭ سۆزلىرى خۇددى توزغاقتەك توزۇپ كەتتى. لۇت ئۈمىدسىزلىكتە نېمە قىلارنى بىلمەي گاڭگىراپ قالغان بىر پەيتتە، مېھمانلار ئورۇنلىرىدىن تۇردى ۋە ئۇنىڭغا باشپاناھلىق قىلغۇچى زاتنىڭ بەكمۇ كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى ئېيتتى:

﴿ئۇلار (يەنى پەرىشتىلەر): «ئى لۇت! شۈبھىسىزكى، بىز پەرۋەردىگارنىڭ ئەلچىلىرىدۇرمىز، ئۇلار ھەرگىزمۇ ساڭا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ...» دەدى﴾ .

ئى لۇت، قورقمىغىن! بىز پەرىشتىلەرمىز. قەۋمىڭ ساڭا ھەرگىزمۇ زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ.

بىردىنلا ئىشىك ئىچىگە گۆمۈرۈلۈپ چۈشۈپ، قەۋم خەلقى ئۆي ئىچىگە يوپۇرۇلۇپ كىرىشكە باشلىدى.

جىبرىئىل ئورنىدىن تۇرۇپ، قولىنى بىر شىلتىۋىدى، قەۋمنىڭ كۆزلىرى كور بولۇپ كەتتى. ئۇلار تاملارنىڭ ئارىسىدا نىشاننى پەرق ئېتەلمەي، قالايمىغان مېڭىۋەردى ۋە

ئۆيگە كىردۇق، - دەپ ئويلاپ، سىرتقا چىقىپ كەتتى. جىبرىئىلنىڭ ئىشارىتى ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى پۈتۈنلەي كور قىلىۋەتكەندى.

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇلار لۇتتىن مېھمانلىرىنى (يەنى ئادەمزات شەكلىدە كەلگەن پەرىشتىلەرنى) (ئۇلار بىلەن لۇتتە قىلىش ئۈچۈن) قوغدىماسلىقىنى سورىدى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى كور قىلىۋەتتۇق، ئۇلارغا: «ئازابىمنى ۋە ئاگاھلاندىرۇشۇمنى تېتىڭلار» (دېيىلدى). ھەقىقەتەن ئۇلارغا ئەتىگەندە دائىمىي (يەنى ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا ئۇلىنىپ كېتىدىغان) ئازاب نازىل بولدى﴾ .

پەرىشتىلەر لۇتقا بۇرۇلۇپ، ئۇنىڭغا كېچىدىن قالماي ئائىلىسىنى ئېلىپ شەھەردىن چىقىپ كېتىشىنى بۇيرىدى. چۈنكى قەۋمىگە قورقۇنچلۇق ئازاب چۈشەتتى. ئۇلارغا تاغلارنى زىلزىلىگە كەلتۈرۈۋېتىدىغان قورقۇنچلۇق ئاۋازلار ئاڭلىناتتى، ئەمما قەۋمنىڭ بېشىغا چۈشكەن ئازابنىڭ ئۆزلىرىگىمۇ چۈشۈپ قالماستىن ئۈچۈن، ئارقىغا قاراشقا بولمايتتى. بۇمۇ بىر خىل غەلىتە ئازاب ئىدى. كىم ئارقىغا قاراپ قويسا، قەۋمى بىلەن تەڭ ھالەك بولاتتى. لۇتقا ئايالىنىڭمۇ ھالەك بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. چۈنكى ئۇنىڭ ئايالى قەۋمىگە ئوخشاش كاپىر ئىدى. ئۇ كاپىرلىقىدىن ۋاز كەچمەيتتى ۋە قەۋمى بىلەن تەڭ ھالەك بولاتتى.

ئى لۇت، شەھەردىن چىق! رەببىڭنىڭ ئەمرى يېتىپ كەلدى.

لۇت پەرىشتىلەردىن سورىدى: «ئازاب ھازىر چۈشەمدۇ؟» پەرىشتىلەر ئازابنىڭ تاڭ يورۇغان ۋاقتتا چۈشىدىغانلىقىنى بىلدۈردى ۋە: «تاڭ يېقىن ئەمەسمۇ؟» دېدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿پەرىشتىلەر لۇتقا: «ئائىلەڭدىكىلەرنى ئېلىپ كېچىنىڭ ئاخىرىدا (ئۇلارنىڭ ئىچىدىن) چىقىپ كەتكىن، ئايالىڭدىن باشقا، سىلەردىن ھېچ كىشى ئارقىسىغا قارىمىسۇن، ئۇ (يەنى ئايالىڭ) ئۇلار بىلەن بىرگە ھالەك بولغۇچىدۇر، شۇبھىسىزكى، ئۇلارغا ئازاب چۈشىدىغان چاغ تاڭ ۋاقتىدۇر، تاڭ يېقىن ئەمەسمۇ؟» دېدى﴾ .

لۇت قىزلىرى ۋە ئايالىنى ئېلىپ، كېچىدە ناھايىتى تېزلىك بىلەن قەۋمدىن ئايرىلىپ چىقتى. سەھەر ۋاقتى يېقىنلاپ قالغانىدى. لۇت قەۋمدىن خېلىلا يىراقلاپ كەتكەندىن كېيىن، ئاللاھنىڭ ئەمرى كەلدى.

...

﴿بىزنىڭ (جازالاش) ئەمرىمىز چۈشكەندە، ئۇلارنىڭ يۇرتلىرىنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىۋەتتۇق (يەنى كۆمۈرۈۋەتتۇق)، ئۇ يۇرتلارغا بىز ئۈستى - ئۈستىلەپ ساپال

تاشلارنى ياغدۇردۇق. ئۇ ساپال تاشلارغا پەرۋەردىگارنىڭ دەرگاھىدا بەلگە سېلىنغان ئىدى، ئۇ يۇرتلار زالىملار (يەنى قۇرەيش كاپىرلىرىدىن) يىراق ئەمەس. ﴿

ئالىملار مۇنداق دەيدۇ: جىبرىئىل قاناتلىرىنىڭ ئۇچى بىلەن يەتتە شەھەرنى يەردىن بىراقلا يۇلۇپ ئېلىپ، ئاسماننىڭ قەرىگىچە ئېلىپ چىقتى (پەرىشتىلەر خورازلارنىڭ چىلىغىنىنى ۋە ئىتلارنىڭ ھاۋشىغىنىنى ئاڭلىغانىدى). ئاندىن يەتتە شەھەرنى دۈم كۆمتۈرۈپ، يەرگە قارىتىپ ئاتتى.

شەھەرلەر يەرگە چۈشۈۋاتقاندا، ئاسماندىن (ئۇلارنىڭ ئۈستىگە) ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا بەلگە سېلىنغان ساپال تاشلار ئۈستى - ئۈستىلەپ ياغدى. يېغىش خېلى ئۇزۇنغىچە داۋاملاشتى.

لۇتنىڭ قەۋمى پۈتۈنلەي ھالاك بولدى، ئۇلاردىن ھېچكىم ساق قالمىغانىدى. شەھەر تەتۈر ئۆرۈلۈپ، يەرگە پاتۇرۇۋېتىلگەنىدى. يەردىن ئېتىلىپ چىققان سۇ ئەتراپىنى بېسىپ، لۇت قەۋمىنىڭ شەھىرى كۆلگە ئايلىنىپ كەتتى.

لۇتنىڭ قۇلىقىغا قورقۇنچلۇق ئاۋازلار كېلىشكە باشلىدى. ئارقا تەرەپتىكى ھاۋانىڭ يېرىلغانلىقىنى ھېس قىلدى، ئەمما ئارقىغا قاراپ سېلىشتىن قاتتىق ھەزەر ئەيلىدى.

ئايالى ئاۋاز كەلگەن تەرەپكە بۇرۇلۇپ قارىدى، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى بىردىنلا پارچىلىنىپ، توپىدەك تۈزۈپ كەتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ لۇتنىڭ شەھەرلىرى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ھالاك بولمىسۇن دەپ لۇتنىڭ شەھىرىدىكى مۇئمىنلەرنى (سىرتقا) چىقىرىۋەتتۇق. بىز ئۇ شەھەردىن مۇسۇلمان بولغان پەقەت بىر ئائىلىنىلا تاپتۇق. ئۇ شەھەردە قاتتىق ئازابتىن قورقىدىغانلار ئۈچۈن نىشان قالدۇردۇق﴾ .

بۇ، پۈتۈنلەي يوقاپ كەتمىگەن نىشان بولۇپ، ئاللاھنىڭ سۆزلىرى بۇنى تەستىقلىماقتا:

﴿ئۇ شەھەر (قۇرەيشلەر شامغا بارىدىغان) يول ئۈستىدە ھەقىقەتەن ھېلىمۇ مەۋجۇت تۇرماقتا﴾ .

ئاللاھ سافقات سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئى ئەھلى مەككە! سىلەر ئۇلارنىڭ يەرلىرىدىن ئەتىگەن - ئاخشامدا ئۆتۈپ تۇرىسىلەر، سىلەر چۈشەنمەيسىلەر؟﴾

سۈرە ھۇد 82 - 83 - ئايەتلەر.
سۈرە زارىيات 35 - 37 - ئايەتكىچە.
سۈرە ھىجر 76 - ئايەت.
سۈرە سافقات 137 - 138 - ئايەتلەر.

يەنى بۇ ئوچۇق ئىشارەتتۇر. ئالىملار مۇنداق دەيدۇ: يەتتە شەھەرنىڭ ئورنى سۈبىي ئاچچىق ۋە دېڭىز سۇلىرىدىنمۇ قويۇق بولغان غەلىتە بىر كۆل بولۇپ، بۇ كۆلدىن ئوتتا ئېرىيدىغان مەدەن تاشلىرى كۆپلەپ چىقىدۇ. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، لۇتنىڭ قەۋمىگە ياغدۇرۇلغان ساپال تاشلار كۆيۈش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە ئىدى.

ھازىر «ئۆلۈك دېڭىز» (ياكى لۇت كۆلى) دەپ ئاتالغان بۇ كۆلنىڭ پەلەستىن زېمىنىدا ئىكەنلىكى ئوتتۇرىغا قويۇلماقتا. ئەنە شۇ يەرلەر، لۇت مىللىتىنىڭ شەھەرلىرى ئىدى.

...

لۇتنىڭ قەۋمىنىڭ سەھىپىلىرى يېپىلدى. ئۇلارنىڭ شەھەرلىرى ۋە نام - ئاتاقلىرى يەر يۈزىدىن ئۆچۈرۈپ تاشلاندى، ھاياتنىڭ ۋە جانلىقلارنىڭ زېھنىدىن چىقىرىۋېتىلدى. پىتنە - پاسات سەھىپىلىرىدىن يەنە بىرى يىرتىپ تاشلانغان بولدى.

لۇت تۇنجى بولۇپ يۈزلەنگەن كىشىگە، يەنى ئىبراھىمغا يۈزلەندى. ئىبراھىم بىلەن يۈز كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭغا مىللىتى ھەققىدىكى ۋەقەلەرنى سۆزلەپ بەردى. ئىبراھىمنىڭ بۇ ۋەقەلەرنى ئالدىن بىلىدىغانلىقى ئۇنى ھاك - تاڭ قالدۇردى.

كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، دىلى يۇمشاق، ھەر ئىشتا ئاللاھقا مۇراجىئەت قىلىدىغان ئىبراھىم ۋە لۇت ئىككىسى كىشىلەرنى ئاللاھقا، تەۋھىد ئەقىدىسىگە، ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىشنى داۋاملاشتۇردى.

* * * * *

ئىسمائىل ئەلەيھىسسالام

ھەزرىتى ئىسمائىلنىڭ ئاللاھ يولىدىكى سەرگۈزەشتىسى بوۋاق ۋاقتىدىن تارتىپلا باشلانغانىدى.

ئانىسى ئۇنى يەرگە (ھازىرقى كەبىدىكى زەمزم بۇلىقىنىڭ ئورنىغا) ياتقۇزدى. ئۇ كۈنلەردە زەمزم بولىقى تېخى يوق بولۇپ، كېيىن ئىسمائىلنىڭ ئىككى ئايىقى ئاستىدىن بۇلدۇقلاپ ئېتىلىپ چىققان ئىدى. ئۇ يەر پۈتۈنلەي چۆل بولۇپ، ھاۋاسى تونۇردەك ئىسسىق، چەكسىز كەتكەن قۇملۇق، سۇسىز ماكان ئىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم ئايالى ھاجەر بىلەن ئوغلى ئىسمائىلنى ئۇ يەرگە تاشلاپ قويۇپ قايتقاندا، ئايالى ھاجەر ئۇنىڭ پېشىگە ئېسىلىپ:

- ئى ئىبراھىم! بىزنى بۇ چۆلنىڭ ئوتتۇرىسىغا تاشلاپ قويۇپ نەگە ماڭدىڭ؟
ئىبراھىم! بىزنى تاشلاپ نەگە ماڭدىڭ؟ ئىبراھىم! نەگە ماڭدىڭ؟ - دەپ يالۋۇراتتى.

ھاجەر سۆزلىرىنى تەكرارلايتتى، ئىبراھىم بولسا، ھېچقانداق جاۋاب بەرمەي، قاراپ تۇراتتى.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ئۇلارنى سۇسىز ۋە ئېكىنسىز ۋادىغا تاشلاپ ماڭغان ۋاقتىتىكى ئىچكى ھېسسىياتى بىزگە نامەلۇم.

ئاللاھ ئۇنىڭغا شۇنداق قىلىشنى بۇيرىغانىدى. ئۇ قىلچە ئىككىلەنمىگەن ھالدا ئاللاھنىڭ ئەمرىنى بەجا كەلتۈرۈۋاتاتتى. ئىسرائىلىيەتتە (يەنى يەھۇدىي مەنبەلىرىدە) مۇنداق دېيىلمەكتە: ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ بىرىنچى ئايالى سارە (توقال ئايال) ھاجەرگە كۈندەشلىك قىلغاچقا، ئىبراھىمنى ھاجەر بىلەن ئىسمائىلنى ئۆزىدىن نېرى قىلىشقا مەجبۇرلىغانىدى.

بىز بۇ ھىكايىنىڭ ئويدۇرما ئىكەنلىكىنى جەزىملەشتۈردۈق. چۈنكى، ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ كىشىلىك خۇسۇسىيىتى ھەققىدە ئوبدانراق ئىزدەنسەكلا، ئۇنىڭ ئەمرلەرنى ئاللاھتىنلا ئالىدىغانلىقىنى ۋە ئاللاھنىڭ ئەمرى بويىچە ئىش قىلىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئاياللارنىڭ كۈندەشلىك ھېسسىياتلىرىنى ئېتىبارغا ئالمايدىغانلىقىنى، بۇ خىل ھېسسىياتلارغا پىسەنت قىلمايدىغانلىقىنى ۋە سارەنىڭمۇ شەخسىيەتچىلىك قىلمايدىغانلىقىنى بىلىۋالالايمىز. سارە ئىبراھىمنىڭ پەرزەنت يۈزى كۆرۈشى ئۈچۈن چۆرىسى ھاجەرنى ئۇنىڭغا ئېلىپ بەرگەنىدى. چۈنكى ئۆزىنىڭ ياشىنىپ قالغانلىقىنى ھەم تۇغماس ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. شۇڭا ھەزرىتى ئىبراھىمنى ئۆز رازىلىقى بىلەن ئۆيلەندۈرۈپ، داۋاملىق ئۇنىڭ خىزمىتىدە بولغانىدى. ئۇ بارلىقىنى قەلبىدە ئاللاھ سۆيگۈسىدىن باشقا سۆيگۈ بولمىغان بىر ئادەمگە بېغىشلىغانىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن،

سارەنىڭ ھەزرىتى ئىسمائىل بىلەن ئانىسىنىڭ ئەرەب يېرىم ئارىلىغا كېتىشىگە سەۋەبچى ئىكەنلىكىنى بىز قوبۇل قىلمايمىز.

ئۇلۇغ ئاللاھ سارە بىلەن ھاجەر ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئاللاھنىڭ ئەمرىدىن (يەنى قۇدرىتىدىن) ئەجەبلىنەمسەن؟ ئاللاھنىڭ رەھىمىتى ۋە بەرىكەتلىرى سىلەرنىڭ ئائىلەڭلارغا (يەنى ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە) نازىل بولسۇن. ئاللاھ ھەقىقەتەن مەدھىيەلەشكە لايىقتۇر، ھەقىقەتەن ئۇلۇغلاشقا لايىقتۇر﴾ .

مەسىلە - ئاياللارنىڭ مەخسۇس كۈندەشلىك مەسىلىسى ئەمەس بولۇپ، ھېكمىتى يوشۇرۇن ئىلاھىي تەكلىپ ئىدى. ئىبراھىم ھاجەرگە ئوغلى ئىسمائىلنى ئېلىپ يولغا چىقىشىنى ئەمىر قىلغاندا، سارە ھاجەردىنمۇ بەكرەك ئەجەبلىنگەن بولۇشى مۇمكىن.

«ئىبراھىم! نەگە؟» دېگەن سوئالنى تۇنجى بولۇپ ھاجەر سورىغان بولسىمۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن سارەمۇ سورىغانىدى.

ئىبراھىم ئۇن - تىن چىقارمىدى، ئاياللارمۇ جىمىقتى.

بۇ يەردە ھەزرىتى ئىبراھىم ئۇلارغا ئېيتىمىغان، ئاللاھمۇ ئىبراھىمغا بىلدۈرمىگەن بىر ھېكمەت بار ئىدى. يەنى ھەزرىتى ئىبراھىم بۇ ھېكمەتنى بىلمەيتتى. شۇڭا ئۇلارمۇ پەيغەمبەر ئاياللىرىغا خاس نازاكەت بىلەن ئاستا جىمىقىپ قالدى.

...

ھاجەر قۇيقۇرۇق، ئادىمىزاتسىز، گىياھسىز ۋادىدا ئوغلى بىلەن يالغۇز قالغانىدى.

ئىسمائىلنىڭ ئاللاھ يولىدىكى تۇنجى ھىجرىتى مانا مۇشۇنداق باشلاندى. تېخى بوۋاق تۇرۇپلا سىناققا دۇچ كەلدى. ئاتىسىمۇ ياشىنىپ، بىر پۇتى گۆرگە ساڭگىلاپ قالغان ۋاقىتتا بۇ ئېغىر سىناق بىلەن سىنالدى.

ئىبراھىم! سەن ئىنساننىڭ ئىچىدە ئۇنىڭغا ئائىت بىر نەرسىنىڭ يوقلۇقىنى بىلسەن. ئاللاھنى سۆيگەن ئادەم بارلىقىنى ئاللاھقا بېغىشلايدۇ. ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان نەرسىنى سوئال - سوراقسىز ئاللاھقا ئاتايدۇ. مانا بۇ، ھەقىقىي سۆيگۈننىڭ قانۇنىيىتى بولۇپ، چىن سۆيگۈدە سوئال - سوراق پۈتۈنلەي يوققا چىقىپ، پەقەت ئىتائەت بايراقلىرىلا لەپىلدەيدۇ.

بىزچە، ھەزرىتى ئىبراھىم ئايالى ھاجەر بىلەن ئوغلى ئىسمائىلنى نېمە ئۈچۈن ئۇ يەرگە تاشلاپ قويغانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى، ئاللاھمۇ ئۇنىڭغا خەۋەر قىلمىغانىدى.

ئاللاھ پەقەت ئۇنىڭغا ئەمىر بەرگەن، ئۇ ئەمرنى ئورۇنلىغانىدى. مانا بۇ يەردە سىناقنىڭ ئېغىرلىقى ۋە قىيىنلىقى؛ شۇنداقلا، سۆيگۈننىڭ نەقەدەر ساپ ۋە ھەقىقىي ئىكەنلىكى ئوتتۇرىغا چىققاقتا.

ئاللاھ دوستى ئىبراھىمنى ئەڭ ئامراق كىشىسى، يەنى ئوغلى بىلەن سىناق قىلماقتا ئىدى.

ئاللاھنىڭ ئىبراھىمنى، ئىبراھىمنىڭمۇ ئاللاھنى شۇنچە ياخشى كۆرۈشى ئىبراھىمدا ئىنسانغا خاس ھېس - تۇيغۇنىڭ يوقلۇقىدىن دېرەك بەرمەيدۇ. ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ئىلاھىي سۆيگۈدە شۇنچىلىك دەرىجىگە يېتىشى، ئۇنىڭ ئىنسانغا خاس ھېس - تۇيغۇسىنىڭ دېڭىزدەك چەكسىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ ئوغلى ئىسمائىلغا بولغان ھېسسىياتى ھەرقانداق ئاتىنىڭ ئۆز ئوغلىغا بولغان ھېسسىياتىدىن نەچچە ھەسسە كۈچلۈك، نازۇك ۋە شەپقەتلىك ئىدى. ئەنە شۇنداق تۇرۇقلۇق، ئۇنى ھالاكەتلىك زېمىننىڭ قاق ئوتتۇرىسىغا تاشلاپ قويغانىدى. چۈنكى ئاللاھ ئۇنىڭغا شۇنداق ئەمىر بەرگەنىدى.

ئۇنىڭ ئىچكى دۇنياسىدا كەسكىن كۈرەش مەيدانغا كەلدى. نىھايەت، پەرۋەردىگارىنى ئوغلدىن ئەۋزەل كۆرگەنلىكى ئۈچۈن بۇ سىناقتىن مۇۋەپپىقىيەتلىك ئۆتتى.

ھەزرىتى ئىبراھىم ئوغلىنى بەكمۇ ياخشى كۆرگەچكە، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئوغلىنى بوغۇزلاشنى بۇيرىدى. ئاللاھ پەيغەمبەرلىرىنىڭ قەلبىدە ئۆزىدىن باشقىسىنىڭ بولۇشىنى خالىمايدۇ. كىم ئاللاھنى سۆيسە، ئۇنى چىن ئەقىدىسى بىلەن سۆيۈشى كېرەك. ھەقىقىي سۆيگۈچى قەلبىنى پەقەت پەرۋەردىگارىنىڭ سۆيگۈسى بىلەن تولدۇرىدۇ.

ئىبراھىمنىڭ ئاقكۆڭۈل مەجەزى ئوغلى ئىسمائىلغىمۇ مىراس قالغانىدى. ئىبراھىم بۇرۇن پەرۋەردىگارىغا مۇنداق دەپ دۇئا قىلغانىدى:

﴿پەرۋەردىگارىم! ماڭا بىر ياخشى پەرزەنت ئاتا قىلغىن﴾ .

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز ئىبراھىمغا ناھايىتى مۇلايىم بىر ئوغۇل بىلەن خۇشخەۋەر بەردۇق﴾ .

ئىسمائىلنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى، مۇلايىملىقى، تەقۋالىقى ۋە پەيغەمبەرلىك ئەدەب - ئەخلاقى ئاتىسىغا قۇبۇپ قويغاندەك ئوخشايتتى.

ئىسمائىل بوۋاق ۋاقتىدىلا ئاللاھنىڭ تۇنجى سىنىقىغا دۇچ كەلدى. بۇ سىناق ئانىسى ۋە ئۆزىنىڭ ئىچىشى ئۈچۈن ئاياقلىرى ئاستىدىن ئېتىلىپ چىققان زەمزم سۈيى بىلەن نەتىجىلەنگەنىدى.

ئىككىنچى سىناق، ئۇ قۇرامىغا يەتكەن چاغدا يېتىپ كەلدى.

﴿ئۇ ئىبراھىمنىڭ ئىش - كۈشلىرىگە يارىغۇدەك بولغان چاغدا، ئىبراھىم: «ئى ئوغلۇم! مەن سېنى بوغۇزلاپ قۇربانلىق قىلىشقا (ئەمىر قىلىنىپ) چۈشەپتىمەن

(پەيغەمبەرلەرنىڭ چۈشى ھەقىقەتتۇر ۋە ئۇلارنىڭ ئىشلىرى ئاللاھنىڭ ئەمرى بويىچە بولىدۇ)، ئويلاپ باققىنا! سېنىڭ قانداق پىكرىڭ بار؟» دېدى.

ئەجىبا، ئوغۇل نېمە دەپ جاۋاب بەرگەندۇ؟

ئىسمائىل ئاتىسىنىڭ چۈشىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنى سورىدى. ئاتىسى بىلەن بۇ چۈش توغرىلۇق مۇنازىرىلەشمىدى. ھەتتا ئۇنىڭ راستىنلا چۈش ياكى خىيال ئىكەنلىكىنى بىلىشىنىمۇ خالىمىدى ۋە مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

«ئى ئاتا! نېمىگە بۇيرۇلغان بولساڭ، شۇنى ئىجرا قىلغىن» .

مەندىن ئەندىشە قىلمىغىن!

«خۇدا خالىسا، (ئۇنىڭغا) مېنى سەۋر قىلغۇچى تاپسەن» .

ياخشى پەرزەنت ئاتىسىغا ئەنە شۇنداق سۆزلەر بىلەن تەسەللىي بېرەتتى. قۇربانلىق قىلىنىدىغان كىشى سەۋر قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئاتىغا يارىشىدىغىنىمۇ سەۋر قىلىش ئىدى - ئەلۋەتتە!

ئۇلار خۇددى بىر - بىرى بىلەن بەسلىشىۋاتقاندا كۆرۈنەتتى. ئاللاھ يولىدا قايسىسى بەكرەك سەۋر قىلالايدىكىن؟

ئۇلۇغ ئاللاھ مەريەم سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

«ئى مۇھەممەد! كىتابتا (يەنى قۇرئاندا) ئىسمائىل (نىڭ قىسسىسى) نى بايان قىلغىن، ئۇ ھەقىقەتەن ۋەدىسىدە راستچىل، ھەم رەسۇل ھەم پەيغەمبەر ئىدى. ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرنى ناماز ئوقۇشقا، زاكات بېرىشكە بۇيرۇيتتى. پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا ئۇنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشكەن ئىدى» .

سۈرە سافقات 102 - ئايەت.

سۈرە سافقات 102 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە سافقات 102 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە مەريەم 54 - 55 - ئايەتلەر.

**بەيتۇللاھ
(ئاللاھنىڭ نۇبى)**

ئىسمائىل ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە ئەرەب يېرىم ئارىلىدا ياشىدى. ئاتلارنى كۆندۈرۈپ ئىشلەتتى. زەمزم سۈيى ئۇ يەرنىڭ ئولتۇراق جايغا ئايلىنىشىنىڭ ۋە ئاۋاتلىشىشىنىڭ ئەڭ ئاساسلىق سەۋەبى ئىدى.

بەزى كارۋانلار ۋە قەبىلىلەر بۇ يەرگە ماكانلاشتى. ئىسمائىل بالاغەتكە يېتىپ ئۆيلەندى. ھەزرىتى ئىبراھىم ئۇنى يوقلاپ كەلدى. ئەمما ئىسمائىل ئۆيدە يوق ئىدى. ئىبراھىم ئۇنىڭ ئايالىدىن ھال - كۈنلىرىنىڭ قانداقلىقىنى سورىدى. ئىسمائىلنىڭ ئايالى ئۆزلىرىنىڭ يوقسۇللۇق ۋە قىيىنچىلىقتا ياشاۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ زارلاندى. ھەزرىتى ئىبراھىم ئۇنىڭغا: «ئېرىڭ كەلگەندە ئېيتىپ قويغىن، ئۇ ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئالماشتۇرۇۋەتسۇن!» دېدى. ئىسمائىل قايتىپ كەلدى، ئايالى ئۇنىڭغا بولغان ئىشىنى ۋە كەلگەن ئادەمنىڭ چىرايى - شەكلىنى ئېيتىپ بەردى. ئىسمائىل: «ئۇ مېنىڭ ئاتام. ئۇ مېنىڭ سەندىن ئايرىلىشىمنى بۇيرۇپتۇ. سەن ئائىلەڭگە قايتىپ كەتكىن!» دېدى.

ئىسمائىل قايتا ئۆيلەندى. ئىبراھىم ئۇنى يوقلاپ كەلدى ۋە ئۇنىڭ ئايالىدىن ھال - ئەھۋالىنى سورىدى. ئىسمائىلنىڭ ئايالى ئۆزلىرىنىڭ مول ۋە باياشاتچىلىق ئىچىدە ياشاۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ، شۈكرى - قانائەت بىلدۈردى. ئىبراھىم بۇ كېلىنىدىن مەمنۇن بولدى.

بەلكى ئىبراھىم ئىچكى سېزىملىرىنىڭ كۆرسىتىشى بىلەن شۇنداق قىلغانىدى. چۈنكى ئىبراھىم ئوغلى ئىسمائىلنى ناھايىتى چوڭ ۋەزىپە ئۈچۈن تەييارلاۋاتاتتى. بۇ، ئىنساننىڭ پۈتۈن غەيرەت - شىجائەت، ھۈزۈر - ھالاۋەت ۋە ۋاقتىنى ئالدىغان ۋەزىپە ئىدى. ئىسمائىل ئۆيىدە غەم - غۇسسە ئىچىدە ئۆتۈۋېرىدىغان بولسا، تېخى سىر پەردىسى ئېچىلمىغان بۇ مۇقەددەس ۋەزىپە ئۈچۈن سەرپ قىلىدىغان كۈچ - قۇۋۋىتىنىڭ يېرىمىنى يوقىتىپ قوياتتى.

ئىسمائىل راۋۇرۇس پىشىپ يېتىلدى. ئىبراھىم ئۇنى يوقلاپ كەلدى. ئاللاھنىڭ مەيدانغا كېلىۋاتقان چۈشنىكىسىز ۋە قەلەردىكى ھېكمىتىنى ئىسپاتلاشنىڭ دەل ۋاقتى يېتىپ كەلگەنىدى.

ئىبراھىم ئېيتتى: «ئى ئىسمائىل! ئاللاھ مېنى بىر ئىشقا بۇيرۇدى...»

ھەزرىتى ئىبراھىم ئۆزىگە ئوغلىنى بوغۇزلاش ئەمرى بېرىلگەندە، بۇ ئىشنى ئوغلىغا ئوچۇق ئېيتقاندى. ئەمما ھازىر ئوغلىنىڭ ئۆزىگە ياردەم قىلىشىنى جەزمەلەشتۈرۈش ئۈچۈن گەپنى ئەگىتىپ باشلىدى. چۈنكى بۇ ۋەزىپە، ئوغلىنى بوغۇزلاش ۋە قۇربانلىق قىلىشتىنمۇ چوڭ، بەيغەمبەرنىڭ ئۆزىگىلا مۇناسىۋەتلىك ئەمەس، بەلكى مىليارلارچە مۇسۇلمانغا مۇناسىۋەتلىك مۇھىم ۋەزىپە ئىدى.

ئىسمائىل: ئاللاھ ساڭا نېمىنى بۇيرىغان بولسا، شۇنى قىلغىن! - دېدى.

ئىبراھىم: ماڭا ياردەم قىلامسەن؟ - دېدى.

ئىسمائىل: ياردەم قىلىمەن، قىلىمەن.

ئىبراھىم قولى بىلەن نېرىدىكى تۆپىلىكنى ئىشارەت قىلىپ تۇرۇپ: ئاللاھ ماڭا بۇ يەردە بىر ئۆي ياساشنى بۇيرىدى، - دېدى.

شۇنىڭ بىلەن، ئاللاھنىڭ مۇقەددەس ئۆيىنى ياساش ئەمرى بېرىلدى. ئۇ، يەر يۈزىدە ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارىغا ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈن ياسالغان تۇنجى ئۆي ئىدى.

ھەزرىتى ئادەم يەر يۈزىدىكى تۇنجى ئىنسان بولغاچقا، تۇنجى ئۆيىنى ياساش شەرىپى ئۇنىڭغا ئائىتتۇر. ئالىملار بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ئادەم ئۇنى ياساپ، خۇددى پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ ئەرشى ئەتراپىدا ئايلانغاندەك ئايلىنىشقا باشلىدى.

ئادەم ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن بىر چېدىر قۇردى. ھەزرىتى ئادەمنىڭ پەيغەمبەر بولۇش سۈپىتى بىلەن پەرۋەردىگارىغا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن ئۆي ياساشى نورمال ئەھۋال ئىدى. ئۇ يەرگە ئاللاھنىڭ رەھىمىتى ياغدى. كېيىن ھەزرىتى ئادەم ۋاپات بولدى. ئارىدىن ئەسىرلەر، ئۇزۇن زامانلار ئۆتتى. ئۇ ئۆيىدىن ئەسەر قالمىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم ئۇ ئۆينىڭ ئىككىنچى قېتىم ياسىلىشى ئۈچۈن ئەمر ئالدى. بۇ قېتىم، ئىنشائاللاھ، تاكى قىيامەت كۈنىگىچە تىك تۇرىدىغان بىر ئۆي ياسالاتتى.

كەئبىنىڭ ئىنشائاتى باشلىدى. كەئبە پايدا - زىيىنى يوق، باشقا تاشلاردىن ئارتۇق - كېمى بولمىغان بىر مۇنچىلىغان تاشلاردىن قۇرۇلغانىدى. لېكىن ئۇ تاشلار ئىسلام تەۋھىدىنىڭ ۋە ئاللاھنى پاكلاش ئېتىقادىنىڭ سىمۋولى ئىدى.

ھەزرىتى ئادەم يۈكسەك تەۋھىد، ئىسلام ۋە مۇتلەق پاك ئېتىقاد ئۈستىدە ئىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم بولسا، توغرا يولدا ماڭغان مۇسۇلمان ئىدى، مۇشرىكلاردىن ئەمەس ئىدى.

كەئبىنىڭ تاشلىرى ھەزرىتى ئادەمنىڭ قەلب ھۇزۇرىدىن، ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ سەۋرچانلىقى ۋە سۆيگۈسىدىن، ھەزرىتى ئىسمائىلنىڭ مۇلايىملىقى ۋە دۇرۇستلۇقىدىن شەكىللەنگەنىدى. بىز مەسجىدى ھەرەمگە كىرگىنىمىزدە، ئىچىمىز خاتىرجەملىك ۋە ئېسەنلىك تۇيغۇلىرىغا، قەلبىمىز ھېسسىياتقا لىق تولدۇ. بىز كەئبىنىڭ ئەتراپىدا خۇددى مەركىزى نۇقتىغا قاراپ ھەرىكەتلىنىۋاتقان زەررىچىلەرنىڭ ھەرىكىتىدەك ئايلىنىشقا باشلايمىز.

زامان ۋە ماكاننى چەكسىز ئاسايىشلىق قاپلىغان، سىز زامان ۋە ماكاننىڭ بىر پارچىسىغا ئايلانغاندەك چەكسىز خۇشاللىق... تۇنجى قېتىم كەئبىنى ۋە ئاللاھنى كۆرەلمىسىڭىزمۇ، ئۆزىڭىزنى كۆرىشىڭىز مۇمكىن. ئىككىنچى قېتىم ئۆزىڭىزنى ۋە

ئاللاھنى كۆرەلمىسىڭىزمۇ، كەئىبنى كۆرىشىڭىز مۇمكىن. ئەمما ھەجگە بارغان ۋاقتىڭىزدا، نە ئۆزىڭىزنى، نە كەئىبنى كۆرەلمەيسىز، بەلكى كەئىبنىڭ پەرۋەردىگارىنى كۆرىسىز. مانا بۇ، ھەقىقىي ھەجدۇر ۋە كەئىبنىڭ ياسىلىشىنىڭ تۇنجى ھېكمىتىدۇر.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم بىلەن ئىسمائىل كەئىبنىڭ ئۇلىنى قوپۇرۇپتۇ: «پەرۋەردىگارىمىز! بىزنىڭ (خىزمىتىمىزنى) قوبۇل قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن (دۇئايمىزنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىسەن، (نىيىتىمىزنى) بىلىپ تۇرغۇچىسەن. پەرۋەردىگارىمىز! ئىككىمىزنى ئۆزەڭگە ئىتائەتمەن قىلغىن، بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىزدىنمۇ ئۆزەڭگە ئىتائەتمەن ئۈمىت چىقارغىن، بىزگە ھەجىمىزنىڭ قاندىلىرىنى ئۆگەتكىن، تەۋبىمىزنى قوبۇل قىلغىن، چۈنكى سەن تەۋبىنى ناھايىتى قوبۇل قىلغۇچىسەن، ناھايىتى مېھرىبانسەن. پەرۋەردىگارىمىز! ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئايەتلىرىڭنى ئۇلارغا تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان، كىتابىڭنى (يەنى قۇرئاننى)، ھېكمەتنى (يەنى پاك سۈننەتنى) ئۇلارغا ئۆگىتىدىغان، ئۇلارنى (مۇشرىكلىك ۋە گۇناھلاردىن) پاك قىلىدىغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتكىن، ھەقىقەتەن سەن غالىبسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىسەن» دەيدۇ.﴾

كەئىبە - تاشتىن ياسالغان مۇستەھكەم ھۇجرا بولۇپ، ئۇ ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ئىسمائىل قازغان كونا ئۇلىنىڭ چوڭقۇرلۇقى تۈپەيلىدىن يەر يۈزىدە مەزمۇت تۇرىدۇ. تارىختا بىر قانچە قېتىم ئۆرۈلگەن بولسىمۇ، يەنە قايتا ئىنشا قىلىندى ۋە ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ زامانىدىن تاكى كۈنىمىزگىچە يەر يۈزىدىن يوقاپ كەتمىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ دۇئاسى بىلەن يەر يۈزىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەن ۋاقتتا، كەئىبنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىم ياسالغانلىقىنى كۆرگەنىدى. ئۇلار كەئىبە ئۈچۈن كۆپ كۈچ چىقارمىدى ۋە ئۇلىنى ھەزرىتى ئىبراھىمدەك چوڭقۇر كولىمىدى.

بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ھەزرىتى ئىسمائىل كەئىبنىڭ قۇرۇلۇشىغا ئۆزلىرى يالغۇز ھالدا (بۇندىن كېيىن مىڭلارچە كىشىنىڭ ماغدۇرى يەتمىگۈدەك دەرىجىدە) كۆپ كۈچ سەرپ قىلغانىدى. مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋە سەللەم قەۋمىنىڭ ئىسلامغا كىرىش دەۋرى جاھىلىيەت دەۋرىگە يېقىن بولغانلىقى، شۇ سەۋەبتىن كەئىبنى يىقىتىپ، يېڭىدىن سېلىش داۋامىدا ئىنسانلارنىڭ پىتىنە - پاسات چىقىرىش خەۋپى بولمىسا ئىدى، ئۆزىنىڭ كەئىبنىڭ پۈتۈنلەي ئۆرۈلۈپ، ھەزرىتى ئىبراھىم قويغان ئۇلغۇچە يېڭىدىن ياسىلىشىنى ئۈمىد قىلغانلىقىنى بىلدۈرگەنىدى.

كەئىبنىڭ بىناسى ئىبراھىم بىلەن ئىسمائىل سالغان ئۇل بويىچە سېلىنىشى كېرەك ئىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ئىسمائىل بۇ قۇرۇلۇش ئۈچۈن ھەقىقەتەن كۆپ غەيرەت - شىجائەت كۆرسەتكەنىدى. ئۇلارنىڭ زېمىنىنى چوڭقۇر كولشى، يىراق - يېقىندىكى

تاغلاردىن تاشلارنى كېسىپ چىقىرىشى، تاشلارنى توشىشى ۋە يونتۇپ تۈزلىشى لازىم ئىدى. يەنى بۇ ئىشنى بىرمۇنچىلىغان ئەر كىشىنىڭ قىلىشى كېرەك ئىدى، ئەمما ئۇ ئىككىسى يالغۇز قىلىپ تۈگەتتى.

نۇھنىڭ كېمىسىگە ئوخشاش، كەئبىنىڭ قانچىلىك ۋاقتتا ياسىلىپ بولغانلىقى ھەققىدە مەلۇماتىمىز يوق. بىز پەقەت نۇھنىڭ كېمىسى بىلەن كەئبىنىڭ ئىنسانلار پاناھلىنىدىغان بىخەتەر يەر ئىكەنلىكىنىلا بىلىمىز. كەئبە نۇھنىڭ يەر يۈزىدە ئەبەدىي تۇرىدىغان كېمىسىدۇر ۋە ئۇ ھەرقاچان توپان بالاسىنىڭ دەھشىتىدىن قۇتۇلماقچى بولغانلارنى كۈتۈۋاتماقتا.

ئاللاھ بىزگە كەئبىنىڭ ياسالغان ۋاقتىنى بىلدۈرمىدى. ئۇنىڭ ئورنىغا بىز ئۈچۈن تېخىمۇ پايدىلىق بىر نەرسىنى، يەنى ئۇنى ياسىغۇچىلارنىڭ ھېس - تۇيغۇلىرى ۋە ئۇنى ياسىغۇچە ئوقۇغان دۇئالىرىنى بىلدۈردى.

﴿پەرۋەردىگارىمىز! بىزنىڭ (خىزمىتىمىزنى) قوبۇل قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن (دۇئايىمىزنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىسەن، (نىيىتىمىزنى) بىلىپ تۇرغۇچىسەن﴾ .

مانا بۇ، سىمۋول ئارقىسىدىكى ئەبەدىي ھەقىقەتنىڭ يۈزىنى كۆرۈشىمىز ئۈچۈن چۈمپەردىنى قايرىۋەتتى. ئەسلى مەقسەت ئاللاھقا سىغىنىش بولۇپ، ھەم ئاڭلاپ تۇرغۇچى ۋە بىلىپ تۇرغۇچى ئاللاھنىڭ قوبۇل قىلىشىدۇر.

مانا بۇ، سەمىي بولغانلارنىڭ سەمىيىتىنىڭ، ئىتائەت قىلغۇچىلارنىڭ ئىتائىتىنىڭ، قورققۇچىلارنىڭ قورقۇنچىنىڭ ۋە ئاشىقلارنىڭ ئاشىقىنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسىدۇر.

﴿پەرۋەردىگارىمىز! ئىككىمىزنى ئۆزەڭگە ئىتائەتمەن قىلغىن، بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىزدىنمۇ ئۆزەڭگە ئىتائەتمەن ئۈمىدەت چىقارغىن!﴾

ئۇ كۈنى، يەر يۈزىدىكى ئەڭ بۈيۈك ئىككى مۇسۇلمان ئاللاھقا ئۆزلىرىنى ئىتائەتمەنلەردىن قىلىشى ئۈچۈن دۇئا قىلماقتا، ئاللاھقا چىن ئىخلاسى بىلەن ئىبادەت قىلماقتا، ئاللاھنىڭ ئۆيىنى ياسىماقتا، ئۇنىڭدىن ئۆزلىرىنىڭ قىلغان خىزمىتىنى قوبۇل قىلىشىنى ئۈتۈنمەكتە ئىدى. ئۇندىن باشقا، ئۆزلىرىنىڭ ئىتائەتلىرىنى قوبۇل قىلىشىنى ۋە ئەۋلادلىرىدىنمۇ ئىتائەتمەن ئۈمىدەت چىقىرىپ بېرىشىنى، كەئبىنى تاۋاپ قىلىدىغان، رۇكۇ ۋە سەجدىگە بارىدىغان بەندىلەرنى كۆپەيتىپ بېرىشىنى تەلەپ قىلماقتا ئىدى.

ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ھەزرىتى ئىسمائىلنىڭ دۇئالىرى مۇئمىنلەرنىڭ قەلبىدىكى قايغۇلارنى ئىپادىلەپ بەرمەكتە. ئۇلار بىر تەرەپتىن، ئاللاھنىڭ ئۆيىنى ياسىسا، يەنە بىر

تەرەپتىن، ئېتىقاد مەسىلىسى بىلەن مەشغۇل ئىدى. بۇمۇ كەئىبنىڭ ئېتىقادىنىڭ سىمۋولى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە.

﴿بىزگە ھەجىمىزنىڭ قائىدىلىرىنى ئۆگەتكىن، تەۋبىمىزنى قوبۇل قىلغىن، چۈنكى سەن تەۋبىنى ناھايىتى قوبۇل قىلغۇچىسەن، ناھايىتى مېھرىبانسەن﴾ .

يەنى بىزگە سەن ياقتۇرىدىغان ئىبادەت شەكىللىرىنى ئۆگەتكىن. يەر يۈزىدە ساڭا قانداق ئىبادەت قىلىدىغانلىقىمىزنى بىلدۈرگىن. تۆۋىمىزنى، ئىبادەتلىرىمىزنى قوبۇل قىلغىن. چۈنكى سەن تۆۋىنى قوبۇل قىلغۇچىسەن، ناھايىتى مېھرىبانسەن.

ئۇندىن كېيىن، ئۇلار ئۆزلىرىدىن كېيىن كېلىدىغان ئەۋلادلىرىنىڭ غېمىنى يېمەكتە ۋە بۇ ھەقتە ئاللاھقا دۇئا قىلماقتا:

﴿پەرۋەردىگارىمىز! ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئايەتلىرىڭنى ئۇلارغا تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان، كىتابىڭنى (يەنى قۇرئاننى)، ھېكمەتنى (يەنى پاك سۈننەتنى) ئۇلارغا ئۆگىتىدىغان، ئۇلارنى (مۇشەرىكلىك ۋە گۇناھلاردىن) پاك قىلىدىغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتكىن، ھەقىقەتەن سەن غالىبىسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىسەن﴾ .

ئۇلارنىڭ ئاخىرقى دۇئاسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋەتىلىشى ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشتى. ئارىدىن خېلى ئۇزۇن ۋاقىت ئۆتكەندى.

كەئىبنىڭ ئىنشائاتى پۈتتى. ھەزرىتى ئىبراھىم تاۋاپنىڭ نەدىن باشلاپ، نەدە ئاياغلاشقانلىقىنى پەرقلىنىدۇرۇش ئۈچۈن ھەزرىتى ئىسمائىلنى كەئىبە تاشلىرىدىن باشقا رەڭلىك تاش تېپىپ كېلىشكە بۇيرىدى.

ھەزرىتى ئىسمائىل ئىنسان بەرداشلىق بېرەلمىگۈدەك دەرىجىدە كۈچ سەرپ قىلغان بولۇپ، پۈتۈن ۋۇجۇدى ئېغىر ئەمگەكتىن پارچە - پارچە بولۇپ كەتكەندى. شۇنداقتىمۇ، ئاتىسىنىڭ ئەمرىنى بەجا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۈچى يەتكەن يەرگىچە بارغانىدى. قايتىپ كېلىپ، ئاتىسىنىڭ ھەجەر ئەسۋەد (قارا تاش) نى تېپىپ ئورۇنلاشتۇرۇپ بولغانلىقىنى كۆردى. تەئەججۈپلەنگەن ھالدا:

- ئاتا! بۇنى ساڭا كىم ئەكىلىپ بەردى؟ - دەپ سورىدى. ئىبراھىم:

- ئۇنى جىبرىئىل ئېلىپ كەلدى، - دېدى.

شۇنىڭ بىلەن، كەئىبنىڭ ئىنشائاتى ئاخىرلىشىپ، بىر ئاللاھقا ئېتىقاد قىلغۇچى مۇسۇلمانلارنىڭ تاۋىپى باشلاندى. ھەزرىتى ئىبراھىم بۇرۇن قىلغان دۇئاسىنى تەكرارلاش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى.

﴿بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ دىللىرىنى ئۇلارغا مايىل قىلغىن!﴾

شۇ ئىبارىگە قاراڭ! سۆيگۈ بىر نەرسىگە قارشىلىق كۆرسىتەلمەيدىغان مايىللىققا سىمۋول قىلىنماقتا. بۇنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسى كەئبە سۆيگۈسىدۇر.

بۇ دۇئا، مۇقەددەس كەئبىنى زىيارەت قىلىش ئارزۇسىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ كۆڭلىنى سەۋداغا سالماقتا.

مەسجىدى ھەرەمنى زىيارەت قىلىپ، يۇرتلىرىغا قايتقان ھەر بىر كىشى ئۆزىنىڭ سۇ ئىچكەنسىرى چاڭقاپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىدۇ. ئۇ يەردىن قانچە يىراقلاشقانسېرى ۋە ھەر يىلى ھەج مەۋسۈمى يېقىنلاشقانسېرى، ئۇ يەرگە بولغان سېغىنىش، تەلپۈنۈش ھېسسىياتى تېخىمۇ داۋالغۇماقتا. كەئبىنى كۆرۈش ئارزۇسى ۋە زەمزمە سۈيىگە بولغان ئىنتىلىشى... دېمەك، ئۇلارنىڭ يۈرىكىگە مەخپىي سۆيگۈ ئورناپ كەتمەكتە.

ھەممىدىن مۇھىمى، كەئبە ۋە زەمزمە بۇلىقىنىڭ پەرۋەردىگارى، ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا بولغان ئىنتىلىشى...

...

ئۇلۇغ ئاللاھ ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ئىسمائىل ھەققىدە تالاش - تارتىش قىلىنغان ۋاقىتتا مۇنداق دېگەندى:

﴿ئىبراھىم يەھۇدىيەمۇ ئەمەس، ناسارامۇ ئەمەس ۋە لېكىن توغرا دىنغا ئېتىقاد قىلغۇچى، ئاللاھقا بويسۇنغۇچى ئىدى، مۇشرىكلاردىن ئەمەس ئىدى﴾ .

ئاللاھ ئۇنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى. ھەزرىتى ئىبراھىم "مۇسۇلمان" دەپ ئاتالغانلارنىڭ تۇنجىسى ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ھەج سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئاللاھ سىلەرگە دىندا ھېچقانداق مۈشكۈللۈكنى قىلمىدى (سىلەرنى سىلەر تاقەت قىلالمايدىغان ئىشلارنى قىلىشقا تەكلىپ قىلمىدى). (بۇ) ئاتاڭلار ئىبراھىمنىڭ دىنىدۇر (بۇ توغرا دىن بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى مەھكەم ئۇچلاڭلار)، ئاللاھ سىلەرنى ئىلگىرى (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرىكى كىتابلاردا) مۇسۇلمان دەپ ئاتىدى. قۇرئاندىمۇ شۇنداق ئاتىدى﴾ .

* * * * *

سۈرە ئىبراھىم 137 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە ئال ئىمران 67 - ئايەت .
سۈرە ھەج 78 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .

ئىسھاق ئەلەيھىسسالام ۋە يەئقۇب ئەلەيھىسسالام

قۇرئان كەرىم ھەزرىتى ئىسھاق قىسسىسىنىڭ ئاز بىر قىسمىغا ئىشارەت قىلىپ ئۆتكەن.

ئۇنىڭ تۇغۇلۇشى بىر مۆجىزە بولۇپ، ئۇنىڭ دۇنياغا كېلىدىغانلىقى ۋە يەئقۇب ئىسىملىك بىر ئوغلى بولىدىغانلىقى ھەققىدىكى خۇشخەۋەرنى پەرىشتىلەر ئېلىپ كەلگەنىدى.

ئۇ، كىچىكىدىن تارتىپلا ئاتىسىدىن ئايرىم ياشاشقا مەجبۇر بولغان ئاكىسى ئىسمائىلدىن بىر نەچچە يىل كېيىن تۇغۇلغانىدى.

سارە ئوغلى ئىسھاق ۋە نەۋرىسى يەئقۇب دۇنياغا كەلگەنلىكى ئۈچۈن ئالەمچە خۇشال بولدى. ئەمما ئىسھاقنىڭ ھاياتى، قەۋمنىڭ ئۇنىڭغا تۇتقان پوزىتسىيىسى ھەققىدە مەلۇماتىمىز يوق. ئاللاھ سالھ (ياخشى) پەيغەمبەرلەر قاتارىدا ئۇنىمۇ ماختاپ ئۆتكەنىدى. يەئقۇب بولسا، ئۇنىڭ نەسلىدىن بولغان تۇنجى پەيغەمبەردۇر.

ئۇ ئىبراھىمنىڭ ئوغلى ئىسھاقنىڭ ئوغلى يەئقۇبتۇر. ئىسمى ئىسرائىل بولۇپ، قەۋمىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەنىدى. ئاللاھ ئۇنىڭ قىسسىسىدىن ئۇچلا بۆلۈمنى تىلغا ئالغان. ئاللاھ ئۇنى ھەزرىتى يۇسۇفنىڭ قىسسىسىدە ئىسمىنى تىلغا ئالماي تۇرۇپ زىكىر قىلىدۇ.

يەئقۇبنىڭ سەكراتتىكى تەسۋىرلىرىدىن ئۇنىڭ نەقەدەر تەقۋا ئىنسان ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. ھەممىگە مەلۇمكى، ئۆلۈم ئىنساننى قايغۇلاندىرىدىغان، ھەتتا ئۆز ئىسمىنى ئۇنۇتۇرىدىغان پالاکەتتۇر. ئەمما يەئقۇب سەكراتتىكى ۋاقتىدا، پەرۋەردىگارىغا دۇئا قىلىشنى ھەرگىز ئۇنۇتمىغانىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿يەئقۇب جان ئۇزۇۋاتقان ۋاقتىدا سىلەر يېنىدا بارمىدىڭلار؟ شۇ چاغدا يەئقۇب ئوغۇللىرىدىن: «مەن ئۆلگەندىن كېيىن سىلەر كىمگە ئىبادەت قىلىسىلەر؟» دەپ سورىدى. ئۇلار: «سېنىڭ ئىلاھىڭ ۋە ئاتا - بوۋىلىرىڭ - ئىبراھىم، ئىسمائىل، ئىسھاقلارنىڭ ئىلاھى بولغان ئاللاھقا ئىبادەت قىلىمىز، بىز ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىمىز» دېدى.﴾ .

سەكراتتا ياتقان يەئقۇب بىلەن ئوغۇللىرى ئارىسىدىكى بۇ سەھنە ناھايىتى چوڭ سەھنىدۇر. كۆز ئالدىمىزدا جان تالىشىۋاتقان بىرى ياتماقتا.

ئۆلۈم ئالدىدا ئۇنىڭ زېھنىگە كىرىۋالغان بىر مەسىلە بار. ئۇ نېمە؟ سەكراتتا تۇرسىمۇ، ئۇنىڭ زېھنىنى شۇنچە مەشغۇل قىلغان زادى قانداق مەسىلە ئۇ؟ ئۆلۈشتىن بۇرۇن ھەل قىلماقچى بولغان مەسىلە نېمە؟ بالا - چاقىلىرىغا قالدۇرۇپ قويماقچى بولغان مىراسى نېمە؟ ئۆزىنىڭ ئۆلۈمىدىن بۇرۇن، پۈتۈن ئىنسانلارغا يەتكۈزۈلۈشىنى ئارزۇ قىلغان نەرسىسى نېمە؟

بۇ سوئاللارنىڭ جاۋابىنى مۇنۇ سوئالدىن كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ:

﴿مەن ئۆلگەندىن كېيىن سىلەر كىمگە ئىبادەت قىلىسىلەر؟﴾

سەكرات ئالدىدا ئۇنى ئەندىشىگە سالغان، خاتىرجەملىكىنى بۇزغان، زېھنىنى چۇلغۇنغان مەسىلە مانا مۇشۇنىڭدىن ئىبارەت ئىدى.

يەنى ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش مەسىلىسى. بۇ، بىرىنچى ۋە بىردىنبىر مەسىلىدۇر.

بۇ، ھېچكىم كېمەيتىۋېتەلمەيدىغان ۋە زىيانكەشلىك قىلالمايدىغان مىراس تۇر، كېلەچەك ئۈچۈن تەييارلانغان پاناھ جايدۇر.

يەئقۇبنىڭ ئوغۇللىرى: بىز سېنىڭ ئىلاھىڭ ۋە ئاتا - بوۋىلىرىڭ - ئىبراھىم، ئىسمائىل، ئىسھاقلارنىڭ ئىلاھى بولغان ئاللاھقا ئىبادەت قىلىمىز، بىز ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىمىز، - دېدى.

ئۇلارنىڭ ئىسلام ئۈچۈن ئەۋەتىلگەنلىكى ھەققىدىكى ھۆكۈم ئېنىقتۇر. ئەگەر ئۇنىڭدىن باش تارتسا، ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن چىقىدۇ. ئەگەر ئۇ يولدا داۋاملىق ماڭسا، ئاللاھنىڭ رەھمىتى داۋاملىق تۈردە ئۇلارغا كېلىپ تۇرىدۇ.

...

ھەزرىتى يەئقۇب ئوغۇللىرىدىن ئېتىقادلىرى ھەققىدىكى جاۋابىنى ئېلىپ، خاتىرجەم بولغان ھالدا كۆز يۇمىدى.

ئۇ ئۆلۈمىدىن بۇرۇن ئوغلى يۇسۇف ئارقىلىق ئېغىر سىناققا دۇچ كەلگەنىدى.

يۇسۇفمۇ ئاتىسى يەئقۇبقا ئوخشاش پەيغەمبەر بولۇپ، ئاللاھ تائالا ئۇنى مىسىر خەلقىگە ئەۋەتكەنىدى.

يۇسۇن ئەلەيھىسسالام

ھەزرىتى يۇسۇفنىڭ قىسسىسى قۇرئاننىڭ تولۇق بىر سۈرىسىدە يۇسۇف ئىسمى بىلەن چۈشۈرۈلگەن.

ئۇنىڭ چۈشۈرۈلۈش سەۋەبلىرى توغرىسىدا مۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ. يەھۇدىيلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلىرىدىن بىرى بولغان يۇسۇف ئەلەيھىسسالام ھەققىدە ئۆزلىرىگە سۆزلەپ بېرىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئۇنىڭ قىسسىسى قۇرئاندا نازۇك ۋە ئىنچىكە تەپسىلاتلىرى بىلەن تولۇق چۈشۈرۈلگەن. ئۇلۇغ اللە سۈرە يۇسۇفتە مۇنداق دېگەندى:

﴿بۇ قۇرئاننى ساڭا ۋەھىي قىلىش ئارقىلىق ئەڭ چىرايلىق قىسسىنى ساڭا بايان قىلىپ بېرىمىز، بۇنىڭدىن بۇرۇن بۇ قىسسىدىن ھەقىقەتەن بىخەۋەر ئىدىڭ.﴾

ئالىملار بۇ قىسسىنىڭ نېمە ئۈچۈن «ئەڭ گۈزەل قىسسە» دەپ ئاتالغانلىقى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى.

ئۇ بىر ئىبرەت ۋە ھېكمەت دۇنياسىغا ئىگە بولغانلىقى ئۈچۈن قۇرئاندىكى باشقا رىۋايەتلەردىن پەرقلىق ئىكەنلىكى ئۇتتۇرىغا قويۇلماقتا.

يۇسۇف ئۆز قېرىنداشلىرىنى كەچۈرگەنلىكى ۋە ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىغا سەۋر - تاقەت قىلغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق دېيىلگەندى.

ئۇنىڭدا پەيغەمبەرلەر، سالىھلار، پاكلىق، ئازغۇنلۇق، ھۆكۈمدارلارنىڭ ھاياتى، دۆلەتلەر، ئەرلەر، ئاياللار، ئاياللارنىڭ ھيلى - مېكرلىرى، تەۋھىد (بىر اللە غا ئىشىنىش)، فىقھ ۋە چۈش تەبىرى قاتارلىقلار بولغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق دېيىلگەندى. ئۇ سەھنە، ھېس - تۇيغۇ ۋە تەسىراتلارغا تولغان سۈرىدۇر.

مۇنداقمۇ دېيىلگەندى: «ئۇ قىسسىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى دەپ ئاتالدى. چۈنكى قىسسىدىكى كىشىلەرنىڭ ھاياتى سائادەت بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. بۇ سەۋەبلەرنىڭ ھەممىسىگە ھۆرمەت بىلدۈرۈش بىلەن بىرگە، بۇ رىۋايەتنى باشقىلىرىدىن پەرقلىق قىلغان مۇھىم بىر سەۋەبىنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىمىز.»

ئۇ قىسسە، مەنىسى، شەكلى باشتىن ئاخىرىغىچە ماسلاشقان، اللە نىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى ۋە ھۆكۈملىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدىغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدۇرۇشقا ئېلىپ بارىدىغان بىر سىزىق ئۈستىدە داۋاملاشتۇرىدۇ.

﴿اللہ (خالغان) ئىشىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) ئۇقمايدۇ﴾.

مانا بۇ، يۇسۇفنىڭ قىسسىسىدە ئېنىق ئىسپاتلانغان ھەقىقەتتۇر.

يۇسۇف ھاياتى بويىچە ئۆزىگە ئەڭ يېقىن كىشىلەرنىڭ سۇيىقەستلىرىگە ئۇچراپ ئۆتتى.

قېرىنداشلىرى... قېرىنداشلىرى يۇسۇفنى قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇشتى. كېيىنچە ئۆلتۈرۈشتىن ۋاز كېچىپ، ئۆزلىرىدىن يىراقلاشتۇرماقچى بولۇشتى.

بۇ ۋەقە، يۇسۇف تېخى كىچىك چاغدىلا يۈز بەرگەندى. ئۇ، مىسىردىكى قۇل بازىرىدا ئەرزىن باھادا سېتىلدى. ئاندىن ئۇ مۇھىم بىر شەخسنىڭ ئايالىنىڭ نامۇۋاپىق تەكلىپىگە دۇچ كەلدى. ئۇنى قوبۇل قىلمىغانلىقى ئۈچۈن زىندانغا تاشلاندى ۋە زىنداندا بىر مەزگىل ياتتى. بۇنچۇۋالا ھاقارەتلەرگە ئۇچرىغان بولسىمۇ، ئاخىرىدا مىسىر ئوردىسىنىڭ يۇقىرى مەرتىۋىسىگىچە يۈكسەلدى. تەختكە چىقىپ ھۆكۈمدارنىڭ ئوڭ قول ۋەزىرى بولۇپ سايلاندى ۋە بۇ ۋاقىتتىن باشلاپ كىشىلەرنى اللە قا ئىمان ئېيتىشقا دەۋەت قىلىشقا باشلىدى.

اللە نىڭ تەدبىرى يولغا قويۇلدى ۋە ئۇنىڭ ئەمرى ئورۇندالدى. قىسسىنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى مانا مۇشۇنىڭدىن ئىبارەت. قىسسىنىڭ تەقدىم قىلىنىش شەكلى بەكمۇ پەرقلىق بولۇپ، ئۇ خۇددى ھېچ تەڭدىشى يوق كىنو فىلىمىدەك ئارقا - ئارقىدىن كەلگەن كۆرۈنۈشلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

كۆرۈنۈش ۋە كۆرۈنۈش ئارىلىرى كىشىگە ئىلھام بېرىپ، ئۈستىلىق بىلەن ۋە ئىنسان خىيالىنى قانائەتلەندۈرىدىغان ھالدا ئارقا - ئارقىدىن كېلىدۇ. شۇنداقلا ئۇنىڭدا نەتىجىسى تاماشىبىنلارنىڭ تەسەۋۋۇر كۈچىگە تاشلاپ قويۇلغان سەنئەت خاراكتېرلىك پەردە كۆرۈنۈشلىرى بار. بۇ سەھنىدە يەنە ھەر قانداق بىر سەنئەتكارنىڭ ئوخشىشىنى كەلتۈرەلمەيدىغان دەرىجىدە چوڭقۇر مەزمۇنلار بار.

قىسسە بىر چۈش بىلەن باشلىنىپ، بۇ چۈشنىڭ ئەمەلىيلىشى بىلەن ئاخىرلىشىدۇ.

پەيغەمبەرلەرنىڭ چۈشلىرى ھەقىقەتتۇر. اللە چۈشلەردە ئۇلارغا كېلەچەكتە يۈز بېرىدىغان ۋەقەلەرنى كۆرسىتىدۇ. لېكىن بىز قىسسىنىڭ بېشىدا يۇسۇفنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى بىلەلمەيمىز. ئەقىل پەردىسى تۇنجى بولۇپ بىر چۈش سەھنىسى بىلەن ئېچىلىدۇ. بىر چۈش بىلەن باشلانغان فىلىمنىڭ كۆرۈنۈشلىرىگە قاراڭ! قۇرئان كەرىم بۇ چۈشنى يۇسۇفنىڭ سەھنىسىگە ئېلىپ چىقىدۇ. چۈش ئەسلى ئۇخلىغاندا كۆرىلىدىغان ئىشتۇر. ئۇيۇ بىلەن باشلانغان قىسسىنىڭ باشلىنىشى مۇگىدەش ئارىلىقىدا بىلدۈرۈلگەن ئىلھامدۇر. لېكىن بۇ چۈشنى بايان قىلدۇرۇشتىن ئېھتىيات قىلدۇرۇش بولسا، بۇ قىسسىنى

جەلبكارلىققا ئىگە قىلىدىغان ئامىللارنىڭ بىرىدۇر. يۇسۇفنىڭ كىچىك ۋاقتىدا دادىسىغا سۆزلەپ بەرگەن چۈشى قۇرئاندا مۇنداق تەسۋىرلىنىدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا يۇسۇف ئۆز ئاتىسىغا: «ئى ئاتا! مەن ھەقىقەتەن چۈشۈمدە 11 يۇلتۇزنىڭ ۋە ئاي بىلەن كۈننىڭ ماڭا سەجدە قىلغانلىقىنى كۆردۈم» دېدى﴾.

چۈشنىڭ مەۋجۇدىيىتىنىڭ ئىدراك كۈچىنى شەرت قىلغان ھالدا ئوتتۇرىغا چىققىنىنى ۋە ئۇنى تەسەۋۋۇر قىلىشى ئۈچۈن خىيال كۈچىنىڭ قانداق ھەرىكەتلەنگەنلىكىنى ئويلاپ كۆرۈڭ! ئىنسان زېھنى قىسسىنىڭ ئىچىدىن ئورۇن ئېلىشى ئۈچۈن قۇياش، ئاي ۋە يۇلتۇزلارنىڭ سەجدىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر كۆرۈنۈشنىڭ يارىتىلىشىنى تەلەپ قىلماقتا.

يۇسۇفنىڭ قىسسىسى كىنو ئارتىسلىرىنىڭ ئەڭ مەشھۇر خىيالىغا مەيدان ئېلان قىلغان، باشقىلىرىنى زەئىپ ھالغا چۈشۈرۈپ قويغان بۇنداق كۆرۈنۈش بىلەن باشلىنىدۇ ياكى اللە نىڭ كىتابىدا تەسۋىرلەنگىنىدەك يۇسۇفنىڭ ھايات لېنتىسى باشلىنىدۇ.

يۇسۇف بىر چۈش كۆرىدۇ ۋە بۇ چۈشنى دادىسىغا سۆزلەپ بېرىدۇ.

﴿ئاتىسى (يەنى يەئقۇب ئەلەيھىسسالام): «ئى ئوغلىم! چۈشۈڭنى قېرىنداشلىرىڭغا ئېيتىمىغىن، ساڭا سۇيىقەست قىلىپ سالمىسۇن، شەيتان ئىنسانغا ھەقىقەتەن ئاشكارا دۈشمەندۇر» دېدى﴾.

دادىسى ئوغلىغا بۇ چۈشنى ئاكىلىرىغا ئېيتماستىكىنى تاپىلايدۇ. چۈنكى ئاكىلىرى يۇسۇفنىڭ ۋە ئۇنىڭ دادىلىرىغا يېقىنلىقىدىن نەپەرەتلىنەتتى. دادىلىرىنىڭ قەلبىنىڭ يۇسۇفنىڭ سۆيگۈسى بىلەن تولغانلىقىغا ھەسەت قىلىشاتتى. يۇسۇف ئۇلارنىڭ بىر تۇغقان ئۇكىلىرى ئەمەس بولۇپ، يۇسۇفنىڭ ئانىسى ئۇلارغا ئۆگەي ئىدى. ئۇ ئايالدىن يۇسۇف ۋە ئۇنىڭ بىر قېرىندىشى تۇغۇلغانىدى.

يۇسۇف يەئقۇبنىڭ ئوغلى، يەئقۇب ئىسھاقنىڭ ئوغلى، ئىسھاق بولسا ئىبراھىمنىڭ ئوغلى بولۇپ، بۇلار بىر پاك زەنجىرنىڭ پاك ھالقىلىرى ئىدى.

يەئقۇب ئوغلىنىڭ چۈشىدىن ئۇنىڭ ئۆزىگە ھازىرلانغان پەيغەمبەرلىك شارائىتىنى، ئۇنىڭ قەلبىنىڭ پاكلىقى ۋە ساپلىقى سەۋەبى بىلەن ئۇنىڭ كەلگۈسىدە ئالاھىدە بىر شەخسكە ئايلىنىدىغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى.

بەزى ئالىملار مۇنداق دەيدۇ:

يەئقۇب ئەلەيھىسسالام بۇ چۈش ئارقىلىق اللە نىڭ يۇسۇفنى پەيغەمبەرلىككە تاللايدىغانلىقىنى چۈشەندى.

﴿شۇنىڭغا (يەنى ساخا ئۇلۇغ چۈش كۆرسەتكىنىگە) ئوخشاش، پەرۋەردىگارنىڭ سېنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ﴾.

رەببىڭ سېنى مۇشۇنداق تاللايدۇ.

﴿ساخا چۈش تەبىرىنى بىلدۈرىدۇ﴾.

تەبىر دېمەك، بىر ئىشنىڭ ئاخىرىنى، نەتىجىسىنى بىلىپ يېتىش، تېخى بولمىغان، مەخپىي نەرسىلەرنى بىلىشتۇر.

يۇسۇف كېيىنچە چۈشلەرگە تەبىر بېرەلەيدىغان، كېلەچەكتە يۈز بېرىدىغان ۋەقەلەرنى مەخپىي بەلگىلىرىدىن كۆرەلەيدىغان، شۇنداقلا، اللە ئۇنىڭغا بىلىشنى، تونۇشنى ئىلھام قىلماقچى ئىدى.

﴿شۈبھىسىزكى پەرۋەردىگارنىڭ (ئۆز مەرھەمەتتىگە كىمنىڭ لايىق ئىكەنلىكىنى) ئوبدان بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

پەيغەمبەر نۇتقىنىڭ ئاخىرىدا ئىلىم ۋە ھېكمەتنى اللە قا مەنسۇپ قىلدى. بۇ، باشلىنىش ئۈچۈن ئۇيغۇن ئىدى.

ئالىم - ئۆلىمالارنىڭ ئىچىدە يۇقىرىدىكى ئايەتنىڭ يەتتۇب بىلەن ئوغلى يۇسۇفنىڭ سۆھبىتىنىڭ بىر قىسمى ئەمەسلىكىنى، بەلكى اللە نىڭ بۇ ئارقىلىق پەقەت يۇسۇفنى ماختىغانلىقىنى ئېيتقانلارمۇ بار. ئۇ باشتىن ئېتىبارەن قىسسىنىڭ ئىچىدىن يەر ئالغانىدى. ئەسلى ئۇنداق ئەمەس، بەلكى يۇسۇف ۋە يەتتۇبنىڭ چۈش تەبىرىنى دەسلەپتە بىلمىگەنلىكى ئۈچۈندۇر. بىز مۇشۇنداق دەپ قارايمىز. (قۇرتۇبىمۇ: «تەفسىرى ئەلجامىئىل ئەھكامىل قۇرئان» دا شۇنداق دەپ قارايدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن ئىدى).

ئۇنداقتا سۆھبەتنى باشقىچە چۈشىنىشكە توغرا كېلىدۇ. اللە بۇ يەردە يۇسۇفنى تاللىغانلىقىنى بىلدۈرمەكتە ۋە بۇ يۇسۇفنىڭ پەيغەمبەر بولغانلىقىنىڭ ئىپادىسىدۇر. ئۇنىڭغا چۈش تەبىرىنىڭ ئۆگىتىلىشى، ئۇنىڭ رېئال ھاياتتا ۋەيا چۈشلىرىدە مەيدانغا كەلگەن سىمۋوللىرىدىن ۋەقەلەرنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى بىلەلىشى بىر پەيغەمبەرگە نىسبەتەن ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ مۆجىزىلىرى ئەمەستۇر. اللە پەيغەمبەرلىك بېرىدىغان بەندىسىنى ناھايىتى ياخشى بىلىدۇ. ئۇنىڭ ھەربىر ھېكمىتى ئۆز سەۋەبىنى تاپىدۇ. ئۇنىڭ بىلىمى پۈتۈن نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندۇر.

دادىسى ئوغلىنىڭ چۈشىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا چۈشىنى قېرىنداشلىرىغا ئېيتماستىن تاپىلىدى. يۇسۇف دادىسىنىڭ تاپىلىغىنى بويىچە كۆرگەن چۈشىنى قېرىنداشلىرىغا ئېيتىمىدى. چۈنكى ئاكاىلىرى يۇسۇفكە، يۇسۇف ئۇلارغا ئىشىنىپ

سۈرە يۇسۇف 6 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە يۇسۇف 6 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە يۇسۇف 6 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

شەخسىي مەسىلىلىرىنى ۋە چۈشلىرىنى دېيىشكە پىتىنالمىغىدەك دەرىجىدە ئۆچلۈك قىلاتتى.

يەئقۇب بىلەن ئوغلىنىڭ كۆرۈنۈشى پەردە ئارقىسىدا قېلىپ تۇرسا، نۆۋەتتىكى ئېكرانغا بىر كۆرۈنۈش چىقىدۇ. ئۇ، يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرىنىڭ يۇسۇفكە قانداق سۆيىقەستلەرنى پىلانلىغانلىقى ھەققىدىكى كۆرۈنۈشتۇر.

﴿يۇسۇفنىڭ ۋە قېرىنداشلىرىنىڭ (قىسىسىدە) سورىغۇچىلار ئۈچۈن (الله نىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان) ھەقىقەتەن نۇرغۇن ئالامەتلەر بار. ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار: «يۇسۇف ۋە ئۇنىڭ قېرىندىشى (يەنى بۇنىيىمىن) ئاتىمىزغا بىزدىنمۇ سۆيۈملۈكتۇر، ھالبۇكى، بىز (كۈچلۈك) جامائەدۈرمىز، ئاتىمىز (نىڭ ئۇ ئىككىسىنى بىزدىن ئارتۇق كۆرۈشى) ئەلۋەتتە روشەن خاتادۇر» دېيىشتى. (ئۇلار) «يۇسۇفنى ئۆلتۈرۈپتىڭلار، ياكى ئۇنى يىراق بىر چەت جايغا تاشلىۋېتىڭلار، (شۇ چاغدا) ئاتاڭلارنىڭ مۇھەببىتى سىلەرگە قالىدۇ، بۇ (گۇناھ) تىن كېيىن (تەۋبە قىلىپ) ياخشى ئادەم بولۇپ كېتىسىلەر» دېيىشتى. ئۇلاردىن بىرى سۆز قىلىپ: «يۇسۇفنى ئۆلتۈرمەڭلار، (ئەگەر ئۇنى ئاتىسىدىن يىراق قىلماقچى بولساڭلار، ئۇنى قۇدۇققا تاشلىۋېتىڭلار، ئۇنى يولدىن ئۆتكەن كارۋان ئېلىۋالسۇن» دېدى.﴾

تەۋراتتا: «يۇسۇف چۈشنى ئاكىلىرىغا ئېيتقان» دېيىلىدۇ.

قۇرئاندا بۇنىڭ مەيدانغا كەلگەنلىكى سۆزلەنمەيدۇ. سۆزلەنگەن بولسا ئىدى، بۇ ئۇلارنىڭ تىلى ئارقىلىق ئوتتۇرىغا چىقاتتى ۋە ئۇلارنىڭ يۇسۇفكە بولغان ئۆچمەنلىكىنى تېخىمۇ قوزغاپ، ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە كۈشكۈرتەتتى. يۇسۇف دادىسىنىڭ ئەمرى بويىچە ئاكىلىرىغا چۈشنى سۆزلەپ بەرمىدى. شۇنداق بولسىمۇ، ئاكىلىرى ئۇنىڭغا توزاق قۇرۇپ، سۆيىقەست قىلىشنىڭ پىلانلىرىنى تۈزۈشۈۋاتاتتى. مانا بۇ قىلمىشى ئۇلارنىڭ «زالىم» نامىنى ئېلىشىغا ئۇيغۇن ئىدى.

ئۇلاردىن بىرى: دادىمىز نېمە ئۈچۈن يۇسۇفنى بىزدىن ياخشى كۆرىدۇ؟ - دەپ سورىدى.

ئىككىنچىسى: بەلكى چىرايلىق بولغانلىقى ئۈچۈن، - دېدى.

ئۈچىنچىسى: يۇسۇف بىلەن قېرىندىشى دادىمىزنىڭ قەلبىنى ئىشغال قىلدى، - دېدى.

بىرىنچىسى يەنە: دادىمىز ئوچۇقتىن - ئوچۇق خاتالاشتى، - دېدى.

ۋە ئۇلاردىن بىرى بۇ ئىشنى چوقۇم ھەل قىلىش تەكلىپىنى بەردى:

- يۇسۇفنى ئۆلتۈرۈڭلار!

- ئۇنى نېمە ئۈچۈن ئۆلتۈرمىز؟ ئۇنى بۇ يەردىن يىراق يەرگە ئاپىرىپ تاشلىۋېتىپ، كۆزدىن يوقىتايلى!

- ئۇنى نېمىشقا ئۆلتۈرمەيمىز؟ ئۇنى ئۆلتۈرسەك ئاندىن خاتىرجەم بولىمىز. دادىمىز بىزگە قېلىشى كېرەك.

قەلبى اللە تەرىپىدىن مەخپىي بىر شەپقەت بىلەن ھەرىكەتلەندۈرۈلگەن ياكى ئادەم ئۆلتۈرۈشتىن يۈرىكى قاتتىق قورقۇتۇلغان باشقا بىرى مۇنداق دېدى:

- ئۇنى نېمە سەۋەبتىن ئۆلتۈرمىز؟ سىلەر ئۇنىڭدىن قۇتۇلماقچى بولۇۋاتىسىلەر. بۇ قەبىھ بىر ئىش. كېلىڭلار! ئۇنى كارۋانلار كېلىپ توختايدىغان بىر قۇدۇققا تاشلىۋېتىلى. كارۋانلار ئۇنى تېپىپ يىراق جايلارغا ئېلىپ كېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ دادىسىنىڭ كۆزىدىن غايىپ بولىدۇ. ئۇنى كۆزدىن يوقىتىش پىلانىمىز مۇئەمەلگە ئاشقان بولىدۇ. ئاندىن بۇ قىلمىشىمىزغا تۆۋبە قىلىپ، يەنە ياخشى كىشىلەردىن بولۇۋالىمىز.

بۇ پىكىردىن كېيىن سۆھبەت يەنە داۋام قىلدى. لېكىن بۇ پىكىر بۇ ئىشنى ھەل قىلىشنى قوبۇل قىلغانلارنىڭ ئورتاق پىكرى بولۇپ چىقتى. يۇسۇفنى ئۆلتۈرۈش پىلانى سۇغا چىلاشتى. ھەممەيلەن ئۇنى سۈرگۈن قىلىپ، ئۆزلىرىدىن يىراقلاشتۇرۇش پىكرىنى قوبۇل قىلىشتى. بۇ، ئەڭ ياخشى پىكىر ئىدى...

بۇنىڭدىن چۈشىنىۋېلىشقا بولىدۇكى، ئۇلار گەرچە ئەسكى ۋە قىزغانچۇق ئىنسانلار بولسىمۇ، ئاكىلىرىنىڭ ياكى بەزىلىرىنىڭ يۈرەكلىرىدە تېخى ئۆلمىگەن مېھرى - شەپقەت بار ئىدى.

يۇسۇفنى قۇدۇققا تاشلاش ئارقىلىق ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇش پىلانى ۋە بۇ پىلاننىڭ ۋاقتى قارار قىلىندى. بۇ يەردىن باشلاپ ئۇلار بىلەن ئاتىسىنىڭ ئارىلىقىدا يەنە بىر يېڭى كۆرۈنۈش سەھنىگە چىقىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئاتىسى يەتقۇبىنىڭ ئالدىغا كېلىپ: «ئى ئاتىمىز! نېمىشقا يۇسۇف توغرىسىدا بىزگە ئىشەنمەيسەن؟ ھالبۇكى، بىز ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن ياخشى نىيەتتىمىز. ئەتە ئۇنى بىزگە قوشۇپ قويغىن، يەپ - ئىچىپ، ئويناپ - كۈلۈپ كىرسۇن، ئۇنى بىز چوقۇم ياخشى مۇھاپىزەت قىلىمىز» يەتقۇب: «ئۇنى (يەنى يۇسۇفنى) ئېلىپ كەتسەڭلار راستلا خاتىرجەم بولالمايمەن، سىلەر غەپلەتتە قېلىپ، ئۇنى بۆرە يەپ قويۇشتىن ئەنسىرەيمەن» دېدى. ئۇلار: «بىز (كۈچلۈك) بىر جامائە تۇرۇقلۇق، ئۇنى بۆرىگە يېگۈزۈپ قويساق، ئۇ چاغدا بىز ئەلۋەتتە، زىيان تارتقۇچىلاردىن بولىمىز» دېدى.

ئۇلار بىلەن دادىلىرىنىڭ ئارىسىدا مۇلايىم، مەخپىي ئاھانەتكە تولغان ۋە كىشىنى ھاياجانلاندىرىدىغان بىر سۆھبەت بولۇپ ئۆتتى.

- يۇسۇفنى نېمە ئۈچۈن بىزگە تاپشۇرمايسەن؟

- سەن يۇسۇفكە بىزدىن بىر زىيان كېلىشتىن قورقساڭ، يۇسۇف ئۈچۈن بىزگە ئىشىنىلمەسەڭ، ئۇ بىزنىڭ قېرىندىشىمىز بولالامدۇ؟

- بىز ئۇنى ياخشى كۆرىمىز، ئۇنى قوغدايمىز، نېمە ئۈچۈن ئۇنى ئەتە بىز بىلەن بىللە سەيلە قىلىشقا (ئويناپ كېلىشكە) ئەۋەتمەيسەن؟ ئۇنىڭ چىقىپ سەيلە قىلىشى، ئەتراپنى ئايلىنىپ - ئوينىشى ئۇنىڭ سالامەتلىكى ئۈچۈن ئەڭ پايدىلىق، قارا ئۇنىڭ يۈزىگە! ئۆيىدىن تالاغا چىقماي چىرايى سارغىيىپ كېتىپتۇ. بىچارە كىچىككىنە تۇرۇپ ئويۇن - ھەرىكەت دېگەننى بىلمىگەچكە، چىرايىدا قان دىدارى قالماپتۇ.

يەئقۇب ئۇلار سۆزلىرىدە ئوتتۇرىغا قويىمىغان بىر نۇقتىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ يەردىكى مەسىلە ئۇنىڭ يۇسۇفكە چۆل بۆرىلىرىنىڭ زىيانكەشلىك قىلىشىدىن قورقۇشى ئىدى. ئەسلىدە ئۇ ئۇنىڭ ئاكىلىرى ئىچىدىكى بۆرىلەرنى كۆزدە تۇتقانمىدى ياكى ۋەھشى ھايۋان بولغان بۆرىلەرنىمۇ؟ بۇنى ھېچكىم بىلمەيدۇ.

ئۇلار يەئقۇبقا ئۆزلىرىنىڭ يۇسۇفقا كۆيۈنىدىغانلىقىنى ۋە دادىسىنىڭ بۆرە ھەققىدىكى ئەندىشىسىنىڭ ئۇرۇنسىز ئىكەنلىكىنى ئېيتىشتى.

- بۇ قانداق گەپ؟ بىز ئون كىشى تۇرساق، ئۇنى ئۇنتۇپ قالامدۇق؟ بىز غەپلەتتە قالامدۇق؟ بۇنداق ئىش بولۇپ قالسا، بىزنىڭ ئەركەكلىكىمىزگە يارىشامدۇ؟ ئۇنى بۆرە بېيەلمەيدۇ؟ بۇ ھەقتە ئەندىشە قىلىشنىڭ ھېچقانداق سەۋەبى يوق.

دادا، بالىلىرىنىڭ بېسىمى بىلەن بۇنى قوبۇل قىلدى.

ئەتىسى، ئۇلار يۇسۇفنى ئېلىپ چۆلگە قاراپ مېڭىشتى، ھەر قېتىم بارىدىغان يەرلىرىدىنمۇ يىراقلارغا بېرىشتى. يېنىدىن كارۋان كۆپ ئۆتىدىغان بىر قۇدۇقنى تېپىشتى ۋە يۇسۇفنى ئۇنىڭ ئىچىگە تاشلىماقچى بولۇشتى.

الله يۇسۇفكە ئۇنى قۇتۇلدۇرىدىغانلىقىنى ۋە شۇڭا ئۇنىڭ قورقماسلىقىنى بىلدۈردى. يۇسۇف كېيىنچە ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى ئۆزلىرىگە سۆزلەپ بېرىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن ئىدى.

بۇ يەردىن باشلاپ سەھنە پەردىسى باشقا بىر كۆرۈنۈش بىلەن ئېچىلدى. ئۇندىن كېيىنكى ئىشلار بىزگە ئېنىق ئەمەس. ئۇلارنىڭ يۇسۇفنى قۇدۇققا تاشلىغانلىقىنى بىلمەيمىز. يۇسۇفنىڭ ئۇلارغا قارشى تىرىكەشكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ يۇسۇفنى ئۇرغانلىقىنى خىيال قىلالايمىز. ئۇلار ئۇنىڭغا كۆيىنكىنى سېلىشنى ئېيتتى ۋە ئۇنى يالغۇنچا قۇدۇققا تاشلىدى. ئاندىن الله ئۇنىڭغا ئۇنى قۇتۇلدۇرىدىغانلىقىنى ۋە قۇرغاقلىقىنى بىلدۈردى.

قۇدۇقنىڭ ئىچىدە سۇ بار ئىدى. يۇسۇفنىڭ ۋۇجۇدىنى قوبۇل قىلدى. يۇسۇف ئۇ يەردە ھېچقانداق يامانلىق كۆرمىدى. ئۆزى يالغۇز قۇدۇقنىڭ ئىچىدىكى سۇدىن چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان تاشنىڭ ئۈستىدە ئولتۇردى.

﴿ئۇلار كەچتە ئاتىسىنىڭ ئالدىغا يىغلاپ كېلىشتى﴾.

ئون كىشىنىڭ يىغىسى كېچە قاراڭغۇلۇقنى بىر ئالدى. دادا ئۆيىدە ئولتۇراتتى. ئوغۇللىرى يېنىغا كېرىپ كەلدى. كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى قەلبىلەرنىڭ قاراڭغۇلۇقى ۋە بىر ئازدىن ئولتۇرىغا چىقىدىغان يالغاننىڭ قاراڭغۇلۇقىنى يوشۇرغانىدى.

يەئقۇب سورىدى: نېمىگە يىغلايسىلەر؟ قويلارغا بىر ئىش بولدىمۇ؟

ئۇلار تېخىمۇ قاتتىق يىغلاشقا باشلىدى ۋە:

﴿ئۇلار: «ئى ئاتىمىز! يۇسۇفنى نەرسىلىرىمىزنىڭ يېنىدا قويۇپ يۈگۈرۈشكىلى كېتىپ قېلىپتۇق، ئۇنى بۆرە يەپ كېتىپتۇ، راست گەپ قىلساقمۇ سەن بىزگە ئىشەنمەيسەن» دېيىشتى﴾.

بىز يۈگۈرۈشتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىنلا يۇسۇفنىڭ بۆرىنىڭ قارىغا كىرىپ كەتكىنىدەك غەلىتىلىككە دۇچ كەلدۇق. يۇسۇفنى تاپالمىدۇق. ھەر قانچە راست گەپ قىلساقمۇ، سەن بىزگە ئىشەنمەيسەن. ئەمما بىز يەنە ساڭا سۆزلەشكە مەجبۇرمىز. ساڭا يالغان ئېيتىمىدۇق. يۇسۇفنى بىر بۆرە يەپ كەتتى. مانا بۇ ئۇنىڭ كۆيىنىكى، كۆيىنىكى قانغا مىلانگەن ھالدا تاپتۇق، ئەمما يۇسۇفنى تاپالمىدۇق.

﴿ئۇلار يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكىنى يالغاندىن قانغا بويلاپ ئېلىپ كېلىشكەن ئىدى﴾.

ئۇلار بىر قوي ياكى جەرەننى بۇغۇزلاپ، يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكىنى ئۇنىڭ قېنىغا مىلىگەندى. جىددىيلەشكەنلىكىدىن يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكىنى يىرتىۋېتىشنى ئۈنتۈپ، كۆيىنىكىنى ئۆز پېتى، ساپمۇ ساق كۆتۈرۈپ كەلگەندى. ئوغۇللاردىن بىرى گۇناھسىزلىق پاكىتى دەپ ئويلاشقان نەرسىنى ئولتۇرىغا تاشلىدى.

يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكىنى ئولتۇرغان دادىسىنىڭ ئالدىغا قويدى. يەئقۇب ئوغلىنىڭ كۆيىنىكىنى ئېلىپ، ئۆيىدىكى مەشئەلنىڭ يورۇقىدا ئۇنى تەكشۈردى. ئورۇپ چۆرىدى. كۆيىنەك يىرتىلمىغان، ساق تۇراتتى. يۇسۇفنى يېگەن بۆرە قانداق بۆرە ئىدى؟ ئۇنىڭ كۆيىنىكىنى يىرتماي تۇرۇپ ئىچىدىن يېگەنمىدۇ؟

يۇسۇف كۆيىنىكىنى كىيگەن ۋە بۆرە ئۇنى يېگەن بولسا، كۆيىنەك چوقۇم تىتىلغان بولار ئىدى. ئەگەر ئاكىلىرى بىلەن ئويناش ئۈچۈن كۆيىنىكىنى سېلىۋەتكەن بولسا، ئۇنى كىيىمگەن ھالدا كۆيىنەك قانداق بولۇپ قانغا مىلىنەتتى؟ يەئقۇب بۇ دەلىلدىن ۋە ئۆز ئىچىدىن كەلگەن ئاۋازدىن، شۇنداقلا بۇ يالغانچىلىقتىن يۇسۇفنى بۆرە يېمىگەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتكەندى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە قۇتۇلغان ئۆچمەنلىك ۋە ھەسەت ئۇلارغا بۇ يالغانچىلىقنى توقۇپ چىقارغۇزغان ئىدى. ئۇلاردا يۇسۇفكە نىسبەتەن ئۇنداق ئۆچمەنلىك

سۈرە يۇسۇف 16 - ئايەت.

سۈرە يۇسۇف 17 - ئايەت.

سۈرە يۇسۇف 18 - ئايەت.

بولمىغان بولسا، بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ئاخشامقى ئاتىسى بىلەن بولغان سۆھبەتتە ئاتىسىنىڭ ئېغىزىدىن چىققان بۆرە ئەندىشىسىنى ئۆزىگە بىر يول قىلىۋالمىغان بولاتتى.

دادا ئۇلارنىڭ يالغان ئېيتقانلىقىنى چۈشەندى ۋە بۇنى بۇ سۆزلىرى بىلەن ئىپادىلىدى:

﴿بۇ ئىشنى نەپىسنىڭ سىلەرگە چىرايلىق كۆرسىتىپ قىلغۇزۇپتۇ. مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، سىلەرنىڭ (مۇشۇ يالغان) سۆزۈڭلارنى كۆنۈرۈشۈمگە اللە مەدەتكار دۇر﴾ دېدى.

ھېكمەت ساھىبى بولغان پەيغەمبەر شىكايەت قىلماي سەۋر - تاقەت تىلىدى. ئۆزى ۋە ئوغلى ئۈچۈن پىلانلىغان پىلان ھەققىدە اللە دىن ياردەم تەلەپ قىلدى.

بىز ئەمدى يۇسۇفنىڭ ئەھۋالىغا كېلەيلى:

كۆز ئالدىمىزغا تۆگە، ئات ۋە ئادەملەردىن تەشكىل تاپقان، ئۇزۇن بىر سىزىقتەك كۆرۈنگەن، چەكسىز قۇملۇققا ئائىت بىر كۆرۈنۈش كەلمەكتە. مىسىرغا ماڭغان بىر كارۋان، چوڭ بىر كارۋان، ئۇزۇن يول ماڭغان كارۋان... پۈتۈن كارۋان قۇدۇققا قاراپ يۈزلەندى. سۇ تارتىش ئۈچۈن قۇدۇق بويىدا توختاشتى. سوغىنى قۇدۇققا تاشلىدى. سوغىغا يۇسۇف ئېلىندى. سوغىنى قۇدۇققا تاشلىغان ئادەم سوغىغا سۇ تولدى دەپ ئويلىدى ۋە يۇقىرىغا تارتتى. ھەيھات! بۇ بىر ئوغۇل بالا ئىدى. ئۇنى تېپىلغان ئەشيالارنىڭ ئارىسىغا قويدى. ئۇ ئۆزىنى تېپىۋالغان كىشىنىڭ قۇلى بولاتتى. ئۇ زامانلاردا قائىدە شۇنداق ئىدى. ئۇنى تېپىۋالغان كىشى دەسلىپدە سۆيۈندى. ئەمما ئۇنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئويلاپ ۋە ئۇنى بەك كىچىك دەپ قارىغاچقا، ئۇنىڭغا بەك قىزىقىپ كەتمىدى. بەلكىم ئۆز ئىچىدە ئۇنىڭ كۆپ پۇلغا سېتىلمايدىغانلىقىنى ئويلىغانىدى. مىسىرغا بارغاندا ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشنى ئويلىدى ۋە مىسىرغا بېرىپلا ئۇنى بىر نەچچە دەرھەمگە ئەرزان باھاغا سېتىۋەتتى. يۇسۇفنىڭ تەققى - تۇرقىدىن مۇھىم كىشى ئىكەنلىكى پەملىگەن بىرى ئۇنى سېتىۋالدى.

﴿بۇ يەردىن بىر كارۋان ئۆتتى، ئۇلار سۇچىسىنى (سۇ ئېلىپ كېلىشكە) ئەۋەتتى، ئۇ سوغىسىنى قۇدۇققا تاشلىدى ۋە: «خۇش خەۋەر! مانا بىر ئوغۇل بالا» دېدى. ئۇلار ئۇنى تىجارەت مېلى سۈپىتىدە مەخپىي تۇتۇشتى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى اللە بىلىپ تۇرغۇچىدۇر. ئۇلار يۇسۇفنى ساناقلىق بىر قانچە تەڭگىگە ئەرزان باھادا سېتىۋەتتى، چۈنكى ئۇلار يۇسۇفكە قىزىقمىغان ئىدى. ئۇنى سېتىۋالغان مىسىرلىق ئادەم ئايالىغا: «ئۇنى ياخشى كۈتكىن، بىزگە ئەسقاتار ياكى بالا قىلىۋالارمىز» دېدى. شۇنىڭدەك (يەنى يۇسۇفنى قۇدۇقتىن قۇتقۇزغىنىمىزدەك) يۇسۇفنى (مىسىر) زېمىنغا يەرلەشتۈردۈق، ئۇنىڭغا چۈش تەبىرىنى ئۈگەتتۈق، اللە (خالغان) ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) ئۇقمايدۇ﴾.

قاراڭ! اللە تائالا قىسسىنىڭ بېشىدىكى يوشۇرۇن مەنىنى ئوتتۇرىغا قانداق چىقاردى؟

﴿اللہ (خالغان) ئىشىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) ئۇقمايدۇ﴾.

يۇسۇف قۇللۇق تاملىرىنىڭ ئارىسىدا قالدى.

قۇدۇققا تاشلىۋېتىلدى. ھاقارەتكە ئۇچرىدى. دادىسىدىن مەھرۇم قىلىندى. قۇدۇقتىن چىقىرىلدى. بازاردا سېتىلغان قۇل بولدى. ئۇنى مىسىرلىق بىرى سېتىۋالدى. ئۇ ئادەمنىڭ قۇلى بولدى. يۇسۇف كۈچ - قۇۋۋەتسىز ھالغا كەلدى. شۇڭا ئاددىي بىر ئىنسان دەپ قارالدى. لېكىن ئەمەلىيەت بۇ قاراشتىن پۈتۈنلەي پەرقلىق ئىدى.

بىزنىڭ پەرەز قىلغىنىمىز تىراگىدىيە، جاپا - مۇشەققەت ۋە پىتنە ئىدى. بۇ شەرەپلىك ئورۇنغا قاراپ كېتىۋاتقان يۇسۇفنى تېخىمۇ يۈكسەلدۈرىدىغان بىر شوتتا ئىدى. اللہ، ھەر ئىشقا ھاكىم بولۇپ، باشقىلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا قارىماي ئۆز ئورۇنلاشتۇرۇشىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ ۋە ئۇلارنىڭكىنى بۇزىدۇ. اللہ ۋەدە قىلغان ئىش چوقۇم بولىدۇ. اللہ يۇسۇفكە پەيغەمبەرلىكنى ۋەدە قىلغانىدى. يۇسۇفنى سېتىۋالغان كىشىگە ئۇنىڭ سۆيگۈسىنى ئاتا قىلدى. ئەنە شۇ كىشى ئايالىغا: «ئۇنىڭغا ياخشى قارا، بەلكىم بىزگە پايدىسى تېگىپ قالار، ياكى ئۇنى بالا قىلۋالارمىز» دېدى. بۇ كىشى ئادەتتىكى بىرى ئەمەس بولۇپ، مىسىردىكى ھۆكۈمدارلار تەبىقىسىدىن ئىدى. بىر ئازدىن كېيىن ئۇنىڭ ھۆكۈمدارنىڭ ۋەزىرلىرىدىن بىرى ۋە قۇرئاندا «ئەزىز» دەپ نام بېرىلگەن مۇھىم بىر ۋەزىر ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. قەدىمكى مىسىرلىقلار ۋەزىرلىرىنىڭ ئىسمىلىرىنى ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرى بىلەن قوشۇپ چاقىراتتى. بەزىلىرىنى «ئەزىز» دېسە، بەزىلىرىنى «ئادىل» ۋە بەزىلىرىنى «كۈچلۈك (قەۋى)» دەپ ئاتايتتى. كۈچلۈك پەرەزلەرگە ئاساسلانغاندا، «ئەزىز» مىسىرنىڭ باش ۋەزىرى ئىدى.

اللہ يەر يۈزىدە يۇسۇفكە مانا مۇشۇنداق ئىمكان يارىتىپ بەرگەنىدى. ئۇ، ۋەزىرلىك قىلىۋاتقان بىرىنىڭ ئۆيىدە تەربىيىلىنىدۇ. اللہ ئۇنىڭغا چۈش تەبىرىنى ئۆگىتىدۇ. كۈنلەرنىڭ بىرىدە، مىسىر ھۆكۈمدارى ئۇنىڭغا موھتاج بولىدۇ. اللہ ھەر ئىشىدا ھاكىمدۇر، لېكىن كۆپلىگەن ئىنسان بۇنى بىلمەيدۇ.

بۇلارنىڭ ھەممىسى يۇسۇف ئۇچرىغان ئېغىر پىتنىدە ئەمەلگە ئاشتى (مەيدانغا كەلدى).

يۇسۇف ئۆز زامانىنىڭ ئەڭ كېلىشكەن يىگىتى ئىدى. ئۇنىڭ يۈزى ئىنسان گۈزەللىكىنىڭ ئاجايىپ كۆرۈنۈشىنىڭ بىر پارچىسى ئىدى. يۈرىكىنىڭ ساپلىقى ۋە قەلبىنىڭ پاڪلىقى ئۇنىڭ يۈزىنى تېخىمۇ گۈزەللەشتۈرگەنىدى.

كۈنلەر ئۆتتى...

يۇسۇف چوڭايىدى...

﴿يۇسۇف قىرانغا يەتكەندە، ئۇنىڭغا ھېكمەت بىلەن ئىلىم ئاتا قىلدۇق، ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنى شۇنداق مۇكاپاتلايمىز﴾.

ئۇنىڭغا ئىشلارغا توغرا قارار بېرىش، ھاياتى ۋە ئۆز ئەھۋالىنى بىلىش ئالاھىدىكىلى بېرىلدى. سۆھبەتلەشكەندە ئۆزىنى تىڭشىغۇچىنىڭ قەلبىنى مايىل قىلىدىغان بىر ئۇسلۇب بېرىلدى ۋە ئۇنىڭغا قارشى چىققىلى بولمايدىغان، ئىنسان شەخسىيىتىگە ئىگە قىلغان شەرەپلىك، شەرمى - ھايالىق بولۇش ئالاھىدىلىكى بېرىلگەندى.

يۇسۇفنىڭ خوجايىنى ئاللاھ نىڭ يۇسۇفنى ئەۋەتىش ئارقىلىق ئۆزىگە چوڭ ئىنئام تارتۇق قىلغانلىقىنى، يۇسۇفنىڭ ئۆز ھاياتىدا كۆرگەن ئەڭ ئىشەنچلىك، ئەڭ راستچىل، ئەڭ مۇلايىم ۋە ئەڭ مەرت كىشى ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ ئائىلىسىنى يۇسۇفقا تاپشۇردى، ئۇنىڭغا ئىنئاملار بەردى ۋە ئۆز ئوغللىرىغا مۇئامىلە قىلدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى ھەركۈنى يۇسۇفنى كۆزەتمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ پاراخلىشاتتى، كۆزلىرىنىڭ ئىچىگە قارايتتى، ئۇنىڭدىن سوئال سوراپ جاۋابىنى تىڭشايتتى، ئۇنىڭغا بولغان ھەيرانلىقى بارغانسېرى ئاشماقتا ئىدى.

نەھايەت، ئۇ بىر كۈنى ئۆزىنىڭ يۇسۇفقا ئاشىق بولغانلىقىنى ئۇقتى، يۇسۇفقا ئۆز سۆيگۈسىنى ئاشكارىلاشقا باشلىدى.

قۇرئان ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئۆز - ئۆزى بىلەن بولغان توقۇنۇش، ئىسيانغا ئارىلىشىپ كەتكەن بۇ سۆيگۈسىنى ئوچۇق بايان قىلماقتا.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دېگەندى:

﴿يۇسۇف تۇرۇۋاتقان ئۆيدىكى ئايال (يەنى زۇلەيخا) يۇسۇفنى ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدى، ئۇ ئىشكىلەرنى تاقىۋېتىپ: «بېرى كەل!» دېدى. يۇسۇف: «خۇدا پاناھ بەرسۇن! ئۇ (يەنى ئېرىڭ) ھەقىقەتەن مېنىڭ خوجايىنىمدۇر، ئۇ مېنى ياخشى كۈتتى. ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچىلار ھەقىقەتەن نىجات تاپالمايدۇ» دېدى. ئۇ (يەنى زۇلەيخا) يۇسۇفقا (يېقىنچىلىق قىلىشقا) بەل باغلىدى، پەرۋەردىگارىنىڭ روشەن دەلىلىنى كۆرمىگەن بولسا، يۇسۇفمۇ ئۇنىڭغا مايىل بولغان بولاتتى. بىز يۇسۇفنى گۇناھتىن ۋە سەت ئىشتىن ئەنە شۇنداق ساقلىدۇق، شۈبھىسىزكى، يۇسۇف بىزنىڭ سادىق بەندىلىرىمىزدىن ئىدى﴾.

قۇرئاندا ئۇ ئايال ۋە يۇسۇفنىڭ يېشى توغرىسىدا بىر مەلۇمات يوق. بىز بۇنى ھېسابلاپ كۆرەيلى.

يۇسۇف كىچىك يېشىدا قۇدۇقتىن تېپىلىپ كەلتۈرۈلدى. ئۇ چاغلاردا ئايال، مەسىلەن يىگىرمە ئۈچ ياشتا، يۇسۇف ئون ئىككى ياشتا ئىدى. ئارىدىن ئون ئۈچ يىل ئۆتتى. ئايال ئوتتۇز ئالتە ياشقا، يۇسۇف بولسا يىگىرمە بەش ياشقا كىردى.

ۋەقە بۇ ياشتا مەيدانغا كەلگەن بولغىمىدى؟ ئەڭ چوڭ ئېھتىمالغا ئاساسەن ئەھۋال شۇنداق ئىدى. ئايالنىڭ بۇ ۋەقەنىڭ ئالدى - كەينىدىكى مۇئامىلىسى ئۇنىڭ يېتىلگەن ۋە جەسۇر بىرى ئىكەنلىكىنى كۆرسەتمەكتە. قۇرئاننىڭ بۇ پەردىنى ئېچىپ بايان قىلغان بۇ كۆرۈنۈشى بىزنىڭ خىيالىمىزغا قۇرئان بايان قىلماي ئۆتۈپ كەتكەن بىر قانچە كۆرۈنۈشنى ئېلىپ كېلىدۇ.

ئەزىزىڭ ئايالى يۇسۇفكە ئاشق بولغانىدى.

ئايال يۇسۇفنى ئۆزىگە چاقىردى، ئىشىكلارنى ھېم تاقاپ: «كەل، بۇ قېتىم مەندىن قاقالماسەن» دېدى. بۇ، بۇندىن بۇرۇن يۇسۇفنىڭ ئۇنىڭدىن بىر قانچە قېتىم قاقانلىقىنى بىلدۈرمەكتە. بۇندىن بۇرۇن بىر قانچە قېتىم... چاقىرىقنىڭ بۇ قەدەر ئوچۇق - ئاشكارا بولمىغانلىقىنى بىلدۈرمەكتە.

يۇسۇف مىسىرنىڭ باش ۋەزىرىنىڭ ئۆيىدە ئۆسۈپ يېتىلگەنىدى. ئويلاپ بېقىڭ! راھەت مۇھىت، ئەركىن - ئازادە ساراي، ياش ۋە چىرايلىق بىر ئايال، ئۇ ئايالنىڭ يولدىشى سېتىۋېلىپ ئۆزىگە قۇل قىلىپ بەرگەن ياش يىگىت. ئايال ئۇنىڭ بىر ئىستىكان سۇ ئەكىرىشىنى باھانە قىلىپ، ئۇنى خاس ھۇجرىسىغا چاقىرماقتا ياكى ئۇنىڭغا يېرىم يالىڭاچ كىيىملىرى بىلەن كۆرۈنمەكتە ۋە ياكى ھېچقانداق يامان غەرىزى يوقتەك ئۇنىڭغا پىتىنگە سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنى كۆرسەتمەكتە، ئاياللارنىڭ ئەرلەرنىڭ ھەۋىسىنى قوزغايدىغان نەرسىلەر بىلەن ئۇنىڭ شەھۋىتىنى قوزغاشقا تىرىشماقتا. ئويلاپ بېقىڭ! بۇلارنىڭ ھەممىسى بىر نەچچە يىلنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر مەزگىل ئىدى.

ئىككىسى بىر ئۆي، بىر دەرۋازا ئىچىدە بىر قانچە يىل بىللە ياشىدى.

ئايال ئۇنى ئۆزىگە تارتىشقا، ئۇنىڭ شەھۋىتىنى قوزغاشقا ۋە ئۇنى ئالداشقا ئۇرۇنماقتا. يۇسۇف تەقۋالىققا، ئايال ھاۋايى - نەپسىگە بېرىلمەكتە ئىدى.

ئاخىرقى كۈن يېتىپ كەلدى.

ئايال داۋام قىلىپ كېلىۋاتقان بۇ چۈشەنچە ۋە تارتىنىشتىن زېرىككەندى ۋە پىلاننى ئۆزگەرتىشكە قارار بەردى.

ئىما - ئىشارەتتىن ئوچۇقچە ئىزھار قىلىشقا ئۆتتى. ئىشىكلەرنى تاقىدى. ھايا ماسكىسىنى يىرتىپ تاشلىدى، سۆيگۈسىنى ئىزھار قىلدى ۋە ئۇنى ئۆزىگە تارتتى.

ئايال مۇنداق دېگەن بولۇشى مۇمكىن: يۇسۇف! سەن نېمانچە چىرايلىق!؟

يۇسۇفمۇ بەلكىم مۇنداق جاۋاب بەردى: مەن تۇغۇلۇشتىن بۇرۇن رەببىم يۈزۈمنى مۇشۇنداق يارتىپتۇ، بۇ مېنىڭ ئىشىم ئەمەس.

ئايال ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ: يۇسۇف چاچلىرىڭ نېمە دېگەن يۇمشاق، - دېدى.

يۇسۇف: قەبىردە ھەممىدىن بۇرۇن چۈرۈپ كېتىدىغان نەرسەم چاچلىرىمدۇر -، دېدى.

ئايال: يۇسۇف! كۆزلىرىڭ نېمە دېگەن نۇرلۇق؟

يۇسۇف: مەن بۇ كۆزلىرىم بىلەن رەببىم ياراتقان نەرسىلەرنى كۆرىمەن.

ئايال: سەن رەببىڭ ياراتقان بىرسى ئەمەسمۇ؟ بېشىڭنى كۆتۈر، يۈزۈمگە قارا!

يۇسۇف: مەن قىيامەت كۈنىدىن قورقىمەن.

ئايال: مەن ساڭا يېقىنلىشىۋاتمەن، سەن بولساڭ مەندىن قېچىۋاتسەن.

يۇسۇف: مەن ماڭا رەببىمنىڭ يېقىنلىقىنى خالايمەن.

ئايال: يۈرىكىم سۆيگۈڭ بىلەن تولدى. سېنى ئۆزۈمگە ئېلىۋاتقان نەپسىم قەدەر

يېقىن كۆرىمەن، سېنى ئۆز ھەققىم بىلىپ سۆيۈم، مەندىن قېچىپ قۇتۇلالمايسەن.

يۇسۇف ئايالنىڭ ئۆزىنى چاقىرىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى ۋە: مەن اللە دىن قورقىمەن ۋە

تارتىنمەن، - دېدى.

ئۇلۇغ اللە دىن مېنى ئەپۇ قىلىشنى ئۆتۈنمەن. ئالەملەرنىڭ رەببى ماڭا بۇ ئۆيىنى

ئىنئام قىلدى. بۇ ئۆيىنىڭ خوجايىنى ماڭا ئىشىنىپ خاتىرجەملىك بەخش ئەتتى. مەن

ئۇلارغا قانداقمۇ خىيانەت قىلىمەن؟ ئەگەر بۇ ئىشنى قىلسام، ئۆزۈمدىن قانداقمۇ نىجاتلىق

كۈتىمەن؟

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا) يۇسۇفكە (يېقىنچىلىق قىلىشقا) بەل باغلىدى، پەرۋەردىگارىنىڭ

روشىن دەلىلىنى كۆرمىگەن بولسا، يۇسۇفمۇ ئۇنىڭغا مايىل بولغان بولاتتى﴾

مۇپەسسىرلەر ئايالنىڭ گۇناھ ئىشلەش مەقسىتى ھەققىدە بىرلىككە كەلگەن بولسىمۇ،

يۇسۇفنىڭ مەقسىتى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. بەزىلىرى ئايالنىڭ گۇناھ ئىشلەش

مەقسىتىدە ئۇنى چاقىرغانلىقىنى يۇسۇفنىڭمۇ گۇناھ ئىشلەشتە ئۇنىڭغا جاۋاب

بەرگەنلىكى، ئەمما ئۇنداق قىلمىغانلىقىنى ئېيتسا، يەنە بەزىلىرى، يەنە ئايالنىڭ

يۇسۇفنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن چاقىرغانلىقىنى، يۇسۇفنىڭ ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن

كەلگەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ چاقىرىشنىڭ ئىككىسى ئارىسىدا بۇ ۋەقەدىن بۇرۇن

يۈز بەرگەن بولۇپ ئۆتكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغانلارمۇ بار. يۇسۇفنىڭ ئىچىدىكى

ھېسسىياتى 14 ياش بىلەن 25 ياش ئارىلىقىدىكى ياشلاردا بولىدىغان ھېسسىياتلاردىن

ئىدى. ئاندىن ئالەم يۇسۇفنى ئۇ ئىشتىن ۋاز كەچكۈزدى. مېنىڭ كۆڭلۈم ئەڭ مايىل بولغان تەفسىر شەكلى ئايەتتە تەقدىم (ئالدىن بېرىش) ۋە تەخىر (كېيىنگە قويۇش) بولغان شەكىلدۇر.

ئەبۇھاتىم مۇنداق دېگەندى: ئەبۇ ئۇبەيدە گە قۇرئاندىكى چۈشەنمەس تەس بولۇپ قالغان يەرلەرنى ئوقۇپ بېرىۋاتاتتىم. ئۇلۇغ ئالەم نىڭ: «ئۇنى (يەنى زۇلەيخا) يۇسۇفكە (يېقىنچىلىق قىلىشقا) بەل باغلىدى. يۇسۇفمۇ ئۇنىڭغا مايىل بولغان بولاتتى...» دېگەن سۆزىگە كەلگەندە، ئەبۇ ئۇبەيدە: «بۇ يەردە ئايەتلەرنىڭ ئىلگىرى - كېيىنلىرى بار» دېدى.

بۇ ئايەت بۇ ئۇسلۇبتا تەپسىر قىلىنغاندا، تەپسىر پەيغەمبەرلەرنىڭ پاكلىقىغا مۇناسىپ كېلىدۇ. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى تۆۋەندىكى ئايەتلەرنىڭ روھى بىلەن مۇناسىلىشىدۇ. ئۇندىن باشقا، ئارقىسىدىن كەلگەن مۇنۇ ئايەتلەر بىلەن تولۇقلىنىدۇ.

﴿بىز يۇسۇفنى گۇناھتىن ۋە سەت ئىشتىن ئەنە شۇنداق ساقلىدۇق، شۇبەھسىزكى، يۇسۇف بىزنىڭ سادىق بەندىلىرىمىزدىن ئىدى﴾.

يۇسۇفنىڭ ئالەم نىڭ سەمىمىي قولى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان بۇ ئايەت، ئەينى ۋاقىتتا، ئۇنىڭ شەيتاننىڭ ۋە سۇپىسىدىن قۇتۇلغانلىقىنى ئوچۇق ئىپادىلەپ بېرىدۇ. ئۇلۇغ ئالەم، ئىنسانلارنى ياراتقان كۈنى ئىبلىسقا مۇنداق دېگەندى:

﴿مېنىڭ بەندىلىرىمگە (يەنى ئۇلارنى ئازدۇرۇشقا) سېنىڭ كۈچۈڭ يەتمەيدۇ﴾.

يۇسۇف ئالەم نىڭ سەمىمىي قولى بولغاچقا، ئۇنىڭ ئەھۋالى ھەممىگە ئاياندىر. بۇ، يۇسۇفنىڭ ئەركەكلىك ھېس - تۇيغۇلاردىن مەھرۇم ئىكەنلىكىدىن دېرەك بەرمەيدۇ. بۇ، ئۇنىڭ پەرىشتىلەردەك پاك ئەمەسلىكىنى ۋە پەرىشتىلەرنىڭ تەبىئىتىدە بولغان پاكلىقنىڭ پاك پەرىشتىلەرنىڭ ھېس - تۇيغۇسىغا ئىگە دېگەنلىكىنىمۇ چۈشەندۈرمەيدۇ. پەقەت ئۇنىڭ ناھايىتى كۈچلۈك بىر شەھۋانىي ئارزۇغا دۇچ كەلگەنلىكىنى، كۆڭۈلنىڭ بىرەر قېتىمىمۇ ئۇنىڭغا قايىل بولمىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭغا قارشى ئۇزۇن مۇددەت كۈرەش قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. ئاندىن رەببىدىن بىر ئىشارەت ئېلىش بىلەن قەلبىگە تەقۋالىقنى مەھكەم ئورنىتىپ - كۆڭلىنى تېنچلاندۇرىدۇ.

ئۇ ئۆزىنىڭ يەققۇب ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى يۇسۇف ئىكەنلىكىنى، يەققۇبنىڭ ئىسھاق ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى، ئىسھاقنىڭ بولسا، پەيغەمبەرلەرنىڭ بوۋىسى ۋە ئالەم نىڭ دوستى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى بىلەتتى...

ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى تالاش - تارتىش تەرەققى قىلىپ، ئېغىزدىن قول ھەرىكىتىگە ئۆتتى.

ئەزىزنىڭ ئايالى قوللىرىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى ۋە ئۇنى قۇچاقلاشقا ئۇرۇندى. يۇسۇفنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى. ئۇ ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ، ئىشككە قاراپ قاچتى. ئەزىزنىڭ ئايالى سۇغا چۆكۈپ كېتىۋاتقان بىرى كېمىنىڭ بىر ئۇچىنى تۇتۇۋالغاندەك، يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكىنى تۇتۇپ ئارقىسىدىن يۈگۈردى.

ئىككىسى يۈگۈرۈپ ئىشككە كەلدى.

ئىشك بىردىنلا ئېچىلىپ كەتتى.

ئىشككە ئەزىز ياكى ئۇنىڭ تۇغقانلىرىدىن بىرى تۇراتتى.

﴿ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى (يۇسۇف چىقىپ كېتىش ئۈچۈن، زۈلەيخا ئۇنى قايتۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن) ئىشككە قاراپ يۈگۈرۈشتى. (بۇ چاغدا) ئۇ (يەنى زۈلەيخا) يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكىنى ئارقىسىدىن (تارتىپ) يىرتىۋەتتى، ئىشك ئالدىدا ئۇنىڭ (يەنى زۈلەيخانىڭ) ئېرى بىلەن دوقۇرۇشۇپ قېلىشتى﴾.

ئاشق ئايال يولدىشىنى كۆرۈپلا ناھايىتى تېز ۋە ھىيلىگەرلىك بىلەن ھەرىكەتكە ئۆتتى.

ئوتتۇرىدا بىر ئىشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكى ئوچۇق ئىدى. يۇسۇف ئىزادىن تىترەپ كەتكەن ئىدى. پىشانىسىدىن تەر تەپچىشكە باشلىدى. ئايالنىڭ چاچلىرى چۇۋۇلغان، مەڭزى قىزىرىپ كەتكەن ئىدى. تىترەپ كەتكەنلىكىدىن جايدا تۇرالمىۋاتاتتى. ئەزىز ئەھۋالنى سوراۋاتقان ئۈچۈن ئېغىز ئېچىپ بولغىچە، ئايال دەرھال يۇسۇفنى ئەيىبلەشكە باشلىدى.

﴿ئۇ (يەنى زۈلەيخا): «سېنىڭ ئەھلىڭنى دەپسەندە قىلماقچى بولغان ئادەمنى پەقەت زىندانغا تاشلاش ياكى قاتتىق قىيىناش بىلەن جازالاش كېرەك» دېدى.

ئايال يۇسۇفنىڭ ئۆزىنى زىناغا زورلىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ ئۆزىگە مەجبۇرىي ئىگە بولماقچى بولغانلىقىنى ئېيتىپ، ئۇنىڭغا قارا چاپلىدى. يۇسۇف گۇناھسىز ھالدا، ئاستا ئۇنىڭ يۈزىگە قارىدى. ئۇ ئايالنىڭ سىرىنى ساقلاش نىيىتىدە ئىدى. ئەمما ئايال ئۇنى قارىلىغاچقا، ئۇمۇ ئۆزىنى ئاقلاشقا مەجبۇر بولۇپ قالدى.

﴿يۇسۇف: «ئۇ (يەنى زۈلەيخا) مەندىن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدى» دېدى﴾.

ئۇلار شۇ تەرىقىدە تالاش - تارتىش قىلىشقا باشلىدى. ئەزىز ئارىغا كىردى. ئۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى پەرەز قىلىنىدۇ.

- ۋارقىراشماڭلار! ئۆيدە بىر مۇنچە قۇل - خىزمەتچى بار. بۇ ئالاھىدە بىر مەسىلىدۇر.

مىسىرنىڭ باش ۋەزىرى ئەزىز تەمكىن قېرىغان ئادەم ئىدى. قىسسىنىڭ ئىچىدىن يەر ئالغان كىشىلەر يۇقىرى تەبىقە كىشىلىرىدۇر. باش ۋەزىر ئىشنى ئېنىقلاشقا باشلىدى. ئەھۋالنى ئايالى ۋە يۇسۇفتىن ئايرىم - ئايرىم ئىگەللىدى. ئاندىن ئايالنىڭ تۇغقىنىنىڭ پىكىرىنى ئالدى.

ئايالنىڭ تۇغقىنى: مەسىلىنىڭ پاكىتى يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكىدە، ئەگەر يۇسۇف ئايالنى زورلىغان بولسا، كۆينەك ئالدى تەرىپىدىن يىرتىلغان بولىدۇ، ئۇنىڭ ئۆزىنى قوغداش ئۈچۈن يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكىنىڭ يىرتىۋېتىشى نورمال ئەھۋال، - دېدى. ئەزىز: ئەگەر كۆينەك ئارقىدىن يىرتىلغان بولسىچۇ؟ - دېدى.

ئايالنىڭ تۇغقىنى: ئۇنداقتا، ئايال ئۆزى يۇسۇفنى چاقىرغان بولىدۇ، - دېدى.

ئۇلار كۆينەكنى قوللىرىغا ئېلىپ، ئۆرۈپ چۆرۈشتى. ئايالنىڭ تۇغقىنى كۆينەكنى تەپسىلىي كۆزىتىپ چىقتى ۋە ئارقىدىن يىرتىلغانلىقىنى بىلدى. ئەزىز مۇ كۆينەككە ئىنچىكىلەپ قاراپ چىقتى ۋە كۆينەكنىڭ ئارقىدىن يىرتىلغانلىقىنى كۆردى. گۇناھ ئايالنىڭ ئۈستىگە قالدى.

ئۇلۇغ الله بۇ كۆرۈنۈشنى مۇنداق تەسۋىرلەيدۇ:

﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا) نىڭ ئائىلىسىدىكىلەردىن بىرسى گۇۋاھلىق بېرىپ: «يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكى ئالدىدىن يىرتىلغان بولسا، ئۇنىڭ (يەنى زۇلەيخا) نىڭ سۆزى راست، يۇسۇفنىڭ سۆزى يالغان. يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكى ئارقىسىدىن يىرتىلغان بولسا، ئۇنىڭ (يەنى زۇلەيخاننىڭ) سۆزى يالغان، يۇسۇفنىڭ سۆزى راست» دېدى. ئۇ (يەنى زۇلەيخاننىڭ ئېرى) يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكىنىڭ ئارقىسىدىن يىرتىلغانلىقىنى كۆرۈپ: «ئەي ئاياللار جامائەسى! بۇ چوقۇم سىلەرنىڭ ھىيلەڭلاردۇر، سىلەرنىڭ ھىيلەڭلار ھەقىقەتەن چوڭدۇر» دېدى﴾.

ئەزىز ئايالنىڭ ئۆزىگە خىيانەت قىلغانلىقىنى ئېنىق بىلگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ۋارقىراپ - جارقىرىدى.

ئۇنىڭ يۇقىرى تەبىقىدىكى مەرتىۋىسى ئۇنى تەمكىن ۋە ئىنچىلىك بىلەن ھەرىكەت قىلىشقا ئۈندەيتتى.

ئەزىز: بۇ سىلەرنىڭ ھىيلەڭلاردۇر، - دېدى.

ئايالنىڭ بۇ قىلىقى ئۇمۇمەن ئاياللارنىڭ ھىيلەڭلىكىگە قارىتىلغان ئىدى. بولۇپمۇ، ئاياللارنىڭ ھىيلىسىنىڭ كۆپ بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرمەكتە. شۇڭا ۋەقە ياخشى بىر ۋەقە سۆزلىنىۋاتقانداك بايان قىلىندى.

ئەزىزنىڭ ئايالىغا: سىلەرنىڭ ھىيلەڭلار كۆپتۇر، - دېيىشى بىلەن ئۇنىڭغا قاتتىق مۇئامىلە قىلغان بولمايدۇ. چۈنكى بۇ سۆز ئاياللارنىڭ ھىيلە ئىشلىتىشتىكى يوللىرىنىڭ كۆپلۈكىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

ئەزىز يۇسۇف تەرەپكە بۇرۇلۇپ مۇنداق دېدى:

﴿يەنى ئېيتتى﴾ «يۇسۇف! بۇنى سۆزلەپ يۈرمىگىن».

بۇ ئىشنى سۈرۈشتۈرۈش، ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بىلەن قاراش ۋە ئۇنىڭ ھەققىدە پاراڭلىشىش چوڭ ئىش ئىدى. ئاۋۋال ۋەقەنى بېسىقتۇرۇش كېرەك ئىدى. بۇ ھەقتە ئارتۇقچە بىر نەرسە دېيىشىنىڭ ھاجىتى يوق. ئەزىز كېيىنچە، ئۆزىنىڭ ئايالىغا ئاياللارنىڭ ھىيلىسى توغرىسىدىكى سۆزىدىن باشقا بىر نەرسە دېمىگەنلىكىنى چۈشەندى ۋە ئۇنىڭغا ئايرىم بىر نەرسە دېيىشكە، قوپال مۇئامىلە قىلىشقا تىرىشتى. ئەمما قوپاللىق بۇ سۆزلىرىدىكى مۇلايىملىققا ئېلىپ باردى:

﴿ئايالىم﴾ سەن ئۆز گۇناھىڭغا كەچۈرۈم سورىغىن، سەن ھەققەتەن خاتالاشتىڭ».

ئەزىز بۇ ئىككى ئېغىز گەپ بىلەن ئىشنى تۈگەتتى ۋە يۇسۇفنىڭ گەپ قىلىشىنى چەكلىدى.

ئەزىز ئايالى بىلەن يۇسۇفنىڭ ئارىسىنى ئاچمىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن خىيالى بۇ ھەقتىكى سۆز - چۆچەكنى يوققا چىقىرىش ئىدى. ئەمما بۇ ۋەقەنى بۇنداق يۇقىرى تەبىقىدە يوققا چىقارغىلى بولمايتتى.

تامنىڭمۇ قۇلقى بار، سارايلاردا قۇل - دېدەكلەر بار ئىدى. بەلكىم، ساراينىڭ خىزمەتچىلىرىدىن بىرى باشقا بىر سارايدىكى خىزمەتچى دوستىغا ۋە ئۇ خىزمەتچى يەنە باشقا بىر سارايدىكى خىزمەتچى دوستىغا سۆزلەپ بەرگەن بولۇشى مۇمكىن.

ۋە بەلكىم، ئايال بۇندىن كېيىن قانداق مۇئامىلە قىلىشى ھەققىدە مەسلىھەت سوراش ئۈچۈن دېدىكىگە ئېيتقان بولۇشى مۇمكىن.

مۇھىمى، بۇ ۋەقە يېپىلىشقا باشلىغانىدى ۋە خەۋەر سارايدىن ھالقىپ، ئۇ دەۋردىكى ھۆكۈمران تەبىقىگە ياكى باشقا يۇقىرى تەبىقىدىكىلەرگە يېتىپ باردى. ئۇ تەبىقىنىڭ ئاياللىرىغا بۇ خەۋەر ئەڭ ياخشى غەيۋەت تېمىسى بولۇپ بەردى. بۇ تەبىقىلەردە باشقىلارنىڭ ئەيىب - نۇقسانلىرىغا بەك چوڭ ئەھمىيەت بېرىلەتتى. شەھەردىكى سۆز - چۆچەك كۆپەيدى:

﴿شەھەردىكى بەزى ئاياللار: «ئەزىز (يەنى مىسىرنىڭ پادىشاھى) نىڭ خوتۇنى قۇلغا كۆيۈپ قېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلىپتۇ، بىز ئۇنى، ئەلۋەتتە، ئاشكارا ئازغان دەپ قارايمىز» دېيىشتى﴾.

مانا بۇ سۆزلەر ئارقىلىق تۇنجى قېتىم ئۇ ئايالنىڭ ئەزىزنىڭ ئايالى ئىكەنلىكىنى، قۇلنى سېتىۋالغان مىسىرلىقنىڭ بولسا، مىسىرنىڭ ئەزىزى - يەنى مىسىر ۋەزىرلىرىنىڭ ئەڭ چوڭى - ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ بەلگى ئۇ، قۇلنى سېتىۋالغان ۋاقىتتا ئاددىي ۋەزىر بولۇشى ۋە كېيىنچە ئەزىزلىككە كۆتۈرۈلگەن بولۇشى مۇمكىن.

مۇھىمى ئۇنىڭ شۇ چاغدا مىسىرنىڭ ئەزىزى بولۇشى ئىدى. خەۋەر ئېغىزدىن ئېغىزغا، ئۆيدىن ئۆيگە تارقىلىپ يۈرۈپ، ئاخىرىدا ئەزىزنىڭ ئايالىغا يېتىپ كەلدى.

بەلكىم ئۇنىڭغا مۇنداق دېيىلگەن بولۇشى مۇمكىن: پۈتۈن شەھەردە سېنىڭ ئىشقى - مۇھەببىتىڭ ھەققىدە سۆز - چۆچەك بولۇۋاتىدۇ.

ئايال: كىمگە ئاشق بوپتىمەن؟

- يۇسۇفكە - ، دېيىلدى.

ئايال: ئۇنى ياخشى كۆرىدىغىنىمنى ئىنكار قىلمايمەن.

- ۋەزىرلەرنىڭ ئاياللىرى سېنىڭ ئۇنىڭغا مەپتۇن بولغانلىقىنى ئېيتىشۋاتىدۇ، - دېيىلدى.

ئايال: نېمە دېيىشتى؟

- سېنى پۈتۈنلەي ئازغانلىقىنى ئېيتىشتى، - دېيىلدى.

ئايال ئاچچىقلانغان ھالدا: كىم ئېزىپتۇ؟ يۇسۇفكە كىم چىدىيالايدىكەن؟ كىم مېنى ئازدى دەيدۇ؟ ئۇلار يۇسۇفنى كۆرۈپ بېقىشتىمۇ؟ سۆز - چۆچەك قىلغانلارنىڭ ئىسىملىرىنى ماڭا دەپ بېرىڭلار، - دېدى.

ئايال بىر مەزگىل ھۇجرىسىدىن چىقماي ئويلىدى ۋە بىر قارارغا كەلدى. ئاشپەزلەرنى چاقىردى، ساراي ئاشپەزلىرى يېتىپ كېلىشتى.

ئايال ئۇلارغا سارايدا چوڭ بىر زىياپەت بەرمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتتى. يېمەك - ئېچمەكلەرنى ئۆزى تاللىدى. زىياپەتتە بېرىلىدىغان ئالمىلارنىڭ يېنىغا ئىتتىك پىچاقلارنى، تاۋاقلارنىڭ يېنىغا ئاق ياغلىقلارنىڭ ۋە ئۇ دەۋرنىڭ شەرق ئۇسلۇبىغا ئاساسەن ياستۇق ۋە سېلىنىپلارنىڭ قويۇلۇشىنى بۇيرۇق قىلدى. ئاندىن ئۆزى ھەققىدە سۆز - چۆچەك قىلغان ۋە ئۆزىنىڭ يۇسۇفكە مەپتۇن بولغانلىقىنى ئېيتقانلارنىڭ ھەممىسىنى زىياپەتكە چاقىردى. زىياپەت كۈنى يېتىپ كەلدى. يۈكسەك تەبىقىنىڭ ئاياللىرى باش ۋەزىرنىڭ سارىيىغا قاراپ ئېقىشتى. ئەڭ چىرايلىق ۋە ئەڭ يېڭى كىيىملىرىنى، ئەڭ قىممەتلىك زىبۇ - زىننەتلىرىنى

كۆز - كۆز قىلىشنىڭ ئەڭ ياخشى پۇرسىتى كەلگەندى. زىياپەتكە پەقەت ئاياللارلا چاقىرىلغانىدى. ئەرلەرسىز قانغۇچە كۆڭۈل ئاجماقچى بولۇشتى. تائاملار تارتىلدى، ئاياللار ياستۇقلارغا يۆلەنگەن ھالدا سېلىنچىلارغا ئولتۇرۇشتى. زىياپەت داۋاملاشتى، مېزىلىك تائاملار يېيىلدى. سوغۇق ئىچىملىكلەر ئىچىلدى. قاھ - قاھلارنىڭ ئاۋازى كۆتۈرۈلدى، غەيۋەت - شىكايەت قىلىندى. ئەمما ھېچكىم يۇسۇف توغرىسىدا ئېغىز ئېچىشنى خالىمىدى. ۋەقەنى ھەممىسى بىلەتتى، ئەمما بىر - بىرىدىن يوشۇرۇۋاتاتتى. يۈكسەك تەبىقىلەردىكى ئادەت شۇنداق ئىدى.

شۇڭا ساھىبخاننىڭ بۇ ھەقتە ئېغىز ئېچىپ قىلغان سۆزلىرى ئۇلارغا بەكمۇ تەسىر قىلدى:

- مېنىڭ ئىبرانى ياش يۇسۇفكە مەپتۇن بولغانلىقىم ھەققىدە گەپ تارقىتىپ يۈرگەنلەرنىڭ بارلىقىنى ئۇقتۇم.

سورۇن بىردىنلا سۈكۈتكە چۆمدى، مېھمانلارنىڭ قوللىرى جىمىدى. ئەزىزنىڭ ئايالى سورۇننى ئۆز ئىلىكىگە ئۆتكۈزدى. ئالمىلارنىڭ كەلتۈرۈلۈشىنى بۇيرۇق قىلغان ھالدا مۇنداق دېدى:

- ئۇنىڭ شۇنداق جەلىپ قىلارلىق ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىمەن، ئۇنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى ئىنكار قىلمايمەن. ئۇزۇندىن بېرى ئۇنىڭغا ئاشق بولۇپ كېلىۋاتىمەن.

ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ بۇ سۆزلىرى بىلەن مېھمانلار ئۆزلىرىنى بىر ئاز ئازادە ھېس قىلىشتى، كۆڭۈللىرى راھەتلىنىپ، جىمجىت ئولتۇرۇپ يەنە تائاملىرىنى يېيىشتى.

ئالمىلار سويۇلۇشقا باشلىدى. مىسىردا مەدەنىيەت خېلى تەرەققىي قىلغان بولۇپ، سارايلاردا ھەشەمەتچىلىك كۆپ ئىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ سۆزلىرىدىن كېيىنقى، ساراي قايتا جانلىنىشقا باشلىدى. ئەزىزنىڭ ئايالى ئۆزىنىڭ ئاشق بولغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىغا قارىغاندا، ئاشق بولۇشتا باشقىلىرىنىڭمۇ ھەققى بار ئىدى. ئۇلاردىن بىرى ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئاشق بولۇشنىڭ دۇرۇست ئەمەسلىكىنى بىلدۈرىدىغان بىر جۈملە سۆز قىلغىنىغا قارىماي، ئۇنىڭ سۆيۈلگەن بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەسلى ئەرلەرنىڭ ئۇنىڭغا مەپتۇن بولۇشى كېرەك ئىدى. خىزمەتچىلەر كۆتۈرۈپ يۈرگەن ئەمبەر ھورى يوق بولۇپ كەتكەندەك، ساراي ئىچىدىكى ئىزا - تارتىنىشمۇ يوقىغان ئىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى قولى بىلەن يۇسۇفنىڭ كىرىشىنى ئىشارەت قىلدى. يۇسۇف خوجايىنىنىڭ ئەمرى بىلەن زىياپەت زالغا كىردى. ئاياللار تېخىچە ئالمىلارنى سويۇشۇۋاتاتتى.

يۇسۇفنىڭ زالغا كىرىشى بىلەنلا، ئەزىزنىڭ ئايالى ئويلىغان ئىش يۈز بەردى.

مېھمانلار بىردىنلا ھەيران قېلىشتى. يۇسۇفنىڭ يۈزى ئاز كۆرۈلىدىغان ئەرلىك ۋە پەرىشتە سۈپەت بىر گۈزەللىك بىلەن چاقنىماقتا، كۆزلىرى ئىنساننىڭ ئۇنىڭ روھىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدا لەپىلدەۋاتقان شەپقەت بايراقلىرىنى كۆرۈش ئۈچۈن ئۆچمەس بىر نۇرنىڭ ئىپادىسىنى ئەكس ئەتتۈرمەكتە ئىدى.

ئاياللار ھەيران بولۇشتى، قولىدىكى پىچاق بىلەن ئالما كېسىشنى داۋاملاشتۇردى. كۆزلىرى پۈتۈنلەي يۇسۇفقا ئەگىشكەن ئىدى. ھېچقايسى پىچاق بىلەن كېسىۋاتقان مېۋىگە قارىمىغانىدى.

ئاياللار ئەس - ھۇشنى يوقاتقان ۋە ئۆزلىرىنى بىلمىگەن ھالدا قوللىرىنى كېسىشكە باشلىغان ئىدى.

يۇسۇفنىڭ كىرىپ كېلىشى ئۇلارغا خېلى بىر ۋاقتىچە ئاغرىق ۋە قانلىرىنىڭ ئېقىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلالمىغۇدەك دەرىجىدە تەسىر قىلغانىدى.

ئاياللاردىن بىرى پەس ئاۋازدا:

- سۇبھاناللاھ! - دېدى.

يەنە بىرى خىرقىرغان ھالدا:

- بۇ ئىنسان ئەمەس، - دېدى.

كۆزلىرى خۇمارلاشقان ئۈچىنچى بىرى:

- بۇ بىر پەرىشتە، - دېدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى بىردىنلا:

- ئەيىبلەنمىگەن سەۋەب بولغان نەرسە مانا بۇ، ئۇنى ئۆزۈمگە چاقىرغانلىقىمنى ئىنكار قىلمايمەن. ئالدىڭلاردا يارىلىرىڭلارنى تېخىش ئۈچۈن قولىڭلار بار. يۇسۇف ھەممىڭلارغا تەسىر قىلدى، قوللىرىڭلارغا قاراپ بېقىڭلار! - دېدى.

يۇسۇف سەۋەبىدىن بارماقلىرى پىچاق بىلەن كېسىلگەن بولسىمۇ، ئاغرىقنى سەزمىگەنلەرنىڭ كۆرۈنۈشىنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈپ باقايلى! شۇنداق ئويلايمىزكى، يۇسۇف يەرگە قاراپ تۇرماقتا ياكى كۆزلىرىنى باشقا يەرلەرگە تىكىپ تۇرماقتا. قان ئاققاننى ئاڭلاپ، ئاندىن مېھمانلارغا قارىدى ۋە ئاياللارنىڭ بارماقلىرىدىن قان ئېقىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ساراي خىزمەتچىسى سۈپىتىدە دەرھال تېخىق ۋە سۇ ئېلىپ كېلىشكە قاراپ ماڭدى ۋە يەنە شۇنداق ئويلايمىزكى، ئۇ بىر ئايالنىڭ قولىنى تېخىۋاتقاندا ئەزىزنىڭ ئايالى مۇنداق دېدى:

- مەن ئۆزۈمنى ئۇنىڭغا بېغىشلىدىم، ئەمما ئۇ ئىپەت - نومۇستىن مەندىن قاچتى. ئەگەر يەنە ئەمرىمگە بويسۇنمىسا، چوقۇم زىندانغا تاشلىنىدۇ ۋە غەزەپكە ئۇچرىغۇچىلاردىن بولىدۇ، - دېدى.

يەنە ئويلايمىزكى، يۇسۇف ئارتۇقچە گەپ - سۆز قىلمىدى. ئۆزىنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئاشكارىلىمىدى. بۇ ئايالنىڭ تراگېدىيىسى ئۇنىڭ بىر پەيغەمبەرگە ئاشق بولۇشى ئىدى. يەنە ئويلايمىزكى، زىياپەتتىكى ئاياللارمۇ شۇنداق بولغانىدى.

مېھمانلارنىڭ ئىچىدىكى بەكمۇ چىرايلىق بىر ئايال يارىسىنى تېخىۋاتقان يۇسۇفكە:

- يۇسۇف! سېنىڭ پەقەت قولۇمغا قارىشىڭنىڭ ئۆزىلا مەن ئۈچۈن كۇپايە، - دېدى.

ياكى يۇسۇفكە مۇنداق دېيىلدى:

- يۇسۇف! ئايىقىڭنى سۈرتۈپ، كۆيىنىڭنى يۇيىدىغان ۋە ساڭا سەجدە قىلىدىغان بىر دېدىكىڭنىڭ بولۇشىنى خالىمىسەن؟

بەلكىم، بۇ دەۋردىكى ئاياللارنىڭ تېخىمۇ باشقىچە تاكتىكىلىرى بولۇشى مۇمكىن. بەلكىم ئۇلاردىن بىرى كۆزنى ياكى قاش - كىرىپكىنى ۋە ياكى ۋۇجۇدىنى قوللانغان بولۇشى مۇمكىن.

زىياپەتتە نېمىلەر يۈز بەرگەنلىكىنى بىلمەيمىز. ئۇلارنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرگەن خىيالىمىزنى قويۇپ تۇرايلى! شۇنى كۆرۈپ يەتتۇكى، ئاياللارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ شەھۋىتىنى قۇزغاشقا ئۇرۇندى، ھەممىسى ئۇنى ئۆزىگە چاقىردى ۋە ئۇلارمۇ يۇسۇفكە تەھدىت سېلىشقا باشلىغانىدى.

يۇسۇف بۇ ئېغىر پىتتە - پاساتنىڭ ئارىسىدا ھەيران بولغان ۋە زورلانغان ھالدا تۇراتتى. ۋە ئۇ:

﴿ئى پەرۋەردىگار! ماڭا ئۇلار ئۈندىگەن نەرسىدىن كۆرە زىندان سۆيۈملۈكتۇر﴾
دېدى.

﴿ئۇلارنىڭ خالىغىنىنى قىلىشتىن﴾ دېمىدى.

ئۇنىڭ ئاياللارغا كۆرۈنۈشى، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۇنى ئۆزلىرىگە چاقىرغانلىقىنى كۆرسەتمەكتە.

ئاياللارنىڭ بەزىلىرى چاقچاق قىلغان، بەزىلىرى قىلىق چىقارغان، بەزىلىرى ئىما - ئىشارەت قىلغان ۋە بەزىلىرى ئوچۇقتىن ئوچۇق ھالدا ئۇنى ئۆزىگە چاقىرغان ئىدى. يۇسۇف اللە دىن ئۆزىنى ئۇلارنىڭ ھىيلە ۋە توزاقلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇشنى تىلىدى. ئۆزىنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىنى بىلگەن بىر ئىنسان سۈپىتىدە گۇناھسىزلىقى ۋە پەيغەمبەر بولغانلىقىدىن مەغرۇرلانمىغان ھالدا اللە غا دۇئا قىلدى. اللە قا ئۆزىنى ئۇلارنىڭ توزاقلىرىدىن يىراقلاشتۇرۇشى ئۈچۈن ئۆزىنى ئۇلارغا مايىل قىلماسلىقى ۋە ئۆزىنى نادانلاردىن قىلماسلىقى ئۈچۈن دۇئا قىلدى.

اللھ يۇسۇفنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى. كېسىلگەن ۋە قانىغان قوللار ئاغرىشقا باشلىدى. يۇسۇف زالدىن چىقىپ كەتتى. ئاياللارنىڭ ھەممىسى يارىلىرىنى تېڭىشقا، ۋەزىر ئەرلىرى قولىنىڭ نېمە ئۈچۈن ۋە نەدە كېسىلگەنلىكىنى سورىسا، نېمە دەپ باھانە كۆرسىتىشنى ئويلاشقا باشلىدى.

ئۇلۇغ اللھ زىياپەت مەنزىرىسىنى مۇنداق تەسۋىرلىگەندى:

﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا) ئۇلارنىڭ گەپ - سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇلارغا (مېھماندارچىلىققا چاقىرىپ) ئادەم ئەۋەتتى. ئۇلارغا (يۆلىنىدىغان) تەكلىپ ياستۇقلارنى تەييارلىدى، ئۇلارنىڭ ھەربىرىگە بىردىن پىچاق بەردى. (زۇلەيخا يۇسۇفكە) «سەن چىقىپ ئۇلار بىلەن كۆرۈشكىن دېدى، ئۇلار يۇسۇفنى كۆرۈپ ھاڭ - تاڭ بولۇپ قېلىشتى ۋە ئۆزلىرىنىڭ قوللىرىنى كېسىۋېلىشتى. ئۇلار: «(بۇنداق چىرايلىق ئىنساننى ياراتقان) اللھ پاكىتۇر، بۇ ئادەم زات ئەمەس، پەقەت بىر ئېسىل پەرىشتىدۇر» دېيىشتى. ئۇ (يەنى زۇلەيخا): «مانا بۇ سىلەر ئۇنىڭ ئۈچۈن مېنى ئەيىبلەنگەن ھېلىقى ئادەم، مەن ئۇنىڭدىن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدىم، لېكىن ئۇ ئۆزىنى چىڭ ساقلىدى. ئەگەر ئۇ يەنىلا بۇيرۇقۇمنى قىلمىسا، چوقۇم زىندانغا تاشلىنىدۇ، چوقۇم خار ئادەم بولۇپ قالىدۇ» دېدى. يۇسۇف: «ئى پەرۋەردىگارم! ماڭا ئۇلار ئۇندىگەن نەرسىدىن كۆرە زىندان سۆيۈملۈكتۇر، ئەگەر ئۇلارنىڭ ھىيلىسىنى مەندىن دەپنى قىلمىساڭ، (ئىنسانچىلىقتا) ئۇلارغا مايىل بولۇپ قالمەن، نادانلاردىن بولۇپ قالمەن» دېدى. پەرۋەردىگارى ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ ئۇلارنىڭ ھىيلىسىنى يۇسۇفنىڭ دەپنى قىلدى. اللھ (ئىلتىجا قىلغۇچىلارنىڭ دۇئاسىنى) ھەقىقەتەن ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر.﴾

اللھ يۇسۇفنى ئاياللارنىڭ توزاقلرىدىن قوغدىدى.

ئاياللارنىڭ قەلبىگە يۇسۇفكە بولغان ئىشقى - مۇھەببىتى ھەققىدە ئۈمىدسىزلىك چۈشتى. ئۇلارنىڭ يۇسۇفكە بولغان سۆيگۈلىرى ئىمكانسىز بىر ھالغا كەلدى. بۇ ئىمكانسىز ئارزۇ - ئىستەكلەر يۇسۇفنىڭ ھەسرەتلىكىنى بۇرۇنقىدىنمۇ بەك ئۇلغايىتى. ئاياللار ئۇنىڭدىن، ئۇنىڭ تەسىرىدىن، ۋە قەسەدىن ۋە ئېسىللىقىدىن سۆز قىلىشقا باشلىدى. ئۇنى كۆرگەندە، قوللىرىنى قانداق كەسكەنلىكلىرىنى چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى. خەۋەر يۇقىرى تەبىقىدىن خەلق ئارىسىغا يېيىلدى. خەلق باش ۋەزىرنىڭ ئايالىنى رەت قىلغان، بىر كۆرۈنۈپلا پۈتۈن ۋەزىرلەرنىڭ ئاياللىرىنىڭ قوللىرىنى كېسىشكە سەۋەب بولغان ئىبرانى ياش ھەققىدە سۆز - چۆچەك قىلىشقا باشلىدى. بۇ ۋەقە پەقەت ساراي زاللىرىدا ۋە ھۇجرىلىرىدا قالغان بولسا، ھېچكىمنىڭ كارى بولمىغان بولاتتى. ئەمما ئىش خەلق ئارىسىغا يېيىلىپ بولغانىدى. ھۆكۈمرانلار ھەرىكەتلەندى، يۇسۇف قولغا ئېلىندى.

ئۇ، مىللەتنىڭ ئېغىزىنى بېسىقتۇرۇش، ئۇنىڭ ھەققىدىكى شۈبھىنى تولۇق ئوتتۇرىغا چىقىرىش ۋە بۇ ۋەقەنى پۈتۈنلەي ھەل قىلىش ئۈچۈن زىندانغا تاشلاندى. ئاياللار يۇسۇفنى

ئۆزلىرىگە چاقىرىغاندا، ئۇ ئۆزى ئۈچۈن زىنداندا يېتىشىنىڭ تېخىمۇ يەڭگىل ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئىستەكلىرىدىن تېخىمۇ ياخشى ئىكەنلىكىنى ئېيتقاندى. ئىلاھىي ياردەم ئۇنى سىناقنىڭ ئاخىرىغىچە ئېلىپ بارغاندى. مانا ئۇ، گۇناھسىز بولۇشقا قارىماي زىندانغا تاشلانماقتا ئىدى.

دەلىللەر يۇسۇفنىڭ گۇناھسىزلىقىنى ۋە باشقىلارنىڭ گۇناھكار ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ تۇرسىمۇ، يۇسۇف يەنە زىندانغا تاشلانغاندى.

ئۇنىڭ زىندانغا تاشلىنىشىنىڭ سەۋەبىنى ئەزىزنىڭ ئايالى دەپ قارىمايمىز. يۇسۇفنىڭ ئۇنى قەتئىي تۈردە رەت قىلىشى ئۇنىڭ غۇرۇر ۋە كىبرىنى ئاشۇرغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى چۈشۈرگەنلىكىنى بىلىمىز. ئەمما ئۇنىڭ يۇسۇفنى بەكمۇ ياخشى كۆرىدىغانلىقىمۇ تولۇق ئىشىنىمىز.

يۇسۇفنىڭ زىندانغا كىرىشى بەلكىم ئايال بىلەن ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ تۈپتىن ئۆزگىرىش نۇقتىسى ئىدى. ئايال ئۇنىڭغا مەپتۇن ئىدى ۋە ئۇنى ياخشى كۆرەتتى. يۇسۇف كۆز ئالدىدىن غايىب بولۇشى بىلەن، ئۇنىڭ ھەسرەتى ئايالنىڭ يۈرەك - باغرىنى چۇلغىدى. يۇسۇفنى قولغا كەلتۈرەلمىگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ زىنداننىڭ سىرتىدا بولۇشىنى تىلەيتتى.

ئايالنىڭ بۇندىن كېيىنمۇ يۇسۇف بىلەن بىرلىكتە بولۇشقا تىرىشقانلىقىنى ۋە يۇسۇفنىڭ بۇنى رەت قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىشى، ئۇنىڭ يۇسۇفكە بولغان سۆيگۈسىنىڭ ئۆزگىرىشىگە ۋە ئۇندىن كېيىنكى سۆيگۈسىنىڭ سەمىمىيلىكىگە دائىر دەلىللىمىزدۇر. ئۇ يۇسۇفكە بولغان سۆيگۈسىنى مۇنۇ سۆزلىرى بىلەن ئىپادىلىدى: شۇنى ئېنىق بىلسۇنكى، مەن يۇسۇف يوق ۋاقىتتا ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈمگە خىيانەت قىلمىدىم. ئايالنىڭ يۇسۇفنىڭ قەلبىگە ئىگە بولۇش ئۈچۈن كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقى، ئۆزىنىڭ ئېرى بىلەن بولغان ھۇزۇر - ھالاۋىتى ياكى مىسىرنىڭ ئىككىنچى خېنىمى بولۇش مەرتىۋىسىنى ساقلاپ قېلىشتىنمۇ مۇھىم ئىدى. ئۇنىڭ يۇسۇفكە (ئۇنىڭ يېنىدا بولمىغان ۋاقىتتا) بولغان سۆيگۈسى شەكلى ۋە چوڭقۇرلۇقى جەھەتتىن ئۆزىنىڭ ئېرىگە بولغان سۆيگۈسىدىن پەرقلىق ئىدى. ھالبۇكى، يۇسۇف سارايدا بۇيرۇققا بىنائەن خىزمەت قىلىدىغان ياش يىگىت ئىدى.

ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى مۇساپە چوڭىيىپ، بىر - بىرىدىن يىراقلىشىپ، ھەتتا يۇسۇف يېنىدا بولمىغان ۋاقىتتىمۇ ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈسىگە خىيانەت قىلمىغۇدەك دەرىجىگە بېرىپ يەتكەندى.

ئەزىزنىڭ ئايالى ئىنسانغا خاس سۆيگۈسى بىلەن نەقەدەر كۆپ زۇلۇم تارتقاندى - ھە! قەلبى ئۇزۇندىن بېرى ئىلاھىي سۆيگۈ دېڭىزىدا ئۈزۈۋاتقان بىر ئادەمنى زېمىن ئۈستىدە توختاپ قالغان قەلبى بىلەن تاللىغان ئايالنىڭ تىراگېدىيىسى ئىدى.

يۇسۇف زىندانغا تاشلاندى.

ئۇلۇغ ئالەم يۇسۇف سۇرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئاندىن ئۇلار (يۇسۇفنىڭ بىگۇناھ ئىكەنلىكىگە دائىر) پاكىتلارنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنى بىرمەھەل قاماپ قويۇشنى لايىق تاپتى﴾.

گەرچە دەلىللەر يۇسۇفنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ تۇرىسىمۇ، بۇ ۋەقە ھەققىدىكى سۆز - چۆچەكلەرنىڭ تۈگىشى ئۈچۈن ئۇنى بىر مۇددەت زىندانغا تاشلاشنى مۇۋاپىق تېپىشتى.

باش ۋەزىر ۋە باشقا ۋەزىرلەر گەرچە ئاياللىرىنى ئۇلارنىڭ يامان خۇيلىرىدىن توسۇپ قالالمىغان بولسىمۇ، گۇناھسىز بىرىنى زىندانغا تاشلىيالمىغۇدەك دەرىجىدە ئاجىز ئەمەس ئىدى. بۇ، ئۇلارنىڭ بەك ئاسان ۋە دائىم قىلىپ تۇرىدىغان كەسىپلىرى ۋە ئويۇنلىرى ئىدى.

مانا مۇشۇنداق ئىخچام ۋە چۈشىنىشلىك بۇ ئايەت بۇ دەۋرنىڭ ئىجتىمائىي ھاۋاسىنىڭ پۈتۈنلەي سارايلاردىكى ئىچكى بۇزۇقچىلىق ھاۋاسى، ھۆكۈمرانلار ھاۋاسى ۋە دېكتاتورلۇق ھاۋاسى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە.

دېكتاتورلۇقتا مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشنىڭ يولى زىنداندۇر. ئۇ دەۋردىكى مىسىر جەمئىيىتىنى ئىنچىكلەپ تەتقىق قىلساق ۋە ئۇلارنىڭ نېمىگە ئېتىقاد قىلغانلىقىغا قارىساقلا، ئۇ يەردە نېمە ئۈچۈن دېكتاتورلۇقنىڭ ھۆكۈم سۈرگەنلىكىنى چۈشىنەلەيمىز.

مىسىرلىقلار بىر مۇنچىلىغان ئىلاھقا چوقۇناتتى، ئالەم دىن باشقىسىغا ئېتىقاد قىلاتتى. بۇندىن ئىلگىرى، ئالەمغا ئىبادەت قىلىشتىن ۋاز كېچىپ باشقا نەرسىلەرگە چوقۇنۇشى بىلەن ئىنسانلارنىڭ ھۆررىيەتلىرىنىڭ قانداق غايىب بولغانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتتۇق. مانا بىز يۇسۇفنىڭ قىسسىسىدە پەيغەمبەرلەرنىڭمۇ بېشىغا كەلگەن نەق مەيدان كۆرۈنۈشىدىن بىرىنى كۆرۈۋاتىمىز. ئۇنىڭ زىندانغا تاشلىنىشى ئۈچۈن قارار چىقىرىلدى ۋە زىندانغا تاشلاندى. دەلىللىرى ۋە سۈرۈشتە قىلىنمايلا، ئاددىي ۋە ئاسانلا يول بىلەن تاشلاندى. چۈنكى ئۇلار كۆپلىگەن ئىلاھقا چوقۇنىدىغان، شۇنداقلا ئۇلار كۆپلىگەن ئىلاھنىڭ ھۆكۈمرانلىقىغا بويسۇنىدىغان خەلق ئىدى. شۇڭا، بۇ جەمئىيەتتە گۇناھسىز بىرىنىڭ زىندانغا تاشلىنىشى قىيىن ئەمەس، بەلكى دەل ئەكسىچە، بۇندىن باشقا بىر يول بىلەن ھەل قىلىشقا ئۇرۇنۇشنىڭ ئۆزى ئەڭ چوڭ قىيىنچىلىق ئىدى.

يۇسۇف زىندانغا تەمكىن، سالماق قەدەملەر بىلەن، ھەتتا دىلى سۆيۈنگەن ھالدا كىرىپ كەتتى. چۈنكى ئۇ، ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ مەجبۇرلاشلىرىدىن، ۋەزىرلەرنىڭ سوئاللىرىدىن، رەمچىلەرنىڭ بالىلارچە ھەرىكەتلىرىدىن، قۇل - دېدەكلەرنىڭ سۆز - چۆچەكلىرىدىن، بولۇپمۇ يېقىنقى زاماندىن بىرى، ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئىشىقى ۋە

مېھمانلارنىڭ قوللىرىنى كېسىۋېلىشى تۈپەيلىدىن ئۆزىنى چۇلغۇۋالغان بۇ غەلتە باش ئاغرىقىدىن قۇتۇلغانىدى .

زىندان ئۇنىڭ ئۈچۈن يالغۇز قالايدىغان ۋە رەببىنى زىكر قىلالايدىغان ، جىمجىت يەر ئىدى .

يۇسۇفنىڭ ھىدايەت يولىدىكى سەپىرى يېقىندىن بۇيان ھېچ ئالغا باسمىدى . ئالەم يولىدىكى ھەرىكىتى توختاپ قالغانىدى . چۈنكى بېشىغا كەلگەن بۇ دەرت - ئەلەم ئۇنىڭ بىلەن رەببىنىڭ ئارىسىدا بىر توسالغۇ ھاسىل قىلغانىدى .

مانا ئەمدى ، يۇسۇف سۈكۈتكە قايتا ئېرىشكەنىدى . مانا ئەمدى ، ئۇنىڭ ئىچكى ئورگانلىرى جىمجىت ئاڭلاشقا ، سۆيگۈ ، رەھمەت ۋە ۋەھىي بىلەن تولماقتا ئىدى .

يۇسۇف ئالەم يولىدا دەۋەتكە چاقىرىش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ گۇناھسىزلىرىغا ھەقسىزلىك قىلىنغانلىقىنى ھېس قىلغان گۇناھسىز كىشىلەر ئارىسىدا ، يەنى زىنداندا بولۇشنى ئۆزىگە بېرىلگەن پۇرسەت دەپ بىلدى . ئىنسانلارغا قىلىنغان زۇلۇم ئىنسان نەپسىنى توغرا سۆزنى ئاڭلاشقا تېخىمۇ مايىل قىلىدۇ ؛ ئىنسان نەپسىنىڭ ئالەمغا يۈزلىنىشىدە ئەڭ توغرا بولغىنىنى قوبۇل قىلىشى ، ئۇنىڭغا تارتقان دەرت - ئەلەمنى ئۇنتۇلدۇردى . ئۇ ئىنسانلارغا ئالەمنىڭ رەھمىتىنى ، ئۇلۇغلىقىنى ۋە ئۇنىڭ ئۆز مەۋجۇدىيەتلىرىگە بولغان سۆيگۈسىنى يەتكۈزەتتى . ئىنسانلاردىن ئەقىلنىڭ يېڭىلىپ ھەر خىل ئىلاھلارغا چوقۇنۇش بىلەن ئەقىلنىڭ غالىب كېلىپ كائىناتنىڭ ئۇلۇغ ياراتقۇچىسىغا ئېتىقاد قىلىشتىن قايسىسىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سورايتتى . ۋەزىنلىك سوئاللىرى ، راۋان نۇتقى ، زېھنىنىڭ ئۆتكۈرلۈكى ۋە چاقىرىقىنىڭ ساپلىقى بىلەن ئۇلارغا دەلىل كەلتۈرەتتى .

زىندانغا ئۇنىڭ بىلەن بىللە كىرگەن ئىككى ياش بار ئىدى . ئۇلاردىن بىرى ھۆكۈمدارنىڭ باش ناۋىيى ، يەنە بىرى ھۆكۈمدارنىڭ باش ساقىيسى ئىدى .

ناۋاي بىر كۈنى چۈشىدە ئۆزىنى بىر يەردە بېشىدا نان كۆتۈرۈپ يۈرگەن ، بېشىدىكى نانلارنى قۇشلار يەۋاتقان ھالدا كۆردى .

ساقىيمۇ ئۆزىنى ھۆكۈمدارغا ئىچىملىك قويۇپ بېرىۋاتقان ھالدا كۆردى . ئۇلار يۇسۇفقا چۈشلىرىنى ئېيتىپ ، ئۇنىڭ تەبىرى بېرىشىنى سورىدى . يۇسۇف پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ ئۇلارنى ئالەم تەرەپكە چاقىرىشقا باشلىدى . ئاندىن ناۋايغا ئۇنىڭ دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى ، مەيچى (ساقىي) نىڭ بولسا تەكرار ھۆكۈمدارنىڭ يېنىدا خىزمەت قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى . يۇسۇف ساقىيغا : «ھۆكۈمدارنىڭ يېنىغا قايتقىنىڭدا مېنى ئۇنتۇپ قالمىغىن ! ئۇنىڭغا : ”زىنداندا يۇسۇف ئىسىملىك گۇناھسىز بىر مەھبۇس بار“ دېگىن » دېدى .

يۇسۇفنىڭ تەبىرى پۈتۈنلەي توغرا چىقتى . ناۋاي ئۆلتۈرۈلدى ، ساقىي كەچۈرۈم قىلىنىپ ، سارايدا قايتۇرۇلدى . ئەمما ئۇ ھۆكۈمدارغا يۇسۇف توغرىلىق ئېغىز ئېچىشنى

ئۇنۇتتى. شەيتان ئۇنىڭغا يۇسۇفنى ئۇنۇتتۇرغانىدى. شۇنىڭ بىلەن يۇسۇف زىنداندا بىر قانچە يىل تۇردى.

ئۇلۇغ اللە بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەندى:

﴿زىندانغا يۇسۇف بىلەن ئىككى يىگىت بىللە كىرگەن ئىدى. ئۇلارنىڭ بىرى: «مەن چۈشۈمدە ئۆزۈمنى ھەقىقەتەن (ئۆزۈمدىن) ھاراق سېتىۋاتقان كۆرۈپتىمەن» دېدى. ئىككىنچىسى: «مەن چۈشۈمدە ئۆزۈمنى ھەقىقەتەن بېشىمدا نان كۆتۈرۈپ تۇرغان، ناننى قۇشلار يەۋاتقان كۆرۈپتىمەن، تەبىرىنى بىزگە ئېيتىپ بەرسەڭ، بىز سېنى ھەقىقەتەن ياخشىلىق قىلغۇچىلاردىن (يەنى چۈشكە تەبىر بېرەلەيدىغانلاردىن) دەپ قارايمىز» دېدى. يۇسۇف ئېيتتى: «ئىككىڭلارغا سىرتتىن تاماق كىرىشتىن بۇرۇن، ئۇنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سىلەرگە ئېيتىپ بېرەلەيمەن، بۇ پەرۋەردىگارم ماڭا بىلدۈرگەن نەرسىلەردىندۇر. شۇبھىسىزكى، مەن اللە غا ئىشەنمەيدىغان، ئاخىرەتنى ئىنكار قىلىدىغان قەۋمنىڭ دىنىنى تاشلىدىم. مەن ئەجدادلىرىم، ئىبراھىم، ئىسھاق، يەئقۇبلارنىڭ دىنىغا ئەگەشتىم، ھېچقانداق نەرسىنى اللە غا شېرىك كەلتۈرۈش بىزگە لايىق ئەمەس، بۇ اللە نىڭ بىزگە ۋە ئىنسانلارغا قىلغان مەرھەمەتتىدۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى شۈكۈر قىلمايدۇ. تۇرمىداش ئاغىنىلەر! تارقاق كۆپ مەبۇدلار ياخشىمۇ؟ ياكى قۇدرەتلىك بىر اللە ياخشىمۇ؟ سىلەرنىڭ اللە نى قويۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقىنىڭلار پەقەت سىلەر ئۆزەڭلار ۋە ئاتا - بوۋاڭلار ئاتىۋالغان (بۇتلارنىڭ ۋە غەيرىنىڭ) ناملىرىدىنلا ئىبارەت، اللە (ئۇلارنىڭ اللە نىڭ شېرىكى بولۇشى توغرىسىدا) ھېچقانداق دەلىل چۈشۈرگىنى يوق، ئىبادەت ۋە دىن بارىسىدىكى بارچە ھۆكۈملەر پەقەت اللە غىلا مەنسۇپ، ئۇ سىلەرنى پەقەت ئۆزىڭلار ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇغان، بۇ توغرا دىندۇر. لېكىن كىشىلەرنىڭ تولىسى (بۇنى) بىلمەيدۇ».

يۇسۇف اللە يولىدا قىلىنغان بۇ سەمىمىي دەۋەتتىن كېيىن، سوريغانلارغا دەلىلىنى ئىسپاتلىغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ چۈشلىرىگە تەبىر بەردى.

﴿تۇرمىداش ئاغىنىلەر! سىلەرنىڭ بىرىڭلار (زىنداندىن چىقىپ) خوجايىنىغا ھاراق قۇيۇپ بېرىدۇ (يەنى ساقىيلىق ۋە زىپىسىنى ئۆتەيدۇ)، يەنە بىرىڭلار دارغا ئېسىلىدۇ، كاللىسىنى قۇشلار يەيدۇ، سىلەر سوريغان ئىشلار ھۆكۈم قىلىنىپ بولدى. يۇسۇف ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئۆزىنىڭ قۇتۇلىشىغا ئىشەنگەن بىرسىگە (يەنى ساقىيغا): «مېنى خوجايىنىڭنىڭ ئالدىدا ئەسەلەپ قويغىن» دېگەن ئىدى. خوجايىنىنىڭ ئالدىدا يۇسۇفنى ئەسەلەپ قويۇشنى شەيتان ئۇنىڭغا ئۇنتۇلدۇردى، يۇسۇف زىنداندا بىر نەچچە يىل يېتىپ قالدى».

قىسسەنىڭ قۇرئاندا قانداق بايان قىلىنغانلىقىغا دىققەت قىلىڭ! يۇسۇفنىڭ كىشىلەرگە خۇش خەۋەرنى ۋە ئاقىۋىتى ياخشى بولمىغان ئىشلارنى ئوچۇقتىن ئوچۇق

ئېيتىمىغانلىقىنى كۆرەلەيسىز. چۈنكى بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن قىيىن ئىدى. ئەمما ئۇلار يۇسۇفنىڭ سۆزلىرىنىڭ مەنىسىنى ناۋايى دارغا ئېسىلغاندا ۋە ساقىينىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلىنغاندا ئاندىن چۈشەندى.

قۇرئاندا يۇسۇفنىڭ تەبىرىنىڭ رېئاللىققا ئايلانغانلىقى بايان قىلىنمىغان. ئەمما ئىش يۇسۇفنىڭ تەبىرى بويىچە يۈز بەرگەندى. يەنى ناۋايى دارغا ئېسىلدى ۋە ساقىي قايىتىدىن ھۆكۈمدارنىڭ ساقىيسى بولغانىدى. ئەڭ مۇھىمى، يۇسۇف قۇتۇلىدىغانلىقىنى خەۋەر بەرگەن ساقىينىڭ يۇسۇفنى ئۇنتۇشى ئىدى. يۇسۇف ئۇنىڭ يادىدىن پۈتۈنلەي چىقىپ كەتكەندى. ئۇنىڭ ئۆز چۈشكە بەرگەن تەبىرىنى ۋە اللەغا قىلغان دەۋىتىنى ئۇنتقاندى. ھۆكۈمدارلار سارىينىڭ راھەت - پاراغىتى ۋە ھۆكۈمدارغا قىلىدىغان خىزمىتى ئۇنىڭغا يۇسۇفنى ئۇنتۇتۇرغانىدى. شەيتان ئۇنىڭ زېھنىدىكى يۇسۇف مەسىلىسىنىڭ ئۈستىگە يوپۇق ياپقاندى.

يۇسۇف زىنداندا بىر نەچچە يىل ياتتى. ئۇ بۇ بىر نەچچە يىلنى سەۋر قىلغان، ئىچى سىقىلمىغان، دۇئا قىلغان ۋە ئۈمىدۋار ھالدا ئۆتكۈزدى.

يۇسۇف زىنداندا تۇرۇپ تۇرسۇن، ئەمدى بىز ھۆكۈمدارنىڭ سارىيىغا كېلەيلى.

ھۆكۈمدار بىر كۈنى چۈش كۆردى. ئۇ چۈشە نىل دەرياسىنىڭ قىرغىقىدا تۇراتتى. نىل دەرياسى شارقىراپ ئاقماقتا ئىدى. سۇ بىردىنلا ئۇلغىيشقا باشلىدى ۋە ئاخىرىدا دەريا سۈسىز سايغا ئايلاندى. بېلىقلار سەكرەپ، سەكرەپ دەريا لاتقىلىرىنىڭ ئارىسىدا غايىپ بولدى. دەريادىن يەتتە تۇياق سېمىز كالا ۋە ئۇلارنىڭ كەينىدىنلا يەتتە تۇياق ئورۇق كالا چىقىپ كەلدى. ئورۇق كاللار سېمىز كاللارغا ھۇجۇم قىلدى ۋە ۋەھشىي ھايۋانلار دەك سېمىز كاللارنى يۇتۇۋەتتى.

ھۆكۈمدار ئورۇق كاللار سېمىز كاللارنى يۇتۇۋەتكەن ۋاقىتتا چىقارغان ئاۋازلىرىنى قورققان ھالدا ئاڭلىدى، ھەممە ۋەقەنى كۆرۈپ تۇردى. نىل دەرياسىنىڭ بويىدا يەتتە دانە يېشىل باشاق ئۇندى ۋە دەرھاللا پاتقاننىڭ ئارىسىدا يوقاپ كەتتى. دەل شۇ يەردىن يەنە يەتتە دانە قۇرۇق باشاق ئۇندى. ھۆكۈمدار ئۇيغىسىدىن چۆچۈگەن ھالدا ئويغاندى.

ھۆكۈمدارنىڭ كۆڭلى بۇ چۈشەدىن ئىنتايىن خاتىرجەمسىزلىنىدى. شۇن باش ۋەزىرى ۋە ئوردا كاھىنلىرىنى چاقىرىپ، ئۇلاردىن بۇ چۈشەنىڭ تەبىرىنى سورىدى. كاھىنلاردىن بىرى: بۇ قالايمىقان چۈشكەن. ئورۇق يەتتە كالا قانداق قىلىپ يەتتە سېمىز كالنى يەۋپتەلەيدۇ؟ - دېدى. يەنە بىرى كاھىن: پادىشاھىمىزغا بەلكى ئاخشام تامىقى ئېغىر كەلگەن ئوخشايدۇ. يېشىل ۋە قۇرۇق باشاقلار مەسىلىنى چۈشىنىلمىدىم، - دېدى. باش ۋەزىر: شاھىمىز كېچىدە ئوچۇق يېتىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن، ئاياللار بۇنىڭ قالايمىقان چۈش كۆرۈشكە سەۋەبى بولىدىغانلىقىنى ئېيتىشىدۇ، - دېدى. شاھىنڭ ھەزىلكەشى: شاھىمىز قېرىپ قالدى، چۈشلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ قويۇۋاتىدۇ، - دەپ چاقچاق قىلدى.

شۇنداق قىلىپ ئۆلىما - كاھىنلار ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىنى مەنسىز، قالايمىقان چۈش دەپ ھۆكۈم چىقاردى.

ھۆكۈمدارنىڭ چۈشى (بۇ چۈشتىن خەۋەر تاپقان) ساقىغا ئۆزىنىڭ زىنداندا ياتقان چېغىدىكى كۆرگەن چۈشىنى ۋە يۇسۇفنىڭ ئۇنىڭ چۈشىگە بەرگەن تەبىرىنى ئەسلىتى. ساقىي دەرھال ھۆكۈمدارنىڭ يېنىغا كىرىپ، ئۇنىڭغا يۇسۇفنىڭ سۆزىنى قىلدى ۋە ئۇنىڭغا: چۈشىڭىزگە تەبىر بېرەلەيدىغان بىردىنبىر كىشى يۇسۇف. ئۇ ماڭا ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى سىزگە يەتكۈزۈشۈمنى تاپىلغانىدى، ئەمما مەن ئۇنتۇپ قاپتىمەن، - دېدى.

ھۆكۈمدار يۇسۇفنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ كېلىش ئۈچۈن ساقىيىنى زىندانغا ئەۋەتتى.

﴿پادىشاھ ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن چۈشۈمدە يەتتە ئورۇق كالىنىڭ يەتتە سېمىز كالىنى يەپكەتكەنلىكىنى ۋە يەتتە يېشىل باشاق بىلەن يەتتە قۇرۇق باشاقنى كۆرۈپتىمەن، ئى ئەر بابلار! سىلەر ئەگەر چۈش تەبىرىنى بىلسەڭلار، بۇ چۈشۈمگە تەبىر بېرىپ بېقىڭلار». ئۇلار ئېيتتى: «بۇ بىر قالايمىقان چۈش ئىكەن، بىز (مۇنداق) قالايمىقان چۈشكە تەبىر بېرىشنى ئۇقمايمىز». ھېلىقى ئىككىسىدىن (تۈرمىدىن) قۇتۇلغان ۋە ئۇزاق مۇددەتتىن كېيىن (يۇسۇفنى) ئەسلىگەن بىرسى: «مەن سىلەرگە بۇ چۈشنىڭ تەبىرىنى ئېيتىپ بېرەلەيمەن، مېنى (يۇسۇفنىڭ يېنىغا) ئەۋەتىڭلار» دېدى. (ئۇنى ئەۋەتتى، ئۇ تۈرمىگە بېرىپ يۇسۇفنىڭ يېنىغا كىردى - دە) «ئى راستچىل يۇسۇف! يەتتە ئورۇق كالىنىڭ يەتتە سېمىز كالىنى يەپ كەتكەنلىكىنى ۋە يەتتە يېشىل باشاق بىلەن يەتتە قۇرۇق باشاقنى (كۆرۈپ چۈشكەن چۈشنىڭ تەبىرىنى) بىزگە ئېيتىپ بەرسەڭ، مەن ئۇنى كىشىلەرگە (يەنى پادىشاھقا ۋە ئۇنىڭ دۆلەت ئەر بابلىرىغا) خەۋەر قىلسام، ئۇلار (سېنىڭ پەزىلىتىڭنى، بىلىمىڭنى) بىلسۇن» دېدى.﴾

ساقىي زىندانغا كەلدى، زامانى كەلدى. ھۆكۈمدار ئۇنىڭ سۆزىگە موھتاج ئىدى. اللھ ھەر ئىشىدا ھاكىمدۇر، ئەمما كۆپلىگەن كىشىلەر بۇنى بىلمەيدۇ، ھۆكۈمدارنىڭ چۈشنىڭ تەبىرى يۇسۇفنىڭ سورايدى. يۇسۇف تەبىرىنىڭ ھەقىقى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ زىنداندىن چىقىرىلىشىنى شەرت قىلمىدى. تارتىشىپ ئولتۇرمىدى، قىلچە ئىككىلەنمىدى. چۈشنىڭ تەبىرىدىن باشقا ھېچنېمە دېمىدى. شۇنداق، ئۇ بىر پەيغەمبەرنىڭ پاكلىقى بىلەن ئۆزىگە باشقىلارنىڭ ھاجىتى چۈشكەندە، مەيلى ئۇ گۈندىپاي ياكى جاللات بولسۇن، ئۇلارنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلاتتى.

يۇسۇف ساقىيغا مۇنداق دېدى:

﴿يۇسۇف ئېيتتى: «يەتتە يىل ئۈزۈلدۈرمەي تېرىقچىلىق قىلىڭلار، ئالغان ھوسۇلۇڭلاردىن يېيىش ئۈچۈن ئازغىنىسىنى خامان تەپكەندىن تاشقىرى، قالغىنىنى (متە چۈشۈپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) باشقى بىلەن قويۇڭلار، شۇنىڭدىن كېيىن قەھەتچىلىك بولىدىغان يەتتە يىل كېلىدۇ، (بۇ يىللاردا) ئىلگىرى توپلىۋالغان ئاشلىقنىڭلاردىن

(ئۇرۇقلۇق ئۈچۈن) ساقلاپ قويىلىدىغان ئازغىنىسىدىن باشقا ھەممىسىنى يەپ تۈگىتىسىلەر. شۇنىڭدىن كېيىن (مولچىلىق) يىللار كېلىدۇ، ئۇنىڭدا ھۆل - يېغىن كۆپ بولىدۇ، كىشىلەر مېۋىلەردىن تۈرلۈك ئىچىملىكلەرنى سىقىپ چىقىرىدۇ».

يۇسۇف ھۆكۈمدارنىڭ ئەلچىسى (ساقىي) گە مىسىردا يەتتە يىل مولچىلىق بولىدىغانلىقىنى ۋە بۇ يەتتە يىل ئىچىدە تۇپراقتىن كۆپلىگەن ھۆسۈل ئېلىنىدىغانلىقىنى، مىسىرلىقلارنىڭ بۇ يەتتە يىلدا ئىسراپچىلىق قىلماسلىقى كېرەكلىكىنى ئېيتتى. چۈنكى، بۇ يەتتە يىلدىن كېيىن قۇرغاق ئۆتىدىغان يەتتە يىل كېلەتتى. مىسىرلىقلار ئۇ يەتتە يىلنى ئالدىنقى يەتتە يىل تېجەپ ساقلىغان ئاشلىقلىرىنى يەپ ئۆتكۈزەتتى. ئاشلىقنىڭ بۇزۇلماي، مەتە يېمەي ۋە ھاۋانىڭ تەسىرىگە ئۇچرىماي ساقلىنىشىنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلى ئۇنى باشقى بىلەن ساقلاپ قويۇش ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىنىڭ تەبىرى ئاخىرلاشتى. يۇسۇف ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىنىڭ تەبىرىگە ھۆكۈمدار چۈشىدە كۆرمىگەن مولچىلىق يىلى ھەققىدىكى سۆزىنى قوشۇپ قويدى. ئۇ يىلى يامغۇر كۆپ ياغىدۇ، باغلاردا ئۈزۈملەر كۆپلەپ يېتىشىدۇ، كىشىلەر ئۈزۈملەرنى سىقىپ شىرنىسىنى ئالىدۇ، زىغىر ۋە زەيتۇندىنمۇ مول - ھوسۇل ئېلىنىدۇ، كىشىلەر ئۇلارنىڭ يېغىنى ئالىدۇ.

ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىدە ھېچقانداق شەپسىسى بولمىغان بۇ يىل يۇسۇفكە بېرىلگەن ئالاھىدە ئىلىم ئىدى. يۇسۇف بۇ خۇش خەۋەرنى ساقىينىڭ ھۆكۈمدار ۋە خەلققە يەتكۈزۈشى ئۈچۈن سۆزلەپ بەردى.

ساقىي ھۆكۈمدارنىڭ سارىيىغا قايتتى ۋە يۇسۇفنىڭ ئېيتقانلىرىنى ھۆكۈمدارغا سۆزلەپ بەردى. ھۆكۈمدار بەكمۇ ھەيران قالدى.

بۇ مەھبۇس كىم؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن ئۆزلىرىگە كېلەچەكتە بولىدىغان ئىشلاردىن ھېچقانداق شەرت قويمىغان، زىنداندىن چىقىشىنى ياكى باشقا بىر مۇكاپات بېرىلىشىنى تەلەپ قىلمىغان ھالدا خەۋەر بەردى ۋە بۇ ئىشلارنىڭ تەدبىرلىرىنى ئېيتىپ بەردى؟

ھۆكۈمدار يۇسۇفنىڭ زىنداندىن چىقىرىلىشىنى ۋە دەرھال ئۆزىنىڭ يېنىغا كەلتۈرۈلۈشىنى ئەمىر قىلدى.

بۇ قېتىمقى ئەلچى ساقىي ئەمەس، بەلكى يۈكسەك مەرتىۋىلىك بىر كىشى، بەلكىم ۋەزىرلەردىن بىرى ئىدى. ئەلچى زىندانغا، يۇسۇفنىڭ يېنىغا باردى. ئۇنىڭ ھۆكۈمدار بىلەن كۆرۈشۈشىنى ۋە تېزراق بولۇشىنى تەلەپ قىلدى.

يۇسۇف زىنداندىن چىقىشىنى رەت قىلدى. ئۆزىنىڭ گۇناھسىزلىقى ئېنىقلانسا، ئاندىن چىقىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

بۇنىڭدىن ئېنىق كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، قوللىرىنى كېسىۋالغان ئاياللارغا مۇناسىۋەتلىك ئۇ ۋەقەدە ئۇنىڭغا قارا چاپلانغانىدى. مەسىلەن، ئاياللار ئۇنىڭ ئۆزلىرىگە يامانلىق قىلماقچى بولغانلىقىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى قوغدىماقچى بولغاندا قوللىرىنى كېسىۋالغانلىقىنى ۋە ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش قاملاشمىغان ئىشلارنى باھانىلەر قىلىپ ئۇنىڭغا قارا چاپلاشقان بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

سارايلىرىدا ۋە دېكتاتورلۇقتا ھەر قانداق ئىش ئۇلارنىڭ خاھىشىچە بولاتتى. يۇسۇفنىڭ زىندانغا تاشلىنىشىنىڭ ھەقىقىي ئىكەنلىكىنى خەلققە چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن زادى نېمە دېيىلگەنلىكىنى بىز بىلمەيمىز. بىزنىڭ بىلىدىغىنىمىز پەقەت، يۇسۇفنىڭ گۇناھسىزلىقى ئىسپاتلانمىغىچە زىنداندىن چىقىشىنى رەت قىلغانلىقى ئىدى. مانا بۇ تەلەپ ھۆكۈمدارنى ئۇ ئاياللارنى، يەنى ئۇ قېتىمقى ۋەقەنىڭ قوللىرى كېسىلگەن قەھرىمانلىرىنى سوراق قىلىشقا ئۈندىدى.

﴿ساقىي پادىشاھقا بېرىپ يۇسۇفنىڭ ئۇنىڭ چۈشكە بەرگەن تەبىرىنى ئېيتقاندىن كېيىن﴾ پادىشاھ: «ئۇنى ئالدىمغا ئېلىپ كېلىڭلار» دېدى. (پادىشاھنىڭ) ئەلچىسى يۇسۇفنىڭ يېنىغا بارغاندا، يۇسۇف ئەلچىگە: «خوجايىنىڭغا قايتىپ بېرىپ، ئۇنىڭدىن ھېلىقى قوللىرىنى كېسىۋالغان خوتۇنلارنىڭ ئىشىنى (بىلەمدۇ؟) سوراپ باققىن، شۈبھىسىزكى، مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ئۇلارنىڭ ھېلىقىنى ئوبدان بىلىدۇ» دېدى.

ئەلچى سارايغا قايتتى. ھۆكۈمدار ئۇنى كۆرۈپلا: يۇسۇف قېنى؟ - دەپ سورىدى.

ئەلچى: زىنداندا قالدى، - دېدى.

ھۆكۈمدار ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ۋە: ساڭا ئۇنى ئېلىپ كەل دەپ يۇيرۇق قىلىدىمۇ؟! - دېدى.

ئەلچى: گۇناھسىز ئىكەنلىكى ئېنىقلانمىغۇچە زىنداندىن چىقىشىنى رەت قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. قوللىرىنى كېسىۋالغان ئاياللار مەسىلىسىدە ئۇنىڭغا ھەقىسىزلىق قىلىنغانىدى، - دېدى.

ھۆكۈمدار: ۋەزىرلەرنىڭ ئاياللىرىنى چاقىرىغىن، ئەزىزىڭ ئايالىنى كەلتۈرۈڭلار، ھەممىسى دەرھال كەلسۇن! - دېدى.

ھۆكۈمدار قاتتىق ئاچچىقلانغانىدى. ئۇ پادىشاھ يۇسۇفنىڭ ئۆزىنىڭ قانداق ئېنىقلايدىغانلىقىنى بىلمەيدىغان بىر ئېغىر مەسىلىگە دۇچ كەلگەنلىكىنى ھېس قىلغان ئىدى. بەلكىم ھۆكۈمدار ئەزىزىڭ ئايالىنىڭ ئىبرانى ياشقا ئاشىق بولۇپ قالغانلىقى ھەققىدىكى ئۇ سۆز - چۆچەكنى ئاڭلىغان بولۇشى مۇمكىن ئىدى. ئەمما ئۇ بەكمۇ ئېرەڭشىپ كەتمىگەن ئىدى. چۈنكى بۇنداق ھېكايىلەر پات - پات چىقىپ تۇراتتى ۋە بۇ ساراي ھاياتىدا ئەجەپلەنگۈدەك ئىش ئەمەس ئىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى ۋە باشقا ئاياللار سارايفغا ھازىر بولدى. ھۆكۈمدار سوراقنى باشلىدى: بۇ، يۇسۇف ھېكايىسى زادى قانداق گەپ؟ ئۇنىڭ ھەققىدە نېمىلەرنى بىلىسىلەر؟ مېنىڭ ئاڭلىغانلىرىم راستمۇ؟

ھۆكۈمدارنىڭ سۆزىنى ئاياللاردىن بىرىنىڭ: «ئەستاغىرۇللاھ» دېگەن ئاۋازى بۆلدى.

يەنە بىر ئايال: ئۇنىڭ يامان ئىش قىلغىنىنى بىلمەيمىز، - دېدى.

ئۈچىنچى بىرى: ئۇ پەرىشتىدەك پاكىتۇر، - دېدى.

كۆزلەر ئەزىزنىڭ ئايالىغا بۇرۇلدى. ئۇنىڭ يۈزى سولغۇن كۆرۈنەتتى، ئورۇقلاپ كەتكەنىدى. زىنداندىكى يۇسۇفكە بولغان غەم - قايغۇسى ئۇنى قاتتىق ئازابلىغانىدى، ئۇنى بەكمۇ كۆرگۈسى كەلگەنىدى، يۇسۇفنىڭ تارتقان دەرت - ئەلىمى ئۇنىڭ يۇسۇفكە بولغان مۇھەببىتىنىڭ شەكلىنى ئۆزگەرتكەنىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى ئاشىق جاسارىتى بىلەن يۇسۇفنىڭ راستچىل، ئۆزىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلدى. ئۆزىنى يۇسۇفكە ئاتىغانلىقىنى، لېكىن يۇسۇفنىڭ رەت قىلغانلىقىنى ئېيتتى. بۇ سۆزلەرنى ھۆكۈمداردىن ياكى ئاياللاردىن قورققانلىقىدىن ئېيتىمغانلىقىنى ئەسكەرتتى. ئەمما يۇسۇف بىلسۇنكى، يۇسۇف يوق ۋاقتىدا ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈسىگە خىيانەت قىلمىغانىدى، ئۇنىڭ ئەقلى - ھۇشى دائىم يۇسۇف بىلەن مەشغۇل ئىدى، پەقەت يۇسۇفقا كۆڭۈل بۆلگەنىدى. شۇنداق قىلىپ، يۇسۇفنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكى ھەممەيلەننىڭ ئالدىدا ئېنىقلانغانىدى. ئۇلۇغ ئالەم بۇ سوئال - سوراقنى مۇنداق بايان قىلغانىدى:

﴿پادىشاھ (ھېلىقى خوتۇنلارنى يىغىپ ۋە ئۆزىنىڭ خوتۇنىنى چاقىرىپ): «سىلەر يۇسۇفنى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلغىنىڭلاردا، ھەقىقىي ئەھۋالڭلار قانداق بولغان؟» دېدى. ئۇلار: «ئالەم پاكىتۇر؛ يۇسۇفقا ئەزىزلىك بار دەپ بىلمەيمىز» دېدى. ئەزىزنىڭ خوتۇنى: «ئەمدى ھەقىقىي ئەھۋال ئايدىڭلاشتى، مەن ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلغان ئىدىم، يۇسۇف ھەقىقەتەن راستچىللاردىن ئىدى» دېدى. (يۇسۇف ئېيتتى) «بۇ (يەنى پادىشاھنىڭ ئەلچىسىنى قايتۇرۇۋەتكەنلىكىم) ئەزىز يوق چاغدا خوتۇنغا خىيانەت قىلمىغانلىقىمنى ۋە خائىنلارنىڭ ھىيلىسىنى ئالەمنىڭ مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشتۈرمەيدىغانلىقىنى ئەزىزگە بىلدۈرۈش ئۈچۈندۇر»﴾.

قۇرئاندا ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئېتىراپ قىلغان ھالىتى كىشىگە ئىلھام بەخش ئەتكۈدەك ۋە بەكمۇ تەسىر قىلغۇدەك دەرىجىدە تەسۋىرلەنگەنىدى.

«مەن ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلغان ئىدىم. يۇسۇف ھەقىقەتەن راستچىللاردىن ئىدى».

مانا بۇ، قىلغان گۇناھىغا، يۇسۇفنىڭ گۇناھسىزلىقىغا، پاكلىقىغا ۋە راستچىللىقىغا دائىر تولۇق ئېتىراپ ئىدى.

بۇ، قۇرقۇنچتىن ياكى باشقا ھەر قانداق بىر بېسىم ئاستىدا قالمىغان ھالدا قىلىنغان ئېتىراپ ئىدى. قۇرئان بۇلارنىڭ ھەممىسىدىن تېخىمۇ سەمىمىي بولغان بىر سەۋەبى، يەنى ئاياللىق غۇرۇرىغا تېگىدىغان ۋە ئۆزىنىڭ ناز - كەرەشمىسىگە ئالدىنمىغان ئادەمنىڭ ئۆزىگە ھۆرمەت بىلدۈرۈشكە بولغان ئىنتىلىشىنى (تەقەززاسىنى) بايان قىلغانىدى. بۇ، يۇسۇفنىڭ زېھنىدىكى تەققى - تۇرقىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن قىلىنغان ئورۇنسىز تىرىشچانلىق ئىدى. ئۇ، يۇسۇفنىڭ ئۆزىنى گۇناھكار بىرى، دەپ پەس كۈرۈشىنى خالىمايتتى. يۇسۇفنىڭ ئۆزى ھەققىدىكى كۆز - قارىشىنى ئۆزگەرتىشىنى ئۈمىد قىلاتتى.

زۈلەيخا يىغلاشقا باشلىدى ۋە مۇنداق دېدى: مەن ئۇ ئويلىغاندەك يامان بىرى ئەمەسمەن.

﴿مەن ئۆزۈمنى ئاقلىمايمەن: نەپسى دېگەن نەرسە ھەقىقەتەن يامان ئىشلارغا كۆپ بۇيرۇيدۇ، پەرۋەردىگارىم رەھمەت قىلىپ (ساقلىغان) ئادەم بۇنىڭدىن مۇستەسنا. مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر؛ ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

ئايەتنى ئىنچىكلەپ تەتقىق قىلساق، ئەزىزىنىڭ ئايالىنىڭ يۇسۇفنىڭ دىنىغا كىرگەنلىكىنى، يەنى تەۋھىدكە قاراپ ماڭغانلىقىنى بىلەلەيمىز. يۇسۇفنىڭ زىندانغا كىرىشى ئايالىنىڭ ھاياتىدىكى يۈزلىنىش باسقۇچى ئىدى. يۇسۇفنىڭ رەببىگە ئىمان ئېيتتى ۋە ئۇنىڭ دىنىغا كىردى. ئۇنى يىراقتىن سۆيگەندى. ئۇ تېخىچە ئۇنىڭ پەقەت بىرلا ئېغىز سۆزىگە قاراشقا رازى، ئۇنى كۆرەلمىسىمۇ، يىراقتا بولسىمۇ، بىرگە بولمىسىمۇ، بىر بولۇش ئۈمىدى بولمىسىمۇ، ئۆزىنى راھەت ھېس قىلىش چۈشەنچىسىگە ئىگە ئاشىق ئايال ئىدى.

﴿پادىشاھ: «يۇسۇفنى ئالدىمغا ئېلىپ كېلىڭلار، ئۇنى ئۆزۈمنىڭ خاس ئادىمىم قىلىمەن» دېدى. يۇسۇف ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىۋاتقاندا، ئۇ: «سەن بۈگۈن بىزنىڭ ئالدىمىزدا ھەقىقەتەن مەرتىۋىلىك، ئىشەنچلىك ئادەمسەن» دېدى. يۇسۇف: «مېنى (مىسىر) زېمىنىنىڭ خەزىنىلىرىنى باشقۇرۇشقا قويغىن، مەن ھەقىقەتەن (ئۇنى باشقۇرۇش يوللىرىنى) بىلىدىغان، ئوبدان ساقلىيالايدىغان ئادەممەن» دېدى. بىز يۇسۇفنى (مىسىر زېمىنىدا خالىغان جايدا تۇرىدىغان) مەملىكەتنى خالىغانچە تەسەررۇپ قىلىدىغان) قىلىپ يەرلەشتۈردۈق، رەھمىتىمىزنى خالىغان بەندىلىرىمىزگە ئېرىشتۈرىمىز، ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئەجرىنى بىكار قىلىۋەتمەيمىز. ئىمان ئېيتقان ۋە تەقۋادارلىق قىلغانلارغا ئاخىرەتنىڭ ساۋابى ئەلۋەتتە، (بۇ دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) ئارتۇقتۇر﴾.

بۇ ئايەتتىن كېيىن، قۇرئاندا ئەزىزىنىڭ ئايالى تىلغا ئېلىنمايدۇ.

بىز ئۇنىڭ يۇسۇفنىڭ دىنىغا ئىمان ئېيتقانلىقىنى بايان قىلغان جەسۇرانە ئېتىراپىدىن كېيىنكى ئەھۋالنى بىلمەيمىز.

ئۇنىڭ ھەققىدىكى سۆزلەر رىۋايەتكە ئايلاندى. رىۋايەتتە مۇنداق دېيىلگەندى: ئەزىز ئۆلدى، ئۇنىڭ ئايالى يۇسۇف بىلەن توي قىلدى. يۇسۇف ئۇنىڭ تېخىچە قىز ئىكەنلىكىنى بىلدى، ئايال ئۇنىڭغا ئېرىنىڭ ئاياللارغا يېقىنلىشىشىغا ئەگەشكەن دەرىجىدە قېرىپ كەتكەنلىكىنى سۆزلەپ بەردى.

رىۋايەتتە يەنە مۇنداق دېيىلگەندى: ئايال داۋاملىق يۇسۇفنىڭ پىراقىدا يىغلىغانلىقى ئۈچۈن كۆزلىرى كۆرمەس بولۇپ قالدى. ئۇ سارايدىن چىقتى ۋە شەھەر يوللىرىدا غايىب بولدى. يۇسۇف باش ۋەزىر بولدى. بىر كۈنى ئۇ مۇراسىم ئەترىتى بىلەن كېتىۋاتقاندا، تىلەمچىلىك قىلىۋاتقان بىر ئايال ئۇنىڭغا: ھۆكۈمدارلارنى گۇناھلار سەۋەبىدىن قۇلغا ئايلاندۇرغان، قۇللارنى ئاللاھقا ئىتائەت قىلغانلىقى سەۋەبىدىن ھۆكۈمدار قىلغۇچىغا تەسبىھ ئېيتىمەن، - دېدى.

يۇسۇف: بۇ كىمنىڭ ئاۋازى؟ - دەپ سورىدى، ئۇنىڭغا: بۇ ئەزىزنىڭ ئايالى ئىدى. ھازىر مۇشۇ ھالغا قالدى، - دېيىشتى.

يۇسۇف ئايالنى چاقىرىپ ئەكىلىپ: مېنى ھازىرمۇ ياخشى كۆرەمسەن؟ - دەپ سورىدى.

ئايال: سېنىڭ يۈزۈڭنى بىر قېتىم كۆرۈۋېلىش مەن ئۈچۈن پۈتۈن دۇنيادىنمۇ ياخشىراق تۇر، يۇسۇف! قامچاننىڭ ئۈچىنى ماڭا ئۇراتقىن، - دېدى. يۇسۇف قامچىسىنىڭ ئۈچىنى ئۇنىڭغا ئۇراتتى. ئايال قامچىنىڭ ئۈچىنى كۆكسەگە قويدى. يۇسۇفنىڭ قولىدىكى قامچا ئۇنىڭ يۈرىكىنىڭ سوقۇشىدىن قاتتىق تىتىمەكتە ئىدى.

بۇندىن باشقا ئەپسانە - رىۋايەتلەرمۇ بار. بۇلاردا خەلقنىڭ ئىدراك كۈچىنىڭ تەسىرى كۆپ كۆرۈلىدۇ. ئاشىق ئايالنىڭ تىلەمچى ھالىغا چۈشۈشى بىلەن قىسسە ئەڭ يۈكسەك پەللىگە چىقتى. ئەمما قۇرئاندا ئايالنىڭ يۇسۇف ھەققىدىكى ئېتىراپلىرىدىن كېيىن، ئۇنىڭ ھېكايىسى پەقەتلا بايان قىلىنمايدۇ. بايان قىلىشىدىكى دىنىي خىزمەتكە ئۆتۈپ كېتىدۇ. قىسسە ئايالنىڭ قىسسىسى ئەمەس، بەلكى يۇسۇفنىڭ قىسسىسىدۇر. ئايال قىسسىسى رەڭدارلىققا ئىگە قىلىش مەقسىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىرىلدى ۋە قىسسە ئەڭ يۈكسەك پەللىگە چىققاندا، تىراگېدىيەنىڭ ھالقىلىق پەيتىدە بىردىنلا غايىب بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭ ئوتتۇرىدىن يوقاپ كېتىشى مۇجىزە خاراكىتىرىلىك ئۇسلۇب ۋە ناھايىتى ئۈستىلىق بىلەن يۈشۈرۈلگەندى.

ئەگەر ئۇنىڭ قىسسىسىنىڭ ئاخىرى داۋاملاشقان بولسا، ئۇنىڭ بۇ يوقاپ كېتىشى بەلكىم يادىمىزدا تېخىمۇ ئۇزۇن زامانلارغىچە ساقلىنىپ قالغان بولاتتى.

ھۆكۈمدار مۇنداق دېدى: ئۇنى كەلتۈرۈڭلار، ئۇنىڭغا يېنىمدىن ئورۇن بېرەي.

يۇسۇف ھۆكۈمدارنىڭ يېنىغا كەلدى. ھۆكۈمدار يۇسۇفكە ئىبرانى تىلىدا گەپ باشلىدى. يۇسۇفمۇ ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇردى. ھۆكۈمدار ئىككىنچى بىر تىلدا سۆزلەشكە باشلىدى، يۇسۇف ئۇنىڭغا ئەرەبچە جاۋاب بەردى.

ھۆكۈمدار ئۇنىڭدىن، بۇ قايسى تىل؟ - دەپ سورىدى.

يۇسۇف: بۇ، دادامنىڭ تاغىسى ئىسمائىلنىڭ تىلى، - دەپ جاۋاب بەردى.

يۇسۇف ھۆكۈمدارغا ئىبرانى تىلىدا سۆز قىلدى. ھۆكۈمدار ئۇنىڭدىن: بۇ قايسى تىل؟ - دەپ سورىدى. يۇسۇف: بۇ، ئەجدادلىرىم ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە يەئقۇبنىڭ تىلى، - دەپ جاۋاب بەردى. ھۆكۈمدار بىر قانچە تىلنى پىششىق بىلەتتى. ئۇ يۇسۇفنىڭمۇ بىر قانچە تىلنى ياخشى بىلىدىغانلىقىنى كۆردى (بىلدى).

ھۆكۈمدار يۇسۇفنىڭ كەڭ دائىرىلىك بىلىم ۋە مەلۇماتىغا ھەيران قالدى. سۆھبەت ھۆكۈمدارنىڭ چۈشكە كېلىپ توختىدى. يۇسۇف ھۆكۈمدارنىڭ ئاشلىقلارنى توپلاپ ساقلاش ۋە قۇرغاقچىلىق يىللىرىنى سالامەت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئەڭ ياخشى پىلان بويىچە ھەرىكەتكە ئۆتۈشى كېرەكلىكىنى تەۋسىيە قىلدى. ھۆكۈمدارغا ئاچارچىلىقنىڭ مىسىر ۋە ئەتراپىدىكى دۆلەتلەرنىمۇ قاپلايدىغانلىقىنى ئېيتتى. مىسىر ئۆزى ۋە ئەتراپىدىكى دۆلەتلەرگە قارىتا پۇختا تەييارلىق كۆرۈش كېرەك ئىدى. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، مىسىرنىڭ ئەڭ چوڭ مەركەز ئىكەنلىكى، كونا ۋە تارىخىي ھەقىقەت ئىدى.

ھۆكۈمدار پىلاننىڭ قانداق يولغا قويۇلىدىغانلىقىنى سورىدى. قۇرتۇبى تەفسىرىدە بايان قىلىنىشىچە، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى سۆھبەت مۇنداق داۋاملاشتى:

- پۈتۈن مىسىر خەلقىنى بىر - يەرگە يىغساڭمۇ، ئۇلارنىڭ كۈچى بۇنىڭغا يەتمەيدۇ. بۇ مەسىلىدە ئۇلارغا ئىشەنگىلى بولمايدۇ، - دېدى ھۆكۈمدار.

ھۆكۈمدار بۇ سۆزىدە خەلقنىڭ بېشىدىكى يۇقىرى تەبىقە كىشىلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىكىلەرنى كۆزدە تۇتقانىدى. باي تەبىقىدىكىلەرگە ئىشەنچ قىلىش بەكمۇ تەس ئىدى.

ھۆكۈمدار بۇ ھەقىقەتنى يۇسۇفكە ئېنىق ئېيتىپ قىلدى...

يۇسۇف: مېنى مەملىكەت خەزىنىلىرىگە مەسئۇل قىلغىن! مەن ئۇنى قانداق قوغداش ۋە باشقۇرۇشنى ئوبدان بىلىمەن، - دېدى.

يۇسۇف بۇ سۆزى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ مەنپەئىتىنى ئەمەس، بەلكى يەتتە يىل بويىچە ئاچ قالىدىغان مىللەتنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاچ قالسا، ھۆكۈمدارلىرىنىمۇ خانىۋەيران قىلىۋېتىدىغان مىللەتنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇشنى ئۆز ئۈستىگە ئامانەت قىلىپ ئالماقچى بولغان ئىدى. بۇ يەردىكى مۇھىم مەسىلە ئۇنىڭ پىداكارلىق روھى ئىدى.

* * * * *

قۇرئان كەرىمدە ھۆكۈمدارنىڭ يۇسۇفنىڭ بۇ پىكرىنى قوبۇل قىلغانلىقى سۆزلەنمەيدۇ. ئەمما قۇرئان كەرىمدە ئىپادىلەنگەن يۇسۇف كۆپ ماختىلىشىدىن ۋە ھۆكۈمدارنىڭ يېنىدىكى ئورنى ۋە ئابروۋىنىڭ ئاشقانلىقىدىن پىكرىنىڭ قوبۇل قىلىنغانلىقى ئېنىق ئىدى. شۇڭا ھۆكۈمدارنىڭ جاۋاب بېرىپ ئولتۇرۇشىغا كېرەك قالمىغان ئىدى. كېيىن كۆزگىنىمىزدەك يۇسۇف تەلەپ قىلغان ئورۇنغا چىقتى، بۇنىڭ بىلەن اللە يۇسۇفكە بۇ دۇنيادا پۇرسەت بەرگەن بولدى. ئۇ مىسىرنىڭ خەزىنىسى ۋە ئىقتىسادىنىڭ مەسئۇلى ۋە باش ۋەزىرى بولغان ئىدى.

قۇرئان بىزگە يۇسۇفنىڭ مىسىردا قايسى ئىشلارنى قىلغانلىقىنى ئېيتمايدۇ. ئەمما ئۇنىڭ بىلىملىك، ئىشەنچلىك ۋە دۇرۇست ئىكەنلىكىدىن مىسىرنىڭ ئىقتىسادى جەھەتتە قىيىنالمىغانلىقىنى پەرەز قىلالايمىز.

ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن مول - ھوسۇل يىللىرى تۈگەپ، قەھەتچىلىك يىللىرى باشلاندى. لېكىن ئۇ چاغدا قۇرئان بىزگە قەھەتچىلىكنىڭ باشلانغانلىقى ۋە پادىشاھ - ۋەزىرلەر ھەققىدە مەلۇمات بەرمەيدۇ. پەقەتلا يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرىنى تەسۋىرلەش ئارقىلىق كىشىگە ھەر نەرسىنىڭ يۇسۇفكە تەئەللۇق بولغانلىقىنى بىلمەك تەس ئەمەس. يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى مىسىرغا ئوزۇق - تۈلۈك سېتىۋېلىش ئۈچۈن كەلگەندە، ئاشلىق نورمىلىق تارقىتىلىۋاتاتتى. بۇ، دۇنيادىكى ئىقتىساد تەرەققىي قىلىپ، مەدەنىيەت يۈكسەلگەن دەۋردىكى بىر سىستېما ئىدى. يۇسۇفنىڭ مەقسىتى موھتاجلارنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ ئادىللىق بىلەن تەقسىم قىلىش ۋە بۇ ئۇزۇن قەھەتچىلىك مەزگىلىدە پۇلى بارلارنىڭ كۆپ سېتىۋېلىپ ئىسكىلاتلارغا توشقۇزۇۋېلىپ، باشقىلارنىڭ ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ھەر كىشىگە بىر تۈگە يۈكى ئېغىرلىقىدا ئاشلىق بەرگەنلىكى ئېيتىلىدۇ. ئۇ چاغلاردا، مىسىردا مۇنداق بىر تەمسىل بار ئىدى. مىسىر توق، دۇنيا ئاچ بولسا، مىسىر دۇنيانى تويغۇزىدۇ. مىسىر ئاچ قالسا، دۇنيا ئۇنى تويغۇزالمىدۇ. چۈنكى مىسىر ئۇ زامانلاردا دۇنيانىڭ مەركىزى بولۇپ، خەيرى - ئېھسان بايىدا مەشھۇر، قەدىمكى دىيار ئىدى.

ئەلقسىسە، ئەينى زاماندا يۇسۇفنى قۇدۇققا تاشلىغان ئاكىلىرى چۆلدىن مىسىرغا ئاشلىق سېتىۋېلىش ئۈچۈن كەلدى.

يۇسۇف ئەمىر بەرگۈچى، مەنئىي قىلغۇچى مىسىر ھۆكۈمدارى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئىنسانلارغا بېرىلىدىغان ئاشلىق ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىراتتى. ئەتراپىدا ۋەزىرلىرى، بەگلىرى ۋە ئەسكەرلىرى قول باغلاپ تۇراتتى. يۇسۇف بىر قاراپلا ئاكىلىرىنى تونىغان بولسىمۇ، ئۇلار يۇسۇفنى تونمىدى. چۈنكى ئەھۋاللىرى ناچارلىشىپ، (مىسىرغا ئاشلىق ئىزلەپ كېلىشتىن ئۇزۇن زامان ئاۋۋال ئۆزلىرى قۇدۇققا تاشلىۋەتكەن) قېرىنداشلىرىنىڭ ھازىر بۇ يەردە ھۆكۈمدار ئىكەنلىكىنى خىياللىرىغا ھەرگىزمۇ كەلتۈرمەيتتى - ئەلۋەتتە! ئۇلارنىڭ سانى 10 بولۇپ، 11 تۈگە بىلەن كەلگەن ئىدى. يۇسۇف ئۇلار بىلەن ئۆزىنىڭ تىلى بولغان ئىبرانى تىلى بىلەن سۆزلەشمەي، تەرجىمان ۋاستىسى بىلەن: بىز ھەر بىر كىشىگە

بىر تۆگىنىڭ يۈكى ئېغىرلىقىدا ئاشلىق بېرىمىز. سىلەر قانچە كىشى؟ - دەپ سورىدى. ئۇلار: بىز 11 كىشى، - دەپ جاۋاب بېرىشتى. يۇسۇف تەرجىمانى ئارقىلىق: سىلەرنىڭ تىلىڭلار ۋە قىياپىتىڭلار بىزنىڭكىگە ئوخشىمايدىكەن. سىلەر جاسۇسۇمۇ قانداق؟ - دېدى. - اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىز جاسۇس ئەمەس، بىز بىر ئاتنىڭ بالىلىرى، ئاتىمىز ياخشى بىر بوۋاي، - دېيىشتى ئۇلار.

يۇسۇف: بىز 11 كىشى دەۋاتاتىڭلار 10 كىشى ئىكەنسىلەرغۇ؟ - دېدى.

ئۇلار: بىز ئەسلىدە 12 قېرىنداش ئىدۇق، بىر قېرىندىشىمىز چۆلدە ئۆلدى. يەنە بىر قېرىندىشىمىزنى ئاتىمىز بەك ياخشى كۆرگەچكە، ئۇنىڭدىن ئايرىلىشقا چىدىمىدى. ئۇنىڭ ئورنىغا تۆگىسىنى ئەكەلدۇق، - دېيىشتى.

يۇسۇف: راست سۆزلەۋاتقانلىڭلارنى قانداق بىلىمەن؟ - دېدى.

ئۇلار: سەن قانداق خالىساڭ، شۇنداق قىلغىن، - دەپ جاۋاب بېرىشتى.

- قاندىمىز بويىچە يوق كىشىگە ئاشلىق بېرىلمەيدۇ. قېرىندىشىڭلارغىمۇ ئاشلىق بېرىشىم ئۈچۈن ئۇنى بۇ يەرگە ئەكىلىڭلار، قاراڭلار! سىلەرگە تارازىنى (ئۆلچەكنى) ئېغىر تۇتۇۋاتىمەن، - دېدى يۇسۇف. ئاخىرىدا يۇسۇف ئاكىلىرى بىلەن پاراڭلىشىپ بۇ قېتىم ئۆتكۈزۈۋىتىدىغانلىقىنى، ئەمما كېلەر قېتىم قېرىندىشىنى ئەكەلمەسە، ئۇلارغا ئاشلىق بەرمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئاكىلىرى بولسا: بىز ئۇنى ئېلىپ كېلىش ئۈچۈن ئاتىمىزنى قايىل قىلىشقا تىرىشىمىز، - دېيىشتى.

﴿يۇسۇفنىڭ قېرىنداشلىرى كېلىپ يۇسۇفنىڭ قېشىغا كىردى. يۇسۇف ئۇلارنى تونۇدى، ئۇلار بولسا يۇسۇفنى تونۇمىدى. يۇسۇف ئۇلارغا ئېھتىياجلىق ئاشلىقنى تەييارلاپ بەرگەندىن كېيىن ئېيتتى: «سىلەر مېنىڭ ئالدىمغا ئاتا بىر ئۇكاڭلارنى (يەنى بۇنىيەمنى) ئېلىپ كېلىڭلار، مېنىڭ (ئاشلىقنى) تولۇق ئۆلچەپ بېرىۋاتقانلىقىمنى ۋە ناھايىتى مېھماندوست ئىكەنلىكىمنى كۆرمىدىڭلارمۇ؟ ئەگەر ئۇنى مېنىڭ ئالدىمغا ئېلىپ كەلمەسەڭلار، سىلەرگە بېرىدىغان ئاشلىقىم يوق، مېنىڭ يېنىمغا يېقىن يولماڭلار» ئۇلار: «بىز ئۇنى ئاتىسىدىن سوراپ (سېنىڭ ئالدىڭغا ئېلىپ كېلىشكە) تىرىشىمىز، بىز چوقۇم مۇشۇنداق قىلىمىز» دېدى. يۇسۇف خىزمەتچىلىرىگە: «ئۇلارنىڭ (ئاشلىق سېتىۋالغان) مال - مۈلۈكلىرىنى يۈك - تاقىلىرىنىڭ ئارىسىغا سېلىپ قويۇڭلار، ئۇلار ئائىلىسىگە قايتىپ بارغاندا، ئۇنى تونۇپ قايتىپ كېلىشى مۇمكىن» دېدى.﴾

بۇ يەردە كۆرۈنۈش مىسىردىن كەنئانغا يۆتكەلدى.

ئەلقىسسە، قېرىنداشلار مىسىردىن كەنئاندىكى ئاتىلىرىنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلدى ۋە تۆگىلەردىكى يۈكلەرنى چۈشۈرمەي تۇرۇپلا دادىسىغا: بىزگە ئاشلىق بېرىشنى مەنئىي قىلدى. چۈنكى سەن ئوغلۇڭنى بىز بىلەن ئەۋەتمىدىڭ. ئۇلار: «يوق ئادەمگە ئاشلىق

بەرمەيمىز» دېدى. سەن نېمىشقا بىزگە ئىشەنمەيسەن؟ ئۆكۈمىزنى بىز بىلەن ئەۋەتكەن، بىز ئەلۋەتتە ئۇنى قوغدايمىز، - دېيىشتى.

بۇلار مۇشۇنداق دېيىشى ئارقىلىق، دادىسىنى ئوڭايىسىزلاندۇرۇپ، ئۆزلىرىگە ئاشلىق بېرىلمەسلىكىنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئۇنىڭغا ئارتىپ قويماقچى بولۇشتى.

دادا (يەئقۇب) پەيغەمبەرلىك ئەخلاقى بىلەن ئۆزىنىڭ بۇرۇن يۇسۇفنى ئۇلارغا ئامانەت قىلغىنىدەك، ئەمدى كىچىك ئوغلىنىمۇ ئامانەت قىلالمايدىغانلىقىنى ۋە ئۇلارنىڭ: «بىز ئەلۋەتتە ئۇنى قوغدايمىز» دېگەن گېپىگە ئالدىنمايدىغانلىقىنى، ئەمما اللە نىڭ ئەڭ ياخشى قوغدىغۇچى ۋە ئەڭ مەرھەمەتلىك ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

ئۇلار يۈكلىرىنى ئاچقاندا، مال - مۈلۈكلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىلگەنلىكىنى كۆردى. مال - مۈلۈكنىڭ قايتۇرۇپ بېرىلىشى ئاشلىقنىڭ سېتىلمايدىغانلىقىنىڭ ئىشارىتى ياكى بۇنىڭدا بىر ئاگاھلاندىرۇش ئالامىتى بار ئىدى ۋە بەلكىم شۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ھېسابىنى تۈزىتىش ئۈچۈن قايتىپ بېرىشقا مەجبۇرلاش ئىدى.

ئۇلار دەرھال دادىلىرىنىڭ يېنىغا كىردى:

ئاتىمىز! يەنە نېمە تەلەپ قىلىمىز؟ ساڭا يالغان ئېيتىمىدۇق. ئۇ ئاشلىق سېتىۋېلىش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان مال - مۈلۈكىمىزنى قايتۇرۇۋېتىپتۇ، - دېيىشتى.

ئۇلار بۇ ئارقىلىق پەقەت قېرىنداشلىرى بۇنىدىن ئۆزلىرى بىلەن بىللە بارغاندىلا، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە ئاشلىق سېتىپ بېرىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرمەكچى ئىدى.

ئۇلار ئاتىلىرى بىلەن ئۇزۇن تالاش - تارتىش قىلىشتى. ئاتىلىرىغا ئۇنىڭ ئوغلىغا بولغان مېھرى - مۇھەببىتى ۋە ئۇنىڭ يېنىدىن ئايرىماسلىقى تۈپەيلىدىن ئۆزلىرىنىڭ مەنپەئەتلىرىنىڭ زىيانغا ئۇچراۋاتقانلىقىنى ۋە ئىقتىسادىي ئەھۋاللىرىغا تەسىر قىلغانلىقىنى چۈشەندۈردى. ئەسلىدە ئۇلا تېخىمۇ كۆپ ئاشلىققا ئېرىشمەكچى ئىدى. ئۆكۈملىرىنى قاتتىق مۇھاپىزەت قىلماقچى بولۇشتى.

ئوغۇللار ئۆزلىرىنىڭ قوللىرىدىن كېلىشىچە ۋە ئۆزلىرى ھالاك بولمىغۇچە ئۆكۈملىرىنى قايتۇرۇپ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە ۋەدە بېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئاتىلىرى ئۇلارغا ماقۇل بولدى. تالاش - تارتىش شۇنىڭ بىلەن ئاخىرلاشتى. ئاتىلىرى ئۇلارغا باشقىلارنىڭ دېققىتىنى تارتىماسلىق ئۈچۈن ھەممىسىنىڭ بىرلا دەرۋازىدىن كىرمەسلىكىنى تەۋسىيە قىلدى. ئاتىلىرى بەلكىم باشلىرىغا ئوغرىلىق ياكى ھەسەتخورلۇققا ئوخشاش بىرەر بالا - قازاننىڭ كېلىپ قېلىشىدىن قورققانىدى. قۇرئاندا يەئقۇبنىڭ نېمىدىن قورققانلىقى بايان قىلىنمايدۇ. بۇنىڭ سەۋەبىنى مۇھىم دەپ بىلگەنلەرگە يۇقىرىقى تالاش - تارتىشتا بولۇپ ئۆتكەن سۆز - جۈملىلەر كۇپايە قىلىدۇ.

يەئقۇب اللە غا ئىشەنگەن ھالدا ئوغلىنى ئۇلارغا تاپشۇردى. ئۇلۇغ اللە بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن ئىدى:

«ئۇلار ئاتىسىنىڭ يېنىغا قايتىپ بارغىنىدا: «ئى ئاتىمىز! (مىسىرنىڭ پادىشاھى) بىزگە قايتا ئاشلىق بەرمەس بولدى، ئۆكۈمىزنى (يەنى بۇنىيىمىنى) بىز بىلەن بىللە ئەۋەتكىن، (شۇنداق قىلساڭ) ئاشلىق ئالالايمىز، ئۇنى بىز چوقۇم ئوبدان مۇھاپىزەت قىلىمىز» دېدى. (يەئقۇب) ئۇلارغا ئېيتتى: «ئۇنىڭ توغرىسىدا ئىلگىرى سىلەرگە ئۇنىڭ قېرىندىشى (يەنى يۇسۇف) توغرىسىدا ئىشەنگەندەك ئىشەنمىدىم؟ (مەن سىلەرگە ۋە سىلەرنىڭ ئۇنى ساقلىشىڭلارغا ئىشەنمەيمەن) ئاللاھ ياخشى ساقلىغۇچىدۇر، ھەممىدىن مېھرىبانىدۇر». ئۇلار يۈكلىرىنى ئاچقاندا (ئاشلىق سېتىۋالغان) مال - مۈلۈكلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىلگەنلىكىنى كۆردى، ئۇلار: «ئاتىمىز! بىز (بۇنىڭدىن ئارتۇق) يەنە نېمە تەلەپ قىلىمىز؟ بۇ مال - مۈلۈكلىرىمىز بىزگە قايتۇرۇپ بېرىلىپتۇ، (ئۆكۈمىزنى ئېلىپ يەنە بارساق) ئائىلىمىزگە ئاشلىق ئېلىپ كېلىمىز، ئۆكۈمىزنى مۇھاپىزەت قىلىمىز، بىر تۈگە ئاشلىقنى ئارتۇق ئالىمىز، بۇ (يەنى بىر تۈگە ئاشلىق پادىشاھ ئۈچۈن) ئازغىنا ئاشلىقتۇر» دېدى. يەئقۇب ئېيتتى: «بۇنىيىمىنى قوغداش يولىدا ھەممىڭلار ھالاك بولمىساڭلارلا ئۇنى چوقۇم ماڭا قايتۇرۇپ ئېلىپ كېلىشكە ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ چىڭ ۋەدە بەرمىگىچە ئۇنى سىلەر بىلەن بىللە ئەۋەتمەيمەن». ئۇلار (يەنى ئوغۇللىرى) ئۇنىڭغا قەسەم قىلىپ چىن ۋەدە بەرگەندىن كېيىن، يەئقۇب: «بىزنىڭ ئېيتقان سۆزلىرىمىزگە ئاللاھ گۇۋاھتۇر» دېدى. (ئۇ يەنە) «ئى ئوغۇللىرىم! (مىسىرغا) ھەممىڭلار بىر دەرۋازىدىن كىرمەي، باشقا - باشقا دەرۋازىلاردىن كىرىڭلار. ئاللاھنىڭ قازاسى ئالدىدا مەن سىلەردىن ھېچ نەرسىنى دەپتۇر قىلالمايمەن، ھۆكۈم پەقەت ئاللاھ غىلا خاس، ئاللاھ غا تەۋەككۈل قىلدىم، تەۋەككۈل قىلغۇچىلار ئاللاھ غىلا تەۋەككۈل قىلسۇن!» دېدى. ئۇلار ئاتىسىنىڭ بۇيرۇقى بويىچە باشقا - باشقا دەرۋازىلاردىن كىرگەندە، (بۇ) ئاللاھنىڭ قازاسى ئالدىدا ئۇلار ئۈچۈن ھېچ نەرسىگە دال، بولالمىدى، بۇ پەقەت يەئقۇبنىڭ كۆڭلىدىكى ئۈمىدىنىلا ئىپادىلىدى، خالاس. بىز يەئقۇبقا (ۋەھىي ئارقىلىق بىلدۈرگەن ئىدۇق، شۇڭا ئۇ كەڭ) بىلىم ئىگىسىدۇر، لېكىن كىشىلەرنىڭ تولىسى (تەقدىرنىڭ سىرىنى) بىلمەيدۇ».

يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى بۇ قېتىم ئون بىر كىشى بولۇپ يېتىپ كېلىشتى.

«ئۇلار (يەنى يەئقۇبنىڭ بالىلىرى) يۇسۇفنىڭ ئالدىغا كىرگەندە، يۇسۇف ئۆكۈمىنى قۇچاقلدى ۋە: «مەن ھەقىقەتەن سېنىڭ قېرىندىشىڭ بولمىمەن، ئۇلارنىڭ بىزگە قىلغان ئىشلىرىدىن قايغۇرمىغىن» دېدى».

يۇسۇف قېرىندىشىنى قۇچاقلدى. يالغۇز قالغاندا ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئۇنىڭ ئاكىسى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. شۇبھىسىزكى، ئۇ ئاكىلىرى ئۆزىنىڭ يېنىغا كىرگەن ھامانلا شۇنداق قىلىدى. بولمىسا، ئاكىلىرى ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلىپ قالاتتى. شۇڭا، بۇ ئىش مەخپىي ۋە ئۇستىلىق بىلەن قىلىندى.

بۇ مۇجىزىلىك ئىپادە، ئاكىلىرى يېنىغا كىرگەندە ۋە ئۆز قېرىندىشىنى كۆرگەندە يۇسۇفنى چۇلغۇۋالغان تۇنجى ھېسسىيات ئىدى.

قۇرئان بايانى مانا مۇشۇ ھەرىكەتتىن باشلايدۇ، چۈنكى ئۇ تۇنجى ئىپادە ئىدى. مانا بۇ، قۇرئان - كەرىمدىكى ئىپادىلەش ئۇسلۇبىنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر.

يۇسۇف ئاكىلىرىنى ئوبدان مېھمان قىلدى. ياخشى كۈتتى. كۈنلەر ئۆتتى. ئايرىلىش ۋاقتى كەلگەندى.

يۇسۇف قېرىندىشىنى ئاكىلىرىدىن ئايرىپ ئۆز يېنىدا تۇتۇپ قىلىش ئۈچۈن بىر پىلان تۈزمەكتە ئىدى.

ئۇ، ئەگەر قېرىندىشىنى ئۆز يېنىدا تۇتۇپ قالسا، ئاتىسىنىڭ ئازابلىنىدىغانلىقىنى، بەلكىم ئۇ ئازاب ئاتىسىنىڭ كونا دەرتلىرىنىمۇ قوزغاپ قويدىغانلىقىنى ۋە بەلكىم ئاتىسىغا يۇسۇفنىڭ ھەسرەتلىرىنى ئەسلىتىشى مۇمكىنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى.

شۇنداق، يۇسۇف ھەممىنى بىلەتتى. ئەنە ئۇ قېرىندىشىنى كۆرمەكتە. ئۇنى يېنىدا ئېلىپ قېلىشقا ھېچقانداق سەۋەب يوق ئىدى. ئۇ نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلماقچى بولدى؟

ئۇنىڭ سىرىمۇ بايان قىلىندى...

يۇسۇف ئاللاھ دىن كەلگەن ۋەھىي بىلەن ھەرىكەت قىلاتتى. ئۇلۇغ ئاللاھ يەئقۇبى بۇنىڭ بىلەن سىناش ئارقىلىق، ئۇنىڭ ئازابىنىڭ يۈكسەك پەللىگە چىقىشىنى خالىغانىدى. ۋە نىھايەت ئۇنى ئىنسان چىدىمىغۇدەك دەرىجىدە ئېغىر ئازاب سۈزگۈچىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئۇنىڭ سەۋر - تاقەت قىلغىنىنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ھەر ئىككى ئوغلىنى قايتۇرۇپ بەردى ۋە كۆزىنى كۆرەلەيدىغان قىلدى.

يۇسۇف پىلانىنى تۈزۈپ بولدى.

يۇسۇف ئادەملىرىگە ھۆكۈمدارنىڭ ئالتۇن قەدەھىنى ئۈكسىنىڭ يۈكى ئىچىگە سېلىپ قويۇشقا بۇيرۇق قىلدى. قەدەھ ئاشلىق ئۆلچەش ئۈچۈن قوللىنىلاتتى. قەدەھ ساپ ئالتۇندىن ياسالغاندىن سىرت، ئېغىرلىق جەھەتتىمۇ بەك قىممەتلىك ئىدى.

قەدەھ بۇنىيىمىنىڭ يۈكلىرىنىڭ ئىچىگە تىقىپ قويۇلدى. يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى يانلىرىغا قېرىنداشلىرىنى ئېلىپ يۇرتلىرىغا قاراپ يول ئالدى. بىردىنلا شەھەر دەۋرۋازلىرى تاقالدى. جاكارچى چىقىپ:

- ئى كارۋانلار! سىلەر ئوغرى ئىكەنسىلەر، - دەپ توۋلىدى.

چېرىكلەر كارۋاننى توختاتتى. پىلان مەخپىي شەكىلدە ئورۇنلىنىۋاتاتتى، خەلق توپلاندى. ھەممەيلىن بىردەك:

- نېمەڭلارنى يوقىتىپ قويدۇڭلار؟ - دەپ سورىدى.

چېرىكلەر: پادشاھنىڭ قەدىھنى يۇتتۇرۇپ قويدۇق. ئۇنى تېپىپ كەلگەن كىشىگە بىر تۆگە ئاشلىق مۇكاپات بېرىلىدۇ، - دېدى.

يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى: سىلەر بىلىسىلەر، بىز بۇ يەرگە بۇزغۇنچىلىق ۋە ئوغرىلىق قىلىشقا كەلمىدۇق، - دېيىشتى.

چېرىكلەر يۇسۇفنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە، ئوغرىنىڭ قانداق جازالانىشىنى خالايسىلەر؟ - دەپ سورىدى.

- بىزنىڭ دىنىمىزدا ئوغرى مالنىڭ ئىگىسىنىڭ قولى بولىدۇ، - دېيىشتى ئۇلار.

چېرىكلەر: ئۇنداقتا بىز ئوغرىنى سىلەرنىڭ قانۇنلىرى بويىچە جازالايلى، - دېدى.

بۇ جاۋاب ئۇلۇغ ئالەمنىڭ تەدبىرى ھېكمىتى ئىدى. يۇسۇف ئۇلارغا شۇنداق دېيىشنى چېكىلىگەن ئىدى. ئەگەر بۇ ئىلاھىي ھېكمەت بولمىسا ئىدى. يۇسۇفنىڭ ئۆز قېرىندىشىنى ئېلىپ قېلىشى مۇمكىن ئەمەستى. چۈنكى مىسىرنىڭ قانۇنىدا ئوغرىنى قۇل قىلىش شەرتى يوق ئىدى. ئەلەقسە، چېرىكلەرنىڭ باشلىقى: ئاخشۇرۇڭلار! - دەپ بۇيرۇق قىلدى. يۇسۇف بۇ ئىشلارنى تەختى ئۈستىدە ئولتۇرۇپ كۆزىتىۋاتاتتى ۋە ئاۋۋال ئاكىلىرىنى ئاخشۇرۇشقا ئەمىر قىلدى. ئاخشۇرۇش باشلاندى. بىرىنچىسى، ئىككىنچىسى... ئەڭ ئاخىرى ئونىنچىسى ئاخشۇرۇلدى. ئەمما ھېچنەمە چىقىمىدى. يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى ئوغرى چىقىمىغانلىقى ئۈچۈن خوشال بولدى ۋە: پەقەتلا ئۆكىمىز قالدى، - دېيىشتى.

بۇ ئەسنادا يۇسۇف ئېغىز ئېچىپ: ئۇنى ئاخشۇرۇشنىڭ لازىمى يوق، ئوغرىلىقى چىقىپ تۇرمامدۇ؟! - دېدى.

ئۇنىڭ ئەشىالىرىنىمۇ ئاخشۇرمىساڭلار، كۆڭلىمىز خاتىرجەم بولمايدۇ، بىز ياخشى بىر بوۋاينىڭ بالىلىرى، ئوغرى ئەمەس، - دېيىشتى ئاكىلىرى.

ئەسكەرلەر ئۇنىڭ ئەشىاسىنى ئاخشۇرۇپ، ئالتۇن قەدەھنى تېپىپ چىقتى. قانۇن بويىچە ئۆكىسى (بۇنىيەت) يۇسۇفنىڭ قولىغا ئايلاندى.

بۇنىڭ بىلەن ئەيىبلەنشتىن قۇتۇلغان ئاكىلىرى ئۆكىسىنى ئەيىبلەشكە باشلىدى: ئوغرىلىسا ئوغرىلىغاندۇ، بۇنىڭدىن بۇرۇن ئۇنىڭ ئاكىسىمۇ ئوغرىلىق قىلغان ئىدى.

يۇسۇف ئاكىلىرىنىڭ ئۆز ئۆكىسىنى ئەيىبلەنگەنلىكىنى ئۆز قولى بىلەن ئاڭلاپ تۇردى ۋە بۇ ئىشقا بەكمۇ غەزەبلەندى. ئەمما ئۇ بۇنى باشقىلارغا بىلدۈرمىدى ۋە ئۆزىگە مۇنداق دېدى: «ئەھۋاللىڭلار بەكمۇ چاتاق، قىلغان ئىشلىرىڭلارنى ئالەم ياخشى بىلىدۇ. بۇ بەدىئىيلىڭلار بىلەن ئالەمنىڭ نەزىرىدە سىلەر قارا چاپلانغان كىشىدىنمۇ بىچارە ئەھۋالدا سىلەر. چۈنكى سىلەر گەرچە ئوغرىلىق قىلمىغان بولساڭلارمۇ، باشقىلارغا قارا چاپلىدىڭلار. قىلغان سۆزلىرىڭلارنى ئالەم ئوبدان بىلىپ تۇرىدۇ.»

ئاكىلىرىنىڭ ئۇ سۆزىدىن كېيىن ھېچكىم سۆز قىلمىدى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ قۇتۇلغىنىدىن خۇشال بولالمىدى، چۈنكى ئۇلارنىڭ يادىغا ئاتىلىرى يەئقۇب كەلگەندى. ئاتىلىرى ئوغلىنى چوقۇم قايتۇرۇپ كېلىشى ھەققىدە ئۇلاردىن ۋەدە ئالغانىدى.

ئۇلار يۇسۇفكە يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

- ئى ئەزىز! (ئى ئالىجاناب زات!)

- ئى ھۆكۈمدار!

- ئۇنىڭ بىر قېرى ئاتىسى بار، ئۇنىڭ ئورنىغا بىزنىڭ بىرىمىزنى ئېلىپ قالغىن، بىز سېنى ھەقىقەتەن ياخشىلىق قىلغۇچىلاردىن ھېسابلايمىز.

يۇسۇف پەس ئاۋازدا: پادىشاھنىڭ قەدەھنى ئېلىۋالغان كىشىنى قويۇپ بېرىشىمىزنى سىلەر قانداقمۇ تەلەپ قىلالايسىلەر؟ بىز قانداق قىلىپ ئۇنىڭ ئورنىغا باشقا بىرىنى تۇتۇپ قالسىمىز؟ بۇ بىر زۇلۇمدۇر. بىز زالىم ئەمەسمىز؟ - دېدى.

يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى ئۇنىڭغا يالۋۇرۇپ - يىغلاشنى داۋام قىلدى.

ئەمما چېرىكلەر مىسىرنىڭ ئەزىزى بولغان توغرا سۆزلۈك يۇسۇفنىڭ سۆزلىرىنىڭ ئاخىرقى ھۆكۈم ئىكەنلىكىنى، ئاكىلىرىنىڭ قېرىندىشى بۇنىيەمنى يۇسۇفكە قۇل قىلىپ تاشلاپ قويۇپ كېتىشى كېرەكلىكىنى ئېيتتى.

ئۇلار ئامالسىز قالدى. يۇرتلىرىغا قاراپ يولغا چىقتى. باشلىرىغا كەلگەن بۇ يېڭى قازادىن قانداق قۇتۇلۇشنى ۋە ئاتىلىرىغا بۇ ئىشنى قانداق چۈشەندۈرۈشنى بىلمەيتتى.

ئۇلارنىڭ ئەڭ چوڭى ئۆكىلىرىغا: مەن بۇ يەردىن ئايرىلمايمەن. سىلەر بۇرۇن يۇسۇفكە ھەقسىزلىك قىلغاندىڭلار، مانا ئەمدى ئۇنىڭ ئۆكىسىغا ھەقسىزلىك قىلىۋاتىسىلەر، سىلەر ئاتىمىزنىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىپ، بولغان ئەھۋالنى ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈڭلار! - دېدى.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەندى:

﴿يۇسۇف ئۇلارنى ئېھتىياجلىق ئاشلىق بىلەن تەمىنلىگەندىن كېيىن، قەدەھنى ئۆكىسىنىڭ يۈكى ئىچىگە سېلىپ قويدى. ئاندىن بىر جاكارچى چىقىپ: «ئى كارۋانلار! سىلەر چوقۇم ئوغرى ئىكەنسىلەر» دەپ توۋلىدى. (كارۋاندىكىلەر) ئۇلارغا قاراپ: «نېمەڭلارنى يوقىتىپ قويدۇڭلار» دېدى. ئۇلار: «پادىشاھنىڭ (تامغىسى بېسىلغان) قەدەھنى يوقىتىپ قويدۇق، ئۇنى تېپىپ كەلگەن كىشىگە (مۇكاپات ئۈچۈن) بىر تۈگە ئاشلىق بېرىلىدۇ، مەن بۇنىڭغا كېپىل» دېدى. ئۇلار «الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىلەر بىلىسىلەر، بىز بۇ يەرگە بۇزغۇنچىلىق قىلىش ئۈچۈن كەلمىدۇق، بىز ئوغرى ئەمەسمىز» دېدى. ئۇلار (يەنى يۇسۇفنىڭ خىزمەتچىلىرى): «سىلەرنىڭ شەرىئەتتىڭلاردا ئوغرىنىڭ جازاسى نېمە؟ (ئەگەر قەدەھ يۈكۈڭلاردىن چىقىپ قېلىپ، يالغانچى بولۇپ

قالساڭلارچۇ؟) دېدى. ئۇلار: «ئۇنىڭ جازاسى يۈكۈدىن قەدەھ تېپىلغان ئادەمنى قۇل قىلىش، زالىملارغا بىز مۇشۇنداق جازا بېرىمىز» دېدى. ئۇلار يۇسۇفنىڭ ئۇكسىنىڭ يۈكۈنى ئاقتۇرۇشتىن ئىلگىرى، ئۇلارنىڭ يۈكۈنى ئاقتۇرۇشقا باشلىدى، ئاندىن يۇسۇفنىڭ ئۇكسىنىڭ يۈكۈدىن قەدەھنى تېپىپ چىقتى. بىز يۇسۇفكە مۇشۇ تەدبىرنى كۆرسەتتۇق، (مىسىر) پادىشاھنىڭ قانۇنى بويىچە يۇسۇف ئۇكسىنى ئېلىپ قالالمايتتى، لېكىن اللە ئۇنىڭ شۇنداق قىلىشىنى خالىدى، بىز خالىغان ئادەمنى (يۇسۇفنى كۆتۈرگەندەك) يۇقىرى دەرىجىلەرگە كۆتۈرىمىز، ھەربىر بىلىمدار ئۈستىدە ئۇنىڭدىنمۇ بىلىمدار زات بار. ئۇلار: «ئەگەر ئۇ ئوغرۇلۇق قىلغان بولسا، ئۇنىڭ قېرىندىشىمۇ (يەنى يۇسۇفمۇ) ئىلگىرى ئوغرىلىق قىلغان» دېيىشتى. يۇسۇف (ئۇلارنىڭ) بۇ سۆزىنى ئىچىدە بىلدى، لېكىن ئۇلارغا مەلۇم قىلمىدى، يۇسۇف (ئىچىدە): «سىلەرنىڭ مەۋقەبىڭلار ئەڭ ياماندۇر، سىلەرنىڭ (يۇسۇف ۋە ئۇنىڭ ئۇكسى توغرىسىدا) قىلغان سۆزۈڭلارنىڭ يالغانلىقىنى اللە ئوبدان بىلىدۇ» دېدى. ئۇلار: «ئى ئالىجاناب زات! ئۇنىڭ (ئۇنىڭدىن ئايرىلالمايدىغان) بىر قېرى ئاتىسى بار، ئۇنىڭ ئورنىغا بىزنىڭ بىرىمىزنى ئېلىپ قالغىن، بىز سېنى ھەقىقەتەن ياخشىلىق قىلغۇچىلاردىن ھېسابلايمىز» دېدى. يۇسۇف: «خۇدا ساقلىسۇن، نەرسىمىزنى كىمىنىڭ يۈكۈدىن تاپقان بولساق، شۇنى ئېلىپ قالىمىز، بولمىسا بىز چوقۇم زالىملاردىن بولۇپ قالىمىز» دېدى. ئۇلار (بۇنىيىمىنىڭ ئورنىغا ئۆز ئارىسىدىن بىرسىنى ئېلىپ قېلىشقا يۇسۇفنىڭ ماقۇل بولۇشىدىن) ئۈمىدسىزلەنگەندىن كېيىن، چەترەك يەرگە بېرىپ مەخپى مەسلىھەتلەشتى، ئۇلارنىڭ چوڭى ئېيتتى: «ئاتاڭلارنىڭ سىلەردىن قەسەم قىلدۇرۇپ ۋەدە ئالغانلىقىنى ۋە ئىلگىرى يۇسۇف توغرىسىدىكى خاتالىقلىرىڭلارنى بىلمەمسىلەر؟ ئاتام ماڭا رۇخسەت قىلمىغىچە ياكى اللە مەن ئۈچۈن ھۆكۈم چىقارمىغىچە بۇ يەردىن ھەرگىز ئايرىلمايمەن، اللە ئەڭ ئادىل ھۆكۈم قىلغۇچىدۇر».

ئۇلار چوڭ ۋە كىچىك قېرىنداشلىرىنى تاشلاپ قويۇپ قايتىشقا قارار بەردى. ئاتىلىرىنىڭ يېنىغا قايتىپ باردى ۋە ئەھۋالنى ئاتىلىرىغا ئېيتتى:
- ئى ئاتىمىز! ئوغلۇڭ ئوغرىلىق قىلدى.

ئاتىلىرى چۆچۈپ كەتتى ۋە قۇلىقىغا ئىشەنمىگەندەك: نېمە دېدىڭلار؟ - دەپ سورىدى. ئۇلار بولغان ۋەقەنى ئۆز كۆزلىرى بىلەن كۆرگەنلىكلىرىنى سۆزلەپ بەردى. ئەگەر ئىشەنمىسە، ئۆزلىرى بىلەن بىللە بارغان ھەر قانداق بىرىدىن ياكى ئۆزلىرى بىلەن بىللە كەلگەن كارۋاندىن سوراپ بېقىشىنى ئېيتىشتى. بۇ قېتىم ئۇلار راست سۆزلىگەندى.

يەئقۇب ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، قاتتىق ئازابلاندى ۋە يىغلىغان ھالدا:

- نەپسىڭلار سىلەرگە بۇ ئىشنى چىرايلىق قىلىپ كۆرسەتتى، مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، بەلكىم ئاللاھ ماڭا ئىككىسىنى بىراقلا قايتۇرۇپ بېرىشى مۇمكىن. چۈنكى ئۇ، مېنىڭ ھالىمنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، - دېدى.

يەئقۇب ئۇلارغا ئىشەنمىگەندى. يەئقۇب ئۇلارنى ئۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ بىر قېتىم سىنىغان ئەمما ئۇلاردىن بىر راستچىللىقنى كۆرەلمىگەن ئىدى. ئىش ئاياغلاشتى. يەئقۇبنى تېخىمۇ يالغۇزلۇق باستى. باشقىلىرىدىن بەكرەك ياخشى كۆرىدىغان ئىككى ئوغلىدىن ئايرىلىپ قالغانىدى. يەئقۇب بەكمۇ ياشىنىپ قالغانىدى. ئاللاھ ئۇنى ياشىنىپ قالغىنىدا يالغۇزلۇق بىلەن سىناۋاتاتتى. يەئقۇب سەۋر قىلماقتا، سەۋر - تاقەتكە تايىنىپ ياشماقتا، ئاللاھ دىن ئۆزىنىڭ سەۋر - تاقىتىنىڭ كۈچلۈك بولۇشىنى ۋە ئىشلىرىنىڭ خەيرلىك بولۇشىنى تىلىمەكتە ئىدى... شۇنداقلا، ئاللاھ نىڭ ھەممە بالىلىرىنى ساق - سالامەت قايتۇرۇپ كېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. چۈنكى ئاللاھ ئۇنىڭ ئەھۋالىنى ئەڭ ياخشى بىلگۈچى ۋە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، ئەڭ مەرھەمەتلىك ۋە مېھرىبان ئىدى.

...

يەئقۇب ھۇجرىسىغا قاراپ ماڭدى. ئەمما ئىككى قەدەم ماڭمايلا بۇ ۋەقە ئۇنىڭ يۇسۇفكە بولغان ئاھ - زارىنى قايتا قوزغىدى.

- ئېست يۇسۇف! - دېدى.

قەلبى ئۇنىڭ ھەسرەتتە تىترەپ كەتتى. كۆزلىرىگە ياش تولدى. غەم - قايغۇسى ئازىيىشنىڭ ئورنىغا، تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كەتكەندى.

ئاللاھ بىزگە يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى بىلەن ئاتىسىنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن سۆھبەتنى مۇنداق بايان قىلىدۇ:

﴿سىلەر قايتىپ كېتىپ ئاتاڭلار بىلەن كۆرۈشۈڭلار، ئاندىن ئېيتىڭلاركى، ئى ئاتىمىز! سېنىڭ ئوغلۇڭ راستلا ئوغرىلىق قىلدى، بىز پەقەت بىلگەن نەرسىمىز ئۈستىدىلا گۇۋاھلىق بېرىۋاتىمىز، بىز غەيبىنى بىلمەيمىز (يەنى ساڭا ۋە دە بەرگەن چېغىمىزدا ئۇنىڭ ئوغرىلىق قىلىدىغانلىقىنى بىلمىدۇق). بىز تۇرغان شەھەردىن (يەنى مىسىردىن) ۋە بىز بىلەن بىللە ماڭغان كارۋاندىن سوراپ باققىن، بىزنىڭ سۆزىمىز چوقۇم راست. يەئقۇب ئېيتتى: «ئۇنداق ئەمەس، نەپسىڭلار سىلەرگە بۇ ئىشنى چىرايلىق كۆرسەتتى، مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، ئۇلارنىڭ (يەنى ئۈچ ئوغلۇمنىڭ) ھەممىسىنى ماڭا دەرقەمدە قىلىپ بېرىشنى ئاللاھ تىن تىلەيمەن. ئاللاھ ھەقىقەتەن (مېنىڭ ھالىمنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر». يەئقۇب ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈپ: «ئېست يۇسۇف!» دېدى. قايغۇدىن (كۆپ يىغلاپ) ئىككى كۆزى ئاقىرىپ كەتتى (يەنى ئىككى كۆزى كۆرمەس بولۇپ قالدى)، ئۇ تولۇپ تاشقان ئاچچىقىنى ئىچىگە يۇتقان ئىدى.﴾

يەئقۇب كۆپ يىغلىغاچقا، كۆزلىرى كۆرمەس بولۇپ قالغانىدى.
 كىشىلەر: ئۇ بىر پەيغەمبەر تۇرۇپ شۇنچە يىغلىدى. يىغلاش ئۈمىدسىزلىكنىڭ بىر
 ئىپادىسى ئەمەسمۇ؟ - دەپ سورىشى مۇمكىن.
 بىزمۇ: پەيغەمبەرلەر دىلى ئەڭ يۇمشاق كىشىلەردۇر، - دەپ جاۋاب بەرسەك بولىدۇ.
 يىغلاش - سۆيگۈنىڭ دەرىجىلىرىدىن بىرى، شۇنداقلا، اللە قا دەردىنى تۆكۈشنىڭ بىر
 خىلىدۇر.

يەئقۇب، بۈيۈك قەلب ئىگىسى بولغانلىقى ئۈچۈن يىغلىماقتا ئىدى ۋە ئۇ اللە تىن
 باشقا ھېچكىمنىڭ ئالدىدا يىغلاپ باقمىغانىدى. ئۇنىڭ يىغىسىدا، ئۇنىڭ اللە تىن باشقىسى
 بىلمەيدىغان بىر يالۋۇرۇش بار ئىدى. بالىلىرى ئۇنىڭ كۆرمەس بولۇپ قالغانلىقىنى ئۇقتى
 ۋە ئۇنى يۇسۇف ئۈچۈن يىغلاۋەرگەچكە شۇنداق بولۇپ قالدى دەپ بىلدى. ئۇلار ئاتىسىنىڭ
 ئىنسانىي ھېسسىياتىغا ھۇجۇم قىلماقتا ئىدى. ئۇلار ئاتىسىنىڭ ئۆزىنى ھالاك
 قىلماسلىقىنى ئېيتىشتى.

﴿ئۇلار: «اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سەن يۇسۇفنى ياد ئېتىۋېرىپ
 (ھەسرەتتىن) ھالاك بولۇشقا تاس قالىدىغان ياكى ھالاك بولىدىغان بولىدۇڭ!» دېدى.
 يەئقۇب ئېيتتى: «مەن قايغۇ - ھەسرەتتىنمۇ پەقەت اللە قىلا ئېيتىمەن، اللە نىڭ بىلدۈرىشى
 بىلەن سىلەر بىلمەيدىغان نەرسىنى بىلمەن»﴾.

يەئقۇب بۇ سۆزى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ يىغلاش سەۋەبىنى ئوچۇق بىلدۈرگەنىدى. ئۇ
 پەقەت اللە قىلا يالۋۇراتتى. اللە ھەققىدە ئۇلار بىلگەندىن كۆپ نەرسىلەرنى بىلەتتى. ئۇلار
 يەئقۇبنىڭ يىغىسىنى قويۇپ، ئۆزلىرى ئۈچۈن تېخىمۇ مۇھىم بولغان ئىشقا كۆڭۈل بۆلۈشى
 كېرەك ئىدى.

﴿ئى ئوغۇللىرىم! بېرىڭلار، يۇسۇفنى ۋە ئۇنىڭ ئۈكىسىنى ئىزدەڭلار، اللە نىڭ
 رەھمىتىدىن ناۋمىد بولماڭلار، شۈبھىسىزكى، پەقەت كاپىر قەۋملا اللە نىڭ رەھمىتىدىن
 ئۈمىدسىزلىنىدۇ﴾.

يەئقۇب شۇنچە چوڭقۇر دەرت - ئەلەم ئىچىدە بالىلىرىغا اللە نىڭ رەھمىتى ھەققىدىكى
 ئۈمىدىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ ئۆزىگە خەۋەر بېرىلگىنىدەك، يۇسۇفنىڭ تېخى ھاياتتا
 ئىكەنلىكىنى ھېس قىلماقتا ئىدى. ئاكىلىرىنىڭ ئۇنى تېپىشى لازىم ئىدى. يەئقۇبنىڭ اللە
 نىڭ رەھمىتىگە بولغان بۇ ئۈمىدى، ئۇلارنىڭ يۇسۇفنى ئىزدىشىنىڭ ئەڭ مۇھىم دەلىلى
 ئىدى.

كارۋان مىسىرغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرىنىڭ ماددىي ۋە مەنەۋىي ئەھۋاللىرى خاراب بولغانىدى. يوقسۇلۇق، ئاتىلىرىنىڭ دەرت - ئەلىمى، ھەسرەتتى ئۇلارنى بەكمۇ قىينىماقتا ئىدى. ئۇلار ھېچنېمىگە ئەرزىمەس ماللىرىنى ئېلىپ يۇسۇفنىڭ يېنىغا كىرىپ كەلدى. ئۇلۇغ ئالەم بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەندى:

«ئۇلار يۇسۇفنىڭ قېشىغا كىرگىنىدە: «ئى ئالىجاناب زات! بىزگە ۋە ئائىلىمىزگە ئاچارچىلىق يەتتى، (ئالدىڭغا) ناچار، ئۆتمەس ماللار بىلەن كېلىپ قالدۇق، بىزگە يېتەرلىك ئاشلىق بەرگىن، بىزگە سەدىقە قىلغىن، ئالەم سەدىقە قىلغۇچىلارنى ھەقىقەتەن مۇكاپاتلايدۇ» دېدى.»

ئۇلارنىڭ ئەھۋالى ئۇلارنى بىچارە ھالغا كەلتۈرۈپ قويغانىدى.

ئۇلار ئالەم نىڭ سەدىقە بەرگەنلەرنى مۇكاپاتلاندىرىدىغانلىقىنى سۆزلەش ئارقىلىق ئۇنىڭ قەلبىنى يۇمشىتىشنى ۋە شۇ ئارقىلىق ئۆزلىرىگە سەدىقە بېرىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى.

دەل شۇ چاغدا...

قىيىن ئەھۋالدا تۇرغانلىرىدا...

يۇسۇف ئۇلارغا تەرجىمان ياكى ئۈچىنچى شەخسكە ئېھتىياجى بولمىغان ھالدا ئۇلارنىڭ تىلىدا:

«سەلەر نادان ۋاقتىڭلاردا يۇسۇفكە ۋە ئۇنىڭ ئۇكىسىغا نېمىلەر قىلغانلىقىڭلارنى بىلەمسىلەر؟» دېدى. ئۇلار: «سەن راستلا يۇسۇفمۇ؟» دېدى. ئۇ: «مەن يۇسۇف، بۇ مېنىڭ ئىنىم. ئالەم بىزگە مەرھەمەت قىلدى. كىمكى ھەقىقەتەن تەقۋادارلىق قىلىدىكەن، سەۋر قىلىدىكەن (ياخشى مۇكاپاتقا ئېرىشىدۇ)، چۈنكى ئالەم ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئەجرىنى بىكار قىلىۋەتمەيدۇ» دېدى. ئۇلار: «ئالەم نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئالەم سېنى ھەقىقەتەن بىزدىن ئارتۇق قىلىپتۇ، بىز جەزمەن خاتا قىلىپتۇق» دېيىشتى.»

سۆھبەت ئۇلارنىڭ ئىچكى ھېسسىياتلىرىنى ئەڭ نازۇك شەكىلدە ئىپادىلىشى بىلەن باشلاندى. مىسىرنىڭ ئەزىزى بىردىنلا ئۇلاردىن ئۇلارنىڭ يۇسۇفكە قىلغان - ئەتكەنلىرىنى سورىدى.

ئۇ ئۇلارنىڭ تىلىدا سۆزلىگەن ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنىڭ يۇسۇف ئىكەنلىكىنى بىلىشتى. سۆھبەت داۋاملاشتى، ئۇلارنىڭ يۇسۇفكە زىيانكەشلىك قىلغانلىقى ئوتتۇرىغا چىقتى. ئۇلار يۇسۇفكە توزاق قۇرغانىدى. ئەمما ئالەم خالىغان ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇلار يۇسۇفكە قىلغان زىيانكەشلىكىنى ئۇنۇتقاندى.

اللہ نىڭ ئۇرۇنلاشتۇرۇشى بەكمۇ غەلىتە سەۋەبلەر ئارقىلىق بىر - بىرلەپ ئورۇنلانماقتا ئىدى. يۇسۇفنىڭ قۇدۇققا تاشلىنىشى ئۇنىڭ ھۆكۈمدار بولۇشىنىڭ باشلانغۇچى بولسا، ئاكىلىرىنىڭ ئۇنى ئاتىلىرىدىن ئايرىۋېتىشى، ئاتىسىنىڭ يۇسۇفنى تېخىمۇ سۆيۈشىگە سەۋەب بولغانىدى. مانا ئەمدى ھەممە ئىش ئاشكارىلانغانىدى.

ئەمدى ئۇلارنىڭ ھاياتى يۇسۇفنىڭ قولىدا ئىدى. ئۇلار يۇسۇفنى ياخشىلىق ۋە مەرھەمەت كۈتكەن ھالدا تۇرۇشماقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى سۆھبەت شۇ سۆزلەر بىلەن داۋاملاشتى:

- اللہ سېنى ھەقىقەتەن بىزدىن ئۈستۈن قىلىپتۇ، بىز خاتالىق ئۆتكۈزۈپتۇق.

ئۇلارنىڭ قىلغان سۆزلىرى ۋە ئېتىراپلىرى ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىلگىلى بولمايدىغان، مەخپىي ئەندىشىنىڭ پەيدا بولغانلىقىنى ئىپادىلەپ بەرگەندى. بەلكىم ئۇلار يۇسۇفنىڭ ئۆزلىرىدىن ئىنتىقام ئېلىشىنى ئويلاپ قورقۇۋاتاتتى. يۇسۇفمۇ ئۇلارنىڭ بۇ روھى ھالىتىنى چۈشەندى ۋە ئۇلارغا شۇ سۆزلىرى بىلەن تەسەللى بەردى:

﴿بۈگۈن سىلەر ئەيىبلەشكە ئۇچرىمايسىلەر، اللہ سىلەرنى كەچۈرسۇن، اللہ ئەڭ مەرھەمەتلىك زاتتۇر﴾.

ھېسابقا تارتىش ۋە ئەيىبلەش يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىش پۈتۈنلەي تۈگىدى. ئۇ، قېرىنداشلىرىغا: سىلەرنى كەچۈردۈم، - دېمىدى. ئەمما ئۇلارنىڭ كەچۈرۈلۈشى ئۈچۈن اللہ قا دۇئا قىلدى. بۇ، ئۆزىنىڭ ئۇلارنى كەچۈرگەنلىكىنى ۋە ئۇلارنى اللہ نىڭ كەچۈرۈشىگە قويۇپ قويغانلىقىنى بىلدۈرەتتى. ئۇ بىر پەيغەمبەر بولغاچقا، دۇئاسى مەقبۇل ئىدى. بۇ كەچۈرۈش كەڭ قورساقلىق بولۇشقا ئۆرنەك بولۇپ ھېسابلىنىدىغان كەچۈرۈش ئىدى.

يۇسۇف بىردىنلا ئاتىسى ھەققىدىكى تېمىغا ئۆتتى. ئۇ ئاتىسىنىڭ كۆزلىرىگە ئۆزىگە بولغان ھەسرەتتىن ئاق چۈشكەنلىكىنى ۋە كۆرمەس بولۇپ قالغانلىقىنى بىلەتتى. ئاتىسى ھەققىدە تېخى ھېچقانداق گەپ - سۆز بولمىغانىدى. ئەمما ئۇ بىلەتتى، قەلبى ھېس قىلاتتى. يۇسۇف كۆيىنىكىنى ئۇلارغا بېرىپ:

﴿سىلەر مېنىڭ بۇ كۆڭلىكىمنى ئېلىپ بېرىپ ئاتامنىڭ يۈزىگە تاشلاڭلار، كۆزى ئېچىلىدۇ، پۈتۈن ئائىلەڭلاردىكىلەرنى ئېلىپ مېنىڭ يېنىمغا كېلىڭلار﴾.

كارۋان پەلەستىنگە قاراپ يولغا چىقتى.

يەئقۇب كۆزلىرى كور ھالدا ئۆيدە ئۆزى يالغۇز ئولتۇراتتى. كۆز يېشى يۈزىدە ئىككى سىزىق پەيدا قىلغانىدى. ئۇ تۇيۇقسىزلا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ھەسرەتلىك ئاتىنىڭ يۈزى باشقىچە تۈسكە كىردى. ئۇ كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ كېلىنىرىنىڭ يېنىغا چىقتى.

ھويلىغا چىقىپ، بېشىنى يۇقىرىغا كۆتۈردى ۋە چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى. ئىچىنى مىسىردىن كەلگەن شامال بىلەن تولدۇردى، ئاندىن ھۇجرىسىغا كىرىپ كەتتى.

بۇنى كۆرگەن چوڭ كېلىن كىچىكلىرىگە مۇنداق دېدى:

- بۈگۈن يەتقۇب ئادىتىنى بۇزۇپ سىرتقا چىقتى. يۈرىكىم بىر نەرسىلەرنى تۇيۇۋاتىدۇ. ئۇ يالغۇزلۇقنى تەرك ئېتىپ ھويلىغا چىقتى. كور تۇرۇپ ئاسمانغا قارىدى. قانداق قارىغانلىقىنى بىلمەيمەن. ئەمما قەسەم قىلىمەنكى، يۈزىدە كۈلكنىڭ ئىپادىلىرى بار ئىدى، - دېدى.

كىچىك كېلىنلەر ھەيران بولۇشتى ۋە:

- يېشى كىيىم كىيگەنلىكىنى كۆردۈڭمۇ؟ ئۇنىڭ كۈلگىنىنى كۆردۈڭمۇ؟ - دەپ سوراقتى.

كېلىنلەر دەرھال ئۇنىڭ يېنىغا كىرىشتى. يەتقۇبنىڭ يۈزىدە كۈلكىدىن ئەسەر يوق ئىدى. چوڭ كېلىننىڭ كۆزىگە شۇنداق كۆرۈنگەنمىدى؟

كېلىنلەر يەتقۇبتىن سوراقتى:

- مۆھتىرەم ئاتىمىز! بۈگۈن ساڭا نېمە بولدى؟

يەتقۇب:

- يۇسۇفنىڭ ھېدىنى ئېلىۋاتىمەن، مېنى ئالچىپ قالدى دېمەڭلار! - دېدى.

كېلىنلەر ھاڭ - تاڭ بولۇشتى. ئۇلار يەتقۇبنىڭ يېنىدىن چىقىپ كېتىۋېتىپ ئۆز - ئارا مۇنداق دېيىشتى:

- بۇ ئادەمدىن ئۈمىد يوق. يۇسۇفنىڭ ھەسرەتى ئۇنى ھالاك قىلدى.

- ئۇنىڭ كۆڭلىكى توغرىسىدا بىر نېمە دېدىمۇ؟

- بىلمەيمەن، ئۇنىڭ ھېدىنى ئالغانلىقىنى ئېيتتى.

- ياشانغانلارنىڭ ئەقلى بارغانسېرى كاردىن چىقاتتى. ئەمما بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، تېخىمۇ ئۆتكۈرلىشىپ كېتىۋاتىدۇ...

- ئۇ ۋەقەنى تېخىچە ئۇنۇتالمىغان ئوخشايدۇ.

- ئۇنىڭ كىيىملىرىنى ئالماشتۇرغىنىنى ئېيتىۋاتىسەن.

- بەلكىم ئۇ ئالچىپ قالغان ئوخشايدۇ.

- بۇلارنى ئالچىپ قالغانلىقى ئۈچۈن قىلىۋاتىدۇ.

دەل شۇ چاغدا يەئقۇب بىر ئىستاكان سۈت سورىدى، ئەمما ئۇ روزا تۇتۇۋاتاتتى. شۇنداق قىلىپ، روزىسىنى بۇزغان بولدى. تۇنجى قېتىم ئۆز ئادىتىنى بۇزغانىدى. ئاخشام ۋاقتى يەنە كىيىمنى ئالماشتۇردى.

كارۋان يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكىنى ئېلىپ كەلمەكتە. كۆيىنەك بۇغداينىڭ ئارىسىغا تىقىپ قويۇلغانىدى. ئۇ تۇپراقنىڭ، ئېتىز - قىرلارنىڭ پۇرىقىغا ۋە بۇغدايلارنى سارغايلىغان قۇياشنىڭ ئىسسىقىغا ئارىلىشىپ كەتكەنىدى.

كارۋان يەئقۇبنىڭ يېزىسىغا يېقىنلاپ كەلدى...

يەئقۇب ھۇجرىسىدا ئۆزى يالغۇز ئايلىنماقتا ئىدى. ئۇزۇندىن ئۇزۇن دۇئا قىلماقتا، قوللىرىنى يۇقىرىغا ئاچماقتا، قايتا - قايتا چوڭقۇر نەپەس ئالماقتا، كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلمەكتە ئىدى. يۇسۇفنىڭ كۆيىنىكى ئۇنىڭغا قاراپ كەلمەكتە ئىدى.

﴿كارۋان (مىسىردىن شامغا قاراپ) قوزغالغان چاغدا، ئۇلارنىڭ ئاتىسى (يەنى يەئقۇب ئەلەيھىسسالام): «مەن چوقۇم يۇسۇفنىڭ ھىدىنى ئېلىۋاتىمەن، سىلەر مېنى ئالچىپ قالغان دېمەيدىغان بولساڭلار (يۇسۇفنى ئەلۋەتتە ھايات دەيتتىم)» دېدى. ئۇلار (يەنى يەئقۇبنىڭ نەۋرىلىرى ۋە يېنىدىكى كىشىلەر): «اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ھەقىقەتەن سەن تېخى يەنىلا بۇرۇنقى قايىمۇقۇشۇڭدا ئىكەنسىن» دېدى. خۇش خەۋەرچى كېلىپ كۆڭلەكنى يەئقۇبنىڭ يۈزىگە تاشلىدى، ئۇنىڭ كۆزى ئېچىلدى، يەئقۇب: «مەن سىلەرگە، اللە نىڭ بىلدۈرۈشى بىلەن سىلەر بىلىمگەن نەرسىلەرنى بىلىمەن، دېمىگەنمىدىم» دېدى. ئۇلار: «ئى ئاتىمىز! گۇناھلىرىمىز ئۈچۈن بىزگە مەغپىرەت تىلىگىن، بىز ھەقىقەتەن خاتالاشتۇق» دېيىشتى. يەئقۇب: «پەرۋەردىگارمىدىن سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن. اللە گۇناھلارنى ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، (بەندىلىرىگە) مېھرىباندۇر» دېدى.﴾

شۇنىڭ بىلەن يۇسۇفنىڭ قىسسىسى ئاخىرلاشتى. ئۇنىڭ قىسسىسى بىر چۈش بىلەن باشلىنىپ ئەنە شۇ چۈشنىڭ تەبىرى بىلەن ئاخىرلاشتى.

﴿ئۇلار يۇسۇفنىڭ ئالدىغا كىرگەندە، يۇسۇف ئاتا - ئانىسىنى قۇچاقلدى ۋە: «خۇدا خالىسا، مىسىرغا ئامان - ئېسەن كىرىڭلار» دېدى. ئاتا - ئانىسىنى تەختىدە (يېنىدا) ئولتۇرغۇزدى، ئۇلار (شاھلارغا تازىم قىلىش ئادىتى بويىچە) يۇسۇفكە سەجدە قىلىشتى. ئۇ: «ئى ئاتا! مانا بۇ، بۇرۇن (كىچىك ۋاقتىمدا) كۆرگەن چۈشۈمنىڭ تەبىرىدۇر، ئۇ چۈشۈمنى پەرۋەردىگارمى ھەقىقەتەن راستقا چىقاردى. پەرۋەردىگارمى مېنى زىنداندىن چىقىرىش بىلەن، قېرىنداشلىرىم بىلەن مېنىڭ ئارامنى شەيتان بۇزغاندىن كېيىن، سىلەرنى سەھرادىن بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىش بىلەن ماڭا ئېھسان قىلدى، پەرۋەردىگارمى خالىغىنىنى (ئىشقا ئاشۇرۇشقا) ھەقىقەتەن تەدبىرلىكتۇر، ئۇ ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.﴾

ئۇنىڭ چۈشى ئەمەلىيەتكە ئايلاندى ۋە ئۇ رەببىگە دۇئا قىلماقتا.

﴿پەرۋەردىگارم! ماڭا ھەقىقەتەن پادىشاھلىق ئاتا قىلدىڭ، چۈش تەبىرىنى بىلدۈردۈڭ، ئى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى زات! دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مېنىڭ ئىگەمسەن، مېنى مۇسۇلمان پېتىمچە قەبىزى روھ قىلغىن، مېنى ياخشى بەندىلەر قاتارىدا قىلغىن!﴾ دېدى.

ئوخشاش دۇئا.

- مېنىڭ جېنىمنى مۇسۇلمان پېتى ئالغىن!

يۇسۇفنىڭ قىسسىسىنىڭ ئاخىرىدا تۆۋەندىكىلەرنى خاتىرىلىتىپ ئۆتمەكچىمىز:

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ قىسسىسىدە قەلبىنىڭ پەقەت اللە قا تەۋە بولۇشى ئۈچۈن، قەلبىدە ئوغلى ئىسمائىلغا بولغان تۇغما سۆيگۈسىدىن ۋاز كەچتى. ۋە قەيۈز بەرگەن چاغدا، ئىسمائىلنى بوغۇزلاش ھەققىدە بۇيرۇق ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى ۋە ئۇنىڭ ئورنىغا فىدىيە ئورنىتىلدى.

ھەزرىتى يەئقۇبىنىڭ قەلبىدىمۇ ئوغلى يۇسۇفكە قارىتا ئوخشاش ھېس - تۇيغۇ بار ئىدى. ئۇ يۇسۇفنى ياخشى كۆرەتتى. ئەمما ئۇنى يوقىتىپ قويۇش بىلەن سىنايدى. ئۇنىڭ قەلبى يۇسۇف، ئۇنىڭ ئۆكسىسى ۋە باشقىلىرىغا ئەمەس، بەلكى پەقەت اللە قىلا تەۋە بولغاندا، اللە ئۇنىڭغا ھەر ئىككى ئوغلىنى قايتۇرۇپ بەردى.

بەدىئەمدىمۇ ئوخشاش ۋە قەيۈز بەردى. قەلبىنىڭ پەقەت اللە قىلا تەۋە بولۇشى ئۈچۈن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەزرىتى ئائىشەگە بولغان مەيلى كۆتۈرۈۋېتىلدى. ئاندىن كېيىن، ئۇنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىگە دائىر ئايەت چۈشۈرۈلدى.

شۇئەيب ئەلەيھىسسالام

زامانىمىزدىكى بىر قىسىم كىشىلەر دىننىڭ مەۋھۇم مەسىلىلەر ۋە ئەخلاقىي ئۆلچەملەردىن ئىبارەت ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەكتە.

بۇ گۇناھ ۋە خاتا چۈشەنچىدۇر. دىن ئىككىنچى چۈشەنچىدە ھايات ۋە مۇئامىلە ئۈسۈلدۇر.

بىرىنچى چۈشەنچىگە نىسبەتەن بولسا، اللە قا باغلىنىشتۇر.

شۇڭا تەۋھىد ۋە ئىلاھىي مەسىلىلەر ئارىسى بىلەن ئەخلاقىي ئۆلچەملەرنى ۋە ئىنسانلارنىڭ كۈندىلىك ھايات پائالىيەتلىرىنى بىر - بىرىدىن ئايرىۋېتىش (دىننى ئىنساننىڭ ھاياتىدىن چىقىرىپ تاشلاپ)، ئۇنى ئەھمىيەتسىز يىغىلىشلار ۋە قۇرۇق مۇراسىملارغا ئايلاندۇرۇپ قويۇش دېگەنلىكتۇر.

ھەزرىتى شۇئەيبنىڭ قىسسىسى بۇ مەسىلىنى ئوچۇق ئوتتۇرىغا قويغان ئىدى.

اللە تائالا قۇرئاندا مۇنداق دېگەن ئىدى:

﴿مەدىيەن (ئەھلى) گە ئۇلارنىڭ قېرىندىشى شۇئەيبنى (پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق، ئۇ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! اللە غا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە اللە دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر.﴾

پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ چاقىرىقى ھېچقاچان ئۆزگەرمەيدىغان ئوخشاش چاقىرىقتۇر. ئىماننىڭ ئاساسى بۇدۇر. بۇ ئاساسسىز ئىمان، ئىمان بولالمايدۇ.

شۇئەيب بۇ ئاساسنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن دەۋىتىنى داۋاملاشتۇردى:

﴿ئۆلچەمدە ۋە تارازىدا كەم بەرمەڭلار، مەن سىلەرنى ھەقىقەتەن باي ھېسابلايمەن، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىنى قورشاپ تۇرغۇچى كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) نىڭ ئازابىغا دۇچار بولۇشۇڭلاردىن قورقىمەن.﴾

شۇئەيب ئەلەيھىسسالامنىڭ تەۋھىدنىڭ ئارقىسىدىنلا كۈندىلىك ئېلىم - سېتىم ئىشلىرىنى، ئامانەت ۋە ئادالەت ئىشلىرىنى (مەسىلىلىرىنى) تىلغا ئېلىشىدىكى سەۋەب شۇكى، مەدىيەن ئاھالىسى تارازىدا ھىيلىگەرلىك قىلاتتى. كىشىلەرنىڭ ھەققىنى يېيىشتىن قورقمايتتى. مەدىيەن خەلقى نامەرت ۋە نومۇسسىز بولغاندىن سىرت، قەلب ۋە قول پاكلىقىنى بۇزىدىغان بۇ رەزىل قىلمىشىنى تىجارەتتىكى ئۈستىلىق، ئەقىللىق دەپ

سۈرە ھۇد 84 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە ھۇد 84 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ھېسابلايتتى. پەيغەمبەر ئۇلارنىڭ بۇ قىلمىشىنىڭ پەسكەش بىر ئوغرىلىق ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ، ئۇلارنى قىيامەت كۈنىنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇردى.

ئىنسانلارنىڭ ھاياتىدىكى ئېلىم - سېتىم ئىشلىرىنى تۈزىتىش ئۈچۈن شۇئەيبنىڭ دىنىنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىگە قاراڭ:

﴿ئى قەۋمىم! سىلەر ئۆلچەمنى توغرا ئۆلچەڭلار، تارازىنى توغرا تارتىڭلار، كىشىلەرگە نەرسىلەرنى كەم بەرمەڭلار، يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلىپ پىتتە - پاسات تېرىماڭلار﴾.

شۇئەيب توختىماستىن ھەق دىنغا دەۋەت قىلاتتى. قەۋمنىڭ كۆڭلىگە ياقمايدىغان الله نىڭ مەنى بۇيرۇقلىرىنى تەبلىغ قىلىش بىلەن بىرگە مۇلايىملىق بىلەن نەسھەت قىلىپ ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى مايىل قىلىشقا تىرىشاتتى. ئۇلارنى ئۆلچەمدە ۋە تارازىدا دۇرۇس بولۇشقا، باشقىلارنىڭ ھەققىنى يېمەسلىكىگە دەۋەت قىلاتتى.

باشقىلارنىڭ ھەققىنى ۋە نەرسە - كېرەكلىرىنى كەم بېرىش پەقەت تىجارەتكىلا خاس ئەمەس. بۇ ئىش كۈندىلىك مۇئامىلەلەرگە مۇناسىۋەتلىك ئومۇمىي ئىشتۇر. ئۇ ئىشلارنى پۈتۈنلەي يېڭى بىر ئۆلچەمگە سالىدۇ. ئەنە ئۇ ئامانەت ئۆلچىمىدۇر. شۇنىڭدەك تەۋھىد، ئېتىقاد، ئامانەت ۋە ئادالەت يولىدا ئىنسانلارنىڭ ئۇسلۇبلىرىنى ۋە كۈندىلىك ھاياتى مۇئامىلىلىرىنى ئۆزگەرتىشتە چوڭ رول ئوينايدۇ.

قۇرئاندا بۇ ھەقتە مۇنداق دېيىلگەن:

﴿كىشىلەرگە نەرسىلىرىنى كەم بەرمەڭلار﴾.

بۇ يەردىكى «نەرسە» سۆزىنىڭ مەنىسى كەڭ بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىگە ماددىي ۋە مەنىۋىي نەرسىلەر، يەنى تۈرلۈك ئىشلار ۋە ئىشلەپچىقىرىش مۇناسىۋەتلىرى كىرىدۇ.

بۇ ئايەت، مەيلى كىشىلەرگە مېۋە - كۆكتاتلارنى تارتىپ بەرگەندە قىلىنغان ھەقسىزلىق بولسۇن ياكى باشقىلارنىڭ ئىش - ئەمگەكلىرىنى ئەجىرىسىز قىلىپ قويۇش ئارقىلىق قىلىنغان ھەقسىزلىق بولسۇن، ھەر تۈرلۈك ھەقسىزلىقنىڭ ھارام ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەپ بەرمەكتە.

چۈنكى باشقىلارغا زۇلۇم قىلىش ھايات سەپىرىدە ئازاب، ئۈمىدسىزلىك ۋە بوشاخلىق تۇيغۇلىرىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇ ئىنسانلارنىڭ ئۆز ئىچىدىن يېڭىلىشىغا ۋە ئىش مۇناسىۋەتلىرىنىڭ بۇزۇلۇشىغا سەۋەب بولىدۇ. ئاندىن كېيىن ھايات تېخىمۇ قىيىنلىشىپ، چىدىغۇسىز ھالغا كېلىدۇ. شۇڭا قۇرئان ئايەتلىرى يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلىنماسلىق ھەققىدىكى ئاگاھلاندۇرۇشنى تولۇق بايان قىلماقتا.

﴿يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلىپ پىتتە - پاسات تېرىماڭلار! اللە سىلەرگە قالدۇرغان ھالال رىزىق (سىلەر يىققان ھارامدىن) ياخشىدۇر، ئەگەر سىلەر مۆمىن بولساڭلار﴾.

ئاندىن كېيىن ئۇ ئۇلار بىلەن اللە نىڭ ئارىسىنى ئوچۇق قويۇپ قويدۇ. ئاندىن ئۆزى ھەققىدە توختىلىپ، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئۇلار ئۈچۈن ھېچقانداق نەرسىگە ئىگە ئەمەسلىكىنى، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ۋەكىلى، قوغدىغۇچىسى ۋە مۇھاپىزەتچىسى ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈردى. چۈنكى ئۇ پەقەت رەببىنىڭ ئايەتلىرىنى ئۇلارغا تەبلىغ قىلىدىغان بىر پەيغەمبەردۇر.

﴿مەن سىلەرگە مۇھاپىزەتچى ئەمەسمەن﴾.

شۇئەيب مانا بۇ ئۇسلۇبتا قەۋمىگە ئىشىنىك جىددىي، مۇھىم ۋە ئېغىر ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. ئۇ ئۇلارنىڭ بۇزغۇنچىلىقىنىڭ ئاقىۋىتىنى ئېنىق چۈشەندۈردى ۋە ئۇلارنى ئۆز ئاقىۋىتىگە تاشلاپ قويدى.

شۇئەيب سۆزلىگەندە قەۋمى ئۇنىڭغا قۇلاق سالاتتى. ئۇنىڭ سۆزى تۈگىشى بىلەنلا قەۋمى سۆزلەشكە باشلايتتى:

﴿ئۇلار: «ئى شۇئەيب! سېنىڭ نامىزىڭ (يەنى دىنىڭ) سېنى ئاتا - بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقان نەرسىلەرنى (يەنى بۇتلارنى) بىزنى تاشلاشقۇزۇشقا ياكى ماللىرىمىزنى خالىغىنىمىزچە تەسەررۇپ قىلىشىمىزنى تەرك ئەتكۈزۈشكە بۇيرۇمدۇ؟ سەن تازىمۇ كۆڭلى - كۆكى كەڭ، تازىمۇ توغرا يول تاپقان ئادەمسەن﴾.

مەدەيەن خەلقى بۇلاڭچىلىق قىلىدىغان، كارۋانلارنى قورقۇتىدىغان ۋە ئەيكە بۇتغا چوقۇنىدىغان ئىنكارچىلار ئىدى.

ئەيكە بولسا، قويۇق ئۆسكەن دەرەخزارلىقتىكى بىر دەرەخ ئىدى. ئۇلار بەكمۇ قوپال مۇئامىلىلىك ئىنسانلار ئىدى. تارازا - ئۆلچەمنى كەم تۇتاتتى. باشقىلاردىن ئارتۇق ئېلىپ، كەم بېرەتتى. ئەنە شۇنداق تۇرۇپمۇ، شۇئەيبكە يۇقىرىقىدەك گەپلەرنى قىلغىنىغا قارىمىسەن؟

- ئى شۇئەيب! ساڭا بۇيرۇق قىلغان سېنىڭ نامىزىڭمۇ؟

خۇددى بۇ ناماز شۇئەيبنى باشقۇرىدىغان، ئۇنىڭغا ۋە سۆھبەت ۋە بۇيرۇق قىلىدىغان جادىگەر ئىدى. شۇئەيبمۇ قىلچە ئويلانماي ۋە ئىككىلەنمەيلا ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغانىدى. خۇددى شۇئەيب نامىزى تۈپەيلىدىن شۇنداق قىلىۋاتقان ۋە ھېچنىمىنى چۈشەنمەيدىغان ماشىنا ئادەم ئىدى.

سۈرە ھۇد 85 - 86 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە ھۇد 86 - ئايەت.

سۈرە ھۇد 87 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

﴿ئۇلار: «ئى شۇئەيب! سېنىڭ نامىزىڭ (يەنى دىنىڭ) سېنى ئاتا - بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقان نەرسىلەرنى (يەنى بۇتلارنى) بىزنى بىزنى تاشلاتقۇزۇشقا... بۇيرۇمدۇ؟﴾

ئۇلار ئەنە شۇنداق يەڭگىلتەكلىك ۋە مازاق قىلغان پوزىتسىيە بىلەن شۇئەيبنىڭ نامىزىنىڭ يوق يەردىن ئىش تېرىپ، ئۇنىڭ ئۆز قەۋمىگە ئەجدادلىرى چوقۇنغان نەرسىدىن ۋاز كەچكۈزۈشكە بۇيرۇق قىلىۋاتقانلىقىنى خىيال قىلىشتى. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئەجدادلىرى دەرەخ ۋە ئۆسۈملۈكلەرگە چوقۇناتتى. شۇئەيبنىڭ نامىزى بولسا، ئۇلارنى بىر ئاللاھ غا ئىمان ئېيتىشقا بۇيرۇيتتى. شۇئەيب نېمە ئۈچۈن بۇنداق يولسىزلىق قىلىدۇ؟ ياكى مۇنداق دېيىشكىمۇ بولىدۇ: شۇئەيبنىڭ نامىزى نېمە ئۈچۈن بۇنداق يولسىزلىق قىلىدۇ؟ شۇئەيبنىڭ قەۋمى ئۆز پەيغەمبەرلىرىگە مانا مۇشۇنداق مازاق خاراكتېرلىك سۆزلەرنى قىلدى. يەنە شۇنداق مازاق شەكلىدە مۇنداق دەپ سوراشتى:

﴿ماللىرىمىزنى خالىغىنىمىزچە تەسەررۇپ قىلىشىمىزنى تەرك ئەتكۈزۈشكە بۇيرۇمدۇ؟﴾

- ئى شۇئەيب! سېنىڭ نامىزىڭ بىزنىڭ ئىرادىمىزگە ۋە ماللىرىمىزنى قانداق ئىشلىتىشىمىزگە ئارىلىشىۋاتىدۇ.

- ماددىي مۇئامىلەردە ئىمان بىلەن نامازنىڭ نېمە ئالاقىسى بار؟

شۇئەيبنىڭ قەۋمى بەكلا ئاقىلانە دەپ ئويلىغان بۇ سوئالى بىلەن ئىمان مەسىلىسىنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويدى. بۇنىڭ ئىنسانلارنىڭ مۇئامىلىسى ۋە ئىقتىسادى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى قوبۇل قىلمىدى. ئۇنداقتا بۇ بىر كونا مەسىلە ئىدى...

بۇ، ئىقتىسادىي ھايات بىلەن ئىسلامنىڭ ئارىسىنى بۇزۇش ئۈچۈن كۆرسىتىلىۋاتقان تىرىشچانلىق بولۇپ، بارلىق پەيغەمبەرلەر، گەرچە ئىسىملىرى ئوخشاش بولمىسىمۇ، بۇنى تۈزىتىش مەقسىتىدە ئەۋەتىلگەن ئىدى ۋە بۇ تىرىشچانلىق شۇئەيب قەۋمىنىڭ ئۆمرىدىنمۇ ئۇزۇن، كونا مەسىلە ئىدى.

ئۇلار دىننىڭ كۈندىلىك ھاياتلىرىغا، سۆز - ھەرىكەتلىرىگە، ئىقتىسادلىرىغا ۋە ماللىرىنى خالىغانچە قوللىنىش ئۇسۇللىرىغا ئارىلىشىشنى قوبۇل قىلمىدى. مال - قوللىنىش، ئىستېمال قىلىش ياكى سەرپ قىلىش ئەركىنلىكى دىن بىلەن ئالاقىسى بولمىغان، بەلكى ئىنساننىڭ ئۆز ئەركىنلىكىگە باغلىق نەرسە ئىدى. ئۇ ئىنساننىڭ شەخسىيىتىگە ئائىت تۇرسا، دىن نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭغا - بۇنىڭغا چات كېرىۋالىدۇ؟

شۇئەيبنىڭ قەۋمى ئۇ ئېلىپ كەلگەن ئىسلامنى مانا مۇشۇنداق چۈشەنگەندى. بۇ چۈشەنچە، ھازىرقى دەۋرىمىزدىكى كۆپلىگەن مىللەتلەرنىڭ چۈشەنچىسىدىن قىلچە پەرقلەنمەيتتى.

ئىنسانلارنىڭ شەخسىي مۇئامىلىلىرى، ئىقتىسادىي ھاياتلىرى، ئىشلەپچىقىرىش يوللىرى، ماللىرىنى قوللىنىش ئۇسۇلى بىلەن ئىسلامنىڭ نېمە ئالاقىسى بار ئىدى؟ ئىنسانلار ماللىرىغا ئۆزلىرى خالىغانچە مۇئامىلە قىلىدۇ. ئىسلامنىڭ كۈندىلىك ھاياتىمىز بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟

﴿سەن تازىمۇ كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، تازىمۇ توغرا يول تاپقان ئادەمسەن﴾.

ئۇلار بۇ سۆزلىرى بىلەن ناۋادا سەن كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، توغرا يول تاپقان ئادەم بولغىنىڭدا مۇنداق سۆزلەرنى دېمەيتتىڭ دېگەندەك قىلىپ، يەنە شۇئەيبنى مازاق قىلىشۋاتتاتتى. ئەگەر بىز شۇئەيبنىڭ قەۋمىدىن ئۇلارنىڭ دىنغا قانداق قارايدىغانلىقىنى سورايدىغان بولساق، ئۇلار دىننىڭ ئۆزلىرىنى تېخىمۇ توغرا، تېخىمۇ پاك ۋە اللەنىڭ يەر يۈزىدىكى خەلىپىلىكىگە تېخىمۇ لايىق قىلىدىغان بىر ھايات يولى ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىشىدۇ. يەنە ئۇلاردىن دىننىڭ نېمە ئىكەنلىكى ھەققىدە سورىساق، ئۇلار دىننىڭ كۈندىلىك ھاياتقا ئارىلاشمايدىغان، روھىي ۋە ياخشى ئېتىبارلارنىڭ توپلىمى ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويۇشىدۇ. بۇ چۈشەنچىگە ئاساسلانغاندا، دىن بىر زىننەت بويۇمىغا ئايلىنىپ قالىدۇ. خالاس.

بۇ بىر كۈلكىلىك چۈشەنچىدىن ئىبارەت. چۈنكى اللە پەيغەمبەرلەرنى ۋە دىننى زىننەت بويۇمى بولۇش ياكى كۆڭۈل ئېچىش ئۈچۈن ئەۋەتمەيدۇ.

اللە پەيغەمبەرلەرنى يېڭى بىر ھايات يولى بىلەن ئەۋەتىدۇ. بۇ يول بىر قىسىم پىرىنسىپ ۋە پىكىرلەرنى ئۆزئىچىگە ئالغان بولۇپ، ئەگەر ئۇ پىرىنسىپ ۋە پىكىرلەر ئومۇمىي خەلق ھاياتىغا ۋە شەخسىي ھاياتقا ھاكىم بولىدىغان بىر تۈزۈمگە ئايلانمىغىچە، (ئۇ پىرىنسىپ ۋە پىكىرلەرنىڭ) ھېچقانداق ئەھمىيىتى بولمايدۇ.

دىننىڭ مەنىسى بۇ چۈشەنچىگە ئاساسەن توغرىلىنىدۇ. دىننىڭ سۆيگۈ مۇناسىۋەتلىرىدىن باشلاپ ئويلىنىش قائىدىسىگە، ئارام ئېلىش كۈنلىرىنى دېڭىز ساھىلىدا ئۆتكۈزۈش، پۇل - مېلىنى سەرپ قىلىش، مال - بايلىقنىڭ تارقىلىشى ۋە كۆپىيىش ئىنتىزامى، ئىنسان كۈچىدىن پايدىلىنىپ ۋە ئىشلەپچىقىرىش شارائىتلىرىنىڭ تەييارلىنىشىغىچە بولغان، كۈندىلىك ھاياتنىڭ بارلىق مەسىلىلىرىگە ئارىلىشىدىغانلىقىنى بۇ چۈشەنچىگە ئاساسەن بىلىۋالالايمىز:

دىن بۇلارنىڭ ھەممىسىگە ھۆكۈمران بولۇپ، ئىنسانلار بۇنى چۈشەنگەندىلا دىن ئاندىن ھەقىقىي دىنغا ئايلىنىدۇ. ئۇنداق بولمىغاندا خاتالىق ۋە قالايمىغانچىلىق كېلىپ چىقىدۇ.

شۇئەيب قەۋمىنىڭ دىنىنىڭ ئۇلارنىڭ كۈندىلىك ھاياتىغا نىزام بەلگىلىشىگە قارشى چىققانلىقى ئۈچۈن ئۆزىنى مازاق قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇرسىمۇ، ئۇلارنىڭ مەسخىرىلىرىگە پىسەنت قىلماي، ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن ئۇلارغا ئۆزىنىڭ روشەن پاكىت بىلەن ئالەم تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئېيتاتتى. ئۇ ئۆزى باشقىلارغا دېگەن سۆزىنىڭ تەتۈرسىنى قىلىشنى خالىمايتتى. ئۇ ھېچنەرسىنى ئۆزىنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن چەكلىمىگەندى. ھەر نەرسىگە ئىگە بولۇش ئۈچۈن باشقىلارنىڭ ئۆزىگە ئىشىنىشىنى ئۈمىد قىلمايتتى. ئۇ بىر پەيغەمبەر ئىدى. ئۇ قەۋمىگە بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋتلىرىنى شۇ پادىشاھتىلىك جۈملە بىلەن خۇلاسىلىدى:

﴿مەن پەقەت (سىلەرنى) قولۇمدىن كېلىشىچە تۈزەشنىلا خالايمەن﴾.

ئۇنىڭ ئەسلى مەقسىتى ئىسلاھ قىلىش بولۇپ، مانا بۇ ھەقىقىي مەنىدىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ چاقىرىقلىرى ئىدى. ئەسلىدە ھەر بىر پەيغەمبەر ئىسلاھاتچى ئىدى. ئەقىللەرنىڭ، قەلبلەرنىڭ، ئومۇمىي ۋە شەخسىي ھاياتىنىڭ ئىسلاھاتچىلىرى ئىدى.

﴿شۇئەيب ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ، پەرۋەردىگارم ماڭا روشەن پاكىت (يەنى پەيغەمبەرلىك) ۋە كەڭتاشا ھالال رىزىق ئاتا قىلغان تۇرسا، (مەن شۇنداق نېمەتلەرنى ئاتا قىلغان پەرۋەردىگارمىنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلامدىم؟) سىلەرگە قىلىش مەنئى قىلغان نەرسىنى ئۆزۈممۇ قىلىشنى خالىمايمەن، مەن پەقەت (سىلەرنى) قولۇمدىن كېلىشىچە تۈزەشنىلا خالايمەن، مەن پەقەت ئالەمنىڭ ياردىمى بولغاندىلا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايمەن، (ھەممە ئىشتا) ئالەمغا تايىنىمەن ۋە ئۇنىڭغا يۈزلىنىمەن﴾.

ئۇلارغا ئۆز غايىسىنى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويغاندىن ۋە ئۆز دەۋاسىنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلدۈرگەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئەقىللىرىگە قانات تاقاپ، ئۇلارنى ئىنسانىيەت تارىخى بىلەن مۇناسىۋەتلىك كىتابىنىڭ ئىچىدە سەيلە قىلدۇرۇشقا باشلىدى. ئۇلارغا ئۆزلىرىدىن بۇرۇن ئۆتكەن نۇھ قەۋمى، ھۇد قەۋمى ۋە سالىھ قەۋمىنىڭ قانداق ھالەك بولغانلىقىنى، لۇت قەۋمىنىڭ دىيارىنىڭ ئۆزلىرىدىن يىراقتا ئەمەسلىكىنى ئەسلىتى.

شۇئەيب سۆزلىرىنى ئۇلارنىڭ جاھىللىقىنىڭ ئۇلارنى ئۆزىنى يالغانچىغا چىقىرىشىغا ۋە قارشى چىقىشىغا ئۈندەيدىغانلىقىنى ئاگاھلاندۇرۇش بىلەن باشلىدى.

پەيغەمبەرلەرگە قارشى چىقىش ئېغىر ئاقىۋەتكە گىرىپتار قىلىدۇ. ئۇلارنى يالغانچىغا چىقارغانلار دائىم ھالەك بولىدۇ.

﴿ئى قەۋمىم! سىلەرنىڭ ماڭا قارشى تۇرغانلىقىڭلار سىلەرنى نۇھنىڭ قەۋمى ياكى ھۇدنىڭ قەۋمى ۋە ياكى سالىھنىڭ قەۋمى دۇچار بولغان ئازابقا دۇچار قىلمىسۇن. لۇت قەۋمى (نىڭ دىيارى) سىلەر (نىڭ جايىڭلار) دىن يىراق ئەمەس، پەرۋەردىگارنىڭلاردىن مەغپىرەت تەلەپ قىلىڭلار، ئاندىن ئۇنىڭغا تەۋبە قىلىڭلار، مېنىڭ پەرۋەردىگارىم (تەۋبە قىلغۇچىلارغا) ھەقىقەتەن مەرھەمەتلىكتۇر، (ئۇلارنى) دوست تۇتقۇچىدۇر﴾.

پەيغەمبەر ئۇلارنى ئاللاھقا دەۋەت قىلىپ، ئىسلاھ مېتودىنى ئوتتۇرىغا قويغان، جاھىللىق قىلىشنى چەكلىگەندىن ۋە ئۆزلىرىدىن ئىلگىرى ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ ھالەك بولغانلىقى بىلەن قورقۇتقاندىن كېيىن، ئۇلارغا تەۋبە - ئىستىغفار ئىشكىنى كەڭ ئاچتى ۋە ئۇلارنى سىپايلىق بىلەن ناھايىتى مەرھەمەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھقا يۈزلەندۈردى.

شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، شۇئەيبنىڭ قەۋمى ئۆزلىرىگە ئازابنى تاللىۋالغانىدى. ئۇلارنىڭ قەلبلىرىنىڭ قاتتىقلىقى، ھارام تاپاۋەتكە ئامراقلىقى، شۇ ۋاقىتتىكى تۈزۈملىرىنى ياقىتۇرۇشلىرى ۋە شۇئەيبكە قەتئىي قارشى چىقىشلىرى قاتارلىقلار كاپىرلارنىڭ شۇئەيب ئەلەيھىسسالامغا تىلى بىلەن تۆۋەندىكىدەك جاۋاب بېرىشكە ئېلىپ كەلدى:

﴿ئۇلار: «ئى شۇئەيب! بىز سېنىڭ ئېيتقانلىرىڭنىڭ نۇرغۇنىنى چۈشەنمەيمىز﴾

دېدى.

سېنىڭ نېمە دېگەنلىكىڭنى چۈشەنەلمىدۇق. بىز سەندىن بىزار بولىدۇق. سەن چۈشىنىكسىز نەرسىلەرنى سۆزلەۋاتسەن.

﴿بىز ئەلۋەتتە سېنى ئارىمىزدا كۈچسىز ئادەم دەپ قارايمىز﴾.

ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقانلار يوقسۇل ۋە چارسىز، ئاجىز كىشىلەر ھېسابلىناتتى. بايلار، يۇقىرى تەبىقىلىكلەر ۋە ئۇلارنىڭ قوللىغۇچىلىرى شۇئەيبكە قارشى چىققانىدى. شۇئەيبنىڭ دەۋىتىنى ئۆز كۆڭلىدىكىدەك ئەمەلگە ئاشۇرۇشى ئۈچۈن ئىنسانىي قاراش بويىچە يېتەرلىك كۈچى يوق ئىدى. شۇڭا ئۇ زەئىپ، كۈچسىز دەپ قارىلاتتى.

﴿سېنىڭ قەۋم - قېرىنداشلىرىڭ بولمىغاندا ئىدى، بىز سېنى چوقۇم تاش - كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرەتتۇق﴾.

ئەگەر يېقىنلىرىڭ، قەۋمىڭ ۋە ساڭا ئەگەشكەنلەر بولمىسا ئىدى. بىر ئازگال كولاپ، سېنى چالما - كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرەتتۇق.

﴿سەن بىزگە ئەتىۋارلىق ئەمەسسەن﴾ دېدى.

سۈرە ھۇد 89 - 90 - ئايەتلەر.
سۈرە ھۇد 91 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ھۇد 91 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ھۇد 91 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ھۇد 91 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

قەۋم ئۇنى مازاق قىلىشتىن توختاپ، ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى. شۇئەيب ئۇلارنىڭ ئەخمىقانه مازاقلرىغا قارشى دەلىل كەلتۈرگەندى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلارمۇ سۆز شەكلىنى ئۆزگەرتتى. ئۇنىڭ نېمە دېگەنلىكىنى چۈشەنمىگەنلىكىنى، ئۇنى كۈچسىز ۋە پېقىر دەپ قارايدىغانلىقىنى، ئەگەر ئۇنىڭ تۇغقانلىرىدىن قورقمىسا ياكى ئۇنىڭ قۇغقانلىرى ئۆزلىرىگە بېسىم ئىشلەتمىسە، ئۇنى ئۆلتۈرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇنىڭدىن بىزار بولغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرىغا مۇناسىۋەتلىك سەۋەبلەر بولمىسا، ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتتى.

شۇئەيب ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلدى.

ئۇلارنىڭ ئۆزىگە قىلغان يامانلىقىنى كەچۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئەقىللىرىنى ئويغىتىشنى مەقسەت قىلغان بىر سوئال سورىدى:

﴿ئى قەۋمىم! مېنىڭ قەۋم قېرىنداشلىرىم سىلەرگە ئاللاھ دىنىمۇ ئەتىۋارلىقمۇ؟﴾

بۇنى بۇلارنىڭ ئۇنداق تەسەۋۋۇر قىلىشى ئەقىلغا ئۇيغۇنمۇ؟ ئەسلى ئۇلار كائىناتقا ھاكىم بولغان ھەقىقىي كۈچ - قۇۋۋەت ئىگىسىنى تونمايتتى. ئەزىز (كۈچلۈك) بولغان پەقەت ئاللاھ دۇر. قۇۋۋەتلىك بولغانمۇ ئۇدۇر. ئۇلار بۇنى بىلىشى لازىم ئىدى، كائىناتتا ئاللاھ تىن باشقىسىغا ئەھمىيەت بەرمەسلىكى، ئاللاھ تىن باشقىسىدىن قورقماسلىقى ۋە ئاللاھ تىن باشقىسىنىڭ كۈچىنى ئويلماسلىق لازىم ئىدى. چۈنكى ئاللاھ ئىنساننىڭ ئۈستىدە تىزگىنلەپ تۇرغۇچىدۇر.

قەۋمى شۇئەيبتىن بىزار بولۇشقا باشلىغانىدى. قەۋمنىڭ تەكەببۇر چوڭلىرى توپلىنىپ مۇنداق دېيىشتى:

﴿ئى شۇئەيب! سېنى چوقۇم ئەگەشكۈچىلىرىڭ (يەنى ساڭا ئىمان ئېيتقانلار) بىلەن قوشۇپ شەھىرىمىزدىن ھەيدەپ چىقىرىمىز، ياكى چوقۇم بىزنىڭ دىنىمىزغا قايتىشىڭلار كېرەك﴾ دېدى.

ئۇلار يېڭى بىر تەھدىت يولغا كىردى. ئاۋۋال ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇشتى، مانا ئەمدى شەھىرىدىن قوغلىماقچى بولۇشتى، ئۇنى قوغلىنىش ياكى ئۆز دىنلىرىغا يەنى دەرەخ ۋە ئوت - چۆپلەرگە چوقۇنىدىغان دىنغا قايتىشتىن بىرنى تاللىۋېلىشقا مەجبۇرلىدى.

شۇئەيب ئۇلارنىڭ دىنلىرىغا قايتىش مەسلىسىنىڭ، ئۆزلىرى ئارىسىدا يۈز بەرگەن تالاش - تارتىشتىكى مەسلىلەر ئارىسىدا بولمىغان بىر مەسلى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. ئاللاھ ئۇنى ئۇلارنىڭ دىنىدىن قۇتۇلدۇرغان تۇرسا، ئۇ يەنە نېمە ئۈچۈن ئۇ دىنغا قايتسۇن؟ ئۇ ئۆزى ئۇلارنى تەۋھىدكە چاقىرىۋاتسا، ئۇلار قانداق قىلىپ ئۇنى شېرىك ئەقىدىگە ۋە ئىنكار قىلىشقا چاقىرايىدۇ؟ ئۇلار نېمە ئۈچۈن ئوخشاش مۇئامىلىدە بولمايدۇ؟ ئۇ ئۇلارغا

مۇلايىم ۋە ئىللىق مۇئامىلە قىلغان تۇرۇپ، ئۇلار نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭغا قوپاللىق بىلەن تەھدىت قىلىدۇ؟

شۇئەيب بىلەن قەۋمى ئارىسىدىكى تالاش - تارتىش داۋاملاشتى. شۇئەيبمۇ يۇرت چوڭلىرى ۋە كاتتىلارغا بولغان دەۋىتىنى قەتئىي داۋاملاشتۇردى. ئەمما ئۇلاردىن ئۈمىدى ئۈزۈلگەنلىكى ئوچۇق كۆرۈنمەكتە ئىدى. ئۇلار ئاللاھ دىن يۈز ئۆرۈگەندى، ئۇنى تەرك ئەتكەندى:

﴿شۇئەيب ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! مېنىڭ قەۋم قېرىنداشلىرىم سىلەرگە ئاللاھ دىنىمۇ ئەتىۋارلىقمۇ؟ سىلەر ئاللاھنى ئارقاڭلارغا چۆرۈۋەتتىڭلار (يەنى ئاللاھقا ئىتائەت قىلمىدىڭلار ۋە ئاللاھنى ئۇلۇغلىمىدىڭلار)، پەرۋەردىگارىم سىلەرنىڭ قىلمىشلىرىڭلاردىن ئەلۋەتتە تولۇق خەۋەرداردۇر. ئى قەۋمىم! سىلەر ئۆز يولۇڭلار بويىچە ھەرىكەت قىلىڭلار، مەنمۇ ئەلۋەتتە ئۆز يولۇم بويىچە ھەرىكەت قىلاي! ئۇزاققا قالماي كىمنىڭ رەسۋا قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدىغانلىقى ۋە كىمنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىنى بىلىسىلەر، (ئىشىڭلارنىڭ ئاقۇبتىنى) كۈتۈڭلار! شۈبھىسىزكى، مەنمۇ سىلەر بىلەن بىللە كۈتمەن»﴾.

شۇئەيب ئۇلاردىن ۋاز كەچتى. ئۇلار ئاللاھنى تەرك ئەتتى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلدى، ئۇنىڭغا سېھىرلەنگەن ۋە يالغانچى دەپ قارا چاپلىدى.

ھەممەيلىن ئۆز ھالىغا قارىسۇن! ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىنى كۈتسۇن! ئۇلار قايتىدىن ھەرىكەتلىنىپ ئۇنىڭغا قارشى چىقىشقا ئۇرۇندى.

ئەگەر ئۇ راست سۆزلىگەنچە بولسا، ئاسماننىڭ بىر پارچىسىنى ئۈستىلىرىگە چۈشۈرۈشنى تەلەپ قىلدى.

ئۇنىڭدىن ئاللاھنىڭ ئازابىنىڭ كېلىشىنى تەلەپ قىلىشتى.

قېنى؟ قېنى؟ ئازاب نېمە ئۈچۈن كەلمەيدۇ؟

ئۇلار ئۇنى مەسخىرە قىلىشتى، شۇئەيب ئاللاھنىڭ ئەمرىنى كۈتمەكتە ئىدى.

ئاللاھ ئۇنىڭغا مۇسۇلمانلارنى ئېلىپ شەھەردىن چىقىپ كېتىشىنى بۇيرىدى. شۇئەيب شەھەردىن چىقتى. ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئەمرى كەلدى.

﴿بىزنىڭ (ئۇلارنى ھالاك قىلىش) پەرمانىمىز چۈشكەن چاغدا، شۇئەيبنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىمان ئېيتقانلارنى مەرھەمەت قىلىپ قۇتۇلدۇردۇق، (ئۆزلىرىگە) زۇلۇم قىلغانلارغا قاتتىق ئاۋاز (دىن پەيدا بولغان زىلزىلە) يۈزلەندى، ئۇلار ئۆز ئۆيلىرىدە ئولتۇرغان پېتى قېتىپ قالدى﴾.

بۇ بىر قاتتىق ئاۋاز...

ئۇلارغا ئۈستلىرىدىكى بۇلۇتتىن كەلگەن ئاۋاز . بەلكىم ئۇلار ئۇ بۇلۇتتىن ياغدىغان يامغۇردىن خۇشال بولۇشقاندى .

ئەمما ئۇلار بىردىنلا ئۆزلىرىگە بۈيۈك بىر كۈننىڭ ، يەنى بۈيۈك بىر ئازابنىڭ كەلگەنلىكىنى بىلدى .

ئىش ئاياغلاشتى .

ئۇلارغا ئۆيلىرىدە ئولتۇرغان يەردە قاتۇرۇپ قويدىغان بىر ئاۋاز كەلدى . بۇ ئاۋاز جېنى بار ھەر قانداق مەخلۇقاتنى سوقتى . ئۇلار قىمىرلىيالمىدى ، يۈگۈرەلمىدى ، يوشۇرۇنالمىدى ، ئۆزلىرىنى قۇتۇلدۇرالمىدى .

ئولتۇرغان پېتى قاتتىق ئاۋازدىن قېتىپ قېلىشتى .

قىسسە تۈگىدى .

بەزىرىتى ئىلىياس ئەلەيھىسسالام

بەزىرىتى ئىلىياسمۇ ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىدىن بىرى ئىدى.

بەزىرىتى ئىلىياس بىلەن ئۇنىڭ قەۋمى ئارىسىدا بەئەلى ئىسىملىك بۇت سەۋەبىدىن تالاش - تارتىش چىقتى.

ئىلىياس ئۇلارنى ئاللاھقا دەۋەت قىلاتتى. ئۇلار بەئەلى دېگەن بۇتقا چوقۇنۇشنى داۋاملاشتۇرىۋەردى. قۇرئاندا دۇنيا ھاياتى ناھايىتى قىسقا مەزگىلدىن ئىبارەت دەپ بايان قىلىنىدۇ. ئۇلار قىيامەت كۈنى ئۆزلىرىنى بىردىنلا ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا كۆرىدۇ.

ئۇلۇغ ئاللاھ ساففات سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

«ئىلىياسمۇ ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلەردىندۇر. ئۆز ۋاقتىدا ئۇ قەۋمىگە ئېيتتى: «(ئاللاھ دىن) قورقماسىلەر؟ سىلەر ياراتقۇچىلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى (ئاللاھنى) تەرك ئېتىپ، بەئەلى (ناملىق بۇت) گە چوقۇنمايسىلەر؟ ئاللاھ سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر ۋە بۇرۇنقى ئاتا - بوۋاڭلارنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر» ئۇلار ئۇنى ئىنكار قىلدى. شەك - شۈبھىسىزكى، ئۇلار (ئازابقا) ھازىر قىلىنىدۇ. پەقەت ئاللاھنىڭ ئىخلاسمەن بەندىلىرى بۇنىڭدىن مۇستەسنا. كېيىنكىلەر ئىچىدە ئۇنىڭغا (يەنى ئىلىياسقا) ياخشى نام قالدۇردۇق. ئىلىياسقا (بىزدىن) سالام بولسۇن! بىز ھەقىقەتەن ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنى مۇشۇنداق مۇكاپاتلايمىز. ھەقىقەتەن ئۇ بىزنىڭ مۆمىن بەندىلىرىمىزدىندۇر».

بۇ قىسقا ئايەتلەر ئاللاھنىڭ ئىلىياسنىڭ قىسسىسى ھەققىدە زىكرى قىلغانلىرىنىڭ ھەممىسى ئىدى. ئەڭ چوڭ ئېھتىمال بىلەن شۇنى دېيەلەيمىزكى، ئىلىياس تەۋراتتا ئىلىيا ئىسمى بىلەن بايان قىلىنغان پەيغەمبەر ئىدى. بەرناپا ئىنجىلدا ئىلىيانىڭ نەسەتلىرىگە مۇناسىۋەتلىك بىر پارچە تېكىست تىلغا ئېلىنىدۇ. ئەمما بۇ تېكىست تەۋراتتا تىلغا ئېلىنمىغانىدى. بۇ پارچە چوڭقۇر ھېكمەت ۋە ھەقىقىي پاكلىقنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقى ئۈچۈن، بىزمۇ ئۇنىڭغا كىتابىمىزدىن ئورۇن بەردۇق. بۇ پارچە بەرناپا ئىنجىلنىڭ 23 - سۆزىدىن 49 - سۆزىگىچە داۋام قىلىدۇ.

تېكىست مۇنداق باشلانغانىدى:

«ئىلىيا ئاللاھنىڭ قۇلىدۇر، ئاللاھ يولىدا مېڭىشنى خالىغان ھەر كىشى ئۈچۈن شۇنداق يېزىلاتتى. ئىلىيا ئىلىم ئۆگىنىشكە بەكمۇ قىزىقاتتى، ئاللاھ دىن ئاز قورقاتتى، چۈنكى ئاللاھ دىن قورققان كىشى ئاللاھ بۇيرۇغان نەرسىدىن باشقىنى بىلمەيدىغانلىقىغا قانائەت كەلتۈرىدۇ، دەبدەبىلىك سۆزلەرنى ئۈمىد قىلغان كىشى پەقەت خاتالىقلىرىمىزنىلا ئەيىبلەيدىغان ئاللاھنى ھەرگىز ياد ئەتمەيدۇ.

اللہ دىن كۆپ ئۈمىد كۈتىدىغانلار ئۆيلىرىنىڭ ئىشىك - دېرىزىلىرىنى مەھكەم تاقىۋېتىشى لازىم. چۈنكى خوجايىن ئۇنىڭ ئۆيىنىڭ سىرتىدا بولۇشىغا رازى بولمايدۇ، ھېس - تۇيغۇلىرىغىزغا، قەلبىڭىزگە ئىگە بولۇڭ. چۈنكى ئۇ ئۆزى ياقىتۇرمايدىغان بۇ دۇنيادا، بىزنىڭ سىرتىمىزدا بولمايدۇ.

ياخشى ئەمەللەرنى قىلماقچى بولغانلار نەپسىلىرىنى باشقۇرۇشى لازىم. چۈنكى ئۇ پۈتۈن دۇنياغا پايدا، ئەمما ئۆزىگە زىيان سالسا، ئۇ كىشىگە ھېچقانداق پايدا ئېلىپ كەلمىگەن بولىدۇ.

باشقىلارغا بىر نەرسە ئۆگەتمەكچى بولغانلار باشقىلاردىن ياخشى، ئارتۇقراق بولۇشى لازىم. چۈنكى بىزدىنمۇ ئىلىمىسىز كىشىدىن ھېچنېمە ئۆگەنگىلى بولمايدۇ. ئۇنداقتا، خاتالىق ئۆتكۈزگەن كىشى ئۆزىدىنمۇ ناچار كىشى قىلغان نەسەتتى ئاڭلىسا، ئۆز خاتاسىنى قانداق تۈزىتىدۇ.

اللہ قا يېتىشنى تەلەپ قىلىدىغانلار ئىنسانلار بىلەن پاراڭلىشىشتىن قېچىش لازىم. چۈنكى مۇسا سىنا تېغىدا يالغۇز قالغاندا اللہ نى تاپتى ۋە اللہ بىلەن خۇددى قەدىناس دوستلاردەك سۆزلەشتى.

اللہ قا يېتىشنى تەلەپ قىلىدىغانلار دۇنيا ئەھلىنىڭ ئارىسىغا ھەر ئوتتۇز كۈندە بىر قېتىم چىقىشى لازىم. چۈنكى اللہ قا يېتىشنى تەلەپ قىلىدىغانلار ئالاھىدە غەيرەت كۆرسىتىپ، بىر كۈندە ئىككى يىلنىڭ ئىبادىتىنى قىلالشى مۇمكىن.

ھەر قېتىم سۆز قىلغاندا، پەقەت پۈتۈننىڭ ئۇچىغىلا قارىشى ۋە پەقەت سۆزلەشكە مەجبۇر بولغان نەرسىنىلا سۆزلىشى لازىم. تائام يېگەنلىرىدە، ھەر كۈنى، ئەتىسى ياشىيالمىدىغانلىقىنى ئويلىغان ۋە ۋاقتلىرىنى تېجىگەن ھالدا داستىخاندىن تويماي تۇرۇپ كېتىشى لازىم.

ھايۋان تېرىسىدىن تىكىلگەن بىر پارچە كىيىم يېتەرلىك بولۇشى، توپىنىڭ ئۈستىدىلا يېتىشى، ھەر كېچە ئىككى سائەتلا ئۇخلىشى، پەقەت ئۆزىنىلا ئەيىبلىشى، ئىبادىتىدە، ھەر كۈنى خۇددى ھېساب كۈنىدە تۇرۇۋاتقانداك قورقۇنۇچ ئىچىدە تۇرۇشى لازىم.

ئۇنداقتا بۇلارنى اللہ مۇسا ئارقىلىق بەرگەن شەرئەت بويىچە اللہ ئۈچۈن خىزمەت سۈپىتىدە ئورۇنلاڭلار، چۈنكى اللہ قا پەقەت مۇشۇ يول ئارقىلىق ئېرىشەلەيسىلەر، ھەر ۋاقىت، ھەر يەردە ئۆزەڭلارنى اللہ بىلەن بىللە، اللہ نىڭمۇ بىلەن بىللە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىسىلەر...»

بەرنابا ئىنجىلنىڭ ئىلىيا ھەققىدىكى نەقلى شۇنىڭ بىلەن تۈگىدى.

ئىدرىس ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ ئالەم سۈرە مەريەمدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿كتابتا (يەنى قۇرئاندا) ئىدرىس (قىسسىسى) نى بايان قىلغىن، ئۇ ھەقىقەتەن راستچىل پەيغەمبەر ئىدى. ئۇنى بىز يۇقىرى ئورۇنغا كۆتۈردۇق﴾.

ھەزرىتى ئىدرىسنىڭ قاچان ياشىغانلىقىنى، قايسى قەۋمگە پەيغەمبەر بولۇپ كەلگەنلىكىنى، ئالەمنىڭ ئۇنى قانداق يۈكسەك مەرتىۋىگە ئېرىشتۈرگەنلىكىنى بىز ئېنىق بىلمەيمىز.

رېۋايەتلەردە ھەزرىتى ئىدرىسنىڭ قەدىمكى مىسىر رېۋايەتلىرىدىكى قەھرىمان ئوزىرس ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ. ئوزىرس «ست» پارچىلىۋەتكەن بىر بۇد ئىلاھ بولۇپ، خۇتۇنى ئىزى ئۇنىڭ قايتا تىرىلىشىدا مۇھىم رول ئوينىغانمىش.

قولمىزدا ئىدرىس ھەققىدە ئىشەنچلىك ماتېرىيال مەنبەسى بولمىغاچقا، بۇ ھەقتە ئېنىق بىر مەلۇمات بېرەلمەيمىز.

بەلكى ئىدرىس مىسىرغا ئەۋەتىلىپ، مەريەم ئوغلى ئىساغا ئوخشاش ئالەم تەرىپىدىن ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كېتىلگەن بۈيۈك بىر پەيغەمبەر بولۇشى ۋە ئۇ ئاسمانغا ئېلىپ چىقىلغاندىن كېيىن قەۋمى پىتتە - پاسات ئويدۇرۇپ، رېۋايەتتىكى ئىلاھ قىلىۋالغان بولۇشى مۇمكىن، بەلكى ۋەقەلەر پۈتۈنلەي باشقا بىر خىل بولغان بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئالەمنىڭ كالىمىدا بۇ توغرىلىق ھېچقانداق ئىزاھ بېرىلمىگەن، پەقەتلا ئۇنىڭ دۇرۇس بىر پەيغەمبەر ئىكەنلىكى ۋە ئالەمنىڭ ئۇنى كاتتا بىر مەرتىۋىگە ئېرىشتۈرگەنلىكى سۆزلەنگەن.

ئىليەسەد ئەلەيھىسسالام

اللہ ئىسىملىرىنى ئاتاپ ماختىغان، ئەمما قىسسىلىرىنى بايان قىلمىغان پەيغەمبەرلەردىن بىرى - ھەزرىتى ئىليەسەد ئەلەيھىسسالامدۇر. ئۇلۇغ اللہ ساد سۇرىسىدە مۇنداق دېگەن ئىدى:

﴿ئىبادەتتە كۈچلۈك، (دىندا) بەسەرەتلىك بەندىلىرىمىز ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە يەئقۇبنى ئەسلىگىن. ئۇلارنى بىز پاك - خىسلەتلىك، ئاخىرەتنى ئەسلەپ تۇرىدىغان سەمىمىي كىشىلەر قىلدۇق. ئۇلار بىزنىڭ دەرگاھىمىزدا ھەقىقەتەن ئالاھىدە تاللانغان كىشىلەردۇر، ھەقىقەتەن ياخشى كىشىلەردۇر. ئىسمائىلنى، ئىليەسەنى ۋە زۇلكىفلنى ئەسلىگىن، (ئۇلارنىڭ) ھەممىسى ياخشىلاردىندۇر﴾ .

كۈچلۈك بىر ئېھتىمالغا قارىغاندا ئىليەسەد تەۋراتتىكى ئىليۇشەدۇر. بەرنابا ئىنجىلدە ئۇنىڭ مۆجىزە سۈپىتىدە بىر ئۆلۈكنى تىرىلدۈرگەنلىكى زىكىر قىلىندۇ.

زۇلكىفل ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ ئالەم زۇلكىفلىنى ئۆزىنىڭ مەرھەمەت دائىرىسىگە كىرگۈزگەن، ئۇنى سەۋرچان بىر قۇل (بەندە) سۈپىتىدە ماختىغان، ئىسمىنى ئىسمائىل ۋە ئىدرىسلار بىلەن بىرلىكتە زىكىر قىلغان ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم ئەنئىبىيا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەن ئىدى:

﴿ئىسمائىل، ئىدرىس ۋە زۇلكىفلارنىڭ (قىسسىسىنى بايان قىلغىن). (ئۇلارنىڭ) ھەممىسى سەۋرلىك ئىدى (يەنى ئالەم قانداق قىلشقا چىداملىق ئىدى ۋە گۇناھلار ئالدىدا ئۆزلىرىنى تۇتۇۋالاتتى)، ئۇلارنى رەھىمىتىمىز دائىرىسىگە كىرگۈزدۈك، ئۇلار ھەقىقەتەن ياخشىلاردىن ئىدى﴾.

ئىتتىشىلارغا قارىغاندا، ئۇ قەۋمىگە ئۇلار ئارىسىدا ئادالەت بىلەن ھۆكۈم چىقىرىپ، ئۇلارنىڭ ئېھتىياجلىرىنى ھەل قىلىپ بېرىش توغرىسىدا كاپالەت بەرگەنلىكى ۋە بۇنى ئورۇنلىغانلىقى ئۈچۈن زۇلكىفل (كاپالەت قىلغۇچى) دەپ ئاتالغان.

بەزى ئىلاھىي رىۋايەتلەردە (مىتولوگىيە) ئۇنىڭ ھەققىدە نۇرغۇن ھېكايىلەر توقۇلغان. ئەمما قۇرئان كەرىمدە پەقەتلا ئۇنىڭ ئىسمى زىكىر قىلىنىپ ماختالغان. لېكىن قىسسىسى بايان قىلىنمىغان بولۇپ، ھەتتا ئۇنىڭ قايسى دەۋردە پەيغەمبەر بولۇپ كەلگەنلىكىمۇ ئېنىق ئەمەس (ياكى ئۇنىڭ دىنغا دەۋەت قىلغان مۇددىتىمۇ ئېنىق ئەمەس). ئۇنىڭ قايسى قەۋمگە، قانداق ئەۋەتلىگەنلىكى ۋە قەۋمىنىڭ قانداق جاۋاب قايتۇرغانلىقى ھەققىدەمۇ ئېنىق مەلۇماتقا ئىگە ئەمەسمىز.

ياسىن سۇرىسىدە ئىسەن تىلغا ئېلىنغان پەيغەمبەرلەر

ئۇلۇغ الله ياسىن سۇرىسىدە مۇنداق دېگەن:

﴿ئۇلارغا (يەنى كۇففارلارغا) شەھەر (يەنى ئانتاكيا) ئاھالىسىنى مىسال قىلىپ كەلتۈرگەن، ئۆز ۋاقتىدا ئۇلارغا پەيغەمبەرلەر كەلگەن ئىدى. ئەينى زاماندا ئۇلارغا ئىككى پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق. ئۇلار ئۇ ئىككى پەيغەمبەرنى ئىنكار قىلدى. ئۈچىنچى پەيغەمبەرنى ئەۋەتتىم (ئۇلارغا) ياردەم قىلدۇق، پەيغەمبەرلەر (ئۇلارغا): «بىز ھەقىقەتەن (الله نىڭ) سىلەرگە (يەنى سىلەرنى ھىدايەت قىلىشقا) ئەۋەتىلگەن ئەلچىلىرىمىز» دېدى. ئۇلار: «سىلەر پەقەت بىزگە ئوخشاش ئىنسان، مېھرىبان الله ھېچ نەرسە نازىل قىلغىنى يوق، سىلەر پەقەت يالغانچىسىلەر» دېدى. ئەلچىلەر: «پەرۋەردىگارىمىز بىلىدۇكى، بىز شەك - شۈبھىسىز سىلەرگە ئەۋەتىلگەن ئەلچىلەرىمىز. بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىز پەقەت (روشن دەلىللەر بىلەن) چۈشىنىشلىك قىلىپ تەبلىغ قىلىشتۇر» دېدى. ئۇلار (ئەلچىلەرگە): «بىز سىلەردىن شۇم پال ئالدۇق. ئەگەر سىلەر (دەۋىتىڭلارنى) توختاتمىساڭلار، سىلەرنى چوقۇم تاش - كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرىمىز ۋە بىزنىڭ قاتتىق جازايىمىزغا ئۇچرايسىلەر» دېدى. ئەلچىلەر: «(كۇففارلار سەۋەبىدىن) شۇمۇلۇقۇڭلار ئۆزەڭلار بىلەن بىلىدۇر، سىلەرگە ۋەز - نەسىھەت قىلىنسا (شۇم پال ئالامسىلەر؟)، ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس (يەنى ئىش سىلەر گۇمان قىلغاندەك ئەمەس)، سىلەر (الله غا شېرىك كەلتۈرۈش بىلەن) ھەددىدىن ئاشقۇچى قەۋمىسىلەر» دېدى.﴾

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە ئۈچ پەيغەمبەرنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئالماي تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ قىسسىسىنى بايان قىلىدۇ. بۇ ئايەتلەردە قەۋملەرنىڭ ئىككى پەيغەمبەرنى ئىنكار قىلغانلىقى ۋە الله نىڭ ئۇ ئىككىسىگە ياردەمچى قىلىپ ئۈچىنچى بىر ئەلچى ئەۋەتكەنلىكى تەسۋىرلەنگەن.

خەلق ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلدى، پەيغەمبەرلەر ئۇلارغا دەلىل كەلتۈردى، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بۇ كىشىلەر تۈپەيلىدىن پالاکەتكە دۇچار بولغانلىقىنى ئېيتىپ، ئۇلارنى چالما - كېسەك قىلىدىغانلىقى، ئۆلتۈرىدىغانلىقى ۋە قاتتىق ئازابلايدىغانلىقى بىلەن تەھدىت سالدى. ئەمما پەيغەمبەرلەر بۇ تەھدىتلەردىن قورقۇپ قالماستى. قەۋمنى ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە قاتتىق زۇلۇم قىلغۇچى كىشىلەر ئىكەنلىكى بىلەن ئەيىبلىدى.

قۇرئاندا بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەھۋاللىرى كونا كونا تەسۋىرلەنگەن، پەقەت ئەلچىلەرگە ئىشەنگەن، يالغۇز جېنىغا ئۇلارغا ئىمان ئېيتقان، ئەمما يالغۇز بولسىمۇ، ئىنكارچى كۆپچىلىككە قارشى تۇرغان بىرىنىڭ ئەھۋالى زىكىر قىلىنغان.

شەھەرنىڭ ئۇ تەرىپىدىن بىر كىشى يۈگۈرگەن پېتى يېتىپ كەلدى. ئۇ، قەلبىنى ھەقىقەت دەۋىتىگە ئاچقان ھالدا كەلگەنىدى، ئۇ ئىمان ئېيتار - ئېيتىماس ئىنكارچىلار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

«شەھەرنىڭ يىراق جايىدىن بىر كىشى (يەنى ھەبىب نەجار) يۈگۈرۈپ كېلىپ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! پەيغەمبەرلەرگە ئەگىشىڭلار. توغرا يولدا بولغان، (ئىمانغا دەۋەت قىلغانلىقىغا) سىلەردىن ھەق سورىمايدىغان كىشىلەرگە ئەگىشىڭلار. مەن نېمىشقا مېنى ياراتقان ۋە سىلەر (ئۆلگەندىن كېيىن) دەرگاھقا قايتىدىغان ئالەمغا ئىبادەت قىلماي؟ مەن ئالەم دىن غەيرىنى ئىلاھ قىلىۋالدىغان بولسام، ئەگەر مېھرىبان ئالەم ماڭا بىرەر زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەكچى بولسا، ئۇلارنىڭ شاپائىتى مەندىن ھېچ نەرسىنى دەپى قىلالمايدۇ ھەمدە مېنى قۇتقۇزالمايدۇ. ئەگەر ئۇنداق بولسا (يەنى ئالەم دىن غەيرىنى ئىلاھ قىلىۋالدىغان بولسام)، مەن ھەقىقەتەن ئويۇنچۇق گۇمراھلىقتا بولىمەن. مەن ھەقىقەتەن (سىلەرنى ياراتقان) پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىمان ئېيتتىم، (ئىمانىمغا) قۇلاق سېلىڭلار (ۋە ئۇنىڭغا گۇۋاھ بولۇڭلار)»».

قۇرئاندا ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلۈش ۋە قەسى قىسقىلا بايان قىلىنغان. ئۆلتۈرۈلگەن كىشى ئاخىرقى نەپسىنى بېرىشى بىلەنلا ئۇنىڭغا ئالەم نىڭ ئەمرى كەلدى:

«قەۋمى ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا «جەننەتكە كىرگىن» دېيىلدى، ئۇ: «كاشكى قەۋمىم پەرۋەردىگارىمنىڭ ماڭا مەغپىرەت قىلغانلىقىنى ۋە مېنى ھۈرمەتلىكەردىن قىلغانلىقىنى بىلسە ئىدى» دېدى».

ئىمان ئېيتقان كىشىنىڭ قىسسىسى بايان قىلىنغاچقا، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىسىملىرى تىلغا ئېلىنمىغانىدى. ئىمان ئېيتقان كىشىنىڭ ئىسمىمۇ بېرىلمىگەندى.

ئۇنىڭ ئىسمى بىز ئۈچۈن مۇھىم ئەمەس. مۇھىمى بولۇپ ئۆتكەن ۋە قەدۇر. ئۇ ئالەم نىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئىشەنگەنلىكى ئۈچۈن ئۇنىڭغا: جەننەتكە كىرگىن! - دېيىلدى.

مەيلى ئۇ ئازابلانغان ياكى ئۆلتۈرۈلگەن بولسۇن... بۇ ئاخىرقى ھېسابتا ھېچنىمىگە ئەرزىمەيتتى. ئۇنىڭ دەرھال ئىمان ئېيتقانلىقىنى ئېلان قىلىشى، ئۇنىڭ جەننەتكە كىرىشىگە ئەرزىيدىغان ئىش ئىدى. شۇڭا ئۇ باشقىلار تەرىپىدىن دەرھاللا ئۆلتۈرۈۋېتىلدى.

«مەن ھەقىقەتەن (سىلەرنى ياراتقان) پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىمان ئېيتتىم، (ئىمانىمغا) قۇلاق سېلىڭلار (ۋە ئۇنىڭغا گۇۋاھ بولۇڭلار)» (قەۋمى ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا «جەننەتكە كىرگىن» دېيىلدى)».

سۈرە ياسىنى 20 - 25 - ئايەتكىچە.
سۈرە ياسىنى 26 - 27 - ئايەتلەر.
سۈرە ياسىنى 25 - 26 - ئايەتلەر.

ئەيىۋب ئەلەيھىسسالام

ئىنسانلار بەكمۇ سەۋرچان كىشىلەرنى: «ئەيىۋبتەك سەۋرچان» دېيىشىدۇ. ئەيىۋب ھەر تىل، ھەر دىن ۋە ھەر مەدەنىيەتتە سەۋر - تاقەتنىڭ ئورنىكى بولغانىدى.

ئۇلۇغ ئالەم بەندىسى ئەيىۋبىنى قۇرئاندا مۇنداق ماختىغانىدى:

﴿بىز ئەيىۋبىنى ھەقىقەتەن سەۋرچان بايقىدۇق، ئۇ نېمىدېگەن ئوبدان بەندە! ھەقىقەتەن ئۇ (ئالەمغا) تەۋبە بىلەن يۈزلەنگۈچىدۇر﴾.

ئەيىۋب زىكىر قىلىش، شۈكۈر قىلىش ۋە سەۋر قىلىش ئارقىلىق داۋاملىق ئالەمغا يۈزلەنگەن. سەۋر قىلىشى ئۇنىڭ قۇتۇلۇش سەۋەبى ۋە ئالەمنىڭ ئۇنى ماختىشىنىڭ ھېكمىتى ئىدى.

قۇرئاندا ئۇنىڭ نېمە كېسەلگە گىرىپتار بولغانلىقى بايان قىلىنمايدۇ. ئەپسانىلەردە ئۇنىڭ كېسەلى ھەققىدە بىر مۇنچە رىۋايەتلەر بار. ئۇنىڭ ئىنسانلار سەسكىنىدىغان ۋە ئۇنىڭدىن قېچىشىغا سەۋەب بولغان بىر خىل تېرە كېسەلگە گىرىپتار بولغانلىقىمۇ رىۋايەت قىلىنىدۇ.

تەۋراتنىڭ ئەيىۋب ھەققىدىكى قىسسىسىدە مۇنداق يېزىلغان:

شەيتان رەببىنىڭ ھۇزۇرىدىن چىقتى ۋە ئەيىۋبنىڭ بەدىنىنى يارا - يىرىك بىلەن تولدۇرۇۋەتتى (3 - بەت).

شۇ قىسسىدە يەنە ئەيىۋب ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى بايان قىلىنىدۇ: چۈنكى ئۇ نېنىمغا ئوخشاش ماڭا ۋاپىسىراش كېلىدۇ. نەپسىم سۈدەك تۈكۈلىدۇ.

ئۆز ھاياتىدىن نەپىرە تەلەندىم. دەرتلىرىمنى ھاقارەتلىدىم. كۆڭۈم ئازابى ئىچىدە سۆزلەۋاتىمەن (10 - بەت).

بۇلارنىڭ ھەممىسىنى توغرا دەپ قوبۇل قىلمايمىز. بۇلارنى شائىرلارنىڭ ئۇنىڭ تىلى ئارقىلىق بايان قىلغان ۋە ئۇلارنىڭ ئۇنىڭ ھېس - تۇيغۇلىرىنى تەرىپلىگەندە، سەل ئاشۇرۇۋەتكەن بىر خىل سەنئەت ئەسەرلىرى دەپ قوبۇل قىلىمىز.

مەن يىغلىسام، كۆز ياشلىرىم نۇھنىڭ توپانىدەك ئاقىدۇ، ئىبراھىمنىڭ ئاتەشى مېنىڭ قەلبىمنىڭ ئاتەشىگە ئوخشايدۇ. ئىغرىمىغان بولسام، كۆز ياشلىرىم مېنى بوغۇپ قوياتتى. كۆز ياشلىرىم بولمىغان بولسا، ئالغان ھەر بىر نەپسىم مېنى كۆيدۈرۈۋەتكەن بولاتتى.

يۇقىرىدىكى ئىككى بېيتتا ئىبنۇل فارىد تۇيغۇلىرىنى ئاڭلاتماقتا.

ئۇ، كۆز ياشلىرىنىڭ نۇھنىڭ توپاندىمۇ كۆپ ياكى شۇنچىلىك ئىكەنلىكىنى بايان قىلماقتا. يەنە ئۇنىڭ ھەۋسىنىڭ ئاتەشى ئىبراھىم تاشلانغان ئاتەشكە ئوخشىتىلماقتا.

مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى ھەقىقەتلەر بايدا ئېتىبارغا ئېلىنمايدىغان ئەدەبىيات ۋە سەنئەت قارىشىدىن باشقا قىممىتى بولمىغان، ئوقۇرمەنلەرنى سېھىرلەش ئۈچۈن قوللىنىلىدىغان بىر خىل سەنئەت شەكلىدىن ئىبارەتتۇر، خالاس.

تەۋراتنىڭ تەسۋىرىگە قاراڭ:

شەيتان رەببىنىڭ ھۇزۇرىدىن چىقتى.

بىز مۇسۇلمانلار: «ئەلەيھىسسالامنى ياراتقان چاغدىلا، شەيتاننى ھۇزۇرىدىن چىقىرىۋەتكەن» دەپ بىلىمىز.

ئەجىبا، شەيتان قاچانلاردا ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىغا قايتىپ بېرىۋالغاندۇ؟!

بىزنىڭ ئالدىمىزدا تۇرغىنى ماددىي ھەقىقەت ئەمەس، بەلكى بىر ئەدەبىي تەسۋىردىن ئىبارەتتۇر.

ئەييۇبنىڭ كېسىلى نېمە؟ ئۇنىڭ قىسسىسى قانداق ئىدى؟

تۆۋەندىكىلەر ئەييۇبنىڭ كېسىلى ۋە ئۇنىڭ سەۋر قىلغانلىقى ھەققىدىكى ئەڭ مەشھۇر رىۋايەتلەردۇر.

پەرىشتىلەر مەخلۇقات ۋە ئۇلارنىڭ ئىبادەتلىرى ھەققىدە ئۆزئارا پاراڭلاشتى. ئۇلاردىن بىرى:

- پۈتۈن يەر يۈزىدە ئەييۇبىنىمۇ ياخشى بىرى يوقتۇر. ئۇ، ئەڭ ئىمانلىق، ئاللاھقا ئەڭ كۆپ ئىبادەت قىلىدىغان، نېمەتلەرگە ئەڭ كۆپ شۈكرى قىلىدىغان ۋە ئۇنىڭغا كۆپ دۇئا قىلىدىغان مۆئمىندۇر.

شەيتان قىلىنغان بۇ گەپلەرنى ئاڭلىدى. قىلىنغان سۆزلەر ئۇنى بىئارام قىلمىغانىدى. ئۇ ئەييۇبىنى ئازدۇرۇش مەقسىتىدە دەرھال ئۇنىڭ يېنىغا ئۇچتى. لېكىن ئەييۇب بىر پەيغەمبەر ئىدى. ئۇنىڭ قەلبى ئاللاھقا مەھكەم باغلانغان ۋە ئۇنىڭ سۆيگۈسى بىلەن تولغانىدى. شەيتاننىڭ ئۇنىڭغا كۈچى يەتمەيتتى. شەيتان ئەييۇبىنى ئازدۇرۇشتىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ، ئاللاھقا مۇنداق دېدى:

«ئى ئاللاھ! ساڭا ئىبادەت قىلىۋاتقان ۋە ئۇلۇغلاۋاتقان بەندەڭ ئەييۇب ساڭا سېنى ياخشى كۆرگەنلىكىدىن ئەمەس، بەلكى پەقەت بەزى غايىلىرى ئۈچۈن ئىبادەت قىلىدۇ.

يەنى سەن ئۇنىڭغا مال - بايلىق ۋە ئوغۇللارنى بەرگەنلىكىڭ ئۈچۈن ساڭا ئىبادەت قىلىۋاتىدۇ. ئۇ سېنىڭ ئۇنىڭ مال - مۈلكىنى ۋە بالىلىرىنى قوغدىشىڭنى ئۈمىد قىلىدۇ. ئۇنىڭ ساڭا بۇنچە ئىبادەت قىلىشىنىڭ سەۋەبى سېنىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن ئۈنچە نېمىتىڭ ئۈچۈندۇر. ئۇ بۇلارنىڭ يوقاپ كېتىشىدىن قورقىدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ ئىبادىتى ئارزۇ ۋە

قورقۇنچ ئۈچۈندۇر. ئۇنىڭ ئىبادىتىغا ئارزۇ ۋە قورقۇنچ ئارىلىشىپ كەتكەن. بۇ، سەمىمىي ئىبادەت ۋە سەمىمىي سۆيگۈ ئەمەس» .

رىۋايەتتە مۇنداق دېيىلگەن:

«ئۇلۇغ اللە ئىبلىسقا: ئەييۇب ئىماندا سەمىمىي، مۆئمىن بىر بەندىدۇر. ئۇنىڭ ئىمانى بىر پارچە چوغ بولۇپ، ئۇنىڭ سەۋر تاقىتى ئەڭ ئۇلۇغ ئۈلگىدۇر. ئۇنىڭ مال - مۈلۈكىنى ساڭا بەردىم. ئۇلارنى خالىغىنىڭچە تەسەرۈپ قىلغىن. ئاندىن نەتىجىگە قارا!» دەيدۇ.

شۇنىڭ بىلەن شەيتانلار ھەرىكەتلىنىپ ئەييۇبنىڭ يەر - زېمىنى، مال - مۈلكى، ئاشلىق - زىرائىتى ۋە نېمەتلىرىنى ۋەيران قىلىۋېتىشتى. ئەييۇب بىردىنلا مال - دۇنيا ئىگىسىدىن ھېچنېمىسى بولمىغان يوقسۇلغا ئايلاندى. شەيتان ئەييۇبنىڭ نېمە قىلىدىغانلىقىنى كۆزىتىشكە باشلىدى. ئەييۇب مۇنداق دەدى: - اللە ئۇلارنى ماڭا ئارىيەتكە بەرگەندى قايىتۇرۇۋالدى. ئۇلار مەندىكى ئامانەت ئىدى. ئۇلاردىن ئۇزۇن مەزگىل پايدىلاندىم. بىزگە شۇنچە نېمەتلىرىنى بەرگەنلىكى ئۈچۈن اللە قاھەمدى ئېيتىمىز. بۈگۈن ئۇلارنى قايىتۇرۇۋالدى. بەرگەندە، ئالغاندا، خۇشاللىقتا، ئازابتا، پايدىلىق ۋاقىتتا، زىيانلىق ۋاقىتتا اللە غاھەمدى ئېيتىمىز. ئۇ مۈلۈكنىڭ ئىگىسىدۇر. مۈلۈكىنى خالىغان كىشىگە بېرىدۇ. خالىغىنىدىن قايىتۇرۇۋالىدۇ. خالىغان كىشىنى ئەزىز، خالىغىنىنى خار قىلىدۇ.

ئاندىن ئەييۇب سەجدە قىلدى. شەيتان مات بولۇپ ھەيرانلىق ئىچىدە قالدى ۋە اللە نىڭ يېنىغا قايتىپ، مۇنداق دەدى:

- ئى اللە! ئەييۇبنىڭ نېمەتكە ھەمدى ئېيتىش، بالا - قازاغا سەۋر قىلىش بىلەن كۈتۈۋالغىنىغا قارىغاندا، ئۇ بالىلىرىغا ئىشىنىۋاتقان ئوخشايدۇ. ئۇ بالىلىرىنىڭ ياردىمىگە تايىنىپ ماللىرىنى قايىتۇرۇۋېلىشنى ئويلاۋاتىدۇ.

رىۋايەتتە يەنە مۇنداق دېيىلگەندى:

اللە ئەييۇبنىڭ بالىلىرىنى شەيتاننىڭ ئىلىكىگە بەردى. شەيتان ئۆيىنى ئۇلارنىڭ ئۈستىگىلا باستۇرۇپ، ھەممىسىنى ئۆلتۈرۈۋەتتى.

بۇ قېتىم ئەييۇب رەببىگە مۇنداق دۇئا قىلدى:

- اللە بەرگەندى، يەنە اللە ئالدى. بەرگەندە، ئالغىنىدا، ئازابتا، خۇشاللىقتا، پايدىدا ۋە زىياندا يەنىلا اللە قاھەمدى ئېيتىمەن.

ئاندىن ئەييۇب سەجدە قىلدى.

شەيتان يەنە بىر قېتىم مات بولۇپ ھەيرانلىق ئىچىدە قالدى ۋە اللە نىڭ قېشىغا بېرىپ، اللە قا:

- چۈنكى ئەييۇبىنىڭ تېنى سالامەت بولغانلىقى ئۈچۈن داۋاملىق سەۋر قىلىۋاتىدۇ.
 - ئى اللہ! ئەگەر مېنى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى بىئارام قىلىشقا بۇيرۇساڭ، ئۇ سەۋر قىلىشتىن ۋاز كەچكەن بولاتتى، - دېدى.
 يەنە رىۋايەتلەرگە ئاساسلانغاندا:

ئۇلۇغ اللہ شەيتاننىڭ ئەييۇبىنىڭ ۋۇجۇدىدا خالىغانچە ھەرىكەت قىلىشىغا رۇخسەت قىلدى. شەيتان ئەييۇبىنىڭ ۋۇجۇدىنى ئۆتمە - تۆشۈك قىلىۋەتتى. ئەييۇب بەدىنى يىرىغلاپ پارچە - پارچە چۈشۈپ كېتىدىغان بىر خىل تېرە كېسىلىگە گىرىپتار بولدى. ئۇرۇق - تۇغقان، دوست - بۇرادەرلىرى ئۇنى تاشلاپ كېتىشتى. ئۇنىڭ يېنىدا پەقەت ئاياللا قالغانىدى.

ئەييۇب سەۋر قىلىش ۋە اللہ قا شۈكرى ئېيتىشنى داۋاملاشتۇردى. سالامەت ئۆتكەن كۈنلىرى ئۈچۈن اللہ قا ھەمدى ئېيتتى. شۇنداقلا، اللہ قا كېسەل بالاسى ئۈچۈنمۇ ھەمدى ئېيتتى. ھەر ئىككى ھال ئۇنىڭ خاراكتېرىنى ئۆزگەرتىمىگەندى.

شەيتان ئاچچىقىدىن يېرىلىپ كېتەيلا دەپ قالدى. نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالغانىدى. ئاخىرى بولماي، شەيتانلار ئارىسىدىكى مەسلىھەتچىلىرىنى بىر يەرگە يىغىپ، ئۇلارغا ئۆزى بىلەن ئەييۇب ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنى سۆزلەپ بەردى. ئەييۇبىنى ئازدۇرۇش ياكى سەۋر - تاقىتىدىن، شۈكۈر - قانائىتىدىن ۋاز كەچتۈرۈۋىشتىكى ئۈمىدسىزلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ بۇ ھەقتە قانداق پىكرى بارلىقىنى سورىدى.

شەيتانلاردىن بىرى مۇنداق دېدى:

- سەن ئىنسانىيەتنىڭ ئاتىسى بولغان ئادەمنى جەننەتتىن چىقارغاندا، ئۇنىڭغا قايسى تەرەپتىن يېقىنلاشقاندىك؟

ئىبلىس: ئاھ... سەن ھاۋۋانى كۆزدە تۇتۇۋاتسەن، - دېدى.

ئىبلىسنىڭ ئەقلىگە (ئەقلى بولسا) يېڭى بىر پىكىر كەلدى. ئۇ ئەييۇبىنىڭ ئايالىنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇنىڭ قەلبىنى ئۈمىدسىزلىك بىلەن تولدۇردى. ئايال ئەييۇبىنىڭ يېنىغا كېلىپ مۇنداق دېدى: اللہ بۇ ئازابنى قاچان سەندىن كۆتۈرۈۋېتىدۇ؟ ماللىرىڭ، تۇغقانلىرىڭ، دوستلىرىڭ قېنى؟ ياشلىقىڭ قېنى؟ ئۇ كۈچتۈڭگۈر ھالىڭ قېنى؟

ئەييۇب ئايالىغا: شەيتان سېنى ئازدۇرۇپتۇ. سەن ئۆزەڭنى يوقىتىپ قويغان كۈچۈڭ ۋە ئۆلۈپ كەتكەن بالاڭ ئۈچۈن ھەسرەت چەكتىڭمۇ؟ - دېدى.

ئايالى: نېمە ئۈچۈن اللہ نىڭ ساڭا شىپا بېرىشى، ئۈستۈڭدىن بالانى كۆتۈرۈۋېتىشى ۋە دەرت - ئەلىمىڭنىڭ تۈگىشى ئۈچۈن دۇئا قىلمايسەن؟ - دەپ سورىدى.

ئەييۇب: راھەت - پاراغەتتە نەچچە يىل ياشىدۇق؟

ئايالى : 80 يىل .

ئەييۇب: بۇ بالاغا مۇپتىلا بولغىلى نەچچە يىل بولدى؟

ئايالى: يەتتە يىل بولدى .

ئەييۇب: اللہ دىن مەندىن بۇ بالانى كۆتۈرۈۋېتىشى ئۈچۈن دۇئا قىلىشقا خىجىل بولۇۋاتىمەن . بالا - قازا ئىچىدە ، راھەت - پاراغەت ئىچىدە ياشىغاندەك ئۇزۇن ياشىمىدىم . سېنىڭ ئىمانىڭ سۇسلىشىپ كەتتى . اللہ نىڭ تەقدىرىگە ۋاپىسىدىك ، ئەگەر ئەھۋالىم ياخشىلىنىپ ، بۇرۇنقى كۈچۈمگە كېلەلسەم ، سېنى 100 دەررە ئۇرمايدىغان بولسام . بۈگۈندىن ئېتىبارەن سېنىڭ قولۇڭدىن بىر نەرسە يېيىش - ئىچىش ماڭا ھارام بولسۇن! سېنى ھېچقانداق ئىشقا بۇيرىمايمەن . يېنىمدىن يوقال! - دېدى .

ئايالى كەتتى ، ئەييۇب يەنە سەۋر قىلغان ھالدا يالغۇز قالدى . ئۇ ، تاغلارمۇ چىدىيالمايدىغان ئېغىر ئازابقا چىداۋاتاتتى . ئاخىرى ئەييۇب زېرىكىنىدىن ياكى ئاچچىقىدىن ئەمەس ، بەلكى مەرھەمەت تەلەپ قىلغان ھالدا اللہ قا دۇئا قىلدى . اللہ دىن ئۆزىگە شىپالىق بېرىشىنى تەلەپ قىلدى . اللہ مۇ ئۇنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى .

...

مانا بۇ ، ھەزرىتى ئەييۇبنىڭ بېشىغا كەلگەن بالا ۋە ئۇنىڭ سەۋر قىلغانلىقى ھەققىدىكى ئەڭ مەشھۇر رىۋايەتتۇر . بۇنىڭمۇ ئويىدۇرما ئىكەنلىكىگە ئىشىنىمىز . چۈنكى بۇ ، ئەييۇبنىڭ كېسلى ھەققىدە تەۋراتتا يېزىلغان تېكىست بىلەن ئوخشاش .

شۇنداقلا ، ئۇ كونا رىۋايەتلەردە بايان قىلىنغاندەك ، ئۇنىڭ كېسلىنىڭ كىشىلەر نەپەرەتلەندۈرىدىغان كېسەل ئىكەنلىكىنىمۇ قوبۇل قىلمايمىز . چۈنكى بۇ ، پەيغەمبەرلىك ماقامغا توغرا كەلمەيدىغان بىر ئىش . بىزنىڭ قەتئىي توغرا دەپ قوبۇل قىلالايدىغانلىرىمىز پەقەت قۇرئاندا بايان قىلىنغانلىرىدىن ئىبارەت . پەقەت ئۇ ، ئالدى ۋە ئارقىسىدىن ھېچقانداق باتىل يېقىنلىشالمايدىغان ھەقىقەتتۇر .

ئۇلۇغ اللہ مۇنداق دېگەندى:

﴿ئەييۇبنىڭ قىسسىسى بايان قىلغىن﴾ . ئۆز ۋاقتىدا ئۇ پەرۋەردىگارىغا : «ھەقىقەتەن مېنى بالا (يەنى قاتتىق كېسەل) ئورنىۋالدى ، سەن ئەڭ مەرھەمەتلىكسەن» دەپ دۇئا قىلدى . ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلدۇق ، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن بالانى كۆتۈرۈۋەتتۇق ، ئۇنىڭغا رەھىم قىلغانلىقىمىز ، ئىبادەت قىلغۇچىلارغا ئىبەرەت قىلغانلىقىمىز ئۈچۈن ، ئۇنىڭغا ئائىلىسىنى ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش بىر باراۋەرنى زىيادە ئاتا قىلدۇق (يەنى ئۇنىڭ ئۆلگەن بالىلىرىنىڭ ۋە يوقالغان ماللىرىنىڭ ئورنىغا بىر ھەسسە كۆپ بالا ، بىر ھەسسە كۆپ مال بەردۇق) .

يۇقىرىقىلاردىن ئەييۇبنىڭ ئاللاھنىڭ سالىھ بەندىلىرىدىن بىرى ئىكەنلىكىنى بىلىۋالالايمىز. ئاللاھ ئۇنى ئۇنىڭ مېلى، ئائىلىسى ۋە بەدىنى بىلەن سىندى. مېلى يوقالدى، ئۇ بايلارنىڭ ئەڭ بېيى ئىدى. بىردىنلا پېقىرغا ئايلاندى. ئائىلىسىنى يوقىتىپ قويدى ۋە يالغۇزلۇقنىڭ تەمىنى تېتىشقا باشلىدى. ۋۇجۇدى ئېغىر ئازابقا مۇپتىلا بولدى. يامان كېسەلگە گىرىپتار بولدى. ئەمما ئۇ بۇلارنىڭ ھەممىسىگە سەۋر قىلدى ۋە ھەمدى ئېيتتى.

كېسەلى ۋە دەرت - ئەلىمى ھېچ تۈگىمىگەچكە ھەممەيلەن ئۇنى تاشلاپ كېتىشتى. ئۇ پۈتۈن كۈنلىرىنى كېسەل، ئازاب ۋە يالغۇزلۇق دەردە ئۆتكۈزدى.

ئۇنىڭ ھاياتىنى كېسەللىك، ئازاب ۋە يالغۇزلۇقتىن ئىبارەت ئۈچ نۇقتىغا يىغىنچاقلاشقا بولىدۇ. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ سەۋر قىلىشنى ئۇنۇتمىدى. ئۇنىڭ سەۋر - تاقىتى ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن ئازاب - ئوقۇبەتنى يېڭىپ چۈشتى.

بىر كۈنى ئۇنىڭغا شەيتانى پىكىردىن بىرى كەلدى. بۇ پىكىر ئۇنىڭ زېھنىدە قۇتاراشقا باشلىدى ۋە ئۇنىڭغا مۇنداق دەيدى:

ئى ئەييۇب! سەن مەندىن يىراق تۇرغانلىقىنىڭ ئۈچۈن بۇ ئازاب - ئوقۇبەتكە دۇچار بولدۇڭ. بۇ سەۋر ئىدىن بىر كۈن بولسىمۇ ۋاز كەچسەڭ، كېسەل ۋە ئازابىڭ يوقايدۇ، ياخشىلىنىپ قالسىەن.

كىشىلەر ئەييۇب ھەققىدە: ئەگەر ئاللاھ ئۇنى ياخشى كۆرگەن بولسا، ئۇنىڭغا بۇ ئازاب ۋە كېسەلنى بەرمىگەن بولاتتى، - دەپ سۆز - چۆچەك قىلىشقا باشلىدى.

بۇ ئىككى پىكىر ئارقا - ئارقىدىن پەيدا بولدى. شەيتان بىرسىگە پەقەت ئاللاھنىڭ ئىزىنى بىلەن زىيانكەشلىك قىلالايتتى. ئەمەلىيەتتە ئاللاھ تائالا ئىنسانلارغا ئۆز سۆيگۈسىنى ئۇلارغا سالامەتلىك ئاتا قىلغاندىن كېيىنلا بەرمەيدۇ. ئۇلارنى ئۆزى خالىغانچە سىنايدۇ، ئاللاھ بېرىشنى ياخشى كۆرگەن بىر بالا - قازا بىلەن سىنايدۇ.

شەيتاننىڭ پىكىرى خۇددى پاشا ئاچچىقى كېلىپ تۇرغان بىرىنىڭ بېشىدا ئايلانغىنىدەك، ئەييۇبنىڭ قەلبىنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىشقا باشلىدى. ئەييۇب قوللىرى بىلەن بۇ پىكىرنى ئۆزىدىن نېرى قىلىپ، كۈلۈمسىرىگەن ھالدا ئۆز - ئۆزىگە مۇنداق دەيدى:

- يوقال شەيتان! سەۋەر قىلىش، شۈكرى ئېيتىش، قۇللۇق قىلىشتىن ھەرگىز ۋاز كەچمەيمەن.

بۇ پىكىر ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا ئەييۇبنىڭ ئەقلىدىن چىقىپ كەتتى. ئەييۇب بەكمۇ ئاچچىقلانغانىدى. چۈنكى شەيتان جاسارەتكە كېلىپ، ئۇنىڭ يالغۇزلۇقى، ئازابى ۋە كېسەللىكىدىن پايدىلىنىپ، ئۇنى ئازدۇرماقچى بولغانىدى.

ئەييۇبنىڭ ئايالى كېچىكپ قالدى ۋە ئەييۇبنىڭ ئاچچىقلانغانلىقىنى كۆردى. ئەييۇبنىڭ ئايالىنىڭ بېشىغا يۈگەكلىك بىر نەرسە بار بولۇپ، ئۇ، ئەييۇبقا ياخشى تائاملاردىن ئېلىپ كەلگەنىدى. ئەييۇب ئۇنىڭدىن تائامنىڭ پۇلىنى نەدىن ئالغانلىقىنى

سورىدى. ئەييۇب ياخشىلىنىپ قالغاندىن كېيىن ئۇنى يۈز دەررە ئۇرۇشقا قەسەم ئىچكەندى.

ئەييۇب بەكمۇ سەۋرچان ئىدى. ئاشام ۋاقتى بولغاندا بىلدىكى، ئايالى ئۇنىڭغا تائام تەييارلاش ئۈچۈن چاچلىرىنى كەسكەندى.

اللە نىڭ پەيغەمبىرى رەببىگە دۇئا قىلىش ئۈچۈن تاغلارغا چىقتى. ئۇلۇغ اللە ساد سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿بەندىمىز ئەييۇبنى ئەسلىگىن، ئۇ ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىغا (ئىلتىجا قىلىپ): «شەيتان ماڭا ھەقىقەتەن جاپا - مۇشەققەت ۋە ئازاب يەتكۈزدى» دەپ نىدا قىلدى. ئۇنىڭغا: «پۈتۈك بىلەن يەرنى تەپكىن» دېدۇق، ئۇ پۈتى بىلەن يەرنى تىپىۋىدى، سۈزۈك بىر بۇلاق ئېتىلىپ چىقتى. (بىز ئۇنىڭغا) «بۇ يۇيۇنسىمۇ بولىدىغان، ئىچسىمۇ بولىدىغان سوغۇق سۇدۇر» (دېدۇق). بىز ئۇنىڭ (كېسەل ۋاقتىدا ھادىسىگە ئۇچراپ يوق بولغان) ئەھلى - ئەۋلادىنى (يېغىدىن) بەردۇق، ئۇلار بىلەن بىللە بىر باراۋەر ئارتۇق بەردۇق، (بۇ) بىزنىڭ نازىل قىلغان رەھمىتىمىزدۇر، ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ۋەز - نەسىھەتتۇر. (ئۇنىڭغا) «قولۇڭ بىلەن بىر باغلام چۆپىنى ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن (ئايالغىنى) ئۇرغىن. قەسىمىڭنى بۇزمىغىن» (دېدۇق). بىز ئەييۇبنى ھەقىقەتەن سەۋرچان بايقىدۇق، ئۇ نېمىدېگەن ئوبدان بەندە! ھەقىقەتەن ئۇ (اللە غا) تەۋبە بىلەن يۈزلەنگۈچىدۇر.﴾

ئەييۇبنىڭ بۇ سۆزىنىڭ مەنىسى نېمە ئىدى؟

﴿«شەيتان ماڭا ھەقىقەتەن جاپا - مۇشەققەت ۋە ئازاب يەتكۈزدى» دەپ نىدا قىلدى﴾ .

ئەييۇب شەيتاننىڭ جۈرئەت قىلىپ ئۆزىنى ئازدۇرالايمەن دەپ ئويلىغانلىقىنى اللە غا شىكايەت قىلماقتا. ئەييۇب ئۆزىگە كېسەلنىڭ شەيتان تۈپەيلىدىن يۇقىمغانلىقىغا ئىشەنەتتى. مانا بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ پەزىلىتىگە ۋە خاراكتېرىغا خاس چۈشەنچە ئىدى.

ئۇلۇغ اللە ئۇنىڭغا تاغدىكى بۇلاقلاردىن بىرىدە يۇيۇنۇشنى ۋە ئۇنىڭ سۈيىدىن ئىچىشنى بۇيرۇدى.

ئەييۇب يۈگۈرگەن پېتى بېرىپ يۇيۇندى ۋە سۇدىن ئىچتى.

كۆپ ئۆتمەيلا قىزىتمىسى تۆۋەنلەپ، كېسىلىنىڭ پۈتۈنلەي ساقايغانلىقىنى ۋە ئاغرىقنىڭ توختىغانلىقىنى ھېس قىلدى.

اللھ ئەييۇبقا ئۇنىڭ ئائىلىسىنى، شۇنداقلا ئۆز رەھىمىتىدىن ئۇلارغا يەنە بىر ھەسسەنى قوشۇپ بەردى. ئەييۇب ئەمدى يالغۇز ئەمەس ئىدى.

شۇنداقلا اللھ ئۇنىڭغا مال - مۈلۈكىنى ۋە ئۆز لۇتقىدىن ئۇنىڭغا يەنە بىر ھەسسەنى قوشۇپ بەردى. ئۇ ئەمدى يوقسۇل ئەمەس ئىدى.

ئۇزۇن مەزگىل داۋام قىلغان كېسەلدىن كېيىن سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلگەندى. ئەييۇب اللھ غا ھەمدى ئېيتتى. ئۇ ساقايغاندىن كېيىن ئايالىنى 100 دەررە ئۇرماقچى بولغانىدى. مانا ئەمدى ساقايدى. اللھ ئۇنىڭ ئايالىنى ئۇرۇش مەقسىتىنىڭ يوقلىقىنى بىلەتتى. اللھ ئۇنىڭ قەسىمىنىڭ بۇزۇلماسلىقى ۋە ئۇنىڭ يالغانچى بولۇپ قالماستىكى ئۈچۈن. ئۇنىڭغا ئەتراپتىن يۈز دانە رەيھان چىۋىقى توپلىشىنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئايالىنى بىر قېتىم ئۇرۇشنى بۇيرىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ سۆزىگە ئەمەل قىلغان ۋە يالغان ئېيتىمىغان بولدى.

اللھ ئەييۇبنى ئۇنىڭ سەۋر - تاقىتى ئۈچۈن مۇكاپاتلىدى ۋە قۇرئاندا ئۇنى مۇنداق دەپ ماختىدى:

﴿بىز ئەييۇبنى ھەقىقەتەن سەۋرچان بايقىدۇق، ئۇ نېمىدېگەن ئوبدان بەندە! ھەقىقەتەن ئۇ (اللھ غا) تەۋبە بىلەن يۈزلەنگۈچىدۇر﴾.

يۇنۇس ئەلەيھىسسالام

ئىسنانلارنىڭ خەلىپىسى ۋە ئالەملەرگە رەخمەت قىلىپ ئەۋەتىلگەن ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بۈيۈك پەيغەمبەر يۇنۇس ئىبنى مەتتا ھەققىدە مۇنداق دېگەن ئىدى: «مېنى يۇنۇس ئىبنى مەتتادىن ئۈستۈن كۆرمەڭلار».

زۇننۇن ۋە يۇنان ئىسىملىرى بىلەنمۇ زىكىر قىلىنغان يۇنۇس ئىبنى ئەلەيھىسسالام تەرىپىدىن ئۆز قەۋمىگە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر ئىدى. ئۇمۇ قەۋمىگە ۋەز - نەسىھەت قىلىپ ئۇلارنى ياخشىلىققا يېتەكلەيتتى. ئۇلارنى قىيامەت كۈنىدىن، جەھەننەمدىن ئاگاھلاندۇرۇپ جەننەتكە دەۋەت قىلاتتى. خەيرلىك ئىشلارغا، بىر ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇيتتى.

زۇننۇن قەۋمىگە ئۆزلۈكسىز تۈردە نەسىھەت قىلغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ بىرىمۇ ئىمان ئېيتىمىدى.

قەۋمنىڭ ئىمان ئېيتىمىغانلىقىدىن غەزەپلەنگەن، ئۈمىدىنى ئۈزگەن يۇنۇس كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇلاردىن ئايرىلىشنى قارار قىلدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەندى:

﴿يۇنۇسنىڭ (قىسىسىنى بايان قىلغىن) ئۆز ۋاقتىدا ئۇ (قەۋمنىڭ ئىمان ئېيتىمىغانلىقىدىن) خاپا بولۇپ (شەھىرىدىن) چىقىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ بىزنى (بېلىقنىڭ قارىنىدا) ئۆزىنى قىسمايدۇ دەپ ئويلىدى﴾.

يۇنۇسنىڭ ئىچىدىكى شىددەتلىك غەزەپ ھېسسىياتىنى ئاللاھ تەن باشقا ھېچكىم بىلمەيتتى. يۇنۇس قەۋمىگە قاتتىق غەزەپلەنگەن ۋە ئازابلانغان بولغاچقا بۇ قارارغا كەلگەن ئىدى.

ئەلقسىسە، يۇنۇس كېمە بىلەن باشقا يەرگە كېتىش ئۈچۈن دېڭىز بويىغا كەلدى.

ئاللاھ ئۇنىڭ قەۋمىنى تاشلاپ كەتمەسلىكىنى، ئۇلاردىن ئۈمىدىنى ئۈزۈمەسلىكىنى بۇيرۇغان ئىدى. ئەمما يۇنۇس ئاللاھنىڭ بەندىلىرىنى تاشلاپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۆزى جازالىنىدىغانلىقىنى ئويلىمىدى. پەيغەمبەرنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ پەقەتلا ئاللاھقا دەۋەت قىلىش ئىكەنلىكىنى ئۇنۇتتى. ھالبۇكى، دەۋەتنىڭ مۇۋەپپىقىيەتلىك بولۇش - بولماسلىقى ئۇنىڭ زىممىسىدىكى ئىش ئەمەس ئىدى. ئەڭ مۇھىمى، نېمە بولۇشىدىن قەتئىنەزەر ئاللاھ يولىغا دەۋەت قىلىش بولۇپ، مۇۋەپپىقىيەتلىك بولۇش - بولماسلىقىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇشى كېرەك ئىدى. كۈن پېتىشقا يېقىن بىر كېمە بۇ كىچىك يۇرتقا يېتىپ كەلدى. دېڭىز دولقۇنى قىرغاققا ئۇرۇلۇپ، قىيا تاشلىرىدا يېرىلاتتى. يۇنۇس نېمە قىلىشنى بىلمەي كىچىك

بىر بېلىجىنىڭ دولقۇنغا قارشى ئۈزۈۋاتقانلىقىنى كۆردى. تۇيۇقسىز چوڭ بىر دولقۇن كېلىپ بېلىجىنى قىيا تاشقا ئۇرۇپ پارچىلىۋەتتى.

بۇنى كۆرۈپ ئازابلانغان يۇنۇس: ئەگەر بېلىجىنىڭ يېنىدا چوڭ بىر بېلىق بولغان بولسا ئىدى، بەلكىم قوتۇلۇپ قالاتتى، - دېدى. ئۇنىڭغا قاراپ ئۆز ئەھۋالىنى ئەسلىدى. قەۋمىدىن قانداق ئايرىلغانلىقىنى ئەسلىپ تېخىمۇ ئازابلاندى ۋە كېمىگە چىقتى. ئۇ اللە نىڭ بىر تەقدىرىدىن يەنە بىر تەقدىرىگە قېچىۋاتقانلىقىنى بىلمەيتتى.

يېنىدا نە دوستلىرى نە ئوزۇق - تۈلۈكى ياكى يۈك - تاقى ھېچنەمىسى يوق ئىدى. كېمىگە چىقىۋىدى. كېمىنىڭ تاختىسى كىشىنىڭ ئىچىنى پۇشۇرىدىغان بىر ئاۋازدا غاراسلاپ كەتتى.

- نېمە ئىش بىلەن كەلدىڭ؟ - دەپ سورىدى خىزمەت ئۈستىدىكى كاپىتان.

سوئال يۇنۇسقا چاقماق تەگكەندەك تەگدى.

- كېمە ئىلار بىلەن سەپەرگە چىقماقچى ئىدىم. قاچان يولغا چىقىسىلەر؟- دېدى ھاياجانلانغان ئاۋازىدىن غەزەپ، قورقۇنچ ۋە ئەندىشە چىقىپ تۇرغان يۇنۇس.

كېمە كاپىتانى بېشىنى كۆتۈرۈپ يۇنۇسقا دىققەت بىلەن قاراپ: تاڭ يورۇشى بىلەن تەڭ يولغا چىقىمىز، - دېدى.

يۇنۇس تاقەتسىزلىنىپ ئەندىشە بىلەن: ئەپەندىم ئۇنىڭدىن بۇرۇن يولغا چىقالماسىلەر؟ دەپ سورىدى.

- ياخشى يولچىلىرىمىزنىڭ ھەممىسى تاڭ يورۇشى بىلەن تەڭلا يولغا چىقىشىمىزدىن خۇرسەن بولىدۇ،- دېدى كاپىتان.

ئاھ يۇنۇس! ساڭا يەنە بىر قېتىم زەربە مانا.

يۇنۇس كاپىتاننىڭ گۇمانىنى تۈگىتىش ئۈچۈن دەرھال: مەن سىلەر بىلەن بىرلىكتە يولغا چىقماقچىمەن، يول چىقىمى نەچچە پۇل بولسا ھازىرلا بېرەي،- دېدى.

- پەقەتلا ئالتۇن قوبۇل قىلىمىز، - دېدى كاپىتان.

- ھېچقىسى يوق - دېدى يۇنۇس.

ئەقىللىق ۋە ھۇشيار كېمە كاپىتانى يۇنۇسقا دىققەت بىلەن قاراپ ئۇنىڭ ئىنسانلاردىن قورقۇۋاتقانلىقىنى ياكى ئۇلاردىن ئەندىشە قىلغانلىقى ئۈچۈن تاقەتسىزلىنىۋاتقانلىقىنى بىلىۋالغان ئىدى.

نۇرغۇن يۇرتلارنى كۆرگەن، دۇنيانى ئايلىنىپ ئۆتكەن ھايات ئۇنى كىشىلەرنىڭ ھېسسىياتىنى پەرەز قىلالايدىغان بىرىگە ئايلاندۇرغان ئىدى. ئۇ يۇنۇسنىڭ بىر نەرسىدىن

قېچىۋاتقانلىقىغا قاراپ ئۇنى بىرەر جىنايەت سادىر قىلغان بولۇشى مۇمكىن دەپ پەرەز قىلدى.

ئاچكۆز كاپىتان بۇنى ئاشكارىلاشنى خالىمىدى. لېكىن پۇلى يوق بىرى بولغان بولسا، دەرھاللا ئۇنى تۇتۇپ بەرگەن بولاتتى. كاپىتانغا نىسبەتەن پۇل تۆلىگەن كىشى جىنايەتچى بولسىمۇ، رۇخسەتسىز ئەركىن سەپەرگە چىقالايتتى. ياخشى بىرى يوقسۇل ۋە مۇساپىر بولسا، ئۇنى پۈتۈن چېگرالاردا توختىتاتتى.

شۇڭا كاپىتان ئۇنى كېمىگە چىقىرىشتىن بۇرۇن سىناپ باقماقچى بولغانىدى.

كاپىتان يۇنۇستىن باشقا يولچىلارغا قارىغاندا ئۈچ ھەسسە ئارتۇق پۇل سورىدى. يۇنۇس بىئارام بولغان ۋە خاپا ھالدا تۇراتتى. بۇ يۇرتتىن تېز چىقىپ كېتىشنى خىيال قىلاتتى. شۇڭا كاپىتاننىڭ دېگىنىنى بەردى. كاپىتان ئالتۇن تەڭگىلەرنى قولغا ئېلىپ، چىشلىرى بىلەن تەڭگىلەرنى راست - ساختىلىقنى تەكشۈرۈشكە باشلىدى. تەڭگىلەر ساختا ئەمەس ئىدى.

بۇ ئىشلارغا قاراپ يۇنۇسنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلدى. ئاخىرى كاپىتان ئۇنى كېمىسىگە ئالدى.

يۇنۇس: ماڭا ھۇجرامنى كۆرسىتىپ قويغىن. مەن ھېرىپ كەتتىم، بىر ئاز ئارام ئېلىۋالاي، - دېدى.

كاپىتان: چىرايىڭدىن ھارغىنلىقنىڭ چىقىپ تۇرىدۇ. ئەنە ئۇ سېنىڭ ھۇجرانگ، - دەپ بىر ھۇجرىنى ئىشارەت قىلدى.

يۇنۇس ئۆزىنى كىيىملىرى بىلەنلا تۆشەككە ئاتتى. ئۇخلاش ئۈچۈن شۇنچە تىرىشىپ باققان بولسىمۇ، كىچىك بېلىقنىڭ قىرغاقلىرىغا ئۇرۇلۇپ پارچىلانغان كۆرۈنۈشى خىيالدىن ھېچ كەتمەيتتى. يۇنۇس ھۇجرىنىڭ تورىسى چۆكۈۋاتقاندەك، دېمىق ھاۋادا ئىچى سىقىلىپ، چوڭقۇر - چوڭقۇر نەپەس ئالدى.

ھۇجرىنىڭ تېمىغا ئېسىلغان قەندەل (ئاسما چىراغ) پىلدىرلاپ يېنىپ تۇراتتى. كېمىگە يۈك كۆپ قاچىلانغاچقا، كېمە لىڭشىشى بىلەن چىراغ يانتۇ بولۇپ قالدى. ھۇجرىدىكى قالغان نەرسىلەر ھۇجرىغا ماسلاشقان ھالدا يانتۇ كۆرۈنەتتى. ئەمەلىيەتتە ئۇنداق ئەمەس ئىدى. ئوڭدىسىغا ياتقان يۇنۇس كۆزلىرىنى تورۇسقا تىكتى. ئەندىشىلىك كۆزلىرى ئۆزىنى سىغدۇرغىدەك يەر تاپالمىدى. ھۇجرىنىڭ ئاستى - ئۈستى ۋە يانلىرى پۈتۈنلەي يانتۇ كۆرۈنۈۋاتاتتى.

يۇنۇس ئىخچىرىغان ھالدا مۇنداق دېدى:

- مېنىڭ ئىچىمدە ۋىجدانىم نەپسىمگە تۈز قىلىپ ئېسىلغان. ئۇ نۇر چاچماقتا. ئەمما روھىم ئىشغال قىلغان ھۇجراممۇ مۇشۇنداق يانتۇ ئىدى.

تۆشەكتە ياتقان يۇنۇسنىڭ زېھنىدە يەر ئالغان بۇ ئازابلىق مۇجادىلىدىن كېيىن جېنىنى سىققان غەم - ئەندىشە ئۇنى قاتتىق ئۇيقۇغا چۆلدۈردى. تاڭ سۈزۈلدى. كېمە يولغا چىقتى.

كېمە مەيىن شامالغا ئەگىشىپ كۈن بويى ئىلگىرىلىدى. كەچ كىرگەندە، بىردىنلا قاتتىق بوران چىقىپ كەتتى. دولقۇنلار بىردە تاغدەك يۇقىرى ئۆرلىسە، بىردە چوڭقۇر ئازگال ھاسىل قىلاتتى. بىردە كېمىنىڭ ئۈستىگە چىقىپ، كېمىدىكىلەرنىڭ كىيىم - كېچەكلىرىنى ھۆل قىلىۋېتەتتى.

كېمىنىڭ ئارقىسىدا يوغان بىر بېلىق ئاغزىنى ئاچقان ھالدا سۇلارنى يېرىپ كېلىۋاتاتتى.

اللە دېڭىز ئاستىدىكى بېلىقلاردىن بىرىگە دېڭىزنىڭ ئۈستىگە چىقىشىنى بۇيرىدى. بېلىق ئۆزىگە قىلىنغان بۇيرۇققا دەرھال بويسۇنۇپ، دېڭىز ئۈستىگە چىقىپ كېمىنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ ماڭدى.

بوران توختىمىدى. كاپىتان كېمىدىكى يۈكنى يېنىكلىتىشكە بۇيرىدى. ساندۇقلار، خالتا - تاغالار ۋە كومزەكلەر سۇغا تاشلاندى. بوران تېخىمۇ كۈچىيىشكە باشلىدى. يۇنۇس ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى. ھۇجرىدىكى ھەممە نەرسە پۇلاڭلىماقتا ئىدى. ئۆرە تۇرماقچى بولدى. ئەمما تۇرالمىدى. ھۇجرىدىن چىقىشىغا ئۇنى كۆرگەن كاپىتاننىڭ يادىغا ئۇنىڭ ھەققىدە تۇيغان شۈبھىلىرى يادىغا كەلدى ۋە مۇنداق دەپ ۋاقتىدى:

- دېڭىزدا تۇيۇقسىز بوران چىققىنىغا قارىغاندا، كېمىدە گۇناھكار بىرىنىڭ بارلىقى ئېنىق، بولمىسا بوران چىقمايتتى. ئارىمىزدا چەك تاشلايمىز. كىمىنىڭ ئىسمى چىقسا، شۇنى دېڭىزغا تاشلايمىز.

يۇنۇس بۇ ئىشنىڭ بوران چىققاندا كېمىدە قىلىنىدىغان ئادەت ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. بۇ، بۆتپەرەستلىكنىڭ غەلىتە ئادەتلىرىدىن بىرى بولۇپ، مۇنداق چاغلاردىمۇ يولغا قويۇلاتتى. يۇنۇسنىڭ پالاکەتى باشلانغانىدى. بۇ بۈيۈك پەيغەمبەر دېڭىز ۋە شاماللارنى غەزەپلەنگەن ئىلاھلار دەپ قوبۇل قىلىدىغان بۆتپەرەستلەرنىڭ قائىدە - يوسۇنلىرىغا بويۇن ئېگىشكە مەجبۇر بولدى. ھەممەيلەننىڭ مەمنۇن بولۇشى، تولۇق قانائەت ھاسىل قىلىشى لازىم ئىدى.

يۇنۇس خالىمىغان ھالدا ئۇلارغا قوشۇلۇشقا مەجبۇر بولدى. ئىسمىنى باشقا يولۇچىلارنىڭ ئىسمىنىڭ ئارىسىغا قويدى. چەك تارتىلدى، چەكتىن ئۇنىڭ ئىسمى چىقتى.

ئادەت بويىچە، چەك قايتا تارتىلدى، يەنە يۇنۇسنىڭ ئىسمى چىقتى. ئۈچىنچى قېتىملىق چەك قالدى. بۇ قېتىم كىمىنىڭ ئىسمى چىقسا، شۇ دېڭىزغا تاشلىناتتى. كۆزلەر يۇنۇسقا تىكىلدى، شۈبھىلىك قاراشلار ئۇنىڭ ئەتراپىنى ئورغاندى.

چەك ئۈچىنچى قېتىم تارتىلدى. كېمە كاپىتانى چەكتىكى ئىسمىنى ئوقۇۋاتقاندا، يۇنۇسنىڭ يۈرىكى قارتتىدە قىلىپ قالدى.

ئىش تۈگىدى. يۇنۇسنىڭ كېمىدىن ئۆزىنى ئېتىشى قارار قىلىندى. يۇنۇس كېمىنىڭ رىشاتكىسىغا چىقىپ بولۇپ، ئاچچىقىدىن قەۋمنى تاشلاپ كەتكەنلىكىنى ۋە ئاللاھنىڭ بۇنىڭغا جازا بەرمەيدۇ دەپ ئويلاپ خاتالاشقانلىقىنى چۈشەندى.

يۇنۇس خاتا قىلغانىدى. چۈنكى ئۇ ئاللاھنىڭ رۇخسىتىسىز قەۋمنى تاشلاپ كەتكەن ئىدى. مانا ئەمدى، ئاللاھ ئۇنى جازالاۋاتاتتى.

يۇنۇس كېمىنىڭ قىرغىقىدا شاۋقۇنلۇق دېڭىزغا ۋە كۈچلۈك دولقۇنلارغا قاراپ تۇراتتى. ۋاقىت كېچە، ئەتراپ قاراڭغۇ، ئايىمۇ يوق ئىدى. يۇلتۇزلار كۆرۈنمەيتتى. سۇ جاندىن ئۆتكىدەك دەرىجىدە قاتتىق سوغۇق ئىدى.

كاپىتان ۋارقىرىدى:

- سەكرە! ناتۇنۇش يولۇچى!

بوران تېخىمۇ كۈچەيدى. يۇنۇس كۈچىنى يىغىپ، ئۆزىنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلاپ قېلىشقا تىرىشتى. كېمە خىزمەتچىسى يۇنۇسنىڭ ھەرىكىتى ئاستا دەپ ئويلاپ، ئۇنى تۇتۇپ دېڭىزغا ئاتتى.

يۇنۇس دېڭىزغا خۇددى بىر پارچە تۆمۈردەك چۈشتى.

بېلىق بىردىنلا كۆز ئالدىدا يۇنۇسنى كۆردى. يۇنۇس دېڭىز دولقۇنلىرىنىڭ ئۈستىدە ياتاتتى. ئاللاھ ئۇنىڭغا كەچلىك تائام ئەۋەتكەنىدى. بېلىق يۇنۇسنى يۇتتى. خۇددى زىندان ئىشكىلىرى تاقالغاندەك، يوغان ئېغىزنى دەرھال يۇمۇپ، دېڭىز ئاستىغا قاراپ شۇڭغىدى. ئۇنىڭ قورسىقى تويغانىدى.

يۇنۇس بىردىنلا ئۆزىنى بېلىقنىڭ قورسىقىدا كۆردى. بېلىق ئۇنى ئېلىپ دېڭىزدا ئۈزۈمەكتە. دېڭىز ئۇلار بىلەن بىللە كېچىنى ئۆتكۈزمەكتە ئىدى. ئۈچ قاراڭغۇلۇق، بىرىنىڭ ئۈستىگە بىرى...

بېلىقنىڭ قارىندىكى قاراڭغۇلۇق...

دېڭىز ئاستىدىكى قاراڭغۇلۇق...

كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى...

يۇنۇس ئۆزىنى ئۆلدۈم دەپ ئويلىدى. ئەمما ئۆزىنىڭ ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقىنى سەزدى. دېمەك ئۆلمىگەنىدى. لېكىن ئۇ ئۈچ قاراڭغۇلۇقنىڭ ئارىسىدا (ئىچىدە) قالغانىدى.

يۇنۇس يىغلاشقا ۋە ئاللاھنى ياد ئېتىشكە باشلىدى. ئاۋۋال قەلبى، ئاندىن تىلى ھەرىكەتلىنىپ ئاللاھنى زىكىر قىلىشقا باشلىغانىدى.

﴿(پەرۋەردىگارم) سەندىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، سەن (جىمى كەمچىلىكلەردىن) پاك تۇرسەن، مەن ھەقىقەتەن (ئۆز نەپسىمگە) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولدۇم﴾، ﴿(پەرۋەردىگارم) سەندىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، سەن (جىمى كەمچىلىكلەردىن) پاك تۇرسەن، مەن ھەقىقەتەن (ئۆز نەپسىمگە) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولدۇم﴾، ﴿(پەرۋەردىگارم) سەندىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، سەن (جىمى كەمچىلىكلەردىن) پاك تۇرسەن، مەن ھەقىقەتەن (ئۆز نەپسىمگە) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولدۇم﴾.﴾

يۇنۇس بېلىقنىڭ قارىنىدا دۈم يېتىپ، ئاللاھنى توختىماي زىكىر قىلماقتا ئىدى. بېلىق ئۈزۈنۈپ ھاردى. دېڭىز ئاستىغا چۆكتى. ۋە ئۇيۇقۇغا كەتتى. يۇنۇس توختىماي زىكىر ئېيتاتتى، ھاياجىنى بېسىلمايتتى، يىغىسى توختىمايتتى، ھەرىكەتلەنمەيتتى، يۇنۇسنىڭ ئوزۇقى تەسبىھ ئېيتىش ئىدى.

بېلىقلار، ئۆسۈملۈكلەر، دېڭىز ئاستىدا ياشايدىغان پۈتۈن جانلىقلار يۇنۇسنىڭ زىكىرىنى ئاڭلىغان ئىدى. زىكىر - تەسبىھ پەقەت بۇ بېلىقنىڭ قارىنىدىن چىقىۋاتاتتى. جانلىقلارنىڭ ھەممىسى بۇ بېلىقنىڭ ئەتراپىغا توپلاندى. ئاندىن ئۇلارمۇ زىكىر ئېيتىشقا باشلىدى، ھەر بىرى ئۆز تىلى ۋە ئۆز ئۇسلۇبىدا زىكىر ئېيتماقتا ئىدى.

بۇ زىكىر ئاۋازلىرى يۇنۇسنى يۇتقان بېلىقنىمۇ ئويغاتتى. ئۇ دېڭىزدىكى پۈتۈن بېلىقلارنىڭ، دېڭىز ھايۋانلىرىنىڭ، قىيالىقلارنىڭ ۋە قۇملارنىڭ قاينام - تاشقىنلىققا چۆمگەنلىكىنى كۆردى. ھەممىسى ئاللاھقا تەسبىھ ئېيتىۋاتاتتى. ئۇمۇ تەسبىھگە قېتىلدى. ئۆزىنىڭ بىر پەيغەمبەرنى يۇتۇۋالغانلىقىنى بىلىپ قۇرقۇپ كەتتى. ئەمما يەنە ئۆز - ئۆزىگە:

- نېمە ئۈچۈن قورقمەن؟ ئۇنى يۇتۇشۇمنى ماڭا ئاللاھ بۇيرىمىدىمۇ؟ - دېدى.

يۇنۇسنىڭ بېلىقنىڭ قارىنىدا قانچىلىك ۋاقىت تۇرغانلىقى ئېنىق ئەمەس. ئۇ داۋاملىق ئاللاھقا تەسبىھ ئېيتماقتا، قەلبى، تىلى ۋە كۆز ياشلىرى بىلەن:

﴿(پەرۋەردىگارم) سەندىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، سەن (جىمى كەمچىلىكلەردىن) پاك تۇرسەن، مەن ھەقىقەتەن (ئۆز نەپسىمگە) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولدۇم﴾ دەپ ئىدى قىلدى.﴾

اللہ يۇنۇسنىڭ تەۋبىسىدىكى سەمىيىتىنى كۆردى. ئۇنىڭ بېلىقنىڭ قارىدا تۇرۇپ ئېيتقان تەسبىھىنى ئاڭلىدى. بېلىققا دېڭىزنىڭ يۈزىگە چىقىپ، يۇنۇسنى بەلگىلەنگەن ئارالغا تاشلىشىنى بۇيرىدى. بېلىق بۇيرۇققا بىنائەن ئۇنى ئارالغا چىقاردى.

بېلىق دېڭىزنىڭ بەكمۇ يىراق جايلىرىغا كەتكەندى. اللہ ئۇنى قارغۇلۇقلارنىڭ ئىچىدە تەۋبە قىلغان پەيغەمبەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ بېلىققا بۇيرۇق قىلدى. يۇنۇس دېڭىزنىڭ سوغۇقى ۋە قاراڭغۇلۇقىدىن قۇتۇلۇپ، كۈننىڭ ئىسسىقىغا ۋە زېمىننىڭ نېمەتلىرىگە ئېرىشتى.

يۇنۇسنىڭ ۋۇجۇدى بېلىقنىڭ ئاشقازىنىدىكى زەرداپ سۇنىڭ سەۋەبىدىن ياللۇغلىنىپ كەتكەن ئىدى. كۈن چىقتى. كۈن نۇرى يىرىڭ بەدىنىنى ئېچىشتۇرۇۋەتتى. ئەگەر قايتىدىن تەسبىھ ئېيتىمىغان بولسا ئىدى، ئاغرىقتىن ۋارقىرىۋەتكەن بولاتتى.

اللہ ئۇنىڭغا كۈن نۇرىدىن ساقلىنىشى ئۈچۈن، كاۋا يوپۇرمىقىنى ئۆستۈرۈپ بەردى. يۇنۇس اللہ نىڭ رەھىمىتى بىلەن ساقايدى.

اللہ ئۇنى يۈز مىڭ ياكى تېخىمۇ كۆپ كىشىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى. ئەگەر تەسبىھ ئېيتىمىغان بولسا، ئۇنىڭ قىيامەت كۈنىگىچە بېلىقنىڭ قارىدا قېلىپ قالدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

ئۇلۇغ اللہ سافىيات سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿يۇنۇس ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلەردىندۇر. ئۆز ۋاقتىدا ئۇ قەۋمىدىن قېچىپ (كىشىلەر بىلەن) توشقان بىر كېمىگە چىقىۋالدى. (كېمىدىكىلەر چەك چىققان ئادەمنى دېڭىزغا تاشلاپ كېمىنىڭ يۈكىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن) چەك تاشلاشتى، يۇنۇس (چەكتە) مەغلۇب بولغانلاردىن بولۇپ (دېڭىزغا تاشلاندى). ئۇنى چوڭ بىر بېلىق يۇتۇۋەتتى. ئۇ (قەۋمىنى تاشلاپ، پەرۋەردىگارىنىڭ ئىزىنى چىققانلىقى ئۈچۈن) ئەيىبلەنشىگە تېگىشلىك ئىدى. ئەگەر ئۇ تەسبىھ ئېيتقۇچىلاردىن بولمىسا ئىدى، بېلىقنىڭ قارىدا ئەلۋەتتە قىيامەتكىچە قالاتتى. ئۇنى بىز (دېڭىز ساھىلىدىكى) بىر قۇرغاق يەرگە (بېلىقنىڭ قارىدىن) ئاتتۇق، ئەينى ۋاقىتتا ئۇ كېسەل ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە (سايى تاشلاپ تۇرۇش ئۈچۈن) بىر تۈپ كاۋىنى ئۆستۈرۈپ بەردۇق. ئۇنى بىز 100 مىڭ، بەلكى (بۇنىڭدىنمۇ) كۆپ (بىر قەۋمگە پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق. (ئۇلار ۋەدە قىلىنغان ئازابىنى كۆرگەن چاغدا) ئىمان ئېيتتى. مۇئەييەن مۇددەتكىچە (يەنى ئەجلى يەتكەنگە قەدەر) ئۇلارنى (ھاياتتىن) بەھرىمەن قىلدۇق.﴾

ۋە ئەنبىيا سۈرىسىدە مۇنداق دېيىلگەن:

﴿يۇنۇسنىڭ (قىسسىسىنى بايان قىلغىن) ئۆز ۋاقتىدا ئۇ (قەۋمىنىڭ ئىمان ئېيتىمىغانلىقىدىن) خاپا بولۇپ (شەھىرىدىن) چىقىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ بىزنى (بېلىقنىڭ

قارىندا) ئۆزىنى قىسمايدۇ دەپ ئويلىدى، ئۇ قاراڭغۇلۇقتا (يەنى بېلىقنىڭ قارىندا):
 «(پەرۋەردىگارم) سەندىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، سەن (جىمى
 كەمچىلكلەردىن) پاك تۇرسەن. مەن ھەقىقەتەن (ئۆز نەپسىمگە) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن
 بولدۇم» دەپ نىدا قىلدى. ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلدۇق، ئۇنى (بېلىق يۇتقان
 چاغدىكى) غەمدىن خالاس قىلدۇق، شۇنىڭدەك مۆمىنلەرنى (ئېغىرچىلىقلاردىن) خالاس
 تاپقۇزىمىز».

ئەمدى ئالىملار ئېيتقان يۇنۇسنىڭ گۇناھىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىگە قاراپ باقايلى.

يۇنۇس ھەقىقەتەن گۇناھ ئۆتكۈزدىمۇ؟ پەيغەمبەرلەر گۇناھ ئۆتكۈزەمدۇ؟

جاۋابى شۇكى، پەيغەمبەرلەر گۇناھ ئۆتكۈزمەيدۇ. ئەمما بۇ ئەخلاقىي - پەزىلەت
 ئۇلارنىڭ ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدا ئەيىبلەندىغان ئىشلارنى قىلمايدىغانلىقى دائىرىسىگە
 كىرمەيدۇ.

ئۇنداقتا (ئۇقۇمۇشلۇق) كىشىلەر مۇنداق دېيىشىدۇ:

ئاللاھ قا يېقىن بەندىلەرنىڭ ياخشىلىقلىرى، ياخشى كىشىلەرنىڭ ياخشىلىقلىرى ئاللاھ قا
 ئەڭ يېقىن بەندىلەرنىڭ يامانلىقلىرىدۇر...

مانا بۇ توغرىدۇر (ھەقىقەتتۇر).

يۇنۇسنىڭ ئىنكارچى ۋە جاھىللار شەھىرىدىن قېچىشىغا كەلسەك، بۇ ئىشنى
 يۇنۇستىن باشقا ھەر قانداق بىرى قىلغان بولسا ئىدى، بۇ، ئۇنىڭ ئۆزىگە قىلغان ئەڭ
 چوڭ ياخشىلىقى بولغان بولاتتى. چۈنكى ئۇ، گۇناھكار قەۋمدىن ئۆز دىنىنى قۇتۇلدۇردى.

ئەمما، يۇنۇس ئاللاھنىڭ بىر قەۋمىگە ئەۋەتكەن پەيغەمبىرى ئىدى. ئۇنىڭ ۋەزىپىسى
 ئاللاھ دىن كەلگەننى تەبلىغ قىلىش بولۇپ، تەبلىغنىڭ نەتىجىسىگە قارىماسلىق ياكى
 تەبلىغنىڭ نەتىجىسىنى كۈتمەسلىك ئىدى. ئۇنىڭ ۋەزىپىسى پەقەت تەبلىغ قىلىش ئىدى.

ئۇنداقتا ئۇنىڭ شەھەردىن چىقىپ كېتىشى، پەيغەمبەرلىك سۈپىتى بىلەن قارالغاندا،
 ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا تەنبىھ بىلدۈرۈشى ۋە جازالىشىغا تېگىشلىك ئىش ئىدى.

ئاللاھ يۇنۇسقا ئۆزىگە دەۋەت قىلىش توغرىسىدا دەرس بەرمەكتە، يۇنۇس مۇ پەقەت ئاللاھ قىلا
 دەۋەت قىلماقتا ئىدى.

ئاللاھ ئۇنى پەقەت دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن بولۇپ، ئۇنىڭ بۇنىڭدىن باشقا
 ۋەزىپىسى يوق ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ ھەرقانداق شەكىلدە بۇنىڭدىن ئېشىپ كەتمەسلىكى،
 قەۋمنى ئىمان ئېيتىمىدى دەپ ئازابلانماسلىقى كېرەك ئىدى. ھەزرىتى لۇت قەۋمىنى دەۋەت
 قىلىش ئۈچۈن يىللارچە ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ياشىدى. ئەمما ھېچكىم ئۇنىڭغا ئىشەنمىدى.
 شۇنداق بولسىمۇ، لۇت ئائىلىسىنى، ئۆزىنى ۋە دىنىنى قەۋمدىن ئېلىپ قاچمىدى. ئۇلارنى

داۋاملىق دەۋەت قىلدى. نىھايەت ئۇنىڭغا ئاللاھ نىڭ ئەمرى كەلدى. ئاللاھ ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ ئارىسىدىن چىقىپ كېتىشىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن مالاىكىلەرنى ئەۋەتتى. لۇت ئەنە شۇ چاغدا قەۋمىدىن ئايرىلدى. ئۇندىن بۇرۇن چىققان بولسا، ئۇمۇ يۇنۇسقا ئوخشاش جازالانغان بولاتتى.

يۇنۇس بولسا، ئاللاھ نىڭ ئەمرى كەلمەي تۇرۇپلا چىقىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ قەۋمى ئۇ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ئىمان ئېيتقاندى.

ئۇلۇغ ئاللاھ يۇنۇس سۈرىسىدە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿ھالاک بولغان شەھەرلەر ئاھالىلىرى ئىچىدە﴾ يۇنۇس قەۋمىدىن باشقىسىغا (ئازابنىڭ ئالامىتىنى كۆرۈپ) ئېيتقان ئىماننىڭ پايدىسى بولغىنى يوق، يۇنۇس قەۋمى ئىمان ئېيتقاندا، دۇنيا ھاياتىدا رەسۋا قىلىدىغان ئازابنى ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن كۆتۈرۈۋەتتۇق، ئۇلارنى مەلۇم ۋاقىتقىچە (يەنى ئەجلى يەتكەنگە قەدەر دۇنيادىكى شەيئىلەردىن) بەھرىمەن قىلدۇق. شۇنداق قىلىپ، يۇنۇسنىڭ قەۋمى ئىمان ئېيتتى.

ئەگەر ئۇ قەۋمنىڭ ئىچىدە قالغان بولسا، بۇنى بىلگەن، كۆڭلى كۆتىرىلىپ، ئاچچىقى بېسىققان بولاتتى. ئەمما ئۇ ئالدىراقسانلىق قىلغانىدى. ئۇنىڭ بۇ ئالدىراقسانلىقى كىشىلەرنىڭ ئىمان ئېيتىشىغا بولغان كۈچلۈك ئارزۇسىدىن ئىبارەت بولۇپ، قەۋمى ئىمان ئېيتىمىغانلىقى ئۈچۈن ئاچچىقىدىن ئۇلارنى تاشلاپ كەتكەنىدى. بۇ سەۋەبتىن، ئاللاھ ئۇنى جازالىدى ۋە ئۇنىڭغا پەيغەمبەرنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ پەقەت كىشىلەرنىڭ ئىسلامغا دەۋەت قىلىشتىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويغانىدى. كىشىلەرگە ئىمان ئېيتقۇزۇش ۋە ئۇلارنى توغرا يولغا كىرگۈزۈش پەيغەمبەرنىڭ ۋەزىپىسى ئەمەس (بەلكى خاھىشىغا باغلىق ئىشتۇر).

مۇسا ۋە ھارۇن ئەلەيھىسسالاملار

يەئقۇب ياكى ئىسرائىل ئوغلى يۇسۇف بىلەن كۆرۈشكىلى مىسىرغا كەلگەندىن بېرى شۇ يەردە قالغان ئىدى. ۋاپاتىدىن كېيىن پەلەستىندىكى تۇغۇلغان يېرىگە دەپنە قىلىندى. ئۇنىڭ ئوغۇللىرى بولسا، يۇسۇفنىڭ ھىمايىسىدە مىسىردا ياشاپ قالدى. مىسىر باياشاتچىلىق، تۈزلەڭلىك، ھاۋاسى ياخشى زېمىن بولغاچقا، بۇ يەردە قېلىشنى تاللىغان ئىدى.

ئىسرائىل ئەۋلادى مىسىردا ئۇزۇن مەزگىل ياشاپ سانى كۆپەيدى. يىللار ئۆتۈپ يۇسۇف ۋاپات بولدى. يۇسۇف ھۆكۈمرانلىق قىلغان مەزگىلدە، مىسىر ئىسلام دىنىغا كىرگەن ئىدى. ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ مۇھەممەد پەيغەمبەرگە قەدەر ئاللاھنىڭ پۈتۈن پەيغەمبەرلىرىنىڭ دىنىغا ئوخشاش يۇسۇفنىڭ دىنىمۇ ئىسلام ئىدى. بۇ يەردىكى ئىسلام بىر ئاللاھقا ئىشەنمەك، نىيەت قىلماق ۋە خالىماق مەنىسىدە بولۇپ، نىيەتتى ۋە ئەمەلى بىلەن ئاللاھقا يۈزلىنىش دېمەكتۇر، بىزنىڭ ئىسلام دېگىنىمىز بۇدۇر.

بىز بۇ يەردىكى ئىسلام دېگەن سۆزدىن ئاخىرقى پەيغەمبەر ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولغا قويغان ئىجتىمائىي شەرىئەت يولىنى كۆزدە تۇتمايمىز. بۇ يول باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭكىدىن ئىلغار ئىدى. ئېتىقادنىڭ نېگىزى ھەزرىتى ئادەمدىن ھەزرىتى مۇھەممەدكىچە ئۆزگەرمىگەن.

يۇسۇف مىسىرنىڭ ئەزىزى ۋە باش ۋەزىرى بولغان چېغدا، مىسىرنىڭ دىنى تەۋھىد ۋە ئىسلام بولغان ئىدى. ئۇ زىنداندىكى چېغدا تۆۋەندىكى سۆزلەر بىلەن ئىسلامغا چاقىراتتى.

﴿تارقاق كۆپ مەبۇدلار ياخشىمۇ؟ ياكى قۇدرەتلىك بىر ئاللاھ ياخشىمۇ؟﴾

چۈشى ئەمەلگە ئاشقان چاغدا مۇنداق دۇئا قىلغان ئىدى:

﴿مېنى مۇسۇلمان پېتىمچە قەبىزى روھ قىلغىن، مېنى ياخشى بەندىلەر قاتارىدا قىلغىن﴾.

يۇسۇفنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن، مىسىر تەۋھىدىنى تاشلاپ، تەكرار كۆپ ئىلاھلىق دىنىغا قايتتى (ئۆتتى). كۈچلۈك ئېھتىمالغا قارىغاندا، بۇ ھۆكۈمران تەبىقىدىكىلەرنىڭ ھىيلىسى ۋە پىلانى بىلەن ئەمەلگە ئاشقان ئىدى. بۇ تەبىقىدىكىلەر تەۋھىد يولىنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا كەڭ خەلق ئاممىسىدىن پەرقلىق بىر ئىمتىيازغا ئىگە ئەمەس ئىدى. شۇنداق بولغاچقا، بىر توپ خىلمۇخىل ئويدۇرما تەڭرى سىستېمىنىڭ ۋە پىرئەۋەن ئىلاھچىلىقنىڭ تەكرارلىنىشى بۇ تەبىقىنىڭ مەنپەئىتىگە ئۇيغۇن كېلەتتى. شۇنىڭ بىلەن، مىسىرغا

ئۆزلىرىنى ئىلاھ ياكى ئىلاھلارنىڭ ۋەكىللىرى ۋە ياكى ئۇلارنىڭ ۋەكالىتچىلىرى ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلغان پىرئەۋن ئائىللىرى ھاكىم (ھۆكۈمران) بولدى.

مىسىر خەلقى ئەسلى مەدەنىيەتلىك خەلق بولۇپ، مەدەنىيەت ياراتقان دىنىي بىر چۈشەنچىگە ئىگە قەۋم ئىدى. بەلكى مىسىرلىقلارنىڭ نۇرغۇن تەبىقىسى پىرئەۋننىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەيتتى. ئەمما مىسىرلىقلارنىڭ ئىچىدە ساقلىنىپ قالغان ئىمان، قارشىلىق كۆرسىتىپ ئىسيانغا ئايلانمىغىچە ھۆكۈمرانلار ئۇلارغا بېسىم قىلمايتتى. پىرئەۋن خەلقىدىن پەقەت بويسۇنۇشنىلا تەلەپ قىلاتتى. ئىچىدە مىسىردىكى خىلمۇخىل ئىلاھلارنىڭ ئىچىدىن خالىغانلىرىغا ئېتىقاد قىلىسىمۇ، پەقەتلا پىرئەۋننىڭ پۈتۈن ئىلاھلارنى تىزگىنلەپ تۇرىدىغانلىقىغا، ئۇنىڭ ئۇلارنىڭ سىمۋولى ۋەكىلى ئىكەنلىكى ئىشەنسە بولاتتى. مىسىردىكى چۈشەنچە مانا مۇشۇنداق ئىدى.

مىسىر خەلقىنىڭ كۆپى كۆپ ئىلاھلىق ۋە مەركىزى ئىلاھ سانالغان پىرئەۋنگە ئىمان ئېيتقان بولسىمۇ، ھۆكۈمران تەبىقە پىرئەۋنگە چوقۇنۇش، ئۇنىڭ ئەمىرلىرىنى بەجا كەلتۈرۈش، ئۇنىڭ دېكتاتورلۇقىنى تەستىقلاش ۋە ئۇنىڭ خاھىش بويىچە ئىش كۆرۈش بىلەن مەشغۇل ئىدى. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسىسىنى ۋاراقلىغىنىمىزدا، ئۇنىڭ دەۋرىدىكى مىسىر خەلقىنىڭ قانداق ياشىغانلىقىنى بىلەلەيمىز. خەلق پىرئەۋنگە ئىتائەت قىلىشقا كۆنۈپ كەتكەن بولۇپ، ئۇنىڭ ۋەزىرلىرىنىڭ، قوماندانلىرىنىڭ بېسىمى بىلەن ھەرىكەت قىلىپ، ئۇنىڭ ئىلاھلىقىنى قارشىلىقسىز قوبۇل قىلاتتى.

ئۇلۇغ اللە قۇرئان كەرىمدە پىرئەۋن ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇ سېھىرگەرلەرنى، ئەسكەرلىرىنى، تەۋەلىرىنى (توپلىدى ھەم ئىدا قىلىپ. دېدى: «مەن سىلەرنىڭ بۈيۈك پەرۋەردىگارىڭلار بولمەن»﴾.

ئىنسانلار پىرئەۋننىڭ بۇ ئىنكارچى نۇتقىغا بەلكى ئامالسىزلىقتىن ئىتائەت قىلدى.

پىرئەۋنگە بويسۇنۇش مىسىر خەلقىگە ئاپەت ئېلىپ كەلدى. مىسىر يۇسۇفنىڭ زامانىدىكى مەرىپەتچىلىك ۋە قىسقا مەزگىللىك تەۋھىد دەۋرىدىن كېيىن، كۆپ ئىلاھلىق سىستېمىغا ئۆتكەن ئىدى.

يەئقۇب (ئىسرائىل) نىڭ ئەۋلادىدىن بەزىلىرى تەۋھىد ئەقىدىسىدە قالغان بولسىمۇ، كۆپىنچىسى تەۋھىد ئەقىدىسىنى تاشلاپ، مىسىرلىقلارنىڭ يولىدا ماڭدى.

ئىسرائىل ئوغۇللىرى بۇ يەردە كۆپىيىپ، نۇرغۇن كەسىپلەرنى ئىگەللەپ، مىسىر بازارلىرىنى تولدۇردى. كۈنلەر ئۆتۈپ مىسىرغا مىسىرلىقلار بۇرۇن چوقۇنغان زوراۋان بىر ھۆكۈمدار ھاكىم بولدى. بۇ ھۆكۈمدار ئىسرائىل ئوغۇللىرىنىڭ كۆپەيگەنلىكىنى ۋە مال - دۇنيا ساھىبى بولغانلىقىنى كۆردى. ھۆكۈمدار ئۇلارنىڭ ئىسرائىل ئوغۇللىرىدىن بىرىنىڭ پىرئەۋننى تەختىدىن چۈشۈرىدىغانلىقى توغرىسىدىكى بىر مەخپىي خەۋەرنى

دېيىشكەنلىكىنى ئاڭلىدى. بەلكى بۇ خەۋەر زۇلۇم تارتقان ئاز سانلىق قەۋمنىڭ قىلغان خىياللىرىدىن بىرى ئىدى ياكى ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدا سۆزلەنگەن بىر خۇش خەۋەر ئىدى. نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ گەپ پىرئەۋننىڭ قۇلقىغا يەتتى. پىرئەۋن ئىسرائىل ئوغۇللىرىنىڭ پەرزەنت كۆرمەسلىكى توغرىسىدا غەلىتە بىر قانۇن چىقاردى.

بۇ بۇيرۇقنىڭ قىسقىچە مەزمۇنى: «تۇغۇلغان ھەر ئوغۇل ئۆلتۈرۈلۈدۇ» دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

ھۆكۈم يولغا قويۇلدى، ئەمما كېيىن ئىقتىسادچىلار پىرئەۋنگە قېرىلار ئۆز ئەجلىدىن ئۆلۈپ، بالىلار ئۆلتۈرۈلسە، ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ نەسلى قۇرۇپ كېتىدىغانلىقىنى ئەسكەرتتى. بۇنداق بولغاندا، پىرئەۋنگە ئىشلەيدىغان قۇل ۋە پايدىلىنىدىغان دېدەك قالمايتتى. ئەڭ ياخشىسى بۇ ھۆكۈمنى ئۆزگەرتىپ بىر يىل ئۆلتۈرۈپ بىر يىل ئۆلتۈرمەسلىك لازىم ئىدى. پىرئەۋن بۇ پىكىرنىڭ ئىقتىسادىي جەھەتتىن پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى.

مۇسانىڭ ئانىسى ھارۇنغا بوۋاقلار ئۆلتۈرۈلمەيدىغان يىلدا ھامىلە بولدى. شۇڭا ئۇنى قورقماي تۇغدى.

مۇسا بوۋاقلارنىڭ ئۆلتۈرۈلىدىغان يىلى تۇغۇلدى. ئانىسى ئۇنى قورقۇپ ئەندىشلەنگەن ھالدا تۇغدى. ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلىشىدىن قورقاتتى، ئۇنى مەخپىي ئېمىتتى، مۇبارەك بىر كېچىدە ئاللاھ ئۇنىڭغا مۇنداق دەپ ۋەھىي قىلدى:

﴿مۇسانىڭ ئانىسىغا ئىلھام بىلەن بىلدۈردۈكى: «مۇسانى ئېمىتكىن، ئۇنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىشىدىن قورقساڭ، ئۇنى (ساندۇققا سېلىپ) دەرياغا (يەنى نىل دەرياسىغا) تاشلىغىن، ئۇنى (ھالاك بولارمىكىن دەپ) قورقمىغىن، (ئۇنىڭ پىراقىدىن) قايغۇرمىغىن، ئۇنى ساڭا چوقۇم قايتۇرىمىز ۋە ئۇنى پەيغەمبەرلەردىن قىلىمىز»﴾.

ئاللاھ نىل ۋە ھىيىسى تۈگىشىگىلا، مۇسانىڭ ئانىسى بۇ مەرھەمەتلىك ۋە مۇقەددەس ئاۋازغا ئىتائەت قىلدى. مۇسا ئۈچۈن كىچىك بىر ساندۇق ياسىدى. ئۇنى ئەمگۈزۈپ ساندۇق ئىچىگە قويۇپ، نىل دەرياسىغا قويۇپ بەردى.

دۇنيادا ئەڭ كۆيۈمچان بولغان ئانىنىڭ يۈرىكى ئوغلىنى نىل دەرياسىغا تاشلىغاندا، ئازاب بىلەن تولغان ئىدى. لېكىن ئۇ ئاللاھ نىلنى تېخىمۇ بەكرەك سۆيىدىغانلىقىنى، تېخىمۇ كۆيۈنىدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئاللاھ مۇسانىڭ ۋە نىلنىڭ رەببىدۇر.

ساندۇق نىل دەرياسىغا چۈشەر - چۈشمەي، ئاللاھ دولقۇنلارغا كەلگۈسىدە پەيغەمبەر بولىدىغان بوۋاقنى ئاستا ۋە سىلىق ئېقىتىشلىرىنى ئەمىر قىلدى. ئەمەلىيەتتە بۇندىن بۇرۇنمۇ ھەزرىتى ئىبراھىم ئۈچۈن ئوتقا سۆرۈن ۋە تېنچ بولۇشنى ئەمىر قىلغان ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم نىل دەرياسىغا ساندۇقنى پىرئەۋنىڭ قەسىرىگە قەدەر ئېلىپ بېرىشنى ئەمىر قىلدى. دولقۇنلار ئۇنى تاكى ساھىلغىچە ئەكىلىپ قويدى.

شامالار ساندۇقنىڭ چۆرىسىدىكى يېشىل ئوت - چۆپلەرگە: «تولا ئىغاڭلىماڭلار، چۈنكى مۇسا ئۇخلاۋاتىدۇ» دەيتتى.

ئوت - چۆپلەرمۇ بۇنىڭغا ئەمەل قىلاتتى ۋە مۇسا راھەت ئۇخلايتتى. سەھەردە پىرئەۋنىڭ قەسىرىدىن قۇياش كۆتۈرۈلدى.

پىرئەۋنىڭ خانىمى ھەر كۈنلۈك ئادىتى بويىچە قەسىرىنىڭ باغچىسىدا سەيلە قىلىۋاتاتتى. نېمە ئۈچۈنكى، بۈگۈنكى سەيلە ئۇزۇنغا سوزۇلغاندەك كۆرۈنەتتى.

پىرئەۋنىڭ خانىمى پىرئەۋنىڭ كۆپ پەرقلىق بولۇپ، پىرئەۋن كاپىر، ئۇ مۆمىن ئىدى. پىرئەۋن رەھىمسىز، ئۇ شەپقەتلىك، پىرئەۋن قوپال، ئۇ مۇلايىم، ياخشى ئىدى. لېكىن ئۇ تۇغمىغاچقا بىر بالىسىنىڭ بولۇشىنى ئارزۇ قىلىپ كۆڭلى يېرىم بولاتتى. پىرئەۋنىڭ خانىمى گۈل - چېچەكلەرنىڭ يىنىدا تۇرۇپ، پۇراقلاردىن يالغۇزلۇقنىڭ ھەسىرىتىنى ھېس قىلدى. بۇ ئەسنادا، دەريادىن كۆمۈزەكلەرگە سۇ ئېلىۋاتقان دېدەكلەر پۇتلىرىنىڭ يېنىدىكى ساندۇقنى كۆرۈپ، ئۆز پىتىچە خانىشقا ئېلىپ كەلدى ۋە خانىشنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ساندۇقنى ئاچتى. خانىش ساندۇقتىكى مۇسانى كۆرۈپ، ئۇنى خۇددى ئۆز ئوغلىدەك ھېس قىلدى. كۆز ياشلىرى ئىچىدە ئۇنى قولغا ئالغان ئىدى. مۇسامۇ ئويغىنىپ يىغلىغىلى تۇردى. ئەتىگەنلىك سۈتىنى تېخى ئەمگەچكە، قورسىقى ئاچقان ئىدى. پىرئەۋن ئەتىگەنلىك ناشىدا خانىمىنى ساقلاپ شۇنچە ئولتۇرۇپ باقسىمۇ، كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئاچچىقى بىلەن ئۇنى ئىزدەپ ماڭدى. ئايالى تۇيۇقسىز قۇچقىدىكى مۇسانى كۆز ياشلىرى بىلەن سۆيۈپ تۇرغان ھالدا ئۇنىڭ ئالدىغا ئۇچرىدى. پىرئەۋن بۇ بالىنىڭ نەدىن كەلگەنلىكىنى سورىدى. ئۇنىڭغا ساھىلدىكى بىر ساندۇقتىن تېپىلغانلىقىنى ئېيتتى. پىرئەۋن نادانلارچە: بۇ بەنى ئىسرائىل بالىلىرىدىن بىرى ئىكەن. بۇ يىل ئۇلارنىڭ بوۋاقلرى ئۆلتۈرۈلەتتى، ئۇنداق ئەمەسمۇ؟ - دېدى.

خانىمى مۇسانى چىڭ قۇچاقلاپ تۇرۇپ:

«(بۇ بالا) ماڭا ۋە ساڭا كۆز نۇرى، (يەنى خۇشاللىق) بولسۇن، ئۇنى ئۆلتۈرمەڭلار، بەلكى ئۇ بىزگە پايدا يەتكۈزەر ياكى ئۇنى ئوغۇل قىلىۋالارمىز» دېدى.

پىرئەۋن خانىمىنىڭ بۇ مۇئامىلىسىگە، بۇرۇن كۆرۈلمىگەن خۇشاللىق ۋە سۆيۈنۈشتىن يىغلىشىغا قاراپ ئىنتايىن ھەيران قالدى.

پىرئەۋن خانىمىنىڭ بۇ بوۋاقتى خۇددى ئۆز ئوغلىدەك كۆرىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ ئۆز - ئۆزىگە: بەلكى ئۇ بالا تۇغمىغاچقا ئۇنى بالا قىلىۋالماقچى بولۇۋاتىدۇ، - دېدى.

نەھايەت خانىمىنىڭ سۆزىنى قوبۇل قىلغان پىرئەۋن ئۇنىڭ تەلىپى بويىچە بوۋاقتىڭ قەسىردە چوڭ بولۇشىغا ئىجازەت قىلدى. پىرئەۋننىڭ ماقۇل بولغانلىقىنى كۆرگەن خانىمى خۇشاللىقتىن يۈزى ئېچىلىپ كۆلدى. پىرئەۋن بۈگۈنگىچە ئۇنىڭ ھەدىيە، زىبۇ - زىننەت ۋە دېدەك بېرىپمۇ بىر قېتىم كۈلگىنىنى كۆرەلمىگەنىدى. پىرئەۋن ئۇنى كۈلۈشنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىكەن دەپ قارايدىغان بولۇپ قالغان ئىدى. مانا ھازىر ئۇنىڭ كۈلكە ئىچىدىكى يۈزىنى تۇنجى قېتىم كۆرىۋاتاتتى.

مۇسانىڭ ئاچلىقتىن يىغلاۋاتقانلىقىنى سەزگەن خانىم پىرئەۋنگە: كىچىك ئوغلۇم ئاچ، - دېدى. پىرئەۋن: ئۇنىڭغا ئېنىكئانا تېپىپ كېلىڭلار! - دەپ بۇيرۇق قىلدى.

سارايدىن بىر ئېنىكئانا كېلىپ مۇسانى ئېمىتەكچى بولغان ئىدى. ئەمما مۇسا ئەمەمدى. ئىككىنچى، ئۈچىنچى ھەتتا ئونىنچىسى كېلىپ مۇسانى ئەمدۈرەلمىدى. مۇسانىڭ يىغىسىغا قاراپ خانىمىمۇ نېمە قىلىشنى بىلمەي يىغلايتتى.

پىرئەۋننىڭ خانىمىدىن باشقا مۇسانىڭ ئۆز ئانىسىمۇ ئازابلىنىپ يىغلايتتى. مۇسانى نىلغا تاشلىغان چېغدا يۈرىكىنىمۇ تەڭ تاشلىغان ئىدى. ئۇ ساندۇق دەريا سۈيى بىلەن يوقالغاندىن بېرى ئۇنىڭ خەۋىرىنى ئالالمىغان ئىدى. يۈرىكى ئازابتىن ئېزىلىپ كەتكەندەك بولدى. ئەگەر ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا مەدەت بېرىپ، كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلمىغان بولسا، ئۇ ئاقىۋىتىنىڭ نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئوغلىنىڭ خەۋىرىنى ئېلىش ئۈچۈن پىرئەۋننىڭ سارىيىغا بېرىشتىنمۇ يانمايتتى، ئۇ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، ئوغلىنى ئاللاھقا تاپشۇردى ۋە مۇسانىڭ ئاچىسىغا: چاندۇرماي پىرئەۋننىڭ قەسىرىنىڭ يېنىغا بارغىن، مۇسانىڭ نېمە بولغانلىقىنى بىلىشكە تىرىشقىن، - دېدى.

ئاچىسى چاندۇرماي بېرىپ ۋەقەنى ئاڭلىدى. يىغلاۋاتقان مۇسانى يىراقتىن كۆردى. ئۇلارنىڭ مۇسانى ئەمدۈرەلمەي تىت - تىت بولۇۋاتقانلىقىنى بىلگەن ئاچىسى پىرئەۋننىڭ ياساۋۇللىرىغا: (سىلەرگە) ئۇنى ئېمىتىپ باقىدىغان، ئۇنىڭ خىزمىتىنى قىلالايدىغان بىر ئائىلىنى دەپ بېرەيمۇ؟ - دېدى.

پىرئەۋننىڭ ئايالى: ئەگەر بوۋاقتى ئېمىتەلەيدىغان بىر ئېنىكئانا تېپىپ كېلەلسەڭ، ساڭا تىلىگەن نەرسەڭنى بېرىمەن، - دېدى. مۇسانىڭ ئاچىسى دەرھال ئانىسىنى ئەكەلدى. بوۋاقتىڭ ئەمگەنلىكىنى كۆرگەن پىرئەۋننىڭ ئايالى: بوۋاق سۈتتىن ئايرىلغىچە سەن باققىن، كېيىن بىزگە قايتۇرۇپ ئەكىلسەن، ئۇنى باققىنىڭ ئۈچۈن ساڭا كاتتا ئىنئام بېرىمىز، - دېدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇسانىڭ ئانىسىنىڭ خاتىرجەم بولۇشى، ئازابلانماسلىقى ئۈچۈن مۇسانى ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بەرگەن ئىدى.

روشەنكى، ئاللاھ ۋەدىسىدە راستچىل ۋە سۆزى ھەر قاچان نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئەمەلگە ئاشقۇچىدۇر.

ئۇلۇغ ئالەم قەسەس سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇسانىڭ ئانىسى (مۇسانىڭ پىرئەۋنىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى ئاڭلاپ) ئەس - ھوشىنى يوقاتتى، (ئۇنىڭ ئالەم نىڭ بالىنى قايتۇرۇش ۋە دىسىگە) ئىشەنگۈچىلەردىن بولۇشى ئۈچۈن، ئۇنىڭ كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلمىغان بولساق، ئۇ بالىنى ئاشكارىلاپ قويغىلى تاس قالغان ئىدى. ئانىسى مۇسانىڭ ھەمىشىسىگە: «(خەۋەرنى ئۇقۇش ئۈچۈن) مۇساغا ئەگەشكىن» دېدى. ھەمىشىسى مۇسانى يىراقتىن كۆرۈپ تۇردى. ھالبۇكى، ئۇلار (ئۇنى) تونۇمايتتى. (ئۆز ئانىسى كېلىشتىن) ئىلگىرى مۇسانى سۈت ئەمگۈزگۈچى ئاياللارنىڭ ئېمىتىشىدىن توستۇق، مۇسانىڭ ھەمىشىسى: «سەلەرگە مۇسانى ئوبدان باقىدىغان بىر ئائىلىنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟ ئۇلار مۇسانى ئىخلاسى بىلەن باقىدۇ» دېدى. ئانىسىنىڭ خۇشال بولۇشى، قايغۇماسلىقى ۋە ئالەم نىڭ ۋە دىسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىشى ئۈچۈن بىز مۇسانى ئۇنىڭغا قايتۇردۇق، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (ئالەم نىڭ ۋە دىسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى) بىلمەيدۇ.﴾

مۇسانىڭ ئانىسى مۇسا سۈتتىن ئايرىلغاندىن كېيىن ئۇنى پىرئەۋنىنىڭ ئائىلىسىگە تاپشۇردى. ئۇنى ھەممە كىشى ياخشى كۆرەتتى.

ئۇلۇغ ئالەم تاھا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿مېنىڭ قوغدىشىم ئاستىدا تەربىيلىنىشىڭ ئۈچۈن، ساڭا مەن تەرەپتىن بولغان مۇھەببەتنى سالىدىم.﴾

ئۇنى كۆرگەنلا كىشىنىڭ ئامراقلىقى كېلەتتى. ئۇ يەر يۈزىدىكى سارايلارنىڭ ئەڭ كاتتىسىدا، ئالەم نىڭ قوغدىشى ۋە ھىمايىسىدە ئۆسۈۋاتاتتى. مۇسانىڭ تەربىيلىنىشى پىرئەۋنىنىڭ ئۆيىدىن باشلاندى. ئۇ چاغلاردا ئۆز دەۋرىنىڭ ئەڭ مەشھۇر ئۇستاز، ئالىملىرى بۇ سارايدا خىزمەت قىلاتتى. مىسىر ئۇ دەۋردە دۇنيادىكى ئەڭ كۈچلۈك دۆلەت، پىرئەۋن ئەڭ چوڭ ھۆكۈمران بولغانلىقىدىن ئۇ ئۇستازلارنىڭمۇ دۇنيادىكى ئەڭ دانىشمەن كىشىلەر ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلماق تەس ئەمەس، ئەلۋەتتە.

مۇسانىڭ ئەڭ ئۈستۈن دەرىجىدە تەربىيلىنىشى، ئەڭ دانىشمەن كىشىلەردىن دەرس ئېلىشى، (بۇلارنىڭ ھەممىسى) كېيىن ئالەم نىڭ ئىرادىسىنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئۇرۇشىدىغان دۈشمىنىڭ ئۆيىدە (سارايدا) ئېلىپ بېرىلىشى ئالەم نىڭ ھېكمەتلىك تەدبىرى ئىدى. مۇسا پىرئەۋنىنىڭ ئۆيىدە ماتېماتىكا، گېئومېترىيە، ئاسترونومىيە، خېمىيە، تەبىئەت ۋە چەتئەل تىللىرى ئۆگىنىپ چوڭ بولدى. دىن دەرسىدە ئوخلايتتى. چۈنكى پىرئەۋنىنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى ۋە بۇ توغرىدا سۆزلەنگەن قۇرۇق گەپلەرنى ئاڭلىمايتتى. ئىچىدە بۇلارنى مەسخىرە قىلاتتى. ئۇ پىرئەۋن بىلەن بىر سارايدا تۇرغاچقا، ئۇنىڭ پەقەتلا بىر ئىنسان ۋە زالىم ئىكەنلىكىنى باشقىلاردىن بەكرەك ياخشى بىلەتتى.

ئۆزىنىڭ پىرىئەۋنىڭ ئوغلى ئەمەس، بەنى ئىسرائىلدىن بىرى ئىكەنلىكىنىمۇ بىلىدىغان مۇسا پىرىئەۋن ئادەملىرىنىڭ ۋە ئۇنىڭ يالاقچىلىرىنىڭ بەنى ئىسرائىل قەۋمىگە قانداق زۇلۇم قىلىۋاتقانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ چوڭ بولدى.

ئۇ، خەلقنىڭ خەۋىرى يوق بىر چاغدا شەھەرگە كىردى. ئۇ يەردە ئايلىنىپ يۈرەتتى. تۇيۇقسىز پىرىئەۋنىڭ ئادەملىرىدىن بىرىنىڭ بەنى ئىسرائىل قەۋمىدىن ئورۇق، ئاجىز بىرىنى بوزەك قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئاجىز كىشىنىڭ تەلىپى بويىچە جېدەلگە ئارىلىشىپ ئۇ ئۆكتەم كىشىنى بىر ئۇرىۋىدى، ئۇ ئويلىمىغان يەردىن ئۆلۈپ قالدى. مۇسا شۇنچىلىك كۈچلۈك ئىدىكى، رەقىبىنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن قولى بىلەن بىر قېتىم ئۇرسىلا يېتەتتى. ئەمما مۇسا ئىككى مەقسەتتى ئادەم ئۆلتۈرۈش ئەمەس ئىدى، ئۇ كىشى تۇيۇقسىزدىن ئۆلگەن ئىدى.

مۇسا ئۆزىگە: بۇ شەيتاننىڭ ئىشىدۇر، چۈنكى ئۇ ئوپىئوچۇق ئازدۇرغۇچى، دۈشمەندۇر، - دېدى ۋە رەببىگە مۇنداق دەپ دۇئا قىلدى: ئى رەببىم! مەن ئۆزۈمگە زۇلۇم قىلدىم، ماڭا مەغپىرەت قىلغىن!

اللە ئۇنى مەغپىرەت قىلدى. ئۇ مەغپىرەت قىلغۇچى، مەرھەمەتلىك، ئۇلۇغ اللە قەسەس سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇسا ئۆسۈپ يېتىلگەندە، ئەقلى توشقاندا ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىكنى ۋە ئىلىمنى ئاتا قىلدۇق، بىز ياخشىلارغا مۇشۇنداق مۇكاپات بېرىمىز. مۇسا شەھەر ئاھالىسىدىن ھېچ كىشىنى كۆرگىلى بولمايدىغان بىر ۋاقتتا (يەنى چۈشلۈك ئۇيقۇدىكى چاغدا) شەھەرگە كىردى، ئۇ شەھەردە ئىككى كىشىنىڭ ئۇرۇشۇۋاتقانلىقىنى كۆردى. (ئۇرۇشۇۋاتقانلاردىن) بىرى ئۆز قەۋمىدىن بولسا، يەنە بىرى ئۇنىڭ دۈشمىنى ئىدى. ئۆز قەۋمىدىن بولغان ئادەم دۈشمىنىگە قارشى ئۇنىڭدىن ياردەم تىلىدى. مۇسا ئۇنى مۇشت بىلەن بىرنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈپ قويدى. مۇسا ئېيتتى: «بۇ شەيتاننىڭ ئىشىدۇر، شۈبھىسىزكى، شەيتان ئازدۇرغۇچى ئاشكارا دۈشمەندۇر». مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم! مەن ھەقىقەتەن ئۆزۈمگە زۇلۇم قىلدىم. ماڭا مەغپىرەت قىلغىن». اللە ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلدى، اللە ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر. مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم! (ماڭا مەغپىرەت قىلغانلىق) نېمىتىڭ سەۋەبى بىلەن مەن ھەرگىز گۇناھكارلارغا ياردەمچى بولمايمەن» ﴿﴾.

مۇسا شەھەردە قورقۇنچ ئىچىدە ئەتراپىغا كۆز تاشلايتتى. خۇددى ھەر قەدىمىدە بىرەر بالادىن قورققان، كىچىككىنە بىر شەپسىدىن چۆچۈپ ئارقىغا قارايدىغان كىشىگە ئوخشاپ قالغان ئىدى.

كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، مۇسا ئەسەبىي ۋە ئالدىراقسانلىقنىڭ ئۈلگىسى ئىدى. پەقەتلا مىسىرلىقنى يىراقلاشتۇرۇش ئۈچۈن ئاتقان بىر مۇشت بىلەن ئويلىمىغان يەردىن ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويۇپ، بېشىغا ئىش تېرىغان ئىدى.

بۇ ئۆلۈمگە كۈنىمىز قانۇنلىرىدا: «سەۋەنلىكتىن ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويۇش» دەپ ھۆكۈم قىلىنىدۇ. چۈنكى ھەرىكەتتە ۋە نىيەتتە قەستەنلىك يوقتۇر ھەم بۇنىڭ جازاسى ئېغىر ئەمەس بولۇپ، سوت بۇ خىلدىكى ۋەقەنى (ياكى جىنايەتنى) يېنىكلىتىپ بىر تەرەپ قىلىدۇ.

ۋەقەنى پەقەتلا ئۆلۈمگە سەۋەبچى بولغان بىر مۇشتتىن ئىبارەت دېگىلى بولمايتتى، چۈنكى بۇ ئۇرۇشمىز قەستەن ئەمەس، مۇسا ئۇنى ئۇرماقچى بولماستىن، پەقەت ئاجرىتىش ئۈچۈن قولىنى ئىشلەتكەن ئىدى.

ئالدىمىزدا مۇسانىڭ ھالىنىڭ خۇددى ئىبراھىمنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى يەنە بىر خىل ھالىدەك ئىكەنلىكىنى كۆرىمىز. ھەر ئىككىسىلا ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەردىن ئىدى. لېكىن ئىبراھىم مۇلايىملىق، ئېغىر بېسىقلىقنىڭ ئۈلگىسى، مۇسا بولسا چېپىلغاق ۋە ئەسەبىيلىكنىڭ ئۈلگىسى ئىدى. بۇ، اللە نىڭ ياراتقان ئۇ خىلدىكى مېجەز پىسخىكىسىدىن ئىبارەت.

مۇسا شەھەردە قورقۇنچ ئىچىدە ئەتراپىنى كۆزىتىپ يۈردى. مۇسا بۇندىن كېيىن ئۆزىنىڭ جىنايەتچىلەرگە ياردەم قىلمايدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ ئادەملىرىدىن بىرىنى قوغداش ئۈچۈن بولسىمۇ، ئەسكى ۋە گۇناھكارلارنىڭ ئارىسىدىكى جېدەلگە ئارىلاشمايدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى. تاڭ ئاتتى. مۇسا يولدا كېتىۋېتىپ تۈنۈگۈنكى ئادەمنىڭ يەنە ۋاقىراپ - جاقىراپ ئۆزىدىن ياردەم سوراۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئۇ ئادەم يەنە بىر مىسىرلىق بىلەن ئۇرۇشۇۋاتاتتى. مۇسا بۇ ئادەمنىڭ ئوسال ۋە جېدەلكەشلىكىنى بىلىپ ئۇنىڭغا غەزەپ بىلەن: سەن ئوپۇچۇق گۇمراھ ئىكەنسىن، - دەپ ۋارقىرىدى.

مۇسا ۋاقىرغاچ مىسىرلىقنى تۇتماقچى بولۇپ ئۇلارغا قاراپ كېلىۋىدى، ئۇنىڭ ئۆزىنى تۇتقىلى كېلىۋاتقانلىقىنى خىيال قىلغان يەھۇدىي قورققان ھالدا: ئى مۇسا! تۈنۈگۈن بىرىنى ئۆلتۈرگىنىڭدەك مېنى ئۆلتۈرمەكچىمۇسەن؟ سەن زېمىندا ئىسلاھاتچى ئەمەس، بەلكى بىر زوراۋان بولماقچىكەنسىن، - دېدى.

ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان مۇسانىڭ ئاچچىقى پەسىيىپ توختاپ قالدى. تۈنۈگۈن قىلغان ئىشلىرى ئۈچۈن تۆۋبە - ئىستىغفار ئېيتقانلىقىنى، گۇناھكارلارغا ياردەم قىلماسلىق توغرىسىدا بەرگەن ۋەدىسىنى ئېسىگە ئېلىپ، تەكرار رەببىگە ئىستىغفار ئېيتتى.

يەھۇدىي بىلەن ئۇرۇشقان مىسىرلىق مۇسانىڭ تۈنۈگۈن جەستى تېپىلغان مىسىرلىقنىڭ قاتلى ئىكەنلىكىنى ئۇقۇپ قالدى. شەھەر مۇھاپىزلىرى قاتلىنى ئىزدەپ تاپالمىغان ئىدى. ئۇ دەرھال مۇھاپىزلارنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ، مۇسانىڭ ئەھۋالىنى

خەۋەر قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، مۇسانىڭ ئىشى ئاشكارىلىنىپ قالدى. شەھەرنىڭ يىراق يېرىدىن يۈگۈرۈپ كەلگەن ئىمانلىق بىر مىسىرلىق (قىبىتى) مۇسانىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ، ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلدىغانلىقى، شۇڭا دەرھال مىسىردىن كېتىشىنى تەۋسىيە قىلدى.

ئۇلۇغ اللە بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇسا ئەتىسى ئەتىگەندە قورقۇنچ ئىچىدە ئەتراپىغا قاراپ شەھەر ئارىلاپ يۈرەتتى، ناگاھان تۈنۈگۈن ئۇنىڭدىن ياردەم تىلىگەن ئادەم (بىر قىبىتى بىلەن ئۇرۇشۇپ تۇرغان ھالدا) مۇسادىن يەنە ياردەم تىلىدى، مۇسا ئۇنىڭغا: «سەن ھەقىقەتەن ئاشكارا گۇمراھ ئىكەنسەن» دېدى. مۇسا ئىككىسىنىڭ (ئورتاق) دۈشمىنى بولغان ئادەم (يەنى قىبىتى) گە قول ئۇزاتماقچى بولغاندا، ياردەم تىلىگەن ئادەم: «ئى مۇسا! سەن تۈنۈگۈن بىر ئادەمنى ئۆلتۈرگەندەك مېنى ئۆلتۈرمەكچىمۇسەن، سەن زېمىندا تۈزگۈچىلەردىن بولۇشنى خالىماي، پەقەت زومىگەر بولۇشنىلا خالايسەن» دېدى. بىر ئادەم شەھەرنىڭ يىراق يېرىدىن ئالدىراپ كېلىپ: «ئى مۇسا! شۈبھىسىزكى، كاتتىلار سېنى ئۆلتۈرۈشنى مەسلىھەت قىلىشىۋاتىدۇ، (شەھەردىن دەرھال) چىقىپ كەتكىن، مەن ئەلۋەتتە ساڭا سادىق كىشىلەردىنمەن» دېدى.﴾

دېمەك، اللە مۇسانى ئاگاھلاندۇرغان كىشىنىڭ ئىسمىنى بىزگە بىلدۈرمىگەن. لېكىن ئايەتلەرگە قاراپ ئۇنىڭ مىسىرلىق مۇھىم بىر كىشى ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلالايمىز. ئۇنىڭ مۇساغا قارشى ھازىرلانغان سۇيىقەست پىلاندىن خەۋەر تاپقانلىقىدىن، ئۇنىڭ ئادەتتىكى ئادەم ئەمەسلىكى چىقىپ تۇرىدۇ. ئۇ تۈنۈگۈنكى ۋەقە سەۋەبىدىن مۇسانىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى ھەقسىزلىق دەپ قارايتتى. قەدىمكى مىسىر قانۇنى بويىچە دىققەتسىزلىك بىلەن قاتىللىق قىلغانلارنىڭ جازاسى زىنداندا يېتىش ئىدى. ئۇنداقتا مۇسانى ئۆلتۈرۈش ھۆكۈمىنىڭ سەۋەبى نېمە؟ بۇنىڭ جاۋابى تۆۋەندىكى جۈملىدۇر: «كاتتىلار سېنىڭ ئىشىڭنى مۇزاكىرە قىلىۋاتىدۇ» بۇ بىر ئادەتتىكى جىنايەت بولۇپ، پەقەت سوت ھۆكۈمى بىلەن زىندانغا تاشلىسىلا بولاتتى. ئەمما كاتتىلارنىڭ مۇزاكىرە قىلىپ ئۆلتۈرۈشىنىڭ سەۋەبى ۋە ئۇلارنىڭ بىر تەرەپكە يان بېسىپ مۇسانى ئۆلتۈرمەكچى بولۇشىنىڭ سەۋەبى نېمە؟

ئويلايمىزكى، مىسىرنىڭ مۇھاپىز باشلىقى مۇسانى ياخشى كۆرمەيتتى. ئۇنىڭ بەنى ئىسرائىللىق ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ساندۇقنىڭ پىرىئۇن قەسىرىدە پەيدا بولۇشىنى، ئۇنىڭ تەختىگە كۆز تىككەن دۈشمەنلىرىنىڭ پىلانلىغان تۈزۈمى دەپ قارايتتى. چۈنكى مۇسا ھېچقانداق بىر بەنى ئىسرائىل بوۋىقىنىڭ ھايات قېلىشى مۇمكىن بولمايدىغان يىلدا ھايات قالغان ئىدى.

بۇ دېمەككى، ئۇ ۋە ئۇنىڭ ئادەملىرى بۇ جەھەتتە يۇمشاقراق مۇئامىلە قىلغان ئىدى. ئۇ مۇسانىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى نۇرغۇن قېتىم تەۋسىيە قىلغان، پىرىئۇنمۇ بۇ پىكىرنى قوللاپ

قول سالماقچى بولغاندا خانىمنىڭ مۇساغا بولغان مۇھەببىتى ۋە كۆيۈمى ئالدىدا توختاپ قالغان ئىدى.

نەھايەت پۇرسەت كەلگەن ئىدى. ئادەملەردىن بىرى تۈنۈگۈن ئۆلگەن كىشىنىڭ قاتىلىنىڭ مۇسا ئىكەنلىكىنى ئۇنىڭغا يەتكۈزدى. ئەھۋال ئېنىقلانغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا مۇسا ئۆلتۈرۈش پۇرسىتى كەلدى. ئۇنى ھازىر كىم ئاقللايدۇ؟ «مۇسا قەستەن ئادەم ئۆلتۈردى» دەپ تۇتىدىغان تۇرسا؟

مۇسا ئۆلتۈرۈلۈشىنى سارايدىكى دۈشمەنلىرى بۇنىڭدىن خۇرسەن بولدى ۋە ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى بېكىتتى.

اللە مۇسا ئۆلتۈرۈش ئىسمىنى ئاگاھلاندۇرۇپ، ئۇ زالىملارنىڭ ئارىسىدىن قېچىشىنى تەۋسىيە قىلىدىغان ئەقىللىق بىر مىسىرلىقنى ئەۋەتتى.

ئۇلۇغ اللە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھۋالىنى مۇنداق بايان قىلىدۇ:

«مۇسا قورقۇنۇپ ئىچىدە ئەتراپىغا باققان ھالدا شەھەردىن چىقتى، ئۇ: «ئى پەرۋەردىگار! مېنى زالىم قەۋمىدىن قۇتقۇزغىن» دېدى».

مۇسا قوغلىغانلار ۋە قاچقان كۆرۈنۈشىنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرەيلى. ئۇ: «رەببىم! مېنى زالىم قەۋمىدىن قۇتقۇزغىن!» دېگىنىچە، خاۋاتىرلەنگەن ۋە اللە قا دۇئا قىلغان ھالدا قېچىۋاتاتتى.

بۇ قەۋم راستىنلا زالىم بولغاچقا، ئۇنىڭغا ئۇۋال قىلىپ ئۆلۈم جازاسى بەرمەكچى بولغان ئىدى. ھالبۇكى، ئۇ پەقەت قولىنى ئۇزىتىپ غەۋغانى ئاجرىتىش ۋە سەۋەنلىك بىلەن ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويۇشتىن باشقا ھېچ ئىش قىلمىغان ئىدى.

مۇسا پىرىئەۋنىڭ قەسىرىگە بارمايلا دەرھال مىسىردىن قېچىپ چىقتى. ئۇ كىيىمىنى ئالماشتۇرمىغان، يولغا چىقىش ئۈچۈن ئۇزۇق - تۈلكۈمۈ ئېلىۋالغان ئىدى. مىسىردىن ئۆتكۈزۈلۈپ يوق ھەم ئۆزى يالغۇز بولۇپ، پەقەت ھېلىقى مۇمىن كىشىنىڭ تەۋسىيەسى بىلەن ئالدىراش يولغا چىققان ئىدى.

ئۇ اللە قا تەۋەككۈل قىلغان ھالدا باشقىلار ماڭمىغان يولغا، چۆلگە قاراپ ماڭدى. نەگە كېتىۋاتقانلىقىنىمۇ بىلمەيتتى. چۈنكى ھەم يالغۇز ھەم تۇنجى قېتىم چۆل سەپىرىگە چىقىۋاتاتتى.

ئۇ داۋاملىق قوغلىنىش ھېسسىياتى بىلەن مېڭىپ ئاخىرى بىر يەرگە ئۇلاشتى، بۇ يەر مەدىيەن ئىدى.

ئۇ، كىشىلەر ھايۋانلىرىنى سۇغىرىدىغان بىر قۇدۇقنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ ھاردۇق ئالدى. دەرەخ يوپۇرماقلىرىدىن باشقا يەيدىغان نەرسە يوق ئىدى. يولدا ئۇچرىغان

قۇدۇقلاردىن سۇ تېپىپ ئېچەتتى. كەينىدىن پىرئەۋنىنىڭ ئۆزىنى تۇتۇش ئۈچۈن ئادەم ئەۋەتىشىدىن داۋاملىق ئەنسىرەيتتى.

مۇسا مەدەنىيەتكە بېرىپلا بىر دەرەخنىڭ ئاستىغا ئۆزىنى تاشلاپ ئارام ئالدى. ھەم ئاچ ھەم ھارغىن ئىدى. قۇم، قىيا تاشلار ۋە توپىلاردا يۈرۈپ يىرتىلىپ كەتكەن ئايىقلىرى پۇتلىرىدىن چۈشۈپ قالغان ئىدى. يېنىدا ئايىق ئېلىش ئۇياقتا تۇرسۇن، يەيدىغان نەرسە سېتىۋېلىش ئۈچۈنمۇ پۇلى يوق ئىدى. مۇسا بەزى پادىچىلارنىڭ قوي - كالىلارنى سۇغىرىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۆزىنىڭ ھەم ئاچ ھەم ئۇسساپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى ۋە ئۆزىگە: «يېگۈدەك بىر نەرسە سېتىۋېلىشقا پۇلۇم بولمىغاندىكىن، قورسىقىمنى سۇ بىلەن توشقۇزاي» دەپ سۇ بار تەرەپكە قاراپ ماڭدى. قۇدۇق يېنىدا ماللىرىنىڭ باشقىلارنىڭ مېلىغا ئارىلىشىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن توسۇپ تۇرۇۋاتقان ئىككى قىزنى كۆردى. مۇسا تۇيۇقسىز كەلگەن بىر ئىلھام بىلەن بۇ ئىككى قىزنىڭ ياردەمگە ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ، ئۇسىغىغانلىقىنى ئۇنتۇغان ھالدا ئۇلارنىڭ يېنىغا باردى ۋە ياردەمگە ئېھتىياجىنىڭ بار - يوقلۇقىنى سورىۋىدى، قىزلارنىڭ چوڭى:

- بىز پەقەت باشقا پادىچىلاردىن كېيىنلا ماللىرىمىزنى سۇغۇرالايمىز - دېدى.

مۇسا: نېمىشقا؟ - دەپ سورىدى.

- بىز ئەرلەرنىڭ ئارىسىغا كىرەلمەيمىز، - دەپ جاۋاب بەردى قىزلارنىڭ كىچىكى.

مۇسا پادىچىلارنى ئەركەكلەر باقمىي، نېمىشقا بۇ ئىككى قىزنىڭ باقىدىغانلىقىغا ھەيران قالدى. بۇ تەس ۋە كىشىنىڭ دىققىتىنى قوزغىدىغان غەلىتە ئىش ئىدى، مۇسا نېمىشقا پادىچا ئۇ ئىككىسىنىڭ قارايدىغانلىقىنى سورىدى:

- دادىمىز بىر قېرى بوۋاي، ھەركۈنى چارۋىلارنى ئوتلىتىشقا سالامەتلىكى يار بەرمەيدۇ، - دېدى كىچىك قىز.

مۇسا: سىلەر ئۈچۈن مەن سۇغۇرۇپ بېرىي، - دەپ سۇنىڭ بېشىغا قاراپ ماڭدى. ئەمما پادىچىلارنىڭ قۇدۇقنىڭ بېشىغا 10 ئەركىشى ئاران مىدىرلىتالايدىغان چوڭ بىر خادا تاش تىكلەپ قويغانلىقىنى كۆردى.

مۇسا ئۇنى قۇدۇق بېشىدىن قۇچاقلاپ كۆتىرىپ ئالدى. ئۇ كۆتۈرگەن چېغدا قولى ۋە بويىنى تەرگە چۆمدى، كۈچلۈك مۇسا ماللارنى سۇغۇرۇپ بولغاندىن كېيىن خادا تاشنى كۆتۈرۈپ تەكرار ئورنىغا ئەكىلىپ قويدى. ئاندىن ئۇلاردىن ئايرىلىپ دەرەخنىڭ سايىسىگە قايتىپ كېلىپ ئولتۇردى. شۇ ئەسنادا سۇ ئىچىشنى ئۇنتۇپ قالغانلىقى ئېسىگە كەلدى. ئاچلىقتىن قورسىقى چاپلىشىپ قالغان ئىدى. ئىچىدە ئاللاھنى ئەسلىپ مۇنداق دېدى:

﴿مۇسا ئۇلارنىڭ قويللىرىنى سۇغۇرۇپ بەردى، ئاندىن ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ (بىر دەرەخنىڭ) سايىسىگە بېرىپ (ئولتۇرۇپ): «پەرۋەردىگارىم! ماڭا رىزىقتىن نېمىنىلا بەرسەڭ، مەن ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا موھتاج» دېدى﴾.

ئۇلۇغ ئالەم بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇ مەدەيەن تەرەپكە يۈزلەنگەن چاغدا: «پەرۋەردىگارىم مېنى توغرا يولغا يېتەكلىشى مۇمكىن» دېدى. مۇسا مەدەيەندىكى بىر بۇلاقنىڭ يېنىغا كەلگەندە (ماللىرىنى) سۇغىرىۋاتقان بىر توپ كىشىلەرنى كۆردى. ئۇلاردىن باشقا يەنە (قويللىرىنى سۇدىن) توسۇپ تۇرغان ئىككى ئايالنى كۆردى. مۇسا ئۇلارغا: «سەلەرگە نېمە بولدى؟ (يەنى قويللىرىڭلارنى سۇدىن توسۇپ تۇرۇپسىلەرغۇ؟)» دېدى، ئۇلار: «پادىچىلار قويللىرىنى سۇغۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئاندىن بىز سۇغىرىمىز، ئاتىمىز بولسا ياشىنىپ قالغان بوۋايدۇر» دېدى. مۇسا ئۇلارنىڭ قويللىرىنى سۇغۇرۇپ بەردى، ئاندىن ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ (بىر دەرەخنىڭ) سايىسىگە بېرىپ (ئولتۇرۇپ): «پەرۋەردىگارىم! ماڭا رىزىقتىن نېمىنىلا بەرسەڭ، مەن ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا موھتاج» دېدى﴾.

مۇسا دەرەخ سايىسىدە ئولتۇرۇپ تۇرسۇن، بىز ماللىرىنى سۇغارغان ئىككى قىزغا كېلەيلى:

قىزلار قېرى دادىسىنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلگەندە دادىسى: بۈگۈن ئەجەپ بالدۇر قايتىپ كېلىپسىلەرغۇ؟ - دەپ سورىدى.

- بۈگۈن تەلپىمىزگە بىر ياخشى كىشى ئۇچراپ قېلىپ، پادىلىرىمىزنى سۇغۇرۇپ بەردى دادا، - دەپ جاۋاب بەردى چوڭ قىز.

- ئەلھەمدۇلىللا! - دېدى دادىسى.

- دادا ئۇ ئۇزۇن سەپەردىن كەلگەندەك تۇرىدۇ. قورسىقىمۇ ئاچ، كۈچلۈك بولسىمۇ چىرايىدىن ھارغىنلىق چىقىپ تۇرىدۇ، - دېدى كىچىك قىزى.

دادىسى: ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ، دادام بىزنىڭ چارۋىلىرىمىزنى سۇغۇرۇپ بەرگەنلىكىڭ ئۈچۈن ساڭا ھەق بەرمەكچى بولۇپ سېنى چاقىرىۋاتىدۇ، دەڭلار - دېدى.

قىز ھاياجانلىنىپ مۇسانىڭ يېنىغا يۈگۈردى ۋە مۇسانىڭ ئالدىغا كېلىپ دادىسىنىڭ گېپىنى يەتكۈزدى. مۇسا كۆزىنى يەرگە تىكىپ ئورنىدىن تۇردى، ئۇ بۇنى پۇل ئۈچۈن ئەمەس، پەقەتلا ئالەم رىزاسى ئۈچۈنلا قىلغان ئىدى. ئەمما ئىچىدە (كۆڭلىدە) پۇتلىرىنى ئۆزىنىڭ ئەمەس، ئالەمنىڭ باشقۇرۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى ۋە ئورنىدىن تۇردى.

قىز يول باشلاپ ماڭغاندا شامال كېلىپ كىيىملىرىنى يەلپۈدى. ئۇ قىزغا: سەن يولنى كۆرسەتكىن، مەن سېنىڭ ئالدىڭدا ماڭاي، - دېدى. ئۇلار بوۋاينىڭ يېنىغا كەلدى. بەزى

مۇپەسسىرلەر بۇ بوۋاينىڭ شۇئەيب ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ: «قەۋمنىڭ ھالاكتىدىن كېيىن ئۇنىڭغا ئۇزۇن ئۆمۈر بېرىلگەن ئىدى» دېسە، يەنە بەزىلەر: «ئۇ شۇئەيبنىڭ ئىنىسىنىڭ ئوغلى ياكى تاغسىنىڭ ئوغلى» دەيدۇ. «ئۇ شۇئەيبنىڭ قەۋمىدىن مۆمىن بىر كىشى» دېگۈچىلارمۇ بار. يەنى ئۇنىڭ ياخشى بوۋاي ئىكەنلىكى ئېنىق. بوۋاي ئۇنى تاماق بىلەن مېھمان قىلدى ۋە نەدىن كېلىپ، نەگە كېتىۋاتقانلىقىنى سورىدى. مۇسا ئۆزىنىڭ ھېكايىسىنى ئېيتىپ بەردى.

بوۋاي: قورقما! زالىم مىللەتتىن قۇتۇلۇپسەن، ئەمما بۇ مەملىكەت مىسىرغا تەۋە ئەمەس، ئۇلار بۇ يەرگە كېلىپ سېنى تاپالمايدۇ، - دېدى.

مۇسا خۇشال بولدى ۋە كېتىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى.

بوۋاينىڭ قىزى قېرى دادىسىغا پىچىرلىدى: دادا! ئۇنى ئىشلەتكىن، بۇ سېنىڭ ئىشلەمچىلىرىڭ ئىچىدىكى ئەڭ ياخشىسى، ھەم ئىشەنچلىك ھەم كۈچلۈك.

بوۋاي قىزىغا: كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى سەن قانداق بىلسەن! - دەپ قارىدى.

- ئون كىشى ئاران كۆتۈرەلەيدىغان خادا تاشنى ئۆزى يالغۇز كۆتەردى، - دېدى قىز.

- ئۇنىڭ ئىشەنچلىك ئىكەنلىكىنى نەدىن بىلسەن؟ - سورىدى بوۋاي.

- ئارقامدىن مېڭىشىنى خالىمىدى، مەن ماڭغاندا ماڭا قارىماسلىق (قاراپ قالماسلىق) ئۈچۈن مېنىڭ ئالدىمدا ماڭدى. ئۇنىڭغا گەپ قىلغىنىمدا ئۇيالغىنىدىن يەرگە قارىۋالدى، - دەپ جاۋاب بەردى قىز.

بوۋاي مۇساغا ئۆرۈلۈپ: مۇسا! يېنىمدا سەككىز يىل ئىشلەپ بېرىش بەدىلىڭگە قىزلىرىمدىن بىرىنى ساڭا نىكاھلاپ بېرىشنى خالايمەن. ئەگەر 10 يىلنى تاماملىۋەتسەڭ (توشقۇزىۋەتسەڭ) تېخىمۇ ياخشى. سېنى جاپاغا قويۇشنى خالىمايمەن. اللە خالىسا، مېنىڭ ياخشى كىشى ئىكەنلىكىمنى كۆرسەن، - دېدى.

مۇسا: بۇ سەن بىلەن مېنىڭ ئارىلىقىمدىكى توختامدۇر، اللە بىزنىڭ توختىمىمىزغا گۇۋاھچىدۇر. مەن مەيلى سەككىز يىل ياكى ئون يىل ئىشلەپ بىرەي، ئۇنىڭدىن كېيىن كېتىش ئەركىنلىكى مەندە بولىدۇ، - دېدى.

ئۇلۇغ اللە قەسەس سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇلارنىڭ (يەنى ئۇ ئىككى ئايالنىڭ) بىرى مۇسانىڭ يېنىغا ئۇياتچانلىق بىلەن مېڭىپ كېلىپ: ﴿قويلرىمىزنى) سۇغرىپ بەرگەنلىكىڭنىڭ ھەققىنى بېرىش ئۈچۈن ئاتام سېنى راستلا چاقىرىدۇ﴾ دېدى. مۇسا ئۇنىڭ (يەنى شۇئەيبنىڭ) قېشىغا كېلىپ ئەھۋالنى ھېكايە قىلىپ بەردى، شۇئەيب: ﴿قورقمىغىن، زالىم قەۋمدىن قۇتۇلدۇڭ﴾ دېدى. ئۇلارنىڭ (يەنى ئاياللارنىڭ) بىرى ئېيتتى: ﴿ئى ئاتا، ئۇنى سەن ئىشلەتكىن، بۇ سەن ئىشلەتكەنلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇر، كۈچلۈك، ئىشەنچلىكتۇر﴾. ئۇ (يەنى شۇئەيب)

ئېيتتى: «ماشا سەككىز يىل ئىشلەپ بېرىشنىڭ بەدىلىگە ساڭا بۇ ئىككى قىزىمنىڭ بىرىنى بېرىشنى خالايمەن، ئەگەر ئون يىلنى توشقۇزۇۋەتسەڭ (ئۇمۇ) ئىختىيارىڭ، (ئون يىلنى شەرت قىلىپ) سېنى مۇشەققەتكە سېلىپ قويۇشنى خالمايمەن، خۇدا خالىسا، مېنىڭ ياخشى ئادەم ئىكەنلىكىمنى بايقايسەن». مۇسا ئېيتتى: «بۇ ئىككىمىزنىڭ ئارىمىزدىكى توختامدۇر، ئىككى مۇددەت (يەنى سەككىز يىل بىلەن ئون يىل) نىڭ قايسىسىنى توشقۇزسام توشقۇزاي، ماڭا ئارتۇقچە تەلەپ قويۇشقا بولمايدۇ، اللە بىزنىڭ سۆزىمىزگە گۇۋاھتۇر».

سۆز بۇ يەرگە كەلگەندە نۇرغۇن قەلەمكەشلەر: «مۇسا بوۋاينىڭ چوڭ قىزى بىلەن توي قىلغانىدۇ ياكى كىچىكى بىلەنمۇ؟ بۇ يەردە 10 يىل قالغانىدۇ ياكى سەككىز يىلمۇ؟» دېگەندەك سوئاللارنى سوراپ يۈرىشىدۇ.

بىز مۇسا ئىككى قىزىدىن بىرىگە ئۆيلەنگەنلىكىنىلا بىلىمىز. قىزنىڭ ئىسمىنى، چوڭى ياكى كىچىكىمۇ، بۇنى بىلمەيمىز. بەلكى ئۇنى دادىسىنىڭ يېنىغا چاقىرىشقا بارغان، كېيىن ئۆزىنى (يەنى مۇسаны) ئىشلىتىشنى دادىسىغا تەۋسىيە قىلغان قىزىغا ئۆيلەنگەن بولۇشى مۇمكىن.

قۇرئاندا قىزنىڭ مۇسا ئىكەنلىكىنى ئالدىدا كۆڭلىنىڭ ھاياجايلانغانلىقىنى، ئۇنىڭ مۇساغا مايىل ئىكەنلىكىنى بىزگە ھېس قىلدۇرىدۇ. بەلكى بوۋاي بىلىمى ۋە ھېكمىتى بىلەن قىزنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنگەن ۋە ئىشنى شۇ بويىچە پۈتتۈرگەن بولۇشىمۇ بەلكى مۇساغا ياتلىق بولۇشنى ئېيتقاندا، خىجىللىق ھېس قىلىپ ئۇنىڭ تاللىشىنى توغرا تاپقان بولۇشى مۇمكىن. يەنى بەلكى مۇسا خالىغىنىنى تاللىغان بولۇشىمۇ مۇمكىن ۋە بەلكى بۇ مۇسا ئىكەنلىكى ۋە قىزىققانلىقى بىلەن ئەمەلگە ئاشقاندى. بۇ قىزنىڭ كىملىكىنى، چوڭى ياكى كىچىكى ئىكەنلىكىنى بىلىش تۆۋەندىكى سۆزلەر بىلەن ئىشارەت قىلىنغان ھالدىمۇ، قۇرئان جاۋاب بەرمىگەن بىر مەسىلىدۇر.

«ئۇلارنىڭ (يەنى ئۇ ئىككى ئايالنىڭ) بىرى مۇسا ئىكەنلىكى يېنىغا ئۇياتچانلىق بىلەن مېڭىپ كېلىپ».

قۇرئان مۇسا ئىكەنلىكى قانچە يىل قالغانلىقىنىمۇ ئېيتمايدۇ.

شۇنداقتىمۇ مۇسا ئىكەنلىكى - ھەرىكىتى، ياخشىلىقى، ئىرادىلىك پەيغەمبەرلىكىگە قاراپ ئۇنىڭ ئەڭ ئۇزۇن ۋاقتىنى توشقۇزغانلىقىنى پەرەز قىلالايمىز. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما رىۋايەت قىلغان ھەدىسىمۇ بۇنى توغرىلايدۇ. يەنى مۇسا بوۋايغا توپ - توغرا 10 يىل خىزمەت قىلدى.

مۇسا ئىكەنلىكى ھەرىكىتى ئەتىگەندە چىقىپ چارۋىلارنى ئوتلىتىش ۋە سۇغۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. مۇسا ئىكەنلىكى مەدىيەدە ئۆتكۈزۈلگەن 10 يىل ۋاقتى، اللە نىڭ ئۇنىڭ ئۈچۈن

ئورۇنلاشتۇرغان پىلانى ئىدى. مۇسا يەئقۇبنىڭ دىنىدا ئىدى، يەئقۇب ئۇنىڭ ئەجدادى بولۇپ، ئىبراھىمنىڭ نەسلىدىن ئىدى. يەنى مۇسا ئىبراھىمنىڭ نەۋرىلىرىنىڭ نەسلىدىن ئىدى. ئىبراھىمدىن كېيىن كەلگەن ھەر پەيغەمبەر ئۇنىڭ نەسلىدىن ئىدى. بۇنىڭدىن شۇنى چۈشىنىۋالالايمىزكى، مۇسا ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ دىنى بولغان ئىسلام ۋە تەۋھىد ئېتىقادىدا ئىدى.

مانا ئۇ ۋاقتى كېلىپ، ئائىلىسىدىن ۋە مىللىتىدىن (قەۋمىدىن) 10 يىل ئايرىلىپ ياشىدى. بۇ ئون يىل ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ناھايىتى مۇھىم بىر مەزگىل بولۇپ، ئۇنىڭ پىشىپ - يېتىلىش مەزگىلى ئىدى.

مۇسаныڭ ئەقلى ھەر كېچە يۇلتۇزلاردا قالاتتى، ھەركۈنى قۇياشنىڭ چىقىشىنى ۋە يېتىشىنى كۆزىتىتتى. ئۆسۈملۈكنىڭ تۇپراقنى قانداقلا چە يېرىپ چىقىدىغانلىقىنى ئويلايتتى. سۇغا قاراپ ئۇنىڭ ئۆلگەن تۇپراقنى قايتىدىن قانداق تىرىلدۈرگەنلىكىنى ۋە يېشىللىققا ئايلاندۇرغانلىقىنى ئويلايتتى. زېھنىدە مۇتلەق ھالدا اللە نىڭ كۆز ۋە قەلبىلەرگە ئوچۇق بولغان بۇ مۇكەممەل ئەسىرىنى خىيال قىلاتتى. اللە نىڭ كائىناتىنى ئويلايتتى. ئويلىغانسىرى تېنى شۈركىنىپ ھەيرانلىققا چۆمەتتى.

ئەمما بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ئەقلىدىن ھېچ چىقمايتتى.

مۇسا مىسىردا پىرئەۋننىڭ سارىيىدا ئۆسۈپ چوڭ بولغانىدى، بۇ ئۇنىڭ ئۆرپ - ئادەت، يېمەك - ئىچمەك ۋە تەن قۇرۇلۇشى جەھەتتە پۈتۈنلەي مىسىرلىققا تەۋە ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ. تۇغۇلۇپ يېتىلىشى جەھەتتە پۈتۈنلەي مىسىرلىق بولغان بىر كىشى، يېڭىچە بىر ئىلاھىي ۋەھىي ياكى پەرىشتىلەردىن بولغان ئەلچىلەرنىڭ ۋاسىتىسىز بىۋاسىتە ھالدا ئىلاھىي ۋەھىي ئېلىشقا تەييارلىنىۋاتاتتى. اللە ئۇنىڭ بىلەن بىۋاسىتە سۆزلەشمەكچى بولدى. شۇڭا مۇسаныڭ ئەقلى ۋە روھىي جەھەتتە تەييار بولۇشى كېرەك ئىدى.

جىسمانىي جەھەتتىكى تەييارلىق مىسىردا پۈتۈپ بولغانىدى. ئۇنىڭ يەر يۈزىدىكى ئەڭ باي دۆلەتتە، يەر يۈزىدىكى ھۆكۈمدار (پادىشاھ) لارنىڭ ئەڭ چوڭىنىڭ سارىيىدا ئۆسۈپ يېتىلىشى، بىرنى ئۆزىدىن نېرى قىلىش ئۈچۈن قولىنى مۇنداقلا قىلىپ قويۇشى بىلەن ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتەلگۈدەك دەرىجىدە كۈچلۈك يېتىلىشىگە شارائىت ھازىرلاپ بەرگەندى.

ئۇ ھالدا، جىسمانىي تەييارلىق بىلەن روھىي تەييارلىقنىڭ بىرلىشىشى قالغانىدى. بۇ كىشىلەردىن خالىي يەردە قىلىنىدىغان تەييارلىق ئىدى. بۇندىن بۇرۇن مۇسا بىلمەيدىغان بىر چۆل ۋە ئوتلاق ئەتراپىدا... بۇندىن بۇرۇن مۇسا كۆرمىگەن يات كىشىلەرنىڭ ئەتراپىدا مانا بۇ بولغانىدى.

سۈكۈت ئۇنىڭ يولى ئىدى.

خالىلىق (يالغۇزلۇق) ئۇنىڭ ئۇلىغى ئىدى.

اللھ مۇسانىڭ بۇندىن كېيىن ئۆزى ئۇنىڭغا تاپشۇرىدىغان ئامانەتنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشى ئۈچۈن، بۇ پەيغەمبىرىگە كېرەكلىك بولغان ماتېرىياللارنى تولۇقلىماقتا ئىدى. بۇنىڭ ۋاقتى كەلدى...

ئۇنىڭغا بېرىلگەن مۆھلەت توشتى. مۇسانىڭ ئىچىدە مىسىرغا نىسبەتەن يوشۇرۇن بىر سېغىنىش تۇيغۇسى پەيدا بولدى. ئۇنىڭ مىسىرغا قايتقۇسى كەلگەنىدى.

ۋاقتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن جازاسىنىڭ مۇددىتىمۇ توشقاندى. ئۇ بۇنى بىلەتتى... ئەمما مىسىر قانۇنىنىڭ ھۆكۈمدارنىڭ بىر ئىشارىتىگىلا باغلىق ئىكەنلىكىنىمۇ بىلەتتى. ھۆكۈمدار ئۇنىڭغا جازا بېرىشنى خالىسا، ئۇنداق قىلىش كېرەك بولمىسىمۇ، جازانى بېرىۋېرەتتى. ئەگەر ھۆكۈمدار كەچۈرۈم قىلىشنى خالىسا، جازاغا لايىق بولسىمۇ كەچۈرۈۋېتەتتى. مۇسا بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىلەتتى. بۇ يەردە قۇتۇلۇپ قالغىنى بىلەن، مىسىردا قۇتۇلۇپ قېلىشىغا ئىشەنچ قىلالمايتتى.

شۇنداق بولسىمۇ، ئۇنىڭ مىسىرغا بەكمۇ قايتقۇسى بار ئىدى.

مۇسا قارارلىرىنى تېز ھەم كەسكىن قىلاتتى. ئۇ ئايالىغا:

- ئەتە مىسىرغا قاراپ يولغا چىقىمىز، - دېدى.

ئايالى ئۆز - ئۆزىگە: يولدا تېخى بىز بىلمەيدىغان مىڭلارچە خەتەر بار، - دېدى. ئەمما مۇسانىڭ دېگىنىنى قىلىشقا مەجبۇر ئىدى.

مۇسا تۇيۇقسىزلا ئۆز - ئۆزىگە قىلغان بۇ قارارنىڭ ھېكمىتىنى بىلمەيتتى. ئون يىل بۇرۇن، مىسىردا كالىسى ئېلىنماقچى بولغاندا قېچىپ كەتكەنىدى. مانا بۈگۈن ئۇ يەرگە نېمە ئۈچۈن قايتماقچى بولۇپ قالدى؟ ئانىسى ۋە قېرىنداشلىرىنى سېغىنغانىدى؟ ئۆزىنى ئۆز ئانىسىدەك باققان ۋە ياخشى كۆرىدىغان، پىرىئەۋنىڭ ئايالىنى يوقلاپ كەلمەكچى بولىدىمۇ - يا؟!

مىسىرغا قايتقىچە مۇسانىڭ نېمىلەرنى ئويلىغانلىقىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. بىزنىڭ بىلىدىغىنىمىز پەقەت، اللھ نىڭ تەقدىرىگە قەتئىي بويسۇنۇش كۈچىنىڭ ئۇنى بۇ قارارنى قىلىشقا تۈرتكە بولۇشى ۋە ئۇنىڭ بۇ قارارنى قىلىشى ئىدى.

ئەنە شۇ ئۇلۇغ تەقدىر ئۇنىڭ قەدەملىرىنى بەكمۇ مۇھىم بىر ئىشقا باشلىماقتا ئىدى.

مۇسا ئائىلىسى بىلەن بىللە يولغا چىقتى... ئاي قېلىن بولۇت پارچىلىرىنىڭ ئارقىسىغا مۆكۈنگەنىدى. ئەتراپ قاراڭغۇ، بىردىنلا چاقماق چىقىپ، ھاۋا گۈلدۈرلەپ كەتتى ۋە ئارقىدىنلا يامغۇر يېغىشقا باشلىدى. ھاۋا تېخىمۇ سوغۇق، تېخىمۇ قاراڭغۇلاشتى. مۇسا يولدىن ئېزىقىپ كەتتى. قايىققا كېتىۋاتقانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن يولدىن ئىككى دانە تاش تېپىپ، بىر - بىرىگە ئۇرۇپ ئوت ياقماقچى بولدى. لېكىن

بولمىدى، كۈچلۈك شامال تاشلارنىڭ ئارىسىدىن چىققان ئاجىز ئۇچقۇننى دەرھاللا ئۆچۈرۈپتەتتى. مۇسا نېمە قىلىشنى بىلمەي، تىتىرەپ تۇراتتى. ئاندىن بېشىنى كۆتۈرۈپ، يىراقتا لاۋۇلداپ يېنىۋاتقان ئوتنى كۆردى.

مۇسا بىردىنلا سۆيۈنۈپ كەتتى. ئۇ ئائىلىسىگە: ئۇ يەردە بىر ئوت كۆردۈم، مەن ئۇ يەرگە بېرىپ كەلگىچە سىلەر مۇشۇ يەردىن يۆتكەلمەي ئولتۇرۇپ تۇرۇڭلار! - دېدى. بەلكى مۇسا ئۇ يەردىن بىرەر خەۋەر ئېلىپ كېلەتتى ياكى يول سورىغۇدەك بىرسىنى تاپاتتى ۋە ياكى ئۆزلىرى ئىسىنغىلى بىر نەچچە پارچە ئوت ئېلىپ كېلىشى مۇمكىن ئىدى.

ئائىلىسى مۇسا كۆرسەتكەن ئوتقا قارىدى، ئەمما ھېچنەمە كۆرەلمىدى. شۇنداقتىمۇ، ئۇنىڭ گېپى بويىچە ئۇ يەردە تۇرۇپ تۇرماقچى بولۇشتى. مۇسا ئوت بار تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

مۇسا مۇزلاپ كەتكەچكە، ئۇ يەرگە بارغىچە ئۆزىنى ئىستىتىش ئۈچۈن يۈگۈرۈشكە باشلىدى، ئوڭ قولىدا ھاسسى بار ئىدى. پۈتۈن بەدىنى يامغۇردىن چىلىق - چىلىق ھۆل بولۇپ كەتكەنىدى. ماڭە - ماڭە، نىھايەت "تۇۋا" دېگەن جىلغىغا يېتىپ كەلدى. ئۇ جىلغا ئىچىدە بىر ئاز غەلتىلىك ھېس قىلدى. جىلغا ئىچىدە نە سوغۇق، نە شامال يوق بولۇپ، ئەتراپ جىمجىت، سۈكۈتكە چۆمگەن ئىدى. مۇسا ئوتقا يېقىنلاشتى. ئۇ ئوتقا يېقىنلاپ كېلىشىگە، بىردىنلا مۇنداق ئاۋاز كەلدى:

﴿اللھ ئوتنىڭ يېنىدىكى كىشىنى ۋە ئوتنىڭ ئەتراپىدىكىلەرنى مۇبارەك قىلدى. ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللھ پاكئۇر﴾.

مۇسا چۆچۈپ تۇرۇپ قالدى. تېنى شۈركىنىپ كەتتى. ئاۋاز مەلۇم بىر يەردىن ئەمەس، بەلكى ھەممە يەردىن كېلىۋاتاتتى.

مۇسا ئوتقا ئىنچىكلەپ قارىدى، تېنى قايتىدىن شۈركىنىپ كەتتى، ئوتنىڭ ئارىسىدا يېشىل ئۆسكەن، تىكەنلىك بىر دەرەخ تۇراتتى. ئوت قانچە كۈچەيگەنسېرى، دەرەخمۇ شۇنچە يېشىل تۈسكە كىرەتتى. ئادەتتە ياغاچ كۆيسە، قارىداپ كېتەتتى، ئەمما بۇ ئوت كۈچەيگەنسېرى ئۇ دەرەخ تېخىمۇ ياشىرىپ كېتىۋاتاتتى. مۇسا شۇنچە ئىسسىپ تەرلەپ كەتكەن بولسىمۇ، يەنە توختىماي تىتىرمەكتە ئىدى. دەرەخ مۇسانىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى غەربكە قاراپ سوزۇلغان تاغدا ئىدى. مۇسا بولسا، تۇۋا جىلغىسىدا تۇراتتى، مۇسا كۈچلۈك نۇرنىڭ كۆزلىرىگە زىيان قىلىشىدىن قورقۇپ، قوللىرى بىلەن كۆزلىرىنى ئېتىۋالدى ۋە ئۆز - ئۆزىگە سورىدى:

- بۇ ئوتمۇ ياكى نۇرمۇ؟

بىردىنلا يەر ئىتائەت ۋە قورقۇنچتىن تەۋرەپ كەتتى. ئەزىز ۋە ئۇلۇغ اللھ مۇنداق دېدى:

﴿ئى مۇسا!﴾

مۇسا بېشىنى كۆتۈرۈپ: شۇنداق، مەن مۇسا، - دېدى.

ئەزىز ۋە ئۇلۇغ ئاللاھ:

﴿مەن ھەقىقەتەن سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭدۇرمەن﴾ دېدى.

مۇسا تېخىمۇ تىترىگەن ھالدا: شۇنداق، سەن رەببىم، - دېدى.

ئەزىز ۋە ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى:

﴿كەشكىنى سالغىن، سەن ھەقىقەتەن مۇقەددەس ۋادى بولغان تۇۋادا سەن﴾.

مۇسا پۈتۈن ۋۇجۇدى تىترىگەن ھالدا ئېگىلدى ۋە كەشكىنى سالىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا يەنە مۇنداق دېدى:

﴿مەن سېنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللىدىم، سەن ۋە ھېيىگە قۇلاق سالغىن. مەن ھەقىقەتەن (ئىبادەتكە لايىق) ئاللاھ دۇرمەن، مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوق، (يالغۇز) ماڭا ئىبادەت قىلغىن، مېنى زىكرى قىلىش ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن، قىيامەتنىڭ بولۇشى مۇھەققەتتۇر، ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ ئەمەلىگە يارىشا مۇكاپاتلىنىشى ئۈچۈن، ئۇنى (يەنى ئۇنىڭ قاچان بولۇشىنى) مەخپىي تۇتتۇم. قىيامەتكە ئىشەنمەيدىغان ۋە نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشكەن ئادەم سېنى ئۇنىڭدىن (يەنى قىيامەتكە تەييارلىق قىلىشتىن ۋە ئۇنى تەستىق قىلىشتىن) توسمىسۇن، ئۇنداقتا ئۆزەڭ ھالاك بولۇسەن (چۈنكى ئاخىرەتتىن غاپىل بولۇش، ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدۇ).﴾

مۇسانىڭ بەدىنى ئىلاھىي ۋە ھىيىنى ئېلىۋاتقاندا، رەببىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاۋاتقاندا ۋە رەببى بىلەن سۆزلىشىۋاتقاندا تېخىمۇ قاتتىق تىترەپ كەتتى.

مېھرىبان ۋە شەپقەتلىك ئاللاھ ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى:

﴿ئى مۇسا! ئوڭ قولۇڭدىكى نېمە ئۇ؟﴾

مۇسانىڭ ھەيرانلىقى تېخىمۇ ئاشتى. چۈنكى ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىۋاتقىنى ئۇلۇغ ئاللاھ ئىدى. ئاللاھ مۇسانىڭ قولىدا ھاسا تاياق تۇتۇۋالغانلىقىنى مۇسادىنمۇ ياخشى بىلەتتى. ئۇنداقتا، يەنە نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭدىن سورىغاندۇ؟ شۈبھىسىزكى، بۇنىڭدا چوڭ بىر ھېكمەت بار ئىدى.

مۇسا ئاۋازى تىترىگەن ھالدا ئېيتتى:

سۈرە تاھا 11 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە تاھا 12 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە تاھا 12 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە تاھا 13 - 16 - ئايەتكىچە .
سۈرە تاھا 17 - ئايەت .

«ئۇ مېنىڭ ھاسام، ئۇنىڭغا تايىنىمەن، ئۇنىڭ بىلەن قويلارىمغا غازاڭ قېقىپ بېرىمەن، ئۇنىڭدا مېنىڭ يەنە باشقا ئېھتىياجلىرىممۇ بار».

ئەزىز ۋە ئۇلۇغ ئاللاھ:

«ئى مۇسا! ئۇنى (يەرگە) تاشلىغىن» دېدى.

مۇسا ئاجايىپ قورقۇپ كەتكەنىدى. ئۇ قولدىكى ھاسىنى يەرگە تاشلىدى. ھاسا بىردىنلا ناھايىتى يوغان ۋە قورقۇنچىلىق بىر يىلانغا ئايلىنىپ، ئۇياق - بۇياققا ھەرىكەتلىنىشكە باشلىدى. مۇسا قورققىنىدىن ھوشىدىن كەتكىلى تاسلا قالدى. ۋۇجۇدى قاتتىق سىلكىنىپ كەتتى. ئۇ كەينىگە بۇرۇلۇپ قېچىشقا تەمشەلدى. ئىككى قەدەم ئېلىپ تۇرۇشقا ئاللاھ نىڭ ئاۋازى كەلدى:

«ئى مۇسا! قورقمىغىن، مېنىڭ ھۇزۇرۇمدا پەيغەمبەرلەر ئەلۋەتتە قورقمايدۇ».

«ئالدىڭغا ماڭغىن، قورقمىغىن، سەن ھەقىقەتەن (قۇرقۇنچىتىن) ئەمەس بولغۇچىلاردىن سەن».

مۇسا توختاپ قالدى. يىلان تېخىچە قىمىرلاپ تۇراتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇساغا:

«ئۇنى تۇتۇۋالغىن، قورقمىغىن، ئۇنى دەسلەپكى (يەنى ھاسىلىق) ھالىتىگە قايتۇرىمىز».

مۇسا تىتىرەپ تۇرغان قوللىرىنى يىلانغا ئۇزاتتى. قولى يىلانغا تېگىشى بىلەنلا، يەنە ھاسىغا ئايلىنىپ قالدى. ئاللاھ ئۇنىڭغا قايتا ئەمىر بەردى:

«قولۇڭنى قوينۇڭغا سالغىن، ئۇ ھېچقانداق ئىللەتسىز (بىر پارچە ئايدەك پارلاپ) ئاپئاق بولۇپ چىقىدۇ، قورقۇنچى دەپمۇ قىلىش ئۈچۈن، قولۇڭنى يىغىۋالغىن (يەنى قوينۇڭغا سېلىۋالغىن)».

مۇسا قولىنى قوينىغا تىقىپ چىقارغىنىدا، قولىنىڭ ئايدەك يورۇپ كەتكەنلىكىنى كۆردى. مۇسا بۇ بولغانلاردىن ناھايىتى ھاياجانلانغان ئىدى. قولىنى ئاللاھ نىڭ بۇيرۇقى بويىچە يۈرىكىنىڭ ئۈستىگە قويۇۋېدى، ئۇنىڭ قورقۇنچى پۈتۈنلەي تۈگىدى.

مۇسانىڭ يۈرىكى جايىغا چۈشتى. ئاللاھ ھاسا ۋە قولىنىڭ مۆجىزىسىدىن كېيىن ئۇنىڭغا بىر ئەمىر بەردى.

سۈرە تاھا 18 - ئايەت.

سۈرە تاھا 19 - ئايەت.

سۈرە نەمل 10 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە قەسەس 31 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە تاھا 21 - ئايەت.

سۈرە قەسەس 32 - ئايەت بىر قىسمى.

ئۇنىڭ پىرىئەۋنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇنى - چىرايلىقچە ئاللاھ غا دەۋەت قىلىشىنى ۋە بەنى ئىسرائىلنى مىسىردىن ئېلىپ چىقىپ كېتىشىنى بۇيرىدى.

مۇسا ئۆزىنىڭ پىرىئەۋندىن قورقىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

مۇسا ئۇلاردىن بىرىنى ئۆلتۈرۈپ قويغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭمۇ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېتىشىدىن قورقاتتى.

مۇسا ئاللاھ قا قېرىندىشى ھارۇننى ئۆزى بىلەن بىللە ئەۋەتىشىنى سوراپ يالۋۇردى. ئاللاھ ئۆزىنىڭ ھەرقاچان ئۇلار بىلەن بىللە بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، مۇساغا مەدەت بەردى. پىرىئەۋن ھەرقانچە ئەشەددىي ۋە قوپال بولسىمۇ، ئۇلارغا زىيان يەتكۈزۈلمەيتتى. ئاللاھ ئۆزىنىڭ پىرىئەۋنىڭ ئۈستىدىن غالىپ كېلىدىغانلىقىنى مۇساغا بىلدۈردى.

مۇسا ئاللاھ نىڭ ئۆزىگە مەدەت بېرىشىنى، ئىشىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىشىنى ۋە دەۋىتى ئۈچۈن كۈچ - قۇۋۋەت ئاتا قىلىشىنى تىلەپ يالۋۇردى.

ئۇلۇغ ئاللاھ تاھا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇسانىڭ قىسسىسىدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ ئۆز ۋاقتىدا مۇسا (بىر جايدا) ئوتنىڭ يورۇقىنى كۆردى. ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرگە: «تۇرۇپ تۇرۇڭلار، مەن ئوتنىڭ يورۇقىنى كۆردۈم، مەن (بېرىپ) ئۇنىڭدىن بىرەر پارچە چوغ ئېلىپ كېلىشىم ياكى ئوت بار يەردە بىرەر يول باشلىغۇچىنى ئۇچرىتىشىم مۇمكىن» دېدى. مۇسا ئوتنىڭ يېنىغا كەلگەندە ئىدا قىلىندىكى: «ئى مۇسا! مەن ھەقىقەتەن سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭدۇرمەن، كەشىڭنى سالغىن، سەن ھەقىقەتەن مۇقەددەس ۋادى بولغان تۇۋادا سەن. مەن سېنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللىدىم، سەن ۋەھىيگە قۇلاق سالغىن. مەن ھەقىقەتەن (ئىبادەتكە لايىق) ئاللاھ دۇرمەن، مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوق، (يالغۇز) ماڭا ئىبادەت قىلغىن، مېنى زىكرى قىلىش ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن. قىيامەتنىڭ بولۇشى مۇھەققەتتۇر، ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ ئەمەلىگە يارىشا مۇكاپاتلىنىشى ئۈچۈن، ئۇنى (يەنى ئۇنىڭ قاچان بولۇشىنى) مەخپىي تۇتتۇم. قىيامەتكە ئىشەنمەيدىغان ۋە نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشكەن ئادەم سېنى ئۇنىڭدىن (يەنى قىيامەتكە تەييارلىق قىلىشتىن ۋە ئۇنى تەستىق قىلىشتىن) توسمىسۇن، ئۇنداقتا ئۆزەڭ ھالاك بولىسەن (چۈنكى ئاخىرەتتىن غاپىل بولۇش، ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدۇ). ئى مۇسا! ئوڭ قولۇڭدىكى نېمە ئۇ؟». مۇسا ئېيتتى: «ئۇ مېنىڭ ھاسام، ئۇنىڭغا تايىنىمەن، ئۇنىڭ بىلەن قويلرىمغا غازاڭ قېتىپ بېرىمەن، ئۇنىڭدا مېنىڭ يەنە باشقا ئېھتىياجلىرىمۇ بار». ئاللاھ: «ئى مۇسا! ئۇنى (يەرگە) تاشلىغىن» دېدى. مۇسا ئۇنى تاشلىۋېدى، ئۇ ناگاھان مېڭىۋاتقان بىر يىلانغا ئايلاندى. ئاللاھ ئېيتتى: «ئۇنى تۇتۇۋالغىن، قورقمىغىن، ئۇنى دەسلەپكى (يەنى ھاسىلىق) ھالىتىگە قايتۇرىمىز. قولۇڭنى قولتۇقۇڭنىڭ ئاستىغا سالغىن (ئاندىن چىقارغىن)، ئۇ ھېچقانداق ئەيىب - نوقسانسىز ھالدا ئاپئاق (نۇرلۇق بولۇپ) چىقىدۇ، (بۇ) ئىككىنچى مۆجىزىدۇر. ساڭا چوڭ مۆجىزىلىرىمىزدىن بەزىسىنى كۆرسىتىمىز. پىرىئەۋنگە بارغىن، ئۇ ھەقىقەتەن

ھەددىدىن ئاشتى». مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم! مېنىڭ قەلبىمنى كەڭ قىلغىن، (يەنى ئىمان بىلەن ۋە پەيغەمبەرلىك بىلەن نۇرلاندۇرغىن). مېنىڭ ئىشىمنى ئاسانلاشتۇرغىن. تىلىمدىن كېكەچلىكنى كۆتۈرۈۋەتكىن. ئۇلار مېنىڭ سۆزۈمنى چۈشەنسۇن. ماڭا ئائىلەمدىن قېرىندىشىم ھارۇننى ياردەمچى قىلىپ بەرگىن. ئۇنىڭ بىلەن مېنى تېخىمۇ كۈچەيتكىن. مېنىڭ ئىشىمغا ئۇنى شېرىك قىلغىن. بۇنىڭ بىلەن بىز ساڭا كۆپ تەسبىھ ئېيتقايمىز. ساڭا كۆپ زىكرى ئېيتقايمىز. سەن ھەقىقەتەن بىزنى كۆرۈپ تۇرغۇچىسەن». **اللھ ئېيتتى: «ئى مۇسا! سېنىڭ سورىغان نەرسىلىرىڭ ساڭا بېرىلدى. (بۇنىڭدىن باشقا) ساڭا يەنە بىر قېتىم ئىئام قىلغان ئىدۇق. ئۆز ۋاقتىدا ئاناڭنىڭ كۆڭلىگە پەقەت ۋەھىي ئارقىلىق بىلىنىدىغان نەرسىلەرنى سالدۇق».** (ئېيتتۇقكى) «ئۇنى (يەنى بالىنى) ساندۇققا سالغىن، ئاندىن ئۇنى (ساندۇق بىلەن) دەرياغا تاشلىغىن، دەريا ئۇنى قىرغاققا تاشلىسۇن، ئۇنى مېنىڭ دۈشمىنىم ۋە ئۇنىڭ دۈشمىنى بولغان (پىرىئەۋن) ئېلىپ (باقسۇن)». مېنىڭ قوغدىشىم ئاستىدا تەربىيلىنىشىڭ ئۈچۈن، ساڭا مەن تەرەپتىن بولغان مۇھەببەتنى سالدىم. ئۆز ۋاقتىدا سېنىڭ ھەمىشەرىڭ (پىرىئەۋننىڭ ئائىلىسىگە) بېرىپ: «سىلەرگە ئۇنى باقىدىغان بىر كىشىنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟» دېدى. بىز سېنىڭ ئاناڭنى خۇش بولسۇن، قايغۇرمىسۇن دەپ سېنى ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بەردۇق، سەن بىر ئادەمنى ئۆلتۈرۈپ قويدۇڭ، سېنى بىز غەمدىن خالاس قىلدۇق، سېنى تۈرلۈك بالالار بىلەن سىنىدۇق، سەن مەدەنىيلىكلەر ئارىسىدا كۆپ يىللار تۇردۇڭ، ئاندىن، ئى مۇسا! تەقدىر بىلەن (بۇ يەرگە) كەلدىڭ. سېنى مەن مېنىڭ مۇھەببىتىمگە (يەنى پەيغەمبەر قىلىپ ۋەھىي نازىل قىلىشىمغا) تاللىدىم».

ئۇلۇغ اللھ نىڭ ئۆز بەندىلىرىدىن بىرى ھەققىدە ئېيتقانلىرىغا نېمە دەپ تەبىر بېرىشىمىزنى بىلەلمىدۇق.

«سېنى مەن مېنىڭ مۇھەببىتىمگە (يەنى پەيغەمبەر قىلىپ ۋەھىي نازىل قىلىشىمغا) تاللىدىم».

اللھ مۇسانى تاللاپ، ئۆزى ئۈچۈن ئايرىپ قويدى. مانا بۇ، شەرەپنىڭ ئەڭ يۈكسەك پەللىسى بولۇپ، بۇ پەللىگە مۇسادىن باشقا ھېچكىم ئېرىشەلمىگەندى.

مۇسا، اللھ دىن ئۆزىنىڭ پىرىئەۋننىڭ قېشىغا بېرىشى ھەققىدىكى بۇيرۇقنى ئالغاندىن كېيىن، ئائىلىسىنىڭ يېنىغا قايتتى ۋە ئائىلىسى بىلەن بىرلىكتە مىسىرغا قاراپ يولغا چىقتى.

ئۇنىڭ قەدەملىرى ئۇنى مىسىرغا ئېلىپ كېتىۋاتقاندا، ئۇنىڭ خىيالىدىن نېمىلەر كەچكەنلىكىنى اللھ دىن باشقا ھېچكىم بىلمەيتتى. ئوي - خىيال ۋە راھەت ئىچىدە ئۆتىدىغان كۈنلەر ئاياغلىشىپ، ھەقىقەت ئاماننى دەۋرنىڭ ئەڭ ۋەھشىي ئىنسانغا

يەتكۈزۈشتەك ئېغىر كۈنلەر يېتىپ كەلگەندى. مۇسا پىرئەۋننىڭ ئازغۇن بىرى ئىكەنلىكىنى، كۈرەش قىلماي تۇرۇپ ئۇنى بويسۇندۇرۇشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇنداقلا، پىرئەۋننىڭ ئۆزىنى ئىنكار قىلىدىغانلىقىنى، چوڭچىلىق قىلىدىغانلىقىنى ۋە بىلمەسلىكىگە سېلىۋېلىپ ئۆزىنىڭ دەۋاسىغا قارشى چىقىدىغانلىقىنىمۇ بىلەتتى. ئۇلۇغ ئالەم ئۇنىڭ پىرئەۋننىڭ قېشىغا بېرىشىنى، ئۇنى سىپايلىق بىلەن دىنغا دەۋەت قىلىشىنى بۇيرىغانىدى. ئالەم مۇساغا پىرئەۋننىڭ ئىمان ئېيتمايدىغانلىقىنى ۋە ھىيى قىلدى. پىرئەۋننىڭ مۇساغا چىقىلماسلىقى ۋە ئىسرائىل ئەۋلادىغا زۇلۇم قىلىشتىن توختاپ، ئۇلارنى ئەركىن قويۇپ بېرىشى لازىم ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇسا ۋە ھارۇنغا مۇنداق دېدى:

﴿سەلەر پىرئەۋننىڭ يېنىغا بېرىپ: «بىز ئىككىمىز پەرۋەردىگارىڭىزنىڭ ئەلچىسى بولىمىز. ئىسرائىل ئەۋلادىنى قويۇۋەتكىن، بىز بىلەن كەتسۇن، ئۇلارنى قىيىنمىغىن» دەڭلار﴾ .

بۇ، چەكلىك ئەمما مۇشكۈللۈككە دۇچ كېلىدىغان ۋەزىپە ئىدى. پىرئەۋن بەنى ئىسرائىل قەۋمىنى ئۆزىگە قۇل قىلىۋالغانىدى ۋە ئۇلارغا زۇلۇم قىلاتتى. ئۇلارنى ئۇلارنىڭ كۈچى يەتمەيدىغان ئىشلارغا بۇيرۇيتتى، قىزلىرىنى تىرىك قويۇپ ئوغۇللىرىنى ئۆلتۈرۈۋېتەتتى. ئۇلارنى ئۆزىنىڭ شەخسىي مېھلى ۋە مىسىرنىڭ ھۆكۈمرانلىقى بىلەن بىرلىكتە ئۆزىگە قالغان مىراس دەپ قارايتتى.

مۇسا مىسىر نىزامىنىڭ ئىسرائىل ئوغۇللىرىنى قۇللاشتۇرۇش، ئۇلارنىڭ دۆلەت ئىچىدىكى خىزمەت، ئەجىر ۋە كۈچلىرىدىن پايدىلىنىش ئاساسىغا قۇرۇلغانلىقىنى بىلەتتى.

مۇسا ئالەم نىڭ بۇيرۇقىغا بىنائەن، پىرئەۋن بىلەن ناھايىتى سىپايلىق بىلەن كۆرۈشتى (ئۇچراشتى).

﴿پىرئەۋننىڭ يېنىغا بېرىڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن ھەددىدىن ئاشتى. ئۇنىڭغا يۇمشاق سۆز قىلىڭلار، ئۇ ۋەز - نەسەھەتنى قوبۇل قىلىشى ياكى (ھەددىدىن ئاشقانلىقىنىڭ ئاقىۋىتىدىن) قورقۇشى مۇمكىن﴾.

ئۇنىڭغا ئالەم نى، ئالەم نىڭ رەھىمىتىنى، جەننىتىنى، بىر ئالەم قا ئىشىنىش ۋە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشنىڭ كېرەكلىك ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرگەن...

ئۇنىڭ بىلەن سۆزلەشكەندە، ئۇنىڭ ئىنسانىي تەرەپلىرىنى ئويغىتىشقا تىرىشقان. ئۇنىڭ مىسىرنىڭ ھۆكۈمدارى ئىكەنلىكىنى ئەسلىتىدىكەن. خالىسا، ئۇنىڭ جەننەتكە

ئېرىشەلەيدىغانلىقىنى ۋە جەننەتكە ئېرىشىش ئۈچۈن پەقەت اللە دىن قورقۇش كېرەكلىكىنى ئېيتتى... .

پىرئەۋن مۇسانىڭ سۆزلىرىنى مەسخىرە قىلغان ھالدا تىغشىدى. ئۇنى ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ تەختىگە كۆز تىككەن ساراڭ دەپ ئويلىدى ۋە قولىنى كۆتۈرۈپ:

- سەن نېمە دېمەكچى؟ ئېيتە! نېمە دېمەكچىسەن! تولا گەپ قىلماي دەرھال ئېيت!

مۇسا: ئىسرائىل ئەۋلادلىرىنىڭ بىز بىلەن بىللە مىسىردىن چىقىپ كېتىشىگە رۇخسەت قىلىشىڭنى سورايمەن، - دېدى.

پىرئەۋن: ئۇلار مېنىڭ قۇللىرىم تۇرسا، نېمە ئۈچۈن ئۇلارنىڭ مىسىردىن چىقىپ كېتىشىگە رۇخسەت قىلغۇدەكمەن؟ - دېدى.

مۇسا: ئۇلار ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان اللە نىڭ قۇللىرىدۇر، - دېدى.

پىرئەۋن مازاق قىلىپ: سەن ئىسمىڭنىڭ مۇسا ئىكەنلىكىنى ئېيتىمىدىڭمۇ؟ - دېدى.

مۇسا: شۇنداق، ئىسمىم مۇسا، - دېدى.

پىرئەۋن: ئەي مۇسا! سەن شۇنداق كىچىك ۋە ئاجىز ۋاقتىڭدا، بىز نىل دەرياسىدىن سۈزۈۋالغان مۇسا ئەمەسمۇ؟ سەن بىزنىڭ سارايدا چوڭ بولغان، بىزنىڭ تامىقىمىزنى يېگەن، سۈيىمىزنى ئىچكەن، نېمەت ۋە ياخشىلىقلىرىمىزدىن تولۇق پايدىلانغان مۇسا ئەمەسمۇ؟ ئەگەر ئۇنۇتمىغان بولسام، مىسىرلىق بىرىنى ئۆلتۈرۈپ قويۇپ، قېچىپ كەتكەن مۇسا ئەمەسمۇ؟ سەن ئادەم ئۆلتۈرۈشنىڭ كۇفرلىق ئىكەنلىكىنى ئېيتىۋاتىسەن. ئۇنداقتا، سەنمۇ كافىر سەن، ئۆلتۈرۈلۈشكە لايىقسەن؟ ئەي مۇسا! سەن مىسىر قانۇنىدىن، يەنى ئادالەتتىن قاچقان مۇسا ئەمەسمۇ؟ ئەمدى كېلىپ مەن بىلەن تاكالىشۋاتامسەن؟ مەن بىلەن نېمە ھەققىدە تاكالىشۋاتىسەن؟

مۇسا پىرئەۋننىڭ ئۆزىگە ئۆتمۈشىنى، ئۆزىنى بېقىپ چوڭ قىلغانلىقىنى ۋە ئۆزىگە قىلغان ياخشىلىقلىرىنى ئەسلىتەنلىكىنى، شۇنداقلا، ئۇنىڭ ئۆزىگە بۇرۇن ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويغان ۋە قەسى بىلەن تەھدىت سېلىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى.

مۇسا پىرئەۋننىڭ تەھدىتىگە پىسەنت قىلمىدى ۋە ئۆزىنىڭ ئۇ مىسىرلىقنى ئۆلتۈرگەن چاغدىمۇ كاپىر ئەمەسلىكىنى، بەلكى ئۆزىنىڭ اللە ۋەھىي قىلمىغان بىر يولدا ئېزىپ قالغان بىرسى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈردى.

ئۇنى قەستەن ئەمەس، بەلكى ئېھتىياتسىزلىقتىن ئۆلتۈرۈپ قويغان بولسىمۇ، ئۆزىدىن بۇنىڭ ئۆچى ئېلىنىدىغانلىقىدىن قورقۇپ مىسىردىن قاچقانلىقىنى، كېيىنچە اللە نىڭ ئۆزىگە ھېكمەت بەرگەنلىكىنى ۋە پەيغەمبەرلىرىدىن بىرى قىلغانلىقىنى ئېيتتى.

ئۇلۇغ اللە شۇئەرا سۈرىسىدە مۇسا بىلەن پىرئەۋننىڭ ئارىسىدىكى بۇ تالاش - تارتىشنىڭ بىر قىسمىنى مۇنداق تەسۋىرلىگەندى:

﴿ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ مۇساغا نىدا قىلدى: «سەن زالىم قەۋمگە بارغىن (ئۇلار) پىرئەۋنىڭ قەۋمىدۇر، ئۇلار (اللە نىڭ جازالىشىدىن) قورقمايدۇ؟» مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! مەن ھەقىقەتەن ئۇلارنىڭ مېنى ئىنكار قىلىشىدىن قورقىمەن. (ئۇلارنىڭ مېنى ئىنكار قىلىشىدىن) يۈرىكىم سىقىلىدۇ، تىلىم كېكەچ، شۇڭا (ماڭا ياردەمدە بولۇش ئۈچۈن) ھارۇننى (پەيغەمبەر) قىلىپ ئەۋەتكىن. (ئۇلارنىڭ دەۋاسىچە) ئۇلارنىڭ ئالدىدا مېنىڭ گۇناھىم بار، ئۇلارنىڭ مېنى ئۆلتۈرۈشىدىن قورقىمەن». اللە ئېيتتى: «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس (يەنى سېنى ئۇلار ھەرگىز ئۆلتۈرەلمەيدۇ)، سىلەر مېنىڭ مۆجىزىلىرىمنى ئېلىپ بېرىڭلار، بىز ھەقىقەتەن سىلەر بىلەن بىللە (مۇنازىرەڭلارنى) ئاڭلاپ تۇرىمىز. سىلەر پىرئەۋنگە بېرىپ: بىز ھەقىقەتەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئەلچىسىمىز. ئىسرائىل ئەۋلادىنى (قۇللۇقۇڭدىن) بوشاتقىن، ئۇلار بىز بىلەن (شامغا) كەتسۇن دەڭلار» (ئۇلار پىرئەۋنگە كېلىپ ئەلچىلىكنى يەتكۈزدى) پىرئەۋن (مۇساغا) ئېيتتى: «سېنى بىز ئۆيىمىزدە كىچىكىڭدىن تەربىيەلەپ چوڭ قىلىمىدۇقۇمۇ؟ ئارىمىزدا كۆپ يىللار تۇرمىدىڭمۇ؟ سەن ھېلىقى قىلغان ئىشىڭنى قىلىمىدىڭمۇ؟ (يەنى قىبىتىنى ئۆلتۈرمىدىڭمۇ؟) سەن تۈزكۈرلاردىن سەن». مۇسا ئېيتتى: «مەن ئۇ ئىشنى قىلغان چېغىمدا نادانلاردىن ئىدىم. سىلەردىن قورقۇپ، سىلەردىن قاچتىم، پەرۋەردىگارىم ماڭا ھېكمەت ئاتا قىلدى، مېنى پەيغەمبەر قىلدى».

مۇسانىڭ سەۋرىسىز مەجەزى قوزغىلىشقا باشلىدى.

پىرئەۋننىڭ قىلغان - ئەتكەنلىرىنى سۆزلەپ، ياخشىلىقلىرىنى مىننەت قىلىشى ئۇنىڭ سەۋرىسىز خاراكتېرىنى ئوتتۇرىغا چىقاردى. شۇڭا مۇسا پىرئەۋنگە دەرھاللا مۇنداق جاۋاب بەردى:

﴿سەن ئىسرائىل ئەۋلادىنى قۇل قىلدىڭ، سېنىڭ ماڭا مىننەت قىلغان نېمىتىڭ ئەنە شۇدۇر﴾.

مۇسا مۇنداق دېمەكچى ئىدى: ماڭا مىننەت قىلغان ئۇ نېمەتلىرىڭنى مەندەك بىر ئىسرائىل ئوغلىغا قىلغان ياخشىلىقلىرىڭ ئۈچۈن دەپ ئويلايمسەن؟ بۇ نېمەتلىرىڭنى، بۇ بۈيۈك قەۋمنىڭ كۆپ قىسمىنى ئۆز ئىشىڭ ۋە خىزمەتلىرىڭدە ئىشلەتكىنىڭنىڭ ھەققى دەپ ئويلايمسەن؟ ئەگەر بۇ شۇنداق بولسا ۋە مەنتىقە بۇنى ساڭا توغرا دەپ كۆرسەتكەن بولسا، بىز تەڭلەشكەن بولىمىز. ئارىمىزدا قەرزدارمۇ، قەرز ئىگىسىمۇ قالمىغان بولىدۇ. ئەگەر ئۇنداق بولمىسا، ئىسرائىل ئوغۇللىرىنىڭ ساڭا قىلغان خىزمىتى بىلەن سېنىڭ ماڭا بەرگەن نېمەتلىرىڭدىن قايسىسى تېخىمۇ بۈيۈك (چوڭ)؟ مەيلى نېمىلا بولسۇن، بۇ يەردىكى مەسلە اللە قا دەۋەت قىلىش مەسىلىسىدىن ئىبارەت - خالاس.

مەسىلىنى مەن ئۆز ئىچىمدىن چىقىرىپ ئوتتۇرىغا قويىمىدىم ياكى مەن ئىسرائىل ئوغۇللىرىنىڭ ئەلچىسى ئەمەسمەن. ئۆزۈمگە ئەلچى بولۇپمۇ كەلمىدىم. مەن پەقەت اللەنىڭ ئەلچىسى، ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ پەيغەمبىرىمەن...

دەل شۇ چاغدا، پىرئەۋن ئۇنىڭ سۆزىنى سۆزىنى بۆلدى:

﴿ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى دېگەن نېمە؟﴾

مۇسا ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بەردى:

﴿ئۇ ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر. ئەگەر سىلەر ھەقىقىي ئىشىنىدىغان بولساڭلار﴾ .

پىرئەۋن مازاق قىلغان ھالدا ئەتراپتىكىلەرگە قاراپ:

﴿ئۇنىڭ جاۋابىنى ئاڭلاۋاتامسىلەر؟﴾ دېدى.

مۇسا پىرئەۋننىڭ مەسخىرىسىنى پىسەنتكە ئالمىغان ھالدا:

﴿ئۇ سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر ۋە سىلەرنىڭ ئاتا - بوۋاڭلارنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر﴾ .

پىرئەۋن مۇسا بىلەن بىرلىكتە كەلگەن ئىسرائىل ئوغۇللىرىغا قاراپ:

﴿سىلەرگە ئەۋەتىلگەن (بۇ) ئەلچى ئەلۋەتتە مەجنۇندۇر﴾ .

مۇسا پىرئەۋننىڭ مەسخىرە ۋە تۆھمىتىگە يەنە پىسەنت قىلمىغان ھالدا مۇنداق دېدى:

﴿ئۇ مەشرىقنىڭ، مەغربىنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى مەخلۇقاتنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر. ئەگەر سىلەر چۈشىنىدىغان بولساڭلار﴾ .

ئۇلۇغ اللە بۇ كۆرۈنۈشنى سۈرە تاھادا مۇنداق بايان قىلىدۇ:

﴿سىلەر پىرئەۋننىڭ يېنىغا بېرىپ: «بىز ئىككىمىز پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئەلچىسى بولىمىز، ئىسرائىل ئەۋلادىنى قويۇۋەتكىن، بىز بىلەن كەتسۇن، ئۇلارنى قىيىنمىغىن. ساڭا بىز ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىڭنىڭ مۆجىزىسىنى ئېلىپ كەلدۇق، توغرا يولغا ئەگەشكەن ئادەم (اللەنىڭ ئازابىدىن) ئامان قالىدۇ. بىزگە شەك - شۈبھىسىز ۋەھىي قىلىندىكى، (اللەنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى) ئىنكار قىلغان، (ئىماندىن) يۈز ئۆرىگەن ئادەم (قاتتىق) ئازابقا

سۈرە شۇئەرا 23 - ئايەت .
سۈرە شۇئەرا 24 - ئايەت .
سۈرە شۇئەرا 25 - ئايەت .
سۈرە شۇئەرا 26 - ئايەت .
سۈرە شۇئەرا 27 - ئايەت .
سۈرە شۇئەرا 28 - ئايەت .

دۇچار بولىدۇ» دەڭلار. (ئۇلار پىرئەۋننىڭ كېلىپ ئاللا تائالا تەرىپىدىن ۋەھىي قىلىنغان نەرسىلەرنى يەتكۈزگەندىن كېيىن) پىرئەۋن: «ئى مۇسا، سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار كىم؟» دېدى. مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىمىز شۇنداق زاتتۇركى، ھەممە نەرسىگە (ئۆزىگە مۇناسىب) شەكىل ئاتا قىلدى، (ئاندىن ئۇلارغا ياشاش يوللىرىنى، پايدىلىنىدىغان نەرسىلىرىنى) كۆرسەتتى». پىرئەۋن ئېيتتى: «ئوتتۇپ كەتكەن ئۈممەتلەرنىڭ ھالى قانداق؟ (يەنى قانداق بولغان؟)». مۇسا ئېيتتى: «ئۇلار توغرىسىدىكى مەلۇمات پەرۋەردىگارىمىزنىڭ دەرگاھىدا لەۋھۇلمەھپۇزدا (خاتىرىلەنكەن)، پەرۋەردىگارىم ھەم خاتالاشمايدۇ ھەم ئۇنتۇمايدۇ».

شۇنىسى ئېنىقكى، پىرئەۋن مۇسادىن ئالەملەرنىڭ رەببى ياكى مۇسا بىلەن ھارۇننىڭ رەببىنى ناھايىتى سەمىمىي نىيەتتە ۋە ئۇنى بىلىش نەپسى بىلەن ئەمەس، بەلكى مەسخىرە قىلىش ئۈچۈن سورىماقتا ئىدى. مۇسامۇ ئۇنىڭغا ناھايىتى مۇۋاپىق ۋە تولۇق قىلىپ مۇنداق جاۋاب بەردى:

«رەببىمىز ھەر نەرسىگە مۇناسىپ شەكىل ئاتا قىلغان، ئاندىن ئۇلارغا ياشاش يوللىرىنى كۆرسەتكەن زاتتۇر».

الله بارلىق جنس ۋە شەيئەلەرنىڭ ياراتقۇچىسىدۇر.

ياشاش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلغان ئالاھىدىكلەرنى ھەر جانلىققا تۇغما خاراكىتېر قىلىپ بەرگەن، ھەرقانداق شارائىتتا ئۇلارنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغان، ھەرقانداق ئەھۋالدا ئۇلارنى تىزگىنلەپ تۇرىدىغان، ھەممىنى بىلىدىغان ۋە ھەممىنى كۆرۈپ تۇرىدىغان زاتتۇر.

قۇرئاندا بۇلارنىڭ ھەممىسى تولۇقى بىلەن تەسۋىرلەنگەندى:

«مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىمىز شۇنداق زاتتۇركى، ھەممە نەرسىگە (ئۆزىگە مۇناسىب) شەكىل ئاتا قىلدى، (ئاندىن ئۇلارغا ياشاش يوللىرىنى، پايدىلىنىدىغان نەرسىلىرىنى) كۆرسەتتى»».

بۇ ئايەتتىن پىرئەۋننىڭ ئەقلىگە خۇددى ئۆردەككە سۇ يۇقىمىغاندەك ھېچنېمە يۇقىمىدى. ھېچقانداق تەسىر ۋە ئىز قالدۇرالمىدى.

پىرئەۋن يەنە سوراشقا باشلىدى:

- ئۇنداقتا سېنىڭ رەببىڭگە ئىبادەت قىلمىغان ئەجدادلىرىمىزنىڭ ھالى نېمە بولىدۇ؟

پىرئەۋن چوڭچىلىق ۋە مەسخىرىسىنى تېخىچە داۋاملاشتۇرۇۋاتاتتى. ئۇ مۇسادىن دېققەتنى ئاللاغا ئىبادەت قىلمىغان بۇرۇنقى نەسىللەرگە مەركەزلەشتۈرىدىغان بىر سوئال سورىغانىدى. ئەلۋەتتە، ئۇلارمۇ سوئال - سوراقسىز ۋە جازاسىز قالمايتتى. ئاللا ھەر

نەرسىنى بىلىدۇ. بۇرۇنقىلار ھەققىدىكى مەلۇماتلار ئالەمنىڭ دەرگاھىدا يېزىلغان، ئالەم ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى ئۆز دەرگاھىغا خاتىرىلەپ قويدۇ. رەببىمىز ئازمايدۇ. يەنى ئۇ ھېچنەرسىنى چالا قويمىدۇ ۋە ئۇنۇتمايدۇ.

پىرىئۇن بۇ ھەقتە خاتىرىلەپ بولسۇن! ئالەم ھەر شەيئىنى بىلىدۇ، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى خاتىرىلەپ قويدۇ ۋە ئۇلارغا بېرىلدىغان ھېچبىر نەرسىنى يوقىتىپ قويمىدۇ.

مۇسا رەببى ھەققىدىكى سۆزىنى بۇ ئايەتلەر بىلەن تاماملىدى:

﴿ئۇ زېمىننى سىلەرگە بىسات قىلىپ بەردى، سىلەر ئۈچۈن نۇرغۇن يوللارنى ئېچىپ بەردى، بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى، ئۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى. (ئۇلاردىن) يەڭلەر ۋە مال - چارۋىلىرىڭلارنى بېقىڭلار، ئۇنىڭدا ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن (ئالەمنىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن دەلىللەر بار. سىلەرنى زېمىندىن خەلق ئەتتۇق، (ئۆلگۈنۈڭلاردىن كېيىن) سىلەرنى يەنە زېمىنغا قايتۇرىمىز (توپىغا ئايلىنىسىلەر)، سىلەرنى (ھېساب ئېلىش ئۈچۈن) يەنە بىر قېتىم زېمىندىن چىقىرىمىز﴾.

مۇسا پىرىئۇننىڭ دىققىتىنى ئالەمنىڭ كائىناتتىكى بەلگە - ئىشارەتلىرىگە تارتتى. ئۇنىڭغا شامالنىڭ ھەرىكەتلىرىنى، يامغۇرنى ۋە ئۆسۈملۈكلەرنى ئەسلىتىپ، ئاندىن تۇپراقنى يەنى ئالەمنىڭ ئىنساننى تۇپراقتىن ياراتقانلىقىنى، ئۆلگەندە قايتا تۇپراققا ئايلاندۇرىدىغانلىقىنى ۋە قايتا تىرىلدۈرۈش ئۈچۈن ئۇنىڭدىن چىقىرىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى.

شۇنداق، يەنە قايتا تىرىلىشمۇ بار ئىدى.

بارلىق مەۋجۇدىيەت قىيامەت كۈنى ئالەمنىڭ دەرگاھىغا مۇتلەق ھالدا ھازىر بولىدۇ. ئۇنىڭ ئىچىدە پىرىئۇنمۇ بولىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن، مۇسا ھەم خۇش خەۋەرچى ھەم ئاگاھلاندىرغۇچى بولۇپ ئەۋەتىلگەندى.

ئەمما پىرىئۇن بۇ ئاگاھلاندىرغۇچىغا پىسەنت قىلمىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى تالاش - تارتىش بارغانسېرى كۈچىيىپ، شىددەتلىك تۈس ئالغىلى تۇردى.

ئارىدا بولۇۋاتقان قاتتىق گەپ - سۆزلەر ۋەزىيەتنى ئۆزگەرتتى. تالاش - تارتىشنىڭ شەكلى ئۆزگىرىپ جېدەلگە ئايلىنىشقا باشلىدى. مۇسا پىرىئۇنگە ئەقلىي دەلىللەرنى كەلتۈردى. ئەمما پىرىئۇن بۇ مەنتىقىلىق سۆھبەتتىن چەتنەپ، يېڭى - يېڭى، مۇسا تارتىشالمايدىغان تېمىلارغا ئۆزگەرتتەتتى. مۇساغا ھۇجۇم قىلاتتى، ئۇنىڭغا تەھدىت سالاتتى، ھاقارەت قىلاتتى ۋە تىلغا ئالغۇسىز گەپلەرنى قىلاتتى.

پىرئەۋن مۇسا ئەكەلگەن ھەق يولغا ئارقىسىنى قىلدى. ئۇنىڭ دەۋاسىنى بىلمەسكە سېلىپ، ئۇنىڭ شەخسىيىتى، كىيىم - كېچىكى ۋە گەپ قىلىش ئۇسۇللىرىغا ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى. ئەتراپتىكىلەرگە مۇسانىڭ نامراتلىقىنى، قوپال يۇڭ كىيىم كىيىۋالغانلىقىنى ۋە بەزى كەلىمىلەردىكى تەلەپپۇزنى مەسخىرە قىلدى. ئاندىن ئۆزىنىڭ دىكتاتورلۇق مېتودى (ئۇسۇلى) بويىچە مۇسادىن ئۆزىدىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىشقا قانداق جاسارەت قىلغانلىقىنى سورىدى. مۇسا پىرئەۋننىڭ (ئىلاھ) ئىكەنلىكىنى بىلمەمتى؟ پىرئەۋننىڭ قەسىرىدە چوڭ بولغان مۇسانىڭ بۇنى بىلمەسلىكى مۇمكىنمۇ؟

پىرئەۋن ئۆزىنى ئىلاھ دەپ ئېلان قىلغاندىن كېيىن، پىرئەۋندىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلغانلار زىندانغا تاشلىناتتى.

- بىز پىرئەۋندىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلغانلارنى زىندانغا تاشلايمىز، - دېيىشتى ئەتراپتىكىلەر.

﴿پىرئەۋن ئېيتتى: «ئەگەر مەندىن غەيرىنى ئىلاھ قىلىۋالدىغان بولساڭ، سېنى چوقۇم زىندانغا تاشلايمەن»﴾.

مۇسا، ئەقلىي دەلىلەرنىڭ نەتىجە بەرمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. تېنچ باشلانغان مۇنازىرە ئاۋۋال مەسخىرىگە، كېيىن قوپاللىق ۋە ھاقارەتكە، ئاخىرىدا زىندان تەھدىتىگە ئايلانغان ئىدى. مۇسا مۆجىزە كۆرسىتىش ۋاقتىنىڭ كەلگەنلىكىنى چۈشەندى، ئۇ بۇ تەھدىتتىن كېيىنلا پىرئەۋنگە مۇنداق دېدى:

﴿«مېنىڭ راست پەيغەمبەر ئىكەنلىكىمنى ئىسپاتلايدىغان) روشەن دەلىل كەلتۈرسەممۇ (زىندانغا تاشلامسەن؟)»﴾.

مۇسا پىرئەۋنگە قارشى كۆكرەك كېرىپ مەيدانغا چىقتى، پىرئەۋنمۇ ئۇنىڭغا قارشىلىق بىلدۈردى. پىرئەۋن مۇسانىڭ مۆجىزە كۆرسىتىش ئارقىلىق ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ راستچىللىقىنى ئىسپاتلىشىنى تەلەپ قىلدى.

﴿پىرئەۋن ئېيتتى: «ئەگەر سۆزۈڭ راست بولسا، روشەن دەلىلنىڭنى كەلتۈرگىن»﴾.

مۇسا ھاسسىنى ساراينىڭ چوڭ زالىغا تاشلىدى.

دەسلەپتە، پىرئەۋن مۇسادىن ئۇنىڭ راستچىللىقىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل كۆرسىتىشىنى تەلەپ قىلغاندىن كېيىن، ئۇ چۆچۈپ كەتكەچكە، ھاسا ئۇنىڭ قولىدىن چۈشۈپ كەتتى دەپ ئويلىدى.

ھەممەيلەننىڭ كۆزى مەرمەردىن ياسالغان زالغا تاشلانغان ھاسىغا تىكىلدى. ھاسا يەرگە چۈشۈپلا، ناھايىتى تېز ھەرىكەتلىنىدىغان يوغان يىلانغا ئايلاندى. ۋەھشىي يىلان

سۈرە شۇئەرا 29 - ئايەت.

سۈرە شۇئەرا 30 - ئايەت.

سۈرە شۇئەرا 32 - ئايەت.

پىرئەۋنىگە قاراپ ھەرىكەتلەندى. قورقۇپ كەتكەن پىرئەۋنىنىڭ يۈزى تاتىرىپ، تەختدە تۈگۈلۈپ قالدى ۋە باشقىلارنىڭ يىلاننى ئۆزىدىن يىراقلاشتۇرۇشى ئۈچۈن ۋارقىرىدى.

مۇسا قولىنى يىلانغا ئۇزاتتى، يىلان تەكرار ھاسىغا ئايلاندى.

بۇ مۆجىزىنى كۆرگەن ھەممەيلەننىڭ تىلى تۇتۇلدى، زال سۈكۈتكە چۆمگەندى.

مۇسا ھەممەيلەننىڭ كۆز ئالدىدا ئىككىنچى مۆجىزىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن قولىنى قوينىغا تىقىپ چىقاردى. ئۇنىڭ قولى ئاي نۇرىدەك يورۇپ كەتتى، ساراينىڭ لامپا ۋە شاملىرى بۇ يورۇقلۇقتا كۆرۈنمەيلا قالدى. پىرئەۋنىنىڭ يۈزى قورققىنىدىن كۆكرىپ كەتكەندى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دەيدۇ:

﴿مۇسا ھاسسىنى تاشلىۋىدى، ناگاھان ئوپىئوچۇق ئەجدىھاغا ئايلاندى. مۇسا (قوينىدىن) قولىنى چىقىرىۋېتىپ، ناگاھان ئۇ قارىغۇچىلارغا (نۇر چاقناپ تۇرىدىغان) ئاپئاق بولۇپ كۆرۈندى﴾.

ساراي جىمجىتلىققا چۆمدى. ھەر ئىككى مۆجىزە ھەممەيلەنگە قاتتىق تەسىر قىلغانىدى. مۇسا قولىنى تەكرار قوينىغا تىقتى، قولى ئەسلىگە قايتتى.

ئىككىنچى مۆجىزە تارقاتقان نۇر پۈتۈن ئەتراپقا يېيىلغانىدى. پىرئەۋن يۈزى سولغۇن ھالدا:

- ھەممىڭلار چىقىڭلار! كېيىنچە قايتا كۆرۈشمىز، - دېدى.

مۇسا سارايدىن قايتىپ چىقتى.

پىرئەۋن نېمە قىلارنى بىلمەلمەي قالغانىدى. ئەگەر ئۇ ئىككى مۆجىزىلىك ۋەقە مىسىرغا يېيىلىپ كەتسە ۋە خەلق مۇسا بىلەن ھارۇن ھەققىدە گەپ تارقىتىشقا باشلىسا، ئۇ چاغدا يۈز بېرىش ئېھتىمالى بولغان ئىشلارنى ئويلىماقتا ئىدى. پىرئەۋن بۇ ئىشنىڭ سارايدىن سىرتقا چىقماستىكىنى ئەمىر قىلدى. ئەمما ساراينىڭ قۇل - دېدەكلىرى ۋە ئىسرائىل ئەۋلادلىرىدىن بەزىلىرى بۇ ئىككى مۆجىزىنى كۆرگەندى، ئۇلار بۇ ئىشنى ھەممە يەردە تارقىتىپ يۈردى.

پىرئەۋن بۇ ئىككى مۆجىزە قارشىسىدا داڭقىتىپ قالغانىدى. مۇسا ئۇنىڭ سارايدىن چىقىشى بىلەنلا، بۇ ھەيرانلىق ۋە قورقۇنچ ئاچچىق غەزەپكە ئايلاندى، غەزىپىنى ئەتراپىدا تۇرغان ۋەزىر - ۋۇزىرلىرىدىن ئالدى. ئۇلارغا قاتتىق مۇئامىلە قىلىشقا باشلىدى، ئۇلارنىڭ ئۆزىنى يالغۇز قويۇشىنى بۇيرىدى.

ئۇ بۇ مەسىلىنى تېنچ ئولتۇرۇپ ئويلاشقا تىرىشتى. بىر نەچچە قەدەھ كۆتۈرۈۋەتكەن بولسىمۇ، ئۆپكىسى بېسىلمىدى. ئاندىن پۈتۈن مىسىردىكى ۋەزىر، قوماندان ۋە مەسئۇل

خادىملارنى توپلاپ، چوڭ يىغىلىش ئۆتكۈزۈشكە قارار بەردى ۋە باش ۋەزىرى ھامانغا يىغىلىشقا شەخسەن ئۆزىنىڭ يېتەكچىلىك قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

پىرئەۋنىڭ قەۋمنىڭ كاتتىلىرى يىغىلدى.

پىرئەۋن يىغىلىشقا قاپاقلىرى تۈرۈلگەن ھالدا كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭ ئۆز سەلتەنەتنى ئۆزىنىڭ مىسىرلىقلارنىڭ چوقۇنىدىغان بىر ئىلاھى بولۇش ئاساسىغا قۇرۇشتىن ئاسانلىقچە ۋاز كەچمەيدىغانلىقى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇلارنى يالغۇز بېشىغا ئىدارە قىلاتتى.

ئۇلارغا دىكتاتورلارچە مۇئامىلە قىلاتتى ۋە ئۇلارنىڭ قېنىنى شورىماقتا ئىدى. مانا ئەمدى، مۇسا ئۇنىڭ ھەممە ئىشىنى يوق قىلىشقا كەلگەنىدى. ئەڭ مۇھىمى مۇسا كائىناتتا تەڭرىدىشى ۋە ئوخشىشى بولمىغان يالغۇز بىر ئىلاھنىڭ بار ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويماقتا ئىدى. بۇ پىرئەۋننى يالغانچى دېگەنلىكتىن ئىبارەت ئىدى. بۇ پىكىر پىرئەۋننىڭ كاللىسىنى ئايلاندۇرۇۋەتكەنىدى.

پىرئەۋن باش ۋەزىرى ھامانغا قارىدى. تارىخىي يىغىلىش باشلاندى، ھېچكىم ئاغزىنى ئېچىشقا جورئەت قىلالىدى، پىرئەۋن يىغىلىشنى ھاماندىن سورىغان شۇ تۇيۇقسىز سوئالى بىلەن باشلىدى:

- ھامان! مەن يالغانچىمۇ؟

ھامان ھۇدۇققان ھالدا:

- پىرئەۋنگە نانكورلۇق قىلىشقا كىم جاسارەت قىلالايدۇ؟ - دەپ سورىدى.

پىرئەۋن يۈزىنى پۈرۈشتۈرۈپ:

- مۇساچۇ؟ ئۇ ئاسماندا بىر ئىلاھنىڭ بارلىقىنى ئېيتىمىدىمۇ؟ - دېدى.

ھامان:

- پادىشاھىم! مۇسا يالغان ئېيتىۋاتىدۇ، - دېدى.

پىرئەۋننىڭ تاقىتى قالمىغانىدى، ئۇ بېشىنى باشقا تەرەپكە بۇراپ:

- ئۇنىڭ يالغان ئېيتقانلىقىنى بىلىمەن، - دېدى.

ئاندىن يەنە ھامانغا قاراپ:

«ئى ھامان! ماڭا بىر ئېگىز بىنا سالغىن، ئۇنىڭ بىلەن مەن دەرۋازىلارغا - ئاسماننىڭ دەرۋازىلىرىغا يېتىشىم مۇمكىن، شۇنىڭ بىلەن مەن مۇسانىڭ ئىلاھىنى كۆرەي، مەن ھەقىقەتەن مۇسانى يالغانچى دەپ گۇمان قىلىمەن» دېدى.

پىرئەۋن ئۆزىنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقالايدىغان دەرىجىدە ئېگىز بىر شوتنىڭ ياسىلىشىنى بۇيرىدى. پىرئەۋننىڭ بۇ بۇيرۇقى مىسىر مەدەنىيىتىگە ۋە ئۇلارنىڭ بىناكارلىققا بولغان قىزىقىشىدىن كېلىپ چىققانىدى. ئەمما ئۇ ئۆز دەۋرىدە يۈرگۈزۈلۈۋاتقان بىناكارلىق قانۇنلىرىنى بىلمەيتتى، شۇنداق بولسىمۇ، ھامان مۇنداق بىر نەرسىنى ياساپ چىقىشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، پىرئەۋنگە رىياكارلىق بىلەن جاۋاب بەردى:

- مەن ئۇنىڭ دەرھال ياسىلىشى ئۈچۈن بۇيرۇق قىلمەن. ئەمما، ھۆرمەتلىك پادىشاھىم! تۇنجى قېتىم شەخسىيىتىڭگە ئېتىراز بىلدۈرۈشمىگە رۇخسەت قىلغىن! سەن ئاسماندىن ھېچنەرسە تاپالمايسەن، سەندىن باشقا ئىلاھ يوق.

پىرئەۋن باش ۋەزىرىنىڭ بۇ ئېتىرازىنى ھەممەيلەن تەرەپتىن قوبۇل قىلىنغان بىر ھەقىقەتنى ئاڭلاۋاتقاندەك، ناھايىتى مەمنۇنىيەت بىلەن ئاڭلىدى. ئاندىن بۇ مەشھۇر يىغىلىشتىكى تارىخىي نۇتقنى سۆزلىدى:

«ئى كاتتىلار! مەن ئۆزۈمدىن باشقا يەنە بىر ئىلاھنىڭ بارلىقىنى بىلمەيمەن. ئى ھامان، مېنىڭ ئۈچۈن پىششىق خىش پىشۈرۈپ ئېگىز بىر بىنا سالغىن، مەن مۇسانىڭ ئىلاھىنى كۆرۈشۈم مۇمكىن، مەن ھەقىقەتەن ئۇنى (ئاسماندا بىر پەرۋەردىگار بار دېگەن دەۋاسدا) يالغانچىلاردىن گۇمان قىلمەن».

ھەممەيلەن باشلىرىنى ئېگىپ ئۇنى تەستىقلىدى.

ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئەقلى جايدا ئىككى - ئۈچ كىشى بار بولۇپ، ئۇلار پىرئەۋننىڭ يالغان ئېيتقانلىقىنى بىلەتتى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇن چىقارماي ئۇنى تەستىقلىدى. بۇ ۋەقە مىسىر خەلقىنىڭ بېشىغا بالا ياغدۇردى. مىسىرلىق ئەسكەرلەر ئۆز قوماندانلىرىنىڭ رىياكارلىق، ۋەزىرلەرنىڭ تەستىقى ۋە كاھىنلارنىڭ پىرئەۋننىڭ ساراڭلىقىغا بويۇن ئېگىشىنىڭ بەدىلىنى قان - تەر بىلەن تۆلىدى.

- مۇسا ھەققىدە نېمە ئويلىشىۋاتىسىلەر؟ - دەپ سورىدى.

ھامان:

- ئۇ بىر يالغانچى، - دېدى.

باشقا بىر ۋەزىر:

- مەن ئۇنى ساراڭ دەپ ئويلايمەن، - دېدى.

يېشى چوڭراق بىر كاھىن ھېچنەمە دېمەسلىكتىن قورقۇپ:

- مەنچە ئۇنىڭغا بىر ئىش بولغان ئوخشايدۇ، - دېدى.

پىرئەۋن سۆزگە ئارىلىشىپ:

- سىلەر ماڭا مۇسانى تەرىپلەپ بېرىۋاتسىلەر، ئەمما تېخىچە مېنىڭ سوئالىمغا جاۋاب بەرمىدىڭلار، - دېدى.

مۇسانىڭ ھەقىقىتى نېمە؟ ئۇنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان ھىيلە نېمە؟

مەسىلەتچىلەر قورققانلىقى ۋە پىرئەۋنگە قىلغان ئىككى يۈزلىمچىلىك مۇئامىلىلىرىدىن كېيىن لام - جىم دېيىشىمىدى. پەقەت شاتۇتدەك تەكرارلاش ئۈچۈن، پىرئەۋننىڭ ئۆز ئاغزىلىرىغا گەپ سېلىپ بېرىشنى كۈتۈپ تۇرۇشاتتى.

پىرئەۋن بۇ غەلىتە جىمجىتلىقنى بۇزۇپ:

- قارىغاندا مۇسا بەكمۇ ئۇستا سېھىرگەر دەك تۇرىدۇ. ئۇ سېھىرى بىلەن سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارماقچى بولۇۋاتىدۇ، سىلەر قانداق قىلماقچى بولۇۋاتسىلەر؟ - دەپ سورىدى.

بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، دىكتاتورلۇقلاردا مىللەتنىڭ كاتتىلىرى ۋە يۇرت مۆتىۋەرلىرىنىڭ دىكتاتورنىڭ ئالدىدا ئۆز كۆزقاراشلىرىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن يىغىلىشى، ئۇلارنىڭ كۆزقاراشىنى ئېلىش ۋە ئۇنى قايتىلاشتىن باشقا بىر ئىش ئەمەس ئىدى.

مەسىلەتچىلەر پىرئەۋننىڭ سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن:

- پىرئەۋن توغرا ئېيتىدۇ، مۇسا بىر سېھىرگەردۇر، - دېيىشتى.

مەسىلە ھەل بولدى.

مۇسا بىلەن ھارۇننى بىر نەچچە كۈن ساقلىتىپ تۇرىمىز، پىرئەۋننىڭ سېھىرگەرلەرنىڭ توپلىنىشى ھەققىدىكى پەرمانىنى پۈتۈن مىسىرغا بىلدۈرىمىز، سېھىرگەرلەر كېلىپ مۇسانىڭ قارشىسىدىن يەر ئالىدۇ ۋە ئۇنىڭ سېھىرگەر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ، ئۇنى مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىتىدۇ. ئاندىن بىز ئۇنى پۈتۈن مىسىرلىقلار ۋە ئىسرائىل ئوغۇللىرىغا بىلدۈرىمىز. مانا بۇ، بۇ تارىخىي يىغىلىشتا ئېلىنغان قارار ئىدى. ئون كىشى پىرئەۋننىڭ سارىيىدىن ئۇلاڭلىرىغا مىنىگەن ھالدا چىقىپ، مىسىرنىڭ بۇلۇڭ - پۇچاقلىرىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى. ئەتىسى مىسىرنىڭ ھەممە بازىرىدا: بارلىق ئۇستا سېھىرگەرلەرنىڭ مۇھىم بىر ئىش ئۈچۈن پىرئەۋننىڭ ئوردىسىغا بېرىشىغا پەرمان چۈشۈرۈلدى، - دەپ ئېلان قىلدى.

پىرئەۋن يەنە بىر تەرەپتىن مۇسانى چاقىرىپ، ئۇنى قورقتىشقا ۋە تەھدىت سېلىشقا تىرىشقان بولسىمۇ، مۇسا ھېچ ئىش بولمىغاندەك خاتىرجەم يۈرۈۋەردى.

پىرئەۋن مۇساغا:

- ئەي مۇسا! سەن بىر سېھىرگەرسەن، سېنى مىسىر خەلقىنىڭ ئالدىدا مەيدانغا چىقىرىشقا قارار بەردىم. بىر نەچچە كۈنگىچە باشقا سېھىرگەرلەر يېتىپ كېلىدۇ، - دېدى.

مۇسا سورىدى:

- سېھىرگەرلەر بىلەن قاچان كۆرۈشمەن؟

پىرئەۋن:

- خەلق يېقىندا بىر ئىش ئۈچۈن يىغىلىدۇ. يەنى يېقىندا بىر بايرام كۈنى كېلىدۇ، ئۇ كۈنى ئىللىق شامال چىقىدىغان، باھارنىڭ كېلىشى بىلەن يەر يۈزى يېشىللىققا پۈركىنىدىغان بىر كۈن. بۇ يىغىلىش قورقۇنچلۇق بولىدۇ، سەن چوقۇم يېغىلىسەن، ساڭا ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا بۇ ئىشتىن ۋاز كېچىش ھەققى بېرىمەن، قۇتۇلۇپ قېلىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئەڭ ئاخىرقى پۇرسەتنى بېرىۋاتىمەن، - دېدى.

مۇسا پىرئەۋننىڭ ئاخىرقى سۆزلىرىنى ئاڭلىماسلىققا سېلىۋېلىپ:

- ئۇنداقتا، شۇ كۈنى كۆرۈشۈش ئۈچۈن كېلىشتۇق، كۆرۈشۈش كۈنى سىلەرنىڭ بايرام كۈنىڭلار، ھەممەيلەن يىغىلغان ئەتىگەن ۋاقتىدا بولسۇن، - دېدى.

پىرئەۋن سورىدى:

- سەن قاچان كېلىسەن؟

مۇسا:

- ئىنشا ئالە، ئۇ كۈنى سەھەردە كېلىمەن، - دېدى.

ئۇلۇغ ئالە تاھا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿شەك - شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا بىزنىڭ ھەممە مۆجىزىلىرىمىزنى كۆرسەتتۇق. ئۇ ئىنكار قىلدى ۋە (ئىمان ئېيتىشتىن) باش تارتتى. پىرئەۋن ئېيتتى: «ئى مۇسا! سېھىرلىك بىلەن بىزنى زېمىنىمىز (مىسىر) دىن چىقىرىۋېتىش ئۈچۈن كەلدىڭمۇ؟ ساڭا بىز شۇنىڭغا ئوخشاش سېھىر بىلەن تاقابىل تۇرىمىز، سەن بىزگە ئۆز ئارا يىغىلىدىغان ۋاقتىنى ۋە مۇئەييەن جايىنى بەلگىلەپ بەرگىن، سەنمۇ، بىزمۇ ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلمايلى». مۇسا ئېيتتى: «سىلەرگە ۋەدە قىلىنغان چاغ بايرام كۈنى بولۇپ، كىشىلەر چاشگاھ ۋاقتىدا يىغىلسۇن»﴾.

مۇسا خاتىرجەم ۋە تەمكىن ھالدا مېڭىپ كەتتى.

سېھىرگەرلەر پىرئەۋننىڭ سارىيغا يىغىلىشقا باشلىدى.

ھەممىسى يىغىلىپ بولغاندىن كېيىن، پىرئەۋن ئۇلارنىڭ ئۆزىنىڭ يېنىغا كىرىشىنى بۇيرىدى. سېھىرگەرلەر پىرئەۋننىڭ ھۇزۇرىغا كىرىپلا، ئۇنىڭغا سەجدە قىلىشتى.

پىرئەۋن ئۇلارنى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشقا بۇيرۇپ، ئۆزى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئايلانغاچ، ئون - تىنسىز ۋە خىيال قىلغان ھالدا ئۇلارنىڭ تەقى - تۇرقى ۋە كىيىم - كېچەكلىرىگە بىر - بىرلەپ قاراشقا باشلىدى. ئاندىن توساتتىن ئورنىدا تۇرۇپ:

- سېھىرگەرلەر! بىز كىچىككىنە بىر مەسىلىگە دۇچ كەلدۇق ۋە بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرنى بۇ يەرگە چاقىرىپ كەلدۇق، - دېدى.

سېھىرگەرلەر باشلىرىنى ئالدىغا ئېگىپ تىڭشاشقا باشلىدى.

پىرئەۋن سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ:

- بىزنىڭ ئالدىمىزغا ئۆزىنى ئاللاھ نىڭ ئەلچىسى دەپ قارايدىغان، مۇسا ئىسىملىك بىرى كەلدى. ئۇنىڭ يېنىدا ھارۇن ئىسىملىك قېرىندىشىمۇ بار، ئەمما مۇسا قېرىندىشىغا قارىغاندا، تېخىمۇ ئەقىللىق ۋە كۈچلۈك بىرى، سىلەرنىڭ ئۇنى بېشىنى قايتا كۆتۈرەلمىگۈدەك دەرىجىدە قاتتىق بىر يېڭىۋېتىشىڭلار كېرەك! - دېدى.

سېھىرگەرلەر داۋاملىق تۈردە باشلىرىنى ئېگىپ، سۈكۈت ئىچىدە تۇرۇشاتتى.

پىرئەۋن:

- نېمە ئۈچۈن ھېچبىرىڭلار مۇسا نىڭ سېھىرىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سورىمايسىلەر؟ - دېدى.

سېھىرگەرلەردىن بىرى پەس ئاۋازدا:

- بىز بۇنى شەخسەن پىرئەۋن جاناپلىرىنىڭ بىزگە سۆزلەپ بېرىشىنى كۈتۈپ تۇردۇق، پادىشاھىم! بىز سېنىڭ سۆزۈڭنى بۆلۈۋېتىشىنى خالىمايمىز، - دېدى.

پىرئەۋن ئاچچىق بىلەن:

- مۇسا قولىدىكى ھاسىنى يەرگە ئېتىۋېدى، يوغان بىر يىلانغا ئايلاندى، ئاندىن قولىنى قوينىغا سېلىپ چىقىرىۋېدى، قولى ئايدەك ئاپئاق يورۇپ كەتتى، - دېدى.

سېھىرگەرلەرنىڭ يۈزلىرىدە كۈلۈمسىرەش پەيدا بولدى، ئۇلاردىن بىرى:

- پىرئەۋن جاناپلىرى خاتىرجەم بولسۇن! بۇ بىر كونا سېھىر ئويۇنى. بىز ئۇنى "يىلان ھاسا ئويۇنى" دەپ ئاتايمىز. ھاسا يىلانغا ئۆزگەرمەيدۇ. ئەسلىدە ھاسا جىم تۇرسىمۇ، كىشىلەر ئۇنى قىمىرلىغاندەك ھېس قىلىدۇ، - دېدى.

پىرئەۋن:

- سېھىرگەرلىك سەنئىتىنىڭ ئۇسۇللىرى ھەققىدە سىلەر بىلەن تارتىشىپ ئولتۇرمايمەن. مەن پەقەت سىلەرنىڭ مۇسا نى يېڭىشىڭلارنى تەلەپ قىلىمەن. بايرام كۈنى كۆرۈشمەكچى بولدۇق، پۈتۈن مىسىر خەلقى سىلەرنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، سىلەر چوقۇم ئۇنى يېڭىشىڭلار كېرەك! - دېدى.

پىرئەۋننىڭ سۆزى تۈگىگەندى. سېھىرگەرلەرنىڭ چىقىپ كەتسە بولىدىغانلىقىنى ئىشارەت قىلدى، ئەمما ئۇلار تېخىچە ئۆز ئورۇنلىرىدا تۇرۇشاتتى. ئارىدىن بىرى:

- پىرئەۋن جانابلىرى! بىزگە ئەڭ مۇھىم ئىش ھەققىدە ئېغىز ئاچمىدى، - دېدى.

پىرئەۋن چۆچۈگەن ھالدا:

- نېمە مۇھىم ئىش ئۇ؟ - دەپ سورىدى.

سېھىرگەرلەردىن بىرى:

- ئۇنى يەتسەك، بىزگە قانداق مۇكاپات بېرىلىدۇ؟ - دېدى.

پىرئەۋن كۈلۈپ تۇرۇپ:

- سىلەرنى چوقۇم رازى قىلىمەن، سىلەر ئەڭ ئەتىۋالىق كىشىلەرگە ئايلىنىسىلەر، سارايدا سېھىرگەرلەر ئۈچۈن يېشى ۋەزىپىلەر تەيىن قىلىمىز، بۇ ھەقتە سىلەر ھەرگىز ئەندىشە قىلماڭلار! - دېدى.

پىرئەۋن سېھىرگەرلەرنىڭ ئۆزلىرىگە ئىشەنگەنلىكىنى كۆرۈپ كۈلۈمسىرىدى. ئۇلارنىڭ چىقىشىغا ئىشارەت قىلىپ، ئۆزى تائام يېيىش ئۈچۈن ئولتۇردى. پىرئەۋننىڭ كۆڭلى كۆتۈرۈلۈپ قالغانىدى. تائام كەلدى. ئۇ بىر پارچە قوزا گۆشىنى چىشلەپ تۇرۇپ ئۆز - ئۆزىگە:

- مۇسا كەلگەندىن بېرى ئىشتىھايىم قاچتى. ھەر نېمىدېگەن بىلەن مۇسانىڭمۇ ئىشى تۈگەيدىغانغا ئاز قالدى، - دېدى.

ئۇلۇغ ئالەم ئەتراپى سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇسا ئېيتتى: «ئى پىرئەۋن! مەن ھەقىقەتەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئەۋەتكەن پەيغەمبەر مەن. ئالەم نامىدىن پەقەت ھەقىقەتتىن باشقىنى ئېيتماستىنلا پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە (مېنىڭ راستلىقىمنى ئىسپاتلايدىغان) بىر مۆجىزە ئېلىپ كەلدىم، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىسرائىل ئەۋلادىنى مەن بىلەن قويۇپ بەرگىن (مەن بىلەن بىللە ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ ۋەتەننى مۇقەددەس زېمىنغا بارسۇن)». پىرئەۋن (مۇساغا): «ئەگەر سەن (پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن) بىر مۆجىزە ئېلىپ كەلگەن بولساڭ، (بۇ دەۋايىڭدا) راستچىلاردىن بولساڭ، ئۇنى بىزگە كۆرسەتكىن» دېدى. مۇسا ھاسسىنى تاشلىۋېدى، ئۇ ناگاھان ئاشكارا بىر ئەجدىھاغا ئايلاندى. قولىنى (ياقسىدىن) چىقىرىۋېدى، ئۇ ناگاھان قارىغۇچىلارغا (نۇر چاقىنىتىپ تۇرىدىغان) ئاپئاق بولۇپ كۆرۈندى. پىرئەۋن قەۋمنىڭ چوڭلىرى ئېيتتى: «بۇ ھەقىقەتەن ناھايىتى ئۇستى سېھىرگەر ئىكەن. ئۇ سىلەرنى زېمىننىڭلار (يەنى مىسىر زېمىنى) دىن ھەيدەپ چىقىرىۋەتمەكچى. نېمە مەسلىھەت بېرىسىلەر؟». ئۇلار ئېيتتى: «(ئۇلارنىڭ ئىشىنى ئۆزەڭ بىر پىكىرگە كەلگۈچە) تەخىر قىلغىن، شەھەرلەرگە (سېھىرگەرلەرنى) يىغقۇچى كىشىلەرنى ئەۋەتكىن.

ئۇلار بارلىق ئۇستا سېھىرگەرلەرنى سېنىڭ ھۇزۇرۇڭغا ئېلىپ كەلسۇن» . (پىرئەۋن سېھىرگەرلەرنى يىغىشقا ئادەملىرىنى ئەۋەتتى) سېھىرگەرلەر پىرئەۋننىڭ قېشىغا كەلدى، ئۇلار: «ئەگەر بىز غەلبە قىلساق، بىزگە چوقۇم مۇكاپات بېرىلمەمدۇ؟» دېدى. پىرئەۋن: «ھەئە، (مۇكاپات بېرىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە) سىلەر چوقۇم مېنىڭ يېقىن كىشىلىرىم بولۇپ قالسىلەر» دېدى.

بايرام كۈنى يېتىپ كەلدى.

خەلق بۈگۈن يۈز بېرىدىغان ئىشلارنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈش ئۈچۈن ئەتىگەندىلا ئۆيلىرىدىن چىقىپ، مەيدانغا يىغىلىشقا باشلىدى. مىسىر تەۋەسىدە بۇ ۋەقەنى بىلىمگەن ئادەم قالمىغانىدى.

پىرئەۋن ۋە سېھىرگەرلەرنىڭ يېتىپ كېلىشى بىلەن خەلق ھاياجانلىنىشقا باشلىدى. مۇسا بىلەن ھارۇن كەلگەندە، ئەتراپ سۈكۈتكە چۆمگەنىدى. مەيدان پىرئەۋن ئۈچۈن ياسالغان سايىۋەننىڭ ئالدىدىكى ئوچۇقچىلىققا راسلانغان ئىدى. پىرئەۋن ئالتۇن ۋە زىبۇ - زىننەتلەرنى تاقاپ، ئەسكەر ۋە قوماندانلىرىنىڭ ئارىسىدا ئولتۇردى. مۇسا بېشىنى تىك تۇتۇپ ئاللاھنى زىكىر قىلغان ھالدا تۇراتتى.

ئەتراپ پۈتۈنلەي جىمىدى، سېھىرگەرلەر مۇساغا يېقىنلىشىپ كېلىپ: ئەي مۇسا! سەن باشتا ھۇنىرىڭنى كۆرسىتەمسەن ياكى بىز كۆرسىتەيلىمۇ؟ - دەپ سوراشتى.

مۇسا:

- سىلەر باشتا كۆرسىتىڭلار، - دېدى.

سېھىرگەرلەر:

- پىرئەۋننىڭ كۈچ - قۇۋۋىتى بىلەن بىز سېنى يېڭىمىز، - دېيىشتى.

مۇسا:

- سىلەرنىڭ ھالىڭلارغا ۋاي! يالغان ئېيتىپ ئاللاھقا تۆھمەت چاپلىماڭلار! ئاللاھ سىلەرنى ئۆز ئازابى بىلەن ھالاك قىلىۋېتىدۇ، - دېدى.

بەزى ھەقىقەت ئەھلى مۇنداق دېگەندى: «مۇسا ئەتراپىغا قارىدى. جىبرىئىل ئۇنىڭ ئوڭ تەرىپىدە تۇرۇپ ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى: ئەي مۇسا! سەن ئاللاھنىڭ ئەۋلىيالىرى بىلەن بىللە تۇرۇۋاتىسەن. مۇسا ئۆز - ئۆزىگە: بۇلار پىرئەۋننىڭ دىنىغا ياردەم قىلىش ئۈچۈن كەلگەن سېھىرگەرلەر، - دېدى.

جىبرىئىل يەنە: سەن ئاللاھنىڭ ئەۋلىيالىرى بىلەن بىللە تۇرۇۋاتىسەن. ئۇلار ھازىردىن تارتىپ ئەسىر نامىزىغىچە سېنىڭ يېنىڭدا بولىدۇ. ئەسىر نامىزىدىن كېيىن جەننەتكە كىرىپ كېتىدۇ، - دېدى. »

سېھىرگەرلەر كالتەك ۋە يىپلىرىنى مەيدانغا تاشلىدى. مەيدان بىردىنلا يىلانغا توشۇپ كەتتى.

ئۇلار كىشىلەرنىڭ كۆزلىرىنى باغلاپ، ئۇلارنى قورقۇتۇۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار چوڭ بىر سېھىر كۆرسەتكەن بولدى.

مىسىرلىقلار بۇ سېھىرنى كۆرۈپ ھاياجانلىنىپ كېتىشتى. پىرئەۋن كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ ئۆز - ئۆزىگە:

- مۇسانىڭ ئىشى تۈگىدى. ئۇ قولدىكى ھاسسىنىڭ يىلانغا ئۆزگىرىشىنى ئۆزىنىڭ مۆجىزىسى دەپ يۈرەتتى. مانا پىرئەۋن ئۇنىڭغا قوللىرىدىكى كالتەك ۋە يىپلارنى يىلانغا ئايلاندۇرالايدىغان سېھىرگەرلەردىن ئون كىشىنى ئېلىپ كەلدى، - دېدى. پىرئەۋن توختىماي كۈلۈمسىرەيتتى.

مۇسا ئەلەيھىسسالام سېھىرگەرلەرنىڭ كالتەك ۋە يىپلىرىغا قارىدى. ئۇنىڭ ئىچىدە قورقۇش ھېسسىياتى پەيدا بولدى. جىبرىئىلنىڭ ئۆزىگە ئېيتقانلىرىنى ئەسلىدى. ئەمما يەنە قورقتى. بۇ سېھىرگەرلەر قانداقسىگە جەننەت ئەھلى بولالايدۇ؟ قانداقسىگە اللە نىڭ ئەۋلىيالىرى بولالايدۇ؟ مۇسا بۇنى يورۇقلۇق بىر - ئىككى سېكۇنت ئۆچۈپ قاراڭغۇلۇق پەيدا بولغان قىسقىغىنە بىر ۋاقىت ئىچىدە ھېس قىلدى. مۇسا قېرىندىشى ھارۇن بىلەن بىرلىكتە پىرئەۋننىڭ قوغدىغۇچى ۋە ئەسكەرلىرىنىڭ ئالدىدا جۇل - جۇل كىيىملىرى بىلەن تۇراتتى. ئۇنىڭ كاللىسىغا نېمىلەرنىڭ كەلگەنلىكىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. مۇسانىڭ قورقۇنچى تىنىچىپ، ئىچى قايتىدىن يورۇپ كەتتى. اللە ئۇنىڭغا مۇنداق دېگەندى:

﴿قورقىغىن، سەن چوقۇم ئۈستۈنلۈك قازىنىسەن. قولۇڭدىكى تاشلىغىن، ئۇ ئۇلارنىڭ كۆرسەتكەن سېھىرلىرىنى دەم تارتىپ يۈتۈۋېتىدۇ، ئۇلارنىڭ كۆرسەتكىنى سېھىرگەرلەرنىڭ ھىيلىسىدۇر، سېھىرگەرلەر قەيەرگە بارسا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايدۇ﴾.

مۇسا اللە نىڭ ئۆزىگە تەسەللىي بېرىۋاتقانلىقىنى بىلىپ، خاتىرجەم بولدى. قولى تىترەشتىن توختىدى. ئۇ ھاسىنى كۆتۈرۈپ بىردىنلا يەرگە تاشلىدى، مۇسانىڭ ھاسسى يەرگە چۈشەر - چۈشمەيلا مۆجىزە مەيدانغا كەلدى.

خەلق، سېھىرگەرلەر، پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ ئەسكەرلىرى ئىلگىرى ھېچ كۆرۈپ باقمىغان بىر نەرسە كۆردى. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، سېھىرگەر كىشىلەرنىڭ كۆزىنى باغلىيالايتتى ۋە ئۇلارغا جىسم تۇرغان كالتەكنى ھەرىكەتلىنىۋاتقاندا كىلىپ كۆرسەتەلەيتتى. ئەمما شۇ ئاندا بولۇۋاتقنى پۈتۈنلەي باشقىچە بىر ئىش ئىدى.

مۇسانىڭ ھاسسى يەرگە چۈشۈپلا ناھايىتى يوغان ۋە كۈچلۈك بىر يىلانغا ئايلاندى. بۇ يىلان سېھىرگەرلەرنىڭ ھەرىكەتلىنىۋاتقان يىپى ۋە كالتەكلىرىنى بىر - بىرلەپ ۋە ناھايىتى تېز سۈرئەتتە يۇتۇشقا باشلىدى.

بىر نەچچە مىنۇت ئىچىدە سېھىرگەرلەرنىڭ مەيدانغا لىق تولغان يىپى ۋە كالتەكلىرىدىن ھېچنەمە قالمىدى. مۇسانىڭ ھاسسى ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى يۇتۇۋەتتى. يىلان مۇساغا قاراپ ھەرىكەتلەندى.

مۇسا قولىنى يىلانغا ئۇزاتتى، يىلان دەرھاللا ھاسسىغا ئايلاندى، سېھىرگەرلەر ئۆزلىرىنىڭ بىر سېھىرگەرنىڭ قارشىسىدا ئەمەسلىكىنى بىلىشتى.

ئۇلار ئەڭ ئۈستى سېھىرگەر ۋە زامانىنىڭ ئەڭ بىلىملىك كىشىلىرى ئىدى. بىر ئاز ئاۋۋال كۆرگەنلىرى سېھىرگەرلىگە ياكى ھېچقانداق بىر ئىلىم ساھەسىگە كىرمەيتتى، بۇ پەقەت اللە نىڭ مۆجىزىسىدىن ئىبارەت ئىدى.

سېھىرگەرلەر سەجدە قىلىش ئۈچۈن ئۆزلىرىنى يەرگە ئېتىشتى ۋە: بىز ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىغا، مۇسا ۋە ھارۇننىڭ رەببىگە ئىمان ئېيتتۇق، - دېيىشتى.

مىسىرلىقلار ۋە ئىسرائىل ئەۋلادى قەۋمى بۇ مۆجىزىنى ۋە سېھىرگەرلەرنىڭ مۇسا بىلەن ھارۇنغا سەجدە قىلغانلىقىنى كۆرۈپ تۇردى.

پىرئەۋن ئىشنىڭ بۇزۇلغانلىقىنى چۈشەندى، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ سېھىرگەرلەرگە:

- سىلەر مەندىن رۇخسەت ئالماي تۇرۇپ نېمە ئۈچۈن ئۇنداق قىلىسىلەر؟ - دەپ ۋارقىرىدى.

سېھىرگەرلەر:

- ئىمان ئېيتىش ئۈچۈن رۇخسەت ئېلىشنىڭ ھاجىتى يوق، - دېدى.

پىرئەۋن:

- بۇ چوقۇم سىلەرنىڭ سۇيىقەستىڭلار، ئەسلىدە سىلەرگە سېھىرنى ئۆگەتكەن ئۇستازىڭلار مۇسا ئىكەن. سىلەرنىڭ پۇت - قوللىرىڭلار كېسىلىدۇ... خورما دەرەخلىرىگە ئېسىلسىلەر، بۇ سىلەرنىڭ پىلاننىڭلار، - دېدى.

سېھىرگەرلەر:

- ئى پىرئەۋن! بىزگە خالىغىنىڭنى قىل!...

سېنى بۇ ئىلاھى مۆجىزە بىلەن تەڭ قىلمايمىز، بىز خاتالىقلىرىمىز ۋە سېنىڭ زورلىشىڭ بىلەن قىلغان سېھىرلىرىمىز ئۈچۈن اللە تىن مەغپىرەت تىلەپ رەببىمىزگە ئىمان ئېيتتۇق. اللە نىڭ مۇكاپاتى تېخىمۇ ياخشى ۋە ئۈزۈلۈپ قالمايدۇ... ئەگەر بىزنى قىيىنساڭ، ئۆلتۈرسەڭ ياكى دارغا ئاسساڭ، پەقەتلا بۇ دۇنيا ھاياتىدا قىيىنغان، ئۆلتۈرگەن

بولسەن، بۇمۇ ئاخىرنىڭ ئالدىدا ھېچنېمە ئەمەس، بىز ئاللاھنىڭ مەغپىرىتىنى ۋە جەننەتكە كىرىشىنى ئۈمىد قىلىمىز، - دېيىشتى.

پىرئەۋن پۈتۈن سېھىرگەرلەرنىڭ ئېسىلىشىنى ئەمىر قىلدى.

خەلق ئۇلارنى تاماشا قىلىش ئۈچۈن كەلدى. سېھىرگەرلەرنىڭ مۇسانىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشى كىچىك ئىش ئەمەس ئىدى. چۈنكى، بۇ سېھىرگەرلەر مىسىر جەمئىيىتىنىڭ سەر خىل كىشىلىرى، يەنى ئالىملىرى ئىدى.

مىسىرنىڭ ئالىملىرى ھەقىقەتەن سەجدە قىلغان ئىدى. ئەمما خەلق ئۇلارنى قوللىماستىن، ئۇلارنىڭ ئۆلۈشىگە رازى بولۇپ تۇرغان ئىدى. ھەقىقەت ئاشكارا تۇرسىمۇ، خەلق يەنىلا تاماشا قىلىپ تۇردى. ئەگەر ھەر بىرى قولىغا خىش پارچىسى ئېلىپ پىرئەۋنگە ئاتقان بولسا، پىرئەۋن يىقىلىپ مىسىر تارىخى يېڭىلانغان بولاتتى. لېكىن ئۇلار يېرىدىن مىدىرلاپمۇ قويمىغانلىقى ئۈچۈن، كېيىن باشلىرىغا كېلىدىغان ئاقۇۋەتتىن قېچىپ قۇتۇلالىدى. بۇ بۈيۈك كۈن ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، مۇسا بىلەن ھارۇن مەيداندىن ئايرىلدى. پىرئەۋن قەسىرىگە قايتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئەئراف سۈرىسىدە مۇسا ۋە سېھىرگەرلەرنىڭ ئەھۋالىنى مۇنداق تەرىپلىگەندى:

﴿ئۇلار (يەنى سېھىرگەرلەر): «ئى مۇسا! (ھاساڭنى) سەن ئاۋۋال تاشلامسەن ياكى بىز (ئۆزىمىزنىڭكىنى) ئاۋۋال تاشلامدۇق؟» دېدى. مۇسا: «سىلەر تاشلاڭلار!» دېدى. ئۇلار ھاسا، ئارغامچىلارنى تاشلاپ كىشىلەرنىڭ كۆزلىرىنى باغلىدى. ئۇلارنى (يەنى كىشىلەرنى) قاتتىق چۆچۈتۈۋەتتى، ئۇلار (كىشىلەرنىڭ كۆزلىرىگە) چوڭ (كۆرۈنىدىغان) سېھىرنى كۆرسەتتى. مۇساغا: «ھاساڭنى تاشلىغىن» دەپ ۋەھىي قىلدۇق، (مۇسا ھاسىسىنى تاشلىۋىدى، ئۇ ئەجدىھاغا ئايلىنىپ) ئۇلارنىڭ ئويدۇرما نەرسىلىرىنى دەرھال يۈتۈۋەتتى. ھەقىقەت ئاشكارا بولدى، ئۇلارنىڭ كۆرسەتكەن سېھىرلىرى بەربات بولدى. بۇ يەردە ئۇلار (يەنى پىرئەۋن بىلەن قەۋمى) مەغلۇپ بولدى، خار بولغان ھالدا (شەھەرگە) قايتتى. سېھىرگەرلەر سەجدىگە باردى. ئۇلار دېدى: «ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىغا ئىمان ئېيتتۇق. مۇسا ۋە ھارۇننىڭ پەرۋەردىگارىغا (ئىمان ئېيتتۇق).» پىرئەۋن ئېيتتى: «سىلەر مەن رۇخسەت قىلماي تۇرۇپ مۇساغا ئىمان ئېيتتىڭلار، بۇ چوقۇم سىلەرنىڭ شەھەر (يەنى مىسىر) دىكى چېغىڭلاردا ئاھالىنى شەھەردىن ھەيدەپ چىقىرىش ئۈچۈن (مۇسا بىلەن بىرلىشىپ) ئالدىن پىلانلىغان ھىيلەڭلاردۇر (سىلەرنى قانداق جازالايدىغانلىقىمنى) ئۇزاققا قالماي بىلىسىلەر. سىلەرنىڭ قولۇڭلارنى، پۈتۈڭلارنى چوقۇم ئوڭ - چەپ قىلىپ (ئوڭ قولۇڭلار بىلەن سول پۈتۈڭلارنى ياكى ئوڭ پۈتۈڭلار بىلەن سول قولۇڭلارنى) كېسىمەن، ئاندىن ھەممىڭلارنى چوقۇم دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرىمەن.» سېھىرگەرلەر ئېيتتى: «بىز، ئەلۋەتتە، پەرۋەردىگارىمىزنىڭ دەرگاھىغا قايتقۇچىلارمىز. سەن بىزنى پەقەت پەرۋەردىگارىمىزنىڭ بىزگە نازىل قىلغان ئايەتلىرىگە ئىمان

ئېيتقانلىقىمىز ئۈچۈنلا ئەيىبلەۋاتىسەن، پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە سەۋر ئاتا قىلغىن، بىزنى مۇسۇلمان پېتىمىزچە قەبىزى روھ قىلغىن».

سېھىرگەرلەر مۇسانىڭ دىنى بولغان ئىسلامغا كىردى. اللە قا ئىمان ئېيتتى. ئۇلارنى ئېسىش ۋە پۇت - قوللىرىنى كېسىش ئۈچۈن خورما كۆتەكلىرىگە چىقىرىشتى، بەربىر ئۇلارمۇ اللە نىڭ ئۆزلىرىنى مۇسۇلمان پېتى ئۆز دەرگاھىغا ئېلىشىنى تىلىگەندى. مۇسا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئۇلار ھازىردىن باشلاپ نامازدىگەرگىچە سېنىڭ يېنىڭدا بولىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن جەننەتتە» دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسىنى ئەمدى چۈشەندى.

نامازدىگەر ۋاقتى تېخى كىرمىگەندى. سېھىرگەرلەر، يەنى مىسىرنىڭ ئالىم - ئۆلىمالىرىنىڭ قانلىرى، پىرئەۋن ئەسكەرلىرى ئوق ئاتقان بەدەنلىرىدىن بۇلدۇقلاپ ئېتىلىپ چىقتى.

پىرئەۋن بۇ يېڭى مەسىلىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن سارايدا مۇھىم يىغىن چاقىرىپ، قوشۇن قوماندانلىرىنى، ساقچى باشلىقلىرىنى ۋە كۈنىمىزدە ئاخبارات ئىدارىسى باشلىقى دېيىلىدىغان خىزمەتكە باراۋەر كېلىدىغان ھوقۇقتىكى كىشىنى، ۋەزىر - ئالىم - سېھىرگەر قاتارلىق جەمئىيەتتە تەسىر كۈچىگە ئىگە پۈتۈن ئادەملەرنى يىغدى.

پىرئەۋن ئاخبارات مۇدىرىگە (باشلىقىغا): خەلق نېمە دېيىشىۋاتىدۇ؟ - دەپ سورىدى. ئاخبارات باشلىقى:

- ئادەملىرىم خەلق ئارىسىدا: مۇسا ئاخىرىدا سېھىرگەرلەرنىڭ ئەڭ چوڭىنىڭ تۈزگەن پىلانى بولغان بىر مۇسابىقىدا يەڭدى، - دەپ گەپ تارقاتتى. شۇنىڭ بىلەن، بىلىنىمگەن بىر كۈچنىڭ ياردەم قىلغانلىقىغا ئىشەندۈرگەن (سۇيىقەست) پىلانى ئاشكارىلاندى، - دېدى. پىرئەۋن ساقچى باشلىقىدىن سورىدى:

سېھىرگەرلەرنىڭ جەسەتلىرىنى قانداق قىلىدىغانلار؟

ئادەملىرىم خەلقنى قورقۇتۇش ئۈچۈن ئۇلارنى مەيدان - بازارلارغا ئېسىپ قويدى. بىز بۇ پىلانغا مۇناسىۋەتلىك ھەرقانداق كىشىنىڭ ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى جاكارلىدۇق، - دېدى ساقچى باشلىقى.

- قوشۇن نېمە دەيدۇ؟ - سورىدى پىرئەۋن قومانداندىن.

- پىرئەۋننىڭ كۆرسەتكەن يولىدا مېڭىش ئۈچۈن بۇيرۇق كۈتۈۋاتىدۇ، - دېدى قوماندان جاۋابەن.

- ھازىرچە قوشۇنغا كېرەك يوق، ئەمما ئالدىمىزدا ئۇنىڭغىمۇ قىلغۇدەك ئىش چىقىدۇ، - دېدى پىرئەۋن.

ۋەزىرلەرنىڭ چوڭى ھامان ئورنىدىن مىدىرلاپ، سۆزلەش ئۈچۈن قولىنى كۆتەردى، پىرئەۋننىڭ ئىجازىتىنى ئالغاندىن كېيىن:

- مۇسا ۋە قەۋمنىڭ زېمىنىدا بۇزغۇنچىلىق قىلىشىغا ۋە سېنىڭ ئىتائىتىڭدىن چىقىشىغا رۇخسەت بېرەمدۇق؟ - دېدى.

- ھامان! سەن كۆڭلۈمدىكىنى چۈشىنىسەن (مېنىڭ ئويلىغىنىمنى ئويلاپسەن)، ئۇلارنىڭ ئوغۇللىرىنى ئۆلتۈرۈپ، قىزلىرىنى ساق قويىمىز، بىز ئۇلاردىن ئۈستۈنمىز، - دېدى پىرئەۋن تەلىمات بېرىپ.

پىرئەۋننىڭ ئادەملىرى ئىسرائىل ئوغۇللىرىنى ئۆلتۈرۈپ، قىزلىرىنى تۇتۇشقا نارازىلىق قىلغانلارنى زىندانغا تاشلاشقا باشلىدى.

مۇسا بۇ ئىشلارغا ئارىلىشالماي ياكى تىنجىتالماي كۆزىتىتتى. پەقەتلا مىللىتىگە (قەۋمىگە) سەۋر قىلىشنى ئېيتاتتى. ئۇلارنىڭ ئاللى تەن ياردەم تىلىشىنى، بالا - قازاغا سەۋر قىلىشىنى بۇيرۇق قىلاتتى. ئاللى ئۈچۈن ۋايىسىماستىن تاقەت ۋە سەۋرچانلىق كۆرسەتكەن مىسىرلىق سېھىرگەرلەرنى ئۈلگە كۆرسىتەتتى. ئۇلارغا پىرئەۋن ئەسكەرلىرى دۇنيا بىزگە تەئەللۇق دەپ ئويلايدىغانلىقىنى، ئەمما بۇنىڭ توغرا ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرەتتى. چۈنكى بۇ دۇنياغا ئاللى تەن قورقۇپ ئۆزىنى پاك تۇتقانلار ۋارىس بولالايتتى.

پىرئەۋننىڭ بۇ ئىشى ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ خەلقىنىڭ ئىچىگە قۇتراتقۇلۇق ۋە بەختسىزلىك ھېس - تۇيغۇلىرىنى ئويغاتتى.

ئۇلار مۇساغا مۇنداق دېدى:

- سەن كېلىشتىن بۇرۇن زۇلۇم قىلىناتتى، سەن كەلگەندىن كېيىنمۇ قىلىنىۋاتىدۇ. ئوغۇللىرىمىز بۇرۇنمۇ ئۆلتۈرۈلگەن، مانا ھازىرمۇ ئوخشاش ئۆلتۈرۈلىۋاتىدۇ.

ئۇلار بۇ سۆزلىرى ئارقىلىق، سېنىڭ بار - يوقلۇقىڭنىڭ ھېچنىمىگە پايدىسى يوق. بىز پۈتۈنلەي ئىگىسىز قالدۇق، - دېمەكچى بولۇشقانىدى.

مۇسا ئۇلارنىڭ ھېچنىمىنى بىلمەيدىغانلىقىنى، پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدىكىلەرنىڭ ئاللى نىڭ دۈشمەنلىرى ئىكەنلىكىنى ۋە ئاللى نىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلىپ، ئىسرائىل ئەۋلادىنى يەر يۈزىگە ۋارىس قىلىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى. ئاندىن ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى كۆزەتتى.

ئۇلار داۋاملىق ئەرز - شىكايەت قىلىشىۋاتاتتى.

مۇسا قىيىن ئەھۋالدا قالغانىدى. ئۇ بىر تەرەپتىن پىرئەۋننىڭ غەزەپ ۋە سۈيىقەستلىرىگە دۇچ كەلسە، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆز قەۋمىنىڭ ئەرز - شىكايەتلىرىگە دۇچ كەلمەكتە ئىدى. دەل شۇ پەيتتە، قارۇن چىقىپ كەلدى. قارۇن بەنى ئىسرائىلدىن، يەنى

مۇسانىڭ قەۋمىدىن ئىدى. ئەمما ئۇ ئۆز قەۋمىگە مۇشتۇمزورلۇق قىلاتتى، ئۇنىڭ مال - بايلىقى ۋە ئەۋزەل شارائىتى ئۇنى پىرئەۋنگە تېخىمۇ يېقىن قىلغانىدى.

اللە قارۇننىڭ خەزىنىلىرىنى مۇنداق تەسۋىرلەپ بەرگەندى: قارۇننىڭ خەزىنىلىرى ساقلانغان ئۆيلەرنىڭ ئاچقۇچلىرىنى بىر توپ كۈچتۈڭگۈر ئادەم تەستە توشۇپتتى... خەزىنىلەرنىڭ ئاچقۇچلىرى مۇنداق بولغىنىغا قارىغاندا، خەزىنىلەرنىڭ ئۆزى قانداق بولماقچىدى؟ قارۇننىڭ نۇرغۇن ئېتى، ھارۋىسى، قۇل - دېدەك، خىزمەتچى - مۇھاپىزەتچىلىرى بار ئىدى.

ھارۋىلىرى ئالتۇن - كۈمۈش بىلەن قاپلانغانىدى. نەسىللىك ئاتلىرىنىڭ ئىگەرلىرى ئالتۇن، كۈمۈش، مىس، قەلەيلەر بىلەن زىننەتلەنگەن تېرىلەردىن ياسالغانىدى. قارۇن ھەشەمەت ئىچىدە چىقىپ كەلدى. ئۇنىڭ مۇراسىم ئەترىتىنىڭ ئالتۇن - كۈمۈشلىرى قۇياش نۇرىدا پارقىراپ، كۆرگۈچىلەرنىڭ كۆزلىرىنى قاماشتۇراتتى، قارۇننىڭ بۇ بايلىقى ئۇنىڭ نەسىھەت قوبۇل قىلمىغۇدەك دەرىجىدە مەغرۇر بولۇشىغا سەۋەبچى بولغانىدى. بۇ نورمان ئەھۋال ئىدى. بايلىق ۋە مەغرۇرلۇق ئۇنىڭ بېشىنى كۆككە يەتكۈزگەندى. ئۇنىڭ كۈلكىسى بەنى ئىسرائىل قەۋمى ئىچىدە ئەڭ مەشھۇر كۈلكە ئىدى. شۇنداقلا، ئۇنىڭ مۇراسىم ئەترىتى پىرئەۋن ۋە ھاماننىڭ ئەترىتىدىن قالسا، ئەڭ مەشھۇر ئەترەت ئىدى. پىرئەۋن ۋە ھامان پۈتۈن مىسىرغا ھاكىم ئىدى، قارۇن بولسا مەلۇم بىر رايونغا ئىگىدارچىلىق قىلاتتى.

قارىغاندا، بەنى ئىسرائىل قەۋمىنىڭ بەزى مۆتىۋەرلىرى ئۇنىڭغا ئاخىرەتنىمۇ ئازراق ئويلاپ قويۇشنى تەۋسىيە قىلىشقاندى. بەلكىم ئۇلار قارۇنغا: ھېچكىم ساخا مال - دۇنيانى تەرك ئېتىپ، زاھىدلىق يولىغا كىرىشىنى تەۋسىيە قىلمىدى، - دېگەن بولۇشى، ئۇنىڭغا پەقەت ئىككى دۇنيالىق نېسىۋىسىنى ئۈنۈتماسلىقىنى تەۋسىيە قىلغان بولۇشى مۇمكىن. ئەمما بۇ تەۋسىيەلەر ئۇنىڭ چىشىغا تەگكەندى. قارۇننىڭ بۇ دۇنيادىكى نېسىۋىسىگە قانائەت قىلغانلىقى ئېنىق ئىدى. ئۇ ھەمىشە بۇ بايلىققا ئۆزىنىڭ ئەقلىي كۈچىگە تايىنىپ ئېرىشكەنلىكىنى ۋە اللە نىڭ ئۆزىنى ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈچۈن بەرگەنلىكىنى، شۇڭا ئۆزىنىڭ مۇسادىن ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى خىيال قىلاتتى. مۇسا بەكمۇ يوقسۇل، قارۇن بەكمۇ باي ئىدى. قولىغا ئالتۇن بىلەن يۈك سالالمىغان بىر يوقسۇل، ئاتلىرىنىڭ ئىگەرلىرىنى ئالتۇن بىلەن زىننەتلىگەن بىر بايدىن اللە نىڭ نەزىرىدە قانداقسىگە ئۈستۈن بولسۇن؟!

شۇنىڭ بىلەن قارۇن مۇسانى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن پىرئەۋن بىلەن كېلىشتى. پىرئەۋن كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ مال - بايلىقىغا قاراپ ئەخمىقانه باھا بېرەتتى.

﴿مەن ئوچۇق گەپ قىلالمايدىغان بۇ ئەزىمەت ئادەمدىن (يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن) ياخشىمەن﴾.

مانا بۇ، پىرئەۋننىڭ مۇساغا بەرگەن باھاسى ئىدى. پىرئەۋن بىلەن قارۇننىڭ مەسلىھەتى پۈتتى. قارۇن مال - بايلىقى بىلەن پىرئەۋننىڭ ۋە ئوردا مۇلازىملىرىنىڭ دوستى ئىدى. پەقەت قارۇن، پىرئەۋن ۋە ھامان ئۇچلا بۇ خاتا ۋە ئورۇنسىز خيالغا ئەسىر بولۇشقانىدى. پىرئەۋننىڭ قەۋمى، يەنى مىسىرلىقلار مۇسانى "باشقا سېھىرگەرلەرنى يېغىۋالغان ئەڭ چوڭ سېھىرگەر" دەپ بىلىشەتتى. بۇ مىسىرنىڭ مەدەنىيەتسىزلىكىنى ئىپادىلىمەيدۇ. مىسىرلىقلارنىڭ ئارىسىدا مۇساغا ئىشىنىدىغانلار، ئەمما پىرئەۋننىڭ بېسىمىدىن قورقۇپ ئىماننى ئاشكارىلىمىغانلار بار ئىدى. بەنى ئىسرائىل قەۋمى ئىچىدىمۇ مۇسا بىلەن قارۇنغا قاراپ، ئۇلارنى بىر - بىرىگە قىياس قىلىدىغانلارمۇ بار ئىدى. شۇڭا بەزىلىرى: «اللھ مۇسانى ياخشى كۆرگەن تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈن ئۇنى يوقسۇل قىلىپ قويدۇ؟» دېگەندەك مەنتىقىسىز سوئاللارنىمۇ سورايتتى، شۇنىسى ئېنىقكى، قارۇن ئۆز قەۋمى، شۇنداقلا مىسىر خەلقى ئۈچۈن پىتنە - پاستىنىڭ ئوبىيكتى بولۇپ قالغانىدى.

قارۇن ھەيۋەت بىلەن قەۋمىنىڭ ئالدىغا چىقتى، مال - دۇنياغا ھېرىسمەنلەر ئۇنى كۆرۈشۈپ:

«كاشكى بىزگە قارۇنغا بېرىلگەن بايلىق بېرىلسىچۇ، ئۇ ھەقىقەتەن (دۇنيالىقتىن) چوڭ نېسىۋىگە ئىگە ئىكەن» دېدى.

مۆتۈەرلەر (گەرچە سانى ئاز بولسىمۇ): قارۇننىڭ مال - بايلىقى اللھ نىڭ تارازىسىدا ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدۇ، - دەپ قارىشاتتى. ئىنسان نەپسى رەزىللىككە توشقان بولسا، اللھ ئۇنىڭ ئالتۇن، خەزىنە، ئۈنچە - مەرۋايىت، مال - بايلىق جەھەتتىكى ئۈستۈنلىكىگە قارىمايدۇ - ئەلۋەتتە!

مۇسا ھەقىقەتەن ئېغىر ئەھۋالغا دۇچ كەلگەنىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، قارۇن مۇساغا قارشى چىققانىدى. مۇسا بىر پەيغەمبەر بولۇش سۈپىتى بىلەن بەكمۇ نومۇسچان ئىدى.

قارۇن مۇسانى ئۇنىڭغا ئەگەشكۈچىلەرنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈرۈش ئۈچۈن، مۇسانىڭ نومۇسىغا تېگىدىغان يالغان تۆھمەتتىن بىرنى ئويدۇرۇپ چىقىش ھەققىدە پىرئەۋن بىلەن كېلىشتى.

بىر كۈنى مۇسا قەۋمىنى اللھ قا دەۋەت قىلىۋاتاتتى. بىردىنلا بىر پاهىشە ئايال چىقىپ: مەن تۈنۈگۈن كەچتە مۇسا بىلەن بىللە بولدۇم، - دېدى.

مۇسا بۇ ئىشقا بەكمۇ تۇيۇقسىز يولۇققانىدى. ئۇنىڭ بۇ ئىشقا نېمە دېگەنلىكى ياكى ئۇ پاهىشە ئايالنىڭ تۆھمىتىگە قانداق جاۋاب بەرگەنلىكى بىزگە نامەلۇم.

بىزنىڭ پەرەز قىلىشىمىزچە، مۇسا ئاۋۋال اللھ قا دۇئا قىلدى. ئاندىن ئۇ ئايالنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلغانلىقىنى سورىدى. ئايال، ئەگەر بۇ

تۆھمەتنى مۇساغا چاپلىيالىسا، قارۇننىڭ ئۆزىگە پۇل بەرمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتىپ، ئارقىدىنلا مۇسادىن كەچۈرۈم سورىدى ۋە يىغلىغان پېتى يەرگە يىقىلدى.

مۇسا قارۇنغا بەددۇئا قىلدى...

ئۇلۇغ ئالەم ئەقلى بار كىشىلەرگە ئالەمنىڭ كۈچلۈك ۋە ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى، مال - دۇنيانىڭ كىشىلەرنىڭ تەقدىرىنى ئۆلچەيدىغان ئۈستۈنلۈك ئەمەس، بەلكى پىستىنە - پاساتنىڭ سەۋەبچىسى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ قويدىغان بىر مۆجىزىنىڭ مەيدانىغا كېلىشىنى بۇيرىدى.

مۆجىزە مەيدانىغا كەلدى. قارۇننىڭ ئۆي - مۆلۈك، مال - بېسات، پۈتۈن خەزىنىلىرىنى يەر يۈتۈپ كەتتى.

قارۇن ھەيۋەت بىلەن قەۋمنىڭ ئالدىغا چىققاندى. تۇيۇقسىزلا يەر يېرىلىپ قارۇننى يۈتۈۋەتتى. يەر قارۇن بىلەن بىرلىكتە ئۇنىڭغا تەۋە ساراى - ئۆي، ھايۋانلار، ئالتۇن - كۈمۈش، ئۈنچە - مەرۋايىت ۋە ئادەملىرىنىمۇ يۈتۈپ كەتتى. بەزى رىۋايەتلەردە بۇ ۋەقەنىڭ فەيىيۇم دېگەن جايدا يۈز بەرگەنلىكى تەسۋىرلىنىدۇ،

مىسىرلىقلار ئاتاپ كېلىۋاتقان: «قارۇننىڭ كۆلى»، «قارۇننىڭ يەر - زېمىنى» قاتارلىق جاي ناملىرى، ئۇنىڭ ساراىلىرى ۋە خەزىنىلىرى ئورۇنلاشقان يەر ئىدى. قۇرئاندا بۇ ۋەقەنىڭ يۈز بەرگەن ۋاقتى ۋە ئورنى بايان قىلىنمىغان. پەقەت ۋەقەنىڭ ئۆزىلا سۆزلەنگەندى. بۇ ۋەقەدىن ئېلىنغان ئىبىرەتنىڭ يېنىدا ۋەقەنىڭ ئورنى ۋە ۋاقتى ھېچنېمىگە ئەرزىمەس ئىدى - ئەلۋەتتە.

ئۇلۇغ ئالەم قەسەس سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

«قارۇن ھەقىقەتەن مۇسانىڭ قەۋمىدىن ئىدى. قارۇن ئۇلارغا يوغانلىق قىلدى، قارۇنغا خەزىنىلەردىن شۇ قەدەر كۆپ بەرگەن ئىدۇقكى، ئۇلارنىڭ ئاچقۇچلىرىنى (كۆتۈرۈش) كۈچلۈك بىر جامائەگىمۇ ھەقىقەتەن ئېغىرلىق قىلاتتى، ئەينى ۋاقىتتا قارۇنغا قەۋمى ئېيتتى: «كۆرەڭلەپ كەتمە، ئالەم ھەقىقەتەن كۆرەڭلەپ كەتكۈچىلەرنى دوست تۇتمايدۇ، ئالەم ساڭا بەرگەن بايلىق بىلەن ئاخىرەت يۇرتىنى تىلىگىن، دۇنيادىكى نېسىۋەڭنىمۇ ئۇنتۇمىغىن، ئالەم ساڭا ياخشىلىق قىلغاندەك، سەن (ئالەمنىڭ بەندىلىرىگىمۇ) ياخشىلىق قىلغىن، يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىقنى تىلىمىگىن، ئالەم ھەقىقەتەن بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلارنى دوست تۇتمايدۇ». قارۇن: «مېنىڭ ئالاھىدە بىلىمىم بولغانلىقتىن، بۇ بايلىققا ئېرىشتىم» دېدى. قارۇندىن ئىلگىرى ئۆتكەن ئۈممەتلەردىن ئۇنىڭغا قارىغاندا تېخىمۇ كۈچلۈك، توپلىغان (مېلى) تېخىمۇ كۆپ بولغان كىشىلەرنى ئالەمنىڭ ھالاك قىلغانلىقىنى ئۇ بىلمىدىمۇ؟ گۇناھكارلارنىڭ گۇناھلىرىنىڭ سورىلىشى (ئالەم بۇنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن) ھاجەتسىزدۇر. قارۇن ئۆز قەۋمىنىڭ ئالدىغا بارلىق زىننىتى بىلەن ھەشەمەتلىك ھالدا چىقتى. دۇنيا تىرىكچىلىكىنى كۆزلەيدىغانلار: «كاشكى بىزگە قارۇنغا بېرىلگەن بايلىق بېرىلسىچۇ، ئۇ ھەقىقەتەن (دۇنيالىقتىن) چوڭ نېسىۋىگە ئىگە ئىكەن» دېدى. ئىلىملىك

كشىلەر: «ۋاي سىلەرگە! ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەلنى قىلغان كىشىگە ئاللاھ نىڭ ساۋابى ياخشىدۇر. ئۇ ساۋاب پەقەت سەۋر قىلغۇچىلارغا بېرىلىدۇ» دېدى، قارۋىنى ئۇنىڭ ئۆيى بىلەن قوشۇپ يەرگە يۇتقۇزدۇق، ئۇنىڭدىن ئاللاھ نىڭ ئازابىنى دەپى قىلىدىغان بىر جامائە بولمىدى. قارۋىنى ئۆزىنى قوغدىيالىمىدى. تۈنۈگۈن تېخى قارۋىنىڭ دەرىجىسىنى ئارزۇ قىلغانلار دېيىشتىكى، «پاھ كۆردۈڭمۇ؟ ئاللاھ بەندىلىرىدىن خالىغان ئادەمنىڭ رىزقىنى كەڭ قىلىدىكەن، (خالىغان ئادەمنىڭ رىزقىنى) تار قىلىدىكەن، ئاللاھ بىزگە مەرھەمەت قىلمىغان (يەنى ئازۇ قىلغىنىمىزنى بەرگەن) بولسا ئىدى، بىزنى ئەلۋەتتە يەر يۇتاتتى، ۋاي كۆردۈڭمۇ؟ كاپىرلار نىجات تاپمايدۇ». ئەنە شۇ ئاخىرەت يۇرتىنى يەر يۈزىدە چوڭچىلىق قىلىشنى ۋە بۇزغۇنچىلىق قىلىشنى كۆزلىمەيدىغانلارغا خاس قىلدۇق، (ياخشى) ئاقۋەت تەقۋادارلارغا مەنسۇپتۇر».

بۇرۇنقى ئالىملاردىن بىر نەچچىسى قارۋىغا بېرىلگەن ئۇ ئاتالمىش ئىلىم ئۈستىدە توختالدى. بەزىلىرى ئۇ ئىلىمنىڭ قارۋىنىڭ سايسىدە كۈمۈش ئالتۇنغا ئايلىنىدىغان خېمىيە ئىلمى ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويۇشتى. يەنە بەزىلىرى ئۇنىڭ ئىسمى ئەزەمنى بىلىدىغانلىقىنى ۋە ئۇنى مېتاللارنى ئالتۇنغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن قوللىنىدىغانلىقىنى ئېيتىشتى. كونا مۇتەپەككۇرلار ئۇنىڭ ئىسمى ئەزەمنى بىلىدىغانلىقىنى قوبۇل قىلمايدۇ. چۈنكى ئۇ مۇناپىق ئىدى. شۇنداقلا، ئۇلار قارۋىنىڭ خېمىيە ئىلمىنى بىلىدىغانلىقىنىمۇ قوبۇل قىلمايدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ باي بولۇش سەۋەبلىرىگە توغرا كەلمەيدىغان رىۋايەتلەر ئىدى.

بىزنىڭ بىلىشىمىزچە، ئۇ زالىم ئادەم ئىدى. ئۇ نۇرغۇن مال - بايلىقنىڭ ۋارىسى بولۇپ، شۇ ئارقىلىق بايلىقنى تېخىمۇ ئاشۇردى. ھەر يەردە قانۇنسىز ئىشلارنى قىلىش، پىرىئەۋن بىلەن دوست بولۇش ۋە بۇ دوستلۇق ئارقىلىق ئېرىشكەن ئەۋزەللىكلەر ئۇنىڭ ئۈچۈن مۇھىم ئەمەس ئىدى. ئەگەر مەنپەئەتگە ئۇيغۇن كەلسە، مۇساغا قارشى چىقىش، باشقىلارغا زۇلۇم قىلىشىنىڭمۇ قىلچە ئەھمىيىتى يوق ئىدى. مانا بۇلاردىن كېيىن، بايلىقلارنىڭ ئۇنىڭدىكى ئىلىم تۈپەيلىدىن بېرىلگەنلىكى ئېيتىلسا، ئاندىن مەنتىقىغە ئۇيغۇن كېلەتتى. ئۇ بۇ قەدەر مال - بايلىققا ئېرىشىش ئۈچۈن قىلمىغان يالغانچىلىق ۋە زۇلۇم قىلمىغان ئادىمى قالمىغانىدى. ئاللاھ غا بولغان ئىمانىدىن بىر بۇغداي دانچىسىدەك بولسىمۇ يۈز ئۆرۈش ئىنساننى ھەقىقەتلەر بۇرمىلانغان، ئىشلار قالايمىقانلىشىپ كېتىدىغان مەغرۇرلۇققا ئېلىپ بارىدۇ. ئەنە شۇنداق بولغاندىلا، ساختا گۇمانلار مەنتىقىلىق ۋە مەنىلىك نەرسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ، ئۇنى تەھلىل قىلىشقا ھېچ كېرەك قالمىدۇ.

قارۋىنى يەر يۇتۇشى بىلەن خەلقنىڭ كۆزى مۇساغا بۇرالدى ۋە ئۇلارنىڭ قەلبىنى ئۇزۇندىن بېرى ئىگەللىۋالغان گۇمانلىق قاراشلار بىردىنلا غايىب بولدى.

مىسىرلىقلار ۋە بەنى ئىسرائىل بۇ مۆجىزىنى ئۆز كۆزلىرى بىلەن كۆرگەندى. مۇسا بىلەن پىرئەۋنىنىڭ ئارىسىدىكى مۇجادىلە قايتىدىن يۈكسەك پەللىگە چىقتى. پىرئەۋن مۇسانىڭ ئۆز تەختىگە كۆز تىككەنلىكىگە تولۇق ئىشەنچ قىلدى.

مۇسانىڭ ئەلچىلىكىدە باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش، ئۆز دەۋرىنىڭ زالىم ۋە يامان كىشىلىرىنى يوق قىلىش ھۆكۈمى بار ئىدى. مۇسانىڭ دەۋرىدىكى زالىملار پىرئەۋنىنىڭ سارىيىغا يىغىلدى. پىرئەۋن كۆپچىلىكنىڭ ئارىسىدا ئۆزىنىڭ مۇسانى ئۆلتۈرمەكچى بولغانلىقىنى ئاشكارىلىدى.

پىرئەۋن ئۆزىنىڭ مۇسانى ئۆلتۈرۈش بىلەنلا پۈتۈن مەسىلىلەرنى چوقۇم ھەل قىلالايمەن دەپ ئويلايتتى.

پىرئەۋن:

«مېنى قويۇۋېتىڭلار، مۇسانى ئۆلتۈرمەن، مۇسا (ئۆزىنى مەندىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن) پەرۋەردىگارىنى چاقىرسۇن، مەن ھەقىقەتەن مۇسانىڭ دىنىڭلارنى ئۆزگەرتىۋېتىشىدىن ياكى زېمىندا (يەنى دۆلەتتە) قالايمىقانچىلىق تۇغدۇرۇشىدىن قورقىمەن».

بۇندىن كېيىن پىرئەۋنىنىڭ ھەق دەۋەتچىسى قىياپىتىگە كىرىۋېلىپ، ئۆزىگە پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسى بېرىۋالغانلىقىنى ۋە مۇسانىڭ باشقىلارنى ئازدۇرۇپ كېتىشىدىن قورققانلىقىنى كۆرمىز، ئۇ ۋەزىر ۋە چوڭلىرىدىن ئۆزىنىڭ مۇسانى ئۆلتۈرۈشىگە توسالغۇ بولۇۋالماي مەيلىگە قويۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلماقتا. تەبىئىكى بۇنىڭدىن مۇنداق مەنە چىقىدۇ، ئۇ مۇسانى پەقەت ئۆزىنىڭ ئالدىدىلا ئەمەس، بەلكى ئۇنى دۆلەت ئورگانلىرىنىڭ ئىجرا قىلىشى ئۈچۈن ئۇنى ۋەزىر ۋە چوڭلىرىنىڭ ئالدىدا ئۆلتۈرۈش پىلانىنى ئوتتۇرىغا قويغان ئىدى. ھاماننىڭ بۇ تەكلىپىنى قوبۇل قىلغانلىقىنى ۋە پىرئەۋنىنىڭ پىكرىنى قوللايدىغان مۇرتەدلەردىن بىر گۇرۇپپا تەشكىل قىلغانلىقىنى پەرەز قىلالايمىز. ئەگەر سارايدىكى بىر ئادەم بولمىغان بولسا، تەكلىپ ئاساسىي جەھەتتىن قوبۇل قىلىنغان بولاتتى. بۇ، دۆلەتنىڭ مۇھىم ئادەملىرىدىن بىرى ئىدى. قۇرئاندا ئۇ ئادەمنىڭ ئىسمى ۋە ئالاھىدىلىكلىرى بايان قىلىنمىغانىدى. چۈنكى ئۇلار بىز ئۈچۈن مۇھىم ئەمەس ئىدى. شۇڭا قۇرئاندا پەقەت ئۇنىڭ مۇمىن بىرسى ئىكەنلىكى بايان قىلىنغانىدى.

ئۇ ئەسلىدە ئىماننى يوشۇرۇپ يۈرەتتى، ئۇ پىرئەۋنىنىڭ مۇسانى ئۆلتۈرۈش ھەققىدىكى تەكلىپىنى بەرگەن يىغىلىشتا سۆز قىلىپ، بۇ تەكلىپنىڭ بەكمۇ ئاددىي ئىكەنلىكىنى ۋە نەتىجىگە ئېرىشكىلى بولمايدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ چىقتى، ئۇ مۇسانىڭ ئاللاھنىڭ ئۆزىنىڭ رەببى ئىكەنلىكىدىن باشقا بىر نەرسە دەپمىگەنلىكىنى ئېيتتى. ئاندىن مۇسانىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە دائىر ئوچۇق دەلىللەرنى كەلتۈردى. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، ئۈچىنچىسى بولمىغان ئىككىلا ئېھتىمال بار ئىدى. يەنى، مۇسا بىر يالغانچى ياكى

راستچىل ئىدى. ئۇ مۇنداق دېدى: «ئەگەر ئۇ يالغانچى بولسا، ئۇنىڭ يالغىنى پەقەت ئۆزىگىلا ئائىت بولۇپ، ئۇ ئۆلتۈرۈلگىدەك دەرىجىدە بىر نەرسە دېمىدى ياكى بىر ئىش قىلمىدى. ئەگەر مۇسا راستچىل بولسا ۋە بىز ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتسەك، ئۇ بىزگە تەھدىت قىلىپ ئېيتقان ئازابتىن ئۆزىمىزنى قانداق قۇتۇلدۇرىمىز؟ تېخى تۈنۈگۈن قارۇن باي ۋە كۈچلۈك ئىدى. بۈگۈن بېشىغا كەلگەن بالانى ھەممەيلەن بىلدۈق. بىزمۇ بۈگۈن ھۆكۈمران ۋە كۈچلۈك ئەھۋالدا تۇرىۋاتىمىز، ئەگەر ئالە نىڭ غەزىپى كېلىپ قالسا، كىم بىزگە ياردەم قىلىدۇ. كىم بىزنى ئۇنىڭ جازاسىدىن قۇتۇلدۇرىدۇ؟ بىزنىڭ بۇنچىۋالا قىلىپ كېتىشىمىز ۋە يالغان سۆزلىرىمىز بىزنى چوقۇم زىيانغا ئۇچرىتىدۇ...»

ئۇنىڭ سۆزلىرى ھەممەيلەننى قايىل قىلدى.

ئۇ كىشى پىرئەۋنگە بولغان ساداقىتىدە سەمىمىي ئەمەسلىكىدىن ئەيىبلەنگەن ياكى مۇسانىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ كەتكەنلەردىن ئەمەس ئىدى. ئەسلىدە ئۇ پىرئەۋننىڭ تەختىگە كۆز تىكىش مەقسىتىدە سۆز قىلىشى كېرەك ئىدى. ئۇنىڭدا يالغان ئېيتىش، چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىش ۋە ياخشى كىشىلەرنى ئۆلتۈرۈشتەك تەختلەرنىڭ ئورۇلىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان ھېچنەرسە يوقتۇر.

مانا مۇشۇ سەۋەبتىن ئۇ ئادەمنىڭ سۆزى پىرئەۋن، ئۇنىڭ ۋەزىرلىرى ۋە ئادەملىرىگە ئۆز تەسىرىنى كۆرسەتكەن ئىدى.

پىرئەۋننىڭ مۇسانى ئۆلتۈرۈش تەكلىپى قوبۇل قىلىنمىغان ۋە مۆمىن كىشى ئۇنى قورقۇتقان بولسىمۇ، پىرئەۋن ئۆزىدىن كېيىن كېلىدىغان بارلىق ئازغۇنلارغا ئۆرنەك بولىدىغان شۇ تارىخىي سۆزلەرنى قىلدى:

«مەن سىلەرگە پەقەت نېمىنى توغرا دەپ قارىسام، شۇنى مەسلىھەت بېرىمەن. سىلەرنى مەن پەقەت توغرا يولغا باشلايمەن».

بۇ، پەقەت ئازغۇنلارنىڭ ئۆز قەۋمى بىلەن قارىمۇ قارشى كېلىپ قالغاندا قىلىدىغان سۆزلىرى ئىدى... مەن سىلەرگە ئۆز كۆز قارىشىمنى ئېيتتىم... بۇ، بىزگە خاس قاراشتۇر ۋە بۇ قاراش سىلەرنى توغرا يولغا باشلايدۇ. بۇندىن باشقا قاراشلار خاتا بولۇپ، ئۇلارغا قارشى تۇرىشىمىز ۋە يۈتۈنلەي يوق قىلىشىمىز لازىم.

ئۇلۇغ ئالە بۇنى مۆئمىنۇن سۈرىسىدە مۇنداق بايان قىلىدۇ:

«پىرئەۋن خانىدانىغا مەنسۇپ، ئىمانىنى يوشۇرىدىغان بىر مۆمىن ئادەم ئېيتتى: «سىلەر» پەرۋەردىگارىم» ئالە دېگەن كىشىنى ئۆلتۈرەمسىلەر؟ ھالبۇكى، ئۇ سىلەرگە ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ دەرگاھىدىن روشەن دەلىللەرنى ئېلىپ كەلدى. ئەگەر ئۇ (پەيغەمبەرلىك دەۋاسىدا) يالغانچى بولسا، يالغانچىلىقنىڭ زىيىنى ئۇنىڭ ئۆزىگىدۇر، ئەگەر ئۇ راستچىل بولسا، ئۇ سىلەرنى قورقۇتقان ئازابنىڭ بىر قىسمى سىلەرگە كېلىدۇ،

اللہ ھەقىقەتەن ھەددىدىن ئاشقان يالغانچىنى ھىدايەت قىلمايدۇ، ئى قەۋمىم! بۈگۈن سەلتەنەت سىلەرنىڭ ئىلكىڭلاردىدۇر، (مىسىر) زېمىنىدا سىلەر غالىبىسىلەر، ئەگەر بىزگە اللہ نىڭ ئازابى كەلسە، ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشقا بىزگە كىم ياردەم بېرىدۇ؟» پىرئەۋن ئېيتتى: «مەن سىلەرگە پەقەت نېمىنى توغرا دەپ قارىسام، شۇنى مەسلىھەت بېرىمەن. سىلەرنى مەن پەقەت توغرا يولغا باشلايمەن».

تالاش - تارتىش بۇنىڭ بىلەن تۈگىمىدى. پىرئەۋن ھەرقانچە سۆزلەپمۇ ئۇ مۆمىن كىشىنى قايىل قىلالمىدى. مۆمىن كىشى يەنە گەپ قىلىشقا باشلىدى:

«ئى قەۋمىم! سىلەرنىڭ نۇھ، ئاد، سەمۇد قەۋملىرىگە ئوخشاش ۋە ئۇلاردىن كېيىنكىلەرگە ئوخشاش جامائەلەر ئۇچرىغان جازاغا ئۇچرىشىڭلاردىن قورقمەن، اللہ بەندىلىرىگە زۇلۇم قىلىشنى خالىمايدۇ، ئى قەۋمىم! مەن سىلەر ئۈچۈن ھەقىقەتەن قىيامەت كۈنىدىن ئەنسىرەيمەن، ئۇ كۈندە (دوزاخ ئازابىنىڭ دەھشىتىدىن قورقۇپ) ئارقاڭلارغا چېكىنىسىلەر، سىلەرگە ھېچ اللہ نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى بولمايدۇ. كىمكى اللہ ئۇنى گۇمراھ قىلىدىكەن، ئۇنى ھىدايەت قىلغۇچى بولمايدۇ. شەك - شۈبھىسىزكى، ئىلگىرى سىلەرگە يۈسۈف (اللہ نىڭ دەرگاھىدىن) روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلدى. ئۇ ئېلىپ كەلگەن دەلىلدىن سىلەر ھامان شەكلىنىدىڭلار، تاكى ئۇ ۋاپات بولغاندا، (دەلىل - پاكىتىسىز) ھالدا: «اللہ ئۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز پەيغەمبەر ئەۋەتمەيدۇ» دېدىڭلار، اللہ (گۇناھتا) ھەددىدىن ئاشقۇچىنى، (دەلىل) شەكلىنىگۈچىنى مۇشۇنداق ئازدۇرىدۇ. اللہ نىڭ ئايەتلىرى ئۈستىدە ئۆزلىرىگە (اللہ تەرىپىدىن) كەلگەن ھېچقانداق دەلىل بولماستىن (قارىسىغا) جاڭجاللىشىدىغانلار اللہ نىڭ دەرگاھىدا ۋە مۆمىنلەرنىڭ نەزىرىدە قاتتىق نەپەرتكە قالىدۇ، بۇزغۇنچىلىق قىلىپ (ئىماندىن باش تارتقان)، (بەندىلەرگە) زومىگەرلىك قىلغان ھەر قانداق ئادەمنىڭ دىلىنى اللہ مۇشۇنداق پېچەتلىۋېتىدۇ».

بۇ سۆز بىلەن ئالدىنقىسىنىڭ ئارىسىدىكى پەرققە قاراپ باقايلى: مۆمىن كىشى كېيىنكى سۆزىدە تارىخى ۋە قەلەرگە يەر بەردى. پىرئەۋن قەۋمىگە مۇسا نىڭ راستچىل ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان دەلىللەر كەلتۈردى. ئۇنىڭغا چىقىلماسلىقى ھەققىدە ئاگاھلاندى. اللہ بۇندىن بۇرۇنقى بەزى قەۋملەرنى ئۇلار پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغانلىقى ئۈچۈن ھالاك قىلغانىدى. مەسلەن: نۇھ قەۋمى، ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرى قاتارلىقلار... مىسىرنىڭ يېقىنقى تارىخىنىڭ ئۆزىلا ئۇنىڭ سۆزلىرىگە كۈچلۈك دەلىل بولالايتتى. يۈسۈف ئوچۇق پاكىتلىرى بىلەن پەيغەمبەر قىلىنىپ ئەۋەتىلگەندە، كىشىلەر ئۇنىڭغا گۇمان نەزىرىدە قارىغانىدى. قۇتۇلۇش كىشىلەرنىڭ قولىدىن چىقىپ كەتكىلى ئاز قالغاندا ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقانىدى. اللہ نىڭ پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىشىدە ئاجايىپ ئىشلار يۈز بەرگەندى. قەدىمكى تارىختىن ئېتىبارەن، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان ئېيتقان ئازغىنە كىشىلەر، پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغان كۆپلىگەن كىشىلەرنىڭ ئۈستىدىن غالىب

كەلگەندى. ئۇلۇغ ئىنكار قىلغانلارنى توپان بالاسى، قاتتىق ئاۋاز ياكى يەرنىڭ يېرىلىشى قاتارلىق ھادىسىلەر بىلەن ھالاك قىلغاندى. ئۇنداقتا، بىز نېمە ئۈچۈن قاراپ تۇرىمىز؟ «پىرئەۋنىڭ كەينىدە تۇرساق، بىزگە زىيان - زەخمەت كەلمەيدۇ. ھەممىمىز بالادىن قۇتۇلۇپ قالغىمىز» دەپ كىم ئېيتالايدۇ؟

بۇ ئىلىملىك مۆمىن كىشىنىڭ سۆزلىرىدە نۇرغۇنلىغان قورقۇنچلۇق ئاگاھلاندۇرۇش بار ئىدى. ئۇ ئەتراپىدىكىلەرنى مۇسالى ئۆلتۈرۈش تەكلىپىنىڭ نەتىجىسى ئېنىق بولمىغان بىر تەكلىپ ئىكەنلىكىگە قايىل قىلغاندى. ئاندىن ئۇلارنىڭ دىققىتىنى مۇسا ئېلىپ كەلگەن ھەق تەرەپكە بۇراشقا تىرىشتى. ئۇ ئەمدى ھەق توغرىسىدا ئوچۇق - ئوچۇق سۆزلەشكە باشلىدى.

﴿پىرئەۋن خاندانىدىن﴾ ئىمان ئېيتقان كىشى ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! سىلەر ماڭا ئەگىشىڭلار، مەن سىلەرنى توغرا يولغا باشلايمەن» ئى قەۋمىم! بۇ دۇنيا تىرىكچىلىكى پەقەت (ۋاقىتلىق) پايدىلىنىشتىن ئىبارەتتۇر، ئاخىرەت ھەقىقەتەن (مەڭگۈلۈك) قارارگاھتۇر. كىمكى (بۇ دۇنيادا) بىرەر يامانلىقنى قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا (ئاخىرەتتە) شۇنىڭغا لايىق جازا بېرىلىدۇ، مەيلى ئەر بولسۇن، مەيلى ئايال بولسۇن، كىمكى ئۆزى مۆمىن تۇرۇپ بىرەر ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئەنە شۇلار جەننەتكە كىرىدۇ، جەننەتتە ئۇلارغا ھېسابسىز رىزىق بېرىلىدۇ».

شۇنىڭ بىلەن، ئۇنىڭ ئىمانى ئاشكارىلاندى. ئۇنىڭ ئىمانىنى مەخپىي تۇتۇشنىڭ ئورنى قالمىغاندى، ئۇ سۆزىنىڭ ئاخىرىدا ئىمانىنى ئوچۇق ئېلان قىلدى:

﴿ئى قەۋمىم! ماڭا نېمىدۇركى، سىلەرنى مەن (دوزاختىن) قۇتۇلۇشقا دەۋەت قىلىمەن، سىلەر بولساڭلار مېنى دوزاخقا دەۋەت قىلىسىلەر. سىلەر مېنى ئىنكار قىلىشقا، مەن بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى ئۇنىڭغا شېرىك كەلتۈرۈشكە دەۋەت قىلىسىلەر، ھالبۇكى، مەن سىلەرنى غالىب، (بەندىلەرنىڭ گۇناھلىرىنى) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى (ئالەم) قا دەۋەت قىلىمەن. ھەقىقەتەن سىلەر مېنى ئۇنىڭغا (يەنى بۇتقا) ئىبادەت قىلىشقا چاقىرىسىلەر، ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە (ئۆزىگە ئىبادەت قىلىشقا) چاقىرغىنى يوق، بىزنىڭ ئاخىر بارىدىغان جايىمىز ئالەمنىڭ دەرىگاھىدۇر، (گۇمراھلىقتا) ھەددىدىن ئاشقۇچىلار ئەھلى دوزاختۇر (سىلەرگە ئازاب نازىل بولغان چاغدا) سىلەرگە ئېيتقان سۆزۈمنىڭ (راستلىقىنى) ئەسلىسىلەر، مەن ئىشىمنى ئالەم قا تاپشۇرىمەن، ئالەم ھەقىقەتەن بەندىلىرىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر».

مۆمىن كىشى سۆزىنى بۇ جەسۇر ئىبارىلىرى بىلەن ئاياغلاشتۇرۇپ سارايدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، سارايدىكىلەر مۇسالى ئۇنتۇپ ئۇنى ئويلاشقا، ئۇنىڭغا سۇيىقەست پىلانلاشقا، ئۇنىڭ سۆزلىرى ھەققىدە مۇنازىرە قىلىشقا باشلىدى.

ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ساراي ئىنتىزامغا قارشى ئاھانەت دەپ قاراشقا بولامدۇ - بولمامدۇ؟ ئۇ پىرئەۋن ۋە ۋەزىرلىرىنى جەھەننەمدە ھالاك بولۇش بىلەن قورقۇتقاندى. بىزنىڭ قارشىمىزچە، اللە پىرئەۋن ۋە ئادەملىرىنىڭ مۇسادىن ۋاز كېچىشى ئۈچۈن ئۇ كىشىنى پىرئەۋننىڭ ئادەملىرىنىڭ ئارىسىدىن چىقارغاندى. قۇرئان بۇ ئادەمنى تارىخىي مەلۇمات بولغان ۋە ئۇنى تەھلىل قىلىدىغان، ۋەقەلەرنى بىر - بىرىگە باغلاپ، سەۋەبلەرنى تېپىپ چىقىپ ئۇنىڭدىن بىر نەتىجىگە ئېرىشەلەيدىغان، شۇنداقلا ئەقلى بىلەن ھەق يولغا ماڭىدىغان مىسىرلىق ئۆلىمالارنىڭ مىسالى قىلىپ كۆرسەتكەندى.

پىرئەۋن بۇ ئادەمنىڭ كاساپىتىدىن مۇسا بىلەن ھەپلىشىشنى بىر مەزگىل تاشلاپ قويدى. مۆمىن كىشى پىرئەۋننىڭ ئۆز جەمەتىدىن بولۇپ، ئۇنىڭ يېقىنلىرىدىن ۋە مۇھىم ئادەملىرىدىن بىرى ئىدى. ئۇنىڭ ئىمان ئېيتىشى پىرئەۋن سارىيىنىڭ مۇسا تەرىپىدىن پارچىلانغانلىقىنىڭ ئىپادىسى ئىدى. يەنى بۇ مۇسانىڭ بۈيۈك غەلبىسى ئىدى. ئۇ ئۆلتۈرۈلسە، مىسىرلىق ئۆلىمالار ئورۇنلىرىدىن قوزغىلىپ كېتىپ، پىرئەۋن ئېغىر ئەھۋالغا چۈشۈپ قالاتتى. ئۇنى ئۆلتۈرسىمۇ، ئۆلتۈرمەي ساق قويسىمۇ خەتەرلىك ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭغا قارشى بىر پىلان تۈزۈشكە باشلىدى. دەل شۇ چاغدا، اللە نىڭ ياردىمى يېتىپ كەلدى:

﴿اللە ئۇنى پىرئەۋن جامائەسىنىڭ سۈيىقەستلىرىدىن ساقلىدى. پىرئەۋن جامائەسىگە ئەڭ يامان ئازاب نازىل بولدى﴾.

بۇ ئىش پىرئەۋننى خېلىلا ئاۋارە قىلدى، ئەمما ئۇ مەغرۇرلۇق ۋە كۆرەنچىلىكتىن ۋاز كەچمىدى. بەنى ئىسرائىل قەۋمىنىڭ مۇسا بىلەن كېتىشىگە رۇخسەت قىلمىدى. ئۇلارغا زۇلۇم قىلىش، خورلاش، قىزلىرىنى تىرىك قويۇپ، ئوغۇللىرىنى ئۆلتۈرۈشنى داۋاملاشتۇرۇۋەردى.

اللە تائالا سىناش، قورقۇتۇش، مۇسا ۋە مۆمىنلەرگە يامانلىق قىلىشنى چەكلەش، شۇنداقلا مۇسانىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ۋە توغرىلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن پىرئەۋن ئائىلىسىگە تېخىمۇ قاتتىق مۇئامىلە قىلدى. شۇنىڭ بىلەن مىسىردا قەھەتچىلىك ۋە قۇرغاقچىلىق يىللىرى باشلاندى.

يامغۇر ياغمىدى، نىلنىڭ سۇلىرى ئازىيىپ ھوسۇل كېمەيدى. مال باھاسى ئۆرلەپ، ئىنسانلار ئاچارچىلىقتا ئۆلۈشكە باشلىدى. ئىمانسىزلىقنىڭ، ئېتىقادسىزلىقنىڭ ئىنسانلارنىڭ بېشىغا دائىم بۇ جازالارنى ئېلىپ كېلىدىغانلىقى ئېنىق ئىدى.

ئۇلۇغ اللە ئەئران سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقتىن ھالاك قىلىنغان﴾ شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى ئىمان ئېيتقان ۋە (كۇفرىدىن، گۇناھلاردىن) ساقلانغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاسمان - زېمىننىڭ پاراۋانلىقلىرىغا مۇيەسسەر قىلاتتۇق﴾ .

مىسىر خەلقى تۆۋەندىكى ئىككى سەۋەب تۈپەيلىدىن ئاللاھنىڭ ئەزەلى قانۇنى بويىچە جازالاندى:

1 - سېھىرگەرلەرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى تاماشا قىلغانلىقى .

2 - ھۆكۈمرانلارنىڭ گۇمراھلىقىغا قارشىلىق بىلدۈرمەسلىكى .

كىشىنى ئېچىندۈرىدىغىنى شۇكى، پىرئەۋننىڭ قەۋمى بۇ بالايى - ئاپەتلەرنى غەلىتە بىر سەۋەبكە باغلىدى. ئۇلارنىڭ قارشىچە، مۇسانىڭ تۈپەيلىدىن ئۇلارنىڭ بېشىغا ئاچلىق - يوقسۇللۇق ۋە قەھەتچىلىك كېلىۋاتاتتى. ئۇلار نامراتلاشتى ۋە ھەقتىن تېخىمۇ ئۇزاقلاشتى. ئۇلار شۇنچىلىك ئەخمەق ئىدىكى، بۇ ئاپەتلەرنىڭ سەۋەبى، ھەتتا يامغۇرنىڭ ياغماسلىقىنى مۇسانىڭ سېھىرگەرلىكى ئۈچۈن كۆرسەتكەن مۆجىزىسى دەپ بىلەتتى. ھالبۇكى، بۇ ئۇلار ئەسلا ئىشەنمەيدىغان بىر مۆجىزە ئىدى. دىققەت قىلساق بىلىۋالالايمىزكى، بۇلار خەلقنىڭ پىكرى ئەمەس، بەلكى بۇ خىل سۆز - چۆچەكلەرنى تارقىتىپ، تەشۋىق قىلغان ھۆكۈمران سىنىپنىڭ پىكرى بولۇپ، كېيىنچە خەلق بۇنى تەكرارلايدىغان بولۇۋالغان ئىدى. ئۇلۇغ ئاللاھ ئىككى ئوتتۇرىدىكى كۈرەشنىڭ ئۆزىراپ كېتىشى ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئاللاھقا قەسەمكى، بىز ھەقىقەتەن پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ تەۋەلىرىنىڭ ئىبىرەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن، ئۇلارنى قەھەتچىلىك بىلەن، مېۋىلىرىنىڭ ھوسۇلىنى كېمەيتىۋېتىش بىلەن سىنىدۇق. ئۇلار ئەگەر (پاراۋانلىق - مولچىلىقتەك) بىرەر ياخشىلىققا ئېرىشسە، بىز بۇنىڭغا ھەقىقىي دەيدۇ. ئەگەر ئۇلارغا بىرەر يامانلىق كەلسە، ئۇلار: بۇ مۇسا ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان مۆمىنلەرنىڭ شۇملۇقىدىن كەلدى، - دەيدۇ. ئۇلارغا يەتكەن ياخشىلىق بىلەن يامانلىق (مۇسانىڭ شۇملۇقىدىن ئەمەس) ئاللاھنىڭ تەقدىرىدۇر، لېكىن ئۇلارنىڭ تولىسى بۇنى (يەنى ئۇلارغا كەلگەن بالا - قازاننىڭ ئۆز گۇناھلىرى تۈپەيلى ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەنلىكىنى) ئۇقمايدۇ. ئۇلار (يەنى پىرئەۋن قەۋمى): «كۆزىمىزنى باغلاش ئۈچۈن ھەرقانداق مۆجىزە كەلتۈرسەڭمۇ بىز ساڭا ھەرگىز ئىشەنمەيمىز» دېدى. ئۇلارغا سۇ ئاپىتىنى، چېكەتكە، پىت، پاقا، قان (بالىلىرىنى) روشەن مۆجىزىلەر قىلىپ ئەۋەتتۇق، (ئاللاھغا ئىمان ئېيتىشقا) ئۇلارنىڭ گەدەنكەشلىكى يول قويمىدى، ئۇلار گۇناھكار قەۋم بولدى﴾ .

ئاللاھ پىرئەۋن باشچىلىقىدىكى مىسىرلىقلارنى بەلكى ئىمان ئېيتىپ بەنى ئىسرائىلنى مۇسا بىلەن قويۇپ بېرەر، دەپ ئۇلارغا خىلمۇخىل ئۇسۇلدا بېسىم ۋە قىيىنچىلىق پەيدا

قىلدى. ئۇلارنى سۇ ئاپىتىگە دۇچار قىلدى. ئۇزۇن مەزگىللىك قۇرغاقچىلىقتىن كېيىن، نىل دەرياسىغا ساپمۇساق بىر يىل كەلكۈن كەلدى. ئېتىزلارنى سۇ بېسىپ، دېھقانچىلىق ۋەيران بولدى. باشتا ئاپەت ۋە ئاچلىق سۇسىزلىقتىن پەيدا بولغان بولسا، بۇ قېتىم كەلكۈندىن، سۇنىڭ جىقلىقىدىن كېلىپ چىقتى. ئۇلار مۇساغا قاراپ يۈگۈرۈشتى... مەسىلىگە ئۇنىڭ ئارىلىشىشى كېرەك ئىدى.

﴿ئۇلار: «ئى مۇسا! پەرۋەردىگارىڭغا ئۆزىنىڭ ساڭا ئاتا قىلغان ئەھدى بىلەن (يەنى ساڭا بەرگەن پەيغەمبەرلىكنىڭ ھەقىقىي ھۆرمىتى بىلەن بىزدىن بالانى كۆتۈرۈۋېتىشكە) دۇئا قىلساڭ، اللە قا قەسەمكى، ئەگەر بىزدىن بالانى كۆتۈرۈۋەتسەڭ، ساڭا چوقۇم ئىمان ئېيتىمىز، ئىسرائىل ئەۋلادىنى چوقۇم سەن بىلەن بىللە قويۇپ بېرىمىز» دېگەن ئىدى﴾.

مۇسا رەببىگە دۇئا قىلىپ سۇنىڭ ئۆرلىشىنى توختاتتى. سۇلار يەرگە سىڭىپ مۇنبەت تۇپراقلار پەيدا بولدى، مۇسا ئۇلارنىڭ بەنى ئىسرائىلنى قويۇپ بېرىشكە دائىر بەرگەن ۋەدىسىگە ئەمەل قىلىشىنى تەلەپ قىلدى، ئەمما جاۋاب ئالالمىدى.

ئارقىدىنلا چېكەتكە مۆجىزىسى (ئاپىتى) مەيدانغا كەلدى.

اللە زىرائەت ۋە مېۋىلەرنى يەيدىغان چېكەتكە توپلىرىنى ئەۋەتتى، چېكەتكىلەر زىرائەت، مېۋىلەرنى يەپ تۈگەتتى. چېكەتكىلەر بارغانلىكى يەردە مىسىرلىقلارنىڭ مېۋىلىرىدىن ئەسىرمۇ قالمايتتى، مىسىرلىقلار يەنە مۇسانىڭ ئالدىغا كېلىشتى. بۇ قېتىم ئىسرائىل ئەۋلادىنى قويۇپ بېرىدىغان بولدى، مۇسا رەببىگە دۇئا قىلىپ بۇ ئاپەتنى يوق قىلدى. چېكەتكىلەر كەلگەن يېرىگە قايتتى. دېھقانچىلىق قايتا باشلاندى، مۇسا يەنە بەنى ئىسرائىلنىڭ قويۇپ بېرىلىشىنى سورىدى. ئۇلار يەنە گەپ ئوينىتىشقا باشلىدى. دېمەككى، بەرگەن ۋەدىسىدە راستچىل ئەمەس ئىدى.

بۇنىڭ بىلەن، بۇ قېتىم پىت ئاپىتى مەيدانغا كەلدى. پىتلەر كېسەل تارققاتتى. مىسىرلىقلار يەنە مۇسانىڭ ئالدىغا كېلىشىپ تەكرار ۋەدە قىلىشتى، مۇسا يەنە دۇئا قىلدى. لېكىن ئۇلار يەنە ۋەدىسىدە تۇرمىدى.

كېيىن پاقا ئاپىتى مەيدانغا كەلدى. بىردىنلا ھەممە يەر پاقىلار بىلەن تولدى. ئۇلار مىسىرلىقلارنىڭ يېمەكلىرى ئۈستىدە سەكرەپ، ئۆيلىرىگە كىرىۋېلىپ ئۇلارنى ئاۋارە قىلدى. ئۇلار يەنە مۇساغا ۋەدە بەردى ۋە يەنە ۋەدىسىدە تۇرمىدى.

ئاخىرىدا قان مۆجىزىسى مەيدانغا كەلدى. نىل سۈيى ھېچكىم ئىچەلمەيدىغان قانغا ئايلاندى.

كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، يۇقىرىدىكى مۆجىزىلەر دەريا سۈيى ئارقىلىق ئېلىپ بېرىلىدىغان دېھقانچىلىق مۇھىتىغا ئاساسەن كەلگەن ئىدى. ئەسلىدە نىل دەرياسىنىڭ پەسىيىشى، ئۆرلىشى، چېكەتكە، پىتلەر ۋە پاقىلارنىڭ بېسىپ كېتىشى مىسىرلىقلار ئۈچۈن

يېڭىلىق ئەمەستى. ھەيران قالارلىقى بۇ ئاپەتلەر تۇيۇقسىز ۋە شىددەت بىلەن پەيدا بولۇپ، يەنە ئوخشاش سۈرئەتتە يوقاپ كېتەتتى. ئەمما ئاخىرقى مۆجىزە پەقەتلا كۆرۈلمىگەندى (مىسىرلىقلار كۆرۈپ باقمىغاندى). نىل دەرياسىنىڭ قانغا ئايلىنىشى پەقەتلا مىسىرلىقلارغىلا بولۇپ، مۇسا ۋە قەۋمىگە نورمال سۇ ھالىتىدە ئىدى. ئەمما ھەرقانداق بىر مىسىرلىق ئىچىش ئۈچۈن قاچىلىرىغا سۇ ئالغاندا، قاچىنىڭ قانغا تولغانلىقىنى كۆرەتتى. بۇ يېڭى ۋە قورقۇنچلۇق مۆجىزە ئالدىدا پىرىئەۋن ۋە سارىيىدىكىلەر بىلەن تەڭ مىسىرلىقلارمۇ قاتتىق چۆچىدى. يەنە مۇسا ئالدىغا كېلىشتى ۋە بۇرۇنقىدەكلا ۋەدە بەردى.

مۇسا يەنە پەرۋەردىگارىغا دۇئا قىلىپ ئاپەتنى كۆتۈرۈۋەتتى، شۇنداق بولسىمۇ، پىرىئەۋننىڭ ئوردىسى مۇسا ئىكەنلىكىنى ئېلىپ كېتىشىگە ئىجازەت بەرمىدى. دەل ئەكسىچە، پىرىئەۋن تېخىمۇ تەلۋىلىشىپ خەلقىگە ئۆزىنىڭ ئىلاھ ئىكەنلىكىنى جاكارلىدى. مىسىر، ھۆكۈمدارلىق ۋە بۇ مەملىكەتتە ئاقىدىغان دەريالار ئۇنىڭ ئەمەسمىدى؟

ئۇ مۇسا ئىسپىرىگەر، يالغانچى ۋە بىرەرتالمۇ ئالتۇن بىلەيزۈكى يوق نامرات دەپ كۆرسەتتى.

ئۇلۇغ ئاللاھ زۇخۇرۇق سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز ھەقىقەتەن مۇسا ئىسپىرىگەر ۋە ئۇنىڭ تەۋەلىرىگە (ئۇنىڭ راست پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان شانلىق) مۆجىزىلىرىمىز بىلەن ئەۋەتتۇق، مۇسا (پىرىئەۋنگە): «مەن ھەقىقەتەن جىمى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ (سېنى ۋە قەۋمىڭنى بىر ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن) ئەلچىسىمەن» دېدى. مۇسا ئۇلارغا بىزنىڭ مۆجىزىلىرىمىزنى ئېلىپ كەلگەندە، ئۇلار ناگاھان مۆجىزىلەرنى (مەسخىرە قىلىپ) كۆلدى. ئۇلارغا بىر - بىرىدىن كاتتا مۆجىزىلەرنى كۆرسەتتۇق، ئۇلارنى (كۆڭلىدىن) قايتىسۇن، دەپ (تۈرلۈك) ئازابلار بىلەن جازالىدۇق. (ئۇلار ئازابىنى كۆرگەندە) «ئى سېھىرگەر! پەرۋەردىگارىڭغا ئۇنىڭ ساڭا بەرگەن (دۇئاڭنى ئىجابەت قىلىشتىن ئىبارەت) ئەھدى بويىچە بىز ئۈچۈن دۇئا قىلساڭ (ئەگەر ئۇ دۇئاڭ بىلەن بىزدىن ئازابىنى كۆتۈرۈۋەتسە)، بىز چوقۇم ئىمان ئېيتىمىز» دېدى. (مۇسا ئۇ دۇئاسى بىلەن) ئۇلاردىن ئازابىنى كۆتۈرۈۋەتكىنىمىزدە، ناگاھان ئۇلار (ئەھدىنى) بۇزۇپ (كۆڭلىدىن) چىڭ تۇردى. پىرىئەۋن ئۆز قەۋمى ئىچىدە (پەخىرلەنگەن ھالدا) ئىدا قىلىپ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! مىسىرنىڭ پادىشاھلىقى، ئاستىمىدىن ئېقىپ تۇرغان بۇ دەريالار مېنىڭ ئەمەسمۇ؟ (مېنىڭ بۇ بۈيۈكلۈكۈمنى) كۆرمەمسىلەر؟ بەلكى مەن ئوچۇق گەپ قىلالمايدىغان بۇ ئەرزىمەس ئادەمدىن (يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن) ياخشىمەن. نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭغا (ئاسماندىن) ئالتۇن بىلەيزۈكلەر تاشلانمىدى؟ ياكى نېمىشقا (ئۇنىڭ راستلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىش

ئۈچۈن) ئۇنىڭ بىلەن بىللە پەرىشتىلەر ھەمراھ بولۇپ كەلمىدى؟» پىرئەۋن قەۋمىنى گوللىغانلىقتىن، قەۋمى ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلدى، ئۇلار ھەقىقەتەن پاسىق قەۋم ئىدى. ﴿

قۇرئاننىڭ ئېيتقىنىغا قاراڭ!

پىرئەۋن مىللىتىنى (قەۋمىنى) كۆزگە ئىلمىسىمۇ، ئۇلار يەنە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلدى.

ئۇلارنىڭ ئەقلىنى، ئەركىنلىكىنى، كەلگۈسىنى ۋە ئىنسانلىقىنى مەنستىمىسىمۇ، ئۇلار يەنە پىرئەۋنگە ئىتائەت قىلىشتى.

بۇ غەلىتە ئىتائەت قىلىش ئەمەسمۇ؟

ئۇلارنىڭ يولدىن چىققان بىر مىللەت ئىكەنلىكىنى بىلسەك، بۇ غەلىتىلىككە ھەيران قالمايمىز. ھەق يولدىن چىقىش ئىنسانلارنى كېلەچەكلىرىنى، مەنپەئەتلىرىنى ۋە ئىشلىرىنى ئويلىمايدىغان قىلىپ قويدۇ ۋە ئاخىرىدا ھالاك قىلىدۇ. مانا بۇ، پىرئەۋن قەۋمىنىڭ بېشىغا كەلدى.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇلار بىزنى دەرىغەزەپ قىلغاندا، ئۇلارنى بىز (ئەڭ قاتتىق جازالار بىلەن) جازالادۇق، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى (دېڭىزدا) غەرق قىلدۇق. ئۇلارنى بىز (كۇففارلارنىڭ ئازابىغا تېگىشلىك بولۇشدا) كېيىنكىلەرگە نەمۇنە ۋە ئىبرەت قىلدۇق﴾.

پىرئەۋننىڭ مۇساغا ئىتائەت قىلمايدىغانلىقى ئېنىق بولدى، ئۇ بەنى ئىسرائىلنى قىيناشتىن، مىللىتىگە (قەۋمىگە) مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلىشتىن ۋاز كەچمىدى.

بۇ ۋاقىتتا، مۇسا بىلەن ھارۇن پىرئەۋنگە بەتدۇئا قىلدى.

﴿مۇسا ئېيتتى: «ئى پەرۋەردىگارىمىز! كىشىلەرنى يولۇقتىن ئازدۇرۇشى ئۈچۈن - ئى پەرۋەردىگارىمىز! - پىرئەۋنگە ۋە ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ چوڭلىرىغا ھاياتىي دۇنيادا زىننەت بۇيۇملىرىنى، تۈرلۈك مال - مۈلۈكلەرنى بەردىڭ. پەرۋەردىگارىمىز! ئۇلارنىڭ مال - مۈلۈكلىرىنى يوق قىلغىن، ئۇلارنىڭ دىللىرىنى قاتتىق قىلغىن، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىمان ئېيتماي قاتتىق ئازابىنى كۆرسۈن﴾. الله ئېيتتى: «ئىككىڭلارنىڭ دۇئاسى ئىجابەت قىلىندى، دەۋىتىڭلارنى داۋاملاشتۇرۇڭلار، نادانلارنىڭ يولىغا ئەگەشمەڭلار﴾.

مۇساغا مىسىردىن چىقىشقا رۇخسەت بېرىلدى، مۇسا قەۋمنى ئالدى. غەلىتە يېرى، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى تېخىچە ئىمان ئېيتىمىغان ئىدى.

ئۇلۇغ الله يۈنۈس سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

سۈرە زۇخرۇق 44 - 56 - ئايەتكىچە.
سۈرە زۇخرۇق 55 - 56 - ئايەتلەر.
سۈرە يۈنۈس 88 - 89 - ئايەتلەر.

﴿مۇساغا پەقەت ئۆز قەۋمىدىن (يەنى بەنى ئىسرائىلنىڭ ئەۋلادىدىن) ئازغىنىسى پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ چوڭلىرىنىڭ زىيانكەشلىك قىلىشىدىن قورققان ھالدا ئىمان ئېيتتى. پىرئەۋن زېمىندا (يەنى مىسىر زېمىندا) شەك - شۈبھىسىز مۇتەكەببىردۇر، ئۇ ئەلۋەتتە ھەددىدىن ئاشقۇچىلاردىندۇر﴾.

ئىش پۈتتى، اللھ پىرئەۋنگە بىر مەزگىل ۋاقىت بەرگەندىن كېيىن، ئەمدى ئۇنىڭ ئەسكىلىكلىرىنى تىزگىنلەش قارارىغا كەلدى، مۇساغا چىقىش ئىجازىتى بېرىلگەندىن كېيىن، ئىسرائىل ئەۋلادى بىر بايرامنى تەبرىكلەش ئۈچۈن پىرئەۋندىن رۇخسەت سورىدى. پىرئەۋن خالىمىسىمۇ يەنىلا ئىجازەت بەردى. ئىسرائىل ئەۋلادى چىقىش ئۈچۈن تەييارلىق قىلىشتى، ئۇلار زىبۇ زىننەتلىرىنى توپلىدى، مىسىرلىقلاردىنمۇ نۇرغۇن ئالتۇن، زىبۇ زىننەت ئارىيەت ئالدى. كېچىسى مۇسا كېلىپ، ئۇلارنى شام دىيارىغا ئېلىپ كېتىش ئۈچۈن قىزىل دېڭىزغا قاراپ يولغا چىقتى، پىرئەۋننىڭ ئادەملىرى ۋە جاسۇسلىرى ھەرىكەتتە ئىدى. پىرئەۋنگە مۇسانىڭ قەۋمىنى ئېلىپ ماڭغانلىقىنى خەۋەر قىلىشتى. پىرئەۋن چوڭ قوشۇننىڭ يىغىلىشى ئۈچۈن پۈتۈن شەھەرلەرگە بۇيرۇق چۈشۈردى، پىرئەۋن قوشۇن يىغىشنىڭ سەۋەبىنى تۆۋەندىكى غەلتە سۆز بىلەن ئىپادىلىدى (قوشۇن يىغىشقا سەۋەب دەپ كۆرسەتكەن غەلتە دەلىلىنى قۇرئاندىن كۆرەيلى):

﴿ئۇلار ھەقىقەتەن بىزنىڭ ئاچچىقىمىزنى كەلتۈرۈپ قويدى﴾.

ئۇ: «مۇسا شەخسەن مېنى غەزەپلەندۈردى. ھەم بۇرۇنلا سانى ئاز بولسىمۇ، ئۇلارغا نەپرىتىمىز بەكمۇ كۈچلۈك ئىدى. شۇنداقكەن، بۇ بىر ئۇرۇشتۇر» دېدى.

پىرئەۋن ئوچۇق - ئاشكارا گۇمراھ ئىدى. ئۇ نىيىتىنى بۈيۈك سۆزلەر، مەسىلەن، دۆلەتنىڭ بىخەتەرلىكى تەھدىتكە ئۇچرىدى ياكى بىكارغا ئىشلەپ بېرىدىغان قۇللار كەتسە، ئىقتىسادىي سىستېمىمىز بۇزۇلىدۇ، - دېگەندەك گەپلەر بىلەن يۇشۇرۇپ يۈرمىدى. بۇنى قەتئىي تىلغا ئالمايدى. پەقەتلا ئۆزىنىڭ غەزەپلەنگەنلىكىنى ئېيتتى، مۇسا ئۇنى خاپا قىلغان ئىدى. بۇ، قوشۇن يىغىشقا يېتەرلىك سەۋەب بولالايتتى. خەلق ھەر بىر يالغانچىلىقتىن كېيىن يەنە ئۇنىڭغا سانسىز قېتىم ئىشەنگەن، ھېچ كىم ئۇنىڭغا قارشى چىقمىغان ئىدى. ئۇنىڭ قوشۇن يىغىشىدىكى سەۋەبىنىڭ ئاددىيلىقى بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى بولمىدى، بۇ ئەمىر پىرئەۋننىڭ شەخسىي زوراۋانلىقى بولۇپ پۈتۈنلەي يېتەرلىك ئىدى. پىرئەۋن قوشۇننى قوزغىلىپ مۇسانىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ ماڭدى. پىرئەۋن ئەسكەرلىرىنى ئويلىغان ۋە كۈلۈمىسىرىگەن ھالدا ئۇرۇش ھارۋىسىغا چىقتى.

بۇنى دەسلەپتىلا قىلغان ۋە مۇسانى ئۆلتۈرگەن بولسا قانداق بولاتتى؟ نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مانا ھازىر مۇسانى ئۆلتۈرۈپ، مەسىلىنى يىلتىزىدىن تۈگىتىش ئۈچۈن كېتىۋاتاتتى.

مۇسا قىزىل دېڭىزغا كېلىپ توختىدى، يىراقتىن بىر بۇلۇت كۆتىرىلىپ پىرئەۋن قوشۇنىنىڭ يېقىنلاپ كەلگەنلىكىنى بېشارەت قىلدى. ئارقىدىنلا قوشۇننىڭ بايراقلىرى كۆرۈندى. مۇسانىڭ قەۋمى قورقۇشقا باشلىدى، ئەھۋال مۇرەككەپ ۋە خەتەرلىك ئىدى. ئالدىدا دېڭىز ئارقىسىدا دۈشمەن بولغاچقا، جەڭ قىلىشتىن باشقا چارىسى يوق ئىدى. چۈنكى ئۇلار بالىلار، ئاياللار ۋە قورالسز ئەرلەردىن تەركىپ تاپقاچقا، پىرئەۋننىڭ ئۇلارنى قىرىپ تاشلىشى ئېنىق ئىدى.

قەۋمنىڭ ئىچىدىن بەزىلىرى: پىرئەۋن بىزگە يېتىشىۋالدىغان بولدى، - دېيىشىپ ۋارقىرىغىلى تۇردى.

- ياق، ھەرگىز ئۇنداق بولمايدۇ! رەببىم مەن بىلەن بىللە، ئۇ مېنى قۇتقۇزىدۇ، - دېدى مۇسا.

مۇسانىڭ بۇ چاغدا نېمە ئويلىغانلىقىنى، قانداق ھېسسىياتتا ئىكەنلىكىنى بىلمەيمىز. ئەمما بۇ ئىشەنچ بىلەن ئاللاھقا يۈزلىنىشى بىلەن تەڭلا ئاللاھ ئۇنىڭغا ھاسىسىنى دېڭىزغا ئۇرۇشقا ئەمىر قىلدى. مۇسا پىرئەۋن قوشۇنى ئالدىدا دېڭىزغا ھاسىسىنى ئۇرۇشنىڭ مەنتىقىلىق باغلىنىش يولى يوقلۇقىنى بايقىدى. لېكىن، ئاللاھنىڭ ئىرادىسى ئىنسان مەنتىقىسىگە خىلاپ ئاجايىپ سەۋەبلەر بىلەن ئىشقا ئاشاتتى. ئاللاھ مۆجىزىنىڭ مەيدانغا كېلىشىنى خالىغان، مۇسانىڭ دېڭىزنى ھاسىسى بىلەن ئۇرۇشىنى ۋەھىي قىلغان ئىدى. ئاللاھ دېڭىزنىڭ يېرىلىشى ئۈچۈن پەقەتلا ھاسىسىنىڭ دېڭىزغا ئۇرۇلىشىنى سەۋەب قىلدى. مۇسا ھاسىسىنى يۇقىرىغا كۆتەرگىنىدە، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام دەرھال زېمىنغا چۈشتى.

مۇسا ھاسىسى بىلەن دېڭىزغا ئۇردى ۋە دېڭىز ئىككىگە ئايرىلىپ، ئوڭ - سول تەرىپىدە دېڭىز دولقۇنلىرى بولغان، قاتتىق ۋە قۇرۇق بىر يول ئېچىلدى. مۇسا ۋە قەۋمى مېڭىپ دېڭىزدىن ئۆتتى. مۆجىزە قورقۇنچلۇق ئىدى. دېڭىز دولقۇنى بىر پەسىيىپ بىر ئۆرلەيتتى، ئۇلار ئېچىلغان يولدا مېڭىۋاتقاندا گويا بىر سىرلىق قول ئۇلارنى غەرق بولۇشتىن ياكى ھۆل بولۇپ كېتىشىدىن قوغداۋاتاتتى. ئىسرائىل ئەۋلادى دېڭىزدىن ئۆتۈپ بولدى.

بۇ چاغدا، پىرئەۋن دېڭىزغا يېتىپ كەلدى. مۆجىزىنى، دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئېچىلغان قۇرۇق يولنى كۆردى. قورققان بولسىمۇ، جاھىللىق بىلەن ئۇرۇش ھارۋىسىنىڭ ھارۋىكىشىگە ئىلگىرىلەشنى بۇيرىدى. قوشۇن ئارقىسىدىن ماڭدى.

مۇسا دېڭىزدىن ئۆتۈپ بولۇپ، دېڭىزنىڭ بۇرۇنقى ھالىغا قايتىشى ئۈچۈن ھاسىسى بىلەن دېڭىزنى ئۇرماقچى بولۇۋىدى. ئاللاھ دېڭىزنىڭ شۇ پېتى قېلىشىنى بۇيرىدى. مۇسا قەۋمنىڭ قۇتۇلۇش ئۈچۈن دېڭىز بىلەن پىرئەۋندىن ئايرىلىشىنى ئۈمىد قىلغان ئىدى. ئەگەر ھاسىسى بىلەن دېڭىزغا ئۇرۇپ، دېڭىز ئەسلىگە قايتقان بولسا ئىدى. مۇسامۇ

قۇتۇلاتتى، پىرئەۋنمۇ قۇتۇلغان بولاتتى. ئەمما ئاللا تائالا پىرئەۋننىڭ سۇدا غەرق بولۇشىنى خالىدى، شۇڭا مۇساغا دېڭىزغا چىقىلماسلىقىنى بىلدۈردى.

ئۇلۇغ ئاللا ئۇنىڭغا مۇنۇ سۆزلەرنى ۋەھىي قىلدى:

«دېڭىزنى تىپتىپىچ (يەنى سەن ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن قۇرۇق ھالىتى بويىچە) قويغىن، ئۇلار ھەقىقەتەن غەرق قىلىنغۇچى قوشۇندۇر».

پىرئەۋن قوشۇنى بىلەن دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىغا كەلدى، ئۇلار قارشى قىرغاققا يېقىنلىغاندا ئۇلۇغ ئاللا جىبرىئىلغا دېڭىز دولقۇنلىرىنىڭ قوشۇلۇشىنى ئەمىر قىلدى. جىبرىئىل بەجا كەلتۈردى.

دېڭىز دولقۇنى قوشۇلۇپ، پىرئەۋن ۋە قوشۇنىنى قوينغا ئالدى. پىرئەۋن ۋە قوشۇنى غەرق بولدى. جاھىللىق غەرق بولۇپ، ئىمان غەلبە قىلغان ئىدى.

پىرئەۋن سۇدا تۇنجىقۇتقان چاغدا، ئۆزىنىڭ دوزاختىكى ئورنىنى كۆردى. جېنى تومشۇقۇغا كېلىپ، پەردىلەنگەن كۆزى ئىچىلغىنىدا، مۇسانىڭ توغرىلىقىنى (ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى)، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭغا قارشى ئۇرۇش قىلىپ خاتا قىلغانلىقىنى چۈشىنىپ ئىمان ئېيتتى.

ئۇلۇغ ئاللا مۇنداق دەيدۇ: «بىز ئىسرائىل ئەۋلادىنى دېڭىزدىن ئۆتكۈزۈۋەتتۇق، ئۇلارنى پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ ئەسكەرلىرى زۇلۇم ۋە زوراۋانلىق قىلىش يۈزىسىدىن قوغلىدى. پىرئەۋن غەرق بولىدىغان ۋاقتتا: «ئىمان ئېيتتىمكى، ئىسرائىل ئەۋلادى ئىمان ئېيتقان ئىلاھتىن غەيرىي ئىلاھ يوقتۇر، مەن مۇسۇلمانلاردىنمەن» دېدى».

ئەمدى قىلغان تۆۋىنىڭ پايدىسى يوق بولۇپ قوبۇل قىلىنمايتتى. بۇ ئازابى كۆرگەن ۋە سەكراتقا چۈشكەندە قىلىنغان تۆۋبە ئىدى. جىبرىئىل دېدى:

«ئۇنىڭغا دېيىلدىكى) «(ھاياتتىن ئۈمىد ئۈزگىنىڭدە) ئەمدى (ئىمان ئېيتامسەن؟) ئىلگىرى ئاللا قا ئاسىيلىق قىلغان ۋە بۇزغۇنچىلاردىن بولغان ئىدى».

ئەمدى تۆۋىگە يەر يوق، ساخا بېرىلگەن تەۋبە قىلىش ۋاقتى ئاخىرلاشتى، ئىش تۈگىدى. ئەمدى ساخا قۇتۇلۇش يوق. پەقەتلا جەستىڭ قۇتۇلىدۇ... سەن ئۆلسەن.

سەندىن كېيىنكىلەرگە ئىبەرەت بولسۇن ئۈچۈن دېڭىز دولقۇنى جەستىڭنى قىرغاققا چىقىرىپ قويدۇ.

«سەندىن كېيىنكىلەرگە ئىبەرەت بولۇشۇڭ ئۈچۈن، بۈگۈن سېنىڭ جەستىڭنى قۇتقۇزىمىز (يەنى سېنىڭ جەستىڭنى دېڭىزدىن چىقىرىپ قويىمىز)». نۇرغۇن كىشىلەر، شەك - شۈبھىسىزكى، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزدىن غاپىلدۇر».

پىرئەۋنىڭ بېشىدىن ئۆتكىنى ئالەمنىڭ قۇللىرى ئۈچۈن ئەزەلدىن بېرى يۈرگۈزۈلۈپ كېلىۋاتقان بىر قانۇننىڭ ئەمەلىيلىشىشى ئىدى. ئازابنى كۆرگەندىن كېيىن ئېيتقان ئىماننىڭ ھېچ پايدىسى يوقتۇر.

ئۇلۇغ ئالەم مۆئمىنۇن سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇلار بىزنىڭ ئازابىمىزنى كۆرگەن چاغدا: «بىز بىر ئالەم قانۇن ئېيتتۇق، بىز بۇرۇن (ئالەم قا) شېرىك قىلغان بۇتلارنى ئىنكار قىلدۇق» دېدى. بىزنىڭ ئازابىمىزنى كۆرگەن چاغدا ئېيتقان ئىماننىڭ ئۇلارغا پايدىسى بولمىدى، بۇ (يەنى ئازابنى كۆرگەندە ئېيتقان ئىماننىڭ پايدىلىق بولماسلىقى) ئالەمنىڭ بەندىلىرى ئارىسىدا تۇتقان يولىدۇر، بۇ چاغدا كاپىرلار زىيان تارتقۇچى بولدى﴾.

ئۇلۇغ ئالەم پىرئەۋن بىلەن مۇسانىڭ كۈرىشىنى شۇئەرا سۈرىسىدە مۇنداق تەرىپلەيدۇ:

﴿بىز مۇساغا: «كېچىدە بەندىلىرىمنى (يەنى بەنى ئىسرائىلنى) ئېلىپ ئاتلانغىن. سىلەر ئەلۋەتتە قوغلىنىسىلەر، (يەنى پىرئەۋن ئۆز قەۋمى بىلەن سىلەرنى قوغلاپ چىقىدۇ)» دەپ ۋەھىي قىلدۇق، پىرئەۋن شەھەرلەرگە (ئەسكەر) توپلىغۇچىلارنى ئەۋەتتى. (پىرئەۋن ئېيتتىكى) «بۇ كىشىلەر ھەقىقەتەن بىر ئوچۇم ئادەملەردۇر، ئۇلار ھەقىقەتەن بىزنىڭ ئاچچىقىمىزنى كەلتۈرۈپ قويدى. بىز ھەقىقەتەن ئېھتىياتچان جامائەمىز». بىز ئۇلارنى (يەنى پىرئەۋن بىلەن ئۇنىڭ قەۋمىنى) باغلاردىن، بۇلاقلاردىن، خەزىنىلەردىن ۋە ئېسىل تۇرالغۇدىن ئايرىۋەتتۇق. شۇنداق قىلىپ ئۇلارنى بەنى ئىسرائىلغا مېراس قىلىپ بەردۇق. ئۇلار (يەنى پىرئەۋن بىلەن ئۇنىڭ قوشۇنى) ئۇلارنى كۈن چىققان چاغدا قوغلاپ چىقتى. ئىككى توپ (يەنى پىرئەۋن توپى بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ توپى) بىر - بىرىنى كۆرۈپ تۇرۇشقان چاغدا، مۇسانىڭ ئادەملىرى: «ئۇلار: (يەنى پىرئەۋن بىلەن قوشۇنى) بىزگە چوقۇم يېتىشىۋالدىغان بولدى» دېدى. مۇسا ئېيتتى: «ئۇنداق بولمايدۇ (يەنى ھەرگىز يېتىشىۋالمايدۇ)، پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن مەن بىلەن بىللە، مېنى (قۇتۇلۇش يولىغا) باشلايدۇ». بىز مۇساغا: «ھاساڭ بىلەن دەرياغا ئۇرغىن» دەپ ۋەھىي قىلدۇق، (مۇسا ھاسسى بىلەن ئۇرۇۋىدى) دەريا يېرىلدى، (ھەر بىر يېرىلغان قىسمى چوڭ تاغدەك بولۇپ قالدى. ئىككىنچى بىر گۈرۈھنى بۇ يەرگە يېقىنلاشتۇردۇق) (يەنى پىرئەۋن بىلەن قوشۇنىنى بەنى ئىسرائىلنىڭ ئارقىسىدىن دەرياغا كىرگۈزدۇق). مۇسا بىلەن ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنى پۈتۈنلەي قۇتقۇزدۇق. ئاندىن ئىككىنچى گۈرۈھنى (يەنى پىرئەۋن بىلەن قەۋمىنى) غەرق قىلدۇق. بۇنىڭدا (يەنى پىرئەۋن بىلەن ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ غەرق بولۇشىدا) ئەلۋەتتە (چوڭ) ئىبىرەت بار، ئۇلارنىڭ تولىسى ئىمان ئېيتقۇچى بولمىدى. سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭ ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

گۇمراھ پىرئەۋن ئۈستىگە پەردە يېپىلدى. دولقۇنلار ئۇنىڭ جەستىنى قىرغاققا ئاتتى. ئۆزىنى ئىلاھ چاغلىغان ھەمدە ھېچكىم قارشىلىق قىلالىمىغان بۇ ئادەمنىڭ جەستىنى دولقۇنلارنىڭ قايىسى قىرغاققا ئاتقانلىقىنى بىلمەيمىز.

كۈچلۈك بىر ئېھتىمالغا قارىغاندا، دولقۇنلار جەسەتنى غەربىي قىرغاققا ئاتقاندى. مىسىرلىقلار ئۇنى كۆرۈپ چوقۇنغان ۋە ئىتائەت قىلغان ئىلاھنىڭ ئۆزىدىن ئۆلۈمنى قايتۇرۇۋېتەلمەيدىغان بىر قۇل ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. بۇنىڭدىن كېيىن... مىسىرلىقلار ھەققىدىكى قىسسە پەردىسى يېپىلىدۇ.

قۇرئان كەرىم بىزگە پىرئەۋن ھۆكۈمرانلىقى يىقىلغاندىن كېيىن، مىسىرلىقلارنىڭ نېمە بولغانلىقىنى ئېيتمايدۇ، پىرئەۋن ۋە خەلقنىڭ ياسىغان قۇرۇلۇش - ئىمارەتلىرىنى اللە يىقتىغان ۋە ۋەيران قىلغاندىن كېيىن، مىسىر خەلقىنىڭ قانداق ئىنكاس قايتۇرغانلىقىمۇ سۆزلەنمەيدۇ.

قۇرئاندا مۇسا بىلەن ھارۇننىڭ قىسسىسى قايتىدىن باشلىدى.

ئۇ ئىككىسى بىلەن ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئەھۋالى قانداق بولۇپ كەتكەنىدى. مىسىرنىڭ پىرئەۋننى مىسىرلىقلار ۋە ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ كۆزلىرى ئالدىدا سۇدا بوغۇلۇپ ئۆلگەنىدى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇنىڭ خەلق ئۈستىدىكى تەسىرى خېلى بىر ۋاقىتلارغىچە ئۆز كۈچىنى يوقاتمىدى.

پىرئەۋن ئىسرائىل قەۋمىنى اللە دىن باشقىسىغا بويۇن ئېگىشكە كۆندۈرۈۋەتكەنىدى. يەنى ئۇلارنىڭ روھلىرىنى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچراتتى. ئۇلار ئۆزلىرىنى يەڭگۈچىلەرگە ھاڭغۇپقۇن قارايدىغان بولۇپ قالغاچقا ۋە پىرئەۋن ئۇلارنىڭ تۇغما تەبىئىتىنى ئۆزگەرتىۋەتكەچكە، ئۇلار تەرسالىق ۋە نادانلىق بىلەن مۇساغا كۆپ ئەزىيەت يەتكۈزدى.

دېڭىز سۈيىنىڭ ئىككىگە بۆلۈنۈش مۆجىزىسى ئۇلارنىڭ ئەقلىدىن ھېچ چىقمىغانىدى. بەنى ئىسرائىل قەۋمى بۇ بۇتپەرەس قەۋمنىڭ ئىككىگە ئۆتكەندىن بېرى نۇرغۇنلىغان پالاکەتكە دۇچ كەلدى. بۇ زۇلۇملاردىن تويۇپ كەتكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ۋە ئۆزلىرىگە ئىماننى نېسىپ قىلغان اللە قا ھەمدى ئېيتىشنىڭ ئورنىغا، مۇسادىن مىسىرلىقلارنىڭ بۇتلىرىغا ئوخشاش ئۆزلىرى چوقۇنىدىغان بىر ئىلاھ كەلتۈرۈپ بېرىشىنى تەلەپ قىلدى.

ئۇلارنىڭ ئىچىدە بۇتلارغا چوقۇنۇش ھەۋسى تۇغۇلدى ۋە مۇسادىن بۇت تەلەپ قىلىشتى. مۇسا ئۇلارنىڭ بەكمۇ نادان ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دەيدۇ:

«ئىسرائىل ئەۋلادىنى بىز (قۇلۇم) دېڭىزىدىن ئۆتكۈزۈۋەتتۇق، ئۇلار بۇتلىرىغا چوقۇنۇۋاتقان بىر قەۋمنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە: «ئى مۇسا! بىزگىمۇ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا ئوخشاش بۇت ئورنىتىپ بەرگىن» دېدى. مۇسا: «سىلەر ھەقىقەتەن نادان قەۋم ئىكەنسىلەر» دېدى. شۈبھىسىزكى، ئاشۇ كىشىلەرنىڭ باتىل دىنلىرى گۇمراھ

بولغۇسىدۇر، ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرى بىكار دۇر. مۇسا: «ئەللىھ سىلەرنى (زامانىڭلاردىكى) جاھان ئەھلىدىن ئارتۇق قىلغان تۇرسا، سىلەرگە ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ ئىزدەمدىم؟» دېدى. ئۆز ۋاقتىدا سىلەرنى پىرئەۋنىڭ قەۋمىدىن قۇتقۇزدۇق، ئۇلار سىلەرگە قاتتىق ئازابنى تېتىتاتتى، ئوغۇللىرىڭلارنى ئۆلتۈرەتتى، ئاياللىرىڭلارنى (خورلاپ ئىشلىتىشكە) ئېلىپ قالاتتى، بۇنىڭدا پەرۋەردىگارىڭلاردىن سىلەرگە زور سىناق بار ئىدى».

مۇسا قەۋمىنى باشلاپ سىنا چۆلىگە كەلدى. چۆلدە نە دەرەخ، نە يېگۈدەك - ئىچكۈدەك بىر نەرسە يوق ئىدى. ئەللىھ ئۇلارغا رەھمەت قىلىپ تەرەنجىبىن ۋە بۆدۈننى چۈشۈرۈپ بەردى. بۇلۇتلارنى ئۇلارغا سايىۋەن قىلىپ ئەۋەتتى. تەرەنجىبىن بەزى مېۋىلىك دەرەخلەردىن ئېقىپ چىقىدىغان تاتلىق ماددا بولۇپ، شاماللار بۇ ماددىلارنى ياپراقلىرىنىڭ ئىچىگە قويۇپ ئېلىپ كەلگەنىدى. بۆدۈنە بولسا، قۇش تۈرلىرىدىن بىرى ئىدى. ئۇلار قاتتىق ئۇسساپ كەتتى، مۇسا ھاسسى بىلەن بىر تاشقا ئۇرىۋىدى. تاشتىن 12 بۇلاق ئېتىلىپ چىقتى. ئىسرائىل قەۋمى 12 قەبىلىگە بۆلۈنگەن بولۇپ، ئەللىھ ئۇلارنىڭ ھەر بىرىگە بىردىن بۇلاق چىقىرىپ بەردى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئىچىگە سىڭىپ كەتكەن ئۇ قۇتراتقۇلۇق تۇيغۇلىرى جىم تۇرمىدى. ئۇلار مۇسادىن بۇ يېمەكلەردىن زېرىككەنلىكىنى، ئۆزلىرىنىڭ پىياز، سامساق، پۇرچاق، يېسىمۇقلارنى يېگۈلىرى كەلگەنلىكىنى ئېيتتى. بۇلار مىسىرنىڭ ئەنئەنىۋىي ئوزۇقلۇقى ئىدى. شۇڭا بەنى ئىسرائىل قەۋمى مۇسانىڭ بۇلارنى تۇپراقتىن چىقىرىپ بېرىشى ئۈچۈن ئەللىھ قا دۇئا قىلىشنى تەلەپ قىلدى.

مۇسا ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلىۋاتقانلىقىنى ۋە مىسىردىكى ئۇ رەزىل كۈنلىرىنى سېغىنىپ كەتكەنلىكىنى، يېمەك - ئىچمەكنىڭ ئەڭ ياخشىسى بېرىلسە، ھەددىدىن ئېشىپ، ئۇلارنىڭ ئورنىغا ئەڭ ناچارلىرىنى تەلەپ قىلىۋاتقانلىقىنى قايتا ئاگاھلاندۇرۇپ قويدى.

ئۇلۇغ ئەللىھ سۈرە بەقەرەدە مۇنداق دېگەنىدى:

«ئۆز ۋاقتىدا (سىنا چۆلىدە تەرەنجىبىن ۋە بۆدۈنە بىلەنلا ئوزۇقلىنىۋاتقىنىڭلاردا) سىلەر: «ئەللىھ مۇسا! بىز بىر خىل يېمەكلىككە چىداپ تۇرالمايمىز، بىز ئۈچۈن پەرۋەردىگارىڭغا دۇئا قىلغىن، بىزگە زېمىننىڭ كۆكتاتلىرىدىن تەرخەمەك، سامساق، يېسىمۇق ۋە پىيازلىرىنى ئۆستۈرۈپ بەرسۇن» دېدىڭلار، مۇسا: «سىلەر ياخشىنى ناچارغا تېگىشەمسىلەر؟ (يەنى پىياز، سامساق، كۆكتاتنى تەرەنجىبىن بىلەن بۆدۈندىن ئارتۇق كۆرەمسىلەر؟) بىرەر شەھەرگە كىرىڭلار، (شۇ يەردە) تىلىگىنىڭلار بار» دېدى».

مۇسا قەۋمىنى قۇددۇس تەرەپكە باشلاپ ماخدى ۋە قەۋمىگە قۇددۇسقا بارغاندا، ئۇ يەردىكىلەرنى قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار بىلەن ئۇرۇشنى بۇيرىدى.

مانا بۇ، ئۇلارغا قىلىنغان ئاخىرقى سىناق ئىدى. ئۆزلىرىگە كەلگەن ئۇ مۆجىزىلەردىن كېيىن (مۆمىن بولغانلىقى ئۈچۈن)، بۇتلارغا چوقۇنىدىغان بىر قەۋم بىلەن ئۇرۇشىنىڭ ۋاقتى - سائىتى كەلگەنىدى.

ئەمما مۇسا نىڭ قەۋمى ئۇ مۇقەددەس يەرگە كىرىشىنى رەت قىلدى.

مۇسا ئۇلارغا ئاللاھ نىڭ بەرگەن نېمەتلىرىنى، يەنى ئۆز ئىچىدىن پەيغەمبەر چىقارغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ پىرىئەۋنىنىڭ مال - مۈلكىگە ۋارىسلىق قىلىدىغان ھۆكۈمران قەۋم قىلغانلىقىنى ۋە ئۇلارغا دۇنيادا ھېچبىر قەۋمگە بەرمىگەن نېمەتلىرىنى بەرگەنلىكىنى ئېيتتى.

قەۋمى ئۇنىڭغا ئۆزلىرىنىڭ ئۇرۇشتىن قورقىدىغانلىقىنى ئېيتىپ مۇنداق دېيىشتى: ئۇ يەردە بەكمۇ زالىم بىر قەۋم بار. ئۇلار ئۇ يەردىن چىقىمغۇچە، بىز ئۇ يەرگە كىرەلمەيمىز.

پۈتۈن قەۋمدىن پەقەت ئىككى كىشىلا مۇسا بىلەن ھارۇنغا قېتىلدى. تارىخى مەلۇماتلارغا ئاساسلانغاندا، ئۇلارنىڭ سانى 600 مىڭ كىشى ئىدى. ئەمما مۇسا ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئۇرۇشتىن قورقمايدىغان ئىككىلا كىشىنى تاپالىدى.

بۇ ئىككى كىشى مۇقەددەس زېمىنغا كىرىپ ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن قەۋمنى قايىل قىلىشقا تىرىشتى. ئۆزلىرىنىڭ پەقەت شەھەر دەرۋازىسىدىن كىرسىلا غەلبىگە ئېرىشەلەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەمما ئىسرائىل قەۋمى قورقۇنچتىن تىترەپ تۇرۇشاتتى.

ئىسرائىل قەۋمى بۇتقا چوقۇنىدىغان قەۋمنى كۆرۈپلا كونا خۇيلىرىغا قايتقىلى تۇردى. ئۇلارنىڭ خاراكتېرى بۇزۇلۇپ كەتكەن بولۇپ، رەزىللىك ۋە پەسكەشلىك ئۇلارنىڭ قان - قېنىغا سىڭىپ كەتكەنىدى. ئۇلار ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى مۇساغا داۋاملىق يولسىزلىق قىلىپ، ئۇرۇشۇشقا قەتئىي قوشۇلمىدى. نىھايەت، ئىسرائىل قەۋمى مۇساغا مۇنۇ مەشھۇر سۆزنى قىلدى:

«سەن پەرۋەردىگارىڭ بىلەن بىللە بېرىپ ئىككىڭلار ئۇرۇشۇڭلار، بىز بۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇرايلى!» دېدى.

ئۇلار بۇ سۆزنى قىلچە تەپتارتماي، ئوپىچۇق دېگەنىدى.

مۇسا ئۆز قەۋمىنى قايىل قىلالمايدىغانلىقىنى چۈشەندى. گەرچە پىرىئەۋن ئۆلگەن بولسىمۇ، ئىسرائىل قەۋمىدە خېلى بىر ۋاقىتلارغىچە ئۆچمەيدىغان تەسىر قالدۇرغانىدى. مۇسا پەرۋەردىگارىغا پەقەت ئۆزى قېرىندىشىدىن باشقىلارنى قايىل قىلالمايدىغانلىقىنى ئېيتتى ۋە ئاللاھ نىڭ ئۆزى بىلەن قەۋمنى ئايرىۋېتىشىنى تىلەپ دۇئا قىلدى.

اللہ تەبىئىتى بۇزۇلغان ئىسرائىل قەۋمىگە ئۆز ھۆكۈمىنى چۈشۈردى. يەنى ئۇلارنى 40 يىل، تاكى ئۆلۈپ تۈگىگىچە ياكى قېرىپ ھالدىن كەتكۈچە سىنا چۆلىدە ئېزىپ يۈرۈشكە مەھكۇم قىلدى. بۇ نەسىل تۈگىگەندىن كېيىن، ئورنىغا باشقا بىر نەسىل، ھېچكىمگە يېڭىلمەيدىغان، ئۇرۇشۇپ زەپەر قازىنىدىغان بىر نەسىل ۋۇجۇتقا كېلەتتى.

ئۇلۇغ اللہ مائىدە سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۆز ۋاقتىدا، مۇسا ئۆز قەۋمىگە ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! اللہ نىڭ سىلەرگە بەرگەن نېمىتىنى ياد قىلىڭلار، اللہ ئۆز ۋاقتىدا ئىچىڭلاردا (سىلەرنى توغرا دىنغا يېتەكلەيدىغان) نۇرغۇن پەيغەمبەرلەرنى بارلىققا كەلتۈردى. سىلەردىن پادىشاھلار قىلدى (يەنى ئۆزەڭلارنى ئۆزەڭلارغا خوجا قىلدى). سىلەرگە جاھان ئەھلىدىن ھېچ كىشىگە بەرمىگەن (دەريانى يېرىپ ئوتتۇرىسىدىن يول ئېچىپ بېرىش، بۇلۇتلارنى سايىۋەن قىلىپ بېرىش، ئاسماندىن يېمەكلىك چۈشۈرۈپ بېرىش قاتارلىق) نېمەتلەرنى بەردى. ئى قەۋمىم! اللہ سىلەرگە تەقدىر قىلغان (يەنى سىلەرنى كىرىشكە ئەمىر قىلغان) مۇقەددەس زېمىنغا (يەنى بەيتۇلمۇقەددەسكە) كىرىڭلار، ئارقاڭلارغا چىكىنمەڭلار، بولمىسا (ئىككىلا دۇنيادا) زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسىلەر». ئۇلار: «ئى مۇسا! مۇقەددەس زېمىندا كۈچلۈك (يەنى جاسامەتلىك، قامەتلىك) بىر قەۋم بار (ئۇلار ئاد قەۋمنىڭ قالدۇقى بولغان ئەمالقەلەر)، ئۇلار چىقىپ كەتمىگۈچە بىز ئۇ يەرگە ھەرگىز كىرمەيمىز، ئۇلار ئۇ يەردىن چىقىپ كەتسە چوقۇم كىرىمىز» دېدى. اللہ دىن قورققۇچىلاردىن بولغان، اللہ نىڭ (ئىمان بىلەن تائەتتىن ئىبارەت) نېمىتىگە ئېرىشكەن ئىككى ئادەم (يەنى كالب ئىبنى يەفۇننە بىلەن يۇشە ئىبنى نۇن) ئۇلارغا: «(شەھەرنىڭ) دەرۋازىسىدىن ھۇجۇم قىلىپ كىرىڭلار، (شەھەرنىڭ) دەرۋازىسىدىن ھۇجۇم قىلىپ كىرسەڭلار، چوقۇم غەلبە قىلىسىلەر، ئەگەر (اللہ نىڭ ۋەدە قىلغان ياردىمىگە) ئىشەنسەڭلار، اللہ قا تەۋەككۈل قىلىڭلار» دېدى. ئۇلار: «ئى مۇسا! مادامىكى، ئۇلار مۇقەددەس يەردە ئىكەن، بىز ھەرگىز ئۇ يەرگە كىرمەيمىز، سەن پەرۋەردىگارنىڭ بىلەن بىللە بېرىپ ئىككىڭلار ئۇرۇشۇڭلار، بىز بۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇرايلى» دېدى. مۇسا دېدى: «پەرۋەردىگارم! مەن پەقەت ئۆزەمگە ۋە قېرىنداشلىرىمغا ئىگىمەن، سەن بىز بىلەن (ئىتائىتىڭدىن باش تارتقان) قەۋمنىڭ ئارىسىنى ئايرىۋەتكىن». اللہ دېدى: «ئۇلارنىڭ مۇقەددەس يەرگە كىرىشى 40 يىلغىچە ھارام قىلىندى، (بۇ جەرياندا) ئۇلار زېمىندا ئادىشىپ يۈرىدۇ. پاسىق قەۋم ئۈچۈن قايغۇرمىغىن» ﴿.

ئۇلار ئېزىقىپ يۈرۈشكە باشلىدى. بىر يەردىن يۈرۈشكە باشلاپ بىر يەردە توختايتتى، توختىغان يەردىن يەنە يۈرۈپ ئاۋۋال باشلىغان يەرگە بېرىپ توختايتتى.

ئۇلار بۇ تەرىقىدە كېچە - كۈندۈز، ئەتىگەن - ئاخشىمى توختىماي يۈرۈپ، سىنا چۆلىگە كىرىپ كەتتى.

مۇسا تۇنجى قېتىم ئىسرائىل قەۋمى تۇر تېغىنىڭ قېشىغا كېلىپ چۈشكۈن قىلدى. مۇسا ئۆزى يالغۇز تاغقا چىقىپ پەرۋەردىگارى بىلەن سۆزلەشتى. ئۇ يەردە مۇساغا تەۋرات چۈشۈرۈلدى.

مۇسا ئىلھ بىلەن سۆزلەشكىلى مېڭىشتىن بۇرۇن، قېرىندىشى ھارۇننى قەۋمىگە باش قىلىپ قويغانىدى.

ئۇلۇغ ئىلھ ئەئرانى سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿مۇساغا (بىزگە مۇناجات قىلىشقا) ئوتتۇز كېچىنى ۋەدە قىلدۇق. ئۇنىڭغا يەنە ئون كېچىنى قوشتۇق، شۇنىڭ بىلەن، پەرۋەردىگارىڭنىڭ ۋەدە قىلغان ۋاقتى 40 كېچە بولدى. مۇسا قېرىندىشى ھارۇنغا: «(مەن قايتىپ كەلگەنگە قەدەر) قەۋمىگە مېنىڭ ئورۇنباىسارم بولۇپ تۇرغىن، (ئۇلارنىڭ ئىشىنى) تۈزىگىن، بۇزۇقچىلىق قىلغۇچىلارنىڭ يولىدا ماڭمىغىن» دېدى.﴾

رېۋايەتلەردە مۇنداق دېيىلىدۇ: مۇسا كېچە - كۈندۈز ھېچنەمە يېمەي ساق 30 كۈن روزا تۇتتى. كېيىن ئىلھ بىلەن سۆزلەشكەندە، ئاغزىنىڭ پۇراپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، يولدا كېتىۋېتىپ ئاغزىغا بىر يۇپۇرماقنى سېلىۋالدى. ئىلھ ئۇنىڭدىن: نېمە ئۈچۈن روزاڭنى بۇزدۇڭ؟ - دەپ سورىدى. ئەسلىدە ئىلھ ئۇنىڭ سەۋەبىنى ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر. مۇسا: ئى رەببىم؟ سەن بىلەن سۆزلەشكەندە، ئاغزىمنىڭ پۇراپ قېلىشىدىن قورقتۇم، - دېدى.

ئىلھ: ئى مۇسا! مەن ئۈچۈن روزا تۇتقان كىشىنىڭ ئاغزى ئەنەردىنمۇ خۇش پۇرايدۇ. سەن قايتىپ، يەنە ئون كۈن روزا تۇتقاندىن كېيىن قايتا كەل! - دېدى. مۇسا ئىلھ نىڭ دېگىنىنى قىلدى.

مۇسا نىڭ نېمە ئۈچۈن ئوتتۇزنىڭ ئورنىغا قىرىق كۈن روزا تۇتقانلىقى بىزگە نامەلۇم. بىزگە مەلۇم بولغىنى، پەقەت ئىلھ نىڭ ئون كۈننى قوشۇپ قويۇشى ۋە مۇساغا تەۋراتنى نازىل قىلىشى ئىدى.

مۇساغا تۆۋەندىكىدەك ئون تۈرلۈك ۋەسىيەت بېرىلدى:

- 1 - يالغۇز ۋە شېرىكى بولمىغان ئىلھ قا ئىبادەت قىلىش.
- 2 - ئىلھ نىڭ ئىسمى بىلەن يالغاندىن قەسەم ئىچمەسلىك.
- 3 - شەنبە كۈنىدىكى ئادىتىنى داۋاملاشتۇرۇش (شەنبە كۈنىنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزۈش).
- 4 - ئاتا - ئانىغا ياخشىلىق قىلىش.
- 5 - ئىنئام ۋە ئىكرام قىلغۇچىنىڭ پەقەت ئىلھ ئىكەنلىكىنى بىلىش.

6 - ئادەم ئۆلتۈرمەسلىك.

7 - تارازىدا ھىيلە ئىشلەتمەسلىك.

8 - ئوغرىلىق قىلماسلىق.

9 - يالغان گۇۋاھلىق بەرمەسلىك.

10 - دوست - بۇرادىرنىڭ ئۆيىگە، ئايالىغا ۋە مېلىغا (قۇل - چۆرىسى، ئۆكۈز ۋە ئېشىكىگە) كۆز تىكەمسلىك.

سەلەپ ئالىملىرى: قۇرئاندىكى ئىككى ئايەتنىڭ مەزمۇنى بۇ ئون ۋە سىيەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، - دېيىشىدۇ.

بۇ ئىككى ئايەت ئەنئام سۈرىسىدە يەر ئالماقتا:

﴿ئېيتقىنىكى، «سەلەپ كېلىپ (ئائىللىرى)، اللە ھارام قىلغان نەرسىلەرنى سەلەرگە ئوقۇپ بېرەي: سەلەر اللە غا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا - ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار، نامراتلىقتىن قورقۇپ بالائىللىرىنى ئۆلتۈرمەڭلار، بىز ئۇلارغا ۋە سەلەرگە رىزىق بېرىمىز، ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن يامان ئىشلارغا يېقىن كەلمەڭلار، اللە نىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلىپ (ناھەق) ئادەم ئۆلتۈرمەڭلار، ھەقىقەت رەۋىشتە ئۆلتۈرۈش بۇنىڭدىن مۇستەسنا. سەلەرنىڭ چۈشىنىشىڭلار ئۈچۈن، اللە سەلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ. يېتىمنىڭ مېلىنى تاكى ئۇ بالاغەتكە يەتكەنگە قەدەر ئۇنىڭغا ئەڭ پايدىلىق ئۇسۇلدا تەسەررۇپ قىلىڭلار، ئۆلچەمنى ۋە تارازىنى توغرا قىلىڭلار، ھېچقانداق ئادەمنى كۈچى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايمىز. سۆز قىلغان (ھۆكۈم چىقارغان ياكى گۇۋاھلىق بەرگەن) چېغىڭلاردا ئادىل بولۇڭلار، (ھۆكۈم چىقىرىلغان ياكى گۇۋاھلىق بېرىلگەن ئادەم) تۇغقىنىڭلار بولغان تەقدىردىمۇ، اللە قا بېرىلگەن ئەھدىگە ۋاپا قىلىڭلار، ئىبىرەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن، اللە سەلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ»﴾.

ئۇلۇغ اللە مۇسانىڭ پەرۋەردىگارى بىلەن سۆزلىشىش ئۈچۈن تاغقا چىققان چاغدىكى ئەھۋالنى، يەنى ئۇنىڭ قىرىق كۈن روزا تۇتۇش ئارقىلىق رەببىگە تېخىمۇ يېقىنلاشقانلىقىنى ۋە پەرۋەردىگارىنىڭ ئۆزى بىلەن سۆزلەشكەنلىكىدىن دىلى يايىراپ، پەرۋەردىگارىغا بولغان سۆيگۈسىنىڭ تېخىمۇ ئاشقانلىقىنى بايان قىلىپ بەردى.

ئەمما بىز، ئۇ پەرۋەردىگارىنى كۆرۈش ئۈچۈن ماڭغاندا، ئۇنىڭ قانداق تۇيغۇلارغا چۆمگەنلىكىنى بىلمەيمىز.

كۆپىنچە ھاللاردا، ئىنسانىي سۆيگۈ ئىنسانلارنىڭ مۇمكىن بولمايدىغان ئارزۇ - ھەۋەسلەرگە بېرىلىشىگە تۈرتكە بولىدۇ. سۆيگۈنىڭ ئەسلى - ۋەسلى ئۇ تۇرسا، ئىلاھىي سۆيگۈدە ئىنساننىڭ نېمە ھەددى بار؟

مۇسانىڭ پەرۋەردىگارىغا بولغان ھېسسىياتى، ياراتقۇچىسىغا بولغان سۆيگۈسى ۋە ھەممە نەرسىگە قىزىقىدىغان مىجەزى ئۇنىڭ ئاللىنى كۆرۈش ئارزۇسىنىڭ تۇغۇلۇشىغا سەۋەبچى بولدى.

ئۇلۇغ ئاللى ئەئىراق سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿مۇسا بىز ۋەدە قىلغان ۋاقىتتا كەلگەن ۋە پەرۋەردىگارى ئۇنىڭغا (بىۋاسىتە) سۆز قىلغان چاغدا: «پەرۋەردىگارىم! ماڭا ئۆزەڭنى كۆرسەتكىن، سېنى بىر كۆرۈپ ئالاي» دەيدى﴾.

شۇنداق قىلىپ، مۇسا مەشھۇر ئاشىق - مەشۇقلارنىڭ تەۋەككۈلچىلىك ئىدىيىسى بىلەن پەرۋەردىگارىدىن بۇنى تەلەپ قىلدى. ھەقىتىن ئۇنىڭغا جاۋاب كەلدى:

﴿ئاللى: «مېنى (بۇ دۇنيادا) ھەرگىز كۆرەلمەيسەن (چۈنكى ئىنساننىڭ بۇ ئاجىز تېنى بۇنىڭغا تاقەت قىلالمايدۇ)» دەيدى﴾.

ئۇلۇغ ئاللى نىڭ بۇ سۆزلىرى مۇسا ئۈچۈن يېتەرلىك ئىدى. ئەمما بۇ سۆيگۈ مۇسانىڭ ئىلاھىي سۆيگۈسى بولۇپ، مۇسا بۇ سۆيگۈنىڭ تەسىرىدە تەۋەككۈلچىلىك قىلىۋاتاتتى. شۇڭا ئاللى مۇساغا شاپائەت قىلىپ، ئۇنىڭ ئۆزىنى كۆرەلمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. چۈنكى ھېچبىر مەۋجۇدىيەت ئاللى نىڭ نۇرىغا تاقەت قىلالمايتتى. ئاللى مۇسانى تاغقا قاراشقا بۇيرىدى. ئەگەر تاغ ئۆز ئورنىدا مەھكەم تۇرالسا، مۇسا ئاللىنى كۆرەلەيتتى.

ئۇلۇغ ئاللى مۇنداق دەيدى:

﴿لېكىن تاغقا قارىغىن، ئەگەر تاغ ئورنىدا مەھكەم تۇرالسا، مېنى كۆرەلمەيسەن» دەيدى. پەرۋەردىگارى تاغقا تەجەللى قىلىش بىلەن، تاغنى تۈپتۈز قىلىۋەتتى، مۇسا بېھوش بولۇپ يىقىلدى﴾.

ئاللى نىڭ نۇرىغا ھېچكىم تاقەت قىلالمايدۇ.

مۇسا بۇ ھەقىقەتنى چۈشەندى ۋە بۇنى كۆزى بىلەن كۆردى. مۇسا ھوشىدىن كەتكەندى. ئۇ ئۆزىگە كەلگەندە:

﴿«(پەرۋەردىگارىم!) سەن پاك تۇرسەن، ساڭا تەۋبە قىلدىم، مەن (سېنىڭ ئۇلۇغلقۇشىغا) ئىشەنگۈچىلەرنىڭ ئەۋۋىلىمەن» دەيدى﴾.

بۇرۇنقى تەپسىر شۇناسلار بۇ ئايەتلەر ھەققىدە كۆپ توختالدى. مەسىلەن، مۇسانىڭ بۇ ئىشىنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقىنى بىلمەي تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈن ئاللىنى كۆرمەكچى بولغانلىقىنى تەتقىق قىلدى.

سۈرە ئەئىراق 143 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ئەئىراق 143 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ئەئىراق 143 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ئەئىراق 143 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

بۇ ھەقتە بىر - بىرى بىلەن مۇنازىرلەشتى. مۇئەزەلەر پىرقىسىنىڭ بۇ ھەقتە ئۆزلىرىگە خاس كۆز قارىشى بار ئىدى. ئەھلى سۈننەتلەرنىڭمۇ شۇنداق. بۇ يەردىكى بىردىنبىر مەسىلە شۇكى، مۇسا پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئىچىدە ئاللاھقا ئەڭ يېقىن تۇرۇپ، ئاللاھنى كۆرۈشنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقىنى بىر پەيغەمبەر بولۇش سۈپىتى بىلەن قانداقمۇ بىلمىگەندى؟ بۇ ئارقىلىق ئايەتنىڭ مەنىسىنى تېگى - تەكتىگىچە تەتقىق قىلىشنى تاشلاپ، ئەھمىيىتى يوق ئىشلارنى تەتقىق قىلىپ يۈردۈق.

شۇنداق دەپ ئويلاشقا بولىدۇكى، ئەڭ چوڭقۇر ۋە ئەڭ كۈچلۈك ئاشىقنىڭ ئۆرنەك مىسالى بولغان مۇسانىڭ بۇ ئەھۋالى ھاياتنىڭ باشقا ۋاقىتلىرىدا ھېچ كۆرۈلۈپ باقمىغانىدى. كۆز ئالدىمىزدا ئاللاھ سۆيگۈسىنىڭ ئەڭ يۈكسەك پەللىسى تۇرماقتا... سۆيگۈ - كۆرۈشتىن باشقا بىر نەرسە تەلەپ قىلمايدۇ. ئەمما ئۇلۇغ ۋە ئەزىز ئاللاھنى كۆرۈش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بۇ، ئەقلى جايدا ۋە ئۆزىنى تۇتۇۋالغان كىشىلەر ئۈچۈن توغرا ھۆكۈمدۇر. ئەمما سۆيگۈ ھېچقاچان مەنتىق بىلەن ئۆلچەنمەيدۇ ۋە يا چەك - چېگرا تونۇمايدۇ... مۇسا بىر قېتىم سىناپ باقتى، ئۇ ھەممىمىزگە ۋاكالەتنى سىنىغانىدى.

ئارزۇ ھەققىدە ئارىمىزدىكى ئەڭ جەسۇر ۋە ئەڭ ئاۋۋال ھوشىدىن كەتكەن مۇسا پاك ۋۇجۇدى ۋە روھى بىلەن ھېچبىر كىشىنىڭ ئاللاھ نۇرىغا تاقەت قىلالمايدىغانلىقىنى ئىسپاتلىدى. شۇندىلا ئۇ چۈشىنىپ يېتىپ، قۇسۇرسىز ئاللاھقا تەۋبە - ئىستىغفار ئېيتتى:

﴿(پەرۋەردىگارم!) سەن پاك تۇرسەن، ساڭا تەۋبە قىلدىم، مەن (سېنىڭ ئۇلۇغۇقۇڭغا) ئىشەنگۈچىلەرنىڭ ئەۋۋىلىمەن﴾ دېدى.

مۇسا نېمىشقا تەۋبە قىلدى.

تەسەۋۋۇرچىلار ئۇنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ ئىمكانسىز ئىشنى ئارزۇلىغان بۈيۈك سۆيگۈ تەۋەككۈلچىلىكى ئۈچۈن تەۋبە قىلغانلىقىنى ئېيتىشىدۇ.

بۇ قايىل قىلارلىق تەپسىرنى قۇرئان ئايەتلىرىمۇ توغرىلايدۇ. ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىگە قاراڭ، بەرگەن نېمەتلىرىنى ئۇنىڭغا خاتىرىلەتكەن ئۇلۇغ ئاللاھ مۇساغا:

﴿ئى مۇسا! مەن ھەقىقەتەن سېنى (زامانىڭدىكى) كىشىلەر ئارىسىدىن پەيغەمبەرلىككە ۋە مەن بىلەن (بىۋاسىتە) سۆزلىشىشكە تاللىدىم، ساڭا مەن ئاتا قىلغان پەيغەمبەرلىكنى قوبۇل قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن﴾. بىز ئۇنىڭ ئۈچۈن (تەۋرات) تاختىلىرىغا (ئىسرائىل ئەۋلادى دىنىدا موھتاج بولغان) ۋەز - نەسبەت، (دىنىي) ئەھكاملارنىڭ ھەممىسىنى تەپسىلىي يازدۇق. (ئى مۇسا) ئۇنى (يەنى تەۋراتنى) مەھكەم تۇتقىن ھەمدە قەۋمىڭنى ئۇنىڭدىكى ئەڭ گۈزەل ئەھكاملارغا ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇغىن﴾.

كۆپ ساندىكى تەپسىر شۇناسلار ئالەمنىڭ مۇساغا سۆزلىگەن شۇ سۆزلىرى ئۈستىدە توختىلىدۇ.

﴿ئى مۇسا! مەن ھەقىقەتەن سېنى (زامانىڭدىكى) كىشىلەر ئارىسىدىن پەيغەمبەرلىككە ۋە مەن بىلەن (بىۋاسىتە) سۆزلىشىشكە تاللىدىم﴾.

ئۇلار مۇسا بىلەن باشقا پەيغەمبەرلەرنى سېلىشتۇرۇپ، تاللاشنىڭ پەقەتلا ئۆز دەۋرىگە خاس ئىكەنلىكىنى، مۇسادىن بۇرۇنقى مەزگىلدىكى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام نىڭ مۇسادىن ئۈستۈنلىكىنى تەكىتلەشتى ۋە يەنە بۇ تاللاشنىڭ مۇسادىن كېيىنكى دەۋرىگەمۇ ئۇيغۇن كەلمەيدىغانلىقىنى، چۈنكى بۇ دەۋرىدە ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ بارلىقىنى ۋە ھەزرىتى مۇھەممەد ئىبراھىم ۋە مۇسادىن ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈشتى.

بىز بۇ مۇنازىرىدىن يىراق تۇرۇشنى خالايمىز. ئەمما بۇ پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنى تەڭ كۆرگىنىمىز ئۈچۈن ئەمەس، ئۇلۇغ ئالەم بەزى پەيغەمبەرلەرنى بەزىلىرىدىن ئۈستۈن، بەزىلىرىنىڭ دەرىجىسىنى يۇقىرى قىلغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى.

ئەمما بۇ ئۈستۈن تۇتۇش بىز ئۈچۈن راۋا ئەمەس. بىز پۈتۈن پەيغەمبەرلەرگە ئىمان سۆيگۈسىدە بولۇشىمىز، ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتمەسلىكىمىز، ئۇلارغا ئوخشاش (تەڭ) دەرىجىدە ھۆرمەت قىلىشىمىز، خاتالىق سادىر قىلغان - قىلمىغانلىقىغا ياكى ئالەم تەرىپىدىن تاللانغان - تاللانمىغانلىقىغا ئېسىلۋالماستىكىمىز كېرەك. بىز پەقەت ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئىشىنىپ ئىمان ئېيتىشىمىز كېرەككى، ئۇلارنى تاللاش ئەدەبىيلىكتۇر.

مۇسا رەببى بىلەن كۆرۈشۈپ بولغاندىن كېيىن، قەۋمىگە غەزەپلەنگەن ۋە ئازابلانغان ھالدا قايتتى. پۈتۈن كائىناتتا ئۇنىڭدەك خۇشپېئىل بىرى بولمىسىمۇ، ئەمما رەببىدىن يامان خەۋەرنى ئاڭلىغاچقا، قەۋمىگە غەزەپلەنگەن ۋە ئازابلانغان ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم تاھا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئى مۇسا! ئالدىراپ (تۇر سىناغا) قەۋمىڭدىن ئىلگىرى كېلىشىڭنىڭ سەۋەبى نېمە؟﴾ دېدۇق. مۇسا ئېيتتى: «ئۇلار ئىزىمنى قوغلىشىپ كېلىۋاتىدۇ، پەرۋەردىگارم! سېنى رازى بولسۇن دەپ بۇ يەرگە ئالدىراپ كەلدىم». ئالەم ئېيتتى: «سەندىن (يەنى سەن كەتكەندىن) كېيىن قەۋمىڭنى ھەقىقەتەن سىندۇق، ئۇلارنى سامىرى ئازدۇردى». مۇسا قەۋمىگە غەزەپلەنگەن ھالدا خاپا قايتتى﴾.

مۇسا تەۋرات لەۋھەلىرىنى ئېلىپ تاغ چوققىسىدىن نەپرەت ۋە ئازاب بىلەن پەسكە - قەۋمىگە قاراپ مېڭىۋاتقاندا، ئۇنىڭ قاتتىق غەزەپلەنگەنلىكىنى بىلىۋېلىش تەس ئەمەس ئىدى.

مۇسا رەببى بىلەن ئۇچرىشىش ئۈچۈن قەۋمىدىن ئايرىلىپ تۇرىشىغا سامىر پىتنە - تېرىدى. بۇ پىتنىنىڭ تەپسىلاتى مۇنداق ئىدى:

ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ مىسىردىن چىققان چاغدا بايرام يىغىلىشىدا ئىشلىتىش ئۈچۈن مىسىرلىقلاردىن ئالغان نۇرغۇن ئالتۇن - زىبۇزىننە تىلىرى دېڭىزنىڭ يېرىلىشى مۆجىزىسىدىن كېيىن ئۇلارنىڭ قولىدا قالغان ئىدى. ھارۇن ئەلەيھىسسالام بۇ ئالتۇنلارنىڭ ئۇلارغا ھالال ئەمەسلىكىنى تەكىتلەپ ئۇلاردىن ئېلىپ يەرگە كۆمدى. ئۇلار چۆلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا تېغىرقاپ يۈرگەچكە ئالتۇنغا ئېھتىياجى يوق ئىدى. مۇسانىڭ ئۆز قېرىندىشى ھارۇن ئالتۇنلارنى بىر ئورەك كولاپ كۆمۈۋاتقاندا سامىر كۆرۈپ قالغان ئىدى. كېيىن ئۇ ئالتۇنلارنى چىقىرىپ ئېرتىپ، ئۇنىڭدىن مىسىر ئىلاھلىرىدىن "موزاي ئاپس" قا ئوخشايدىغان بىر موزاي ھەيكىلى ياسىدى. قارىغاندا، سامىرى يا ئۇستا ھەيكەلتاراش ياكى قابىلىيەتلىك زەرگەر ئىدى.

موزايىنىڭ ئىچىنى بوش قىلىپ ياساپ، ئارقىسىدىكى بوشلۇقتىن كىرگەن شامالنىڭ بۇرىنىدىن چىقىشى ئۈچۈن شامالنىڭ يۆنىلىشىگە توغرىلاپ تىكلەپ قويدى. بۇنىڭ بىلەن ھەيكەل راست موزايىنىڭ مۆرىشىگە ئوخشايدىغان ئاۋاز چىقىراتتى.

بۇ مۆرەشنىڭ سەۋەبى (سىرى) مۇنداقمۇ چۈشەندۈرۈلدى: جىبرىئىل دېڭىزنىڭ يېرىلىشى ئۈچۈن زېمىنغا چۈشكەندە، سامىرى ئۇنىڭ ئىزى چۈشكەن تۇپراقتىن بىر ئوچۇم ئېلىۋالغان ئىدى.

دېمەككى، سامىرى باشقىلار كۆرمىگەننى كۆرگەن ئىدى. موزاي ھەيكىلىنى ياسىغاندا، ئۇ تۇپراقمۇ ئالتۇنغا ئارىلاشتۇرۇۋەتتى. جىبرىئىل ماڭغان يەر جانلىنىپ كېتەتتى ۋە بۇ ئارىلاشما ياسالغان موزاي ھەيكىلى خۇددى راستتەكلا مۆرىدى.

بۇ مۇساغا سامىرنىڭ ئېيتقان ھېكايىسى ئىدى. بىز ئۇنى يالغانچى دەپ قارايمىز. ئۇنىڭ كاپىرلىقى يالغان ئېيتىشنى كەلتۈرۈپ چىقارغان.

ھازىر بىلدۈرۈلگەن، تۇپراققا قوشۇلغان ئالتۇن ئېرىگەندە، تۇپراق ئالتۇندىن ئايرىلىپ چىقىدۇ، ئۇمۇ ئايرىلىپ بوشلۇق پەيدا بولۇشنى كۈتتى. كۈچلۈك ئېھتىمالغا قارىغاندا، سامىرى ھەيكەلنىڭ ئىچىنى قۇرۇق چىقىرىش ئۈچۈن (بۇنداق بولغاندا ھەيكەلدىن ئاۋاز چىقاتتى) خۇددى باشقا تۇپراقتەك بۇ تۇپراقنى ئىشلەتكەن ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن، سامىرى ياسىغان نەرسىسى بىلەن بەنى ئىسرائىلنىڭ ئالدىغا چىقتى.

ئۇلار: بۇ نېمە سامىرى؟ - دەپ سوراشتى.

- سىلەرنىڭ، مېنىڭ ۋە مۇسانىڭ ئىلاھى! - دېدى ئۇ.

- ئەمما مۇسا ئىلاھىمىز بىلەن كۆرۈشكىلى كەتكەنتىغۇ؟ - دېدى ئۇلار.

- مۇسا ئۇنتۇپ قېلىپ، رەببىنى ئىزدەپ ئۇياققا كېتىپ قالدى، - دېدى سامىرى.

بۇ ئەسنادا بىر شامال كېلىپ موزايىنىڭ ئارقىسىدىن كېرىپ ئاغزىدىن چىقتى، بۇنىڭ بىلەن موزايىدىن مۆرىگەندەك ئاۋاز چىقتى. ئىسرائىل ئەۋلادى بۇ موزايغا چوقۇندى.

بەلكى بۇنى ئوقۇغان كىشى بۇ پىتىنىگە ھەيران قېلىشى مۇمكىن. قەۋمنىڭ ئەقلى بىلەن قانداقلارچە بۇنداق ئوينىغىلى بولغاندۇ؟

بىردىنلا قانداقلارچە بۇتلارغا قايتىدىن چوقۇنۇپ قالغاندۇ؟

ئۇلارنىڭ بېشىغا قورقۇنچلۇق بىر ئىش كەلگەن ئىدى.

بۇ موزايغا چوقۇنغان خەلقنىڭ پىسخىكىسىنى تەتقىق قىلساق (كۈزەتسەك) لا، ھەيرانلىق ھېس قىلمايمىز. چۈنكى ئۇلار مىسىردا بۇتلارغا چوقۇنۇپ، ”موزاي ئاپىس“ نى مۇقەددەس كۆرىدىغان بىر مۇھىتتا، خورلانغان، قۇل قىلىنغان ھالدا ياشاپ كەلگەچكە، روھى سۇنۇپ، تەبىئىتى بۇزۇلغان ئىدى. اللە نىڭ مۆجىزىلىرى ئۇلارغا يېتىپ كەلگەن بولسىمۇ، ئۈمىدسىزلىك ئۇلارنى ئۆزگەرمەس قىلىپ قويغان ئىدى. ھېسسىي مۆجىزىلەر ئۇلارنى كەلىمىلەرنىڭ توغرىلىقىغا ئىشەندۈرەلمىگەندەك، اللە نىڭ سۆزلىرىمۇ ئۇلارنى ھەققە قايتۇرالمىدى. ئۇلار بۇتلارغا ئىبادەت قىلدى. خۇددى مىسىرلىق خوجايىنلىرىغا ئوخشاش بۇتپەرەس بولغاچقا، موزايغا چوقۇنۇشتىن تەپ تارتىمىدى.

ئۇلارنىڭ بۇ قىلمىشى بىز ئۈچۈن يېڭىلىق ئەمەستى. چۈنكى ئۇلار دېڭىزنىڭ يېرىلىشى مۆجىزىسىدىن كېيىن، بۇتقا چوقۇنۇۋاتقان بىر مىللەتنى كۆرۈپ، مۇسادىن ئۆزلىرىگىمۇ ئۇ قەۋمگە ئوخشاش چوقۇنىدىغان ئىلاھ تەلەپ قىلىشقان ئىدى. ئۇ ھالدا مەسىلە كونا مەسىلە ئىدى. بۇتلارغا چوقۇنۇش ئارزۇسى بىلەن بۇتقا چوقۇنۇشنىڭ پەرقى يوقتۇر.

سامىرى مانا بۇ پىسخىكىلىق ئاجىزلىققا ئاساسەن، بۇ موزاي ھەيكەلنى ياساش ئارقىلىق ئۇلارنىڭ موزايغا چوقۇنۇش ئارزۇسىنى ئەمەلگە ئاشۇرماقچى بولغانىدى. ئۇ ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئالتۇنغا ھېرىسمەنلىكىنى بىلگەچكە ھەيكەلنى ئالتۇندىن ياسىدى. شۇنىڭ بىلەن سامىرى پىتىنىسى يېيىلدى. ھارۇن ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى قەۋمنىڭ بىر موزايغا چوقۇنىۋاتقانلىقىنى بايقىدى.

قەۋم، بۇنىڭ قاملاشمىغان بىر ئىش ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەن ئاز ساندىكى كىشىلەر ۋە بۇتلارغا چوقۇنۇش ئارزۇسىدىكى كۆپ ساندىكىلەردىن ئىبارەت ئىككىگە ئايرىلدى.

ھارۇن قەۋمگە نەسەھەت قىلىشقا باشلىدى: «سەلەر بۇنىڭ بىلەن سىنىلىۋاتىسىلەر، بۇ بىر پىتىنەدۇر، سامىرى سەلەرنىڭ بىلىمىسىزلىكىڭلاردىن پايدىلىنىپ موزاي بىلەن سەلەرنى ئالدىدى، بۇ نە سەلەرنىڭ، نە مۇسانىڭ ئىلاھى ئەمەس!»

«سەلەرنىڭ پەرۋەردىگارنىڭلار مەرھەمەتلىك ئالەم دۇر، ماشا بويىسۇنۇڭلار، (موزايغا چوقۇنۇشنى تەرك ئېتىش بىلەن) بۇيرۇقىمغا ئىتائەت قىلىڭلار!» دېدى.

موزايغا چوقۇنغۇچىلار ھارۇننىڭ نەسەتلىگە قۇلاق سالىمىدى. ئۇلار ئۆردەككە سۇ يۇقىمىغاندەك نەسەت تەسىر قىلمايدىغان جاھىللار ئىدى. ھارۇن ئۇلارغا تەكرار نەسەت قىلىپ، ئالەمنىڭ ئۇلارنى قۇتقۇزغان مۆجىزىلىرىنى، مەرھەمەتلىرىنى، ئۇلارنى قوغدىغانلىقىنى ئەسلىتىپ، ئۇلار قۇلاقلىرىنى ئېتىۋېلىپ ئاڭلىغىلى ئۈنىمىدى. ھەتتا ئۇنى ئاجىز كۆرۈپ ئۆلتۈرۈۋەتكىلى تاس قالدى.

ھارۇن مۇسا قايتقىچە بۇ توغرىدا مۇنازىرە قىلىشنى خالىمىدى.

ھارۇن مۇسادىن مۇلايىم ئىدى. شۇنداق بولغاچقا، ئۇلار ئۇنىڭدىن قورقمايتتى. ھارۇن قەۋمى ئىچىدە تېخىمۇ بەك قالايمىقانچىلىق پەيدا بولۇشتىن ئەنسىرەپ، كۈچ ئىشلىتىپ ئۇلارنىڭ ھەيكىلىنى پارچىلەۋەتمىدى. ئىچكى ئۇرۇشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن مۇسانىڭ قايتىپ كېلىشىنى كۈتتى.

ئۇ كۈچلۈك مۇسانىڭ بۇ پىتىنى قان تۈكمەستىن ھەل قىلالايدىغانلىقىنى بىلەتتى.

خەلق موزايىنىڭ ئەتراپىدا داۋاملىق ئويۇن - تاماشا قىلىشتى. سامىرى بۇ كونا پىتىنىڭ تېرىغۇچىسى ئىدى. ئالەم ئۇنىڭغا لەنەت قىلسۇن!

قۇرتۇبى تەپسىرىنىڭ 11 - بابىدا سامىرى پىتىنىسى ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

«ئىمام ئەبۇبەكرى ئەتتارتۇشىدىن سورالدى: «ئى ئۇستاز! ئالەم ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆپ زىكىر قىلىدىغان ۋە قولدا تاياق تۇتۇپ بىر پارچە تېرە ئۈستىدە ماڭىدىغان كىشىلەرگە قانداق قارايسىن؟ ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئايلىنىپ چۈشكىدەك ھالغا كەلگىچە سەكرەپ ئوينىشىدۇ. بەزىلىرى يېمەكلىكلەرنى ئېلىپ كېلىدۇ. ئۇلارنىڭ يېنىغا بېرىش جائىزمۇ - ئەمەسمۇ؟ ئۇلار بىزگە ساۋاب بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى.» ئۇستاز مۇنداق جاۋاب بەردى: «سوفىيە مەزھىبى (ئۇسسۇل ئوينىيدىغان سوپى - ئىشانلارنى دېمەكچى) باتىللىق، جاھىللىق ۋە (زالالەت) گۇمراھلىقنىڭ ئىپادىسى بولۇپ، ئىسلام پەقەت ئالەمنىڭ كىتابى ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ سۈننىتىدىن ئىبارەتتۇر. ئۇسسۇل ئويناش ۋە سەكرەش ھاياجانلىنىپ، ھوشىدىن كېتىشىنى تۇنجى بولۇپ، سامىرىنىڭ ئادەملىرى پەيدا قىلغان ئىدى. سامىرى ئۇلارغا مۆرىگەندەك ئاۋاز چىقىرىدىغان موزايىنىڭ ھەيكىلىنى ياساپ بەرگەندە، ئۇلار ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئۇسسۇل ئويناپ، ئۆزلىرىنى يوقىتىشقان ئىدى. بۇ كاپىرلارنىڭ دىنى، ئۇلار موزايىنىڭ قۇللىرى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلەر بىلەن ئولتۇرغاندا، ئۇلار خۇددى بېشىدىكى قۇشنىڭ ئۇچۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرگەندەك تېنىچ تۇرۇشاتتى. باشقۇرغۇچىلارنىڭ ۋە ۋەكىللەرنىڭ ئۇلارنى (يەنى ئۇسسۇل ئوينىيدىغان ۋە سەكرەيدىغان ئىشان - سوپىلارنى)

مەسجىد ۋە باشقا جامائەت سورۇنلىرىغا بېرىشتىن چەكلىشى لازىم. اللە قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنگەن بىر كىشىنىڭ ئۇلار بىلەن ئارىلىشىشى، باتىل ئىشلىرىغا ياردەم قىلىشى ھالال ئەمەس. بۇ ئىمام مالىك، ئەبۇ ھەنفىي، شافىئىي، ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل ۋە باشقا ئىماملارنىڭ بىردەك قارىشىدۇر. تەۋپىق (مۇۋەپپىقىيەت) اللە تەرىپىدىندۇر.

مانا بۇ، قۇرتۇپنىڭ بۇ مەسىلىگە بولغان قارىشىدۇر. ئۇنىڭ سەزگۈر ئەقلى، تەقۋادارلىقى بىلەن سوفىيە (سوپى - ئىشانلار) نىڭ كېلىپ چىقىشى بىلەن قەدىمكى موزايغا چوقۇنۇش ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئۇسسۇل ئويناشنى بىر - بىرىگە باغلىغانلىقىنى تەپەككۈر قىلىڭ!

مۇسا قەۋمىگە قايتىش ئۈچۈن كېتىۋېتىپ، قەۋمنىڭ موزاي ئەتراپىدا سەكرەپ، ئۇسسۇل ئويناپ، ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلغان ئاۋازنى ئاڭلىدى. مۇسانى كۆرگەن قەۋمى توختاپ جىمىدى.

مۇسا ۋارقىردى:

﴿قەۋمىگە: «مەن يوق چاغدا (موزايغا چوقۇنۇپ) نەقەدەر يامان ئىش قىلىدىغانلار - ھە!﴾ .

مۇسا تەۋرات لەۋھەلىرىنى يەرگە ئېتىپ، غەزەپلەنگەن ھالدا ھارۇننىڭ ئالدىغا كەلدى. قوللىرى بىلەن ھارۇننىڭ چاچ - ساقلىدىن تۇتۇپ، ئالدىغا تارتىپ، غەزەپتىن تىترىگەن ھالدا:

﴿«ئى ھارۇن! ئۇلارنىڭ ئازغانلىقىنى كۆرگەن چېغىڭدا (خۇدالىق ئۈچۈن غەزەپلىنىشتە) ماڭا ئەگىشىشتىن ساڭا نېمە توسالغۇ بولدى؟ مېنىڭ بۇيرۇقىمغا خىلاپلىق قىلىدىغۇمۇ؟﴾ دەيدى.

مۇسا ھارۇننىڭ ئۆزىنىڭ ئەمرىگە قارشى چىقىپ، بۇ پىتىنە ئالدىدا نېمە ئۈچۈن گەپ قىلماي تۇرغانلىقىنى، ئۇلاردىن ئايرىلىپ چىقىپ كەتمەي، ئۇلار بىلەن بىللە تۇرۇشقا قانداق رازى بولغانلىقىنى، ئۇلار بىلەن نېمىشقا ئېلىشىمغانلىقىنى سورىدى.

چۈنكى خاتالىق ئالدىدا جىم تۇرىۋېلىش ئۇ خاتالىقنى ئېتىراپ قىلىش بىلەن باراۋەر ئىدى.

ئەتراپ مۇسانىڭ غەزەپلىك ئاۋازى بىلەن تېخىمۇ جىمجىتلىققا چۆمدى. ھارۇن مۇسا بىلەن سۆزلەشتى. بىر ئانىنىڭ بالىلىرى بولغانلىقى ھەققى ئۈچۈن ئۇنىڭ چاچ - ساقاللىرىنى قويۇپ بېرىشىنى ئۆتۈندى. ئۇنىڭ ئىچىدىكى مەرھەمەت تۇيغۇسىنى قوزغاش ئۈچۈن ئاتىلىرىنى ئەمەس، ئانىلىرىنى زىكر قىلدى.

﴿ھارۇن ئېيتتى: «ئى قېرىندىشىم! مېنىڭ ساقلىمىنى ۋە چېچىمنى تارتىمىغىن﴾.

ئۇنىڭغا مەسلىنىڭ قارشى چىقىش ياكى موزايغا چوقۇنغانلارغا رازىلىق بىلدۈرۈش ئەمەسلىكىنى، پەقەت ئۇلارنى تاشلاپ كېتىشتىن قورققانلىقىنى چۈشەندۈردى.

مۇسا ئۇنى ئۇلارغا مەسئۇل قىلىپ كەتكەندىن كېيىن، بۇ ئەھۋالدا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قانداق تۇرغانلىقىنى سورىدى.

ئۇ ئەگەر ئۇلارغا شىددەت بىلەن قارشى چىققان تەقدىردە ئارىسىدا توقۇنۇش كېلىپ چىقىشىدىن قورققان ئىدى.

مۇسا ئۇنىڭدىن ئۆزىنىڭ قايتىشىنى ساقلىماي ئارىلىرىدا قانداق ئايرىمچىلىق چىققانلىقىنى سورىدى.

﴿مەن ھەقىقەتەن سېنىڭ، ئىسرائىل ئەۋلادىنى بۆلۈۋېتىپسەن، سۆزۈمگە دىققەت قىلماپسەن، دېيىشىڭدىن قورقتۇم﴾.

ھارۇن قېرىندىشى مۇساغا مۇلايىملىقى سەۋەبىدىن قەۋمنىڭ ئۆزىنى كەمسىتكەنلىكىنى، ئۇلارغا قارشىلىق قىلغىنىدا ئۇلارنىڭ ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتكىلى تاس قالغانلىقىنى ئېيتىپ، دۈشمەنلىرىگە تاماشا بولماسلىقى ۋە قەۋمنىڭ ئۆزىنى تېخىمۇ كۆزگە ئىلماي قالماسلىقى ئۈچۈن چاچ - ساقلىنى قويۇپ بېرىشىنى سورىدى.

ئۇلارنىڭ زۇلۇملىرىغا قارشى چىقالمىغان بولسىمۇ، ئۇلاردىن بىرى بولمىغانلىقىنى ئېيتتى.

﴿ھارۇن) ئېيتتى: «ئى قېرىندىشىم! (بۇ) قەۋم مېنى بوزەك تاپتى، مېنى ئۆلتۈرۈۋەتكىلى تاس قالدى. مېنى دۈشمەنلەرگە تەپەرىۋچ قىلىپ بەرمىگىن؟ مېنى زالىم قەۋم (يەنى موزايغا چوقۇنغانلار) قاتارىدا سانمىغىن﴾.

مۇسا اللەنى قىزغىنىپ ۋە ھەقكە بولغان سۆيگۈسىدىن كېلىپ چىققان غەزەپ تۈپەيلىدىن ھارۇنغا ھەقسىزلىق قىلغانلىقىنى چۈشەندى. ھارۇننىڭ بۇ شەرتلىرىدە ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئەڭ توغرا ئىش قىلغانلىقىنى ئۇقتى.

ئۇنىڭ چاچ - ساقاللىرىنى قويۇپ بېرىپ، ئۆزى ۋە قېرىندىشى ئۈچۈن اللە قا ئىستىغفار ئېيتتى ۋە ئارقىدىن قەۋمىگە ئۆرۈلۈپ غەزەپتىن تىترىگەن ئاۋازى بىلەن سورىدى:

﴿«سىلەرگە پەرۋەردىگار ئىخچارلىق ۋەدە قىلمىغانمىدى؟ (سىلەر ئەھدىنى ئۇنتۇغۇدەك) ۋاقىت شۇنچە ئۇزۇن بولۇپ كەتتىمۇ؟ ياكى سىلەر ئۆزەڭلارغا

سۈرە تاھا 94 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە تاھا 94 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە ئەئراڧ 150 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .

پەرۋەردىگارنىڭ غەزىپى چۈشۈشىنى ئىرادە قىلىدىغانلارمۇ؟ شۇنىڭ ئۈچۈن سىلەرنىڭ ماخا بەرگەن ۋە دەڭلارغا خىلاپلىق قىلىدىغانلارمۇ؟»

مۇسا ئۇلارغا قاتتىق تەڭدى ۋە ئۇلارنى پەرىشان قىلىپ، قىلمىشلىرىنىڭ ئەخمەقلىق ئىكەنلىكىنى كۆرسەتتى، مۇسا غەزەپلەنگەن ئاۋازدا يەنە مۇنداق ۋارقىردى:

«شۈبھىسىزكى، موزايىنى مەبۇد قىلىۋالغانلار پەرۋەردىگارنىڭ غەزىپىگە ئۇچرايدۇ، بۇ دۇنيادا خارلىققا قالدۇ، (ئاللاھ غا) بوھتان قىلغۇچىلارغا بىز مۇشۇنداق جازا بېرىمىز».

غەزەپلىك ئاۋازنىڭ تاغلاردىكى ئەكس ساداسى ئاڭلانغاندا، ئۇلار بېشىنى ئېگىپ خاتالىقلىرىنى چۈشەندى. ئۇلار مۇسا ئەكەلگەن ھەق يولغا قارا چاپلىغان ئىدى.

ئاللاھ ئۇلارغا شۇنچىلىك ياردەم قىلغاندىن كېيىن، ئۇلار قانداقلا چە يەنە بۇتقا چوقۇنۇشنى تاللىدى؟! مۇسا ئۇلاردىن 40 كۈن ئايرىم قالغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئالتۇن موزايىغا چوقۇنۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈش ئۈچۈن كەلگەنمىدى؟

ئاللاھ يەر يۈزىدە تەۋھىدىنى ئامانەت قىلغان بىر مىللەت نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلدى؟

مۇسا ھارۇن بىلەن سۆزلىشىپ بولغاندىن كېيىن سامىرىگە قارىدى. ھارۇن مۇسا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان ئىدى. خەلق مۇسا ئىكەنلىكىنى ئالدىدا باشلىرىنى ئېگىشتى. ئەمدى پەقەتلا پىستىنى تېرىغان سامىرى قالغان ئىدى.

غەزىپى بېسىلمىغان مۇسا سامىرىدىن سورىدى:

«ئى سامىرى! سەن نېمە بولدۇڭ؟ (يەنى مۇنداق يامان ئىشنى قىلىشتىن غەزىبىڭ نېمە؟)»

ئۇنىڭ دەيدىغىنى ۋە بۇنداق قىلىشتىكى مەقسىتىنى بىلمەكچى بولدى. سامىرى مۇنداق جاۋاب بەردى:

«مەن ئۇلار كۆرمىگەننى كۆردۈم» .

جىبرىئىلنىڭ ئاتقا مىنۋاتقانلىقىنى كۆرگەن ئىدىم. ئۇنىڭ باسقان ئىزىدىن ھاياتلىق جانلىناتتى.

«ئەلچى (يەنى جىبرىئىل) نىڭ ئىزىدىن بىر چاڭگال توپىنى ئالدىم - دە،» .

جىبرىئىلنىڭ ئىزى چۈشكەن تۇپراقتىن بىر چاڭگال ئېلىپ، ئۇنى ئالتۇن بىلەن ئارىلاشتۇردۇم .

سۈرە تاھا 86 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە ئەئراڧ 152 - ئايەت .
سۈرە تاھا 95 - ئايەت .
سۈرە تاھا 96 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە تاھا 96 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .

﴿ئۇنى (موزايغا) چاچتىم، (شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭدىن موزايىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشاش ئاۋاز چىقتى)، شۇنىڭدەك (بۇنى) ماڭا نەپسىم چىرايلىق كۆرسەتتى﴾ .

مۇسا ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلىشىپ يۈرمىدى، پەقەتلا ھەقىقەتنىڭ ھۆكۈمىنى ئۇنىڭ يۈزىگە ئۇردى. سامىرىنىڭ جىبرىئىلنى كۆرۈپ ئۇنىڭ ئىزىدىن بىر چاڭگال توپا ئېلىشى، موزايىنىڭ مۆرىگەندەك ئاۋاز چىقىرىشىنىڭ سەۋەبىنىڭ ئۇ تۇپراق بولۇشى ياكى بۇ ئاۋازنى چىقىرىش ئۈچۈن سامىرىنىڭ موزايىنى ئىچى قۇرۇق قىلىپ ياساشى مۇھىم ئەمەس.

مۇھىم بولغىنى، پىستە تېرىپ، مۇسانىڭ قەۋمىنى ئۇلارنىڭ مىسىرلىق خوجايىنلىرىغا ھەۋەسلىنىپ، بۇتقا چوقۇنۇشنى دوراش ئارزۇلىرىدىن پايدىلىنىپ ئالدىشى ئىدى. يەنى ئۇ قوش جىنايەت ئۆتكۈزگەن ئىدى.

﴿مۇسا (سامىرىغا) ئېيتتى: «سەن بارغىن! سەن ئۆمۈرۋايەت (كۆرگەنلا كىشىگە) ماڭا يېقىنلاشماڭلار! دېگەيسەن (يەنى سېنىڭ كىشىگە يېقىنلاشماسلىقىڭ، كىشىنىڭ ساڭا يېقىنلاشماسلىقى بۇ دۇنيادا ساڭا بېرىلگەن جازادۇر). شۇبھىسىزكى (ئاخىرەتتە جازالىنىدىغان) مۇئەييەن بىر ۋاقىتنىڭ بار، اللھ ساڭا قىلغان بۇ ۋەدىگە خىلاپلىق قىلمايدۇ. سەن ھامان چوقۇنۇپ كېلىۋاتقان ئىلاھىڭغا قارىغىن، بىز ئۇنى چوقۇم (ئوتتا) كۆيدۈرىمىز، ئاندىن ئۇنىڭ (كۈلىنى) دېڭىزغا چېچىۋېتىمىز﴾ .

مۇسا ئۇنىڭ دۇنيادا يالغۇز قېلىشىنى ھۆكۈم قىلدى. بەزى مۇپەسسىرلەر مۇنداق دەيدۇ: ئۇ (يەنى سامىرى) چېقىلماسلىقى كېرەك بولغان نەرسىگە قول تەككۈزگەچكە، مۇسا ئۇنىڭغا ھېچ كىشىنىڭ يېقىن يولماسلىقى ئۈچۈن بەددۇئا قىلدى.

مەسىلە بۇنداق ئاددىي ئەمەس ئىدى. سامىرى ھىيلە - مېكىر ئىشلىتىپ ئىسرائىل ئەۋلادىنى ئازدۇرۇپ، ئۇلارنى موزاي ھەيكىلى ئەتراپىغا يىغىپ، ئۇلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلماقچى بولغان ئىدى. ئۇنىڭغا قىلغان جىنايىتىگە ئۇيغۇن جازا بېرىلدى. ئۇنىڭغا چەتكە قېقىلىش ۋە يالغۇزلۇق ھۆكۈم قىلىندى.

سامىرى باشقىلار يېقىن كېلىشتىن يىرگىنىدىغان بىر تېرە كېسىلىگە گىرىپتار بولغانمۇ، چەتكە قېقىلىشقا ۋۇجۇدى (تېنى) سەۋەب بولغانمۇ، ئۇنىڭ يالغۇز قىلىشىنىڭ ۋە خەلقنىڭ ئۇنى چەتكە قېقىشىنىڭ كۈنكېرت ئەھۋالىنى بىز بىلمەيمىز. بىلىدىغىنىمىز شۇكى، مۇسا ئۇنىڭغا قورقۇنچلۇق جازا بەرگەن ئىدى. ئۆلۈم بۇنىڭدىن كۆپ ياخشى ئىدى. سامىرى ھېچ نەرسىگە تېگەلمەي ھېچبىر كىشىگە يېقىن كېلەلمەي، ھېچقانداق بىر مەخلۇققا يېقىنلىشالماي، ھاقارەت ئىچىدە يالغۇز ياشىدى. ئۇ ئۇنىڭ بۇ دۇنيادىكى جازاسى ئىدى. قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ چېكىدىغان ئىككىنچى ئازابى بار ئىدى. زېھنىدە تېخىمۇ ئېغىر قورقۇنچ ھېس قىلسۇن ئۈچۈن بۇ جازا ئاشكارىلانمىدى.

مۇسا سامىرىنىڭ ئىشىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئالتۇن موزايىنى ئېلىپ ئوتقا تاشلىدى. ئۇ بۇنىڭ بىلەنلا قالماي، قەۋمنىڭ ھودۇققان كۆزلىرى ئالدىدا ئۇنى ئايرىپ دېڭىزغا پېقىرتىپ تاشلىدى. چوقۇنۇلغۇچى (ئىلاھ) چوقۇنغۇچىلىرىنىڭ كۆزى ئالدىدا دېڭىزدا لەيلىگەن كۈللەرگە ئايلاندى. مۇسانىڭ ئاۋازى يۈكسەلدى.

﴿سەلەرنىڭ ئىلاھىڭلار بىر ئالەم تۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ ھەر نەرسىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر﴾.

ئىلاھىڭلار پەقەت بىر ئالەم تۇر. ئۆزىگە نە پايدا، نە زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان بۇت ئەمەس!

مۇسا بۇتنىڭ ۋە ئەسلى گۇناھكارنىڭ ئىشىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، قەۋمىگە يۈزلىنىپ پۈتۈن مەسىلە ھەققىدە ئومۇمىي ھۆكۈم چىقاردى. ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە ئۆزلىرى زۇلۇم قىلغانلىقىنى، موزايغا چوقۇنغانلارنىڭ تەۋبە قىلىشى ئۈچۈن بىر پۇرسەت بېرىلگەنلىكىنى ئېيتتى. بۇ پۇرسەت، موزايغا چوقۇنغانلارنىڭ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈش پۇرسىتى ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۆز ۋاقتىدا مۇسا ئۆز قەۋمىگە: «ئى قەۋمىم! سەلەر موزايىنى مەبۇد قىلىپ، ھەقىقەتەن ئۆزەڭلارغا زۇلۇم قىلىدىڭلار، ياراتقۇچىڭلارغا تەۋبە قىلىڭلار، موزايغا چوقۇنمىغانلار چوقۇنغانلارنى ئۆلتۈرسۇن» دېدى. مۇنداق قىلىش ياراتقۇچىڭلارنىڭ دەرگاھىدا سەلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر. ئالەم تەۋبەڭلارنى قوبۇل قىلدى. ئالەم تەۋبىنى ھەقىقەتەن بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

مۇسانىڭ موزايغا چوقۇنغانلارغا بەرگەن جازاسى قورقۇنچىلىق، ئەمما ئىشلەنگەن گۇناھقا ئۇيغۇن ئىدى. بۇتلارغا چوقۇنۇش ئەقلى - ھوشىنى يوقىتىش دېمەكتۇر. ئىنساننى ھايۋان ۋە جانسىز مەخلۇقاتلاردىن ئايرىيدىغان نەرسە ئەقىلدۇر. ئەقىل - سەزگۈسىنى يوقىتىشنىڭ جازاسى شەخسەن ۋۇجۇدىنىڭ ۋۇجۇدىنى يوقىتىش بولۇپ، ئىنسان ئۈچۈن ئەقىلسىز ياشايدىغان باشقا ھاياتلىق يوقتۇر. جازامۇ گۇناھقا ئاساسەن بېرىلگەن ئىدى. ئۇ قاتتىق ۋە رەھىمسىز ھالدا كەلگەن ئىدى. كېيىن ئالەم مەرھەمەت قىلىپ ئۇلارنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلدى. ئۇ تەۋبىلەرنى قوبۇل قىلغۇچى ۋە مەرھەمەتلىكتۇر.

مۇسانىڭ غەزىپى ئاخىرى پەسەيدى.

تەۋرات لەۋھەلىرىنى بىر ياققا تاشلاپ، قېرىندىشىنىڭ چاچ ۋە ساقاللىرىنى تارتىشتىن باشلاپ، موزاي ھەيكىلىنى دېڭىزغا چۆرۈپ تاشلاش ۋە ئۇنىڭغا چوقۇنغانلارنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى ھۆكۈم قىلىش بىلەن ئاخىرلاشقان مۇسا ھەرىكەتلىرىگە قوماندانلىق

قىلغان بىر كۈچ سۈپىتىدە غەزەپنى تەسۋىرلىگەن قۇرئان كەرىم ئىپادىسىدىكى تەپەككۇرغا دىققەت قىلىڭ!

مۇسانىڭ ئالەم يولىدا كەلگەن ئاچچىقى ئەمدى يوقالدى. بۇ ئاچچىق - غەزەپلەر ئىچىدىكى ئەڭ كۈچلۈك ۋە ھۆرمەتكە ئەڭ لايىق بولغىنى ئىدى.

غەزىپى پەسەيگەن مۇسا ئەسلى ۋەزىپىگە قايتتى. تەۋرات لەۋھەلىرىنى بىر بۇلۇتقا قويغانلىقى ئېسىگە كېلىپ، ئۇلارنى قايتا قولغا ئالدى ۋە تەبلىغ قىلىشقا باشلىدى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇسا غەزىپى بېسىلغاندىن كېيىن (يەردە ياتقان تەۋرات) تاختىلىرىنى ئالدى. ئۇنىڭدا پەرۋەردىگارىدىن قورققۇچىلارغا ھىدايەت قىلىنىدۇ ۋە رەھمەت قىلىنىدۇ، دەپ يېزىلغان ئىدى﴾.

بەزىلەر «ئۇنىڭ بىرىدە (ئۇنىڭدا)» دېگەن ئىپادىدىن: لەۋھەلەر سۇنۇپ كەتكەن، - دېگەن مەنىنى چىقىرىشتى. لەۋھەلەر سۇنىدىغان بىر ماددىدىن ياسالغانمۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ، بۇنى بىز بىلمەيمىز.

لېكىن ئىبنى كەسىر بۇ پەرەزنى (چۈشەندۈرۈشنى) قوبۇل قىلمايدۇ. لەۋھەلەرنىڭ ئۆز پېتىچە ساقلىنىپ قالغانلىقىنى ئېيتىدۇ. قانداقلا بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، غەزىپى بېسىلغان مۇسا ئالەم يولىدىكى جىھادنى قايتىدىن باشلاپ تەۋرات لەۋھەلىرىنى قەۋمىگە ئوقۇپ بەردى.

دەسلىپدە ئۇلارنىڭ قەتئىي ھالدا ئۇنىڭ (تەۋراتنىڭ) ھۆكۈمىگە ئەمەل قىلىشىنى ئەمىر قىلدى. ھەيران قالارلىقى، قەۋمى ئۇنىڭ بىلەن ھەق توغرىسىدا سودىلاشتى. ئۇلار مۇنداق دېيىشتى:

- لەۋھەلەرنى ئالدىمىزغا قويغىن، ئەگەر بۇيرۇق ۋە قانۇنلار ئاسان بولسا قوبۇل قىلايلى.

مۇسا: ياق! ئۇلارنىڭ ئىچىدىكىلەرنى (لەۋھەلەردە يېزىلغانلارنى) قوبۇل قىلىڭلار، - دېدى. ئۇلار جاھىللىق قىلىۋىدى، ئۇلۇغ ئالەم پەرىشتىلەرگە بۇيرۇق قىلىپ تاغنى ئۇلارنىڭ بېشىغا ئەكەلدى. تاغ ئۇلارنىڭ ئۈستىدە خۇددى بىر بۇلۇتتەك تۇراتتى.

ئۇلارغا: لەۋھەلەردە يېزىلغاننى قوبۇل قىلىمىساڭلار، بۇ تاغ ئۈستۈڭلەرگە چۈشىدۇ، - دېيىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قوبۇل قىلىشتى. سەجدە قىلىشى ئەمىر قىلىندى ۋە ئۇلار سەجدە قىلدى. ئېغەكلىرىنى يەرگە چاپلاپ قورققان ھالدا ئۈستىدىكى تاغقا قاراشتى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۆز ۋاقتىدا (تۇر) تاغنى قومۇرۇپ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە سايىۋەندەك تىكىلدۇق، ئۇلار تاغنى ئۈستىلىرىگە چۈشۈپ كېتىدۇ، دەپ ئويلىدى. (ئۇلارغا ئېيتتۇقكى) «تەقۋادارلار قاتارىدا بولۇشۇڭلار ئۈچۈن، ئۆزەڭلارغا بېرىلگەن كىتابنى (يەنى تەۋراتنى) مەھكەم تۇتۇڭلار، ئۇنىڭدىكى ئەھكاملارغا ئەمەل قىلىڭلار»﴾.

شۇنداق قىلىپ، مۇسانىڭ قەۋمىنىڭ قەلبىگە قورقۇنچ سېلىنىپ، پۇتلىرى بۇ قورقۇنچنىڭ تەسىرى بىلەن سەجدىگە يىقىلىپ، بويۇنلىرى پارلاق بىر مۆجىزە ئالدىدا پۈكۈلگەندە تەسلىم بولغانلىقى ئىسپاتلاندى.

دېمەككى، ئىنسانلار ئىلاھىي ھاسا بىلەن ئىمانغا يېتەكلەندى. بۇ، ئىنساننىڭ بالىلىق چېغىدا ئەقىل بىلەن قايىل بولۇشىغا يېتەرلىك دەرىجىدە چۈشىنىش قابىلىيىتىنىڭ پىشىپ - يېتىلىشىنىڭ كەملىكى سەۋەب بولغانغا ئوخشايدۇ.

بەلكى بۇ يەردە مۇسانىڭ قەۋمىنىڭ پىسخىكىسىنى قايتا تىلغا ئېلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. ئۇلارنىڭ پەقەتلا ھېسسىي كۈچ ۋە پارلاق مۆجىزىلەرگە قايىل بولۇشنىڭ باش سەۋەبى بۇدۇر.

مۇسانىڭ قەۋمى ھاقارەت ۋە زۇلۇم ئىچىدە يېتىلگەندى. بۇ مۇھىتتا ئۇلارنىڭ ئىنسانىي غۇرۇرى يوقىلىپ، تەبىئىي ئۆزگەرتىلگەن ئىدى. ئىچىلىرىگە خورلۇق تۇيغۇسى ئورۇنلىشىپ ئۇنىڭغا كۆنۈپ كەتكەچكە، ياخشىلىق ۋە خەيرلىك ئىشلارغا كۈچ ئىشلىتىش بىلەن يېتەكلىنىدىغان بولۇپ قالغان ئىدى. ئۇلار كونا خوجايىنلىرىنىڭ سەۋەبى بىلەن ئۆزلىرىگە كۈچ بىلەن زورلۇق قوللىنىشقا كۈنگەن ئىدى.

شۇڭا يېڭى خوجايىننىڭمۇ ئۇلارنى باشقۇرۇش ۋە ھەرىكەتلەندۈرۈش ئۈچۈن قورقۇنچ ۋە خەتەرلەرگە كۆكرەك كېرىشى، ئۇلارنى ھالاك بولۇشتىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن مەجبۇرىي ھالدا كۈچ ئىشلىتىشى كېرەك ئىدى.

موزايغا چوقۇنۇش گۇناھى پۈتۈنلەي يوقالمىغان ئىدى.

مۇسا بەنى ئىسرائىلنىڭ ئالىمى ۋە تاللانغان كىشىلىرىنىڭ ئالدى تەن مەغپىرەت تىلەپ تەۋبە قىلىشىنى بۇيرۇدى. ئۇلاردىن 70 كىشىنى تاللاپ: ئاللاھ قا بېرىڭلار، قىلغان گۇناھڭلار ئۈچۈن ئۇنىڭغا تەۋبە قىلىڭلار، ئۇنىڭدىن ئارقاڭلاردىكى قەۋمىڭلارنىڭ تەۋبىلىرىنىڭ قوبۇل قىلىشىنى سوراڭلار، روزا تۇتۇپ پاك بولۇڭلار، كىيىملىرىڭلارنىمۇ پاك تۇتۇڭلار! - دېدى.

مۇسا تاللانغان 70 كىشى بىلەن بىللە ئاللاھ نىڭ ئۇنىڭغا ئورۇنلاشتۇرغان ئۇچرىشىشى ئۈچۈن يولغا چىقتى. مۇسا تاغقا يېقىنلاشقاندا، ئۇلار كۆزلىرىگە ئىشەنمەي قالدى. بىر بۇلۇت پۈتۈن تاغنى قاپلىغان ئىدى. مۇسا بۇلۇتنىڭ ئىچىگە كىرىپ قەۋمىگە: يېقىن كېلىڭلار! - دېدى. ئۇلار يېقىنلاشتى. ئۇلۇغ ئاللاھ مۇسا بىلەن سۆزلەشتى. مۇسا ئاللاھ بىلەن

سۆزلىشىۋاتقاندا ئالدىغا ئىنسان بالىسىدىن ھېچبىر كىشى قارىيالمىدىغان ۋە ياكى تاقەت قىلالمايدىغان پارلاق بىر نۇر كېلەتتى. مۇسا رەببى بىلەن سۆزلەشكەندە، ئارىسىدا پەردە پەيدا بولدى. مۇسا تاللىغان 70 كىشى ئۇنىڭ رەببى بىلەن سۆزلەشكەنلىرىنى ئاڭلاپ تۇردى.

بەلكى بۇ مۆجىزىلەرنىڭ ئاخىرقىسى ئىدى. ئۇلارنىڭ ھاياتى بويىچە ئىمانى بىلەن ياشىشىغا يېتەرلىك ئىدى. شۇنداقتىمۇ تاللانغان بۇ 70 كىشى ئاڭلىغان مۆجىزىگە قانائەت قىلماي، اللە نى كۆرۈشنى تەلەپ قىلىشتى.

- بىز ئاڭلىدۇق، لېكىن يەنە كۆرۈشنى خالايمىز، - دېيىشتى ئۇلار.

﴿ئۆز ۋاقتىدا: «ئى مۇسا! اللە نى ئويۇچۇق كۆرمىگىچە ساڭا ھەرگىز ئىشەنمەيمىز»﴾.

ئۇلار مۇشۇنداق دېيىشتى. بۇ، كىشىنى قورقۇتىدىغان بىر تىراگېدىيەدۇر....

قەلبلەرگە ساغلام بولۇشنى، ئۇلارنىڭ ھېسسىي ۋە ماددىي نەرسىلەرگە ئېسىلغانلىقىنى (يېپىشقانلىقىنى) بىلدۈرگەن بىر تىراگېدىيەدۇر.

چېكىدىن ئاشقان بۇ تەلەپكە چاقماق تېزلىكىدە بىر جازا بېرىلدى. سېكونت ئىچىدە مەيدانغا كەلگەن زىلزىلە (يەر تەۋرەش) ئۇلارنىڭ روھ ۋە بەدەنلىرىنى پارچىلاپ تاشلىدى.

ئۇلار ئۆلدى...

مۇسا تاللانغان 70 كىشىنىڭ قىلمىشىنى كۆرۈپ قاتتىق ئازابلاندى. رەببىگە دۇئا قىلىپ، ئۇلارغا مەغپىرەت ۋە مەرھەمەت قىلىشنى تىلەش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەقىلسىزلارچە قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن ھېسابقا تارتىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئەقىلسىزلارچە ۋە تاش يۈرەك بولغان ھالدا اللە نى كۆرۈشنى تەلەپ قىلىشى ئۇلارنىڭ پەۋقۇلئادە دۆتلۈكىدىن كېلىپ چىققانىدى. بۇ، پەقەت ئۆلۈم بىلەنلا ئۆتكىلى بولىدىغان ھاماقەتلىك ئىدى.

پەيغەمبەر مۇسا نىڭ قىلغىنىدەك، رەببىنى كۆرۈشنى تەلەپ قىلىش گەرچە باشقا بىر مەنتىق بىلەن بۈيۈك بىر سۆيگۈدىن كەلگەنلىكىنى ئېيتىشقا بولىسىمۇ، لېكىن بۇ تەلەپ يەنىلا ھەددىدىن ئاشقانلىق ھېسابلىنىدۇ. بۇ سەۋەب بىلەن پەيغەمبەرگىمۇ قاتتىق سىلكىنىش كەلدى. خاتالاشقانلىقىنى كۆرۈش ئۈچۈن يەر ۋە زامان ھەققىدە تەھدىت سالغان بولۇشنى شەرت قىلغان شۇنچىلىك چوڭ مۆجىزىلەرنى كۆرۈپ تۇرۇپمۇ، ئىمانلىرى ئۈچۈن بۇ كۆرۈنۈشنى شەرت قىلىۋالغان ئىنسانلارنىڭ قەلبىنى قانداقمۇ ئەقىلىمىزگە سىغدۇرالايمىز؟

بۇ بىر چوڭ ھاماقەتلىك ئەمەسمۇ؟

بۇنىڭ بىلەن مۇسا، ئۇلارنىڭ كۆرۈش ئارزۇسى تۈپەيلىدىن سىلكىنىگەندىن كېيىن رەببىگە دۇئا قىلىپ، مەغپىرەت ۋە رەھىم تىلەش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇسا، بىز بەلگىلەپ بەرگەن ۋاقىتتا ئېلىپ كېلىش ئۈچۈن، ئۆز قەۋمىدىن 70 كىشىنى تاللىدى: ئۇلارغا زىلزىلە يۈزلەنگەندە، مۇسا: «پەرۋەردىگارم! خالىغان بولساڭ ئۇلارنى ۋە مېنى بۇرۇنلا ھالاك قىلغان بولاتتىڭ. ئارىمىزدىكى ئەخمەقلەرنىڭ قىلمىشى تۈپەيلىدىن بىزنى ھالاك قىلامسەن؟ بۇ پەقەت سېنىڭ سىنىقىڭدۇر، شۇ ئارقىلىق خالىغان بەندەڭنى ئازدۇرسەن، خالىغان بەندەڭنى ھىدايەت قىلسەن، سەن بىزنىڭ ئىگىمىزسەن، بىزگە مەغپىرەت قىلغىن، رەھىم قىلغىن، سەن ئەڭ ياخشى مەغپىرەت قىلغۇچىسىەن. بىزگە بۇ دۇنيادا ۋە ئاخىرەتتە تېگىشلىك ياخشىلىق قىلغىن، بىز ھەقىقەتەن ساڭا تەۋبە قىلدۇق» دېدى.﴾

بۇ مۇسانىڭ رەببىگە دۇئا قىلىپ، ئۇنىڭ رىزاسىنى تىلەۋاتقاندا ئېيتقان سۆزلىرى ئىدى.

ئالەم ئۇنىڭغا رەھىم قىلىپ، قەۋمىنى ئەپۋ قىلدى. ئۆلگەندىن كېيىن ئۇلارنى قايتا تىرىلدۈردى. تاللانغان كىشىلەر ئالەم بىلەن مۇسا سۆزلىشىۋاتقان بۇ گۈزەل ۋاقىتلاردا ھاياتنىڭ باشلىنىشىدىن تاكى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولۇپ كەلگىچە بولغان سۆزلەرنى ئاڭلاشقا مۇيەسسەر بولدى.

﴿بىزگە بۇ دۇنيادا ۋە ئاخىرەتتە تېگىشلىك ياخشىلىق قىلغىن، بىز ھەقىقەتەن ساڭا تەۋبە قىلدۇق» دېدى. ئالەم ئېيتتى: «ئازابىم بىلەن (بەندىلىرىمىدىن) خالىغان كىشىنى ئازابلايمەن، مېنىڭ رەھىمىم مەخلۇقاتنىڭ ھەممىسىگە ئورتاقتۇر. رەھىمىمنى (كۆرىدىن ۋە گۇناھتىن) ساقلاڭۇچىلارغا، (ماللىرىنىڭ) زاكىتىنى بېرىدىغانلارغا ۋە بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە ئىمان ئېيتىدىغانلارغا تېگىشلىك قىلىمەن» . ئۇلار ئەلچىگە - ئومۇمى پەيغەمبەرگە (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) ئەگىشىدۇ، ئۇلار ئۆز ئىلكىدىكى تەۋرات، ئىنجىللاردا ئۇنىڭ (سۈپىتىنىڭ) يېزىلغانلىقىنى كۆرىدۇ. ئۇ ئۇلارنى ياخشى ئىش قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىش قىلىشتىن توسىدۇ، ئۇلارغا پاك نەرسىلەرنى ھالال قىلىدۇ، ناپاك نەرسىلەرنى ھارام قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ ئېغىر يۈكىنى يېنىكىلىتىدۇ، ئۇلارنى سېلىنغان تاقاق، كويىزا - كىشەنلەردىن بوشىتىدۇ (يەنى ئۇلارغا يۈكلەنگەن ئېغىر ۋەزىپىلەرنى ئېلىپ تاشلايدۇ)، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقانلار، ئۇنى ھۆرمەتلىگەنلەر، ئۇنىڭغا ياردەم بەرگەنلەر، ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان نۇر (يەنى قۇرئان) غا ئەگەشكۈچىلەر بەختكە ئېرىشكۈچىلەردۇر.﴾

ئايەتتە زامانىمىز بىلەن ئۆتمۈش ئارىسىدىكى باغلىنىشنى كۆرىمىز. ئۇلۇغ ئالەم، مۆجىزىلەردە پەيغەمبەرنىڭ دېگەنلىرىنى قوپۇپ تۇرۇپ، ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى ئىككى دەۋرگە ئۆتدۇ. بۇ تەۋرات ۋە ئىنجىلنىڭ چۈشكەن دەۋرىدۇر. ئۇلۇغ ئالەمنىڭ بۇنداق قىلىشىدىكى مەقسىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ئىككى كىتابتا بېشارەت قىلىنغانلىقىنى بىلدۈرۈشتۇر.

شۇنداق پەرەز قىلىمىزكى، بۇ خۇشخەۋەر مۇسا ئىكەن بىلەن ئۇچرىشىش ئۈچۈن ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئالىم - ئۆلىمالىرىدىن بولغان 70 كىشى بىلەن بىللە كەلگەن كۈنى كەلدى.

كاتتا مۆجىزە كۆرسىتىلگەنلىكى ئۈچۈن مۇھىملىقى بىلىنگەن بۇ كۈندە ئاخىرقى پەيغەمبەرنىڭ خۇشخەۋىرى كەلگەن ئىدى. ئىبنى كەسرىنىڭ «قەسسەسۇل ئەنبىيا (پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىسى)» ناملىق كىتابىدا قەتادەدىن نەقىل كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: «مۇسا پەرۋەردىگارىغا: مەن لەۋھەلەردىن ئىنسانلار ئۈچۈن مەيدانغا كەلتۈرۈلگەن ئەڭ خەپەرلىك ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقنى چەكلەيدىغان بىر ئۈممەت كۆردۈم. پەرۋەردىگارىم! ئۇلارنى مېنىڭ ئۈممىتىم قىلغىن!» - دېدى.

ئۇلۇغ ئالەم: ئۇ مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتىدۇر، - دېدى.

پەرۋەردىگارىم! لەۋھەلەردە كىتابىنى قەلبىدە ئوقۇغان بىر ئۈممەتنى كۆردۈم. ئۇلاردىن ئاۋۋالقىلىرى كىتابلارغا قاراپ ئوقۇيتتى. كىتابىنى قويغاندىن كېيىن ھېچبىر نەرسە ئېسىدە قالمايتتى. ئالەم بۇ ئۈممەتكە باشقا ھېچبىر قەۋمگە بېرىلمىگەن يادلاش قابىلىيىتىنى بېرىپتۇ. پەرۋەردىگارىم! ئۇلارنى مېنىڭ ئۈممىتىم قىلغىن!» - دېدى مۇسا.

ئۇلۇغ ئالەم: ئۇ مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتىدۇر، - دېدى.

مۇسا: ئى پەرۋەردىگارىم! لەۋھەلەردە دەسلەپكى ۋە ئاخىرقى كىتابلارغا ئىشەنگەن ۋە گۇمراھلىققا چۈشكەنلەر بىلەن جەڭ قىلغان بىر ئۈممەت كۆردۈم، ئۇلارنى مېنىڭ ئۈممىتىم قىلغىن!» - دېدى.

ئۇلۇغ ئالەم دېدى: ئۇ ئەھمەدنىڭ ئۈممىتىدۇر.

مۇسا: ئى پەرۋەردىگارىم! لەۋھەلەردە سەدىقە بېرىدىغان ۋە بەرگەن سەدىقلىرىنى ئۇلارنىڭ پېقىرلىرى يېيەلەيدىغان، بۇنىڭ بىلەن سەدىقە بەرگۈچىگە ئەجر بېرىلىدىغان بىر ئۈممەتنى كۆردۈم. ئۇلاردىن ئاۋۋالقى قەۋملەردىن (ئۈممەتلەردىن) بىرى سەدىقە بەرسە ۋە ئۇ سەدىقە قوبۇل قىلىنسا، ئالەم ئۇ سەدىقەگە بىر ئوت ئەۋەتەتتى، ئوت سەدىقەنى يەۋىتەتتى، سەدىقە قوبۇل قىلىنمىسا، ئوت ئۇنى كۆيدۈرمەي تاشلىنىپ قېلىناتتى، ئۇنى يىرتقۇچ ھايۋان ۋە قۇشلار يەپ تۈگىتەتتى. پەرۋەردىگارىم! ئۇلارنى مېنىڭ ئۈممىتىم قىلغىن!» - دېدى.

ئۇلۇغ ئالەم: ئۇ مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتىدۇر، - دېدى.

مۇسا: ئى پەرۋەردىگارىم! لەۋھەلەردە بىر كىشى بىر ياخشىلىققا نىيەت قىلىپ ئۇنى ئورۇنلىغىنىدا، ئۇنىڭغا 10 ھەسسەدىن 700 ھەسسەگىچە ساۋاب يېزىلىدىغان بىر ئۈممەتنى كۆردۈم. پەرۋەردىگارىم! ئۇلارنى مېنىڭ ئۈممىتىمدىن قىلغىن! - دېدى.

ئۇلۇغ اللە دېدى: ”ئۇ مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتىدۇر.“

مۇسا، اللە قا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئۇزۇن يىللار ياشىدى. كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئۇلار پات - پات يولدىن چىقاتتى. كالا ۋە قەسىدىن ئۇلارنىڭ جاھىللىقىنى تاشلىمىغانلىقىنى بىلەلەيمىز. چۈنكى ئىش كىشىنى غەزەپلەندۈرىدىغان ۋە قىيىن ئەھۋالغا قويغان ھەم سوئال سوراشنى تەلەپ قىلغاندەك، ئۇلارنىڭ مۇسا بىلەن مۇنازىرە قىلىشىنىڭمۇ ئەھمىيىتى يوق ئىدى. كالا ھېكايىسىنىڭ ئەسلى مۇنداق ئىدى: بىر كۈنى ئىسرائىل ئەۋلادى ئىچىدىكى بىر باي كىشىنىڭ ئۆلتۈرۈلگەن جەستى تېپىلدى. ئائىلىسى دەۋا قىلغان بولسىمۇ، قاتىلى تېپىلمىدى. ئۆلگەن كىشى ئىسرائىل ئەۋلادى ئىچىدە نوپۇزلۇق بىرى بولغاچقا، ئۇنىڭ تۇيۇقسىز مەخپىي ئۆلتۈرۈلۈشى كىشىگە بىر پىتتە تۇيغۇسى بېرەتتى. ئۇلار ئامالسىزلىقتىن مۇسانىڭ اللە قا مۇراجىئەت قىلىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى. مۇسا رەببىگە مۇراجىئەت قىلدى. اللە ئۇلارنىڭ بىر كالا بوغۇزلىشىنى بۇيرىدى. پەقەتلا خەلققە ئۇچرىغان تۇنجى كالا بولۇشى شەرت قىلىندى. ئەپسۇسكى، ئۇلار مۇسا بىزنى مەسخىرە قىلىۋاتىدۇ، دەپ ئويلاپ ئۇنىڭ بىلەن تارتىشىشقا باشلىدى.

مۇسا ئۆزىنىڭ جاھىللىقتىن ۋە ئۇلارنىڭ مەسخىرىسىدىن پاك ئىكەنلىكىنى، مەسىلىنىڭ ھەل قىلىنىشى ئۈچۈن ئۇ كالىنىڭ بوغۇزلىنىشى كېرەكلىكىنى چۈشەندۈردى.

بۇ يەردىكى مەسىلە ھاياتتا ئادەتلەنگەن ياكى خەلق ئارىسىدىكى نورمال بىر ئىش بولماستىن، بەلكى بىر مۆجىزە مەسىلىسى ئىدى.

كالىنىڭ بوغۇزلىنىشى بىلەن سىرلىق جىنايەتنى ئېنىقلاشنىڭ ھېچقانداق ئالاقىسى يوق ئىدى. ئەمما قاچان مەنتىقىلىق سەۋەبلەر ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ھاياتىغا ھاكىم بولسا، مۆجىزىلەر ھاياتلىرىنىڭ ھاكىم قانۇنىغا ئۆزگىرەتتى. بۇنىڭ كالا ۋە قەسىدە تەكرارلىنىشى ھەيران قالدۇرغۇچى بىر ئىش ئەمەس ئىدى.

لېكىن ئىسرائىل ئەۋلادى يەنە شۇ ئىسرائىل ئەۋلادى ئىدى. ئۇلار بىلەن ياشاشنىڭ ئۆزى خاتادۇر. بۇ ئەھۋالدا ئۇلار ئۈچۈن نورمال دۇنيا مەسىلىلىرى بىلەن مۇھىم ئېتىقاد مەسىلىلىرى تەڭ - باراۋەر ئىدى. ئۇلارنى ئۆزگەرتىمەكچى بولغان كىشى ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ھەرخىل مەسىلىلىرىگە چىدىشى كېرەك بولغاچقا، مۇسا ئۇلارنىڭ يەتكۈزگەن كۈلپەتلىرىگە، ئەسكىلىكلىرىگە، مەسخىرىلىرىگە بەرداشلىق بېرەتتى.

ئاخىرىدا، مۇسا ئۇلارغا دېگەنلىرىدە راستچىل ئىكەنلىكىنى ئېيتتى ۋە بىر كالا بوغۇزلىشىنى بۇيرىدى. لېكىن ئىسرائىل ئەۋلادى ساختا تەبىئىتى بىلەن جاھىللىق قىلىپ يولدىن چىقىشقا باشلىدى. دېدىكى: بۇ بىز بىلىدىغان نورمال كالىمۇ ياكى بىر

ئالاھىدىلىكى بولغان باشقا بىر خىل مەخلۇقمۇ؟ مۇسا رەببىگە قايتا دۇئا قىلىپ، كالىنىڭ تەرىپىنى سورىدى ۋە باشتىكىدىن ئەتراپلىق ئىپادىلەندى. ئۇ قېرىمۇ ئەمەس، ياشمۇ ئەمەس، ئوتتۇرا ياش كالا بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەسلىدە، مۇشۇ يەردە توختاپ قالسا بولاتتى. لېكىن ئۇلار سوراڭنى داۋاملاشتۇردى.

ئۇلار قالايمىقان سوئاللىرىنى ياغدۇرۇۋەتتى. بۇ كالىنىڭ رەڭگىنىڭ قانداقلىقى سورالدى.

مۇسا بۇنى بىلىش ئۈچۈن رەببىگە دۇئا قىلدى. **اللھ قا ۋە پەيغەمبىرىگە ھۆرمەت ۋە ئەدەب بىلەن مۇئامىلە قىلىنىشىنىڭ ئورنىغا بۇنىڭدەك جاھىللىق قىلىشىنىڭ ۋە چالۋاقاشنىڭ ھېچ لازىمى يوق. ئاددىي بىر ئىشنى تەكرار - تەكرار مۇسادىن سوراڭنى خىجل بولۇش كېرەك ئەمەسمۇ؟ مۇسا دۇئادىن كېيىن ئۇلارغا ئۇنىڭ قارىغۇچىلارنى زوقلاندىرىدىغان، ئوچۇق پارقراق، ساپسېرىق رەڭلىك كالا ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.**

شۇنىڭ بىلەن كالىنىڭ رەڭگى بېكىتىلدى. مەسىلىنىڭ شۇنچىلىك ئېنىق بولۇشقا قارىماي، ئۇلار تەكرار ئەزۋەيلەپ سوراڭقا باشلىدى. ئۇلار پەيغەمبىرىگە قىيىنلاشتۇرغانسىمۇ، **اللھ مۇ ئۇلارنىڭ ئىشىنى قىيىنلاشتۇردى. ئۇلار مۇسادىن ئۇنىڭ قانداق تىپتىكى كالا ئىكەنلىكىنى سوراڭنى. چۈنكى ئۇلارغا نىسبەتەن كالىلار بىر - بىرىگە بەك ئوخشايتتى.**

مۇسا ئۇلارغا ئۇنىڭ يەر ھەيدەپ، ئېتىز سۇغىرىپ كۈندۈرۈلمىگەن، قۇسۇرسىز، ئالىسى يوق، سېرىق كالا بولۇشى كېرەكلىكىنى ئېيتتى. جاھىللىق ئۇلارنى جاپاغا قويدى. ئۇلار بۇ ئالاھىدىلىكتىكى كالىنى ئىزدەشكە باشلىدى. ئاخىرى، بىر يېتىمىنىڭ چارۋىچىلىق مەيدانىدىن تېپىپ كېلىپ بوغۇزلاشتى. مۇسا كالىنىڭ قۇيرۇقىنى ئېلىپ ئۆلگەن كىشىنى ئۇرۇۋىدى، ئۆلۈك تىرىلدى. مۇسا ئۇنىڭدىن ئۇنى كىمىنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى سورىدى، ئۇ ئېيتىپ بېرىپ بولۇپ تەكرار ئۆلدى.

ئىسرائىل ئەۋلادى ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈش مۆجىزىسىنى ئۆز كۆزلىرى بىلەن كۆرۈپ، قاتىلىنىڭ ئىسمىنى ئۆز قۇلقى بىلەن ئاڭلىدى. بۇنىڭ بىلەن جاھىللىقلىرى ۋە قالايمىقان سوئاللىرى تۈپەيلىدىن ئۇزۇن بىر مەزگىلگىچە چۈشەنمەي قالغان سىر ئاشكارىلانغان بولدى.

ئۇلۇغ **اللھ** مۇنداق دېگەندى:

«ئۆز ۋاقتىدا، مۇسا ئۆز قەۋمىگە: «اللھ ھەقىقەتەن سىلەرنى بىر كالا بوغۇزلاشقا بۇيرۇيدۇ» دېگەن ئىدى. ئۇلار: «بىزنى مەسخىرە قىلىۋاتامسەن؟» دېدى. مۇسا: «جاھىللاردىن (يەنى مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن) بولۇپ قېلىشتىن **اللھ** غا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن» دېدى. ئۇلار: «بىز ئۈچۈن پەرۋەردىگارىڭغا ئىلتىجا قىلغىنىكى، بىزگە قانداق كالا ئىكەنلىكىنى بايان قىلسۇن» دېدى. مۇسا: «اللھ ئۇنى قېرىمۇ ئەمەس، ياشمۇ ئەمەس، ئوتتۇرا ياش بولسۇن دەپ ئېيتتى، سىلەر بۇيرۇلغاننى قىلىڭلار» دېدى. ئۇلار:

«بىز ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭغا ئىلتىجا قىلغىنى، بىزگە ئۇنىڭ رەھىمىنى بايان قىلسۇن» دېدى. مۇسا ئېيتتىكى، «ئەللىھ ھەقىقەتەن ئۇنىڭ رەھىمىنى قارىغۇچىلارنى زوقلاندىرىدىغان ساپىسېرىق بولسۇن دېدى». ئۇلار: «پەرۋەردىگارنىڭغا ئىلتىجا قىلغىن، ئۇنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىزگە بايان قىلسۇن، (يەنى دېھقانچىلىققا ئىشلىتىلگەن كالىمۇ، ياكى سەمىرىتىش ئۈچۈن بېقىلغان كالىمۇ؟) بۇ بىزگە مۇجەھەل بولۇپ قالدى. (بۇ ئېنىق بولىدىغان بولسا) خۇدا خالىسا (ئۇنى) بىز چوقۇم تاپىمىز» دېدى. مۇسا: «ئەللىھ ئۇنىڭ يەر ھەيدەپ، ئېكىن سۇغرىپ كۆندۈرۈلگەن بولماسلىقىنى، بېجىرىم، ئالىسى يوق (يەنى رەھىمىدە سېرىقلىقتىن باشقا رەڭ يوق) بولۇشىنى ئېيتتى» دېدى. ئۇلار: «ئەمدى تولۇق بايان قىلىدىكەن» دېدى. ئۇلار كالىنى (تېپىپ كېلىپ) بوغۇزلىدى، (ئۇلار سوئال سوراۋەرگەنلىكتىن) بۇنى ئورۇنلىيالمىغىلى تاس قالدى. ئۆز ۋاقتىدا سىلەر بىر كىشىنى ئۆلتۈرگەن ۋە (قاتىلنىڭ كىملىكى) توغرىسىدا دەتالاش قىلىشقان ئىدىڭلار. سىلەر يوشۇرماقچى بولغان نەرسىنى (يەنى قاتىلنىڭ ئىسمى) ئەللىھ ئاشكارىلىغۇچىدۇر. (سىلەرگە مۇسا ئارقىلىق) دېدۇقكى، كالىنىڭ بىر پارچىسى بىلەن ئۆلۈكنى ئۇرۇڭلار (ئۇ تىرىلىپ قاتىلنى ئېيتىپ بېرىدۇ)، ئەللىھ ئۆلۈكلەرنى شۇنداق (يەنى كۆز ئالدىڭلاردا بۇ ئۆلۈكنى تىرىلدۈرگەندەك) تىرىلدۈرىدۇ، سىلەرنى چۈشەنسۇن دەپ قۇدرىتىنىڭ ئالامەتلىرىنى سىلەرگە كۆرسىتىدۇ».

ئەمدى كىتابخانلارنىڭ دىققىتىنى قەۋمنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ۋە رەببىگە قىلغان ئەدەبىيلىكلىرىگە تارتماقچىمىز. قۇرئان بۇنى ئۇلار مۇساغا خىتاب قىلغاندا: «رەببىڭ» كەلىمىسىنى تەكرار - تەكرار ئىشلىتىشى بىلەن تىلغا ئالدى. ئەسلىدە ئۇلار مۇساغا ئەدەب بىلەن: «بىز ئۈچۈن رەببىمىزگە يالۋۇرغىن» دېيىشى كېرەك ئىدى. ئۇلار خۇددى ئەللىھ پەقەتلا مۇسا ئىكەنلىكىگە رەببىدەك: «بىز ئۈچۈن رەببىڭگە يالۋۇر» دەيتتى. بۇنداق دېيىشى بىلەن ئەللىھ نىڭ قۇلى بولۇش ئۈستۈنلىكىدىن (شەرىپىدىن) چىقاتتى. ئايەتلەرگە قاراڭ، بۇلارنى بىزگە نېمىدېگەن ئوچۇق ھېس قىلدۇرىدۇ - ھە؟

كېيىن پەقەتلا بۇ سۆزلەر بىلەن ئۇلارنى مەسخىرە قىلدى:

«ئۇلار: «ئەمدى تولۇق بايان قىلىدىكەن» دېدى».

ئۇلار پەيغەمبىرىنى ئۆزلىرى بىلەن ئەللىھ ئارىسىدا تولا قاتىرىتىپ ھاردۇرغان. كالىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى، رەھىمىنى ۋە باشقا ئالامەتلىرىنى قالايمىقان سوئاللار بىلەن سورىشىپ زېرىكتۈرگەن، ئەللىھ مۇ ئۇلارغا قاتتىق مۇئامىلە قىلىپ، ئاز ئۇچرايدىغان ۋە نورمال كالىلاردا تېپىلمايدىغان ئالاھىدىلىككە ئىگە شەرتنى قوشقاندا، پەيغەمبىرىگە ئۇ سۆزلەرنى قىلىشقان ئىدى.

ئۇلار: «ئەمدى تولۇق بايان قىلدىڭ» يەنى ئەمدى راستىنى سۆزلىدىڭ، - دېيىشتى. خۇددى ئۇ (مۇسا) ئۇنىڭدىن بۇرۇن ئۇلار بىلەن ئويۇن ئويناۋاتقاندا، ئاغزىدىن چىققان تۇنجى سۆزدىن تارتىپ ئاخىرقى سۆزىگىچە بىرەر يالغانچىلىق باردەك گەپ قىلىشتى. كېيىنكى ئىپادىنىڭ قاتتىقلىقىغا (شىددەتتىگە) ۋە خەۋەر قىلىنغان زۇلمغا قاراڭ. ﴿ئۇلار سوئال سوراۋەرگەنلىكتىن بۇنى ئورۇنلىيالمىغىلى تاس قالدى﴾.

ئايەتلەرنىڭ شىددىتى بىزگە ئۇلارنىڭ قالايمىقان سوئال سورىشىنى، ئەزۋەيلەپ تالاش - تارتىش قىلىشىلىرىنى ۋە اللە توغرىسىدا جاھىللىق قىلىشىلىرىنى ئەسلىتىدۇ. كۆز ئالدىمىزغا كەلگەن بۇ كۆرۈنۈش بىزگە ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ پەيغەمبىرىگە قىلغان مۇئامىلىسى ۋە تۇتقان پوزىتسىيىنى چۈشەندۈرىدۇ. مانا بۇ، ئۇلارنىڭ مۇسا بىلەن سۆزلەشكەندىكى قىلغان - ئەتكەنلىرىدۇر.

مۇسا قەۋمىدىن كۆپ ئەزىيەت چەككەن بولسىمۇ، پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن سەۋر قىلدى.

بەلكى بۇنىڭغا مۇسانىڭ قەۋمىنىڭ ئۇزۇن مەزگىل خورلۇق، ھاقارەت ئىچىدە، قۇللۇق ئاستىدا ياشىشى ۋە ئۇزۇن مەزگىل بۇتلارغا چوقۇنىدىغان بىر مۇھىتتا قېلىشى سەۋەب بولغان بولۇشى مۇمكىن. پەيغەمبەرلەرگە ۋە ئىسلاھ قىلغۇچىلارغا (تۈزەتكۈچىلەرگە) جاپا سېلىشتىن باشقىنى بىلمەيدىغان بۇ سۇنۇق ۋە ئېزىلگەن روھىي ھالىتىنىڭ پەيدا بولۇشىدا بۇندىن باشقا خىلمۇخىل تەسىرلەر رول ئوينىغان بولۇشىمۇ مۇمكىن. بىزنىڭ ھازىر ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ مۇسانىڭ پاك، سەزگۈر ۋە غۇبارسىز كۆڭلىگە قانچىلىك ئازار بەرگەنلىكىنى چۈشىنىۋېلىشىمىز تەس ئەمەس.

ئۇلار مۇساغا قارشى چىقىش، ئەخمەقلىق، جاھىللىق، جاھالەت ۋە بۇتلارغا چوقۇنۇش بىلەن ئازارلاپلا قالماستىن، ھەتتا ئۇنىڭ شەخسىيىتىگەمۇ ئەزىيەت ۋە يامانلىق قىلاتتى.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەر مۇساغا ئازار قىلغان كىشىلەر (يەنى بەنى ئىسرائىل) دەك بولماڭلار، اللە مۇسانى ئۇلارنىڭ ئېيتقانلىرىدىن (يەنى تۆھمەتلىرىدىن) ئاقلدى، مۇسا اللە نىڭ دەرگاھىدا ئابرويۇلۇق ئىدى﴾.

بۇ ئازارلاشنىڭ كونكىرت ئەھۋالىنى بىز بىلمەيمىز.

بىز بەزى ئالىملارنىڭ مۇسانىڭ داۋاملىق ھەممە يېرىنى يېپىۋالدىغان ۋە تېنىنى ھېچقانداق كىشىنىڭ كۆرۈشىنى خالىمايدىغان بىرسى ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغان تۆۋەندىكى رىۋايىتىگە قوشۇلمايمىز:

سۈرە بەقەرە 71 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ئەھزاب 69 - ئايەت.

”يەھۇدىيلار ئۇنىڭ تېرە كېسىلىگە ياكى ئاق كېسىلىگە گىرىپتار بولغانلىقىنى ئېيتتى. ﷲ مۇسانى ئۇلارنىڭ پىتىنىسىدىن قۇتقازدى. بىر كۈنى ئۇ يۇيۇنماقچى بولۇپ، كىيىملىرىنى بىر تاشنىڭ ئۈستىگە قويدى. كېيىن قارىسا، تاش كىيىملىرىنى ئېلىپ قېچىۋاتاتتى. مۇسامۇ يالغىچا ھالدا تاشنى قوغلىدى، بۇ چاغدا ئىسرائىل ئەۋلادى ئۇنى يالغىچا ھالدا كۆردى. بەدىنىدە ھېچقانداق داغ ياكى قۇسۇر يوق ئىدى.“

بىز زىتلىق بىلەن تولغان بۇ ھېكايىنى قوبۇل قىلمايمىز. چۈنكى تاشنىڭ مۇسانىڭ كىيىملىرىنى ئېلىپ قېچىشى مۇساغا ھۆرمەتسىزلىكتۇر. بىر پەيغەمبەرنىڭ پاكلىقىغا داغ چۈشۈرۈشتۈر.

پەرەز قىلىمىزكى (پەرىزىمىزچە)، يەھۇدىيلەر مۇسانى روھىي جەھەتتىن ئازابلىدى. بۇ، بۈيۈك جانلارنى قان يىغلىتىدىغان ۋە ئۇلارنى ئىچىدىن يارىلايدىغان بىر ئازاب ئىدى.

بۇنداق ئازابلارنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىز بىلمەيمىز، ئەمما يەھۇدىيلەرنىڭ مۇسانى ئازابلاردا چىكىگە يەتكەنلىكىنى پەرەز قىلالايمىز.

ئۇلارنىڭ ھەزرىتى مۇساغا:

«سەن پەرۋەردىگارنىڭ بىلەن بىللە بېرىپ ئىككىڭلار ئۇرۇشۇڭلار، بىز بۇ يەردە ئۆلتۈرۈپ تۇرايلى» دېيىشى، بەلكى ئۇلارنىڭ يەريۈزىگە تەۋھىد ئىلمىنى يېيىش، ئەڭ بولمىغاندا، مەلۇم بىر رايون خەلقىگە تارقىتىپ، شۇ رايوننىڭ ئاساسلىق ئىبادىتىگە ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن جان پىدالىق قىلىۋاتقان مۇساغا قىلغان ئەڭ چوڭ ئەزىبىتى بولۇشى مۇمكىن.

ئۇلارنىڭ بۇ روھىي ھالىتى سەۋەبى بىلەن ﷲ ئۇلارنىڭ چۆلدە 40 يىل قېلىشىنى ھۆكۈم قىلدى. ئىسرائىل ئەۋلادى توپتوغرا 40 يىل چۆلدە قالدى. بۇنىڭ بىلەن قورقۇنچاق بىر نەسىل ئۆلۈپ تۈگىدى ۋە بۇتچىلىق مۇھىتىدا ياشىمىغان، قۇلچىلىق روھى بولمىغان، جەڭگىۋار، يېڭى بىر نەسىل مەيدانغا كەلدى. بۇ ئاتىلىرىدەك باش - ئاخىرى يوق چۆلدە غايىسىز، مەنىسىز ئايلىنىپ يۈرۈشنى خالىمايدىغان، ھەقىقىي غۇرۇرلۇق، ئىنساندەك ياشاش ئۈچۈن قانلىرىنى پىدا قىلىشقا تەييار، مۇساغا: «سەن ۋە پەرۋەردىگارنىڭ ئىككىڭلار بېرىپ ئۇرۇشۇڭلار، بىز بۇ يەردە ئۆلتۈرۈپ تۇرايلى» دېمەيدىغان نەسىل ئىدى.

تەۋھىد دىنىلىرىنىڭ ھەر قاندىقىنىڭ مۇھىم بىر پارچىسى ھېسابلىنىدىغان ئەسكىرىي جاسارەتنىڭ قىممىتىنى چۈشىنىدىغان نەسىل ئىدى.

40 يىل چۆلدە تېڭىرقاشتىن كېيىن بۇ يېڭى ئەۋلاد دۇنياغا كەلدى...

بۇ كېيىنكى نەسلىنى كۆرۈش مۇساغا نېسىپ بولمىدى. ھەزرىتى مۇسا ئەلەيھىسسالام ئىسرائىل ئەۋلادى ئالەم كىرىشىنى تەقدىر قىلغان يەرگە كىرىشتىن ئاۋۋال ۋاپات بولغانىدى.

ئۇلۇغ ئالەم مەرىپەم سۈرىسىدە مۇسا ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿كىتابتا (يەنى قۇرئاندا) مۇسا (قىسىسى) نى بايان قىلغىن، شۈبھىسىزكى، ئۇ ئالەم ئىبادىتىدىگە خاس قىلغان ھەم رەسۇل (يەنى ئەلچى) ھەم پەيغەمبەر ئىدى. ئۇنىڭغا بىز تۇر تېغىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىن نىدا قىلدۇق، ئۇنى بىز مۇناجات ئۈچۈن (دەرگاھىمىزغا) يېقىنلاشتۇردۇق. ئۇنىڭغا بىز مەرھەمەت قىلىپ قېرىندىشى ھارۇننى پەيغەمبەر قىلىپ بەردۇق﴾.

ئالەم ئۆزىنى كۆرۈش تەلىپىدىن كېيىن مۇسا ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئالەم ئېيتتى: «ئى مۇسا! مەن ھەقىقەتەن سېنى (زامانىڭدىكى) كىشىلەر ئارىسىدىن پەيغەمبەرلىككە ۋە مەن بىلەن (بىۋاسىتە) سۆزلىشىشكە تاللىدىم، ساڭا مەن ئاتا قىلغان پەيغەمبەرلىكنى قوبۇل قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن﴾».

ئۇلۇغ ئالەم نىسا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز نۇرغۇن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىلگىرى (ئى مۇھەممەد!) ساڭا بايان قىلغانلىرىمىزمۇ بار، ساڭا بايان قىلمىغانلىرىمىزمۇ بار، ئالەم مۇساغا (بىۋاسىتە) سۆز قىلدى﴾.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالەم يولىدا قەۋمى تەرىپىدىن ئەزىيەت قىلىنغاندا: «مۇساغا بۇنىڭدىنمۇ كۆپ ئەزىيەت قىلىنغان ئىدى ۋە ئۇ سەۋر قىلدى» دېگەن ئىدى.

ھەزرىتى ھارۇن ئەلەيھىسسالام مۇساغا ۋاپاتىدىن قىسقا بىر ۋاقىت ئاۋۋال ئالەمدىن ئۆتكەن ئىدى.

ھەزرىتى مۇساغا ئەجلى يېقىنلاشقاندا، ئۇ تېخىچە چۆلدە ئىدى. رەببىگە مۇنداق دەپ دۇئا قىلدى: «ئى رەببىم! مېنى مۇقەددەس يەرگە ئېتىلغان بىر تاشنىڭ مۇساپىسىغىچىلىك يېقىنلاشتۇرغىن.»

ئۇ ھىجرەت قىلغان يەرنىڭ يېقىن بىر يېرىدە ئۆلۈشنى ئويلىدى. قەۋمىنى ئۇ يەرگە بېرىشقا تەشۋىق قىلغان ئىدى. ئەمما ئۇلار ئۇنىمىدى. چۆلدە ۋاپات بولغان كېچىسى يەر يۈزىنىڭ ئاخىرقى پەيغەمبىرى ئېيتقانداكى بىر قىزىل قۇم تۆپىلىكىگە دەپنە قىلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە: «مەن ئىسرا كېچىسى بەيتۇلمۇقەددەسكە ئېلىپ مېڭىلغاندا، قىزىل قۇم تۆپىلىكىنىڭ يېنىدىكى قەبرىسىدە ئۆرە تۇرۇپ ناماز ئوقۇۋاتقان مۇساغا يېنىدىن ئۆتتۈم» دېگەندى.

سۈرە مەرىپەم 51 - 53 - ئايەتكىچە.

سۈرە ئەئراڧ 144 - ئايەت.

سۈرە نىسا 164 - ئايەت.

مۇسانىڭ ئۆلۈمى ھەققىدە نۇرغۇن ئەپسانىلەر بار. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، مۇسا جېنىنى ئالغىلى كەلگەن ئەزرائىلنىڭ كۆزىنى ئۇرۇپ قۇيۇۋەتكەنمىش. بۇنىڭدەك خۇراپىلەر، خۇراپىي سۆز - چۆچەكلەر كۆپتۇر. راست بىلەن يالغاننى ئايرىيالمايدىغان بەزى نوپۇزلۇق ئالىملارنىڭ بۇ سۆزلەرگە ئېتىبار بېرىشى كىشىنى بىئارام قىلىدۇ.

مۇسا ئەلەيھىسسالام ياخشى بىر ئۆلۈم بىلەن كەتتى. ئېھتىمال ئۇ ئالەمنى كۆرۈشكە ئىنتىزار بولغان ئىدى. سۆيگۈ ئۇنى ھايات چېغىدا ئالەمنى كۆرۈشكە ئىلھاملاندۇرغان ئىدى. مانا ئەمدى ئۆلگەندىن كېيىن ئۇ ئالەمدە بۇنىڭغا پۇرسەت كۆپ ئىدى.

ئالەم بىلەن سۆزلەشكەن مۇسا ئۆلۈمىنى يورۇق بىر كۆڭۈل، ھۇزۇرلانغان بىر قەلب، ھەقىقەت ئېيتىلگەن، ئۇنىڭ بىلەن ئۇچرىشىشقا ئالدىرىغان ۋە سۆيۈنگەن بىر روھ بىلەن كۈتۈۋالدى.

دۇرۇت ۋە سالام ئۇنىڭغا بولسۇن!

ئىزىز ئەلەيھىسسالام

اللہ تەرىپىدىن مەرھەمەت ۋە ئىلىم بېرىلگەن بۇ بەندىنىڭ قىسسىسى قۇرئان قىسسىلىرىنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ يوشۇرۇن ۋە ئەڭ ھەيران قالارلىقىدىندۇر.

قىسسە كەھق سۈرىسىدە تىلغا ئېلىنىپ، مۇسانىڭ نىيىتىنى بىلدۈرگەن تۆۋەندىكى ئايەت بىلەن باشلىنىدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا مۇسا ياش خادىمغا (يەنى يۈشەئ ئىبنى نۇنغا): «ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايغا يەتمىگىچە مېڭىشىمنى توختاتمايمەن، (شۇ جايغا يەتكەنگە قەدەر) ئۇزاققىچە مېڭىۋېرىمەن» دېدى﴾.

بۇ يوشۇرۇن سۆزلىشىش، مۇسانىڭ ئىككى دېڭىزنىڭ قوشۇلغان جايغا يەتمىگىچە يىللار بويى مېڭىشقا قارار قىلغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى.

ئىككى دېڭىزنىڭ قوشۇلىدىغان جايىدا مۇسانىڭ بىر مۇھىم ئۇچرىشىشى بار ئىدى.

يەرنىڭ ئېنىقسىز ئىكەنلىكىنى ئويلاڭ، مۇپەسسىرلەر بۇ يەرنىڭ نەدىلىكىنى بىلىش ئۈچۈن نۇرغۇن ۋاقىت ئىسراپ قىلىشتى. بەزىلىرى ئىران دېڭىزى بىلەن رۇم دېڭىزى دېسە، بەزىلىرى ئىئوردان دېڭىزى ياكى قىزىل دېڭىز دېيىشتى. يەنە بەزىلىرى تانجادا ۋە ئافرىقىدا دېيىشتى، ئەندۇلۇس دېڭىزىدا دېگەنلەرمۇ بولدى. لېكىن ھېچبىرىنىڭ توغرىلىقىغا دائىر دەلىل يوقتۇر. ئەگەر اللە بۇ يەرنىڭ ئاشكارىلىنىشىنى خالىغان بولسا ئۇنى چوقۇم بىلدۈرەتتى.

قۇرئان ئۇلۇغ ھېكمەت سەۋەبى بىلەن شەخسلەرنىڭ ئىسمىنى ۋە زامانىنى ئاشكارىلىمىغاندەك يەرنىمۇ بىلدۈرمىدى (ئاشكارىلىمىدى). قىسسە بىزنىڭ سەۋەبلەر ئۈستىگە قۇرۇلغان بىلىمىمىزدىن باشقا بىر ئىلىم بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى. بۇ بەيغەمبەرنىڭ ۋەھىيىگە تايانغان ئىلىمىمۇ ئەمەس ئىدى.

بىز ئىنتايىن مەخپىي خاراكتېرىدىكى بىر ئىلىمنىڭ ئالدىدا تۇرۇۋاتىمىز. ئۇلۇغ تەقدىرنىڭ (يەنى اللە) نىڭ ئىلمى...

بۇ، ئۈستىگە قېلىن پەردىلەر تارتىلغان (سىرلىق) ئىلىمدۇر. ئۇچرىشىش يېرى ۋە ۋاقتى بىز ئۈچۈن غۇۋا بولۇپ، مۇسانىڭ بۇ بەندە بىلەن قاچان كۆرۈشكەنلىكىنى بىلمەيمىز. شۇنداق قىلىپ قىسسە ۋەقەنىڭ يۈز بەرگەن يېرىنى ۋە ۋاقتىنى بىلدۈرمەستىن، شۇنداقلا قىسسە ئىچىدىكى قەھرىمانلارنىڭ ئىسمىنىمۇ ئاشكارىلىماستىن داۋام قىلىدۇ.

ئۇلۇغ ئالەم ئۇنى بۇ سۆزلەر بىلەن تەرىپلەيدۇ: ﴿بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھىمىتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلىمىمىزنى (يەنى ئىلىمىل غەيبىنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندە﴾.

قۇرئان ئىسمىنى ئاشكارىلىمىغان بەندە مانا بۇدۇر .

بۇ بەندە مۇسا ئىلىم تەھلىل قىلىش ئۈچۈن ئىزدىگەن كىشىدۇر .

مۇسا ئەزىز ۋە ئۇلۇغ ئالەم بىلەن سۆزلەشكەن، ئۇلۇغ ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەردىن بىرى، ھاسا ۋە قول مۆجىزىسى بېرىلگەن ۋە تەۋرات ۋاستىسىز بېرىلگەن كىشىدۇر. ئالەم بىلەن سۆزلەشكەن بۇ بۈيۈك پەيغەمبەر بۇ قىسىمىدە ئۆگىنىش ئۈچۈن ئۇستازغا سەۋرچانلىق ۋە كىچىك پېئىللىق بىلەن مۇئامىلە قىلىدىغان ئوقۇغۇچىغا ئايلىنىدۇ. بۇ ئۇستاز قۇرئان ئىسمىنى ئاشكارىلىمىغان بۇ بەندىدىن باشقا كىم بولاتتى؟

بىز ئۇنىڭ خىزىر ئىكەنلىكىنى ھەدىستىن بىلدۈدۇق. مۇسا بىز بىلىدىغان ئىلىم ئېلىش يوللىرى بىلەن ئەمەس، بەلكى ئالەم تەرىپىدىن ئىلىم بېرىلگەن بەندە بىلەن بىللە يۈردى .

دەسلىپىدە، خىزىر ئۇنىڭ قىلغان ئىشلىرىغا مۇسانىڭ سەۋر قىلالمايدىغانلىقىنى ئېيتتى، ئاندىن ئۇ ئۆزى سۆزلەپ بەرمىگىچە مۇسانىڭ ھېچنەرسە سورىماسلىقىنى شەرت قىلىپ ئۇنىڭ بىلەن دوست بولۇشقا ماقۇل بولدى. خىزىر كۆپ گەپ قىلمايدىغان، سىرلىق ئادەم بولۇپ، ئۇنىڭ ئىش ھەرىكەتلىرى مۇساغا بەكمۇ سىرلىق تۇيۇلاتتى .

خىزىر بەزەن مۇساغا نىسبەتەن قۇرقۇنچلۇق جىنايەت سادىر قىلسا، بەزەن كۆرۈنۈشتە مەنىسىز ئىشلارنى قىلاتتى .

مۇسا ئىلىملىك ۋە مەرتىۋىلىك بولسىمۇ، ئالەم تەرىپىدىن ئالاھىدە ئىلىم بېرىلگەن بۇ زاتنىڭ ئىش - ھەرىكەتلىرىگە ھەيران قالغان ۋە ئېتىراز بىلدۈرگەن ئىدى .

شەرىئەت ئىلىمىگە ئىگە بولغان مۇسا ھەقىقەت ئىلىمىگە ئىگە بولغان خىزىرغا ھەيران قالغان ئىدى. گوياكى شەرىئەت ئىلمى ھەقىقەت ئىلمىنىڭ بىر پارچىسى بولۇپ، ھەقىقەت ئىلمى بەزەندە پەيغەمبەرلەرگىمۇ چۈشىنىش قىيىن، سىرلىق ئىشلاردەك تۇيۇلاتتى .

قۇرئاندىكى بۇ قىسىمىدە كۆرۈلگەن سىرلىق ئىشلاردىن ئىسلامدىكى پۈتۈن تەسەۋۋۇپ مەزھەپلىرى ئۆز نېپىسىنى ئالغان ئىدى. بۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرمۇ ئەمەس، شېھىتىمۇ ئەمەس، ئەمما پەيغەمبەر، شېھىتلىرىنىڭ ئىلىمىگە زوقلىنىدىغان بەزى زاتلارنىڭ بارلىقىغا دائىر بەزى ئېتىقادلار پەيدا بولدى .

بۇ ئىشىنىش بۇ قىسىمدىن كېلىپ چىققان ئىدى .

ئۆلىمالار خىزىر ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. بەزىلىرى ئۇنى ئەۋلىيا دېسە، بەزىلىرى پەيغەمبەر دېيىشتى. ئۇنىڭ ھازىرمۇ ھايات ئىكەنلىكىنى ۋە قىيامەتكىچە ياشايدىغانلىقىنى ئېيتىشتى.

بىز بۇ ھەقتە ئىشەنچلىك (قۇرئان ياكى ھەدىستە) بىر ھۆكۈم بولمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇمۇ ئالەمنىڭ باشقا قۇللىرىغا ئوخشاش ئۆلگەن دەپ قارايمىز. ئۇنىڭ ئەۋلىيا ياكى پەيغەمبەرلىكىگە كەلسەك، بۇ مۇرەككەپ مەسىلىنى قۇرئان كەرىمدىكى قىسسىنى تەتقىق قىلغىچە كەينىگە سۈرىمىز.

مۇسا ئىسرائىل ئەۋلادىغا خىتاب قىلىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇرغاندا قەۋمنى ئالەم قا دەۋەت قىلاتتى. ئۇ شۇنچىلىك پاساھاتلىك سۆزلەيدىغان ۋە ناتىقلىق بىلەن ئېيتقان سۆزلىرى بىلەن گويىا دۇنيا ھېكمىتىنى يىغىنچاقلايتتى. سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن، ئاڭلىغۇچىلار ئارىسىدىكى بەنى ئىسرائىلدىن بىرى: ئى ئالەمنىڭ پەيغەمبىرى! يەر يۈزىدە سەندىنمۇ بىلىملىكرەك بىرى بارمۇ؟ - دەپ سورىدى.

مۇسا دەرھال: ياق! - دەپ جاۋاب بەردى.

بۇ ھەقتىكى ئىلىمنى: «ئالەم ئالىم، ئالەم تېخىمۇ ياخشى بىلىدۇ» دەپ ئالەم قا ھاۋالە قىلمىغانلىقى ئۈچۈن، ئالەم ئۇنى ئەيىبلەپ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى ئەۋەتىپ سورىدى:

- ئى مۇسا! ئالەمنىڭ ئىلىمنى نەگە قويدىغانلىقىنى سەن قانداق بىلىسەن؟

مۇسا ئالدىراقسانلىق قىلغانلىقىنى چۈشەندى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا تەكرار مۇنداق دېدى:

- ئىككى دېڭىزنىڭ بىرلەشكەن يېرىدە ئالەمنىڭ سەندىن بىلىملىك بىر قۇلى بار.

مۇسا كۆڭلىدە ئىلىمنى بېيىتىشنى ئويلىدى. ئۇ ئىلىملىك بەندە بىلەن دوست بولۇش ئۈچۈن سەپەرگە چىققاچى بولۇپ، ئۇنىڭ نەدىلىكىنى سورىدى. ئۇنىڭ سەپەرگە چىقىشى ۋە ئىچىدە بىر بېلىق بولغان كىچىك سېۋەتنى ئېلىۋېلىشى ئەمىر قىلىندى. بۇ بېلىق تىرىلىپ دېڭىزغا كىرىدىغان يەردە ئۇ ئىلىملىك بەندىنى ئۇچرىتالايتتى. ئىلىم ئىزدىگەن (ئوقۇغۇچى) مۇسا يولغا چىقتى. يېنىدىكى ياش ھەمراھى ئىچىگە بېلىق سېلىنغان سېۋەتنى كۆتىرىۋالغان ئىدى. ئۇلار ئىلىملىك، ياخشى بەندىنى ئىزدەشكە چىققان ئىدى.

ئەمما ئۇنى نەدىدىن تېپىشنى بىلمەيتتى. مەسىلە سېۋەت ئىچىدىكى بېلىقنىڭ تىرىلىپ دېڭىزغا قېچىشىغا باغلىق ئىدى. ھەرنەرسە سىرلىق ۋە يوشۇرۇن بولسىمۇ، مۇسا يىللار بويى يول يۈرۈشتىن قەتئىينەزەر بۇ ئىلىملىك زاتنى تېپىشقا بەل باغلىغان ئىدى.

«ئۆز ۋاقتىدا مۇسا ياش خادىمغا (يەنى يۈشەئ ئىبنى نۇنغا): «ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايىغا يەتمىگىچە مېڭىشىمنى توختاتمايمەن، (شۇ جايغا يەتكەنگە قەدەر) ئۇزاققىچە مېڭىۋېرىمەن» دېدى».

مۇسا ياش ھەمراھىغا: شەرت پەقەت شۇكى، سەن بېلىقنىڭ سەندىن ئايرىلغان يېرىنى كۆرسىتىپ بېرىسەن، - دېدى. ياش ھەمراھى ئۇنىڭغا: سەن ئېغىر شەرت قويدۇڭ، - دېدى.

ئۇلار دېڭىز قىرغىقىدىكى قۇرام تاشنىڭ يېنىغا كېلىپ توختىدى. مۇسا يېتىپلا ئۇخلاپ قالدى. ھەمراھى ئۇخلىمىغان ئىدى. شامال دېڭىز دولقۇنىنى قىرغاققا ئۇرغىنىدا، سۇ تامچىلىرى بېلىققا چاچرىدى ۋە بېلىق جانلىنىپ دېڭىزغا سەكرىدى.

بېلىقنىڭ دېڭىزغا سەكرىشى، اللە نىڭ مۇسانىڭ ئىلىم ئېلىش ئۈچۈن ئىزدىگەن كىشىسى بىلەن ئۇچرىشىدىغان يەرنى بىلىۋېلىشى ئۈچۈن كۆرسەتكەن ئالامىتى ئىدى.

مۇسا ئۇيىقىسىدىن ئويغاندى، لېكىن بېلىقنىڭ دېڭىزغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى ئۇقمىدى. ياش ھەمراھى بولغان ئىشلارنى مۇساغا ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالدى. ئۇلار بېلىقنى ئۇنتۇپ يولىنى داۋاملاشتۇردى.

مۇسا قورسىقى ئېچىپ، ھارغانلىقىنى ھېس قىلدى ۋە ھەمراھىغا: يېمەكلەرنى چىقارغىن، ھەقىقەتەن كۆپ يول يۈردۈق، - دېدى.

بۇ چاغدا دېڭىزغا كىرىپ كەتكەن بېلىقنى تۇيۇقسىز ئېسىگە ئالغان ياش بالا، بېلىقنىڭ قانداق دېڭىزغا سەكرىگەنلىكىنى كۆرگەنلىكىنى، ئەمما مۇساغا دېيىشنى شەيتاننىڭ ئۇنتۇلدۇرغانلىقىنى ئېيتىپ مۇسادىن ئەپۇ سورىدى.

مۇسانىڭ ياش ھەمراھى ئاجايىپ بىر ئىشنى كۆرگەن ئىدىكى، بېلىق دېڭىزغا خۇددى قۇمدا ماڭغان يىلان دەك تېزلىكتە شۇڭغۇپ (غەلىتە بىر شەكىلدە) كىرىپ كەتكەن ئىدى.

مۇسا بۇنى ئاڭلاپ خۇرسەن بولغان ھالدا: بىزمۇ بۇنى كۈتۈۋاتقان ئىدۇق، - دېدى. ئۇلار دەرھال كەلگەن ئىزنى بويلاپ ئارقىغا قايتتى. ھېكايىنىڭ بېشىغا قاراڭ! نېمە دېگەن تىلسىملىق - ھە؟!

بىر سىر پەردىسى ئېچىلىشى بىلەن ئىچىدە يەنە باشقا پەردىلىرى كۆرۈنىدۇ. ئاخىرىدا، مۇسا بېلىقنىڭ دېڭىزغا كىرىپ كەتكەن يېرىدىكى قۇرام تاشقا يېتىپ كەلدى. ئۇ يەردە بىر ئادەم تۇراتتى.

ئۇنىڭ ئىسمىنى، شەكلىنى ۋە قانداق كىيىنگەنلىكىنى، يېشىنى ۋە باشقا ئالامەتلىرىنى بىلمەيمىز؟ بىلىدىغىنىمىز پەقەتلا قۇرئاننىڭ ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتقان تۆۋەندىكى ئىپادىسىدۇر:

﴿ئۇ ئىككىسى (بېلىقنى ئۇنتۇغان چوڭ تاشنىڭ يېنىدا) بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمەتتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمىي غەيبىنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندىنى (يەنى خىزىر ئەلەيھىسسالامنى) ئۇچراتتى﴾.
مانا بۇ، قىسسەنىڭ مۇھىم تەرىپى.

ھېكايە (قىسسە) دائىرەنىڭ كۆلىمى (شەكلى) ياكى ئالاھىدىلىكى ۋە مۇجىمەللىكلەرنىڭ ئاشكارىلىنىشى مۇھىم بولمىغان ھالدا كىشىگە چوڭقۇر تەسىر قىلىدۇ.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇلار ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايغا يېتىپ بارغاندا، بېلىقنى ئۇنتۇپ قالدى، بېلىق دەرياغا يول ئېلىپ كىرىپ كەتتى. ئۇلار (ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايىدىن) ئۆتكەندە مۇسا ياش خادىمغا: «ئەتىگەنلىك تامىقىمىزنى ئېلىپ كەلگىن، بۇ سەپىرىمىزدە ھەقىقەتەن چارچاپ كەتتۇق» دېدى. ياش خادىم: «بىز چوڭ تاش ئاستىدا ئارام ئېلىۋاتقاندا (يۈز بەرگەن ئىشتىن يەنى پىشۇرۇلغان بېلىقنىڭ تىرىلىپ، سېۋەتتىن سەكرەپ چىقىپ دەرياغا كىرىپ كەتكەنلىكىدىن ئىبارەت قىزىق ئىشتىن) خەۋىرنىڭ بارمۇ؟ مەن راستلا بېلىقنى ئۇنتۇپتەمەن. بېلىقنىڭ (ئاجايىپ ۋە قەسى) نى ساڭا ئېيتىشنى پەقەت شەيتان ماڭا ئۇنتۇلدۇرۇپتۇ، بېلىق دەرياغا ئاجايىپ يول ئالغان ئىدى» دېدى. مۇسا: «بىزنىڭ ئىزدەيدىغىنىمىز دەل مۇشۇ ئىدى» دېدى - دە، ئىككىسى كەلگەن ئىزى بويىچە كەينىگە يېنىشتى. ئۇ ئىككىسى (بېلىقنى ئۇنتۇغان چوڭ تاشنىڭ يېنىدا) بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمەتتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمىي غەيبىنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندىنى (يەنى خىزىر ئەلەيھىسسالامنى) ئۇچراتتى﴾.

بۇخارىنىڭ رىۋايىتىگە قارىغاندا: مۇسا بىلەن ياش خادىمى خىزىرنى چەكسىز دېڭىز قىرغىقىدا، يېشىل گىلەم ئۈستىدە كىيىملىرىگە يۆگىنىۋالغان شەكىلدە كۆرىدۇ. كىيىمنىڭ بىر ئۇچى پۈتۈننىڭ ئۇچىدا بىر ئۇچى (بېشىنىڭ) بويىنىدا ئىدى. مۇسا ئۇنىڭغا سالام بېرىدۇ. ئۇ يۈزىنى ئېچىپ:

- سېنىڭ مەملىكىتىڭدە مۇسا سالام بارمۇ؟ سەن كىم؟ - دەپ سورايدۇ.

مۇسا: مەن مۇسا بولىمەن، - دەيدۇ.

- ئىسرائىل ئەۋلادى (بەنى ئىسرائىل) نىڭ مۇسا سىمۇ؟ ۋە ئەلەيكۇم ئەسسالام!
(سالام ساڭا بولسۇن!) بەنى ئىسرائىل پەيغەمبىرى، - دەيدۇ خىزىر.

- مېنى قانداقچە بىلىۋالدىڭ؟ - سورايدۇ مۇسا.

- مېنى ساڭا بىلدۈرگەن ۋە كۆرسەتكەن زات بىلدۈردى...

ئى مۇسا! نېمە ئىش بىلەن كەلدىڭ؟ - دەيدۇ خىزىر.

- اللھ ساڭا بىلدۈرگەن توغرا ئىلىمنى ماڭا ئۆگىتىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئەگەشسەم بولامدۇ؟ - دەپ سورىدى مۇسا ئېھتىرام بىلەن. خىزىر: قۇلۇڭدىكى تەۋرات ۋە كېلىدىغان ۋەھىيلەر ساڭا يەتمەمدۇ؟ سەن قىلىدىغان ئىشلىرىمغا سەۋر - تاقەت قىلالمايسەن، - دېدى. ئېھتىياتچان ۋە ئەدەبلىك ھالدا مۇسانىڭ سوئالىدىكى ئۆزگىرىشنى كۆزىتىپ باقايلى. مۇپەسسىرلەر مۇنداق دەيدۇ: "خىزىر مۇساغا مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئىلىمىنى سەن چۈشەلمەيسەن ۋە تاقەت قىلالمايسەن. چۈنكى سەن مېنىڭ ئىلىمىنى چۈشەلمەيسەن، كۆرۈنۈشتە ساڭا يامان كۆرۈنگەن ۋە سەۋەبىنى بىلمەيدىغان ئىشلارنى كۆرسەن. شۇڭا، ئى مۇسا! سەن مەن بىلگەنگە تاقەت قىلالمايسەن.

مۇسا، بۇ توڭ ۋە قوپال رەت سۆزلىرىگە چىداپ، ئۇنىڭدىن قايتا - قايتا ھەمراھ بولۇشنى ۋە ئىلىم ئۆگىنىشكە پۇرسەت بېرىشنى ئوتۇندۇ ۋە ئۇنىڭغا اللھ خالىسا سەۋر قىلىدىغانلىقىنى ۋە ھەرقانداق ئىشقا قارشى چىقمايدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ.

كەلىمۇللاھ بولغان مۇسانىڭ قانداق كىچىك پېئىل بولغانلىقىنى ۋە سىرلىق بەندىگە ھەرقانداق ئىشقا قارشى چىقماسلىق توغرىسىدا قانداق ۋەدە بەرگەنلىكىنى ئويلاپ بېقىڭ!

قۇرئاندا ئىسمى زىكىر قىلىنمىغان اللھ نىڭ بۇ بەندىسى، مۇسانى ھەمراھ قىلىۋېلىش ۋە ئۇنىڭغا ئىلىم ئۆگىتىش ئۈچۈن بىر شەرت قويدى. مۇسا سورىۋېدى، ئۇ شەرتنىڭ اللھ نىڭ بەندىسى (خىزىر) سۆزلەپ بەرمىگىچە، مۇسانىڭ ھېچنېمە سورىماسلىقى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

مۇسا ماقۇل بولدى ۋە ئۇلار يولغا چىقتى.

ئۇلۇغ اللھ نىڭ كەھق سۈرىسىدىكى سۆزلىرىگە قاراڭ:

﴿مۇسا ئۇنىڭغا: «اللھ ساڭا بىلدۈرگەن توغرا ئىلىمنى ماڭا ئۆگىتىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئەگەشەيمۇ؟ (يەنى سۆھبىتىڭدە بولايىمۇ؟» دېدى. ئۇ ئېيتتى: «سەن مەن بىلەن بىللە بولۇشقا سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن. سەن چوڭقۇر تونۇپ يەتمىگەن (يەنى قارىماققا يامان، ئەمما ماھىيىتىنى سەن چۈشەنمىگەن) ئىشقا قانداقمۇ سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالايسەن؟»﴾. مۇسا ئېيتتى: «اللھ خالىسا مېنى سەۋر قىلغۇچى كۆرسەن، سېنىڭ بۇيرۇقۇڭغا خىلاپلىق قىلمايمەن»﴾. (خىزىر) ئېيتتى: «ئەگەر سەن ماڭا ئەگەشسەڭ، (بولۇپمۇ ئىش توغرىسىدا) مەن ئۇنى ساڭا سۆزلەپ بەرگىچە ئۇنىڭدىن سورىما (يەنى ئۆزەم سۆزلەپ بەرمىگىچە قىلغان ئىشلىرىمدىن سورىما)»﴾.

ئۇلار دېڭىز قىرغىقىدا كېتىۋاتاتتى. ئالدىلىرىغا بىر كېمە ئۇچرىدى. ئۇلار ئۆزلىرىنى كېمىگە چىقىرىۋېلىشنى سورىدى. كېمە خوجايىنلىرى خىزىرنى تونۇپ، ئۇنىڭ ھۆرمىتى

ئۈچۈن ئۇنى ۋە مۇسانى كېمىگە ھەقسىز ئېلىۋالدى. كېمە قىرغاققا كېلىپ كىشىلەرنىڭ ھەممىسى چۈشۈپ قالدى. ئەمما خىزىر چۈشمەي قالدى، كېمە خوجايىنلىرى يىراقلىشىشى بىلەن خىزىر كېمىنى تېشىشقا باشلىدى ۋە كېمىنىڭ تاختىسىدىن بىر پارچىسىنى چىقىرىپ دېڭىزغا تاشلىۋەتتى، دولقۇنلار ئۇنى يىراققا ئېلىپ كەتتى.

مۇسا خىزىر بىلەن بىللە بولۇپ، ئۇنىڭ ئىش - ھەرىكىتىنى دىققەت قىلىپ ئويلىنىۋاتاتتى: نېمە دەپ بۇ ئادەم بىلەن بىللە بۇ يەرگە كەلگەندىمەن؟ نېمىشقىمۇ ماڭا ئىتائەت ئەتسۇن دەپ، اللە نىڭ كىتابىنى ئوقۇپ بېرىش ئۈچۈن ئىسرائىل ئەۋلادى بىلەن بىللە قالمىغاندىمەن؟ كېمە ساھىبلىرى بىزگە ياخشىلىق قىلىپ پۇل ئالمىغان تۇرسا، بۇ ئۇستازىم كېمىنى تېشىپ ئۇنىڭغا زىيان بېرىۋاتىدۇ.

بۇ قىلمىش مۇساغا نىسبەتەن توغرا ئەمەس ئىدى. ھەقسىزلىققا چىدىمايدىغان، ئاچچىقى يامان مۇسا شەرتى ئونتۇپ ئۇستازى بىلەن سۆزلەشتى:

- كېمىدىكىلەرنى غەرق قىلىش ئۈچۈن كېمىنى تەشتىڭ. قورقۇنچلۇق بىر ئىش قىلىدىڭ!

بۇ چاغدا، خىزىر مۇسانىڭ چۈشەنچىسىنى ئۆزىدىن ئىلىم ئېلىش قىزغىنلىقىنىڭ چوڭقۇر ئەمەسلىكىگە قاراتتى. چۈنكى مۇسا بۇ ئىشقا تاقەت قىلالىمىدى، مۇسا ئۇنۇتقانلىقى ئۈچۈن كەچۈرۈم سورىدى ۋە ئۇنىڭ ئۆزىنى ئەيىبلەپ، قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويمايلىقىنى ئۆتۈندى.

ئىككىسى يەنە بىرلىكتە كېتىۋېتىپ بالىلار ئويۇن ئوينىۋاتقان بىر باغچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتتى. بالىلار ئويناپ ھېرىپ كەتكەچكە، ئۇ يەر - بۇ يەردە يېتىپ ئۇخلاپ قالغانىدى. خىزىر ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر بالىنى مۇسانىڭ كۆزى ئالدىدا ئۆلتۈرۈۋەتتى. غەزەپلەنگەن مۇسا خىزىردىن بۇ بالىنىڭ قايسى گۇناھى ئۈچۈن ئۆلتۈرگەنلىكىنى سورىدى، اللە نىڭ بەندىسى (خىزىر) ئۇنىڭغا تاقەت قىلالمايدىغانلىقىنى ئېيتقانلىقىنى ئەسكەرتتى.

مۇسا يەنە ئۇنتۇپ قالغانلىقىنى ۋە ئىككىنچى سورىمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئەپۋ سورىدى. اللە نىڭ بەندىسى مۇسادىن ئەگەر يەنە سوراپ قالسا ۋە دېيىشكەندەك جىمجىتلىقنى ساقلىمىسا، قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى سورىدى.

- ئۇ چاغدا سېنىڭ بىلەن ھەمراھلىقىمىز ئاخىرلاشسۇن، - دېدى مۇسا.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يەنە يولغا چىقىشتى.

ئىككىسى خەلقى بېخىل بولغان بىر يېزىغا كەلدى. مۇسا نېمە ئۈچۈن بۇ يېزىغا كەلگەنلىكىنى ۋە قونۇپ قالغانلىقىنى بىلمەيتتى. يېنىدا ئوزۇق - تۈلۈكى تۈگەپ يېزىلىقلاردىن تاماق سورىدى. ئەمما ئۇلار تاماق بېرىشنى خالىمىدى. ئاخشام بولغاندا ئۆرۈلۈپ كېتىشكە ئاز قالغان بىر تامنىڭ يېنىغا كەلدى. تام ئۆرۈلەيلا دەپ قالغان ئىدى. مۇسا كۆردىكى، خىزىر تامنى يېڭىدىن ياساش ئۈچۈن كېچىچە ئىشلەشكە باشلىدى. مۇسا

ھەمراھى ۋە ئۇستازىنىڭ بۇ ھەرىكىتىگە ھاڭ - تاڭ قالدى. چۈنكى بۇ يېزا خەلقى ئىنتايىن بېخىل بولۇپ، بۇنداق ھەقسىز ياخشىلىققا لايىق ئەمەس ئىدى.

- خالىساڭ بۇنىڭ ئۈچۈن ئىش ھەققى ئالغان بولاتتىڭ، - دېدى مۇسا.
ئىش بۇ سۆز بىلەن تۈگىدى.

اللە نىڭ بەندىسى (خىزىر) مۇساغا:

- مانا بۇ ئىككىمىزنىڭ ئايرىلىش ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ، - دېدى.

خىزىر مۇساغا سوئال سوراشنىڭ ئاقىۋىتىنى، ئۇنى ئۈچىنچى سوئالنىڭ ھەمراھلىقىنى ئاخىرلاشتۇرىدىغانلىقىنى ئەسكەرتتى.

اللە نىڭ بەندىسى مۇساغا چۈشەنەلمىگەن، ئۇنى ھەيران قالدۇرۇپ سوئال سورىغۇزغان سىرلارنى ئۇنىڭغا ئاشكارىلايدۇ. خىزىرنىڭ مۇسانى ھەيران قالدۇرغان پۈتۈن ئىشلىرى ئۇنىڭ خاھىشى بويىچە بولغان ئەمەس ئىدى. ئۇ ئۇلۇغ بىر ئىرادىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈۋاتاتتى. بۇ ئۇلۇغ ئىرادىنىڭ مەخپىي بىر ھېكمىتى بار ئىدىكى، رەھمەت بولسۇن ئۈچۈن ئىشنىڭ ماھىيىتى (ئەسلى) مەخپىي تۇتۇلغاچقا كۆرۈنۈشتە قورقۇنچلۇق ۋە قوپال كۆرۈنەتتى. دېمەككى، دۇنيادىكى بەزى ئاپەتلەر، ئەسلىدە رەھمەت ۋە نېمەتلەرنىڭ بېشارىتى بولۇپ، بەزى ئىشلار ياخشىلىقتەك كۆرۈنگىنى بىلەن ماھىيەتتە ئاپەتتىن دېرەك بېرىدۇ. يەنى كۆرۈنۈش ئىشنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى يوشۇرىدۇ. مۇسا ئىلىمدە ۋايىغا يەتكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىلمى اللە نىڭ بەندىسى خىزىرنىڭ ئىلمى ئالدىدا پەقەتلا بىر تامچە بولسا، خىزىرنىڭ ئىلمىمۇ اللە نىڭ ئىلمى ئالدىدا دېڭىزدىكى سۇ بىلەن تۇمشۇقنى ھۆللىگەن كىچىك قۇشنىڭ ئىچكەن سۈيىچىلىكتۇر.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دېگەندى:

«شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسى بىرلىكتە مېڭىپ كېلىپ بىر كېمىگە چىقىشتى، (خىزىر) كېمىنى تېشىۋەتتى (يەنى كېمىنىڭ بىر تاختىسىنى سۇغۇرۇۋەتتى)، مۇسا (ئۇنىڭغا): «كېمىدىكىلەرنى غەرق بولۇپ كەتسۇن دەپ كېمىنى تەشتىڭمۇ؟ سەن ھەقىقەتەن (قورقۇنچلۇق) چوڭ بىر ئىشنى قىلدىڭ» دېدى. (خىزىر) سەن ھەقىقەتەن مەن بىلەن بىللە بولۇشتا سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن دېمىدىممۇ؟» دېدى. مۇسا ئېيتتى: «ئەھدىنى ئۇنتۇپ قالغانلىقىمغا مېنى ئەيىبلەمە، سەن بىلەن بىللە بولۇشتا مېنى قىيىن ھالغا چۈشۈرۈپ قويما». ئۇ ئىككىسى يەنى بىرلىكتە ماڭدى، ئۇلار بىر بالىنى ئۇچراتتى، (خىزىر) ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويدى. مۇسا: «سەن بىر بىگۇناھ جاننى ناھەق ئۆلتۈردۈڭ، سەن ھەقىقەتەن ياۋۇز ئىشنى قىلدىڭ» دېدى. (خىزىر) ئېيتتى: «ساڭا مەن ھەقىقەتەن مەن بىلەن بىللە بولۇشقا سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن دېمىدىممۇ؟». مۇسا ئېيتتى: «بۇنىڭدىن كېيىن يەنە سەندىن بىرەر ئىش توغرىلۇق سورىسام (يەنى قىلغان ئىشىڭغا ئېتىراز بىلدۈرسەم)، مېنى ئۆزەڭگە ھەمراھ قىلمىغىن، (ساڭا بەرگەن ۋەدەمگە ئۈچ قېتىم

خىلاپلىق قىلغانلىقىم ئۈچۈن) مېنىڭ ئالدىمدا (ماشا ھەمراھ بولماسلىقتا) مەزۇرسەن» .
 ئۇ ئىككىسى يەنە بىللە مېڭىپ بىر شەھەرگە يېتىپ كەلدى، شەھەر ئاھالىسىدىن تاماق
 سورىدى، شەھەر ئاھالىسى ئۇلارنى مېھمان قىلىشتىن باش تارتتى، ئۇلار بۇ شەھەردە
 ئۆرۈلۈپ چۈشەي دەپ قالغان بىر تامنى ئۇچراتتى، ئۇنى (خىزىر قولى بىلەن سىلاپ)
 تۈزلەپ قويدى. مۇسا ئېيتتى: «ئەگەر خالىساڭ بۇ ئىش ئۈچۈن ئەلۋەتتە ئىش ھەققى
 ئالغان بولاتتىڭ». (خىزىر) ئېيتتى: «بۇ، سەن بىلەن مېنىڭ ئايرىلىش (ۋاقتىمىز)،
 سەن سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالمىغان (يۇقىرىقى ئۈچ ئىشنىڭ) ھەقىقىتىنى ساڭا
 چۈشەندۈرۈپ بېرىي. كېمىگە كەلسەك، ئۇ دېڭىزدا ئىشلەيدىغان بىرقانچە نەپەر
 كەمبەغەلنىڭ كېمىسى ئىدى، مەن ئۇنى (تېشىپ) ئەيىپىناك قىلماقچى بولدۇم، (چۈنكى)
 ئۇلارنىڭ ئالدىدا (يەنى بارىدىغان يوللىرىدا) ھەرقانداق ساق كېمىنى ئىگىسىدىن
 (زورلۇق بىلەن) تارتىۋالدىغان بىر پادىشاھ بار ئىدى. (ئۆلتۈرۈلگەن) بالىغا كەلسەك،
 ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسى مۆمىن ئىدى. (ئۇ ئەسلىدە كاپىر يارىتىلغانلىقتىن، چوڭ بولغاندا)
 ئۇنىڭ گۇمراھلىق بىلەن كۇفرىنى ئاتا - ئانىسىغا تېڭىشىدىن قورقتۇق. شۇنىڭ ئۈچۈن
 بىز ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ئۇلارغا ئۇ بالىغا قارىغاندا پاك ۋە كۆيۈملۈك پەرزەنت ئاتا
 قىلىشىنى ئىرادە قىلدۇق. تامغا كەلسەك، ئۇ شەھەردىكى ئىككى يېتىم بالىنىڭ ئىدى، تام
 ئاستىدا ئۇلارنىڭ (ھەققى بولغان) خەزىنىسى بار ئىدى (تام ئۆرۈلۈپ كەتسە، خەزىنىسى
 ئېچىلىپ قېلىپ كىشىلەر ئۇنى ئېلىپ كېتەتتى)، ئۇلارنىڭ ئاتا - ئانىسى ياخشى ئادەم
 ئىدى. پەرۋەردىگارىڭ ئۇلارنىڭ چوڭ بولغاندا تام ئاستىدىكى خەزىنىسىنى
 چىقىرىۋېلىشىنى ئىرادە قىلدى، بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ (ئۇلارغا قىلغان) رەھىمىتىدۇر، ئۇنى
 (يەنى يۇقىرىدىكى ئۈچ ئىشنى) مەن ئۆز خاھىشىم بويىچە قىلغىنىم يوق (بەلكى ئۇنى
 اللە نىڭ ئەمرى ۋە ئىلھامى بىلەن قىلدىم)، سەن سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالمىغان
 نەرسىلەرنىڭ ھەقىقىتى ئەنە شۇ» .

اللە نىڭ بەندىسى (خىزىر) مۇساغا بىرلا ۋاقىتتا ئىككى نەرسىنى ئۆگەتتى. بىرى،
 ئىلمىنىڭ (يەنى مۇسانىڭ ئىلمىنىڭ) چەكلىك ئىكەنلىكىنى، يەنە بىرى، يەر يۈزىدە
 مەيدانغا كەلگەن نۇرغۇن بالايى - ئاپەتنىڭ ئارقىسىغا بۈيۈك بىر رەھمەتنىڭ
 يوشۇرۇنغانلىقىنى...

كېمە خوجايىنلىرى كېمىلىرىنىڭ تېشىلىشىنىڭ ئەسلىدە مۇسبەتتەك كۆرۈنگەن بىر
 نېمەت ئىكەنلىكىنى بىلمىگەچكە، بۇنى بىر بالا دەپ چۈشىنەتتى. پەقەتلا ئۇرۇش بولۇپ،
 پادىشاھ پۈتۈن ساق كېمىلەرنى تارتىۋالغان ۋە بۇ بۇزۇق كېمىنى ئالمىغان چاغدىلا بۇ
 نېمەتنىڭ ماھىيىتى ئاشكارىلىناتتى. بۇنىڭ بىلەن ئائىلىسىنىڭ كىرىم مەنبەسى
 بۇرۇنقىدەك ئۆزلىرىدە قېلىپ، ئاچارچىلىقتىن قۇتۇلالايتتى.

يەنە، ئۆلتۈرۈلگەن بالىنىڭ ئاتا - ئانىسى بىغۇبار، يېگانە ئوغلنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى
 بېشىغا كەلگەن مۇسبەت دەپ چۈشىنەتتى.

ئەمما بۇ ئۆلۈم ئۇلار ئۈچۈن بىر رەھمەت ئىدى. چۈنكى ئاللاھ ئۇلارغا قېرىغاندا ياخشى قارايدىغان، ئۆلتۈرۈلگەن بالدەك، گۈمراھلىق ۋە ئىنكارچىلىق بىلەن ئۇلارنى قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويمايدىغان، كۆيۈملۈك بىر ئوغۇل ئاتا قىلاتتى.

مانا مۇشۇنىڭدەك مۇسبەتلەرنىڭ ئارقىسىغا نېمەتلەر يوشۇرۇنغاندۇر. بالايى - ئاپەتلەرنىڭ كەينىدە رەھمەتلەر بار بولۇپ، ئىشلارنىڭ رېئاللىقى ئۇنىڭ ئەسلى كۆرۈنۈشىدىن باشقىچە بولىدۇ. ھەتتا ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى مۇسا ئەلەيھىسسالاممۇ بىلىمگەنلىكىدىن ئالدىدا بولۇۋاتقان ئىشلارغا ئارىلاشقان ئىدى. ئاندىن خىزىر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئىشلارنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان ھېكمەت، مەقسەت ۋە ئاللاھ نىڭ رەھمىتىگە ئۇنىڭ نەزىرىنى بۇرىدى.

مۇسا ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ يېنىغا قايتىش ئۈچۈن ياش خادىمىنىڭ يېنىغا كەلدى. ئەمدى مۇسادا ئالىملارنىڭ سالماقلىقى يېتىلگەن ئىدى. ئۇ ئىككى نەرسە ئۆگەنگەن ئىدىكى، بۇنىڭ بىرى، شەرىئەت ئىلمى بىلەن پەخىرلەنمەسلىك. چۈنكى ئۇندىن باشقا ھەقىقەت ئىلىمىمۇ بار ئىدى. يەنە بىرى، ئىنسانلارنىڭ بېشىغا كەلگەن مۇسبەتلەرگە بەك كۆپ ئازابلىنىپ كەتمەسلىك ئىدى. چۈنكى ياراتقۇچى، مەرھەمەت ۋە قۇتۇزۇشنىڭ، ئازاب ۋە ئۆلۈمنىڭ ئارقىسىدىكى سۆيۈندۈرۈشنىڭ سىرىنى يوشۇرۇۋاتقان بولۇشى مۇمكىن.

بۇ ئاللاھ نىڭ ئەلچىسى كەلىمۇللاھ مۇسانىڭ بۇ سىرلىق بەندىدىن (خىزىردىن) ئالغان دەرسى ئىدى.

بۇ زاتنىڭ شەخسىيىتى قانداق سىرلىق ئوتتۇرىغا چىققان بولسا، شۇنداق سىرلىق غايىب بولدى.

خىزىر كەتكىنىدە، مۇسا ئاللاھ نىڭ پەيغەمبەرلىرى ئىچكەن شەرىئەت دېڭىزىدىن باشقا بىر ئىلىم دېڭىزىنى بايقىغان ئىدى. بۇ، ھەقىقەت دېڭىزى ئۇلۇغ تەقدىر ئىلمى ئىدى. بۇ، ئىنسانغا خاس ئەقىل ۋە ياكى ئىلىملەرگە ئاساسەن مەنتىقە يولى بىلەن چۈشەنگىلى بولىدىغان ئىلىم ئەمەس.

يەر يۈزىدە بىز بىلىدىغان تەجىربىگە ئاساسلانغان ئىلىمۇ ئەمەس، شۇنداقلا ئاللاھ ئەلچىلىرىگە بىلدۈرگەن ۋەھىي ئىلىمۇ ئەمەس، پۈتۈنلەي باشقا بىر خىل ئىلىمدۇر.

ئۇنداقتا بۇ ئىلىمنىڭ ئىگىسى كىم؟

ئۇ بىر ئەۋلىيامۇ ياكى پەيغەمبەرمۇ؟

تەسەۋۋۇرچىلارنىڭ كۆپ قىسمى بۇ بەندىنىڭ ئىلىمنىڭ نورمال ئىگەللەش يوللىرى بولمىغان، ئاللاھ نىڭ ئۆزىگە خاس ئىلمى بىلدۈرۈلگەن ئەۋلىيالاردىن بىرى ئىكەنلىكىنى ئېيتىشىدۇ.

يەنە بەزى ئالىملار بۇ سالھى بەندىنى پەيغەمبەر دېيىشىدۇ. بۇ قاراشتىكىلەر قىسسە ئىپادىلىرىدىن ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە دائىر بىر قانچە دەلىل كۆرسىتىدۇ:

1 - ئۇلۇغ ئالەمنىڭ سۆزى:

«ئۇ ئىككىسى (بېلىقنى ئۇنتۇغان چوڭ تاشنىڭ يېنىدا) بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمەتتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمىي غەيبىنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندىنى (يەنى خىزىر ئەلەيھىسسالامنى) ئۇچراتتى».

2 - مۇسا ئۇنىڭغا دېگەن سۆزى:

«مۇسا ئۇنىڭغا: «ئالەم ساڭا بىلدۈرگەن توغرا ئىلمىنى ماڭا ئۆگىتىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئەگىشەيمۇ؟ (يەنى سۆھبىتىڭدە بولايىمۇ؟)» دېدى. ئۇ ئېيتتى: «سەن مەن بىلەن بىللە بولۇشقا سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن. سەن چوڭقۇر تونۇپ يەتمىگەن (يەنى قارىماققا يامان، ئەمما ماھىيىتىنى سەن چۈشەنمىگەن) ئىشقا قانداقمۇ سەۋر - تاقەت قىلىپ تۇرالايسەن؟» مۇسا ئېيتتى: «ئالەم خالىسا مېنى سەۋر قىلغۇچى كۆرسەن، سېنىڭ بۇيرۇقۇڭغا خىلاپلىق قىلمايمەن» (خىزىر) ئېيتتى: «ئەگەر سەن ماڭا ئەگەشسەڭ، (يولۇققان ئىش توغرىسىدا) مەن ئۇنى ساڭا سۆزلەپ بەرگىچە ئۇنىڭدىن سورىما (يەنى ئۆزەم سۆزلەپ بەرمىگىچە قىلغان ئىشلىرىمدىن سورىما)».

ئەگەر ئۇ پەيغەمبەر ئەمەس، ئەۋلىيا بولغان بولسا، مۇسا ئۇنىڭغا بۇنداق خىتاب قىلمىغان، ئۇمۇ مۇساغا بۇنداق جاۋاب بەرمىگەن بولاتتى.

3 - خىزىر ئۇ بالىنى ئالەم تىن كەلگەن ۋەھىي ۋە ئەمىر بىلەن ئۆلتۈرگەن بولۇپ، بۇ ئۇنىڭ پەيغەمبەر ۋە گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان ئوچۇق دەلىل. چۈنكى ئەۋلىيالارنىڭ ئىنسانلارنى ئېسىگە كەلگەن بىر ئىش ئۈچۈنلا ئۆلتۈرۈشى جائىز ئەمەس. چۈنكى ئۇنىڭ خاتىرىسى ئۇنىڭ گۇناھسىزلىقىنى كۆرسەتمەيدۇ (ياكى گۇناھكار ئەمەسلىكىنى ئاقلىيالمىدۇ). پەقەتلا بىرلەشكەن ھالدا خاتالىشىش جائىزدۇر...

شۇڭا خىزىرنىڭ بالىنى ئۆلتۈرۈشى ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە دەلىلدۇر.

4 - خىزىرنىڭ مۇساغا دېگەن سۆزى:

«بۇ پەرۋەردىگارنىڭ (ئۇلارغا قىلغان) رەھمىتىدۇر، ئۇنى (يەنى يۇقىرىدىكى ئوچ ئىشنى) مەن ئۆز خاھىشىم بويىچە قىلغىنىم يوق (بەلكى ئۇنى ئالەمنىڭ ئەمرى ۋە ئىلھامى بىلەن قىلدىم)».

يەنى مەن بۇلارنى ئۆزلىكىدىن قىلمىدىم. ماڭا ئالەم تەرىپىدىن ئەمىر قىلىندى ۋە ۋەھىي قىلىندى.

سۈرە كەھى 65 - ئايەت.
سۈرە كەھى 66 - 70 - ئايەتكىچە.
سۈرە كەھى 82 - ئايەت.

ئالىم ۋە ئۆلىمالار خىزىرنىڭ «ئەۋلىيا» لىقىدىن «پەيغەمبەر» ئېھتىماللىقىنىڭ كۈچلۈكلىكىگە بىرلىككە كەلدى.

ئابدلەر، زاھىدلار ۋە تەسەۋۋۇپچىلار ئۇنى ئاللاھنىڭ ئەۋلىيالىرىدىن بىرى دېگەن كۆز قاراشتا بىرلىككە كەلدى.

تەسەۋۋۇپچىلار ئۇنىڭ بەزى سۆزلىرىنى رىۋايەت قىلىشقان. ۋەھىب ئىبنى مۇنەببىھ مۇنداق دېگەندى:

«خىزىر مۇنداق دەيدۇ: ئى مۇسا! ئىنسانلار دۇنيادا ئاللاھ بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ دەرىجىسى بويىچە ئازاب كۆرىدۇ (چېكىدۇ).»

بېشىر ئىبنى ئەل فارس ئەل خافى مۇنداق دېگەن: «مۇسا خىزىرغا: ماڭا نەسىھەت قىلغىن، - دېدى. خىزىر ئۇنىڭغا: ئاللاھ سېنى ئۆزىگە ئىتائەت قىلىشقا مۇيەسسەر قىلسۇن، - دېدى.

ئالىملار ۋە ئۆلىمالار خىزىر ھەققىدە بىر قانچە قاراشقا كېلىپ، ھەر تەرەپ ئۆز قارىشىنى كۈچلەندۈردى.

بۇ ئىختىلاپ ئالىملارنىڭ ئۆزلىرىنى پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسى ۋە شەرىئەت ئەھلى دەپ قارىغانلىقىدىن، شۇنداقلا، تەسەۋۋۇپچىلارنىڭمۇ ئۆزلىرىنى خىزىر ۋەكىللىك قىلغان ھەقىقەت ئەھلى دەپ قارىغانلىقىدىن كېلىپ چىقتى.

بىز بۇ ئىشقا ھەيران بولغانلىقىمىز ۋە ئېنىق بىر مەلۇماتقا ئېرىشەلمىگەنلىكىمىز ئۈچۈن ئۇنىڭ ھەققىدە پىكىر قىلىشتىن ۋاز كېچىمىز. ئاللاھ غا خاس ئىلىمگە ئاساسەن ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە قوشۇلىمىز. ئەمما قۇرئاندا ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە دائىر كەسكىن ھۆكۈم يوق. كۆز ئالدىمىزدا: ئۇ ئاللاھنىڭ ئۆزىگە خاس ئىلمىنىڭ بىر قىسمى بېرىلگەن بىر ئەۋلىيا، - دەپ توسقۇنلۇق قىلىدىغان ئوچۇق ئايەتمۇ يوق. بەلكى ئۇنىڭ سالاھىيىتى ھەققىدىكى بۇ مەخپىيەتلىك. قىسسە ئەسلى مەقسىتىگە خىزمەت قىلىش ئۈچۈن قەستەن ساقلانغاندۇر. بىز بۇ توغرىدا ئەۋزەلەپ كەتمەيمىز. بىر مەزگىل مۇسانىڭ ئۈستازى بولغانلىقى ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرى قاتارىدا كۆرسەكمۇ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەر ياكى ئەۋلىيالىقنى مۇنازىرلەشسەكمۇ، بۇ ھەقتىكى پىكىرىمىزدىن چەتنەپ كەتمەيمىز.

مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن كەلگەن ئىسرائىل ئەۋلادىغا مەنسۇپ پەيغەمبەرلەر

مۇسا بىلەن بىللە بولغانلار (ئىككى كىشىدىن باشقىسى) چۆلدىن چىقىمىدى... ئۇ ئىككى كىشى، ئىسرائىل ئەۋلادى ئىچىدىكى زوراۋانلارنىڭ شەھرىگە كىرىشىنى تەۋسىيە قىلغان كىشىلەردۇر.

مۇپەسسىرلەر ئۇلارنىڭ بىرىنىڭ يۈشەئ ئىبنى نۇن ئىكەنلىكىنى ئېيتىشىدۇ.

بۇ، مۇسا بىلەن خىزىرنىڭ قىسسىسىدىكى ياش بولۇپ، ئۇ ئەمدى ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ پەيغەمبەرلىرىدىن بىرى ۋە ئىككى كىشىنى بۇيرىغان يەرگە كىرگەن قوشۇننىڭ قوماندانى بولغان ئىدى. ئىسرائىل ئەۋلادىدىن ئەسكەر ئېلىشىنى ۋە ئۇلارغا سەركەردە قويۇشنى ئەمر قىلغان ئىدى.

﴿شۈبھىسىزكى، ئىسرائىل ئەۋلادىدىن مەھكەم ئەھدە ئالدى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن (يەنى ئون ئىككى ئايماقنىڭ ھەربىرىسىدىن بىرىدىن) ئون ئىككى باشلىقنى (كېيىنلىك ئۈچۈن جەبارلارغا يەنى ئەمالقەلەرگە) ئەۋەتتۇق ھەمدە ئاللاھ: «مەن سىلەرگە ياردەم بېرىمەن، (ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! ئىللاھ بىلەن قەسەمكى) ئەگەر سىلەر نامازنى (تەئىدىل ئەركان بىلەن) ئۆتسەڭلار، زاكات بەرسەڭلار، پەيغەمبەرلىرىمگە ئىمان ئېيتساڭلار ۋە ئۇلارغا ياردەم بەرسەڭلار، ئىللاھ قا قەرزى ھەسەنە بەرسەڭلار (يەنى ئىللاھ نىڭ يولىدا پۇل - مېلىڭلارنى سەرپ قىلساڭلار)، ئەلۋەتتە سىلەرنىڭ گۇناھىڭلارنى يوققا چىقىرىمەن، سىلەرنى ئەلۋەتتە ئاستىدىن ئۈستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزۈمەن. شۇنىڭدىن (يەنى مەھكەم ئەھدىدىن) كېيىن سىلەردىن كىمكى (ئەمر قىلغان نەرسىلىرىمنى) ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇ ئەلۋەتتە توغرا يولدىن ئازغان بولىدۇ» دېدى﴾.

شۇنداق قىلىپ، ۋەدىنىڭ ئىللاھ قا بەرگەن ئەھدىلىرىگە ئۇيغۇن بولۇشىنى، ئۇرۇشتىن قانچىمىلىقىنى، ناماز ئۆتەپ، زاكات بېرىشىنى ۋە ئىللاھ تەۋرات چۈشۈرۈپ بەرگەن مۇسادىن باشلاپ، تەۋراتتا ئىللاھ خۇش خەۋرىنى بەرگەن مۇھەممەدكېچە پۈتۈن پەيغەمبەرلەرگە ئىشىنىشىنى شەرت قىلغان ئىدى. تەۋرات ئۇ زاماندا ئۆزگەرتىلىپ بۇزۇلمىغان، ھەقىقىي، ئەسلى ھالىتىدە ئىدى.

...

يۈشەئ ئىبنى نۇن ئىسرائىل ئەۋلادىنى چۆلدىن چىقىرىپ، مۇقەددەس تۇپراققا قاراپ ئېلىپ ماڭدى.

ئۇلارنى ئىئوردان دەرياسىدىن ئۆتكۈزۈپ ئەرەب شەھرىگە ئېلىپ كەلدى. ئەرەب سېپىللىرى مۇستەھكەم، سارايللىرى ئېگىز ۋە نوپۇسى كۆپ شەھەرلەردىن بىرى ئىدى. بۇ يەرنى ئالتە ئاي كاناي چېلىپ تۇرۇپ قورشىغان ئىدى. بىر كۈنى سېپىلغا دەز كېتىپ

ئورۇلۇپ چۈشتى. تۇنجى قېتىملىق ئورۇشىدا قوللانغان ئۇسۇلنىڭ ھەيران قالارلىق دەرىجىدە ئىلغار ئىكەنلىكىنى، يەنى تۇنجى قېتىم ئورۇشتا ئاۋاز كۈچىدىن پايدىلانغانلىقىنى كۆرۈۋاتىمىز. كانايىلاردىن چىققان ئاۋاز بىلەن شەھەر سېپىلى تەۋرىنىپ ئورۇلگەن ئىدى. يۈشەئ ئىبنى نۇننىڭ بۇنداق قىلىشىنى ئاللاھ ۋەھىي قىلغانمۇ ياكى ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ پىكرىمۇ ۋە ياكى تاسادىپىي بولغانمۇ بۇنى بىلمەيمىز. ئۇلار ئالتە ئايغىچە داۋاملىق كاناي چېلىپ قورشىغاچقا، بىر كۈنى سېپىلنىڭ ئورۇلۇشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى.

بەزى ئەپسانىلەردە يۈشەئ ئىبنى نۇن مۇقەددەس يەرنى ئالغانغا قەدەر قۇياشنىڭ ئايلىنىشتىن ۋاز كەچكەنلىكى سۆزلىنىدۇ. بۇلار خەلق تەسەۋۋۇرنىڭ يەھۇدىيلار ئۈچۈن ئويدۇرۇپ چىقارغان چۆچەكلىرى بولۇپ، مۇنازىرىلىشىپ ئولتۇرۇشقا ئەرزىمەيدۇ. قۇياش ۋە ئاي ئاللاھنىڭ بارلىقىنى كۆرسىتىدىغان دەلىللەردىن ئىككىسى بولۇپ، بىرەر كىشىنىڭ ئۆلۈش ياكى ياشاشى بىلەن ئايلىنىشتىن توختاپ قالمايدۇ. گەرچە ئىسرائىل ئەۋلادى بۈيۈك مۆجىزىلەرنى كۆرگەن بولسىمۇ، ئەمما ھەممىسى كائىنات قانۇنىغا خىلاپ بولمىغان مۆجىزىلەر ئىدى. شۇنداقلا، بۇ مۆجىزىلەرنىڭ ئىچىدە قۇياش ياكى ئايغا مۇناسىۋەتلىك مۆجىزىمۇ يوق. مۆجىزىلەر زېمىن، دېڭىز ياكى تاغلارنىڭ تەسەۋرۈپ قىلىنىشىدىن ئېشىپ كەتمەيدۇ.

ئاللاھ ئىسرائىل ئەۋلادىغا شەھەرگە سەجدە قىلغان ھالدا كىرىشىنى بۇيرىدى. يەنى، غەلبىنى نېسىپ قىلغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھ قا شۈكرى قىلىپ باشلىرىنى ئەگەن ھالدا كىرىشىنى ئەمىر قىلدى. ئۇلارغا كىرىش ۋاقتىدا: «گۇناھىمىزنى كەچۈرگىن!» يەنى: «بىزنىڭ بۇرۇنقى (ئۆتكەن) گۇناھلىرىمىزنى كەچۈرگىن ۋە بىزنى ئۆتكەن ئاتىلىرىمىزنىڭ قىلمىشلىرىدىن يىراق قىلغىن» دېيىشى بۇيرۇلدى.

ئىسرائىل ئەۋلادى ھەم سۆزى ھەم ھەرىكىتى بىلەن بۇيرۇققا قارشى چىقتى.

شەھەر دەرۋازىسىدىن ھاكاۋۇرلۇق ۋە كىبىر بىلەن كىرىشتى. دېيىشكە بۇيرۇلغان سۆزنى باشقا سۆزگە ئۆزگەرتىۋەتتى. بۇ قىلمىشى سەۋەبى بىلەن ئاللاھنىڭ ئازابى چۈشتى. ئاتىلىرىنىڭ گۇناھى قورقۇنچاقلىق بولسا، ئوغۇللىرىنىڭ گۇناھى كىبىرلىك ۋە تۆھمەتخورلۇق ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا (بىز ئۇلارغا) (يەنى بەنى ئىسرائىلنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىغا): «سەلەر بۇ شەھەر (يەنى بەيتۇلمۇقەددەس) دە تۇرۇڭلار، ئۇ يەردىكى يېمەكلىكلەردىن خالىغىنىڭلارچە يەڭلار، شەھەر دەرۋازىسىدىن سەجدە قىلغان ھالدا كىرىڭلار، (كىرىۋاتقان چېغىڭلاردا) ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمىزنى كەچۈرگىن، دەڭلار، جىمى گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىمىز، ياخشىلىق قىلغۇچىلارغا (ساۋابىنى) زىيادە بېرىمىز» دەدۇق ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى زالىملار

ئۇلارغا ئېيتىلغان سۆزلەرنى (يەنى ئاللاھنىڭ ئەمرىنى) باشقا سۆزلەرگە ئۆزگەرتىۋەتتى. ئۇلار زۇلۇم قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارغا ئاسماندىن ئازاب ئەۋەتتۇق» .

بۇ، ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ قىلغان گۇناھىنىڭ تۇنجىسىمۇ ئەمەس، ئاخىرقىسىمۇ ئەمەس ئىدى. ئۇلار مۇسادىن كېيىنكى پەيغەمبەرلىرىگە كۆپ ئەزىيەت بەرگەن بولۇپ، قوللىرىدىكى تەۋراتنىڭ ئازراق بىر قىسمىنى ئاشكارىلاپ، كۆپ قىسمىنى يوشۇرۇۋالغان ئىدى. بۇ ئويۇنلار ئېتىقادلىرىغىچە يېتىپ بارغان ئىدى. قۇرئاندا ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دېيىلگەن:

﴿ئۇلار ئاللاھنى ھەقىقىي رەۋىشتە تونۇمىدى. ئۇلار (يەنى يەھۇدىيلار) ئۆز ۋاقتىدا: «ئاللاھ ھېچ كىشىگە ھېچ نەرسە نازىل قىلمىدى» دېدى (يەنى ۋەھىينى ۋە پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلدى). (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنىكى، «مۇسا ئېلىپ كەلگەن ۋە كىشىلەرگە نۇر، ھىدايەت بولغان كىتابنى كىم نازىل قىلدى؟ ئۇ كىتابنى پارچە - پارچە قەغەزلىرىگە كۆچۈرۈپ، بىر قىسمىنى ئاشكارىلاپ، كۆپ قىسمىنى يوشۇرىسىلەر. (ئى يەھۇدىيلار!) سىلەرگە ئۆزەڭلار ۋە ئاتا - بوۋاڭلار بىلمىگەن نەرسىلەر بىلدۈرۈلدى، (بۇ قۇرئاننى) ئاللاھ (نازىل قىلدى)». ئاندىن ئۇلارنى تەرك ئەتكىنىكى، ئۇلار باتىللىرىدا (يەنى قالايمىقان سۆزلىرىدە) ئويىناپ يۈرسۇن» .

ختاب ئەرەب يېرىم ئارىلىدا ياشىغان ئىسرائىل ئەۋلادىغا ئۇيغۇن كېلەتتى. ئىسرائىل ئەۋلادى بۇرۇندىن تارتىپ ئەھۋالغا قاراپ، ئازغىنە مەنپەئەت ئۈچۈن بەزىلىرىنى يوشۇرۇپ، بەزىلىرىنى ئاشكارىلىغاچقا، تەۋرات ئۆزگەرتىلىشتىن قۇتۇلالمىغان ئىدى. بۇ ئىنكارچىلىق بەنى ئىسرائىلنىڭ بېشىغا كەلگەن جازالارنىڭ سەۋەبچىسى ئىدى.

ئىسرائىل ئەۋلادى ئۆزلىرىگە تەكرار زۇلۇم قىلىشقا باشلىدى. ئۇلار ئۆزلىرىنى ئاللاھنىڭ تاللانغان قەۋمى دەپ ھېسابلىشىپ، ھەرقانداق ئىشنى قىلىشتىن قورقمايدىغان بولۇۋېلىشتى. خاتالىرى ۋە گۇناھى ئېغىرلاشتى. گۇناھلار كىتابتىن كېيىن، پەيغەمبەرلەرگە ھۇجۇم قىلىشقا ئۆتۈپ، پەيغەمبەرلەردىن بەزىلىرىنى ئۆلتۈردى.

﴿پەيغەمبەرلەرنى ناھەق ئۆلتۈرگەنلىكىنى﴾ .

ئاللاھ ئۇلارغا پەيغەمبەرلەرنىڭ رەھمىتىدىن كېيىن، زوراۋان (زالىم) ھۆكۈمدارلارنىڭ ئازابىنى ئەۋەتتى. ئۇ ھۆكۈمدارلار ئىسرائىل ئەۋلادىغا زۇلۇم سالاتتى ۋە قانلىرىنى تۆكەتتى. ئاللاھ ئۇلارغا دۈشمەنلىرىنى ئەۋەتتى ۋە دۈشمەنلىرى ئۇلارنىڭ ئادەم ۋە ماللىرىنى قولغا چۈشۈردى.

ئۇلارنىڭ يېنىدا مىساق (ۋەدە، ئەھدە) ساندۇقى (تائۇت ساندۇقى) بولۇپ، بۇ مۇسا ۋە ھارۇندىن مىراس قالغان نەرسىلەر ساقلانغان ساندۇق ئىدى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا،

سۈرە ئەئراڧ 161 — 162 - ئايەتلەر.

سۈرە ئەنئام 91 - ئايەت.

سۈرە نىسا 155 - ئايەت.

مۇساغا چۈشۈرۈلگەن تەۋرات لەۋھەلىرىنىڭ ئۆز پېتىچە ساقلىنىپ قالغان بەزى نۇسخىلىرىمۇ بۇ ساندۇقتا ئىدى. بۇ ساندۇق ئۇلارغا ھاياتتا ۋە جەڭلەردە بەرىكەت ئاتا قىلاتتى.

جەڭلەردە بۇ ساندۇق ئۇلارنىڭ يېنىدا بولسا، ئۇلارنى ھۇزۇر ۋە جەڭگىۋار روھقا ئىگە قىلىپ غەلبىگە يېتەكلەيتتى.

لېكىن ئۇلار ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلىپ تەۋراتنىڭ ئۆزىدىن چەتنەپ كەتكەچكە، ئەمدى ئۇنىڭ يانلىرىدا بولۇشنىڭ (ئۇنى يانلىرىدا تۇتۇشنىڭ) قىلچە ئەھمىيىتى يوق ئىدى. شۇنىڭ بىلەن مىساك ساندۇقىنى تارتقۇزۇپ قويۇشتى. ئۇ بىر جەڭدە مەغلۇپ بولغانلىرىدا غايىب بولغان ئىدى. قىلغان گۇناھلىرى، كىشىنى غەزەپلەندۈرىدىغان سوئال سوراشلىرى ۋە ئۆزلىرىگە قىلغان زۇلۇملىرى سەۋەبىدىن ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئەھۋالى يامانلاشتى.

ئارىدىن زامانلار ئۆتتى...

ئۇلارنى بۈيۈك (ئېغىر) گۇناھلار سەۋەبىدىن چۈشۈپ كەتكەن چوڭقۇر ئازگالدىن تارتىپ چىقىرىدىغان بىر پەيغەمبەرنىڭ مەيدانغا كېلىشىگە بولغان ئارزۇ - ئېھتىياج ھەسسىلەپ ئاشتى...

ئاۋۋە ئەلەيھىسسالام

مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن كۆپ يىللار ئوتتى. بۇ ۋاقتتا بەزى پەيغەمبەرلەر كەلدى ۋە ئۇلارمۇ ۋاپات بولۇپ كەتتى. مۇسادىن كېيىنكى ئىسرائىل ئەۋلادى يېڭىلىدى. تەۋرات زېھىنلەردىن كۆتۈرۈلۈپ قولغا ئېلىنمىغاچقا، مۇقەددەس كىتابى تەۋراتنى يوق قىلىپ قويۇشتى.

دۈشمەنلەر مىساك (ئەھدە) ساندۇقىنى تارتىۋالغان ئىدى. ئۇنىڭ ئىچىدە مۇسا ۋە ھارۇن ئائىلىسىدىن قالغان نەرسىلەر بار ئىدى. ئىسرائىل ئەۋلادى پەرىشان ھالدا يۇرتلىرىدىن ۋە تۇپراقلىرىدىن قوغلاندى، ۋەيرانە بولدى. لاۋى جەمەتىدىن پەيغەمبەرلىك ئۈزۈلدى. بۇ نەسىلدىن پەقەت بىر ئاياللا ھامىلدار ئىدى. ئۇ بىر ئوغۇل تىلەپ ئاللا قا يالۋۇردى. بىر ئوغۇل تۇغدى ۋە ئەشمۇئىل ئىسمىنى قويدى. بۇ ئىبرانىچە ”ئىسمائىل“ يەنى: ”ئاللا دۇئايمىنى قوبۇل قىلدى“ دېگەنلىك ئىدى... بالا چوڭ بولغاندا ئۇنى ئىبادەتخانىغا ئاپىرىپ، ياخشىلىقنى ۋە بەندىلىكنى ئۆگىنىشى ئۈچۈن ياخشى بىر ئادەمگە تاپشۇردى.

بالا ئۇنىڭ يېنىدا قالدى ۋە شۇ يەردە بالاغەتكە يەتتى. بىر كېچىسى ئۇخلاۋىتىپ، ئىبادەتخانىنىڭ بىر تەرىپىدىن كەلگەن ئاۋازنى ئاڭلىدى. چۆچۈپ ئويغىنىپ، ”شەيخ چاقىرغان بولۇشى مۇمكىن“ دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭ يېنىغا يۈگۈردى.

- مېنى چاقىردىڭىزمۇ؟

شەيخ ئۇنىڭ قورقۇشىنى خالىمىغاچقا: ھەئە، ھەئە... دەپلا قايتا ياتتى.

ئاۋاز ئۇنىڭغا ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى قېتىم ئاڭلاندى.

دېققەت قىلىپ بىلدىكى، ئۇنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام چاقىرىۋاتاتتى:

- رەببىڭ قەۋمىڭگە سېنى ئەۋەتتى.

ئىسرائىل ئەۋلادى بىر كۈن بۇ پەيغەمبەردىن سورىدى:

- بىز مەزلۇممۇ (ناھاقچىلىققا ئۇچرىدۇقمۇ)؟

- ھەئە، - دېدى ئۇ.

- بىز ۋەيران ھالەتتەمۇ؟

- ھەئە.

- بىزنى بىر بايراق ئاستىغا توپلايدىغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتەتلىسە، ئاللا يولىدا

ئۇرۇشۇپ، تۇپراقلىرىمىزنى ۋە غۇرۇرىمىزنى قايتۇرۇۋالاتتۇق، - دېيىشتى ئۇلار.

ئۇلارنى ياخشى چۈشىنىدىغان پەيغەمبەرى:

- سىلەرگە جىھاد قىلىش بۇيرۇلسا، راستىنلا جەڭ قىلامسىلەر؟ - دېدى.

- اللھ يولىدا نېمىشقا ئۇرۇشمايلى؟ نېمىشقا ئۇرۇشمايدىكەنمىز؟ بىزنى يۇرتىمىزدىن قوغلىدى. بالىلىرىمىز پەرىشان بولدى ۋە ئەھۋالىمىز يامانلاشتى، - دېيىشتى ئۇلار.

- اللھ سىلەرگە تالۇتنى پادىشاھ قىلىپ ئەۋەتتى، - دېدى پەيغەمبەر.

- تالۇت باي بولمىسا ۋە ئارىمىزدا ئۇنىڭدىن چوڭ بايلار بار تۇرسا، پادىشاھلىققا بىز ئۇنىڭدىن بەكرەك لايىق تۇرساق، ئۇ قانداقلا چە بىزنىڭ ھۆكۈمرانىمىز بولىدۇ؟ - دېيىشتى ئۇلار.

- اللھ سىلەر ئۈچۈن ئۇنى تاللىدى. ئۇنى بىلىملىك ۋە كۈچلۈك قىلدى. اللھ ھۆكۈمدارلىقنى خالىغان كىشىگە بېرىدۇ، - دېدى پەيغەمبەر.

- ئۇنىڭ ھۆكۈمدارلىقىنىڭ ئالامىتى قانداق؟ - دەپ سورىدى ئۇلار.

- دۈشمەن سىلەردىن تارتىۋالغان تەۋرات سىلەرگە قايتۇرۇلىدۇ. ئۇنى سىلەرگە پەرىشتىلەر ئەكىلىدۇ. بۇ ئۇنىڭ پادىشاھلىقىنىڭ ئالامىتى، - دېدى پەيغەمبەر.

بۇ مۆجىزە ئەمەلگە ئېشىپ تەۋرات بىر كۈن ئۇلارغا قايتىپ كەلدى.

تالۇت جالۇت بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن قوشۇن توپلاپ ھازىرلاندى. جالۇت ھېچكىم يېڭەلمىگەن ۋە تۇتالمىغان زالىم بىر جەڭچى ئىدى.

ئەلقسىسە، تالۇتنىڭ قوشۇنى ھازىرلىنىپ، چۆلدە ۋە تاغلارنىڭ ئارىسىدا ئۇزۇن يول يۈردى. ئەسكەرلەر ئۇسسۇدى. ھۆكۈمدار تالۇت ئەسكەرلىرىگە: يولدا ئالدىمىزغا بىر دەريا ئۇچرايدۇ. ئەگەر كىم ئۇنىڭ سۈيىدىن ئىچسە، قوشۇندىن ئايرىلسۇن. ئۇنىڭدىن قانغىچە ئىچمەي، قولى بىلەن تىلىنى نەملىگەنلەر مەن بىلەن قالسۇن، - دېدى.

دەرياغا كەلگەندە، ئەسكەرلەرنىڭ كۆپ قىسمى سۇ ئىچتى ۋە قوشۇندىن ئايرىلدى. تالۇت قايسى ئەسكەرلىرىنىڭ ئىرادىسى كۈچلۈك ۋە سۇسىزلىققا چىداملىق، قايسىلىرىنىڭ ئاجىز ئىرادىلىك ۋە تەسلىم بولۇشقا مايىل ئىكەنلىكىنى بىلىش ئۈچۈن بۇ ئىمتىھاننى تەييارلىغان ئىدى. تالۇت ئۆز - ئۆزىگە دېدى:

- ئەمدى قورقۇنچاقلار ئاشكارىلاندى. يېنىمدا پەقەتلا جەسۇرلار قالدى.

قوشۇننىڭ سانى ئازلىدى. ئەمما قوشۇندا مۇھىم بولغىنى سان ۋە قورال ئەمەس، ئەكسىچە ئىمان ۋە جاسارەت ئىدى.

ھەل قىلغۇچ ۋاقىت كېلىپ، تالۇتنىڭ قوشۇنى - دۈشمەننى جالۇتنىڭ قوشۇنى بىلەن ئۇچراشتى.

تالۇت قوشۇنىنىڭ سانى ئاز، جالۇتنىڭ ئەسكەرلىرى كۆپ ۋە كۈچلۈك ئىدى. تالۇتنىڭ بەزى ئاجىز ئەسكەرلىرى:

- بۇ كۈچلۈك قوشۇننى قانداق يېڭەرمىز؟ - دېيىشتى.

تالۇتنىڭ ئىرادىلىك ئەسكەرلىرى:

- قوشۇندا مۇھىم بولغىنى ئىمان ۋە جاسارەتتۇر، - دېدى.

قانچىلىغان ئاز قوشۇن ئالەمنىڭ ئىرادىسى بىلەن نۇرغۇن چوڭ قوشۇندىن ئۈستۈن كەلگەن ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

﴿ساڭا مۇسا (ۋاپاتى) دىن كېيىن ئىسرائىل ئەۋلادىدىن بولغان بىر جامائەتنىڭ خەۋىرى يەتمىدىمۇ؟ ئۇلار ئۆز ۋاقتىدا ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبىرىگە: «بىزگە پادىشاھ تىكلەپ بەرگىن، (ئۇنىڭ بىلەن دۈشمەنلەرگە قارشى) ئالەمنىڭ يولىدا جىھاد قىلايلى» دېيىشتى. پەيغەمبەر: «سىلەرگە جىھاد پەرز قىلىنسا جىھاد قىلماي قالارسىلەرمۇ؟» دېدى. ئۇلار: «يۇرتلىرىمىزدىن ھەيدەپ چىقىرىلغان ۋە ئوغۇللىرىمىزدىن جۇدا قىلىنغان تۇرساق قانداقمۇ ئالەمنىڭ يولىدا جىھاد قىلمايلى؟» دېدى. ئۇلارغا جىھاد پەرز قىلىنغان چاغدا، ئازغىنىسىدىن باشقا ھەممىسى جىھادتىن باش تارتتى. ئالەم زالىملارنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر. پەيغەمبىرى ئۇلارغا: «ئالەم ھەقىقەتەن سىلەرگە تالۇتنى پادىشاھ قىلىپ ئەۋەتتى» دېدى. ئۇلار (پەيغەمبىرىگە ئېتىراز بىلدۈرۈپ): «ئۇ قانداقمۇ بىزگە پادىشاھ بولىدۇ. (ئارىمىزدا پادىشاھ ئەۋلاتلىرى بولغانلىقتىن) پادىشاھلىققا بىز ئۇنىڭدىن ھەقىقەتەن ھەقىقەتەن سىلەرگە (پادىشاھ قىلىشقا) ئۇنى ئىختىيار قىلدى، ئۇنىڭ ئىلمىنى زىيادە ۋە بەدىنىنى قابىل قىلدى، ئالەم سەلتەنەتنى خالىغان ئادەمگە بېرىدۇ. ئالەم (نىڭ پەزىلى) كەڭدۇر، (ئۇنىڭغا كىمىنىڭ لايىق بولىدىغانلىقىنى) ئوبدان بىلىدۇ» دېدى. ئۇلارغا پەيغەمبىرى ئېيتتىكى، «ئۇنىڭ پادىشاھلىقىنىڭ ئالامىتى شۇكى، سىلەرگە بىر ساندۇق كېلىدۇ، ئۇنىڭدا رەببىڭلار تەرىپىدىن سىلەرنى تەسكىن تاپقۇزىدىغان نەرسە ۋە مۇسانىڭ، ھارۇننىڭ تەۋەلىرى قالدۇرۇپ كەتكەن نەرسىلەر (يەنى مۇسانىڭ ھاسسىسى، كىيىمى ۋە تەۋرات يېزىلغان بەزى تاختىلار) قاپلانغان بولىدۇ، ئۇنى پەرىشتىلەر كۆتۈرۈپ كېلىدۇ. ئەگەر (ئالەمغا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان) بولساڭلار، بۇنىڭدا (يەنى تاپۇتنىڭ نازىل بولۇشىدا) ئالەمنىڭ تالۇتنى سىلەرگە پادىشاھلىققا تاللىغانلىقىغا) ئەلۋەتتە سىلەر ئۈچۈن (روشن) ئالامەت بار». تالۇت ئەسكەرلىرى بىلەن (بەيتۇلمۇقەددەستىن) ئايرىلغان چاغدا: «ئالەم سىلەرنى بىر دەريا بىلەن سىنايدۇ، كىمكى ئۇنىڭدىن ئىچىدىكەن، ئۇ ماڭا تەۋە ئەمەس، كىمكى دەريا سۈيىنى تېتىمايدىكەن، ئۇ ھەقىقەتەن ماڭا تەۋەدۇر، ئۇنىڭدىن (ئۇسسۇزلۇقنى بىر ئاز بېسىش ئۈچۈن) ئىچكەن ئادەم (بۇيرۇققا خىلاپلىق قىلغان بولمايدۇ)» دېدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئازغىنا كىشىدىن باشقا ھەممىسى ئۇنىڭدىن

ئىچتى. تالۇت ۋە ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقان كىشىلەر دەريادىن ئۆتكەن چاغدا (دۈشمەنىڭ كۆپلۈكىنى كۆرۈپ قورقۇنچقا چۈشۈپ، ئۇلارنىڭ بىر پىرقىسى): «بۈگۈن بىز جالۇت ۋە ئۇنىڭ ئەسكەرلىرى بىلەن ئۇرۇشقا تاقەت كەلتۈرەلمەيمىز» دېدى. (تالۇتنىڭ تەۋەلىرىدىن) ئاللاھ قا مۇلاقات بولۇشقا ئېتىقاد قىلىدىغانلار: «ئاللاھ نىڭ ئىرادىسى بىلەن ئاز جامائە كۆپ جامائە ئۈستىدىن غەلبە قىلىدۇ» دېدى. ئاللاھ چىداملىق كۆرسەتكۈچىلەر بىلەن بىللىدۇر.

جالۇت تۆمۈر ساۋۇت كىيگەن ھالدا ئوتتۇرىغا چىقتى. قىلىچ، پالتا ۋە خەنجەر بىلەن قوراللانغان جالۇت ئۆزى بىلەن دوئىغا چۈشكەن بىرىنى ئىزدەشكە باشلىدى. تالۇت ئەسكەرلىرىنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىن قورقاتتى. بۇ چاغدا ئەسكەرلەر ئىچىدىن ياش بىر پادىچى دوئىغا چىقتى.

داۋۇد، ئاللاھ قا ئىشىنەتتى. ئۇ ئاللاھ ئېتىقادىنىڭ بۇ كائىناتتىكى ھەقىقىي كۈچ ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. داۋۇد ھۆكۈمدارى تالۇتتىن ئۆزىنىڭ جالۇت بىلەن دوئىغا چۈشۈشى ئۈچۈن ئىجازەت سوراپ كەلدى.

ھۆكۈمدار تۇنجى كۈنى رۇخسەت بەرمىدى. داۋۇد بىر ئەسكەر ئەمەس، پەقەتلا بىر پادىچى ئىدى. ئۇرۇش تەجرىبىسى، ھەتتا يېنىدا قىلىچمۇ يوق ئىدى. قورالى پەقەت پادىلىرىغا دەرەخلەردىن غازاڭ سىلىكىپ بېرىدىغان تايىقى (چۆشۈك) ئىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، داۋۇد ئاللاھ نىڭ بۇ دۇنيادىكى ھەقىقىي قۇۋۋەتىنىڭ مەنبەسى ئىكەنلىكىنى بىلگەن ۋە ئاللاھ قا ئىشىنەنگەنلىكى ئۈچۈن جالۇتتىن تېخىمۇ كۈچلۈك ئىدى. ئىككىنچى كۈنى، داۋۇد يەنە ئىجازەت سورىدى. ھۆكۈمدار بۇ قېتىم ئۇنىڭغا ئىجازەت بېرىپ، ئەگەر ئۇنى ئۆلتۈرسەڭ، قوشۇنغا قوماندان بولسەن ۋە قىزىمغا ئۆيلىنىسەن، - دېدى.

داۋۇد بۇ تەۋسىيىگە بەك قىزىقىپ كەتمەيتتى، ئۇ پەقەت جالۇتنى ئۆلتۈرۈشنى نىيەت قىلغان ئىدى. چۈنكى جالۇت زوراۋان، زالىم دۈشمەن ۋە ئاللاھ قا ئىشىنمەيدىغان بىرى ئىدى.

شۇنداق قىلىپ، ھۆكۈمدار داۋۇدقا ئىجازەت بەردى. داۋۇد تايىقى، بەش تال تاش ۋە سالغا بىلەن جەڭگە چىقتى. قوراللىق ۋە ساۋۇت كىيگەن جالۇت بۇنى كۆرۈپ، داۋۇدنى كەمسىتىپ مەسخىرە قىلدى. ئۇنىڭ نامراتلىقىغا ۋە ئاجىزلىقىغا كۈلدى. داۋۇد سالغىسىغا تاش قويۇپ، ھاۋادا بىر نەچچە قېتىم چۆرگىلەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا قارىتىپ ئاتتى.

شاماللار ئاللاھ نى سۆيىدىغان داۋۇدنىڭ دوستى ئىدى. شامال تاشنى ئۇچۇرتۇپ جالۇتنىڭ پىشانىسىگە ئۇردى. قوراللىق جالۇت يەرگە چۈشۈپ ئۆلدى. ياش پادىچى داۋۇد ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ قىلىچنى ئالدى، ئىككى قوشۇن جەڭگە ئاتلاندى.

بۇ، سەركەردىسى ئۆلتۈرۈلگەن ۋە قەلبىگە قورقۇنچ چۈشكەن قوشۇن بىلەن ئاددىي بىر پادىچى قوماندلىقىدىكى قوشۇن ئوتتۇرىسىدىكى جەڭ ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇلار جالۇت ۋە ئۇنىڭ ئەسكەرلىرى بىلەن ئۇچراشقان چاغدا: «پەرۋەردىگارىمىز! قەلبىمىزنى چىداملىقلىق بىلەن تولدۇرغىن، قەدەملىرىمىزنى (ئۇرۇش مەيدانىدا) ساباتلىق قىلغىن، كاپىر قەۋمگە قارشى بىزگە ياردەم بەرگىن» دېدى. مۆمىنلەر ئالەمنىڭ ئىرادىسى بىلەن كاپىرلارنى مەغلۇپ قىلدى، داۋۇد جالۇتنى ئۆلتۈردى. ئالەم داۋۇدقا سەلتەنەتنى، ھېكمەتنى (يەنى پەيغەمبەرلىكنى) بەردى. ئۇنىڭغا خالىغان نەرسىلىرىنى (يەنى پايدىلىق ئىلىملەرنى) بىلدۈردى. ئالەم ئىنسانلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسى بىلەن مۇداپىئە قىلىپ تۇرمىسا (يەنى كۈچلۈك تاجاۋۇزچىغا ئۇنىڭدىنمۇ كۈچلۈك بولغان بىرسىنى ئايرىدە قىلمىسا) ئىدى، يەر يۈزى ئەلۋەتتە پاستا ئايلىناتتى (يەنى خارابىلىققا يۈزلىنەتتى)، لېكىن ئالەم (يامانلىقنى ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلماسلىق بىلەن) پۈتۈن جاھان ئەھلىگە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر.﴾

داۋۇد جالۇتنى ئۆلتۈرگەندىن كېيىن، قەۋمنىڭ ئىچىدە تېزلا شۆھرەت، قازىنىپ ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئىچىدە ئەڭ مەشھۇر كىشىگە ئايلاندى. قوشۇن قوماندانى ۋە ھۆكۈمدارنىڭ كۈيىوغلى بولدى.

لېكىن داۋۇد بۇلارغا قىزىقمايتتى. شۆھرەت، شەرەپ، مەنەسپكە بېرىلمىدى. ئۇ ئالەم سۆيگۈسىنىڭ قولى ئىدى.

داۋۇدقا پەۋقۇلئادە گۈزەل بىر ئاۋاز بېرىلگەن ئىدى. داۋۇد تاتلىق ۋە مۆجىزە بولغان ئاۋازى بىلەن ئالەم قا تەسبە ئېيتاتتى.

شۇنىڭ بىلەن، جالۇتنىڭ يېغىلىشىدىن كېيىن، داۋۇد غايىب بولۇپ تەبىئەت قوينىغا قايتىپ كەتتى.

ئۇ يەردە، ساپ تەبىئەتنىڭ قۇچىقىدا يالغۇز ھالدا ئالەم قا ئىبادەت قىلىپ، كېچىلەرنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزەتتى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز داۋۇدقا دەرگاھىمىزدىن ھەقىقەتەن پەزىل (يەنى پەيغەمبەرلىك، زەبۇر، تاغلارنىڭ ۋە قۇشلارنىڭ بويسۇنۇشى، تۆمۈرنىڭ يۇمشاق بولۇپ بېرىشى، ساۋۇت ياساشنى بىلدۈرۈشلەر) ئاتا قىلدۇق. «ئى تاغلار! ئى قۇشلار! داۋۇد بىلەن بىرلىكتە تەسبە ئېيتىڭلار» (دېدۇق). تۆمۈرنى داۋۇدقا يۇمشاق قىلىپ بەردۇق. (بىز ئۇنىڭغا ئېيتتۇق) «مۇكەممەل ساۋۇتلارنى ياسىغىن، ساۋۇتلارنى ياساشتا (ھالقىلىرىنى بىر - بىرىگە)

تەكشى قىلغىن، (ئى داۋۇد ئائىلىسىدىكىلەر!) ياخشى ئىش قىلىڭلار، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىمەن».

ئۇلۇغ ئالەم ئىبىيا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

«تاغلارنى، قۇشلارنى داۋۇد بىلەن تەسبىھ ئېيتىشقا مۇسەخخەر قىلدۇق، (شۇنداق قىلىشقا) بىز قانداق ئىدۇق. جەڭلەردە سىلەرنى (يارىدار بولۇشتىن) ساقلاش مەقسىتىدە، داۋۇدقا سىلەر ئۈچۈن ساۋۇت ياساشنى ئۆگەتتۇق، سىلەر (بۇنىڭغا) شۈكۈر قىلامسىلەر؟ (يەنى شۈكۈر قىلىڭلار ۋە نېمەتنىڭ قەدرىنى بىلىڭلار)».

دەرەخلەردىن قايناپ چىققان شەربەتلەر ئۇنىڭ خۇش ئاۋازلىق تەسبىھىگە جاۋاب بېرەتتى. تاغلار ئۇنىڭ تەسبىھى ئاۋازىدىن تىترەيتتى. ئىنسان ۋىجدانى بىلەن قۇشلار، ۋەھشىي ھايۋانلار ۋە تاغلارنىڭ قىيالىرى ئارىسىدىكى پەردە كۆتۈرۈلگەن ئىدى.

بۇلارنىڭ ھەممىسى ئالەم قانداق تەسبىھ ۋە زىكىر قىلىپ تەڭ نەغمە قىلىشاتتى. داۋۇد باشقا مەخلۇقلارنىڭ ئاۋازىغا قوشۇلالايدىغان يېقىملىق بىر ئاۋازغا ئىگە بولۇپ، ھەتتا بىز ئۇنىڭ تاغلار ۋە قىيالارنىڭ ئەكس ساداسىدەك خۇش ئاۋازىنىڭ بارلىقىنىمۇ تەسەۋۋۇر قىلالايمىز. داۋۇد ئولتۇرۇپ ئالەم قانداق تەسبىھ ئېيتقاندا... جانلىقلار جانسىزلار ئىچىدىن ئايرىلىپ، ئۇلارنىڭ ئالەم نىڭ ئۇلۇغلىقىنى مەدھىيەلەيدىغان سىرنى ئوتتۇرىغا چىقراتتى. ئۇلار داۋۇدىن چىققان نەغمىگە تەڭكەش قىلىشاتتى.

ئالەم داۋۇدنى پەيغەمبەر قىلىپ تاللىدى. ئۇنىڭغا زەبۇرنى بەردى. ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

«داۋۇدقا زەبۇرنى ئاتا قىلدۇق».

زەبۇر تەۋراتقا ئوخشاش مۇقەددەس كىتابتۇر. داۋۇد ئالەم نىڭ كىتابىنى ئوقۇپ، ئالەم قانداق تەسبىھ ئېيتسا، تاغلارمۇ بىرلىكتە تەسبىھ ئېيتاتتى. قۇشلارمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن توپلىناتتى.

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

«(دېندى) كۈچلۈك بەندىمىز داۋۇدنى ئەسلىگىن، ئۇ ھەقىقەتەن ئالەم قانداق ئىتائەت قىلغۇچى ئىدى. بىز ھەقىقەتەن تاغلارنى (داۋۇدقا) بويسۇندۇرۇپ بەردۇق، ئۇلار داۋۇد بىلەن ئەتىگىنى - ئاخشىمى تەسبىھ ئېيتاتتى. قۇشلارنىمۇ ئۇنىڭغا بويسۇندۇرۇپ بەردۇق، ئۇلارمۇ (تەرەپ - تەرەپتىن) توپلىنىپ، داۋۇد بىلەن بىللە تەسبىھ ئېيتاتتى، (تاغلارنىڭ، قۇشلارنىڭ) ھەممىسى ئالەم قانداق ئىتائەت قىلغۇچىدۇر. داۋۇدنىڭ سەلتەنتىنى كۈچەيتتۇق،

ئۇنىڭغا ھېكمەت ۋە (ھەممە ئادەم چۈشىنىدىغان) روشەن سۆز - ئىبارىلەرنى ئاتا قىلدۇق».

چۆل ئۇپۇقلار بىلەن ئۇچراشمىغىدەك دەرىجىدە بىپايان كۆرۈنەتتى.

مانا داۋۇدنىڭ روزا تۇتىدىغان كۈنى كەلدى.

پادىشاھ بولغان پەيغەمبەر بىر كۈنى روزى تۇتۇپ بىر كۈنى تۇتمايتتى. بۇ، "زاماننىڭ روزىسى" دېيىلىدىغان روزىدۇر.

ئۇ، زەبۇردىن ئايەتلەر ئوقۇسا، ئۇنىڭ بىلەن بىللە تاغلارمۇ تەسبىھ ئېيتاتتى. ئۇنىڭ ئاۋازىنىڭ ئەكسى ئۇنىڭ ئاڭلىغۇچىسى بولماستىن، دەل ئۇ ئاۋازىنىڭ ئەكس ساداسىدىن ئىبارەت ئىدى. بەزىدە داۋۇد توختىسا، تاغلار تەسبىھنى تاماملايتتى. تاغلارلا ئەمەس، قۇشلارمۇ تەڭ تەسبىھ ئېيتاتتى. داۋۇد مۇقەددەس كىتابنى ئوقۇشقا باشلىسا، قۇشلار، ۋەھشى ھايۋانلار ۋە دەرەخلەر ئۇنىڭ ئەتراپىغا توپلىناتتى. تاغلار تەسبىھكە جۈر بولاتتى.

تاغلارنىڭ ۋە ياكى قۇشلارنىڭ ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە تەسبىھ ئېيتىشىنىڭ بىردىنبىر سەۋەبى داۋۇدنىڭ دۇرۇستلىقىدىنلا ئەمەس ئىدى. ھەم باشقا مەخلۇقلارنىڭ ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە تەسبىھ ئېيتىشىنىڭ بىردىنبىر سەۋەبىمۇ ئۇنىڭ ئاۋازىنىڭ يېقىملىقلىقى بولماستىن، اللە قا ئىخلاس باغلىغان بۇ بۈيۈك پەيغەمبەرگە اللە تەرىپىدىن بېرىلگەن مۆجىزە ئىدى.

بۇنىڭدىن باشقا، اللە ئۇنىڭغا قۇشلارنىڭ ۋە ھايۋانلارنىڭ تىلىنى چۈشىنىش قابىلىيىتىنىمۇ بەرگەن ئىدى. ئۇ، بىر كۈنى ئويلىنىپ ئولتۇرۇپ، ئىككى قۇشقاچنىڭ بىر - بىرى بىلەن سۆزلىشىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى ۋە ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى. اللە ئۇنىڭ قەلبىگە قۇشلارنىڭ ۋە ھايۋانلارنىڭ تىلىنى چۈشىنىدىغان نۇر سالغان ئىدى. داۋۇد ھايۋانلارنى ۋە قۇشلارنى سۆيەتتى، كۆيۈنەتتى. ئۇلارنى باقاتتى، كېسەل بولۇپ قالغانلىرىنى داۋالايتتى. قۇشلار ۋە ھايۋانلارمۇ ئۇنى سۆيەتتى ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشەتتى. اللە داۋۇدقا بىر نەرسە ئۆگەتكەندە ياكى ئۇنىڭغا بىر مۆجىزە بەرگەندە، داۋۇدنىڭ اللە قا بولغان سۆيگۈسى، شۈكرى، ئىمانى ۋە ئىبادىتى كۈچىيىپ باراتتى. ئاخىرىدا، ئۇ بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈن تۇتمايدىغان ھالغا كەلدى.

اللە داۋۇدنى سۆيىدى ۋە ئۇنىڭغا بۈيۈك ھۆكۈمدارلىق ئاتا قىلدى. ئۇ دەۋردىكى جەڭلەرنىڭ كۆپلۈكى قەۋمنىڭ ئەڭ چوڭ مەسىلىلىرىدىن بىرى بولۇپ، تۆمۈرچىلەر ياسىغان تۆمۈر ساۋۇتلار بەك ئېغىر بولغاچقا، جەڭچىلەرنىڭ ئەركىن ھەرىكەت قىلىشىغا ياكى جەڭ قىلىشىغا بىئەپ ئىدى.

ئېيتىشلارغا قارىغاندا، بىر كۈنى داۋۇد بۇ مەسىلىنى ئويلىغاچ ئالدىدىكى تۆمۈر پارچىسىنى قولى بىلەن ئويىناپ ئولتۇراتتى، كېيىن قارىغۇدەك بولسا، قولى تۆمۈرگە پېتىپ كېتىۋاتاتتى. ﷲ ئۇنىڭ ئۈچۈن تۆمۈرنى يۇمشىتىپ بەرگەن ئىدى. ئۇ دەرھال تۆمۈرنى كېسىپ ئۇنىڭدىن بىر - بىرىگە ئۇلىنىدىغان كىچىك شەكىللەر ياساشقا باشلىدى. پۈتكەندىن كېيىن ئالدىدا تۆمۈردىن ياسالغان يېڭى بىر ساۋۇت پەيدا بولدى. بۇ شۇنداق بىر تۆمۈر ساۋۇت ئىدىكى، ئۇنى كىيگەن جەڭچى ئەركىن ھەرىكەت قىلالايتتى. ۋۇجۇدىنى قىلىچ، پالتا ۋە خەنجەرلەردىن قوغدىيالايتتى. بۇ، ئۇ زاماندىكى مەۋجۇت ساۋۇتلارنىڭ ئەڭ ئىلغارى بولۇپ، تۆمۈر ھالقىلاردىن ياسالغان ئىدى. بۇ ھەقتە مۇنداق دېيىلگەن: «ﷲ ئۇنىڭ ئۈچۈن تۆمۈرنى يۇمشاتتى». تۆمۈرنىڭ ئوتتا ئېرىيدىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭدىن مىڭلارچە شەكىل ياسىغىلى بولىدىغانلىقىنى تۇنجى كەشىپ قىلغان كىشى داۋۇد ئەلەيھىسسالامدۇر.

بىز بۇ پىكىرگە بەكرەك ئىشىنىمىز.

داۋۇد ﷲ قا شۈكۈر قىلىپ سەجدىگە بېشىنى قويدى.

شۇنىڭ بىلەن، يېڭى ساۋۇتلار كۆپلەپ ياسىلىشقا باشلاندى. بۇ ساۋۇتلارنى كىيگەن داۋۇدنىڭ ئەسكەرلىرى زەرەر كۆرمىدى. داۋۇدنىڭ دۈشمەنلىرى (دۈشمەن ئەسكەرلىرى) قىلىچلارنىڭ بۇ ساۋۇتلارغا ئۆتمەيۋاتقانلىقىنى، ئۆزلىرىنىڭ ساۋۇتلىرىنىڭ ئېغىر بولغانىڭ ئۈستىگە قىلچىلارنى توسۇپ قالالمايۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشتى.

داۋۇد قوشۇنى دۈشمەنلىرى بىلەن قىلغان ھەر جەڭدە غەلبە قىلاتتى. داۋۇد بۇ غەلبىلەرنىڭ ﷲ نىڭ ئىرادىسى ئىكەنلىكىنى بىلگەچكە، ﷲ قا بولغان شۈكۈرى تەسبىھ ۋە سۆيگۈسى تېخىمۇ ئېشىپ باراتتى.

ﷲ پەيغەمبەرلىرىدىن ۋەياكى بەندىلىرىدىن بىرىنى سۆيسە، ئۇنى ئىنسانلارغا سۆيۈرەتتى ۋە ئۇنى يەر يۈزىدە ئابروۋىلۇق قىلاتتى. قۇشلارنىڭ، ھايۋانلارنىڭ ۋە تاغلارنىڭ سۆيگۈنىگە ئوخشاش، ئىنسانلارمۇ داۋۇدنى سۆيەتتى.

يەنى داۋۇد ئۇ زاماندىكى ئىنسانلار، قۇشلار ۋە تاغلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بەندە ئىدى.

بۇلارنى كۆرگەن ھۆكۈمدارنىڭ ئىچىدە ھەسەت ئوتى پەيدا بولۇشقا باشلىدى. داۋۇدقا يامانلىق قىلىپ، ئۇنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن قوشۇن توپلىدى. داۋۇد ھۆكۈمدارنىڭ ھەسەتخورلۇق قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشمىدى. پەقەت بىر كېچىسى ئۇخلاۋاتقان ھۆكۈمدارنىڭ قىلىچىنى ئېلىپ كىيىمنىڭ بىر پارچىسىنى كەستى - دە، ھۆكۈمدارنى ئويغىتىپ:

- ئى ھۆكۈمدار! سەن مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولدۇڭ. لېكىن مەن ساڭا ئوچ ئەمەس ھەم سېنى ئۆلتۈرمەكچىمۇ ئەمەس، ئەگەر سېنى ئۆلتۈرۈش نىيىتىم بولسا، سەن ئۇخلاۋاتقاندا

بۇنى قىلالايتتىم. سەن ئۇخلاۋاتقان چاغدا بۇ كۆرگەن كىيىم پارچىسىنى كىيىمىڭدىن كېسىۋالدىم. ئۇنىڭ ئورنىغا سېنىڭ بوينۇڭنى كېسەلەيتتىم، ئەمما ئۇنداق قىلمىدىم. مەن ھېچكىمگە يامانلىق قىلىشنى خالىمايمەن. مەن نەپەت ئەمەس، سۆيگۈ ئەلچىسىمەن، - دېدى.

ھۆكۈمدار خاتالىقىنى چۈشىنىپ، داۋۇدىن ئەپۇ سورىدى. داۋۇد ئۇنى تاشلاپ كەتتى. كۈنلەر ئۆتۈپ، بۇ ھۆكۈمدار داۋۇد قاتناشمىغان بىر جەڭدە ئۆلتۈرۈلدى. چۈنكى بۇ كىشى داۋۇدقا ھەسەت قىلىپ، ئۇنىڭ ياردىمىنى قوبۇل قىلمىغان ئىدى.

شۇنىڭدىن كېيىن داۋۇد ھۆكۈمدار بولدى. كىشىلەر ئۇنىڭ تۆھپىلىرىنى، ياخشىلىقلىرىنى ئەسلىشىپ، ئۇنى ئۆزلىرىگە پادىشاھ سايلىدى. شۇنداق قىلىپ، داۋۇد ھەم ئالەمنىڭ ئەلچىسى ھەم پادىشاھ بولدى. داۋۇدنىڭ ئالەمغا بولغان شۈكرى، ئىبادىتى ۋە خەير - ئېھسان سۆيگۈسى، يوقسۇللارغا مەرھەمەتى، ئىنسانلارنىڭ باياشاتلىقى ئۈچۈن كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقى ھەسسىلەپ ئاشتى. ئالەمنىڭ ھۆكۈمدارلىقىنى قۇۋۋەتلەندۈردى. ئۇنى دائىم دۈشمەنلىرىدىن ئۈستۈن قىلدى. ئۇنىڭ ھۆكۈمدارلىقى شۇنچىلىك كۈچلۈك ئىدىكى. دۈشمەنلىرى ئۇرۇشماي تۇرۇپ ئۇنىڭدىن قورقۇشاتتى.

ئالەمنىڭ نېمەتلىرىنى ئاشۇرۇپ بەردى. ئۇنىڭغا ھېكمەت ۋە كەسكىن ھۆكۈم قىلىش سالاھىيىتى بەردى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك ۋە پادىشاھلىق بىلەن بىرلىكتە ھېكمەت، ھەق - ناھەقنى ئايرىش، ھەقنى تونۇش ۋە ئۇنىڭغا ياردەم قىلىش كۈچىنى بەرگەن ئىدى.

داۋۇدنىڭ سۈلەيمەن ئىسمىلىك بىر ئوغلى بولۇپ، ئۇ كىچىكىدىنلا ئەقىللىق ئىدى.

تۆۋەندىكى ۋەقە مەيدانغا كەلگەندە، سۈلەيمەن تېخى 11 ياشتا ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم سۈرە ئەنئىيادا مۇنداق دەيدۇ:

﴿داۋۇد بىلەن سۈلەيمەننىڭ (قىسسسىنى بايان قىلغىن). ئۆز ۋاقتىدا بىر قەۋمنىڭ قويى كېچىسى زىرائەتنى يەپ (بۇزۇۋەتكەندە)، ئۇ ئىككىسى زىرائەت توغرىسىدا ھۆكۈم چىقارغان ئىدى. ئۇلارنىڭ ھۆكۈمىگە بىز شاھىد ئىدۇق. قانداق ھۆكۈم قىلىشنى بىز سۈلەيمەنغا بىلدۈردۇق، ئۇلارنىڭ ھەربىرىگە ھېكمەتنى ۋە ئىلىمنى ئاتا قىلدۇق، تاغلارنى، قۇشلارنى داۋۇد بىلەن تەسبىھ ئېيتىشقا مۇسەخخەر قىلدۇق، (شۇنداق قىلىشقا) بىز قادر ئىدۇق﴾.

بىر كۈنى، داۋۇد ئادىتى بويىچە خەلقنىڭ شىكايەتلىرىگە ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن ئولتۇراتتى. بىر دېھقان بىلەن بىر چارۋىچى كېلىپ ئەرز سۇنۇشتى.

دېھقان دېدى:

- ئى پەيغەمبەر! بۇ كىشىنىڭ پادىلىرى كېچىسى مېنىڭ بېغىمغا كىرىپ، باغدىكى پۈتۈن ئۈزۈم ساپلىرىنى يەپ تۈگەتتى. ماڭا تۆلەم تۆلەپ بېرىشىگە ھۆكۈم قىلىشىڭ ئۈچۈن ساڭا كەلدىم.

داۋۇد پادىچىغا: سېنىڭ پادىلىرىڭنىڭ بۇ ئادەمنىڭ بېغىدىكى بارلىق ئۈزۈم ساپلىرىنى يېگىنى راستمۇ؟ - دېدى.

- ھەئە، پادىشاھىم! - جاۋاب بەردى پادىچى.

داۋۇد:

- يېيىلگەن ئۈزۈم ساپلىرى ئۈچۈن ئۇنىڭغا پادىلىرىڭنى تۆلەم قىلىپ بېرىشىڭنى بۇيرۇيمەن، - دېدى.

دادىسىنىڭ يېنىدا ۋەقەنى ئاڭلاپ تۇرغان، اللە ھېكمەت بەرگەن سۈلەيمان مۇنداق دېدى:

- ئى ئاتا! مېنىڭ باشقىچىرەك ھۆكۈمۈم بار.

- قېنى ئېيتقىن! - دېدى داۋۇد.

سۈلەيمان مۇنداق دېدى:

- پادىچىنىڭ باغدىكى ئۈزۈملەرنى پەرۋىش قىلىپ يېتىشتۈرۈشى ئۈچۈن باغنى پادىچىغا بېرىشنى ھۆكۈم قىلىمەن. باغ ساھىبىنىڭ پادىنىڭ يۇقىدىن ۋە سۈت - گۆشلىرىدىن پايدىلىنىشى ئۈچۈن پادىلارنىڭ باغ ساھىبىگە بېرىلىشىنى ھۆكۈم قىلىمەن. ئۈزۈملەر يېتىشىپ، باغ بۇرۇنقى ھالىغا كەلگەندە، باغ ساھىبى بېغىنى ئالسۇن، پادىچى پادىسىنى ئالسۇن.

داۋۇد:

ئى سۈلەيمان! بۇ ھەقىقەتەن كاتتا بىر ھۆكۈم، ساڭا بۇ ھېكمەتنى بەرگەن اللە قا شۈكۈرلەر بولسۇن! سەن ھەقىقەتەن ھاكىم (ھېكمەت ئىگىسى بولغان) سۈلەيمان ئىكەنسەن، - دېدى.

داۋۇد اللە قا شۇنچە يېقىن بولۇشى ۋە اللە نىڭ ئۇنى سۆيىشىگە قارىماي، داۋاملىق اللە تىن ئۆگىنەتتى. اللە بىر كۈنى ئۇنىڭغا ھەر ئىككى تەرەپ دەۋاچىنىڭ پىكرىنى ئاڭلىماي تۇرۇپ، ئەسلا ھۆكۈم چىقارماسلىقىنى ئۆگەتكەن ئىدى. داۋۇد ھۇجرىسىغا كىرگەندە، قاراۋۇللارغا يېنىغا بىرىنىڭ كىرمەسلىكىنى ياكى ئىبادەت قىلغاندا مالال قىلىنماسلىقىنى ئەمر قىلاتتى. بىر كۈنى، اللە قا ئىبادەت قىلىدىغان مېھراپتا ئىككى كىشى تۇيۇقسىز ئالدىغا چىقتى. داۋۇد ئۇلاردىن قورقتى. چۈنكى داۋۇد يېنىغا ھېچقانداق كىشىنىڭ كىرمەسلىكىنى ئەمر قىلغان ئىدى. داۋۇد ئۇلاردىن سورىدى: سىلەر كىم؟

- شاھىم! قورقمىغىن. بۇ كىشى بىلەن مېنىڭ ئوتتۇراىدا بىر دەۋا بار. ئارىمىزدا ئادىللىق بىلەن ھۆكۈم چىقىرىشنىڭ ئۈچۈن ئالدىڭغا كەلدۇق، - دېدى ئىچىدىن بىرى.
- نېمە ئىش بولدى؟ - دەپ سورىدى داۋۇد.

بىرىنچىسى مۇنداق دېدى:

- بۇ كىشى مېنىڭ قېرىندىشىم بولىدۇ. ئۇنىڭ 99 قولى بار. مېنىڭ بىرلا قويۇم بار. قېرىندىشىم: بۇ بىر قوينىمۇ ماڭا بەر، - دەپ مەندىن ئېلىۋالدى.

داۋۇد يەنە بىرىنىڭ پىكرىنى ۋە دەلىلىنى (ئىسپاتىنى) ئاڭلىمايلا:

- ئۇ سېنىڭ قويۇڭنى ئۆزىنىڭ قويلرىغا قوشۇۋېلىپ ھەقسىزلىق قىلىپتۇ. كۆپ قىسىم شېرىكلەر بىر - بىرىگە ھەقسىزلىق قىلىشىدۇ. پەقەت ئىمان ئىگىلىرى بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر، - دېدى.

بۇ ئىككى ئادەم داۋۇدنىڭ كۆز ئالدىدا خۇددى ھاۋادا پارلانغان بۇلۇتتەك تۇيۇقسىز غايىب بولدى.

داۋۇد بۇلارنىڭ ئۆزىگە دەرس بېرىش ئۈچۈن ئالەم تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەرىشتە ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ ئەمدى پۈتۈن سۆزلەرنى تولۇق ئاڭلىماي تۇرۇپ دەۋاغا ھۆكۈم چىقارماسلىقى كېرەك ئىدى. چۈنكى بەلكى 99 قولى بار كىشى ھەقىلىق بولۇشى مۇمكىن ئىدى. داۋۇد دەرھال ئېگىلىپ سەجدە قىلدى ۋە رەببىدىن ئەپۇ سورىدى (مەغپىرەت تىلىدى).

ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەندى:

﴿ئى مۇھەممەد!﴾ دەۋا قىلغۇچىلارنىڭ قىسسىسى ساڭا يەتتىمۇ؟ ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار (داۋۇد ئىبادەت قىلىۋاتقان) مەسجىدنىڭ تېمىدىن ئارتىلىپ چۈشۈشتى. ئەينى ۋاقتتا ئۇلار داۋۇدنىڭ يېنىغا كىردى. داۋۇد ئۇلاردىن قورقتى، ئۇلار (داۋۇدقا): «قورقمىغىن، بىز بىرىمىز - بىرىمىزگە چىقىلغان ئىككى دەۋاگەرمىز، بىزنىڭ ئارىمىزدا ئادىللىق بىلەن ھۆكۈم قىلغىن، ناھەق ھۆكۈم چىقارمىغىن، بىزنى توغرا يولغا باشلىغىن» دېدى. (ئۇلارنىڭ بىرى) «شۈبھىسىزكى، مېنىڭ بۇ قېرىندىشىمنىڭ 99 ساغلىقى بار، مېنىڭ بىر ساغلىقىم بار، قېرىندىشىم ئۇ بىر ساغلىقىنىمۇ ماڭا بەرگىن دەيدۇ، (ئارىمىزدا بۇ توغرىدا مۇنازىرە بولۇپ) ئۇ مېنى سۆزدە يېڭىپ قويدى» دېدى. داۋۇد ئېيتتى: «ئۇ سېنىڭ ساغلىقىڭنى ئۆزىنىڭ ساغلىقىرىغا قوشۇۋېلىشنى تەلەپ قىلىپ راستلا سېنى بوزەك قىلىپتۇ، نۇرغۇن شېرىكلەر (يەنى دوستلار)، شۈبھىسىزكى، بىر - بىرىگە چىقىلىدۇ، پەقەت ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەل قىلغانلارلا (بىر - بىرىگە چىقىلمايدۇ) بۇلار ئازدۇر». داۋۇد بىزنىڭ ئۇنى سىنىغانلىقىمىزنى بىلدى. پەرۋەردىگارىدىن مەغپىرەت تەلەپ

قىلدى، سەجدىگە باردى. (اللہ قا) تەۋبە قىلدى. بىز ئۇنىڭ خاتالىقىنى ئەپۇ قىلدۇق، ئۇ بىزنىڭ دەرگاھىمىزدا ئەلۋەتتە يېقىنلىققا ۋە ياخشى ئاقىۋەتكە ئىگە بولىدۇ.

يەھۇدىي ئەپسانىلىرى داۋۇد ھەققىدە پىتتە تېرىپ، كىشىنى گۇمانلاندىرىدىغان (قالايمىقان) ھېكايىلەر توقۇشقان ئىدى. ئۇلار مۇنداق دېيىشتى: داۋۇد قوشۇن سەركەردىلىرىدىن بىرىنىڭ ئايالىغا كۆزى چۈشۈپ سەركەردىنى ئاقىۋىتىدىن خەۋىرى بولغان بىر جەڭگە ئەۋەتىش يولى بىلەن ئۇنىڭ ئايالىنى قولغا چۈشۈرگەن.

توقۇلغان بۇ ھېكايىنى داۋۇدنىڭ پەزىلىتىگە ماسلاشتۇرۇش ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس.

قەلبى اللہ قا باغلانغان، تەسبىھ ئېيتسا، جانلىق ۋە جانسىز مەخلۇقاتلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ تەسبىھ ئېيتىدىغان بىر كىشىنىڭ ئىنسانغا خاس گۈزەللىكىنى پەقەت بىر ئايالنىڭ يۈزى (چىرايى) ياكى ۋۇجۇدىدىن ئىزلىشى مۇمكىن ئەمەستۇر.

ھەقىقىي گۈزەللىكىنى اللہ تائالانىڭ كائىناتلىرىدا كۆرگەن ۋە ئۇنىلا ئويلايدىغان، تەسبىھ ئۈچۈن اللہ قا بويۇن ئەگكەن كىشىنىڭ بىر ئايالغا ئالدىنىشى مۇمكىن ئەمەس - ئەلۋەتتە!

داۋۇد اللہ نىڭ بەندىسى ئىدى. ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئېيتقىنىدەك، قانداقتۇر ھېسسىياتلارنىڭ قولى بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

...

داۋۇد ۋاپات بولغىچە اللہ قا ئىبادەت قىلىپ ۋە ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتىپ ياشىدى.

ئۇ بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈنى تۇتمايتتى. پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام داۋۇد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە مۇنداق دېگەندى: «ئەڭ ياخشى روزا داۋۇدنىڭ روزىسىدۇر. ئۇ بىر كۈنى روزا تۇتسا، يەنە بىر كۈنى تۇتمايتتى. زەبۇرنى 70 خىل ئاۋاز بىلەن ئوقۇيتتى. كېچىلىرى شۇنداق ناماز ئوقۇيتتىكى، ئۇ نامازدا يىغلاپ كېتەتتى. ئۇنىڭ بىلەن تەڭ ھەر نەرسە يىغلايتتى. دەرتەنلەر ۋە كېسەللەر ئۇنىڭ ئاۋازىدىن شىپا تاپاتتى.»

...

رىۋايەتلەرگە قارىغاندا داۋۇد ئەلەيھىسسالام تۇيۇقسىز ۋاپات بولغان ئىدى. ئۇنىڭ جىنازىسىغا ئەنئەنىۋىي كىيىملەر كىيگەن 40 مىڭ راھىب ۋە ئۇلاردىن باشقا مىڭلارچە ئىنسان قاتناشقان ئىدى.

مۇسا ۋە ھارۇندىن كېيىن، ئىسرائىل ئەۋلادى ھېچكىمنىڭ ۋاپاتىغا بۇنچىلىك ئازابلانمىغان ئىدى.

قۇياش ئىنسانلارنى قىزدۇرىۋېدى. سۇلەيمان قۇشلارنى چاقىرىپ:
- داۋۇدقا سايە بولۇڭلار! - دېدى.
قۇشلار ئۇنىڭغا شۇنداق سايە بولدىكى، دۇنيا قاپقاراڭغۇ بولدى. شامال توختىدى.
سۇلەيمان قۇشلارغا:
قۇياش كەلگەن تەرەپتىن ئىنسانلارغا سايە چۈشۈرۈڭلار، شامال كەلگەن تەرەپتىن
ئايىرىلڭلار! - دېدى.
بۇ، كىشىلەرنىڭ سۇلەيمان ھۆكۈمدارلىقىدا كۆرگەن تۇنجى ۋەقە ئىدى.

سۈلەيمان ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ اللہ نەمل سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز ھەقىقەتەن داۋۇدقا، سۇلايمانغا (دۇنيا ۋە دىن ئىلىملىرىدىن كەڭ) ئىلىم ئاتا قىلدۇق، ئۇلار ئېيتتى: «جىمى ھەمدۇسانا بىزنى نۇرغۇن بەندىلىرىدىن ئارتۇق قىلغان اللہ غا خاستۇر!» سۇلايمان (پەيغەمبەرلىكتە، ئىلىمدە، پادىشاھلىقتا ئاتىسى) داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلدى. ئۇ: «ئى ئىنسانلار! بىزگە قۇشلارنىڭ تىلى تەلىم بېرىلدى. (دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) ھەممە نەرسە ئاتا قىلىندى، بۇ ئەلۋەتتە (اللہ نىڭ) روشەن ئېھساندۇر» دېدى.﴾ .

﴿سۇلايمان (پەيغەمبەرلىكتە، ئىلىمدە، پادىشاھلىقتا ئاتىسى) داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلدى.﴾

سۈلەيمان ھەم پەيغەمبەرلىكتە ھەمدە مۈلۈكتە داۋۇدنىڭ ۋارىسى ئىدى. بۇ يەردە تىلغا ئېلىنغان مۈلۈكتىن مال - دۇنيا مەقسەت قىلىنغان ئەمەس. چۈنكى پەيغەمبەرلەر مال - دۇنيا مىراس قالدۇرمايدۇ. ماللىرى ئۇلاردىن كېيىنكى يوقسۇل ۋە موھتاجلارغا ئائىت سەدىقىلەردىن ئىبارەت بولۇپ، تۇغقانلىرىغا ئائىت بولمايدۇ.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز پەيغەمبەرلەر مىراس قالدۇرمايمىز﴾. شۇنىسى ئېنىقكى، سۈلەيمان داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋارىسى ئىدى. ئۇلۇغ اللہ ئۇنى ئىسرائىل ئەۋلادىغا پەيغەمبەر قىلىپ تاللىدى. يەنە اللہ ئۇنى بەنى ئىسرائىلغا ھۆكۈمدار قىلدى. سۈلەيماننىڭ داۋۇدتىن ئالغان ئەڭ مۇھىم مىراسى بەلكى داۋۇد ئومۇملاشتۇرغان ئەسكىرىي ئەنئەنە ئىدى. داۋۇدتىن قالغان بۇ ئىلغارلىققا سۈلەيمان ۋارىسلىق قىلدى. داۋۇد ئەسلىدە كەمبەغەل بىر پادىچى بولۇپ، كېيىن ئەسكىرى قوماندانغا ئايلانغان ئىدى. بۇ ئۆزگىرىش اللہ نىڭ ئىلھامى، ياردىمى ۋە مەدەتى بىلەن ئەمەلگە ئاشقان ئىدى.

داۋۇد بۇرۇنلا كائىناتقا ھاكىم ھەقىقىي قۇۋۋەتنىڭ ئۇلۇغ اللہ نىڭ كۈچى ئىكەنلىكىنى چۈشىنەتتى. قولىنى تاش پارچىسىغا ئۇزاتقىنىدا ۋە سالغا بىلەن جالۇتقا ئاتقىنىدا، كۈچ تەڭپۇڭلىقىنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى، دۈشمەنلىرىنىڭ ئالدىدا تەرەپ - تەرەپكە قاچىدىغان بەنى ئىسرائىل قوشۇنىنىڭ ھەقىقىي كۈچلۈك قوشۇنغا ئايلانغانلىقىنى ئېلان قىلغان ئىدى.

داۋۇد نۇرغۇن جەڭلەرگە قاتناشتى. بۇلار قۇرئاندا تەپسىلىي بايان قىلىنمىغان. چۈنكى قۇرئان تارىخىي بايان كىتابى بولماستىن، ئاللاھقا دەۋەت كىتابىدۇر. قۇرئاندا بۇ ھەقتە پەقەتلا: «داۋۇدنىڭ سەلتەنتىنى كۈچەيتتۇق» دېيىلىدۇ.

بۇنىڭ مەنىسى شۇكى: ئۇ ھېچبىر جەڭدە مەغلۇب بولمىغان ئىدى. شۇنداقلا، ئاللاھقا يۈزلەنگەن داۋۇد ئەلەيھىسسالام مۇۋاپىقلىقلار (يەنى بىر ئاللاھقا ئېتىقاد قىلغۇچىلار) دىن بولغاچقا، ئاللاھ داۋۇدقا، قوشۇنىغا ۋە خەلقىگە ھىمايىچى، ياردەمچى بولغان ئىدى. ئۇلۇغ ئاللاھ داۋۇدنىڭ قوشۇنىغا ئۆز زامانىدىكى باشقا قوشۇنلارغا قارشى پەۋقۇلئاددە ئۈستۈنلۈككە ئېرىشتۈرىدىغان ئالاھىدە نەرسىلەرنى بەرگەن ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

«تۆمۈرنىڭ يۇمشاق بولۇپ بېرىشى، ساۋۇت ياساشنى بىلدۈرۈشلەر) ئاتا قىلدۇق».

ئەركىن ھەرىكەت قىلىش ئىمكانىيىتى بەرگەن ھالقىلاردىن ياسالغان تۆمۈر ساۋۇتلار، قەدىمكى زاماندىكى جەڭچىلەر ئۈچۈن ئاجايىپ يېڭىلىق ئىدى. ئىككى جەڭچىنىڭ ئەھۋالىنى ئويلاپ بېقىڭ! بىرى ھەرىكەتلىرىگە توسقۇن قىلىدىغان، بىئەپ ئېغىرلىقتا قىيىنالسا، يەنە بىرى خۇددى ساۋۇت كىيىمىگەندەك ئەركىن ھەرىكەت قىلاتتى.

ئاللاھنىڭ داۋۇدقا ۋە قوشۇنىغا ئاتا قىلغان بۇ ئىلغارلىق سۇلەيمان ھۆكۈمرانلىقىدىمۇ داۋام قىلدى.

شۇنىڭ بىلەن، سۇلەيمان دۇنيادىكى ئەڭ ئىلغار قوشۇنغا ھەمدە كۈچلۈك دۆلەتكە ۋارىسلىق قىلغان ئىدى. ئاللاھ سۇلەيمانغا تېخىمۇ كۆپ نېمەت بەردى.

«ئۇ: «ئى ئىنسانلار! بىزگە قۇشلارنىڭ تىلى تەلىم بېرىلدى. (دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) ھەممە نەرسە ئاتا قىلىندى، بۇ ئەلۋەتتە (ئاللاھنىڭ) روشەن ئېھسانىدۇر» دېدى» .

قۇرئاننىڭ سۇلەيمان ھەققىدىكى بەتلەرنى ۋاراقلىغىنىمىزدا، ئەينى چاغلاردا ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ يەنى ئۇلارنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پادىشاھى سۇلەيمان دەۋرىنىڭ ئالتۇن دەۋردە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىۋالالايمىز.

...

سۇلەيمان داۋۇدتىن مىراس قىلىپ ئالغانلىرى بىلەن بولدى قىلمىدى. خانلىق روھى ئۇنى تېخىمۇ ئۈستۈن بولۇشقا يېتەكلەيتتى. بىر كۈنى قولىنى كۆتۈرۈپ ئاللاھقا دۇئا قىلدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ قەلبى بىلەن ئاللاھنىڭ ئارىسىدا توساق، مۇساپە ۋە ياكى ۋاقىت ئۇقۇمى مەۋجۇت ئەمەس. پەيغەمبەرلەردىن بىرى ئاللاھقا دۇئا قىلسىلا، ئۇنىڭ دۇئاسى

سۈرە ساد 20 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى
سۈرە سەبەئ 10 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە نەمل 16 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئىجابەت بولىدۇ. مەلۇم دەرىجىگە بارغاندا قەلب پاكلىقى دائىمىي ئاللاھقا بارىدىغان يولنى تاپالايدۇ. سۇلەيمان دۇئاسىدا مۇنداق دېدى:

«پەرۋەردىگارم! ماڭا مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا مەندىن كېيىن (مەندىن باشقا) ھېچ ئادەمگە مۇيەسسەر بولمايدىغان پادىشاھلىقنى ئاتا قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن كۆپ ئاتا قىلغۇچىسەن».

سۇلەيمان ئاللاھتىن ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچكىمگە بېرىلمەيدىغان ھۆكۈمدارلىق تىلىگەن ئىدى.

ئاللاھ تائالا بەندىسى سۇلەيماننىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلىپ، بۇ ھۆكۈمدارلىقنى بەردى. دەۋرىمىزدىكى ئىنسانلار: سۇلەيمان نېمە ئۈچۈن ئۆزىدىن كېيىن ھېچكىمگە بېرىلمەيدىغان بۈيۈك ھۆكۈمدارلىقنى تەلەپ قىلغاندۇ؟ - دېگەن سوئالنى سورىشى مۇمكىن.

سۇلەيمان زامانىمىزنىڭ چۈشەنچىسى بويىچە ھاكىمىيەتكە مەستانە (ئەمەلگە ھېرىسمەن) ئابروپىيەرەس، بۇيرۇقۇز ۋە مۇشتۇمزور بىر ئىنسانمىدى؟ ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ قەلبىدە بۇلاردىن ھېچقانداق بىر نەرسىنى ئۇچراتمايمىز.

سۇلەيماننىڭ ھۆكۈمدارلىققا ھېرىسلىقى، تۇنجى ۋە ئاخىرقى (يەنى بىردىنبىر) بىر پەيغەمبەرنىڭ ھېرىسى ئىدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ قەلبى پەقەت يەر يۈزىدە يېيىلىشىنى ئارزۇ قىلغان نەرسىگە مايىلدۇر. شۇنداقلا، سۇلەيمانمۇ ھەرگىزمۇ ھۆكۈمدارلىققا ئاشىق، شۆھرەت ۋە سەلتەنەت مەستانىسى ئەمەس بولۇپ، ئۇ جاھاننى قاپلىغان جاھالەت بىلەن جەڭ قىلىش، پەيغەمبەر بولغىنىدا ئاللاھنىڭ رەھىمىتى بولغان ئىسلام نۇرىنى يېيىش ئۈچۈن ھۆكۈمدارلىق تەلەپ قىلغان ئىدى. سۇلەيماننىڭ بىلىقس بىلەن سۆزلەشكەندە، تەخت ھەققىدە ئېيتقانلىرىنى ئويلاپ كۆرۈڭ:

«بىلىقس كەلگەندە (ئۇنىڭغا): «سېنىڭ تەختىڭ مۇشۇنداقمۇ؟» دېيىلدى. ئۇ: «شۇدەك تۇرىدۇ» دېدى. (سۇلايمان ئاللاھنىڭ نېمىتىنى سۆزلەش يۈزىسىدىن ئېيتتى) ئۇنىڭدىن (يەنى بىلىقسىتىن) بۇرۇن بىزگە (ئاللاھنى ۋە ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى بىلدۈرىدىغان) ئىلىم بېرىلدى، بىز مۇسۇلمان بولدۇق».

بۇ، ھاكىم (ھېكمەت ساھىبى) سۇلەيماننىڭ سۆزى بولۇپ، بىزنىڭ چۈشەنچىمىز بويىچە ھۆكۈمرانلىق، پادىشاھلىق ۋە قۇۋۋەت تەلپىنى ئورۇنلۇق كۆرسەتكەن (يەنى قۇۋۋەت تەلپىنىڭ ئورۇنلۇق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان) دىئالوگدۇر.

سۇلەيمان پۈتۈن ئابروپىيەنى ۋە سەلتەنتىنى ئاللاھقا دەۋەت قىلىشقا ۋە ئىسلامنى يېيىشقا ئاتىغان ئىدى.

سەبەنىڭ ئايال پادىشاھى سۇلەيمان بىلەن تىلغا ئېلىنغان قىسسەدە: ﴿ئۇ (يەنى بىلىقس) ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم، مەن ھەقىقەتەن (اللە غا شېرىك كەلتۈرۈپ، قۇياشقا چوقۇنۇش بىلەن) ئۆزەمگە زۇلۇم قىلدىم، سۇلايمان بىلەن بىللە ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە غا بويسۇندۇم (يەنى سۇلايماننىڭ دىنىغا ئەگىشىپ ئىسلامغا كىردىم)﴾ دېمىگەنمىدى؟

...

بۇ كىرىش سۆزىدىن كېيىن، پەيغەمبەر ۋە ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ قىسسەسىگە ئۆتەيلى!

ئەلقىسسە، سۇلەيمان پەيغەمبەرلىك، ھۆكۈمدارلىق ۋە ھېكمەتتە داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلغاندىن كېيىن، ئىنسانلار ئۇنىڭغا «ھېكمىم سۇلەيمان» نامىنى بەردى.

سۇلەيماننىڭ ھېكمىتى ئىنسانلار ئارىسىدا ئادىل بولۇش، ئۇلارغا مەرھەمەت قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ مەسلىھىتىنى ئادالەت بىلەن ھەل قىلىشتىن باشقا، ئىنسانىيەت دۇنياسىدىن ئېشىپ، قۇشلار ۋە ھايۋانلار دۇنياسىغىچە ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىدى. داۋۇد پەقەت قۇشلارنىڭ تىلىنى بىلەتتى. ئەمما سۇلەيمان قۇشلار بىلەن سۆزلىشىپ ئۇلارغا ۋەزىپە بېرەتتى. داۋۇد تەسبىھ ئېيتقاندا، تاغلار، ۋەھشىي ھايۋانلار ۋە قۇشلارمۇ ئۇنىڭ بىلەن تەسبىھ ئېيتاتتى. بۇ بۈيۈك تەسبىھنى ئاڭلاش ئۈچۈن شامالار توختاپ قالاتتى.

اللە سۇلەيمانغا بۇنىڭدىن ئارتۇقراق قىلىپ ۋەھشىي ھايۋانلارنى، قۇشلارنى ۋە شامالنى ئۇنىڭ ئەمرىگە بويسۇندۇرۇپ بەرگەن ئىدى.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز ھەقىقەتەن داۋۇدقا، سۇلايمانغا (دۇنيا ۋە دىن ئىلىملىرىدىن كەڭ) ئىلىم ئاتا قىلدۇق، ئۇلار ئېيتتى: «جىمى ھەمدۇسانا بىزنى نۇرغۇن بەندىلىرىدىن ئارتۇق قىلغان اللە غا خاستۇر!﴾. سۇلايمان (پەيغەمبەرلىكتە، ئىلىمدە، پادىشاھلىقتا ئاتىسى) داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلدى ئۇ: «ئى ئىنسانلار! بىزگە قۇشلارنىڭ تىلى تەلىم بېرىلدى. (دۇنيانىڭ نېمەلىرىدىن) ھەممە نەرسە ئاتا قىلىندى، بۇ ئەلۋەتتە (اللە نىڭ) روشەن ئېھساندۇر» دېدى.﴾

سۇلايمان چۆمۈللىلەرنىڭ پىچىرلىشىشىنى ئاڭلىيالايتتى. شۇنداقلا ئۇلارغا ئەمر بېرەلەيتتى. چۆمۈللىلەرمۇ ئۇنىڭ بۇيرىقىغا بويسۇناتتى.

سۇلەيماننىڭ قوشۇنى دۇنيادىكى قوشۇنلارنى قورقۇتقان ئىدى. دۇنيا بۇنداق كۈچلۈك قوشۇننى ئەسلا كۆرمىگەن ئىدى. ئادەتتە قوشۇنلار ئەسكەرلىرىنىڭ ئوخشاشلىقى (بىر

خىللىقى) بىلەن كۈچلۈك كۆرۈنەتتى. ئەمما سۈلەيماننىڭ قوشۇنى ئەسكەرلىرىنىڭ خىلمۇخىللىقى بىلەن كىشىنى ھەيران قالدۇراتتى.

بۇ قوشۇن ئاجايىپ بىرلەشمىدىن تەشكىل تاپقان، چېكىندۈرگىلى بولمايدىغان قوشۇن ئىدىكى، تەركىبىدە ئىنسانلار، جىنلار ۋە قۇشلار بار ئىدى. بىلگىنىمىزدەك، جىنلار ئاللاھنىڭ ياراتقان مەخلۇقاتىدۇر. ئىنسانلارنىڭ جىنلارنى كۆرەلىشى، جىنلارنىڭ چاقىرىلىشى ۋە ئۇلاردىن پايدىلىنىشى مۇمكىن ئەمەس. ئاللاھ بۇ كۈچنى پەقەت سۈلەيمان ئەلەيھىسسالامغا بەرگەن. سۈلەيمان جىنلارنى ئۇرۇش ۋاقتىدا ئەسكەر، تېنىچ زامانلاردا ئىشچى قىلىپ ئىشلىتەتتى. جىنلار كۆرگىلى بولمايدىغان مەخلۇقاتلاردۇر. ئەسكەرلىرى كۈرۈنمەيدىغان بىر قوشۇننى تەسەۋۋۇر قىلىپ كۆرۈڭ! مۇنداق قوشۇن بىلەن ئۇرۇشۇش مۇمكىنمۇ؟ بۇندىن باشقا بۇ قوشۇندىكى قۇشلار ھازىرقى زاماندىكى خەۋەرلەشمە ۋە ئاخبارات توپلاش ئۈسكۈنىلىرىنىڭ رولىنى ئوينايتتى. ئۇرۇشتا ئاخبارات ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينايدۇ. چۈنكى ئاخبارات دۈشمەننىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلىشنىڭ ئاچقۇچى. سۈلەيماننىڭ قوشۇنىدا بۇ ۋەزىپىنى قۇشلار ئورۇنلايتتى. ئۇلار ئۇچۇپ بېرىپ، دۈشمەن ئەھۋالىنى ئىگەللەيتتى ۋە سۈلەيمانغا خەۋەر يەتكۈزەتتى.

جىن ۋە قۇشلار بىلەن بىللە ئاللاھ يەنە شاماللىرىنىمۇ سۈلەيمانغا بويسۇندۇرۇپ بەرگەن ئىدى. ئۇ شاماللىرىغا بۇيرۇق قىلىپ، خۇددى ھازىرقى ئايروپىلاننىڭ ئىچىدە ئۇچقانداكلا... ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەسكەرلىرى بىلەن مەنەلەيتتى.

قەدىمدە ئاللاھ تائالا سۈلەيمانغا شامالنى غايىلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن بويسۇندۇرۇپ بەرگەچكە، ھېچكىمنىڭ ئۇچۇشىنى خىيال قىلالمايدىغان زاماندا، سۈلەيمان قوشۇنىدا ئۇچىدىغان ئەسكەرلەر بار ئىدى. بەلكى سۈلەيماننىڭ ئەسكەرى شۆھرىتىنىڭ مەنبەسى ئاللاھنىڭ بۇ مۆجىزىسى ئىدىكى، بۇنىڭ بىلەن سۈلەيمان قوشۇنى تەڭداشسىز ھالغا كەلگەن ئىدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ:

﴿سۈلەيماننىڭ جىنلاردىن، ئىنسانلاردىن ۋە قۇشلاردىن بولغان قوشۇنلىرى توپلاندى (سۈلەيمان ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئالدىدا دەبدەبە بىلەن ماڭاتتى) ئۇلار تەرتىپلىك ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئىدى﴾.

ئۇلۇغ ئاللاھ يەنە مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز سۈلەيمانغا شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق. شامال سۈلەيماننىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئۇ خالىغان تەرەپكە لەرزىن ماڭاتتى. ھەمدە ئۇنىڭغا (كاتتا بىنالارنى سالالايدىغان) قۇرغۇچى ۋە (دېڭىزلارغا چۆكۈپ ئۈنچە - مارجانلارنى ئېلىپ چىقالايدىغان) غەۋۋاس شەيتانلارنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق. يەنە نۇرغۇن شەيتانلارغا ئىشكەل

سېلىنغاندۇر. بىز سۇلەيمانغا ئېيتتۇقكى) «بۇ بىزنىڭ (ساڭا بەرگەن كەڭ) ئاتايمىز، (ئۇنىڭدىن سەن خالىغان كىشىگە) بەرگىن ياكى بەرمىگىن، (بۇ ھەقتە سەندىن) ھېساب ئېلىنمايدۇ». ئۇ بىزنىڭ دەرگاھىمىزدا ھەقىقەتەن يېقىنلىققا ۋە ياخشى ئاقىۋەتكە ئىگە بولدى».

بىر كۈنى، ئاتلار ئۇنى ئىبادەتتىن ئايرىغانلىقى ئۈچۈن، سۇلەيماننىڭ قوشۇندا ئات ئىشلىتىش پىكرىدىن ۋاز كېچىدىغانلىقىنى كۆرمىز.

سۇلەيمان الله رىزاسى ئۈچۈن ئاتلارنى ئىشلىتىشتىن يالتايغان بولغاچقا، الله ئۇنىڭغا ئاتلارنىڭ ئورنىغا دۆلەتنىڭ ھەر قانداق يېرىگە بارالايدىغان شامالنى بەردى. الله سۇلەيمانغا بۇ ئۇچۇش قورالدىن باشقا يەنە پەيغەمبەرلەرنىڭ ھېچقايسىسىغا بەرمىگەن بىر كۈچ ئاتا قىلدى. بۇ، شەيتانلارنى تىزگىنلەش كۈچى ئىدى. شەيتانلار جىنلارنىڭ ئەسكى تۈرى بولغاچقا، ئىنسانلار ئۇياقتا تۇرسۇن، ھەتتا ياخشى جىنلارمۇ ئۇلارنى باشقۇرالمىتتى. الله سۇلەيمانغا شەيتانلارنى باشقۇرۇش، ئۇلارنى ئىشلىتىش، قارشىلىق قىلغانلارنى زەنجىر بىلەن باغلاش ۋە جازالاش ھوقۇقىنى بەرگەن ئىدى.

شەيتانلار ئۇنىڭ بۇيرىقى بىلەن سارايلار، ئۆيلەر، قازانلار، ھەيكەللەر ۋە مېھراپلارنى ياسايتتى. ئۇنىڭ ئۈچۈن دېڭىزلارنىڭ ئاستىغا كىرىپ، ئۈنچە - مارجان ۋە ياقۇت سۈزۈپ چىقاتتى.

شەيتانلارنىڭ ئىتائەت قىلمىغانلىرى سۇلەيماننىڭ شوھرىتى ۋە مەخلۇقاتلارغا ھۆكۈمرانلىق كۈچىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن تۆمۈر زەنجىرلەرگە باغلىناتتى.

بۇ كۈچ الله نىڭ ئىزنى بىلەن ئۇنىڭغا مۆجىزە قىلىپ بېرىلگەن ئىدى.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەندى:

﴿سۇلەيمانغا شامالنى (بويىسۇندۇرۇپ بەردۇق)، شامال چۈشتىن ئىلگىرى بىر ئايلىق مۇساپىنى، چۈشتىن كېيىن بىر ئايلىق مۇساپىنى باساتتى، ئۇنىڭغا مىس (چىقىدىغان) بۇلاقنى ئاققۇزۇپ بەردۇق، بەزى جىنلار پەرۋەردىگارنىڭ ئەمرى بويىچە سۇلەيماننىڭ ئالدىدا ئىشلەيتتى، ئۇلاردىن كىمكى بىزنىڭ ئەمرىمىزگە خىلاپلىق قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا بىز دوزاخ ئازابىنى تېتىتىمىز. ئۇلار سۇلەيمانغا ئۇ خالىغان كاتتا سارايلارنى، (مىستىن - ئەينەكتىن ئاجايىپ) ھەيكەللەرنى، كۆلدەك چوڭ لېگەنلەرنى، (چوڭلۇقتىن) مىدىرلىمايدىغان قازانلارنى ياسايتتى، (ئېيتتۇقكى) «ئى داۋۇد ئائىلىسىدىكىلەر! (الله نىڭ بۇ چوڭ نېمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلىڭلار»، مېنىڭ بەندىلىرىمدىن (الله نىڭ نېمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلغۇچى بەك ئاز».

ئۇ زاماننىڭ دۇنيا ھۆكۈمرانى شۇبھىسىز ھەزرىتى سۇلەيمان ئىدى.

سۇلەيمان الله نىڭ شۇنچىلىك نېمەتلىرىگە ئېرىشكەن بولسىمۇ، قىلچە مەغرۇرلانمىدى. دەل ئەكسىچە، ئۇ زاماننىڭ ئەڭ تەقۋادار ۋە الله قا ئەڭ كۆپ شۈكرى قىلىدىغان كىشى ئىدى.

ئۇلۇغ الله سۇلەيمان ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز داۋۇدقا سۇلەيماننى ئاتا قىلدۇق، سۇلەيمان نېمىدېگەن ياخشى بەندە! ئۇ (الله غا) ھەقىقەتەن ئىتائەت قىلغۇچى ئىدى﴾.

ئۇ الله قا ناماز، روزا، تەسبىھ، كۆز يېشى، ئىستىغپار ۋە سۆيگۈ بىلەن يۈزلىنەتتى. ناماز ۋاقتى سۇلەيمانغا نىسبەتەن ھېچقانداق نەرسە توسقۇنلۇق قىلالمايدىغان مۇھىم ئىبادەت ۋاقتى ئىدى.

پەقەت بىر قېتىم سۇلەيماننىڭ ئىرادىسىدىن سىرت، ئۇ نامازنى قىلالمىغىلى تاس قالدى.

بىر كۈنى، سۇلەيمان مۇھىم بىر جەڭ تەييارلىقى بىلەن مەشغۇل ئىدى. نامازدىگەر ۋاقتى بولغاندا، ئەسكەر ۋە سەركەردىلىرىنىڭ ئاتلىرىنى تەكشۈردى. ئاتلار قوشۇننىڭ مۇھىم قورالى ئىدى. سۇلەيمان ئاتلارنى تەكشۈرۈۋېتىپ، ئەسىر نامىزنى ئۇنتۇپ قالغىلى تاسلا قالدى.

سۇلەيمان دەرھال سەجدە قىلىپ نامىزنى ئوقۇدى، ئۇندىن كېيىن ئاتلارنى قايتا ئەكەلگۈزۈپ، جىھاد ۋە جەڭ تەييارلىقى سەۋەبىدىن نامازنى قازا قىلغىلى تاس قالغانلىقى ئۈچۈن، الله دىن مەغپىرەت تىلىگەن ھالدا ئاتلارنىڭ بويۇنلىرىنى سىلاشقا باشلىدى.

شۇندىن كېيىن، سۇلەيمان قوشۇنىدا ئات ئىشلىتىشتىن ۋاز كەچتى. الله ئاتلارنىڭ ئورنىغا ئۇنى ۋە ئەسكەرلىرىنى خالىغان يەرگە ئاپىرالايدىغان شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردى.

ئۇلۇغ الله ساد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز داۋۇدقا سۇلەيماننى ئاتا قىلدۇق، سۇلەيمان نېمىدېگەن ياخشى بەندە! ئۇ (الله غا) ھەقىقەتەن ئىتائەت قىلغۇچى ئىدى. ئۆز ۋاقتىدا كەچقۇرۇنلۇقى ئۇنىڭغا ياخشى يۈگۈرۈك ئاتلار توغرىلاندى. سۇلەيمان ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن ئاتلارنى پەرۋەردىگارىمنى ئەسلىش ئۈچۈن ياخشى كۆردۈم، ئۇلار (كۆزۈمدىن) غايىب بولغۇچە (ئۇلارنى كۆزدىن كۆچۈرۈش بىلەن بولدۇم)». سۇلەيمان ئېيتتى: «ئاتلارنى مېنىڭ ئالدىمغا ئېلىپ كېلىڭلار». (ئاتلار ئېلىپ كېلىنگەندىن كېيىن) سۇلەيمان ئۇلارنىڭ پاچاقلىرىنى، بويۇنلىرىنى سىلاشقا باشلىدى﴾.

سۇلەيمان ئاتلارنىڭ كېسەللىكلىرىنى بىلەتتى. ئۇلارنىڭ تىلى بىلەن سۆزلىشەلەيتتى، ھايۋانلارمۇ ئۇنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلاتتى.

ئۇلۇغ ئالەم سۇلەيمانغا بۇنىڭدىن باشقا يەنە بىر نېمەت بەرگەن ئىدى.

ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇنىڭغا مەس (چىقىدىغان) بۇلاقنى ئاققۇزۇپ بەردۇق﴾.

ئالەم داۋۇدقا تۆمۈرنى يۇمشىتىش ۋە ئۇنى قانداق ئېرىتىش نېمىتىنى ئۆگەتكەندەك، سۇلەيمانغىمۇ ئۇرۇشتا ۋە تېنچ زامانلاردا ئېرىگەن مەسنى قانداق قوللىنىشنى ئۆگەتكەن ئىدى. ئۇ مەس بىلەن تۆمۈرنى ئارىلاشتۇرۇپ تۇچ پەيدا قىلاتتى ۋە ئۇنىڭدىن جەڭلەردە قوللىنىدىغان نەيزە، قىلىچ، ساۋۇت ۋە خەنجەرگە ئوخشاش قوراللارنى ياسايتتى.

بۇ قوراللار، ئۇ زاماننىڭ ئەڭ ياخشى قوراللىرى ئىدى. تېنچ زامانلاردا مەسنى بىنا قۇرۇلۇشى، ھەيكەل ياساش ۋە باشقا ئىشلارغا قوللىنىلاتتى.

ئالەم تائالا سۇلەيمانغا بۇ بۈيۈك ۋە ئالاھىدە نېمەتلەرنى بەرگەندىن سىرت، ئۇنى نۇرغۇنلىغان سىناقلاردىن ئۆتكۈزگەنىدى.

بۈيۈك بەندىلەر بۈيۈك سىناقلارغا دۇچ كېلىدۇ.

ئالەم سۇلەيماننى كېسەل بىلەن سىندى. ئۇلۇغ ئالەم بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿بىز ھەقىقەتەن سۇلەيماننى سىندۇق، ئۇنىڭ تەختى ئۈستىگە بىر جەسەتنى تاشلىدۇق، ئاندىن ئۇ (بۇنىڭ سىناق ئىكەنلىكىنى بىلىپ) تەۋبە قىلدى. سۇلەيمان ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم! ماڭا مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا مەندىن كېيىن (مەندىن باشقا) ھېچ ئادەمگە مۇيەسسەر بولمايدىغان پادىشاھلىقنى ئاتا قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن كۆپ ئاتا قىلغۇچىسىن». بىز سۇلەيمانغا شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق. شامال سۇلەيماننىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئۇ خالىغان تەرەپكە لەرزىلەر ماڭاتتى. ھەمدە ئۇنىڭغا (كاتتا بىنالارنى سالالايدىغان) قۇرغۇچى ۋە (دېڭىزلارغا چۆكۈپ ئۈنچە - مارجانلارنى ئېلىپ چىقالايدىغان) غەۋۋاس شەيتانلارنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق﴾.

تەپسىر شۇناسلار ھەزرىتى سۇلەيماندىن ئېلىنغان سىناق ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. بەلكى بۇ سىناق ھەققىدىكى رىۋايەتلەرنىڭ ئەڭ مەشھۇرى تۆۋەندىكى توقۇلما رىۋايەت بولۇشى مۇمكىن:

بىر كېچىسى، سۇلەيمان ئالەم يولىدا جىھاد قىلىدىغان بىر ئوغۇل يۈزى كۆرۈش ئۈچۈن 700 ئايالى بىلەن ئۇچرىشىشنى قارار قىلدى. ئەمما سۇلەيمان: «ئىنشا ئالەم (ئالەم

خالسا) « دېمىگەنلىكى ئۈچۈن ئاياللىرىدىن پەقەت بىرلا سەت بىر بالا تۇغدى. ئۇنى تەختى ئۈستىگە ئاتتى.

ھېكايە باشتىن - ئاخىرى قالايمىقان بولۇپ، بەنى ئىسرائىل تەرىپىدىن توقۇلغاندۇر. ھەقىقىي ھېكايىنى فەخرۇددىن رازى مۇنداق بايان قىلىدۇ:

سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام ئىنسان ۋە جىن تىۋىپلار داۋالىيالىمايدىغان ئېغىر كېسەلگە گىرىپتار بولغان ئىدى. قۇشلار ئۇنىڭغا ھەرتەرەپتىن پايدىلىق ئوتلارنى ئەكەلگەن بولسىمۇ ساقايالمىدى. كېسەل كۈندىن - كۈنگە ئېغىرلىشىۋاتاتتى، ئاخىرى سۇلەيمان تەختىگە خۇددى روھسىز جەسەتتەك ئولتۇرىدىغان كېسەللىكتىن ئۆلەر ھالغا كەلدى. بۇ كېسەللىك ساقايغىچە ھەزرىتى سۇلەيمان ئالەمنى زىكرى قىلىشتىن، ئۇنىڭدىن شىپا تىلەشتىن، ئۇنىڭغا ئىستىغپار ئېيتىشتىن ۋە ئىچ - ئىچىدىن سۆيۈنۈشتىن ۋاز كەچمىدى. ئۇلۇغ ئالەمنىڭ بەندىسى سۇلەيمانغا قىلغان سىنىقى ئاخىرلاشتى، سۇلەيمان ساقايدى. ئالەم نېسىپ قىلمىسا، پۈتۈن شۆھرىتى، سەلتەنتى ۋە ھۆكۈمرانلىقنىڭ كېسەللىگە شىپالىق بېرەلمەيدىغانلىقىنى چۈشەنگەن سۇلەيمان تەكرار ساغلام ھالغا كەلدى.

بۇ، بىزنى قايىل قىلىدىغان، سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام ۋە بۈيۈك بىر پەيغەمبەرنىڭ پەزىلىتىگە لايىق بولغان قاراشتۇر.

«بىز ھەقىقەتەن سۇلەيماننى سىندۇق، ئۇنىڭ تەختى ئۈستىگە بىر جەسەتنى تاشلىدۇق».

كېسەل ئۇنى خۇددى جەسەتكە ئايلاندۇرۇپ قويغانىدى. تىلىمىزدا جەسەت كەلمىسى ھاياتتىن ئايرىلغان ياكى ئۆلگەنلەرگە ئېيتىلىدۇ. سۇلەيمان دەرىجىدىن تاشقىرى ئېغىر ئاغرىقتىن تىرىك مۇردىغا ئايلانغان ئىدى.

«ئاندىن ئۇ (بۇنىڭ سىناق ئىكەنلىكىنى بىلىپ) تەۋبە قىلدى».

يەنى سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلدى. ئالەم تىن رەھمەت تىلىدى. ئالەم ئۇنىڭغا مەرھەمەت قىلىپ، كېسەللىگە شىپالىق بەردى.

...

سۇلەيمان ئىنسانلارنىڭ ئالەمىنى قىلىشى ئۈچۈن بىر مەسجىد ياكى ئىبادەتخانا سالدۇردى.

بۇ قۇرۇلۇش، بىناكارلىق ۋە ھەيكەلتاراشلىق سەنئىتىنىڭ جەۋھەرلىرىدىن بىرى ئىدى.

تۆمۈرچىلەرنىڭ بازغانلىرى توختىماستىن ئۇرۇلاتتى. مىتال ئېرىتىش ئىشچىلىرى 24 سائەت توختىماستىن ئىشلەيتتى. سۇلەيمان مەسجىدىگە بارىدىغان يولنىڭ ئىككى تەرىپىنى زىننەتلەيدىغان دەرۋازا، دېرىزە، شىر، يولۋاس ۋە قۇش ھەيكەللىرىنىڭ شەكلىگە كىرىش ئۈچۈن ئېرىتىلگەن تۇچلار يۈزلەرچە قاناللاردىن قۇملارنىڭ ئىچىگە ئېقىتلاتتى. بۇ قۇرۇلۇشتا ئون مىڭلارچە كىشى ئىشلەيتتى.

ئۇلارنىڭ بەزىلىرى مېتال ئېرىتسە، بەزىلىرى تاش يۇناتتى. بەزىلىرى تاش چاقسا، بەزىلىرى دەرەخ كېسەتتى. بەزىلىرى لىۋاندىن سەرۋى دەرىخى ئەكەلسە، بەزىلىرى ئالتۇن ئېرىتىپ، ئۇنىڭدىن تەختلەرنى ۋە تاملارنى بېزەيدىغان ئالتۇن بېزەكلەرنى ياسايتتى.

جىنلارمۇ سۇلەيماننىڭ بۇيرۇقى بويىچە ھەيكەللەر، ئەسكەرلەر ۋە ئىشچىلارنىڭ تامىقىنى پىشۇرىدىغان تاغدەك چوڭلۇقتىكى ئېغىر قازانلارنى، كۆللەردەك چوڭ قاچىلارنى ياسايتتى. سۇلەيمان ئىشچىلىرىنى ۋە خەلقنى نازارەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ مەسلىرىگە قۇلاق سالاتتى، ھەل قىلاتتى. بۇندىن باشقا ھايۋان ۋە قۇشلاردىن تەشكىل تاپقان قوشۇننى يوقلاپ، ئۇلارنىڭ قايسىسىنىڭ كەلمىگەنلىكىنى، نەگە كەتكەنلىكىنى ۋە نېمىشقا يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئېنىقلايتتى.

سۇلەيمان ئىنسان ۋە قۇشلاردىن تەشكىل تاپقان قوشۇنغا ئەمەس، چۆمۈلىلەرگىمۇ كۆيۈنەتتى. ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى تىڭشايتتى. ئۇلارنى دەسسەمەيتتى.

سۇلەيمان كەمتەر، كىچىك پېئىل بولغاچقا، داۋاملىق يەرگە قارىغان ۋە اللە قا شۈكرى قىلغان ھالدا يول يۈرەتتى.

بىر كۈنى، سۇلايمان قوشۇننىڭ ئالدىدا كېتىۋاتاتتى. شامدىكى چۆمۈلىلەر ۋادىسىغا كەلگەندە، بىر چۆمۈلىنىڭ باشقا چۆمۈلىلەرگە مۇنداق دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى:

«ئى چۆمۈلىلەر! ئۇۋىلىرىڭلارغا كىرىپ كېتىڭلار، سۇلەيمان ۋە ئۇنىڭ قوشۇنى ئۇقماستىن سىلەرنى يەنچۈۋەتمەسۇن» سۇلەيمان چۆمۈلىنىڭ سۆزىدىن تەبەسسۇم قىلىپ كۆلدى ۋە ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! سەن مېنى ماڭا ۋە ئاتا - ئانامغا بەرگەن نېمىتىڭگە شۈكۈر قىلىشقا، سەن رازى بولىدىغان ياخشى ئەمەلنى قىلىشقا مۇۋەپپەقىيەت قىلغىن، رەھمىتىڭ بىلەن مېنى ياخشى بەندىلىرىڭ قاتارىغا كىرگۈزگىن».

بۇنى ئاڭلىغان سۇلەيمان كۈلۈمسىرىدى. بۇ چۆمۈلە نېمىنى تەسەۋۋۇر قىلغان بولغىدى؟

ئۇ ئۆزىنىڭ ۋە قوشۇننىڭ بۈيۈكلىكىگە قارىماي، چۆمۈلىلەرگە رەھىم قىلاتتى. ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇلارنى دەسسەپ سالماسلىق ئۈچۈن ھەر دائىم يولغا دىققەت قىلىپ ماڭاتتى. سۇلەيمان دۇنيادىكى ئەڭ باي كىشى ئىدى. سارايلىرىنىڭ بەزىسىنىڭ يەرلىرى (ئاستى) خۇش پۇراقلىق سەندەل ياغىچىدىن، بەزىلىرىنىڭ ئالتۇندىن،

بەزىلىرىنىڭكى بولسا خرۇستالدىن ياسالغان ئىدى. ئۇنىڭ ئالتۇن ۋە قىممەتلىك تاشلاردىن ياسالغان بىر تەختى بار ئىدى.

دۇنيادىكى ئەڭ چوڭ سارايلار ئۇنىڭ سارايلىرى ئىدى. ئۇ ئالتۇن - مەرۋايىتلاردىن زىننەتلەنگەن كىيىملەرنى كىيەتتى. شۇنداق بولسىمۇ، سۇلەيمان الله قا ۋە ئىنسانلارغا ھەرگىزمۇ تەكەببۇرلۇق قىلمايتتى. ئالتۇن كىيىملىرىنى كىيىپ، ئىنسانلار ئالدىغا چىققىنىدا:

- ھەرقانداق تاغ گۈلى مەن (ھۆكۈمدار سۇلەيمان) دىننمۇ چىرايلىق كىيىنىدۇ، - دەيتتى. ئەلۋەتتە الله گۈل - چېچەكلەرنىڭ رەڭلىرىنى ۋە بەرگىلىرىنى ياراتتى. كىيىملەرنى بولسا ئىنسانلار تىككەن. ئەلۋەتتە الله نىڭ ياراتقىنى تېخىمۇ گۈزەل، تېخىمۇ نەپىس ۋە تېخىمۇ سۆيۈملۈكتۇر. ھەتتا يالغىز دەرىخىلەرمۇ سۇلايماندىن ئېسىلراق كىيىنىدۇ...

كىچىك پېئىل ھۆكۈمدار، پەيغەمبەر سۇلەيمان الله قا سەجدە قىلغاندا ئەنە شۇنداق دەيتتى. ئاتىسىنىڭ الله قا تەسبىھ ئېيتقىنىدەك، ئۇمۇ ئىلاھىي سۆيگۈنى مەدھىيەلەيتتى...

كۈنلەرنىڭ بىرىدە، سۇلەيمان قوشۇنىنىڭ تەييارلىنىشىنى بۇيرۇدى. ئۇنىڭدىن كېيىن قوشۇنىنى تەييار قىلىش ئۈچۈن چىقتى. ئاۋۋال ئىنسانلاردىن تەشكىللەنگەن قوشۇننى كۆزدىن كەچۈردى. قوماندان، سەركەردە ۋە ئەسكەرلەر بىلەن يىغىن ئېچىپ، ئۇلارغا بۇيرۇقلىرىنى بەردى. ئۇلاردىن كېيىن جىن ئەسكەرلىرىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ، تېگىشلىك تەلىماتلارنى بەردى. ئىچىدىكى ئېزىلەنگۈلۈك قىلغان بىر جىننى زىندانغا تاشلىدى. ئۇندىن كېيىن ھايۋانلارنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇلاردىن ئاچ - توقلىقنى، ياخشى ئۇخلىغان - ئۇخلىمىغانلىقىنى، تامىقىنىڭ ۋاقتىدا بېرىلىۋاتقان ياكى بېرىلمەيۋاتقانلىقىنى، كېسەل ياكى ساقلىقنى سورىدى. ھەممە نەرسىدىن خاتىرجەم بولغاندىن كېيىن، قۇشلارنىڭ چېدىرىغا كىردى. چېدىرغا كىرىپلا ھۆپۈپنىڭ يوقلۇقىنى بايقىدى.

ئەسلىدە ھۆپۈپ، چېدىرنىڭ ئۈستىدىكى بەلگىلەنگەن يېرىدە بولۇشى (تۇرىشى) كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇ ئۇ يەردە يوق ئىدى.

﴿ئۇ قۇشلارنى كۆزدىن كەچۈرگەندىن كېيىن ئېيتتى: «ماڭا نېمە بولدى؟ ھۆپۈپنى كۆرمەيمەنغۇ!»﴾ دېدى.

باشلىقنىڭ سۆزىگە ھۆرمەت قىلىش ئۈچۈن، باشقا قۇشلار جاۋاب بەرمىدى. سۇلەيمان قۇشلارغا دىققەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن ھۆپۈپنىڭ يوقلۇقىنى بىلدى. نەگە كەتكەنلىكىمۇ ئېنىق ئەمەس ئىدى. سۇلەيمان غەزەپلەنگە ھالدا:

﴿يا ئۇ يوقاپ كەتتىمۇ﴾ دېدى.

ئىچىدىن كىچىك بىر قۇش جۈرئەت قىلىپ سۇلەيمانغا:

- ئى بۈيۈك! ئەسلىدە تۈنۈگۈنكى ئاخبارات توپلاش ۋەزىپىسىدە (خىزمىتىدە) ئۇ مەن بىلەن بىللە بولۇشى كېرەك ئىدى. ھۆپۈپ بېرىلگەن ۋەزىپىنىڭ مەسئۇلى ئىدى. ئەمما كەلمىدى. شۇڭا مەنمۇ بارمىدىم، - دېدى.

قۇش قورققىنىدىن تىترەيتتى. سۇلايمان ھەممەيلەننىڭ ھۆپۈپتىن خەۋەرسىز ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ ھېچكىمنىڭ رۇخسىتىنى ئالماستىن ھەم ئۆزىنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى دەپمۇ قويماستىن يوقاپ كەتكەنلىكىنى چۈشەندى.

سۇلايمان خاپا بولۇپ:

﴿ئۇنى چوقۇم قاتتىق جازالاي مەن، يا ئۇنى چوقۇم بوغۇزلايمەن، يا چوقۇم (يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئاقلانغان) بىر روشەن دەلىل كەلتۈرىدۇ﴾ دېدى.

قۇشلار سۇلايماننىڭ غەزەپلەنگەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ بۇ ئاچچىقدا ھۆپۈپنى يا جازالاي تىتى ياكى بوغۇزلىۋېتەتتى، ئەمما ھۆپۈپ ئۆزىنىڭ بىر ئىش قىلىۋاتقانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل كۆرسەتەلمىسە، ئاندىن سۇلايمان ئۇنى ئەپۈ قىلىشى مۇمكىن ئىدى. سۇلايماننىڭ غەزىپى قەلبەلەرگە قورقۇنچ سالاتتى، چۈنكى ئۇ مەرھەمەتلىك بولسىمۇ، غەزەپلىنىشى ھەقىقەت ۋە ئادالەتلىك ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، دېگىنىنى ئاسانلا ئەمەلگە ئاشۇراتتى. قۇش سۇلايماننىڭ غەزىپىدىن قورقۇپ تىترەپ كەتتى، سۇلايمان قولىنى ئۈزۈتىپ قۇشنىڭ بېشىنى سىلىدى، قۇشنىڭ قورقۇنچى ئۆتۈپ كەتتى.

سۇلايمان قۇشلارنىڭ چېدىرىدىن چىقىپ سارىيغا قايتتى، ئۇ ھۆپۈپنى ئويلاۋاتاتتى. ئەسلىدە ھۆپۈپ ئاخبارات توپلاش سىستېمىسىنىڭ ئەزاسى ئىدى. ئۇ بىر نەرسە قولغا چۈشۈرۈش ئۈچۈن كەتكەنمىدۇ ياكى ئويناۋاتقانمىدۇ؟

سۇلايمان بۇ ھۆپۈپنىڭ ئەقىللىق ۋە تىلغا باي، ئەمما ئازراق ھىيلىگەر ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. بىر - ئىككى قېتىم ئۇنىڭ ئويناپ ئىشقا كېچىكىپ كەلگەنلىكىنى ئېنىقلىغان ئىدى. سۇلايمان بىر قاراپلا ھۆپۈپنىڭ دۇرۇست ئەمەسلىكىنى ھېس قىلغان ئىدى.

ھۆپۈپنىڭ ئىنسانلارغا ئوخشاشلا ئىش ۋاقتىدا ئويناپمىسلىقى كېرەك ئىدى. چۈنكى بۇنداق قىلىش ھەم ئىشنى ھەمدە ئويۇننى بۇزاتتى.

ئارىدىن خېلى ئۆتكەندىن كېيىن، ھۆپۈپ قۇشلارنىڭ چېدىرىغا قايتىپ كەلدى.

قۇشلار ئۇنىڭغا:

- سېنىڭ كەلگىنىڭدىن خەۋەر تېپىشتىن بۇرۇن دەرھال سۇلايماننىڭ يېنىغا بارغىن، - دېيىشتى.

ھۆپۈپ تاماق يەپ ئولتۇرغان سۇلەيماننىڭ يېنىغا كەلدى. ھۆپۈپ بىر ئاز ساقلىغاندىن كېيىن، سۇلەيماننىڭ ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى سورىشىدىن ئاۋۋال ئۆزىنىڭ گۇناھسىزلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن سۆزلەشكە نىيەت قىلدى.

ئۇ مۇنداق دېدى:

﴿مەن سەن بىلمىگەن ئىشنى بىلىپ (كەلدىم)، ساڭا مەن سەبەدىن (يەنى يەمەندىكى سەبە شەھىرىدىن) بىر مۇھىم خەۋەر ئېلىپ كەلدىم﴾.

ھۆپۈپنىڭ سۆزى بىر ئاز ھەددىدىن ئاشقان ئىدى. بۇ ئۇنىڭ نېمە دېگىنى؟ «مەن بىچارە ھۆپۈپ سېنىڭ بىلمىگىنىڭنى بىلىمەن، ساڭا سەبەدۇ دۆلىتىنىڭ ئىنتايىن مۇھىم خەۋىرىنى ئەكەلدىم» دېگەنلىكىمۇ - يا؟

سۇلەيمان گەپ قىلماستىن ھۆپۈپنىڭ سۆزىنىڭ تۈگىشىنى كۈتتى. ھۆپۈپ دېدى:

﴿مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا (يەنى سەبە ئاھالىسىگە) بىر ئايالنىڭ (يەنى بىلىقسىنىڭ) پادىشاھلىق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، ئۇنىڭغا (ئۆزىگە ۋە سەلتەنتىگە كېرەكلىك) ھەممە نەرسە بېرىلگەن ئىكەن، ئۇ چوڭ ئەرەشكە ئىگە ئىكەن. ئۇنىڭ ۋە قەۋمىنىڭ ئاللىنى قويۇپ قۇياشقا چوقۇنىدىغانلىقىنى بايقىدىم، شەيتان ئۇلارغا قىلمىشلىرىنى (يەنى ئاللىنى قويۇپ، قۇياشقا چوقۇنىدىغانلىقىنى) چىرايلىق كۆرسەتتى، ئۇلارنى توغرا يولدىن توستى، ئۇلار ھىدايەت تاپمايدۇ﴾. ھۆپۈپ بىر پەس جىمىدى، سۇلەيمان ھۆپۈپنىڭ پۈتۈن نۇتۇق قابىلىيىتىنى ئىشقا سېلىپ، ئەڭ ياخشى سۆزلەر بىلەن سۆزلەۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇراتتى. ھۆپۈپ سۇلەيماننىڭ ئىنسانلار ۋە قۇشلارغا دېگەن سۆزلىرىنى تەكرارلىدى:

﴿ئۇلار ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى سىرلەرنى ئاشكارىلىغۇچى، سىلەرنىڭ يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا ئىشىڭلارنى بىلىپ تۇرغۇچى ئاللى قاسەجدە قىلمايدۇ. ئاللى دىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ بۈيۈك ئەرەشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر﴾.

ھۆپۈپنىڭ ئاخىرىدا سۇلەيماننىڭ رەھىم قىلىشىغا ئېرىشىشى ۋە ئۇنى قايىل قىلىش ئۈچۈن سۇلايمانغا ئۆزىنىڭ سۆزىنى تەكرارلاپ بەرگەنلىكى ئېنىق ئىدى.

پىسىڭىدە بىر كۈلۈمسىرىگەن سۇلەيمان:

﴿سەن راست دەۋاتامسەن يا يالغانمۇ؟ قارايمىز﴾.

ھۆپۈپ: ئى پەيغەمبەر! مەن يالغان سۆزلىمىدىم، - دېمەكچى بولدىمۇ، سۇلەيماننىڭ گەپ قىلماستىن ئۇنى قورقۇتقاچقا ئۇن چىقىمىدى. سۇلەيمان جىمجىت ئولتۇرۇپ

سۈرە نەمل 21 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە نەمل 23 - 24 - ئايەتلەر.
سۈرە نەمل 25 - 26 - ئايەتلەر.
سۈرە نەمل 27 - ئايەت.

ئويلىنىۋاتاتتى، ئاخىرىدا بىر قارارغا كېلىپ بېشىنى كۆتۈرۈپ قەغەز - قەلەم ئەكېلىشىنى بۇيرىدى.

دەرھال بىر قىسقا مەكتۇپ يېزىپ، ھۆپۈپكە تاپشۇردى ۋە تەلىمات بېرىپ:

﴿بۇ خېتىمنى ئېلىپ بېرىپ ئۇلارغا تاشلىغىن، ئاندىن ئۇلاردىن نېرىراق (جايدا يوشۇرۇنۇپ) تۇر، ئۇلارنىڭ قانداق جاۋاب قايتۇرىدىغانلىقىغا قارىغىن﴾ دېدى.

...

قۇرئان كەرىم نەملى سۈرىسىدە ھۆپۈپنىڭ مەكتۇپىنى يەتكۈزۈش ئىشلىرىنى قىسقارتىپ، ئوردا مەسلىھەتچىلىرى بىلەن ئاچقان يىغىندا، يۇرت كاتتىلىرىغا ۋە ۋەزىرلىرىگە سۇلەيماننىڭ خېتىنى ئوقۇغان مەلىكىگە ئۆتدۇ.

﴿ئۇ (يەنى بىلىقس) ئېيتتى: «ئى ئۇلۇغلار! ماڭا ھەقىقەتەن سۇلەيماندىن بىر پارچە قىممەتلىك خەت كەلدى. (ئۇنىڭ مەزمۇنى شۇكى) ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن. سىلەر ماڭا ھاكاۋۇرلۇق قىلماڭلار، مېنىڭ ئالدىمغا مۇسۇلمان بولغان ھالدا كېلىڭلار﴾».

مانا بۇ، ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ سەبە مەلىكىسىگە يازغان خېتىنىڭ تېكىستى ئىدى.

ئۇ خېتىدە ئۇلارنىڭ تەسلىم بولغان (مۇسۇلمان بولغان) ھالدا ئالدىغا كېلىشىنى، قۇياشقا چۇقۇنۇشتىن ۋاز كېچىشىنى ئەمىر قىلىۋاتاتتى. ئۇ ئۇلار بىلەن گۇمراھلىقى توغرىسىدا مۇنازىرىلەشمەكچى ياكى ئۇلارنى بىر نەرسىگە قايىل قىلماقچى ئەمەس، بەلكى ئۇلارغا بۇيرۇق قىلىۋاتاتتى. ئۇ لايىق ئەمەسمۇ؟ ئىشەنگەن ھەقىقەت تەرىپىدىن كەلگەن كۈچ ئۇنى قوللاۋاتقان تۇرسا، ئۇنىڭ ئۇلارغا تەسلىم بولۇشىنى ئەمىر قىلىشى مۇۋاپىق - ئەلۋەتتە! بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بۇ قىسقا، ئەمما مەنىلىك مەكتۇپتىن ئېنىق بىلىۋالغىلى بولاتتى.

مەلىكە مەكتۇپىنى يۇرت كاتتىلىرىنىڭ ئالدىغا قويۇپ:

﴿ئى ئۇلۇغلار! مېنىڭ (بۇ) ئىشىمدا مەسلىھەت بېرىڭلار، سىلەرنى ئۈستىدە قويماي تۇرۇپ ھېچ ئىشنى بېكىتكىنىم يوق﴾ دېدى.

كاتتىلارنىڭ ئىنكاسى قارشىلىق قىلىش بولدى...

مەكتۇپنىڭ سىلىق ئىپادىلىرى ئۇلارنىڭ غۇرۇرىنى ۋە ئۆز كۈچىگە ئىشىنىش ھېسسىياتىنى قوزغىدى. ئۇلار ئۆزلىرىگە ھۇجۇم قىلماقچى بولغانلارنىڭ (سۇلەيماننىڭ) ئۇرۇشتا مەغلۇپ بولىدىغانلىقىنى، شۇڭا يېغىلىشتىن ئاۋۋال شەرتلەرنى قوبۇل قىلدۇرۇۋالماقچى ئىكەنلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلىشتى.

﴿ئۇلار ئېيتتى: «بىز كۈچلۈك ۋە جەڭگىۋارمىز، ئىش سېنىڭ ئىختىيارىڭدۇر، (بىزنى) نېمىگە بۇيرۇيدىغانلىقىڭنى (ئويلاپ) كۆرگىن»﴾ .

يۇرت كاتتىلىرىنىڭ دېمەكچى بولغىنى: بىز جەڭ قىلىشقا تەييار! - دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. ئەمما مەلىكە يۇرت كاتتىلىرىدىن كۆپ ئەقىللىق ۋە ھېكمەت ساھىبى ئىدى. سۇلەيماننىڭ خېتى ئۇنى ئۇرۇش قىلىشقا چاقىرىشتىن ئاۋۋال ئويلىنىشقا مەجبۇر قىلدى.

مەلىكە سۇلەيماننىڭ مەكتۇبىنى ئۇزۇنغىچە ئويلىدى. ئۇنىڭ ئۈچۈن سۇلەيماننىڭ ئىسمى ناتۇنۇش بولۇپ، ئۇنى بۇندىن بۇرۇن ھېچ ئاڭلاپ باقمىغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇنىڭ كۈچى ھەققىدە ھېچ نەرسە بىلمەيتتى. كىم بىلىدۇ؟ بەلكى بۇ سۇلەيمان ئۇنىڭ دۆلىتى بىلەن جەڭ قىلالىغىدەك، ھەتتا يېڭەلگىدەك دەرىجىدە كۈچلۈك بىرىمۇ؟ مەلىكە ئەتراپقا قاراپ، خەلقنىڭ مەدەنىيەتلىك ۋە باي ئىكەنلىكىنى كۆردى. ئۇ ئۇرۇش سەۋەبىدىن بۇ مەدەنىيەت ۋە باياشاتچىلىقنىڭ ۋەيران بولۇشىدىن قورقتى. غەزەپنىڭ (ئېھتىياتسىزلىقنىڭ) ئورنىغا ھېكمەتنى تاللىدى.

سىلىق - سىپايلىق بىلەن ئۇنىڭغا ھەدىيە ئەۋەتىشنى قارار قىلدى. ئۇ ئۆز ئىچىدە: سۇلايمان بەلكى دۆلىتىمنىڭ بايلىقىغا كۆز تىككەن بولۇشى مۇمكىن، - دەپ تەھلىل قىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن سۈلھ تۈزۈشكە ۋە سوۋغا - سالام بىلەن تېنچلىقنى سېتىۋېلىشقا نىيەت قىلدى.

ئۇ مۇنداق ئويلىغان ئىدى: ئۇنىڭغا سوۋغا - سالام ئەۋەتكەندە، سوۋغىنى ئاپارغان ئادەملىرى سۇلەيماننىڭ مەملىكىتىنىڭ ئىچىدىن ئۆتۈش ئىمكانىغا ئېرىشەلەيتتى. بۇنىڭ بىلەن ئادەملىرى جاسۇسلىق قىلىپ، بۇ مەملىكەتنىڭ خەلقى بىلەن قوشۇنى ھەققىدە خەۋەر توپلايتتى ۋە بۇنىڭ نەتىجىسىدە سۇلەيمان ھەققىدىكى ھەقىقىي ئەھۋالدىن تولۇق خەۋەردار بولالايتتى.

مەلىكە كۆڭلىدە ئويلىغانلىرىنى مەخپىي تۇتتى. يۇرت كاتتىلىرىغا سوۋغا - سالام ئەۋەتىش ئارقىلىق ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ ھەقىقىي نىيىتىنى بىلمەكچى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. ئۇ بۇلارنى جەڭ قىلىش پىكرىدىن ۋاقىتلىق ياندۇرۇش ئۈچۈن قايىل قىلىشقا تىرىشتى. چۈنكى ھۆكۈمدارلار بىر شەھەرگە كىرگەندە، ئۇ شەھەرنى ۋەيران قىلىپ، شەھەر كاتتىلىرىنى خار - زەبۇن ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويدۇ. مەلىكە يۇرت مۆتىۋەرلىرىگە بۇ خەۋەرلەرنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن ئۇلار قايىل بولۇشتى.

﴿ئۇ (يەنى بىلىقس) ئېيتتى: «شۈبھىسىزكى، پادىشاھلار بىرەر شەھەرگە ھۇجۇم قىلىپ كىرسە، ئۇنى خاراب قىلىدۇ، شەھەرنىڭ مۆتىۋەر ئادەملىرىنى (ئۆلتۈرۈش، ئەسىرگە ئېلىش ۋە سۈرگۈن قىلىش بىلەن) خار قىلىدۇ، ئۇلارمۇ شۇنداق قىلىدۇ. مەن چوقۇم ئۇلارغا سوۋغا ئەۋەتمەن، ئەلچىلەرنىڭ نېمە خەۋەر ئېلىپ كېلىدىغانلىقىغا قارايمەن»﴾ .

...

مەلىكە بىلىقىنىڭ سوۋغىسى ھۆكۈمدار پەيغەمبەر سۇلەيمانغا يەتكۈزۈلدى.

سۇلەيماننىڭ ئاخبارات توپلاش تەشكىلاتى بىلىقىنىڭ ئادەملىرىنىڭ سوۋغا ئەكەلگەن خەۋىرىنى يەتكۈزدى. سۇلەيمان دەرھاللا مەلىكىنىڭ كۈچى ھەققىدە مەلۇماتقا ئېرىشىپ، توغرا قارار چىقىرىش مەقسىتىدە بۇ ئادەملەرنى ئەۋەتكەنلىكىنى چۈشەندى.

سۇلەيمان قوشۇننىڭ دەرھال يىغىلىشى ئۈچۈن پۈتۈن مەملىكەتكە بۇيرۇق چىقاردى.

بىلىقىنىڭ ئادەملىرى قوراللىق ھالدا قويۇق بىر ئورماننىڭ ئىچىگە كىردى. قارىغۇدەك بولسا، ئۆزلىرىنىڭ پۈتۈن بايلىقلىرى ۋە ئىلغارلىقلىرى سۇلەيمان مەملىكىتىنىڭ ئالدىدا كىشىنى خىجىل قىلىدىغان قاقاس بىر يەردەك كۆرۈنەتتى. ئەكەلگەن سوۋغىلىرى كۆزلىرىگە ئەرزىمەس نەرسىدەك كۆرۈندى. ھالبۇكى، سوۋغىلار ئالتۇن ئىدى. ئەمما ئۇلار ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ يەرگە ئالتۇن بىلەن قاپلانغان سەندەل ياغاچلىرى ياتقۇزۇلغان سارايللىرىدا مېڭىۋاتاتتى.

قوشۇن سەپ تۈزۈپ بولغاندىن كېيىن، بىلىقىنىڭ ئادەملىرى سۇلەيماننىڭ يېنىدا تۇردى. ئۇلار كالىسىدا ئەسكەرلەرنىڭ سانىنى، تۈرلىرىنى ھېسابلاشقا باشلىدى. قوشۇندىكى يولۋاس، قۇش ۋە ئۇچالايدىغان ئەسكەرلەرنى كۆرگەن بىلىقىنىڭ ئەلچىلىرى قورققىنىدىن يۈرىكى ئاغزىغا كېلىپ، بۇ قوشۇننىڭ تەڭداشسىز دەرىجىدە كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. قوشۇن كۆزدىن كەچۈرۈش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، مەلىكىنىڭ ئەلچىلىرى سۇلەيماننىڭ چۈشلۈك تاماق زىياپىتىگە چاقىرىلدى. ئەلچىلەر دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىنىڭ تاماقللىرىنى كۆردى. داستىخاندا دۆلىتىنىڭ ئەڭ مەشھۇر تاماقللىرى تېپىلاتتى. لېكىن ئۇلار تاماقلارنىڭ تەمىنىڭ ئوخشىمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىشتى. تاماق يېگەن قاچىلىرى ئالتۇندىن ياسالغان بولۇپ، ئۇلارغا ھەتتا مەلىكىمۇ تاقىيالمىدىغان ئالتۇن زىبۇ زىننەتلەر تاقىغان خىزمەتچىلەر خىزمەت قىلىۋاتاتتى. داستىخاندا قۇشلار، دېڭىز بېلىقلىرى ۋە نامەلۇم ھايۋان گۆشلىرى بار ئىدى. سۇلەيمان بۇ تاماقلارنى يېمەستىن، بىر ياغاچ تاۋاقتا قۇرۇق ناننى ياغغا مېلەپ يەۋاتاتتى. بۇ، ئۇنىڭ تاللىغان تامىقى ئىدى.

سۇلەيمان ئۇن - تىنىسىز ئولتۇرۇپ، ئۇلار بىلەن بىرلىكتە تاماق يېدى. ئۇلار سۇلەيماننىڭ كۈچلۈك ۋە ھەيران قالارلىق دەرىجىدە ئېغىر - بېسىق ئىكەنلىكىنى بايقىدى.

تاماقتىن كېيىن، ئەلچىلەر خىجىل بولغان ھالدا بىلىقىنىڭ سوۋغىسىنى سۇلەيمانغا سۈندى. سوۋغا ئالتۇندىن ياسالغان بولۇپ، ئۇلارغا نىسبەتەن قىممەتلىك بىر سوۋغا ئىدى. ئەمما بۇ يەردىكى كىشىنى ھاڭ - تاڭ قالدۇرىدىغان سەلتەنەت ۋە بايلىقنىڭ ئالدىدا ئاددىي ۋە ئەرزىمەس كۆرۈنەتتى. سۇلەيمان مەلىكىنىڭ سوۋغىسىنى كۆرگەندىن كېيىن ئۇلارغا قاراپ مۇنداق دېدى:

﴿سەلەر ماڭا مال بىلەن ياردەم قىلماقچىمۇ؟ اللە نىڭ ماڭا بەرگەنلىرى سىلەرنىڭ بەرگەنلىرىڭلاردىن ياخشىدۇر، بەلكى سىلەر سوۋغاڭلار بىلەن كۆرەڭلەپ كېتىسىلەر﴾.

ھۆكۈمدار سۇلەيمان بۇ قىسقا سۆزى بىلەن ئۇلارنىڭ سوۋغىسىنى رەت قىلدى ۋە ئەلچىلەرنى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى. ئۇلارغا ئۆز رازىلىقىنىڭ پۇل بىلەن سېتىۋالغىلى بولمايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئۇلار سۇلەيماننىڭ كۆڭلىنى باشقا نەرسە بىلەن ئاللىشى مۇمكىن ئىدى.

﴿سىلەر ماڭا ھاكاۋۇرلۇق قىلماڭلار، مېنىڭ ئالدىمغا مۇسۇلمان بولغان ھالدا كېلىڭلار﴾.

سۇلايمان دەسلەپكى مەكتۇبىغا يۈزلەندى ۋە تەكرار دېدى:

﴿سەن قايتىپ كەتكەن، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئۇلار تاقابىل تۇرالمىدىغان بىر قوشۇن بىلەن چوقۇم بارىمىز، ئۇلارنى يۇرتىدىن خار، كەمىستىلگەن ھالدا چوقۇم چىقىرىۋېتىمىز﴾.

ھۆكۈمدار كەسكىن ۋە قورقۇنچىلۇق تەھدىتىن كېيىن، مەلىكىنىڭ ئەلچىلىرىنى قايتۇرۇۋەتتى. بىلىقىنىڭ ئەلچىلىرى سۇلەيماندىن بىلىقىنىڭ ئۇنى (يەنى سۇلەيماننى) زىيارەت قىلىپ كېلىشى ئۈچۈن ئىجازەت سورىدى.

مەملىكىتىگە قايتىپ كەلگەن ئەلچىلەر دەرھال مەلىكىنىڭ ھۇزۇرىغا كېلىپ، دۆلىتىنىڭ خەۋپ ئىچىدە ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلدى ۋە سۇلەيماننىڭ ئىنتايىن كۈچلۈكلىكى، قوشۇنىنىڭ تەڭداشسىز قۇدرەتلىك ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

ئۇنىڭ سۇلەيماننى زىيارەت قىلىپ خۇرسەن قىلىشى كېرەكلىكىنى بىلدۈرۈشتى. مەلىكە بۇ مەسلىھەت بويىچە تەييارلىق قىلىپ، سۇلەيمان مەملىكىتىگە قاراپ يولغا چىقتى. سۇلەيمان ئوردىسىدا بەگ - ۋەزىرلىرى، قوماندانلىرى ۋە ئۆلىمالىرى بىلەن بىرلىكتە ئولتۇراتتى.

ئۇ بىلىقىنى ئويلاۋاتاتتى.

ئۇنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى، ئەمما ئۆزى خالاپ ئەمەس، قورققىنىدىن كېلىشكە مەجبۇر بولغانلىقىنى بىلەتتى.

شۇنداقلا، ئۇنىڭ قۇياشقا چوقۇنىدىغانلىقىنى، خەۋەر توپلىغۇچىلىرىنىڭ ئۇنىڭ مەملىكىتى توغرىسىدا ئېيتقان مەدەنىيەت، سەنئەت ۋە تېخنىكىدىكى ئىلغارلىقىنى ئويلاۋاتاتتى. سۇلەيمان كۆڭلىدە: ئىلغارلىق ئۇنى ھەقتىن ئازدۇرغانىدۇ ياكى ئېرىشكەن

سۈرە نەمل 36 - ئايەت.

سۈرە نەمل 31 - ئايەت.

سۈرە نەمل 37 - ئايەت.

كۈچى ئۇنىڭ تەكەببۇرلىشىپ گۇمراھلىشىشىغا سەۋەب بولغانىمىدۇ؟ - دېگەنلەرنى ئويلايتتى .

سۇلەيمان مەلىكىنىڭ ئىسلامنى قوبۇل قىلىشى ئۈچۈن ئىسلامنىڭ ھەقىقىي ئىلغارلىقىنى ۋە ھەقىقىي كۈچكە ئىگە ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈش ۋە ئۇلارنىڭ قۇياشقا چوقۇنۇپ ئېرىشكەن تېخنىكا، سەنئەت ۋە ئىلىم بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ئىسلامغا ئېتىقاد قىلىپ يەتكەن ئىلغارلىقىنى سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق ئۇنى ھاك - تاڭ قالدۇرماقچى بولدى .

ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ خەۋەرچىلىرى سەبەبە مەملىكىتىدىكى ئەڭ ھەشەمەتلىك نەرسىنىڭ بىلىقىنىڭ تەختى ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلىشتى .

تەخت ئالتۇن ۋە قىممەتلىك تاشلاردىن ياسالغان بولۇپ، تەخت ۋە تەخت قويۇلغان ئۆيۈمۇ نەققاشلىق سەنئەتنىڭ نامايەندىسى ئىدى . قاراۋۇللار ئۇنىڭدىن ھەر ۋاقىت كۆزلىرىنى ئايرىمايتتى .

ئۇنداق بولسا... سۇلەيمان ئىچىدە بىلىقىنى مۇسۇلمان قىلىش ئۈچۈن، ئۇ كەلگەندە ئۇنىڭ بۇ تەختى ئۈستىدە ئولتۇرۇپ قارشى ئېلىپ، ئۇنى قۇدرىتى بىلەن ھاك - تاڭ قالدۇرماقچى بولدى . بېشىنى كۆتىرىپ ئادەملىرىگە:

﴿ئى ئۇلۇغلار! ئۇلارمېنىڭ قېشىمغا مۇسۇلمان بولۇپ كېلىشتىن بۇرۇن، (سەلەردىن) كىم ئۇنىڭ تەختىنى ئېلىپ كېلىدۇ؟﴾ .

قاراڭ! ئۇنىڭ سۆزى ئويلىغانلىرىنى نېمىدېگەن ياخشى ئىپادىلەپ بەرگەن - ھە! ئۇنىڭ پۈتۈن مەقسىتى قۇياشقا چوقۇنغانلارنى ئىسلامغا كىرگۈزۈش ۋە اللە نى تونۇتۇشتىن ئىبارەت ئىدى .

اللە سۇلەيمانغا بويسۇندۇرۇپ بەرگەن جىنلاردىن بىرى بولغان ئىفرىت تۇنجى بولۇپ: ﴿مەن ئۇنى ئورنۇڭدىن تۇرۇشتىن بۇرۇن ساڭا ئېلىپ كېلىمەن، مەن ئۇنى ئېلىپ كېلىشكە ئەلۋەتتە قادىرمەن، ئىشەنچلىكمەن﴾ دېدى .

سۇلەيمان بىر ياكى ئىككى سائەتتىن كېيىن ئورنىدىن تۇراتتى . جىن تەختنى بۇنىڭدىن ئاۋۋال ئەكىلەلەيدىغانلىقىنى ئېيتتى .

سۇلەيماننىڭ ئوردىسى پەلەستىندە بولۇپ، بىلىقىنىڭ تەختى بولسا يەمەندە ئىدى . تەخت بىلەن ئوردىنىڭ ئارىسىدا مىڭلارچە مىل مۇساپە بار ئىدى . بۈگۈنكى رىئاكتىپ ئايرۇپىلانلارنىڭ ئەڭ ئىلغارلىرىمۇ بىر سائەتنىڭ ئىچىدە بۇنچىلىك مۇساپىنى باسالمايتتى .

ئەمما بۇ ئەھۋال جىنلارنىڭ يوشۇرۇن كۈچى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى .

سۇلەيمان ئىفرىتنىڭ سۆزىگە جاۋاب بەرمىدى. دېمەككى، ئۇ بىلىشىنىڭ تەختىنى ئۇنىڭدىنمۇ تېزراق ئەكىلەلەيدىغان بىر تەكلىپ كۈتۈۋاتاتتى. سايدە ئولتۇرغان ئاسەف ئىبنى بۇرخىيا (ئۇ نازىل بولغان كىتابنى چوڭقۇر بىلىدىغان زات ئىدى) سۇلەيمانغا قاراپ:

«ئۇنى مەن ساڭا كۆزۈڭنى يۈمۈپ ئاچقۇچە ئېلىپ كېلىمەن» دېدى (ئۇ دۇئا قىلىۋىدى، تەخت دەرھال ئالدىدا ھازىر بولدى). سۇلەيمان تەختنىڭ يېنىدا تۇرغانلىقىنى كۆرگەندە: «بۇ پەرۋەردىگارمىنىڭ (ماڭا قىلغان) ئېھسانىدۇر، ئۇ شۈكۈر قىلامدىم، يا تۈزكۈرلۈك قىلامدىم، بۇنىڭ بىلەن مېنى سىنىدى، كىمكى شۈكۈر قىلىدىكەن، ئۇ ئۆزىنىڭ پايدىسى ئۈچۈن شۈكۈر قىلىدۇ، كىمكى تۈزكۈرلۈك قىلىدىكەن، (بىلىش كېرەككى) ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارم (ئۇنىڭ شۈكۈر قىلىشىدىن بەھاجەتتۇر)، (اللە نىڭ) كەرەمى كەڭدۇر» دېدى.

«كىتابنىڭ ھېكمىتىگە ئېرىشكەن» كىشىنىڭ سۆزى ئاياقلاشماي تۇرۇپلا، تەخت سۇلەيماننىڭ يېنىغا كېلىپ بولدى، قۇرئان ئۇنىڭ جىن ياكى ئىنسان ۋە ياكى پەرىشتە ئىكەنلىكى توغرىسىدا ھېچنېمە دېمەيدۇ. يەنە قۇرئان ئىچىدىكى بىلىمى بۇنىچىلىك دەرىجىدىن تاشقىرى كۈچ بېرەلەيدىغان كىتابنىڭ ماھىيىتىنىمۇ تىلغا ئالمايدۇ.

قۇرئان كىتابنىڭ ئىسمىنى ۋە ماھىيىتىنى قەستەن يوشۇرغاندۇر. بۇ، سۇلەيمان ئوردىسىدىكى بىرىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقارغان مۆجىزىسىنىڭ سىرى بولۇپ، ئەسلىدە مۆجىزىلەرنىڭ ھەممىسى پەقەت اللە قىلا خاستۇر. بۇ مۆجىزىلەرنىڭ مەيدانغا كېلىشىنىڭ سىرىنى يالغۇز اللە بىلىدۇ. قۇرئان بۇ يەردە پەقەت سۇلەيماننىڭ دەرىجىدىن تاشقىرى قۇدرىتىنى ئىپادىلەش ئۈچۈنلا بۇ قىسىمنى تىلغا ئالغان. بۇ ئالىمنىڭ بولۇشى ئوردىدا ئۇنىڭ قۇدرىتىگە كۈچ قوشاتتى - خالاس. شۇڭا بۇ يەردە بىرىنىڭ: «كىتابنى چوڭقۇر بىلىدىغان» كىشى كىم؟ ئۇ جىبرىئىلىمۇ، ئاسىق ئىبنى بەرخىيامۇ ياكى باشقا بىرىمۇ دېگەنلەرنى سورىشى ئەھمىيەتسىز. شۇنداقلا، يەنە بۇ كىتاب ھەققىدە ئىسمى ئەزەمنى بىلىدىغان بىر كىشى تەخت ئەكىلىشكە قويۇلغانمۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ؟ - دېگەنلەرنى سوراپ تۇرۇۋېلىشىنىڭمۇ ئەھمىيىتى يوق. چۈنكى بۇلارنى قۇرئان كەرىم يوشۇرغان، مەخپىي بولغان سىرنى كۆچۈرۈش ئەخمەقلىقتۇر.

تەخت كۆزنى يۈمۈپ ئاچقۇچە سۇلەيماننىڭ ئالدىغا كەلدى. سۇلەيماننىڭ بۇ مۆجىزىدىن كېيىنكى مۇئامىلىسىنى تەسەۋۋۇر قىلىڭ. ئۇ كۈچىدىن سۆيۈنۈپ سەكرەپ كەتمىدى، قودەرتلىك بولغىنى ئۈچۈن مەغرۇرلانمىدى. اللە ئۇنى «شۈكۈر قىلامدۇ ياكى تۈزكۈرلۈك قىلامدۇ؟» دەپ سىناپ بېقىش ئۈچۈن، رەھىمىتى بىلەن ئۇنى مۈلۈك ئىگىسى قىلدى. سۇلەيمان ئۆزىنى بۇ كۈچ بىلەن سىنىغان اللە قا شۈكۈر قىلدى.

سۇلەيمان اللە غا شۈكۈرى قىلغاندىن كېيىن مەلىكىنىڭ تەختىگە قارىدى. تەخت گەرچە بىر سەنئەت مۆجىزىسى بولسىمۇ، لېكىن سۇلەيمان مەلىكىتىدىكى ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ

ياسىغانلىرى ئالدىدا ئاددىي كۆرۈنەتتى. سۇلەيمان مەلىكىنىڭ تەختىگە ئىنچىكىلەپ قارىغاندىن كېيىن، تەختنىڭ ئۆزىگەرتىلىشىنى بۇيرىدى. تەختنىڭ بەزى يەرلىرى ئۆزگەرتىلدى. چۈنكى سۇلەيمان بىلىقس كەلگەندە، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ تەختىنى تونۇيدىغان ياكى تونمايدىغانلىقىنى سىناپ باقماقچى ئىدى.

﴿سۇلەيمان (بىلىقسىنىڭ يېتىپ كېلىشى يېقىنلاشقان ۋاقىتتا ئۇنىڭ ئەقلىنى سىناش يۈزىسىدىن) ئېيتتى: «ئۇنىڭ (يەنى بىلىقسىنىڭ) تەختىنىڭ (شەكلىنى) ئۆزگەرتىڭلار، ئۇ تەختىنى تونۇمدۇ، تونۇمامدۇ، قارايمىز»﴾.

سۇلەيمان بىلىقسىنى قارشى ئېلىش ئۈچۈن ئايرىم بىر ساراي سېلىشنى ئەمر قىلدى.

دېڭىز قىرغىقىدىن بىر يەر تاللاندى. سۇلەيمان ساراينىڭ كۆپ قىسمىنىڭ دېڭىز سۇلىرى ئۈستىدە بولۇشىنى، ساراينىڭ ئاستىنىڭ ئىنتايىن مۇستەھكەم ۋە قىممەتلىك، شۇنداقلا ناھايىتى سۈزۈك ئەينەكتىن ياسىلىشىنى بۇيرىدى. ساراينىڭ تېگىدە ئۈزۈۋاتقان ھەر خىل رەڭلىك بېلىقلار ۋە ھەرىكەت قىلىۋاتقان دېڭىز يوسۇنلىرى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان بولۇشى كېرەك ئىدى. ساراي پۈتتى. ساراينىڭ ئاستىغا ياتقۇزۇلغان ئەينەك دەرىجىدىن تاشقىرى سۈزۈك بولغاچقا، ساراينىڭ دېڭىز ئۈستىدىكى قىسمىنىڭ تېگى يوقتەكلا كۆرۈنەتتى. ھۆپۈپ سۇلەيمانغا بىلىقسىنىڭ دۆلىتىنىڭ ئېگىز يەرلىرىگە (سېپىللىرىغا) يېتىپ كەلگەنلىكىنى خەۋەر قىلدى. بىلىقس ئاخىرى كەلدى.

قۇرئان سۇلەيماننىڭ بىلىقسىنى كۈتۈپلىشىنى ئاتلاپ ئۆتۈپ، تۈزۈلگەن پىلان سەۋەبىدىن بىلىقسىنىڭ ئىككى ئىشقا قايتۇرغان ئىنكاسى ئۈستىدە توختىلىدۇ:

تەختىنىڭ ئوردىدا قالغان ۋە مۇھاپىزەتچىلىرى تەرىپىدىن قوغدىلىۋاتقان تۇرۇقلۇق ئۆزىدىن ئاۋۋال بۇ يەرگە يېتىپ كېلىشى، ئاستىدا بېلىقلار ئۈزۈۋاتقان ساراينىڭ ئالماستەك سۈزۈك يۈزىگە قايتۇرغان ئىنكاسى:

﴿بىلىقس كەلگەندە (ئۇنىڭغا): «سېنىڭ تەختىڭ مۇشۇنداقمۇ؟» دېيىلدى. ئۇ: «شۇدەك تۇرىدۇ» دېدى. (سۇلەيمان ئالەمنىڭ نېمىتىنى سۆزلەش يۈزىسىدىن ئېيتتى) ئۇنىڭدىن (يەنى بىلىقسىدىن) بۇرۇن بىزگە (ئالەمنى ۋە ئالەمنىڭ قۇدرىتىنى بىلدۈرىدىغان) ئىلىم بېرىلدى، بىز مۇسۇلمان بولدۇق﴾.

ئايەت سۇلەيمان بىلەن بىلىقسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى دىئالوگنى تەسۋىرلەيدۇ.

بىلىقس قارىغۇدەك بولسا، تەخت بىر تۇرۇپ ئۆزىنىڭ تەختىگە ئوخشايتتى، بىر تۇرۇپ ئوخشىمايدىغاندەك كۆرۈنەتتى. ئەگەر تەخت ئۆزىنىڭ تەختى بولسا، ئۇ قانداقلارچە بىلىقسىدىن بۇرۇن بۇ يەرگە كېلىۋالالايدۇ؟ ئەگەر ئۆزىنىڭ تەختى بولمىسا، بۇنچىلىك

ئىنچىكە تەقلىد قىلىنىشى مۇمكىنمۇ؟ بىلىقىنىڭ تەختى دىققەت بىلەن كۆزىتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن سۇلەيمان:

- سېنىڭ تەختىڭ مۇشۇنداقمۇ؟ - دەپ سورىدى.

- شۇدەكلا تۇرىدۇ، - دېدى ھەيران قالغان بىلىقى.

- بىزگە بۇرۇن ئىلىم بېرىلگەن ۋە بىز تەسلىم بولغان ئىدۇق (يەنى مۇسۇلمان بولدۇق)، - دېدى سۇلەيمان.

ئاخىرقى جۈملە مەلىكە بىلىقىنىڭ ئۆزىنىڭ ئېتىقادى ۋە ئىلمى بىلەن سۇلەيمان ئېتىراپ قىلىنغان ئېتىقاد ۋە ھېكمەتنى سېلىشتۇرۇش ئۈچۈن ئىدى. بىلىقىنىڭ قۇياشقا چوقۇنۇشى ۋە ئېرىشكەن ئىلمىنىڭ دەرىجىسى سۇلەيماننىڭ ئىلمى ۋە مۇسۇلمانلىقى ئالدىدا يېڭىلىگەن ئىدى. سۇلەيمان ئىسلام بىلەن ئىلىمدە ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتتى. كېيىن باشقا ئىلىملەردىمۇ ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى ئاسانلا ئوتتۇرىغا قويدى. سۇلەيماننىڭ بىلىقىغا ئېيتقان سۆزلىرىنىڭ ئىلھام مەنبەسىمۇ بۇ ئىدى.

بىلىقى بۇنىڭ ئۆزىنىڭ تەختى ئىكەنلىكىنى بىلدى. تەخت ئۇنىڭدىن بۇرۇن بۇ يەرگە كەلتۈرۈلۈپ، بەزى قىسىملىرى ئۆزگەرتىلگەن ئىدى.

بۇ، پەيغەمبەر ۋە ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ كۈچى قانداق كۈچ بولغىدى؟

بىلىقى سۇلەيماننىڭ ھۈنەر - سەنئەت، تېخنىكا ۋە باشقا ئىلىملەردە يەتكەن سەۋىيىسىگىلا ئەمەس، ئۇنىڭ ئىمانىغا ۋە اللە قا بولغان تەقۋادارلىقىغىمۇ ھەيران قالدى. يەنى ئۇ سۇلەيماننىڭ مۇسۇلمانلىقى بىلەن ئىلىم - ھېكمەتنى ئارىسىدىكى بۇ چوڭقۇر مۇناسىۋەتتىن ھاڭ - تاڭ قالغان ئىدى.

﴿ئۇنى اللە نى قويۇپ چوقۇنغان نەرسىلىرى (اللە غا ئىبادەت قىلىشتىن) توستى. چۈنكى ئۇ كاپىر قەۋمىدىن ئىدى﴾.

خۇلاسە كالاڭ. كالىدا سانسىزلىغان مەسىلىلەر پەيدا بولدى. ئۆز ئېتىقادىنىڭ بۇ يەردە، سۇلەيماننىڭ ئالدىدا گۇمران بولغانلىقىنى كۆردى. ئۇلار چوقۇنغان قۇياش پەقەت اللە نىڭ بەندىلىرىنىڭ پايدىلىنىشى ئۈچۈن ياراتقان مەخلۇقاتى ئىدى. قۇياش بىلىقىنىڭ قەلبىدە تۇنجى قېتىم تۇتۇلدى. ئۇنىڭ قەلبىنى قۇياشتەك پېتىپ يوقالمايدىغان يېڭى بىر نۇر يورۇتتى. ئۇنىڭ بۇ ئىمانىنى ئېلان قىلىشى پەقەت ۋاقىت مەسىلىسىدىنلا ئىبارەت ئىدى. بىلىقى مۇسۇلمانلىقىنى ئېلان قىلىدىغان ۋاقىتنى ياخشى تاللىدى.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇنىڭغا (يەنى بىلىقىغا): «سارايغا كىرگىن» دېيىلدى، ئۇ (يەنى بىلىقى) ساراينى چوڭ سۇ دەپ گۇمانلىنىپ (كىيىمنى كۆتۈرۈپ) ئىككى پاچىقىنى ئاچتى،

سۇلەيمان ئىيتتى: «شۈبھىسىزكى، ئۇ ئەينەكتىن ياسالغان سارايدۇر». ئۇ (يەنى بىلىقس) ئىيتتى: «پەرۋەردىگارم، مەن ھەقىقەتەن (اللە قا شېرىك كەلتۈرۈپ، قۇياشقا چوقۇنۇش بىلەن) ئۆزەمگە زۇلۇم قىلدىم، سۇلەيمان بىلەن بىللە ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە قا بويسۇندۇم (يەنى سۇلەيماننىڭ دىنىغا ئەگىشىپ ئىسلامغا كىردىم)».

بىلىقسقا: سارايدا كىرگەن، - دېيىلدى. بىلىقس ساراينىڭ ئەينەكتىن ياسالغانلىقىنى بايقىيالمىدى. سۇنى كۆرگەن بىلىقس دېخىزغا كىرىدىغان ئوخشايمەن دەپ كۆڭلىكىنى كۆتەردى.

سۇلەيمان ئۇنىڭغا كۆڭلىكىنىڭ ھۆل بولۇشىدىن قورقماستىن ئىيتتى. ئۇ يەردە سۇ يوق ئىدى. چۈنكى سارايدا سۈزۈك ئەينەكتە ياسالغان ئىدى. بىلىقس مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ئېلان قىلىش ئۈچۈن بۇ ۋاقىتنى تاللىدى. ئۆزىگە زۇلۇم قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىپ، سۇلەيماننىڭ يېنىدا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە قا بويسۇندى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قەۋمىمۇ مۇسۇلمان بولدى.

ئۇ سۇلەيماننىڭ دۇنيانىڭ ئەڭ چوڭ ھۆكۈمدارى ۋە اللە نىڭ پەيغەمبەرلىرىدىن بىرى ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەن ئىدى.

سۇلەيماننىڭ يۈزى بىلىقسنىڭ كەلگىنىدىن بېرى تۇنجى قېتىم خۇرسەن بولغان ھالدا كۈلۈمسىردى.

ئۇ مانا ئەمدى ھەقىقىي ۋەزىپىنى ئورۇنلىغان، يەر يۈزىدە ئىسلامنىڭ نۇرىنى بايقىغان ئىدى.

قۇرئان بىلىقسنىڭ مۇسۇلمانلىقىدىن كېيىنكى ئىشلىرىنى تىلغا ئالمايدۇ. مۇپەسسىرلەر كېيىن ئۇنىڭ سۇلەيمان بىلەن توي قىلغانلىقىنى ئىيتىشىدۇ. سۇلەيماننىڭ ئادەملىرىدىن بىرى بىلەن توي قىلغان دېگەنلەرمۇ بار. بىلىقس ئۇنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ياتلىق بولغان ئىدى. ھەبەشىستان ھۆكۈمدارلىرىدىن بەزىلىرىنىڭ ئۇلارنىڭ ئەۋلادى ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ. بىز بۇلارنىڭ توغرا - خاتالىقىنى بىلمەيمىز.

قۇرئان كەرىم سۇلەيماننىڭ قىسسىسىگە ئۇيغۇن كەلمىگەن بۇ تەپسىلاتنى زىكىر قىلمىغان. شۇڭا ھېچكىم بىلمەيدىغان بىر نەرسە ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈشنى لايىق كۆرمەيمىز.

سۇلەيمان دۇنيانى بويسۇندۇرغان شەرەپلىك ھايات ياشىغان ئىدى.

ئاخىرىدا، اللە ئۇنىڭغا ئۆلۈمنى تەقدىر قىلدى ۋە سۇلەيمان ۋاپات بولدى. خۇددى ئۇنىڭ ھاياتى ئاجايىب - غارايىبلىقلار ۋە تىلىسماتلار بىلەن تولغان ۋە شۆھرەتتە، سەلتەنەتتە ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەندەك، ئۇنىڭ ئۆلۈمىمۇ اللە نىڭ ئاجايىب - غارايىبلارغا تولغان ئالامەتلىرىدىن بىرى ئىدى.

دېمەك، ئۇنىڭ ئۆلۈمى ھاياتىغا ۋە سەلتەنتىگە ئۇيغۇن ھالدا كەلگەن ئىدى. تەڭداشسىز ۋە مۇھىم ھاياتىغا تەڭداشسىز بىر ئۆلۈم كەلدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ سەبەئ سۈرىسىدە سۇلەيماننىڭ ۋاپاتى ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿سۇلەيماننىڭ ۋاپاتىنى ھۆكۈم قىلغىنىمىزدا (يەنى ئۇنى ۋاپات قىلدۇرغىنىمىزدا) سۇلەيماننىڭ ئۆلگەنلىكىدىن جىنلارنى پەقەت ئۇنىڭ ھاسسىنى يېگەن قۇرۇتلار خەۋەردار قىلدى. سۇلەيمان (ھاسسىنى قۇرۇت يەپ) يىقىلغان چاغدا جىنلارغا ئېنىق بولدىكى، ئەگەر ئۇلار غەيبىنى بىلىدىغان بولسا ئىدى، خار قىلغۇچى ئازابتا (يەنى شۇنچە ئۇزاق ۋاقىت ئېغىر ئەمگەكتە) قالمىغان بولاتتى﴾.

جىنلارنىڭ سۇلەيماننىڭ ئەمرىگە بېرىلىشى، ئۇلارنىڭ سۇلەيمانغا ئىشلىشى، ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىشى ۋە بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىنسانلارنىڭ كۆرۈشى مەلۇم مەسىلە ھەققىدە ئىنسانلارنىڭ پىتنە تېرىشىغا سەۋەبچى بولغان ئىدى.

سۇلەيماننىڭ ۋاپاتى بۇ پىتنىنى بىتچىت قىلدى. جىنلارنىڭ غەيبىنى بىلىدىغانلىقىنى كىمىنىڭ سۆزلىگەنلىكىنى بىز بىلمەيمىز. ئەسكى بىر شەيتانمۇ؟ ياخشى نىيەتلىك بىر جىنمۇ؟ ياكى ئالدىنغان بىر ئىنسانمۇ؟ يەنى بۇ يالغان ئىغۋاننىڭ چىقىش سەۋەبىنى بىز بىلمەيمىز. بىلىدىغىنىمىز پەقەتلا بۇ سۆز - چۆچەكنىڭ تارقىلىپ، خېلى چوڭ تەسىر پەيدا قىلغانلىقى ۋە بەزى ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ بۇنىڭغا قۇلاق سالغانلىقىدۇر.

ئىنسانلار بەلكى ئۆزىچە: جىنلار بۇنداق دەرىجىدىن تاشقىرى ئالاھىدە ئىشلارنى قىلالىغان يەردە بەلكىم غەيبىنىمۇ بىلىشى مۇمكىن، - دەپ ئويلىشى مۇمكىن. بۇ ئىمكانسىز بىر ئىش ئىدى. ئىنسانلار جىنلارنىڭ، ئىنسانلارنىڭ، ھەتتا پەيغەمبەرلەرنىڭ يەنى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ غەيبىنى بىلىشىنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئۇنۇتقاندى.

غەيبىنى پەقەت ئاللاھ لا بىلىدۇ.

ئۇلۇغ ئاللاھ سۇلەيماننىڭ ئۆلۈمى بىلەن بۇ پىكىرنى، يەنى جىنلارنىڭ غەيبىنى بىلىدىغانلىقى ھەققىدىكى پىتنىنى يوق قىلىشنى ئىرادە قىلدى. جىنلار سۇلەيمان ئۆلگەچە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىشلەيتتى. ئۇ ئۆلسە، ئۇنىڭ بۇيرىقىغا بويسۇنۇش ۋە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىشلەش مەسئۇلىيىتى تۈگەيتتى.

سۇلەيماننىڭ ئۆلگىنىنى بىلمىگەن جىنلار ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىشلەشنى ۋە خىزمەت قىلىشنى داۋاملاشتۇردى. ئەگەر جىنلار غەيبىنى بىلگەن بولساق، بۇ خار قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولمايتتى. سۇلەيمان ئېتىكاپ، ئىبادەت ۋە ناماز ئۈچۈن مېھراپىغا (يەنى ھۇجرىسىغا) كىردى. مېھراپتا تۇرغان چاغدا ئۇنىڭ يېنىغا ھېچكىم كىرىشكە جۈرئەت قىلالمايتتى. مېھراپ بىر تاغنىڭ چوققىسىدا بولۇپ، تاملىرى ئارقىسىدىكىلەرنى كۆرسىتىپ تۇرىدىغان ئەينەكلەردىن ياسالغان ئىدى.

بىر كۈنى، سۇلەيمان ھاسسىغا تايانغا ھالدا ئويغا چۆمدى. ئۇلۇغ الله قا زىكىر قىلىشقا باشلىدى. بىر ئازدىن كېيىن ئۇيىقىسى كەلدى.

بىر ئازدىن كېيىن ئەزرائىل ئۇنىڭ مېھراپىدىن چىقتى. سۇلەيمان ۋاپات بولغان ئىدى. ئۇ ھاسسىغا تايانغان ھالدا ئولتۇراتتى.

بۇنى كۆرگەن جىنلار ئۇنى دۇئا قىلىۋاتىدۇ دەپ پەرەز قىلىشىپ، ئىشلىرىنى داۋاملاشتۇردى.

نۇرغۇن كۈنلەر ئۆتتى...

ئاخىرى، بىر دەرەخ قۇرتى كېلىپ، سۇلەيماننىڭ ھاسسىنى يېشىكە باشلىدى. قۇرتنىڭ قورسىقى ئاچ بولغاچقا، ھاسسىنىڭ بىرقىسمىنى يەپ تۈگەتتى.

دەرەخ قۇرتى ھاسسىنى بىر قانچە كۈنگىچە توختىماي يېدى. قۇرت ھاسسىنىڭ يەرگە تېگىپ تۇرغان قىسمىنى يەيتتى. ھاسسىنىڭ تېگى يېيىلىپ تۈگىگەندە، سۇلەيماننىڭ قولى ھاسسىدىن سېرىلدى - دە، جەستىنىڭ تەڭپۇڭلىقى بۇزۇلۇپ يەرگە يىقىلىپ چۈشتى.

ئىنسانلار يەرگە يىقىلغان جەستىنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ كېلىشتى. ئۇلار سۇلەيماننىڭ بۇرۇنلا ئۆلگەنلىكىنى ھېس قىلىشتى. جىنلارمۇ غەيبىنى بىلمەيدىغانلىقىنى چۈشىنىشتى. بۇ ھەقىقەتنى ئىنسانلارمۇ چۈشەندى. ئەگەر جىنلار غەيبىنى بىلگەن بولسا، بۇ خار قىلغۇچى ئازابتا قالمىغان بولاتتى. شۇنچە ئۇزۇن ۋاقىتقىچە سۇلەيماننىڭ ئۆلگىنىنى ئۇقماي، ئىشلەپ يۈرمىگەن بولاتتى.

...

شۇنداق قىلىپ، الله نىڭ پەيغەمبىرى سۇلەيمان مېھراپتا ئولتۇرۇپ، الله نى زىكىر قىلغان ھالدا ۋاپات بولدى. بۇ خەۋەر چاقماق تېزلىكىدە دۇنياغا تارقالدى.

ھۆكۈمدار پەيغەمبەر سۇلەيماننىڭ جىنازىسىغا (ئۆلۈمىگە) ئىنسانلار، قۇشلار ۋە ۋەھشىي ھايۋانلار قاتناشقان ئىدى.

ئۇنىڭ تاۋۇتىغا كۆز ياشلىرى تۆككەن مېڭىلغان قۇشلار ساپە چۈشۈرەتتى. دەپنە مۇراسىمدا يىرتقۇچ ھايۋانلار يۇۋاشلاپ، مۇلايملىق بىلەن مېڭىشتى.

قۇشلار سۇلەيمان ئۈچۈن يىغلاشتى. ئىش تۈگىدى. ئەمدى يەر يۈزىدە ھېچ كىشى قۇشلارنىڭ تىلىنى بىلمەيتتى.

قۇشلارنىڭ تىلىنى بىلىدىغان كىشى ۋاپات بولغان ئىدى.

تىلىمىزنى بىلمەيدىغانلارنىڭ ئارىسىدا ياشاش نېمىدېگەن تەس - ھە!

سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبادەتخانىسى

سۇلەيمان ئىبادەتخانىسى (مەئبەد) يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەت مەركىزى، يەھۇدىي تارىخىنىڭ سىمۋولى ۋە ئۇلارنىڭ ئىپتىخار مەنبەسى بولغان ئېرۇسالىمدا ئىدى. ئۇنى ھۆكۈمدار سۇلەيمان سالدۇرغان بولۇپ، قۇرۇلۇشقا ۋە بېزەشكە نۇرغۇن چىقىم سەرپ قىلىندى. بۇ قۇرۇلۇشقا قاتناشقان ئىشچىلارنىڭ سانى 180 مىڭدىن ئارتۇق ئىدى (ھۆكۈمدارلارنىڭ 1 - كىتابى). سۇلەيمان بۇ ئىبادەتخانا ئۈچۈن تەرىشىشتىن ئالتۇن، لىۋاندىن دەرەخ (ياغاچ)، يەمەندىن قىممەتلىك تاش ئەكەلگۈزگەن بولۇپ، ئىبادەتخانىنىڭ قۇرۇلۇشى يەتتە يىل توختىماي ئىشلەش نەتىجىسىدە تاماملانغانىدى. بۇ، ئۇ دەۋردىكى دۇنيا مۆجىزىلىرىدىن بىرى ئىدى.

ئىبادەتخانا نۇرغۇن قېتىم ۋەيران قىلىندى. دۈشمەنلەرنىڭ ۋە ئاچكۆزلەرنىڭ ھۇجۇم نىشانىغا ئايلاندى. ئۇلار ئۇنىڭ ئىچىدىكى غەزىنلەرنى بۇلاپ تالايىتى ۋە ئۇنىڭ خاراب بولغانلىقىنى سۆز - چۆچەك قىلىش ئارقىلىق (ھۆكۈمدارلارنىڭ 2 - كىتابى). كېيىنلەردە ھۆكۈمدارلارنىڭ بىرى يەھۇدىيلارغا دوستلۇق قولىنى ئۇزىتىپ ئىبادەتخانىنى يېڭىدىن ياساتتى. بۇ قېتىم ئىبادەتخانىنىڭ قۇرۇلۇشى 46 يىل سۈردى. ئاخىرىدا ئۈچ تەرىپى ھەيۋەتلىك سېپىلدىن قورشالغان ھەشەمەتلىك بىر قەسىر مەيدانغا كەلدى. ئىبادەتخانا ئىچكىرىكى ۋە تاشقىرىقىدىن ئىبارەت ئىككى قىسىمغا بۆلۈنەتتى.

ئىچ قىسمى مەرمەردىن ياسالغان قوش تۈۋرۈكلەر كۆتۈرۈپ تۇرغان ئېگىز راۋاقلار بىلەن قورشالغان بولۇپ، راۋاقلارنىڭ تورۇسلىرى (لەمپىلىرى) قىممەتلىك سەدىر دەرىخىدىن ياسالغان ئىدى. ئىبادەتخانىنىڭ جەنۇبىي تەرىپىدىكى راۋاقلارنى 162 دانە تۈۋرۈك كۆتۈرۈپ تۇراتتى. بۇ تۈۋرۈكلەر ئاز دېگەندىمۇ ئۈچ ئادەمنىڭ غۈلچى يەتمىگۈدەك يوغانلىقتا ئىدى.

ئىبادەتخانىنىڭ تاشقىرى قىسمىدا ئالتۇن بىلەن قاپلانغان توققۇز چوڭ دەرۋازا بولۇپ، ئونىنچىسى يوغان بولۇشىغا قارىماي، پۈتۈنلەي كورنىسوس مىسىدىن قۇيۇلغان ئىدى. پۈتۈن دەرۋازىلارنىڭ ئۈستى ساپ ئالتۇندىن ياسالغان ئۈزۈم ساپاقلرى بىلەن زىننەتلەنگەن ئىدى. ھۆكۈمدارلار ئىبادەتخانا ۋەيران بولغانغا قەدەر خەير - ساخاۋەت قىلدى. ئىبادەتخانا تەڭداشسىز خەزىنىلەرگە تولغان ئىدى.

سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىنىڭ سېلىنىشىدىكى ئەسلى مەقسەت ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش بولۇپ، بىر ئاللاھقا ئېتىقاد قىلىدىغان ئىمان ئىگىلىرىنىڭ مەسجىدى ئىدى. سۇلەيمان ئۇنى سالدۇرغان چاغدا ئۇنىڭ كۆركەملىكى ۋە كاتتىلىقى ھەرگىزمۇ ئىنسانلارنىڭ ئاللاھقا ئىبادەت

قىلىشىغا ۋە سۇلەيماننىڭ ئاللاھقا دەۋەت قىلىشىغا توسقۇنلۇق قىلمايتتى. چۈنكى ئۇنىڭ ھەشەمەتلىك ياسىلىشى بەلكى دۆلەتنىڭ كۈچىنىڭ ۋە ئېتىقادىنىڭ مۇستەھكەملىكىنىڭ نامايەندىسى ئىدى.

ئەپسۇسكى، ۋاقىت ھەممە نەرسىنى ئۆزگەرتىدۇ. ئادەت بولغىنى شۇكى، ئاللاھقا دەۋەت قىلىشمۇ خۇددى بىر بوۋاقتەك تۇغۇلىدۇ. كېيىن چوڭ بولۇپ يېتىشىدۇ. ئاخىرىدا مېغىزنى تاشلاپ، شاكىلىغا ئېسىلىشقا قاراپ تەرەققىي قىلىدۇ.

باشقا ئىبادەت يەرلىرىنىڭ بېشىغا نېمە كەلگەن بولسا، سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىغىمۇ ئوخشاشلا تەقدىردە پۈتۈلگىنى كەلدى. ئىبادەتخانا تەۋھىدىنىڭ (يەنى شېرىكى بولمىغان بىر ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشنىڭ) سىمۋولى ئىدى.

ئۇزۇن يىللار ئۆتتى. ئىبادەتخانا ئىچ - ئىچىدىن يەھۇدىي دىنىنىڭ زاۋاللىققا يۈز تۇتقانلىقىنى يوشۇرغان ئالتۇن شاكالىغا ئايلىنىپ قالدى.

يەھۇدىيلار ئىبادەتخانىنىڭ مۇقەددەسلىكىنى بۇزدى. ئۇنىڭ چاقناپ تۇرىدىغان نۇرلۇق كۆرۈنۈشىنى خۇنۇكلەشتۈردى. ئۇنى بازار يېرىگە ئايلاندۇرۋالدى. قوي - كالا، كەپتەر ساتقۇچىلىرى راۋاقلارغا تولۇپ، ئۇ يەرنى گويا ھايۋان ئېغىلىغا ئوخشىتىپ قويۇشتى. ئىبادەتخانىنىڭ كىرىش ئېغىزلىرىنى ئىچى ئىنسانلارنىڭ پۇل تېگىشىپ سودىلاشقان ئاۋازلىرى بىلەن پۇللارنىڭ شاراقلىغان ئاۋازى تولغان جازانخورلارنىڭ ئىشخانىلىرى قاپلىغان ئىدى (ماتتا ئىنجىلى). يەھۇدىيلار مال - دۇنياغا ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرەتتى. قەلبىنىڭ قاساۋەتلىشىپ كېتىشى ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنمەسلىك بۇ قەۋمنىڭ ماددىي دۇنياغا يۈزلىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى. بۇ، ھەتتا ئۇلارنىڭ ئىبادىتىگىمۇ تەسىر قىلدى. ئۇلارغا نىسبەتەن ئىبادەتخانىدىن سېتىۋېلىنغان ھايۋانلارنى قۇربانلىق قىلىش مەغپىرەتكە ئېرىشىشنىڭ بىردىنبىر يولى ئىدى. ئىبادەتخانا ھەقىقىي قىممىتىنى يوقىتىپ، بازارغا ئايلانغاندىن كېيىن، ئاللاھ ئۇ دىيارنى ۋە ئۇ دىيار بىلەن بىرلىكتە ئىبادەتخانىمۇ يەر بىلەن يەكسان قىلغۇچىلارنى ئەۋەتتى. ئۇلۇغ ئاللاھ قۇددۇسنىڭ ۋەيران قىلىنىشى ۋە سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىنىڭ يىقىلىشى ھەققىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئىسرائىل ئەۋلادىغا كىتابتا (يەنى تەۋراتتا): «پەلەستىن زېمىنىدا چوقۇم ئىككى قېتىم بۇزغۇنچىلىق قىلىسىلەر ۋە زۇلۇم قىلىش بىلەن، ئاللاھ چەكلىگەن ئىشلارنى قىلىش بىلەن تولمۇ ھەددىڭلاردىن ئېشىپ كېتىسىلەر» دەپ ۋەھىي قىلدۇق. بىرىنچى قېتىملىق بۇزغۇنچىلىقنىڭ (جازاسى) ۋەدە قىلىنغان ۋاقىت كەلگەندە، (سىلەرنى جازالاش ئۈچۈن) سىلەرگە كۈچلۈك بەندىلىرىمىزنى ئەۋەتتۇق، (ئۇلار سىلەرنى ئۆلتۈرۈش، بۇلاڭ - تالاڭ قىلىش ئۈچۈن) ئۆيلەرنى ئاختۇردى. (سىلەرگە دۈشمەننى مۇسەللەت قىلىش) چوقۇم ئىشقا ئاشىدىغان ۋەدە ئىدى. ئاندىن (يەنى تەۋبە قىلغىنىڭلاردىن) كېيىن سىلەرنىڭ ئۇلاردىن ئۈستۈنلۈكۈڭلارنى ئەسلىگە كەلتۈردۇق (يەنى دۈشمىنىڭلارنى ھالاك قىلدۇق، سىلەرنى ئۇنىڭ ئۈستىدىن غالىب قىلدۇق). سىلەرگە نۇرغۇن مال ۋە ئەۋلادلار ئاتا قىلدۇق،

سانىڭلارنى كۆپ قىلدۇق. (ئى ئىسرائىل ئەۋلادى!) ئەگەر ياخشىلىق قىلساڭلار، ياخشىلىقنىڭ ئۆزەڭلار ئۈچۈندۇر، يامانلىق قىلساڭلارمۇ ئۆزەڭلار ئۈچۈندۇر، ئىككىنچى قېتىملىق بۇزغۇنچىلىق (جازاسىنىڭ) ۋەدە قىلىنغان ۋاقتى كەلگەندە، (دۈشمەنلەرنىڭ خار قىلىشى بىلەن) يۈزۈڭلاردا قايغۇنىڭ ئالامەتلىرى كۆرۈلۈشى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ بەيتۇلمۇقەددەسكە دەسلەپكى قېتىمدا كىرگەندەك كىرىپ (ئۇنى خاراب قىلىشى) ئۈچۈن، ئىشغال قىلغانلىكى يەرنى ۋەيران قىلىشى ئۈچۈن (ئۇلارنى بىز ئەۋەتتۇق). (ئەگەر تەۋبە قىلساڭلار) پەرۋەردىگارنىڭ سىلەرگە رەھىم قىلىشى مۇھەققەق يېقىندۇر، ئەگەر سىلەر قايتساڭلار (يەنى قايتا بۇزغۇنچىلىق قىلساڭلار)، بىز قايتىمىز (يەنى بىز سىلەرنى قايتا جازالايمىز). بىز جەھەننەمنى كاپىرلار ئۈچۈن زىندان قىلدۇق.﴿

اللە نىڭ ئايەتلىرى قەۋملەرنىڭ ھاياتىدا ئۆزگەرمەيدىغان بىر قانۇنى ئىپادىلەيدۇ. بۇ قەۋملەر بىلەن اللە نىڭ مۇناسىۋىتى دۇرۇست ۋە يېقىن بولغان مەزگىلىدە ئۇلار دائىم كۈچلۈك تۇراتتى. ئىنسانلار قۇۋۋەتنىڭ ئەسلىنى يەنى اللە دىن ياردەم تىلەشنى تاشلاپ، رىياكارلىق بىلەن ئىبادەت قىلىشىپ، بايلىق ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى قاماشتۇرسا، اللە قا بويسۇنۇشنىڭ ئورنىغا دىننى تىجارەتكە ئايلاندۇرۇۋالسا، مانا بۇ قىلمىشلار ئوتتۇرىغا چىقسا، قەۋملەرنىڭ زاۋاللىققا يۈزلىنىشى باشلىنىدۇ ۋە اللە ئۇلارغا ئۆيلىرىنى ئاڭتۇرۇپ قالايمىقان قىلىدىغان ئادەملەرنى ئەۋەتىدۇ.

سۆزنىڭ ئىپادىلىنىش ئۇسۇلىغا دىققەت قىلىڭ! كەڭ كۆلەملىك خاراب قىلىشنى قانداق ئىپادىلىگەن - ھە؟!

مۇپەسسىرلەر سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىنىڭ يىقىلىشى ۋە قۇددۇسنىڭ ۋەيران بولۇشى ھەققىدە مۇنداق دېيىشىدۇ: ئۇلۇغ اللە قەۋم ئىچىدە گۇناھ ۋە ئىسيان كۆپەيگەندە ئىسرائىل ئەۋلادىدىن ئەرمىيا ئىسىملىك بىر پەيغەمبەرگە مۇنداق ۋەھىي قىلدى: قەۋمنىڭ ئارىسىدا دەست تۇر - دە، ئۇلارنىڭ قەلبلىرىنىڭ ھەقىقىي چۈشەنمەيدىغانلىقىنى، كۆزلىرىنىڭ ھەقىقىي كۆرمەيدىغان، قۇلاقلىرىنىڭ ھەقىقىي ئاڭلىمايدىغان قەۋم ئىكەنلىكىنى بىلدۈرگەن. پەيغەمبەرگە كەلگەن ۋەھىي ئىسرائىل ئەۋلادىدىن مۇنۇلارنى سوراڭ: بۇيرىدى: اللە قا ئاسىيلىق قىلغان بەندە شۇ ئاسىيلىقى بىلەن بەختكە ئېرىشەمدۇ؟ بىر بەندە اللە غا ئىتائەت قىلىش سەۋەبى بىلەن شەقى بولامدۇ؟

ھايۋان چېغىدا يۇرتىنى سېغىنىپ قايتىپ كېلىدۇ. ئەمما بۇ قەۋم ئۆز ۋەتىنىنى تاشلاپ كېتىدۇ. مانا بۇ تەۋھىدكە قارشى چىقىشتۇر. ئۇنداقتا ئۇلار ھايۋاندىنمۇ بەتتەردۇر.

ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئەھۋالىنى تەسۋىرلەش ئۈچۈن كەلگەن ۋەھىيدە مۇنداق دېيىلگەن:

يەھۇدىي ئالىملىرى اللە نىڭ ھەقىقىي ئىنكار قىلىشتى.

تەۋراتنى ئوقۇغۇچىلار ئاللاھ دىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىشتى.

ئىبادەت قىلغۇچىلار قىلغان ئىشلىرىدىن پايدىلانمىدى.

ھۆكۈمرانلار بولسا، ئاللاھ نى ۋە پەيغەمبەرلەرنى يالغانغا چىقىرىپ تۆھمەت قىلىشتى. كۆڭلىدە ھىيلە ۋە تۇزاق قۇرۇشۇپ، تىللىرىنى يالغانغا كۈندۈرۈشتى.

ئىلاھىي سۆزلەر يەھۇدىي ئالىملارنىڭ، تەۋراتنى ئوقۇغۇچىلارنىڭ، ئىبادەت قىلغۇچىلارنىڭ ۋە ھۆكۈمرانلارنىڭ قىلمىشلىرىنى بىلدۈرگەن ھالدا كېلەتتى. ئالىملار ئاللاھ نىڭ قۇللىرىدىن ئىلاھلار پەيدا قىلىشتى. ئىنسانلارنى ئىنسانلارغا ئىبادەت قىلىشقا قايىل قىلدى. بۇنىڭ بىلەن ئاللاھ نىڭ بەندىلىرى پەقەت ئاللاھ قىلا قىلىش لايىق بولغان ئىتائەت بىلەن ئۇلارغا بويسۇندى. ھۆكۈمرانلار ۋە ئەمىرلەر ئاللاھ نىڭ نېمەتلىرىگە تۈزكۈرلۈك قىلىشتى. دۇنيا ئۇلارنى ئازدۇردى. ئۇلار ئاللاھ نىڭ كىتابىنى تاشلاپ، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئۇنتۇشتى. ئۇلار ئاللاھ نىڭ كىتابىنى (يەنى تەۋراتنى) ئۆزگەرتىپ، پەيغەمبەرلەرگە تۆھمەت قىلىشتى ھەمدە ئۇلارنى ناھەق ئۆلتۈرەتتى.

تەۋرات ئوقۇغۇچى تالىبلار ۋە فىقھىلەر كىتابىنىڭ بىر قىسمىنى ئوقۇپ، يەنە بىر قىسمىنى تاشلايتتى. ھۆكۈمدارلارغا ماسلىشىپ، ئاللاھ نىڭ دىنى ھەققىدە توقىغان بىدئەتلەرگە، ئاللاھ غا ئىسيان قىلىشلىرىغا ئىتائەت قىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئەھدىگە، ئاللاھ قا بەرگەن ۋەدىسىگە خىلاپ بۇيرۇقلىرىنى بەجا كەلتۈرەتتى.

پەيغەمبەرلەرنىڭ نەسىللىرى بولسا روھى چۈشكەن، پىتىنىگە چۆمگەن ھالدا ئىدى. ئۇلارمۇ باشقىلارغا ئوخشاشلا ئاتا - بوۋىسىغا كەلگەن ياردەمنىڭ ئۆزلىرىگىمۇ كېلىشىنى كۈتەتتى. ئۇلار ئاتىلىرىنىڭ تەقۋادارلىقى، قانداق قان تۆككەنلىكى، قانداق سەۋر قىلغانلىقى، ئاللاھ نىڭ دىنىنى ئۈستۈن قىلغانغا قەدەر قانداق پىداكارلىق كۆرسەتكەنلىكى ھەققىدە ئويلىنمايتتى.

ئەرمىيانىڭ ئاگاھلاندىرۇشى داۋام قىلدى. ئۇ قەۋمىگە ئۇلۇغ ئاللاھ نىڭ ئۇلارنىڭ ئويغىنىشى، توغرا دىنغا قايتىشى ۋە بىر ئاللاھ قا ئېتىقاد قىلىش ئۈچۈن ئاخىرقى بىر پۇرسەت بەرگەنلىكىنى ئېيتتى (بىلدۈردى). ئۇنداق قىلمىغان تەقدىردە، ئاللاھ ئۇلارغا ئەسكەرلىرى قارا قويۇندەك مېڭىپ باياشات يەرلەرنى خارابىگە، شەھەرلەرنى چۆلگە ئايلاندۇرىدىغان بىر زوراۋان ھۆكۈمدار ئەۋەتەتتى.

ئىبنى كەسىر ئىبنى ئاساكىرنىڭ سۆزىدىن نەقىل كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ:

«ئىلىيا ۋە ئۇ يەردە ئولتۇرغانلارنىڭ ھالىغا ۋاي! ئۇلارنى ئۆلتۈرۈشكە ۋە ئەسىر قىلىشقا بۇيرۇدۇم، خۇشاللىققا (كۈلكە، چاقچاققا) تولغان توپىلاردىن كېيىن داد - پەريادى، ئاتلارنىڭ كىشىنىشىدىن كېيىن، بۆرىلەرنىڭ ھۇۋلىشىنى، ئايۋان - قەسىرلەردىن كېيىن، يىرتقۇچ ھايۋانلارنىڭ ئۇۋىلىرىنى بەردىم، ئۇلارنى خىلمۇخىل ئازابلار بىلەن ئازابلەيمەن. ئۇندىن كېيىن ئاسماننىڭ تۆمۈر تاۋاقتا، يەرنىڭ مىس نوچكىغا

ئايلىنىشىنى بۇيرۇيمەن. يامغۇر ياغقان تەقدىردىمۇ يەردىن ھېچنەرسە ئۈنمەيدۇ. ئەگەر بىر نەرسە ئۈنە، بۇ ھايۋانلارغا قىلىنغان رەھمەتمدۇر. ئەگەر بۇ مەزگىلدە بىر نەرسە تېرىسا، تېرىلغۇغا ئاپەت بېرىمەن. ئەگەر ئاپەتتىن قۇتۇلغان بولسا، ئۇنىڭدىن بەرىكەتنى كۆتۈرۈۋېتىمەن. ئەگەر دۇئا قىلىشسا، جاۋاب بەرمەيمەن، سورىسا بەرمەيمەن، يىغىسىغا ئىچ ئاغرىتمايمەن. ئەگەر يالۋۇرسا، ئۇلارغا قارىمايمەن».

ئىلىيا قەۋمىگە پەيغەمبەرلىكىنى بىلدۈرۈپ، ئۇلارنى ئاللاھ غا دەۋەت قىلدى. ئۇلارنى كەڭ - كۆلەملىك ئاپەت بىلەن ئاگاھلاندۇردى. يەھۇدىيلار ئۇنى ئىنكار - ئىسيان بىلەن چەتكە قاقتى. ئۇنى يالغانچىغا چىقاردى. ئۇنىڭغا: سەن نېمىشقا يالغان سۆزلەيسەن؟ ئاللاھ يېرىنى ۋە مەسجدلىرىنى قانداق تاشلىۋېتىدۇ؟ يەر يۈزىدە ئىبادەت قىلىدىغان كىشى قالمىسا، مەسجد ۋە كىتاب قالمىسا، ئۇنىڭغا كىم ئىبادەت قىلىدۇ؟ - دېيىشتى.

ئىلىيا بىلەن قەۋمى ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەش ئىلىيانىڭ زىندانغا چۈشىشى بىلەن ئاخىرلاشتى. دەل بۇ چاغدا... بۇختۇنەسىرى ئۇلارغا قاراپ ئىلگىرىلەۋاتاتتى. بىر كۈنى، يەھۇدىيلار ئاتلارنىڭ تۇياق ئاۋازى، ئوقلارنىڭ ئاۋازى ۋە كۆيۈك پۇراقلىرى بىلەن چۆچۈپ ئويغاندى. ھۇجۇم قىلغۇچىلار شەھەر سېپىللىرىنى قورشاپ، دەرۋازىلارنى بىر - بىرلەپ قولغا چۈشۈرۈپ، شەھەر - يېزىلارغا كىردى.

ئۆيلەرنىڭ ئەتراپىنى قورشاپ ھەممە يەرنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى. تاجاۋۇزچى (ھۇجۇمچى) قوشۇننىڭ قوماندانى يەھۇدىيلارنى مەجبۇرىي قولغا ئېلىشىنى بۇيرۇدى. ئۇلارنىڭ ئۈچتىن بىرىنى ئۆلتۈردى، ئۈچتىن بىرىنى ئەسىر ئالدى، ئاجىز قېرىلارنى ئاتقا دەسسەستىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى. بەيتۇلمۇقەددەس ۋە ئىبادەتخانىنى ئۆرۈپ تاشلىدى. ئەرلەرنى ئۆلتۈرۈپ، قەلئەلەرنى ۋەيران قىلدى. ئىبادەتخانىلارنى چاقتى، تەۋراتنى كۆيدۈردى. ئالىم ۋە فىقھشۇناسلاردىن بىرنىمۇ قويماي قىرىپ تاشلىدى. بەيتۇلمۇقەددەسنىڭ ئىچىگە نىجاسەت ئاتتى، چوشقا بوغۇزلىدى. ھەممە نەرسىگە ئوت قويغاندىن كېيىن، ئەسىرلەرنى ئېلىپ قايتىپ كەتتى.

يۈز مىڭلارچە ئايال ۋە بالىلارنى ئۆزلىرى بىلەن بىرگە ئېلىپ كېتىشتى.

يۈتۈن يەرنى ۋەيران قىلىپ خارابىگە ئايلاندۇردى. ياشغۇسىز ھالغا چۈشۈپ قالغان يەھۇدىي ئۆيلىرىلا قالغان ئىدى.

ئىسرائىل ئەۋلادى مەملىكەتنىڭ تەرەپ - تەرەپلەرگە قېچىشتى.

بۇ يەردە ئۇزۇن مەزگىلگىچە ھېچكىم ياشىمىدى. ئاخىرىدا، ئاللاھ تائالا قەۋمنىڭ ئەۋلادلىرىدىن قېلىپ قالغانلىرىنىڭ قايتىشىغا ئىجازەت بەردى ۋە ئۇلار بۇ يەرلەرگە قايتىپ كېلىشتى. بۇ قانلىق ۋە قەلەر يۈز بېرىۋاتقاندا، ئۆزەير ئۇخلاۋاتاتتى. كۆرگەن كىشى ئۇنى ئۆلۈك ھېسابلايتتى. ئۇ، تەۋراتنى يادقا بىلىدىغان بىردىنبىر كىشى ئىدى.

ئۆزەير ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ اللہ بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ياكى سەن تام، ئۆگزىلىرى يىقىلىپ ۋەيران بولغان (خارا بە) شەھەر (يەنى بەيتۇلمۇقەددەس) دىن ئۆتكەن كىشىنى (يەنى ئۆزەيرنى) كۆرمىدىڭمۇ؟ ئۇ (ئەجەبلىنىپ): «اللہ بۇ شەھەرنىڭ ئۆلگەن ئاھالىسىنى قانداق تىرىلدۈرەر؟» دېدى. اللہ ئۇنى يۈز يىل ئۆلۈك ھالىتىدە تۇرغۇزۇپ ئاندىن (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن) تىرىلدۈردى. اللہ (پەرىشتە ئارقىلىق) ئۇنىڭدىن: «(بۇھالەتتە) قانچىلىك تۇردۇڭ؟» دەپ سورىدى. ئۇ: «بىر كۈن ياكى بىر كۈنگە يەتمەيدىغان ۋاقىت تۇردۇم» دېدى. اللہ ئېيتتى: «ئۇنداق ئەمەس (تولۇق) 100 يىل تۇردۇڭ! يېمەك ئىچمىكىڭگە قارىغىنىكى، بۇزۇلمىغان؛ ئېشىكىڭگە قارىغىنىكى (ئۇنىڭ سۆڭەكلىرى چىرىپ كەتكەن). (ساڭا يۇقىرىقىدەك ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلارنى قىلغانلىقىمىز) سېنى بىز كىشىلەرگە (قۇدرىتىمىزنىڭ) دەلىلى قىلىش ئۈچۈندۇر. بۇ سۆڭەكلەرگە قارىغىنىكى، ئۇنى قانداق قۇراشتۇرىمىز، ئاندىن ئۇنىڭغا گۆش قوندۇرىمىز. (يۇقىرىقى ئىشلار) ئۇنىڭغا ئېنىق بولغان چاغدا (يەنى ئۇ روشەن مۆجىزىلەرنى كۆرگەن چاغدا)، ئۇ: «مەن اللہ نىڭ ھەممە نەرسىگە قادىر ئىكەنلىكىنى بىلىدىم» دېدى.﴾

ئۆتمۈشتىكىلەر ۋە كېيىنكىلەرگە ئايانكى، ئۇلۇغ اللہ بايان قىلغان بۇ قىسسەنىڭ قەھرىمانى ئۆزەيردۇر. ئۆزەيرنىڭ ئىسرائىل ئەۋلادى پەيغەمبەرلىرىدىن بىرى ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ.

ئۇ، تەۋراتنى يادقا ئالغان ئىدى. كېيىنچە ئۇنىڭ بېشىغا ئاجايىپ بىر ۋەقە كەلدى. اللہ ئۇنى قەبىزى روھ قىلىپ، 100 يىل ئۆتكەندىن كېيىن قايتا تىرىلدۈردى. ئۆزەير ئۇخلىغان بۇ 100 يىل داۋامىدا، تەۋرات كۆيدۈرۈلۈپ، بەزىلەرنىڭ يادىدا ئازراق قېلىپ قالغان ۋە بۇختۇنەسىرى ئۇرۇشى بولۇپ ئۆتكەن ئىدى. ئۆزەير مۆجىزىسى قەۋمى ئۈچۈن ئېنىقلا بىر پىتنە مەنبەسى بولاتتى.

...

ھاۋا قاتتىق ئىسسىپ كەتكەچكە، جىمى جانلىق چاڭقاپ كەتكەندى. ئۆزەير جىمىت يېزىسىدا تېنچ بىر كۈنى ئۆتكۈزۈۋاتاتتى.

ئۇ بېغىنى سۇغۇرۇشنى ئويلىدى. ئەمما باغ يىراق، بارىدىغان يولمۇ جاپالىق ئىدى. بۇ يول ئارىلىقىدا ئۆتمۈشتە ئىنسانلار ياشىغان، كېيىن ئۆلۈم كېلىپ مازارلىققا ئايلانغان

بىر شەھەر بار ئىدى. بۇ يەردە ھاياتلىقنىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭلىرى يوقاپ، ئورنىنى قەبرىلەرنىڭ جىمجىتلىقى ئالغان ئىدى.

ئۆزەير كۆڭلىدە باغدىكى دەرەخلەرنىڭ سۇسىراپ كەتكەنلىكىنى ئويلاپ، ئۇلارنى سۇغىرىش ئۈچۈن باغقا بېرىشنى قارار قىلدى. ئىسرائىل ئەۋلادى پەيغەمبىرىدىن بىرى بولغان ھاكىم (ھېكمەت ئىگىسى) ۋە سالىھ (ياخشى) قۇل، كۈن چىقىش بىلەن تەڭ ئېشىكىگە مىنىپ يېزىسىدىن سەپەرگە چىقتى.

توختىماستىن يول يۈرۈپ، ئاخىرى باغغا قايتىپ كەلدى. دەرەخلەرنىڭ قاغىراپ، تۇپراقنىڭ سۇسىزلىقتىن يېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، دەرھال باغنى سۇغاردى. ئاندىن ئازراق ئەنجۈر، ئۈزۈم ئۈزۈپ، ئەنجۈرنى بىر سىۋەتكە، ئۈزۈمنى بىر سىۋەتكە سېلىپ، باغدىن چىقتى.

ئۆزەير ئىسسىقتا ئېشەك ئۈستىدە كېتىۋاتقاچ ئەتە قىلىدىغان ئىشلىرىنى ئويلىدى. تۇنجى بولۇپ تەۋراتنى يوشۇرۇلغان يەردىن ئېلىپ چىقىپ ئىبادەتخانىغا قويماقچى بولدى. ئاندىن كالىلارغا يەم - خەشەك ئەكەش كېرەكلىكىنى ئويلىدى. دادىسىنى كۆرگەندە تاتلىق كۈلۈمسىرەيدىغان كىچىك ئوغلى ئېسىگە كەلدى ۋە تېز مېڭىشقا باشلىدى. يولنىڭ يېرىمى تۈگىگەندە قەبرىستانلىققا يېتىپ كەلدى. ئىسسىقتا تولا يول يۈرۈپ ھېرىپ كەتكەن ئېشەكنىڭ تېنىدىكى تەرلەر قۇياش نۇرىدا پارقرايتتى. ئىشەك خۇددى سۇدىن چىققانداك چىلىق - چىلىق بولۇپ كەتكەن ئىدى.

ئېشەك قەبرىستانلىققا كەلگەندە مېڭىشنى ئاستىلاتتى.

ئۆزەير كۆڭلىدە: بىر ئاز دەم ئېلىپ، چۈشلۈك تامىقىمنى يەۋالاي، ئېشەكنىمۇ دەم ئالدىراي! - دەپ ئويلىدى.

ئۆزەير ۋەيران بولغان بىر قەبرىنىڭ يېنىدا توختاپ چۈشتى. پۈتۈن شەھەر خارابىلىققا ئايلانغان قەبرىستانلىقتىن ئىبارەت ئىدى. ئۇ ئېشەكنى ياندىكى بىر تامغا باغلاپ قويۇپ، ئۆزى سايداق يەرگە كېلىپ ئولتۇردى ۋە يېنىدىكى تاۋاقنى چىقىرىپ ئۈزۈم سىقتى. ئاندىن قۇرۇق ناننى ئۈزۈم سۈيىگە چىلدى.

ناننىڭ ئۈزۈم سۈيىدە يۇمشىشىنى ساقلاپ ئولتۇرغاچ ئەتراپىنى تاماشا قىلدى ۋە قەبرىستانلىققا قاراپ خىيالغا چۆمدى. پۈتۈن ئەتراپ جىمجىت ئۆلۈك ۋە خارابىلىكتىن ئىبارەت بولۇپ، ئۆيلەرنىڭ كۆپ قىسمى ئۆرۈلگەن، يېرىلغان تۈرۈكلەر ئاستىدا قالغان ئىدى. ئەتراپتا كۆرۈنگەن بىر قانچە دەرەخ سۇسىزلىقتىن قاغىراپ كەتكەن ئىدى.

بۇ يەرگە دەپنە قىلىنغان جەسەتلەرنىڭ سوڭىگە كىلىرى تۇپراققا ئوخشايدىغان نەرسىلەرگە ئايلانغان بولۇپ، قەبرىستانلىق تىپ - تېنچ، ئەتراپتا جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرەتتى.

ئۆزەير ئۆلۈمنىڭ دەھشەتلىكىنى ۋە بۇ خانىۋەيرانلىقنى كۆرۈپ ئۆز - ئۆزىدىن سوردى:

«اللھ بۇ شەھەرنىڭ ئۆلگەن ئاھالىسىنى قانداق تىرىلدۈرەر؟»

اللھ ئۆلگەنلەرنىڭ سۆڭەكلىرىنى قانداق تىرىلدۈرەر؟ - دەپ سوردى. ئۆزەير اللھ نىڭ بۇ سۆڭەكلەرنى تىرىلدۈرۈدىغانلىقىدىن شۈبھىلەنمەيتتى. ئۇ پەقەت بۇ ئىشقا ھەيران بولغانلىقى ۋە ئەقلى يەتمىگەنلىكى ئۈچۈن شۇنداق دېگەن ئىدى. ئۆزەير بۇ سۆزنى قىلار - قىلمايلا ئۆلدى.

اللھ ئۇنىڭغا ئۆلۈم پەرىشتىسىنى ئەۋەتتى. ئۇ ئۆزەيرنىڭ روھىنى ئالدى. ئىگىسىنىڭ ئۇنىسىز ۋە ھەرىكەتسىز جەستىنى كۆرگەن ئېشەكمۇ تۇرغان يېرىدە سۆزۈلۈپ ياتتى. ئەتىسى، ئېشەك ئورنىدىن تۇرۇپ، كەتمەكچى بولدى. ئەمما باغلاقلق بولغاچقا تۇرغان يېرىدىن مىدىرلىيالمىدى - دە، ئاخىرى ئاچلىقتىن ئۆلدى. ئېشەك ئىگىسىنىڭ يېنىدا، يەردە سۆزۈلۈپ ياتقان ھالدا قالدى.

شەھەر خەلقى ئۆزەيرنىڭ قايتىپ كەلمىگەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇنى ئىزدەشكە باشلىدى. بېغىغا بېرىپ، ئۇ يەردىن تاپالماي قايتىشتى. ئۇنىڭغا ئائىت ھېچنەرسە تېپىلمىدى. ئۇلار ئۇنى ئىزدەش ئۈچۈن گۈرۈپپىلار تەسىس قىلدى. بۇ گۈرۈپپىلار ھەر تەرەپنى ئىزدىگەن بولسىمۇ، نە ئۆزەيرنى نە ئۇنىڭ ئېشىكىنى تاپالمىدى. گۈرۈپپىلار ئۆزەير ياتقان مازارنىڭ يېنىدىن ئۆتكەن بولسىمۇ، ئەمما بۇ يەردە توختىمىدى. قەبرىستانلىق جىمجىت ۋە سۈرلۈك ئىدى. ئەگەر ئۆزەير بۇ يەردە بولسا، ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغىلى بولاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇلار قەبرىستانلىقتىن قورققانىدى. شۇڭا بۇ يەردە تەپسىلىي تەكشۈرۈش ئېلىپ بارمىدى. كۈنلەر ئۆتتى، ئىنسانلار ئۆزەيرنىڭ قايتىپ كېلىشىدىن ئۈمىدىنى ئۈزۈشتى. بالىلىرى ئۇنى قايتا كۆرۈلمەيدىغانلىقىغا ئىشەندى. ئايالى ئەمدى بالىلىرىنىڭ ئاتىسىز، ئۆزىنىڭ تۇل قالغانلىقىنى چۈشىنىپ ئولتۇرۇپ ئۈزۈندىن - ئۈزۈنغا يىغلىدى.

ئەمما ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئازابلار يېنىكلەپ، كۆز ياشلىرى توختىدى. ئىنسانلار ئۆزەيرنى ئۇنتۇپ، كۈنلىك ھايات مەسىلىلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇشتى.

يىللار ئۆتتى، ئەڭ كىچىك ئوغلى ۋە ئۆيىدە ئىشلەيدىغان بىر ئايالدىن باشقا ھەممە كىشى ئۆزەيرنى ئۇنتۇپتى. ئۆزەير ئۇ ئايالغا شەپقەت قىلاتتى. ئۆزەير شەھەردىن چىققان چاغدا، ئۇ ئايال 20 ياشتا ئىدى.

10 يىل، 20 يىل، 80 يىل، 90 يىل ئۆتتى. ھەتتا بىر ئەسىر، يەنى 100 يىل ئۆتتى.

ئۇلۇغ اللھ ئۆزەيرنىڭ ئويغىنىشىنى ئىرادە قىلدى.

ئۇلۇغ الله ئۇنىڭغا الله نىڭ ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن، قەلبىدىكى نۇرنى يورۇتىدىغان بىر پەرىشتە ئەۋەتتى. ئۆزەير ئۆلگىلى يۈز يىل بولغان ئىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، ئۇ ھازىر تۇپراقتىن، سۆڭەك، گۆش ۋە تېرىگە ئۆزگەردى. ئاندىن الله ئۇنىڭ تىرىلىشىنى بۇيرىدى. ئۇ ياتقان يېرىدىن دەس تۇردى. 100 يىل داۋام قىلغان ئۇيقىسىدىن ئويغىنىپ كۆزلىرىنى ئۇۋىلىدى. ئەتراپقا قارىۋىدى، چۆرىسىدىكى قەبرىلەرنى كۆردى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئۇخلاپ قالغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى. ۋاھ (ئاھ)! باغدىن شەھەرگە قايتىۋاتاتتى. قەبرىستانلىقتا ئارام ئېلىپ ياتتى. توغرا... پۈتۈن بولغان ئىش بۇ ئىدى.

كۈن پىتىۋاتاتتى. ئۇ چۈشتىكى ئىسسىقتا ئارام ئالغانلىقىنى ئەسلەپ ئۆز - ئۆزىگە:

- قارىغاندا چۈشتىن تاكى كۈن پاتقىچە ئۇخلاپ كەتكەن ئوخشايمەن، - دېدى.

ئۆزەيرنى ئويغىتىش ئۈچۈن الله تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەرىشتە سورىدى:

﴿(بۇھالەتتە) قانچىلىك تۇردۇڭ؟﴾ دەپ سورىدى.

پەرىشتە ئۇنىڭ قانچە سائەت ئۇخلىغانلىقىنى سورىۋىدى، ئۇ جاۋابەن:

﴿بىر كۈن ياكى بىر كۈنگە يەتمەيدىغان ۋاقىت تۇردۇم﴾ دېدى.

پەرىشتە ئۇنىڭغا:

﴿ئۇنداق ئەمەس (تولۇق) 100 يىل تۇردۇڭ!﴾ دېدى.

سەن يۈز يىلدىن بېرى ئۇخلىدىڭ... يۈز يىلدىن بېرى ئۆلۈكتۈڭ، الله سېنى ئۆلتۈردى ۋە ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلىشىغا ھەيران قېلىپ، دەھشەتكە چۈشكەنسىڭدە سورىغان سوئالنىڭ جاۋابىنى بىلىشكە ئۈچۈن قايتا تىرىلدۈردى.

ئۆزەير ئۆزىنى يوقاتقان، ھەمدە ياراتقۇچىنىڭ كۈچىگە چوڭقۇر ئىمان ئېيتقان ھالدا ئىدى. پەرىشتە ئۆزەيرگە تامىقىنى كۆرسىتىپ:

﴿بېمەك ئىچمىكىڭگە قارىغىنىكى، بۇزۇلمىغان﴾ دېدى.

ئۆزەير ئەنجۈرگە قارىۋېدى. ئۇنىڭ ئۆز پىتىچە تۇرغانلىقىنى كۆردى. رەڭگى ۋە تەمىمۇ ئۆز پىتىچە ئىدى. ئاندىن ئۈزۈم سۈيىنى سىقىپ ئۈستىگە نان چىلىغان تاۋىقىغا قارىدى. ئۇمۇ ئۆز پىتى تۇراتتى. ئۈزۈم سۈيىنى ھازىرمۇ ئىچكىلى بولاتتى. يۈمشىسۇن دەپ چىلاپ قويغان نېنىمۇ ئۈزۈمگە چىلاقلىق پىتى تۇراتتى. 100 يىل ئۆتكەن بولسىمۇ بېمەكلەر ئۆز پىتى قالغان ئىدى. ئۆزەير قورقۇشقا باشلىدى.

سۈرە بەقەرە 259 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە بەقەرە 259 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە بەقەرە 259 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە بەقەرە 259 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئۈزۈم سۈيى ئارىدىن يۈز يىل ئۆتكەن تۇرۇقلۇق قانداقلارچە بۇرۇنقى پېتىدە تۇرىدۇ؟
ھالبۇكى، نورمالدا ئۈزۈم سۈيى بىر نەچچە سائەتتە ئۆزگىرىپ، بۇزۇلۇپ قالاتتى.
ئۆزەير پەرىشتىنىڭ سۆزىگە ئىشەنمىگەندەك تېخىرقاپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن،
پەرىشتە ئۆزەيرگە ئىشارەت قىلدى:

﴿ئېشىكىڭگە قارىغىنكى (ئۇنىڭ سۆڭەكلىرى چىرىپ كەتكەن)﴾.

ئۆزەير ئېشىكىگە قارىۋىدى، ئېشىكىنىڭ سۆڭىكىنىڭ توپىسىدىن باشقا ھېچنەرسە
كۆرۈنمىدى.

پەرىشتە ئۇنىڭغا:

- اللە نىڭ ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىنى كۆرۈشنى خالامسەن؟ يەرگە قارا،
بۇرۇن سېنىڭ ئېشىكىڭ باغلانغان يەردىكى توپا - چاڭغا قارا! - دېدى.

پەرىشتە ئېشەكنىڭ سۆڭەكلىرىگە بۇيرۇق قىلدى. تۇپراق زەررىچىلىرى ھەر تەرەپتىن
يۈگۈرۈپ كېلىپ توپلاندى. ئاخىرىدا، سۆڭەكلەر پەيدا بولدى. پەرىشتە تومۇر، پەي،
گۆشلەرنىڭ ۋۇجۇتقا كېلىشىنى بۇيرۇدى. گۆشلەر ئېشەكنىڭ سۆڭەكلىرىگە كەيدۈرۈلدى.
ئۆزەير بۇلارنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتاتتى.

گۆش ۋۇجۇتقا كېلىپ بولغاندىن كېيىن، ئۈستى تېرە ۋە يۇڭلار بىلەن قاپلاندى.
ئېشەك ئۆلگەن چاغدىكى ھالىتىگە كەلدى. ھازىر ئۇ روھسىز جەسەتكە ئايلانغان ئىدى.
پەرىشتە ئېشەكنىڭ روھىغا جەسەتكە قايتىپ كېلىشىنى بۇيرىدى. روھ جەسەتكە قايتتى.
ئېشەك ئورنىدىن تۇرۇپ، قۇيرۇقىنى شىپاڭشىتىپ ھاڭرىغىلى تۇردى. ئېشەك ئېچىرقاپ
كەتكەن ئىدى.

ئۆزەير ئالدىدا مەيدانغا كەلگەن بۇ بۈيۈك مۆجىزىنى كۆردى. سۆڭەك تۇپراققا
ئايلانغاندىن كېيىن، اللە نىڭ ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقى مۆجىزىسىنى ئۆز
كۆزى بىلەن كۆردى. كۆز ئالدىدا مەيدانغا كەلگەن مۆجىزىدىن كېيىن، ئۆزەير:

﴿مەن اللە نىڭ ھەممە نەرسىگە قادىر ئىكەنلىكىنى بىلىدىم﴾ دېدى.

ئۆزەير، ئورنىدىن تۇرۇپ، ئېشىكىگە مىنىپ، شەھەرگە قايتىش ئۈچۈن يولغا چىقتى.
اللە ئۆزەيرنى ئىنسانلار ئۈچۈن مۆجىزە، يەنى قايتا تىرىلىشنىڭ ھەقىقىي ۋە ئۆلۈكلەرنىڭ
قەبرىلەردىن تەكرار چىقىدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان تىرىك بىر مۆجىزە قىلىشنى ئىرادە
قىلدى.

ئۆزەير شەھەرگە كەچقۇرۇن يېتىپ كەلدى. بۇ يەردە مەيدانغا كەلگەن ئۆزگىرىشلەرگە
ھاڭ - تاڭ قالدى. ئۆيلەر، كوچىلار، ئىنسانلارنىڭ چىرايلىرى ۋە بالىلار، ھەممە نەرسە

ئۆزگىرىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ ھېچكىمنى تونۇمايتتى ھەم ھېچكىممۇ ئۇنى تونمايتتى. ئۆزەير شەھەردىن ئايرىلغاندا 40 ياشتا ئىدى. قايتقاندىمۇ يەنە 40 ياشتا بولۇپ، قانداق كەتكەن بولسا، شۇ پېتى قايتىپ كەلگەن ئىدى.

اللە ئۇنى ئۆلگەن چاغدىكىدەك 40 يېشىدا تىرىلدۈرگەن ئىدى. ئەمما شەھىرى، يۈز يىل ياشىغان ئۆيلەر ئۇرۇلۇپ، كوچىلار ۋە كۆرۈنۈشلەر ئۆزگىرىپ كەتكەن ئىدى.

ئۆزەير كۆڭلىدە: مېنى ئەسلىيەلەيدىغان قېرى بى بوۋاي ياكى موماي ئىزدەپ باقاي! - دەپ ئويلىدى.

ئۇ ئاخىرى 20 ياش چېغىدا قېلىپ قالغان خىزمەتچى ئايالنى تاپتى. ھازىر ئۇ ئايال 120 ياشتا بولۇپ، ئاجىزلىشىپ چىشىلىرى تۈكۈلگەن، كۆزلىرى كۆرمەيدىغان، ئورۇقلاپ بىر تېرە، بىر ئۈستخان بولۇپ قالغانىدى. ئۆزەير ئۇنىڭدىن سورىدى:

- ئى ياخشى موماي! ئۆزەيرنىڭ ئۆيى نەدە؟

- ھازىر ئۇنى ھېچكىم ئېسىگە ئالمايدۇ. ئۇ 100 يىل ئاۋۋال كېتىپ قايتىپ كەلمىدى. اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن! - دېدى موماي يىغلاپ تۇرۇپ.

- مەن ئۆزەير بولمەن، مېنى تونۇدىڭىزمۇ؟ اللە مېنى ئۆلتۈرۈپ، يۈز يىلدىن كېيىن قايتا تىرىلدۈردى، - دېدى ئۆزەير مومايغا. موماي ئۇنىڭغا ئىشەنمىگەن ھالدا:

- ئۆزەير دۇئاسى ئىجابەت بولىدىغان كىشى ئىدى. كۆزلىرىمنىڭ ئېچىلىشى ۋە ماڭالىشىم ئۈچۈن اللە قا دۇئا قىلغىن، سېنى كۆرۈپ تونۇۋالاي، - دېدى.

ئۆزەير موماينىڭ ماڭالىشى ۋە كۆزلىرىنىڭ كۆرىشى ئۈچۈن اللە قا دۇئا قىلدى. اللە دۇئانى ئىجابەت قىلدى. موماي ئۇنىڭ ئۆزەير ئىكەنلىكىنى بىلدى ۋە دەرھال شەھەرگە قاراپ يۈگۈردى.

شەھەردە: «ئۆزەير قايتىپ كەلدى!» دەپ ۋاقىراشقا باشلىدى. ھەيران قالغان خەلق ئۇنى ئېلىشىپ قاپتۇ دەپ ئويلاشتى. كېيىن ھاكىم ۋە ئالىملار يىغىلىشتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئۆزەيرنىڭ نەۋرىسىمۇ بار بولۇپ، دادىسى ئۆلگەن، ئۆزى 70 ياشقا كىرگەن ئىدى. ھالبۇكى، بوۋىسى ئۆزەير بولسا، 40 ياشتا ئىدى.

ئالىم ۋە ھاكىملار يىغىلىپ، ئۆزەير ۋە قەسىنى تىڭشىدى. ئۇلار ئۇنىڭغا ئىشىنىش - ئىشەنمەسلىكىنى بىلەلمىدى. ئاخىرى، ھاكىملاردىن بىرى مۇنۇ سوئالنى سورىدى:

- ئاتا - بوۋىلىرىمىزدىن ئۆزەيرنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى، تەۋراتنىڭ بۇختۇنەسىرى ھۇجۇمىدا يوقاپ كەتكەنلىكىنى، ئۇ تەۋراتنى كۆيدۈرۈپ، ئالىملارنى ۋە تالىبلارنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن بولسىمۇ، ئۆزەيرنىڭ تەۋراتنى يادقا بىلىدىغانلىقىنى ئاڭلىغان ئىدۇق. بۇ ئىشلار سەن «ئۆلدۈم» ۋە ياكى «ئۆلدىم» دېگەن 100 يىل ئىچىدە بولغان، ئەگەر

تەۋراتنىڭ راستىنى يادلىيالىساڭ، سېنىڭ ئۆزەير ئىكەنلىكىڭگە ئىشىنىمىز، شۇنداق قىلالامسەن؟

ئۆزەير ئىسرائىل ئەۋلادى ئىچىدە تەۋراتنى يادقا بىلىدىغان بىرىنىڭ قالمىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئېغىزدىن - ئېغىزغا كۆچۈشنىڭ ئۈزۈلۈپ قالغانلىقىنى چۈشەندى. ئۆزەير ئۇنى دۈشمەنلەردىن قوغداش ئۈچۈن يوشۇرۇپ قويغان ئىدى.

ئۆزەير بىر دەرەخنىڭ سايىسىگە كېلىپ، ئىسرائىل ئەۋلادىنى چۆرىسىگە يىغدى، ئاندىن تەۋراتنى بىر مۇسۇلمان، تولۇق يازدى. يېزىپ بولغاندىن كېيىن، ئۆزەير ئۆز كۆڭلىدە: ئەمدى بۇ يازغانلىرىم بىلەن سېلىشتۇرۇش ئۈچۈن كۆمۈپ قويغان تەۋراتنى چىقىراي، - دەپ ئويلاپ كۆمۈپ قويغان يەرگە بېرىپ، تەۋراتنى چىقاردى. ۋاراقلار چۈرۈپ، يىرتىلىپ كەتكەن ئىدى.

اللە نىڭ ئۆزىنى نېمە ئۈچۈن ئۆلتۈرۈپ، يۈز يىلدىن كېيىن تىرىلدۈرگەنلىكىنى چۈشەندى.

ئۆزەير مۆجىزىسىگە مۇناسىۋەتلىك خەۋەر ئىسرائىل ئەۋلادى ئارىسىدا تارقىلىش بىلەن تەڭلا ناھايىتى چوڭ پىتىنە پەيدا بولدى.

قەۋمىدىكى بەزى كىشىلەر ئۆزەيرنى: اللە نىڭ ئوغلى! - دەپ ئېلان قىلىشتى.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دەيدۇ:

﴿يەھۇدىيلار: «ئۆزەير اللە نىڭ ئوغلىدۇر» دېدى، ناسارالار: «مەسىھ (يەنى ئىسا) اللە نىڭ ئوغلىدۇر» دېدى﴾.

دەسلىپىدە ئۆزەير بىلەن مۇسەنى سېلىشتۇرۇپ:

- مۇسا بىزگە تەۋراتنى بىر كىتابنىڭ ئىچىدە ئېلىپ كەلگەن ئىدى. ئۆزەير بولسا، تەۋراتنى كىتابسىزمۇ يەتكۈزەلدى، - دېيىشتى.

بۇ ناھەق سېلىشتۇرۇشتىن كېيىن، خاتا خۇلاسە چىقىرىشىپ، پەيغەمبىرىنى اللە نىڭ ئوغلى دەۋالدى.

ئۇلۇغ اللە بۇنىڭدىن پۈتۈنلەي پاكىتۇر.

﴿اللە نىڭ شەنىگە بالىسى بولۇش لايىق ئەمەس﴾.

زەكەرىيا ئەلەيھىسسالام

بۇ زامانلارنىڭ ئۆزگىچە بىر ھالىتى بار ئىدى. بۇنىڭغا قارىماي، ئاجايىپ زىدىيەت - توقۇنۇشلاردا بىرلىكتە ياشىغان، پەرقلىق ۋە بىر - بىرىگە قارىمۇقارشى بولغان مىڭلارچە شەيئى ئوتتۇرىغا چىقىۋاتاتتى.

مەسجدنىڭ بىر قانچە قەدەم نېرىسىدىكى خوشنا يەھۇدىي بازىرى يالغانچىلىقنىڭ ئۇۋىسىغا ئايلانغاندا، اللە قا بولغان ئىمان بەيتۇلمۇقەدەستىكى بۈيۈك مەسجدتە نۇر چېچىۋاتاتتى.

دۇنيا قانۇنىيىتى بويىچە، ھەر شەيئى ئۆزىنىڭ زىددى بىلەن، مەسىلەن، ياخشىلىق يامانلىق بىلەن، يورۇقلۇق قاراڭغۇلۇق بىلەن، ھەقىقەت يالغان بىلەن، پەيغەمبەرلەر گۇمراھلار بىلەن كۈرەش قىلاتتى. ھەر نەرسە ياشاش ئۈچۈن كۈرەش قىلاتتى.

بۇ قەدىمكى دەۋرىدە، بىر پەيغەمبەر بىلەن ئىنسانلارغا ناماز قىلدۇرىدىغان بىر ئالىم بار ئىدى. پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى زەكەرىيا (ئەلەيھىسسالام)، ئالىمنىڭ (اللە كىشىلەرنىڭ ناماز يېتەكچىسى قىلىپ تاللىغان كىشىنىڭ) ئىسمى بولسا ئىمران ئىدى.

ئىمراننىڭ ئايالى پەرزەنت كۆرۈشنى ئارزۇ قىلاتتى. بىر كۈنى، تاڭ سەھەردە ئىمراننىڭ ئايالى قۇشلارغا يەم بېرىش ئۈچۈن چىقىپ، ئۇنى ئويلىاندۇرۇپ قويدىغان بىر مەنزىرىنى كۆردى.

باچكىسىغا ئوزۇق ۋە سۇ بېرىدىغان بىر قۇش بار ئىدى. قۇش باچكىسىنىڭ مۇزلاپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ئۇنى قانتىنىڭ ئىچىگە ئېلىۋالغان ئىدى. بۇ ئەھۋال ئايالغا ئۆزىنى ئەسلىتىپتۇ. ئۇ قولىنى كۆتۈرۈپ، اللە نىڭ بىر پەرزەنت ئاتا قىلىشى ئۈچۈن دۇئا قىلدى.

اللە نىڭ رەھىمىتى ئۇنىڭغا جاۋاب بەردى. ئۇ بىر كۈنى ھامىلە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ، سۆيۈنگەن ھالدا اللە قا شۈكۈر قىلدى، بالىنى اللە نىڭ خىزمىتىگە ئاتىدى.

﴿ئۆز ۋاقتىدا ئىمراننىڭ ئايالى ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم! مەن قورسىقىمدىكى پەرزەنتىمنى (دۇنيا ئىشلىرىدىن) ئازاد قىلىنغان ھالدا چوقۇم سېنىڭ خىزمىتىڭگە ئاتىدىم، (بۇ نەزەرنى) قوبۇل قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن (دۇئايمىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىسەن، (نىيىتىمنى) بىلىپ تۇرغۇچىسەن»﴾.

يەنى ئۇ بالىنى ھاياتى بويىچە مەسجدتە خىزمەت قىلىشقا ئاتىدى. بۇنداق بولغاندا بالا ئۆمۈر بويى اللە نىڭ ئىبادىتىدە ۋە ئۇنىڭ ئۆيىدە بولاتتى.

تۇغۇت ۋاقتى يېقىنلاشتى، ئىمراننىڭ ئايالى بىر قىز تۇغدى. ئانا ھەيران قالدى. چۈنكى ئۇ مەسجىدكە خىزمەت قىلىدىغان ۋە ئىبادەت قىلىدىغان بىر ئوغۇل ئارزۇ قىلغان ئىدى.

بالا قىز تۇغۇلغاندىن كېيىن، ئانا قىز - ئەركەككە ئوخشاش بولمىسىمۇ، نەزرىسىنى بەجا كەلتۈرۈشنى قارار قىلدى.

«ئۇ قىز تۇغقان ۋاقتىدا: «ئى پەرۋەردىگار! قىز تۇغدۇم» دېدى، ئۇنىڭ نېمە تۇغقانلىقىنى ئالەم ئوبدان بىلىدۇ. (ئۇ تەلەپ قىلغان) ئوغۇل (ئاتا قىلىنغان) قىزغا ئوخشاش ئەمەس (بەلكى بۇ قىز ئارتۇقتۇر). (ئىمراننىڭ ئايالى ئېيتتىكى) «مەن ئۇنى مەريەم ئاتىدىم».

ئالەم تائالا ئىمراننىڭ ئايالىنىڭ دۇئاسىنى ئاڭلىدى. ئالەم سۆزىمىزنى، ئويلىغىنىمىزنى، قىلماي تۇرۇپ دېمەكچى بولغىنىمىزنى بىلىدۇ. ئۇ ھەر نەرسىنى ئاڭلىغۇچى ۋە بىلگۈچىدۇر.

ئالەم ئىمراننىڭ ئايالىنىڭ قىز تۇغقانلىقىنى ئاڭلىدى. ئالەم ئەسلىدە ئۇنىڭ نېمە تۇغدىغانلىقىنى بىلەتتى. تۇغۇلغان بالىنىڭ جىنسىيىتىنى تاللىغان، ئۇنى ئەركەك ياكى قىز قىلىپ ياراتقان بىر ئالەم دۇر.

ئالەم ئىمراننىڭ ئايالىنىڭ ئۆزىدىن ئىسمىنى مەريەم قويغان بۇ قىزنى ۋە نەسلىنى قوغلانغان شەيتاندىن قوغدىشىنى تىلگەنلىكىنى ئاڭلىدى.

«ئۇ قىز تۇغقان ۋاقتىدا: «ئى پەرۋەردىگار! قىز تۇغدۇم» دېدى، ئۇنىڭ نېمە تۇغقانلىقىنى ئالەم ئوبدان بىلىدۇ. (ئۇ تەلەپ قىلغان) ئوغۇل (ئاتا قىلىنغان) قىزغا ئوخشاش ئەمەس (بەلكى بۇ قىز ئارتۇقتۇر). (ئىمراننىڭ ئايالى ئېيتتىكى) «مەن ئۇنى مەريەم ئاتىدىم، مەن ھەقىقەتەن ئۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى ئۈچۈن ساڭا سېغىنىپ، قوغلاندى شەيتاندىن پاناھ تىلەيمەن» . ئۇنى پەرۋەردىگارى چىرايلىقچە قوبۇل قىلدى، ئۇنى ئوبدان ئۆستۈردى، ئۇنىڭغا زەكەرىيانى كېسىل قىلدى (يەنى ئۇنىڭ خىزمىتىنى قىلىشقا زەكەرىيانى قويدى). زەكەرىيا ھەر قېتىم (ئۇنىڭ) ئىبادەتگاھىغا ئۇنى كۆرگىلى كىرسە، ئۇنىڭ يېنىدا بىرەر يېمەكلىك ئۇچرىتاتتى. ئۇ: «ئى مەريەم! بۇ ساڭا قەيەردىن كەلدى؟» دەيتتى، مەريەم: «بۇ ئالەم تەرىپىدىن كەلدى» دەيتتى. ئالەم ھەقىقەتەن خالىغان ئادەمگە (چاپا مۇشەققەتسىزلا) ھېسابسىز رىزق بېرىدۇ».

ئۇلۇغ ئالەم ئىمراننىڭ ئايالىنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى. ئالەم مەريەمنى مەمنۇنلۇق بىلەن قوبۇل قىلدى. ئۇنى گۈزەل بىر گۈلدەك پەرۋىش قىلدى. ئالەم نىڭ رەھىمىتى بۇ قىزنىڭ ئىككى ئالەم ئاياللىرىنىڭ ئەڭ ياخشىسى بولۇشىنى، تۇغۇلۇشى ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلۇشىغا ئوخشاش مۆجىزە بولغان بىر پەيغەمبەرنىڭ ئانىسى بولۇشىنى ئىرادە قىلدى.

ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالام ئاتىسىز ۋە ئانىسىز ھالدا دۇنياغا كەلگەندى. ئىسا ئەلەيھىسسالام بولسا، ئاتىسىز ھالدا دۇنياغا كەلدى. ئۇ، ھېچ ياتلىق بولمىغان ۋە ھېچقانداق ئىنساننىڭ قولى تەگمىگەن بىر ئانىدىن تۇغۇلغان ئىدى.

ئىمران قىزى مەرىيەمنىڭ تۇغۇلۇشى بىلەن كىچىك بىر مەسىلە پەيدا بولدى.

ئىمران مەرىيەم تۇغۇلۇشتىن ئاۋۋال ئالەمدىن ئۆتكەن ئىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ زاماننىڭ ئالىملىرى ۋە شەيخلەر، مەرىيەمنى ھىمايىسىگە ئېلىشنى تەلەپ قىلىشتى.

ئۇلار بۇ شەرەپكە ئېرىشىش ئۈچۈن، يەنى نامازدا ئۆزلىرىگە ئىمامەتچىلىك قىلغان بۈيۈك ئالىمنىڭ قىزىنى بېقىش ئۈچۈن بەس - مۇنازىرىگە چۈشتى. زەكەرىيا: ئۇنىڭغا مەن قارايمەن، ئۇ مېنىڭ تۇغۇنۇم، ئايالىم ئۇنىڭ ھاممىسى بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەن بۇ قەۋمنىڭ پەيغەمبىرى، شۇڭا مەن ئۇنىڭغا قاراشقا ئەڭ لايىق! - دېدى.

ئالىم - شەيخلەر: ئۇنى نېمە ئۈچۈن بىزدىن بىرى ھىمايىسىگە ئالمايدۇ؟ بىزمۇ شېرىك بولمىساق، سېنىڭ بۇ شەرەپنى ئېلىۋېلىشىڭغا يول قويمىمىز! - دېيىشتى.

ئەگەر چەك تارتىشنى ماقۇل كۆرمىگەن بولسا ئىدى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا جىدەل چىققىلى ئاز قالغان ئىدى.

چەك كىمگە چىقسا، مەرىيەمنى ئۇ ھىمايىسىگە ئالدىغان، ئۇنى تەربىيىلەپ، ئۆستۈرۈپ مەسجىد خىزمىتىنى قىلغۇدەك بولغۇچە ۋە ئۆزىنى ئاللاھ ئىبادىتىگە ئاتا قىلغۇدەك بولغانغا قەدەر ئۇنىڭغا خىزمەت قىلىش شەرىپىگە ئېرىشىدىغان بولدى.

چەك تارتىش باشلاندى. بوۋاق مەرىيەم يەرگە قويۇلدى، ئۇنى ھىمايىسىگە ئالماقچى بولغانلارنىڭ چوكىلىرى ئۇنىڭ يېنىغا قويۇلدى. كىچىك بىر بالىنى ئەكەلدى. بالا زەكەرىيانىڭ چوكىسىنى تارتتى.

زەكەرىيا: ئاللاھ ئۇنى ماڭا ھۆكۈم قىلدى، - دېدى.

ئالىم - شەيخلەر: ياق، چەك ئۈچ قېتىم تارتىلىشى كېرەك، - دېيىشتى.

ئىككىنچى قېتىملىق چەك تارتىش ئۈچۈن ئويلاشتى.

ھەربىر ئىسىم بىردىن چوكىغا ئويۇلدى. ئاندىن مۇنداق دېيىلدى: چوكىلىرىمىزنى دەرياغا ئاتىمىز، كىمنىڭ چوكىسى دەريا ئېقىنىغا قارشى ئاقسا، ئۇ ئۇتقان (غەلبە قىلغان) بولىدۇ.

ئۇلۇغ ئاللاھ مۇنداق دېگەن ئىدى:

﴿مەرىيەمنى ئۇلارنىڭ قايسىسى تەربىيىسىگە ئېلىش (مەسىلىسىدە چەك تاشلاش يۈزىسىدىن) قەلەملىرىنى (سۇغا) تاشلىغان چاغدا، سەن ئۇلارنىڭ يېنىدا يوق ئىدىڭ،

(مەريەمنىڭ كىمىنىڭ تەربىيىسىدە بولۇشىنى) ئۆزئارا جانجىل قىلىشقانلىرىدا سەن ئۇلارنىڭ يېنىدا يوق ئىدىڭ).

ئۇلار چوكىلىرىنى دەرياغا ئېتىشتى. زەكەرىيانىڭ چوكىسىدىن باشقىلىرىنىڭ ھەممىسى ئېقىنغا قوشۇلۇپ كەتتى. پەقەتلا ئۇنىڭ چوكىسى ئېقىنغا تەتۈر ماڭدى. زەكەرىيا ئۇلارنى قايىل بولدى دەپ ئويلىدى. ئەمما ئۇلار چەكنى ئۈچ قېتىم تاشلاشتا چىڭ تۇردى.

ئۇلار: چوكىلارنى دەرياغا ئاتايلى، كىمىنىڭ چوكىسى يالغۇز ئېقىن بىلەن بىللە كەتسە، ئۇ مەريەمنى ھىمايىسىگە ئالسۇن، - دېيىشتى.

چوكىلار ئېتىلدى: زەكەرىيانىڭ چوكىسىدىن باشقىلىرىنىڭ ھەممىسى دەريا ئېقىنىغا قارشى ئاقتى.

شۇنىڭ بىلەن مەريەم زەكەرىيانىڭ ھىمايىسىگە بېرىلدى.

زەكەرىيا مەريەمگە خىزمەت قىلىشقا، ئۇنى تەربىيەلەشكە ۋە ئۇنىڭغا كۆيۈنىشكە باشلىدى. نىھايەت مەريەم چوڭ بولدى.

مەريەمنىڭ مەسجىد ئىچىدە تۇرىدىغان بىر ئۆيى بولۇپ، ئىچىدە ئىبادەت قىلىدىغان كىچىك ھۇجرىسى بار ئىدى. كۆپىنچە ۋاقتىنى شۇ يەردە ئىبادەت، زىكىر، شۈكۈر ۋە اللەنى مەدھىيەلەش بىلەن ئۆتكۈزەتتى.

زەكەرىيا ئۇنى يوقلاپ تۇراتتى.

زەكەرىيا ھەر قېتىم ئۇنىڭ يېنىغا كىرگەندە، ئىنتايىن ھەيران قالارلىق ئىشلارنى كۆرەتتى.

ياز كۈنلىرى، ئۇنىڭ يېنىدا قىش پەسلىنىڭ مېۋىلىرى پەيدا بولاتتى. قىشتا بولسا، يازلىق مېۋىلەر پەيدا بولاتتى. زەكەرىيا ئۇنىڭدىن بۇ يېمەكلەرنىڭ (مېۋىلەرنىڭ) نەدىن كەلگەنلىكىنى سورىسا، مەريەم: اللە تەرىپىدىن كەلدى، - دەپ جاۋاب بېرەتتى.

بۇ ئىش كۆپ قېتىم تەكرارلانغان ئىدى.

﴿زەكەرىيا ھەر قېتىم (ئۇنىڭ) ئىبادەتگاھىغا ئۇنى كۆرگىلى كىرسە، ئۇنىڭ يېنىدا بىرەر يېمەكلىك ئۇچراتاتتى﴾.

زەكەرىيا قېرىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ ئۆمرىنىڭ ئاز قالغانلىقىنى ھېس قىلدى. مەريەمنىڭ ھاممىسى بولغان ئايالىمۇ ئۆزىدە كىلا قېرى ئىدى. ئۇ تۇغماس بولغاچقا، ھېچ پەرزەنت يۈزى كۆرمىگەن ئىدى. زەكەرىيا ئىلىم ئۆگىتىدىغان، پەيغەمبەر بولىدىغان، قەۋمنى توغرا يولغا يېتەكلەيدىغان، ئۇلارنى اللە نىڭ كىتابىغا ۋە مەغپىرىتىگە دەۋەت قىلىدىغان بىر ئوغۇل يۈزى كۆرۈشنى ئارزۇ قىلاتتى. زەكەرىيا بۇ ئارزۇسىنى ھېچكىمگە،

ھەتتا ئايالىغىمۇ ئېيتىمىغان بولسىمۇ، ئەمما ئاللا تائالا ئۇنىڭ بۇ ئارزۇسىنى ئۆزىگە دېمەستىن بۇرۇنلا بۇنى بىلەتتى.

زەكەرىيا مەرىيەنىڭ يېنىدا يەنە باشقا مەۋسۈمگە تەۋە مېۋە كۆردى.

زەكەرىيا سورىدى:

«ئى مەرىيە! بۇ ساڭا قەيەردىن كەلدى؟» دەيتتى، مەرىيە: «بۇ ئاللا تەرىپىدىن كەلدى» دەيتتى. ئاللا ھەقىقەتەن خالىغان ئادەمگە (جاپا مۇشەققەتسىزلا) ھېسابسىز رىزق بېرىدۇ. شۇ ۋاقىتتا (يەنى مەرىيەنىڭ كارامىتىنى كۆرگەن چاغدا) زەكەرىيا پەرۋەردىگارغا دۇئا قىلدى.»

زەكەرىيا ئۆز - ئۆزىگە: ئاللا پاكىتۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر، - دېدى ۋە قەلبىگە ھەسرەت تولۇپ پەرزەنت تىلدى.

ئاللا زەكەرىياغا رەھمەت قىلدى، زەكەرىيا رەببىگە دۇئا قىلدى.

«بۇ، پەرۋەردىگارنىڭ بەندىسى زەكەرىياغا قىلغان مەرھەمەتنىڭ بايانىدۇر. ئۇ ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارغا پەس ئاۋازدا مۇناجات قىلدى. ئۇ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم! مەن ھەقىقەتەن كۈچ - قۇۋۋىتىمدىن كەتتىم، چېچىم ئاقاردى. پەرۋەردىگارم! ساڭا دۇئا قىلىپ ئۈمىدىسىز بولۇپ قالغىنىم يوق. مەن تاغلىرىمنىڭ بالىلىرىنىڭ ئورنۇمنى باسالماسلىقىدىن (يەنى دىننى قولدىن بېرىپ قويۇشلىرىدىن) ھەقىقەتەن ئەنسىرەيمەن، مېنىڭ ئايالىم تۇغماستۇر، (پەزىلىتىدىن) ماڭا بىر (ياخشى) پەرزەنت ئاتا قىلغىن. ئۇ ماڭا ۋارىس بولغاي ۋە يەتقۇب ئەۋلادىغا ۋارىس بولغاي، پەرۋەردىگارم! ئۇنى سېنىڭ رازىلىقىڭغا ئېرىشىدىغان قىلغىن»».

ئۇلۇغ ئاللا زەكەرىيانىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى.

زەكەرىيا ئىچىدە ئاللا قا دۇئا قىلغان ھالدا مېھراپتا ناماز قىلىش ئۈچۈن تۇرغاندا، پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا خىتاب قىلدى. ئاللا نىڭ رەھمىتى ئۇنىڭغا خىتاب قىلدى:

«ئى زەكەرىيا! بىز ھەقىقەتەن ساڭا (پەرىشتىلەر ئارقىلىق) يەھيا ئىسىملىك بىر ئوغۇل بىلەن خۇش خەۋەر بېرىمىز، ئىلگىرى ھېچ ئادەمنى ئۇنىڭغا ئىسمىداش قىلمىدۇق». زەكەرىيا بۇنىڭدىن ئىلگىرىكى ھېچكىمگە ئوخشىمايدىغان بىر پەرزەنت خوش خەۋىرىنى ئاڭلىدى. خوشاللىقتىن تىترەپ كەتكەن زەكەرىيا ھەيرانلىق بىلەن سورىدى. زەكەرىيا ئېيتتى: «ئايالىم تۇغماس تۇرسا، مەن قېرىپ مۈكچىيىپ كەتكەن تۇرسام، مېنىڭ قانداقمۇ ئوغلۇم بولسۇن؟»».

- سۈرە ئال ئىمران 37 - 38 - ئايەتلەر.
- سۈرە مەرىيەم 2 - 6 - ئايەتكىچە.
- سۈرە مەرىيەم 7 - 8 - ئايەتلەر.

زەكەرىيا ئۆزى قېرى، ئايالى تۇغماس تۇرۇقلۇق پەرزەنت كۆرىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ ھاڭ - تاڭ قالغان ئىدى.

﴿(ندا قىلغان پەرىشتە) ئېيتتى: «ئىش ئەنە شۇنداق تۇر، پەرۋەردىگارنىڭ ئېيتتى: بۇ مەن ئۈچۈن ئاساندۇر، سېنى مەن ياراتتىم، ھالبۇكى سەن بۇرۇن يوق ئىدىڭ (يەنى سېنى يوقتىن بار قىلغاندەك، يەھيانى ئىككىڭلاردىن تۆرەلدۈرۈشكە قادىرمەن)﴾» .

پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا بۇنىڭ ئىكەنلىكىنى، ئىرادىسى ئىكەنلىكىنى، ئاللاھنىڭ ئىرادىسىنىڭ قەتئىي ئەمەلگە ئاشىدىغانلىقىنى، ئاللاھقا قىيىن ئىش يوق ئىكەنلىكىنى، بىر نەرسىنىڭ بولۇشىنى خالىسا، ئۇنىڭ بولىدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ بۇرۇن يوق چاغدا، ئاللاھنىڭ ئۇنى يارىتىدىغانلىقىنى ۋە ئاللاھنىڭ ھەر نەرسىنى پەقەتلا ئىرادىسى ۋە خالىشى بىلەن يارىتىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى.

﴿(ئاللاھ بىرەر شەيئىنى (يارىتىشنى) ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭغا «ۋۇجۇتقا كەل» دەيدۇ - دە، ئۇ ۋۇجۇتقا كېلىدۇ﴾.

زەكەرىيا ئاللاھقا شۈكۈر ۋە ھەمدۇ - سانا ئېيتقاندىن كېيىن، ئاللاھدىن ئۆزىگە بىر ئالامەت بېرىشىنى تىلىدى.

﴿زەكەرىيا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارم! (ئايالىمنىڭ ھامىلدار بولغانلىقىغا) ماڭا بىر ئالامەت قىلىپ بەرسەڭ». ئاللاھ ئېيتتى: «سېنىڭ ئالامىتىڭ (شۇكى) ساق تۇرۇپ ئۈچ كېچە - كۈندۈز كىشىلەرگە سۆز قىلالمايسەن». زەكەرىيا نامازگاھىدىن قەۋمنىڭ ئالدىغا چىقىپ، ئۇلارنى ئەتىگەن - ئاخشامدا تەسبىھ ئېيتىشقا ئىشارەت قىلدى﴾.

ئاللاھ ئۇنىڭغا ئەۋۋەللى ئۈچ كۈندە گەپ قىلالمايدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ساپ - ساغلام تۇرۇقلۇق سۆزدىن قالىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلدى. بۇنى ئاڭلىغان زەكەرىيا ئايالىنىڭ ھامىلدار ئىكەنلىكىگە، ئاللاھنىڭ مۆجىزىسىنىڭ ئەمەلگە ئاشىدىغانلىقىغا ئىشەندى. ئەمدى ئۇنىڭ ئىنسانلار بىلەن ئىشارەت ئارقىلىق سۆزلىشىشى، سەھەر - كەچتە ئاللاھقا تەسبىھ ئېيتىشى كېرەك ئىدى.

بىر كۈنى، زەكەرىيا قەلبى شۈكۈر بىلەن تولغان ھالدا قەۋمنىڭ ئالدىغا چىقتى، ئۇلار بىلەن سۆزلەشمەكچى بولدى. ئەمما تىلىنىڭ گەپ قىلالمايۋاتقانلىقىنى ۋە ئاللاھنىڭ مۆجىزىسىنىڭ ئەمەلگە ئاشقانلىقىنى چۈشەندى، قەۋمىگە سەھەردە - كەچتە ئاللاھقا تەسبىھ ئېيتىشىنى ئىشارەت قىلدى. ئۆزىمۇ ھەم شۇنداق قىلىشقا باشلىدى.

خۇشاللىقى چەكسىز ئىدى.

سۈرە مەرىيەم 9 - ئايەت.

سۈرە ياسىن 82 - ئايەت.

سۈرە مەرىيەم 10 - 11 - ئايەتلەر.

پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا يەھيا ئىسىملىك بىر ئوغۇلنىڭ خۇش خەۋىرىنى يەتكۈزگەن ئىدى.

تۇنجى قېتىم ئىسمىنى دادىسى قويمىغان، ئانىسىمۇ تاللىمىغان بىر ئوغۇلنىڭ ئىسمىنى ئاڭلاۋاتىمىز، ئۇنىڭ ئىسمىنى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە قويغان ئىدى. بۇ بۈيۈك شەرەپ ۋە ئىنئام بىلەن بىرلىكتە، ئۇلۇغ اللە زەكەرىياغا ئوغلى يەھيانىڭ اللە نىڭ بۇيرۇقى بىلەن (ۋۇجۇتقا كەلگەن ئىسەن) تەستىق قىلىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئابىرۇيلۇق، پاك، بۈيۈك، ياخشى پەيغەمبەر بولىدىغانلىقىنى خۇش خەۋەر قىلدى.

زەكەرىيا خۇشاللىقىدىن تىترەۋاتاتتى. كۆز ياشلىرى قورۇق باسقان يۈزىگە ئېقىپ چۈشتى. دۇئاسىنى قوبۇل قىلغانلىقى ۋە ئۆزىگە يەھيانى ئاتا قىلغانلىقى ئۈچۈن شۈكۈر نامىزىنى قىلىۋاتقاندا، ئاق ساقاللىرى نەملەنگەن ئىدى.

يەھيانىڭ دۇنياغا كېلىشىگە كۆپ ۋاقىت قالمىغان ئىدى.

يەھيا ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ ئالەم ئىمران سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿شۇ ۋاقتتا (يەنى مەريەمنىڭ كارامىتىنى كۆرگەن چاغدا) زەكەريا پەرۋەردىگارىغا دۇئا قىلىپ: «ئى پەرۋەردىگارم! ماڭا ئۆز دەرگاھىڭدىن بىر ياخشى پەرزەنت ئاتا قىلغىن، ھەقىقەتەن دۇئانى ئىشتىكۈچىسەن» دېدى. ئۇ ئىبادەتگاھىدا ناماز ئوقۇۋاتقاندا پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا: «ساڭا ئالەم نىڭ كەلىمىسى (يەنى ئىسا) نى تەستىق قىلغۇچى، سەيىدى، پەرىزىكار ۋە ياخشىلاردىن بولغان يەھيا ئىسىملىك بىر پەيغەمبەر بىلەن خۇش خەۋەر بېرىدۇ» دەپ ئىزا قىلدى.﴾

ئۇلۇغ ئالەم مەريەم سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿يەھيا تۇغۇلۇپ چوڭ بولغاندا ئۇنىڭغا (ئى يەھيا! كىتابنى (يەنى تەۋراتنى) تىرىشىپ ئوقۇغىن) (دېدۇق). ئۇنىڭغا بالىلىق چىغدىلا ئەقىل - پاراسەت ئاتا قىلدۇق. بىز ئۇنىڭغا مەرھەمەت قىلىش ۋە ئۇنى (ناچار خىسلەتلەردىن) پاك قىلىش يۈزىسىدىن (شۇنداق قىلدۇق)، يەھيا تەقۋادار ئىدى. ئۇنى ئاتا - ئانىسىغا كۆيۈمچان (قىلدۇق)، ئۇ مۇتەكەببىر (يەنى ئاتا - ئانىسىنى قاخشاتقۇچى)، (پەرۋەردىگارىغا) ئاسىيلىق قىلغۇچى بولمىدى. ئۇ تۇغۇلغان كۈنىدە، ۋاپات بولغان كۈنىدە، تىرىلىپ (قەبرىدىن) تۇرغۇزۇلغان كۈنىدە (ئالەم تائالا تەرىپىدىن بولغان) ئامانلىققا ئېرىشىدۇ.﴾

ئۇلۇغ ئالەم مەريەم سۈرىسىدە يەنە مۇنداق دېگەن:

﴿ئى زەكەريا! بىز ھەقىقەتەن ساڭا (پەرىشتىلەر ئارقىلىق) يەھيا ئىسىملىك بىر ئوغۇل بىلەن خۇش خەۋەر بېرىمىز، ئىلگىرى ھېچ ئادەمنى ئۇنىڭغا ئىسمىداش قىلمىدۇق﴾.

.....

مانا بۇ، ئالەم نىڭ بۇندىن بۇرۇن ئوخشىشىنى ياراتمىغانلىقىنى ئېيتقان پەيغەمبىرى يەھيا دۇر.

ئۇ، ئالەم نىڭ ئۇنىڭ ھەققىدە: «تەرىپىمىزدىن دىل يۇمشاقلىقى بەردۇق» دېگەن پەيغەمبىرىدۇر.

ئالەم خىزىرىغا ئۆز تەرىپىدىن ئىلىم بەرگەندەك، يەھياغا دىل يۇمشاقلىقى ئاتا قىلغان ئىدى. ئىلىمنىڭ نېمە ئىكەنلىكى چۈشىنىشلىكتۇر. دىلنىڭ يۇمشاقلىقى بولسا، ئاساسەن

سۈرە ئال ئىمران 38 - 39 - ئايەتلەر.
سۈرە مەريەم 12 - 15 - ئايەتكىچە.
سۈرە مەريەم 7 - ئايەت.

مەخلۇقاتلارغا چوڭقۇر سۆيگۈ ۋە رەھمەت بولغان ئومۇمىي ئىلىمدۇر. دىلىنىڭ يۇمشاقلىقى خۇددى ئىلىم بۇلاقلىرىنىڭ سۆيگۈ دەرىجىلىرىدىن بىرىگە ئوخشايدۇ.

هەزرىتى يەھىيا پەيغەمبەرلەر ئارىسىدا، ئىبادەتتە، تەقۋادارلىقتا ۋە ئاللاھ سۆيگۈسى جەھەتلەردە تەڭداشسىز ئۆلگە ئىدى. ئۇ ئابد (ئىبادەتنى سۆيىدىغان) بىر پەيغەمبەر ئىدى. ئۇ، پۈتۈن مەخلۇقاتلارغا سۆيگۈ بېرىشتى، ئۇنى ئىنسانلار، قۇشلار، ۋەھشىي ھايۋانلار، چۆللەر ۋە تاغلارمۇ سۆيىدى. كېيىن، بىر ئۇسسۇلچى پاهىشە ھەققىدىكى مەسىلە ئۈستىدە، بىر زالىم ھۆكۈمدارغا ئېيتقان توغرا سۆزى تۈپەيلىدىن ئۆلتۈرۈلۈشى قارار قىلىندى.

ئالىملار يەھىيانىڭ پەزىلىتىنى تىلغا ئېلىپ، بۇ ھەقتە نۇرغۇن مىساللار كەلتۈرۈشكەن. يەھىيا ھەزرىتى ئىسا بىلەن زامانداش ھەمدە ئۇنىڭ بىلەن ئانا تەرەپ تۇغقان ئىدى. ھەدىستە يەھىيا بىلەن ئىسانىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن سۆھبەت رىۋايەت قىلىندۇ:

- ئى يەھىيا! مەن ئۈچۈن ئاللاھ تىن مەغپىرەت تىلىگىن، چۈنكى سەن مەندىن خەيرلىكسەن، - دېدى ئىسا.

- ئى ئىسا! سەن مەن ئۈچۈن مەغپىرەت تىلىگىن، سەن مەندىنمۇ خەيرلىكسەن، - دېدى يەھىيا.

ئىسا دېدى:

- ياق، سەن مەندىن خەيرلىك، مەن ئۆزۈمگە سالام قىلدىم، ساڭا ئاللاھ سالام قىلدى. رىۋايەتتە ئاللاھ نىڭ يەھىياغا تۇغۇلغان كۈنىدە، ئۆلىدىغان كۈنىدە ۋە قايتا تىرىلىدىغان كۈنىدە سالام بەرگەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭ پەزىلىتى تىلغا ئېلىنماقتا.

رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ساھابىلىرىنىڭ ئۇزۇنلار پەيغەمبەرلەرنىڭ پەزىلەتلىرى ھەققىدە سۆزلىشىۋاتقانلىقىنى كۆردى.

بىرى: مۇسا كەلىمۇللاھتۇر (ئاللاھ بىلەن سۆزلەشكەن كىشى)، - دېدى.

يەنە بىرى: ئىسا ئاللاھ نىڭ روھى ۋە سۆزىدۇر (كەلىمسۇدۇر)، - دېدى.

ئۈچىنچىسى: ئىبراھىم خەلىلۇللاھ (ئاللاھ نىڭ دوستى) دۇر، - دېدى.

ساھابىلارنىڭ يەھىيانى تىلغا ئالمىغانلىقىنى كۆرگەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- قېنى شېھىت ئوغلى شېھىت (دادىسىمۇ، ئۆزىمۇ شېھىت بولغان - دېمەكچى - ت.)؟ ئۇ گۇناھتىن قورققانلىقى ئۈچۈن تېرە كىيىپ، دەرەخ قۇۋزىقى يەيتتى، قېنى ئۇ زەكەرىيانىڭ ئوغلى يەھىيا؟ - دېدى.

.....

پەلەستىن تۇپراقلىرىغا باھار كېلىپ، ھەممە يەر يېشىللىققا پۈركەندى. ئاسمان سۈپ - سۈزۈك كۆرۈنەتتى.

ئاينىڭ كۈمۈش رەڭ نۇرى ئېتىز - ئېرىقلارنى يورۇتاتتى. گۈللەر ئېچىلدى. پورتاكال چىچەكلىرىنىڭ مېزىلىك پۇراقلىرى ئەتراپىنى قاپلىدى. كۆچمەن قۇشلارنىڭ تىنماي سايراشلىرى كىشىگە زوق بېغىشلايتتى.

ھەزرىتى يەھيا دۇنياغا كەلدى...

ئۇنىڭ تۇغۇلۇشى بىر مۆجىزە ئىدى. ئۇ، دادىسى زەكەرىيا ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرگەندىن كېيىن، ھەتتا پەرزەنت كۆرۈش ئۈمىدىنى ئۈزگەندىن كېيىن دۇنياغا كەلگەن ئىدى. ئۇ، پەيغەمبەر زەكەرىيانىڭ قەلبىنى تىترەتكەن پاك دۇئاسىدىن كېيىن كەلگەن ئىدى. گۈمراھلىقنىڭ يۈكسەكلىكىدىن پاكلىقمۇ يۈكسەلگەن بىر دەۋردە دۇنياغا كەلدى.

مەريەم، بۇ دەۋرىدىكى پاكلىقنىڭ سىمۋولى ئىدى. ئۇنىڭ خۇش پۇراقلىق ۋە سىرلىق ھۇجرىسى ئۇنىڭ ئاغزىدىن تۈكۈلۈپ تۇرىدىغان ناماز سۆزلىرى، ئىخلاسمەن زىكىر ۋە پاك قەلب بىلەن نۇرلىنىپ تۇراتتى. مەسجىد ناماز ئوقۇيدىغانلار، زىكىر قىلىدىغانلار ۋە مۆمىنلەر بىلەن تولاتتى. بۇ يەردىن بىر ئاز يىراقلىقتا بولسا، زۇلۇم ئۆز ئەكسىنى كۆرسىتىۋاتاتتى.

يەھيا ئەلەيھىسسالام تۇغۇلدى، ئۇنىڭ بالىلىقى، باشقا بالىلارنىڭكىدىن پەرقلىق ئۆتكەن ئىدى.

كۆپ قىسىم بالىلار ۋاقتىنى ئويناپ ئۆتكۈزەتتى. يەھيا بولسا، ئېغىز - بېسىق ئىدى. بەزى بالىلار ھايۋانلارنى بوزەك قىلىپ ئوينىسا، يەھيا ئىچ ئاغرىتقانلىقى ئۈچۈن، ئۆزىنىڭ تامىقى بىلەن ھايۋان ۋە قۇشلارنى باقاتتى. ئۆزىگە يېگۈدەك نەرسە قالمىغاندا، دەرەخ يۇپۇرماقلىرى ۋە مېۋىلىرىنى يەيتتى. يەھيا چوڭ بولغانسىرى يۈزى نۇرغا، قەلبى ھېكمەت، اللە سۆيگۈسى، مەرىپەت ۋە خاتىرجەملىك بىلەن تولۇۋاتاتتى.

يەھيا ئوقۇشنى ياخشى كۆرەتتى. كىچىكىدىنلا ئىلىمگە قىزىقاتتى. ئۇ تېخى بالا چېغىدا، اللە نىڭ رەھىمىتى ئۇنىڭغا مۇنداق خىتاب قىلدى:

﴿ئى يەھيا! كىتابنى (يەنى تەۋراتنى) تىرىشىپ ئوقۇغىن﴾ (دېدۇق). ئۇنىڭغا بالىلىق چېغىدىلا ئەقىل - پاراسەت ئاتا قىلدۇق﴾ .

يەھياغا بالىلىق چېغىدىلا كىتابنى پىششىق ئۆگىنىش، يەنى شەرىئەت كىتابىدىكى ھۆكۈملەرنى ئىگەللەش ئەمر قىلىندى.

اللە ئۇنىڭ شەرىئەتنى ئۆگىنىشىنى ۋە بالىلىق چېغىدىلا ئىنسانلار ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىشىنى ئىرادە قىلدى. ئۇ، زامانىنىڭ ئەڭ بىلىملىك كىشىسى ۋە ھېكمەت ساھىبى

بولۇپ، شەرىئەتنى ئىنتايىن پىششىق ئۆگەنگەن ئىدى. شۇڭا ئاللاھ ئۇنىڭغا بالىلىق چېغىدىلا ھېكمەتلەر بەرگەن ئىدى.

ئۇ ئىنسانلار ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىراتتى، ئۇلارغا دىننىڭ سىرلىرىنى چۈشەندۈرۈپ، توغرا يولنى كۆرسىتىپ، گۇمراھلىقتىن ساقلايتتى. يەھيا چوڭ بولۇپ، ئىلمى - مەرھەمىتى ئارتتى. ئاتا - ئانىسىغا ئىنسانلارغا، مەخلۇقاتلارغا، قۇشلارغا، ھايۋانلارغا ۋە دەرەخلەرگە شەپقىتى ئارتتى، ھەتتا شەپقىتى دۇنيانى ئىچىگە ئالدى ۋە دۇنيا مەرھەمەتى بىلەن تولدى.

ئۇ ئىنسانلارنى گۇناھلىرىغا تەبە قىلىشقا چاقىراتتى. كېيىنچە گۇناھتىن پاكلىنىش ئۈچۈن (تەۋبە بىلەن يۈيۈنۈش ئۈچۈن) ئۇلارنى ئىئوردانىيە دەرياسىدا يۇياتتى، ئۇلار ئۈچۈن ئاللاھ قا دۇئا قىلاتتى. يەھيانى ياخشى كۆرمەيدىغان ۋەياكى ئۇنىڭغا زىيان يەتكۈزىدىغان ھېچكىم يوق ئىدى.

ئۇ، شەپقەتلىك ۋە پاك، تەقۋادار، ئىلىملىك ۋە پەزىلەتلىك بولغاچقا باشقىلار ئۇنى سۆيەتتى. يەھيا بۇلارغا يەنە ئىبادەتنى قوشتى. ئۇ تاغلارغا، چەت - ياقىلارغا ۋە چۆلگە كېتىپ، ئۇ يەرلەردە ئاللاھقا ئىبادەت قىلغان، ئاللاھ ھۇزۇرىدا يىغلاپ ئۇنىڭ ئۈچۈن ناماز قىلغان ھالدا بىر نەچچە ئايىنى ئۆتكۈزەتتى.

چۆلدە يالغۇزلۇق ھېس قىلمايتتى. يېمەك - ئىچمەكتىن ئەنسىرەپ كەتمەيتتى، بەزىدە يوپۇرماق، بەزىدە چېكەتكە ۋە بەزىدە ئوتلارنى يەيتتى. تاغدا ئۇچرىغان بىر غاردا ياكى ئالدىغا ئۇچرىغان ئازگالدا ئۇخلايتتى.

گاھدا تاغدىكى غارلارغا كىرگەندە، ئۇ يەردە ۋەھشىي ھايۋانلار، شىر، يولۋاس ۋە بۆرىلەرنى ئۇچرىتاتتى. پۈتۈن ۋاقتى ئاللاھنى زىكىر قىلىش ۋە ناماز ئوقۇش بىلەن مەشغۇل بولغاچقا بۆرە، يولۋاسلارغا ئۆرۈلۈپ قارىمايتتى. ھايۋانلار ئۇنىڭغا قاراپ، ئۇنىڭ مەخلۇقاتلارنى رەھىمدىل، مېھرى بىلەن ئىسسىتىدىغان ۋە ئىلمى بىلەن ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىدىغان (ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى) يەھيا ئىكەنلىكىنى تونۇپ باشلىرىنى ئېگىشەتتى ۋە يەھياغا تۇيدۇرماستىن ئۇ يەردىن ئاستاغىنە چىقىپ كېتەتتى.

يەھيا ۋەھشىي ھايۋانلارغا كۆيۈنگەچكە، ئۇلارنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇپ، ئۆزى كېچىنى ئاچ ئۆتكۈزەتتى. ئۇ تېنىدىن بەكرەك روھنىڭ ئوزۇقى بولغان ناماز ۋە زىكىرگە ئەھمىيەت بېرەتتى. دەرەخ يوپۇرماقلىرىنى يېگەچ، كۆزلىرى نەملەنگەن، دىلىدا زىكىر قىلغان، ئاللاھقا سۆيگۈسىنى كۆرسەتكەن ئۇنىڭ نېمىتىگە شۈكۈر ۋە مەرھەمەتتىگە ھەمدۇسنا ئېيتقان ھالدا تۈنەيتتى.

يەھيا ئىنسانلارنى ئاللاھقا دەۋەت قىلغىنىدا، سەۋرچانلىقى ۋە مېھرىبانلىقى بىلەن ئۇلارنى يىغلىتىۋېتەتتى. سۆزلىرى سەممىي ۋە ئاللاھنىڭ سۆزىگە يېقىن بولغاچقا، ئۇلارنى تەسىرلەندۈرەتتى. يەھيانىڭ ئىنسانلارنىڭ ئالدىغا چىقىدىغان ۋاقتى (سەھەر) يېتىپ كەلدى. مەسجىد ئىنسانلار بىلەن تولغاندا، زەكەرىيانىڭ ئوغلى يەھيا ئورنىدىن تۇرۇپ سۆزلەشكە باشلىدى. ئۇ مۇنداق دېدى: «ئاللاھ تائالا مەن ئەمەلدە قىلىدىغان سۆزلەرنى ئەمە

قىلدى. سىلەرنىڭ ئۇلارغا بويسۇنۇشىڭلارنى، بىر ۋە شېرىكى بولمىغان ئالەم قۇا ئىبادەت قىلىشىڭلارنى بۇيرۇيمەن. كىم ئالەمغا شېرىك قوشسا ۋە ئۇنىڭدىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلسا، ئۇ خۇددى خوجايىنى تەرىپىدىن سېتىۋېلىنغان تۇرۇقلۇق، ئىشلەپ تاپقىنىنى باشقا خوجايىنىغا بەرگەن قۇلغا ئوخشايدۇ، كىم قۇلىنىڭ بۇنداق قىلىشىنى خالايدۇ؟!

سىلەرگە نامازنى بۇيرۇيمەن، چۈنكى ئالەم ناماز قىلغۇچى نامىزىدىن توختاپ قالغىچە ئۇنىڭ ناماز قىلىشىغا قاراپ تۇرىدۇ. نامازنى ئىخلاسى بىلەن ئادا قىلىشىڭلار.

سىلەرگە روزىنى بۇيرۇيمەن. ئۇ، ئۆزىدىن خۇشبۇي پۇراپ تۇرىدىغان بىر ئادەمنىڭ ھالىتىگە ئوخشايدۇ. ئۇ ئادەم ماڭغانسىرى ئۇنىڭدىن ناھايىتى خۇشبۇي پۇراقىلار كېلىپ تۇرىدۇ.

سىلەرنىڭ ئالەمنى كۆپ زىكىر قىلىشىڭلارنى بۇيرۇيمەن. بۇ، دۈشمەنلىرى قوغلىغان بىر ئادەمنىڭ مۇستەھكەم بىر قەلئەگە قېچىپ كىرىۋالغىنىغا ئوخشايدۇ. قەلئەلەرنىڭ ئەڭ چوڭى (يەنى ئەڭ ياخشىسى) ئالەمنى زىكىر قىلىشتۇر. بۇ قەلئەسىز قۇتۇلۇش مۇمكىن ئەمەس.

يەھيا سۆزىنى تۈگەتكەندىن كېيىن مۇنبەردىن چۈشۈپ چۆلگە قاراپ يولغا چىقتى.

چەكسىز كەتكەن چۆل قۇمى ئۇيۇققىچە سوزۇلۇپ ياتاتتى. ئۇ يەردە شامال ۋە دەرەخلەرنىڭ ئاۋازىدىن ۋە تاغدىكى ۋەھشىي ھايۋانلارنىڭ ئاياق تېۋىشىدىن باشقا ئاۋاز ئاڭلانمايتتى. يەھيا ئۇ يەردە بوشلۇقنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ نامىزنى ئوقۇشقا ۋە يىغلاشقا باشلىدى. بۇ مەزگىلدە، يەھيا بىلەن ھوقۇقدارلار ئارىسىدا بىر توقۇنۇش پەيدا بولدى.

ئۇ زاماننىڭ ھۆكۈمدارلىرىدىن بىرى گۇمراھ، نەزەر دائىرىسى تار، ھاماقەت ۋە مۇستەبىت ئىدى. سارىيىدا بۇزۇقچىلىق ئەۋج ئالغان ئىدى. يەھيا ھەققىدىكى خەۋەرلەر ئۇنى دەھشەتكە چۈشۈرەتتى. چۈنكى ئىنسانلار نورمالدا بىرى ھەم ھۆكۈمدار ھەمدە بۇنچىلىك سەۋىيىدە بولسا، ئۇنى سۆيەتتى، لېكىن قېرىشقاندا ئۇنى ھېچكىم ياخشى كۆرمەيتتى.

بۇ ھۆكۈمدار، ئۆز قېرىندىشىنىڭ ئايالىنى مەجبۇرىي تارتىۋالماقچى ئىدى. ئۇ ئايالنىڭ ئۇسسۇل ئويناشتا داڭقى چىققان بىر قىزى بار بولۇپ، ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ئۇ يەتتە قات كىيىم كىيىپ ئۇسسۇل ئوينايتتى. ھەر ئۇسسۇلدا بىر قات كىيىمنى سېلىۋىتەتتى. ئاخىرقى ئۇسسۇلنى يالغىز ئوينايتتى.

ھۆكۈمدار يەھيادىن ئۆزىنىڭ قېرىندىشىنىڭ ئايالى بىلەن ئۆيلەنسە، بولىدىغان ياكى بولمايدىغانلىقى ھەققىدە سورىدى.

يەھيا ئەلەيھىسسالام : جايىز ئەمەس، دەپ جاۋاب بەردى.

ھۆكۈمدار: يەھياغا ئۆزىنىڭ ئۇ ئايال بىلەن ئۆيلەنمەكچى ئىكەنلىكىنى، يەھيانىڭ ئۇنى رازى قىلغۇدەك بىر پەتۋا بېرىشى كېرەكلىكىنى چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى. يەھيا ئۇنىڭ ئارزۇسىنى ئۇيغۇن كۆرمەي رەت قىلدى. ھۆكۈمدارغا شەرئەتنىڭ ھۆكۈمىنى بىلدۈرۈپ، ئۇنى تاشلاپ چىقىپ كەتتى.

ھۆكۈمدار يەھياغا غەزەپلىنىپ، ئۇنىڭ زىندانغا تاشلىنىشىنى بۇيرىدى.

ھۆكۈمدار قېرىندىشىنىڭ ئايالىنى مەجبۇرىي ئالدى. ئۇ ئايالنىڭ ئۇسسۇلچى قىزى يەھيانى ھۆكۈمدار بىلەن سۆزلەشكەندە كۆرگەن ئىدى. ئۇ يەھيانىڭ ئېسىل، ئاقكۆڭۈل ۋە ئالاھىدە بىرى ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالدى ۋە ئۇنى ئىزدەپ زىندانغا كەلدى. ئۇنىڭ ناماز ۋە يىغىغا چۆككەنلىكىنى كۆرۈپ، نامىزنى تۈگەتكىچە ئۇنى كۆزىتىپ تۇردى. ئاندىن كېيىن، ئۆزىنى يەھيانىڭ پۇتىغا ئېتىپ، يەھيانىڭمۇ ئۇنى ئۆزىگە ئوخشاش سۆيۈشنى تەلەپ قىلدى.

يەھيا: قەلبىمدە اللە تىن باشقىسىنىڭ سۆيگۈسىگە يەر يوق، - دېدى.

ئايال ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ كېتىپ قالدى. قەلبى ئۇنىڭغا بولغان نەپرەت بىلەن تولغان ھالدا ھۆكۈمدارنىڭ سارىيىغا قايتتى.

كەچلىك تامىقىدىن كېيىن ھۆكۈمدار ھاراق ئىچىشكە، ئايال ئۇنىڭغا ئىچۈرۈشكە باشلىدى. ھۆكۈمدار بېشىنى يوغان شارەك ۋە بىر ئازدىن كېيىن ئۇچىدىغاندەك ھېس قىلدى. بۇ چاغدا ئۇسسۇلچى دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، كىيىملىرىنى كىيىپ ھۆكۈمدارنىڭ ئالدىغا كەلدى. ھۆكۈمدار ئۇنىڭغا قارىغانسېرى ئۆزىنىڭ كاللىسى بارغانسېرى يوغىناپ كېتىۋاتقاندەك ۋە ھوشىنى يوقاتقاندەك تۇيۇلدى.

ئايال ئۇسسۇلنى باشلىدى. مۇزىكىلار چېلىندى. ئايال يەتتىنچى ئۇسسۇلغا كەلگەندە توختاپ، يۈزىنى ئاچتى ۋە ھۆكۈمدارغا:

- شاھ ئالىيلىرىغا بىر تەلىپىم بار، - دېدى.

ھاراقتىن خۇددى يوقاتقان گۇمراھ ھۆكۈمدار:

- مەندىن نېمە تىلىسەڭ، ھازىرلا ساڭا بېرىمەن، - دېدى.

- زەكەرىيانىڭ ئوغلى يەھيانىڭ بېشىنى تەلەپ قىلىمەن، - دېدى ئۇسسۇلچى ئايال.

ھۆكۈمدار ئېسىگە كېلىپ قورقتى، ئولتۇرغان يېرىدىلا ئايالغا:

- مەندىن باشقا نەرسە تىلە! - دېدى.

- زەكەرىيانىڭ ئوغلى يەھيانىڭ قېنىنى تەلەپ قىلىمەن، - دېدى ئايال.

بۇ ئايال ئاخىرىدا يامانلىقنىڭ سىمۋولى بولغان ئىدى.

ھۆكۈمدار 44 - قەدەھنى ئىچىۋېتىپ:

- زەكەرىيانىڭ ئوغلى يەھيانى ئۆلتۈرۈڭلار! - دېدى.

ياساۋۇل بېگى قول ئاستىدىكىلەرگە بۇيرۇق قىلدى. ئەسكەرلەر دەرھال قىلىچ - خەنجەرلىرىگە ئېسىلشتى.

ناپاك قوللار قىلىچلارنى كۆتۈرۈپ، پاك بويۇننى چېپىپ تاشلىدى. ئۇ شېھىتلىك مەرتىۋىسىگە ئېرىشىۋاتقاندا، قىيا تاشلارنىڭ قەلبى بۈيۈك پەيغەمبەرگە بولغان شەپقىتى تۈپەيلىدىن پارە - پارە بولغان ئىدى.

ماتتا ئىنجىلى تۆتىنچى جىلتتا رىۋايەت كەلتۈرۈپ مۇنداق دېيىلىدۇ.

ھېرودوس يۇھاننانى (يەھيانى) قېرىندىشى پەلەستىننىڭ ئايالى ھېرەدىيا سەۋەبىدىن زەنجىرگە باغلاپ زىندانغا تاشلىدى. چۈنكى يۇھاننانىڭ ئۇنىڭغا: ئۇنى ئۆزەڭگە خوتۇن قىلىپ ئېلىشىڭ ھالال بولمايدۇ، - دېگەن ئىدى. ھېرودوس ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولدى، لېكىن خەلقنى قورقتى. چۈنكى خەلق ئۇنى پەيغەمبەر دەپ بىلەتتى. ھېرودوسنىڭ تۇغۇلغان كۈنى زىياپىتىدە ھېرودىئادەنىڭ قىزى مېھمانلارنىڭ ئالدىدا ئۇسسۇل ئوينىدى. ھېرودوس قىزنى ياقتۇرۇپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇنىڭغا نېمە تىلىسە بېرىدىغانلىقى توغرىسىدا ۋەدە بەردى. قىز ئانىنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە: ھازىر ماڭا بىر تاۋاقنىڭ ئىچىدە يۇھاننا ئەل - مەمەداننىڭ (يەنى يەھيانىنىڭ) بېشىنى كەلتۈرۈپ بەرگىن! - دېدى. ھۆكۈمدارنىڭ ئەرۋاھى ئۇچتى. ئەمما ۋەدە بېرىپ قويغانلىقى ۋە داستىخاندا بىرلىكتە ئولتۇرغانلار بولغانلىقى ئۈچۈن ئامالسىز، قىزغا ئۇنىڭ بېشىنىڭ بېرىلىشىنى ئەمىر قىلدى. ئادەم ئەۋەتىپ، زىنداندىكى يۇھاننانىڭ كاللىسىنى ئالدى ۋە بىر تاۋاقنىڭ ئىچىگە قۇيۇپ، قىزغا تارتۇق قىلدى. ئۇ يۇھاننانىڭ بېشىنى دەرھال ئاپىسىغا ئاپىرىپ بەردى.

ئىسا ئەلەيھىسسالام

قۇياش پېتىشقا يۈزلەنگەن ئىدى.

شامالار ئالما ۋە پورتاكال چېچەكلىرىنىڭ خۇش پۇراقلىرىنى ئۇچۇرۇپ ئەتراپقا يايىدى. چېچەكلەرنىڭ خۇش ھىدى شامالار بىلەن بىرلىكتە مەريەمنىڭ نامازگاھىنىڭ دەرىزىلەردىن كىرىپ، ئىخلاس بىلەن ئۇن - تىنسىز ناماز قىلىۋاتقان قىزچاق (مەريەم) نىڭ ئەتراپىنى قاپلىدى. مەريەم بىردىنلا ھاۋانىڭ خۇشبو يۇراق بىلەن تولغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ تەبىئەتنىڭ خەۋىرىگە كۈلۈمسىردى - دە، تەكرار الله قا شۈكۈر قىلىپ ئىخلاس بىلەن نامىزىنى داۋاملاشتۇردى. تۇيۇقسىز نامازگاھىنىڭ پەنجىرىسىگە بىر تورغاي كېلىپ قوندى. تورغاي كۈن تەرەپكە قاراپ تۇمشۇقنى ئېگىز كۆتۈرۈپ قاناتلىرىنى ئاچتى ۋە ھۆل بولۇپ كەتكەن تۈكلەرنى قۇرۇتۇش ئۈچۈن سىلكىدى. بۇ سىلكىنىشتىن چاچرىغان ئۇششاق سۇ تامچىلىرى مەريەمگە بىردىنلا مەسجىدنىڭ تېشىدىكى ئىككى قورام تاشنىڭ ئارىسىدا ئۆسكەن گۈلگە سۇ قۇيىمغانلىقىنى (سۇ قويۇشنى ئۇنتۇپ قالغانلىقىنى) ئېسىگە سالىدى...

مەريەم نامىزىنى تۈگىتىپ، گۈلگە سۇ قويۇش ئۈچۈن، ھۇجرىسىدىن چىقاي دەپ تۇرىشىغا، پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا مۇنداق دەپ خىتاب قىلدى:

﴿ئى مەريەم! الله ھەقىقەتەن سېنى (پۈتۈن ئاياللار ئىچىدىن) تاللىدى، سېنى پاك قىلدى، سېنى پۈتۈن جاھان ئاياللىرىدىن ئارتۇق قىلدى﴾.

مەريەم چۆچۈپ، جايدا توختاپ قالدى.

ھۇجرە پەرىشتىلەرنىڭ سۆزى بىلەن شۇنداق يۈرۈپ كەتتىكى، قۇياش ئۇنىڭ يېنىدا گويىكى ئاجىز شامنىڭ نۇرىدەك كۆرۈنەتتى. مەريەم بۇ كۈنلەردە روھى ۋە جىسمىدا بىر ئۆزگىرىش بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغان ئىدى. ئۆزىنى كۆرۈش ئۈچۈن ئەينەك يوق بولسىمۇ، لېكىن ئۇ چىرايىدىكى ياش قىزلارغا خاس قىزىللىقنىڭ ئورنىنى تېخىمۇ پاك ۋە تېخىمۇ ساپ (ئېسىل) بىر رەڭنىڭ ئىگەللىگەنلىكىنى، تېنى ئاجىزلاپ، جۈدەپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۆزىدە ئالاھىدە روھىي كۈچ پەيدا بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىۋاتاتتى. تېنى ئاجىزلاشقانسىمۇ روھىي كۈچى ئېشىۋاتاتتى. بۇ سېزىم ئۇنى ھەم كىچىك پېئىل ھەمدە غۇرۇلۇق قىلدى.

ئۇنى ئاجىز زېمىنىغا يۈكلەنگەن مەسئۇلىيەت قورقۇنچى قاپلىدى.

﴿پەرىشتىلەر ئېيتتى: ﴿ئى مەريەم! الله ھەقىقەتەن سېنى (پۈتۈن ئاياللار ئىچىدىن) تاللىدى، سېنى پاك قىلدى، سېنى پۈتۈن جاھان ئاياللىرىدىن ئارتۇق قىلدى﴾.﴾

مەريەم بۇ سۆزلەردىن ئالدىنقى تاللىغانلىقىنى، پاكلىغانلىقىنى ۋە شۇ زاماندىكى بارلىق ئاياللاردىن ئۈستۈن قىلغانلىقىنى چۈشەندى. بۇ ئۈستۈنلىك ئىنسان يارىتىلغاندىن تارتىپ تاكى قىيامەت كۈنىگىچە بولغان بارلىق ئاياللاردىن ئۈستۈن بولۇشنى ئىپادىلەيتتى. پەرىشتىلەر يەنە مۇنداق دېدى: ﴿ئى مەريەم! پەرۋەردىگارىڭغا ئىتائەت قىل، سەجدە قىل ۋە رۇكۇ قىلغۇچىلار بىلەن بىللە رۇكۇ قىل﴾.

خۇش خەۋەردىن كېيىنكى بۇيرۇق ئۇنىڭ ئالدىغا بولغان ئىخلاسنى، سەجدىسىنى ۋە رۇكۇسىنى ئاشۇراتتى.

مەريەم گۈلنى ئۇنتۇپ قايتا نامازنى باشلىدى. ئۇ ئەمدى ئۆزىنى كىچىك، ئاجىز ۋە نامازگاھتا يالغۇز دەپ ھېس قىلمايتتى. ئۆزىنىڭ كۈن نۇرى ئىچىدە ساقلىنىۋاتقانلىقىنى، چاچلىرىنىڭ ئېتىز - قىرلاردىكى ئۆسۈملۈكلەردەك مەيىن يەلپۈنۈۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. ئالما دەرەخلىرىنىڭ دىماغى غىدىقلىغۇچى پۇراقلىرىنى سەزگەن ھالدا دۇنيادىكى ئىتائەتمەن بالىلارنىڭ كۆز ياشلىرىدەك ياش تۆكۈپ ناماز ئوقۇۋاتقاندا، كۆزلىرىدىن چوڭ بىر ياش تامچىسىنىڭ دومىلاپ چۈشكەنلىكىنى ھېس قىلدى.

ئۇنىڭ بىر تامچە كۆز يېشى كىشىگە سۈتتىكى لەززەتلىك تەمىنى، باھارنىڭ ئىللىق شامىلىنى ۋە ئىنسان ئازابىنىڭ ھەسرەتلىكىنى ھېس قىلدۇراتتى. مەريەم كۆڭلىدە يېقىندا چوڭ ۋە قەيۇز بېرىدىغانلىقىنى سەزدى. بۇنى نەچچە كۈندىن بېرى ئاز - تولا سېزىپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، بۈگۈنكىدەك ئېنىق ھېس قىلمىغان ئىدى.

كۈمۈش تەختتە ئولتۇرغان ئاينىڭ ئەتراپىدا سۈتتەك ئاق بۇلۇتلار ئۈزۈپ يۈرەتتى.

مەريەم ناماز ئوقۇۋېرىپ يېرىم كېچە بولغانلىقىنى سەزمەي قالدى. نامىزىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، يادىغا يەنە گۈل كەلدى. چېلەككە ئازراق سۇ ئېلىپ، گۈل سۇغىرىشقا چىقتى.

گۈل مەسجىدنىڭ بىر نەچچە قەدەم نېرىسىدىكى ئىككى تاشنىڭ ئارىسىدا ئۆسكەن ئىدى. بۇ يەرگە ھېچكىم بارمايتتى ۋە يېقىنلاشمايتتى. چۈنكى ئۇ يەر مەريەمنىڭ ناماز ۋە ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈن ئايرىلغان ئىدى.

مەريەم گۈلگە سۇ قويدى، ئاندىن چېلەكنى يەرگە قويۇپ، ئىككى كېچىدە بىر ھەسسە ئۇزىرىغان گۈلگە دىققەت بىلەن قارىدى.

مەريەم ئۇشتۇمتۇت يېقىنلا يەردە توختىغان ئاياق تىۋىشىنى ئاڭلىدى. بۇ، مېڭىۋاتقان ئاياقنىڭ تىۋىشى ئەمەس ئىدى...

بۇ، شېغىللارنىڭ، قۇملارنىڭ ۋە تۇپراقنىڭ ئۈستىدە تۇرغان ئاياقنىڭ تىۋىشى ئىدى، مەريەم ئۆزىنىڭ يالغۇز ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ قورقتى. ئەتراپنى دىققەت بىلەن كۆزەتكەن بولسىمۇ، ھېچنەرسە كۆرۈنمىدى.

ئارقىدىنلا پارلىغان نۇر بىلەن ئۇنىڭ نېرىدا تۇرغانلىقىنى كۆردى.

مەريەم چۆچۈپ بېشىنى ئەگدى.

بۇ ئەھۋال ئۇنىڭغا ئاجايىپ بىر چۈشتەك بىلىندى، گويا ئۆزى ئاي نۇرىنىڭ ئىچىدە تۇرغاندەك ئىدى. ئەمما بۇ چۈش ئەمەس ئىدى.

مەريەم ئۆز - ئۆزىگە: ئۇ يەردە تۇرغان كىم بولۇشى مۇمكىن؟ - دەپ سورىدى.

ئۇنىڭ مەريەمگە شۇنداق بىر قارىشى مەريەمنىڭ كۆڭلىگە ئەندىشە سالدى. يۈزى ناتۇنۇش بولۇپ، مەريەم ئۇنى بۇرۇن كۆرۈپ باقمىغان ئىدى. پىشانىسى ئايدىنمۇ پارقراق ئىدى. كۆزلىرى سۈرلۈك كۆرۈنسىمۇ، چىرايىدىن مۇلايىملىق چىقىپ تۇراتتى. مەريەم ئۇنىڭغا قارىۋىدى، ئۇنىڭ يۈزى مىليونلارچە يىلدىن بېرى ئاللاھقا ئىبادەت قىلغان كىشىنىڭ شەرەپلىك يۈزىدەك كۆرۈنىدى.

...

مەريەم ئۆز - ئۆزىگە ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى سورىدى. ناتونۇش كىشى مەريەمنىڭ ئويلىغانلىرىنى بىلگەندەك:

- ئەسسالامۇ ئەلەيكى، ئى مەريەم! - دېدى.

مەريەم بۇنىڭ بىر ئىنسان ئاۋازى ئىكەنلىكىنى سەزدى. ئۇ سالامغا جاۋاب قايتۇرمايلا: «مەن ھەقىقەتەن مەرھەمەتلىك ئاللاھقا سىغىنىپ سېنىڭ چىقىلىشىڭدىن پاناھ تىلەيمەن، ئەگەر سەن تەقۋادار بولساڭ (ماڭا چىقىلمىغىن)» دېدى.

مەريەم ئاللاھ دىن پاناھلىق تىلىدى. ئۇنىڭ ئاللاھنى تونۇيدىغان ۋە تەقۋادار ياكى ئەمەسلىكىنى سورىۋىدى، ئۇ يەردە تۇرغان كىشى (يەنى جىبرىئىل) ئىللىق كۈلۈمسىرگەن ھالدا:

«مەن ساڭا بىر پاك ئوغۇل بېرىش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئەلچىسىمەن» دېدى.

ناتونۇش كىشىنىڭ سۆزى تۈگىشىگىلا، ئۇ يەر، كۈن نۇرىغىمۇ، ئاي نۇرىغىمۇ، شام يورۇقى ياكى ئوتقىمۇ ئوخشىمايدىغان بىر نۇر بىلەن يورىدى.

بۇ نۇر مەريەمنىڭ ئەتراپىنى تاكى ئۇپۇققىچە قاپلىغان ۋە: «مەن ئالەمنىڭ ساخا ئەۋەتكەن ئەلچىسىمەن» دېگەن سۆز مەريەمنىڭ بېشىدا ئايلىنغان ھالدا خۇددى يېپىلىۋاتقان قاناتلاردەك، ئۇ يەردە تۇرغان كىشىنىڭ ئەتراپىدىن پارلاۋاتاتتى.

... ئاھ ... بۇ پەرىشتىلەرنىڭ كاتتىسى، رۇھۇل ئەمىن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئىدى. ئۇ مەريەمنىڭ ئالدىغا بىر ئىنسان سۈرىتىدە كەلگەن ئىدى.

....

مەريەم ھاياجانلىنىپ، تىترىگەن ھالدا بېشىنى كۆتەردى. رۇھۇل ئەمىن ئىنسان سۈرىتىدە ئالدىدا تۇراتتى. مەريەم ئۇنىڭ پېشانىسىنىڭ پارلاقلىقىنى، يۈزىنىڭ سۈزۈكلىكىنى ۋە كۆزىنىڭ سۈزلۈكلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇنىڭدا مىليونلارچە يىل ئالەم قانداق قىلغان كىشىنىڭ شەرىپى بار ئىدى. تۇرۇپلا، ئۇنىڭ سۆزىنىڭ كېيىنكى قىسمى (ئاخىرى) ئېسىگە كەلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭغا پاك بىر ئوغۇل ئاتا قىلىشى ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى ئېيتقان ئىدى. مەريەم ئۆزىنىڭ تېخى قىز ئىكەنلىكىنى، ئۆزىگە ھېچقانداق كىشىنىڭ قولى تەگمىگەنلىكىنى، ياتلىق بولمىغانلىقىنى، ھېچقانداق كىشىگە يېقىنلاشمىغانلىقىنى ئويلىدى. ياتلىق بولماي تۇرۇپ بالا تۇغۇش مۇمكىنمۇ؟

بۇلارنى ئويلىغان مەريەم رۇھۇل ئەمىنگە مۇنداق دېدى:

«ماڭا كىشى يېقىنلاشمىغان تۇرسا، مەن پاك قىلمىغان تۇرسام، قانداقمۇ مېنىڭ ئوغۇل بالام بولسۇن؟»

جىبرىئىل:

«ئەمەلىيەت سەن دېگەندەكتۇر، (لېكىن پەرۋەردىگارىڭ ئېيتتى: ئۇ ماڭا ئاساندۇر. ئۇنى كىشىلەرگە قۇدرىتىمىزنى كۆرسىتىدىغان) دەلىل ۋە بىز تەرەپتىن بولغان مەرھەمەت قىلدۇق، بۇ تەقدىر قىلىنىپ بولغان ئىشتۇر».

مەريەمنىڭ ئەقلى رۇھۇل ئەمىننىڭ سۆزلىرىنى قوبۇل قىلدى.

ئۇ مەريەمگە بۇنىڭ ئالەمنىڭ ئىشى ئىكەنلىكىنى ئېيتقان ئەمەسمۇ؟

ئالەم خالىسا، ھەر نەرسە بولىدىغان تۇرسا، ئۇنىڭغا ھېچبىر ئىنساننىڭ قولى تەگمەي تۇرۇپ بالا تۇغۇشى غەلىتىلىكمۇ؟ ئۇلۇغ ئالەمنى تېخى ئەركەك ۋە ئايال يوق چاغدا ئاتىسىز، ئانىسىز ياراتقان، ھاۋانى ئادەمدىن ياراتقان يەنى ئۇنىمۇ ئايالىسىز، ئەركەكتىن ياراتقان ئىدى. ئەمدى مەريەمنىڭ ئوغلىنىمۇ دادىسىز يەنى ئەرسىز ئايالدىن ياراتماقچى ئىدى.

ئادەتتە، ئىنساننىڭ ئەر ۋە ئايالدىن يارىتىلىشى، ئىنساننىڭ ئاتا ۋە ئانىسىنىڭ بولۇشى نورمالدۇر. ئەمما مۆجىزە ئالەمنىڭ خالىشى بىلەن ۋۇجۇدقا كېلىدۇ.

جىبرىئىل تەكرار مۇنداق دېدى:

﴿اللَّهُ سَاخَا (ئاتىنىڭ ۋاستىسىسىز) اللّٰه نىڭ بىر كەلىمىسى (دىن تۆرەلگەن بىر بوۋاق) بىلەن خۇش خەۋەر بېرىدۇكى، ئۇنىڭ ئىسمى مەسىھ مەريەم ئوغلى ئىسادۇر، ئۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئابروۋىلۇق ۋە اللّٰه قا يېقىنلاردىن بولىدۇ. ئۇ بۆشۈكتىمۇ (يەنى بوۋاقلىق چېغىدىمۇ)، ئوتتۇرا ياش بولغاندىمۇ كىشىلەرگە (پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزىنى) سۆزلەيدۇ ۋە (تەقۋادارلىقتا كامىل) ياخشى ئادەملەردىن بولىدۇ﴾.

تېخى ھامىلدار بولماي تۇرۇپلا ئوغلىنىڭ ئىسمىنى ئاڭلىغان مەريەم تېخىمۇ قاتتىق چۆچىدى. ئۇنىڭ اللّٰه نىڭ ۋە ئىنسانلارنىڭ يېنىدا شەرەپلىك (ئابروۋىلۇق) بولىدىغانلىقىنى، بوۋاق چېغىدىمۇ، چوڭ بولغاندىمۇ ئىنسانلار بىلەن سۆزلىشىدىغانلىقىنى بىلگەن ئىدى. مەريەم يەنە باشقا سوئال سوراش ئۈچۈن ئېغىز ئاچاي دەپ تۇرۇشىغا، رۇھۇل ئەمىن قولىنى كۆتۈرۈپ ھاۋانى مەريەم تەرەپكە ئىتتىرىدى. ھاۋا مەريەم بۇرۇن كۆرۈپ باقمىغان بىر نۇر بىلەن يورىغان ھالدا كەلدى. بۇ نۇر مەريەمنىڭ ۋۇجۇدىغا كىرىپ، بىردەمدىلا ئۇنىڭ ئىچىگە تولدى.

...

مەريەم باشقا سوئال سورىغىچە، جىبرىئىل جىمجىتلا غايىب بولغان ئىدى.

سوغۇق شامال چىقىپ، مەريەمگە تىترەك ئولاشتى، خۇددى ئەقلىنى يوقىتىپ قويدىغاندەك ھېس قىلدى. دەرھال ھۇجرىسىغا يۈگۈردى. ھۇجرىسىنىڭ ئىشىكىنى چىڭ تاقاپ، نامازغا چۆكۈپ يىغلاپ كەتتى.

ئۇ ھەم خۇشاللىقتىن ھاياجانلانغان ھەم قورققان، ھەم ئىچىدىن تاتلىق بىر ھۇزۇر ھېس قىلغان ئىدى. ئۇ ئەمدى يالغۇز ئەمەس، جىبرىئىل كەتكەندىن بېرى يالغۇز ئەمەس ئىدى. ئۇ جىبرىئىلنىڭ ئۆزىنى يالغۇز تاشلاپ قويمايدىغانلىقىنى ھېس قىلغان ئىدى. ئۇنىڭ قولى بىر ھەرىكەت بىلەن ئۇنى نۇرغا تولدۇرغان بولۇپ، بۇ نۇر، قورسىقىدا بىر بالغا، ھەمدە چوڭ بولغاندا اللّٰه نىڭ مەريەمگە ئىلغا قىلغان كەلىمىسى ۋە روھى بولىدىغان بىر بالغا ئايلىناتتى.

ئۇ چوڭ بولغاندا، اللّٰه نىڭ ئەلچىسى ۋە سۆيگۈ ئەلچىسى بولغان بىر پەيغەمبەرگە ئايلىناتتى.

مەريەم ئۇ كېچىسى سەھەرگىچە شۇنداق شېرىن ئۇخلىدى. ئۇ كۆزلىرىنى ئېچىپلا، ھۇجرىسىنىڭ پەسلى ئۆتكەن مېۋىلەر بىلەن تولغانلىقىنى كۆردى. مېۋىلەر بۇرۇنقىدىنمۇ تېخىمۇ كۆپ ئىدى.

ھەيران بولغان مەريەم تۈنۈگۈن بولغان ئىشلانى ئەسلىدى. گۈل سۇغۇرۇش ئۈچۈن بارغانلىقىنى... ئۇ يەردە جىبرىئىل بىلەن ئۇچراشقانلىقىنى... ئاللاھنىڭ كەلىمىسىنى ئۆزىگە قانداق ئىلغا قىلغانلىقىنى (پۈۋلىگەنلىكىنى) ... ھۇجرىسىغا قايتىشىنى ۋە ئۇخلاپ قالغانلىقىنى...

مەريەم ئۇ يەردىكى مول مېۋىلەرگە قاراپ ئۆز - ئۆزىگە:

- بۇ مېۋىلەرنى مەن يالغۇز يەمدىغاندىمەن؟ - دېدى.

ئىچىدىن كەلگەن بىر ئاۋاز ئۇنىڭغا:

- ئى مەريەم! سەن ئەمدى يالغۇز ئەمەس، سەن ئىككى كىشى... سەن ۋە ئىسا، ئوبدان تاماق يېيىشكە كېرەك! - دېدى.

مەريەم يېيىشكە باشلىدى.

كۈنلەر ئۆتتى... ئۇنىڭ ھامىلدارلىقى باشقا ئاياللارنىڭكىگە ئوخشىمايتتى. ئۇ ئاغرىپ قالمايتتى، ئېغىرلىق ھېس قىلمايتتى، ھېچقانداق ئۆزگىرىش ھېسسىمۇ يوق ئىدى. ھەتتا قورسىقىمۇ باشقا ئاياللارنىڭكىدەك يوغىنىمىغان ئىدى. ئۇنىڭ ھامىلدارلىقى ياخشى بىر نېمەت ئىدى.

توققۇز ئاي بولدى. بەزى ئالىملار: مەريەم توققۇز ئاي قورساق كۆتۈرمىدى، يەنى مۆجىزە ھالدا ئىسانى قورساق كۆتەرمەيلا تۇغقان، - دەيدۇ. مەريەم بىر كۈنى يىراق بىر يەرگە كەتتى. ئۇ كۈنى بىر ئىش بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئەمما بۇ ئىشنىڭ ماھىيىتىنى بىلمەيتتى.

ئۇ، خورما دەرەخلىرى قاپلىغان بىر يەرگە، يىراقلىقىدىن ھېچ كىشى بارمايدىغان، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدىغان بىر يەرگە كەتتى. خەلق، مەريەمنىڭ ھامىلدار ئىكەنلىكىنى، بالا تۇغىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. نامازگاھ ئۇنىڭغا ئائىت بولۇپ، خەلق ئۇنىڭ ئىبادەت قىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى ۋە ئۇ يەرگە ھېچكىم يېقىنلاشمايتتى.

مەريەم دەم ئېلىش ئۈچۈن بىر تۈپ ئېگىز ۋە يوغا خورما دەرەخىنىڭ ئاستىدا ئولتۇردى.

ئۆزىنى ئويلاشقا باشلىدى... ئۇ ئاغرىق ھېس قىلىۋاتاتتى، ئاغرىق كۈچىيىشكە ۋە پات - پاتلا كېلىشكە باشلىدى.

مەريەم تۇغۇت ئۈستىدە ئىدى.

﴿تولغاقنىڭ قاتتىقلىقى ئۇنى (يۆلىنىۋېلىش ئۈچۈن) بىر خورما دەرەخىنىڭ يېنىغا كېلىۋېلىشقا مەجبۇر قىلدى. مەريەم ئېيتتى: «كاشكى مەن بۇنىڭدىن ئىلگىرى ئۆلۈپ

كەتكەن بولسامچۇ! كىشىلەر تەرىپىدىن ئۇنتۇلۇپ كەتكەن (ئەرزىمەس) نەرسىگە ئايلىنىپ كەتسەمچۇ! ﴿

مەريەمنى تۇغۇت سانجىقى بىلەن بىللە باشقا ئاغرىق - كۈلپەتلەرمۇ كۈتۈۋاتاتتى. خەلق ئۇنىڭ بۇ بالىسىنى قانداق كۈتۈۋېلىشى مۇمكىن؟ ئۆزىنى نېمە دېيىشى مۇمكىن؟ ئۇلار مەريەمنى پاك دەپ بىلەتتى. پاك مەريەم قانداق بالا تۇغىدۇ؟

خەلق ئىنسان قولى تەگمىگەن مەريەمنىڭ بالا تۇغىشىغا قانداق ئىشىنىدۇ؟ ئۇلارنىڭ گۇمانلىق قاراشلىرى، قالايمىقان سۆزلەشلىرى ۋە سۆز - چۆچەكلىرىنى ئويلىغان مەريەمنىڭ كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولدى.

...

دەل شۇ چاغدا، اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن ئىنسانلارنىڭ ئازابلىرىنى قەلبىگە يۈكلىگەن كىشى تۇغۇلدى. مەريەم ئۆزىنىڭ ئۆلۈمىنى ۋە ئۇنتۇلۇپ كېتىلىشىنى تىلەپ تۇرۇشىغا:

﴿جىبرىئىل ئۇنىڭغا خورما دەرىخىنىڭ ئاستىدىن نىدا قىلدى: «غەم قىلمىغىن، پەرۋەردىگارنىڭ سېنىڭ ئاستىڭدىن (ئېقىپ تۇرىدىغان) بىر ئېرىقنى پەيدا قىلدى. خورما دەرىخىنى ئۆز تەرىپىڭگە ئىرغىتىن، ئالدىڭغا پىشقان يېغى خورمىلار تۆكۈلىدۇ. (بۇ شېرىن خورمىدىن) يېگىن، (بۇ تاتلىق سۈدىن) ئىچكىن ۋە خۇرسەن بولغىن، بىرەر ئادەمنى كۆرسەڭ (ئۇ بالا توغۇرۇلۇق سورىسا): مەن ھەقىقەتەن مەرھەمەتلىك اللە غا ۋە دە بەردىم، بۈگۈن ھېچ ئادەمگە سۆز قىلمايمەن، دېگىن»﴾.

مەريەم مەسھكە قارىدى، ئۇنىڭ يۈزى ئىنتايىن سۆيۈملۈك ئىدى. مەڭزىلىرى قىپقىزىل، چاچلىرى تۈز، تېنى يۇمشاق ۋە سۈزۈك بولۇپ، پاكلىق ۋە سۆيگۈ بىلەن تولغان ئىدى. ئۇنىڭدىن لەززەتلىك مېۋىلەرنىڭ يەرگە تۆكۈلۈشى ئۈچۈن، خورما دەرىخىنى سىلكىشى تەلەپ قىلىنغانىدى، شۇنىڭ بىلەن، ئۇ شېرىن خورما ۋە تاتلىق سۇلاردىن ئېغىز تېگىپ، قەلبى ھۇزۇرغا تولۇپ، كۆڭلى ئارامغا چۈشتى.

ئىنسانلاردىن بىرىنى كۆرسە، اللە قا ۋە دە بەرگەنلىكىنى ۋە بۈگۈن ھېچبىر ئىنسان بىلەن سۆزلەشمەيدىغانلىقىنى ئېيتاتتى. قالغىنىنى ئۇ (يەنى ئىسا) بىر تەرەپ قىلاتتى.

مەريەم مەسھكە مېھرىبانلىق بىلەن قارىدى، ئۇ تېخى بىر قانچە مىنۇت ئاۋۋال تۇغۇلغان بوۋاق بولسىمۇ، ئانىسىنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئۆز زېمىنىگە ئېلىۋاتاتتى. بۇندىن باشقا ئۇ، بۇندىن كېيىن يوقسۇللارنىڭ دەرتلىرىنىمۇ زېمىنىگە ئالاتتى. مەريەم بوۋاقنىڭ يۈزىگە قاراپ شۇنى ھېس قىلدىكى، ئۇ دۇنياغا ئۇنىڭدىن بىر نەرسە ئېلىش ئۈچۈن ئەمەس، ئۇنىڭغا پۈتۈن نەرسىنى بېرىش ئۈچۈن كەلگەن ئىدى...

مەريەم خورما دەرىخىگە قولىنى ئۇزاتتى. قولى تېگەر - تەگمەيلا ئالدىغا پاكىزە ، تاتلىق خورمىلار تۆكۈلدى. مەريەم قورسىقىنى تويغۇزغاندىن كېيىن بوۋاقتى كىيىمى بىلەن يۆگەپ، قۇچىقىغا ئېلىپ، تاتلىق ئۇيىقىغا كەتتى.

پاك مەريەمنىڭ كۆڭلى ھۇزۇر ۋە راھەتكە تولغان بولسىمۇ، زېھنى باشقا بىر نەرسىنى ئويلاپ، يەنە ئەندىشە قىلىشقا باشلايتتى.

ئۇ پەقەت بىرلا ئىشنى ئويلاۋاتتى، ئۇ بولسىمۇ ئىسا ئىدى. ئۇ ئۆز - ئۆزىدىن: ماڭا يەھۇدىيلار نېمە دەرد؟ ئىسا ۋە مېنىڭ ھەققىمدە نېمىلەرنى دېيىشەن؟ - دېگەنلەرنى سورايتتى. ھىيلە - يالغانچىلىق ۋە ئوغرىلىق بىلەن ياشايدىغان يەھۇدىي موللىلىرىدىن بىرەرى بۇنىڭغا ئىشىنەنمەن؟ ئۇلار شۇنچە يىراق ئاسماندىن ئۆزىگە بىر بالا ئاتا قىلىنغانلىقىغا ئىشىنەنمەن؟ يالغۇز قېلىش ۋاقتى توشتى. ئۇ خەلقنىڭ يېنىغا قايتىشى كېرەك ئىدى. ئەمما ئىنسانلار نېمىلەرنى دەرد؟

مەريەم قايتقىنىدا (قايتىپ كەلگىنىدە)، ئەسىر ۋاقتى بولغان ئىدى. مەسجىدكە بارىدىغان يولدىكى چوڭ بازار، سودا - سېتىقنى تۈگىتىپ غەيۋەت - شىكايەت قىلىش ۋە شاراپ ئىچىش ئۈچۈن ئولتۇرغان كىشىلەر بىلەن تولغان ئىدى.

مەريەم بازارنىڭ ئوتتۇرىغا كېلەر - كەلمەيلا، ئىنسانلار ئۇنىڭ بىر بوۋاق كۆتۈرۈۋالغانلىقىنى، ئۇنى باغرىغا باسقان ھالدا ئاستا كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى.

...

بىكار تەلەتلەردىن بىرى سورىدى: بۇ مەريەم ئەمەسمۇ؟ قۇچقىدىكى بوۋاق كىمنىڭ بالىسى؟

مەستلەردىن بىرى: ئۇ ئۆزىنىڭ بالىسى، بىزنىڭ ئالدىمىزغا قانداق ھېكايىلەر بىلەن كېلىدىغانلىقىنى كېيىن كۆرسەن، - دېدى.

سۆز ئۇنىڭ ئاغزىدىن يەرگە چۈشتى. يەر تۈنۈگۈن ياققان يامغۇر تۈپەيلىدىن پاتقاق ئىدى. ئەمما بۇ يەردىكىلەرنىڭ ئەقلى پاتقاقنىمۇ بەكرەك مەينەت ئىدى. يەھۇدىي موللىلىرىنىڭ ئەقلى...

مەريەم سوئال يامغۇرىغا تۇتۇلدى: مەريەم! بۇ كىمنىڭ بالىسى؟ نېمىشقا جاۋاب بەرمەيسەن؟ بۇ ھەقىقەتەن سېنىڭ بالاڭمۇ؟ سەن قىز تۇرساڭ، بۇ بالا نەدىن كەلدى؟...

﴿ئى ھارۇننىڭ ھەمىشىسى! سېنىڭ ئاتاڭ يامان ئادەم ئەمەس ئىدى، ئاناڭمۇ يولدىن چىققان خوتۇن ئەمەس ئىدى﴾.

بۇ سۆزدە مەريەمگە ئىپپەتسىزلىك (پاھىشەلىك) تۆھمىتى بار ئىدى. ھەمدە ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل، چۈشەنمەستىن، ئېنىقلىماستىن، تەكشۈرمەستىنلا ئۇنىڭغا تۆھمەت چاپلاۋاتاتتى.

ياخشى بىر ئائىلىنىڭ قىزى، ئانىسىمۇ پاهىشە ئەمەس تۇرۇپ، قانداقلا چە مۇنداق ئىش يۈز بەردى؟... دەپ ئۇنى ئەيىبلەۋاتاتتى.

ئۇلار پاك مەريەمنى توختىماي قارىلىماقتا ئىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى غۇرۇر ۋە ئانىلىق ھېسسىياتى بىلەن چاقنايتتى، يۈزىدە ئىشەنچ نۇرى پارلايتتى. ئۇ بەكمۇ چارىسىز ئىدى. سوئاللار كۆپەيگىلى تۇردى، ئەمما ئۇ ھېچكىمگە جاۋاب بېرەلمەيتتى. ئاخىرى ئۇ اللە قا تەۋەككۈل قىلىپ، بوۋاقنى ئىشارەت قىلدى، يەنى قولى بىلەن ئىسنانى ئىشارەت قىلدى.

ئىسنانلار ھاڭ - تاڭ قالدى. ئۇلار مەريەمنىڭ گەپ قىلمايدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ (ئىسنانىڭ) قانداق كەلگەنلىكىنى بوۋاقتىن سورىشىنى تەلەپ قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى.

كاھىنلار ۋە يەھۇدىيلارنىڭ كاتتىلىرى بىر قانچە كۈن ئاۋۋال دۇنياغا كەلگەن بىر بوۋاقتىن قانداق سوئال سورايىدىغانلىقىنى سوراشتى. يۆگەكتىكى بىر بوۋاقنىڭ گەپ قىلىشى مۇمكىنمۇ؟

مەريەمگە:

«بۆشۈكتىكى بوۋاققا قانداق سۆزلەيمىز» دەپدى.

ئىسا مۇنداق دەپدى:

«مەن ھەقىقەتەن اللە نىڭ بەندىسىمەن، ماڭا كىتابنى بەردى (يەنى ئىنجىلنى بېرىدۇ) ۋە مېنى پەيغەمبەر قىلدى (يەنى قىلىدۇ). قەيەردە بولاي مېنى بەرىكەتلىك قىلدى، ھاياتلا بولىدىكەنمەن، ماڭا نامازنى، زاكاتنى ئادا قىلىشنى تەۋسىيە قىلدى. مېنى ئانامغا كۆيۈمچان قىلدى، مېنى مۇتەكەببىر، شەقى قىلمىدى. مەن تۇغۇلغان كۈنۈمدە، ۋاپات بولغان كۈنۈمدە، تىرىلىپ قەبرەمدىن تۇرغۇزۇلغان كۈنۈمدە (اللە تائالا تەرىپىدىن بولغان) ئامانلىققا ئېرىشمەن».

كاھىنلارنىڭ ۋە يەھۇدىي ئالىملىرىنىڭ يۈزلىرى ئىسنانىڭ سۆزى تۈگەر - تۈگىمەيلا ساغرىپ تاتىرىپ كەتتى.

كۆزلىرىنىڭ ئالدىدا ئوچۇقتىن ئوچۇق بىر مۆجىزىگە شاھىت بولۇۋاتاتتى. بۇ ئاتىسىز دۇنياغا كەلگەن ۋە بۆشۈكتە تۇرۇپ سۆزلىگەن (سۆزلەيدىغان)، اللە نىڭ ئۆزىگە كىتاب بەرگەنلىكىنى ۋە ئۇنى پەيغەمبەر قىلغانلىقىنى ئېيتقان بىر بوۋاق ئىدى. بۇ ئۇلارنىڭ ھاكىمىيىتىنىڭ يىقىلىش ئالدىدا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرەتتى. بۇ بالا چوڭ بولغاندا ئۇلارنىڭ ھەممىسى كېرەكسىز بولۇپ قالاتتى. ھېچقايسىسى ئىسنانلارغا ئۆزلىرىنىڭ «كەچۈرۈم» لىرىنى ساتالمايدىغان، ئۆزىنى كۆكنىڭ يەردىكى ۋەكىلى ياكى دىنىنى بىلىدىغان بىردىنبىر كىشى ساناپ، ئۇلارغا (يەنى كىشىلەرگە) زورلۇق قىلالمايدىغان بولۇپ قالاتتى.

يەھۇدىي كاھىنلىرى بۇ بالىنىڭ تۇغۇلۇشى بىلەن ئۆزلىرىگە كەلگەن شەخسىي تىراگېدىيىنى ھېس قىلىشتى. مەسىھ ئىبنى مەريەمنىڭ دۇنياغا كېلىشى ئىنسانلارنى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا قايتۇرۇش ئۈچۈن بولۇپ، بۇ شۇ چاغدىكى يەھۇدىي دىنىنىڭ يوق بولۇشى دېگەنلىك ئىدى. مۇسا نىڭ ئۆگەتكەنلىرى بىلەن يەھۇدىيلارنىڭ ئىش - ھەرىكىتى ئارىسىدا ئاسمان - زېمىن پەرق شەكىللەنگەن ئىدى.

يەھۇدىي راھىبلىرى ئىساننىڭ تۇغۇلۇش ۋە قەسىنى ۋە بۆشۈكتە تۇرۇپ سۆزلىشىنى يوشۇرۇپ، پاك مەريەمگە تۆھمەت چاپلاشتى. ئۇنىڭ يۈگەكتە تۇرۇپ سۆزلىگەنلىرىنى ئۆز قۇلاقلىرى بىلەن ئاڭلاپ تۇرۇپ، مەريەمنى پاهىشە دەپ قارىلىدى. ئارىدىن بىر مەزگىل ئۆتتى. يەھۇدىيلارنىڭ يوشۇرغانلىقىغا قارىماي، ئىساننىڭ تۇغۇلۇش ۋە قەسىنىڭ خەۋىرى رىم ھۆكۈمدارى ھېرودۇسقا يەتتى. ئۇ، رۇملۇقلار تەرىپىدىن يەھۇدىيلارغا پادىشاھ قىلىپ تەيىنلەنگەن ھۆكۈمدار ئىدى. لېكىن ئۇ رۇم ھۆكۈمدارلىقىنىڭ سادىق غالىپسى ئىدى. ئۇ پەلەستىنلىكلەرنى ۋە يەھۇدىيلارنى قىلىچ كۈچى، ئۆلتۈرۈش، خائىنلارنىڭ ياردىمى ۋە زورلۇق بىلەن بويسۇندۇرغان ئىدى.

...

ئاتىسىز تۇغۇلغان، بۆشۈكتە تۇرۇپ سۆزلىگەن ۋە رىم ھۆكۈمدارىغا تەھدىت سالغان، شۇنداقلا ھېرودۇسنىڭ تەختىنى تەۋرىتىدىغانلىقىنى ئېيتقان بوۋاق ھەققىدىكى ئېنىقسىز خەۋەرلەر يېتىپ كەلگەندە، ئۇ سارىيىدا شاراپ ئىچىۋاتاتتى. رۇملۇق ھۆكۈمدار ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ، خەۋەر يەتكۈزگەن كىشىگە قەدەھنى پىرقىرتىپ ئاتتى. قوماندانلىرىنى ۋە جاسۇسلىرىنى دەرھال چاقىرتىپ يىغىن ئاچتى. غەزەپتىن يۈزى قارىداپ كەتكەن ھېرودۇس جاسۇسلىرىغا قاراپ: بۆشۈكتە تۇرۇپ سۆزلەيدىغان بوۋاقنىڭ يېڭى خەۋىرى بارمۇ؟ - دەپ سورىدى. خەۋەرنىڭ يالغانلىقى ئېنىقلاندى. جاسۇسلارنىڭ باشلىقى جاۋاب بېرىپ: «ئالىيلىرى بوۋاق ھالىتىدە سۆزلەپ مۆجىزە كۆرسەتكەنلىكى ھەققىدە سۆز - چۆچەك ئاڭلاپ ئادەملىرىمىزنى ئۇنى ئىزدەشكە ئەۋەتتۇق، لېكىن ئۇ تېپىلمىدى، تەكشۈرۈشمىزگە قارىغاندا، ۋەقە مۇبالىغە قىلىنغان» دېدى

جاسۇسلارنىڭ كىچىكرەكى مۇنداق دېدى: «رەسمىي خەۋەر مەنبەلىرىدىن قارىغاندا، زەردۇشت (ئاتەشپەرەسلەر) ئۆلىمالىرىدىن ئۈچ كىشى ئاسماندا نۇرلۇق كۆرۈنگەن بىر يۇلتۇزغا ئەگىشىپ مېڭىپتۇ، بۇ يۇلتۇز مۆجىزىلىك ھالدا بىر بالىنىڭ يەنى قەۋمىنى قۇتۇلدۇرىدىغان بىر بالىنىڭ تۇغۇلىشىنىڭ ئىشارىتى ئىكەن.»

- قەۋمىنى كىمىدىن قۇتۇلدۇرىدىكەن؟ - دەپ سورىدى ھېرودۇس.

- ئادەملىرىمىز بۇنى بىلەلمىدى، ئۈچ كىشى يوقاپ كېتىپتۇ، ئۇلارنىڭ نەگە يوقاپ كەتەنلىكىنى ھېچكىم بىلمەيدىكەن، - دېدى جاسۇس.

- قانداق يوقاپ كېتىدۇ، بۇ بالىنىڭ ھېكايىسى زادى قانداق گەپ؟ رىمغا قارشى مەخپىي بىر پىلان بارمۇ قانداق؟ - دېدى ھۆكۈمران. ھۆكۈمران رىمنى تىلغا ئېلىپلا تېخىمۇ

ھاياجانلاندى ۋە: ئۇ ئۈچ ئۆلىما بىلەن بالىنىڭ كاللىسىنى ئېلىپ، ۋەقەنى تولۇق بىلىپ كېلىڭلار! ھۇنان قىپىلار، مەسىلە باراغانسېرى سىرلىق بولۇپ كېتىۋاتىدۇ، - دەپ ۋاقدى.

- بۇ، يەھۇدىيلارنىڭ چۈشى بولۇشى مۇمكىن، - دېدى جاسۇس باشلىقى. ھۆكۈمران: ئەگەر بۇ بالىنىڭ ۋەقەسىنى تولۇق بىلىپ كېلىشىمىسەڭ، ھەممىڭنىڭ كاللىسى كەپتەرنىڭ بويىندەك ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ، بۇ نېمە قالايمىقانچىلىق؟ يوقىلىش! - دېدى.

ھۆكۈمران ئادەملىرى ۋە جاسۇسلىرى كەتكەندىن كېيىن، بۇ مەسىلە ئۈستىدە ئويلىنىشقا باشلىدى. ۋەقەنىڭ ئۇنى ئەندىشىگە سالغانلىقى ئېنىق ئىدى. ئۇنىڭ ئۈچۈن ئېيتقاندا ئىنسانلارغا يېڭى بىر دىننىڭ كېلىشى مۇھىم ئەمەس ئىدى. مۇھىم بولغىنى، ئۆزى ۋەكىللىك قىلىۋاتقان رېمىنىڭ سەلتەنتى ئىدى. ئۇ بۇ مەسىلنى سوراش ئۈچۈن يەھۇدىي كاھىنلىرىنىڭ ئەڭ چوڭىنى چاقىرىشنى قارار قىلدى ۋە خۇسۇسىي سەركەردىسىنى ئۇنى چاقىرىشقا ئەۋەتتى. بىر سائەتتىن كېيىن يەھۇدىي كاھىنلىرىنىڭ چوڭى يېتىپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئالدىدا ئېگىلىپ تۇردى.

- ئى كاھىن! مېنى ئەنسىرتىۋاتقان بىر مەسىلە ھەققىدە سەن بىلەن سۆزلەشمەكچىمەن، - دېدى ھۆكۈمران.

- ئالىيلرنىڭ خىزمىتىگە تەييارمەن، - دېدى كاھىن.

- يېڭى تۇغۇلغان ۋە بۆشۈكىدە تۇرۇپ سۆزلەيدىغان بالا ھەققىدە ھەرخىل خەۋەرلەرنى، ئۇنىڭ ئۆز مىللىتىنى قۇتقۇزىدىغانلىقىنى ئېيتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. بۇ ھېكايىنىڭ ھەقىقىتى نېمە؟ - دەپ سورىدى ھۆكۈمران. سورالغان سوئالدا بىر تۇزاق بارلىقىنى ئويلىغان كاھىن:

- ئالىيلرى يەھۇدىي دىنىغا قىزىقىپ قاپتىغۇ؟ - دېدى.

- مەن رېمىنىڭ سەلتەنتىدىن باشقا ھېچ نەرسىگە قىزىقمايمەن... ئى كاھىن! سوئالىغا جاۋاب بەر، - دېدى غەزەپلەنگەن ھۆكۈمران.

بۇ كاھىن ئىسانىڭ بۆشكىدە گەپ قىلغانلىقىنى كۆرگەن ئىدى. ئەمما بۇنى بۇ يەردە دېسە، بېشىغا بالا كېلىدىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا يېرىم يالغان ئېيتىشنى توغرا تاپتى. ھۆكۈمرانغا ۋەقەنى ئاڭلىغانلىقىنى، ئەمما ئۆزىنىڭ بۇ ئىشتىن شۈبھىلەنگەنلىكىنى ئېيتتى.

ھۆكۈمران: سىلەرنىڭ دىنىڭلاردا مىللىتىڭلارنى قۇتقۇزىدىغان بىرىنىڭ كېلىدىغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر بارلىقى راستمۇ؟ - دەپ سورىدى ھەيرانلىق بىلەن.

- راست، ئالىيلرى، - دېدى كاھىن.

بۇنىڭ رىسم دۆلىتىنىڭ بىخەتەرلىكىگە قارشى مەخپىي بىر تۇزاق ئىكەنلىكىنى بىلمەسەن؟ بۇنىڭ بىر خىيانەت ئىكەنلىكىدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ - دېدى ھۆكۈمران. كاھىن ئارقىغا چېكىنگەن ھالدا:

- ئالىيلىرى! ئاددىي بىر ئىزاھات بېرىشىمگە رۇخسەت قىلىشىڭلارنى سورايمەن. بۇ خەۋەر كونا بولۇپ، خەلق نەچچە ئەسىر بۇرۇن بايىدا ئەسىرگە چۈشكەن ۋاقىتتا ئوتتۇرىغا چىققانىدى، - دېدى.

- ھازىر بۇ خەۋەرگە ئىشىنىدىغانلار بارمۇ؟ سەن شەخسەن بۇنىڭغا ئىشىنىمەن؟ ئاتىسىز تۇغۇلغانلىقى سۆزلەنگەن بۇ بالىنى كۆردۈشمۇ؟ - دېدى ھۆكۈمران.

- ھۆكۈمران ئالىيلىرى! ئىنساننىڭ ئاتىسىز تۇغۇلىشىغا ئىشەنگىلى بولارمۇ؟ بۇ خەلقنىڭ خىيالىدىن ئىبارەتتۇر - خالاس! - دېدى كاھىن.

- ھۆكۈمرانلارنى خەلقنىڭ خىيالىدىن باشقا ھېچقانداق نەرسە قورقتالمايدۇ، ئى كاھىن! ھەرقانداق بىر خەۋەر ئاڭلىساڭ، ئۇنى ئايالىڭغا دېيىشتىن بۇرۇن ماڭا يەتكۈز! - دېدى ھۆكۈمران. كاھىننىڭ كېتىشى بىلەن ھىرودوس خىيالغا پاتتى. ئەگەر بۇ كاھىن يالغان سۆزلىگەن بولسىچۇ؟ ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن يالغانچىلىق چىقىپ تۇراتتى. ئۇ بۇ كۆزلىرىنى تونۇيتتى. چۈنكى ئۆزىمۇ يالغان سۆزلەيتتى. ئۇنىڭدىن باشقا يۇلتۇزلارغا ئەگىشىپ ماڭغان ئۈچ ئۆلىمانىڭ ھېكايىسىچۇ؟ رىمنىڭ خەۋىرىسىز مەخپىي پىلان بارمۇ - يا؟

ھۆكۈمران قوماندانلىرىنىڭ چوڭىغا بۇ ھېكايىنى كۆرگەن - ئاڭلىغانلارنىڭ ھەممىسىنى تۇتۇشنى، بالا تۇغقان پاك قىزنى ئىزدەپ تېپىشنى، بۇ مەزگىلدە تۇغۇلغان بارلىق بوۋاقلارنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى بۇيرىدى.

مەريەم پەلەستىندىن مىسىرغا كېتىشكە مەجبۇر بولدى. ئالدىنقى كېچە، ئۇ بۇرۇن پەقەتلا كۆرۈپ باقمىغان بىر كىشى ئۇنىڭغا سالام بېرىپ، ئاندىن مۇنداق ئەمىر بەرگەندى:

- ئى مەريەم! بالىنى ئېلىپ مىسىرغا بارغىن!

- نېمىشقا؟ يالغۇز قانداق بارالايمەن؟ ياكى مەن يولنى بىلمەسمەن؟ - دېدى قورققان مەريەم.

- سەن كېتىۋەرگىن، اللە نىڭ ياردىمى سېنىڭ بىلەن بىرگىدۇر. رىملىق ھۆكۈمران ئوغلۇقنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن سىلەرنى ئىزدەۋاتىدۇ، - دېدى ناتونۇش كىشى.

- قاچان يولغا چىقاي؟ - دېدى مەريەم.

- ھازىرلا.... ھېچ نەرسىدىن قورقمىغىن. چۈنكى سەن كاتتا بىر پەيغەمبەر بىلەن ماڭىسەن. پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنى قەۋملىرى يۇرت ماكانلىرىدىن قوغلاپ چىقىرىدۇ. بۇ،

ھايات قانۇنىيەتلىرىدىن بىرى. يامانلىق مەلۇم مەزگىلگىچە كائىناتتىكى ئەڭ پاك كىشىنى قوغلىشى مۇمكىن. ئەمما كېيىن ياخشىلىق ئۆز ئەسلىگە قايتىدۇ.

- ئى مەريەم! يولغا چىققىن! - دېدى ناتۇنۇش كىشى. مەريەم مىسىرغا قاراپ يولغا چىقتى.

ئۇ، مىسىرغا ماڭغان بىر كارۋان بىلەن بىرلىكتە سىنا چۆلىدىن ئۆتتى. ئۇ ئىسانى كۆتۈرگەن ھالدا، ئۇنىڭدىن ئاۋۋال مۇقەددەس ئوت كۆرۈنۈپ، تۇر تېغىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىن چىققان ئاۋازغا قاراپ ماڭغان مۇسانىڭ يولى بىلەن ماڭدى.

ئۇزۇن ۋە جاپالىق سەپەردىن كېيىن مىسىرغا يېتىپ كەلدى. مىسىر دۆلىتىنىڭ باياشاتچىلىقى، خەلقنىڭ مېھماندوستلىقى، قەدىمىي مەدەنىيىتى ۋە ساپ ھاۋاسى بىلەن ئىسانىڭ ئۆسۈپ - يېتىلىشىگە ئەڭ مۇۋاپىق يەر ئىدى.

ئىسا بوۋاقللىق ۋە ئۆسمۈرلۈك دەۋرىنى مىسىردا ئۆتكۈزدى، كېيىن مەريەمگە پەلەستىندىن ئايرىلىشىنى بۇيرىغان ھېلىقى ناتۇنۇش كىشى يەنە كېلىپ، بۇ قېتىم پەلەستىنگە قايتىشىنى بۇيرىدى. ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى:

- ئى مەريەم! زالىم ھۆكۈمدار ئۆلدى. ئوغلۇڭنى ئېلىپ قايتقىن، ئۇنىڭ تەختىگە چىقىش ۋاقتى كەلدى. ئۇنىڭ تەختى يۇقسۇلارنىڭ ۋە ياخشى كىشىلەرنىڭ مەركىزى بولغۇسى، قايتقىن مەريەم!
مەريەم قايتتى.

ۋاقت ئىئوردان دەرياسىنىڭ سۈيىدەك ئېقىپ، ئىسا ياش يىگىتكە ئايلاندى. ئىسا يەھۇدىي ئىبادەتخانىسىغا بېرىش ئۈچۈن ئۆيىدىن چىقتى. بۇ شەنبە كۈنى ئىدى. شەنبە كۈنى يەھۇدىيلارنىڭ ھېچقايسىسى ئۆيىدە بولمايتتى. ھەتتا ئايالنىڭ خېمىر يۇغۇرىشى، كۈچۈكىنى يۇيۇشى ۋە ياكى ياش قىزلارنىڭ چېچىنى ئۇرۇشمۇ مەنئىي قىلىنغان ئىدى.

ھەزرىتى مۇسا ئۇلارغا شەنبە كۈنىگە ھۆرمەت قىلىشىنى ۋە بۇ كۈننى ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن ئايرىشىنى بۇيرىغانىدى.

شەنبە كۈنىگە قىلىنغان ھۆرمەتنىڭ ھېكمىتى يوقاپ، شەنبە كۈنىنىڭ ئۆزى مەنئىي غۇۋا نەرسىلەرگە تەدبىقلىنىدىغان بىر ئۆلچەم بولغان ھالىتىلا قالدى. بۇ كۈن يەھۇدىيلار ئۈچۈن مۇقەددەس كۈنگە ئايلاندى. بۇ كۈننى يوقىلاڭ ئادەت ۋە شەكىلۈزلىقتىن شەكىللەنگەن تىكەنلىك سىمىلار بىلەن چىرمىدى. ئۇلار پۈتۈن كۈچى بىلەن بۇ كۈننى قوغداشقا تىرىشتى. چۈنكى، ئۇلار ئۈمىدلىرى ئۈزۈلگەندە، ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ پەقەت بىرلا غايە ئۈچۈن تاللانغانلىقىغا ئىشەنگىنىدەك، بۇنىڭ (بۇ قائىدىنىڭ) ئىنساننى يارىتىشتىن ئاۋۋال ئاسماندا قوغداغانلىقىغا ئىشىنىتتى. بۇ دەل شەنبە كۈنىنىڭ قائىدىسىنى قوغداش ئىدى. ئۇلار بۇنى ھېچقانداق ئۆزگەرتىمەستىن ساقلاپ قالغانلىقى بىلەن ماختىناتتى. ھەتتا بۇ ئۇرۇشتا ئۇلارنىڭ يېڭىلىشىگە ۋە ئەسىرگە چۈشۈپ قېلىشىغا

سەۋەبى بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ بۇنى بۇ خىل قوغدىشى نۇرغۇن چەكلىمىلەرنى يولغا قويۇشقا سەۋەبى بولدى. «يەھۇدىي ئالىي كومىتېتى» شەنبە كۈنى ئۈچۈن يۈزلەرچە مەسىلىنى (ئىشنى) ھارام قىلىپ، يېڭى ئەمر ۋە چەكلىمىلەرنى تۈزۈپ چىقتى.

شەنبە كۈنى يالغان چىش تاقاش، كېسەلنىڭ جاراھىتىنى تېخىش ياكى مەلھەم سۈرۈش ۋە ياكى دوختۇر چاقىرىش، ھەتتا ئىككى تال ھەرىپ يېزىش، ئۆزىنى ئاقلاش ۋە ئورما ئورۇپ خامان تېپىش، ئۆيدىن تېشىغا بىرنەرسە توشۇش، شەنبە كۈنى يولغا چىققان ھەرقانداق يولۇچىنىڭ 2000 يارد (1820 مېتىر) تىن يىراققا بېرىشى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ھارام قىلىنغان ئىدى. دىن قوغدىغۇچىلار مەۋجۇدىيەتنىڭ ئەڭ ئۇلۇغ غايىسىنىڭ دىننى قوغدايدىغان تىكەنلىك سىملىرىنى قۇرۇش ئىكەنلىكىگە ئىشىنىتتى. ئەسلىدە چەكلىمىلەرنىڭ ۋە قانۇنلارنىڭ كۆپلىكى بۇزۇقلىقنىڭ كۆپلىكى ۋە ياكى ئەڭ ئاددىي شەرتلەردە ئۇنىڭغا ياردەمچى بولۇشنى كۆرسىتەتتى. ھەر چەكلىمە ياكى بىر ئىش ھارام قىلىنغاندا، ئۇنىڭ بىلەن تەڭلا ئۇنىڭغا قارشى چارە، ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇش ۋە ئۇنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئۈچۈن بىكار قىلىش ئۇسۇلى ئوتتۇرىغا چىقاتتى. بۇنىڭ بىلەن، ئۇلارنىڭ ھاياتى ئۇنى قوغداشتىكى شەكىلۋازلىق بىلەن ئىش - ھەرىكەت، مۇئامىلىلەردىكى ساختىپەزلىكتىن شەكىللەنگەن غەلىتە، ئىككى يۈزلىمىچى ھاياتقا ئايلانغان ئىدى.

فىرىسىيىلەر ئەسلىدە شەرىئەتنى يۈرگۈزۈشكە مەسئۇل ۋە كۆپلىگەن ھۆججەتلەردىن خەۋەردار تۇرۇقلۇق، ئۇلارنىڭ پۇرسىتى كەلسە، شەرىئەتنىڭ ھۆكۈملىرىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ھىيلە توقۇشقا ھەرزىمان تەييار ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۆتىمىز. بۇ مۇۋاپىق پۇرسەت شەرىئەت ئۇلارنىڭ شەخسىي مەنپەئەتلىرى بىلەن توقۇنۇشۇپ قالغاندا ياكى يانچۇقىغا كىرىش ئالدىدىكى ھارام پۇلغا توسقۇنلۇق قىلىنغاندا ئوتتۇرىغا چىقاتتى. مەسىلەن، ھەرقانداق يولۇچىنىڭ شەنبە كۈنى 2000 ياردىن يىراققا بارماسلىقى شەرىئەتتە بەلگىلەنگەن قائىدە ئىدى. فىرىسىيىلەر شەنبە كۈنى 2000 ياردىن يىراق يەردىكى زىياپەتكە بېرىش ئۈچۈن قانداق ئامال تاپاتتى؟ ئۇلار جۈمە كۈنى ئاخشىمى بەزى يېمەكلىكلەرنى ئۆيلىرىدىن 2000 يارد يىراقلىقتىكى بىر يەرگە قويۇپ قوياتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ يەردىن يەنە 2000 يارد يىراقلىققا بارغىلى بولىدىغان يالغان قارارگاھ پەيدا قىلاتتى. بۇ ئۇسۇل بىلەن خالىغان يەرلىرىگە بارالايتتى. يەنە مەسىلەن، شەنبە كۈنى ھەرقانداق نەرسىنى ئۆيدىن تالاغا توشۇش ھارام دېگەن پەتۋادىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن يەنە بىر چارە تېپىشتى. پۈتۈن شەھەرنىڭ ھەممە كۈچلىرىغا ئىشىك، دېرىزە راملىرى بىلەن كىچىك ئورۇندۇقلارنى قويۇپ قوياتتى. بۇنىڭ بىلەن پۈتۈن شەھەر نەرسە كېرەك توشۇشقا ۋە ئختىيارى ھەرىكەت قىلىشقا بولىدىغان يوغان ئۆيگە ئايلانغانىدى.

ئۇلارنىڭ شەرىئەت بىلەن ئوينىشىشى ھەققىدە يەنە بەزى مىساللار بېرىلى: (ئۇلار تېخى شەرىئەتنىڭ قوغدۇغۇچىلىرىمىش.) مۇسانىڭ شەرىئەتتە ياشىنىپ قالغان، ئاجىز

ئەينى ۋاقىتتىكى يەھۇدىيلارنىڭ ئۈچ چوڭ پىرقىسىنىڭ بىرى بولۇپ، ئۇلار ھەزرىتى مۇسانىڭ تەلىماتلىرىغا ئەڭ تولۇق ئەمەل قىلغۇچىلار ئىدى.

ئاتا - ئانىغا ئوغۇلنىڭ قارىشى شەرت ئىدى. لېكىن فىرەسىيىنىلەر ئاتا - بالىلارنىڭ بۇ مەسئۇلىيەتتىن قېچىشىغا پۇرسەت يارىتىپ بېرىشتى. ئاتا - ئانىسى ئوغلىدىن پۇل، ياردەم تەلەپ قىلغاندا ئوغۇللار كاھىنلار بىلەن پۈتۈن مال - مۈلكىنى ئىبادەتخانىغا ۋە قەبىلىگە بېرىۋەتكەن بولۇپ پۈتۈشەتتى. بۇنداق قىلغاندا، ئاتا - ئانىسىغا ھېچ نەرسە بەرمەيدىغانغا بارنا چىققاتتى. ئاتا - ئانىسى ئوغلىنىڭ ئۆزلىرىگە ياردەم قىلىشىدىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئوغۇللىرى كاھىنلارغا مەلۇم نىسبەتتە پۇل بېرىپ مال - مۈلكىنى قايتۇرۇۋالاتتى. ۋە قەبىلىش پەقەتلا بىر شەكىلۋازلىق بولۇپ ئۇنىڭ ئەسلى ماھىيىتىدىن ئەسەر قالمىغان ئىدى (ماتتا ئىنجىلى).

بۇنداق نومۇسسۇز پىكىرلەر تۈپەيلىدىن يەھۇدىيلارنىڭ ماڭغان ھەر قەدىمدە كىيىنلىك ۋە شەكىلۋازلىق بار ئىدى. پاكلىق ئۈچۈن يەتتە دەرىجە بار بولۇپ، تاماق يېيىشتىن ئاۋۋال قولىنى يۇيۇش بىلەن 26 دۇئا ئوقۇش كېرەك ئىدى. بۇ دۇئالارنى ئوقۇمىغان كىشى ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغان ياكى مەڭگۈلۈك ھاياتتىن مەھرۇم بولغانغا ئوخشاش ھېسابلىناتتى.

”تالمۇت“ تا (تالمۇت - تەۋرىتتىن كېيىن يېزىلغان تەپسىر شەرھى ۋە قوشۇمچە ئىزاھات قامۇسى) يۇيۇش ۋە پاكلىق ئىشلىرى كىشىنى ھەيران قالدۇرغىدەك دەرىجىدە مەخسۇس تۆت باپ ئايرىلغان ئىدى. بۇ قورقۇنچلۇق مەجبۇرلاش قەلبىتىكى بۇزۇقلۇقنىڭ بەدىلى ئىدى. دېمەككى، يەھۇدىي جەمئىيىتى ئىچىدىن بۇزۇلغان جەمئىيەت بولۇپ، بۇ جەمئىيەتتە مىسلى كۆرۈلمىگەن بىر نىفاق (بۆلۈنمىچىلىك) كەڭ تارقالغان ئىدى. ئىنسانلار گەرچە شەرىئەتنىڭ پۈتۈن پىرىنسىپلىرىغا ئەمەل قىلىشمۇ، ئەمما زېھنىلىرىگە، قەلبىگە خۇراپاتلىق، يالغانچىلىق سىڭىپ كەتكەن، دىللىرى يامانلىق ۋە نەپىرەتكە تولغان ئىدى.

...

ئىسا ئىبادەتخانىغا قاراپ ماڭدى.

ئەتراپتىكى ئىنسانلار كوچىلاردا رەڭدار، ئېسىل كىيىملىرىنى كىيىشىپ مەغرۇر يۈرۈشەتتى. ئىسا بولسا، ئاق يۇڭدىن توقۇلغان كىيىم بىلەن كېتىۋاتاتتى. مۇرىسىگە چۈشۈپ تۇرغان يۇمشاق چاچلىرى سىم - سىم يامغۇر سۈيىدە نەمدەلگەندەك كۆرۈنەتتى. باسقان ئىزلىرىدىن مېزىلىك پۇراق كېلەتتى. قوپال يۇڭدىن توقۇلغان كىيىمى رىم ھۆكۈمرانلىرىنىڭ ۋە ئىبادەتخانىدىكى كاھىنلارنىڭ كىيىمىدىنمۇ چىرايلىق كۆرۈنەتتى. ئۇ كۈنى گەرچە شەنبە كۈنى بولسىمۇ، ئىسا بىر باغچىنىڭ مېۋىسىدىن ئىككى تال ئۇزۇپ، قورسىقى ئاچ، يوقسۇل بىر بالىغا بەردى. بۇ ئىش يەھۇدىيلار ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئېتىقادىغا قارشى چىقىش ھېسابلىناتتى. ئىسا ھەقىقىي ئېتىقادنىڭ كۆرۈنۈشتىكى ساختىلىق ئەمەس، بەلكى سەمىمىيلىك ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. شۇڭا ئۇ شەنبە كۈنى مېۋىلەرنىڭ پوستىنى سويۇپ ئىنسانلارغا يېگۈزەتتى. ئاجىز ۋە مىسكىنلەرنىڭ سوغۇقتا توڭلاپ قالماسلىقى

ئۈچۈن ئوت ياقاتتى. يەھۇدىي ئىبادەتخانىلىرىغا بېرىپ، كاھىنلار ۋە باشقا ئىنسانلار ئۈستىدە كۆزىتىش ئېلىپ بېرىپ، ئۇلار ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزەتتى.

ئىسا ئىبادەتخانىغا كىرىپ، ئىچىگە نەزەر تاشلىدى. تاملار خۇشپۇراق سەندەل ياغىچىدىن ياسالغان، پەردىلەر ئالتۇن يىپىلار بىلەن قىممەتلىك رەختلەردىن توقۇلغان ئىدى. تورۇسلارغا ئېسىلغان كۈمۈش شامدانلاردىكى شاملارنىڭ نۇرى ئەتراپىنى يورۇتۇۋاتقان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ قەلبى يەنىلا قاراڭغۇلۇق بىلەن قاپلانغان ئىدى.

ئىسا بۇ يەردىكى يېگانە نۇرغا ئوخشايتتى. ئاللاھ ئۇنىڭ كۆپ ساندىكى نامرات، كەمبەغەل مىسكىنلەرگە بۇ نۇرنى يېيىشنى تېخى بۇيرىمىغان ئىدى. ئىسا ئىبادەتخانا ئىچىدە نەگىلا قارىسا، كاھىنلارنىلا كۆرەتتى. ئىسىملىرى تىزىمغا ئېلىنغان يىگىرمە مىڭ كاھىن ئىبادەتخانا خەزىنىسىدىن مائاش ئالاتتى. ئىبادەتخانىنىڭ ھۇجرىلىرى يىغىن ئېچىۋاتقان مىڭلارچە كاھىنلار بىلەن تولغان ئىدى. بۇلار بېشىغا يۇڭلۇق قالىپاق، ئۇچىسىغا دىنىي كىتابلارنى قويدىغان يوغان يانچۇقلۇق پەرىجىلەرنى كەيگەن لاۋىيىلەر ئىدى. يەڭلىرى ئالتۇن يىپىلاردىن كەشتىلەنگەن، كەڭرى ۋە زەڭگەر رەڭلىك كىيىم كىيگەنلەر بولسا، فىرىسىيىلەر ئىدى. ئاق كىيىم كىيگەنلەر ھەيكەلگە مەسئۇل خادىملار، باشقىلىرى بولسا، ساددۇقلار ئىدى. ئۇلار ھۆكۈمەت بىلەن كېلىشكەن ۋە بۇ كېلىشىم يولى بىلەن باي بولغان ئاق سۆڭەك روھانىيلار گۇرۇھى ئىدى. ئىسا ئىبادەتخانىنى زىيارەت قىلغانلارنىڭ سانىنىڭ روھانىيلار ۋە دىنىي زاتلاردىن ئاز ئىكەنلىكىنى بايقىدى. ئىبادەتخانا ئۇ يەرگە زىيارەتكە كەلگەنلەرنىڭ ئاللاھقا قۇربانلىق قىلىش ئۈچۈن سېتىۋالغان قۇشقاچ ۋە كەپتەرلەر بىلەن تولغان بولۇپ، بۇ ھايۋانلار قۇشخانىنىڭ تېشىدا، ئىبادەتخانىنىڭ ئىچىدە بۇغۇزلىناتتى. ئىبادەتخانىنىڭ ئىچىدە ھەر قەدەمدە پۇل تەلەپ قىلاتتى. بۇ زاماندا ئىنسانلار چوقۇنىدىغان بىردىنبىر نەرسە پۇل ئىدى. ماددىي باياشاتچىلىق ياكى بايلىق پۈتۈن ئىنسانلار قوغلىشىدىغان بىردىنبىر نىشان بولۇپ، بۇ ھەقتە مەيلى دىنىي زاتلار ياكى باشقىلار بولسۇن، ھەممىسى ئوخشاش ئىدى. ساددۇقلار ۋە فىرىسىيىلەر ئاتا قىلىنغان قۇربانلىقلار بايلار تەرىپىدىن سۈمۈرۈۋېلىنىدىغان بۇ بازارنىڭ ئىچىدە ئۆزىنى تەلەپلىك سانسىياتتى. ساددۇقلار ۋە فىرىسىيىلەر كۆپ چاغلاردا شەرىئەتنىڭ چوڭ مەسلىلىرى ھەققىدە تارتىشاتتى. كۈندىلىك قىلىنىدىغان قۇربانلىقلار ئۈچۈن كېرەكلىك بولغان ماللارنى ئېلىپ كېلىش ھەققىدىكى مۇنازىرە بۇنىڭ بىر مىسالى ئىدى.

فىرىسىيىلەر: بۇ قۇربانلىق ماللارنى ئىبادەتخانىنىڭ پۇلى بىلەن سېتىۋېلىش كېرەك، - دەپ قارايتتى. لېكىن، ساددۇقلار بولسا، ئىبادەتخانىنىڭ پۇلىنى ئۆزلىرىنىڭ ھەققى دەپ ھېسابلاپ، قۇربانلىقلارنىڭ باشقا ياردەم پۇللىرى ئارقىلىق سېتىۋېلىشى كېرەكلىكىنى بىلدۈرەتتى.

بۇنىڭ بىلەن بىرگە، فىرىسىيىلەر قۇربانلىقلارنىڭ قۇشخانىدا كۆيدۈرۈلۈشى كېرەكلىكىنى ئېيتاتتى. ساددۇقلار بۇ قۇربانلىقلارنى ئۆزلىرى ئېلىۋالاتتى. تالمۇتتا

ئېيتىلىشىچە، ساددۇقلار ئۆزىنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى دۇكانلاردا سېتىش جەريانىدا كەپتەر قۇربانلىق قىلىدىغان سەۋەبلەرنى كۆپەيتىشكە نىيەت قىلدى. ئاخىرىدا، بىر كەپتەرنىڭ باھاسى بىر قانچە دىنارغا چىقتى. ساددۇقلارنىڭ بېيىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن فىرسىيىنلەر شەيخلەردىن سىمان ئىبنى ئال مائىلىنى مەجبۇرلاپ، كەپتەر قۇربانلىق قىلىش سەۋەبلىرىنى ئازايتىش توغرىلىق پەتۋا بەرگۈزدى. شۇنىڭ بىلەن، كەپتەرنىڭ باھاسى چارەك دىنارغا چۈشتى. بۇ، ئۇلارنىڭ بولۇپمۇ، ئۇلارنىڭ باشلىقلىرىنىڭ ئوغۇللىرى ئىگىدارچىلىقىدىكى كەپتەر ياكى كەپتەر دۇكانلىرىغا ئېغىر دەرىجىدە زەربە بولدى.

ئىسا ئەتراپقا قاراپ، كاھىنلارنىڭ قۇربانلىق سېتىۋالالمىغان نامراتلارغا قانداق مۇئامىلە قىلىۋاتقانلىقىنى، ئۇلارنى دەسسەپ چەيلەۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئىسا خيالغا پاتتى. ئۇلار نېمە ئۈچۈن ماللارنى كۆيدۈرۈپ، گۆشلىرىنى كۈلگە ئايلاندۇرىدىغاندۇ؟

قۇربانلىق قىلىنىدىغان يەرنىڭ تېشىدا ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كېتىۋاتقان مىڭلارچە نامراتلار بار ئىدى. ئۇلار نېمە ئۈچۈن: قۇشخانا قانلارغا بويۇلۇپ قۇربانلىقلار كاھىنلارنىڭ ئۆيلىرىگە ۋە دۇكانلارغا كەلسە ئىسا رازى بولىدۇ، - دەپ ئويلىغانمىدۇ؟ نېمىشقا قۇربانلىق ماللارنى سېتىۋېلىش ئۈچۈن نامراتلارنىڭ قەرز پۇل ئېلىشى كېرەك بولۇپ قالدى؟ نېمە ئۈچۈن پەقەتلا كاھىنلار باققان ماللارنىلا قۇربانلىق قىلىش كېرەك بولىدۇ؟ بۇ پۇللارنى كاھىنلار نېمىگە خەجلەيدىغاندۇ؟ ئەڭ قىزىقارلىقى، ئىبادەتخانىدا كەمبەغەللەرگە يەر يوقمۇ؟ بۇ يەردىكى ھەممە كىشى پۇلى بار بايلار ئىدى. ئىنسانلارنىڭ ئىسا نىڭ ئۆيىگە مال - دۇنيا بىلەن كىرىشى غەلىتىلىك ئەمەسمۇ؟

ئىسا ئىبادەتخانىدىن چىقىپ، شەھەر سىرتىدىكى تاغقا قاراپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇنىڭ يۈرىكى ھەقىقەت ئۈچۈن ئوت بولۇپ يېنىۋاتاتتى. زەئىپ، ئەمما پاك يۈزىدىن دۇنيانىڭ ئەسكىلەر بىلەن تولغانلىقىغا ئازابلانغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. ئىسا، ناسىرا تۆپىلىكىدە تۇرۇپ ناماز ئوقىدى. ئۇ خېلى بىر ۋاقىتلارغىچە ھۆركىرەپ يىغلاپ كەتتى. يەردىكى سۇسسىزلىقتىن ئۆلۈپ قالغان بىر تال گۈل ئۇرۇقى ئۇنىڭ تۆكۈلگەن كۆز ياشلىرىدىن بىخلىنىپ ئېچىلدى. ئىساغا كېيىن دەۋىتى بىلەن ئىنسانلارنى قۇتقۇزۇش تەغدىر قىلىنىشىدەك گۈل ئۇرۇقىنىمۇ ئۇنىڭ كۆز ياشلىرى قۇتقازدى. بۇ مۇبارەك كېچىدە ئىككى مۇبارەك پەيغەمبەرنىڭ روھلىرى دۇنيادىن ئېلىندى. بۇلار يەھيا بىلەن زەكەرىيا ئىدى. ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى ھۆكۈمرانلار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن ئىدى. ئۇلارنىڭ روھلىرى ئېلىنىشى بىلەن دۇنيا نۇرغۇن خەيرلىك ئىشلاردىن مەھرۇم قىلىندى.

دەل بۇ كېچىدە مەريەم ئوغلى ئىساغا ۋەھىي كەلدى. ئۇلۇغ ئىسا غەيب ئالىمىگە دەۋەت باشلاشنى بۇيرىدى.

...

مەريەم ئوغلى ئىسا ھاياتىنىڭ يۇمشاق بەتلىرىدىن تەپەككۈر ۋە ئىبادەت بابلىرىغا ئۆتتى. ئازابلىق ۋە جاپا بىلەن تولغان سەپەرگە قەدەم تاشلىدى. دان قۇرۇتىنىڭ روھىي

ئوزۇقى بولغان ئالتۇن بۇغداينى يەپ تۈگىتەلمەيدىغان مەملىكەتكە، دۇنياغا شەرئەت كەلمىلىرىنىڭ تاۋۇشى ۋە ئەھمىيەتسىز سۆزلەردىن ئىبارەت بولغان دۇرۇستلۇق ۋە ئالتۇن بىلەن مەغپىرەت سېتىۋالغىلى بولمايدىغان دۇنياغا كىچىك پېئىللىق ۋە سۆيگۈگە ھاكىم ئىدى. اللە نىڭ ئىرادىسى بولغان دۇنياغا روھنىڭ قۇتۇلۇشى بولغان دۇنيادا دەۋەت ئېلىپ بېرىشتىن ئىبارەت سەپەرگە قەدەم باستى.

...

كەمتەرلىك ۋە مېھىر - مۇھەببەت، روھنىڭ قۇتۇلۇشى... ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلىشىغا، ئىنسانلارنىڭ قىلغان ئىشلىرىنىڭ ھېسابىنى بېرىدىغان بىر كۈننىڭ بارلىقىغا ئىمان ئېيتىش...

بۇ، يەھۇدىيلارنىڭ ھاياتىدا پۈتۈنلەي يوقالغان پىكىر - ئىدىيىلەر ئىدى.

مۇسانىڭ شەرئىتىدە: «كىم سېنىڭ ئوڭ يۈزۈڭگە ئۇرسا، سەنمۇ ئۇنىڭ ئوڭ يۈزىگە ئۇر!» دېگەندەك قىساس ھۆكۈملىرى بار ئىدى. ئۇنداقتا، ھازىرقى يەھۇدىيلار قىساس ھۆكۈملىرىنى توغرا يولغا قويغانمىدۇ؟ ئەگەر تاياق يېگەن كىشى كۈچلۈك بولسا، ئۇرغان كىشىنىڭ ئوڭ يۈزىگە ئۇرغاندىن سىرت، ئۆيىنىمۇ ئۆرۈپتەتتى، ئاجىز بولسا، ئۇرغان كىشىنىڭ ئوڭ يۈزىگە ئۇراتتى - دە، ئۆيىنى ۋەيران قىلالمىغانلىقى ئۈچۈن ئىچىدە ئاداۋەت ساقلايتتى.

مۇسا گەرچە ئىلاھىي سۆيگۈنىڭ ۋەكىللىرىدىن بىرى بولسىمۇ، نەپەت ئۇنىڭ شەرئىتىدە ئۆزىگە زېمىن ھازىرلىغان ئىدى. ئۇنىڭ شەرئىتىدىن پايدىلىنىپ ئىشلارغا ھۆكۈم چىقارغان تاش يۈرەكلەر ئاداۋەتكە پۇرسەت يارىتىپ بەرگەن ئىدى. ئىسا مانا بۇلارنىڭ ئالدىدا قانداق قىلىشى كېرەك؟ ئۇ، اللە مۇساغا چۈشۈرۈپ بەرگەن تەۋراتنى تەستىقلاش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن ئىدى. ھېچقانداق پەيغەمبەر ئۆزىدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرنىڭ سۆز - ھەرىكىتىنى ئىنكار قىلمايدۇ. بارلىق پەيغەمبەر پاكلىق، ھەقىقەت ۋە تەۋھىد (بىر اللە غا ئېتىقاد) غايىسىدا بىر - بىرىگە باغلانغان زەنجىرنىڭ ھالقىلىرىدۇر. ئىسا مۇسانىڭ قىساس ھۆكۈملىرىگە قانداق مۇئامىلە قىلاتتى؟ ئۇنىڭ مۇئامىلىسى ياراتقۇچىنىڭ ئىلھامى ئىدى - خالاس!

ئىسا قەۋمىنى شەرئەتنىڭ ئەسلى غايىسىگە، ئۇنىڭ ھەقىقىي ھېكمىتىگە يۈزلەندۈردى. ئۇلارنى سۆيگۈگە يۈزلەندۈردى (چاقىردى).

ئىسا ئوڭ يۈزىگە ئۇرغان كىشىگە قارشىلىق بىلدۈرمەيتتى، ئەكسىچە ئۇنىڭغا سول يۈزىنى تۈتۈپ بېرەتتى. مانا بۇ ئىسانىڭ شەرئىتى ئىدى، لېكىن مۇسانىڭ شەرئىتىدىن ھېچقانداق پەرقلەنمەيتتى.

ئۇ، مۇسا شەرئىتىنىڭ چوڭقۇرلىقىدىن تېخىمۇ چوڭقۇر ۋە ئۇ شەرئەتنىڭ ئەڭ چوڭقۇر نۇقتىسىدۇر.

ئىسا ئەتراپىدىكى كىشىلەرگە مۇھىم بىر نەرسىنى ئىسپاتلىماقچى، ئۇلارغا شەرىئەتنىڭ ئۆزى ئۈچۈن ئىنتىقام ئېلىش ئەمەسلىكىنى، ھەقىقىي شەرىئەتنىڭ مېھرىبانلىق، ئەپۇ قىلىش ۋە سۆيگۈ ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرمەكچى ئىدى.

سىلەردىمۇ مېھرىبانلىق بار (سىلەرمۇ شەپقەتلىك بولالايسىلەر). مەخلۇقاتلارنى سۆيۈش، مېھرى - شەپقەتلىك بولۇش ھەممە ئىنسان قىلالايدىغان ئىش ئەمەس. بۇ، تۇغما ھېسسىيات ئەمەس، بەلكى سەۋر ۋە مۇشەققەت يولىنىڭ نەتىجىسى، ھەقىقىي ئىنسان مەۋجۇدىيىتىنىڭ باشلانغۇچىدۇر.

ئورماندىكى ۋە ھىشى ھايۋانلار ۋە باشقا مەخلۇقاتلارنىڭ كۆپ قىسمى پەقەت ئۆزىنى سۆيىدىغان بولغاچقا، يېمەك - ئىچمەك تالىشىپ بىر - بىرى بىلەن سوقۇشىدۇ، ئەمما بالىلىرىنى تويغۇزىدۇ. ئۇلار ئۈچۈن ئوزۇق توپلايدۇ. ئىنسان بىلەن ھايۋان ئارىسىدىكى پەرق سۆيگۈ - شەپقەت دەرىجىسىدىكى پەرققۇر. ھايۋان ئۆزىدىكى سۆيگۈنى باشقىلارغا بېرەلمەيدۇ. ئىنسان بولسا، بۇنى قىلالايدىغان جانلىقتۇر. مانا بۇ، ئىنساننى ھەقىقىي ئىنسان ۋە ھۆرمەتلىك قىلغان سەۋەبتۇر.

ئىسا قەۋمىگە ئىنسان پەقەتلا ئۆز شەخسىيىتىنى قويۇپ، باشقىلارغا شەپقەت قىلغاندىلا ئىنسان بولالايدۇ. ئىنساننىڭ قەلبى ئۆزىدىن ئەڭ يىراقتىكى ئىنسانغا قانچە يېقىنلاشسا، ئۇ ھەقىقىي ئىنسانلىققا شۇنچە يېقىنلىشىدۇ.

«دوستۇڭنى سۆي، دۈشمىنىڭدىن نەپەرتلەن!» دېيىلگەنلىكىنى ئاڭلىدىڭلار، لېكىن مەن سىلەرگە: دۈشمەنلىرىڭنى سۆيۈڭلار، سىلەرنى قاغىغانلارنى تەبىرىكلەڭلار، سىلەردىن نەپەرتلەنگەنلەرگە ياخشىلىق قىلىڭلار، سىلەرگە يامان مۇئامىلە قىلغان ۋە زۇلۇم (جاپا) سالغانلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىڭلار، - دەيمەن» (ماتتا ئىنجىلى).

يۈزەكى قارىغىنىمىزدا ئىسانىڭ دەۋىتى، مۇسانىڭ شەرىئىتىگە زىتتەك كۆرۈنىدۇ... ئەسلىدە ئىسانىڭ دەۋىتى فىرىسىيىنلەر ۋە ساددۇقىلارنىڭ مۇسانىڭ شەرىئىتىگە كېيىن قوشۇۋالغان نەرسىلىرىگە قارشى كەلگەن ئىدى. مۇسانىڭ دەۋىتىنىڭ ھەقىقىتىنى ۋە ئۇنىڭ ئالىي نىشانىنى تىرىلدۈرۈش ئۈچۈن ئىدى.

بۇ دەۋر مال - دۇنياغا ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرىلگەن، راھەتپەرەس ۋە ماتېرىيالىست بىر دەۋر ئىدى. ئىسانىڭ چاقىرىقى پۇلغا چۇقۇنۇلغان، رەھىمسىزلىك، ئاچكۆزلۈك قاپلىغان، شەكىلۈزلىق ئۇچىغا چىققان بىر دۇنيادا غايىۋىي، پاك يولنىڭ چاقىرىقى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقتى. ئىسا ئۆزىنىڭ ئىنسانلارنى غايىلىك ياشاشقا دەۋەت قىلىۋاتقانلىقىنى، چاقىرىقىنىڭ غايىۋىي ئىكەنلىكىنى چۈشىنەتتى. بۇ غايىۋىلىك ئۇ چاغدىكى تەبىرى بىلەن ئېيتقاندا، ھاياتنىڭ مۇشەققەتلىرىدىن ۋە تارقالغان كېسەللىكلەردىن شىپا تېپىشنىڭ بىردىنبىر يولى ئىدى. مەسھ پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ كۆرسىتىلگەن، چۈشەندۈرۈلگەن، چاقىرىلغان يولنىڭ ئەڭ ئۈستۈن نۇقتىسىغا

يېتەلمەيدىغانلىقىنىمۇ بىلەتتى. ئەمما ئۇنىڭ ئىنسانلارنى نىجاتلىققا ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن ئازراق تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى يېتەرلىك ئىدى.

ھايات پۈتۈنلەي چۆكۈۋاتاتتى، غايە - قۇتۇلۇشنىڭ بىردىنبىر يولى ئىدى. ئىسانىڭ دەۋىتى باشتىن - ئاخىرى ئەڭ يۈكسەك دەرىجىدىكى پاكلىق بىلەن روھنىڭ قۇتۇلىشىنى نىشان قىلغان چاقىرىق ياكى شەخسىي ئىش - ھەرىكەتنىڭ ئاساسىي قانۇنى بولۇش ئالاھىدىلىكىگە ئىگە ئىدى. ئۇ، ھايات تەرتىپى، جەمئىيەت قانۇنى ۋە ئېنىق بۇيرۇق - چەكلىمىلەر ئەمەس ئىدى.

مەسىلەن، ئىسانىڭ دەۋىتىدە مىراس، ۋەسىيەت ۋە زاكاتقا مۇناسىۋەتلىك ھۆكۈملەرنى، ئادەم ئۆلتۈرۈش، ئوغرىلىق، زىناخورلۇقنىڭ جازالىرىنى ئۇچرىتالمايمىز، نىكاھ، ئاجرىشىش ۋە نەپەقگە ئائىت ھۆكۈملەرنىمۇ تاپالمايمىز، ئۇنىڭ چاقىرىقى بۇنىڭغا ئوخشاش بارلىق ئەمەلىي ئىشلارنى بىر تەرەپكە قايرىپ قويۇپ، روھقا يۈزلەنگەن ئىدى.

ئىسا ئىنسان روھىنى ئويغىتىپ، ئۇنى ياراتقۇچىنىڭ نۇرىغا يۈزلەندۈرۈشىنى ئۈمىد قىلاتتى، شۇڭا ئۇ روھۇل قۇددۇس (جىبرىئىل) بىلەن كۈچلەندۈرۈلگەن ھالدا كەلدى.

بىز ئۇلۇغ ئالەمنىڭ ئىساغا زادى قانداق مەدەت بەرگەنلىكىنى بىلمەيمىز. جىبرىئىل ئۇنىڭ بىلەن بىللىمىتى ياكى پەيغەمبەرلىكى ئاخىرلاشقچە ئۇنىڭدىن ئايرىلغانمۇ؟ بۇ ھەقتە ھېچقانداق مەلۇمات يوق. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەرلەرگە خەۋەر، مۆجىزە ۋە ۋەھىي يەتكۈزۈش ئۈچۈن ياكى پەيغەمبەرلەرنىڭ قەۋمىنى جازالاش ئۈچۈن زېمىنغا چۈشەتتى. ئۇلار بىلەن داۋاملىق بىللە تۇرمايتتى. ئۇنداقتا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئىسا ئاسمانغا ئېلىپ چىقىلغانغا قەدەر ئۇنىڭ بىلەن بىللىمىتى؟ ئىنسان قەلبىنىڭ بۇنىڭغا ئىشىنىشىگە ئاساسى بار. ئىسانىڭ ھاياتىدا پەرىشتىلەرگە خاس بىر ئالاھىدىلىك بار ئىدى. مەسىلەن: ئۇنىڭ مۆجىزە كۆرسىتىش كۈچى شۇ دەرىجىگە يەتتىكى، ئالەمنىڭ ئىزى بىلەن ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرەتتى. قۇش شەكلىدىكى لايغا پۈۋلىسە، ئالەمنىڭ ئىزى بىلەن ئۇ قۇشقا جان كىرىپ ئۇچاتتى.

ئىسا ئاياللارغىمۇ يېقىنلاشمايتتى. ئالەمنىڭ ئۇنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كەتكۈچە، ھېچبىر ئايال بىلەن يېقىنلاشمىغان، توي قىلمىغان ئىدى. بۇمۇ پەرىشتىلەرگە خاس سۈپەت ئىدى. ئالەمنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ئۆيلىنەتتى ۋە بىردىن كۆپ خوتۇن ئالاتتى. يەھۇدىيلارنىڭ كىتابلىرىدا بەزى پەيغەمبەرلەرنىڭ مىڭدىن ئارتۇق خوتۇن ئالغانلىقى (مەسىلەن سۇلايمان ئەلەيھىسسالام) سۆزلىنىدۇ. بىز رەقەملەر بىلەن ھەپىلەشمەيمىز. چۈنكى رەقەملەرنىڭ كۆپ قىسمى مۇبالىغە قىلىنغان، ئۆزگەرتىلگەن. بىز پەقەتلا تەننىڭ نورمال (تەبىئىي) ئارزۇ - ئېھتىياجلىرى توغرىسىدا ئىسانىڭ تەبىئىيىتىگە دىققەت قىلىۋاتىمىز - خالاس. ئۇ ھاممىسىنىڭ ئوغلى يەھياغا ئوخشاش بويتاق ياشىغان ئىدى. يەھيا تاغلاردا، چۆللەردە ياشىغان، كېچىلىرىنى غار - ئۆڭكۈرلەردە ئۆتكۈزگەن زاھىد

بولغاچقا، بۇ ئەھۋال ئۇنىڭ ئۈچۈن نورمال كۆرۈنىدۇ. ئەمما ئىسا شەھەر جەمئىيىتىدە ياشىغان ئىدى. ئۇنىڭ ئاياللارغا موھتاج بولماسلىقىنى، روھقا ئائىت پارلاق مۆجىزىلىرىنى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن، تۆۋەندىكى ئېھتىماللىقنى توغرا دەپ قارايمىز. ئۇ بولسىمۇ، ئۇنىڭ جىبرىئىل بىلەن كۈچلەندۈرۈلۈشىدۇر.

بۇ بۇندىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرگە بېرىلمىگەن بىر نېمەتتۇر.

ئۇلۇغ ئالەم مائىدە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا ئالەم ئېيتتى: ئى مەريەم ئوغلى ئىسا! ساڭا ۋە سېنىڭ ئاناڭغا بەرگەن نېمەتمىنى ئەسلىگىن، ئەينى زاماندا ساڭا روھلۇقۇدۇس (يەنى جىبرىئىل) بىلەن مەدەت بەردىم، (كىچىككەن) بۆشۈكتە ۋە (پەيغەمبەر بولغان) ئوتتۇرا ياش ۋاقتىڭدا كىشىلەرگە سۆزلەيتتىڭ، ئەينى زاماندا ساڭا كىتابى، ھېكمەتنى، تەۋراتنى ۋە ئىنجىلنى ئۆگەتتىم، ئەينى زاماندا مېنىڭ ئىزنىم بىلەن لايدىن قۇشنىڭ شەكلىدە بىر نەرسە ياسايتتىڭ، ئۇنى پۈۋىلىسەڭ ئىزنىم بىلەن ئۇچىدىغان قۇش بولاتتى. ئەينى زاماندا مېنىڭ ئىزنىم بىلەن تۇغما كورنى، بەرەس كېسىلىنى ساقايتاتتىڭ، ئەينى زاماندا، مېنىڭ ئىزنىم بىلەن ئۆلۈكلەرنى (تىرىلدۈرۈپ قەبرىلىرىدىن) چىقىراتتىڭ، ئەينى زاماندا بەنى ئىسرائىلنى ساڭا چىقىلىشتىن توستۇم، سەن ئۇلارغا مۆجىزىلەر بىلەن كەلگەن چىغىڭدا، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كاپىرلار: «بۇ پەقەت روشەن سېھرىدۇر» دېدى. ئەينى زاماندا مەن ھەۋارىيلارغا: «ماڭا ۋە مېنىڭ پەيغەمبەرىمگە ئىمان ئېيتىڭلار» دەپ ۋەھىي قىلدىم. ئۇلار: «بىز ئىمان ئېيتتۇق، گۇۋاھ بولغىنىكى، بىز (ئەمرىڭگە) بويسۇنغۇچىلارمىز» دېدى.﴾

...

يۇقىرىدىكى ئايەتلەردە ئىسانىڭ بەش مۆجىزىسى تىلغا ئېلىنغان. بىرىنچىسى: ئۇنىڭ بۆشۈكتىكى چېغىدىلا ئىنسانلار بىلەن سۆزلىشىشى.

ئىككىنچىسى: تەۋراتنى ئۆگىتىش... مۇساغا چۈشۈرۈلگەن تەۋراتنى يەھۇدىي قىتھشۇناسلىرى (موللىلىرى) قالايمىقان ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈپ، پەتۋا بېرىپ يوقىتىۋەتكەن ئىدى.

ئۈچىنچىسى: قۇش شەكلىدىكى لايغا پۈۋەلپ ئۇنى راست قۇشقا ئايلاندۇرۇشى.

تۆتىنچىسى: ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشى.

بەشىنچىسى: تۇغما كور ۋە ئاق كېسىلىنى ساقايتىشى.

قۇرئان كەرىمنىڭ مائىدە سۈرىسىدە ئۇنىڭ ئالتىنچى مۆجىزىسىمۇ تىلغا ئېلىنغان.

﴿ئۆز ۋاقتىدا ھەۋارىيلار: «ئى مەريەم ئوغلى ئىسا! رەببىڭ بىزگە ئاسماندىن ئۈستىدە تاماق بار داستىخان چۈشۈرۈپ بېرەلمەدۇ؟» دېدى. ئىسا: «ئەگەر (ئالەم ئىككى قۇدرىتىگە)

ئىشەنسەڭلار (بۇنداق سوئاللارنى بېرىشتە) ئالەمدىن قورقۇڭلار» دېدى. ئۇلار: «بىز ئۇنىڭدىن يېيىشنى، كۆڭلىمىزنىڭ تىنچلىنىشىنى، سۆزۈڭنىڭ راستلىقىنى بىلىشنى ۋە پەيغەمبەرلىكىڭگە گۇۋاھچىلاردىن بولۇشنى ئىرادە قىلىمىز» دېدى. مەريەم ئوغلى ئىسا: «ئى پەرۋەردىگارىمىز ئالە! بىزگە ئۈستىدە تاماق بار داستىخان چۈشۈرگىن، بۇ كۈن بىزلەرگە ۋە بىزدىن كېيىنكىلەرگە بايرام بولۇپ قالسۇن، ئۇ داستىخان سەندىن بىزگە (قۇدرىتىڭنى ۋە پەيغەمبەرلىكىمنى كۆرسىتىدىغان) بىر مۆجىزە بولۇپ قالسۇن. بىزگە رىزىق بەرگىن، سەن رىزىق بەرگۈچىلەرنىڭ ياخشىسىسەن» دېدى. ئالە (ئىسانىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ): «ئۇنى مەن سىلەرگە چوقۇم (ئاسماندىن) چۈشۈرىمەن، سىلەردىن كىمكى شۇنىڭدىن كېيىن كاپىر بولسا، ئۇنى شۇنداق بىر ئازاب بىلەن ئازابلايمەنكى، ئەھلى جاھاندىن ھېچ كىشىنى مۇنداق ئازابلىمايمەن» دېدى.

ئالتىنچى مۆجىزە ھەۋارىيونلارنىڭ ئارزۇسى بىلەن ئاسماندىن چۈشۈرۈلگەن دەستىخان مۆجىزىسىدۇر.

ئال ئىمران سۈرىسىدە يەتتىنچى بىر مۆجىزە زىكىر قىلغان. بۇ ھەزرىتى ئىسانىڭ ئۆزى ئاڭلىمىغان، كۆرمىگەن نەرسىلەر ھەققىدە خەۋەر بېرىشىدۇر. ئۇ دوستلىرى ۋە شاگىرتلىرىغا ئۇلارنىڭ يېگەن نەرسىلىرى (يېمەكلىرى) ۋە ئۆيلىرىدە يوشۇرۇپ قويغان نەرسىلىرى ھەققىدە خەۋەر بېرەتتى.

«سىلەر يەيدىغان ۋە ئۆيۈڭلاردا ساقلايدىغان يېمەكلىكلەردىن خەۋەر بېرىمەن (يەنى سىلەرنىڭ يوشۇرۇن ئەھۋالىڭلارنى ئېيتىپ بېرەلەيمەن). شۇبھىسىزكى، ئەگەر سىلەر ئالە نىڭ مۆجىزىلىرىگە ئىشەنگۈچى بولساڭلار، بۇنىڭدا (يەنى مەن كەلتۈرگەن مۆجىزىلەردە) سىلەر ئۈچۈن ئەلۋەتتە (مېنىڭ راستلىقىمنى كۆرسىتىدىغان روشەن) ئالامەت بار.»

بۇلار ھەزرىتى ئىسانىڭ يەتتە مۆجىزىسىدۇر. مۆجىزىلەرنىڭ تۇنجىسى ئۇنىڭ ئاتىسىز تۇغۇلىشىدۇر. ئاخىرقىسى بولسا، زامانىنىڭ ھۆكۈمرانلىرى ئۇنى كىرىستقا مىخلىماقچى بولغاندا، ئۇنىڭ ئاسمانغا چىقىپ كېتىشى مۆجىزىسىدۇر.

كىتابخانلار: ھەزرىتى ئىساغا نېمە ئۈچۈن بۇ خىل مۆجىزىلەر بېرىلگەن؟ - دەپ سورىشى مۇمكىن. بىلگىنىمىزدەك، مۆجىزە ئۇلۇغ ئالە نىڭ پەيغەمبەرلەرگە ياردەم قىلىش ئۈچۈن بەرگەن دەرىجىدىن تاشقىرى كۈچتۇر. ئالە ياردىمىنىڭ مۇكەممەل بولۇشى ئۈچۈن مۆجىزىلەرنىڭ قەۋمنىڭ كۆڭلىگە تەسىر قىلغۇدەك، قەلبىنى تىترەتكۈدەك، ئۇلارنى بۇ مۆجىزىلەرنى كۆرسەتكەن كىشىنىڭ ئالە نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرۈلگۈدەك دەرىجىدە، دەۋرىگە ئۇيغۇن ھالدا كېلىشى شەرت ئىدى. مۆجىزە دەرىجىدىن تاشقىرى ئىشتۇر. ئۇ (دەرىجىدىن تاشقىرى ئىش) ئۆزىلا ئىنسانلارنى، بولۇپمۇ، ئىپتىدائىي دەۋردىكى ئىنسانلارنى قايىل قىلىشقا يېتەرلىك بولسىمۇ، ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتى دەرىجىدىن

تاشقىرى بۇ ئىشنىڭ ھەر زامان ۋە ماكانغا مۇۋاپىق ھالدا كېلىشىنى تەقەززا قىلغان ئىدى.

شۇڭا، پەيغەمبەرلەرنىڭ مۆجىزىلىرى بىر – بىرىدىن پەرقلىقتۇر.

ھەزرىتى سالىھ تاشتىن تۇغۇلغان تۆگىنى كۆرگەن بىر مىللەتكە ئەۋەتىلگەن بولۇپ، بۇنىڭدىن ئاۋۋال ئۇلاردىن ھېچبىرى تاش - تاغدىن تۇغۇلغان ياكى ئۇنىڭ ئۈچۈن تاغ قىيالىرى يېرىلغان بىر تۆگە كۆرمىگەن ئىدى. ھەزرىتى سالىھنىڭ مۆجىزىسى، بىر كۈنى تاغنىڭ قىياسىدىن چىققان ئالەمنىڭ تۆگىسى ئىدى.

ھەزرىتى مۇسا سېھىرگەرلىك ئەۋج ئالغان بىر قەۋمگە ئەۋەتىلگەن ئىدى. ئەينى زاماندا سېھىرگەرلەرنىڭ جەمئىيەتتىكى ئورنى كاتتا ئىدى. مۇسا ئۇنىڭ مۆجىزىسى بىر قارىماققا سېھىرگەرلىكتەك كۆرۈنەتتى. لېكىن، ئۇ سېھىرگەرلىكنىڭ ھۆكۈمىنى بىكار قىلىپ، ئۇنى كېرەكسىز قىلىپ قوياتتى. ئەجدىھاغا ئايلانغان ھاسا سېھىرگەرلەرنىڭ ھاسسىنى يەۋەتتى.

ئىسا بولسا، روھنى پۈتۈنلەي ئىنكار قىلىدىغان، ئۆلگەندىن كېيىنكى تىرىلىشىنى قوبۇل قىلمايدىغان ۋە ئىنساننى روھسىز بەدەن دەپ قارايدىغان خەلققە ئەۋەتتى. ئۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ قېنىنى ئۇنىڭ روھى ھەم قېنى دەپ قارايدىغان نەسىل ئىدى.

يەھۇدىيلارنىڭ قولىدىكى تەۋراتتا جان ھەققىدە: «ئۇ قاندۇر، - دېيىلىدۇ. بۇ ھەقتە يەنە مۇنداق دېيىلگەن: «ھەر قانداق جانلىقنىڭ قېنىنى ئىچمەڭلار، چۈنكى ھەر تەننىڭ جېنى ئۇنىڭ قېنىدۇر».

ھەزرىتى ئىسانىڭ مۆجىزىلىرىنىڭ روھ ئالىمىنى ئېلان قىلىش ئۈچۈن كېلىشى شۇنىڭ ئۈچۈن ئىدى.

شۇڭا ھەزرىتى ئىسا ئاتىسىز ھالدا دۇنياغا كەلدى.

بۇ مۆجىزە خەلقنىڭ كائىناتنىڭ يارىتىلىشىنىڭ ئەڭ دەسلەپكى مەنبەسى ئەمەسلىكىگە ئىشىنىشىگە يېتەرلىكتۇر. يەنى ئەڭ دەسلەپتە ھېچقانداق نەرسە يوقتى... بۇنىڭدىن بىز ھەر نەرسىگە قانۇنىيەت ئاتا قىلغان ۋە ھەر نەرسىگە سەۋەب ياراتقان، بالىنىڭ تۇغۇلۇش قانۇنىيىتىنى يەنى بىر ئەر بىر ئايالنىڭ بىرلىشىشىدىن مەيدانغا كېلىشىنى ياراتقان ياراتقۇچىنىڭ بىر ئالەم ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالالايمىز. بۇ ياراتقۇچى سەۋەبلەرنى يارىتىدۇ. لېكىن ئۇ سەۋەبلەرگە باغلانمايدۇ. ئەكسىچە، سەۋەبلەر ئۇنىڭغا باغلىنىدۇ. ئۇ ئەركىن ئىرادىسى بىلەن بىر بالىنىڭ ئاتىسىز ھالدا تۇغۇلۇشىنى ئەمىر قىلالايدۇ ھەم ئۇنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرەلەيدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئىسا ئاتىسىز دۇنياغا كەلدى. پەقەت بىر پۈۋلەش بىلەنلا ئۇنى ۋۇجۇتقا چىقاردى: «ئۇنىڭغا (يەنى كىيىمنىڭ ئىچىگە) بىزنىڭ تەرىپىمىزدىن بولغان روھنى پۈۋلەيدۇ (پۈۋلەنگەن روھ ئۇنىڭ ئىچىگە كىرىپ، ئۇ ئىساغا ھامىلدار بولىدۇ)، ئۇنى ۋە

ئوغلنى (يەنى ئىسا بىلەن مەريەمنى) ئەھلى جاھان ئۈچۈن (بىزنىڭ قۇدرىتىمىزنى كۆرسىتىدىغان) دەلىل قىلدۇق».

دېمەك، ئىسانىڭ تۇغۇلۇشى ئىككى نەرسىنى ئىسپاتلىغان مۆجىزە ئىدى.

بىرىنچى: ئىلاھىي ئىرادىنىڭ ئەركىنلىكى، سەۋەبلەرگە باغلىنىپ قالمايدىغانلىقى. چۈنكى ئۇ ھەممىدىن ئاۋۋال سەۋەبلەرنىڭ ياراتقۇچىسىدۇر.

ئىككىنچى: روھنىڭ ئەھمىيىتى، ئۇنىڭ قىممىتىنىڭ ۋە تەنگە باغلىنىپ، روھنى ئىنكار قىلغۇچى خەلق ئارىسىدىكى ئەھۋالنىڭ بىلدۈرۈلۈشىدۇر.

ھەزرىتى ئىسا مۆجىزىلىرىنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ مۇشۇ يۈزلىشتە ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ.

ئۇندىن باشقا، ھەزرىتى ئىسانىڭ لايدىن قۇشقا ئوخشاش بىر نەرسە ياسىغان، ئاندىن ئۇنىڭغا پۈۋلەپ، ئۇنى قۇشقا ئايلاندۇرغان مۆجىزىسىمۇ بار. بۇ مۆجىزە روھنىڭ بارلىقىنى ئىسپاتلايدۇ. لاي پارچىسى جانلىق دەپ ئىپادىلەش مۇمكىن بولمايدىغان جىسىمدۇر. ئىسا ئۇنىڭغا پۈۋلەيدى، ئۇ شۇ ھامان جانلىق قۇشقا ئايلاندى. ئۆز جىنىسىدىن بولمىغان نەرسە جىسىمنىڭ ئىچىگە كىردى. مانا بۇ، جىسىم بولمىغان نەرسە روھتۇر. روھ قۇرۇق لاينىڭ ئىچىگە ئېقىپ كىردى ۋە قۇشقا جان كىردى. ھەقىقىي ئېتىۋارغا لايىق بولغىنى بەدەن ئەمەس، بەلكى روھتۇر. ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈش مۆجىزىلىرى ئاخىرەت كۈنىنىڭ ۋە ئۆلۈكلەر ئۈچۈن قىيامەت ۋە قايتا تىرىلىشنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە ئىسپات بولالامسۇ؟!

ئىسانىڭ ئالدىدا تۇپراققا ئايلىنىپ كەتكەن جەسەت تۇراتتى. ئۇنىڭ ئەزالىرى سېسىپ، چىرىپ كەتكەنىدى. ئىسا ئۇنىڭغا گەپ قىلىۋىدى، ئۆلۈك تىرىلىپ ئورنىدىن تۇردى.

ئەگەر بۇ ئۆلۈك يەھۇدىيلارنىڭ ئېيتقىنىدەك، پەقەت بىر جەسەتلا بولغان بولسا، ئۇنىڭ تىرىلىشى مۇمكىن ئەمەستى. چۈنكى جەسەت چىرىپ كەتكەن ئىدى. ئەمما ئۆلۈك تىرىلدى. ئۇنىڭ جەسەتى ھاياتقا قايتىپ كەلدى. قەبرىدىن چىقتى ۋە سۆزلىدى. ئۇنداقتا بۇ يەردىكى ئىشنىڭ جەريانى زادى قانداق بولغان ئىدى؟

ئەسلىدە، ئىسا اللە نىڭ ئىزى بىلەن ئۇنىڭ روھىنى چاقىردى. روھ جەسەتكە كىرگەندىن كېيىن، جەسەت ئورنىدىن تۇردى. تۇپراق جەسەتكە ئۆزگەردى. دېمەك، ھاياتلىقنىڭ ھەقىقىي مەنبەسى روھتۇر. دېمەككى، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش ۋە قىيامەت كۈنىدە ئورنىدىن تۇرۇش ھەقتۇر. يەھۇدىيلارنىڭ دېگىنىدەك «ئىمكانسىز» ئەمەس. چۈنكى جەسەتلەرنىڭ ھاۋادا ئۇچۇپ يۈرگەن تۇپراققا ئايلىنىشى ئىمكانسىز ئەمەستۇر. يەنى بۇ پۈتۈنلەي مۇمكىندۇر. بۇنىڭ دەلىلى، ئۇ ئۆلۈكلەرنىڭ ئەنە شۇ كۆزلەرنىڭ ئالدىدا

ئورنىدىن دەس تۇرۇشىدۇر. ئىسا ئۇلارنى خەلقگە ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشنىڭ ۋە ئاخىرەت كۈنىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن تىرىلدۈرگەن ئىدى.

ئۇنىڭدىن باشقا، ئىسا ھېچكىمنىڭ ئۆيىگە كىرمەي تۇرۇپ ۋە ياكى ھېچكىمدىن ھېچنەمە ئاڭلىماي تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئۆيلىرىدە يوشۇرۇپ قويغان نەرسىلىرىدىن خەۋەر بېرەتتى. بۇ مۆجىزە تۇيغۇ ئەزالىرىنىڭ ھەقىقىي ئامىلى ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. ئىسا ئۇلارنىڭ ئۆيلىرىگە كىرىپ، ئۇ نەرسىلەرگە قاراپ باقمىدى. ئەمما ئۇنىڭ روھى ئۇلارغا قارىدى ۋە ئۇلار بىلەن سۆزلەشتى. دېمەك، ھەزرىتى ئىسانىڭ مۆجىزىلىرى روھنىڭ ئەھمىيىتىنى ۋە ئىلاھىي ئىرادىنىڭ ئەركىن ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن كەلدى. ئۇنىڭ مۆجىزىلىرى ئۇستازىمىز مۇھەممەد ئەبۇ زاھرانىڭ دېگىنىدەك، قىلغان چاقىرىقنىڭ ماھىيىتىدە ۋە پەيغەمبەرلىك غايىسىگە ئۇيغۇن ھالدا كەلگەن روھ تەربىيىسىگە (ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشكە)، ياخشى ئىش قىلغانلارنىڭ ياخشىلىقىغا، يامان ئىش قىلغانلارغا قارىتا ئەمەلىگە قاراپ ھۆكۈم چىقىرىدىغان باشقا بىر ھاياتنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىشكە چاقىرىغان چاقىرىقتۇر.

ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈش مۆجىزىسىنىڭ ئاخىرەتنى ئىنكار قىلغاننىڭ ئىنكارىدا چىڭ تۇرۇشىغا يول قويغانلىقىنى ياكى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشىنى ئىنكار قىلغاننىڭ ئىنكارىدا چىڭ تۇرۇشىغا يول قويغانلىقىنى كۆردىڭىزمۇ؟ يۇقىرىدا ئېيتقاندا، يەھۇدىيلار ئاخىرەت كۈنىنى ئېتىراپ قىلمايدىغان، ئۇنىڭغا ئىشەنمەيدىغان قەۋم ئىدى. ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈش ئۇلارنى ئىمانغا قايتۇرىدىغان كۈچلۈك خىتاب ئىدى. ئەمما ئۇلار يەنىلا اللە نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلىشتى.

...

ھەزرىتى ئىسا ھاياتىنىڭ تېنچ چاغلارنى تۈگىتىپ روھۇل قۇددۇس (جىبرىئىل) ۋە كۆز قاماشتۇرىدىغان مۆجىزىلىرىنىڭ ياردىمى بىلەن اللە قا دەۋەت قىلىش ۋەزىپىسىنى باشلىدى.

قۇرئان كەرىم بىزگە ئىسانىڭ دەۋىتىنىڭ باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋىتىدىن ماھىيەتلىك بىر پەرقنىڭ يوقلۇقىنى ئېيتىدۇ. بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ چاقىرىقى ئەسلى ماھىيىتى جەھەتتىن ئوخشاشلا تەۋھىد مەنىسىدىكى ئىسلام دەۋىتىنىڭ ئۆزى ئىدى، يەنى اللە قا يۈزلىنىشنىڭ ئۆزى ئىدى.

- مېنىڭ ۋە سىلەرنىڭ رەببىڭلار بولغان اللە قىلا ئىبادەت قىلىڭلار!

قۇرئان كەرىم بۇ سۆزنى ئېيتقان كىشىنىڭ ئىسا ئىكەنلىكىدىن خەۋەر بېرىدۇ. پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىسىملىرى، ئالاھىدىلىكلىرى، مۆجىزىلىرى، كىيىم كىيىشلىرى، تىللىرى، ياشلىرى، قىياپەتلىرى ۋە رەڭگى - رويىمۇ خىلمۇخىلدۇر. لېكىن ئۇلارنىڭ جىسمى، قەلبى ۋە روھى بىلەن اللە قا يۈزلىنىشتە، اللە نىڭ پەرۋەردىگارى ۋە ئالەملەرنىڭ

رەببى ئىكەنلىكىگە، شېرىكى يوقلۇقىغا، كائىناتتا تەڭدىشى يوقلۇقىغا، بىرلىكىگە، تۇغۇلمىغان ۋە بالا تاپمىغانلىقىغا، ئوخشىشىنىڭ يوقلۇقىغا ئىمان ئېيتىشتا ئورتاقتۇر.

ھەزرىتى ئىسا تەۋھىد ھەققىدە ئىلاھ نىڭ پۈتۈن پەيغەمبەرلىرىدىن كۆپ ياكى ئاز بىر نەرسە دېگىنى يوق.

قۇرئان ھەزرىتى ئىسانىڭ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشىدىن تەخمىنەن بەش يۈز يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن كېيىن چۈشۈرۈلگەن.

ئىلاھ خرىستىئان دۇنياسىدا ھەزرىتى ئىسا ھەققىدە چىقىدىغان ئىختىلاپنى ئەزەلدىن بىلگەچكە، قۇرئان كەرىمدە تېخى مەيدانغا كەلمىگەن بىر دىئالوگنى ئاشكارىلىغاندۇر.

ئۇلۇغ ئىلاھ سۈرە مائىدەدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئى مەريەم ئوغلى ئىسا! سەن كىشىلەرگە، ئىلاھنى قويۇپ مەن بىلەن ئانامنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار، دېدىڭمۇ؟﴾ ئىسا ئېيتتى: ﴿رەببىم!﴾ شەنڭگە لايىق ئەمەس نەرسىلەردىن سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلمەنكى، ماڭا ئېيتىشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزلەرنى مەن ئېيتمايمەن، ئەگەر مەن بۇ سۆزنى ئېيتقان بولسام، ئۇنى سەن چوقۇم بىلىسەن (يەنى مېنىڭ ئۇنداق دېمىگەنلىكىم ساڭا مەلۇملۇق). سەم مېنىڭ زاتىمىدىكىنى بىلىسەن، مەن سېنىڭ زاتىڭدىكىنى بىلمەيمەن، غەيبىلەرنى ناھايىتى ئوبدان بىلىسەن، مەن ئۇلارغا پەقەت سەن مېنى ئېيتىشقا بۇيرۇغان سۆزنى، يەنى مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار بولغان ئىلاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، دېدىم. مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بولغان مۇددەتتە، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىم، مېنى قەبىزى روھ قىلغىنىڭدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى سەن كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىڭ، سەن ھەممە نەرسىدىن خەۋەردارسەن﴾.

قۇرئان ئىسانىڭ دەۋىتىنىڭ تەۋھىد ئىكەنلىكىنى ئوچۇق ئوتتۇرىغا قويدۇ. ھەم ئىسانىڭ ئىلاھ نىڭ ئوغلى ۋە ئىلاھ ئىكەنلىكى ھەققىدە ئېيتىلغانلاردىن يىراق ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ.

﴿مەن ئۇلارغا پەقەت سەن مېنى ئېيتىشقا بۇيرۇغان سۆزنى، يەنى مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار بولغان ئىلاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، دېدىم﴾.

...

ھەزرىتى ئىسا ئىلاھقا دەۋەت قىلىشقا باشلىدى.

ئۇنىڭ دەۋىتى ياراتقۇچى بىلەن يارالغۇچى، ئىبادەت قىلىنغۇچى بىلەن ئىبادەت قىلغۇچى ئوتتۇرىسىغا كىرمەسلىك، ئارىلىشىۋالماسلىق ئۈستىگە قۇرۇلدى. ئۇلۇغ ئىلاھ ئۇنىڭغا ئىنجىلنى چۈشۈرۈپ بەردى. ئۇ مۇقەددەس كىتاب بولۇپ، تەۋراتنى تەستىقلاش ۋە

ئۇنىڭ دەسلەپكى شەرىئىتىنى بەرپا قىلىش، ئۇنىڭ ئىچىدىكى توغرا ھۆكۈمنى قوللاش ئۈچۈن كەلگەندى. ئىنجىل تەقۋادارلار ئۈچۈن نۇر، ھىدايەت ۋە نەسىھەت ئىدى. ئىسا يەھۇدىيلارنىڭ شەرىئەتنى ئۆلۈك تەپسىر قىلىشىغا قارشى چىقتى. ئۇ ئۆزلىرىنى شەرىئەت ۋە ھەقىقەت ھامىيلىرى دەپ ئاتىۋالغانلارغا ئۆزلىرىنىڭ شەرىئىتىنى بۇزۇش ئۈچۈن ئەمەس، پەقەت ئۇنى تولۇقلاش ئۈچۈنلا كەلگەنلىكىنى ئېيتىپ خاتىرجەم قىلدى. ئەمما ئۇ شەرىئەتنى تەپسىر قىلىشتا ئۇنىڭ پۈستى ۋە شەكلىنى تاشلاپ، ماھىيىتىگە ئۆتتى.

ھەزرىتى ئىسا يەھۇدىيلارغا مۇسەننىڭ 10 تەۋسىيىسىنىڭ ئۇلارنىڭ ئويلىغىنىدىن چوڭقۇر مەنەلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى. ئالتىنچى تەۋسىيە، ئۇلارنىڭ بىلگىنىدەك، پەقەت جىسمانىي ئۆلتۈرۈشنىلا چەكلىگەن بولماستىن، مەيلى نېمىلا بولۇشتىن قەتئىينەزەر، باشقىلارغا قىلىنغان ھەر تۈرلۈك ھەقسىزلىق ۋە يامانلىقلارنىمۇ چەكلەش مەنىسىگە ئىگە. يەتتىنچى تەۋسىيە، پەقەت (ئەر كىشىنىڭ ئۆزىنىڭ ھەقىقىي ھەققى بولمىغان ئايال بىلەن يېقىنچىلىق قىلىش مەنىسىدىكى) زىنانىلا چەكلەيدۇ. بۇ ھەر تۈرلۈك زىنانى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. كۆز ھەققى بولمىغانغا (يەنى نامەھرەمگە) شەھۋەت ۋە تەمە بىلەن قارىسىمۇ زىنا قىلغان بولىدۇ. ھەزرىتى ئىسا مۇنداق دېگەن ئىدى: «ئىنسان ئۈچۈن ئەڭ ياخشىسى بىرلىكتە ھالدا بولۇشنىڭ ئورنىغا ئۆزىنى ھالدا قىلىدىغان كۆزگە موھتاج بولماسلىقتۇر. شەرىئەت قەسىمىنى بۇزۇش ۋە گېپىدە تۇرماسلىقىنى چەكلەيدۇ.» ئىسا قەۋمىگە قەسەم قىلىشتىن ھەزەر ئەيلەشنى بۇيرۇيتتى. چۈنكى ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئىسمىنىڭ ئىنسانلارنىڭ تىلىدا ئېتىبارسىزلىنىشى چوڭ گۇناھتۇر (ماتتا ئىنجىلى 21 دىن 48 - غىچە).

ھەزرىتى ئىسا جەمئىيەتكە ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتقان ماتېرىيالىست ئېقىم بىلەنمۇ كۈرەش قىلدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسانلارنى تەمەخورلۇق، ئىككى يۈزلىمىچىلىك، رىياكارلىق، خۇشامەت قىلىشتىن چەكلىگەن ئىدى. ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى ئۈچۈن دۇنيا بايلىقى توپلىشى كېرەك ئەمەس. يەنى دىققىتىنى ۋە تىرىشچانلىقىنى بۇ دۇنيا ئۈچۈن سەرپ قىلىشى توغرا ئەمەس. چۈنكى دۇنيا پانىدۇر ۋە يوق بولغۇچىدۇر. دىققىتىنى ۋە تىرىشچانلىقىنى ئاخىرەتكە مۇناسىۋەتلىك ئەمەللەرگە ئايرىشى كېرەك، چۈنكى ئاخىرەت باقىدۇر، مەڭگۈلۈكتۇر.

ھەزرىتى ئىسا ئىنسانلارغا خەزىنىنى تاللاشتا ئاقىل بولۇشنى تەۋسىيە قىلدى. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ھاياتى بەدەن ياكى روھ شەكلىدە خەزىنىگە باغلىنىدۇ. چۈنكى ئىنساننىڭ خەزىنىسى نەدە بولسا، كۆڭلىمۇ شۇ يەردە بولىدۇ. ئىنساننىڭ دىلى ھىدايەتكە يۈزلەنسە، پۈتۈن ھاياتى يورۇق بولىدۇ. دىلى دۇنيانىڭ قاراڭغۇلىقىغا يۈزلەنسە، پۈتۈن ھاياتى قاراڭغۇلۇق ئىچىدە قالىدۇ. ھەزرىتى ئىسا قەۋمىنى رىيادىن ۋە مال - دۇنياغا ھېرس باغلاشتىن چەكلەپ، ئۇلارنى ئۆز خوجايىنىنى تاللاشتا دىققەت قىلىشقا چاقىرىدۇ. چۈنكى ئىنسان بىرلا ۋاقىتتا ئىككى خوجايىنغا خىزمەت قىلالمايدۇ. يا مال ياكى ئاللاھ ئۇنىڭ خوجايىنى بولىدۇ. مال - دۇنياغا چوقۇنۇش ئىنساننى ئاللاھ دىن يىراقلاشتۇرىدۇ. شۇڭا

ئىنسانلار يېمەك - ئىچمەك، كىيىم - كېچەككە ئوخشاش دۇنيا ھاياتىغا ئائىت نەرسىلەرگە ئۆزلىرىنى غەم - ئەندىشىگە سېلىپ، ئاللاھنىڭ ياردىمىدىن گۇمانلانغۇدەك دەرىجىدە بېرىلىپ كەتمەسلىكى كېرەك.

ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ ھاياتى ئۈچۈن كېرەكلىك ھەممە نەرسە بىلەن تەمىنلەشكە ۋەدە بەرگەن. ئەگەر ئىنسانلارغا غەم - ئەندىشە ۋە گۇمان چۈشۈشى، ئۇلارنىڭ ئاللاھنىڭ ئىنسانلارنى كۆزىتىپ قوغدايدىغانلىقىدىن گۇمانلانغانلىقى، ئۇنىڭ سۆزىگە، رەھىمىتىگە ۋە ئىنسانلارغا كۆيىنىدىغانلىقىغا ئىشەنمىگەنلىكىدىن مەيدانغا كېلىدۇ. ئۇلارنى ياراتقان، ئۇلارغا يېگۈزگەن، ئىچكۈزگەن ۋە كۆيىنىپ قوغدىغان ئاللاھ تۇر. ئۇ ئاسماندىكى قۇش، تاغلار پىياز گۈلى چاغلىق مەۋجۇداتلارنىڭ ئەڭ ئاددىيلىرىغىمۇ يېگۈزىدۇ، ئىچكۈزىدۇ. ئۇلارنى قوغدايدۇ ۋە ئاسرايدۇ.

ھەزرىتى ئىسا قەۋمىگە دۇنياغا بېرىلىشىنىڭ دىندارلارغا ئۇيغۇن كەلمەيدىغان، بۇتپەرەسلىك گۇناھى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈردى. چۈنكى بۇتپەرەسلىك تېخىمۇ ياخشى، تېخىمۇ خەيرلىكلىرىنى بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن بۇنداق نەرسىلەرنى توغرا دەپ قوبۇل قىلاتتى. دىندارلار بولسا، ئىلاھىي ياردەم ۋە نازارىتىنىڭ ئۆزلىرىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇشقا ۋە دۇنياغا بېرىلمەسلىككە دەۋەت قىلغانلىقىنى چۈشىنىدۇ.

ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىنى ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىدىن ياخشىراق بىلىدۇ. ئۇ ئېھتىياجلىرىنى قاندۇرۇشقا كېيىلدۇر. شۇنداق ئىكەن، ئۇلارغا ئاللاھنىڭ رازىلىقى ۋە مەغپىرىتىنى تىلەش ئەڭ يارىشىدۇ. يەنى روھ ھاياتى ۋە ئۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىبادەت، ئەبەدىي سائەدەتنى تەلەپ قىلىش لازىم. شۇڭا ئىسا ئىنسانلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ كېلەچىكى ۋە ئەتىسى ئۈچۈن باش قاتۇرۇپ كەتمەسلىكىنى تەۋسىيە قىلىدۇ. چۈنكى ئەتىمۇ ئۆز ئەھۋالى بىلەن مەشغۇل.

ئېھتىياجلىرى ۋە چارچاشلار ھەر كۈنى ئۆزگىرىپ تۇرغىنىدەك، رىزىق ۋە ئىلاھىي ئوزۇقمۇ ئۆزگىرىپ، يېڭىلىنىپ تۇرىدۇ.

ھەزرىتى ئىسا ئىنسانلارنىڭ بىر - بىرىگە قوللىنىدىغان ئىككى خىل ئۆلچەمگىمۇ قارشى چىقتى. ئىنسانلارنىڭ ئۆزلىرىگە ياخشىسىنى ئېلىپ قېلىپ، ناچىرىنى باشقىلارغا ئىتتىرىپ قويىدىغانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتىمىز. بۇ ئىدىيە يەھۇدىيلارنىڭ ئىنسان ئادالىتىنى پۈتۈنلەي بوغۇپ قويغان ئىدى. مەريەم ئوغلى ئىسا ئىنسانلارنىڭ مۇنۇ ئالتۇن قائىدىگە تايىنىپ ھەرىكەت قىلىشىنى تەۋسىيە قىلدى: «سىلەر ئىنسانلاردىن قانداق مۇئامىلە كۆرۈشنى خالىساڭلار، سىلەرمۇ شۇنداق مۇئامىلە قىلىڭلار!»

ھەزرىتى ئىسا ئىنسانلارنى ھېچ شېرىكى بولمىغان يالغۇز ئاللاھقا دەۋەت قىلىپلا قالماستىن، ئۇلارنى يەنە روھى ۋە قەلبلىرىنى پاكلاشقا، ۋىجدانلىق بولۇشقا، روھىي ئالىمىگە يۈكسەلىشكە دەۋەت قىلىشىنىمۇ داۋاملاشتۇردى.

ئۇنىڭ دەۋىتى يەھۇدىي كاھىنلىرىنى غەزەپلەندۈردى. ئىسانىڭ ھەر بىر سۆزى ئۇلارنىڭ يۈرىكىگە خەنجەردەك سانجىلاتتى. ئىككى يۈزلىمىچىلىكىنى ئوتتۇرىغا

چىقىراتتى. ئۇلار جەڭ ئېلان قىلىپ، ئىساغا ھەرخىل تۇزاق قۇرۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ مۇساڭنىڭ شەرىئىتىنى يوقاتماقچى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ، قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويماقچى بولۇشتى. مۇساڭنىڭ شەرىئىتىدە زىنا قىلغان ئايال چالما كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈلۈشكە بۇيرۇلاتتى.

يەھۇدىيلار (كاھىنلار) چالما كېسەك قىلىنىشى كېرەك بولغان بىر ئايالنى ئىساڭنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىپ سودا قىلىشتى ۋە: شەرىئەت گۇناھكار ئايالنى چالما - كېسەك قىلىشقا بۇيرۇمدۇ؟ - دەپ سوراشتى.

- ھەئە، - دېدى ئىسا.

- ئۇنداقتا، بۇ ئايال گۇناھكار، - دېيىشتى ئۇلار. ئىسا بىر كاھىنلارغا، بىر ئۇ ئايالغا قارىدى. ئۇ كاھىنلارنىڭ ئۇ ئايالدىن بەكرەك گۇناھكار ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. كاھىنلار ئۇنىڭ جاۋابىنى كۈتۈپ تۇردى. ئەگەر ئۇ ئايالنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنىڭ توغرا ئەمەسلىكىنى ئېيتسا، مۇساڭنىڭ شەرىئىتىگە قارشى چىققان بولاتتى، ئەگەر ئۇ ئايالنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى بۇيرىسا، ئۆزى دەۋەت قىلىپ كېلىۋاتقان سۆيگۈ ۋە شەپقەت شەرىئىتىگە ئۆزى قارشى چىققان بولاتتى.

ئىسا ئۇلارنىڭ ئۆزىگە تۇزاق قۇرۇۋاتقانلىقىنى چۈشەندى. كۈلۈمسىرەپ تۇرىدىغان نۇرلۇق يۈزى بىلەن ئۇ ئايالغا قارىدى ۋە ئۇلارغا: ئارائىلاردا كىم ئەڭ پاك ۋە گۇناھسىز بولسا، شۇ تاش ئاتسۇن! - دېدى. ئۇنىڭ سۆزى گۇناھ توغرىسىدا ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن يېڭى بىر قانۇن سۈپىتىدە ئىبادەتخانا ئىچىدە ياغرىدى. ئۇ يەنە: گۇناھى بولمىغان كىشى گۇناھ ھەققىدە ھۆكۈم چىقارسۇن! گۇناھسىز ئىنساننىڭ ھېچبىرى باشقا ئىنسانغا بويۇن ئېگىشكە ۋە ئۇنىڭ ئالدىدا مەھكۇم بولۇشقا مەجبۇر ئەمەس، پەقەت ئۇلۇغ الله لا ئەڭ ياخشى ھۆكۈم چىقارغۇچىدۇر، ئۇ مەرھەمەت قىلغۇچىلارنىڭ ئەڭ مەرھەمەتلىكىدۇر، - دېدى.

ئىسا ئىبادەتخانىدىن قايتىپ چىقتى. ئايال ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ كېلىپ، يېنىدىن قىممەتلىك خۇش پۇراق قۇتىسىنى چىقاردى. ئاندىن ئۇنىڭ پۇتلىرىنى سۆيۈپ، كۆز ياشلىرى ۋە خۇش پۇراق نەرسە بىلەن يۇيۇش ئۈچۈن يەرگە ئۆزىنى ئاتتى. ئاندىن كېيىن چاچلىرى بىلەن پۇتلىرىنى قۇرۇتتى.

مەسىھ ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ ئاخىرقى قۇتۇلۇش ئۈمىدى ۋە مەرھەمەتنىڭ چەكسىز كۈچىنىڭ سىمۋولى ئىدى.

يەھۇدىي كاھىنلىرىنىڭ چوڭمۇ ئىساڭنىڭ ئارقىدىن ئەگىشىپ چىقتى. كاھىن ئۆز ئىچىدە ئىساڭنىڭ مەرھەمەت ۋە شەپقىتىگە ھەيران قالغان ئىدى. ئىسا ئۇنىڭدىن سورىدى: بىر كىشىگە قەرزدار بولغان ئىككى كىشى بار، بىرىنىڭ قەرزى 500 دىنار، يەنە بىرىنىڭ 50 دىنار.

- ھەئە، - دېدى كاھىنلارنىڭ چوڭى.

- ھەر ئىككى قەرزدارنىڭ قەرزلىرىنى تۈلگىدەك پۇلى يوق ئىدى. قەرز ئىگىسى ئۇلاردىن قەرزنى كېچىۋەتتى، - دېدى ئىسا. كاھىن يەنە: شۇنداقمۇ؟ - دېدى. ئىسا: بۇلاردىن قايسىسى بەكرەك سۆيلىدۇ؟ - دەپ سورىدى ئىسا.

- قەرزدىن كېچىۋەتكۈچى، - دېدى كاھىن. ئىسا مۇنداق دېدى: توغرا دېدىڭ... قارا بۇ ئايالغا، مەن سېنىڭ ئۆيۈڭگە كىرگىنىمدە، يۈزۈمنى يۇغىدەك سۇمۇ بەرمىدىڭ. ئەمما ئۇ پۈتلىرىمنى كۆز ياشلىرى بىلەن يۇيۇپ چاچلىرى بىلەن قۇرۇتتى، يەنە سەن مېنى بىرەر قېتىم يۇيۇپ باقمىدىڭ، ئەمما ئۇنىڭ سۆيىشىگە تولغان قەلبى بار، كىمكى كۆپ سۆيسە، شەپقەتلىك بولسا، ئۇنىڭ گۇناھلىرى ئەپۇ قىلىندۇ.

ئىسا ئورۇلۇپ ئايالنى ئورنىدىن تۇرۇشقا بۇيرىدى ۋە مۇنداق دېدى: ئى پەرۋەردىگارم! ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى ئەپۇ قىل!

ئىسا يەھۇدىي كاھىنلىرىغا ئىلاھ تەرەپكە دەۋەت قىلغان كىشىنىڭ گۇناھقا پاتقان جەمئىيەتنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا قارىمايلا شەرىئەت ھۆكۈمىنى يۈرگۈزىدىغان جالالتلاردىن ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈردى. ئەسلىدە، ئىلاھ تەرەپكە دەۋەت قىلغۇچى كىشىلەر ئىنسانلارغا رەھمەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەندۇر. رەھمەت پۈتۈن ئىلاھىي چاقىرىقلارنىڭ غايىسىدۇر. پەيغەمبەرنىڭ ئەۋەتىلىشى ئىلاھنىڭ ئاشۇ پەيغەمبەرنىڭ قەۋمىگە، دەۋرىگە قىلغان ۋە ئەۋەتكەن رەھمىتىدۇر.

...

ئىسا ئىلاھنىڭ ئۆز قەۋمىگە رەھىم قىلىشىنى، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە شەپقەت قىلىشى ۋە ئىلاھقا ئىمان ئېيتىشى ئۈچۈن دۇئا قىلاتتى. ئۇنىڭ ھاياتى تەقۋادارلىق قىلىش ۋە ئىبادەت بىلەن ئۆتكەن ھايات ئىدى.

مۇتمىر ئىبنى سۇلايمان ئىبنى ئەسكەردىن مۇنداق رىۋايەت ئاڭلىغان: ھەزرىتى ئىسا يۇڭدىن توقۇلغان كىيىمى بىلەن يالاڭچاق، كۆزلىرى ياشقا تولغان، چىرايى ئاچلىقتىن سارغايغان، كالىپۇكلىرى سۇسىزلىقتىن قۇرۇغان ھالدا دوستلىرىنىڭ يېنىغا كېلىپ مۇنداق دېدى:

- ئەسسالامۇ ئەلەيكمۇ ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! ئۆيۈمنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟

- ئى ئىلاھنىڭ روھى! سېنىڭ ئۆيۈڭ نەدە؟ - دېدى ئۇلار. ئۇ مۇنداق دېدى: ئۆيۈم مەسجىدلەردۇر، نەپسىم ئۇنىڭ پۇرىقىدۇر، تامىقىم ئاچلىقتۇر، (كېچىسى) يورۇق چىرىقىم ئايدۇر، رەيھانىم يەر يۈزىنىڭ يېشىل ئوتلىرىدۇر، كىيىدىغىنىم يۇڭ كىيىمدۇر. شۇنداقلا ئىززەت (شەرەپلىك ۋە كۈچلۈك) ئىگىسىدىن قورقۇشتۇر. نامراتلار، كېسەللەر ۋە ئاجىزلار دوستلىرىمدۇر. ھېچنەمە يوق ھالەتتە تاڭ ئاتقۇزمەن، ھېچنەمە يوق ھالدا كەچ

قىلمەن. ھېچبىر نەرسىدىن پاراكەندە ۋە ئەندىشلەنمىگەن ھالدا ياشىغۇچى بىر ئىنسانمەن، مەندىنمۇ باي ۋە بەختلىك كىم بار؟! ...

ئىسا چاقىرىقنى ئاللىنىڭ مۆجىزىلىرى بىلەن داۋاملاشتۇردى.

خەلقنىڭ ئالدىدا لايىنى قۇش شەكلىدە ياساپ، ئاندىن ئۇنى پۈۋلەيتتى - دە، ئۇ قۇشقا ئايلىنىپ ئۇچاتتى. ئاددىي ۋە پاكىز كىيىمنىڭ بېشى، بىر كېسەلگە تەگسە، ئۇ كېسەل ساقىيىپ كېتەتتى، قوللىرىنى بىر كورنىڭ ياكى بەرەس كېسىلىنىڭ تېنىگە قويسا، ئۇ دەرھال ساقىياتتى، ئۇنىڭ يەنە ئالاھىدە بىر مۆجىزىسى بار ئىدىكى، ئۇ بولسىمۇ، ئۆلۈكلەرنى قەبرىلىرىدىن چاقىرىش ئىدى. ئۆلۈكلەر ئاللىنىڭ ئىزى بىلەن تىرىلاتتى.

مۇپەسسىرلەر ئىسانىڭ تۆت كىشىنى تىرىلدۈرگەنلىكىنى ئېيتىشىدۇ. دوستى ئازەرنى، بىر ئەر - ئايالنىڭ ئوغلىنى، بىر ئايالنىڭ يالغۇز قىزىنى، بۇ ئۈچ كىشى ئۇنىڭ زامانىدا ئۆلگەن ئىدى. بۇنى كۆرگەن يەھۇدىيلار: سەن يېقىندا ئۆلگەنلەرنى تىرىلدۈردىڭ، بەلكى ئۇلار ئۆلمەي يۈرىكى توختاپ قالغانلار بولۇشى مۇمكىن، - دېيىشىپ، ئۇنىڭدىن نۇھنىڭ ئوغلى سامنى تىلدۈرۈشنى تەلەپ قىلىشتى.

مۇپەسسىرلەر مۇنداق دەيدۇ: ئىسا يەھۇدىيلارغا نۇھنىڭ ئوغلى سامنىڭ قەبرىسىنى كۆرسىتىشنى بۇيرىدى. ئىسا ئۇلار بىلەن بىرلىكتە سامنىڭ قەبرىسىگە يېتىپ كەلدى. ئۇ ئاللى قا دۇئا قىلىۋىدى، سام چاچلىرى ئاقارغان ھالدا قەبرىسىدىن چىقتى.

ئىسا ئۇنىڭغا: سىلەرنىڭ زامانىڭلاردا چاچ ئاقىرىش بولمىسا، سېنىڭ چېچىڭ نېمىشقا ئاقىرىپ كەتتى؟ - دېدى.

- ئى ئاللىنىڭ روھى ئىسا! سەن مېنى چاقىرغاندا: ئاللىنىڭ روھىغا جاۋاب بەر! - دېگەن بىر ئاۋازنى ئاڭلىدىم. قىيامەت قايم بولغان ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ، دەھشەتلىك قورقۇنچتىن چېچىم ئاقىرىپ كەتتى، - دېدى سام. ئىسانىڭ ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشى ھەققىدىكى قىسسىلەر قۇرئاندا تەپسىلىي بايان قىلىنمىغان. ئاللى پەقەت ئىسانىڭ ئۆزىنىڭ ئىزى بىلەن ئۆلۈكنى تىرىلدۈرگەنلىكىنىلا بايان قىلغان. گەرچە تىرىلگەنلەرنىڭ كېيىن تەكرار ئۆلگەن ياكى داۋاملىق ياشىغانلىقىنى بىلمىسەكمۇ، ئىسانىڭ ئۇلارنى تىرىلدۈرگەنلىكىگە ئىشىنىمىز - ئەلۋەتتە!

...

ئىسا روھنىڭ دەستۇرى بولغان ھەر نەرسىنى ئۇلارغا چۈشەندۈرەتتى. ئىسا تاغقا چىقىپ ئەتراپىغا يىغىلغانلارغا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتتى. بۇ كىشىلەر نامراتلار، شورپىشانلەر، مىسكىنلەر ۋە روھىي چۈشكۈن ئىنسانلار ئىدى. ئۇلارنىڭ سانىمۇ باشقا پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلغانلارغا ئوخشاشلا ئاز ئىدى.

كىچىك بىر پارچە بۇلۇت كېلىپ، تاغقا يامغۇر ياغدۇردى. ئىسا سۆزلەشكە باشلىدى:

روھى ئازابلانغان كىشى نېمىدېگەن بەختلىك؟! چۈنكى ئۇ، ئۇ ئالەمدە بەختكە ئېرىشىدۇ.

مۇسبەتلىك كىشىلەر نېمىدېگەن بەختلىك؟! چۈنكى ئۇلار تەسەللىگە ئېرىشىدۇ.

سەۋرچان، مۇلايىم بولغانلار نېمىدېگەن بەختلىك؟! چۈنكى ئۇلار زېمىنغا ۋارىسلىق قىلىدۇ.

ياخشىلىق - دۇرۇستلۇققا تەشنا بولغانلار نېمىدېگەن بەختلىك؟! چۈنكى ئۇلارنىڭ تەشنىلىقى قاندۇرىلىدۇ.

مەرھەمەت قىلغانلار نېمىدېگەن بەختلىك؟! چۈنكى ئۇلارغا مەرھەمەت قىلىنىدۇ.

قەلبى پاك بولغانلار نېمىدېگەن بەختلىك؟! چۈنكى ئۇلار ئاخىرەتتە ئالەمنى كۆرىدۇ.

ھەق يولدا قىيىن - قىستاق، زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچىلار نېمە دېگەن بەختلىك؟! چۈنكى ئۇلار ئۇ ئالەمدە بەختكە ئېرىشىدۇ.

سىلەر يەر يۈزىنىڭ تۈزىغا ئوخشايىسىلەر، تۈزنىڭ ئورنىنى تولدۇرىدىغان نەرسە بارمۇ؟!

«سىلەر يەر يۈزىنىڭ تۈزىغا ئوخشايىسىلەر» دېگەن جۈملىنىڭ مەنىسىنى ياخشى ئويلاڭ! تۈز يېمەكلەرگە ئالاھىدە تەم بېرىدۇ. تۈزسىز تاماق تەمسىز ياكى تەمنى يوقاتقان بولىدۇ. شۇنىڭدەك، مۆمىنلەر بولمىسا، ھاياتنىڭ ئەھمىيىتىمۇ يوقايدۇ. مۇسۇلمانلار بولمىسا، ئۇلارنىڭ سىمالىرى، قەلبىلىرى ۋە ئالەم ئۈچۈن قىلغان ئەمەللىرى بولمىسا، ھايات رەھىمسىز، چىدىغۇسىز ھالغا كېلىدۇ. ئالەم ئىنساننى يەر يۈزىگە خەلىپە قىلىشنىڭ، ئىنساننىڭ ئالەمنىڭ بەندىسى بولۇش بىلەن ئېرىشكەن ھۆرمىتىنىڭ ئەھمىيىتى قالمىدۇ. ھايات رەھىمسىزلەرنىڭ زوراۋانلىقى بىلەن تولىدۇ.

شۇڭا، ئىسا ئۆزىگە ئەگەشكەنلەرگە، ئۇلارنىڭ پاكلىقىغا بەك دىققەت قىلاتتى. ئۇلارغا ئۆزلىرىنىڭ ھاياتىنىڭ مەنىسى، يەر يۈزىنىڭ تۈزى ۋە مەۋجۇدىيەتنىڭ لەززىتى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈردى. ئۇلار مۇسۇلمانلار ئىدى، ئۇلار ياخشىلىققا ۋەكىللىك قىلاتتى.

ئەگەر ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى بۇزۇلسىچۇ؟ ئۇلار ئەسلىدە ھاياتقا پاك لەززەت ئاتا قىلىشقا مەسئۇل ئىدى. پاكلىقنىڭ ئۆزى بۇزۇلسا، قايسى نەرسە ھاياتقا پاكلىق ئېلىپ كېلەلەيدۇ. ئۇلۇغ ئالەم يەر يۈزىنىڭ تۈزلىرىنىڭ (يەنى ھەۋارىيلارنىڭ) ھەزرىتى ئىساغا ئىمان ئېيتىشىنى ۋەھىي قىلدى. ئۇ مۇنداق دېدى: «ئەينى زاماندا مەن ھەۋارىيلارغا: «ماڭا ۋە مېنىڭ پەيغەمبىرىمگە ئىمان ئېيتىڭلار» دەپ ۋەھىي قىلدىم. ئۇلار: «بىز ئىمان ئېيتتۇق، گۇۋاھ بولغىنىكى، بىز (ئەمرىڭگە) بويسۇنغۇچىلارمىز» دېدى. »

سەبەئ مەلىكىسى سۇلايمانغا ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولغاندەك، ھەۋارىلارمۇ ئىسلامنى قوبۇل قىلدى.

ئەمەلىيەتتە ئالەمنىڭ پۈتۈن پەيغەمبەرلىرى ئىسلام دىنىدا ئىدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ ئەسلى ماھىيىتى ئىسلامدۇر. ئالەمنىڭ بارلىق پەيغەمبەرلىرى تەۋھىدكە ۋە ئىسلامغا دەۋەت قىلىدۇ. ئىسلام بىزگە نىسبەتەن تەۋھىدتىن چوڭقۇر مەنىگە ئىگە. ئىنساننىڭ ئالەمنى تونۇشى ۋە كائىناتنىڭ يارىتىلىشىدىكى بىرلىكىگە ئىمان ئېيتىشى ئىنساننى ئىنسانچىلىقتا گۇناھ قىلىشتىن توساپ قالالمايدۇ. قەلبىنىڭ، كۆڭۈلىنىڭ ۋە ئىدىيە - پىكىرنىڭ ئالەم قا يۈزلىنىشى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدۇر. بۇ كەمتەر، مۇلايىم كىشىلەرنىڭ ۋە بىر ئالەم قا ئېتىقاد قىلغۇچىلارنىڭ كامىللىق دەرىجىسىدۇر.

بۇ، ئاڭ بىلەن ئەمەلىيەتنىڭ بىرلىشىپ، ئالەمنى مەدھىيلىشىدۇر، ئىنساننىڭ گۇناھتىن يىراقلىشىپ، ئۆزىنى ئالەم قا تاپشۇرۇشىدۇر. قۇرئان كەرىم بىزگە ئۇلۇغ ئالەمنىڭ ھەۋارىلارغا (ئۆزىگە ۋە پەيغەمبىرى ئىساغا) ئىمان ئېيتىشىنى ئىلھام قىلغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ.

ئۇلۇغ ئالەمنىڭ ھەۋارىلارغا «ئىلھام قىلىشى» توغرىسىدا بىر ئاز توختالماقچىمىز.

ئۇلۇغ ئالەمنىڭ ئىنسانلارغا ۋە مەخلۇقاتلارغا ئىلھام قىلغانلىقىنى بىلىمىز. ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەرۋەردىگارىڭ ھەسەل ھەرىسىگە ئىلھام بىلەن بىلدۈردى﴾ .

ئالەم تائالا يەنە مۇنداق دېگەن:

﴿مۇسەئىننىڭ ئانىسىغا ئىلھام بىلەن بىلدۈردۈكى: «مۇسەئىن ئېمىتكىن، ئۇنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىشىدىن قورقساڭ، ئۇنى (ساندۇققا سېلىپ) دەرياغا (يەنى نىل دەرياسىغا) تاشلىغىن﴾ .

بۇ يەردىكى ئىلھامنىڭ مەنىسى ئالەمنىڭ مەخلۇقاتلارغا بەرگەن تەبىئىتىنى (ئالەمنىڭ) خالىغان نەرسىگە يۈزلەندۈرۈشكە ئىلھاملاندۇرۇشىدۇر.

مۇسەئىننىڭ پىرىئەتنىڭ مۇنۇ سوئالىغا بەرگەن جاۋابى ئېسىڭىزدىمۇ؟

﴿ئۇلار پىرىئەنگە كېلىپ ئالەم تائالا تەرىپىدىن ۋەھىي قىلىنغان نەرسىلەرنى يەتكۈزگەندىن كېيىن) پىرىئەتنى: «ئى مۇسا، سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار كىم؟» دەيدۇ﴾ .

﴿مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىمىز شۇنداق زاتتۇركى، ھەممە نەرسىگە (ئۆزىگە مۇناسىب) شەكىل ئاتا قىلدى، (ئاندىن ئۇلارغا ياشاش يوللىرىنى، پايدىلىنىدىغان نەرسىلىرىنى) كۆرسەتتى﴾ .

سۈرە نەھل 68 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە قەسەس 7 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە تاھا 49 - ئايەت .

بۇ يەردىكى مەنىمۇ ئوخشاشلا ھەۋارىيلارغا مۇناسىپ كېلىدۇ. بۇ يەردىكى ئىلھام ئاللىنىڭ ئۇلارغا ئۇلارنىڭ ياخشىلىقى ۋە سائادىتى ئۈچۈن بەرگەن ئىلھامى ئىدى. بۇ ئىلھام ئۇلارنىڭ ئارزۇ - ئىدراكلىرىغا قارشى ئەمەس ئىدى. ئەركىنلىكىگىمۇ دەخلى قىلمايتتى. ئاللىنىڭ ئۇلارنىڭ قەلبلىرىنى كۆزەتتى ۋە ياخشىلىققا تولغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ھەقىقەتەن يەر يۈزىنىڭ تۈزى ئىكەنلىكىنى كۆردى. ئۇلارنى ئۆزىگە ۋە ئۆزىنىڭ ئەلچىسىگە ئىمان ئېيتىشقا ئىلھام قىلدى. ئۇلار ئىمان ئېيتتى. مۇسۇلمان بولغانلىقىغا شاھادەت كەلتۈردى. ھەۋارىيلار كۆرۈنۈشتە ئىمانلىرىنى يوشۇردى. ئاخىرى، ئىسا قەۋمنىڭ ئىنكاردا چىڭ تۇرىدىغانلىقىنى ھېس قىلدى ۋە ئۇلارغا مۇنداق دېدى: ئاللى يولىدا كىم ماڭا ياردەم قىلىدۇ؟ ئۇلۇغ ئاللى مۇنداق دېگەن:

﴿ئىسا ئۇلارنى (يەنى يەھۇدىيلار) دىن كۇفرىنى (كۇفرىدا چىڭ تۇرۇپ، ئۇنى ئۆلتۈرۈش نىيىتىگە كەلگەنلىكىنى) سەزگەن چاغدا: «ئاللى ئۈچۈن (ئاللى غا دەۋەت قىلىش يولىدا) ماڭا كىملىرى ياردەم بېرىدۇ؟» دېدى. ھەۋارىيلار (يەنى ئۇنىڭ تەۋەلىرىدىن ھەقىقىي مۆمىنلەر) ئېيتتى: «ئاللى ئۈچۈن ساڭا بىز ياردەم بېرىمىز، ئاللى قا ئىمان ئېيتتۇق، گۇۋاھ بولغىنىكى، بىز (پەيغەمبەرلىكىڭگە) بويسۇنغۇچىلارمىز. پەرۋەردىگارىمىز! سەن نازىل قىلغان كىتابىغا ئىشەندۇق، پەيغەمبەرگە ئەگەشتۇق، بىزنى (ھىدايتىڭگە) شاھىت بولغانلار قاتارىدا قىلغىن»﴾.

قۇرئان ئىسانىڭ ئۇلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىلغانلىقىنى ۋە ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى بايان قىلىدۇ.

قۇرئان ئىسانىڭ ئۆزىدىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك بىر پەيغەمبەرنىڭ خۇش خەۋىرىنى يەتكۈزگەنلىكىنى قەيت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللى مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا مەريەمنىڭ ئوغلى ئىسا: «ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! مەن سىلەرگە ھەقىقەتەن ئاللى ئەۋەتكەن، مەندىن بۇرۇن كەلگەن تەۋراتنى تەستىق قىلغۇچى، مەندىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك پەيغەمبەر بىلەن خۇش خەۋەر بەرگۈچى پەيغەمبەرمەن» دېدى. ئىسا ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلگەن چاغدا، ئۇلار: «بۇ ئويۇچۇق سېھىردۇر» دېدى﴾.

ھەزرىتى ئىسانىڭ ئۆزىدىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) بۇ پەيغەمبەر ھەققىدە قاچان خەۋەر بەرگەنلىكىنى بىلمەيمىز. ئۇ بۇ خەۋەرنى پەيغەمبەرلىكىنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە بەرگەنمۇ ياكى ئاخىرقى مەزگىللىرىدە، يەنى ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشتىن ئاۋۋال بەرگەنمۇ بۇنى ئېنىق بىلمەيمىز.

قۇرئان بۇ خۇش خەۋەرنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ دەسلەپىدە بېرىلگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دېگەن ئىدى:

«ئىسا ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلگەن چاغدا، ئۇلار: «بۇ ئوپۇچۇق سېھىردۇر» دېدى».

بۇ مەسىلە يەنە ئىسا بىلەن مۇناسىۋەتلىك. دېمەك، ئايەت ئىسا قەۋمىگە ئەۋەتىلگەندە، ئالەمنىڭ ئىزى بىلەن ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈش، لايىنى قۇشقا ئايلاندۇرۇش مۆجىزىلىرىنى كۆرسەتكەندە، مۇھەممەد ياكى ئەھمەدنىڭ خۇش خەۋىرىنى بەرگەنلىكىنى چۈشەندۈرمەكتە. ئىسا (س.ئە.ۋ) ئۇلارغا بۇ مۆجىزىلەرنى كۆرسەتكەندە، ئۇلار ئۇنى سېھىرگەر دېيىشتى. ھەزرىتى ئىسا بۇ خىل تۆھمەتلەرنىڭ ئۆزىدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرگىمۇ ئارتىلغانلىقىنى، ئۆزىدىن كېيىنكى پەيغەمبەرگىمۇ ئارتىلدىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا ئۇ مۇنداق تۆھمەتلەرگە ئەھمىيەت بېرىپ كەتمەستىن دەۋىتىنى داۋاملاشتۇرغاچقا، ئۇنىڭ بىلەن ئىسرائىل ئەۋلادى ئارىسىدىكى كۈرەش تېخىمۇ كۈچەيدى. ئۇلار شەپقەتسىز، رەھىمسىز، قەلبىدە تەۋھىدنىڭ نېگىزى قالمىغان كىشىلەر ئىدى. ئۇ ئۇلارنىڭ پۈتۈن خاتا ئىدىيىسىنى، ھاياتىنى ۋە تەرتىپ - نىزاملارنى بۇزۇپ، ئورنىغا ھەقىقەت، ئادالەتكە ۋە ئىناقلىققا دەۋەت قىلدى. بۇ ھەقىقەت، ئادالەتكە ۋە تېنچ ئىناقلىققا موھتاج بولغان زالىم ھاياتقا جەڭ ئېلان قىلىش ئىدى. ماتتا ئىنجىلى ئىسانىڭ تىلىدىن مۇنداق دەيدۇ:

- مېنى يەر يۈزىگە تېنچلىق ئېلىپ كەلدى دەپ ئويلىماڭلار! مەن تېنچلىق ئۈچۈن كەلمىدىم، ئەكسىچە قىلىچ كۆتۈرۈپ كەلدىم.

بۇ سۆزلەرنىڭ مەنىسى پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋەتلىرىنىڭ مۇھىم تەرتىپىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىدۇ. ئۇلار ئەسلىدە كۈرەش قىلىدۇ. گەرچە ئىشلەتكەن قوراللىرى ئوخشاشمىسىمۇ، لېكىن ماھىيىتى ئوخشاشلا كۈرەش بولىدۇ. كۈرەشنىڭ دەسلەپىنى پىكىر بىلەن باشلايدۇ. ئالەم تىن باشقا ئىلاھنىڭ يوقلۇقىغا شاھادەت كەلتۈرگەن بۇ پىكىر، ئىنسانلارنىڭ ئالتۇن ۋە تاشتىن ياسالغان ئىلاھلارنىڭ ھەممىسى بىلەن جەڭ قىلىدۇ. بۇ پىكىر گۇمراھ ۋە زوراۋانلارنىڭ ئارامىنى بۇزۇپ، ئۇلارنىڭ مەنپەئىتىگە تەھدىت سالىدۇ. ئادەتتە ھۆكۈمرانلار، ھوقۇقدارلار ۋە قوماندانلار پەيغەمبەرگە قارشى ھەرىكەت قىلىدۇ. ئالەم ھىدايەت بەرگەن كىشىدىن باشقىسى قەۋمنىڭ كاتتىلىرى بىلەن پەيغەمبەرگە توسقۇنلۇق قىلىدۇ. پەيغەمبەر بولسا، پىكىر نەزىرىيە كۈرىشىنى داۋام قىلىدۇ. ئۇ ئالەمنىڭ بىرلىكىنى جاكارلاپ، كۈرەشنىڭ ئۇل تېشىنى قوپۇرىدۇ. بۇ مۇستەھكەم ئاساسقا تايىنىپ تۇرۇپ ئادالەت بىناسىنى قۇرۇپ چىقىدۇ. بىر كىشىنى خار كۆرۈش ۋە ياكى قۇل قىلىشقا ھېچكىمنىڭ ھەققى يوق. چۈنكى ئىنسان پەقەت ئالەم نىڭلا قۇلىدۇر. ئىنسانلار ئىلاھ بولالمايدۇ. ھەر ئىنسان تەڭ باراۋەردۇر. شەخسىي ئابىرۇپىنى ئۆستۈرۈش ۋە باشقىلارنىڭ

سايىسىدە بېيىش ئۈچۈن باشقىلارنىڭ ھەقىقىي يېيىشكە ۋە ئۇلارغا ھەرقانداق شەكىلدە يامانلىق قىلىشقا، ئۇلارنىڭ ئەمگىكىنى، قان تەرىنى شوراغا ھېچكىمنىڭ ھەقىقىي يوقتۇر.

دەۋەت (بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋىتى) نىڭ ھەقىقىي مەنىسى قەۋمنىڭ كاتتىلىرى قۇرغان بۇزۇق، خاتا قاندا - پىرىنسىپلارنىڭ ھەممىسىگە قارشى ئىسيان قىلىش دېگەنلىكتۇر.

دېمەك، بۇ بىر كۈرەش چاقىرىقىدۇر. شۇڭا پەيغەمبەرلەرنىڭ قورالى بولۇش كېرەك.

پىكىر ئوتتۇرىغا قويۇلغاندىن كېيىن كۈرەش باشلىنىدۇ. پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىلىرى قولغا قىلىچ ئالدىدۇ. بەزىلىرى باشقا قورالغا تايىنىدۇ. قوللانغان ئۇسۇلى ئوخشاشمايدۇ. پەيغەمبەر دەسلەپتە سەۋرچانلىق بىلەن قايىل قىلىش ياكى ئەقىل قورالىنى ئىشلىتىدۇ.

كۈرەش داۋامىدا پەيغەمبەر ئۆزىنىڭ قورال ئىشلىتىشكە مەجبۇر بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلايدۇ. دۈشمەنلىرى ئۇنى قورال ئىشلىتىشكە مەجبۇرلايدۇ. پەيغەمبەرلەر ئامالسىز كۈچ ئىشلىتىشكە مەجبۇر بولىدۇ. پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىشلەتكەن قورالى بىر - بىرىدىن پەرقلىقتۇر. بەزىلىرىنىڭ توپان بالاسى (ھەزرىتى نۇھ)، شامال (ھەزرىتى ھۇد) غا ئوخشاش دۈشمەنلىرىنى ھالەك قىلغان مۆجىزىلەر بولسا، بەزىلىرىنىڭ جىنلار ۋە قۇشلارنى تەسەۋررۇپ قىلىش ئىقتىدارى بېرىلىشتەك (سۆلەيمان ئەلەيھىسسالام) دۈشمەنلىرىدىن مۇتلەق ئۈستۈنلۈك قازاندۇرغان مۆجىزىلەر، يەنە بەزىلىرىنىڭ ئوتقا تاشلانغاندا، ئوتنىڭ سۈرۈن ۋە ئىللىق بولۇپ بېرىلىشىدەك (ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدەك) دۈشمەننىڭ يامانلىقىدىن قۇتقازغان مۆجىزىلىرى بولسا، بەزىلىرىنىڭ ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈش (ئىسا ئەلەيھىسسالام) كە ئوخشاش كۈچلەندۈرگەن مۆجىزىلەر ۋە دەۋىتى ئۈچۈن قولغا قىلىچ ئېلىپ جەڭ قىلغان (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) غا ئوخشاش مۆجىزىدۇر.

پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىشلەتكەن قوراللىرىنىڭ تۈرلىرى، خۇسۇسىيىتى ۋە سانى پەرقلىقتۇر. اللە تائالا ئۇلارنىڭ شارائىتىنى بىزدىن ياخشى بىلىدۇ. پەيغەمبەرلىرى ئۈچۈن قورالنىڭ تۈرىنى تاللىغان ئۇدۇر. تۇرغان يېرىدە مىدىرلىماي كۈرەش قىلمىغان، ھەرىكەت قىلمىغان، قىيىن - قىستاق، زۇلۇم كۆرمىگەن، قەۋمى تەرىپىدىن ھەيدەپ چىقىرىلمىغان، اللە يولىدا چوڭ، ئېغىر ئازابىلارغا سەۋر قىلمىغان بىرمۇ پەيغەمبەر يوقتۇر.

ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ كۈرەش ئۈچۈن كەلگەن جەڭچى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. ئۇنىڭ پەقەت سۆزلىرىلا جەمئىيەتنى ئاساسىدىن ئاغدۇرۇپ تاشلاش مەنىسىدە ئىدى. ئىسا زامانىدا جەمئىيەت شېرىك، يالغان، ئىككى يۈزلىمچىلىك، ماتېرىيالىست، رىيا، شەكىلۋازلىق، زۇلۇم ۋە ئاسارەت ئىچىدە تولغىناتتى.

ئىسا سۆزلىرى بىلەن بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئاغدۇرۇپ تاشلىدى. ئىسا قەۋمىگە اللە دەۋىتىنىڭ ماھىيەتتە تېنچلىققا قىلىنغان دەۋەت بولماستىن، كۈرەشكە قىلىنغان دەۋەت ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈردى. قېنىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى تامچىسىغىچە كۈرەش قىلىنمىغان

دەۋاننىڭ ئەھمىيىتى يوقتۇر. ئىدىيە، پىكىر، غايە ۋە پىرىنسىپلار پەقەت نەزىرىيە پېتىچىلا قالسا، قىممىتىنى يوقتىپ قويدۇ. پەقەت ئۇنىڭ دەسلەپكى ئاڭلىرىنىڭ بۇلارنى قوغداش، ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن قىلىنغان تىرىشچانلىقلىرى بىلەن ھەقىقىي قىممىتىنى كۆرسىتەلەيدۇ. يەنى نەزىرىيەنىڭ ئەمەلىيەتكە ئايلىنىشى بىلەن ھاياتى كۈچىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ.

جەڭ قىلىنمىسا، قورال ئىشلىتىلمىسە، پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋىتى نەزەرىيىۋىي پىكىر ھالىتىدەلا قالدۇ. ھېچ كىشىنى ھەرىكەتلەندۈرمەيدۇ. ھېچ كىشىنى بىئارام قىلمايدۇ. ھېچكىمنى قارشىلىق بىلدۈرۈشكە سەپەرۋەر قىلمايدۇ. پەيغەمبەر قىسسلىرىنىڭ كۆپچىلىكىدە قەۋمنىڭ كۆپ قىسمىنىڭ پەيغەمبەرگە قانداق قارشى چىققانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن قانداق ئۇرۇشقانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتتۇق. باشتا مەسخىرە قىلىشىدۇ، ئاخىرىدا ئۆلتۈرۈشكە ئۈندەيدۇ ياكى ئۆلتۈرۈۋىتىدۇ.

شۇنىسى ئېنىقكى، پەيغەمبەرلەر ھەقىقىي قوغداشتا چىڭ تۇراتتى. پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسلىرىدە قەۋمنىڭ ۋە ھۆكۈمرانلارنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ھۇجۇم قىلغانلىقىنى، ئەمما پەيغەمبەرلەرنىڭ ئوخشاش كۈچ بىلەن زەربە قايتۇرغانلىقىنى كۆردۈك، ھېس قىلدۇق.

بۇنىڭ سەۋەبى شۇكى، پەيغەمبەرلەرگە قارشى چىققان باتىللار كۈچلۈك تەشۋىقاتقا تايىنىپ ئۇلارغا تۆھمەت چاپلاپ، تىل - ئاھانەت ياغدۇرۇپ، جېدەل - ماجرا چىقىراتتى. پەيغەمبەرلەر بولسا، ھەقىقە ئىشىنىپ ئېتىقاد يولىدا ماڭاتتى. بۇ يول تۆھمەت ۋە جېدەل - ماجرانى قوبۇل قىلمايدىغان يول ئىدى. ئەمما پەيغەمبەرلەر ئەقلىنى ئىشلىتىش، قەلبىنى ئويغىتىش ۋە روھىنى پاكلاش توغرىسىدىكى دەۋەتلىرىنى ئۆزلۈكسىز داۋاملاشتۇرىدۇ. بۇ ئۆزلۈكسىزلىك پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋە ئاللاھنىڭ دۈشمەنلىرى ئۈچۈن چوڭ باش ئاغرىقىنى كەلتۈرۈپ چىقىراتتى. پەيغەمبەرنىڭ چاقىرىقى ئائىلە مۇناسىۋەتلىرىگەچە تەسىر كۆرسىتەتتى. بەزىدە ئاتىسى ئىمان ئېيتسا، ئوغلى ئىنكار قىلاتتى. بەزىدە ئوغلى ئىمان ئېيتسا، ئاتىسى ئىنكار قىلاتتى ۋە ياكى ئايالى ئىمان ئېيتسا، ئەر ئىنكار قىلاتتى ياكى دەل بۇنىڭ ئەكسىچە بولاتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۆيىنىڭ ئىچىدە ئوغلى ئاتىسى بىلەن، ئايالى ئېرى بىلەن ئىختىلاپ قىلىش كېلىپ چىقاتتى. بۇ ئىشلار قەۋمنىڭ پەيغەمبەرگە قارشى ھەرىكىتىنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋېتەتتى. دۈشمەنلىك، نەپرەت يا ئاتىسىنى ئوغلىدىن ياكى قىزىنى ئانىسىدىن ئايرىشقىچە ئېلىپ باراتتى. پەيغەمبەرلەر ئۆزىگە ئەگەشكەنلەرگە بىر قانۇن بېكىتەتتى. قانۇن پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزى بىلەن مەيدانغا كېلەتتى.

ئاۋۋال ئاللاھ ۋە پەيغەمبەرنى سۆيۈش، ئارقىدىن ئىنسانلارنى سۆيۈش كېلەتتى. بۇ چۈشەنچىلەر ماتتا ئىنجىلىنىڭ 10 - جىلىدا ئىسانىڭ سۆزلىرى بىلەن ئۆز ئىپادىسىنى تاپقان. ئىسا مۇنداق دېگەن:

”مېنى يەر يۈزىگە تېنچلىق بېغىشلاش ئۈچۈن كەلدى، - دېمەڭلار. مەن تېنچلىق ئۈچۈن ئەمەس، كۈرەش ئۈچۈن كەلدىم. مەن ئوغلىنى ئاتىسى بىلەن، قىزىنى ئانىسى

بىلەن، كېلىنىنى قېيىنئانىسى بىلەن ئىختىلاپ قىلدۇرۇشقا كەلدىم. چۈنكى كىشىنىڭ رەقىبى ئۆز ئائىلىسىدە بولىدۇ.

كىم ئاتا - ئانىسىنى مېنى ياخشى كۆرگەندىن بەكرەك ياخشى كۆرسە، ئۇ ماڭا لايىق بولمايدۇ. كىم ئوغلىنى ياكى قىزىنى مېنى ياخشى كۆرگەندىن بەكرەك ياخشى كۆرسە، ئۇمۇ ماڭا لايىق بولمايدۇ. كىمكى ھاياتىنى ئۆزى ئۈچۈنلا ياشىسا، ئۇنى يوقىتىپ قويىدۇ. كىمكى ھاياتىنى مەن ئۈچۈن تەقدىم قىلسا ھاياتقا ئېرىشىدۇ“.

ئىنجىلنى ئىزاھلىغۇچىلار مۇنداق دەيدۇ:

«يەھۇدىيلار ئىسا ھەققىدە: ئۇ كەلگەندە، ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ ھەممىسىگە مال - بايلىق، سەلتەنەت بېرىدۇ ۋە ئۇلارغا ھۇزۇر، خاتىرجەملىك ئېلىپ كېلىدۇ، - دەپ قارايتتى. مەسھ كېلىپ مۇردلىرىغا ئۇنداق بولمايدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى.

چۈنكى ئەگەشكەنلىرىگە اللە نىڭ، قېرىندىشلىرىنىڭ، ۋە ئۆز ۋەجدانلىرىنىڭ ئالدىدا (ئۇلار تەلەپ قىلغان) خاتىرجەملىكىنى بەرسە، ئۇلار زۇلۇمغا ئۇچرايتتى ۋە قىلىچ بىلەن ئۆلتۈرۈلەتتى. شۇڭا ئۇلار خاتىرجەملىكىنى كۈتۈشنىڭ ئورنىغا كۈرەش قىلىشى، مۇرەسسە قىلىشنىڭ ئورنىغا ئايرىلىپ چىقىشى كېرەك ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن، يەھۇدىي جەمئىيىتى ئىككىگە بۆلۈندى: نامراتلار، ئاجىزلار ۋە پاك قەلبلىك كىشىلەر ئىسا تەرەپتە، ئىنكارچى بولغان كۆپ سانلىقلار ئىساغا قارشى تەرەپتە تۇردى. ئۇلار (ئىنكار قىلغۇچىلار) ئىساغا كۆپ كۈلپەت چەكتۈردى.

ماتتا ئىنجىلنىڭ 11 - جىلدىدە ئىسانىڭ ئازابلىرى، ئۇنىڭ يوهاننا (يەھيا) نىڭ دەۋىتىنى، شۇنداقلا ئۆزىنىڭ دەۋىتىنى ئىنكار قىلغانلاردىن كۆپ ئەزىيەت چەككەنلىكىنى تىلغا ئېلىنىدۇ. ماتتا ئىنجىلى ئىسانىڭ تىلى بىلەن تۆۋەندىكىلەرنى بايان قىلىدۇ: «بۇ نەسىل كىشىلەرنى كىمگە ئوخشىتاي؟ ئۇلار نېمىگە ئوخشايدۇ؟ ئۇلار كوچىلاردا، بازارلاردا ئولتۇرۇپ: بىز چالساق، سىلەر ئوينىمىدىڭلار. بىز يىغلاپ قېقىلىپ كەتسەك، سىلەر يىغلىمىدىڭلار، - دەيدىغان بالىلارغا ئوخشايدۇ. يەھيا ئەلەيھىسسالام يېمەك - ئىچمەك ئەكىلىۋىدى: ئۇنىڭدا شەيتان بار، - دېدى. ئىنسان ئوغلى يەپ - ئىچىۋىدى، ئۇلار ئۇنى: ئاچكۆز، ھاراقكەش، كەيپ - ساپاغا بېرىلىدىغان، ئەيش - ئىشرەتكە، گۇناھقا ئامراق بىرى، - دېيىشتى.

كېيىن ئىسا مۆجىزىلىرىنى كۆرسەتكەن شەھەرلەرنى ئەيىبلەشكە باشلىدى. چۈنكى ئۇلار تەۋبە قىلمىدى. ئىسا مۇنداق دەيتتى: ئېسىت سىلەرگە! ۋاي ساڭا، كورازىن! ۋاي ساڭا، بەيتۇ سايدا! چۈنكى ئىككىڭلارغا كەلگەن مۆجىزىلەر سۇر ۋە سىدۇنغا كەلگەن بولسا، ئۇلار كىيىمگە ۋە كۈلگە پۈركۈنۈپ ئاللىبۇرۇن تەۋبە قىلىشاتتى. ئەمما مەن ھېساب كۈنىدە سۇر ۋە سىدۇننىڭ ئەھۋالىنىڭ ئىككىڭلاردىن ياخشى بۇلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىمەن. ۋاي ساڭا، كەفەرناھۇم! سەن ئۆزەڭنى ئاسمانغا كۆتۈرۈلمەن (جەننەتكە كىرىمەن) دەپ ئويلايمسەن؟ سەن ئۆزەڭنى دوزاخقا تاشلايسەن، چۈنكى ساڭا كەلگەن

مۆجىزىلەر سەدۇمغا كەلگەن بولسا، ئۇ بۈگۈنگىچە ياشىغان بولاتتى. ئەمما ساڭا ھېساب كۈنىدە سەدۇمنىڭ ئەھۋالىنىڭ سەندىن ياخشى بولىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىمەن»

بۇ جۈملىلەر ئىسانىڭ ئازابلىرىنى ۋە ھەسرەتلىرىنى بايان قىلىدۇ. كۈرەش ۋە ئۇ دۇنيادا مۇۋەپپىقىيەتكە ئېرىشتۈرۈشنىڭ خۇش خەۋىرىنى يەتكۈزۈش جەريانىدا پاك قەلبىنىڭ قەۋمىدىن چەككەن ئەزىيەتلىرىنى كۆرسىتىدۇ، ئۇنىڭ دەۋرىدىكى يەھۇدىي نەسلى كوچىلاردا ئولتۇرۇپ بىرىگە: بىز سىلەر ئۈچۈن چالدۇق، ئەمما سىلەر ئوينىمىدىڭلار، بىز يىغلاپ قېقىلىپ كەتسەك، سىلەر يىغلىمىدىڭلار، - دەيدىغان كىچىك بالىلارغا ئوخشايتتى، چۈنكى كىچىك بالىلار ئوينىغان ۋاقىتلىرىدا خۇشاللىقىدىن چوڭلارنى دوراپ ئۇسسۇل ئوينىيدۇ، خاپا بولسا يىغلايدۇ. ئۇلار تېز خاپا بولۇپ، يەنە تېزلا خۇش بولىدۇ.

يەھۇدىيلار ھەزرىتى يەھيا (ئەلەيھىسسالام) ۋە ھەزرىتى ئىسا (ئەلەيھىسسالام) نىڭ خىزمىتىگە مۇشۇنداق مۇئامىلە قىلاتتى.

ھەزرىتى يەھيا ئۇلارغا ھەسرەتلەنگەن، كۆزلىرى ياش بىلەن تولغان، ئۇلارنىڭ يېڭىنىنى يېمەي، ئىچكىنىنى ئىچمىگەن، ئىنسانلارغا ئارىلاشمىغان ھالدا ئىبادەت قىلغۇچى زاھىت پەيغەمبەر ئىدى. كۆپىنچە كىشىلەر ئۇنىڭغا قاراپ: ئۇنىڭدا جىن بار، - دەپ، ئۇنىڭغا ئەگەشمىگەن ئىدى. كېيىن كەلگەن ئىسا ئەيش - ئىشارەتكە بىرىلگەن ۋە گۇناھكارلار بىلەن بىرگە چاقىرىلغان يەرلەردە، بايراملاردا يېگەن - ئىچكەن ھالدا كەلدى. ئىسا نەپىسگە بېرىلمەسلىك ۋە پاكلىقتا شۇنچىلىك دەرىجىدە ئۈلگە بولغان بولسىمۇ، لېكىن يەنىلا ئۇنى ئاچكۆز، ھاراقكەش، شەۋھەتكە بېرىلىدىغانلارنى ۋە گۇناھكارلارنى سۆيىدىغان بىرى دەپ قاراپ ئېتىراپ قىلمىدى. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، بۇ نەسىل تەسىرلەنگەن ۋە تەۋبە قىلغانلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، خۇددى كىچىك بالىلاردەك كېرەكسىز نەرسىلەر بىلەن ھەپلىشىدىغان، ھېچقانداق نەرسىدىن تەسىرلەنمەيدىغان، ھېچقانداق ئىش ئۇلارنى تەۋبىگە يېتەكلىيەلمەيدىغان نەسىل ئىدى.

ئىسا بۇ نەسىلنى ئىمانسىزلىقى ۋە تەۋبە قىلماسلىقى سەۋەبىدىن ئومۇمىيۈزلۈك ئەيىبلەنگەندىن كېيىن، كۆپىنچە مۆجىزە مەيدانغا كەلگەن شەھەرلەرنى ئەيىبلەشكە باشلىدى. چۈنكى بۇ شەھەر ئاھالىلىرى مۆجىزىلەرنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئىمان ئېيتىمىغان ۋە تەۋبە قىلمىغان ئىدى. ئۇ: "كۇرازىن ۋە بەيتۇ سايدادا مەيدانغا كەلگەن مۆجىزىلەر سۇر ۋە سۇدۇن شەھەرلىرىدە مەيدانغا كەلگەن بولسا، بۇ ئىككى شەھەر ئاھالىسى پۇشايمان قىلىپ، سەممىي ھالدا تەۋبە قىلغان بولاتتى" دەپ كۇرازىن ۋە بەيتۇ سايدانى ئالاھىدە تىلغا ئالدى. يەھۇدىيلارنىڭ بۇ ئىككى شەھرى بۇزۇقچىلىق، نۇمۇسسۇزلىق ۋە پەسكەشلىكتە (بۇندىن بۇرۇن مۇشۇ سەۋەب بىلەن ۋەيران بولغان) ئالدىنقى ئىككى شەھەردىن ئېشىپ چۈشكەن ئىدى. شۇڭا سۇر ۋە سەدۇن ئاھالىسى قىيامەت كۈنىدە كۇرازىن ۋە بەيتۇ سايدا ئاھالىسىدىن يېنىك ئازاب تارتىدۇ.

ئاندىن كېيىن يەھۇدىي شەھەرلىرى ئىچىدە مۆجىزە ئەڭ كۆپ مەيدانغا كەلگەن كەفەرناھۇم شەھەرنى غەزەپ بىلەن سۆكتى ۋە ئەيىبلدى، بۇ شەھەردە دەھشەتلىك تۆھمەتكە ۋە جاپاغا قالغان ئىسا: «سەن ئۆزەڭنى ئاسمانغا كۆتۈرىلمەن دەپ ئويلايمسەن؟ ياق، سەن ئۆزەڭنى دوزاخقا چۈشۈرسەن» دېگەندى. ھەزرىتى ئىسا بۇرۇنقى يەھۇدىي شەھىرى سەدۇمدا مەيدانغا كەلگەن مۆجىزىلەر بىلەن ئۆز دەۋرىدە كەلگەن مۆجىزىلەرنى سېلىشتۇرۇپ، ئۆزىگە بىرىلگەن مۆجىزىلەرنىڭ ئالاھىدە كاتتا (مۆجىزە) ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. شۇنداق تۇرۇپمۇ، سەدۇم ئاھالىسى قىيامەت كۈنىدە كەفەرناھۇم ئاھالىسىدىن يېنىك جازاغا تارتىلىدۇ.

ھەزرىتى ئىسا سەدۇم ئاھالىسىنىڭ گۇناھ ۋە خاتالىقلىرى تۈپەيلىدىن ھالاك بولغانلىقىنى ئەسكەرتتى. ئۇ كەفەرناھۇم بىلەن سەدۇمنى سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق كەفەرناھۇمنىڭ بەكرەك گۇناھكار ئىكەنلىكىنى كۆرسەتتى. ئىنجىلدىكى بۇ جۈملىلەردىن ھەزرىتى ئىسانىڭ ئۆز دەۋرىدىكى نەسىلدىن تارتقان ئازابلىرىنى كۆرۈۋالايلىمىز، بۇ جۈملىلەر ئۇنىڭ ئوينىيدىغان كىچىك بالىدىن پەرقى يوق، ياخشى سۆزلەر دىلىنى ئېرىتىلمەيدىغان، دەرىجىدىن تاشقىرى مۆجىزىلەر تەسىر قىلمايدىغان، ئەكسىچە تېخىمۇ چوڭراقىنى تەلەپ قىلىدىغان قەۋمنىڭ ئىچىدە تارتقان جاپاسىنى، چەككەن ئەزىيىتىنى بايان قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللا تائالا كىشىنى ھاك - تاڭ قالدۇرىدىغان مۆجىزىلەر بىلەن ئىساغا قايتا ياردەم قىلدى. مۆجىزىلەر ئاللا نىڭ پەيغەمبىرىنى تەستىقلاش، ئۇنىڭغا ياردەم بېرىش، ئىمان ئېيتقانلارنىڭ كۆپىيىشى، شۇنداقلا ئۆز ئىرادىسى بىلەن ئەركىن ھالدا ئىنكار قىلغانلارنىڭ كۆپىيىشى ئۈچۈن، پەيغەمبەرگە بېرىلگەن قورالدىمۇ. ئاخىرىدا، ئاللا ھەر ئىككى تەرەپتىن ھېساب ئالىدۇ، ئاللا نىڭ مەريەم ئوغلى ئىساغا بەرگەن مۆجىزىلىرىدىن يەنە بىرى ھەۋارىلارنىڭ ئاسماندىن نازۇ - نېمەتلەر بىلەن تولغان داستىخان چۈشۈرۈپ بېرىش تەلىپىنى قوبۇل قىلىشىدۇر.

ئۇلۇغ ئاللا مائىدە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا ھەۋارىلار: «ئى مەريەم ئوغلى ئىسا! رەببىڭ بىزگە ئاسماندىن ئۈستىدە تاماق بار داستىخان چۈشۈرۈپ بېرەلمەيدۇ؟» دېدى. ئىسا: «ئەگەر (ئاللا نىڭ قۇدرىتىگە) ئىشەنسەڭلار (بۇنداق سوئاللارنى بېرىشتە) ئاللا دىن قورقۇڭلار» دېدى. ئۇلار: «بىز ئۇنىڭدىن يېيىشنى، كۆڭلىمىزنىڭ تېنچلىنىشىنى، سۆزۈڭنىڭ راستلىقىنى بىلىشنى ۋە پەيغەمبەرلىكىڭگە گۇۋاھچىلاردىن بولۇشنى ئىرادە قىلىمىز» دېدى. مەريەم ئوغلى ئىسا: «ئى پەرۋەردىگار بىمىز ئاللا! بىزگە ئۈستىدە تاماق بار داستىخان چۈشۈرگىن، بۇ كۈن بىزلەرگە ۋە بىزدىن كېيىنكىلەرگە بايرام بولۇپ قالسۇن، ئۇ داستىخان سەندىن بىزگە (قۇدرىتىڭنى ۋە پەيغەمبەرلىكىمنى كۆرسىتىدىغان) بىر مۆجىزە بولۇپ قالسۇن. بىزگە رىزىق بەرگىن، سەن رىزىق بەرگۈچىلەرنىڭ ياخشىسىسەن» دېدى. ئاللا (ئىسانىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ): «ئۇنى مەن سىلەرگە چوقۇم (ئاسماندىن) چۈشۈرىمەن،

سىلەردىن كىمكى شۇنىڭدىن كېيىن كاپىر بولسا، ئۇنى شۇنداق بىر ئازاب بىلەن ئازابلايمەنكى، ئەھلى جاھاندىن ھېچ كىشىنى مۇنداق ئازابلايمەن» دېدى. ﴿

ھەۋارىلارنىڭ: ئى مەرىم ئوغلى ئىسا! رەببىڭنىڭ كۈچى يېتەمدۇ؟ - دېيىشى بىزنى ئىنتايىن ھەيران قالدۇرىدۇ، ئايەتنىڭ مەنىسىدىن كىشىنىڭ ئەقلىگە دەرھال: ھەۋارىلار ئاللاھنىڭ قۇدرىتىدىن گۇمان قىلامدۇ - قانداق؟ - دېگەن سوئال كېلىدۇ. ئۇلار ئىسانىڭ ئاللاھقا ئىمان ئېيتقان مۇرتلىرى (شاگىرتلىرى، تالىپلىرى، ئوقۇغۇچىلىرى) تۇرسا، ئۇنداق بولۇشى مۇمكىنمۇ؟

تەپسىر ئالىملىرى بۇ ئايەت توغرىسىدا ھەرخىل قاراشقا ئىگە. بەزى ئالىملار ھەۋارىلارنىڭ: «رەببىڭنىڭ كۈچى يېتەمدۇ؟» دېگەن سوئالنىڭ مەنىسى: «رەببىڭ ھەممىگە قادىرمۇ؟» دېگەنلىكتۇر. ھەۋارىلار دەسلىپدە ئاللاھنى ھەقىقىي ھالدا تولۇق چۈشەنمەي، بۇ خىل سوئال سورىغانلىقى ئۈچۈن ئەپۇ قىلىنىدۇ. شۇڭا ئىسا ئۇلارغا: «ئەگەر ئىشەنسەڭلار ئاللاھتىن قورقۇڭلار» يەنى ئاللاھنىڭ قۇدرىتىدىن گۇمانلانماڭلار، - دېگەن ئىدى دەپ قارايدۇ. قۇرتۇبى بۇ تەپسىرنى رەت قىلىدۇ. قۇرتۇبىغا قارىغاندا، ھەۋارىلار ئاللاھنىڭ ياردەمچىسىدۇر. ئاللاھنىڭ ياردەمچىلىرىنىڭ ئاللاھنىڭ كۈچىنى بىلمەسلىكى ياكى ئۇنىڭدىن گۇمانلىنىشى جائىز ئەمەس. يەنى بەزى ئالىملار: «بۇ سۆزلەرنى ھەۋارىلارنىڭ يېنىدىكى باشقا يەھۇدىيلار ئېيتقان، ھەۋارىلار پەقەت ئىساغا يەتكۈزگەن» دەپ قارىشىدۇ.

بۇنىڭدىن باشقا، بۇ ئايەتنى باشقىچە مەنىدە ئوقۇغانلارمۇ بار. ھەزرىتى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئايەتنى: «رەببىڭگە دۇئا قىلساڭ ياكى ئۇنىڭدىن تىلىسەڭ بولامدۇ؟» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدىغان باشقىچە بىر شەكىلدە ئوقۇغان ئىدى. بەزى سوپىلار مۇنداق دەپ قارايدۇ: ھەۋارىلار ئاللاھنىڭ كۈچىنى (قۇدرىتىنى) بىلمەيتتى. ئۇلار ئاللاھنى چوڭقۇر سۆيگەچكە ئۇنىڭ قۇدرىتىنى ئۆز كۈزلىرى بىلەن كۆرۈشنى ئارزۇ قىلىپ بۇ سوئالنى سورىغان ئىدى. ئۇلارنىڭ بۇ ئەھۋالى (دەرىجىسى پەرقلىق) تىۋەندىكى سۆزلەرنى سۆزلىگەن ھەزرىتى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھۋالىغا ئوخشايدۇ.

﴿پەرۋەردىگارىم! ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىڭنى ماڭا كۆرسەتكىن﴾ دېدى. ئاللاھ: «(ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرەلەيدىغانلىقىمغا) ئىشەنمىدىڭمۇ؟» دېدى. ئىبراھىم: «ئىشەندىم، لېكىن كۆڭلۈم (تېخىمۇ) قارار تاپسۇن ئۈچۈن (كۆرۈشنى تىلەيمەن)» دېدى. ﴿

دېمەك، ھەۋارىلار خۇددى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دېگىنىدەك: «كۆڭلىمىزنىڭ قارار تېپىشىنى (خاتىرجەم بولۇشىنى) ئۈمىد قىلىمىز» دېگەن ئىدى. بۇ بىزنىڭ كۆڭلىمىزنىمۇ تەسكىن تاپقۇزغان تەپسىردۇر. ھەزرىتى ئىسا ئۇلارنىڭ سوئالىغا مۇنداق

جاۋاب بەردى: ﴿ئەگەر (الله نىڭ قۇدرىتىگە) ئىشەنسەڭلار (بۇنداق سوئاللارنى بېرىشتە) الله دىن قورقۇڭلار﴾ دېدى

يەنى كۆپ سوئال سوراشتىن ۋە الله نى سىناشتىن ساقلىنىڭلار. چۈنكى مۆجىزىلەر بىلەن تەڭ بېشىڭلارغا قانداق ئىشلار كېلىدىغانلىقىنى سىلەر بىلمەيسىلەر.

﴿ئەگەر ئىشەنسەڭلار﴾ دېگەن سۆز شۇنى بىلدۈرىدىكى، سىلەرگە كۆرسەتكەن مۆجىزىلىرىم يېتەرلىكتۇر.

﴿ئۇلار:﴾ بىز ئۇنىڭدىن يېيىشنى، كۆڭلىمىزنىڭ تېنچلىنىشىنى، سۆزۈڭنىڭ راستلىقىنى بىلىشنى ۋە پەيغەمبەرلىكىڭگە گۇۋاھچىلاردىن بولۇشنى ئىرادە قىلىمىز﴾ دېدى. ئىسا ھەۋارىيلارنى چەكلىگەندىن كېيىن، ھەۋارىيلار ئۆزلىرىنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇ سوئالنى سوراشقانلىقىنى چۈشەندۈردى. ھەزرىتى ئىسا تېشىغا چىققاندا، ئۇنىڭغا بەش مىڭ ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق كىشى ئەگىشىپ ماڭاتتى. ئۇلارنىڭ بىر قىسمى ھەۋارىيلار ۋە ئۇلار بىلەن بىللە بولغانلار، يەنە بىر قىسمى دۈشمەنلىرى ئىدى. بۇ ھەقتە مۇنداق دېيىلىدۇ: ئۇلار يېنىغا ھېچقانداق يېمەكلىك ئالماستىن روزا تۇتتى. ھەۋارىيلار بىلەن بىللە تۇرغان كىشىلەر: ئىسادىن سوراپ بېقىڭلار! بىزگە ئاسماندىن يېمەك بار داستىخان چۈشۈرۈپ بېرىشكە رەببىڭگە دۇئا قىلامدىكىن، - دېيىشتى. ھەۋارىيلار قەۋمنىڭ بۇ سۆزىنى ئىساغا يەتكۈزدى. ئىسا ئۇلارغا بۇنىڭدىن ئاۋۋالقى مۆجىزىلەرگە قانائەت قىلىشنى ئېيتقاندا، ئارزۇلىرىنى توغرا چۈشەندۈرۈپ ئۇنىڭغا تەكرار مۇنداق دېدى:

﴿بىز ئۇنىڭدىن يېيىشنى،﴾ .

يېنىدا يېگۈدەك بىر نەرسىلىرى بولمىغاندىن كېيىن قورساقلىرى ئاچقان ئىدى.

﴿كۆڭلىمىزنىڭ تېنچلىنىشى﴾.

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ كۆڭلىنىڭ قارار تاپقىنىدەك ھەۋارىيلارنىڭمۇ كۆڭلىنىڭ قارار تېپىشى، ئەگەشكەنلەرنىڭ ئىسانىڭ الله تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە كۆڭلىدىن ئىشىنىشى، دۈشمەنلىرىنىڭ كۆڭلىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ گۇمراھلىقتا ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشى ئۈچۈن كېيىنكى سۆزلىرى ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئالغان مەسئۇلىيەتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

﴿سۆزۈڭنىڭ راستلىقىنى بىلىشنى﴾ .

يەنى سېنىڭ الله نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىڭنى بىلىمىز.

﴿ۋە پەيغەمبەرلىكىڭگە گۇۋاھچىلاردىن بولۇشنى ئىرادە قىلىمىز﴾ دېدى .

سۈرە مائىدە 112 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە مائىدە 113 - ئايەت .
سۈرە مائىدە 113 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە مائىدە 113 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە مائىدە 113 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .

يەنى بىز بۇنى ۋە بۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك خەۋەرلەرنى يەتكۈزەيلى.

﴿مەريەم ئوغلى ئىسا:﴾ «ئى پەرۋەردىگارمىز! بىزگە ئۈستىدە تاماق بار داستىخان چۈشۈرگىن، بۇ كۈن بىزلەرگە ۋە بىزدىن كېيىنكىلەرگە بايرام بولۇپ قالسۇن، ئۇ داستىخان سەندىن بىزگە (قۇدرىتىڭنى ۋە پەيغەمبەرلىكىمنى كۆرسىتىدىغان) بىر مۆجىزە بولۇپ قالسۇن. بىزگە رىزىق بەرگىن، سەن رىزىق بەرگۈچىلەرنىڭ ياخشىسىسەن» دېدى.

ئىسا ھەۋارىيلارنىڭ بۇ تەلىپى بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، يۇڭ كىيىمنى سېلىپ، ئىبادەت كىيىمنى كىيىدى. ئاندىن ئىككى پۇتنى جۈپلەپ ئوشقىنى ئوشقىغا چاپلاپ، باش بارمىقىنى بىرلەشتۈرۈپ، ئوڭ قولىنى سول قولىنىڭ ئۈستىگە قويدى ۋە ئاللاھقا ئىتائەتمەنلىك بىلەن بېشىنى ئەگدى. كۆزلىرىدىن ئاققان ياشلار ساقلىدىن سىرىلىپ كۆكسىگە ئېقىپ چۈشتى.

﴿ئى پەرۋەردىگارمىز! بىزگە ئۈستىدە تاماق بار داستىخان چۈشۈرگىن دېدى. ئاللاھ (ئىسانىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ):﴾ «ئۇنى مەن سىلەرگە چوقۇم (ئاسماندىن) چۈشۈرىمەن» دېدى.

ئىككى بۇلۇت ئارىسىدا غايەت زور داستىخان زېمىنىغا چۈشتى. بۇلۇتنىڭ بىرى داستىخاننىڭ ئۈستىدە، يەنە بىرى داستىخاننىڭ ئاستىدا ئىدى. ئىسا: پەرۋەردىگارمىز! بۇنى بىزگە رەھمەت قىلىپ بەرگىن! پىتىنگە سەۋەب قىلمىغىن! - دېدى. داستىخان ھەزرىتى ئىسانىڭ ئالدىغا چۈشتى. ئۈستىدە بىر پەردە بار ئىدى. ھەزرىتى ئىسا ۋە ئۇنىڭ ھەۋارىيلىرى سەجدىگە يىقىلدى. داستىخاندىن بۇرۇن ھېچكىم پۇراپ باقمىغان مېزىلىك پۇراق كېلەتتى.

ئىسا: ئاراڭلاردا كىم ئاللاھقا ئەڭ كۆپ ئىبادەت قىلغان ۋە ئۇنىڭغا باغلانغان بولسا، ئۇ داستىخاننى ئاچسۇن! ئاللاھنىڭ ئىسمىنى زىكر قىلغان ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ ئېيتقان ھالدا نېمەتلەرنى يەيلى، - دېدى. ھەۋارىيلار: ئى ئاللاھنىڭ روھى! بۇنىڭغا سەن ئەڭ لايىقسەن، - دېيىشتى. ھەزرىتى ئىسا ئالدى بىلەن تاھارەت ئېلىپ ئىخلاص بىلەن ناماز ئوقىدى ۋە ئاللاھقا دۇئا قىلدى. ئاندىن كېيىن داستىخانغا ئولتۇردى ۋە ئۇنى ئاچتى. شۇنداق قارىسا، داستىخاندا قىلىتىرىقسىز، ياغدەك سىلىق، پىشۇرۇلغان بىر بېلىق تۇراتتى.

ئۇلار سوراشتى: ئى ئاللاھنىڭ روھى! بۇ دۇنيانىڭ تائامىمۇ ياكى جەننەتنىڭ تائامىمۇ؟ ئىسا ئېيتتى: ئاللاھ سىلەرنى بۇ خىل سوئاللارنى سوراشتىن چەكلىمىدىمۇ؟ داستىخاندىكى تاماق جەننەت نېمىتىمۇ ئەمەس، دۇنيا نېمىتىمۇ ئەمەس، بەلكى ئاللاھنىڭ چەكسىز قۇدرىتى بىلەن تەييارلانغان تاماقتۇر. ئاللاھ ئۇنىڭغا: ۋۇجۇتقا كەل! - دېدى، ئۇ ۋۇجۇدقا كەلدى.

سۈرە مائىدە 113 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە مائىدە 114 - ئايەت.

سۈرە مائىدە 114 - 115 - ئايەتلەر

مۇپەسسەرلەر داستىخاندىكى نېمەت ھەققىدە: ئۇ بېلىقىمىدۇ، گۆشىمىدۇ، نانمىدۇ ياكى مېۋىمىدۇ؟ - دەپ مۇنازىرە قىلىشتى. بىز بۇنداق سوئاللارنى ئەھمىيەتسىز دەپ قارايمىز. بىز ئۈچۈن مۇھىمى ھەزرىتى ئىسانىڭ مۇنۇ سۆزلىرىدۇر: «ئۇ ئاللاھنىڭ چەكسىز قۇدرىتى بىلەن ياراتقان بىر نېمەتتۇر. ئاللاھ ئۇنىڭغا: ۋۇجۇتقا كەل! - دېدى. ئۇ ۋۇجۇتقا كەلدى.»

مانا بۇ، داستىخان مۆجىزىسىنىڭ ھەقىقىتىدۇر. ئۇ ئاللاھنىڭ بىر ئىشارىتىدۇر. ئاللاھنىڭ ئۇنى ئىنكار قىلغانلارنى دۇنيادا ھېچكىم كۆرمىگەن ئازاب بىلەن ئازابلايدىغانلىقىنىڭ ئىشارىتىدۇر. ئالىملار داستىخاننىڭ چۈشكەن ياكى چۈشمىگەنلىكى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. ئەمما زور كۆپچىلىكى ئاللاھ تائالانىڭ تۆۋەندىكى سۆزىگە ئاساسلىنىپ ئۇنىڭ چۈشكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇنى مەن سىلەرگە چوقۇم (ئاسماندىن) چۈشۈرىمەن﴾ .

ئۇ داستىخاندىكى نېمەتلەرنى مىڭلىغان كىشىلەر يەپمۇ تۈگىتەلمىگەنلىكى، بۇ نېمەتنى يېگەن كورلارنىڭ كۆرىدىغان، بەرەس كېسەللىرى ۋە پالەچلەرنىڭ سەللىمازا ساقىيىپ كەتكەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ.

ھەزرىتى ئىسانىڭ ھەۋارىلىرى ۋە ئەگەشكۈچىلىرى داستىخان چۈشۈرۈلگەن بۇ كۈننى بىر مەزگىلگىچە بايرام كۈنى قىلىپ تەبرىكلىگەن ئىدى. ئەمما شۇندىن كېيىنكى يىللاردا بۇ كۈن ئاستا - ئاستا ئۇنتۇلۇپ كەتتى. ھەتتا ئۇلار ئېتىراپ قىلىنغان ئىنجىلدىمۇ بۇ توغرىدا خەۋەر بېرىلمىگەن. مائىدە سۈرىسىدىكى داستىخان مۆجىزىسىدىن كېيىن، ئۇلۇغ ئاللاھ ھەزرىتى ئىسا ھەققىدە باشقا بىر ئەھۋالنى تىلغا ئالدى. ئۇلۇغ ئاللاھ داستىخان مۆجىزىسىدىن كېيىن مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مەرىيەم ئوغلى ئىسا! سەن كىشىلەرگە، ئاللاھنى قويۇپ مەن بىلەن ئانامنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار، دېدىڭمۇ؟﴾ ئىسا ئېيتتى: ﴿(رەببىم!) شەننىڭگە لايىق ئەمەس نەرسىلەردىن سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەنكى، ماڭا ئېيتىشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزلەرنى مەن ئېيتمايمەن، ئەگەر مەن بۇ سۆزنى ئېيتقان بولسام، ئۇنى سەن چوقۇم بىلىسەن (يەنى مېنىڭ ئۇنداق دېمىگەنلىكىم ساڭا مەلۇملۇق). سەن مېنىڭ زاتىمىدىكىنى بىلىسەن، مەن سېنىڭ زاتىدىكىنى بىلمەيمەن، غەيبىلەرنى ناھايىتى ئوبدان بىلىسەن. مەن ئۇلارغا پەقەت سەن مېنى ئېيتىشقا بۇيرۇغان سۆزنى، يەنى مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار بولغان ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، دېدىم. مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بولغان مۇددەتتە، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىم، مېنى قەبىزى روھ قىلغىنىڭدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى سەن كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىڭ، سەن ھەممە نەرسىدىن خەۋەردارسەن. ئەگەر ئۇلارغا ئازاب قىلساڭ، ئۇلار سېنىڭ بەندىلىرىڭدۇر، (ئۇلارنى خالىغىنىڭچە تەسەرىۋى قىلسەن)، (ساڭا ھېچ ئەھدى تەئەرىۋۇز قىلالمايدۇ)، ئەگەر ئۇلارغا (يەنى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى تەۋبە قىلغانلارغا) مەغپىرەت قىلساڭ، سەن (ئىشىڭدا) غالىب، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇرسەن.﴾ ئاللاھ ئېيتىدۇ: «بۇ كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) راستچىلارنىڭ راستچىللىقى ئۆزىگە پايدا

قىلىدىغان كۈندۈر، ئۇلار ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، ئاللاھ ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلار ئاللاھ دىن مەمنۇن بولىدۇ، بۇ زور بەختتۇر. ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلاردىكى مەۋجۇداتنىڭ پادىشاھلىقى ئاللاھ غا مەنسۇپتۇر، ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر.﴾

مائىدە سۈرىسى بۇ ئايەتلەر بىلەن ئاياغلىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، قۇرئان داستىخان مۆجىزىسىدىن بىراقلا قىيامەت كۈنىدىكى ئۇلۇغ ئاللاھ بىلەن مەرىپەم ئوغلى ئىسا ئوتتۇرىسىدىكى سۆھبەتكە ئۆتىدۇ.

ئاللاھ نىڭ ئىساغا بەرگەن مۆجىزىلىرىنىڭ پەۋقۇلئاددە بۈيۈكلىكى كېيىنكى قەۋم ئۈچۈن پىتىنگە سەۋەب بولدى. ئۇلار ئىسانى ئىلاھ دەپ قاراشتى. ئۇنىڭ مۆجىزىلىك ھېكمىتىنى چۈشىنەلمەي پىتنە - پاسات ئىختىلاپىغا چۈشتى. ئۇلۇغ ئاللاھ قىيامەت كۈنى بۇ ھەقتە سوئال سورايدۇ: ﴿ئى مەرىپەم ئوغلى ئىسا! سەن كىشىلەرگە، ئاللاھ نى قويۇپ مەن بىلەن ئانامنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار، دېدىڭمۇ؟﴾

ئالىملار: گەرچە بۇ سوئالدا كۆرۈنسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇنداق ئەمەس، - دېيىشىدۇ. چۈنكى ئاللاھ ئىسانىڭ نېمە دېگەنلىكىنى بىلىدۇ. شۇڭا بۇ يەردە بىلدۈرمەكچى بولغان مەنا باشقىدۇر. يەنى بۇ توغرىدا ئۇلۇغ ئاللاھ ئىساغا قەۋمنىڭ ئۇنىڭدىن كېيىن بۇيرۇقلىرىنى ئۆزگەرتكەنلىكى ۋە ئۇنىڭ ھەققىدە تۆھمەت ئويدۇرغانلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن سورىغانلىقىنى ئېيتقاندۇر. ئۇنىڭدىن باشقا، ئاللاھ نىڭ بۇ يەردىكى مەقسىتىنىڭ ئۇنىڭ ئەقىدىسىنى ئۆزگەرتكەنلەرنى ئەيىبلەش ئىكەنلىكىنى ئېيتقانلارمۇ بار. بىز بۇ ئىككى پىكىردىن باشقا يەنە بىر مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان دەپ پەرەز قىلىمىز. ئۇلۇغ ئاللاھ ئاخىرقى كىتابىدا قەۋمنىڭ كېيىن ئويدۇرۇپ چىقارغانلىرىدىن ئىسانىڭ پاك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈشنى مەقسەت قىلغان.

قۇرئان ئۆتكەن زامان تىلى بىلەن قىيامەت كۈنى يۈز بېرىدىغان كېلەچەكتىكى غەيبىنى ئاشكارىلىغان. بۇ غەيب ئىسانىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى ئىزاھلاش ئۈچۈن دۇنيادىكىلەرگە ئاشكارىلانغان. ئۇلۇغ ئاللاھ سورايدۇ، مەرىپەم ئوغلى ئىسا جاۋاب بېرىدۇ. ئىسادەك ئۇلۇغ بىر پەيغەمبەر ئاۋۋال سۇبھانكە دېگەندىن كېيىن، ئاندىن جاۋاب بېرىدۇ. جاۋاب بېرىشنى ئاۋۋال سۇبھانكە (سەن پاك تۇرسەن) دەپ مەدھىيلىگەن سۆزى بىلەن باشلايدۇ.

ئىمام قۇرتۇبى ئۆز كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ تائالا ئىساغا: «سەن كىشىلەرگە: ئاللاھ نى قويۇپ مەن بىلەن ئانام ئىككىمىزنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار! - دېدىڭمۇ؟» دېگىنىدە، ئىسانى شۇنداق بىر تىترەك باسىدۇكى، ھەتتا سۆڭەكلىرىنىڭ غىچىرىلىغان ئاۋازى ئاڭلىنىدۇ. ئۇ: ﴿(رەببىم!) شەننىڭگە لايىق ئەمەس نەرسىلەردىن سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەنكى، ماڭا ئېيتىشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزلەرنى مەن ئېيتىمايمەن، ئەگەر

سۈرە مائىدە 116 — 120 - ئايەتكىچە.
سۈرە مائىدە 116 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

مەن بۇ سۆزنى ئېيتقان بولسام، ئۇنى سەن چوقۇم بىلسەن (يەنى مېنىڭ ئۇنداق دېمىگەنلىكىم ساڭا مەلۇملۇق) ﴿

يەنى: ماڭا ھەقسىز سۆزلەرنى سۆزلەش ياراشمايدۇ، ئەگەر بۇ سۆزلەرنى ئېيتقان بولسام، سەن ئۇنى چوقۇم بىلسەن، - دېدى. ئىسا بۇ يەردە ئالەمنىڭ ئىلمىگە مۇراجىئەت قىلدى. ئالەم ئەلۋەتتە ئۇنىڭ بۇنداق دېمىگەنلىكىنىمۇ بىلەتتى. ﴿سەن مېنىڭ زاتىمدىكىنى بىلسەن، مەن سېنىڭ زاتىڭدىكىنى بىلمەيمەن﴾.

يەنى سەن مېنىڭ يوشۇرغىنىمنى بىلسەن، ئەمما مەن سېنىڭ غەيب ئىلمىڭنى بىلمەيمەن. سەن مېنىڭ سىرلىرىمنى، يارىتىلغان نەپسىمنىڭ ئىچىدىكىلەرنى بىلسەن. مەن سەن بىلدۈرگەن نەرسىلەردىن باشقا ھېچنەمە بىلمەيمەن.

﴿غەيبلىرىنى ناھايىتى ئوبدان بىلسەن﴾ يەنى مەن زېمىندىن ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندىن كېيىن ئۇلار ئويدۇرغان تۆھمەتلەرنى پەقەت سەنلا بىلسەن.

﴿مەن ئۇلارغا پەقەت سەن مېنى ئېيتىشقا بۇيرۇغان سۆزنى، يەنى مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارلىقلىرى بولغان ئالەمغا ئىبادەت قىلىڭلار، دېدىم﴾.

مەريەم ئوغلى ئىسانىڭ ئېلىپ بارغان دەۋىتىنىڭ مەزمۇنى بۇدۇر. ئۇ باشتىن - ئاخىر يالغۇز، شېرىكى بولمىغان ئالەمغا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرىدى.

﴿مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بولغان مۇددەتتە، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىم﴾

يەنى ئۇلار بىلەن بىللە تۇرغان ۋاقىتىدا بۇيرۇغۇم بىلەن ئۇلارنى تىزگىنلەپ، نازارەت قىلىپ تۇرغان ئىدىم.

﴿مېنى قەبىزى روھ قىلغىنىڭدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى سەن كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىڭ﴾.

ئالەمنىڭ كىتابىدا دۇنيادىن ئايرىلىپ ۋاپات بولۇش ئۈچ خىل شەكىلدە بولىدۇ. بىرىنچى، ئۆلۈم بىلەن دۇنيادىن ئايرىلىش (ۋاپات بولۇش). چۈنكى ئالەم بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئىنسانلار ئۆلىدىغان چاغلىرىدا، ئالەم ئۇلارنىڭ جانلىرىنى ئالىدۇ﴾ يەنى ئەجلى توشقان مەنىسىدە. ئىككىنچىسى، ئۇيقۇ ۋاپاتى. ئالەم تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئالەم سىلەرنى كېچىسى ئۇخلىتىدۇ﴾.

سۈرە مائىدە 116 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
 سۈرە مائىدە 116 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
 سۈرە مائىدە 116 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
 سۈرە مائىدە 117 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
 سۈرە مائىدە 117 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
 سۈرە مائىدە 117 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
 سۈرە زۇمەر 42 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
 سۈرە ئەنئام 60 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .

ئۈچىنچىسى، ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈش ۋاپاتى. ﷻ تائالا مۇنداق دېگەن: «ئۆز ۋاقتىدا ﷻ ئىيتتى: «ئى ئىسا! مەن سېنى (ئەجلىڭ يەتكەندە) قەبىزى روھ قىلمەن، سېنى دەرگاھىمغا كۆتۈرمەن، (يەنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقمەن)».

بۇنىڭ بىلەن، ئىسا ئۇلارنىڭ ئۆزى ھەققىدە ئىيتقانلىرىدىن، چاپلىغان تۆھمەتلىرىدىن پاك ئىكەنلىكىنى، دەۋەتنىڭ تەۋھىدىتىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكىنى، ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ ئىسلامنى قوبۇل قىلغانلىقىنى، ئۇنىڭغا قارشى چىقمىغانلىقىنى جاكارلىدى.

ئىسا ﷻ نىڭ رەھىمىتىنى تىلەشنى داۋاملاشتۇرىدۇ: «ئەگەر ئۇلارغا ئازاب قىلساڭ، ئۇلار سېنىڭ بەندىلىرىڭدۇر، (ئۇلارنى خالىغىنىڭچە تەسەررۇپ قىلسەن)، (ساڭا ھېچ ئەھدى تەئەررۇز قىلالمايدۇ)» يەنى سەندىن باشقا ياراتقۇچى ھۆكۈمران يوق، مۈلۈك ۋە ھۆكۈمدە سېنىڭ شېرىكىڭ يوقتۇر. نېمىلا بولمىسۇن، ئۇلار سېنىڭ بەندىلىرىڭدۇر. بەندىنىڭ پەرۋەردىگارى ئالدىدا بويۇن ئېگىشتىن باشقا يولى يوقتۇر.

«ئەگەر ئۇلارغا (يەنى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى تەۋبە قىلغانلارغا) مەغپىرەت قىلساڭ، سەن (ئىشىڭدا) غالىب، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇرسەن».

ئىسا: ئۇلارغا مەغپىرەت قىلساڭ، سەن كۆپ مەغپىرەت قىلغۇچى، مەرھەمەت ئىگىسىسەن، - دېمىدى. ئېتىراپ قىلىشنىڭ ئۆزى ھەردائىم ﷻ قا بويۇن ئىگىش، ئۇنىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى، ئۇلۇغلىقىنى ۋە ھۆكۈمىنى تەستىلاش دېگەنلىكتىن ئىبارەتتۇر.

ھەزرىتى ئىسانىڭ قەۋمى، قانداقلا بولمىسۇن، يەنىلا ﷻ نىڭ بويىنى پۈكۈك قۇللىرىدۇر. ﷻ خالىسا، ئۇلارنى تېگىشلىك جازاغا تارتىدۇ. خالىسا، ئۇلارغا مەغپىرەت قىلىدۇ. ئىسا ﷻ نىڭ سوئالىغا مۇتلەق تەسلىمىيەت بىلەن جاۋاب بەردى. قەۋمنىڭ ئۆزىدىن كېيىنكى ئويدۇرمىلىرىدىن قۇتۇلدى. سۆزىنىڭ بېشىدا ئۆزىنىڭ ﷻ نىڭ قۇلى ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلدى. ئاخىرىدا، ئۆزىنى ﷻ قا تاپشۇرغانلىقىنى زىكىر قىلدى.

«ﷻ ئىيتىدۇ: «بۇ كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) راستچىلارنىڭ راستچىللىقى ئۆزىگە پايدا قىلىدىغان كۈندۇر».

ئەزىز ۋە ئۇلۇغ ﷻ ئىسانىڭ راستچىللىقىنى ماختايدۇ. سۆھبەت قىيامەت كۈنىدە بولغانلىقى ئۈچۈن، ﷻ مۇنداق دەيدۇ: بۇ، قىيامەت كۈنى راستچىلارنىڭ راستچىللىقى ئۆزىگە پايدا بېرىدىغان كۈندۇر. دۇنيادىكى راستچىللىق بۇ يەردە رەھمەتكە ئايلىنىدۇ.

«ئۇلار ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، ﷻ ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلار ﷻ دىن مەمنۇن بولىدۇ».

سۈرە ئال ئىمران 55 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە مائىدە 118 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە مائىدە 118 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە مائىدە 119 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

دېمەك، بۇ راستچىلارغا بېرىلگەن مۇكاپاتتۇر... جەننەت ۋە ئۇنىڭدىنمۇ ياخشى بولغىنى بولسا، بەندىنىڭ ئاللاھ دىن رازى بولۇشى، ئاللاھ نىڭمۇ بەندىلەردىن رازى بولۇشىدۇر. بەندىلەرنىڭ رازى بولۇشى دېگەنلىك - ئاللاھ قا قۇللۇق قىلىشتىن سۆيۈنۈشى دېگەنلىكتۇر، ئاللاھ نىڭ رازى بولۇشى دېگەنلىك بولسا، ئۇنىڭ بەندىسىگە مەرھەمەت قىلىشى دېگەنلىكتۇر.

﴿بۇ زور بەختتۇر﴾ بۇ يەردە ئاللاھ ئىسانىڭ ۋە پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلدۈرىدۇ.

﴿ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلاردىكى مەۋجۇداتنىڭ پادىشاھلىقى ئاللاھ غا مەنسۇپتۇر، ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴾.

يالغۇز ئاللاھ مالىكتۇر، يالغۇز ئۇلا ياراتقۇچىدۇر، پەقەت ئۇلا ھەممىگە قادىردۇر. ئۇنىڭدىن باشقىلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا قۇلدۇر...

ئەلقىسسە، ئىسا دەۋىتىنى داۋاملاشتۇردى. رەزىللىك ئۆز تەختىنىڭ گۇمراھ بولۇشى خەۋپىگە دۇچ كېلىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى. گۇناھ كۈچلىرى ئۇنىڭغا قارشى ھۇجۇمغا ئۆتتى. يەھۇدىيلار ئۇنىڭغا دۈشمەنلەرچە مۇئامىلە قىلىشقا باشلىدى. ئۇنى سېھىرگەر ۋە شەرىئەتنى بۇزماقچى دەپ ئەيىبلەشتى. ئۇنىڭغا: شەيتانلارنىڭ ياردىمى بىلەن دەرىجىدىن تاشقىرى كۈچكە ئېرىشكەن، - دەپ تۆھمەت قىلىشتى. ئەمما نامراتلارنىڭ ئۇنىڭ ئەتراپىدا توپلانغانلىقىنى كۆرۈپ، ئامالسىزلىقتىن ئۇنىڭغا مەخپىي تۇزاق قۇرۇشقا، ئۇنى رىم ھۆكۈمرانلىقىغا يامان كۆرسىتىشكە باشلىدى. دەسلەپتە، رىم ھۆكۈمىتى يەھۇدىيلارنىڭ ئۆز ئىچىدىكى بۇ ئىختىلاپلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ئويلاپ بۇ ئىشقا ئارىلاشمىدى. شۇنىڭ بىلەن سانئەھدە (ئالىي سوت كومىتېتى دىن ئىشلىرى مەھكىمىسى) ئىساغا قارشى پىلان تۈزۈش ئۈچۈن تەكرار يىغىن چاقىردى. ئۇلار يېڭى بىر پىلان تۈزۈشتى.

يەھۇدىيلار ئىساغا ئامال قىلالماي، ئاخىرى ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولدى. كاھىنلارنىڭ باشلىقلىرى ھېچكىمگە تۇيدۇرماستىن، ئىسانى تۇتۇش يولىنى مەخپىي كېڭەشتى. دەل بۇ ئەسنادا ئىسانىڭ 12 شاگىرتىدىن بىرى بولغان يەھۇزا ئىسكاريوت دېگەن كىشى ئۇلارنىڭ قېشىغا كېلىپ مۇنداق دېدى: ئەگەر ئۇنى سىلەرگە تۇتۇپ بەرسەم، سىلەر ماڭا نېمە بېرىسىلەر؟

دېمەك، ئۇ خائىن ۋە ئىنكارچىلارنىڭ سېپىگە قوشۇلدى.

يەھۇزا كاھىنلارنىڭ باشلىقلىرى بىلەن سودىلاشتى. كاھىنلار ئۇنىڭغا 30 پارچە كۈمۈش بېرىشكە ماقۇل بولدى. بىر پارچە كۈمۈش مىسىر پۇلىدا ئالتە جۈنەبەك باراۋەر

سۈرە مائىدە 119 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە مائىدە 119 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە مائىدە 120 - ئايەت.

كېلىدۇ. ئۇ چاغدىكى يەھۇدىي شەرىئىتىدە بۇ پۇلغا بىر قۇل سېتىۋالغىلى بولاتتى (مانتا ئىنجىلى شەرىھى). شۇنداق قىلىپ، ئىسانى تۇتۇپ ئۆلتۈرۈش قارار قىلىندى.

بۇ ھەقتە مۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ: يەھۇدىي كاھىنلىرىنىڭ باشلىقى بىر دىنىي يىغىلىشقا يالغاندىن ئويۇن ئويناپ، ئۆزىنىڭ ئىسانى ئىنكار قىلغانلىقىنى ئېيتىپ، ۋارقىراپ - جارقىراپ، كىيىم - كېچەكلىرىنى يىرتتى. يەھۇدىيلارنىڭ ئادىتىدە ئاللاھنى كەمسىتىدىغان بىر ئىشنى ئاڭلىغاندا ياكى كۆرگەندە مۇشۇنداق نارازىلىق بىلدۈرۈلەتتى. شۇنىڭ بىلەن، كاھىنلارنىڭ باشلىقى ئىسانىڭ سۆزى ۋە ئىش - ھەرىكىتىنى ئاللاھنى كەمسىتىش دەپ بۇرمىلاپ، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭغا قاتتىق غەزەپلەنگەن، ئاللاھنىڭ نامىنى قوغداش ئۈچۈن ئالاھىدە خىزمەت كۆرسىتىۋاتقان قىلىپ كۆرسەتتى. بۇ دەۋرىدە، ئۆلۈم جازاسىنى يەھۇدىي كاھىنلار بېرەلمەيتتى. بۇ ھوقۇق رىمنىڭ ۋالىيسىنىڭ قولىدا ئىدى. لېكىن ئۇلار رىم ۋالىيسىنى ئالدىغان بولۇشى مۇمكىن ياكى ۋالىيغا بۇ مەسىلىنىڭ يەھۇدىيلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ئۆرپ - ئادىتى ۋە دىنى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ، ئۇنى قايىل قىلغان بولۇشى مۇمكىن. مەيلى قانداقلا بولمىسۇن، ئۇ ئۇلارنىڭ چىقارغان قارارىغا ئارىلاشمايلىقىنى توغرا تاپتى. شۇنىڭ بىلەن، ئىسانىڭ تۇتۇلۇپ، كرىستقا مىخلىنىشى ئېنىق بولدى. بۈگۈنكى كۈندە خرىستىئانلار تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنغان تۆت ئىنجىل ئىسانىڭ كرىستقا مىخلىنىپ، ئۆلگەندىن كېيىن ئاسمانغا كۆتىرىلگەنلىكىنى بىردەك تەستىقلايدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، ئىسانىڭ ھەم ئىنسانىي ھەم ئىلاھىي خاراكتېرى بارلىقى توغرىسىدىمۇ ئوخشاش قاراشتۇر. بىز ئاۋۋال بۈگۈنكى خرىستىئان دۇنياسىنىڭ كۆپچىلىكىنىڭ ئىسا ھەققىدىكى ئېيتقانلىرىنى، ئاندىن كېيىن قۇرئان كەرىم ۋە دىن ئالىملىرى، ھەدىسشۇناسلارنىڭ تىلىدىن ئىسلامنىڭ ئىسا ھەققىدىكى قاراشلىرىنى، ئاخىرىدا مۇسۇلمانلار خرىستىئانلار بىلەن مۇناسىۋەت قىلغاندا، ئۇلارنىڭ كۆز قارىشىغا قانداق مۇئامىلە قىلىش كېرەكلىكىنى سۆزلەپ ئۆتىمىز.

ماتتا ئىنجىلىدە مۇنداق دېيىلىدۇ: ئىسا تۇتۇلدى. سانھەردىن (يەھۇدىيلارنىڭ دىن مەھكىمىسى) ئۇنىڭغا ئۆلۈم جازاسى بەردى. ئۇ مەھكىمىنىڭ ئەزالىرى بولغان كاھىنلارنىڭ چوڭلىرى، شەيخلەر ۋە كاتتىباشلار ئۇنىڭغا تىل - ئاھانەت ياغدۇرۇپ، ئۇرۇپ، مەسخىرە قىلىشقا باشلىدى. يۈزىگە تۈكۈرۈپ، مۇشت، شاپلاق بىلەن ئۇراتتى ۋە مەسخىرە قىلىپ: مەسىھ! سېنى كىمىنىڭ ئۇرغانلىقىنى بىزگە خەۋەر قىل! - دېيىشەتتى. ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ: يۈزۈمنى مەسخىرىدىن ۋە تۈكۈرىشلەردىن قاچۇرمايمەن، ئېڭىكىمنى چاقىدىغانلار بولسا تۇتۇپ بېرىمەن، - دېگەن سۆزى مان بۇ يەردە ئەمەلىيلەشتى (26 - جىلد).

رىم قانۇنىدا، ئۆلتۈرۈلدىغان كىشىنىڭ ئاۋۋال كالتەكلىنىشى بەلگىلەنگەن ئىدى. ئىسانىڭ كالتەكلىنىشى ئەمىر قىلىنغاندا، گەرچە يەھۇدىي شەرىئىتىدە 40 دەرىدىن ئارتۇق ئۇرۇلمايلىقى بېكىتىلگەن بولسىمۇ، ئەمما رىملىقلار ۋە ھىسپىلەرچە توختىماي ئۇرۇۋەردى. ئاخىرى دۈمبىسى تىتىلىپ، ئېچىلىپ قېلىپ، نەپەس ئالالمىغىدەك دەرىجىگە

بارغاندا، ئۆلۈم جازاسىنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن ھاياتتا قالدۇرۇلۇش نىيىتى بىلەن كالتەكلەشتىن توختىدى. يەنى بىزنىڭ قۇتقازغۇچىمىزغا مۇشۇنداق قىلىشتى. كالتەكلەش جازاسى ئاخىرلاشقاندا، رېملىق ۋالىي پىلاتوس ئىسانى كرىستقا مىخلاش ئۈچۈن ئەسكەرلىرىگە بۇيرۇق بەردى. بۇ ئەسكەرلەر يەرلىك ئەسكەرلەر بىلەن بىرلىكتە بۇ بۇيرۇقنى ئىسانى قىيناپ، كۆڭۈل ئېچىشنىڭ پۇرسىتى قىلىۋالدى. ئۇلار ئىسانىڭ كالتەك زەربىسىدىن قانغا بويۇلۇپ كەتكەن كۆيىنىكىنى سالدۇرۇپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇنى مەسخىرە قىلىش ئۈچۈن بىر قىزىل كۆڭلەك كىيگۈزۈپ قويۇشتى. ئاندىن تىكەنلەردىن بىر تاج ياساپ ئۇنىڭ بېشىغا كىيگۈزۈپ، ئوڭ قولىغا بىر قۇمۇش شېخنى تۇتقۇزۇپ قويدى. قۇمۇش شېخى خۇددى ھۆكۈمدارلارنىڭ ئېسىل ھاسسىدەك كۆرۈنەتتى. ئارقىدىن ئۇنىڭ يۈزىگە تۈكۈرۈپ، قولىدىكى قۇمۇش شېخنى تارتىۋالدى. ئاندىن ئۇنىڭ بىلەن تىكەن تاج كەيدۈرۈلگەن بېشىغا قاتتىق ئۇردى. تىكەنلەر ئىسانىڭ بېشىغا پېتىپ، يۈزى قانغا بويالدى.

ئاندىن ئۇنى كرىستقا مىخلاش ئۈچۈن ئېلىپ مېخىشتى. ئۇنى تېخىمۇ بەكرەك قىيناش ئۈچۈن، كرىستنى مىخلىنىدىغان يەرگىچە مەھكۇمغا كۆتەرگۈزۈش قاندىسى يۈرگۈزۈلدى (ماتتا 26).

شۇنداق قىلىپ، ئاخىرى ئېروسالىم سېپىللىرىنىڭ سىرتىدىكى گولگوتا يەنى باش سۆڭىكى دېگەن يەرگە يېتىپ كېلىشتى. يەھۇدىيلارنىڭ ئادىتىدە ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغۇچىنىڭ ئازابىنى يەڭگىلىتىش ئۈچۈن پۇراق قۇشۇلغان شاراپ بېرىلىشى كېرەك ئىدى. لېكىن ئەسكەرلەر بۇنىڭغا قارشى چىقىپ، ئىساغا زەرداپ سۈيى ئارىلاشۇرۇلغان قىرتاق سۇ بېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇنىڭ ھەققىدە بېرىلگەن خەۋەر ئەمەلگە ئاشتى. ئۇ خەۋەر مۇنداق ئىدى: «ئۇلار تامىقىمغا زەرداپ ئارىلاشتۇرىدۇ. ئۇسسۇسغان چېغىمدا ماڭا سىركە بېرىدۇ».

شۇنىڭدىن كېيىن، ئۇنىڭ پۇت - قوللىرىنى كرىستقا مىخلىدى. كىيىملىرىنى سالدۇرۇپ ئېلىۋالغاندىن كېيىن كرىستنى ئىسا بىلەن بىرلىكتە تىكلدى. مەسخىرە قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ئىككى ئوغرىنىمۇ قوشۇپ كرىستقا مىخلىدى. ئارقىدىن مەسخىرىسىنى تېخىمۇ ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئىسانىڭ بېشىغا بىر بەلگە تىكلەپ قويدى. بەلگىگە: «بۇ يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى ئىسادۇر» دەپ يېزىپ قويۇلغان ئىدى (ماتتا ئىنجىلى 26 - جىلىد).

ماتتا ئىنجىلىنىڭ 27 - جىلىددا (1972 - يىلىدىكى نەشىرى) مۇنداق دېيىلىدۇ: نىھايەت باش سۆڭىكى دەپ ئاتىلىدىغان يەرگە يېتىپ كەلگەندە، ئۇنىڭغا زەرداپ ئارىلاشتۇرۇلغان شاراپ بېرىلدى. ئىسا ئۇنىڭ تەمىنى تېتىپ بېقىپ ئىچىشنى رەت قىلدى. ئارقىدىن ئۇنى كرىستقا مىخلىدى. ئىسانىڭ: ئۇلار يۇڭ كىيىملىرىنى ئۆزئارا بۆلۈشۈش ئۈچۈن چەك تارتىدۇ. - دېگەن سۆزىنىڭ ئەمەلىيلىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ كىيىملىرىنى بۆلىشىدىغان بولۇپ ئۆزئارا چەك تارتىشتى. ئارقىدىن ئۇنىڭ ئۆلۈشىنى نازارەت قىلىپ

تۇرۇشتى. بېشىنىڭ ئۈست تەرىپىگە: «بۇ يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى يەسۇد (ئىسا) دۇر» دېگەن سۆزلەر يېزىلغان بىر بەلگە قويۇپ قويۇلدى.

ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىككى نەپەر ئوغرىمۇ كرىستقا مىخلاندى. ئۇلارنىڭ بىرى ئىسانىڭ ئوڭ تەرىپىدە، يەنە بىرى سول تەرىپىدە ئىدى. يولدىن ئۆتكەن كىشىلەر ئۇنىڭغا ھاقارەت قىلىپ مۇنداق دېيىشەتتى: ئى ئىبادەتخانىنى بۇزۇپ، ئۇنى ئۈچ كۈن ئىچىدە سالىدىغان كىشى! سەن ئۆزەڭنى قۇتقۇز! ئەگەر سەن راستىنلا ئاللاھنىڭ ئوغلى بولىدىغان بولساڭ، كرىستتىن پەسكە چۈش!

كاھىنلارنىڭ كاتتېباشلىرى، شەيخ، كاتىپلىرى ئۇنى مەسخىرە قىلىشىپ: باشقىلارنى قۇتقازدى، ئەمما ئۆزىنى قۇتقۇزالمىدى. ئەگەر بەنى ئىسرائىلنىڭ پادىشاھى بولسا، ھازىر كرىستتىن چۈشەلسە، بىز ئۇنىڭغا ئىشىنىيلى. ئۇ ئاللاھقا بەك ئىشىنىتتى. ئەگەر ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسا، ھازىر ئۇنى قۇتقازسۇن! چۈنكى ئۇ: «مەن ئاللاھنىڭ ئوغلى» دېدى، - دېيىشتى. بۇنىڭدىن باشقا، ئىسا بىلەن بىرلىكتە مىخلانغان ئىككى ئوغرىمۇ ئۇنى ئەيىبلەشتى. سائەت ئالتىدىن توققۇزغىچە بولغان ئارىلىقتا پۈتۈن يەر يۈزىنى قاراڭغۇلۇق قاپلىدى. سائەت توققۇز ئەتراپىدا ئىسا: ئىلاھىم! ئىلاھىم! مەندىن نېمە ئۈچۈن ئايرىلدىڭ! - دەپ قاتتىق ئاۋازدا ۋاقتىدى. پەستە تۇرۇپ بۇنى ئاڭلىغانلاردىن بەزىلىرى: ئۇ ئىلىياغا دەۋاتىدۇ، - دېيىشتى. ئۇلاردىن بىرى دەرھال يۈگۈرۈپ بېرىپ، بىر سۈڭەر (دېڭىزدىن چىقىدىغان، تېنى كۆپ مىقداردا سۇ سۈمۈرۈش ئالاھىدىلىكىگە ئىگە بۇلۇتسىمان ھايۋان) ئالدى ۋە ئۇنى سىركىگە چىلاپ، قۇمۇشقا باغلاپ ئىساغا ئىچۈردى. باشقىلىرى: كارىڭ بولمىسۇن! ئىلىيا ئۇنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن كېلەمدۇ؟ كۆرەيلى! - دېيىشتى. ئاخىرىدا، ئىسا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن يەنە بىر قېتىم ۋاقتىدى - دە، روھىنى تاپشۇردى.

مانا بۇ ۋاقىتتا ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسى ئۈستىدىن پەسكە قاراپ ئىككىگە بۆلۈنىپ يىرتىلدى. يەر تەۋرەپ قىيالار پارچىلاندى. قەبرىلەر ئېچىلىپ، ئىچىدە ياتقان ئەزىزلەردىن بىر توپ كىشى ئورنىدىن تۇرۇپ قەبرىلىرىدىن چىقتى ۋە مۇقەددەس شەھەرلەرگە كىرىپ نۇرغۇن كىشىلەرگە كۆرۈندى.

بۇ تېكىستكە قوشۇمچە قىلىنغان تەپسىر چۈشەندۈرۈشىدە مۇنداق دېيىلىدۇ: «سائەت ئالتىدىن توققۇزغىچە پۈتۈن يەر يۈزىنى قاراڭغۇلۇق قاپلىۋالدى. بۇ يەردىكى يەھۇدىيلارنىڭ ئالتە دېگىنى، ھازىرقى سائەت ئۆلچىمىدە چۈش ۋاقتى سائەت ئون ئىككىگە، توققۇز بولسا، چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچكە توغرا كېلىدۇ.

پۈتۈن يەر يۈزىنىڭ قاراڭغۇلۇققا قاپلىنىشى بولسا، ئۇنىڭ چەككەن ئازابلىرى ۋە ناھەق ئۆلتۈرۈلۈشىگە ئاللاھنىڭ غەزىپى بىلەن غەزەپلەنگەن تەبىئەتنىڭ ئىنكاسىدۇر. سائەت توققۇزلاردا، يەنى چۈشتىن كېيىن ئۈچ ئەتراپىدا بىزنىڭ قۇتقازغۇچىمىز ئىسا يۇقىرى ئاۋاز

بىلەن ئىبرانى تىلىدا: ئىلاھىم! ئىلاھىم! نېمە ئۈچۈن مەندىن ئايرىلىدىڭ؟ - دەپ
 ۋارقىرى. »

بۇ تەۋراتنىڭ مەزمۇن بۆلۈمىنىڭ 22 - تېكىستىنىڭ دەسلەپكى ئىبارىسى بولۇپ، ئىسا
 بۇ ئىبارە ئارقىلىق ئىلاھنىڭ ئۆزىنى تاشلاپ قويغانلىقىنى ئېيتقىنى يوق. چۈنكى ئۇ ۋە
 ئۇنىڭ ئاتىسى بولغان ئىلاھ ئوخشاش بىر گەۋدىدۇر. ئۇ پەقەت بېشىدا بۇ ئىبارە بولغان
 مەزمۇر بۆلۈمىنىڭ بۇ ئازابلىق سائەتتە ئۇنىڭغا ماس كەلگەنلىكىنى ئەسلىتىدۇ. بۇ
 مەزمۇن بۇ ھالەتتە پەقەت ئۇنىڭ چۈشەندۈرگەن تەپسىلاتى سۈپىتىدە ناھايىتى تەپسىلىي
 بىر باياننى بەرمەكتە: «مېنى كۆرگەنلەرنىڭ ھەممىسى مېنى مەسخىرە قىلىشىپ،
 باشلىرىنى چايقىغان ھالدا: ئۇ ئىلاھ غا تەۋەككۈل قىلاتتى. ئۇنى ئىلاھ قۇتقازسۇن، چۈنكى ئۇ
 ئۇنىڭ ئۈچۈن سۆيۈندى، - دېيىشىدۇ. ئەتراپىمنى نۇرغۇن ئۆكۈزلەر قورشىۋالدى. ئۇلار ماڭا
 قاراپ يىرتقۇچ ھايۋانلار دەك ئاغزىلىرىنى ئېچىپ ھۆركۈرىدى. قانلىرىم سۈدەك ئاقتى.
 سۆڭەكلىرىم ئاجرىدى. يۈرەك - باغرىم شامدەك ئېرىدى. تىلىم تاغلىيمىغا چاپلاشتى.
 مېنى ئۆلۈم تۇپرىقىغا تاشلىدىمكىن، ئەتراپىمدا ئىتلار تۇراتتى. مېنى رەزىل بىر خەلق
 قورشىۋالدى. پۇت - قولۇمنى تەشتى. ھەر بىر پارچە سۆڭىكىم پارچىلانغاندا، ئۇنى ساناپ
 تۇردۇم، چەك تارتىشىپ كىيىملىرىمنى بۆلۈشۈۋېلىشتى. »

ئۆزىنى پىدا قىلىپ بىزنى قۇتقۇزغان ئىسا بۇ سۆزلەرنى ئېيتقاندا، ئۆزىنى پىدا
 قىلىشنى تاماملىغان جانغا يېقىن ئىلاھ بولۇش سۈپىتى بىلەن ئازاب - ھەسرەتنىڭ ئەڭ
 يۇقىرى پەللىسىدە ئىدى. بۇ چاغدا ئۇ ھەقىقىي بىر ئىنسان، شۇنداقلا ھەقىقىي بىر ئىلاھ
 ئىدى. ئىنسان سۈپىتىدە ئازابى تۈپەيلىدىن ئۇنىڭ تاشلاپ قويماسلىقى ۋە ئازابقا سەۋر
 قىلىشىغا ياردەم بېرىشى ئۈچۈن ئىلاھقا يالۋۇردى. ئەمما بۇ تاشلاپ قويۇشنىڭ مەنىسى
 لاھۇتنىڭ (Lahut) (ئىلاھ) نىڭ ناسۇتتىن (Nasut) (ئىنساندىن) ئايرىلىشى دېگەنلىك
 بولماستىن، ئۇنى ئازابقا قالدۇرۇش دېگەنلىكتۇر. لاھۇت ئىسا تېنىدىكى ئازابلارغا تولۇق
 سەۋر قىلغۇچى ناسۇتنىڭ ئازابلىرىنى يېنىكلەتمىدى. پەستە تۇرغانلار ئىسانىڭ
 يالۋۇرىشىنى يەنى ئۇنىڭ ئىبرانى تىلىدا: «ئىلى! ئىلى!» (ئىلاھىم! ئىلاھىم!) دېيىشىنى
 خاتا چۈشىنىپ: «ئۇ يەيغەمبەر ئىلىغا دەۋاتىدۇ» دېيىشتى. ياكى ئۇنىڭغا تېخىمۇ
 يامانلىق قىلىش ئۈچۈن بۇ پىتىنى ئويدۇرۇشتى. چۈنكى ئۇنىڭ ئىلىدىن مەدەت تىلىشى
 ئۇنىڭ ئىسا ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى يەھۇدىيلارنىڭ بىلدۈرىشىگە قارىغاندا،
 ئىلى ئىسادىن بۇرۇن كېلىدۇ. بۇ يەردىكى كىشىلەر بىرىنىڭ ئۇنىڭ ۋارقىرىشىنى
 ئاڭلىغاندىن كېيىن، خۇددى ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتقان دەك كۆرۈنۈپ دەرھال بىر سۈنگەر
 (بۇلۇت) ئېلىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا سىركىگە چىلاپ، ئۇنى بىر قۇمۇشقا باغلاپ ئىساغا
 ئىچۈرگەندى. دېمەك، ئۇلارنىڭ ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىش ئۇسۇلىمۇ ھاقارەت، رەھىمسىزلىك
 ۋە زۇلۇمغا ئايلانغان ئىدى. ئۇ چاغدا، باشقىلار ئۇ كىشىگە: كارىڭ بولمىسۇن! ئىلىغا
 كېلىپ قۇتقۇزامدۇ؟ كۆرەيلى! - دېگەندى. يەنى سەن بۇ ئىشقا ئارىلاشما، ئىلىدىن مەدەت
 تىلەۋاتقان چېغىدا ئۇنىڭغا سەن ھېچ ياردەم قىلما! - دەۋاتاتتى. ئۇلار ئىسانىڭ بۇ

ۋەھشىيانە زۇلۇملارنى چېكىشىنى خالايتتى. ئۇنى قۇتقۇزۇشقا ھېچكىمنىڭ كەلمەسلىكىدىن سۆيىنەتتى.

سائەت توققۇزلاردا يەنى چۈشتىن كېيىن ئۈچلەر بولغاندا پىداكار پەيغەمبىرىمىز يەنە بىر قېتىم يۇقىرى ئاۋازدا ۋارقىرىدى ۋە روھىنى تاپشۇردى. بۇ ۋارقىراش ئۆلۈشتىن ئاۋۋالقى ئىسا پەيغەمبىرىمىزنىڭ ھاياتىنىڭ شۇنچىلىك ئازابلاردىن كېيىنمۇ ساغلام ئىكەنلىكىنى، باشقا ئىنسانلاردەك روھىنىڭ مەجبۇرىي ئېلىنىمىغانلىقىنى كۆرسىتەتتى. ئۇ روھىنى پەقەتلا ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ساماۋىي ئاتىسىغا ئىنسانلارنىڭ گۇناھلىرىنىڭ فىدىيەسى سۈپىتىدە تاپشۇردى. كاھىن قۇربانلىق ئاتا قىلغۇچىدۇر. ھالبۇكى، ئۇ ئىسا بولسا، قۇربانلىقنىڭ نەق ئۆزىدۇر. روھىنى تاپشۇرغاندا جەسەت بىلەن ئۆلگەنلىكىنى ئىسپاتلىدى. چۈنكى گۇناھنىڭ بەدىلى ئۆلۈمدۇر. ئۆلۈمسىز مەغپىرەت بولماس. ئۇ پەيغەمبەر ئىساننىڭ خەۋەر بەرگىنىدەك ئۆزىنى قۇربان قىلىش ئۈچۈن تەييارلىغان ئىدى. ئۇ ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن خالاپ روھىنى تاپشۇرغان ئىلاھىي ۋەزىپە ئىدى. ئىسا ئۆلگەن چاغدا، ئۆلگەننىڭ پەقەتلا ئىنسان بولماستىن ئىنسان چۈشەنچىسىنىڭ ئۆستىدە ئىسا ئۆلگەن نەق ئۆزى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، دەرىجىدىن تاشقىرى تەبىئەت ھادىسىلىرى بارلىققا كەلدى.

بىرىنچى، ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسى يۇقىرىدىن پەسكە قاراپ ئىككىگە بۆلۈندى. بۇ پەردە مۇقەددەس بىلەن مۇقەددەسلەرنىڭ مۇقەددىسىنى ئايرىيدىغان پەردە ئىدى. ئۇ ئىبادەتخانىنىڭ ئىساننىڭ جەسىدى بىلەن تەڭ دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى سىمۋول قىلىپ، ئىساننىڭ روھى جەسىتىدىن ئايرىغان ئەسنادا ئىككىگە بۆلۈندى. ھەقىقىي جەسەت بۆلۈنگەچكە سىمۋول جەسەتمۇ بۆلۈندى. بۇ پەردە ئاۋام خەلققە ئىلاھىي سىرلار يەر ئالغان مۇقەددەسلەرنىڭ مۇقەددىسىنى كۆرسەتمەيۋاتاتتى. ئۇ يىرتىلىپ بۆلۈنگەندىن كېيىن، بۇ سىرلار مەسىھنىڭ پىداكارلىقى سەۋەبى بىلەن ھەممىگە ئاشكارىلاندى. بۇنىڭ بىلەن ئىسا بىلەن ئىنسانلار ئارىسىدىكى پەردە كۆتۈرۈلدى (غايىب بولدى).

ئىككىنچى، تەبىئەتنىڭ ئىلاھنىڭ ئۆلۈمىگە ۋە گۇناھسىز تۇرۇقلۇق ناھەق ھالدا ئۆلتۈرۈلۈشىگە غەزەپلىنىشى بىلەن يەر تەۋرەپ قىيا تاشلار يېرىلدى.

ئۈچىنچى، باشقىلار ۋە ۋاھاكازالار.

مانا بۇ، خرىستىئانلارنىڭ كرىستقا مەخلىنىش ھەققىدىكى رىۋايەتلىرى ۋە ئۇنىڭ تەپسىرلىرىدۇر. ئۇنى ماتتا ئىنجىلنىڭ ئەڭ يېشى نەشرىدىن ھېچقانداق ئۆزگىرىش كىرگۈزمەستىن ئالدۇق. بۇ، چۈشىنىشلىك ۋە ئىبارىلىرى ئېنىق بولسۇن ئۈچۈن (گەرچە ئوقۇرمەنلىرىمىزگە بەك چۈشىنىشلىك بولمىسىمۇ - ت)، خرىستىئان دىن ئۆلىما ۋە ئالىملىرى تەرىپىدىن ئىلاھىدە تەييارلانغان ئەڭ مۇنەۋۋەر ئەسەردۇر.

ئۇلارنىڭ بىرلىككە كەلگەن ئېتىقادىنىڭ نېگىزى ۋە ئىزنىك ھەيئىتى ئېلان قىلغان دەستۇرنىڭ ئەسلى نۇسخىسى "سۇلايمان سەۋسەنسى" كىتابىدا يېزىلغاندۇر.

خىرىستىئان نەۋفىل ئىبنى نېمە تۇلاھ ئىبنى جەرىسنىڭ “سۇلايمان سەۋسەنسى” دېگەن كىتابىدا مۇنداق دەپ يازغان: پۈتۈن چىركاۋلار بىرلىككە كەلگەن خىرىستىئان ئېتىقادى ۋە ئىزنىك ھەيئىتى ئېلان قىلغان دەستۇرنىڭ نېگىزى شۇكى، ھەر نەرسىنىڭ ياراتقۇچىسى ۋە ھىمايىچىسى بولغان بىر ئىلاھ ۋە يالغۇز پەرۋەردىگارغا ئېتىقاد قىلىشتۇر. ئۇزۇن زامان ئاۋۋال ئاتىدىن تۇغۇلغان يالغۇز ئوغۇل ئىسا ئىلاھ نىڭ نۇرىدۇر. ھەقىقىي ئىلاھتىن ھەقىقىي ئىلاھتۇر. مەخلۇقات بولمىغان ئوغۇل ماھىيەتتە ئاتا بىلەن ئوخشاش. ھەر نەرسە بۇ سەۋەبتىن ئىنسان بولغان بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنىڭ سەۋەبىدىن ئۇ ئاسماندىن زېمىنغا كەلدى. روھىل قۇددۇستىن شەكىللەندى. پاك مەريەمدىن ئىنسان ھالىغا كەلدى. پىلاتۇش زامانىدا ئاشكارا ھالدا كرىستقا مىخلاندى. ئازاب چەكتى ۋە دەپنە قىلىندى. كىتابلاردا بايان قىلىنغانلىرىغا قارىغاندا، ئۇ ئۆلۈپ، ئۈچىنچى كۈنى قايتا تىرىلىپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى ۋە پەرۋەردىگارنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئولتۇردى. تىرىكلەر ۋە ئۆلۈكلەرنى ھېسابقا تارتىش ئۈچۈن شەرەپ بىلەن قايتا كېلىدۇ. ئۇنىڭ مۈلكىدە پانىيلىق يوقتۇر. ئاتىلىق سۈپىتى بىلەن بولغان تىرىلدۈرگۈچى پەرۋەردىگار روھلىقۇددۇسقا ئېتىقاد قىلىنىدۇ، ئوغلى بىلەن بىللە بولغانغا سەجدە قىلىنىدۇ.

...

ئىسلام ئېتىقادى ھازىرقى ئىنجىل رىۋايەتلىرىدىن پەرقلىقتۇر. ھەم ئىسانىڭ ئۆلۈمى ھەمدە ئىختىلاپ مەنبەسى بولغان ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندىن كېيىنكى ئەھۋاللىرىغا بولغان قاراشتا پەرقلىقتۇر.

قۇرئان كەرىم ئىلاھ تائالانىڭ ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئىسانى ئۆلتۈرۈشكە ۋە ياكى كرىستقا مىخلىشىغا يول قويمىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئىسا ئىسانى ئۇلارنىڭ ئىنكارىدىن قۇتقۇزۇپ، ئۇنى دەرگاھىغا ئېلىپ چىققان. ئۇلارنىڭ ئىسانى ئۆلتۈرگىنى ياكى كرىستقا مىخلىشىنى يوق. لېكىن ئۇلارغا شۇنداق كۆرۈندى - خالاس. ئۇلۇغ ئىسا سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿يەنە ئىلاھ نىڭ رەسۇلى ئىسا ئىبنى مەريەمنى ھەقىقەتەن ئۆلتۈردۈك دەپكەنلىكىنى ئۈچۈن (ئۇلارغا لەنەت قىلدۇق). ۋە ھالەنكى، ئۇلارنىڭ ئىسانى ئۆلتۈرگىنىمۇ يوق، دارغا ئاسقىنىمۇ يوق ۋە لېكىن ئۇلارغا شۈبھە سېلىندى، (ئىسانى ئاستۇق دەپ گۇمان قىلىپ، ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاپ قالغان باشقا بىرسىنى ئاستى)، ئىسا توغرىسىدا ئىختىلاپ قىلىشقانلار ھەقىقەتەن ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى (مەسىلىسى) دە شۈبھىدۇر. ئۇلار بۇ (ئىشنىڭ ھەقىقىتى) نى بىلمەيدۇ، گۇمانغىلا ئاساسلىنىدۇ، ئۇلار ئىسانى جەزمەن ئۆلتۈرمىدى. بەلكى ئىلاھ ئۇنى ئۆز تەرىپىگە كۆتۈردى (يەنى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ ئۇلارنىڭ شەرىدىن قۇتۇلدۇرۇپ تىرىك ھالدا ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كەتتى)﴾

اللہ يەنە سۈرە ئال ئىمراندا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆز ۋاقتىدا اللہ ئىيتتى: «ئى ئىسا! مەن سېنى (ئەجلىڭ يەتكەندە) قەبىزى روھ قىلمەن، سېنى دەرگاھىمغا كۆتۈرۈمەن، (يەنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقمەن). سېنى كاپىرلاردىن پاك قىلمەن (يەنى سېنى ئۆلتۈرمەكچى بولغان يامانلارنىڭ شەرىدىن ساقلايمەن)﴾

مۇسۇلمان ئالىملار بۇ ھەقتە پىكىر بىرلىكىگە كەلمىگەن بولسىمۇ، قوللىرىدىكى ھەقىقە دەلىل كۆرسىتىش ئۇسلۇبى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشىدۇ. بۇ ئايەتنىڭ ئۆزىنى يېتەرلىك دەپ قاراپ، قۇرئاندىن باشقا كىتابتىن دەلىل ئىزدىمەيدىغانلار باردۇر.

ئۇسلۇبلارنىڭ ھەر بىرىنىڭ ئۆزىگە خاس دەلىلى بار.

بىرىنچى ئۇسلۇبتىكىلەر ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممەتلىرىنى يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلارنىڭ كىتابلىرىنى چەكلىگەنلىكىنى دەلىل قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ دىنى ئۆزلىرى ئۈچۈن، بىزنىڭ دىنىمىز ئۆزىمىز ئۈچۈن، ئىختىلاپ قىلىشقان مەسىلىلەر ھەققىدە قىيامەت كۈنى اللہ ئارىمىزدا ھۆكۈم چىقىرىدۇ.

ئىككىنچى ئۇسلۇبقا مەنسۇپ كىشىلەر بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ چەكلىمىسىنىڭ ئىسلامنىڭ دەسلەپكى دەۋرىگە ئائىت ئىكەنلىكىنى دەلىل قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى باشقا كىتابلار بىلەن زېھنىنى ئىسراپ قىلماسلىققا ۋە ئېتىقاد مەسىلىسىدە ھۇشيار بولۇشقا بۇيرىدى. لېكىن ئىلىم ۋە ئىلمىي كۆز قاراشقا ئىگە بولۇش ئۈچۈن ھەقىقەتنى كونا كىتابلاردىن ئېنىقلاشقا توغرا كېلىدۇ. ئەگەر قوللىدىكىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ چىقسا، كۆڭلى تېخىمۇ ئەمىن تاپىدۇ.

...

بىرىنچى ئۇسلۇبقا مەنسۇپ بولغانلاردىن ئىساننىڭ تۇتۇلىشىغا ۋە ئاسمانغا كۆتۈرۈلىشىگە دائىر تەپسىلىي مەلۇماتلار ئالغىلى بولمايدۇ. ئۇلار پەقەت: ئۇلارغا شۇنداق كۆرۈنگەن - خالاس. اللہ ئۇنىڭ كۆرۈنىشىنى باشقا بىرىگە بەردى ۋە ئىساننى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كەتتى، - دېگەندىن باشقا ئىزاھات بەرمەيدۇ.

ئىككىنچى ئۇسلۇبىنىڭ مەنسۇپلىرى بۇ ھەقتە مۇكەممەل بىر قىسسە بايان قىلغان بولۇپ، ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: اللہ ئىساننى ئوخشىشىنى يەھۇزاغا بەردى. بۇ كىشى ئىنجىللاردا تىلغا ئېلىنغان، ئىساننى دۈشمەنلىرىگە ساتقان، ئۇنى تۇتۇپ بەرگەن خائىن يەھۇزا ئىسكارىيوتتور. ئۇ ئىنجىللارغا، شۇنداقلا بەرنابا ئىنجىلغا قارىغاندا ئىساننىڭ تاللانغان شاگىرتلىرىدىن بىرى ئىدى.

بەرنابا ئىنجىلدا مۇنۇلار يېزىلغان: ئەسكەرلەر يەھۇزا بىلەن بىرلىكتە ئىسا تۇرغان يەرگە يېقىنلاشقاندا، ئىسا ئۇلارنىڭ يېقىنلىشىپ كېلىۋاتقانلىقىنى تۇيۇپ قېلىپ ئەنسىرەپ ئۆيىگە كىردى. ئويىدە ئون بىر شاگىرتى ئۇخلاۋاتاتتى.

اللہ بەندىسىنىڭ تەھدىت ئىچىدە ئىكەنلىكىنى بىلىپ جىبرىئىل، مىخائىل (مىكائىل)، رافائىل (ئىسرافىل) ۋە ئەزرائىلنى ئىسانى دۇنيادىن كۈتۈرۈپ كېتىشكە ئەۋەتتى. پاك پەرىشتىلەر كەلدى. ئۇلار يەسۇنى جەنۇپ تەرەپتىكى دەريزىدىن ئېلىپ چىقىپ كەتتى ۋە ئۇنى اللە قا مەڭگۈ تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدىغان پەرىشتىلەرنىڭ تۇرالغۇسىغا يەنى ئۈچىنچى قەۋەت ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كەتتى.

يەھۇزا ئىسا تۇرغان ئۆيگە شىددەت بىلەن ئېتىلىپ كىردى. شاگىرتلارنىڭ ھەممىسى ئۇخلاۋاتاتتى. قۇدىرەتلىك اللە ھەيران قالارلىق ئاجايىپ بىر ئۆزگەرتىش قىلدىكى، يەھۇزانىڭ ئاۋازى ۋە چىرايى ئۆزگىرىپ خۇددى ئىساغا ئوخشاپ قالدى. ھەتتا ئۇنىڭ ئىسا ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈك. ئۇ بولسا، بىزنى ئويغاتقاندىن كېيىن ئۇستازىنىڭ نەدىلىكىنى سۈرۈشتۈرۈشكە باشلىدى. بىز ئۇنىڭغا قاراپ ھەيران قالدۇق - دە، ئۇنىڭغا: بىزگە جاۋاب بەرگىن، ئى ئۇستاز! بىزنى ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ؟ - دېدۇق....

بۇلار بەرنابا ئىنجىلدىكى قىسسىدۇر. بەرنابا ئىنجىلدىكى بۇ بايانلار قۇلاڭلىرىمىزغا باشقىچە بىر شەكىلدە ئاڭلانماقتا. خرىستىئان چېركاۋلىرىنىڭ ماتتا ئىنجىلى، ماركوس ئىنجىلى، لۇقا ئىنجىلى ۋە يوهاننا ئىنجىلدىن ئىبارەت تۆت ئىنجىلنى ئېتىراپ قىلىدىغانلىقىنى بىلىمىز. بۇ ئىنجىللار خرىستىئان ئېتىقادىنى تەشكىل قىلماقتا. ئۇنداقتا، ماھىيەتتە ئىسلام دىنى ئېتىقادىغا ماس كەلگەن بۇ ئىنجىل نەدىن كەلگەندۇ؟

شەيخ ئۇستاز مۇھەممەد ئەبۇ زەھرا «خرىستىئانلىق ھەققىدە لېكسىيە» ئىسىملىك كىتابىدا تارىختا بۇرۇن ئۆتكەن قەۋملەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۆزى ئېتىقاد قىلىدىغان ئايرىم ئىنجىللىرى بولغانلىقىنى سۆزلەپ ئۆتتى. خرىستىئانلارنىڭ تارىخىنى يازغانلار ئىنجىللارنىڭ بەكمۇ كۆپ ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشىدۇ. مىلادىيە 3 - ئەسىرنىڭ باشلىرىدا ۋە ياكى 2 - ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا، ئېتىقادىغا قارىغاندا توغرا ئىنجىللارنىڭ قوغدىلىشى ئۈچۈن، چېركاۋلار مەۋجۇت ئىنجىللارنىڭ ئىچىدىن يۇقىرىدىكى تۆت خىل ئىنجىلنى «ئىشەنچلىك، توغرا» دەپ بېكىتتى. ئەمما ئىلمىي ئىزدىنىش نەتىجىسىدە ئوتتۇرىغا چىققان يېڭى بىر ئىنجىل بار بولۇپ، ئۇ ئوتتۇرىغا چىقىشى خرىستىئان تارىخىنىڭ پۈتۈنلەي چۆكۈشىنىڭ بېشارىتى ئىدى. ئۇ ئىسانىڭ تۇغۇلۇشى، ئۇنىڭ قىسسىسى، نۇتقى، مۇنازىرە ۋە سۆھبەتلىرىنى چۈشەندۈرىدىغان باشقا ئىنجىللارغا ئوخشاپ كېتىدۇ. شۇنداقتىمۇ، چېركاۋ ئۇنى قوبۇل قىلماي ئىنكار قىلدى. خرىستىئانلارغا قارىتا ئېيتقاندا، ئۇ ئىشەنچلىك دىنىي مەنبە كىتابى ئەمەستۇر. ئەمما بۇ كىتاب ياۋرۇپالىق ئالىملارنىڭ قولىدا تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىندى. چېركاۋنىڭ ئۇنى ئىنكار قىلىشى ئۇلارنى توسۇپ قالالمىدى. مانا بۇ، دەل بەرنابا ئىنجىلدۇر. ئۇنى تەتقىق قىلىش بىزنىڭمۇ ھەققىمىزدۇر. بۇ ئىنجىلنىڭ مەزمۇنى ۋە خرىستىئانلارنىڭ ئۇنىڭ ھەققىدىكى پىكىرلىرىنى ھېچبىر تەرەپكە مايىل بولماستىن، ئىلمىي كۆز قاراش بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇشى كېرەك دەپ قارايمىز. ئەمما بۇنى قىلىشتىن بۇرۇن، بىزنىڭ ھېچقانداق بىر

مىللەتنىڭ دىنىي ئېتىقادىغا ھۇجۇم قىلىش ۋە ياكى ئۇلارغا ئەقىل كۆرسىتىپ، پىكىر بېرىش نىيىتىمىزنىڭ يوقلۇقىنى ئەسكەرتىشىمىز كېرەك – ئەلۋەتتە!

«خىرىستىئانلىق ھەققىدە لېكسىيە» ناملىق كىتابتا مۇنداق دېيىلىدۇ. بەرنابا خىرىستىئانلارنىڭ ئەزىزلىرىدىن، ئەلچىلىرىدىن ۋە خىرىستىئان دەۋرىنىڭ دەسلەپكى ئاساسچىلىرىدىن بىرى ئىدى. ئۇنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتالغان، ئىسانىڭ ئۇنى ياخشى كۆرۈپ يېقىنلىرى ئارىسىغا كىرگۈزگەنلىكى، ياخشى – يامان كۈنلەردە يېنىدىن ئايرىمغانلىقى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ھەۋارىيلاردىن بىرى ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكەن بىر ئىنجىل تېپىلدى. لېكىن بۇ ئىنجىلدىن باشقا خىرىستىئان كىتابلىرى ئۇنى ھەۋارىيلاردىن ھېسابلىمايدۇ. بۇ كىتابلار ئۇنى ئىسادىن كېيىن بۇ دىندا ھەۋارىيلار دەرىجىسىگە يەتكەن ئەلچىلەردىن (دىن تارقىتىۋىچىلاردىن) ھېسابلىسىمۇ، ھەتتا ئۇ ھەۋارىيۇن بولسۇن ياكى بولمىسۇن، بۇ ئىنجىل خىرىستىئانلارغا نىسبەتەن بىر ئاساستۇر. ئۇ ئاللاھ تەرىپىدىن ئىلھاملاندۇرۇلغان بىر كىشىدۇر. (بۇ ئىنجىلدا ئۇنىڭ ھەققىدە دېيىلگەنلەر ناۋادا توغرا بولسا) بۇ ئىسپات (يەنى ئىنجىل) كىشىلەرنى ئۆزى بىلەن باشقا كىتابلارنى (يەنى ئىنجىللارنى) سېلىشتۇرۇشقا چاقىرىدۇ. تەسەۋۋۇرغا ئەڭ يېقىن ۋە ئەڭ قايىل قىلارلىق، دەلىلى ئەڭ كۈچلۈك، دەسلەپكى خىرىستىئانلىققا ئەڭ يېقىن بولغىنىنى تاللاشنى تەۋسىيە قىلىدۇ.

ئەمدى يېڭى دەۋردە تېپىلغان ئەڭ كونا نۇسخىنى تەتقىق قىلىپ باقايلى:

تارىخچىلار ئۇ ئىنجىلنىڭ ئەڭ كونا نۇسخىسىنىڭ گىرمانىيە ھۆكۈمرانلىرىنىڭ مەسلىھەتچىلىرىدىن بىرى بولغان كرامېر تەرىپىدىن 1709 - يىلى تېپىلغان ئىتالىيانچە يېزىلغان نۇسخا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. بۇ نۇسخا، 1738 - يىلى بۇ مەسلىھەتچىنىڭ باشقا كىتابلىرى بىلەن بىرلىكتە ۋىيانادىكى خان سارىيىغا يۆتكەلدى. بۇ نۇسخا باشقا تىللارغا تەرجىمە قىلىنىپ، ئىنجىلنىڭ ئەسلى نۇسخىسى بولۇپ قالدى. ئەمما 18 - ئەسىرنىڭ باشلىرىدا يەنى ئىتالىيانچە نۇسخىسىنىڭ تېپىلىشىغا يېقىن بىر ۋاقىتتا، شەرقشۇناس سائىلە تەرىپىدىن ئىنگىلىزچىغا تەرجىمە قىلىنغان ئىسپان تىلىدىكى بىر نۇسخا تېپىلدى. لېكىن بۇ نۇسخىسىدىن ۋە تەرجىمىسىدىن دوكتور ۋائىتنىڭ لېكسىيەلىرىدىن ئېلىنغان بەزى نەقلىي سۆزلەرلا قېلىپ قالغان.

بۇ ئىسپانچە نۇسخىنى بىر مۇسۇلمان ئادەمنىڭ ئىتالىيەچىدىن تەرجىمە قىلغانلىقى سۆزلىنىدۇ. تەتقىقاتچىلار ئىتالىيان تىلىدىكى نۇسخىنىڭ ئىسپان تىلىدىكى نۇسخىسىنىڭ مەنبەسى ئىكەنلىكىنى توغرا دەپ قارايدۇ. چۈنكى ئۇنىڭدا ئىتالىيە تىلىدىكى نۇسخىنىڭ مەجھۇل تەرەپلىرىنى ئوتتۇرىغا چىقارغان كىشىنىڭ فرامارنو ئىسىملىك بىر لاتىن پوپى (خىرىستىئان راھىبى) ئىكەنلىكى ۋە كىتابنىڭ بايقىلىش ھېكايىسى كىتاب مۇقەددىمىسىدە مۇنداق تەسۋىرلىنىدۇ: ئۇ ئارپونوسقا ئائىت بەزى مەكتۇپلارنى تاپتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئەلچى پاۋلوسنىڭ يازغانلىرىنى تەتقىق قىلغان بىر مەكتۇپ بار ئىدى. ئۇ تەنقىد بەرنا ئىنجىلغا قارىتىلغان (بەرنابا ئىنجىلدىن ئېلىنغان) ئىدى. تەتقىق قىلىش ھەۋىسى ئۇنى بەرنابا ئىنجىلغا قىزىقتۇردى.

پاپا سىكستى كۇئىنت (Sixti Quint) بىلەن دوست بولغاندىن كېيىن بۇ ئارزۇسىغا يەتتى. بۇ ئىنجىلنى پاپانىڭ كۈتۈپخانىسىدىن تاپتى. ئۇنى تەتقىق قىلدى ۋە مۇسۇلمان بولدى.

شۇنىسى ئېنىقكى، بۇ نۇسخا 1709 - يىلى تېپىلغان نۇسخا بىلەن ئوخشاش. بۇ ھەقتە بەرناپا ئىنجىلنى ئەرەبچىگە تەرجىمە قىلغان دوكتور سائادە مۇنداق دەيدۇ: تارىخقا نەزەر سالغىنىمدا ئىسمى تىلغا ئېلىنغان سىكستى پاپا زامانىنىڭ 16 - ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرىغا توغرا كېلىدىغانلىقىنى كۆردۈم. مەزكۇر نۇسخا يېزىقلىق قەغەزگە بېرىلگەن سۇدىن بۇ قەغەزنىڭ ئىتالىيەدە ياسالغان قەغەز ئىكەنلىكىنى بۇرۇن ئوتتۇرىغا قويغان ئىدىم. ئالىملار قەغەزنىڭ 15 - ياكى 16 - ئەسىرلەردە ياسالغانلىقىنى تەخمىن قىلىشىدۇ. يەنى ئىتالىيە تىلىدىكى نۇسخا بىلەن خرامورنو پاپانىڭ كۈتۈپخانىسىدىن كۆچۈرۈلگەن نۇسخىنىڭ ئوخشاش بولۇشى مۇمكىندۇر.

ئۇنداقتا، بىلىنگەن ئەڭ كونا نۇسخا 18 - ئەسىرنىڭ بېشىدا، يەنى 1709 - يىلى تېپىلغان ئىتالىيەچە نۇسخا بولۇپ، لېكىن ئۇنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىش تارىخى 15 - ئەسىرنىڭ ئاخىرى ياكى 16 - ئەسىرنىڭ بېشىغا سوزىلىدۇ. ئۇ ئىخلاسەمەن خرىستىئانلارنىڭ قولىدا ساقلانغان بولغاچقا، ئۇنىڭ ئۆزگەرتىلگەنلىكىدىن ئەنسىرەشنىڭ ھاجىتى يوق. چۈنكى ئۇنى ساقلىغان ۋە بايقىغان كىشى بىر مۆتىۋەر خرىستىئان پوپىدۇر. كىتاب قولىدىن قولغا ئۆتۈپ پروسىيە ھۆكۈمدارىنىڭ خرىستىئان مەسلىھەتچىسىنىڭ قولىغا چۈشتى. كېيىن ۋىيانادىكى خان سارىيىغا كەلدى. بۇنداق ئەھۋالدا بۇ نۇسخىنىڭ توقۇلغان بولۇش ئېھتىمالى ناھايىتى ئاز. بۇ، ئەزىزلەردىن بىرىگە ئائىت بولۇپ بۇ ئەزىز دەل بەرناپادۇر. ئۇ پەقەت مۇشۇ ئىسىم بىلەنلا تونۇلغان. خرىستىئان دىنىنىڭ ئالىملىرى ئۇنىڭغا ئائىت بىر ئىنجىل بارلىقىنى بىلەتتى. كۆرگىنىمىزدەك، فرامارنونىڭ بەرناپا ئىنجىلنى شاھىت قىلىپ تۇرۇپ پاۋلۇسنىڭ يازغانلىرىنى ئەيىبلىگەن ئىرەنېننىڭ بىر مەكتۇبىنى تاپقانلىقى ئېيتىلىدۇ.

يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكىنىمىزدەك، تارىخ چېركاۋلارنىڭ بىر قىسىم ئىنجىللارنىڭ ئوقۇلىشىنى چەكلىگەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. دوكتور سائادە مۇنداق دەيدۇ: تارىختا 492 - يىلى پاپالىق تەختىگە ئولتۇرغان پاپا I. Gelase (گالاسيون) نىڭ چەكلەنگەن كىتابلارنىڭ سانىنى ئېلىش ئۈچۈن بۇيرۇق چۈشۈرگەنلىكى تىلغا ئېلىنىدۇ. بۇ كىتابلارنىڭ ئارىسىدا بەرناپا ئىنجىلىمۇ بار ئىدى. بەزى تەتقىقاتچى ئالىملار مەزكۇر پاپانىڭ ئەمرىنىڭ پۈتۈنلەي يالغان ئىكەنلىكىنى ئېيتىدۇ. ئەمما تارىخ گەرچە تەتقىقات بولسىمۇ، يەنىلا بۇ ئالىملارنىڭ سۆزلىرىدىن بەكرەك ئىشەنچلىك كەتۈر. پاپا گېلاس (گالاسيون) نىڭ بۇنداق قىلىشى ئەجدادلىرىنىڭ، بۇرۇنقىلارنىڭ يولىدا مېڭىش ئۈچۈن ئىدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكىلەرمۇ ئوخشاش يولدا مېڭىشقا تىرىشقانىدى. تارىخنىڭ ئېتىراپ قىلغىنى توغرا بولسا، بەرناپا ئىنجىلى پەيغەمبەرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىدىن ئىككى ئەسىر بۇرۇن مەيدانغا كەلگەن ۋە قولىدىن قولغا ئۆتۈپ يۈرگەنىدى. دوكتور سائادە: ئەگەر

بۇ ئىنجىل ئۇ دەۋردە بىلىنگەن بولسا، پەيغەمبىرىمىز ئۇنى بىلگەن، ئۇنىڭ دەلىلىنى كۆرسەتكەن ۋە ياكى ئۇنىڭدىن ئالغان (يەنى پايدىلانغان) بولاتتى، - دەيدۇ. بۇ توغرا بولمىغان پاكىتسىز كۆز قاراشتۇر. چۈنكى، پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد (س. ئە. ۋ) ساۋاتسىز بولۇپ، ئوقۇش - يېزىشنى بىلمەيتتى. خرىستىئان دۆلەتلىرىدە ئۆگىنىپ تەتقىق قىلغۇدەك ئۇزۇن ۋاقىت تۇرۇپمۇ باقمىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، كىتاب پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كېلىشتىن 200 يىل بۇرۇن چەكلەنگەن بولسا، خەلق ئارىسىدا تارقىلىپ يۈرگەن نەرسە ئەلۋەتتە يوقلىدى. ھەممىگە تونۇشلۇق بولغان نەرسىنىڭ ئىسمىمۇ كۆمۈلۈپ قالىدۇ. 200 يىل، مەۋجۇت نەرسىنىڭ ئىزىنى يوقىتىشقا تامامەن يېتەرلىكتۇر.

خرىستىئانلار بۇ ئىنجىلدا تەۋرات ھەققىدە ئىنچىكە، تەپسىلىي مەلۇماتلارنىڭ بارلىقىنى كۆرۈپ يەتتى. دوكتور سائادە مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئىنجىلنى ئوقۇغىنىڭىزدا، ئاپتورنىڭ تەۋرات كىتابلىرى ھەققىدە چوڭقۇر مەلۇماتقا ئىگە ئىكەنلىكىنى ھەيرانلىق بىلەن بايقايسىز. ئۇنىڭغا ئوخشاش كىشىنى پەقەت ھاياتىنى دىنغا ئاتىغان بىر قانچە خرىستىئان ئالىمى ئىچىدىن تاپقىلى بولىدۇ. يەنى تەۋرات ھەققىدە بەرناپا ئىنجىلنىڭ ئاپتورىدەك بىلىمى مول كىشى ئاز ئۇچرايدۇ.

شۇنىسى ئېنىقكى، ئۇ بۇ ئىنجىلنىڭ بەرناپاغا ئائىت ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىللەردۇر. چۈنكى، دەسلەپكى نۇسخىسى ئۆزگەرتىلمىگەن ھالدا ساقلاندى. بۇندىن ئەسىرلەر ئاۋۋال بەرناپاغا ئائىت بىر ئىنجىلنىڭ بارلىقى بىلىنەتتى. بۇ ئۇنىڭ ئاپتورنىڭ دىن ئىلىملىرىدە توشقان، تەۋرات ھەققىدە تولۇق بىلىمگە ئىگە بىر خرىستىئان ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. بەرناپا «ئەلچىلەرنىڭ ئىشلىرى» دېگەن مەكتۇبىدا تىلغا ئېلىنغاندەك، دىن تارقىتىشتا پاۋلۇس (Pavlos) تىن تۆۋەن تۇرمىغىدەك دەجىدە پائالىيەت قىلغان تۇنجى دىن تارقاتقۇچىلاردىن بىرى ئىدى. شۇنداق ئىكەن، ئۇنىڭ بىر دەستۇرى ياكى ئىنجىلى بولۇشى كېرەك.

يۇقىردا سۆزلەنگەنلەر كىمگە ئائىت ئىكەنلىكى توغرىلانغان بۇ ئىنجىلغا مۇسۇلماننىڭ قولى تەگمىگەنلىكىنى، ئۇنى مۇسۇلمانلارغا ئارتىپ قويغان كىشىنىڭ قولىدىكى كىتابتا (بەرناپا ئىنجىلىدە) ئۆزىنى ئەيىبلەيدىغان دەلىل بارلىقىنى تەخمىن قىلغان ۋە بۇ ئەيىبلەشنى رەت قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ باشقىلارغا ئائىت (مۇسۇلمانلارغا ئائىت) ئىكەنلىكىنى سۆزلىگەن كىشى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان ماتېرىياللاردۇر.

ئەگەر ئۇلارنىڭ ھەققىدە تۆھمەت يوق ئىكەنلىكىگە دەلىل بولماي تۇرۇپ، ئۇلار نېمە ئۈچۈن بۇنى رەت قىلىدۇ؟ مەھكىمە بۇنى قوبۇل قىلامدۇ؟ كىشىلەرنىڭ مۇنداق دېيىش ھەققى بار: بۇ دەلىللەر باشقىلارغا قارىغاندا بەكرەك توغرا دەپ تاللاندى. يەنى مۇتلەق ئەمەستۇر. بىز تارىختىكى كۆپلىگەن مەسىلىلەرنى تاللاپ تۇرۇپ ئېتىراپ قىلىمىز. ھەممە مەسىلە مۇتلەق توغرا بولمايدۇ. بەرناپا ئىنجىلنىڭ بەرناپاغا ئائىت ئىكەنلىكى تەخمىن ۋە ئېھتىمال بولغان تەقدىردىمۇ، بىز ئۇنى رەت قىلىۋەتمەيمىز. چۈنكى، ئۇ نۇرغۇن تارىخىي

مەسىلىلەرنىڭ تەتقىقات مەنبەسىدۇر. بىر دەلىلدىن پەيدا بولغان ئېھتىماللىقنىڭ يېنىدا دەلىلسىز بىر ئېھتىمال ئېتىبارغا ئېلىنمايدۇ. بۇ ئىنجىلنىڭ خرىستىئانلارنىڭ ئارىسىدا يېزىلىپ، ئۇلارنىڭ كۈتۈپخانىلىرىدىن تېپىلىشى ئۇنىڭغا مۇسۇلمانلارنىڭ قولىنىڭ تەگمىگەنلىكىنىڭ ئىسپاتىدۇر. شۇڭا تەتقىقاتچىلارنىڭ كۆپ قىسمى بۇ ئىنجىلنىڭ يېزىلىشىدا ئۇلارنىڭ قولى (مۇسۇلمانلارنىڭ قولى) يوقلۇقىنى ئېتىراپ قىلىشتى. ئەمما بەزىلىرى ئۇنىڭ ئەسلى نۇسخىسىنىڭ ئەرەبچە ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويۇشتى. بۇ پاكىتىسىز كۆر قاراشتۇر. بۇ ھۆكۈمنى چىقارغان كىشى بۇ ئىنجىلنىڭ يېزىلىشى، نەشىر قىلىنىش تارىخى ۋە كىمگە ئائىت ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ كۆرسىتىشى كېرەك.

دوكتور سائادە بۇ ئىنجىلنىڭ ئىتالىيەچە نۇسخىسىدا ئەرەبچە ئىزاھات بارلىقىنى ۋە ئۇنىڭ خۇشخەۋەر بەرگەن جۈملىلەر بولماستىن، سىمۋول خاراكتېرلىك جۈملىلەر بولۇشى بىلەن بىرگە، پەيغەمبەرنىڭ ئىسمىنى ئوچۇق تىلغا ئالغانلىقىنى دەلىل قىلىپ كەلتۈرۈپ، ئەسلى نۇسخىنىڭ ئەرەبچە ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلىدۇ. بىز ئەرەبچە ئىزاھاتلارنىڭ بارلىقى ۋە بۇ نۇسخىنى ئوقىغان بەزى كىشىلەرنىڭ ئىزاھاتلاردىكى مۇجمەللىكتىن ئۆزىنى ئەرەبچە بىلىدىغاندەك قىلىپ كۆرسەتكەنلىكى ئۈچۈن بىرىنچى دەلىلنى رەت قىلىمىز. چۈنكى ئۇنىڭدىكى ئىبارىلەرنىڭ كۆپ قىسمى مۇجمەل، چۈشىنىكسىزدۇر. ئەرەبچە ئىزاھاتلاردىن ئۇنىڭ ئىسلام مەنبەلىك ئىكەنلىكىنى دەلىل قىلغان كىشىنىڭ كىتابىنىڭ ئىتالىيەچە بولۇشىغا قاراپ خرىستىئان مەنبەلىك ئىكەنلىكىگە دەلىل كۆرسەتمەسلىكى بىر غەلىتىلىكتۇر.

پەيغەمبەرنىڭ خۇش خەۋىرىنىڭ يوشۇرۇن ئەمەس، بەلكى ئوچۇق ھالدا تىلغا ئېلىنىشىغا كەلسەك، بىز كىتابلاردىكى بارلىق خۇشخەۋەرلەرنىڭ مەخپىي ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلمايمىز. توغرا، بەزىلىرى سىمۋول خاراكتېرلىك ۋە يوشۇرۇندۇر. ئەمما بۇ ھەممىسى شۇنداق دېگەنلىكىمۇ ئەمەس. ھەم خۇشخەۋەر يورۇشۇرۇن بولىدۇ دەپ پەرەز قىلساقمۇ، قولىمىزدىكى ئىتالىيەچە تېكىست ئەسلى ھۆكۈم ئەمەس، بەلكى تەرجىمىدۇر. بەلكىم تەرجىمان مەنىسىنى چۈشەنسىمۇ، ئەمما ئىتالىيە تىلىدىن ماس كەلمە (مۇۋاپىق ئىبارە) تاپالماي، خرىستىئانلار ئەسلى ئىبرانچە بولغان كىتابلارنى تەرجىمە قىلغان چاغدا قوللانغان ئۇسۇل بويىچە خۇشخەۋەر ئۈچۈن تىلغا ئېلىنغاندۇر.

مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ ئىنجىلنى بۇرۇنمۇ ۋە كېيىنكى زامانلاردىمۇ بىلمەيدىغانلىقى ئېنىق. چۈنكى ھەر دەۋردە مۇسۇلمانلار بىلەن خرىستىئانلار ئوتتۇرىسىدا مۇنازىرىلەر بولۇپ تۇراتتى. گەرچە بۇ ئىنجىلدا مۇسۇلماننى خرىستىئاندىن ئۈستۈن قىلىدىغان كەسكىن دەلىل بار بولسىمۇ، ھېچبىر مۇسۇلمان خرىستىئانلار بىلەن بولغان مۇنازىرىدە ئۇنى ئىسپات قىلىپ كۆرسەتمىدى.

گەرچە ئۇنىڭ ھەققىدە ئەرەبچە نۇسخىسى بارلىقى پىكرى بولسىمۇ، ئېنىق دەلىل بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇ يەنىلا ئىتالىيەچە نۇسخىسىنىڭ ئانا مەنبەسى بولدى.

بۇ ئىنجىل ئىسلام تارىخىدىكى خەۋەرلەرگە تامامەن زىتتۇر. ئۇنداق بولمىغاندا مۇسۇلمانلار ئۇنى دەلىل قىلىپ كۆرسەتكەن بولاتتى. چۈنكى ئۇنىڭدا ئەڭ كۈچلۈك ئىسپاتلار بار ئىدى. تارىخ بۇنى ئېنىقلىمىدى. مانا بۇ، تارىخنىڭ ئۇنى تېپىپ چىقىرىپ ئىچىدىكىلەرنى ئاشكارىلىشى كېرەك بولغان ئارخىپلاردۇر. ئۇلار بۇ ئارخىپلارنىڭ ئىچىدىن ئۆزىنىڭ داۋالىرىغا ئىمكان بېرىدىغان ۋە مەسىلىلىرىنى ئىسپاتلايدىغان ھېچ بىر نەرسە تاپالمايدۇ.

بەرنابا ئىنجىلى تەسۋىرىنىڭ گۈزەللىكى، پىكىر - ھېكمىتىنىڭ چوڭقۇرلىقى، مەنا دائىرىسىنىڭ كەڭلىكى، تىلىنىڭ راۋانلىقى قاتارلىق ئالاھىدىلىكلىرى بىلەن ئەگەر دىن كىتابى بولمىغان بولسا، بىرىنچى دەرىجىلىك ئەدەبىيات ۋە ھېكمەت كىتابى بولغان بولاتتى...

يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، بۇ كىتابنىڭ ئېتىبار كۈچى باشقا تۆت كىتابنىڭ ئېتىبار كۈچىدىن تۆۋەن بولمىسىمۇ، خرىستىئانلار يەنە نېمىشقا ئۇنى ئىنكار قىلىدۇ؟

بۇنىڭ جاۋابى: چۈنكى بۇ ئىنجىل خرىستىئانلارنىڭ ئىنجىللىرىدىكى ئاساسىي ئېتىقاد مەسىلىلىرىگە خىلاپ بولغانلىقى ئۈچۈن ئېتىراپ قىلىنمىدى. بىز بۇ ئىنجىلنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى چېركاۋلارنىڭ قايسى كىتابلارنىڭ دەسلەپكى خرىستىئانلىققا ئەڭ يېقىن ئىكەنلىكىنى بىلىش ئۈچۈن دىننىڭ مەنبەلىرىنى يېڭىدىن تەتقىق قىلىشىغا تۈرتكە بولىدۇ دەپ قارىغان ئىدۇق. ئەمما ئۇلارمۇ ئۆزلىرىنى بۇرۇنقىلارغا ئوخشاش تېزلا رەت قىلىپ ئىنكارغا يۈز تۇتتى.

بۇ ئىنجىلنىڭ ھازىرقى خرىستىئانلارنىڭ ئېتىقادىغا خىلاپ كەلگەن مەسىلىلىرىنى مۇنداق تۆت نۇقتىغا يىغىنچاقلاش مۇمكىن:

بىرىنچى، بەرنابا ئىنجىلى ئىسانىڭ ئىسمىنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلمايدۇ. كىتابنىڭ مۇقەددىمىسىدە بۇ ھەقتە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئى ئەزىزلەر! ئىسا بۈيۈكتۈر ۋە مۆجىزىلەرنىڭ ئىگىسىدۇر. بۇ كۈنلەردە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى، شۇنداقلا بىزگە ئۇستاز ۋە رەھمەت قىلىپ ئەۋەتىلگەن ئىسا يەسۇئىدىن ئايرىلدى. شەيتان ئېسىلىۋالغان ئايەتلەر تەقۋادارلىق باھانىسى بىلەن زىيادە ئىنكارچىلىقنى تەرغىپ قىلىدىغان، ئىسانىڭ ئىسمىنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى داۋراڭ سالىدىغان، ئىسا بۇيرىغان سۈننەتكە داۋاملىق قارشى چىقىدىغان، ھەر تۈرلۈك ھارام گۆشكە ھالال پەتىۋا بېرىدىغان كىشىلەرنىڭ گۇمراھلىق يولىدىن ئىبارەتتۇر. ئازغانلارنىڭ ئارىسىدا پاۋلوسنىڭمۇ بارلىقىنى قاينۇ بىلەن تىلغا ئالمىمەن. ئۇنىڭ يۈزىدە بۇ ھەقىقەتنى كۆرگەنلىكىم ئۈچۈن يازدىم.»

93 - جىلدنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دېيىلىدۇ: «كاھىن مۇنداق جاۋاب بەردى: يەھۇدىيلىك سېنىڭ كېلىشىڭ ۋە ئۆگىتىشىڭ بىلەن ئورنىدىن تەۋرەپ قالدى. چۈنكى ئوچۇق ھالدا سېنىڭ ئىسمىنىڭ ئىكەنلىكىنى ئېيتىۋاتىدۇ. خەلق سېنى رىملىق ۋالىي ۋە ھۆكۈمدار ھېرودوس بىلەن بىرلىكتە بۇ يەرگە كېلىشكە مەجبۇرلىدى. سېنىڭدىن چىن

قەلبىمىز بىلەن سېنىڭ سەۋەبىڭدىن ئوتتۇرىغا چىققان پىتىنى يوقىتىشىمىزغا رازى بولۇشىڭنى ئۈمىد قىلىمىز. چۈنكى بىر قىسىملار سېنىڭ ئىكەنلىكىڭنى، يەنە بىر قىسىملار ئىسا نىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى، يەنە بىر قىسىم كىشىلەر بولسا، سېنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭنى ئېيتىۋاتىدۇ. ئىسا مۇنداق جاۋاب بەردى: ئى كاهىنلار رەئىسى! پىتىنى نېمىشقا يوقىتالمىدىڭ؟ سەنمۇ ئالجدىڭمۇ؟ پەيغەمبەرلەر ۋە ئىسا نىڭ شەرىئىتىنى ئۇنتۇپ كەتتىڭمۇ؟ ئى شەيتان ئازدۇرغان پاسىق يەھۇدىيلار!

ئىسا بۇ سۆزلىرىدىن كېيىن ئارقىغا بۇرۇلۇپ مۇنداق دېدى: ئاسماننىڭ ئالدىدا گۇۋاھلىق بېرىمەن، يەر يۈزىدە ياشىغان پۈتۈن ئىنسانلار گۇۋاھچىم بولسۇنكى! مەن ئىنسانلارنىڭ مېنىڭ ھەققىمدە ئېيتقانلىرىدىن پاكەن. مەن بىر ئايالدىن تۇغۇلغان ئىنسان تۇرۇقلۇق قانداقلا چە باشقا ئىنسانلاردىن ئۇلۇغ بولالايمەن؟ مەنمۇ باشقا ئىنسانلاردەك ئومۇمىي جازاغا تارتىلمەن. ئىسا نىڭ ھۆكۈمىگە تەۋە مەن (بوي سۇنغۇچىمەن)» .

70 - جىلدتا مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئىسا مۇنداق جاۋاب بەردى: مېنىڭ ھەققىمدە چۈشەنچەلەر زادى قانداق؟ پىتروس: سەن ئىسا نىڭ ئوغلى مەسھسەن، - دېدى. بۇ جاۋابتىن غەزەپلەنگەن ئىسا ئۇنىڭغا قوپاللىق بىلەن: ماڭ، يوقال! چۈنكى سەن بىر شەيتان. ماڭا يامانلىق قىلماقچى بولۇۋاتسەن» دېدى.

ئىككىنچى، ئىبراھىم خەلىپۇللاھنىڭ (س. ئە. ۋ) ئىسا يولىدا (تەۋراتتا ئېيتىلغاندەك ۋە خرىستىئانلارنىڭ دېگىنىدەك) ئىسھاقنى ئەمەس، بەلكى ئىسمائىلنى قۇربانلىق قىلغانلىقىنى بايان قىلغانلىقى ھەققىدەدۇر.

تۆۋەندىكىلەر ئىسا نىڭ بەرناپا ئىنجىلىدا ئېيتقانلىرىدۇر: «سەلەرگە ھەقىقەتنى سۆزلەيمەن، پەرىشتە جىبرىئىلنىڭ سۆزلىرىگە دىققەت قىلساڭلار، كىتابلىرىمىز ۋە شەرىئەتچىلىرىمىزنىڭ ئەسكىلىكىنى چۈشىنەلەيسىلەر، چۈنكى پەرىشتە مۇنداق دېدى: ئىبراھىم! پۈتۈن ئالەم ئىسا نىڭ سېنى قانداق ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى بىلىدۇ. ئىبراھىم مۇنداق جاۋاب بەردى: ئىسا نىڭ قولى ئىسا بۇيرىغان ھەر ئىشنى قىلىشقا تەييار! شۇندىن كېيىن ئىسا ئىبراھىمغا مۇنداق دېدى: تۇنجى ئوغۇلۇڭنى قۇربانلىق قىلىش ئۈچۈن تاغقا ئېلىپ چىق! (بىلىش كېرەكى) ئىسھاق قانداقمۇ تۇنجى ئوغۇل بولالايدۇ؟ چۈنكى ئۇ تۇغۇلغاندا ئىسمائىل يەتتە ياشقا كىرگەن ئىدى.»

ئۈچىنچى، دوكتور سائادە نىڭ دېگىنى بويىچە ئېيتقاندا مۇنداق تۇر: مەسىھ ياكى كۈتۈلگەن مەسھ ئىسا بولماستىن مۇھەممەد تۇر. مۇھەممەدنى ئېنىق كەلمە بىلەن تىلغا ئالغان ۋە ئۇنىڭ ئىسا نىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىنى زىكرى قىلغانلىقىدۇر. ئادەم ئەلەيھىسسالام جەننەتتىن قوغلانغاندا، ئىشك بېشىغا نۇر بىلەن: «لا ئىلاھە ئىلەللاھ مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ» كەلىمىسىنىڭ يېزىلغانلىقىنى كۆردى. بەرناپا ئىنجىلىدىمۇ يېزىلغاندەك، ھەزرىتى ئىسا مۇنداق دېگەن ئىدى: «ئىسا نىڭ مېنىڭ ۋاسىتىم بىلەن

كۆرسەتكەن مۆجىزىلىرى، مېنىڭ ئالەمنىڭ خاھىشى بىلەن سۆزلەيدىغانلىقىمنى ئىسپاتلايدۇ. مەن ئۆزەمنى سىلەر ئېيتقان كىشى دەپ قارىمايمەن، چۈنكى مەن مەسىيا (Messiya) دېيىلگەن ئالەمنىڭ ئەلچىسىنىڭ ئاياقلىرىنىڭ يىپلىرىنى يېشىشكىمۇ لايىق ئەمەسمەن. ئۇ مەندىن ئاۋۋال يارىتىلدى ۋە مەندىن كېيىن ھەق سۆزنى ئېلىپ كېلىدۇ. ئۇنىڭ دىنى يوقالمايدۇ. >>

42 - ۋە 43 - جىللىرىدىنمۇ يەنە ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام توغرىسىدا خۇشخەۋەرلەرگە مۇناسىۋەتلىك يېتەكچىلىك دەرىجىدە سۆزلەرنى تاپالايمىز. چۈنكى ھەۋارىيونلار ئىسادىن ئۇنىڭ ھەققىدە (يەنى ھەزرىتى مۇھەممەد ھەققىدە) مەلۇمات بېرىشنى تەلەپ قىلىشتى. مەسھ ھەۋارىيونلارغا ئۇنىڭ ھەققىدە سۆزلەپ بەردى.

تۆتىنچى، بۇ ئىنجىل مەسھنىڭ كرىستقا مىخلانغانلىقىنى، ئەمما ئۇلارغا شۇنداق كۆرۈنگەنلىكىنى ئېيتىدۇ. ئالەمنىڭ سۈرىتىنى يەھۇزا ئىسكاريوتقا بەردى. >> راستىنى ئېيتسام، يەھۇزانىڭ ئاۋازى، چىرايى ۋە تەقىقى - تۇرقى ئىساغا شۇنچىلىك ئوخشىشىپ كەتتىكى، شاگىرتلىرى ۋە ئۇنىڭغا ئەگەشكەن ھەممە كىشى ئۇنىڭ يەسۇ ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتى. بۇنىڭ بىلەن بەزىلىرى ئىسانى يالغان پەيغەمبەر ۋە كۆرسەتكەن مۆجىزىلىرى سېھىرگەرلىك دەپ قاراپ، ئۇنىڭ يولغا قويغان قانۇنلىرىدىن يۈز ئۆردى. چۈنكى ئىسا ئۆزىنىڭ ئاخىر زامان يېقىنلاشمىغۇچە ئۆلمەيدىغانلىقىنى، پەقەت شۇ چاغدىلا دۇنيادىن ئېلىنىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى. ئارقىدىن بۇ ئىنجىل ئىسانىڭ ئالەمدىن ئانىسىنى ۋە شاگىرتلىرىنى كۆرۈشى ئۈچۈن ئاسماندىكى ئېلىپ چىقىپ كېتىلگەن ئورنىدىن يەر يۈزىگە چۈشۈرۈلۈشىنى تىلگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ. ئۇ زېمىنغا ئۈچ كۈنلۈك چۈشتى. مۇنداق دېيىلىدۇ: ئۇ، ئۇنىڭ ئۆلگەنلىكىگە ئىشەنگەن كىشىلەرنىڭ نۇرغۇنلىرىنى تەنقىدلەپ مۇنداق دەيدۇ: >> ئالەمنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى! سىلەر راستىنلا ئۇنى (ئۆلگۈچىنى) مەن دەپ ئويلاپ قالدىڭلارمۇ؟ سىلەر يالغانچىسىلەر، چۈنكى ئالەم ماڭا قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئاۋۋالقى قىسقا بىر ۋاقىتقىچە ياشاشنى ئىلتىپات قىلدى. شۇبھىسىزكى، مەن ئۆلمىدىم. خائىن يەھۇزا ئۆلدى. سەگەك بولۇڭلار! چۈنكى شەيتان سىلەرنى ئالداش ئۈچۈن تىرىشىدۇ. ئەمما پۈتۈن ئىسرائىل قەۋمى ئىچىدە، پۈتۈن ئالەمدە كۆرگەن - ئاڭلىغانلار ھەققىدە مېنىڭ شاھىتلىرىم بولۇڭلار! >>

مانا بۇ، بەرنابا ئىنجىلنىڭ بايانلىرىدۇر. بۇ، ئاساسىي مەسىلىلەردە باشقا ئىنجىللارغا زىت چىققان ئىنجىلدۇر. ئەسلىدە ئۇ باشقىچە ئالاھىدىلىككە ئىگە خرىستىئانلىققا قارشى چىققان ئىدى. چۈنكى بۇ خرىستىئانلىق ئۈچ ئىلاھلىق ئەقىدىسى بىلەن ئىسانى ئالەمنىڭ ئوغلى ۋە ئىلاھ دەپ قارايدىغان قارىشى بىلەن پەرقلىق ئىدى. بەرنابا ئىنجىلى بۇلارنىڭ ھەممىسىگە قارشى چىققان بولۇپ، بۇ ئۇنىڭ شۇئارى ۋە ئۆلگۈچىلىك ئالاھىدىلىكى ئىدى.

ئەگەر ئۇنىڭ مۇنداق بىر ئاساسىي مەسىلىدە خرىستىئانلىققا قارشى چىققانلىقى ئېنىق بولسا، ئۇ ئەزىزلەردىن بىرىگە مەنسۇپ بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئوتتۇرىغا

چىقىشىنى خرىستىئانلار ئىچىدە خرىستىئانلىقى ھەققىدە ئەيىبلەشكە ئۇچرىمايدىغان كىشىلەرنىڭ كۈتۈپخانىلىرىدىن تېپىلىشىنى تىلغا ئېلىش كېرەك ئىدى. ئەمما چېركاۋلار ۋە مۇتەئەسسەپ خرىستىئانلار ئۆزلىرى بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى سۆزلىگەنلىكى ئۈچۈن ئۇنى قەتئىي تۈردە رەت قىلىپ، ھەقىقىي رەۋىشتە تەتقىق قىلىشقا ئۆتمىدى. نەتىجىدە، ئىسانىڭ ئۇلارنىڭ (يەنى ئىنجىللارنىڭ) پاكىتلىرىدىن كۈچلۈك ئىپادىلىرى ئەقىلگە تېخىمۇ مۇۋاپىق ۋە توغرا بۇيرۇقلىرىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ دەۋاسىغا قارشى چىققانلىقىنى كۆزدە تۇتماستىن ياكى ئۇنى (يەنى بەرنابا ئىنجىلىنى) پۈتۈنلەي رەت قىلىش يولىنى تۇتماستىن، بىر قىسمىنى قوبۇل قىلىپ، يەنە بىر قىسمىنى رەت قىلىشتى.

لېكىن تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلغۇچى ئالىملار ئۇنى تەتقىق قىلىشقا، ئۇنىڭ تېكىستلىرىنى تەۋرات، ئىنجىللار ۋە ئۇلارنىڭ ئەلچىلىرىنىڭ مەكتۇپلىرى، ھەتتا قۇرئان كەرىم ۋە ھەدىس شەرىپ بىلەن سېلىشتۇرۇشقا يۈزلەندى.

ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكىنىڭ تەكشۈرۈش، تەتقىقات نەتىجىسى بۇ ئىنجىلنىڭ قۇرئان كەرىمدىن ۋە مۇسۇلمانلار ئېتىراپ قىلغان ماتېرىياللاردىن ئېلىنىشىنىڭ مۇمكىنچىلىكىنىڭ يوقلۇقىنى ئىسپاتلىدى.

چېركاۋلارنىڭ بۇ ئىنجىلنى تەتقىق قىلىشى ۋە تەنقىد قىلىشى، بىزگە بۇ تەنقىدلەرنىڭ دەلىل - ئاساسلىرىنى كۆرسىتىشى، ئۇنىڭ بىلەن پاۋلۇسنىڭ مەكتۇپلىرىنى سېلىشتۈرۈپ كۆرۈشى دىنلار ۋە ئىنسانىيەت ئۈچۈن قىلغان ئەڭ چوڭ خىزمىتى ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى، ئوقۇغان ۋە تەتقىق قىلغان كىشى قايسىسىنىڭ يولىنىڭ تېخىمۇ توغرا، ھەقىقە تېخىمۇ يېقىن ۋە ئۇنىڭغا تېخىمۇ مۇستەھكەم باغلىنىشلىق ئىكەنلىكىنى بىلەلەيدۇ (شۇنىڭ بىلەن ئۇستاز شەيخ مۇھەممەد ئەبۇ زەھرانىڭ سۆزلىرى تۈگىدى).

اللھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن!

...

ئۇلۇغ اللھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿مەريەم ئوغلى ئىسا پەقەت (ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش) پەيغەمبەردۇر، ئۇنىڭدىن ئىلگىرى نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر ئۆتكەن، ئۇنىڭ ئانىسى ناھايىتى راستچىل خوتۇندۇر، ئۇ ئىككىسى تاماق يەيتتى (يەنى ئۇلارمۇ باشقا مەخلۇقلارغا ئوخشاشلا گۆش، سۆڭەك، تومۇر ۋە پەيلەردىن تەركىب تاپقان ئىدى)﴾ .

ئالىملار «ئىسا» ئىسمىنىڭ ئۇنىڭ يەر يۈزىدە ساياھەت قىلغانلىقى، يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنىڭغا كۆپ ئەزىيەت بەرگەنلىكى، شۇنداقلا ئۇنىڭغا ۋە ئانىسىغا تۆھمەت چاپلىغانلىقى سەۋەبى بىلەن، دىنىنى ئۇ دەۋرنىڭ پىتىنىسىدىن پاك ساقلىغانلىقى ئۈچۈن بېرىلگەن دەپ قارايدۇ. ئالىملار ئىسانىڭ تەقۋادارلىقى ھەققىدە نۇرغۇن رىۋايەتلەرنىڭ بارلىقىنى تىلغا ئالدى. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەزرىتى ئىسا ھەققىدە مۇنداق

دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئىسا ئوغرىلىق قىلىۋاتقان بىر ئادەمنى كۆرۈپ: ئى پالانى! ئوغرىلىق قىلىدىك، - دېدى. ئوغرى: ياق! ئاللى نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئوغرىلىق قىلىمىدىم، - دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئىسا: مەن كۆزۈمگە ئەمەس، ئاللى قا ئىشەندىم، - دەيدۇ. »

بۇ، ناھايىتى گۈزەل بىر ئەخلاق خاراكتېرىنىڭ ئۈلگىسىدۇر. ئۇ دەسلەپتە ئوغرىنىڭ ئاللى نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىدىغانلىقىنى ئويلىمىغان ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قوبۇل قىلىپ: ئاللى قا ئىشەندىم، يەنى ساڭا ماقۇل بولدۇم ۋە كۆزلىرىمنى يالغانغا چىقاردىم. چۈنكى سەن قەسەم قىلىدىك. - دېدى. ئىسا ھەققىدىكى بىر رىۋايەتتە مۇنداق دېيىلىدۇ: ئۇ، دوستلىرى بىلەن يولدا كېتىۋېتىپ سېسىشقا باشلىغان ئىت ئۆلۈكىنى كۆردى. دوستلىرى پۇراقنىڭ سېسىقلىقىدىن پەريات قىلىشتى. ئۇ ئۇلارغا: ئۇ ئىتنىڭ چىشلىرىنىڭ ئاقلىقىغا قاراڭلار! - دېدى.

ئىسا ئىنسانلارغا نېمىدىن يىرگىنىش كېرەكلىكىنى ۋە مەخلۇقاتلارنىڭ ئىچىدىكى گۈزەللىكىنى قانداق بايقاش كېرەكلىكىنى ئۆگىتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ دەۋاسى روھىي پاكلىقنى، ئۇلۇغۋار غايىنى، يامانلىق ۋە يىرگىنىچلىق نەرسىلەردىن پاك گۈزەللىكىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىشنى ئەڭ ئۇلۇغ نىشان قىلغان دەۋالاردىن بىرى ئىدى.

پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن ئىدى: «پۈتۈن پەيغەمبەرلەر قېرىنداشتۇر. ئۇلارنىڭ دىنلىرى بىر، ئانىلىرى باشقا - باشقىدۇر. مەن ئىنسانلار ئىچىدە مەريەم ئوغلى ئىساغا ئەڭ يېقىن بولغىنىمەن. چۈنكى مەن بىلەن ئۇنىڭ ئارىسىدا باشقا بىر پەيغەمبەر يوقتۇر.» ھەدىسەلەر ھەزرىتى ئىسانىڭ ئاخىر زاماندا تەكرار كېلىدىغانلىقىنى زىكىر قىلىدۇ. ئىسلام ئىسانى ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەر قاتارىدا ھۆرمەت بىلەن تىلغا ئالىدۇ. ئىسلام ئۇنى «ئاللى نىڭ ئەلچىسى»، «ئاللى نىڭ كەلىمىسى»، «ئاللى تەرىپىدىن كەلگەن روھ» دەپ ئاتايدۇ.

ئۇلۇغ ئاللى مۇنداق دېگەن: ﴿ئى ئەھلى كىتاب! (يەنى ناسارالار جامائەسى) دىنىڭلاردا ھەددىدىن ئاشماڭلار، ئاللى نىڭ شەنگە ھەق (سۆز) دىن باشقىنى ئېيتماڭلار (يەنى ئاللى غا شېرىكى ۋە بالىسى بولۇشتىن پاك دەپ ئېتىقاد قىلىڭلار). مەسىھ ئىسا - مەريەمنىڭ ئوغلى، پەقەت ئاللى نىڭ رەسۇلىدۇر (سىلەر گۇمان قىلغاندەك ئاللى نىڭ ئوغلى ئەمەستۇر). مەريەمگە ئاللى نىڭ ئىلقا قىلغان كەلىمىسىدۇر (يەنى ئاتىنىڭ ۋاستىسىسىز، ئاللى نىڭ «ۋۇجۇدقا كەل» دېگەن سۆزىدىن يارىتىلغاندۇر)، ئاللى تەرىپىدىن كەلگەن بىر روھتۇر، ئاللى غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان ئېيتىڭلار، (ئاللى ئىسا، مەريەمدىن ئىبارەت) ئۈچتۇر دېمەڭلار، (خۇدا ئۈچ دەيدىغان ئېتىقادتىن) قايتىڭلار، (بۇ) سىلەرگە پايدىلىقتۇر، ئاللى پەقەت بىر ئىلاھتۇر، بالىسى بولۇشتىن ئاللى پاكىتۇر، ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى شەيئەلەرنىڭ ھەممىسى ئاللى نىڭ دۇر (يەنى ئاللى نىڭ مۈلكىدۇر، مەخلۇقاتىدۇر) ئاللى يېتەرلىك ھامىيدۇر. ئىسامۇ، (ئاللى غا) يېقىن پەرىشتىلەرمۇ ئاللى غا بەندە بولۇشتىن ھەرگىز باش تارتمايدۇ، كىملىرىكى ئاللى قا بەندىچىلىك قىلىشتىن باش تارتىدىكەن ۋە

كۆرەنمە كېتىدىكەن، (بىلسۇنكى) ئاللاھ ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى (قىيامەت كۈنى ھېساب ئېلىش ۋە جازالاش ئۈچۈن) ئۆز دەرگاھىغا توپلايدۇ. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارغا كەلسەك، ئاللاھ ئۇلارنىڭ (ئەمەللىرىنىڭ) ئىجرائىسىنى تولۇق بېرىدۇ، نېمىتىنى ئۇلارغا ئاشۇرۇپ بېرىدۇ، (ئاللاھ قا قۇلچىلىق قىلىشتىن) باش تارتقان ۋە كۆرەنمە كەتكەنلەرگە كەلسەك، ئاللاھ ئۇلارغا قاتتىق ئازاب قىلىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرى ئۈچۈن ئاللاھ دىن باشقا (ئاللاھ نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان) ھېچقانداق دوست ۋە ھېچقانداق مەدەتكار تاپالمايدۇ. ﴿

ئىبنى كەسىر ئۆزىنىڭ «قىسەسۇل ئەنبىيا» ناملىق كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ: مەسھ ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كېتىلگەندىن كېيىن، شاگىرتلىرى (دوستلىرى) ئۇنىڭ ھەققىدە ھەر خىل پىكىر يۈرگۈزۈشتى. بەزىلىرى: ئۇ ئاللاھ نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى ئىدى، - دېسە، يەنە بەزىلىرى: ئۇ ئاللاھ تۇر، - دېيىشتى. يەنە بەزىلىرى بولسا: ئۇ ئاللاھ نىڭ ئوغلىدۇر، - دېيىشتى.

ئىنجىلنىڭ يەتكۈزۈلۈشى ھەققىدە ئوخشاشمىغان تۆت خىل كۆز قاراش ئوتتۇرىغا چىققان بولۇپ، بەزىلىرى: ئاشۇرۇۋېتىلگەن، - دېسە، بەزىلىرى: كەم - كوتا، - دەيدۇ. يەنە بەزىلىرى: بۇزۇۋېتىلگەن، - دېسە، يەنە بەزىلىرى: ئۆزگەرتىۋېتىلگەن، - دەپ قارىشىدۇ.

قۇرئان كەرىم ئىلاھلىق مەسىلىسىدە كەسكىن ھۆكۈم چىقىرىپ، ئاللاھ تائالانىڭ شېرىكتىن، بالا تېپىشتىن، خوتۇن ئېلىشتىن پاكلىقنى، تەڭدىشىنىڭ يوقلۇقىنى، كۆز بىلەن كۆرۈش ۋە تەسەۋۋۇر قىلىشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى تەكىتلەيدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ ئىخلاسى سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنكى، ئۇ - ئاللاھ بىردۇر. ھەممە ئاللاھ غا موھتاجدۇر. ئاللاھ بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس. ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بولالمايدۇ﴾.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئال ئىمران سۈرىسىنىڭ 59 - ئايىتىدە ھەزرىتى ئىسا ھەققىدە مۇنداق دېگەن: ﴿شۈبھىسىزكى، ئاللاھ نىڭ نەزىرىدە ئىسانىڭ مىسالى (ئۇ ئاتىسىز يارىتىلغانلىقتىن) ئادەمنىڭ (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ) مىسالىغا ئوخشايدۇ. ئادەمنى ئاللاھ (ئاتا - ئانىسىز) تۇپراقتىن ياراتتى، ئاندىن ئۇنىڭغا: «ئۇچۇتقا كەل» دېدى - دە، ئۇچۇتقا كەلدى (ئىسانىڭ ئىشى ئادەمنىڭ ئىشىدىن ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس)﴾

بەقەرە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار (يەنى يەھۇدىيلار، ناسارالار، مۇشرىكلار): «ئاللاھ نىڭ بالىسى بار» دەيدۇ. ئاللاھ (ئۇلارنىڭ گۇمان قىلغان نەرسىسىدىن) پاك تۇر، ئۇنداق ئەمەس، ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئاللاھ نىڭدۇر، ھەممىسى ئۇنىڭغا بويسۇنغۇچىدۇر. ئاللاھ ئاسمانلار ۋە زېمىننى يوقتىن بار قىلغۇچىدۇر.

بىر ئىشنى ۋۇجۇتقا كەلتۈرۈشنى ئىرادە قىلسا («ۋۇجۇتقا كەل» دەيدۇ - دە، ئۇ ۋۇجۇتقا كېلىدۇ).

ئۇلۇغ ئالەم تەۋبە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: «يەھۇدىيلار: «ئۇزەير ئالەمنىڭ ئوغلىدۇر» دېدى، ناسارالار: «مەسىھ (يەنى ئىسا) ئالەمنىڭ ئوغلىدۇر» دېدى، بۇ، ئۇلارنىڭ ئاغزىدىكى (دەلىلىسىز) سۆزدۈر، (ئۇلارنىڭ سۆزلىرى) ئىلگىرىكى كاپىرلارنىڭ (يەنى مۇشرىكلارنىڭ: «پەرىشتىلەر ئالەمنىڭ قىزلىرىدۇر» دېگەن) سۆزلىرىگە ئوخشايدۇ. ئالەم ئۇلارغا لەنەت قىلىسۇنكى، (ئالەمنىڭ بالىسى يوقلۇقىغا روشەن دەلىل تۇرسا، ھەقىقەتتىن باتىلغا بۇرۇلۇپ) ئۇلار قانداقمۇ (ئالەمنىڭ بالىسى باردەپ) ئالەمغا يالغان چاپلايدۇ».

ئايەتتە مىسىرلىقلار ۋە ئۇلارغا ئوخشاش قەدىمكى مىللەتلەرنىڭ ئېتىقادلىرى ۋە ئۆرپ - ئادەتلىرى ئەسكەرتىلگەن بولۇپ، ئۇلاردا كرىستقا مىخلاش ۋە ئۆزىنى پىدا قىلىشتەك ئادەتلەر بار ئىدى.

ئۇلۇغ ئالەم مائىدە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: «مەريەم ئوغلى مەسىھ (يەنى ئىسا) ئالەم دۈر دېگەن كىشىلەر (يەنى ناسارالارنىڭ بىر پىرقىسى) ھەقىقەتەن كاپىر بولدى. (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «ئەگەر ئالەم مەريەم ئوغلى مەسىھنى، مەسىھنىڭ ئانىسىنى (يەنى مەريەمنى) ۋە يەر يۈزىدىكى بارلىق كىشىلەرنى ھالاك قىلىشنى ئىرادە قىلسا، ئالەم (نىڭ ئىرادىسى) دىن بىرەر نەرسىنى توسۇشقا كىم قادىر بولالايدۇ؟» ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى نەرسىلەرنىڭ پادىشاھلىقى ئالەمغا خاستۇر، ئالەم خالىغىنىنى خەلق ئېتىدۇ، ئالەم ھەر نەرسىگە قادىردۇر».

ئۇلۇغ ئالەم يەنە مۇنداق دېگەن: «ئالەم ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرىدۇر، دېگۈچىلەر شەكسىز كاپىر بولدى. بىر ئىلاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر».

يۇقىرىدا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، قۇرئان كەرىم مەسىھ ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندىن كېيىن ئوتتۇرىغا چىققان زىت كۆز قاراشلار ھەققىدە ئېنىق مەلۇمات بېرىپ، مەسىھنىڭ ئىسرائىل ئەۋلادىغا ئالەم تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن بىر بەندە ۋە ئەلچى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ. «قۇل»، ۋە «ئەلچى» مەنىسى ئېنىق ئىبارىلەردۇر. «كەلىمە» ۋە «روھ» بولسا ئىزاھاتقا موھتاجدۇر. مۇسۇلمانلار «كەلىمە» نىڭ ئالەم تۇغرا يولى ۋە مەريەمگە ئىلغا قىلىنغان مۇجىزىسى دېگەن مەنىدە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىدۇ. شۇنداقلا «روھ» نىڭ روھۇل قۇددۇسنى يەنى جىبرىئىلنى كۆرسىتىدىغانلىقىنىمۇ بىلىدۇ. ئالەم تائالا پەيغەمبىرى ئىساغا «روھ» بىلەن يەنى جىبرىئىل بىلەن ياردەم بەرگەندۇر.

«ئەينى زاماندا ساڭا روھۇلقۇدۇس (يەنى جىبرىئىل) بىلەن مەدەت بەردىم».

سۈرە بەقەرە 116 - ۋە 117 - ئايەتلەر.
سۈرە تەۋبە 30 - ئايەت.
سۈرە مائىدە 17 - ئايەت.
سۈرە مائىدە 73 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە مائىدە 110 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

خرىستىئانلارنىڭ ئىسانىڭ تەبىئىتى ۋە ئۆلۈمى ھەققىدىكى ئېتىقادلىرىنى بىلگەندىن كېيىن، ئاللاھنىڭ بۇ ھەقتە بىزگە بىلدۈرگەن ھەقىقىتىنى بىلگەن مۇسۇلمانلار خرىستىئانلار ۋە ئۇلارنىڭ ئېتىقادلىرى ھەققىدە تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشەنچىگە ئىگە بولىدۇ.

ئىسلامدا بارلىق دىنلار ئىچىدە خرىستىئان دىنىغا ئالاھىدە ئورۇن بېرىلگەن ھۆكۈملەر بار. قۇرئان مەسھنىڭ ئىلاھلىقىنى ئىنكار قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ ئۆزىنى پىدا قىلغان ھالدا كرىستقا مىخلانغانلىقىنى قوبۇل قىلمايدۇ. شۇنداقسىمۇ، خرىستىئانلىقنىڭ ئىسلامغا ئەڭ يېقىن دىنىي ئېتىقادقا ئىگە ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ مائىدە سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ يەھۇدىيلار ۋە مۇشرىكلارنىڭ مۆمىنلەرگە ھەممىدىن قاتتىق دۈشمەن ئىكەنلىكىنى چوقۇم بايقايسەن، بىز ناسارا دېگەن كىشىلەرنىڭ دوستلۇق جەھەتتە مۆمىنلەرگە ھەممىدىن يېقىن ئىكەنلىكىنىمۇ چوقۇم بايقايسەن، بۇ، ناسارالارنىڭ ئىچىدە ئۆلىمالار، راھىبلار بولغانلىقى ۋە (ھەقىقىي قوبۇل قىلىشتا) تەكەببۇرلۇق قىلمايدىغانلىقى ئۈچۈندۇر﴾

ئاللاھ تائالا بۇ يەردە ئىسلام يولىدا ماڭغانلارنى ماختايدۇ ۋە ھەدىد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنىڭ دىللىرىغا شەپقەت ۋە مېھرىبانلىقنى سالدۇق، رەھبەنلىك ئۇلار ئۆزلىرى پەيدا قىلدى، ئۇلارغا ئۇنى بىز بېكىتمىدۇق، ئۇلار ئۇنى پەقەت ئاللاھنىڭ رازىلىقىنى تىلەپ (پەيدا قىلدى)﴾.

بۇ ئىككى ئەھۋال ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق زىتلىق يوقتۇر. قۇرئاننىڭ مەسھنىڭ ئىلاھلىقىنى قوبۇل قىلماي، خرىستىئانلارنىڭ سۆيگۈ - ئېتىقادىنى ئېتىراپ قىلىشى ۋە ئىساغا ئەگەشكەنلەرنى ماختىشى تۆۋەندىكى سەۋەبلەرنى ئاساس قىلىدۇ.

خرىستىئانلىق ئەسلىدە تەۋھىد دىنىدۇر. ئۇنىڭ بارلىق ئەگەشكۈچىلىرى تەۋھىدىتىن ئاسانلا ئايرىلىپ كېتەلمەيدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ قەلبىنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ ياخشى بىلگۈچىدۇر. خرىستىئانلار ئىچىدە ئاللاھ ئالدىدا تەكەببۇرلۇق قىلمايدىغان ئالىملار ۋە مۇخلىسلار بار. ئۇلار ئاللاھقا بۇيۇن ئەگكەن، ئىساغا ئەگەشكەن كىشىلەر بولۇپ، قەلبى يۇمشاق ۋە شەپقەتلىكتۇر. شۇنىسى ئېنىقكى، شەپقەت ۋە مەرھەمەت ئاخىرەتكە بولغان ئىماندىن تۇغۇلىدۇ.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئىسلامنىڭ باشقا دىندىكىلەرنىڭ ئېتىقاد ئەركىنلىكىنى كاپالەتكە ئىگە قىلغىنىدەك، مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىدىن بۇرۇن كىتاب كەلگەنلەرگە ياخشى مۇئامىلە قىلىشىنى بۇيرىدى.

ئۇلۇغ ئالەم يۇنۇس سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەگەر پەرۋەردىگارنىڭ خالىسا ئىدى، ئەلۋەتتە، يەر يۈزىدىكى كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئىمان ئېيتاتتى، سەن كىشىلەرنى مۇسۇلمان بولۇشقا مەجبۇرلامسەن؟﴾

ئالەم تائالا سۈرە بەقەرەدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿دېندا (ئۇنىڭغا كىرىشكە) زورلاش يوقتۇر، ھىدايەت گۇمراھلىقتىن ئېنىق ئايرىلدى﴾.

ئالەم يەنە سۈرە ئال ئىمراندا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى ئەھلى كىتاب! (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) پەقەت ئالەم غىلا ئىبادەت قىلىش، ئالەمغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، ئالەمنى قويۇپ بىر - بىرىمىزنى خۇدا قىلىۋالماستىكە ھەممىمىزگە ئورتاق بولغان بىر سۆزگە (يەنى بىر خىل ئەقىدىگە) ئەمەل قىلايلى» دېگىن، ئەگەر ئۇلار يۈز ئۆرۈسە (يەنى بۇنى قوبۇل قىلمىسا): «(ئى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار جامائەسى!) بىزنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكىمىزگە گۇۋاھ بولۇڭلار، دېگىن﴾.

بىلگىنىمىزدەك، بۇ ئايەتلەر ئېتىقاد سۈپىتىدە باشقا دىنىي ئېتىقادلارغا قانداق مۇئامىلىدە بولۇش كېرەكلىكىنى بىلدۈرۈشتىن باشقا يەنە بىر مۇسۇلماننىڭ خىرىستىئانلارغا قانداق مۇئامىلە قىلىشى كېرەكلىكىنى ئۆگىتىدۇ. ئايەتلەرنىڭ شەخسىي مۇئامىلىدە خىرىستىئانلار بىلەن ئۆزئارا دوستلۇق مۇناسىۋىتىدە بولۇشىمىزنى بۇيرۇغانلىقىنى كۆردۈك. چۈنكى قۇرئان ئۇلارنىڭ ئىنسانلارغا سۆيگۈ جەھەتتىن ئەڭ يېقىن ئىكەنلىكىنى تىلغا ئالدى. ئۇلۇغ ئالەم بۇ سۆزگە ئاساسلانغاندا، مۇسۇلمانلار ئۇلارغا سۆيگۈ بىلەن جاۋاب قايتۇرىشى لازىمدۇر. ئۇلارنىڭ ئېتىقادىي مەسلىسىگە كەلسەك، ھەرقانداق ئۇسۇل بىلەن ئىنسانلارنى دىنىي ئېتىقادقا زورلاشنى چەكلەيدىغان ئايەتلەر بار. ئۇلۇغ ئالەم كەھفى سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ «(بۇ) ھەق (قۇرئان) پەرۋەردىگارنىڭ تەرىپىدىن نازىل بولىدۇ، خالىغان ئادەم ئىمان ئېيتسۇن، خالىغان ئادەم كاپىر بولسۇن» دېگىن﴾.

چۈنكى مەجبۇرىي ئېيتىلغان ئىمان ھەقىقىي ئىمان بولالمايدۇ. چۈنكى ئۇنىڭدا تاللاش ئىختىيارلىقى يوقتۇر. تاللاش ئىختىيارلىقىنىڭ بولۇشى ئىماننىڭ شەرتى بولۇپ، بۇ شەرت ئىسلامنىڭ مۇكەممەللىكىنىڭ بىر نامايەندىسىدۇر. ئايەتلەرنى تەپسىر قىلىشتىن ئاۋۋال ئالەمنىڭ خاتالىقلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلىشنى تىلگەن ھالدا ئىسلامنىڭ بۇ كۆرسەتمە ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنىڭ باشقىلارنىڭ ئېتىقادلىرى ھەققىدە ئۇزۇن ۋە كۆپ مۇنازىرىلەردىن ساقلىنىشىنى تەۋسىيە قىلغانلىقىنى پەرەز قىلىمىز. چۈنكى بۇ مۇنازىرىلەردىن ھېچبىر پايدا چىقمايدۇ. ئالىملار دىنلارنى خالىغانچە تەتقىق قىلسۇن، بۇ ئۇلارنىڭ تۇنجى ۋە ئاخىرقى ۋەزىپىسىدۇر. بۇ ھەم مۇسۇلمانلارنىڭمۇ باش تارتىپ بولمايدىغان ۋەزىپىسىدۇر.

سۈرە يۇنۇس 99 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە بەقەرە 256 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە ئال ئىمران 64 - ئايەت.
سۈرە كەھفى 29 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

خرىستىئان ۋە يەھۇدىيلاردىكى ئېتىقاد ۋە مەزھەپلەرنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن كۆرسىتىلگەن تىرىشچانلىقلار ۋاقت ۋە ئەجر ئىسراپ قىلىشتىن باشقا ئىشقا يارىمىدى.

ئىسلام غەربىيەنە ھالدا باشلانغان ئىدى. يەنە غەربىيەنە ھالىغا قايتىدۇ. ئىسلامنىڭ دەسلەپكى غەربىيەنەلىكىدە مۇسۇلمانلار ئالدى بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزىنى بىردىن - بىردىن تەبىئەتتە چىققان. ئۇنىڭ بىناسى پۈتكۈچە ئىسلام دۆلىتىنىڭ بىناسىمۇ قۇرۇلۇپ پۈتتى. ئۇلاردىن بىرەرنىڭ باشقىلارنىڭ ئېتىقادى ھەققىدىكى پۈتمەس - تۈگمەس دە - تالاشلارغا ئارىلىشىپ قالغانلىقىنى ئاڭلىمىدۇق. باشقىلارنى ئالدىنقى ھىدايىتىگە يەتكۈزۈش ناھايىتى ياخشى ئەمەلدۇر. ئەمما بۇ ھىدايەت ئالدى بىلەن ئۆز نەپسىنى ئالدىنىڭ ھىدايىتىگە ئېرىشتۈرگەن ھىدايەت بولۇشى كېرەك.

...

قۇرئان ئىسمانىڭ بۆشۈكتىكى بوۋاق ھالىتىدە تۇرۇپ سۆز قىلغان مۆجىزىسى ۋە ھەۋارىيونلارغا ئاسماندىن چۈشۈرۈلگەن داستان مۆجىزىسىدىن ئىبارەت ئىنجىللاردا تىلغا ئېلىنمىغان ئىككى مۆجىزىنى، ئۇنىڭدىن باشقا، ئالدىنقى يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنىڭغا زۇلۇم قىلىشىدىن ساقلاپ، ئۇنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كېتىش شەرىپىگە مۇيەسسەر قىلغانلىقىنى ئاشكارىلىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خرىستىئانلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇشنى تەۋسىيە قىلدى. ئۇنىڭ قىبىتى ماريەگە ئۆيلىنىشى بۇنىڭ بىر ئىپادىسى.

ئىبنى جەرر ئىبنى ئابباس (ئالدىنقى ئۇلاردىن رازى بولسۇن!) نىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: سالىم ئىبنى ئەۋق قەبىلىسىدىن ئەل ھۈسەيىن دېگەن بىر كىشىنىڭ ئىككى خرىستىئان ئوغلى بار ئىدى. ئەل ھۈسەيىن مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئوغۇللىرىنىڭ ئىسلامنى قوبۇل قىلىشى ئۈچۈن ئۇلارنى زورلاش كېرەكلىكى ياكى كېرەك ئەمەسلىكىنى سورىدى. چۈنكى ئوغۇللىرى خرىستىئان دىنىدىن باشقا بارلىق دىنلارنى رەت قىلغانىدى. بۇ سەۋەب بىلەن ئۇلۇغ ئالدى تۆۋەندىكى ئايەتنى چۈشەردى: ﴿دېندە (ئۇنىڭغا كىرىشكە) زورلاش يوقتۇر﴾.

نەجراننىڭ خرىستىئان ئەلچىلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن مەدىنىگە كېلىپ ئىبادەتلىرىنى قىلماقچى بولغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسجىتنىڭ يېرىمىنى ئۇلارغا ئايرىپ بەرگەن ئىدى.

بىر كۈنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىنازا نامىزىنى ئوقۇش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. ئۇنىڭغا بۇ جىنازىنىڭ يەھۇدىيلارغا ئائىت بىر كىشىنىڭ ئىكەنلىكى خەۋەر قىلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا جاۋابەن: «ئۇمۇ بىر جان ئىگىسى ئەمەسمۇ؟» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «كىمكى ھەقسىزلىق بىلەن بىر يەھۇدىي ياكى خرىستىئانغا ئەزىيەت قىلسا، قىيامەت كۈنى مەن ئۇنىڭ رەقىبى بولىمەن. ھاكىمىيەت كۆپۈرلۈك بىلەن ياشىشى مۇمكىن، ئەمما زۇلۇم بىلەن ياشىيالمايدۇ.»

مۇسۇلمان ئالىملار ھەزرىتى ئىسانىڭ ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندىن كېيىنكى ئەھۋالى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. ئۇلار گەرچە ھەزرىتى ئىسانىڭ كرىستقا مىخلانماستىن ئاللا تەرىپىدىن ئۆز دەرگاھىغا ئېلىپ چىقىپ كېتىلگەنلىكى ھەققىدە بىردەك قاراشقا ئىگە بولسىمۇ، كرىستقا مىخلانمىغانلىقىغا قارىغاندا (يەنى ئۆلمىگەنلىكىگە قارىغاندا) كېيىنكى ئەھۋالى قانداق بولغاندۇ؟ ئۇ تىرىكمىدۇ؟ ياكى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۆلگىنىدەك ئۇمۇ ئۆلدىمۇ؟... دېگەندەك مەسىلىلەر ھەققىدە مۇنازىرىلەشتى.

كۆپچىلىك ئالىملار: ئاللا تائالا ئىسانى بەدىنى ۋە روھى بىلەن بىرلىكتە ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كەتكەن، - دەپ قارايدۇ. ئۇلار ئۆلتۈرۈشكە جاۋابەن ئۇلۇغ ئاللا نىڭ مۇنۇ ئايىتىنىڭ مەنىسىنى ئەسكەرتىدۇ: «بەلكى ئاللا ئۇنى ئۆز تەرىپىگە كۆتۈردى (يەنى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئاللا ئۇلارنىڭ شەرىدىن قۇتۇلدۇرۇپ تىرىك ھالدا ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كەتتى)»

ئاز ساندىكى مۇپەسسىرلەر: ئاللا باشقا پەيغەمبەرلەرنى قەبىزى روھ قىلغىنىدەك، ئۇنىمۇ قەبىزى روھ قىلغان، - دەپ قارايدۇ. يەنى ئاللا پەيغەمبەرلەرنىڭ، سىددىقلارنىڭ ۋە شېھىتلەرنىڭ روھىنى دەرگاھىغا ئېلىپ چىققاندا، ئۇنىڭ روھىنىمۇ دەرگاھىغا ئېلىپ چىققان دەپ قاراپ، بۇ ھەقتە ئۇلۇغ ئاللا نىڭ مۇنۇ سۆزىنىڭ مەنىسىنى ئەسكەرتىدۇ: «ئۆز ۋاقتىدا ئاللا ئېيتتى: «ئى ئىسا! مەن سېنى (ئەجلىڭ يەتكەندە) قەبىزى روھ قىلىمەن، سېنى دەرگاھىغا كۆتۈرىمەن، (يەنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىمەن). سېنى كاپىرلاردىن پاك قىلىمەن (يەنى سېنى ئۆلتۈرمەكچى بولغان يامانلارنىڭ شەرىدىن ساقلايمەن)».

بىز ئالدىنقى قاراشقا قوشۇلىمىز. چۈنكى بۇ مۆجىزە پەۋقۇلئاددىلىقى بىلەن ئىسانىڭ دۇنياغا كېلىشى مۆجىزىسىگە باغلىنىدۇ. ئۇ بىر مۆجىزە ئىدى. شۇنداقلا، ھاياتى ۋە پاكلىقىمۇ ئىككى ئايرىم مۆجىزە ئىدى.

مۇھىم نەتىجىسى

كائىناتتىكى بارلىق تەۋھىد نۇرلىرى ئوچۇپ، ئىنسان ئەقلىنى زۇلمەت قاراغۇلۇق قاپلىغان ۋە يەر يۈزىدە ئاللاھ نىڭ بىرلىكىگە ئەڭ ئاخىرقى بىر نەچچە ئاجىز - بىچارىدىن باشقا ئىمان كەلتۈرىدىغان ھېچكىم قالمىغان بىر پەيتتە، ئاللاھ تائالا يەر يۈزىگە ئۆزىنىڭ رەھمىتىنى كەڭ يېيىپ، ئۆز ئەلچىلىرىدىن ئەڭ ئاخىرقىسىنى ئەۋەتمەكچى بولدى.

غەم - غۇسسسىگە تولغان ھاياتنىڭ قورقۇنچلۇق كېچىلىرىدىن بىرىدە بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ قۇياشى پارلاپ چىقتى.

ئۇ، ئىبراھىم خەلىپۇلانىڭ دۇئاسىغا جاۋاب بولۇش، ئاللاھ نىڭ روھى ۋە كەلىمىسى بولغان ئىنساننىڭ يەتكۈزگەن خۇشخەۋىرىنى تەستىقلاش ئۈچۈن كەلدى.

ئاللاھ تائالا ئۇنى رەھمەت ۋە بەرىكەت بىلەن ئۇلۇغلايدۇ. پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئاللاھ دىن مەغپىرەت تىلەپ، مەدھىيە ئوقۇيدۇ ۋە ئىستىغپار تەلەپ قىلىدۇ. مۇئمىنلەرمۇ ئۇنىڭغا ھۆرمەت ۋە شەرەپ بىلەن دۇرۇد ئوقۇيدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھ ئەھزاب سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى: ﴿ئاللاھ ھەقىقەتەن پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت قىلىدۇ، شەننى ئۇلۇغ قىلىدۇ، دەرىجىسىنى ئۈستۈن قىلىدۇ)، پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن (پەيغەمبەرگە) مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ، ئى مۇئمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتىڭلار ۋە ئامانلىق تىلەڭلار (چۈنكى رەسۇلۇللا نىڭ سىلەرنىڭ ئۈستۈنلۈكىدىكى ھەقىقىي چوڭدۇر، ئۇ سىلەرنى گۇمراھلىقتىن ھىدايەتكە، زۇلمەتتىن يورۇقلۇققا چىقارغۇچىدۇر)﴾.

ئاللاھ تائالا ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنى ئۆز قەۋمى ۋە دەۋرىگە شاپائەت قىلىپ ئەۋەتكەن بولسا، ئۇنى پۈتۈن ئالەمگە شاپائەت قىلىپ ئەۋەتكەندى. ئۇ قەۋمىگە ۋە دەۋرىگە، شۇنداقلا، ئۇلاردىن كېيىن كېلىدىغان قەۋم ۋە دەۋرلەرگە، ئەسىرلەر بويى ھۆكۈم سۈرىدىغان مۇتلەق شاپائەتچى بولۇپ كەلگەندى. ئۇلۇغ ئاللاھ ئەنبىيا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەن ئىدى: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ سېنى بىز پۈتۈن ئەھلى جاھان ئۈچۈن پەقەت رەھمەت قىلىپلا ئەۋەتتۇق﴾.

ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋەتلىرىنىڭ ئەسلى نىشانى ئىسلام بولسا، ئۇنىڭ ئەلچىلىكىنىڭ ئىسمى ئىسلام ئىدى.

مانا بۇ، مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىب بولۇپ، ئۇ، قۇرۇتۇلغان گۆش يەپ كۈن كەچۈرىدىغان قۇرەيشلىك بىر ئايالنىڭ ئوغلى ئىدى.

ئىنسانلارنىڭ ئەڭ كاتتىسى...

اللہ نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى، شۇنداقلا، اللہ نىڭ ئىنسانلارغا ھەدىيە قىلغان رەھمەت شاپائىتى...

ئەرەب يېرىم ئارىلى...

كائىنات قاپقاراڭغۇ، كېچىنىڭ ئاخىرقى ۋاقىتلىرى...

ئابدۇلمۇتەللىب بىردىنلا قۇياش چىقتى دەپ ئويلىدى. ئەمما كۆزىنى ئاچقىنىدا ۋاقىتنىڭ تېخى كېچە ئىكەنلىكىنى كۆردى. چەكسىز كەتكەن چۆلىنى سۈكۈنات باسقان ئىدى.

ئابدۇلمۇتەللىب چېدىردىن چىقىپ ئەتراپقا قارىدى. ئەتراپ قاپ - قاراڭغۇ، ئاسماندا يۇلتۇزلار چاقنايتتى. چېدىرغا قايتىپ كىرىپ ئورنىدا ياتتى.

ئۇ ئۇخلاپلا يەنە چۈش كۆرۈشكە باشلىدى. بۇ قېتىم ھەممە نەرسە ئوچۇق كۆرۈنگەن ئىدى. غەيبتىن ئۇنىڭغا بۇيرۇق كېلىۋاتاتتى:

- زەمزەمنى كولىغىن!...

ئابدۇل مۇتەللىب سورىدى:

- نېمە ئۇ زەمزەم دېگەن؟

ئۇنىڭغا قايتا بۇيرۇق بېرىلدى:

- زەمزەمنى كولىغىن!...

ئاخىرقى بۇيرۇق بىلەن تەڭ ئابدۇلمۇتەللىبىنىڭ يۈرىكى قاتتىق سوقۇپ، ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى. ئاندىن چېدىردىن چىقىپ چۆلگە قاراپ ماڭدى.

”زەمزەم“ نىڭ مەنىسى نېمە بولغىدى؟ ئاھ... زېھنى بىردىنلا ۋاللىدە يورۇپ كەتتى. زەمزەم... زەمزەم بىر قۇدۇقنىڭ ئىسمى ئىدى. زەمزەم بىر قۇدۇق ئىدى. ئەمما بۇ ئاۋاز نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭغا بىر قۇدۇق كولاشنى بۇيرىدى. بۇ سوئالنىڭ پەقەت بىرلا جاۋابى بار بولۇپ، ئۇ بولسىمۇ، كەبىگە كەلگەن ھاجىلار ئۇ قۇدۇقتىن سۇ ئىچەتتى. ئەمما ئۇ قۇدۇقنىڭ نېمە ئالاھىدىلىكى بار بولغىدى؟ ھاجىلار ئۈچۈن بىر مۇنچە قۇدۇق بار ئىدىغۇ؟

ئابدۇلمۇتەللىب قۇم ئۈستىدە ئولتۇرۇپ يۇلتۇزلارغا قارىدى. ھەزرىتى ئىسمائىلنىڭ ئايىغى ئاستىدىن ئېتىلىپ چىققان بۇلاق ۋە بۇلاقنىڭ ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن كۆمۈلۈپ قالغانلىقى ھەققىدە رىۋايەتلەر بار ئىدى. ھاجىلار ئۈچۈن كولايدىغان قۇدۇقلار ئۇ بۇلاقنىڭ ئورنىدىن باشقا يەرلەرگە كولايدىغان ئىدى.

قۇياش ئەرەبىستان چۆلىنى ئاستا - ئاستا يورۇتۇشقا باشلىدى. ئابدۇلمۇتەللىب چېدىرغا قايتتى. ئۇ كىشىلەرگە ئۇ بۇلاقنىڭ ئورنىغا بىر بۇلاق كولىماقچى بولغانلىقىنى ئېيتتى.

ئۇ چۈشىدە تەرىپلەنگەن يەرنى كىشىلەرگە كۆرسەتتى. قۇرەيشلىكلەر ئۇنى قوبۇل قىلمىدى. چۈنكى ئۇ يەر قۇرەيشلىكلەر چوقۇنىدىغان "ئىساق" ۋە "نائىلە" ئىسىملىك ئىككى بۇت جايلاشقان يەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئىدى.

ئابدۇلمۇتەللىب قەۋمىنىڭ ئۆزىگە (بۇ قۇدۇقنى كولاشقا) رۇخسەت قىلىشى ئۈچۈن كۆپ تىرىشتى.

ئۇلار ئابدۇلمۇتەللىبىنىڭ بىرلا ئوغلىدىن باشقا ھېچقانداق قوغدىغۇچىسى يوقلۇقىنى بىلەتتى. ئۇنىڭ كۆز قارىشىنى ياقلايدىغان، ئىشىلىرىنى قوللايدىغان، كۈچلۈك زېرەك بالا يوق ئىدى. ئۇ دەۋردىكى ئەرەب مەملىكەتلىرىدە ياشاۋاتقان قەبىلىلەرنىڭ ئارىسىدىكى ھەرقانداق مەسىلە ئۇلارنىڭ قوللىغۇچىلىرى ۋە خىش - ئەقربالىرىنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق ھەل بولاتتى.

ئابدۇلمۇتەللىب نېمە قىلارنى بىلمەيتتى. ئۇ غەمكىن ھالدا كەبىنىڭ ئالدىغا كېلىپ اللە قا مۇنداق مۇناجات قىلدى:

- ئەگەر مېنىڭ ئون ئوغلۇم بولۇپ قۇدۇقنى كولىشىمغا ياردەم بەرگىدەك ياشقا كەلسە، ئۇلاردىن بىرىنى كەبىگە ئاتايىمەن...
ئۇنىڭ مۇناجاتى قوبۇل قىلىندى.

بىر يىل ئۆتمەيلا، ئابدۇل مۇتەللىبىنىڭ ئايالى ئىككىنچى ئوغلىنى تۇغدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى سەككىز يىلدىمۇ بىردىن سەككىز ئوغۇل تۇغدى. ئابدۇلمۇتەللىب ئەمدى ئون ئوغۇلنىڭ ئاتىسى بولۇپ قالغان ئىدى.

يىللار ئۆتۈپ، بالىلار چوڭىيىپ ئىشقا يارىغىدەك بولۇپ قالدى. ئابدۇلمۇتەللىب ئۆزىنى دۈشمەندىن قوغدايدىغان ۋە ئۆزىنى قوللايدىغان كىشىلەرگە ئېرىشكەن ئىدى.

قۇدۇق چۈشىدىكى ئاۋاز كۆرسەتكەن يەرگە كولاندى. بۇرۇنقى ۋەدىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئوغۇللىرىدىن بىرىنى قۇربانلىق قىلىشقا تەييارلاندى.

ئوغۇللىرى ئارىسىدا چەك تارتىلدى. چەك ئەڭ كىچىك ئوغلى ئابدۇللاھقا چىقتى. بۇنى ئاڭلىغان خەلق ئۇنىڭغا قارشى چىقتى ۋە ئۆزلىرىنىڭ ئابدۇللاھنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىگە قوشۇلمايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشتى.

ئابدۇللاھ ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى ئەڭ پاك ئىنسان ئىدى. ئۇ ھاياتى بويىچە ھېچكىمنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرمىدى. ھېچكىمگە ۋارقىراپ باقمىغان ۋە ھېچكىمنى مازاق قىلىپ باقمىغانىدى. ئۇنىڭ كۈلكىسى ئەرەبلەر ئارىسىدىكى ئەڭ راستچىل ۋە ئەڭ مۇلايىم كۈلكە ئىدى. ئۇنىڭ روھى مەككىنىڭ ئەڭ ساپ روھى ئىدى. مەسۇم قەلب تاشتەك قاتتىق قەلبلەردىن مەيدانغا كەلگەن چەكسىز قۇملۇقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى جەننەت ماكانغا ئوخشايتتى. شۇڭا قۇربانلىق چېكى ئۇنىڭغا چىققاندا، خەلق بۇنىڭغا قارشى چىققان ئىدى. قۇرەيشنىڭ چوڭلىرى ۋە مۆتىۋەرلىرى مۇنداق دېيىشتى:

ئۇنىڭ ئورنىغا بىز ئۆز ئوغۇللىرىمىزنى قۇربانلىق قىلىپ ئۇنى قۇتۇلدۇرۇپ قالايلى. ئەگەر ئۇنى قۇربانلىق قىلساق، ئۇنىڭدەك بىرنى ھېچبىر تاپالمايمىز.

بۇ ئىش ھازىرچە تۇرۇپ تۇرسۇن، بىز بېرىپ كاھىن ئايالدىن بىر مەسلىھەت ئالايلى. ئابدۇللاھنىڭ ئىشى بۇ بېسىم سەۋەبىدىن كەينىگە سۈرۈلدى. خەلق كاھىندىن مەسلىھەت ئېلىش ئۈچۈن كېتىشتى.

كاھىن: سىلەردە خۇن ھەققى قانچىلىك؟ - دەپ سورىدى.

خەلق: ئون تۈگە، - دەپ جاۋاب بەردى.

كاھىن: بېرىپ ئون تۈگە كەلتۈرۈڭلار ۋە تۈگىلەر ئارىسىدا چەك تاشلاڭلار، ئەگەر چەك ئابدۇللاھقا چىقسا، يەنە ئون تۈگە قوشۇڭلار. ئاندىن يەنە چەك تارتىشىڭلار. تاكى پەرۋەردىگار بىڭلار سىلەردىن مەنۇن بولغانغا قەدەر تۈگىلەرنى ئوندىن، ئوندىن ئاشۇرۇپ تۇرۇڭلار. - دېدى.

چەك تاشلاندى، ئابدۇللاھقا چىقتى. ئابدۇلمۇتەللىب يەنە ئون تۈگە قوشتى. چەك يەنە تاشلاندى، يەنە ئابدۇللاھقا چىقتى، مۇشۇنداق قوشۇپ تۈگىلەرنىڭ سانى يۈزگە يەتتى، نىھايەت، 11 - قېتىمدا چەك تۈگىلەرگە چىقتى.

خەلق ئابدۇللاھنىڭ قۇتۇلغانلىقىنى كۆرۈپ كۆز ياشلىرىنى تۆكۈشكە باشلىدى.

كەبىدە يۈز تۈگە قۇربانلىق قىلىندى. تۈگە گۆشلىرى خەلققە تارقىتىلدى. ئابدۇلمۇتەللىب ئوغلى ئابدۇللاھنىڭ قۇتۇلغىنىغا بەكمۇ سۆيۈندى ۋە ئۇنى ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى ئەڭ ياخشى قىزغا ئۆيلەندۈرۈپ قويۇش نىيىتىگە كەلدى. قۇربانلىق قىلىش ئىشى تۈگىگەندىن كېيىن، ئابدۇللاھنى ئېلىپ ۋەھەبنىڭ ئۆيىگە باردى ۋە ۋەھەبنىڭ قىزى ئامىنەنى ئۆزىگە كېلىن قىلماقچى بولغانلىقىنى بىلدۈردى.

ئامىنە بىنتى ۋەھەب قۇرەيشلەرنىڭ ئەڭ ياخشى ۋە ئەڭ كېلىشكەن يىگىتىگە ياتلىق بولدى. تويغا كەلگەن مېھمانلارنىڭ توي بولۇۋاتقان ئورۇنىنى ئاسان تېپىپ كېلىشى ئۈچۈن مەككە تاغلىرىغا مەشئەللەر يېقىلدى. قويلار سويۇلدى. يېتىم - يېسىرلار ۋە ھايۋان - قۇشلارغىچە تائام بېرىلدى. تويىدىن ئىككى ئاي ئۆتكەندە، ئابدۇللاھ تىجارەت ئۈچۈن قۇرەيش كارۋانلىرىغا قېتىلىپ شامغا قاراپ يولغا چىقتى.

ئامىنە بىنتى ۋەھەب ئابدۇللاھ يولغا چىقىشتىن بۇرۇن خوشلاشقاندا، ئۇنىڭ ئىللىق چىرايىغا ئاخىرقى قېتىم قارىغان ئىدى. كارۋان يولغا چىقىپ، قۇم بارخانلىرىنىڭ ئارىسىدا غايىب بولدى. ئامىنە بۇنىڭ ئاخىرقى قېتىم قارىشى بولۇپ قالغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئابدۇللاھ يولغا چىقىپ بىر ئايدىن كېيىن مەدىنىدىكى بەنى نەججار قەبىلىسىدىن بولغان تاغلىرىنى يوقلاپ كەلدى ۋە ئۇ يەردە تۇيۇقسىزلا ئاغرىپ قېلىپ ۋاپات بولدى. بۇ چاغدا، ئۇ ئەمدىلا يېگىرمە بەش ياشتا ئىدى. ئۇنىڭ ئۆلۈم خەۋىرى ھەممە جايدا يېيىلدى. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان خەلق بەكمۇ قايغۇردى. خەۋەر ئامىنەگە

يەتكۈزۈلگەندە، ئۇ قاتتىق ئاھ ئۇرۇپ يىغلىدى. ئۇنىڭ كالىسىغا جاۋابى ئۆزىگىمۇ مۇجەمل بولغان تۆۋەندىكى سوئال كىرىۋالغان ئىدى.

ئازغىنە ۋاقىتتىن كېيىن ئۆلىدىغىنىنى تەقدىر قىلغان ئالەم نېمە ئۈچۈن يۈز تۈگىنى قۇربانلىق قىلىش بەدىلىگە ئۇنى قۇتۇلدۇرۇپ قالدى؟

تۆرەلمە ئامىنەنىڭ قورسىقىدا يېنىك ھەرىكەتلەندى. ئامىنە ئۆزىنىڭ ھامىلدار ئىكەنلىكىنى بىلىپ يەنە يىغلاشقا باشلىدى. ئالدىنقى قېتىم ئۆزى ئۈچۈن يىغلىغان بولسا، بۇ قېتىم دادىسىز يېتىم تۇغۇلىدىغان بالىسى ئۈچۈن يىغلىغان ئىدى. ئامىنە قورسىقىدىكى بالىنىڭ ئاتىسىز يېتىم قېلىشى كېرەكلىكىنى بىلمەيتتى. بۇ يېتىم يەر يۈزىدىكى يېتىم - يېسىر، يوقسۇل، غېرىپ ۋە بىچارە كىشىلەرنىڭ ئازاب - ئوقۇبىتىگە مەسئۇل قىلىناتتى. ئالەمنىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتىدىغان ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبىرى بولاتتى. ئالەمنىڭ پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئاتىغان رەھىم - شەپقىتى ئىدى. رەھىم - شەپقىتى پەقەت ئازاب چەككەنلەرلا بىلىدۇ. مانا بۇ، بالا تېخى تۇغۇلماي تۇرۇپلا ئەڭ ئېچىنىشلىق ئازاب - ئوقۇبەتنىڭ تەمىنى تېتىماقتا ئىدى.

كۈنلەر ئۆتتى... ئامىنە ھالسىزلاندى، كۆز ياشلىرى قۇرىدى. ئۇنىڭ دەرت - ئەلىمى چۆلدە ئۆسكەن دەرەخكە ئوخشايتتى. كۈنسىرى ئېشىپ بېرىۋاتقان دەرت - ئەلىمى تۈپەيلىدىن قورسىقىدىكى ھامىلەنىڭ بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنىمۇ سەزمەيتتى. ئەكسىچە، ئۆزىنى كەڭىيىتىش ئۈچۈن ئايلىنىپ ئۇچۇۋاتقان كەپتەرلەردەك يەڭگىل سېزەتتى. بۇ دۇنيادا تارتقان دەرت - ئەلىمنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ نەزىرىدە ئەڭ سۆيۈملىك ۋە ئەڭ قىممەتلىك بولغان ۋە ئۆزى قىلچە ئېغىرلىق ھېس قىلمايۋاتقان بۇ يۈك بىلەن بۇ دۇنيادا ئۇنىڭدىنمۇ بەختلىك ئايال يوق ئىدى.

...

تۇغۇت ۋاقتى يېقىنلاشتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئەبرەھەنىڭ قوشۇنلىرىمۇ مەككىگە يېقىنلىشىپ كېلىۋاتقان ئىدى. ئەبرەھە ھەبەشىستانلىقلار ئىرانلىقلارنى يەمەندىن قوغلاپ چىقىرىپ، يەمەننى ئۆز ھاكىمىيىتى ئاستىغا ئالغان زامانلاردىكى يەمەننىڭ ھەبەشىستانلىق ھۆكۈمرانى ئىدى. ئۇ ئەبرەھەنىڭ يۈزلىنىدىغان قىبلىسى بولغان كەبىدىن ئۇلارنىڭ يۈزلىرىنى يەمەن تەرەپكە يۈزلەندۈرۈش ئۈچۈن، يەمەندە ئاجايىپ چوڭ بىر چېركاۋ ياسىغان ئىدى. ھاكىمىيەت ئاستىدىكى يەمەن خەلقى يۈزلىرىنى چېركاۋ تەرەپكە قاراتتى. ئەمما ھېچ بىر ئەبرەھەنىڭ بۇ تەرەپكە يۈز كەلتۈرمىگىنىنى كۆرۈپ، ئىنسانلارنىڭ پەقەت ئۆزى ياساتقان چېركاۋغا كېلىشى ئۈچۈن كەبىنى يوق قىلىش نىيىتىگە كەلدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ تولۇق قوراللانغان چوڭ قوشۇن تەييارلاپ كەبىگە قاراپ ئاتلاندى. ئەبرەھەنىڭ قوشۇنىدا زامانىمىزدىكى تانكىلارنىڭ ئورنىنى ئالدىغان غايەت زور بىرتقۇچ پىللارمۇ بار ئىدى.

ئەرەبلەر ئەرەھەنىڭ كەبىنى يوق قىلماقچى بولۇپ بۇ تەرەپكە قاراپ يولغا چىققانلىقىدىن خەۋەردار بولۇشتى. ئۇنىڭ بۇ قىلىقى ئەرەبلەرنى غەزەپلەندۈرگەنىدى. ئۇ زاماندىكى ئەرەبلەر گەرچە بۇتپەرەس بولسىمۇ، ئۆزلىرىنىڭ كەبىنى قۇرغۇچى بولغان ھەزرىتى ئىبراھىم ۋە ئىسمائىللارنىڭ ئەۋلادلىرى ئىكەنلىكىگە ئىشەنگەچكە، كەئبە ئۇلار ئۈچۈن بەكمۇ مۇھىم ئىدى. زۇنەفەر يەمەن خەلقىنىڭ كاتتىباشلىرىدىن بىرى ئىدى. ئۇ قوشۇن ماڭىدىغان يولنىڭ ئۈستىگە چىقىپ، ئۆز قەۋمىنى ۋە ئۆزىگە تەۋە باشقا ئەرەبلەرنى ئەرەھەگە قارشى ئۇرۇشقا ۋە ئۇنىڭ كەبىگە بېرىش يولىنى كېسىشكە چاقىردى. بەزىلەر ئۇنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشتى. ئەرەھە ئۇلار بىلەن ئۇچراشتى. گەرچە ئۇلار جەسۇر بولسىمۇ، سان جەھەتتىن ئەرەھەنىڭ قوشۇنلىرىدىن بەكمۇ ئاز بولغاچقا تالاپەتكە ئۇچرىدى. زۇنەفەر يېڭىلىپ ئەرەھەگە ئەسىر بولدى.

قوشۇن ئىككى ئەرەب قەبىلىسى بىلەن ئالدىغا چىققان نۇفەيل ئىبنى ھەبىب ئەل ھاسامى بىلەن ئۇچراشتى. ئەرەھە ئۇلارنىمۇ يېڭىپ نۇفەيلنى ئەسىرگە ئالدى. ئۇنى ئەرەب تۇپراقلىرىدا ئۆزىگە يول باشلىغۇچى قىلىۋالدى. قوشۇن تائىفكە يېتىپ كەلدى. قورقۇنچتىن ئالاقزادە بولۇشقان سەقىق قەبىلىسى ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ، كەبىنىڭ تائىفتا ئەمەس، بەلكى مەككىدە ئىكەنلىكىدىن خەۋەر بەردى. چۈنكى ئۇلار ئەرەھەنى لات دېگەن بۇت ئۈچۈن ياسىغان بۇتخانىسىدىن يىراق تۇتماقچى بولۇشقانىدى. ئۇلار ئەرەھەگە كەبىنى كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن بىر ئادەم قوشۇپ قويدى.

ئەرەھە تائىق بىلەن مەككىنىڭ ئوتتۇرىسىغا كەلگەندە، قوماندانلىرىدىن بىرىنى مەككىگە ئەۋەتتى. قوماندان مەككىگە بېرىپ، مەككە خەلقىنىڭ ماللىرىنى بۇلاپ - تالدى. ئۇ ماللارنىڭ ئارىسىدا ئابدۇلمۇتەللىب ئىبنى ھاشىمنىڭ ئىككى يۈز تۈگىسى بار ئىدى. ئابدۇلمۇتەللىب ئۇ ۋاقىتتا قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ كاتتىسى، چوڭى ۋە زەمزم قۇدۇقىنىڭ ئىگىسى ئىدى. مەككىگە كەتكەن ئەرەھەنىڭ ئەلچىسى ئەتراپتىكى قەبىلىلەرنىڭ ۋە تەنپەرۋەرلىك تۇيغۇسىنى قوزغاپ قويدى. قۇرەيش، قىنەنە، خۇزەيل ۋە مەككە ئەرەبلىرى ئەرەھە بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن بىرلىشىپ ھەرىكەتلەندى. كېيىن ئۇنىڭغا ئۆزلىرىنىڭ كۈچى يەتمەيدىغانلىقىنى بىلىپ يالتىيشتى.

ئەرەھە ھەققىدىكى خەۋەرلەر ئەرەب يېرىم ئارىلىغا پۇر كەتتى. ئەرەھە ئۆزىنىڭ مەككىگە ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى كەبىنى يوق قىلىش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى ئۇقتۇرۇپ مەكتۇپ ئەۋەتتى. ئەگەر مەككىلىكلەر ئۇنىڭغا قارشى چىقىمىسىلا، ئەرەھە ئۇلارنىڭ قېنىنى تۆكمەيتتى. ئۇرۇش قىلىشنى خالىمىسا، يۇرت چوڭلىرى ئەرەھە بىلەن كۆرۈشۈپ كېلىشىم ھاسىل قىلسا بولاتتى.

ئەرەھەنىڭ ئەلچىسى ئابدۇلمۇتەللىب بىلەن كۆرۈشۈپ، ھۆكۈمدارنىڭ نىيىتىنى ئۇنىڭغا بىلدۈردى. ئابدۇلمۇتەللىب: قەسەم قىلىمەنكى، بىز ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇش قىلىشنى خالىمايمىز. ھەم بىزنىڭ ئۇنىڭغا قارشى چىققىدەك كۈچىمىزمۇ يوق، كەبە اللە نىڭ

مۇبارەك ئۆيى، اللەنىڭ دوستى ئىبراھىمنىڭ ئۆيىدۇر. ئەگەر اللە ئۇ ئۆيىنى قوغداپ قالمىسا، اللەنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىز ئۇنى قوغداپ قالالمايمىز، - دېدى.

ئەلچى ئابدۇلمۇتەللىبنى ئېلىپ ئەبىرەھەنىڭ قېشىغا قايتتى.

ئابدۇلمۇتەللىب كېلىشكەن، سالماق ۋە مۆھتىرەم بىرى ئىدى. ئەبىرەھە ئابدۇلمۇتەللىبنى كۆرۈشى بىلەنلا ئۇنىڭغا نىسبەتەن ھۆرمەت تۇيغۇسى پەيدا بولدى. ئەمما ئۇ ئابدۇلمۇتەللىبنىڭ ئۆز تەختىنىڭ يېنىدا ئولتۇرغىنىنى ھەبەشلەرنىڭ كۆرۈشىنى خالىمىغاچقا، تەختىدىن چۈشۈپ گىلەمنىڭ ئۈستىدە ئولتۇردى ۋە ئابدۇلمۇتەللىبنى يېنىدا ئولتۇرۇشقا بۇيرىدى. ئەبىرەھە تەرجىمانغا:

- سوراپ باق، بىزدىن نېمە تەلەپ قىلىدىكەن؟ - دېدى. ئابدۇلمۇتەللىب:

- ماڭا سىلەر بۇلاپ كەتكەن ئىككى يۈز تۆگەمنى قايتۇرۇپ بېرىشىڭلارنى سورايمەن، - دېدى. بۇنى ئاڭلىغان ئەبىرەھەنىڭ چىرايى ئۆزگىرىپ كەتتى. ئۇ تەرجىمانغا: ئۇنىڭغا دېگىن! ئۇنى كۆرۈپلا ياقىتۇرۇپ قالغاندىم، قىلغان گەپلىرى ماڭا ياقىمىدى، ئۇ نەزىرىدىن چۈشۈپ كەتتى. چۈنكى، مەن ئۇ ۋە ئۇنىڭ ئەجدادلىرىنىڭ دىنىنىڭ سىمۋولى بولغان كەبىنى يوق قىلغىلى كەلسەم، ئۇ كەبە توغرىسىدا ھېچنېمە دېمەي ئۆزىنىڭ تۆگىلىرىنى تەلەپ قىلىۋاتىدۇ، - دېدى.

ئابدۇلمۇتەللىب: مەن ئۇ تۆگىلەرنىڭ ئىگىسى، كەبىنىڭمۇ ئىگىسى بار. كەبىنى ئۇ قوغدايدۇ، - دېدى. ئەبىرەھە: كەبىنىڭ ئىگىسى ئۇنى مەندىن قوغداپ قالالمايدۇ، - دېدى. ئابدۇلمۇتەللىب: سەن ئۆزەڭنى نېمە چاغلان قالدېڭ؟ - دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى دە - تالاش ئاياغلاشتى. ئەبىرەھە ئابدۇلمۇتەللىبنىڭ تۆگىلىرىنى قايتۇرۇپ بەردى. ئابدۇلمۇتەللىب قۇرەيشكە قايتىپ، بولغان ۋەقەلىكىنى ئۇلارغا سۆزلەپ بەردى. ئاندىن ئۇلارنىڭ مەككە تاغلىرىغا، غارلارغا يوشۇرۇپ تۇرۇشىنى بۇيرىدى. مەككەدە ئادەم قالمىدى. ئامىنە بىنتى ۋەھەب ئەڭ يېقىندىكى تاغقا چىقىپ تۇردى. پەرىشتىلەر ئەرەب يېرىم ئارىلىغا چۈشتى. ئابدۇلمۇتەللىب ئورنىدىن تۇرۇپ كەبىنىڭ ئىشىكىنىڭ ھالقىسىدىن تۇتتى. ئۇنىڭ بىلەن بەزى قۇرەيشلىكلەرمۇ اللە قا دۇئا قىلىش ۋە ئۇنىڭدىن ياردەم سوراش ئۈچۈن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. ئەبىرەھەنىڭ ئادەملىرى قوشۇننىڭ ئالدىدا پىللارنى قامچىلاپ ھەيدەپ كېلىۋاتاتتى. پەرىشتىلەر پىللارغا يەرلىرىدىن مىدىرلىماسلىقنى بۇيرىدى. پىللار بۇ بۇيرۇققا ئىتائەت قىلدى. قوشۇن پىللارنى تېخىمۇ قاتتىق ئۇرۇشقا باشلىدى. پىللار قاتتىق ھۆكۈرەپ كېتىشتى ۋە غال - غال تىترىشەتتى. ئەمما، ئورۇنلىرىدىن پەقەتلا مىدىرلىمايتتى.

ئەبىرەھە قوشۇننىڭ نېمە ئۈچۈن مىدىرلىماي تۇرۇپ قالغانلىقىنى سورىدى. ئۇنىڭغا پىللارنىڭ ماڭماي تۇرۇۋالغانلىقى بىلدۈرۈلدى. ئەبىرەھە قامچىسىنى كۆتۈرۈپ، بۇ خەۋەرنى ئېلىپ كەلگەن ئادەمنىڭ يۈزىگە ئۇردى. ئاندىن پىللارغا نېمە بولغانلىقىنى بىلىپ كېلىش ئۈچۈن چېدىرىدىن چىقتى. بىر توپ قۇش ئەبىرەھە تېخى چېدىردىن چىقمايلا قۇياشنى

توسىۋالدى. ئەبرەھە ئاسمانغا قارىدى. دەسلەۋدە بىر پارچە قارا بۇلۇتنى كۆرگەندەك قىلدى. قايتىدىن دىققەت قىلىپ قارىۋىدى، ئۇنىڭ بۇلۇت ئەمەس، بەلكى كۆپلىكىدىن قارا بۇلۇتتەك كۆرۈنگەن بىر توپ قۇش ئىكەنلىكىنى بىلدى. «ئەبابىل قۇشلىرى» ... ئارقا - ئارقىدىن كەلگەن، سانسىزلىغان بىر توپ قۇش.

پىللار ئۈركۈپ، تېخىمۇ قاتتىق ھۆكۈرەشكە باشلىدى. پۈتۈن قوشۇندىكىلەرنى قورقۇنچ باستى. ئەبرەھە پىللارنى ماڭدۇرۇش ئۈچۈن قوشۇنغا ۋارقىرىدى. قۇشلار قوشۇنغا قاراپ پەسلىدى. جەھەننەم ئىشىكلىرىدىن بىرى ئېچىلغان ئىدى. قۇشلار قوشۇنغا تاش - كېسەك ياغدۇردى. بۇ تاش - كېسەكلەر لۇتنىڭ قەۋمىنىڭ ئۈستىگە ئېتىلغانلىرىنىڭ دەل ئۆزى ئىدى. ئۇ تاشلارنىڭ يەرگە چۈشكەندە قالدۇرغان ئىزلىرى خۇددى ھازىرقى دەۋردىكى يادرو بومبىسىنىڭ يەرگە چۈشكەندە قالدۇرغان ئىزىدىن پەرقلەنمەيتتى.

ئەبرەھەنىڭ بېشىغا كەلگەنلەرنى بىلىشنى قىزىققانلار كونا كىتابلارغا مۇراجىئەت قىلسا بولىدۇ. ئىنسان بۇلارنى ئوقۇغانسىرى خۇددى ھالاك قىلغۇچى بىر كۈچنىڭ ئاستىدا قالغاندەك ھېس قىلىدۇ. دۇنيا خەلقى بۇ ۋەقەنىڭ بىر قىسمىنى ۋەقە يۈز بېرىپ ئارىدىن 1400 يىل ئۆتكەندە ئاندىن بىلدى. بۇ كىتابلاردا ئەبرەھە قوشۇنىنىڭ ھالاك بولغانلىقى تەسۋىرلىنىدۇ.

قوشۇندىكىلەر ئېغىر يارىدار بولۇپ قېچىشقا باشلىدى. ئەبرەھە يارىلاندى. بەدىنى پارچە - پارچە بولۇپ تۆكۈلدى. ئادەملىرى ئۇنى ئېلىپ قاچماقچى بولدى. ئۇنىڭ بەدىنى تولۇق پارچىلىنىپ بولالماي قالغانىدى. ئاخىرى ئۇنىڭ كۆكى يېرىلىپ ئۆلدى.

قوشۇن پۈتۈنلەي تارمار بولدى. قورال - ياراقلارنى قۇم بارخانلىرى يۇتۇپ كەتتى. جەسەتلەر كەچكۈز يۇپۇرماقلىرىدەك ھەر تەرەپكە چېچىلىپ كەتتى. بۇنىڭدىن يېرىم ئەسىر كېيىن بۇ ۋەقەنى بايان قىلىپ تۆۋەندىكى سۈرە نازىل بولدى: ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ فىل ئىگىلىرىنى قانداق قىلغانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئۇ ئۇلارنىڭ ھىيلە - مېكرىنى بەربات قىلمىدىمۇ؟ ئۇ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە توپ - توپ قۇشلارنى ئەۋەتتى. قۇشلار ئۇلارغا ساپال تاشلارنى ئېتىپ ئۇلارنى چاينىۋېتىلگەن ساماندەك قىلىۋەتتى﴾.

ئەرەب يېرىم ئارىلىغا كىرىشكە رۇخسەت قىلىنغان قوشۇن تالاپەتكە ئۇچرىدى. قوشۇن پۈتۈنلەي يوق قىلىندى. كەبىنىڭ رەببى مۇبارەك ئۆيىنى قوغدىدى.

بۇ قوغداش، شۇ چاغدا كەبىدە ياشاۋاتقانلار ئۈچۈن بىر شەرەپ بولۇپ، ھەرگىزمۇ بۇتپەرەسلەرنىڭ ۋە كەبىنىڭ ئىچىدىكى بۇتلارنىڭ قۇللىرىنىڭ دۇئاسىغا بېرىلگەن جاۋاب ئەمەس ئىدى. كەبىنىڭ ئىگىسى كەبىنى ئۇلۇغ بىر ھېكمەت ئۈچۈن قوغدىغان ئىدى. ئۇلۇغ اللە نىڭ بۇ ئۆي بىلەن مۇناسىۋەتلىك بەزى ئورۇنلاشتۇرۇشلىرى بار ئىدى. بۇ ئۆيىنىڭ ئىنسانلار توپلىنىدىغان ۋە ئىشەنچلىك بىر يەر، يېڭى ئېتىقاد ئۈچۈن توپلىنىدىغان مەركەز بولۇپ قىلىشى ئۈچۈن قوغدىغانىدى. چۈنكى مەككىدىكى ئۆيلەرنىڭ بىرىدە تېخى

تۇغۇلمىغان بىر بوۋاق بار ئىدى. ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ ئىسمى ئامىنە بىنتى ۋەھەب، ئاتىسى بولسا ئەرەب كاتىپلىرىنىڭ بىرى بولغان ئابدۇللاھ ئىدى. بالا تېخى تۇغۇلمىغان ۋە ئۇنىڭغا تېخى پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسى بېرىلمىگەن ئىدى.

ئەبرەھە مانا بۇلارنىڭ ھېچقايسىسىدىن خەۋەرسىز كەبىدىكى ھەممە نەرسىنى ئۇرۇپ - يىقىتىش ئۈچۈن يېتىپ كەلگەنىدى. ئەبرەھە زۇلۇم ئارقىلىق ئىلاھىي ئىرادىگە قارشى چىقىشقا ئۇرۇنغانىدى. ئەمما ئىلاھىي ئىرادە ئۇنى كۆز قاماشتۇرىدىغان بىر مۆجىزە بىلەن ئۇن - تىنسىز يوق قىلىۋەتتى. بىر توپ قۇش پەنجە - تۇمشۇقلىرىدىكى تاشلارنى ئۇلارغا ئاتتى. ھاۋادا مەيىن شامالنىڭ ھەرىكىتىدىن باشقا ھېچقانداق ئاۋاز يوق ئىدى. تاشلار بىرلىشىپ، مىڭلارچە بومبىنىڭ پارتىلاش كۈچى بىلەن شىددەتلىك چۈشۈشكە باشلىدى. يەنە ھېچقانداق ئاۋاز يوق ئىدى. بۇ، ھېچكىم ئىسلام پەيغەمبىرىنىڭ ئانا قارىندىكى شەپقەتلىك ئورنىدىن دۇنيادىكى رەھىمسىز ھاياتقا ئۆتۈشى ئالدىدىكى ئايرىلىش تەييارلىقىنى تېخى بىلمىگەن بىر چاغدا، اللە تائالانىڭ ئۆزىنىڭ كەبىسىنى، دىنىنى ۋە پەيغەمبىرىنى ساقلاپ قالغانلىقى ئىدى.

...

ئامىنە بىنتى ۋەھەب بىر كېچىسى چۈش كۆردى. ئۇ چۈشىدە ئۆزى يالغۇز چۆلدە تۇراتتى. چۆلدىن مەشرىقتىن مەغربىگىچە يورىتىۋەتكەن ۋە تاكى كۆككەچە سوزۇلغان بىر يورۇقلۇق چىقتى. ئامىنە ئويغىنىپ كەتتى. ئۇ ئۆز چۈشىگە تەبىر بېرەلمىدى ۋە ئۇنىڭغا قىزىقىمۇ كەتمىدى. پىل ۋە قەسى بولغان يىلدىن بىر قانچە كۈن ئۆتتى. بىر سەھەر ۋاقتى... رەببۇلئەۋۋەلنىڭ ئون ئىككىنچى كۈنى... ئامىنە بىنتى ۋەھەب ھەزرىتى ئىسمائىل ئىبنى ئىبراھىمنىڭ ئەۋلادى، يېتىم ئوغلى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھنى تۇغدى...

تۇغۇتتىن بۇرۇن، بۇ دۇنيا ئۇنىڭغا بولغان تەشەببۇس ئۆلەر ھالەتكە كەلگەنىدى.

دۇنيا سۆيىگىگە، مەرھەمەتكە ۋە ئادالەتكە تەشنا ئىدى. ھەزرىتى ئىسمائىل تۇغۇلۇشىدىن ئالتە ئەسىر ئۆتكەنىدى. خرىستىئانلار سۆيگۈ ئاساسلىرىدىن چەتنەپ، بەزى پىرقىلىرىگە بۆتپەرەست ئېتىقادلىرى سىڭىپ كەتكەنىدى. تەۋھىدنىڭ پاكلىقى بۇلغانغانىدى. يەھۇدىيلار مۇسائىل تەۋسىيىلىرىنى تەرك ئېتىپ، قايتىدىن ئالتۇن موزايغا چوقۇنۇشقا باشلىغان ئىدى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىنىڭ شەخسىي ئالتۇن موزايى بولۇشىنى ئارزۇ قىلىشاتتى.

دۇنيانى بۆتپەرەسلىك قاپلىغان، ئىنسانلار اللە نى ئۇنتۇپ ئۆزلىرىنى دەجىللارنىڭ قوللىرىغا تاپشۇرغان ئىدى. دۇنيا قەلبىنىڭ قاتتىق چاڭقىغانلىقىنى تولۇق ئاشكارىلىغان بىر پەيتتە بىردىنلا شەرقتىن نۇرلۇق بىر بۇلاق قايناپ چىقتى. دۇنيانىڭ يېرىمى بۇ بۇلاقتىن تەشەببۇس قانغۇدەك ئىچتى. بۇ نۇرلۇق بۇلاقنىڭ دۇنيادىكى ئەڭ قۇرغاق چۆلىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن، يەنى ئەرەب يېرىم ئارىلىدىن چىقىشى ئەڭ چوڭ مۆجىزە ئىدى.

بۇ مەزگىلىم ھەدىس شەرىفتە مۇنداق تەسۋىرلىنىدۇ: «اللھ تائالا يەر يۈزىدىكى بەندىلەرگە نەزەر سالغىنىچە ئۇلارنىڭ ئەرەبلىرىگە ۋە ئەجەملىرىگە (ئەرەب ئەمەسلىرىگە) غەزەپلەنگەن ئىدى، پەقەت ئەھلى كىتابلاردىن قالغان بىر قىسىم كىشىلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر.»

ساپ - سېرىق قۇم بارخانلىرى تاكى ئۇپۇقچە سوزۇلۇپ ياتاتتى. مەككە چېدىرلىرىنىڭ بىرىدە كەلگۈسىدە دۇنيانىڭ سۆيگۈ، ئادالەت، ھۆرىيەت ۋە ھەققە بولغان چاڭقاق تەلپىنى قاندۇرۇشقا مەسئۇل بولىدىغان بىر يېتىم بالا تۇغۇلدى.

ئۇ تۇغۇلغان يەردىن بىر قانچە قەدەم نېرىدىكى قەدىمكى ئۆينىڭ مەيدانى ۋە ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ھەزرىتى ئىسمائىل اللھ قا ئىبادەت قىلىش، ئىنسانلارنىڭ ئۇ يەردە خاتىرجەم ياشىشى ئۈچۈن ياسىغان، ھەتتا ئۇلاردىن بۇرۇن ھەزرىتى ئادەم ياسىغان كەبىنىڭ ئەتراپى بۇتلار بىلەن تولۇپ كەتكەن ئىدى. ئەقلىنى يوقاتقان ئەرەب مىللىتى ھەر يەرنى تاش ۋە ياغۇنچاقلارنى ياسالغان ئىلاھ ھەيكەللىرى بىلەن تولدۇرۇۋەتكەنىدى.

يەسىرىپ ياكى رىملىقلارنىڭ زۇلۇمىدىن قېچىپ كەلگەن يەھۇدىيلار بىلەن لىق تولغان مەدىنە بولسا، مەككىدىن يىراقتا ئىدى. يەھۇدىيلار ئاچكۆز بۆرىلەردەك مەدىنىنىڭ ئەڭ مۇنبەت تۇپراقلىرىغا ئورۇنلىشىپ، تىجارەتنى قولغا كەلتۈرۈۋالغان، ئەرەب مىللىتىنىڭ ئاجىزلىقىدىن پايدىلىنىپ مۇستەملىكىلىرىنى قۇرغان ئىدى. شۇڭا ئۇلار يوق يەردىن بۇتاق چىقىرىپ، قىرىق يىل ئۇرۇش قىلالىغىدەك كۈچكە ئىگە بولۇۋالغان ئىدى.

يەھۇدىي ئالىملار ئالتۇندىن تاكى تەۋراتقىچە ھەممە نەرسىنىڭ تىجارىتىنى قىلاتتى. تەۋراتنىڭ بەزى ۋاراقلىرىنى ساقلاپ قېلىپ، بەزىلىرىنى ئوتتۇرىغا چىقىراتتى. مال - مۈلكىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن تەۋراتنىڭ بەزى ھۆكۈملىرىنى ئۆزگەرتىپ، باشقا بىر نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويايتتى. يەھۇدىيلار ئالتۇنلارغا چوقۇنۇۋاتقانلىرىدا، تىجارەتنى يۈرۈشتۈرۈۋاتقىنىدا ۋە ھەرخىل مىكىرلارنى پىلانلىۋاتقىنىدا، ئەرەبلەر تاشلارغا چوقۇنۇپ، قەھرىمانلارچە ئۇرۇش قىلىشنى ۋە شېئىر ئوقۇش، شېئىرلارنى كەبىنىڭ يۇپۇقىغا ئېسىشنى ئاجايىپ ماھىرلىق بىلەن بىجا كەلتۈرەتتى. ئەرەبلەر ئۆز قەبىلىلىرىنىڭ قالاق ئىنتىزاملىرى ئاستىدا ياشاۋاتاتتى. قەبىلىنىڭ شەيخى قەبىلىنىڭ ھەممە ئىشىغا ئاتىدارچىلىق قىلاتتى. ئۇنىڭ قەدر - قىممىتى ئادەملەرنىڭ سانى، ئاز - كۆپلىكى، ئۇرۇش قىلىش كۈچى ۋە نەسەبىگە باغلىق ئىدى. كىشىلەرنىڭ ئۇنى قوللىشى ئۇنىڭ قەبىلىسىگە باغلىق ئىدى. نەسەبى بىلەن ماختىنىش ئۇنىڭ شان - شەرىپى ئىدى. شەرەپلىك بولۇش پەقەت بىر ياكى ئىتتىپاقداش بىر نەچچە قەبىلە چەمبىرى ئىچىدە مەرت، ۋاپادار ۋە پەزىلەتلىك بولۇش دېگەنلىك بولاتتى.

ئۇ تۇغۇلغان يەردىن يىراقتا...

رىم ئىمپېراتورلۇقى ھالىدىن كەتكەن قېرى بۈركۈتتەك بولۇپ قالغانىدى. رىملىقلار كۈچ - قۇۋۋەتكە چوقۇناتتى. ئەرەب دۆلەتلىرىنىڭ شەرقىي شىمالىدىكى پارىسلار (بۇرۇنقى

ئىرانلىقلار) ئوت ۋە سۇغا چوقۇنماقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىبادەتخانىلىرىدا ئوت يېنىپ تۇراتتى. ئىنسانلار ئوتنىڭ ئالدىدا ئېگىلىپ تۇرۇشاتتى. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە مۇقەددەس دەپ قارىلىدىغان «ساۋا» ئىسىملىك كۆل بار ئىدى. ھۆكۈمرانى كىسرا كۈندىلىك ئىشلارغا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن ئايۋاندا ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ سۆزلىرى كەسكىن ھۆكۈم بولۇپ، ھېچكىم تالاش - تارتىش قىلالمايتتى ياكى قارشىلىق بىلدۈرمەيتتى. پارسىلار شەرقىي رىم ۋە يۇنان ئىمپېراتورلۇقلىرىنى يېڭىپ، دۇنيادىكى ئەڭ كۈچلۈك ئىمپېراتورلۇققا ئايلانغانىدى. ئۇلارنىڭ شۇنچە كۈچلۈك تۇرۇپ، ئەقلىدىن ئادىشىپ ئوتقا چوقۇنۇشى كۈچ - قۇۋەتنىڭ ئەزىمەت نەرسىگە ئايلىنىپ قالغانلىقىنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە ئىدى. يەر يۈزىنىڭ ھەممە تەرىپى زۈلمەت قاراڭغۇلۇق بىلەن قاپلانغان، ھايات كۈچلۈكلەر بىلەن ئاجىزلار توقۇنىشىدىغان، يامانلىق ياخشىلىقنى بېسىپ چۈشىدىغان مەيدانغا ئايلانغانىدى. ئەقىل تاش پارچىلىرىغا، زالىملارنىڭ قورقۇنچلۇق كۈچلىرىگە چوقۇنماقتا ئىدى.

مانا بۇ شارائىتتا مەككە چېدىرلىرىدىن بىرىدە بىر بالا تۇغۇلدى. بۇ بالا تۇغۇلغان پەيتتە پارس ئىبادەتخانىلىرىدىكى ئوتلار ئۆچتى. مۇقەددەس «ساۋا» كۆلى قۇرۇپ كەتتى. كىسرا ئىككى سارىيىدىكى ئون تۆت پەشتاق ئورۇلۇپ چۈشتى. شەيتان قاتتىق بىر ئازابتىن يۈرىكى پارچە - پارچە بولۇپ كەتكەندەك ھېس قىلدى.

مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى دۇنيادىكى يامان ئىللەتلەرنىڭ پارچىلىنىشىغا باشلىغانلىقىنىڭ، شۇنداقلا، ئىنسان ئەقلىنىڭ ئۆزىگە ئوخشاش ئىنسانلارغا ۋە خۇراپاتلىققا چوقۇنىشتىن بىر ئالەم قەدەت قىلىشقا قاراپ يۈزلەنگەنلىكىنىڭ ئىپادىسى ئىدى.

...

بۇسىرى مۇنداق دېگەندى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەسلى - ۋەسلى پاك بولغاچقا، ئۇ توغۇلغان ۋاقىتتا بىر مۇنچىلىغان ئاجايىپ ئىشلارنى ئوتتۇرىغا چىقارغانىدى. ئۇ ئەقىل ئىگىلىرى! ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ بېشىدىن ئاخىرىغىچە بولغان مەزگىلىدىكى تەبىئىي پاكلىقىغا دىققەت بىلەن قارىساڭلار، ھەقىقەتنى كۆرەلەيسىلەر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلغان كۈنى شۇنداق بىر ئۇلۇغ كۈن ئىدىكى، ئازغۇنلار ئۆزلىرىنى ھەر تەرەپتىن قورشىۋالغان ئازاب - ئوقۇبەت، قايغۇ - ھەسرەت، قىيىن - قىستاقلىرىدىن قۇتۇلىدىغانلىقىنى (كۆزلىرى بىلەن كۆرگەن بەزى ھادىسىلەرنىڭ سەۋەبىدىن) ئەقلىي كۈچلىرى بىلەن ھېس قىلىپ يەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۇغۇلغان كۈنى ئىران ھۆكۈمرانىنىڭ سارىيى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈش مۇمكىن بولمىغىدەك دەرىجىدە ۋەيران بولدى. دوست - بۇرادەر، ئەسكەرلەرمۇ تەرەپ - تەرەپكە چېچىلىپ كەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇنياغا كېلىشى ۋە كىسرا سارىيىنىڭ خارابىلىققا ئايلىنىشىدىن بەرگەن غەم - قايغۇنىڭ ئۈستىگە ئاتەشپەرەسلەرنىڭ چوقۇنىدىغان ئوتلىرى ئۆچۈپ، ئۇلار پايدىلىنىدىغان فىرات دەرياسى ئەلەم ۋە پۇشايىمىدىن ئېقىشتىن توختىغان ئىدى. «ساۋا» كۆلىنىڭ قۇرۇپ كېتىشى ساۋا شەھرىنىڭ خەلقىنى قاتتىق ئۈمىدسىزلىككە دۇچار قىلدى. كۆلگە سۇ ئالغىلى بارغانلار ئاچچىق يۇتقىنچە قايتىشتى.

بەزى ئالىملار بۇ سۆزنىڭ توغرا پىكىرنى خاتا ئىپادىلەش ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى. چۈنكى مۇسەبىنىڭ تۇغۇلۇشى بەنى ئىسرائىل قەۋمىنىڭ پىرىئەۋنىڭ زۇلۇملىرىدىن قۇتۇلغانلىقىنى ئېلان قىلىشى بولغىنىدەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلۇشىمۇ زۇلۇمنىڭ ۋاقتى توشقانلىقىنى، يەنى ئاخىرلاشقانلىقىنى ئېلان قىلىش دېگەنلىك بولاتتى. ئەمما پۈتۈن دۇنيا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەلچىلىكىنى دۇنيانىڭ ماددىي ۋە مەنەۋىي جەھەتتىن ئازادلىققا چىقىشى دەپ تونۇيدۇ. قۇرئاننىڭ ئەسكەرلىرى ئەڭ ئادالەتلىك ۋە ئازغۇنلارنى بىر - بىرلەپ يېڭىدىغان ئەڭ جاسارەتلىك قوشۇن ئىدى. ئىنسانلار زۇلۇم زەنجىرلىرىدىن قۇتۇلغاندىن كېيىن، بۇ ھەقىقەتنى تەسۋىرلىمەكچى بولۇشتى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك بېرىلىشتىن بۇرۇنقى بۇ مۆجىزىلىك ۋە قەلەرنى خىيالىي تەتقىق قىلىپ، ئۇ ۋەقەلەر ئۈچۈن ئاساسسىز رىۋايەتلەرنى توقۇپ چىقىشتى. ھالبۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇلارنىڭ ھېچقايسىسىغا ئېھتىياجى يوق ئىدى. ئۇنىڭ شەرەپلىك ھاياتى، بىزنى بۇ رىۋايەت ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسىلەردىن يىراق تۇرۇشقا ئۈندەيدۇ. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىدا يەنە تۇغۇلۇشتىن بۇرۇن ۋە تۇغۇلغاندىن كېيىن بىر يۈرۈش مۆجىزىلىك ۋە قەلەرنىڭ يۈز بەرگەنلىكى ھەممىمىزگە مەلۇم. ئۇ تېخى بالا چېغىدا كۆكرىكى يېرىلىش ۋە قەسى يۈز بەردى. يەنە بالا چېغىدا بىر پارچە بۇلۇت ئۇنىڭغا سايە تاشلاپ ماڭاتتى، ئۇ كىچىك ۋاقتىدا ئويۇنلاردىن يىراق ئىدى. اللەنىڭ ياردىمى ئۇنىڭ ھەر بىر قەدىمىنى قوغداپ ماڭاتتى. نىھايەت، جىبرىئىل ئۇنىڭغا ۋەھىي ئېلىپ كەلدى.

ئۇنىڭدىن كېيىنكى تۇنجى مۆجىزىسى ئۇنىڭ كىشىلىك خاراكتېرى ۋە ئوي - پىكىرى بولۇپ، ئۇ قۇرئاندىن كېيىن قالسا، ئەڭ چوڭ مۆجىزە ئىدى. ئەنە ئۇ اللە يولىدا كۈچى يەتكىنىچە تىرىشقان، ھەق ئۈچۈن ئاجايىپ سەۋر - تاقەت قىلغان، ئۆزىگە بېرىلگەن ئامانەتنى ھېچكىم يېتەلمىگەندەك ئۈستۈن سەۋىيە بىلەن ئىگىسىگە تاپشۇرغان روھىي ۋە كاتتا بىر قۇرۇلما ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ مۆجىزىلىرى ھەققىدە ئېيتىلغان سۆزلەرنىڭ ئەڭ جەلپ قىلارلىقى ئۇنىڭ مۆجىزىسىز بولۇشى ئىدى.

يەنى ئەقىلنى ھۆرلىككە ئېرىشتۈرۈشنىڭ سىرتىدا مۆجىزىسىز، پىكىرنى مەيلىگە قويۇۋېتىشنىڭ سىرتىدا پەۋقۇلاددە، اللەنىڭ سۆزلىرىنىڭ سىرتىدا دەلىلسىز بولۇشى ئىدى.

مەريەم ئوغلى ئىسا ئىنسانلارنى باراۋەرلىك، قېرىنداشلىق ۋە ياخشىلىق قىلىشقا دەۋەت قىلدى. ھەزرىتى مۇھەممەد ھاياتىدا ۋە ۋاپاتىدىن كېيىن مۇئمىنلەر ئارىسىدا باراۋەرلىك، قېرىنداشلىق ۋە ياخشىلىق قىلىشنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ھالدا

ئەمەلىيلەشتۈردى. مەريەم ئوغلى ئىسا ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈپ قەبرىلىرىدىن چىقارغان بولسا، ئابدۇللاھ ئوغلى پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تىرىكلەرنى ئۆزلىرى پەرق ئېتەلمىگەن ئۆلۈملەردىن تىرىلدۈردى. بۇ، ئۆلۈم تۈرلىرىنىڭ ئەڭ ئازابلىق ۋە ئەڭ ئېچىنىشلىق بىر شەكلى ئىدى. ئۇلارنى جاھالەتنىڭ قاراڭغۇلىقىدىن ئىلىمنىڭ نۇرلۇق يورۇقىغا، شېرىك ۋە ئىنكار ئەقىدىسىنىڭ ساراڭلىقىدىن تەۋھىد ئىلمىنىڭ پارلاق يولىغا باشلىدى.

ھەزرىتى سۇلايمان ئۆز ئىلكىدىكى جىنلارنىڭ كۈچىگە تايىنىپ دۈشمەنلەرنى ھەيران قالدۇرۇپ، ئۆزىگە تەسلىم ئېلىش مەقسىتىدە دۈشمەنلىرىنىڭ تەختلىرىنى كەلتۈرۈش ئۈچۈن مىڭلارچە مىل ئۇزاقلارغا ئۇچۇپ بارالايدىغان بىر پەيغەمبەر ۋە ھۆكۈمران ئىدى. ئەمما پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد بولسا، ئاددى - ساددا، مۇلايىم بىر ئەسكەردەك بارلىقى بىلەن ئىسلامغا خىزمەت قىلىشقا تىرىشاتتى. چۈنكى، ئۇ دەۋەت ئىستىكى بىردەم بولسىمۇ بىپەرۋالىق قىلسا ياكى ۋۇجۇدى داۋاملىق مۇجادىلە قىلالماس ھالغا چۈشۈپ قالسا، ئىسلامنى يېيىش ۋە بىز، سىزدەك ئىلھىي نىڭ بەندىلىرىگە ئىلھىي نىڭ بىلدۈرمەكچى بولغان كۈچ - قۇدرىتىنى ۋە مەرھەمەتتىكى تەبلىغ قىلىش پۇرسىتىنىڭ قولىدىن كېتىدىغانلىقىنى بىلەتتى...

جەڭ شىددەت بىلەن داۋام قىلىۋاتقاندا ناماز ۋاقتى كىرىپ قالسا، جەڭ قىلىۋاتقان قوشۇن نامازغا تۇراتتى. قوشۇن نامازغا تۇرغاندا ئۇنى قوغداش ياكى سەجدە قىلىۋاتقاندا دۈمبىلىرىگە ئوقنىڭ سانجىلىق قېلىشىدىن توسۇش ئۈچۈن ئاسماندىن پەرىشتىلەر چۈشمەيتتى. بەلكى قوشۇننىڭ ئۆز - ئۆزىنى قوغدىشى كېرەك ئىدى. يەنى قوشۇن نۆۋەت بىلەن نامازغا تۇراتتى. بىر قىسمى نامازغا تۇرغاندا بىر قىسمى ئۇلارنى قوغدايتتى. ئاندىن باشتا نامازغا تۇرغانلار كېيىن نامازغا تۇرغانلارنى قوغدايتتى. ئۇلۇغ ئىلھىي سۈرە نىسادا مۇنداق دېگەندى: ﴿ئى مۇھەممەد! سەن مۆمىنلەر بىلەن (جىھادتا) بىللە بولۇپ ئۇلار بىلەن ناماز ئوقۇماقچى بولغىنىڭدا، ئۇلارنىڭ بىر پىرقىسى سەن بىلەن بىرلىكتە نامازغا تۇرسۇن، قوراللىرىنى (ئېھتىيات يۈزىسىدىن) يېنىدا تۇتسۇن، سەجدىگە بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۇلار ئارقاڭلارغا ئۆتۈپ تۇرسۇن (يەنى ناماز ئوقۇپ بولغان پىرقە ئارقاڭلاردا كۈزەتچىلىك قىلىپ تۇرسۇن، ئۇلارنىڭ ئورنىغا) ناماز ئوقۇمىغان ئىككىنچى بىر پىرقە كېلىپ سەن بىلەن بىرلىكتە (يەنى ئارقاڭدا) ناماز ئوقۇسۇن، (دۈشمەنلىرىدىن) ئېھتىياتچانلىق بىلەن ھوشيار تۇرسۇن. (دۈشمەنلىرى بىلەن ئۇرۇشۇشقا تەييار تۇرۇش يۈزىسىدىن) قوراللىرىنى يېنىدا تۇتسۇن، كاپىرلار سىلەرنىڭ قوراللىرىڭلاردىن، ئەشياڭلاردىن غەپلەتتە قېلىشىڭلارنى، شۇنىڭ بىلەن سىلەرگە بىردىنلا (تۇيۇقسىزدىن) ھۇجۇم قىلىشنى ئارزۇ قىلىدۇ (يەنى دۈشمەنلەرنىڭ سىلەرگە ھۇجۇم قىلىش پۇرسىتىگە ئىگە بولالماسلىقى ئۈچۈن، ھەممىڭلار بىرلا ۋاقىتتا يىغىلىپ ناماز ئوقۇماي، يۇقىرىقى ئۇسۇل بويىچە ئوقۇڭلار).﴾

ۋەزىپە ئېغىرلاشتى. قوشۇننى قوغداش ۋە ياردەم قىلىش ئۈچۈن كېلىدىغان پەرىشتىلەر ئەمدى يوق ئىدى. بۇ، ئەقىل توغرا يولىدا كېتىۋاتقان، پەيغەمبەرلەر ۋە مۆمىنلەرنىڭ غەم - قايغۇلۇق ۋاقىتلىرى ئىدى. ئەجىر ئىسلامنى تەبلىغ قىلىش يولىدىكى غەم - قايغۇنىڭ دەرىجىسىگە قارىتا بېرىلەتتى.

پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەر مۆجىزىلىرىنى قەۋمىنى ئۆزى ئېلىپ كەلگەن نەرسىگە ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن دەۋىتىنىڭ بېشىدىلا كۆرسىتەتتى. ئابدۇللاھنىڭ ئوغلى مۇھەممەد قەۋمىگە پەقەت ئۆزىنىڭ قابىلىيىتىنى ۋە راستچىللىقىنى كۆرسەتكەندى. اللە ئىسرائىل قەۋمىنىڭ تەۋراتقا ئىشىنىشى ئۈچۈن مۇساغا تاغنى يۆتكەش ياكى ئۇلارنى تاغنىڭ ئاستىغا باستۇرۇپ قويۇش ئارقىلىق ياردەم قىلغاندا، يەھۇدىيلار سەجدىگە باش قويۇپ، پىشانىلىرىنى يەرگە تەككۈزدى. ئەمما يۈزلىرىنىڭ قالغان قىسمى بىلەن ئىلاھىي قۇدرەتنىڭ مەخپىي قوللار بىلەن كۆتۈرگەن تاش پارچىلىرىنى دىققەت بىلەن كۆزەتتى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ھېچكىمنى ھېچقانداق ئىشقا زورلىمىدى. ئىنسانلار ئۇنىڭغا ئىختىيارىي ھالدا ئەگەشتى. ئۆلگەنلەرمۇ ئۇنىڭ سېپىدا پىدائى بولۇپ ئۆلدى. ئۇ قىلىچ ئىسلامنىڭ يۈرىكىگە يېقىنلىشىپ، ئۇنىڭغا تەھدىت سالغان ۋاقىتتا ئاندىن قولغا قىلىچ ئالدى. ئىسلامنىڭ قولغا ئۆتكەن قىلىچ پەقەت ئىنسان بەدىنىنى قۇتۇلدۇرۇش، ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىش، ئۇنى داۋالاشقا تۇتۇش قىلغان ئوپىراتسىيە دوختۇرىنىڭ قولىدىكى پىچاققا ئايلانغانىدى.

بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋەتلىرى ئۇلارنىڭ مۆجىزە كۆرسىتىشىگە موھتاج ئىدى.

ئىنساننىڭ بالىلىقى، ئەقىللەرنىڭ زەئىپلىكى ۋە ئىچكى ھېس - تۇيغۇنىڭ قالماسلىقى تۈپەيلىدىن اللە نىڭ مەرھەمىتى بىلەن ئەۋەتىلگەن مۆجىزىلەرنى شۇ دەۋر ۋە ئەۋەتىلگەن كىشىلەرگە ماس ھالدا ئەۋەتىشكە توغرا كەلدى. مەككە خەلقى سۆز چۈشەنگىدەك ئەقىللىق ياكى ئىلىم - ھېكمەتكە تولغان خەلق ئەمەس ئىدى. قىيىنچىلىق ئىسلامنىڭ پەقەت ئۇ دەۋرىگىلا خاس ئەمەس، بەلكى پۈتۈن دەۋرلەرگە ئومۇمىي قىلىپ ئەۋەتىلگەنلىكىدىن كېلىپ چىققانىدى. اللە ئىنسانىيەت ئەقىلىنىڭ پىشىپ يېتىلگەنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى. ئۇنىڭ ھېكمىتى ئەلچىلىكنىڭ تۇنجى كەلىمىسىنىڭ «ئىقرا» يەنى «ئوقۇ» بولۇشىنى شەرت قىلدى. پەيغەمبەرلىك مۆجىزىسى ئۆز ئىچىگە ئالغان پىكىر، تۇرغۇزۇلغان نىزام، يۈرگۈزۈلگەن قانۇن، ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەن ھۆرلۈكنىڭ ئىنسان تەبىئىتىگە ماس كېلىشىنى شەرت قىلدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىنسانلارنىڭ ئەقلى يېتىلمىگەن دەۋرلەردە ئەۋەتىلىشى، ئۇلارنىڭ دەرىجە ۋە مەرتىۋىلىرىنى تۆۋەنلىتىۋەتمەيدۇ.

ئەمما مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسان ئەقىلىنىڭ تولۇق يېتىلگەن دەۋرىدە ئەۋەتىلىشى ئۇنىڭ دەرىجىسىنى باشقىلاردىن ئۆستۈن قىلغانىدى. چۈنكى ئۇ بۇ دەۋر

كەلمەي تۇرۇپ ئەۋەتىلگەندى. ئۇ باشقا پەيغەمبەرلەرگە قارىغاندا ھەسسەلەپ بەرداشلىق بەردى ۋە سەۋر - تاقەت قىلدى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى تارتقان زۇلۇمنى ئۇ ئۆزى يالغۇز تارتتى. باشقا پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش ئۇمۇ اللە قا مۇھەببەت باغلىدى. ئىسرا ۋە مىراج سەپىرى ئۈستىدىكى نامازلاردا پەيغەمبەرلەرگە ئىمام بولغاچقا، اللە ئۇنىڭ مەرتىۋىسىنى باشقىلاردىن ئۈستۈن قىلدى.

ئۇ بىر كۈنى ساھابىلارنىڭ يېنىغا چىقتى. ئۇلار پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۈستۈنلىكى توغرىلىق تالاش - تارتىش قىلىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئۆزىنى باشقا پەيغەمبەرلەردىن ئۈستۈن كۆرۈۋاتقانلىقىنى بىلىپ ئاچچىقدىن قىزىرىپ كەتتى ۋە ئۇلارغا مۇنداق دېدى: «مېنى يۇنۇس ئىبنى مەتتادىن ئۈستۈن كۆرمەڭلار!»

ئۇنىڭ بۇ سۆزى مۇسۇلمانلارنىڭ كاللىسىغا: «پەيغەمبەرلەر اللە نىڭ نەزىرىدە دەرىجىمۇ دەرىجە بولسۇن! بىرى يەنە بىرىدىن تېخىمۇ ئۈستۈن بولسۇن! بۇنىڭغا كىم قارار بېرىدۇ؟ ئەلۋەتتە اللە تىن باشقا بىرى ئەمەس. مۇسۇلمانلار ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە تەڭ ھۆرمەت بىلدۈرسۇن! ئۇلۇغ اللە مۇسۇلمانلارغا پەيغەمبەرلىرىنى شەرەپلەندۈرۈش ۋە ئۇلۇغلاش ئۈچۈن ئۇنىڭغا دۇرۇد ئوقۇشنى بۇيرىغانغا ۋە پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئەھۋالى باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭكىدىن ئالاھىدە پەرقلىق بولغانغا قەدەر، مۇسۇلمانلار دۇرۇد ئىپادىسىدىمۇ ئايرىمچىلىق قىلمىغان ھالدا بارلىق پەيغەمبەرلەرگە دۇرۇد ئېيتسۇن!» دېگەن بىر پىكىرنى ئويغاتتى.

...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پىل ۋە قەسى يىلى تۇغۇلدى. ئابدۇلمۇتەللىبكە نەۋرىسىنىڭ تۇغۇلغانلىقى خەۋىرى يەتكۈزۈلدى. ئابدۇلمۇتەللىب يۈگۈرگەن پىتى كېلىپ يېتىم نەۋرىسىنى قولغا ئالدى. ئۇنى كۈتۈرۈپ كەبىنى تاۋاپ قىلغاچ، ئۇنىڭغا قويۇلدىغان ئىسمىنى ئويلاشقا باشلىدى. ئەقىلگە كەلگەن ئىسىملارنىڭ ھېچبىرى ئۇنىڭغا ياقىمىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئىسىم قويۇشنى بىر كۈن كېچىكتۈردى. ئەتىسىمۇ مۇۋاپىق ئىسىم تاپالمىدى. مۇشۇ تەرىقىدە ئالتە كۈن ئۆتۈپ كەتتى.

ئالتىنچى كۈنى كېچىسى ئابدۇلمۇتەللىب ئۇخلاۋاتقاندا، بۇرۇن چۈشىدە ئۇنىڭغا زەمەم قۇدۇقىنى كولاشنى بۇيرىغان ئاۋاز ئۇنىڭ قۇلقىغا پىچىرلىدى.

- ئۇنىڭ ئىسمى «ھەمد» سۆزىدىن تۈرلىنىپ چىققان مۇھەممەد ياكى ئەھمەد بولسۇن!

قۇرەيشلىكلەر ئابدۇلمۇتەللىبتىن:

- نەۋرەڭنىڭ ئىسمىنى نېمە قويماقچىسەن؟ - دەپ سورىدى. ئابدۇلمۇتەللىب (ھېلىقى غەيب ئاۋازنىڭ ئېيتقانلىرىنى ئويلاپ تۇرۇپ): مۇھەممەد... دېدى. بۇ ئىسىم ئۇلار ياشاۋاتقان جاھىلىيەت مۇھىتىغا نىسبەتەن يات ئىدى. قۇرەيشلىكلەر:

- نېمە ئۈچۈن ئاتا - بوۋىلىرىڭنىڭ ئىسمىنى قويمىدىڭ؟ - دەپ سوراشتى. ئابدۇلمۇتەللىب:

- كۆكتە ئالەمنىڭ، يەردە ئىنسانلارنىڭ ئۇنى مەدھىيلىشىنى ئۈمىد قىلمەن، - دېدى.

شۇ پەيتتە، ئۇنىڭ بۇ سۆزلەرنى قىلىشىغا تۈرتكە بولغان ئامىللارنىڭ نېمە ئىكەنلىكى بىزگە نامەلۇم. بۇ سۆزلەر مەشھۇر ئەرەب غۇرۇرىدىن ياكى ئەنئەنىۋىي ماختىنىش تۇيغۇسىدىن كەلگەنمىدۇ ياكى ئۇنىڭ نەۋرىسىگە بولغان چوڭقۇر سۆيگۈسىنىڭ ئىپادىسىمۇ ۋە ياكى روھىي پاكلىق ۋە غەيبىنىڭ ئۇنىڭغا بەكمۇ يېقىنلاشقان پەيتلىرىدىن بىرى بولغىنىمىدۇ؟ بۇلارنىڭ ھېچقايسىسى بىزگە ئېنىق ئەمەس. بىز پەقەت مەخلۇقلارنىڭ ھېچبىرىنىڭ ھەزرىتى مۇھەممەدكە ئوخشاش يەردە ئىنسانلارنىڭ ۋە كۆكتە ئالەمنىڭ مەدھىيلىشىگە لايىق بولمايدىغانلىقىنى بىلىمىز.

...

ئۇ، دۇنياغا يېتىم تۇغۇلدى. چۈنكى ئۇ ئانىسىنىڭ قورسىقىدىكى چاغدىلا ئاتىسى بۇ دۇنيادىن ئايرىلغانىدى. ئۇلۇغ ئالەم مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇ سېنى يېتىم بىلىپ پاناھ بەرمىدىمۇ؟﴾

ئەزىز ۋە ئۇلۇغ ئالەم ئۇنى ئۆز پاناھىغا ئالدى. سوپىلار مۇنداق دەيدۇ: ئۇنىڭ بوۋىسى بولۇشى، ئۇنى ئۆز ھېمايىسىگە ئېلىشى ۋە ئۇنىڭغا پاناھگاھ بولۇشىغا ئوخشاش ئىنسانىي سەۋەبلەر ۋاز كېچىلىشى مۇمكىن بولغان تاشقى كۆرۈنۈشلەر بولۇپ، بالىلىقتىن تارتىپلا پەرۋەردىگارىنىڭ ئۇنى ئۆز پاناھىغا ئېلىشى بۇ ئىشنىڭ ئىچكى ماھىيىتى ئىدى.

ھەق تائالا ئۇنى كىچىكىدىن باشلاپ ئۆز ھېمايىسىدە يېتىشتۈردى. ئۇنى تېخى ئانىسىنىڭ قورسىقىدىكى چېغدا يېتىملىك بىلەن، ئۆسمۈرلۈك دەۋرىدە ئاچلىق بىلەن، بالىلىق دەۋرىدە ئانىسىنىڭ ۋاپاتى بىلەن، كۆپچىلىكنىڭ ئارىسىدا يالغۇزلۇق بىلەن، ئۇخلاپ قالغانلارنىڭ ئىچىدە سەگەكلىك ۋە ئازاب ئۈستىگە ئازاب بىلەن سىندى.

ئالەم ئۇنى بالىلىقىدىن ئېتىبارەن ئەڭ ئاخىرقى ئەلچىلىكىنى، ئەڭ ئېغىر يۈك ۋە ئازاب - ئوقۇبەتنى يۈكلەشكە تەييارلىماقتا ئىدى.

...

ئىنىكئانلار ئۇنىڭ يېنىدىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، ئانىسى ئۇنى باغرىغا تېخىمۇ چىڭ باشتى. مەككىدىكى ئەنئەنىدە يۇقىرى تەبىقىدىكى ئائىلىلەر بالىلىرىنى ساپ ھاۋادا ئەركىن ئويناپ چوڭ بولۇشى ئۈچۈن سەھراغا ئەۋەتىشەتتى. ئىنىكئانلار پەقەت باي ئائىلىلەرنىڭ بالىلىرىنىلا ئېمىتەتتى. خەلقنىڭ رەئىسى يوقسۇل بولغاچقا، ئىنىكئانلار ئۇنىڭغا يولۇقماي ئۆتۈپ كەتتى.

ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ ئىنىكئانىسى ھەلىمە بىنتى ئەبۇزۇئەيب ئۆزى بىلەن مۇھەممەدنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەنلەر ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

بىر يىلى قۇرغاقچىلىق بېسىپ، ھېچقانداق ھوسۇل ئالالمىدۇق. مەن ئېرىم بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، سادقەۋىدىن بەزى ئاياللار بىلەن بىرلىكتە مەككىگە بېرىشقا قارار بەردۇق. ھەممىمىز ئېھتىياجلىرىمىزنى قامداش ئۈچۈن بالىلىرىغا ئىنىكئانا ئىزدەۋاتقان باي ئائىلىلەرنى ئىزدەپ ماڭغانىدۇق. مىنىۋالغان ئۇلاغلىرىمىزنىڭ يېگۈدەك نەرسىلىرى بولمىغاچقا، يولدا يىقىلىپ چۈشۈشتىن قورقۇپ تۇراتتۇق. بالىمىزنىڭ دەردىدىن كېچىچە ئۇخلىيالمىدۇق. بوۋاق ئاچلىقتىن يىغلاۋاتاتتى. مەندە سۈت يوق، ئېرىم ھەيدەپ كېلىۋاتقان تۈگىنىڭمۇ سۈتى قالمىغانىدى. كېچىدە ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە قالدۇق. مەن ئۆز - ئۆزۈمگە: بۇ ھالىم بىلەن نېمە ئىش قىلالايمەن؟ بىر بوۋاقنى قانداق چوڭ قىلىمەن، - دەپ كەتتىم.

ئاخىرى مەككىگە يېتىپ كەلدۇق. باشقا ئاياللار بىزدىن بۇرۇن يېتىپ كېلىشكەندى ۋە ئۇلار بىر بوۋاقتىن باشقا ھەممىسىنى ئالغان ئىدى. بۇ بوۋاق مۇھەممەد بولۇپ، يېتىم ئىدى.

ئۇنىڭ ئائىلىسى قۇرەيش رەئىسلىرى ئارىسىدا يۈكسەك مەرتىۋىگە ئىگە، شەرەپلىك ئائىلە بولسىمۇ، يوقسۇل ئىدى. شۇڭا ئاياللار ئۇنى ئېمىتىشكە ئۈنىمىدى. بىزمۇ ئۇنى شۇ سەۋەبتىن يەنى ئۇنىڭ يېتىم ۋە يوقسۇللىقىدىن ئېلىشقا ئۈنىمىدۇق. ئەمما باشقا ئاياللارنىڭ يېنىغا بوۋاق ئالماستىن قايتىپ بېرىپ، ئۇلارنىڭ مەسخىرىسىگە قېلىشتىن ئەنسىرەپ، ئۇنى ئېلىشقا مەجبۇر بولدۇم. ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەككىنىڭ بۇزۇلغان ھاۋاسىدا كېسەلچان بولۇپ ئېھتىمالى بولغان بۇ چىرايلىق بوۋاققا ئۆزۈممۇ بىلمىگەن بىر شەپقەت تۇيغۇسى ھېس قىلدىم.

بۇ ھېكايە ھەزرىتى مۇھەممەد بىلەن تەڭ تۇغۇلغان بوۋاقلار ئانا سۈتىدىن بەھرىمەن بولۇۋاتقاندا، ئۇنىڭ ئىنىكئانىسىز، داق يەردە ئاچ قالغانلىقى، ئۇنىڭ بۇ ھالىنىڭ ئۇلۇغ بىر ھېكمەتنىڭ، ئۇ باشقىلارنى توغرا يولغا باشلاشتىن بۇرۇن، ئۇنىڭ ئاچلىق ۋە يېتىملىكنىڭ تەمىنى تېتىشى ئۈچۈن، ئۇنىڭ ھاياتىنى يېتىملىك ۋە ئاچلىق بېسىشىنى خالىغانلىقى سەۋەبىدىن بولغانلىقىنى تەسۋىرلەپ بەرمەكتە.

ھەلىمە بۇ يېتىم بالىنى ئېلىش ئۈچۈن كەينىگە قايتماقچى بولغاندا، يولدىشى بىلەن تارتىشىپ قالغانلىقىنى، ئاخىرى يولدىشى ئۇنى قوبۇل قىلغانلىقىنى بايان قىلماقتا. ئەمما ھەلىمە ئۇنى ئالماقچى بولغانلىقىنىڭ سىرىنى چۈشىنەلمىگەندى. ئۇ ئاللىنىڭ پىرىئەۋنىنىڭ ئايالىنىڭ قەلبىگە مۇسانىڭ مېھرىنى سالغاندەك، ئۆز قەلبىگە ئۇ بوۋاقنىڭ مېھرىنى سالغانلىقىنى بىلمىگەندى.

اللہ مۇسانىڭ ئانىسىنىڭ سۆيۈنىشى ۋە ئازابلانماسلىقى ئۈچۈن مۇساغا بارلىق ئىنىكئانىلىرىنى ئېمىشتىن توسۇپ قويغاقچا، پەقەت ئۆز ئانىسىنىلا ئەمگەن بولسا، مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ بەكمۇ مۇلايىم بولۇپ، ئىنىكئانىلىرى ئۇنى قوبۇل قىلمايتتى. ئۇ بولسا، ھېچكىمنى رەت قىلمايتتى.

ھەلىمە قايتىپ، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭغا ئىنىكئانا بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. بۇ چاغدا كىچىك مۇھەممەد ئۇخلاۋاتاتتى. ھەلىمە قولىنى ئۇنىڭ كۆكسىگە قويۇشى بىلەنلا كۈلۈمسىرەپ كۆزلىرىنى ئاچتى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىنى چەكلەنگەن مېۋىگە ئۇزىتىشتىن بۇرۇنلا گۇناھكار ئەمەسلىكىنى ئېلان قىلدى.

ھەلىمە ئۇنىڭ پىشانىسىگە سۆيۈپ، قۇچىقىغا ئالدى ۋە ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان يەرگە ئېلىپ ماڭدى. ئۇنى باغرىغا بېسىپ، ئەمگۈزمەكچى بولۇپ ئوڭ كۆكسىنى ئۇنىڭ ئاغزىغا سالدى. ئەمما ئۆزىدە ئۇنى ئېمىتكىدەك سۈت يوقلۇقىنى بىلەتتى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇنى بەزلىمەكچى بولغانىدى. بوۋاق ئۇنىڭدىن قورسىقى توپىغىدەك سۈتكە ئېرىشكەندى.

اللە نىڭ مەرھەمىتى، مېھرىبانلىقى ۋە مۆجىزىسى بىلەن ئۇنىڭ كۆكسىگە سۈت لىق تولغانىدى. بوۋاق ئېمىپ بولدى. ھەلىمە سول كۆكسىنى ئۇنىڭ ئاغزىغا سالدى. بوۋاق ئۇنى سۈت قېرىندىشىغا قويۇپ قويدى. ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئۇ داۋاملىق شۇنداق قىلدى.

بۇنداق ئاز سۈتكە قانائەت قىلىش بىر ھېكمەت بولغىمىدى؟ ياكى بولمىسا، بوۋاق ئىنسانلارنى پىداكار ۋە مەرت قىلىپ يېتىشتۈرۈشتىن بۇرۇن ئۆزىنى تەقۋا ۋە قانائەتچان قىلىپ يېتىشتۈرۈۋاتقانمىدى؟

...

ھەلىمە مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھنى ئېلىپ بەنى ساد چۆلىگە قايتتى. ئۇ قاقاس تۇپراققا قايتىشى بىلەن تەڭلا دۇنيانىڭ نېمەتلىرى ئۇ يەرگە يېغىشقا باشلىدى. تۇپراق قاقاسلىقتىن يېشىللىققا ئايلاندى. خورما دەرەخلىرى مېۋە بېرىشكە باشلىدى. ماللارنىڭ يېلىنلىرى سۈتكە تولۇشقا، ھايۋانلار سەمىرىپ ھەتتا بۇرۇنقىدىن ئىككى ھەسسە كۆپ سۈت بېرىدىغان بولغانىدى. اللہ ئۇ يەرگە بەرىكەت بەرگەن ئىدى.

ھەلىمە بۇ نېمەتلەرنىڭ بۇ مۇبارەك بالا بىلەن كەلگەنلىكىنى چۈشەندى ۋە ئۇنىڭغا بولغان مېھرى ھەسسەلەپ ئاشتى. ئۇنىڭ ئېرىمۇ ئۇنىڭغا بارغانسېرى ئامراق بولۇپ قالغانىدى. ئۇ بىر كۈنى ئايالىغا:

- ئى ھەلىمە! قەسەم قىلىمەنكى، سەن مۇبارەك بىر بالىغا ئىنىكئانا بولۇپسەن، - دېدى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ بەنى ساد چۆلىدە چوڭ بولدى. ھەلىمە مۇنداق دەيدۇ: ئۇ پەقەتلا يىغلىمايتتى ۋە ۋارقىراپ - جارقىرمايتتى. ئەمما يالغۇچ بولۇپ قالسا، يىغلاپ كېتەتتى. ئۇ كېچىلىرى ئۇخلىيالماي ئىچى پۇشۇپ كەتكەندە، ئۇنىڭ بىلەن بىللە

چېدىرنىڭ سىرتىغا چىقىپ يۇلتۇزلارغا قارايتتىم. ئاسمان مەنزىرىسىگە قاراپ ئۇنىڭ كۆڭلى ئېچىلىپ قالاتتى. يۇلتۇزلارغا قاراپ كۆزلىرى تېلىپ كېتەتتى ۋە ئۇيغىسى كېلەتتى.

ئىككى يىل بولغاندا بالا سۈتتىن ئايرىلدى. ئانىسى ئۇنى قايتۇرۇپ ئېلىپ كەتمەكچى بولدى. ئەمما ھەلىمە ئۇنىڭدىن ئايرىلىشقا چىدىمىدى. ئۆزىنى ئامىنەنىڭ ئاياقلىرىغا ئېتىپ پۇتلىرىنى سۆيۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ سەھرا ھاۋاسىدا بەھۇزۇر چوڭ بولۇشى ئۈچۈن ئۆز يېنىدا قېلىشنى تەلەپ قىلدى. كىچىك مۇھەممەد بەنى ساد چۆلىدە بەش يىل تۇردى. بۇ بەش يىل ئىچىدە كۆكسى يېرىلىش ۋە قەسى بولۇپ ئۆتتى.

ئىلاھىي ئىرادە ئىشەنچلىك پەرىشتە جىبرىئىلغا مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھنىڭ يېنىغا بېرىپ، اللە نىڭ ئەمرى بىلەن ئۇنىڭ كۆكسىنى يېرىپ، يۈرىكىنى مەرھەمەت بىلەن يۇيۇشنى، نۇر بىلەن قۇرتىشىنى ۋە ئۇنىڭدىن دۇنيا نېمەتلىرىگە بولىدىغان ھەۋەسلەرنى چىقىرىۋېتىشىنى بۇيرىدى.

ھەزرىتى مۇھەممەد بىر كۈنى ئادىتى بويىچە ئېمىلىدىشى بىلەن بىرلىكتە پادىنى ھەيدەپ ئوتلاققا ماڭدى. كۈن چۈش بولغاندا، ئېمىلىدىشى ناھايىتى قورققان ھالدا ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئېلىپ كەلدى. ئاق كىيىملىك ئىككى ئادەم ھەزرىتى مۇھەممەدنى تۇتۇۋېلىپ، يەرگە ياتقۇزۇپ كۆرىكىنى يېرىۋەتكەندى.

ھەلىمە پۈتۈن كۈچى بىلەن كىچىك مۇھەممەدنىڭ يېنىغا قاراپ يۈگۈرۈشكە باشلىدى. ئۇ بۇ خەۋەردىن ساراڭدەكلا بولۇپ قالغانىدى. ئېرىمۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ كېلىۋاتاتتى. ئۇلار ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ يېنىغا يېتىپ بېرىپ، ئۇنىڭ يۈزىنىڭ تاتىرىپ، كۆزلىرىنىڭ پارقىراپ كەتكەنلىكىنى كۆردى. ھەلىمە ئۇنى ئاۋايلاپ قولغا ئېلىپ بولغان ئەھۋالنى سورىدى.

ھەزرىتى مۇھەممەد: «ئوتلاۋاتقان پادىلارغا قاراپ تۇراتتىم، بىردىنلا ئاپئاق ئىككى نەرسە كۆردۈم، دەسلىپىدە ئۇلارنى قۇش دەپ ئويلاپتىمەن، ئەمما خاتالىشىپتىمەن، ئۇلار ئاپئاق كىيىنگەن، ناتۇنۇش ئىككى ئادەم ئىكەن.»

ئۇلارنىڭ بىرى يەنە بىرىگە مېنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: مۇشۇ شۇمۇ؟ - دەپ سورىدى. يەنە بىرى: ھەئە، مۇشۇ شۇ، - دەپ جاۋاب بەردى. مەن بەك قاتتىق قورقۇپ كەتتىم، ئۇلار ئاۋۋال مېنى يەرگە ياتقۇزدى. ئاندىن كۆكسىمنى يېرىپ بىرنەرسە ئىزدىدى. ئىزدىگەن نەرسىنى تېپىپ يىراق يەرگە تاشلىۋەتتى. ئاندىن كۆكسىمنى جايىغا كەلتۈرۈپ قويۇپ، خۇددى تۇماندەكلا كۆزدىن غايىپ بولدى» دېدى.

بۇ ھەدىسنى ئەنەس رىۋايەت قىلغان بولۇپ، مۇسلىم ۋە ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل بۇ رىۋايەتنى ھەدىس كىتابلىرىدا بايان قىلمىغان ئىدى. تەپسىر شۇناسلار بولسا، بۇ سېمۋولنى ھەققىدە كۆپ ئىختىلاپ قىلىشتى. كۆپىنچە ئالىملار بۇنىڭغا مۇنداق تەبىر بېرىشىدۇ. قۇرتۇبىغا ئوخشاش بۇرۇنقى ئالىملار بۇنى اللە تائالانىڭ: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ سېنىڭ

كۆكسىڭنى (ھىدايەت، ھېكمەت ۋە قۇرئاننىڭ نۇرى بىلەن) كەڭ قىلمىدۇقمۇ؟» دېگەن ئايىتنىڭ مەنىسى مۇشۇ، - دەپ قارايدۇ. ئەمما غەزالدەك يېڭىدىن يېتىشكەن ئالىملار مۇنداق دەپ قارايدۇ. ئىلاھىي ياردەم ھەزرىتى مۇھەممەدنى پەزىلەتلىك ئىنساننى باشقا كىشىلەرنى ئىختىلاپقا سالىدىغان بۇنداق كىچىك ۋە قەلەرگە يولۇقتۇرمايدۇ. شۇڭا يامانلىقلار ۋە دۇنيانى، ئالەمنى تولدۇرغان سۇيىقەستلىك غەرەزلەر ۋە ئۇلارغا يېتىش ئۈچۈن يۈگۈرگەن، ئۇلاردىن تەسىرنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان قەلبلەرنىڭ بولۇشىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، پەيغەمبەرلەرنىڭ قەلبلىرى ئۇلارغا ئىككى ئىككىگە بولۇشى سەۋەبى بىلەن بۇنداق نەرسىلەرنى ئۇلار قوبۇل قىلمايدۇ ۋە ئۇلارغا يولۇقۇشمايدۇ. پەيغەمبەرلەرنىڭ غەيرىتى مۇشۇ تەرىقىدە ئىلگىرىلەشكە ماسلىشىدۇ.

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەلەمنىڭ ئاراڭلاردا سەلەرگە ۋەكىللىك قىلىدىغان بىر جىن ۋە بىر پەرىشتە بىلەن دوست بولغان ھېچكىم يوق» دېدى. ساھابىلار: «ئى ئىككى ئىككى پەيغەمبەرى! سېنىڭ بارمۇ؟» دەپ سوراقتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىڭمۇ بار ئىدى. ئىككى ئىككى ياردىمى بىلەن ئۇ جىن مۇسۇلمان بولدى. ھازىر ماڭا ياخشىلىقتىن باشقا ئەمىر بېرەلمەيدۇ» دېدى.»

مانا بۇلار، كونا - يېڭى ئالىملارنىڭ بۇ ۋەقە ھەققىدىكى كۆز قاراشلىرى بولۇپ، بىز بۇ مۆجىزىلىك ۋەقەنى ئىسرا ۋە مىراج كېچىسىنىڭ تەييارلىقى بىلەن مۇناسىۋەتلىك دەپ قارايمىز. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بوشلۇق ئالەمدىن ئۆتۈپ، ئاسماندىكى ئالەملەرگە بېرىشى ۋە ئۇ يەرلەردىن قايتىپ كېلىشى كېرەك بولغان بىر سەپەر بولۇپ، سىدرەتۇل مۇنتەھادىكى جەننەتتۇل مەئۇغا يېتىپ بارغىچە بۇ ئالەملەردىن ئۆتۈشى كېرەك ئىدى. بىزنىڭ قارىشىمىزچە، بۇ كۆز قاراشتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆكسى يېرىلىش ۋەقەسى ئۇ ئەللىك ياشتىن ھالقىغاندىن كېيىن يەنە بىر قېتىم مەيدانغا كەلگەنلىكى ئوتتۇرىغا قويۇلماقتا.

ئىككىنچى قېتىم كۆكسى يېرىلىش ۋەقەسى مىراجتا يۈز بەرگەندى. سەھىھۇلبۇخارىدا ماللىك ئىبنى سەئىد رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسرا ۋە مىراج كېچىسى ھەققىدە مۇنداق دېگەندى: «مەن ھاتىمدا (ياكى ھىجر دېگەن يەردە دېگەن بولۇشىمۇ مۇمكىن) چالا ئۇيىقىدا ياتاتتىم. جىبرىئىل كېلىپ گېلىمدىن قۇرسىقىمغىچە بولغان ئارىلىقنى يېرىپ يۈرىكىمنى چىقاردى. ئاندىن ئىمانغا لىق تولغان بىر ئالتۇن ھىجر كەلتۈرۈلدى. يۈرىكىم يۇيۇلۇپ، ئىچى (ئىمان بىلەن) تولدۇرۇلدى ۋە يەنە جايىغا قويۇلدى.»

بىز شۇنداق ئويلايمىزكى، كۆكسى يېرىلىش ۋەقەسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتىنىڭ بىر كۆرۈنىشى بولغان ئىسرا ۋە مىراج كېچىسىنىڭ تەييارلىقى، شۇنداقلا

ئۇنىڭ ئۇنىڭدىن بۇرۇن ھېچكىم ئېرىشەلمىگەن ۋە بۇندىن كېيىنمۇ ھېچكىم ئېرىشەلمەيدىغان بىر ئورۇنغا ئېرىشىدىغانلىقىنىڭ ئاللى تەرىپىدىن ئېلان قىلىنىشى ئىدى.

...

ئۆسمۈرلۈك ۋاقتىدىكى بۇ ۋەقەدىن كېيىن، ئۇنىڭ ھاياتىدا ئۆزگىرىش يۈز بەردى. كۆپىنچە ۋاقتلىرىنى خىيال ۋە يالغۇزلۇق ئىچىدە ئۆتكۈزەتتى. يىللار ئۆتتى. بەنى ساد سەھراسىدا، ھەلىمەنىڭ يېنىدا تۇرۇش ۋاقتى ئاخىرلاشتى. ئۇ ھاياتىدىكى ئەڭ مۇھىم مەزگىلىنى بۇ يەردە ئۆتكۈزگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەنى سادتا ئۆتكەن بالىلىق ھاياتىنى سۆيۈنۈپ تۇرۇپ سۆزلەپ بەرگەنلىكى ۋە ئۇ يەردىكىلەرنىڭ ئۇنىڭغا كۆرسەتكەن ئىلتىپاتى ۋە مۇئامىلىلىرىنى رازىمەنلىك بىلەن ئەسلىگەنلىكى ھەققىدە رىۋايەتلەر بار. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن ئىدى: «مەن سادلارنىڭ ئەۋلادىمەن، بۇنىڭ ماختانغۇچىلىكى يوق، ئۇلارنىڭ بىرى ئاچ قالسا، باشقىلىرى ئۆز نېپىسىدىن ئۇنىڭغىمۇ بۆلۈپ بېرەتتى.»

...

ھەزرىتى مۇھەممەد بەش ياشقا كىرگەندە مەككىگە قايتتى. ئۇ ئاتىسىنىڭ دەردىدە يۈزلىرىگە قورۇق چۈشۈشكە باشلىغان ئانىسى بىلەن بىر نەچچە مەزگىل بىللە ياشىدى. ئانىسى ۋاپات بولغان يولدىشىنىڭ خاتىرىسىگە ۋاپادارلىق قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ يەسرىبتىكى قەبرىسىنى زىيارەت قىلماقچى بولدى. مەككە بىلەن يەسرىبىنىڭ ئارىسى 500 كىلومېتىرلىق يول ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھاياتلىق مەۋجۇت بولمىغان قۇيۇرۇق چۆلدەن ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ ئانىسى بىلەن قىيىن ئۆتكەلەرنى بېسىپ ئۆتتى ۋە مەدىنىدىكى تاغلىرىنىڭ يېنىدا بىر ئاي تۇردى.

ئۇ ئاتىسى ۋاپات بولغان ئۆيىنى كۆردى. ئاتىسى دەپنە قىلىنغان ئاددىي قەبرىنى زىيارەت قىلدى. ئانىسىنىڭ ئۈستى تۆككەن ياشلىرى ئۇنىڭ قەلبىگە يېتىملىكنىڭ مەنىسىنىڭ تۇنجى مۆھرىنى باشتى. مەدىنە ئۇنىڭ قەلبىدە چوڭقۇر ئىز تىراپلارنى قالدۇردى. كېيىن ئاللى ئۇنىڭغا ئۆز ئېتىقادى ئۈچۈن بۇ يەرگە ھىجرەت قىلىشقا رۇخسەت قىلغاندا، ئۇ ساھابىلىرىگە بۇ يەرگە قىلغان تۇنجى سەپىرىنى سۆزلەپ بەرگەندى.

مەدىنىدە بىر ئاي تۇرغاندىن كېيىن، ئاتىسىنىڭ قەبرىسى ۋە تاغلىرى بىلەن خوشلىشىپ، ئانىسى بىلەن بىرلىكتە مەككىگە قاراپ يولغا چىقتى. يولنىڭ يېرىمى تۈگىگەندى. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئانىسىنىڭ رەڭگىنىڭ ئۆزگىرىپ، بارغانسېرى سارغىيىپ كېتىۋاتقانلىقىنىڭ سەۋەبىنى بىلەلمىدى. ئۆلۈم پەرىشتىسى ئەبۇ دېگەن يەرگە چۈشتى. ئەزرائىل ئۇلاردىن ئايرىلغاندا، ئامىنە بىنتى ۋەھبىنىڭ روھى ئاللى نىڭ دەرگاھىغا كېتىپ بولغانىدى.

ئانىسى ۋاپات بولدى. يالغۇز ئوغلى تېخى تۇغۇلماي تۇرۇپ ئاتىسىدىن، ئالتە يېشىدا ئانىسىدىن ئايرىلىپ، بۇ كىچىك بالا ئۈچۈن يۈرىكى پارە - پارە بولغان بىر خىزمەتچىنىڭ

قولغا قالغانىدى. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ كۆزلىرى ياش، قەلبى ئېچىنشىلىق ئازاب ئىچىدە، ئانىسىز ھالدا مەككىگە يېتىپ كەلدى. ئۇ كىچىك تۇرۇپلا ھاياتنىڭ ئازاب - ئوقۇبىتى ۋە يېتىملىكنىڭ دەرت - ئەللىمىنى يەتكۈچە تارتقانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك بېرىلگەندە، بىرى ئۇنىڭدىن: «يولۇڭ نېمە؟» دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەرپەت سەرمايەم (بايلىقىم). ئەقىل دىنىمنىڭ ئەسلى، سۆيگۈ ئاساسىم، ئاللاھقا زىكر ئېيتىش مېنىڭ دوستۇم. غەمكىنلىك ھەمراھىم» دەپ جاۋاب بەرگەنىدى.

مانا بۇلار، ئۇنىڭ بالىلىقىدىن تارتىپ ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ كەلگەن سادىق دوستلىرى ئىدى.

ئاللاھ تائالا ئۇنىڭ چوڭ بولغاندىن كېيىن باشقىلارغا قۇتۇلۇش ۋە خۇشاللىق مېۋىلىرىدىن بىرىشى ئۈچۈن بالىلىقىدا ئۇنىڭغا چوڭقۇر ئازاب - ئوقۇبەت دەريالىرىنىڭ سۇلىرىدىن كۆپ ئىچكۈزگەنىدى.

...

ئۇ مەككىگە قاينۇلۇق ھالەتتە قايتىپ كەلدى. مىجەزى تېخىمۇ جىمغۇرلىشىپ كەتكەنىدى. بوۋىسى ئابدۇلمۇتەللىبىنىڭ ئۇنىڭغا بولغان مېھرىبانلىقى ۋە ئىلتىپاتى تېخىمۇ ئاشقان ئىدى. ئىككى يىلدىن كېيىن يەنى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىب سەككىز ياشقا كىرگەندە، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسانىيەت قەلئەلىرىنىڭ ئەڭ چوڭى بولغان ئابدۇلمۇتەللىب ۋاپات بولدى.

ئۇ خۇددى چوڭ ئادەملەردەك بوۋىسىنىڭ جىنازىسىنىڭ ئارقىسىدىن ئۇن - تىن چىقارماي، مەزمۇت قەدەملەر بىلەن كېتىپ باراتتى. يولدىكى قۇملار ئۇنىڭ سەۋر - تاقەتلىك، مەزمۇت قەدەملىرىنىڭ ئاستىغا تۆكۈلگەن كۆز ياشلىرىدا نەملەنمەكتە ئىدى.

بولۇپ ئۆتكەن ۋە قەلەرنىڭ سەۋەبى بىز ئۈچۈن غۇۋا ئىدى. ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىنى ئاتا - ئانىنىڭ مېھرى - مۇھەببىتىدىن مەھرۇم قىلىشنىڭ ھېكمىتى نېمە؟ ياكى ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنىڭغا پەقەت ئۆزىنىڭلا شەپقەت ۋە مېھرىبانلىقىنى بەرمەكچى بولغانىمىدۇ؟ ۋە ياكى ئاللاھ ئۇنى غەم - ئەندىشە بىلەن تەربىيەلەپ، ھېسسىياتىنى ئەلەم بىلەن بىلمەكچى بولدىمۇ؟ ياكى ئۇلۇغ ئاللاھ ئەلچىسىنىڭ يۈرىكىنى ئۆزىگىلا تاللىغانىمىدۇ؟ ئۇنىڭدىن بۇرۇن ئۇلۇغ ئاللاھ مۇساغا مۇنداق دېگەن ئىدى: «سېنى مەن مېنىڭ مۇھەببىتىمگە (يەنى پەيغەمبەر قىلىپ ۋەھىي نازىل قىلىشىمغا) تاللىدىم».

بۇ ۋاقىتلاردا، ئاللاھ تائالا تەۋرات ئارقىلىق مۇساغا، ئىنجىل ئارقىلىق ئىساغا ئۇلاردىن كېيىن ئەھمەد ئىسىملىك بىر پەيغەمبەرنىڭ كېلىدىغانلىقى ھەققىدىكى خۇشخەۋەرنى يەتكۈزگەنىدى.

ھەزرىتى مۇسا پەرۋەردىگارىدىن ئۆزىگە ۋە ئۈممەتلىرىگە ئەڭ يۇقىرى مەرتىۋىنى ئىنئام قىلىشنى ئۆتۈنگەندە، پەرۋەردىگارى ئۇنىڭغا بۇ يۇقىرى مەرتىۋىنى ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەر ۋە ئۇنىڭ ئۈممەتلىرىگە يازغانلىقىنى ئېيتقاندى.

اللھ تائالا ھەزرىتى مۇسانى ئۆزىگە تاللىغانىدى. ئەمما ئۇنى ئانىنىڭ مېھرى - شەپقىتىدىن مەھرۇم قىلمىغان ۋە ئۇنى ئائىلىسى ئىچىدە يېتىشتۈرگەن ئىدى. ئەمما ئاخىرقى پەيغەمبىرىنى بولسا، ئىنسان شەپقىتى ۋە مېھرىدىن پۈتۈنلەي مەھرۇم قىلدى. چۈنكى ئۇنىڭغا ئىلاھىي شەپقەت ۋە ئىلاھىي مېھرىبانلىقنى ئايرىپ قويغانىدى. اللھ تائالا ئاخىرقى پەيغەمبىرى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇ سېنى يېتىم بىلىپ پاناھ بەرمىدىمۇ؟ قايمۇققان بىلىپ ھىدايەت قىلمىدىمۇ؟ سېنى يوقسىز بىلىپ (كىشىلەردىن) بەھاجەت قىلمىدىمۇ يېتىمنى خارلىما. سائىلغا قوپاللىق قىلما. پەرۋەردىگارنىڭ (ساڭا بەرگەن) نېمىتىنى (كىشىلەرگە) سۆزلەپ بەرگىن (چۈنكى نېمەتنى سۆزلەپ بەرگەنلىك نېمەتكە شۈكۈر قىلغانلىق بولىدۇ).﴾

اللھ ئۇنى ئۆز پاناھىغا ئالدى. توغرا يولغا باشلىدى ۋە باي قىلدى. مانا بۇ، ھەر ئىككى دۇنيادا ھېچكىم ئېرىشەلمەيدىغان ئىلتىپات دەرىجىلىرىدىن بىرى ئىدى.

...

بوۋىسىنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن، ئۇنى تاغىسى ئەبۇ تالب ئۆز ھېمايىسىگە ئالدى. اللھ تاغىسىنىڭ قەلبىگە ئۇنىڭ سۆيگۈسىنى سالىدى. تاغىسى ئۇنىڭغا ئۆز بالىلىرىدىنمۇ بەكرەك كۆيۈنۈپ ئىلتىپات كۆرسەتتى. كەبىنىڭ ئالدىغا سېلىنغان سېلىنچىسىغا ئۇنىڭدىن باشقا ھېچكىمنى ئولتۇرغۇزمايتتى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ مەككە سەھراىلىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدا قەلبى ئويغاق ھالدا غاپىلار، مەستخۇشلار، بۇتپەرەسلەر، مەيپۇرۇشلار، شائىرلار، جېدەلخورلار ۋە قەبىلە شەيخلىرىدىن تەركىب تاپقان مىللەتنىڭ ئارىسىدا ياشىدى. چۆل ھاۋاسى خۇددى تىكەن ۋە گۈللەرگە ئوخشاش ئوزۇقلۇق بەرگىنىدەك، بەزگەكلەرنىڭ بېزەنچىلىكىنى، ئويغاقلىرىنىڭ ئەقلىنى كۈنسېرى ئاشۇرۇپ بارماقتا ئىدى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ بالىلىقىدا بەكمۇ جىمغۇر ئىدى. يېشى چوڭايغانسېرى تېخىمۇ جىمغۇرلىشىپ كەتتى. بىرى ئۇنىڭغا گەپ قىلغاندىلا ئاندىن ئېغىز ئاچاتتى. كىبىرىدىن ئەمەس، بەلكى ئىچىدىكى ئازاب تۈپەيلىدىن ياشلارنىڭ ئويۇن - تاماشىسىغا قاتناشمايتتى. يالغۇز قېلىپ يىراقلىرىغا نەزەر سالاتتى. ئېغىزىنى ئاچماي، ئەقلىنى ئىشلىتەتتى. تېخى كىچىك ۋاقتىدىن باشلاپلا كىشىلەرنىڭ بۇتلارغا چوقۇنۇشلىرىغا قاراپ ئۇلار ھەققىدە ئويلىناتتى ۋە ئۇلارغا ھەيران قالاتتى. ئەقلى بارئىنسان پايدا - زىيىنى بولمىغان، گەپ قىلمايدىغان ۋە ھېسسىياتسىز تاشلارغا قانداقمۇ سەجدە قىلسۇن؟ بۇتلارغا

بولغان تەبئىي سەسكىنىش تۇيغۇسى ئۇنىڭغا ئەجدادى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدىن مېراس قالغانىدى.

ئۇنىڭ ئىچىدە ئۆزىنى تاشتىن ياسالغان بۇ مەبۇدلاردىن يىراقلاشتۇرىدىغان بەكمۇ كۈچلۈك كەمسىتىش تۇيغۇسى بار ئىدى. شۇنداقلا، ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئازاب بوۋىسى ئىبراھىمنىڭ ئازابىدىنمۇ ئېغىر ئىدى. ئىنسان ئەقلىنىڭ تاشلارغا، ئالتۇنغا ۋە ھۆكۈمدارلارنىڭ قاندىنمۇ يوسۇنلىرىغا چوقۇنۇشى ئۇنى ئازابلايتتى. بۇ كىشىلەرگە قۇلاق سالمايتتى، تۇرمۇشتا بولۇۋاتقان ئىشلار ۋە جەمئىيەت ئەھۋالىنى كۆزىتىتتى. كىشىلەرنىڭ ئادىي، ئەرزىمەس نەرسىلەر ئۈچۈن تىرىكشىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ھەيرانلىقى ۋە ئازابى ئۇلغىياتتى. ئۇلار ئاتا - بوۋىلىرى، ئانا - مومىلىرى ئۆلگەندەك، ئۆزلىرىنىڭمۇ بىر كۈنى ئۆلىدىغانلىقىنى بىلمەيدىغاندۇ؟ ئۇلار تېخىمۇ كۆپ گۇناھ ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن نېمىشقا شۇنچىۋالا تىرىكشىدىغاندۇ؟

ئۇنىڭ يېشى چوڭايغانسېرى ھاياتقا ئېرەكلىشىپمەيدىغان بولۇپ قالدى. ھال - ئەھۋالى مەككىنىڭ ھەر تەرىپىگە ئايان ئىدى. ئۇ ياشلارنىڭ ھېچقايسىسىغا ئوخشىمايتتى. ئومۇمىي سەۋەبلەرگە مۇناسىۋەتلىك ھېسسىياتى ھەممەيلەنگە ئېنىق بولسىمۇ، ئىچكى ھېس - تۇيغۇلىرىنى ھېچكىمگە بىلدۈرمەيتتى. ھېچكىمنىڭ ھىدايەت يولىغا مېڭىشىنى كۈتمەيتتى. مەقسىتى جەمئىيەتنىڭ ۋە كىشىلەرنىڭ ئەھۋالىنى تۈزىتىش ئەمەس ئىدى. بۇ سوئاللارنىڭ ئۇنىڭ زېھنىدە جاۋاب ئىزدەپ مەجبۇرىي ئوتتۇرىغا چىققانلىقى توغرا، ئەمما ئۇنىڭ ئەقلى جاۋابقا ياكى بۇ ئەھۋالدىن قۇتۇلۇش يولىغا ئېرىشەلمىدى.

مانا بۇ، اللە تائالانىڭ: ﴿قايمۇققان بىلىپ ھىدايەت قىلمىدىمۇ؟﴾ دېگەن ئايىتىنىڭ مەنىسىدۇر.

بۇ ئايەتتىكى قايمۇقۇشنىڭ مەنىسى ناچار ئەھۋاللارنىڭ تېگى - تەكتىگە يېتىش ۋە ئۇلارغا قارشىلىق كۆرسىتىش ئۈچۈن قورال - ياراقنىڭ بولماسلىقى ۋە يېشى تېخى كىچىك بولغاچقا ئەقلىنىڭ قايمۇقۇشى دېگەنلىك بولىدۇ.

مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى، ئۇنىڭ تېخىمۇ جىمجۇر ۋە ئىچ مەجەز بولۇشىغا، دۇنيانىڭ ئىنسان ئەقلىنى ئازدۇرىدىغان سەپسەتلىرىدىن يىراق تۇرۇشىغا ئۈندەيتتى. ئۇنىڭ ئەقلى ئازغۇنلۇقتىن قۇتۇلغانىدى. شۇڭا ھاياتى پاكلىق ئىچىدە ئۆتەتتى.

ئۇ مىللەتنىڭ ئازغۇن ئىشلىرىدىن، بۇتقا ئېگىلىشتىن، مەغرۇرلىنىشتىن ۋە ماختىنىشتىن يىراق تۇردى. كۈن ئۆتكەنسېرى پاك ئېتىقادقا يېقىنلىشىۋاتاتتى. باشقىلارغا ئۆزىدىن بەكرەك كۆڭۈل بۆلەتتى. ئىنسانلارغا، ھايۋان ۋە قۇشلارغىمۇ مەرھەمەت يەتكۈزەتتى. تائام يەۋاتقىنىدا يېنىغا كەپتەر قونسا، تائامنى كەپتەرگە بېرەتتى. باشقا كىشىلەر تائام يەۋاتقاندا يېنىغا كېلىپ قالغان ئىتنى ئۇرۇپ كەتسىمۇ، ئۇ ئاغزىدىكى لوقمىلىرىنى ئىت - مۈشۈكلەرگە، بالىلارغا ۋە پېقىرلارغا بېرەتتى. ئاغزىدىكى

لوقمىلىرىنىمۇ باشقىلارغا بېرىۋېتىدىغان بولغاچقا، قانچىلىغان كېچىلەرنى ئاچ ئۆتكۈزگەندى. ئۇ پېقىر بولغاچقا كۈندىلىك تۇرمۇشى ئۈچۈن ئىشلىمىسە بولمايتتى. ھەزرىتى داۋۇد، مۇسا ۋە باشقا پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش ئۇمۇ پادىچى بولۇپ چارۋا باقاتتى. بىر نەچچە قىرات تەڭگە ئۈچۈن مەككىلىكلەرنىڭ قويلرىغا قارايتتى.

ئون ئۈچ يېشىغا كەلگەندە، تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ كارۋانى بىلەن شامغا باردى. باشقا قەۋملەرنىڭ ئەھۋالىنى كۆزەتتى. ئۇلارنىڭ نادانلىقىنى كۆرۈپ ھەيرانلىقى تېخىمۇ ئاشتى. ئىنسانلارنىڭ ھېسسىياتسىز ھاياتلىرى ئۇنى تېخىمۇ ئازابلىدى. يۈرىكى بەكمۇ ئېچىندى. چۈشەنچىسى تېخىمۇ چوڭقۇرلاشتى.

ئۇ تۇنجى قېتىملىق شام سەپىرىدە بىر ۋەقەگە دۇچ كەلدى. پەرىزچە ئۇ ۋەقە ئۇنى تېخىمۇ ھەيران قالدۇرغانىدى.

...

راھىب (پوپ) باھىيرا شامنىڭ (سۈرىيە) دىكى ئىبادەتخانىسىنىڭ پەنجىرىسىنىڭ ئالدىدا تۇراتتى. بىردىنلا كۆپكۆك ئاسماندا لەيلەپ يۈرگەن بىر پارچە ئاق بۇلۇت ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتتى. ھاۋا ئوچۇق ئىدى. ئەمما بۇ بۇلۇت ئۇنى ھەيران قالدۇرغانىدى. باھىيرا كۆزىنى ئاسماندىن يەرگە يۆتكىدى. بۇلۇت شىمالغا قاراپ كېتىۋاتقان بىر كارۋاننىڭ ئۈستىدە، ئۇلارغا سايە تاشلاپ ئەگىشىپ كېتىۋاتتى. كارۋان ئىبادەتخانىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، چۈشكۈن قىلىش ئۈچۈن سايىغا كېلىپ توختىۋىدى، بۇلۇتمۇ پارغا ئايلىنىپ غايىب بولدى.

پوپنىڭ يۈرىكى قاتتىق سوقۇپ كەتتى. ئۇ، ئىنجىلنىڭ ئەسلى نۇسخىلىرىدىكى ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن بىر پەيغەمبەرنىڭ دۇنياغا كېلىدىغانلىقى ھەققىدىكى خۇشخەۋىرىنى بىلەتتى. ئۇ كىتابلاردا كېلىدىغان پەيغەمبەرنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى تەسۋىرلەنگەندى.

باھىيرا خىزمەتچىلەردە دەرھال تائام پىشۇرۇشنى بۇيرىدى. ئاندىن كارۋاننى تائامغا تەكلىپ قىلىش ئۈچۈن بىرىنى ئەۋەتتى. ئۇلار تەكلىپنى قوبۇل قىلىپ ئىبادەتخانىغا كىردى.

كارۋاندىكىلەرنىڭ بىرى باھىيراغا يېقىن كېلىپ: لات ۋە ئۇززاننىڭ ھەق - ھۆرمىتىگە! سېنىڭ بۇ ئىشىڭغا ھەيران قالدىم، بىز بۇ يەرگە كۆپ كېلەتتۇق، ئەمما ھېچقاچان بىزگە بۇنداق قىلىپ باقمىغاندىڭلار، بۈگۈن ساڭا نېمە بولدى؟ - دېدى. باھىيرا: سىلەر بۈگۈن مېنىڭ مېھمانىمىز، - دېدى. ئۇ بەدەۋىينىڭ سوئالىغا جاۋاب بەرمىدى ۋە تۇيۇقسىز قىلىنغان ئىلتىپاتنىڭ سىرىنى ئاشكارىلىدى. باھىيرا بىر تەرەپتىن مېھمانلارنى تائامغا تەكلىپ قىلسا، يەنە بىر تەرەپتىن ئۇلارنى بىر - بىرلەپ كۆزىتىپ، پەيغەمبەرنىڭ ئىنجىلدا تەسۋىرلەنگەن ئالاھىدىلىكىنى ئىزدەشكە باشلىدى. ئەمما ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىدا ئۇ

ئالامەتلەر يوق ئىدى. باھىيرا ئۇلاردىن: ئى قۇرەيشلىكلەر! سىلەردىن تائامغا كەلمەي كارۋان بېشىدا قېلىپ قالغان بىرەرسى بارمۇ؟ - دەپ سورىدى. ئۇلار:

- ھەئە، بىرى قېلىپ قالدى. ئۇنىڭ يېشى كىچىك بولغاچقا، بىز ئۇنى كارۋان قېشىدا قويۇپ قويدۇق، - دېيىشتى.

باھىيرا: مەن ھەممىڭلارنى چاقىرغانىدىم، ئۇنىمۇ چاقىرىپ كېلىڭلار! ئۇمۇ بۇ تائاملارغا ئېغىز تەككۈزسۇن، - دېدى. قۇرەيشلىكلەردىن بىرى: لات ۋە ئۇززاغا قەسەم بولسۇن! بىز تەكلىپ قىلىنغان يەرگە مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىبىنىڭ كەلمىگەنلىكى چوڭ ئەيىبتۇر، - دېدى.

تاغىسى مۇھەممەدنىڭ تېخى كىچىك بالا ئىكەنلىكىنى بانا قىلىپ تۇرۇۋالدى. ئاندىن بىرى چىقىپ ئۇنى ئېلىپ كىردى. باھىيرا ئۇنىڭ نۇرلۇق كۆزلىرىگە قارىدى. ئۇ قۇرەيشلىكلەرنىڭ نەسەبلىرى ھەققىدىكى سۆھبەتلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇزۇننىڭ نىشانغا يېقىنلىشىۋاتقانلىقىنى پەرەز قىلدى. ئۇن - تۇنىسىز ۋە ئىزچىل ھالدا مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھنى كۆزەتتى. قۇرەيشلىكلەر تائاملىرىنى يەپ بولۇپ چىقىپ كېتىشتى. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ يالغۇز قالدى. باھىيرا ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە: مۇھەممەد! لات ۋە ئۇززانىڭ ھەقىقى ئۈچۈن سەندىن سورايدىغان سوئاللىرىمغا جاۋاب بەرگىن! - دېدى.

ئەسلىدە ئۇ مۇھەممەدنىڭ قەۋمىنىڭ بۇتلارغا بولغان پوزىتسىيىسىنى بىلمەكچى ئىدى.

مۇھەممەد: لات ۋە ئۇززانىڭ نامىدا قەسەم ئىچىپ تۇرۇپ، مەندىن سوئال سورىمىغىن. قەسەم قىلىمەنكى، مەن دۇنيادا ئۇ ئىككىسىدىن بەكمۇ نەپرەتلىنمەن، - دېدى. باھىيرا:

- ئۇنداقتا سەندىن اللە نىڭ نامى بىلەن سورايمەن، - دېدى.

مۇھەممەد: خالىغىنىنى سورىغىن، - دېدى.

باھىيرا مۇھەممەدتىن ئائىلىسىنى، قەۋمى ئىچىدىكى ئورنىنى، چۈشلىرىنى ۋە كۆز قاراشلىرىنى سوراشقا باشلىدى. بۇ سۆھبەت كارۋانلاردىن يىراق يەردە ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى. ئەگەر ئۇ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىدىن نەپرەتلىنىدىغانلىقىنى ئېيتقان بولسا، ئۇلار ئۇنى بوش قويۇۋەتمەيتتى.

مۇھەممەدنىڭ بەرگەن جاۋابلىرى باھىيرانىڭ بىلىدىغانلىرى بىلەن ئەينەن ئوخشاش چىقتى. باھىيراغا ئالدىدىكى بۇ بالىنىڭ دەل ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ پەيغەمبىرى مۇسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبىرى ئىسا ئەلەيھىسسالاملار خۇشخەۋىرىنى بەرگەن ئاخىرقى پەيغەمبەر ئىكەنلىكى ئېنىق بولدى.

باھىيرا مۇھەممەدنىڭ يېنىدىن ئايرىلىپ، ئەبۇ تالىبنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە ئۇنىڭدىن:

- بۇ بالا سېنىڭ نېمەڭ بولىدۇ؟ - دەپ سورىدى. ئەبۇ تالىب: - ئۇ مېنىڭ ئوغلۇم، - دېدى.

باھىرا: بۇ بالىنىڭ ئاتىسى ھايات بولماسلىقى كېرەك، - دېدى. ئەبۇ تالىب: - مەن ئۇنىڭ تاغىسى، ئۇ تېخى تۇغۇلماي تۇرۇپلا ئاتىسى ئۆلۈپ كەتكەن ئىدى، - دېدى.

باھىرا: ئەمدى راست گەپ قىلدىڭ، بالىنى ئېلىپ دەرھال مەككىگە قايتقىن! يەھۇدىيلار ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلىپ قويىمىسۇن، - دېدى.

ئەبۇ تالىب ئۇنىڭ بۇ سۆزلىرىنىڭ سەۋەبىنى سورىۋىدى، باھىرا ئۆزىنىڭ ئارتۇقچە گەپ قىلىپ سالغانلىقىنى چۈشەندى ۋە: ئۇنىڭ ئەھۋالى باشقىچە تۇرىدۇ، - دېدى.

ئۇ ئۇنىڭدىن ئارتۇق گەپ قىلمىدى. بۇ باشقىچە ئەھۋالنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنىمۇ بىلدۈرمىدى. سۆھبەت ھېچكىمنىڭ دىققىتىنى تارتمىغان ھالدا بولۇپ ئۆتتى. بۇ ۋەقە كارۋاندا ياكى ھەزرىتى مۇھەممەد تەھپىچانداق ئىز قالدۇرمىدى. قۇرەيشلىكلەر باھىرانىڭ مۇھەممەدكە بەكمۇ كۆڭۈل بۆلۈشىنى ۋە ئۇنىڭ باشقىچە ئەھۋالى بولىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىشىنى، مېھمانلار ئۆي ئىگىسىنىڭ مەرتىلىكىنى، ئۆي ئىگىسىنىڭ بولسا ياشلارنىڭ ئەخلاقى - پەزىلەتلىرىنى ماختاپ، ئۇلارنىڭ مۇۋەپپىقىيەتلىرىدىن بېشارەت بەرگەندە، زىياپەتتە كۆرسىتىلگەن ئىلتىپات دەپ قوبۇل قىلدى. ۋەقەدىن ھېچقانداق ئىز قالمىدى. نە مۇھەممەد باھىرانىڭ سۆزلىرىدىن ھېچنېمىنى چۈشەنمىدى، نە كارۋاندىكىلەر بۇ ئىشنى سۆزلەپ، ئەتراپقا يېيىپ يۈرمىدى.

باھىرانىڭ ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ تاغىسىنى يەھۇدىيلاردىن ھەزەر ئەيلەشكە بۇيرىغىنىدەك، ئۆزى بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قانداق مۇناسىۋەت بار ئىدى؟ باھىرا خەۋەر قىلغان ئۇ باشقىچە ئەھۋال نېمە ئىدى؟ بۇلار بىلەن ئۇنىڭ چوڭقۇر ئىزتىراپ ۋە ھەيرانلىقىنىڭ نېمە مۇناسىۋىتى بار ئىدى؟

بۇ سوئاللار مۇھەممەدنىڭ زېھنىدە ئايلىنىپ يۈرۈپ، ئۇنىڭ كۆز قاراش دائىرىسىنىڭ سىرتىغا ھالقىدى.

كارۋان نورمال بىر شەكىلدە مەككىگە قايتتى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ يەنە قايتىدىن يالغۇز قېلىپ، كائىناتنىڭ ئەھۋالى ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈشكە، ھاياتىنى داۋاملاشتۇرۇش ئۈچۈن بىر لوقما تائام ئۈچۈن تىرىشىشقا، كىشىلەرگە ياردەم قىلىشقا ۋە ئۇلارنىڭ مەنپەئەتىنى ئۆزىدىن ئۈستۈن قويۇشقا باشلىدى. يەنە بۇرۇنقىدەك ئۈن - تۈنسىز داۋاملاشتۇردى.

كۈنلەر ئۆتتى. مۇھەممەدنىڭ راستچىللىقى، مەرھەمىتى ۋە مېھرىبانلىقى كۈنسېرى ئېشىپ بېرىپ، قەۋمى ئىچىدە ئۇنىڭ راستچىل ۋە توغرا سۆزلۈك ئىكەنلىكى مەشھۇر بولماقتا ئىدى. مەككە خەلقىنىڭ قارىشىچە، ئۇنىڭ سەممىيىتى ياكى راستچىللىقىدىن

شۈبھىلىنىش ياكى سۈرۈشتۈرۈشنىڭ ھېچ كېرىكى يوق ئىدى. نەچچە ئون يىلدىن كېيىن ئەلچىلىكنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ، قەۋمنىڭ ئالدىغا چىققاندا ۋە يۇرت چوڭلىرى ئۇنى ئىنكار قىلغان ۋاقتىدىمۇ ھېچكىم ئۇنىڭ راستچىلىقى ۋە سەمىمىيلىكىگە تىل تەككۈزەلمىدى. ئۇلار ئۇنى سېھىرلەندى ياكى ئەقلى - ھوشىنى يوقاتتى دېيىشتى. پەيغەمبەرلىكنىڭ ئون ئۈچىنچى يىلى، ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلۈپ قېنىنىڭ قەبىلىلەر ئارىسىدا تارقىتىلىشىغا قارار بېرىلدى ۋە ئۇنى تۇتۇش ئۈچۈن ئۆيى قورشاۋغا ئېلىنغاندا، ئۇ ھىجرەت قىلىشقا قارار بەردى. دۈشمەنلىرى ۋە دوستلىرى ئۆزىگە ئامانەت قىلىپ قويغان بارلىق نەرسە - كېرەكلىرىنى ئەتىسى ئەتىگىنى ئۆز ئىگىلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىشى ئۈچۈن تاغىسىنىڭ ئوغلى ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبقا تاپشۇردى. ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىنىڭمۇ ئۇنىڭغا ئىشىنىپ مال - بىساتلىرىنى ئامانەت قويغانلىقىغا قاراڭ!

...

كۈنلەر ئۆتكەنسېرى، ئۇنىڭ يېشىنىڭ چوڭىيىشىغا ئەگىشىپ پاك ۋە راستچىللىقىمۇ ئېشىپ بارماقتا، مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ جىمغۇرلۇق دۇنياسىغا غەرق بولۇپ كەتكەن بۇ ئۇزۇن سەپىرىدە، ئۆزىدىن بۇرۇنقى بارلىق پەيغەمبەرلەر دۇچ كەلگەن ئۆلمەس ھەقىقەتنى تېپىشى لازىم ئىدى. ئۇ بۇ بۈيۈك كائىناتنىڭ بىر پەرۋەردىگارى يەنى ياراتقۇچىسى، ئۆزىدىن باشقا ئىلاھ بولمىغان، يالغۇز پەرۋەردىگارىنىڭ بارلىقىنى چۈشەندى. ئۇنىڭ قەلبى ئۆزى ئىنسانلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلىشتىن بۇرۇنلا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىغا مايىل بولغانىدى. ياشلىق چېغىدا گۇناھ ھېسابلانمايدىغان، ياشلارنىڭ نورمال ئويۇن - تاماشىلىرىغىمۇ قېتىلمايتتى. ھالبۇكى، مەككە ياشلىرى قانچە قەدەھ شاراپ ئىچكەنلىكى ۋە ئاياللار ھەققىدە بىلىدىغان شېئىر - قوشاقلارنىڭ سانى بىلەن ماختىنىشىپ يۈرۈشەتتى. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ بولسا، كۆپىنچە ۋاقتىنى تاغدىكى جىمجىت غارنىڭ ئىچىدە ئۆتكۈزەتتى.

غاردا يالغۇز ئولتۇرۇپ پۈتۈن زېھنى بىلەن كائىناتقا چۆكۈپ كېتەتتى. ئۇنىڭ سىرلىرىنىڭ بۈيۈكلۈكىنى، ياراتقۇچىسىنىڭ مەرھەمەتلىكىنى ۋە كۈچ - قۇدرىتىنى ئويلايتتى. يىگىرمە بەش ياشقا كىرگەن يىلى تۇنجى ئايالى، مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى ھەزرىتى خەدىجە بنتى خۇۋەيلىد بىلەن تونۇشتى. بۇ چاغدا خەدىجە قىرىق ياشقا كىرگەن ئىدى. ئۇ، باي ۋە شەرەپلىك ئايال ئىدى. تىجارەت بىلەن شۇغۇللىناتتى. ئېرى ئۆلۈپ كەتكەندى. پۇل - مېلى كۆپ بولغاچقا، ئۇنىڭغا ئۆيلىنىشنى ئارزۇ قىلىپ يۈرگەنلەر كۆپ ئىدى. ئۇ مېلىنى شامغا ئېلىپ بېرىپ، سېتىپ كېلىدىغان بىرىنى ئىزدەۋاتاتتى. ئۇ مۇھەممەدنىڭ راستچىلىقى، سەمىمىي ۋە پاك بىرى ئىكەنلىكى توغرىسىدىكى گەپ - سۆزلەرنى كۆپ ئاڭلىغانىدى. خەدىجە ئۇنىڭغا ھەق بېرىپ ئىشلىتىدىغانلىقى ھەققىدە خەۋەر يەتكۈزدى. ھەزرىتى مۇھەممەد يىگىرمە بەش يېشىدا شامغا ئىككىنچى قېتىملىق سەپىرىنى باشلىدى. اللە ئۇنىڭ سەپىرىنى بەرىكەتلىك قىلدى. خەدىجەنىڭ يېنىغا ئىككى ھەسسە پايدىسى بىلەن قايتتى. ئۇ نە خەدىجەنىڭ مېلىغا، نە ئۇنىڭ گۈزەللىكىگە نەزەر

سالماستىن، ھەر دائىم نورمال پوزىتسىيەدە بولاتتى. خەدىچەنىڭ قەلبى ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈ بىلەن تولدى ۋە ئۇنىڭغا ياتلىق بولۇش تەكلىپىنى قويدى. مۇھەممەد بۇ تەكلىپنى قوبۇل قىلدى. مۇھەممەدنىڭ تاغىسى ئۇلارنىڭ توي مۇراسىمىدا ئورنىدىن تۇرۇپ مۇنداق دېدى:

- مەيلى كىم بولسۇن، ئۇنى مۇھەممەد بىلەن سېلىشتۇرۇپ باقساڭلار، ئۇنىڭ شەرەپ، نەسەب، ئەخلاقى - پەزىلەت ۋە ئەقىل جەھەتتىن ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى ئېنىق پەرق ئېتەلەيسىلەر. مېلى ئاز، ئەمما مال نېمىگە ئەرزىيدۇ؟ مال بىزگە بۇ دۇنيادا ئۆتىنىگە بېرىلگەن ۋاقىتلىق نەرسىدۇر.

ھەزرىتى مۇھەممەد توي قىلغاندىن كېيىن ئويلاش، يالغۇز قېلىش ۋە ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن تېخىمۇ كۆپ پۇرسەتكە ئېرىشتى. ھايات ئۇنى تېخىمۇ جىمغۇر ۋە يالغۇز قىلىۋەتتى. روھىي ھالىتى تېخىمۇ كۆتۈرۈلۈپ، ئەخلاق - پەزىلىتى تېخىمۇ ئېسىللىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ پۈتۈن زېھنى بىلەن ھاياتنىڭ ماددىي نەرسىلىرىدىن، كىشىنى قىزىقتۇرىدىغان دۇنيادىن نېرى تۇرۇشقا تىرىشتى.

پاك قەلبى بىلەن خەلقنىڭ سەپسەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم سۈرۈۋاتقان بۇتپەرەستلىك جاھىلىيىتىدىن نېرى تۇراتتى.

يېشى قىرىققا ئۇلاشتى.

كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا ئۆزىنى يالغۇز ھېس قىلغانسىمۇ ئۇلاردىن يىراق تۇرغۇسى كېلەتتى. ئەقىلدىكى ئوي - پىكىر ئۇنى خەلقىدىن يىراق تۇرۇشقا ئۈندەيتتى.

ئۇ داۋاملىق تۈردە بىر نەرسىلەر ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزەتتى. نىھايەت، اللە ئۇنى ھىرا غارىغا باشلىدى. ھەزرىتى مۇھەممەد ھىرا غارىنى كۆرۈپ بەكمۇ سۆيۈندى. چۈنكى ئۇ مەككىنىڭ سىرتىدا تۇرىدىغان يەر تاپقانىدى. مەككىدىن چىقىپ، بىر نەچچە مىل ماڭغاندىن كېيىن تاغقا قاراپ ياماشتى. تاغقا ياماشقانسىمۇ مەيدان كېڭىيىپ، ھاۋا قىسىلدى. يوپۇق ئېچىلدى، كۆرۈش دائىرىسى كېڭەيدى. ھېس - تۇيغۇلىرى ئازىيىپ، ئۇنىڭ ئورنىنى پەيغەمبەرلىك سەزگۈسى ئالدى، ئاخىرى غارغا كىردى.

غاردا جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرەتتى. يۈرەك ئوينايتتى. ئىچكى ھېسسىياتقا توسالغۇ بولىدىغان ھېچنەرسە يوق ئىدى. زاھىدلىق ۋە ئۇيغۇنسىزلىق بىلەن بىرلىكتە يېڭى پىكىرلەر تۇغۇلۇپ، كەڭ قانات يايدى. غارنىڭ ئىچىنى تولۇق ئايلاندى. غاردا ئۇنى چەكلەيدىغان ياكى ئەركىن - ئازادە ھەرىكەت قىلىشىغا توسالغۇ بولىدىغان ھېچنەمە يوق ئىدى.

ھىرا غارىدا بىر نەچچە ئاي داۋاملىق ئولتۇرغان، يەر يۈزىنىڭ ئەڭ ئۇلۇغ كىشىسىنىڭ زېھنىدىن نېمىلەرنىڭ كەچكەنلىكى بىزگە نامەلۇم.

ئۇ نېمىلەرنى ئويلىغاندۇ؟ ئۇنى ئەندىشلەندۈرگەن نەرسىلەر نېمە ئىدى؟ زېھنىدىن قايسى خىياللار كەچكەندۇ؟ قەلبىدە قايسى تۇيغۇلار تۇغۇلغاندۇ؟

ئۇ، ئىبادەت بىلەن ئۇن - تىنىسىز ئولتۇرغىنىدا تاغۇ - تاشلار قانداق ھېس - تۇيغۇلارغا چۆمگەندۇ؟ تاش زەرىچىلىرى داۋۇدنىڭ زەبۇر ئوقۇشىغا تەڭكەش قىلىپ جاۋاب بەرگىنىدەك، ئۇنىڭ ئۇن - تىنىسىز تەسبىھىگىمۇ ئىنكاس بىلدۈرۈۋاتقانمىدۇ؟ راستىنى ئېيتىشقا توغرا كەلسە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەينى چاغدىكى ھالىتىدە ئۇنىڭ ھېس - تۇيغۇلىرىنىڭ قانداقلىقىنى بىز بىلمەيمىز. بىزنىڭ بىلىدىغىنىمىز، ئۇ ئۆزىگە پەيغەمبەرلىك بېرىلىپ قېلىشىنى ئويلىمىغان ئىدى. كىشىلەرنىڭ ھىدايەتكە باشلىنىشى ئۈچۈن مەشغۇل بولمىغانىدى. شۇنداقلا يەنە، سويىلار تەمە قىلغان نەرسىلەرنىمۇ كۈتمەيتتى. ئۇ ئىنسانىيەتكە پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلىشتىن بۇرۇن بىر سوپى ئىدى. اللھ ئۇنى پەيغەمبەرلىككە تاللىغاندىن كېيىن، زاھىدلىقنى تاشلاپ مەيدانغا چۈشتى. قورالنى قولغا ئېلىپ ھەقنى قوغدىدى. ئاخىرىدا نەپسىنى ياراتقۇچىسىغا تاپشۇردى.

ئاۋۋال تەسەۋۋۇپ، ئاندىن اللھ يولىدا جىھاد قىلىش ئوتتۇرىغا چىقتى. زامانىمىز كىشىلىرىنىڭ بىلگىنىدەك، تەسەۋۋۇپ غايە ياكى نەتىجە ئەمەس، بەلكى بىر ئۇزۇن سەپەرنىڭ باشلانغۇچىدۇر. ئۇ ئىگىسىگە ئىنساننى ۋە قەدر - قىممىتىنى قوغداش ئۈچۈن قورال ئىشلىتىشكە ئۈندەيدۇ.

...

بىر كۈنى، ئۇ ھىرا غارىدا ئولتۇراتتى. بىردىنلا غارنىڭ ئىشىكىدە جىبرىئىلنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆردى. پەرىشتە ئۇنى چىڭ سىقىپ ئالدىغا تارتتى ۋە: ئوقۇ! - دېدى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ: مەن ئوقۇشنى بىلمەيمەن، - دېدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ساۋاتسىز ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەكچى ئىدى. شۇڭا قانداق ئوقۇشنى بىلمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى.

پەرىشتە ئۇنى قايتا قۇچاقلاپ سىقتى. شۇنداق چىڭ سىقتىكى، ھەتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىگە ئەجەل كەلگەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئاندىن روھلىقۇددۇس (جىبرىئىل) ئۇنى قويۇۋېتىپ: ئوقۇ! - دەپ بۇيرىدى. ئۇ يەنە: ئوقۇيالمىمەن، - دېدى.

پەرىشتە ئۇنى يەنى چىڭ سىقىپ: ئوقۇ! - دەپ بۇيرۇق قىلدى. مۇھەممەد (س. ئە. ۋ) تىترىگەن ھالدا: نېمە ئوقۇيمەن؟ - دەپ سورىدى.

جىبرىئىل كۆكتىن يەرگە ئەۋەتىلىدىغان ئاخىرقى ئەلچىلىكنىڭ تۇنجى ئايەتلىرىنى ئوقۇدى:

﴿باراتقان پەرۋەردىگارنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇغىن. ئۇ ئىنساننى لەختە قاندىن باراتتى. ئوقۇغىن، پەرۋەردىگارنىڭ ئەڭ كەرەملىكتۇر. ئۇ قەلەم بىلەن (خەت يېزىشنى) ئۆگەتتى. ئىنسانغا بىلمىگەن نەرسىلەرنى بىلدۈردى﴾.

ئاندىن جىبرىئىل قانداق پەيدا بولغان بولسا، شۇنداق غايىب بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى مۇسا تۇۋا ۋادىسىدا مۇقەددەس چاقىرىقنى ئاڭلىغاندا ھېس قىلغان ئۇ قورقۇنچنى ھېس قىلغان ئىدى. شۇنداقلا، مۇسا قېچىش ئۈچۈن يۈگۈرگىنىدەك، مۇھەممەد مۇ ئۆيىگە قاراپ يۈگۈردى. ئۇ ئۆيىگە يەنى ئايالىنىڭ يېنىغا يېتىپ بېرىش ئۈچۈن چۆلدە تېز - تېز يۈرەتتى.

تېنى قاتتىق قورقۇنچتىن تىترەيتتى. ۋۇجۇدىنى سوغۇق، قورقۇنچ ۋە ئەندىشە تۇيغۇلىرى قاپلىۋالغانىدى. بۇنىڭ جىن ۋە كاھىنلار بىلەن بىرەر باغلىنىشلىقى بارمىدى؟ ئۇ ئۆزىنى پۈتۈنلەي يوقىتىپ قويغان ئىدى. قۇلاقلىرىغا غەلتە ئاۋازلار ئاڭلىنىدىغان، كۆزلىرىگە ئەمەلىيەتتە مەۋجۇت بولمىغان يۈزلەر كۆرىنىدىغان بولۇپ قالغانىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كاھىنلار ۋە كاھىنلارنىڭ ئەمەللىرىدىن يىرگىنىدىغان بولغاچقا، ئۆزىگە بىرەر زىيان - زەخمەت يېتىپ قېلىشتىن قورققانىدى. ئۇ ئۆيىگە تىترىگەن ھالدا يېتىپ كەلدى.

ئايالىغا: مېنى يۆگەپ قويۇڭلار! مېنى يۆگەپ قويۇڭلار! - دېدى. ئايالى ئۇنى يۇڭ يېپىنچىلار بىلەن يۆگەپ، پىشانىسىدىكى تەرلەرنى سۈرتۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ رەڭگىنىڭ تاتىرىپ كەتكەنلىكىنى ۋە قاتتىق قورقۇپ تىترەۋاتقانلىقىنى كۆردى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن: «خەدىجە! ماڭا نېمە بولدى؟» دەپ سورىدى. ئاندىن ئۇنىڭغا بېشىدىن ئۆتكەنلەرنى سۆزلەپ بەردى. ئۇ سۆزىنى: «ئۆزۈمدىن ئەنسىرەۋاتىمەن» دەپ ئاخىرلاشتۇردى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى ھەققىدە قورقۇنچلۇق بىلىنگەن بۇ ئىشنى ئېيتىپ بەرگەندە، خەدىجە ئانىمىزغا ئۇنىڭ ئەسلى مەنبەسى پەيغەمبەرلىك ئۈچۈن تاللانغانلىقىنىڭ بىر ئالامىتى ئىكەنلىكى ئېنىق بولمىسىمۇ، لېكىن بۇ ئىشنىڭ ئەسلىدە ئۇنچىلىك دەرىجىدە ئەندىشە قىلىش كېرەك بولمىغان بىر خۇش بېشارەتلىك ئىش ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەسەللىي بېرىپ مۇنداق دېدى: «خوش خەۋەر! ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى! ئاللاھ سېنى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويمايدۇ. چۈنكى سەن ئۇرۇق - تۇغقانغا كۆيۈنسەن، توغرا بولغان نەرسىنى سۆزلەيسەن. زەئىپ، ئاجىزلارنىڭ ئىشىغا كۆڭۈل بۆلسەن، يوقسۇللارغا شەپقەت قىلسەن، ئۆيۈڭدە مېھمان كۈتسەن ۋە كىشىلەر ھەق يولدا مۇسبەتكە ئۇچرىغاندا ئۇلارغا ياردەم قىلسەن.»

قىلىنغان بۇ سۆزلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەندىشىسىنى يەنىلا باسالمدى. خەدىچە ئۇنى تاغىسىنىڭ ئوغلى ۋە رەقە ئىبنى نەۋفەلنىڭ قېشىغا ئېلىپ باردى. ئۇ، جاھىلىيەت دەۋرىدە خرىستىئان بولغانىدى. ئىبرانى تىلىدا ساۋادى بار بولۇپ، تەۋرات ۋە ئىنجىللارنى بىلەتتى. قېرىپ كەتكەچكە كۆزلىرى كۆرمەيتتى. خەدىچە ئۇنىڭغا: ئى تاغامنىڭ ئوغلى! مۇھەممەدنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالغىن! - دېدى.

ۋە رەقە:

- ئى مۇھەممەد! نېمە كۆردۈڭ؟ - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېكايىسىنى ئۇنىڭغا تولۇقى بىلەن سۆزلەپ بەردى. ۋە رەقە ئۇنى ئاڭلاپ چىرايى دەھشەتلىك تۈسكە كىرگەنىدى. ئۇ: بۇ اللە نىڭ مۇساغا چۈشۈرگەن پەرىشتىسى. ئېسىت! ئۇ چاغلاردا تېخى ياش ۋاقتلىرىم بولسىچۇ؟ - دېدى.

ۋە رەقە ئىبنى نەۋفەل بىر ئالىم بولۇش سۈپىتى بىلەن تەۋرات ۋە ئىنجىلدا خۇش بېشارىتى بېرىلگەن پەيغەمبەرنىڭ ئالدىدا ئولتۇرغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى. ئۇ بىر ئاز تۇرۇۋالغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: ئىسىت! قەۋمىڭ سېنى يۇرتۇڭدىن ھەيدەپ چىقارغىنىدا، مەن ھايات بولغان بولسامچۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇلار مېنى يۇرتۇمدىن ھەيدەپ چىقىرىۋېتەمدۇ؟ - دەپ سورىدى.

ۋە رەقە: شۇنداق، سەن ئېلىپ كېلىدىغان نەرسە ھەرقانداق كىشىگە بېرىلسە، ئۇ دۈشمەنلىككە ئۇچرايدۇ. ئەگەر سېنىڭ دەۋەت ئېلىپ بارىدىغان كۈنلىرىڭگىچە ياشىسام، ساڭا چوقۇم ياردەم بېرىمەن، - دېدى.

ئىش ئايدىن ئااشتى. ئىسلام ئەۋەتلىشىگە باشلىدى. اللە نىڭ ئىرادىسى يولغا قويۇلدى. يەر يۈزىدە اللە نىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئاخىرقىسىنى ۋە تۇنجى مۇسۇلماننى تاللاش ئىشى ئەمەلگە ئاشۇرۇلدى.

...

ئۇقۇرمەنلەر: ئىسلامنىڭ ماھىيىتى نېمە؟ - دەپ سوراشقا ھەقلىقتۇر.

مۇھەممەد اللە نىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبىرى ۋە اللە نىڭ بارلىق پەيغەمبەرلىرى مۇسۇلمان بولغىنىغا قارىغاندا، مۇھەممەد يەر يۈزىدىكى تۇنجى مۇسۇلمان بولسا، باشقا پەيغەمبەرلەر قانداقسىگە ئۇنىڭدىن بۇرۇن كېلىپ پەيغەمبەر بولالايدۇ؟!

...

ھەزرىتى مۇھەممەد ئېلىپ كەلگەن ئىسلام مەزمۇن جەھەتتىن نۇھ، مۇسا، ئىسا ۋە باشقا پەيغەمبەرلەر ئېلىپ كەلگەن ئىسلامدىن ھېچقانداق پەرقلىق ئەمەس ئىدى. گەرچە

شەكىل جەھەتتىن ھەرخىل بولسىمۇ، مەزمۇن جەھەتتىن ھەممىسى ئوخشاش بولۇپ، مۇھىم بىر سەۋەب تۈپەيلىدىن ھەزرىتى مۇھەممەد ئېلىپ كەلگەن ئىسلامنىڭ شەكلى باشقىچە ئىدى.

بۇ ئىسلام، پۈتۈن دۇنيا ئەللىرى ئۈچۈن ئىنسانىي ۋە ئەبەدىي ئەلچىلىك بولۇپ، بۇ ئەلچىلىك پەقەت ئەرەبلەرگىلا خاس ئەمەس، بەلكى بارلىق مىللەتلەرگە ئورتاق ئەۋەتىلگەن ئىدى.

شۇنداقلا، بۇ ئەلچىلىك بىر قەبىلىگە، بىر مىللەتكە، بىر رايونغا، بىر جەمئىيەتكە ياكى بىر دەۋرگە خاس ئەمەس، بەلكى پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئورتاق ئىدى.

ئۇ ئىنسان ئەقلىگە قىلىنغان دەۋەت بولۇپ، نەدە ۋە قاچان بولۇشى بۇ دەۋەت ئۈچۈن قىلچە پەرق قىلمايدۇ. ئۇنىڭ بارلىق ئىنسانلارغا ئورتاق بولۇشىمۇ بۇرۇنقى ئىلاھىي ئەلچىلىكلەردە كۆرۈلۈپ باقمىغان ئىدى. چۈنكى ئەلچىلىكلەرنىڭ ھەر بىرى مەلۇم بىر زاماندا، مەلۇم بىر قەۋم ياكى مىللەت ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن ئىدى.

شۇڭا كۆز قاماشتۇرىدىغان ۋاقىتلىق مۆجىزىلەرنىڭ ھەممىسى بۇرۇنقى ئەلچىلىكلەرگە تەۋە بولۇپ، ئىسلام ئىنسان ئەقلىگە قىلىنغان دەۋەت سۈپىتىدە كەلگەندىن كېيىن، بۇ كۆز قاماشتۇرىدىغان مۆجىزىلەرگە ھېچ ئورۇن قالمىغان ئىدى. ئىنسان ئەقلىنى بىر زىياپەتكە دەۋەت قىلىش ئۈچۈن پەقەت: ئوقۇغىن! - دېگەن بىر ئېغىز سۆزنىڭ ئۆزىلا يېتەرلىك ئىدى.

بۇ ئوقۇش، اللە نىڭ نامى بىلەن، ياراتقان پەرۋەردىگارىنىڭ نامى بىلەن ئوقۇش بولۇپ، ئۇنىڭ باشلىنىشى ۋە ئەڭ يۈكسەك پەللىسىنى ئويلاپ بېقىش! ئەگەر ھەقىقىي مۆجىزە كۆرۈشنى خالىسىڭىز، ھەقىقىي مۆجىزە مانا بۇ يەرگە يوشۇرۇنغان ئىدى. ئوقۇغىن! پەرۋەردىگارىڭ ئەڭ كەرەملىكتۇر. ئۇ دەسلىپىدە ياراتقان ۋە رىزىق بەرگەن، ئاندىن مەرھەمەت ۋە رىزىق ئاتا قىلغان، ئاخىرىدا رەھمەت ۋە شەپقىتىنى ھېچ ئايىمىغان، قەلەم بىلەن يېزىشنى، شۇنداقلا، ئىنسانغا بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلدۈرگەن كەرەملىكتۇر.

ئىسلامنىڭ ماھىيىتى مانا بۇدۇر. يەنى ئوقۇشقا، ئېلىم ئېلىشقا زورلايدىغان بىر دەۋەتتۇر. اللە تائالا فاتىر سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللَّهُ نَسُكٌ بَعْدَ نَسُكٍ اللَّهُ دِنٌ بَعْدَ نَسُكٍ﴾.

اللە قورقۇسى پەقەت ئىلىمدىن كېلىپ چىقىدۇ. جاھالەتنىڭ ھەرقانداق شەكلى ۋە ھەرقانداق بىر تۈردىن ھەرقانداق بىر قورقۇنىڭ كېلىپ چىقىشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇنداق بولغان ئىكەن، ئىلىم ئىسلامدا ئاساسىي مەجبۇرىيەت بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئۇ ھەرگىزمۇ ھەشەمەت ۋە زىننەت ئەشياسى ئەمەس. مۇسۇلمانلار ئىسلامنى ھەقىقىي مەنىسى بىلەن چۈشەنگەن كۈنى كۈچ - قۇۋۋەتكە تولغان ۋە دۇنياغا ھاكىم بولغان ئىدى. ئۇلار بۇ چۈشەنچىسىنى يوقىتىپ قويغان كۈندىن ئېتىبارەن، جاھىلىيەت دەۋرىدىكىدىنمۇ ناچار

ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى ۋە دۇنيا ئىشلىرى ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ئۆز ئىشلىرىغىمۇ ئىگە بولالمىدى.

ئىسلامدا ئىلىم مەۋجۇدىيەتنىڭ يارىتىلىشىدىكى ئاساسىي نىشانىدۇر. قۇرئاندا تەسۋىرلەنگىنىگە قارىغاندا، ئادەم ئاتا بىلەن ھەۋۋا ئانىنىڭ قىسسىسى پەقەت گۇناھ ئۆتكۈزۈش ۋە مېۋىلىك دەرەختىن يەپ قويۇشلا ئەمەس، بەلكى چوڭقۇر ۋە پەرقلىق سەۋىيىگە ئىگە بىر قىسسىدۇر. بىز ئۇنىڭ چوڭقۇر مەنىلىرىگە چۆككەنسىڭىز، ئۇنىڭ سىمۋول خاراكتېرلىك مەنىلىرىنى كۆرەلەيمىز. پەرىشتىلەرنىڭ ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈش ۋە يەر يۈزىنىڭ خەلىپىلىكىگە تاللىنىشىنى، ئادەم ئەلەيھىسسالامغا ئىسىملارنىڭ ئۆگىتىلگەنلىكى ۋە بۇ ئىسىملارنى دەپ بېقىش پەرىشتىلەردىنمۇ تەلەپ قىلىنغانلىقى، ئەمما ئۇلارنىڭ ئۇ ئىسىملارنى بىلەلمىگەنلىكى، ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى بىلىدىغان نەرسىلەرنى ئۇلارغا ئۆگەتكەنلىكى ۋە پەرىشتىلەرنىڭ يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ نەسلىنىڭ (ئەۋلادلىرىنىڭ) تاللانغانلىقىنىڭ سىرىنى، يەنى مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى ئىنسان تۈرىنىڭ يارىتىلىشىنىڭ ئەسلى غايىسىنىڭ ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، ئىلىم ۋە مەرىپەتتىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويماقتا. بۇ پىكىرنى ئاللا تائالا زارىيات سۈرىسىدە مۇنداق دەپ تەكىتلەمەكتە: ﴿جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم﴾.

بىز بۈگۈن ئۇنى قانداق چۈشىنىۋاتىمىز؟ مۇسۇلمانلارنىڭ تۇنجى نەسلى، يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى، تابىئىلىرى ۋە ئۇنىڭ ئەسكەرلىرى ئۇنى قانداق چۈشەنگەندى؟

بۈگۈن بىز ئۇنى يۈزەكى بىر شەكىلدە چۈشىنىۋاتىمىز. «ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈن» ئىپادىسى ئىبادەتنىڭ شەكىللىرى يەنى كەلىمە شاھادەت كەلتۈرۈش، ناماز، روزا، ھەج ۋە زاكاتقا ئوخشاش شەكىللەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ناماز ئوقۇيدىغان ۋە روزا تۇتىدىغانلارنىڭ ۋە تەنلىرىدە قۇلغا ئايلىنىدۇرۇلۇشى ۋە يۇرتلىرىنىڭ ئىشغال قىلىنىشى بىلەن ئۇلارنىڭ غەرىبچە ئىدىيە ۋە پەن - مەدەنىيەت ئاساسىدا ھايات كەچۈرۈشى، غەربنىڭ پەن - تېخنىكىسىدىن پايدىلىنىشى، ئۆزلىرى ھېچنېمە ئىشلەپچىقارماي، غەربلىكلەرنىڭ ماللىرىنى ئىستېمال قىلىشىنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوق. مۇسۇلمانلار بۇ ئىشلارغا بىپەرۋالىق قىلىدۇ. ھايات يولىنى ھېچبىر ياخشىلىق يولىغا يۈزلەندۈرمەيدۇ. ئۆزلىرىگە پايدىمۇ بېرەلمەيدۇ، زىيانمۇ كەلتۈرەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ ئەھۋالى شامالدا ئۇچۇپ يۈرگەن توزغاققا ئوخشايدۇ. ئۇ ئىپادىنىڭ ئەسلى ۋە بۇرۇنقى مەنىسى تۆۋەندىكىدەك ئىدى:

﴿جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم﴾.

ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنى: «پەقەت مېنى تونۇش ئۈچۈن ياراتتىم» دېگەن مەنە چىقىدىغان شەكىلدە ئوقۇيتتى.

قۇللۇق ۋە ئىبادەتنىڭ ئۇسۇل ۋە شەكىللىرىدىكى پەرقنىڭ مۇھىملىقىنى ۋە ئۇنىڭ ئاللاھ قورقۇسىغا ئېلىپ بارىدىغان ئىلمىدىكى چوڭقۇر مەنىنى ئويلاپ كۆرۈڭ! تۇنجى مۇسۇلمانلار ئۆزىنىڭ ئاللاھنى تونۇش ئۈچۈن يارىتىلغانلىقىغا ئىشىنىتتى. شۇڭا ئۇلارنىڭ غەيرەت - شىجائىتى كىشىنى ھەيران قالدۇراتتى. ئۇلار پۈتۈن دۇنيانى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئاتلاندى. بىر قولىدا قۇرئان، يەنە بىر قولىدا زەنجىرگە باغلانغانلارنىڭ زەنجىرىنى پاچاقلاپ تاشلايدىغان قىلىچ بار ئىدى.

زاماننىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئىسلامنىڭ ئىلىم جەۋھىرى غايىپ بولدى. مۇسۇلمانلارنىڭ دۇنيانى ئىدارە قىلىش ۋە ئۇنى باشقۇرۇش رولىمۇ يوقالدى. ئۇلار ئىنسان كارۋىنىنىڭ قۇيرىقىدىن يەر ئالدى. يەنى ھەممىسىنىڭ ئارقىسىدا قالدى. ئاللاھ تائالا ئال ئىمران سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللّٰهُ ئَادَالَهٖتِنِى بَەرِىپَا قِىلْغَا ن ھَالِدَا گۇۋَاھِلِىق بَەرِدِىكى، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر. پەرىشتىلەرمۇ، ئىلىم ئەھلىلىرىمۇ شۇنداق گۇۋاھلىق بەردى: ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ھەقىقەتەن ئاللاھ نىڭ نەزىرىدە مەقبۇل دىن ئىسلام (دىنى) دۇر﴾.

ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەرنىڭ گۇۋاھلىقىدىن كېيىن، ئالىملارنىڭ گۇۋاھلىقى كەلمەكتە. ئىلىم ئۈچۈن بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق شەرەپ بارمۇ؟

ئىسلامدىكى ئىلىم غەرب مەدەنىيىتىدىكى ئىلىمدىن پەرقلىقتۇر. ئىسلامنىڭ ئىلمىي كۆز قاراش ۋە تەجرىبىگە ئايلانغان مېتودلارنىڭ مەيدانغا كېلىشىگە سەۋەبچى بولغانلىقى ھەممىگە ئايان.

ياۋرۇپا مەدەنىيىتى بارلىق سەنئەت، ئىجادىيەت ۋە كەشپىياتلىرى بىلەن بىرلىكتە بۇ مېتود ئاساسىنىڭ ئۈستىگە قۇرۇلدى. تەجرىبىگە تايانغان مېتود مۇكەممەل، نۇقسانسىز مېتود بولۇپ، ئۇ تەجرىبە قىلىنىشى مۇمكىن بولغانلارنى تەجرىبە ئارقىلىق، تەجرىبىگە لايىق بولمىغانلارنى پەرەز ئارقىلىق ۋە پەقەت ماتېماتىكىلىق ھېسابقا موھتاج بولغانلارنى ماتېماتىكا يولى ئارقىلىق تەتقىق قىلىدىغان مېتودتۇر. بۇ ماددىلارغا ھاكىم بولغان قانۇنلارنى ئوتتۇرىغا چىقىرىش غايىسىنى تەلەپ قىلىدۇ. بۇ مېتودنىڭ ساھەسى تەبىئەت بولۇپ، ئۇنىڭ ماتېرىياللىرى ھېس - تۇيغۇ ۋە ئەقىلدىن ئىبارەت. روگىر باكون (Roger bakon) ياۋرۇپادا بىر مېتودنىڭ ئاساسىنى قۇرغان ئىدى. ئۇ ئۆزىمۇ بۇ مېتودتا مۇسۇلمانلارغا ۋە ئىسلام مەدەنىيىتىگە قەرزدار ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەكتە.

ئۇستاز پىرىۋولت «ئىنسانىيەتنىڭ بالىلىقى» ناملىق كىتابتا غەرب مەدەنىيىتىنىڭ ئەسلى مەنبەسى ھەققىدە مۇنداق دېگەندى: روگىر باكون «ئوكسفورد ئۇنىۋېرسىتېتى» دا ئەندۇلۇستىكى ئەرەب ئۇستازلارنىڭ ئىز باسارلىرىدىن ئەرەب تىلى ۋە ئەرەب ئىلىملىرىنى

ئۆگەندى. روگىر باكون ۋە فىرانكس باكوننىڭ تەجرىبىسىگە تايانغان بۇ مېتودنىڭ شان - شەرىپىدە ھېچقانداق ھەققى يوقتۇر. روگىر باكون پەقەت ئىسلامىي ئىلىم ۋە مېتودنىڭ خىرىستىئان بولغان ياۋروپاغا ئەۋەتىلگەن ئەلچىلەردىن بىرى ئىدى. ئۇ زامانداشلىرىدىن ئەرەب تىلى ۋە ئەرەب ئىلىملىرىنى ئۆگەنگەنلىكىنى قىلچە تارتىنماي ئوچۇق ئېيتقاندى. مانا بۇ، ھەقىقىي ئىلىم ئۈچۈن بىردىنبىر يولدۇر.

بۇنى ئىسپانىيەلىك بىر غەرب ئالىمى ئېتىراپ قىلماقتا. ئۆزلىرىنىڭ قوللىرىدىن تاشلىۋەتكەن قوراللىرىنىڭ (بۇ قورال ئىسلامدۇر) بىر قىسمى بىلەن يېڭىلىگەنلىكىنى بىلىشى ئۈچۈن، بۇنى غەربلىكلەر ئارىسىدىكى روھىي جەھەتتىن يېڭىلىگەنلەرگە تەقدىم قىلماقچىمىز.

بۈگۈنكى غەرب دۇنياسىنىڭ تەرەققىي قىلىشى شەرقنىڭ ئۈستىدىن غالىب كېلىشىنىڭ سىرىنىڭ ئۇلارنىڭ تەجرىبىگە تايانغان مېتودقا (بۇ بىر ئىسلامىي مېتودتۇر) چىڭ ئېسىلغانلىقىغا زىچ مۇناسىۋەتلىك بولغىنىدەك، غەربنىڭ پەرىشان بولۇشى، گاڭگىراپ قېلىشى، ئەخلاقىي جەھەتتىن چۆكۈشى ۋە ھاياتى بىزىڭنىڭ سىرلىرىمۇ بۇ مېتودنىڭ تەلىپىگە ئۇيغۇن شەكىلدە ئاللاھقا ئىتائەت قىلمىغانلىقى بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر. تەجرىبىگە تايانغان مېتود، غەربنىڭ قوبۇل قىلغىنىدەك، تەبىئەتتىن باشلىنىدۇ. مەلۇم مەقسەت سۈپىتىدە ئۇ يەرگە بارىدۇ. تەتقىقاتلارنىڭ دائىرىسى ماددا بولسا، ئۇنىڭ ماتېرىياللىرى تەجرىبە، پەرەز قىلىش ۋە ئەمەلگە ئاشۇرۇشتىن ئىبارەتتۇر. تەبىئەتتىن كېيىن پەقەت ئۆلۈم بار بولۇپ، ئۆلۈم مەجھۇل بىر سىردۇر. ئۇنىڭغا قارشىلىق بىلدۈرۈش مۈمكىن ئەمەس. بىز ئۆلۈمدىن كېيىن نېمە بولىدىغانلىقىنى، يەنى روھ ھەققىدە ھېچنېمە بىلمەيمىز. ئىلىم بىلەن ئەخلاق ئارىسىدا ھېچقانداق مۇناسىۋەت يوق. شۇنداقلا، بۇ ھاياتنىڭ غايىسى ھەققىدە ئىلىمنىڭ ھېچبىر جاۋابىمۇ يوق. بىز پەقەت كۆزىمىزگە كۆرۈنگەنلەرنى تەتقىق قىلىپ، ئۇلارنىڭ قائىدە - پىرىنسىپلىرىنى بىلەلەيمىز. بۇ غەربنىڭ ئىلىمىگە بولغان كۆز قارىشىدۇر. ماتېرىيال ۋە قورال تەبىئەتكە ھۆكۈمرانلىق قىلىپ، ئۇنىڭدىن ئۈستۈن تۇرۇش ئۈچۈندۇر. ئىسلامدىكى ئىلمىي مېتود بولسا، ئاتوملارنىڭ ھەرىكىتىنى ياراتقۇچىنىڭ ئەمرى بىلەن قۇياش سىستېمىسىنىڭ ھەرىكىتىگە باغلايدۇ.

ئىسلامدا ئىلىم ئىنساننى ئاللاھقا يۈزلەندۈرىدۇ. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ھەممىنىڭ ئاخىر بارىدىغان جايى پەرۋەردىگارىڭنىڭ دەرگاھىدۇر﴾.

شۇنداقلا، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشقا ۋە ئۇنىڭغا مۇھەببەت باغلاشقا يۈزلەندۈرگىنىدەك، ئاللاھ تەن قورقۇشقا يۈزلەندۈرىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ئىچىدە ئاللاھ دىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ﴾.

ئىسلام ئوقۇشقا، ئىلىم ئېلىشقا، اللہ تەن قورقۇشقا، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشقا ۋە بىر اللہ قا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن كەلدى.

ئىسلامدىكى بىرىنچى قانات ئىلىم بولسا، ئىككىنچى قانات ھۆرلۈكتۇر. ئىسلام پەيغەمبىرى اللہ تەن باشقا ئىلاھ يوق ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلدى. اللہ تەن باشقا مەبۇد يوقتۇر.

بۇ دەۋەتنىڭ ئۆزىدىلا يەر يۈزىنى قاپلىغان بارلىق ئىلاھلارنىڭ يوقلىدىغانلىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. مەيلى ئۇ شەخسىي مەنپەئەت ئۈچۈن ئاتالغان ئىلاھلار بولسۇن ياكى مال - بايلىق بولسۇن ۋە ياكى پادىشاھلىق، ھوقۇق - مەنپەئەتلەر بولسۇن، ھەممىسى يوقلىدۇ دېگەنلىكتۇر. ئىسلام يەنى "لا ئىلاھە ئىللەلاھ" بولسا، نەپىسنىڭ ئىچىدىكى قەبىھ كۈچلەر بىلەن قىلىنغان جىھاتتىن ئىبارەتتۇر.

بۇ جىھاد نەپىسنىڭ تەسلىم بولۇشى بىلەن ئاخىرلاشسا، تېخىمۇ رەھىمسىز ۋە تېخىمۇ شىددەتلىك تۈسكە كىرىدۇ. ئەمما ھۆرلۈككە ئېرىشىلگەندە، يەنى ئەقىلنىڭ شۈبھىلىنىش ۋە رەت قىلىش ھۆرلىكى، ئۆزىنى چوڭقۇر ۋە مۇستەھكەم ئىمانغا باشلايدىغان ھۆرلىكى ھەققىدىكى مەسئۇلىيەت ئەمەلگە ئاشۇرۇلغاندا، جىھاد ئۆزلىكىدىن مەيدانغا چىقىشى مۇمكىن. تىلغا ئېلىنغان بۇ مەسئۇلىيەت ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇش بىلەن بىرگە، باشقىلارنىمۇ قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن قوراللىنىش كېرەكلىكىنى بىلدۈرۈپ كەلگەن مەسئۇلىيەتتۇر. مانا بۇ، ئىسلامنىڭ ماھىيىتىدۇر.

ھۆرلۈك ئۈستىگە قۇرۇلغان بىلىم... ھۆرلۈككە بېقىنغان مەسئۇلىيەت... ئاخىرقى نەتىجە ئىسلامنىڭ ئىچكى ماھىيىتىدىكى تەۋھىد... بولىدۇ.

تەۋھىدنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى تولۇق چۈشەنگەن ئىنسان اللہ تەن باشقىسىغا قۇللۇق قىلىشتىن قۇتۇلىدۇ... ئۆلۈم قورقۇسى ۋە رىزىق ئەندىشىسىدىن قۇتۇلىدۇ. نەپىسنىڭ بېخىلىقىدىن ۋە كەلگۈسىدىكى كۈنلەرنىڭ قورقۇسىدىن قۇتۇلىدۇ.

مۇھەممەد ئەبىنى ئابدۇللاھ اللہ نىڭ ھەقىقىي مەبۇد ئىكەنلىكىنى ۋە بارلىق ئىنسانلارنىڭ ئۇنىڭ بەندىلىرى ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلىش ئۈچۈن كەلدى. ھەقىقىي ھۆرلۈك ئىنسانلارنىڭ ئىنسانلارغا قۇللۇق قىلىشتىن قۇتۇلۇشى بىلەن باشلىنىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلۈمنىڭ بىر يەردىن يەنە بىر يەرگە يۆتكىلىش ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. ھاياتتا ئۇن - تۈنسىز، مۇجىمەل ۋە چۈشىنىكسىز ئاخىرلىشىش يوق. بۇ، پەقەت بىر يۆتكىلىش بولۇپ، ئۆلۈمدىن قورقۇش ئىنساننى ئۆلۈمدىن قۇتۇلدۇرالمىدۇ. شۇنداقلا، ياشاش ئارزۇسى ئەجەلنى كەينىگە سۈرەلمەيدۇ. ھەر ئەجەل ئۈچۈن بىر دەپتەر بار. ئۇنداق بولغان ئىكەن، جاسارەت ئىسلامىي كىملىكىنىڭ ئېلىمىتىرىدىن ۋە مۇسۇلماننىڭ ۋۇجۇدىدىكى ئەزالاردىن بىرى بولۇشى كېرەك.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر بىر جانلىقنىڭ دۇنيادا تولۇق رىزىقلاندۇرۇشقا كاپالەتلىك قىلىنىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ ھەقتە ئاللا تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يەر يۈزىدىكى ھايۋانلارنىڭ ھەممىسىگە رىزىق بېرىشنى ئاللا (مەرھەمەت يۈزىسىدىن) ئۈستىگە ئالغان﴾.

جىبرىئىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇنۇلارنى بىلدۈردى: ئۆز رىزىقىنى تولۇق ئالمىغان ھېچبىر جاننىڭ ئەجلى تۈگىمەيدۇ. شۇڭا ئاچ قېلىشتىن قورقۇش ۋە ئەتىدىن ئەندىشە قىلىشنىڭ ھاجىتى يوق. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئېھتىياجغا لايىق بىر شەكىلدە بولۇشى لازىم...

ئېھتىياجغا لايىق رىزىق ئۈچۈن تىرىشىش مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەزىپىسىدۇر. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ئاللا نىڭ ئۆزىگە مەرھەمەت قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلىشى لازىم. ئاللا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاسماندا سىلەرنىڭ رىزىقلىرى بار، سىلەرگە ۋەدە قىلىنغان ساۋاب بار﴾.

ئاللا تائالا دۇنيا رىزىقىغا كاپالەتلىك بەرگەندىن كېيىن، ئىنسانلارنى ئاخىرەت رىزىقى ئۈچۈن تىرىشىشقا بۇيرىدى. ئۇ ھالدا دۇنيا رىزىقى كاپالەتلەنگەندى. شۇڭا ئۇنىڭ ئۈچۈن توغرا ۋە نورمال دەرىجىدە تىرىشىشنىڭ ئۆزى يېتىپ ئاشىدۇ.

ئاللا نىڭ ئىنسانلارنى تىرىشىشقا بۇيرىغىنى ئاخىرەت رىزىقى ئىدى. بۇ، ئاللا پەقەت چوڭ ۋە كىچىك جىھاد يەنى دۈشمەنگە ۋە نەپىسىگە بولغان جىھاد ئارقىلىق كاپالەتكە ئىگە قىلغان رىزىق ئىدى. ئىسلام مۇسۇلمانلارنى قورال - ياراقلىنىدۇرۇپ، ئۇلارنىڭ يەر يۈزىدە جاھالەت كۈچلىرىگە قارشى جىھاد قىلىشىنى بۇيرۇيدۇ.

ئاللا تائالا ئىسلام ئۈمىتى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇھەممەد ئۈمىتى! سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان، ئاللا قا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈمىتسىلەر﴾.

ئويلاپ كۆرۈڭ! ئاللا تائالا ئاللا يولىدا جىھاد قىلىشنىڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى تەكىتلەش ئۈچۈن ئاللا قا ئىمان ئېيتىشتىن بۇرۇن ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىن توسۇشنى قانداق زىكر قىلىۋاتىدۇ؟

ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىن توسۇش - قولغا كالتەكنى ئېلىپ، ناماز ئوقۇمىغان مۇسۇلمانلارنى ئۇرۇپ - سوقۇش دېگەنلىك ئەمەس. شۇنداقلا، روزا تۇتمىغان مۇسۇلمانلارنى قاماپ قويۇش دېگەنلىكمۇ ئەمەس.

ئىنسان تەبىئىتى گۇناھكارلىق ۋە بىپەرۋالىققا مايىل بولسا، مەسىلە سىرتقى كۆرۈنۈشكە قاراشتىنمۇ بەكرەك مۇھىمدۇر.

سۈرە ھۇد 6 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە زارىيات 22 - ئايەت.
سۈرە ئال ئىمران 110 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

شۇڭا ئايەتنىڭ مەنىسى ئاللاھقا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن قوراللىنىش ۋە يەر يۈزىدە زالىملارغا قارشى جىھاد قىلىش دېگەنلىكتىن ئىبارەت.

ئەبۇبەكرى رەزىياللاھۇ ئەنھۇ: ئى جامائەت! سىلەر: ﴿ئى مۆمىنلەر! ئۆزۈڭلارنى گۇناھتىن ساقلاڭلار، سىلەر قاچانكى توغرا يولدا بولساڭلار، باشقىلارنىڭ ئاداشقىنى سىلەرگە زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ﴾. دېگەن ئايەتنى ئوقۇڭلار! دەرۋەقە، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «كىشىلەر بىر زالىمنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئۇنى تەنقىدلىمىسە، ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئومۇمىي جازا بېرىشى تېزلىشىدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم.

ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنىڭ يۇقىرىدىكى ئايەتكە بولغان تەپسىرىنىڭ مەنىسى مۇنداق: ئاللاھ يولىدا قوراللىنىپ جىھاد قىلىش، زالىملارغا قارشى جەڭ قىلىش ۋە ئۇلارغا قارشى تىرىكشىش ئارقىلىق بۇ ئايەتكە ئەمەل قىلغان بولىمىز. مانا بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئورۇنلىغان مۇسۇلماننىڭ: «مەن ۋەزىپەمنى ئورۇنلىدىم، مەن توغرا يولدا بولساملا، يولدىن ئازغان ھەرقاندىقى ماڭا زىيانكەشلىك قىلالمايدۇ» دېيىش ھەققى بار.

مانا بۇ، دەسلەپكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئىدىيىسى ئىدى... بىز بۇ ئىدىيە بىلەن ئۆزىمىزنىڭ دەسلەپكى زامانىۋىي، ئاددىي، جاسارەتكە موھتاج، قورقۇنچىلىق ۋە زالىملارغا قارشى ئۇرۇش قىلىشتىن زىيانكەشلىككە ئۇچراشنى ئەۋزەل كۆرىدىغان ئىدىيىمىزگە سېلىشتۇرۇپ باقايلى!

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىسلام ئەلچىلىكىدە زالىملارغا قارشى جەڭ قىلىش ۋە مەزلۇملارنى قوغداشقا دائىر ئىلاھىي ئەمرنى ئېلىپ كەلدى.

ئاللاھ تائالا نىسا سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى: ﴿دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئاخىرەتكە تېگىشىدىغانلار ئاللاھ يولىدا (جېنىنى، پۇل - مېلىنى پىدا قىلىپ) جىھاد قىلسۇن، كىمكى ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىپ ئۆلتۈرۈلسە ياكى غەلبە قىلسا، بىز ئۇنىڭغا كاتتا ئەجر ئاتا قىلىمىز. (ئى مۆمىنلەر!) سىلەرگە نېمە بولىدىكى، ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلمايسىلەر ۋە (دۇئا قىلىپ): «ئى پەرۋەردىگارىمىز! بۇ ئاھالىسى زالىم شەھەردىن بىزنى چىقارغىن، ئۆز دەرگاھىڭدىن بىزگە بىر ئىگىدارچىلىق قىلغۇچىنى مۇيەسسەر قىل، ئۆز دەرگاھىڭدىن بىزگە بىر مەدەتكارنى مۇيەسسەر قىل» دەيدىغان ئاجىز ئەرلەر، ئاجىز ئاياللار ۋە بالىلارنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن جىھاد قىلمايسىلەر﴾.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە قەۋمىگە ئاللاھ تائالانىڭ كاتتا مۇۋەپپىقىيەت ھەققىدىكى ئايىتىنى يەتكۈزدى:

﴿شۈبھىسىزكى، ئاللاھ مۆمىنلەردىن ئۇلارنىڭ جانلىرىنى، ماللىرىنى ئۇلارغا جەننەتنى بېرىپ سېتىۋالدى. ئۇلار ئاللاھنىڭ يولىدا ئۇرۇش قىلىپ (دۈشمەنلەرنى) ئۆلتۈرىدۇ ۋە ئۆلتۈرۈلىدۇ (يەنى دۈشمەنلەر بىلەن جىھاد قىلىپ شېھىت بولىدۇ)، (جىھاد قىلغۇچىلارغا

سۈرە مائىدە 105 ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
سۈرە نىسا 74 - ۋە 75 - ئايەتلەر.

جەننەتنى ۋە دە قىلىش) تەۋراتتا، ئىنجىلدا ۋە قۇرئاندا زىكرى قىلىنغان (اللە نىڭ) راست ۋە دىسىدۇر، ۋە دىسىگە اللە دىنىمۇ بەك ۋاپا قىلغۇچى كىم بار؟ (يەنى اللە دىنىمۇ ۋاپادار ئەھدى يوق) قىلغان بۇ سوداڭلاردىن خۇشال بولۇڭلار، بۇ زور مۇۋەپپەقىيەتتۇر.

ئايەتنى يەنە بىر قېتىم ئوقۇپ، اللە نىڭ مەردلىكىنى قايتا - قايتا ئويلىنىپ كۆرۈڭ! چۈنكى اللە مۆمىنلەرنىڭ جان ۋە ماللىرىنى سېتىۋالماقتا... ئەسلىدە بۇ ماللارنىڭ ھەممىسى اللە قا تەۋە تۇرۇپ، ئۆز مۈلكىنى جەننەتكە سېتىۋالغان اللە نىڭ مەردلىكىگە قاراڭ! اللە نىڭ مۇسۇلمانلارنى ئۇرۇشۇشقا تەشۋىق قىلماقتا ۋە ئۇلارغا ئازغان زالىملارغا قارشى ئۇرۇش قىلىش مەسلىسىنىڭ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن يېڭى مەسلىە ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرمەكتە، اللە بۇنى بۇندىن بۇرۇن تەۋرات ۋە ئىنجىلدىمۇ بۇيرىغانىدى. خرىستىئان ۋاراقلىرىغا كۆرە، ھەزرىتى مۇسا ۋە ھەزرىتى ئىسا قىلىچ بىلەن ئەۋەتىلگەنىدى. بەنى ئىسرائىل قەۋمى مۇساغا: سەن پەرۋەردىگارنىڭ بىلەن بېرىپ ئۇرۇشقۇن، بىز بۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇرىمىز. - دېگەن چاغدا، ئىلاھىي ئىرادە مۇسا بىلەن پەرۋەردىگارنىڭ ئۇرۇشقا بېرىشىنى تەلەپ قىلغان، قاتتىق يېڭىلىگەن ۋە ئەقلىدىن ئاداشقان بۇ نەسلىنىڭ يەر يۈزىدىن يوقىلىشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ چۆلدە قىرىق يىل ئادىشىپ يۈرىشىنى لايىق كۆردى.

ئوقۇشقا، ئىلىم ئېلىشقا، ھۆرلۈككە ۋە جاھالەتكە قارشى تىرىشىشقا دەۋەت...

پەقەت بىر ئىرققا، بىر رەڭگە، بىر مىللەت ۋە بىر رايونغا خاس بولمىغان ئالەمشۇمۇل دەۋەت...

ئىلىمنى، ھۆرلۈكنى ۋە جەھادنى ئەڭ ئۇلۇغ نىشان، يەنى اللە نىڭ بىرلىكىگە ۋە ئۇنىڭ نۇقسانسىز ئىكەنلىكىگە، ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتىشقا، پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈن ئورنىدىن دەس تۇرۇشىغا باغلىماقچى بولغان ئىنسانىيەتنى دەۋەت قىلىش...

مانا بۇ، ھەزرىتى مۇھەممەد كەلتۈرگەن ئىسلامنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى ئىدى.

ئىسلامنى ئاخىرەت ھاياتىغا ئەھمىيەت بېرىپ، دۇنيا ھاياتىغا سەل قارايدۇ دەپ ئويلىغانلار خاتالاشقان بولىدۇ. ئىسلام دىنىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ دۇنيا ئاخىرەتتە نەتىجىسى تەكشۈرۈلدىغان جاۋاب قەغزىدۇر. بۇ، ئىنساننىڭ اللە ئادەمگە بەرگەن ئېتىبارىغا ھەقىقەت ياكى جەھەننەم پاتىقى ۋە تاشلىرىنىڭ بىر قىسمى بولۇشقا لايىق ئىكەنلىكىنى بىلىشى ئۈچۈن ئىنسانغا قىلىنغان سىناقتۇر. بۇنىڭغا اللە نىڭ مۇنۇ سۆزى ئۇيغۇن كېلىدۇ: ﴿ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولىدىغان...﴾

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇلك سۈرىسىدىكى الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىنى كىشىلەرگە يەتكۈزگەن چاغدا، ھايات بىلەن ئۆلۈمنىڭ يارىتىلىشىنىڭ ھېكمىتىنى ئېنىق ئىپادىلەپ بەرگەندى: ﴿سەلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن﴾.

دۇنيا - مۇجادىلە يۇرتى بولۇپ، ئۇلۇغ الله ئىنسانلاردىن كىمنىڭ تېخىمۇ لايىق مۇئامىلىدە بولىدىغانلىقىنى سىناش ئۈچۈن ھايات بىلەن ئۆلۈمنى ياراتقانىدى.

الله ھەممە ئىشنى يارىتىشتىن بۇرۇن بىلىدۇ. بۇ بىلىش ئۇنىڭ ئىلكىدە بولغان ھېچنەرسىنى كۆپەيتىمەيدۇ. ئىنسان بىلىمگە موھتاجدۇر. الله ئۇنى بىلىشى، ئۆگىنىشى ئۈچۈن ياراتقانىدى. ئەڭ مۇھىمى ئۆزىنى بىلىش بولۇپ، قىيامەت كۈنى ھەر ئىنسان ئۆزىنى ئەڭ ياخشى شەكىلدە تونۇيدۇ. شۇنداقلا، ئەڭ ياخشى شەكىلدە بېرىلىدىغان جازا - مۇكاپاتنىمۇ تونۇيدۇ.

بەلكىم ئاخىرەت كۈنى ھەققىدە ئېرىشكەن بۇ بىلىمىمىز دۇنيا ھاياتىنىڭ ئەڭ پاك، مۇكەممەل، مەرھەمەتلىك ۋە ئىنسانىي بولۇشىنى تەلەپ قىلىدۇ. ھەزرىتى مۇھەممەد ئېلىپ كەلگەن ئىسلام مانا بۇ ئىدى. ئاساسى ۋە ماھىيىتى بۇ ئىدى. بۇ، ھەزرىتى مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرمۇ ئۆزلىرى تەرىپىدىن پەيدا قىلىۋالمىغان، ھەزرىتى مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرمۇ ئوتتۇرىغا چىقارمىغان ئاساس ۋە ماھىيەت ئىدى. بۇرۇنقى ئەلچىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ماھىيىتى تەۋھىد، ھەققە ياردەم بېرىش، ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش، يۈزى ۋە ۋجۇدىنى الله قا يۈزلەندۈرۈشكە چاقىرىشتىن ئىبارەت ئىدى.

ئىلىم، ھۆرلۈك، دەۋەتنىڭ ئالەمشۇمۇل بولۇشى ۋە ئادالەتنىڭ ئۈستۈنلىكى قاتارلىقلار ئىسلامدىكى يېڭىلىق ئىدى. شۇڭا ئادالەتنىڭ ئىسلامنىڭ ئاساسلىق خاراكتېرى ئىكەنلىكى ھەققىدە تەتۈر.

ساماۋىي دىنلار گەرچە ماھىيەت جەھەتتىن ئوخشاش بولسىمۇ، ھەر بىرىگە بىردىن ئارتۇق دىن ۋە پەيغەمبەر كەلتۈرۈلۈشىنى لازىم بىلگەن الله نىڭ ئىرادىسى، ھەر دىننىڭ ئۇ دىن ئېلىپ كەلگەن كىشىلەرنىڭ ئاساسلىق ئېھتىياجىغا ئەڭ توغرا ئۆلچەمدە ۋەكىللىك قىلالايدىغان، ئۆزگىچە ئالاھىدىلىكنىڭ بولۇشىنى توغرا تاپقانىدى.

مەسىلەن: يەھۇدىيلىك مىسىردا چوڭقۇر يىلتىز تارتقان بۇتپەرەسلىك مۇھىتىدا ئوتتۇرىغا چىقتى. قۇل - چۆرىگە ئايلىندۇرۇلغان ئىسرائىل قەۋمىگە ساماۋىي دىن چۈشۈرۈلدى. شۇڭا بۇ دىننىڭ ئاساسىي خاراكتېرى بۇ خورلانغان ئىرقنىڭ مىسىردىكى بۇتپەرەسلىكىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىشىنى ۋە پىرىئەۋننىڭ دېكتاتورلۇقى قارشىسىدا قۇل ئورنىغا چۈشۈپ قېلىشىنى توسۇش ئۈچۈن قىلىنغان بېسىم ئىدى. بۇ بېسىم ئارقىلىق يەھۇدىي دىنى قۇتۇلۇش ۋە ھۆرلۈككە ئېرىشتۈرۈش ئەلچىلىكى بولۇشتا مۇۋەپپەقىيەت قازاندى. ئەمما قۇل - چۆرىلەشتۈرۈلگەن ۋە رەھىمسىز بەنى ئىسرائىل قەۋمى رۇملۇقلارنىڭ

ئىلىكىگە ئۆتۈش ئۈچۈن پىرىئەۋنىنىڭ بۇيۇنتۇرۇقىدىن قۇتۇلۇپ چىقتى. چۈنكى ئۇ مىسىرلىقلارنىڭ بۇيۇنتۇرۇقىدىن تېخىمۇ چىڭ ۋە كۈچلۈك ئىدى. بۇ ئەھۋال، خىرىستىئانلىق يولى بىلەن يېڭى بىر قۇتۇلۇش يولى يەنى پەرقلىق ئۇسلۇب ۋە باشقىچە يول تېپىشىغا توغرا كەلدى. بۇ ئۇسلۇب قوراللىق قارشىلىق كۆرسىتىش، زورلۇق ئىشلىتىش ۋە قېچىشنى رەت قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. چۈنكى رۇملۇقلار ھەر جەھەتتىن پۈتۈن دۇنيانى ئۆزىگە بۇيسۇندۇرغىدەك دەرىجىدە كۈچلۈك ئىدى. ئەمما ئەڭ ئۈستۈن مەرھەمەت بىلەن يەنى قورال ئىشلەتمەي تۇرۇپ بۇ غالىبىيەتكە ئېرىشكىلى بولۇشىمۇ مۇمكىن.

خىرىستىئانلىق ئەنە شۇنداق تېنچلىق ۋە مەرھەمەت ئارقىلىق تولۇق قوراللانغان رۇم ئىمپېراتورلۇقىنىڭ ئۈستىدىن غالىپ كەلدى.

ئىسلام ئاخىرقى ۋە ئومۇمىي بىر دىن سۈپىتىدە كەلگەندى. ئۇ ئاللاھنىڭ يەر يۈزىدىكى ۋە ئۇنىڭ ئۈستىدىكىلەرگە مىراسخور قىلىنغانى بويىچە يەر يۈزىنى ئىسلاھ قىلغۇچىدۇر. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭ خۇسۇسىيىتى ئادالەتلىك بولۇشىنى تەلەپ قىلىدۇ. «بېسىم» مەلۇم مەزگىل، مەلۇم شەرتلەر ئاستىدا، مەلۇم ئىرق ئۈچۈن پايدىلىق بولالاشى مۇمكىن. مەرھەمەت غايىۋى بولىدۇ. ئەمما ئۇ ھەرگىزمۇ مۇئامىلە ۋە پوزىتسىيەلەرنى ئۆلچەپ بېكىتىدىغان ئۆلچەم ئەمەس. گەرچە ئۇ ھېسسىياتچان ۋە ئوقۇمۇشلۇق كىشىلەر ئۈچۈن بەلگىلىك ئۆلچەمدەك كۆرۈنىشىمۇ، ئومۇمىي جەھەتتىن ئۆلچەم بولۇشقا لايىق ئەمەس.

ئادالەت ئىسلامنىڭ خاراكتېرى بولۇپ، ئۇ ئەخلاق - پەزىلەتلەرنىڭ تەڭپۇڭلىقىنى ساقلاپ، ھەر بىر پەزىلەتنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرىدۇ. مانا بۇ، ئومۇمىي ۋە ئاخىرقى ئۆلچەمدۇر.

ئادالەتنىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ئۇنىڭ كائىناتنىڭ قۇرۇلمىسىغا ئاساس بولۇشى بەلكىم ئاللاھ تالانىڭ مۇنۇ ئايىتىگە تايىنىشى مۇمكىن: ﴿اللّٰهُ ئَادَالَةً بَدَا قَلْبًا هَالِدًا كَوَّاهِلِق بَدَرْدِكِي، ئُونْغَدِن بَاشَقَا هَبْج مَبُود (بەرھەق) يوقتۇر. پەرىشتىلەرمۇ، ئىلىم ئەھلىلىرىمۇ شۇنداق گۇۋاھلىق بەردى﴾.

ئىسلامدا ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ غايىۋى بولۇشىغا قارىتا ئېيتقاندا، ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئۆزى ئۈچۈن شاھىد كەلتۈرگەن ئادالەت - ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ خاراكتېرى بولۇشى كېرەك.

ئىسلامدىكى ئادالەت پەقەت ئىقتىسادىي ئادالەت، ئىرادىي ئادالەت ياكى جازا ئادالەتىدىنلا ئىبارەت ئەمەس، بەلكى بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغان ۋە ئۇلاردىن بۇرۇنقى ۋە كېيىنكى ھايات ئۇسلۇبى، مېتودى ۋە ئىسلامنىڭ ئاساسىي خاراكتېرىدۇر.

ئىسلامغا مەيلى قايسى تەرەپتىن قارىماڭ، ئادالەتنىڭ ھەر نەرسىدىن ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى كۆرىسىز. بۇرۇنقى دىنلارمۇ ئادالەت بەردى. زامانىمىز جەمئىيىتى بىلەن

كىشىلەر ئارىسىدا، دۇنيا بىلەن دىن ئارىسىدا، ئەرلەر بىلەن ئاياللار ئارىسىدا، باي بىلەن يوقسۇلنىڭ ئارىسىدا، ھۆكۈمران بىلەن مەھكۇم ئارىسىدا ئادالەت بار. ھەتتا ئاسمان - زېمىن ئادالەت بىلەن تولۇپ تاشماقتا. شۇڭا، اللە تائالا ئۆزىگە «ئادىل» يەنى «ئادالەتلىك» ئىسمىنى بەرگەندى.

ئۇندىن باشقا، ئىسلامنىڭ ئۆزگىچە ئالاھىدىلىكى بار. يەنى ئىسلام پەيغەمبەرلەرنىڭ كەلگىنىگە ئۇزاق بولغىنىغا ئوخشاشلا كونا بىر دىن ئىدى. يۇنۇس سۈرىسىدە ھەزرىتى نۇھ مۇنداق دېگەن ئىدى: «ئەگەر سىلەر (مېنىڭ نەسەبىمىدىن) يۈز ئۆرۈسەڭلار، سىلەردىن (يۈز ئۆرۈشۈڭلارغا سەۋەبچى بولىدىغان) ھەق سورىغىنىم يوق، مەن ئەجرىمنى پەقەت اللە دىن سورايمەن، مەن (اللە غا) بويسۇنغۇچىلاردىن بولۇشقا بۇيرۇلدۇم» دېدى.

بەقەرە سۈرىسىدە ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ھەزرىتى ئىسمائىلنىڭ كەبىنى ياساۋىتىپ مۇنداق دېيىشكەنلىكى تەسۋىرلىنىدۇ: «پەرۋەردىگارىمىز! بىزنىڭ (خىزمىتىمىزنى) قوبۇل قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن (دۇئايمىزنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىسەن، (نىيىتىمىزنى) بىلىپ تۇرغۇچىسەن. پەرۋەردىگارىمىز! ئىككىمىزنى ئۆزەڭگە ئىتائەتمەن قىلغىن، بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىزدىنمۇ ئۆزەڭگە ئىتائەتمەن ئۈمىدەت چىقارغىن، بىزگە ھەججىمىزنىڭ قائىدىلىرىنى بىلدۈرگىن، تەۋبىمىزنى قوبۇل قىلغىن، چۈنكى سەن تەۋبىنى ناھايىتى قوبۇل قىلغۇچىسەن، ناھايىتى مېھرىبانسەن».

ھەزرىتى ئىبراھىم بالىلىرىغا ۋەسىيەت قىلىشنى ئۇنۇتمىغان ئىدى. ھەزرىتى ياقۇبمۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىدى. ھەزرىتى ياقۇب بالىلىرىغا ئۇلارنىڭ بۇ دۇنيادىن مۇسۇلمان پېتى ئۆلۈشىنى ۋەسىيەت قىلدى. بۇ ھەقتە اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئىبراھىم ۋە يەئقۇب ئۆز ئوغۇللىرىغا ۋەسىيەت قىلىپ: «ئى ئوغۇللىرىم! اللە سىلەرگە مۇشۇ دىننى (يەنى ئىسلام دىنىنى) تاللىدى، پەقەت مۇسۇلمان پېتىڭلارچە ئۆلۈڭلار (يەنى ئىمانىڭلاردا مەھكەم تۇرۇڭلار، تاكى ئىمان بىلەن كېتىڭلار)» دېدى».

ھەزرىتى ياقۇب سەكراتقا چۈشكەن چاغدا، بالىلىرىنى ئەتراپىغا يىغىپ، «مەن ئۆلگەندىن كېيىن سىلەر كىمگە ئىبادەت قىلىسىلەر؟» دەپ سورىدى. ئۇلار: «سېنىڭ ئىلاھىڭ ۋە ئاتا - بوۋىلىرىڭ ئىبراھىم، ئىسمائىل، ئىسھاقلارنىڭ ئىلاھى بولغان بىر اللە غا ئىبادەت قىلىمىز، بىز ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىمىز» دېدى.

اللە تائالا يۇنۇس سۈرىسىدە مۇسانىڭ قەۋمىگە مۇنداق دېگەنلىكىنى بىلدۈردى: «ئى قەۋمىم! ئەگەر اللە قا ئىمان ئېيتقان بولساڭلار، اللە قا بويسۇنغان بولساڭلار،

سۈرە يۇنۇس 72 - ئايەت.
سۈرە بەقەرە 127 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى ۋە 128 - ئايەت.
سۈرە بەقەرە 132 - ئايەت.
سۈرە بەقەرە 133 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلىڭلار (يەنى ھەممە ئىشىڭلارنى ئاللاھقا تاپشۇرۇڭلار، ھەرقانداق ئەھۋالدا ئاللاھقا يۆلىنىڭلار) « دېدى» .

ھەزرىتى سۇلايماننىڭ سەبە خانىشى بىلىقس بىلەن بولغان رىۋايىتىگە قارىغاندا، ھەزرىتى سۇلايمان مۇسۇلمان ئىدى. چۈنكى خانىش سەپەر قىلىپ، ئۇنىڭ قېشىغا بارغاندىن كېيىن مۇنداق دېگەندى: «پەرۋەردىگارىم، مەن ھەقىقەتەن (ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈپ، قۇياشقا چوقۇنۇش بىلەن) ئۆزۈمگە زۇلۇم قىلدىم، سۇلايمان بىلەن بىللە ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا بويسۇندۇم (يەنى سۇلايماننىڭ دىنىغا ئەگىشىپ ئىسلامغا كىردىم)» .

ئەنە يۇسۇف، ئۇ ئاللاھقا دۇئا قىلماقتا، ئاللاھ تەن ئۆزىنى مۇسۇلمان پېتى ۋاپات قىلدۇرۇشنى ۋە سالھ (ياخشى) كىشىلەر بىلەن بىرگە قىلىشنى تىلىمەكتە. ئاللاھ تائالا يۇسۇف سۈرىسىدە ھەزرىتى يۇسۇف ھەققىدە مۇنداق دېگەندى: «پەرۋەردىگارىم! ماڭا ھەقىقەتەن پادىشاھلىق ئاتا قىلىڭ، چۈش تەبىرىنى بىلدۈرۈڭ، ئى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى زات! دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مېنىڭ ئىگەمسەن، مېنى مۇسۇلمان پېتىمچە قەبىزى روھ قىلغىن، مېنى ياخشى بەندىلەر قاتارىدا قىلغىن» دېدى .

مائىدە سۈرىسىدە ئاللاھنىڭ ھەۋارىيونلارنى ئۆزىگە ۋە پەيغەمبىرىگە ئىمان ئېيتىشقا بۇيرىغانلىقى بايان قىلىنغان بولۇپ، ئۇلار مۇنداق دېگەن: «بىز ئىمان ئېيتتۇق، گۇۋاھ بولغىنىكى، بىز (ئەمىرىڭگە) بويسۇنغۇچىلارمىز» دېدى .

يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئايەتلەرنىڭ مەنىلىرىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ھەزرىتى نۇھ، ئىبراھىم، ئىسمائىل، ياقۇب، مۇسا، ھارۇن، سۇلايمان، يۇسۇف ۋە ئىسا قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى مۇسۇلمان ئىدى. باشقا پەيغەمبەرلەرمۇ بىرلىككە كەلگەن مەۋھۇم كۆز قاراشلارغا ئاساسەن مۇسۇلمان ئىدى. ئۇنداق بولغان ئىكەن، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى بولغان ھەزرىتى مۇھەممەد قانداقسىگە تۇنجى مۇسۇلمان بولسۇن؟

ئاللاھ تائالا ئاخىرقى پەيغەمبىرىگە خىتاب قىلىپ مۇنداق دېگەن: «ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنىكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقىم ۋە تائەت ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ ئۈچۈندۇر. ئاللاھنىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز ئاللاھقا) قىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن» .

ئاللاھ تائالا ھەج سۈرىسىدە يەنە مۇنداق دېگەندى: «سىلەرگە دىندا ھېچقانداق مۇشكۈللۈكنى قىلمىدى (سىلەرنى سىلەر تاقەت قىلالمايدىغان ئىشلارنى قىلىشقا تەكلىپ

سۈرە يۇنۇس 84 - ئايەت .
سۈرە نەمل 44 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە يۇسۇف 101 - ئايەت .
سۈرە مائىدە 111 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى .
سۈرە ئەنئام 162 - 163 - ئايەتلەر .

قىلمىدى). (بۇ) ئاتاڭلار ئىبراھىمنىڭ دىندۇر (بۇ توغرا دىن بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى مەھكەم ئۇچلاڭلار)، اللھ سىلەرنى ئىلگىرى (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرىكى كىتابلاردا) مۇسۇلمان دەپ ئاتىدى».

كۆپلىگەن مۇسۇلمان پەيغەمبەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇن كېلىشى بىلەن ئۇنىڭ تۇنجى مۇسۇلمان بولۇشى ئارىسىدا زىتلىق يوق. بۇ يەردىكى «تۇنجى» سۆزى ۋاقىتنىڭ ئىلگىرى - كېيىنلىكىنى ياكى ۋەقەلەرنىڭ يۈز بېرىش تارىخىنىڭ ئىلگىرى - كېيىنلىكىنى بىلدۈرمەيدۇ. بەلكى مۇسۇلمان ئىپادىسىنى «ئەڭ مۇكەممەل» دېگەن مەنىدە ئىپادىلەپ كەلمەكتە.

...

كىشىلەر مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى ھەزرىتى ئائىشەدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى توغرىلۇق سورىدى. ھەزرىتى ئائىشە يىغىنچاق ۋە چۈشەنچىلىك قىلىپ: ئۇنىڭ ئەخلاقى قۇرئاندىن، - دەپ جاۋاب بەردى.

قۇرئاندا ئەخلاق تېمىسىنىڭ بەكمۇ ئاز تەرىپلەنگەنلىكى ۋە ئەخلاقنىڭ ئەڭ يۈكسەك پەللىسى بىلدۈرۈلۈش بىلەن بىرگە، پەزىلەتنىڭ تۇنجى بالداقلىرىمۇ كۆرسىتىلگەنلىكى ھەممىگە ئايان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆۋەندىكىلەردىن قايسىسىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىگە قاراپ باقايلى!

ئۇ، «مۇقتەسەد» يەنى ئىقتىسادچانمۇ؟

ئۇ، «ياخشىلىق ئۈچۈن چان پىدالىق قىلغۇچى بىرى» مۇ؟

ئۇ، «ئەسھابىل يەمىن» يەنى ئوۋچىلىمۇ؟

ئۇ، «مۇقەررەب» يەنى اللھ قا ئەڭ يېقىنمۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇلارنىڭ ھەممىسىگە مەنسۇپ بولۇپلا قالماي، ئەخلاقىي جەھەتتىن كۈنسېرى يېتىلىپ، ئاخىرىدا ئەڭ يۈكسەك پەللىگە ئۇلاشتى ۋە شۇ ئارقىلىق ئۇ اللھ نىڭ ئۆزى ھەققىدىكى مۇنۇ سۆزىگە لايىق كۆرۈلدى: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ سەن ھەقىقەتەن بۈيۈك ئەخلاققا ئىگىسەن».

مۇپەسسىرلەر بۈيۈك ئەخلاقنىڭ نېمە ئىكەنلىكى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. بەزىلىرى ئۇنىڭ قۇرئان ئىكەنلىكىنى ئېيتسا، بەزىلىرى ئىسلام ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. يەنە بەزىلىرى بولسا: پەقەت اللھ نىڭ ۋىسالىغا يېتىشىنىلا ئارزۇ قىلىش دېگەنلىك بولىدۇ، - دېدى.

قۇرئان تۆۋەندىكى ئىككى ئايەتتە ئۇ ئەخلاقى بايان قىلىش ئارقىلىق بۇ ئىختىلاپلارنىڭ ھەممىسىگە خاتىمە بەردى.

ئۇ ئايەتلەرنىڭ بىرىنچىسى مۇنۇ ئىدى: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ ئېيتقىنىكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقىم ۋە تائەت ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئالەم ئۈچۈندۇر. ئالەمنىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز ئالەم قىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن» ﴿.

مۇتلەق ھالدا ئۇلارنىڭ تۇنجىسى... مۇكەممەللىك، ئۈستۈنلىك، شەرەپ، كامالەت، ئەخلاق - پەزىلەت ۋە مەرھەمەتتە ئۇلارنىڭ تۇنجىسى ئىدى.

گەرچە ئۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى بولۇپ كەلگەن بولسىمۇ، بەلكىم پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى بولۇپ كەلگەنلىكى ئۈچۈن پەيغەمبەرلەر سارىيىنىڭ ئەڭ مۆتىۋىرى بولۇپ تاللانغان ئىدى. بۇ سارايلارنىڭ ئەڭ مۆتىۋىرى بولۇش ئۈچۈن ئىنسان ئوغۇللىرى ئىچىدىمۇ ئەڭ يۈكسەك پەللىگە چىقىشى لازىم ئىدى.

ئىككىنچى ئايەت ئۇلۇغ ئالەمنىڭ ئەنئىنىي سۈرىسىدىكى شۇ سۆزى ئىدى: ﴿ئى مۇھەممەد!﴾ سېنى بىز پۈتۈن ئەھلى جاھان ئۈچۈن پەقەت رەھمەت قىلىپلا ئەۋەتتۇق ﴿.

ئۇ پەقەت ئەربەلەرگە، قۇرەيش قەبىلىسىگە، ئۆز زامانىغا ۋە ئەرەب يېرىم ئارىلىغا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن ئەھلى جاھانغا رەھمەت قىلىپ ئەۋەتىلگەندى. شۇنداق، ئۇ ئالەملەرگە قىلىنغان رەھمەت ئىدى. ھازىرمۇ شۇنداق، كەلگۈسىدىمۇ ھەم شۇنداق بولىدۇ. دەسلىپىدە: «ئىقرا» يەنى «ئوقۇ!» ئايىتى ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغاندىن تارتىپ تاكى بەندىلەر يەر يۈزىگە ۋارىس بولۇپ تۇرۇلغان ۋە قىيامەت قايمىم بولغانغا قەدەر، ئۇ رەھمەت سۈپىتىدە ۋە ئالامىتىدۇر.

ئۇ، ئالەملەرگە ھەدىيە قىلىنغان ۋە كۆز قاماشتۇرىدىغان مۆجىزىلەر داۋاملىق تۈردە ئۇنىڭغا ھەمراھ بولغان بىر رەھمەتتۇر. شۇنداقلا، ئۇ يەنە ئەقىللەرنى ئىككى كىتابنى ئوقۇشقا يېتەكلىگەن رەھمەتتۇر.

بىرىنچىسى - كائىنات كىتابىنى ياكى يارىتىلغان قۇرئاننى ۋە ياكى مىليونلارچە شەكىل ۋە سۈرىتى بولغان ئالەمنىڭ كەلىمىلىرىنى ئوقۇشقا يېتەكلىگەندۇر.

ئىككىنچىسى - روھۇلقۇددۇس (يەنى جىبرىئىل) ئېلىپ كەلگەن قۇرئاننى (بۇ ئالەمنىڭ ئۆزگەرمەس كالىمىدۇر) ئوقۇشقا يېتەكلىگەندۇر.

كائىناتنىڭ كىتابى مىڭلارچە يولنى، مىڭلارچە سەپەرلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالماقتا.

﴿سەن (بۇ كۇففارلارغا) ئېيتقىن: «زېمىندا سەير قىلىڭلار، گۇناھكارلار (يەنى پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغۇچىلار) نىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولغانلىقىغا قاراڭلار»﴾. ياكى ئەقىلگە خىتاب قىلماقتا: ﴿ئۇلارغا بىز تاكى ئۇلارغا قۇرئاننىڭ ھەق ئىكەنلىكى ئېنىق بولغۇچە، (ئاسمان - زېمىن) ئەتراپىدىكى ۋە ئۆزلىرىدىكى (قۇدرىتىمىزگە دالالەت قىلىدىغان) ئالامەتلەرنى كۆرسىتىمىز﴾.

ۋە ياكى ئىلىم - پەن تەتقىقاتىغا ئۈندىمەكتە: ﴿زېمىننى (ئىنسانلارغا ۋە ھايۋانلارغا) تۇرالغۇ قىلغان، ئۇنىڭ تۈرلۈك تەرەپلىرىدە دەريالارنى ئاققۇزغان، ئۇنىڭ ئۈستىدە (تەۋرەپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) تاغلارنى ئورناتقان، ئىككى دېڭىز ئارىسىدا (يەنى تاتلىق سۇ بىلەن شورلۇق سۇ ئارىسىدا ئارىلىشىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) توساقلارنى قىلغان كىم؟ اللە دىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ (باشقا ئىلاھ يوق) ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) نىڭ تولىسى بىلمەيدۇ﴾.

اللە نىڭ يارىتىلغان كەلىمىلىرىنى كائىنات كىتابىدىن ئوقۇش ئۈچۈن مىڭلارچە يول بولسا، اللە نىڭ ئۆزگەرمەس كالامىنى ئوقۇش ئۈچۈن پەقەت بىرلا يول بار. ئۇ بولسىمۇ، قۇرئاننى قەلب كۆزى بىلەن ۋە سەزگۈ ھېسسىياتى بىلەن ئوقۇش ئىدى. بۇ ئارقىلىق قۇرئان مۇمكىن بولغانغا قەدەر ئۇنىڭ ئەخلاقىغا سىڭىدۇ. قۇرئان نازىل قىلىنىشتىن بۇرۇن كائىنات روھىي، ماددىي، قانۇنىي ۋە ئىدارىي جەھەتتىن بەكمۇ كەمچىل ئىدى.

مۇسۇلمانلارنىڭ تۇنجىسى ۋە ئەڭ مۇكەممەلى بولغان ھەزرىتى مۇھەممەد ئەۋەتلىشتىن بۇرۇن كائىنات اللە قا يۈزلىنىشكە ۋە گۈزەل ئەخلاقنىڭ يۈكسەك پەللىسىگە يېتەلمىگەنىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەۋەتلىگەندىن كېيىن، ئۇ ئىنساننىڭ قىممەت - ئېتىبارى ۋە ئۇلۇغلىقىنى تاماملىدى. شۇنداقلا، بۇنىڭ يۈكسەك پەللىسىگە يەنى ئاخىرىغا ئۇلاشتى.

اللە مانا بۇ ئۇلۇغ كىتاب ۋە مەرھەمەتلىك پەيغەمبىرى ئارقىلىق ئىنسانلارغا ئەۋەتىدىغان دىن ۋە نېمەتلىرىنى تاماملىدى. اللە تائالا مۇنداق دېگەنىدى: ﴿بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم﴾.

ئەمما بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىنسانلارنىڭ كۆپىنچىسىنى، يەر - ئاسماندىكىلەرنى اللە قا ھەمدى ئېيتىشقا لايىق ھالغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن جىھاد قىلىشى لازىم ئىدى ۋە شۇنداق قىلدى. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھقا ئوخشاش كۆڭلى قاتتىق رەنجىتىلگەن بىر پەيغەمبەرنى بىلمەيمىز. اللە يولىدىكى ئېغىر جاپا - مۇشەققەتكە ۋە قىيىن - قىستاققا بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىزدەك چىداشلىق بەرگەن ۋە سەۋر - تاقەت قىلغان پەيغەمبەرنىمۇ ھەم بىلمەيمىز. اللە ئالەملەرگە

سۈرە نەمل 69 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە فۇسىسلەت 53 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سۈرە نەمل 61 - ئايەت.

سۈرە مائىدە 3 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

رەھمەت قىلىپ ئەۋەتكەن كىشىنىڭ بىر ئىنسانغا بەتدۇئا قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. ئەمما ئۇ ئادەم مۇتتەھەم كاپىرلاردىن بولۇپ قالسا، ئۇ چاغدا ئەھۋال باشقىچە بولىدۇ.

ئۇ دۇئاغا لايىق بولغانلارغا دۇئا قىلاتتى. چىشىنى چىشلەپ سەۋر قىلاتتى. كۈچىنىڭ يېتىشىچە بەرداشلىق بېرەتتى. ماغدۇرىدىن كەتكىچە تىرىكشەتتى. ئاندىن قەلبى ئۇ مەمنۇنىيەتكە ۋە كۆزلىرى ياشقا تولغان ھالدا ئاللاھقا مۇنداق دەپ مۇناجات قىلاتتى: «ئەگەر ماڭا ئاچچىلىمايدىغانلا بولساڭ، مەن بۇنىڭغا پىسەنت قىلمايمەن.»

ئاللاھنىڭ مەمنۇنىيىتى ئالدىدا پۈتۈن مەۋجۇدىيەت ئۇنىڭ ئۈچۈن ھېچنېمىگە ئەرزىمەيتتى.

...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىي كەلگەندىن كېيىن، ئىلاھىي دەۋەتتە يېڭى بىر ۋەزىيەت شەكىللەندى. بۇ ۋەزىيەت مەخپىي شەكىللەندى ۋە ئۈچ يىل داۋام قىلدى.

ئۇنىڭغا تۇنجى بولۇپ ئىمان كەلتۈرگەن كىشى مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى خەدىجە بىنتى خۇۋەيلىد بولدى. ئۇنىڭ ھېمايىسىدە ياشاۋاتقان بالا يەنى جىيەنى ئەلى ئىبنى مۇتەللىب ۋە دوستى ئەبۇبەكرىمۇ دەسلەپ ئىمان ئېيتقانلاردىن بولدى. ئاندىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازاد گەردىسى زەيد ئىبنى سابىت ئىمان ئېيتتى. بۇ ئارىدا، ئەبۇبەكرى كىشىلەرنى ئاللاھقا دەۋەت قىلىشقا باشلىدى. دوستلىرى ئوسمان ئىبنى ئەففان، تەلھە ئىبنى ئۇبەيدۇللاھ ۋە سەئىد ئىبنى ئەبۇۋەققاس قاتارلىقلارنى دەۋەتكە قوشتى. خىرىستىئان بولغان ۋەرەقە ئىبنى نەۋفەلمۇ ئىمان ئېيتتى. ئۇ ۋاپات بولغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئاللاھنىڭ نەزىرىدىكى يۇقىرى دەرىجىلىك كىشىلەر قاتارىدىن ئورۇن ئالغانلىقىنى كۆردى. ئۇندىن كېيىن، ئەبۇزەر ئەل غىفارى، زۇبەير ئىبنى ئەۋۋام، ئامىر ئىبنى ئەبەسە ۋە سەئىد ئەل ئاس قاتارلىقلار مۇسۇلمان بولدى. ئىسلام مەككىگە مەخپىي ھالدا يېيىلىۋاتاتتى.

بۇ يېڭى ئېتىقاد ھەققىدىكى خەۋەرلەر قۇرەيش چوڭلىرىغا يېتىپ كەلدى. ئۇلار بۇنى پىسەنتكە ئالمىدى.

بەلكىم ھەزرىتى مۇھەممەد ھىرا غارىدا ئىبادەت قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلار ئۇنى ئۇمەييە ئىبنى ئەسسالام ۋە قۇس ئىبنى سەئىدكە ئوخشاش ئىلاھىيەت ھەققىدە توختىماي سۆزلەيدىغان كىشىلەردىن بىرى بولۇپ قالغانلىقىنى گۇمان قىلىشقانىدى... بۇ ئارقىلىق مەخپىيلىك يېڭى ئېتىقادنىڭ بىخەتەرلىكىنى كاپالەتكە ئىگە قىلدى. ئىمان دەۋەتتىكى مەخپىي ۋەزىيەت داۋام قىلغان ئۈچ يىلدا تۇنجى مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبلىرىنى مۇكەممەل قىلىپ يېتىلدۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى تەربىيەلەيتتى. ئۇلارنىڭ كۆڭۈل - خاھىشلىرىنى ئۆزگەرتەتتى ۋە ئۇلاردىن ئىسلام قوشۇنىدىكى تۇنجى باھادىرلارنى يېتىشتۈرمەكتە ئىدى.

...

بىر كۈنى، جىبرىئىل ئاللىنىڭ مۇنۇ سۆزىنى ئېلىپ كەلدى: ﴿يېقىن خىش - ئەقرباللىرىڭنى ئاگاھلاندۇرغىن﴾. بۇ ئارقىلىق ئاللىنىڭ ئەتراپقا يېيىلىشىنى بۇيرىغانىدى.

ئىش باشلاندى، پەيغەمبەرنىڭ ئەتراپىنى ياش يىگىتلەر ئورنىدى. ئۇنىڭغا ئاللى يولىدىكى دەۋەتنى ئوچۇق ئېلان قىلىش ۋە ئەڭ يېقىن تۇغقانلىرىنى ئاگاھلاندۇرۇش بۇيرىقى بېرىلدى. پەيغەمبەر بۇ بۇيرۇقنى ئورۇنلاش بىلەنلا دەۋەت ئىككىنچى باسقۇچلۇق ۋەزىيەتكە قەدەم قويدى.

دەۋەتچىلەرنى قىيىن - قىستاققا ئېلىش، قارىلاش ۋە ئۇلارغا ئىقتىسادىي ئىمبارگو يۈرگۈزۈش باشلاندى. قۇرەيشلىكلەر ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ ئىشىنىڭ ئىلاھىيەت ھەققىدىكى سۆزلىرىدىنمۇ خەتەرلىك ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. چۈنكى ئۇ يېقىن بىر دىنغا، يەنى ئۇنىڭدا بۇتلىرىغا، ئىلاھلىرىغا، ئىجتىمائىي مەركەزلىرىگە ۋە ئىقتىسادىي مەنپەئەتلىرىگە يەر قويمايدىغان دىنغا، شۇنداقلا، ئۇنىڭدا ئاللى تىن باشقا ئىلاھ بولمىغان، ئاللى تىن باشقا ئەمىر قىلغۇچى ۋە ھۆكۈم قىلغۇچى بولمىغان دىنغا دەۋەت قىلىۋاتاتتى.

بۇ مەككىلىكلەرنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرىدىغان، ھۆكۈمدارلارنى ئەندىشىگە سالدىغان دىن ئىدى.

دەۋەت ئوچۇق ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، ئۇرۇشنىڭ باشلىنىشى نورمال ئىدى. ئۇرۇش يۇرت چوڭلىرى ۋە كاتتىلىرى تەرىپىدىن بەكمۇ شىددەتلىك باشلاندى. ئىسلامغا ھۇجۇم قىلغانلارنىڭ تۇنجىسى مەككە كاتتىلىرىدىن بىرى بولغان ئەبۇلھەب ئىدى.

ئىمام بۇخارىنىڭ كىتابىدا مۇنداق بىر ھەدىس بار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەفا تېغىغا چىقىپ، قۇرەيش ئەھلىنى ۋە مەككە قەبىلىلىرىنى يېنىغا چاقىردى. ئۇلار ئەتراپىغا توپلانغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «بۇ تاغنىڭ ئارقىسىدا سىلەرگە ھۇجۇم قىلماقچى بولغان ئاتلىق قوشۇن بار دېسەم، ماڭا ئىشىنەمسىلەر؟» ئۇلار: شۇنداق، سېنىڭ يالغان سۆزلىگىنىڭنى ھېچ كۆرۈپ باقمىدۇق، - دېدى. ئۇ: «مەن سىلەرگە قاتتىق ئازابتىن قۇتۇلدۇرۇشقا مەسئۇل قىلىندىم» دېدى. بۇ چاغدا، ئەبۇلھەبمۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بار ئىدى. ئۇ: ۋاي ساڭا! بۈگۈن بىزنى مۇشۇ ئىش ئۈچۈن توپلىدىڭمۇ؟ - دېدى.

ئىسلامغا قارشى ئېلىپ بېرىلغان ئۇرۇش، مانا بۇ كەمسىتىش ۋە يەتتىگىلىك قىلىش بىلەن باشلاندى. مۇسۇلمانلار دەسلەپتە ئۆزلىرىنى قوغدىيالمىغاچقا، ئاللى ئۇلارنى قوغداشقا باشلىدى. ئاللى تائالا ئەبۇلھەبىنىڭ بۇ سۆزىگە مۇنداق جاۋاب بەردى: ﴿ئەبۇلھەبىنىڭ ئىككى قولى قۇرۇپ كەتسۇن! (ئەمەلدە) قۇرۇپ كەتتى. ئۇنىڭغا مال - مۈلكى ۋە ئېرىشكەن نەرسىلىرى ئەسقاتمىدى. ئۇ لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتقا (يەنى دوزاخقا) كىرىدۇ.

ئۇنىڭ ئوتۇن توشۇغۇچى (يەنى سۇخەنچى) خوتۇنىمۇ لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتقا كىرىدۇ. ئۇنىڭ بويىدا مەھكەم ئېشىلگەن ئارغامچا بولىدۇ».

ئەبۇلھەب بۇ قىسقا ۋە مۇھكەم ئايەتلەر بىلەن تارىخنىڭ ئەڭ تار ۋە ئەڭ قەيىھ بېتىگە يېزىلدى. ئۇنىڭ ھالى ئۆزى ۋە ئايالىنىڭ مەسخىرىسى بىلەن بىرلىكتە مەڭگۈلۈكتىن مەڭگۈلۈككە قىلىپ يېزىۋېتىلگەندى. شۇنچا ئۇ، ئۇنى كۆرمىگەن كېيىنكى نەسىللەرنىڭ مەسخىرىسىگە قالدى. چۈنكى ئۇلار ئۇنىڭ ھالىنى ئاللا تائالا تەسۋىرلىگەن پېتى كۆرەلمىگەندى. يەنى مال - مەنپەئەتگە زىيان - زەخمەت يېتىشىدىن قورققانلىقى ئۈچۈن، ھەقىقەت دەۋىتىگە جاھىللىق بىلەن قارشىلىق كۆرسەتكەن بىرىنى كۆرگەندى. بۇلار بۇياقتا تۇرۇپ تۇرسۇن، ئۇنىڭ تىقىپ - تېجىگەن مال - دۇنياسى ئۇنى ئاللا نىڭ ئەمرىدىن قۇتۇلدۇرالمىتتى. ئەنە ئۇ لاۋۇلداپ يېنىپ تۇرغان ئوتنىڭ ئىچىگە تاشلانماقتا. خوتۇنى ئوتنى ئۇلغايتىش ئۈچۈن ئوتۇن توشۇماقتا. ئۇنىڭ بويىدا خورما تاللىرىدىن ئېشىلگەن ئارغامچا بار ئىدى. ئۇلارنىڭ بۇ ھالى ھېچنېمىنى ئاڭقىرالمايدىغان ھايۋانلارنىڭ ھالىغا سىمۋول قىلىنغانىدى.

يەنى دەۋەتكە قارشى چىقىپ، جاھىللىق قىلغانلارنىڭ كۆپىنچىسى بۇ ئەقىلىسىز ھايۋانلارغا ئوخشايتتى. ئاللا تائالا فۇرقان سۈرىسىدە مۇنداق دېگەن ئىدى: «ئۇلارنىڭ تولىسىنى (گېپىڭنى) ئاڭلايدىغان ياكى چۈشىنىدىغان ئادەملەر دەپ گۇمان قىلامسەن؟ ئۇلار (چۈشەنمەسلىكتە) پەقەت چاھاربايلارغا ئوخشاشتۇر، بەلكى ئۇلاردىنمۇ بەتتەر گۇمراھتۇر».

زامانىمىزدىكى كاپىر ۋە مۇشرىكلارنىڭ قارشىلىقىنى تەتقىق قىلىدىغان بولساق، چوقۇم ھاڭ - تاڭ قالغان بولاتتۇق. ئاللا يەنە ساد سۈرىسىدە مۇنداق دېگەن ئىدى: «ئۇلارغا ئۆزلىرىنىڭ ئىچىدىن بىر ئاگاھلاندىرغۇچى (يەنى پەيغەمبەر) كەلگەنلىكىگە ئۇلار ھەيران قېلىشتى، كاپىرلار ئېيتتى: «بۇ بىر يالغانچى سېھىرگەردۇر. ئۇ نۇرغۇن ئىلاھلارنى بىر ئىلاھ قىلماقچىمۇ؟ بۇ ھەقىقەتەن غەلىتە ئىش»».

ئەسلىدە ئىلاھلارنى بىردىن كۆپ دەپ ئويلايدىغان قەۋمنىڭ جاھىللىقىنى ئويلاپ بېقىڭ! ئىلاھنىڭ يالغۇز بولۇشى ئۇلارنى دەھشەتلىك ھالغا چۈشۈرۈپ قويدى. ئۇلار تەبىئى ۋە ئوچۇق مەسلىدە بىر غەلىتەلىك بارلىقىنى ھېس قىلىشتى. ئۇلۇغ ئاللا فۇرقان سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى: «ئۇلار سېنى كۆرسە پەقەت مەسخىرە قىلىۋېلىپ: «ئاللا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن مۇشۇمۇ؟ ئەگەر دىنىمىزدا چىڭ تۇرمىساق، (مۇھەممەد) بىزنى ئىلاھلىرىمىزدىن ئازدۇرۇۋەتكىلى تاس قالاتتى» (دېدى)».

سۈرە مەسەد .
سۈرە فۇرقان 44 - ئايەت .
سۈرە ساد 4 - ۋە 5 - ئايەتلەر .
سۈرە فۇرقان 41 - ۋە 42 - ئايەت .

قەۋمىنىڭ جاسارىتىگە قاراڭ! ئۇلار ئاللاھنىڭ ئەلچىسىنى مەسخىرە قىلىۋاتىدۇ. ھالبۇكى، ئۇ ئۇلارنى ئوتتىن قۇتۇلدۇرۇشقا كەلگەندى. ئەمما ئۇلارنىڭ ئۆز ئىلاھلىرىغا ئىشەنگەنلىكىگە قاراڭ!

كونا - يېڭى جاھىللىق شەكىللىرى ئوخشاش بولۇپ، كۇفرىلىق، شېرىك ۋە جاھىللىق ئۆز پېتى تەكرارلىناتتى. چۈنكى يامانلىق ھەرقانچە ئۇزۇن داۋام قىلسىمۇ، دائىرىسى چەكلىك بولغان بىر ئادەت ئىدى.

شۇنداق قىلىپ، ئازغۇنلۇق ھەقىنى، جاھالەت ئىلىمىنى مەسخىرە قىلىدۇ.

باتىل رەڭلىك تۈكلەرنى ھۈرىپەيتىدۇ ۋە ئۆزىنى تاشتىن، ياغاچتىن ۋە خورمىدىن ياسالغان ئىلاھلىرىنى تەرك ئېتىشتىن ساقلاپ قالغان ئەقلى بىلەن پەخىرلىنىدۇ. ئۇلار سۈپەتلىك خورما دەرەخلىرىنى ئۆزلىرىنىڭ ئىلاھلىرى قىلىۋېلىپ، ئۇلارغا چوقىناتتى. ئاندىن ئۇنىڭ مېۋىسىنى يەيتتى ۋە: "ئىلاھلىرىمىز بىزنى ئاچلىقتىن قۇتۇلدۇردى" ياكى "بىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈن ئۇلارغا چوقۇنىمىز" دېيىشەتتى. بارلىق مەسىلە ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرۇش مەسىلىسى ئىدى.

پەيغەمبەرنىڭ دەۋىتى داۋاملاشتى. يەر يۈزىدە مۇشۇ تىكەنلەرمۇ يېتىشىپ چىقتى.

ئۇلار پەيغەمبەرگە كاھىن، ساراڭ، سېھىرگەر... دېگەندەك بەدىئىي چىلاش بىلەن بىرگە، ئۇنىڭ كەلتۈرگەن نەرسىسىنى ئۆزگەرتىشكە ئۇرۇندى ۋە "بۇ ھەقتە باشقىلاردىن ياردەم ئېلىۋاتىدۇ" دەپ تۆھمەت چاپلاپ مۇنداق دېيىشتى: "بۇلار بۇرۇنقىلاردىن قالغان چۆچەكلەردۇر. مۇھەممەد بۇلارنى باشقىلارغا يازدۇرۇپ، ئەتىگەن ۋە ئاخشىمى ياداۋاتىدۇ".

ئۇلار پەيغەمبەردىن بەزى مۆجىزىلەرنى كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلدى. ئۇلار ئۆزلىرىگە يەردىن بىر بۇلاق چىقىرىپ بەرمىگىچە، خورما ۋە ئۈزۈم بېغى پەيدا قىلىپ بەرمىگىچە، ئۇ (پەيغەمبەر) ئوتتۇرىغا قويغاندەك، ئاسمان جازالاش ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ ئۈستىگە پارچە - پارچە بولۇپ چۈشمىگىچە، ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەرنى كەلتۈرمىگىچە ۋە ئۇلار ئۇ دەۋەت قىلغان نەرسىنىڭ راستلىقىغا كاپالەتلىك قىلمىغىچە، ئالتۇندىن ئۆيى بولمىغىچە ۋە ئاسمانغا چىقمىغىچە ئۆزلىرىنىڭ ئۇنىڭغا ئىشەنمەيدىغانلىقىنى، ئاسماندىن ئۆزلىرى ئوقۇيدىغان بىر كىتاب كەلتۈرگەندىلا ئاندىن ئۇنىڭغا ئىشىنىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئىسلام، ئەقىل ۋە ھۆرلۈككە ئېرىشىش ئۈچۈن بۇ مۆجىزىلەرنى تەلەپ قىلمايۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا ئۇ ئۆزىگە قوپال مۇئامىلە قىلغانلارغا ناھايىتى سىلىق - سىپايلىق بىلەن جاۋاب بېرىش بىلەن بىرگە، ئۆزىنىڭ ھەقىقىي پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈردى. ئۇلارغا ئاتىنىڭ بالغا، مال ۋە پەرزەنتلەرنىڭ ئاتىغا پايدىسى بولمايدىغان، ئازابىتىن قۇتۇلدۇرۇلمايدىغان بىر كۈننىڭ كېلىدىغانلىقىدىن خەۋەر بېرىش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى ئۇقتۇردى.

ئىسلام - ئۆزىدىن بۇرۇنقى دىنلارغا ئوخشاش ئەتراپىغا يەر يۈزىدىكى ئاقىل، يوقسۇل ۋە مەزلۇملارنى توپلاشقا باشلىدى. مەككىنىڭ ئىجتىمائىي تۈزۈمى زالىم تەبىقىلەرنىڭ ئېزىشى ئۈچۈن چەتكە قاققان بىر مۇنچە يوقسۇل ئىمان ئېيتتى. ئىسلام جەمئىيەت تىراگېدىيىسىنى ئىقتىسادىي جەھەتتىن ھەل قىلىپلا قالماي، ئىنسانىيەتنىڭ ئومۇمىي مەسىلىلىرىگىمۇ ئىلاھىي چىقىش يولى تېپىپ بەرگەندى. ئىسلام ئىنساننىڭ پەقەت تائام بىلەن تولىدىغان ئاشقازان، كىيىم كىيىدىغان ۋۇجۇد ۋە جىنسىي شەھۋەتتىنلا تەركىپ تاپقان بولماستىن، بەلكى ئۇنىڭدا روھ، ئەقىل - ئىدراك ۋە ھېس - تۇيغۇنىڭمۇ بارلىقىنى بىلدۈرگەندى ۋە بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز تەركىبىگە مۇجەسسەملەشتۈرگەندى.

بۇ، ئىنساننىڭ ۋۇجۇدى ۋە روھىي قۇرۇلمىسىدىكى بىرىكىش ئەمەس. بەزىدە روھ ئەڭ خەتەرلىك ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغاندا، ۋۇجۇد ھاياتتا نېمەتلىرى ئىچىدە ئۈزۈپ يۈرىدۇ. ئىنسان ئورگانلىرىدىن بىرىنىڭ ئېھتىياجىنىڭ قامدىلىشى ئىنساننى مۇكەممەللىككە ياكى خۇشاللىققا ئېلىپ بارمايدۇ. شۇڭا ئىنساننىڭ بۇ مەسىلىنى ئۆز ئىچىدىن ھەل قىلىشىغا توغرا كەلدى. بۇ ئۆزگىرىشنىڭ يۈكى قۇرئانغا يۈكلەندى. قۇرئان كۈنلۈك ھايات نىزامىغا ئايلىنماقتا، ئۇنىڭ ئايەتلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا چۈشمەكتە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى مۇسۇلمانلارغا بىلدۈرمەكتە ئىدى. قۇرئان بازارلارنى ئايلىنىپ يۈرىدىغان ۋە مەككىنى چاڭگىلىغا كىرگۈزۈۋالغانلارنىڭ تەختىگە تەھدىت سالىدىغان "بىر ئۈچۈم كىشىلەر" گە ئايلىنماقتا ئىدى. مۇشرىكلارنىڭ مەسخىرە، ھاقارەت ۋە تەھدىتلىرى ۋە بۇنىڭ نەتىجىسىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قايغۇسى ئارتماقتا ئىدى. اللە تائالا ئۇنىڭغا ياردەم قىلدى. ئۇلارنىڭ ئۇنى يالغانچىغا چىقارمايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئەمما ئۇلار ئاۋۋال ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلىپ، اللە نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلدى. ھالبۇكى، پەيغەمبەر اللە نىڭ ئايەتلىرىدىن (مۆجىزىلىرىدىن) بىرى ئىدى. ئۇلۇغ اللە ئەنئام سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى: ﴿ئۇلارنىڭ سۆزى سېنى قايغۇغا سالىدىغانلىقىنى بىز ئوبدان بىلىمىز، ئۇلار سېنى (ئىچىدە) ئىنكار قىلمايدۇ (لېكىن ئۇلار تەرساللىقتىن ئىنكار قىلىدۇ). (ھەقىقەتتە) زالىملار اللە نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلىدۇ﴾.

مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىگە ئۈزلۈكسىز تۈردە زۇلۇم ۋە ئەزىيەت يەتكۈزۈۋاتاتتى. قارشىلىق دەرىجىسى رەددىيە بېرىش ۋە مەسخىرە قىلىشتىن ھالقىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىنى قىيناش، ھەتتا ئۆلتۈرۈش دەرىجىسىگە بېرىپ يەتتى. ئۇ ۋاقىتتىكى ئىسلام دۈشمەنلىرى ئۆزلىرىنىڭ مۇسۇلمانلارغا قىلىۋاتقان زۇلۇملىرى تۈپەيلىدىن، ئۇلارنىڭ تېخىمۇ كۆپ زىيانكەشلىككە ئۇچرىماسلىقى ئۈچۈن بۇ دەۋاللىرىدىن ۋاز كېچىدىغانلىقىنى ياكى ئەڭ بولمىغاندا، بۇ دەۋاننى تېخىمۇ كەڭ يېيىش - يايماسلىق توغرىسىدا بىر - بىرى بىلەن ئىختىلاپ قىلىشىدىغانلىقىنى خىيال قىلاتتى. ئەمما مەككە كاتتىلىرى بۇ زۇلۇملارنىڭ دەۋەتنىڭ

تېخىمۇ كەڭ قانات يېيىشىغا تۈرتكە بولغانلىقىنى ۋە ھېچكىمنىڭ تەۋرەنمەس قويمىغانلىقىنى كۆردى.

مۇسۇلمانلار ئاللاھنىڭ سۆزىنى دۇنياغا، دۇنيانىڭ يوقىتىپ قويغان ئەقلى - ھۇشىنى جايغا كەلتۈرىدىغان، غايىب بولغان ئىنسانىي خىسلىتىنى، خانىۋەيران قىلىنغان گۈزەللىكىنى ۋە ئىشغال قىلىنغان ھۆرلۈكىنى ئەسلىگە كەلتۈرىدىغان سۆزىنى روھلىرىغا سىغدۇرماكتە ئىدى. مانا بۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنىڭ ئىچكى دۇنياسىغا مەھكەم يەرلەشتۈرگەن ئىمان ئىدى.

مۇسۇلمانلارنىڭ ئېتىقادى مەككەدە كىچىك بىر ۋەتەن قۇرۇش، بۇزۇلغان جەمئىيەتنى يەنى ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى جەمئىيەتنى ئىسلاھ قىلىش ئىدى. ئۇلار ئىنسانلارنى يېڭىدىن ئىنسان بولۇشقا تېگىشلىك شەكىلدە بەرپا قىلماقتا ۋە دۇنياغا ياراتقۇچىنىڭ ئۇلۇغلىقىغا ۋە كۈچ - قۇدرىتىگە ئائىت تۇنجى ئابىستىراكت شەكىلنى تەقدىم قىلماقتا ئىدى.

ئىسلامدىن بۇرۇن ئەرەبلەر ھالاكەتلىك ھالدا ئىدى. ئۇلار كونا ۋە يېڭى مەدەنىيەت ئۆلچەملىرىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا يوقنىڭ ئورنىدا ھېسابلىناتتى. چۈنكى، ئۇلار دۇنياغا قىممەتلىك ئىلىم - مەدەنىيەت ياكى بىرەر ئەسەر بېرەلمىگەنىدى. ئىسلام دىنى كەلگەندىن كېيىن، ئۇلار ئىنسانىيەتنىڭ يول باشلىغۇچىلىرى، ھەقىقىي خوجايىنلىرى ۋە ئالىملىرىغا ئايلاندى. غەرب ئۆز تەرەققىياتىغا كېرەكلىك بولغان نەرسىلەرنى ئۇلاردىن ئالدى. ئەمما ئۇلارنى داۋاملىق تۈردە ئىسلامدىن يىراقلاشتۇرۇشقا ئۇرۇندى. نىھايەت، ئىسلام پەقەت كىتابلاردىكى ئىلىمغىلا ئايلىنىپ قالدى. ئۇنىڭ ئىنسانلارغا تەسىر كۆرسەتكىدەك تەرىپى قالمايىدى. كېيىنچە، غەربلىكلەرنىڭ مۇسۇلمانلاردىن ئۆگەنگەن ئىلىملەردىن پايدىلىنىپ ئۇلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلىشى ۋە ئۇلارنى ئۈرۈككەن پادىدەك، ئۆز بايلىق ۋە ئىجادلىرى تېپىلغان ئېغىل - قوتانلىرىغا سولاپ قويۇشى بەكمۇ ئاسانغا توختىدى. ئەگەر مۇسۇلمانلار ئىسلامنىڭ ماھىيىتىنى چۈشىنىپ، ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ئەھمىيەت بەرگەن بولسا، بۇلار ئۆز بايلىق ۋە ئىجادلىرى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىققان بولاتتى.

ئىسلامنىڭ دەسلەپكى كۈنلىرىدە، مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىنىڭ توختاۋسىز مۇجادىلە قايىنىمغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى چۈشەنگەنىدى. شۇڭا، ئەزىيەت چەككەنسىرى قەلبى ئىمان بىلەن يېنىپ تۇتۇشتى. قۇرەيشلەرنىڭ زۇلۈمى ئارتقانسىرى ھەقىقەت تېخىمۇ مەھكەم ئېسىلدى. مەككە دەل شۇ كۈنلەردە دۇنياغا ھاكىم بولغان ئىقتىسادىي نىزام (بۇ، قۇللۇق تۈزۈم ئۈستىگە قۇرۇلغان ئىقتىساد ئىدى) نىڭ قۇربانى بولغان قۇل - ياسىرغا زۇلۇم قىلدى. مەككە ھەقىقىي ھۆرلۈككە پەقەت ئىسلام ئارقىلىق ئېرىشەلەيدىغانلىقىغا ئىشەنگەن بۇ كىشىنى قاتتىق قىيىن - قىستاققا ئالدى. ئۇنى ۋە ئايالىنى چۆلىنىڭ ئىچكىرىگە ئېلىپ كىرىپ قىيىنايتتى. بىر كۈنى، ئۇنىڭ ئايالىنى كاپىرلىقىغا قايتىشقا قاتتىق قىستىدى. ئايال ئېتىقادىدا چىڭ تۇرۇپ، ئەبۇجەھىلگە تىل - ئاھانەت ياغدۇردى. ئەبۇجەھىل غەزەپتىن قولدىكى نەيزىسىنى ئۇنىڭغا تىقىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى. ئۇ ئىسلامدىكى

تۇنجى شېھىتىلىك شەرىپىگە نائىل بولدى. ئۇ ياسىرنىڭ ئايالى بولۇپ ئىسمى سۈمەيە ئىدى. ئۇ، شۇ مەزگىلدىكى جەمئىيەت نىزامىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ھۆر ئايال ئەمەس، بەلكى بىر قۇلنىڭ ئايالى ئىدى. ئۇلۇغ ئالەمنىڭ ئىرادىسى قۇلنىڭ قېنىنى ھۆر بولغانلارنىڭ قېنىدىن ئۇلۇغلاپ، ئېتىبارلىق ھالغا كېلىشىگە مۇۋەپپەقىيەت قىلغانىدى.

جاھىللار ئىسلامنىڭ قۇللۇق تۈزۈمىنى قوللايدىغانلىقىنى ياكى ئۇنىڭغا قارشى چىقمايدىغانلىقىنى ۋە يېڭى ئۇنى قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى ئېيتىشتى. ئەمما ئۇلار ئىسلامنىڭ بارلىق قۇللارنى ھۆرلۈككە چىقىرىدىغانلىقىنى ۋە ئۇلارنى ئىنسانلارنىڭ مېھلى بولۇشتىن قۇتۇلدۇرۇپ، ئالەمنىڭ مۈلكىگە ئايلاندۇرغانلىقىنى ئۇنتۇشقانىدى.

ئىسلام دىنى قۇللۇق تۈزۈمىنى ھارام قىلىش ئۈچۈن بىۋاسىتە ھۆكۈملەرنى تەپسىلىي نازىل قىلمىغىنىغا قارىغاندا، ئۇنىڭ ئومۇمىي قائىدىلىرى ۋە ئاساسىي پىرىنسىپلىرى (سۆزە ئەمەس، ئەمەلىيەتتە) بۇ نىزامنىڭ مەنبەلىرىنى تۈپ يىلتىزىدىن قۇرۇتۇۋاتاتتى. ئىسلام دەۋاسىنىڭ ساھىبى بولغان ئالەم، قۇللۇق تۈزۈمىنىڭ ئاستا - ئاستا ئەمەلدىن قالىدىغان، ۋاقىتلىق تۈزۈم ئىكەنلىكىنى ئەلۋەتتە بىلەتتى. ئىسلام دىنى پەقەت شۇ دەۋرنىڭ ئۆزىگىلا خاس قىلىپ چۈشۈرۈلمىگەن بولغاچقا، ئۇ بۇ خىل ئىجتىمائىي تۈزۈملەرنىڭ شەكلىنى تاشلاپ، ئۇنى شەكىللەندۈرگەن ئىچكى ماھىيەتنى ئوتتۇرىغا چىقاردى ۋە ئۇنى ھارام قىلدى. مانا بۇ ئۇسۇل ئارقىلىق ئىسلام ئىچمىلىك ۋە قۇللۇق تۈزۈمىنى پەيدىنپەي ئەمەلدىن قالدۇردى. ھارام نەرسىلەرنى پەيدىنپەي ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئىسلامنىڭ ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكىدىن بىرى ئىدى. چۈنكى ئىقتىسادىي تۈزۈملەر بىر قارار بىلەنلا ئۆزگەرمەيدۇ.

ئەگەر بىرى بىزگە ئىسلامنىڭ مۇجاھىدلارغا ئۇرۇشتا ئەسىر ئېلىنغانلارنى قۇل قىلىشىغا رۇخسەت قىلغانلىقىنى ئېيتىپ قالسا، بىزمۇ ئۇنىڭغا ئۇلارنىڭ پەقەت ئۆزلىرىگە قىلىنغاننىڭ ئۆز ئەينىنى قىلغانلىقىنى ئېيتساق بولىدۇ. چۈنكى ئىسلام دۈشمەنلىرى ئەسىر ئالغان مۇسۇلمانلارنى ئۆزلىرىنىڭ قولى قىلىۋالاتتى. ئۇلار قىلغاننىڭ ئۆز ئەينىنى مۇسۇلمانلارنىڭمۇ قىلىشى نورمال ئىدى. ئەگەر ئىسلام ئۇنىڭدىن ئارتۇقىغا يول قويغان بولسا، بۇ ئىش ئىنسان خائىشىغا باغلىنىپ قېلىپ، ئىشنىڭ جىددىيلىكى، ماھىيىتى ئۆزگىرىپ كەتكەن بولاتتى.

...

ئەزىيەت ۋە زۇلۇم ئىسلام دەۋاسىغا توسقۇنلۇق قىلالىدى. زۇلۇم تارتقۇچىلار تارتقان زۇلۇملىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېيتقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا دەۋەتچىلەرنىڭ دەۋالىرىنى كەڭ يېيىشى ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ راھەتلىرىدىن، ھۆزۈرلىرىدىن، ھەتتا قان ۋە جانلىرىدىن ۋاز كېچىشى كېرەك ئىكەنلىكىنى ئوچۇق ئېيتتى.

ھۆرلۈككە بەدەلسىز ئېرىشكىلى بولمايدۇ.

تارىخ ھەرقايسى مىللەتلەرنىڭ سىرتقى ۋە ئىچكى دۈشمەنلىرىگە قارشى تۇرۇش ئۈچۈن تۈككەن قانلىرى بىلەن تولدى.

بەلگىلىك ۋاقىت ۋە ماكاندا بىر مىللەتنى ھۆرلۈككە ئېرىشتۈرمەكچى بولغان ئادەمنىڭ ئەھۋالى بۇ بولسا، پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ ھۆرلۈكى ئۈچۈن جان پىدالىق قىلغان ئادەمنىڭ ھالى قانداق بولار؟!

بىر مۇسۇلمان ئۆز دەۋاسىنى ئوچۇق ئېلان قىلىشتىن بۇرۇن ئۆزىنىڭ سۈيىقەست، سۈرگۈن، زۇلۇم، زىندان، ئىقتىسادىي بېسىم ۋە ھەر خىل ناچارلىقلارغا دۇچ كېلىدىغانلىقىنى قوبۇل قىلىشى لازىم.

مانا بۇ، دەۋاننىڭ يېيىلىشىنىڭ بەدىلىدۇر. مانا بۇ ھۆرلۈكنىڭ بەدىلىدۇر.

مۇنچىلىك بەدەلنى بەزى باتىل ئېتىقادىدىكى ئىقتىسادى بار كىشىلەر ئىختىيارىي تۈلگەن يەردە، ھەق يولدا ماڭغانلار بۇنچىلىك بەدەل بېرىشكە نېمىشقا ئىككىلەنسۇن؟

ئەسلى مەسىلە، ئىنسان تەبىئىتىنىڭ ھاياتتا قېلىش، زۇلۇم ۋە ئۆلۈمدىن قورقۇش تۇيغۇسىغا مەھكۇم قىلىنىشى ئىدى. شۇڭا ھەقىقىي مۇسۇلماننى باشقىلاردىن پەرقلەندۈرىدىغان نەرسە، ئۇنىڭ قورقۇش ۋە ھاياتتا قېلىش تۇيغۇلىرىدىن قۇتۇلۇشى ئىدى. مانا بۇ، ھەقىقىي مۇسۇلماننى نوپۇس دەپتىرىدىكى مۇسۇلمانلاردىن ئايرىش ئۈچۈن ئەڭ توغرا ئۆلچەمدۇر. ھەقىقىي مۇسۇلمان كۈچ، ھۇزۇر، رىزىق ۋە ئەجەلنىڭ ئاللىنىڭ ئىلكىدە ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ. شۇڭا ئۇ دەۋەت يېيىش مۇجادىلىسىگە مانا بۇ ئىمان بىلەن باشلايدۇ. ئاللى يولىدا ئەزىيەت چېكىدۇ. باشقىلارنىڭ ھۆرلۈكىنىڭ بەدىلىنى ئۇ ئۆز قېنى بىلەن تۆلەيدۇ. ئۇ بۇلارنىڭ ھەممىسىگە قورقۇدىن خالىي ھالدا بەرداشلىق بېرىدۇ. چۈنكى، ئىسلام ئۇنى قورقۇدىن خالىي قىلىدۇ. مۇشرىكلار ھەددىدىن ئېشىپ، مۇسۇلمانلارنى تىرىك تۇرغۇزۇپ، ھەرىدەپ ئۆلتۈرمەكتە ئىدى.

ھەبىباب ئىبنى ئەل ئەرەت ئۆزىنى قۇرەيشلىكلەرنىڭ زۇلۇمىدىن قۇتۇلدۇرۇشنى تەلەپ قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە: بىزگە ياردەم قىل! بىزگە ياردەم قىل! - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «سىلەردىن بۇرۇنقى مۇسۇلمانلار تۇتۇلۇپ، ئازگالغا كۆمۈلەتتى ۋە تىرىك پېتى ھەرىدىلەتتى. ئۇلار ئىككىگە بۆلۈنۈپ كېتەتتى. ئەمما ئۇلار دىندىن ۋاز كەچمىدى. ئاللىنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئاللى بۇ ئىشنى ئاخىرىغىچە داۋاملاشتۇرىدۇ. ئەمما سىلەر سەل ئالدىراڭغۇلۇق قىلىۋاتىسىلەر.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ كەسكىن ۋە جەسۇر سۆزلىرى ئارقىلىق ئۆزىدىن ياردەم تەلەپ قىلىپ كەلگەنلەرگە ھۆرلۈك بەدىلىنى تۆلەشنىڭ ئىماننى پۈتۈنلەيدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى.

شۇنىسى ئېنىقكى، ئىسلام مۇسۇلمان بولغانلارغا ھېچقايسى جەھەتتىن مەنپەئەت بىلەن تەمىنلىمەيتتى.

تۇنجى مۇسۇلمانلار ھەرگىزمۇ: بۇ ئېتىقادتىن نېمە مەنپەئەتكە ئېرىشىمىز؟ - دەپ سورىمىغانىدى. بەلكى ئۇلار: ئىسلامغا نېمە بېرەلەيمىز؟ - دەپ سورىغانىدى ۋە ئۇنىڭ جاۋابىنىمۇ ئالغانىدى. ھەممە نەرسىنى، بىر چىشلەم ئاندىن تارتىپ، ئەڭ ئاخىرقى بىر تامچە قېنىغىچە ھەممە نەرسىنى ...

تۇنجى مۇسۇلمانلار ئىسلام ئۈچۈن ھەممە نەرسىنى ئالدىنىڭ ئۆزلىرىگە ياردەم قىلىدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەنگەن ھالدا پىدا قىلدى. ئۇلارنىڭ قەلبى ھەقتىن كەلگەن نەرسىنىڭ ئۈستۈنلىكىگە دائىر چوڭقۇر ئىشەنچ بىلەن تولغانىدى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ كىسرا ۋە قەيسەرلەرنىڭ سەلتەنتىنى ئۆرۈپ تاشلايدىغانلىقىنى ۋە چاقىرىقلىرى بىلەن يەر يۈزىنىڭ خوجايىنلىرىغا ئايلىنىدىغانلىقىنى ئېلان قىلماقتا ئىدى.

ئۇلارنى مەسخىرە قىلغانلار مەسخىرىلىرىدە بۇ ئىشەنچنى ئۇنۇتقاندى. ئەل ئەسۋەد ئىبنى ئەل مۇتەللىب ۋە ئۇنىڭ سەبداشلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىگە ئۇچراپ، ئۇلارنى مەسخىرە قىلاتتى ۋە مۇنداق دەيتتى: قاراڭلار! ئەتە كىسرا ۋە قەيسەرنىڭ سەلتەنتىنى ئاغدۇرۇپ تاشلايدىغان، يەر يۈزىنىڭ خوجايىنلىرى كېلىۋاتىدۇ... ئاندىن ئۇلار ئىسقىرتىپ، چاۋاك چېلىشاتتى. مۇسۇلمانلار ئۇلارغا پىسەنت قىلماي ئۆتۈپ كېتەتتى.

مۇشۇرىكلار مۇسۇلمانلارنى مەسخىرە قىلىشنى تاشلاپ، ئۇلارنى دەۋالىرىدىن توسۇشقا ئۆتتى.

قۇرەيشلىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۇيقەست پىلانلاش ئۈچۈن ئارىلىرىدا تارىخىي خاراكتېرلىك يىغىلىش ئۆتكۈزدى. مۇشۇرىكلار ئۇنىڭغا كاھىن، سېھرىگەر، شائىر، ساراڭ دېگەندەك بەدىئىياتچىلارنى چاچتتى. ئۇ كۈنى، ئۇنىڭغا "سېھرىگەر" نامىنى بېرىشكە كېلىشتى. ۋەلىد ئىبنى مۇغىرە باشچىلىقىدىكى كېڭەش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا "سېھرىگەر" دېگەن نامنى بېرىش قارارىنى ئالدى. چۈنكى ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ئۇ، قېرىندىشلارنى ۋە ئەر - خوتۇنلارنى بىر - بىرىدىن ئايرىۋەتمەكچى ئىدى (ماھىيەتتە ھەقىقىي قوبۇل قىلغانلار بىلەن قوبۇل قىلمىغانلار ھەرقانچە يېقىن قان - قېرىنداش، ئاتا - بالا ۋە ئەر - ئايال بولسىمۇ، ئېتىقادى ئۈچۈن بىر - بىرىدىن ۋاز كېچىشى تەبىئىي ئىدى).

زالىملىق ۋە جاھىللىقنىڭ پېشىۋالىرى مەككىگە كەلگەنلەرنى مۇھەممەد ئىسىملىك بىر سېھرىگەردىن، ئاتىلىرى چوقۇنغان نەرسىگە چوقۇنىدىغان قەۋمىگە، ئۇرۇق - تۇغقان ۋە يېقىنلىرىغا قارشى چىققان مۇھەممەد ئىسىملىك بىر سېھرىگەردىن قوغداش ئۈچۈن مەخسۇس گۇرۇپپىلار تەشكىللىدى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھەرخىل يوللار

ئارقىلىق: « مېنى ئۆز قەۋمىنىڭ ئارىسىغا قوبۇل قىلىدىغانلار يوقمۇ؟ چۈنكى قۇرەيش قەبىلىسى مېنى رەببىمنىڭ سۆزىنى تەبلىغ قىلىشتىن توسى... » دېيىشكە مەجبۇرلىدى.

ئەھۋال گەرچە شۇنداق ئېغىر بولسىمۇ، بەلكىم شۇنداق بولغانلىقى تۈپەيلىدىن، ئىسلام ئاستا - ئاستا ۋە مەزمۇت قەدەم بىلەن داۋاملىق تۈردە يېپىلىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى زامانىنىڭ ئەقىلىنى ئويغاتماقتا، ئىنسانلارنى ئۇلار تېخى ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋۇجۇدىدىكى زەررە ۋاقىتىدا ئاللاھنىڭ ئۇلاردىن ئەھدە ئالغان كۈندىكى ۋەزىيەتكە ئېلىپ كىرمەكتە ئىدى. ئاللاھ ئۇلاردىن مۇنۇ ئەھدىنى ئالغانىدى:

« مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟ » دېدى (يەنى ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى). ئۇلار: « ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن » دېدى.

مۇسۇلمانلار سانىنىڭ كۆپىيىشى قۇرەيشلىكلەرنى قورقۇتتى، ئۇلار باشقا چارە ئىزدەشكە باشلىدى. ئۇلار سۈلھ تۈزۈش ۋە كېلىشىم ھاسىل قىلىشنى پەقەتلا ئويلىمىغانىدۇ؟

قۇرەيشلىكلەر ئۆزلىرىنىڭ ئارىسىدا ئەقىللىق ۋە ئېغىر - بېسىق دەپ تونۇلغان ئۆتبە ئىبنى رابىئەنى ھەزرىتى مۇھەممەد بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن ئەۋەتتى.

ئۆتبە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا:

- ئى قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى! سەن بىزگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئېسىل نەسەبلىك بىرىسەن، ئەمما سەن قەۋمىڭنىڭ بېشىنى بالاغا تىقتىڭ، ئۇلارنى پەرىشان قىلدىڭ، مەن ساڭا بەزى تەكلىپلەرنى سۇنماقچىمەن، بەلكىم ئۇلارنىڭ بەزىلىرىنى قوبۇل قىلىشىڭ مۇمكىن، - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- قېنى ئېيتقىن، ئى ئۆتبە! - دېدى.

ئۆتبە:

- ئەگەر سەن بۇ ئىشلارنى باي بولۇش ئۈچۈن قىلىۋاتقان بولساڭ، بىز ئۆزئارا مال توپلاپ، سېنى ئەڭ بايلىرىمىزدىن قىلايلى، ئەگەر شەرەپلىك بىرى بولماقچى بولساڭ، سېنى بېشىمىزغا تاج قىلايلى، ئەگەر پادىشاھ بولماقچى بولساڭ، سېنى ئۆزىمىزنىڭ پادىشاھى قىلايلى، ئەگەر ساڭا جىن يېپىشىۋالغان بولسا، بىز سېنى داۋاليتىش ئۈچۈن پۈتۈن مال - بارلىقىمىزنى پىدا قىلايلى! - دېدى ۋە سۆزىنى تۈگىتىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جاۋابىنى كۈتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى:

﴿ناھايتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللہ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن. ھا مەم. (بۇ) ناھايتى شەپقەتلىك، مېھرىبان اللہ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان (ۋەھىدۇر). ئايەتلىرى ئوچۇق بايان قىلىنغان كىتابتۇر، بىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن نازىل بولغان ئەرەبچە قۇرئاندۇر. (مۆمىنلەرگە جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچىدۇر، (كاپىرلارنى دوزاخ بىلەن) ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر. ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) نىڭ تولىسى (ئۇنىڭ ئايەتلىرىنى پىكىر قىلىشتىن) يۈز ئۆرۈدى. ئۇلار (ئۇنىڭغا) قۇلاق سالمايدۇ. ئۇلار (پەيغەمبەرگە): «بىزنىڭ دىللىرىمىز سەن بىزنى دەۋەت قىلغان نەرسىلەردىن پەردىلەنگەن، قۇلاقلىرىمىز ئېغىر، سەن بىلەن بىزنىڭ ئارىمىزدا پەردە (يەنى دىنىي جەھەتتە ئوخشىماسلىق) بار، سەن ئۆز ئىشىڭنى قىل، بىزمۇ ھەقىقەتەن ئۆز ئىشىمىزنى قىلايلى (يەنى سەنمۇ ئۆز دىنىڭ بىلەن بول، بىزمۇ ئۆز دىنىمىز بىلەن بولايلى)» دەيدۇ. سەن (ئۇ مۇشرىكلارغا): «مەن سىلەرگە ئوخشاش ئىنسانمەن، ماڭا، ئىلاھىڭلار بىر ئىلاھتۇر، دەپ ۋەھىي قىلىنىدۇ، ئۇنىڭغا (ئىمان ۋە تائەت - ئىبادەت بىلەن) يۈزلىنىڭلار ۋە ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار!» دېگىن، مۇشرىكلارغا ۋاي! ئۇلار زاكات بەرمەيدۇ، ئاخىرەتكە ئىشەنمەيدۇ. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارغا ئەلۋەتتە ئۈزلۈكسىز ساۋاب بېرىلىدۇ. (سەن ئۇلارغا) «سىلەر زېمىننى ئىككى كۈندە ياراتقان اللہ نى ئىنكار قىلامسىلەر ۋە ئۇنىڭغا شېرىكلەر كەلتۈرەمسىلەر؟ ئۇ ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر» دېگىن. ئۇ زېمىننىڭ ئۈستىدە نۇرغۇن تاغلارنى ياراتتى، زېمىننى بەرىكەتلىك قىلدى، ئەھلى زېمىننىڭ رىزقىنى بەلگىلىدى، (زېمىننى يارىتىش بىلەن ئاھالىسىنىڭ رىزقىنى بەلگىلەشنى كەم - زىيادىسىز) باراۋەر تۆت كۈندە (تاماملىدى)، (زېمىننىڭ ۋە ئۇنىڭدىكى نەرسىلەرنىڭ يارىتىلىش مۇددىتىنى) سورىغۇچىلار ئۈچۈن (بۇ جاۋابتۇر). ئاندىن ئۇ ئاسماننى (يارىتىشقا) يۈزلەندى، ھالبۇكى، ئۇ تۇمان ھالىتىدە ئىدى، ئاسمان بىلەن زېمىنغا: «ئىختىيارى ياكى ئىختىيارسىز ھالدا كېلىڭلار (يەنى ئەمرىمنى قوبۇل قىلىڭلار)» دېدى. ئىككىلىسى «ئىختىيارى كەلدۇق» دېدى. اللہ يەتتە ئاسماننى ئىككى كۈندە ياراتتى. ھەر ئاسماننىڭ ئىشىنى ئۆزىگە بىلدۈردى (يەنى ھەر ئاسماننىڭ ئېھتىياجلىق ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇردى). ئەڭ تۆۋەنكى ئاسماننى يۇلتۇزلار بىلەن زىننەتلىدۇق ۋە قوغدىدۇق، بۇ ئەنە شۇ غالىب، ھەممىنى بىلگۈچى اللہ نىڭ تەقدىرىدۇر. ئەگەر ئۇلار (بۇ بايانلاردىن كېيىن ئىماندىن) يۈز ئۆرۈسە (سەن ئۇلارغا): «سىلەرنى ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرىنىڭ بېشىغا كەلگەن ئازابقا ئوخشاش ئازابتىن ئاگاھلاندۇرىمەن» دېگىن.﴾

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جاۋابى ئاياغلاشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزلەپ:

﴿ئەگەر ئۇلار (بۇ بايانلاردىن كېيىن ئىماندىن) يۈز ئۆرۈسە (سەن ئۇلارغا):
«سىلەرنى ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرىنىڭ بېشىغا كەلگەن ئازابقا ئوخشاش ئازابتىن
ئاگاھلاندىرىمەن» دېگىن﴾. دېگەن يەرگە كەلگەندە، ئۆتتە قورقۇپ ئورنىدىن تۇرۇپ
كەتتى ۋە قۇرەيشلىكلەرنىڭ يېنىغا قاراپ ماڭدى.

ئۇ، خۇددى بېشىغا چاقماق چۈشكەندەك بولۇپ قالغانىدى. ئۇ قۇرەيشلىكلەرنىڭ
يېنىغا بېرىپلا، ئۇلارنىڭ ھەزرىتى مۇھەممەدنى ئۆز ھالىغا قويۇپ بېرىشنى تەكلىپ
قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، قۇرەيشلىكلەرنىڭ تۇنجى مۇسۇلمان (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام)
بىلەن بولغان سۆھبىتى مۇۋەپپىقىيەتسىز ھالدا ئاياغلاشتى.

بۇ سۆھبەتنىڭ نەتىجىسىز ئاخىرلىشىشى، ئەزىيەت ۋە زۇلۇمنىڭ قايتا ئەۋج
ئېلىشىدىن دېرەك بېرەتتى. مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارغا باشقا - باشقا يوللار بىلەن زۇلۇم
قىلىشقا باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىنىڭ بېشىغا كەلگەن بۇ جەبرى -
جاپادىن بەكمۇ پەرىشان بولدى. مۇسۇلمانلار ئېتىقادلىرىنىڭ بەدىلىنى تولۇق تۆلەپ، اللە
يولىدا بارلىقنى پىدا قىلغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ھىجرەت
قىلىشقا بۇيرىدى. خالىغانلارنىڭ ھىجرەت قىلىشىغا رۇخسەت قىلدى. ھىجرەت كارۋانلىرى
تۈركۈم - تۈركۈملەپ يولغا چىقتى. بۇ ۋەقە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىي كەلگەندىن
بەش يىل ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەۋىتىنى ئوچۇق ئېلان قىلغاندىن ئىككى يىل
كېيىن يۈز بەردى. 16 مۇسۇلمان ھەبەشىستانغا (ئېفىئوپىيە) غا ھىجرەت قىلدى. ئۇلار
مەخپىي يولغا چىقىپ، دېڭىز تەرەپكە قاراپ ئىلگىرىلىدى. چۆلدە ياشايدىغانلارنىڭ
ئۇلارنى ياققۇرماستىكى، ئۇلاردىن قورقۇش ۋە دېڭىز سەپىرىنىڭ بەكمۇ خەتەرلىك بولۇشىغا
قارىماي، داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلىدى ۋە كېمىگە چىقتى.

بىرىنچى كارۋاندىن كېيىن، ئىككىنچى كارۋان يولغا چىقتى، بۇ كارۋاندا 83 ئەر، 19
ئايال بار ئىدى.

قۇرەيشلىكلەر مۇھاجىرلارغا زۇلۇم قىلىشتا ھەددىدىن ئېشىپ، قوللىرىنى
ھەبەشىستانغا ئۇزاتتى. قۇرەيشلىكلەر ھەبەشىستان پادىشاھى نەجاشىغا ئادەم ئەۋەتىپ،
ئۇنىڭ مۇھاجىرلارغا قارشى چىقىشىنى، چۈنكى ئۇلارنىڭ مەككىدىكى ئەجدادلىرىنىڭ
دىنىنى تاشلىۋەتكەنلىكىنى ۋە نەجاشىنىڭ دىنى بولغان خرىستىئانلىقنىمۇ قوبۇل
قىلمايدىغانلىقىنى بىلدۈرمەكچى بولدى. شۇنداقلا، قۇرەيشلىكلەر مۇھاجىرلارنى يولغا
كىرگۈزۈش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىلىشىنى تەلەپ قىلدى. ئۇلار
ياخشىچاق بولۇش ئۈچۈن نەجاشىغا سوۋغا - سالاملارنى ئەۋەتتىمۇ ئۇنۇتمىغانىدى.

ئېيتىلىشىچە، نەجاشى ئەقىللىق ئادەم ئىدى. ئۇ، بۇ يېڭى دىن ھەققىدە مەلۇماتقا
ئىگە بولۇش ئۈچۈن مۇھاجىرلارغا ئادەم ئەۋەتتى. مۇھاجىرلار ئۇنىڭ ھۇزۇرىدا، ئۇنىڭغا

ئىسلام دىنى ھەققىدە مەلۇمات بەردى. نەجاشى ئۇلاردىن ھەزرىتى ئىسا توغرىلۇق سورىدى. مۇھاجىرلار مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

- ئۇ، اللە نىڭ بەندىسى، ئەلچىسى، روھى، پاك ۋە نۇمۇسلۇق مەرىيەمگە ئاتا قىلغان كەلىمىسى (دىن تۆرەلگەن بوۋاق)...

بۇنى ئاڭلىغان نەجاشى يەردىن كىچىك بىر تاياقنى قولغا ئېلىپ:

- سىلەر ئىسا ھەققىدە مۇشۇنچىلىكمۇ يالغان سۆزلىمىدىڭلار، خاتىرجەم بولۇڭلار! سىلەرگە ھېچقانداق خىيىم - خەتەر يەتمەيدۇ، - دېدى. ئاندىن قۇرەيشلىكلەرگە: اللە مەندىن پارا ئالمىغان تۇرسا، مەن نېمە دەپ سىلەردىن پارا ئالغۇدەكمەن؟ مەن خەلقىنى ھېمايە قىلمىغىچە خەلق ماڭا ئىتائەت قىلمايدۇ، - دېدى.

شۇنداق قىلىپ، مۇھاجىر مۇسۇلمانلار ئىشەنچلىك بىر مەملىكەتكە يەنى ھەبەشىستانغا، تۇغرا يولنى تاپقان، چېركاۋدىكى پوپلارنىڭ پەرقلىق ئېتىقادلىرىغا قارىماي، ئىسانىڭ ئىنسانىي قۇرۇلمىسىغا ئىشەنگەن بىر كىشىنىڭ مەملىكىتىگە ئورۇنلاشتى.

ئىلاھىي قۇدرەتنىڭ كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن، مۇسۇلمان جەمئىيىتىكى بۇ خەتەرلىك ئەھۋال ئىسلامنىڭ زەئىپلىشىشىگە سەۋەب بولالمىدى. ئەكسىچە، ئۇنى تېخىمۇ كۈچلەندۈردى، ئۇلۇغ اللە ئىككى بۈيۈك شەخىسنىڭ ئىمان ئېيتىشى ئارقىلىق ئىسلام دەۋىتىگە چوڭ يار - يۆلەكتە بولدى. بۇلارنىڭ بىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ھەمزە، يەنە بىرى ھەق ئادىمى ئۆمەر فارۇق بولۇپ، ھەر ئىككىسى مەككىنىڭ ئابىرۇيلۇق ۋە كۈچلۈك كىشىلىرىدىن ئىدى. ئەزىز ۋە ئۇلۇغ اللە نىڭ ئىرادىسى مەككىنىڭ ئەڭ كۈچلۈك ئىككى كىشىسىنىڭ ئەزەلدىن ئۆزلىرىدە بار بولغان، ئەمما تا شۇ كەمگىچە سىرتىغا چىقىرالمىغان مەرھەمەتلىرىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىۋەتكەندى.

ھەمزە غەزەپ، تەرەپپازلىق ۋە ئۆزىنى قوغدىيالمايدىغان كىشىگە بولغان ھېسداشلىق تۇيغۇسىنىڭ تەسىرىدە مۇسۇلمان بولغانىدى.

بىر كۈنى، بىر ئايال ھەمزەگە: ئى ئەبۇلھاكەم! ئىبنى ھىشام (ئەبۇ جاھىل) نىڭ جىيەنىڭ مۇھەممەدگە قىلغانلىرىنى بىر كۆرگەن بولساڭ، ئۇ قىلغۇلۇقنى قىلىپ بولۇپ كېتىپ قالدى. مۇھەممەد ھېچنەمە دېمىدى، - دېدى.

ھەمزەنىڭ كۆزلىرىگە قان تولدى ۋە دەرھال ئەبۇجەھىلنى ئىزدەشكە باشلىدى. ئۇ ئەبۇجەھىلنى قەۋمى ئارىسىدا ئولتۇرغان يەردىن تاپتى ۋە: سەن مۇھەممەدكە ھاقارەت قىلىدىڭمۇ؟ بىلىپ قوي! مەنمۇ ئۇنىڭ دىنىغا كىردىم، - دەپ ۋارقىردى. ئاندىن قولىدىكى ئوقيانى كېرىپ، ئەبۇجەھىلنىڭ بېشىغا قارىتىپ ئاتتى.

ھەمزەنىڭ ئىسلامغا كىرىشى مانا مۇشۇنداق باشلانغانىدى.

ھەمزە ھەقىقەتەن ئابرويلۇق كىشى ئىدى.

جىيەنىنىڭ زۇلۇمغا ئۇچرىشى ئۇنى غەزەپلەندۈرگەنىدى. گەرچە ھەزرىتى مۇھەممەد ھەمزەنىڭ جىيەنى بولسىمۇ، ھېچكىم ئۇنىڭ ھەققىگە ھۆرمەت قىلمايۋاتاتتى. مانا بۇ، ئۇنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىنىڭ باشلانغۇچى ياكى ئۇنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىغا تۈرتكە بولغان سەۋەب ئىدى.

اللە ھەمزەگە تۇيدۇرمىغان ھالدا، ئۇنىڭ تەبىئىتىگە مەرھەمەتنى سىغىدۇرۇۋەتكەنىدى. بۇ پەقەت كىشىلەرنى اللە قا دەۋەت قىلغۇچىلارنىڭ زەئىپى ۋە ئاجىزلىقى تۈپەيلىدىن ئېزىلىشىغا چىداپ تۇرالمايدىغان مەرھەمەت ئىدى. شۇڭا ئۇ ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ ئەڭ يېقىن ياردەمچىسىگە ۋە باشپاناھىغا ئايلانغانىدى.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب چۇس مىجەزى، جەسۇرلۇقى ۋە كەسكىنلىكى بىلەن مەشھۇر ئىدى. ئۇ تېخى ئىمان ئېيتىمىغان ۋاقىتلاردا مۇسۇلمانلارغا كۆپ زۇلۇم قىلغانىدى.

ئۇنىڭ زۇلۇمىغا ئۇچرىغانلارنىڭ ئارىسىدا ئامىر ئىبنى رەبىئە ۋە ئۇنىڭ ئايالىمۇ بار ئىدى. ئامىر ۋە ئايالى ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلىشقا قارار بەردى. بىر كۈنى، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب ئۇلارنى ئىزدەپ كەلدى. ئامىرنى تاپالمىدى، ئايالى بار ئىدى. ئۆمەر ئايالىنىڭ ھىجرەتكە تەييارلىق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردى، ئۇ (ئىچىدىكى مەرھەمەت تۇيغۇسى ئۇرغىغان ھالدا):

- ئى ئۆمەر ئابدۇللاھ! ھىجرەت قىلامسىلەر؟ - دەپ سورىدى.

ئايال غەزەپ بىلەن:

- شۇنداق، اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بۇ يەرلەردىن كەتمەكچىمىز، سىلەر بىزگە كۆپ زۇلۇم، بېسىم قىلىدىڭلار، اللە بىزنى خاتىرجەم قىلغانغا قەدەر توختىماي ماڭىمىز، - دېدى.

ئۆمەر:

- اللە سىلەر بىلەن بىللە بولسۇن! - دېدى.

ئايال ئۇنىڭ يۈزىدە بىر خىل مۇلايمىلىق ۋە غەمكىنلىك تۇيغۇلىرىنى ھېس قىلدى. ئامىر قايتىپ كەلگەندە، ئۇنىڭغا ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇش نىيىتىنىڭ بارلىقىنى ئېيتتى، ئەمما ئامىر: ئۆمەرنىڭ ئېشىكى مۇسۇلمان بولمىغىچە، ئۆمەر مۇسۇلمان بولمايدۇ، - دېدى.

ئامىر ئۆمەرنىڭ چۇس مىجەزىنى بىلگەچكە شۇنداق دېگەنىدى. ئەمما ئۇنىڭ ئايالىنىڭ تۇيغۇلىرى ئامىرنىڭ كۆز - قاراشى ۋە ئۇنىڭ ئۆمەر ھەققىدە چىقارغان كەسكىن قارارىدىنمۇ كۈچلۈك ئىدى. ئۇلار ھىجرەت قىلىپ، بىر نەچچە كۈندىن كېيىن ئۆمەر مۇسۇلمان بولدى.

مۇھاجىرلار ئۇنىڭ دىلىدىكى مەرھەمەت ئىشكىلىرىنى ئېچىۋەتكەندى، ئۆمەر ئۆزىگە ھەيران قالدى. ئۇ بۇ مەسىلىنى تۈپ يىلتىزىدىن ھەل قىلىشقا ۋە ھەزرىتى مۇھەممەدنى ئۆلتۈرۈشكە قارار بەرگەندى. قىلىچىنى قولغا ئېلىپ ئۇدۇل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ماڭدى. يولدا كېتىۋاتقاندا، ئۇنىڭ ئەلپازىغا قاراپ نىيىتىنى بىلىۋالغان بىرى ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ، نەگە ماڭغانلىقىنى سورىدى.

ئۆمەر:

- ئەرەبلەرنىڭ خاتىرجەم بولۇشى ئۈچۈن مۇھەممەدنى ئۆلتۈرۈمەن، - دېدى.

ئۇ ئادەم ئۆمەرنى مەسخىرە قىلغان ھالدا:

- مۇھەممەدنى بۇرۇن ئۆز ئائىلەڭدىن باشلىساڭ بولمامدۇ؟ - دېدى.

ئۆمەر غەزەپ بىلەن:

- مېنىڭ ئائىلەمگە نېمە بوپتۇ؟ - دەپ سورىدى.

ئۇ ئادەم:

- سىڭلىڭ ۋە ئۇنىڭ يولدىشى مۇسۇلمان بولدى، سېنىڭ تېخى خەۋىرىڭ يوق، -

دېدى.

ئۆمەر سىڭلىسىنىڭ ئۆيىگە باردى، بىرى ئۇلارنىڭ يېنىدا قۇرئان ئوقۇۋاتاتتى، ئۇلار ئۆمەرنى كۆرۈپ، قۇرئان ئوقۇغۇچىنى يوشۇرۇشقا تىرىشتى، ئۆمەر: مەندىن يوشۇرۇن نېمە ئىشلارنى قىلىپ يۈردۈڭلار؟ - دەپ سورىدى.

سىڭلىسى ئۇنىڭ ئاڭلىغانلىرىنى ئىنكار قىلدى. يولدىشى ئارىغا كىرمەكچى بولۇۋىدى، ئۆمەر ئۇنى تۇتۇۋالدى، سىڭلىسى يولدىشىنى قوغداش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. ئۆمەر سىڭلىسىنىڭ يۈزىگە بىر تەستەك سالدى. سىڭلىسىنىڭ يۈزىدىن قان ئېقىشقا باشلىدى. قاننى كۆرگەن ئۆمەرنىڭ ئىچى ئېچىشتى، قەلبىدە مەخپىي ساقلىنىپ كېلىۋاتقان مەرھەمەت بىردىنلا ئوتتۇرىغا چىقتى.

ئۆمەر قۇرئان ئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئالدى ۋە ئوقۇدى...

ئوقۇپ بولۇپ، قىلىچىنى بېلىگە ساڭگىلاتقىنچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرەپكە قاراپ ماڭدى، ئۆمەر ئىسلامنى ھېچ ئىككىلەنمەيلا قوبۇل قىلدى. ئۇ ھەزرىتى مۇھەممەدنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن كۆتۈرگەن قىلىچىنى ئەمدى ھەزرىتى مۇھەممەدنى قوغداش ئۈچۈن كۆتۈرۈشى كېرەك ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرى بىلەن ئولتۇراتتى، بىرى كېلىپ ئىشىكىنى چاقتى، ساھابىلەردىن بىرى بېرىپ ئىشىكنىڭ يوقۇقىدىن قارىدى. ئىشىكنىڭ ئالدىدا ئۆمەر قىلىچىنى ئاسقان ھالدا تۇراتتى. ساھابە بۇ ناخۇش ئەھۋالنى پەيغەمبەرگە يەتكۈزدى.

- ئۆمەر ئىبنى خەتتاب كەپتۇ، ئۇ چوقۇم يامان نىيەت بىلەن كەلدى...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆزىگە قويۇپ بېرىشنى بۇيرۇپ ئورنىدىن تۇردى ۋە بېرىپ ئىشكىنى ئېچىپ: نېمە ئۈچۈن كەلدىڭ؟ - دەپ سورىدى. ئۆمەر ئۆزىنىڭ كەلمە شاھادەت ئېيتىش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى ئېيتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاياجىنىنى باسالماي، يۇقىرى ئاۋازدا تەكبىر ئېيتتى، ئۇنىڭ دۇئاسى ئەمەلگە ئاشقانىدى:

- ئى رەببىم! ئىسلامنى ئىككى ئۆمەرنىڭ بىرى بىلەن كۈچلەندۈرگىن!

ئۆمەر بىلەن ھەمزەنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى، قۇرەيشلىكلەرنى ئەندىشەگە سالدى، مەككىنىڭ رەئىسلىرى ۋە ئەڭ بۈيۈك كىشىلەر مۇسۇلمان بولغانىدى، ئۆمەر مۇسۇلمان بولۇشتىن بۇرۇن، مۇسۇلمانلار كەبىنى يوشۇرۇن ۋە ئەندىشە ئىچىدە تاۋاب قىلىپ كېلىۋاتقانىدى.

ئۆمەر مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن، ئىماننى ھەممەيلەنگە ئوچۇق ئېلان قىلدى ۋە ئۆزىگە قارشى چىققان بولغانلارغا جەڭ ئېلان قىلدى. شۇنچا ھېچكىم ئۇنىڭ تاۋاب قىلىشىغا توسقۇنلۇق قىلمىدى. مەككە خەلقى كۆپ ئۆتمەي ئەرەب پېرىم ئارىلىدا، ھەممە ئىشنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىۋېتىدىغان بىر دەۋالغا دۇچ كېلىدىغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى.

قۇرەيش كاتتىلىرى ئېغىر ۋەھىمگە چۈشتى، ئۇلار مۇسۇلمانلارغا قارشى تۇرۇش ئۈچۈن مەسخىرە ۋە زۇلۇم قىلىش يولىدىن پۈتۈنلەي يېڭىچە يولغا كىرىشەكچى بولدى. ئۇلار مۇسۇلمانلارغا ئىقتىسادىي ۋە ئىنسانىي جەھەتتىن بېسىم ئىشلىتىشكە قارار بەردى.

مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارغا بېسىم ئىشلىتىش ھەققىدە بىر ئۇقتۇرۇش چىقاردى. ئاندىن ئۇقتۇرۇشنىڭ مەزمۇنىغا ھۆرمەت بىلدۈرۈش ئۈچۈن، بۇ ئۇقتۇرۇشنى كەبىنىڭ ئىچىگە ئېسىپ قويدى، مۇشرىكلار گەرچە ئۆزلىرىنى ئىلاھ قىلىپ ئىنسانلارغا ئۇقتۇرۇش ئۈچۈن كەبىنى بۇتلارغا تولدۇرۇۋەتكەن بولسىمۇ، يەنىلا ئۇ ئۇقتۇرۇشقا ھۆرمەت بىلدۈرەتتى. ئۇقتۇرۇشنىڭ مەزمۇنىغا ئاساسەن، مەككە خەلقىنىڭ مۇسۇلمانلارغا ھېچنەرسە ساتماسلىقى ۋە ئۇلاردىن ھېچنەرسە ئالماسلىقى، ئۇلارغا قىز بەرمەسلىكى ۋە ئۇلاردىن قىز ئالماسلىقى لازىم ئىدى. ئۇلار، بۇ رەھىمسىز ئۇقتۇرۇش ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنى ئاچ قويۇپ، ئۆلتۈرۈشكە قارار بەردى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرى بىلەن بىرلىكتە بەنى ھاشىم مەھەللىسىدە پاناھلىنىشقا مەجبۇر بولدى.

ئاللاھنىڭ دۈشمىنى بولغان ئەبۇجەھلىدىن باشقا، بەنى ھاشىم قەبىلىسىدىكى مەيلى مۆئمىن ياكى كاپىر بولسۇن، ھەممەيلەن ئۇلارغا غەمخورلۇق قىلدى. ئەبۇجەھل قۇرەيش كاپىرلىرى بىلەن بىرلىكتە ئۆز جامائىتىگە قارشى چىقتى.

مۇسۇلمانلارغا قارىتا ئىقتىسادىي بېسىم يۈرگۈزۈلۈشكە باشلاندى، ئۇلارنىڭ يېمەك - ئىچمىكى ئۈزۈلۈپ بەكمۇ قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى. مەككىگە كارۋان كەلگەن چاغلاردا، ساھابىلار بالا - چاقىلىرىغا يېگۈدەك بىر نەرسە ئېلىش ئۈچۈن بازارغا كىرەتتى، ئەمما ئەبۇلھەبمۇ بازارغا پەيدا بولاتتى ۋە كارۋانلارغا: ئى كارۋانلار! مۇھەممەدنىڭ ئادەملىرىگە قىممەت باھا قويۇڭلار، ئۇلار سىلەردىن بىر نەرسە ئالالمىسۇن. خاتىرجەم بولۇڭلار، سىلەر زىيان تارتمايسىلەر، ساتالمىغان مېلىڭلارنى مەن ئۆزۈم سېتىۋالمەن، - دەيتتى. كارۋانلار مۇسۇلمانلارغا بەكمۇ يۇقىرى باھا قوياتتى، مۇسۇلمانلار بالىلىرىنىڭ يېنىغا قۇرۇق قول قايتاتتى.

كارۋانلار ساتالمىغان ماللىرىنى ئېلىپ ئەبۇلھەبىنىڭ ئالدىغا باراتتى. ئەبۇلھەب مۇسۇلمانلار ئالالمىغان ماللارنى ئۆزى سېتىۋالاتتى.

بۇ ئەھۋال، تاكى مۇسۇلمانلار ئاچ - يالغىچ ۋە قاتتىق ماغدۇرسىزلانغانغا قەدەر داۋاملاشتى. بۇ ئىقتىسادىي بېسىمنىڭ قانچىلىك داۋام قىلغانلىقىنى بىلەمسىلەر؟

تولۇق ئۈچ يىل داۋام قىلدى. بۇ ئۈچ يىل داۋامىدا ساد ئىبنى ئەبۇۋەققاسنىڭ بېشىغا مۇنداق بىر ئىش كەلدى: ئۇ بىر كۈنى تەرەت قىلىش ئۈچۈن سىرتقا چىقتى. تەرەت قىلىۋېتىپ سۈيۈدۈكى چۈشكەن يەردىن بىر ئاۋاز كەلگەنلىكىنى بايقىدى. قارىسا، ئۇ بىر پارچە قۇرۇپ كەتكەن تۆگە تېرىسى ئىكەن، ساد ئۇنى ئېلىپ تازىلىدى، ئاندىن ئوتقا قاقلاپ يۇمشىتىپ، ئۇششاق پارچىغا بۆلدى ۋە سۇنىڭ ياردىمىدا ئۇلارنى يۇتتۇرتتى.

بۇ، ئۇنىڭ ئۈچ كۈنلۈك يېمەكلىكى بولغانىدى.

بۇ ئۈچ يىل جەريانىدا خۇددى ھېچ ئىش يۈز بەرمىگەندەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا توختىماي ۋەھىي كېلىپ تۇردى.

اللە دىنىغا ئەگەشكەنلەرنى بارلىق شەرت - شارائىتقا بەرداشلىق بېرەلەيدىغان قىلىپ يېتىشتۈرۈۋاتاتتى، مۇسۇلمانلار ئۈچ يىل ئېغىر بالاغا - قازاغا يولۇققان بولسىمۇ، ئىسلام بۇرۇنقىدەكلا تۆت ئەتراپقا يېيىلىۋاتاتتى، ئوت ئۆچمىدى ياكى ئاجىزلاپ قالمايدى.

مۇسۇلمانلار ھەج مەزگىلىدە باشقىلار بىلەن ئۇچرىشاتتى، ئۇلارغا اللە قا، اللە نىڭ مەرھەمىتى ۋە مەغپىرىتىگە دەۋەت قىلاتتى. دىللىرىغا ساقلانغان ھەقىقەتكە بولغان ئىنتىلىشنى ئاشۇراتتى، بۇ جاسارەت ۋە غەيرەتتىن كۆپلىگەن كىشىلەر تەسىرلەندى ۋە ئىسلامغا كىردى. بەزى مۇشەرىكلەر ئۆز - ئۆزىدىن ئۆزلىرىنىڭ قىلغان - ئەتكەنلىرىنىڭ توغرا - خاتالىقىنى سوراشقا باشلىدى. ھەقىقەتكە بولغان بۇ ئىنتىلىش ئۇلارنىڭ يۈرەك تارىلىرىنى چەكتى، ئۇندىن باشقا، مۇسۇلمان بولمىغانلارنىڭ ئارىسىدا تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتىمۇ مۇھىم رول ئوينىدى، قۇرەيشلەر بىر قېتىملىق جېدەل - ماجىرادىن كېيىن ئۆقتۈرۈشنى ئەمەلدىن قالدۇردى. مۇسۇلمانلارنىڭ بەكمۇ ۋاپىي كەتمەسلىكى ۋە ئۇلارنىڭ تېخىمۇ كۈچىيىپ كېتىشى نەتىجىسىدە، ئۇلارغا قارشى يۈرگۈزۈلگەن ئىقتىسادىي بېسىم ئۆز كۈچىنى يوقاتقاندى. مۇسۇلمانلار ۋە بالىلىرى بەكمۇ ئورۇقلاپ، خۇددى جىن -

ئەرۋاھلار دەك بولۇپ قالغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ سانى كۆپىيىپ، ئىمان ۋە ئاللاھقا بولغان ئىشەنچىسى تېخىمۇ ئاشقاندى.

...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇسەبەت يىلى يېتىپ كەلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچ يىل داۋاملاشقان بېسىمدىن كېيىن، ئەرەب بىر نەپەس ئالماي تۇرۇپلا ۋە تۇرمۇش ۋە دەۋەت ئىشىنى باشلىماي تۇرۇپلا، ئايالى يەنى مۇئىنلەرنىڭ ئانىسى ھەزرىتى خەدىجە بىلەن ئەجدادلىرىنىڭ دىنىدا چىڭ تۇرۇپ ئۆلگەن تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ ۋاپاتىغا دۇچ كەلدى.

ئەبۇتالىب مەككىنىڭ ئەڭ ئابىرۇيلۇق كىشىسى ئىدى، ئەبۇتالىبنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆز ھېمايىسىگە ئېلىشى بىلەن مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەزىيەت يەتكۈزۈشتىن توختىغاندى.

خەدىجە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھامىيىسى ۋە باشپاناھى ئىدى. ئۇ، ھەزرىتى مۇھەممەدكە پەيغەمبەرلىك بېرىلىشتىن بۇرۇن ئۇنىڭ خاتىرجەم ئويلىنىشىغا ئىمكان يارىتىپ بەرگەن، پەيغەمبەرلىك بېرىلگەندىن كېيىنمۇ ئۇنىڭ دەرتلىرىگە دەرمان بولغان، مەرھەمەتلىك قەلب ئىگىسى ئىدى. شۇنداقلا، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سادىق ھەمراھى، ئايالى، دوستى ۋە خىزمەتكارى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ۋاپاتىغا بەكمۇ ئىچىنغاندى، ھەتتا تارىخچىلار بۇ يىلنى «مۇسەبەت يىلى» دەپ ئاتاشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ مۇسەبەتتى مۇشرىكلارنى بەكمۇ سۆيۈندۈردى، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنى قوغدايدىغان ۋە ھىمايە قىلىدىغان تاغىسىدىن ۋە روھى جەھەتتىن مەدەت بېرىپ، خىزمىتىنى قىلىدىغان ئايالىدىن ئايرىلىپ قالغاندى. قۇرەيشلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تېخىمۇ كۆپ ئەزىيەت چەكتۈرۈشكە باشلىدى. مۇشرىكلار قۇربانلىق قىلىنغان بىر تۆگىنىڭ ئىچ - قارىنىنى ئېلىپ كېلىپ، سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈرۈۋاتقان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈستىگە ئارتىپ قويۇشتى.

بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان قىزى فاتىمە، دادىسىنى ئۇ يەردىن ئېلىپ كېتىش ۋە (ئەسلىدە دادىسى قىزىنى قوغداش كېرەك بولغان بىر مۇھىتتا) دادىسىنى قوغداش ئۈچۈن دەرھال ئۇ يەرگە كەلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ يولىدا بۇنىڭغىمۇ سەۋر - تاقەت قىلىپ بەرداشلىق بەردى.

بىر كۈنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەقىق قەبىلىسى يەرلەشكەن تائىفكە بارماقچى بولدى. بەلكىم ئۇ: بۇ يەردىكىلەرنىڭ قەلبى باتىللىقتىن تاشتەك قېتىپ كەتتى. سەقىقە

بېرىپ باقاي، بەلكىم ئاللاھ ئۇ يەردە ئىسلام دەۋىتى ئۈچۈن بىر چىقىش يولى بېرىپ قالار، - دەپ ئويلىغانىدى.

دەۋەتكە قارىتا يۈزگۈزۈلگەن ئومۇميۈزلۈك بېسىم بەكمۇ شىدەتلىك تۈسكە كىرگەچكە، بىر قەدەم ئالغا ئىلگىرىلەش مۇمكىن بولمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئەھۋالدىن پەرىشان بولدى ۋە ئەتراپقا قۇرۇلغان چەمبەر سىمان توساقنى يېرىپ بېقىش نىيىتىدە تائىفكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى. مەككە بىلەن تائىفنىڭ ئارىلىقى 70 كىلومېتىردىن ئارتۇق بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تائىفكە پىيادە يۈرۈپ بېرىپ كەلدى. بۇ مۇشربك قەۋمنى ئاللاھ قا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن كېتىۋاتقىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نېمىلەرنى ئويلىغانلىقى بىزگە نامەلۇم. بىز پەقەت ئۇنىڭ تائىفكە دۇنيا ۋە ئاخىرەت مەرھەمىتىنى ئېلىپ ماڭغانلىقىنىلا بىلىمىز، تائىفىلىكلەر ئۇنى جاھالەت دەۋرىنىڭ ئۇسلۇبىدا كۈتۈۋالدى. ئۇنىڭغا قوپال مۇئامىلە قىلدى ۋە ئۇنى ئىنكار قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ يەردە ئون كۈن تۇردى. ئۇ بۇ ئون كۈننى ئۆيلەر، بازارلار ۋە يوللارنىڭ ئارىسىدا قاتراپ ئۆتكۈزدى. ھېچكىم ئۇنىڭغا قۇلاق سالمايدى. دەۋىتىگە ھېچكىم ئىشەنمىدى. ئۇلار بۇنىڭ بىلەنلا قالماي، ئۇنى مەسخىرە قىلدى ۋە ھەتتا ئۇرماقچى بولدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككەگە قايتىشقا قارار بەردى، ئۇ قايتىشتىن بۇرۇن تائىق خەلقىدىن ئۆزىنىڭ بۇ يەرگە كېلىشىنىڭ سەۋەبىنى مەككىلىكلەرگە ئېيتماستىن، بولمىسا ئۇلارنىڭ ئىسلامغا بولغان مەسخىرە ۋە زۇلۇملىرىنىڭ تېخىمۇ ئېشىپ كېتىدىغانلىقىنى ئېيتتى. تائىق خەلقى بۇ ئاخىرقى ئۆتۈنۈشنىمۇ قوبۇل قىلمىدى.

ئۇلار بۇنى ئاز كۆرگەندەك، ئۇنىڭغا بىر ئىنسانغا قىلىنىدىغان ئەڭ ئېغىر يامانلىقنى قىلدى. ئۇلار كىچىك بالىلارنى، قۇللارنى، ساراڭ، ئەخمەقلەرنى يىغىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھۇجۇم قىلىشقا كۈشكۈرتتى، ئۇلار ئىككى سەپ بولۇپ تىزىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تاش ياغدۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ تاشلىرى ئارىسىدا تائىقتىن چىقتى، تاشلار پۇتلىرىغا تېگىپ قانىتىۋەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پېشىغا چۈشكەنلەر تۈپەيلىدىن تائىقلىق ئىككى باي كىشىگە تەۋە بىر باغقا كىرىپ، ئۇ يەردە ساقلىنىشقا مەجبۇر بولدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باراڭ سايسىدا ئولتۇردى. باغنىڭ ئىگىلىرىمۇ شۇ يەردە ئىدى، باغنىڭ ئىگىسى ساراڭلانى ئارقىسىغا ياندۇرۇۋېتىپ، ئۇلار قوغلاپ كەلگەن يارىدار ئادەمنى كۆردى ۋە خىزمەتكارىدىن ئۇنىڭغا بىر ساپاق ئۈزۈم ئەۋەتتى، خىزمەتكار بىر خىرىستىئان بولۇپ، ئىسمى ئادداس ئىدى.

خىزمەتكار ئۈزۈمنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا قويدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىسىللاھىررەھمانىررەھىم» دەپ قولىنى ئۈزۈمگە ئۇزاتتى.

ئادداس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا:

- بۇ، بۇ يەرلىكلەرنىڭ سۆزى ئەمەسقۇ؟ - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- سەن قەيەرلىك؟ - دەپ سورىدى.

ئادداس:

- مەن نوۋالىق خرىستىئان، - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- سالھ كىشى يۇنۇس ئىبنى مەتئانىڭ يۇرتىدىنمۇ؟ - دەپ سورىدى.

ئادداس:

- يۇنۇسنى سەن قانداق بىلسەن؟ - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- ئۇ مېنىڭ قېرىندىشىم، ئۇ پەيغەمبەر ئىدى، مەنمۇ پەيغەمبەرمەن، - دېدى.

ئادداس ئۆزىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياقلىرىغا ئاتتى. ئۇ بىر تەرەپتىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوللىرىنى سۆيسە، بىر تەرەپتىن توختىماي يىغلايتتى.

بۇ ئىخلاسەن خرىستىئان تائىقتىن ئىسلامغا ئاۋاز قوشقۇچى بىردىنبىر كىشى ئىدى. ئۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككى ھەپتە ۋاقت ۋە ئېتىلغان تاشلار چىقارغان قانلار بىلەن بەدىلىنى تۆلىگەن قوشۇلغۇچى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تائىقتىن خۇددى مەككىدە ئىنكار قىلىنغاندەك، ئىنكار قىلىنغان ھالدا مەككىگە قايتتى. شۇنداق بولسىمۇ، قىلچە ئۈمىدسىزلەنمەي، دەۋەت ۋە جىھادقا داۋام قىلدى.

ئىنكارچىلارنىڭ قەبىھ قىلمىشلىرى ئاشقانسېرى، ئۇنىڭ غەيرەت ۋە مەرھەمەتتىمۇ ئاشماقتا ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسلام ھەرىكىتى يالغۇز ۋە ياردەمچىسىز شەكىلدە تۇيۇقسىز باشلاشقا مەجبۇر بولىدىغان ۋاقىتلىرى كەلگەندى.

كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تەرك ئەتكەن ۋاقتتا، ئىشقا ئاسمان ئارىلاشتى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ چوڭ مۆجىزىسى بولغان «مىراج ۋە ئىسرا مۆجىزىسى» مەيدانغا كەلدى.

بۇ، ئىسلامىي دەۋەت بىلەن ئالاقىسى بولمىغان مۆجىزە ئىدى. شۇنداقلا بۇ، بۇ داۋانى ئىسپاتلاش ۋە قوللاش مەقسىتىدە ئەمەس، بەلكى پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوللاش، ئۇنى ئۇلۇغلاش ۋە شەرەپلەندۈرۈش ئۈچۈن كەلگەندى.

بەلكىم ئاللا، بۇ مۆجىزە ئارقىلىق ئىنسانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ۋە دەۋاسىنى ئىنكار قىلغان بولسا، ئۆزىنىڭ ئۇنى پەيغەمبەرلىككە تاللاپ، شەرەپلەندۈرگەنلىكىنى ۋە

ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا دەلىل بولىدىغان بەزى نەرسىلەرنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئۇنى ئۆزىگە چاقىرىغانلىقىنى بىلدۈرمەكچى بولغانىدى.

«ئىسرا ۋە مىراج مۆجىزىسى» پەيغەمبەرلەر تارىخىدا ھېچبىر پەيغەمبەرنىڭ قىسسىسىدە تەڭدىشى بولمىغان بىر مۆجىزە سۈپىتىدە مەيدانغا كەلگەندى.

بىز پەيغەمبەرلەر ئارىسىدا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ «ئاللاھ نىڭ دوستى» دەپ ئاتالغانلىقىنى، ھەزرىتى مۇسەئىننىڭ ئاللاھ بىلەن ھېچقانداق ۋاستىسىز ھالدا سۆزلەشكەنلىكىنى، شۇنداقلا، ھەزرىتى ئىساغا روھلۇقۇدۇس بىلەن ئاللاھ تەرىپىدىن ياردەم بېرىلگەنلىكىنى بىلىمىز .

ئەمما بىز ئاللاھ نىڭ تۇنجى قېتىم بىر پەيغەمبەرنى ئۆزىگە چاقىرىغانلىقىنى كۆرۈۋاتىمىز .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە يۈكسەلدى . جىبرىئىل ئۆزىگە رۇخسەت قىلىنغان يەرگىچە كېلىپ توختىدى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يالغۇز يۈرۈپ كەتتى .

مانا بۇ، قەلەملەر ئىپادىلەشكە ئاجىزلىق قىلغان ۋە سىناق قىلىپ بېقىشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىغان ئۇلۇغلۇق دەرىجىسى ئىدى .

پەيغەمبەرلەرنىڭ ئارىسىدا رەببىدىن ئۆزىگە ئۈلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرگەنلىكىنى كۆرسىتىپ قويۇشنى تەلەپ قىلغان ۋە ئاللاھ: «تېخىچە ئىشەنمىدىڭمۇ؟» دەپ سورىغاندا: ئىشەندىم، ئەمما كۆڭلۈمنىڭ تېخىمۇ ئەمەن تېپىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، - دېگەن پەيغەمبەرنىڭ (ھەزرىتى ئىبراھىم) بارلىقىنى: شۇنداقلا، يەنە ئاللاھ سۆيگۈسى بىلەن ئالغا ئېتىلىپ:

«پەرۋەردىگارىم! ماڭا ئۆزەڭنى كۆرسەتكىن، سېنى بىر كۆرۈپ ئالاي» . دەپ سورىغان پەيغەمبەرنىڭ بارلىقىنىمۇ كۆردۈك . ئاللاھ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئۆزىنى ئىنسانلارنىڭ كۆرەلىشىنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى، ھېچبىر يارالغۇچىنىڭ ئۆز ياراتقۇچىسىنىڭ جامالىغا قاراشقا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى .

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئاللاھ تىن مۆجىزە ياكى ئۆزىنى كۆرۈشنى تەلەپ قىلمىغانىدى . ئۇنىڭ قەلبىنىڭ تولۇق قانائەت ھاسىل قىلىشىغىمۇ ھاجىتى يوق ئىدى .

ئۇنىڭ ئاللاھقا بولغان سۆيگۈسى سۆيگۈدە ۋايىغا يەتكەن چوڭ - كىچىك ھەرقانداق بىرى ئويلاپ يېتەلمىگۈدەك دەرىجىدە ئىدى .

چۈنكى ئۇنىڭ سۆيگۈسى ھېچقانداق سوئال سوراشنىڭ ھاجىتى بولمىغان، تەلەپ قىلىش دەرىجىسىدىن ئۆتۈپ، تەسلىم ۋە رازى بولۇش دەرىجىسىگە يەتكەن سۆيگۈ ئىدى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەقەت ئالەمنىڭ ئۆزىدىن مەمنۇن بولماسلىقىدىن ئەندىشە قىلاتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تائىقتىن ئىنكار قىلىنغان، قوغلانغان ۋە يارىلانغان ھالدا چىقىپ كېتىۋېتىپ مۇنداق دېدى:

«ئى ئالە! ئەگەر سەن ماڭا ئاچچىقلانمىغانلا بولساڭ، مەن بېشىمغا كەلگەنلەرگە پىسەنت قىلىپمۇ قويمايمەن».

بۇ سۆيگۈنىڭ ئېسىللىقىغا قاراڭ! ئۇ ئۆزىنى كەمتەرلىك دۇنياسىغا ئاتىۋەتكەندى. شۇڭا ئۇ: ئەگەر ماڭا ئاچچىقلىمىغانلا بولساڭ... ئۇ مەمنۇنىيەت تەلەپ قىلمىغانىدى. ئۇنىڭ تەلەپ قىلغىنى پەقەت ئالەمنىڭ ئۆزىگە ئاچچىقلانماسلىقى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالەم قا بولغان ئەدەب - ئەخلاقى تۇنجى ۋە ئەڭ مۇكەممەل مۇسۇلمانغا لايىق بولغان ئەدەب - ئەخلاق ئىدى.

ئۇ تەلەپ قىلماي تۇرۇپ ئۇنىڭغا بېرىلىشى ۋە ئۇ كۈتمەي تۇرۇپ ئۇنىڭغا ھەدىيە قىلىنىشى تۇنجى ۋە ئەڭ مۇكەممەل مۇسۇلماننىڭ ھەققى ئىدى. ئىسرا ۋە مىراج كېچىسى ئەنە شۇنداق ھالەتتە مەيدانغا كەلگەندى.

ئۇ، پەيغەمبەرنىڭ شەخسىيىتىنى ئۇلۇغلاش مەقسەت قىلىنغان ئەقىل ۋە كۆڭۈلنى بىرلىكتە جەلپ قىلىدىغان مۆجىزە ئىدى.

ئالەمنىڭ بارلىق پەيغەمبەرلىرىگە يەر يۈزىدە مەيدانغا كەلگەن مۆجىزىلەر بىلەن ياردەم قىلىندى. ھەتتا ھەزرىتى ئىدرىس ۋە ھەزرىتى ئىسەدەك پەيغەمبەرلەر ئۆلتۈرۈلۈش ياكى دارغا ئېسىلىشتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كېتىلدى. ئۇلارنىڭ يەر يۈزىدىكى پائالىيەتلىرى، ئۇلارنىڭ ئاسمانغا چىقىپ كېتىش مۆجىزىسى بىلەن تەڭ ئاياغلاشقانىدى.

تۇنجى قېتىم ئەسلى ئورنى ئاسماندا بولغان بىر مۆجىزىگە دۇچ كەلدۇق، بۇ بىر پەيغەمبەرنىڭ تىرىك ھالدا جىسمى ۋە روھى بىلەن ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈش مۆجىزىسى ئىدى. ئۇ يەردە ئالەم ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ بەزى بۈيۈك ئىسپاتلىرىنى كۆرسەتتى. ئاندىن ئۇ دۇنيا خەلقى دۇچ كەلگەن بارلىق ئازاب - ئوقۇبەتنى يەتكىچە تارتقان دۇنياغا قايتتى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ يەر شارىدىن ھالقىپ، ئاي، قۇياش، سامان يولى سىستېمىسى ۋە يۇلتۇزلاردىن ئۆتكەن ۋە يۇقىرى ئۆرلىگەن تۇنجى ئىنسان ئىدى. كۈنىمىزدە بىز تاشقى پىلانېتلاردا ئايلىنىپ يۈرگەن تۇنجى ئىنسانلارغا شاھىت بولماقتىمىز. ئىنساننىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولۇپ، 14 ئەسىر ئۆتكەندىن كېيىن بارالغان پىلانېتسى، يەر بىلەن بولغان ئارىلىقى ئەڭ قىسقا بولغان ئاي شارى ئىدى. ئىسلام پەيغەمبىرى بولسا، 14 ئەسىر بۇرۇن تاشقى پىلانېتلارنىڭ ھەممىسىنى بىرلەپ - بىرلەپ

ئايلىنىپ ئۆتۈپ، سىدرەتۇل مۇنتەھاغا يەنى ئەڭ ئاخىرقى ئۇچىغا قەدەر يېتىپ بارغانىدى.

شۇنداق، ئۇ يارىتىلغان كائىناتنىڭ ئاخىرقى نۇقتىسىغا ۋە غايىب ئالەمنىڭ باشلانغۇچ نۇقتىسىغا يېتىپ بارغانىدى. جەننەت غايىب ئالەمنىڭ بىر پارچىسى ئەمەسمۇ؟ ئەنە ئۇ شۇ جەننەتكە يېتىپ باردى. ئۇ، اللە نىڭ كىتابىدا جەننەتۈلمەئۇ دەپ ئاتىغان جەننەت ئىدى.

يارالغۇچىنىڭ بىلىمى ئەسلا يېتەلمەيدىغان، ھەقىقىتىنى پەقەت اللە لا بىلىدىغان نۇقتىغا يېتىپ بارغانىدى.

ئىسرا ۋە مىراج مۆجىزىلىرى گەرچە بىر كېچىدە يۈز بەرگەن بولسىمۇ، ئايرىم - ئايرىم مۆجىزە ئىدى. بۇ ئىككى مۆجىزە قۇرئاننىڭ ئىككى سۈرىسىدە ئايرىم - ئايرىم بايان قىلىنغانىدى.

اللە تائالا ئىسرا مۆجىزىسى ھەققىدە سۈرە ئىسرادا مۇنداق دەيدۇ:

﴿اللە (بارچە نۇقساندىن) پاكئۇر، ئۇ (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) قۇدرىتىمىزنىڭ دەلىللىرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، بەندىسىنى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) بىر كېچىدە مەسجىدى ھەرامدىن ئەتراپىنى بەرىكەتلىك قىلغان مەسجىدى ئەقساغا ئېلىپ كەلدى. ھەقىقەتەن اللە ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾.

اللە تائالا مىراج مۆجىزىسى ھەققىدە نەجم سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇ جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن ئىككىنچى قېتىم سىدرەتۇلمۇنتەھا (دەرىخىنىڭ) يېنىدا كۆردى. جەننەتۈلمەئۇ بولسا سىدرەتۇلمۇنتەھانىڭ يېنىدىدۇر. (ئۇ) سىدرەتۇلمۇنتەھانى (ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ نۇرى) قاپلىغان چاغدا (كۆردى). (پەيغەمبەر) نىڭ كۆزى (ئوڭ - سولغا) بۇرالمىدى، (كۆزلەنگەن نەرسىدىن) ئۆتۈپ كەتمىدى. شۇبھىسىزكى، ئۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ (قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان بۈيۈك ئالامەتلەرنى) كۆردى﴾.

ئىسرا ۋە مىراج كېچىسى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللە قا دۇئا قىلغاچ كەبىنى تاۋاب قىلدى. ئۇنىڭ يۈزى سولغۇن، كۆزى ياشقا تولغان ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاۋاب قىلىۋاتقاندا، يېنىدا ھېچكىم يوق ئىدى. مۇشرىكلار ۋە كاپىرلار ئۇنىڭ تاۋاب ۋە دۇئا قىلىشىغا ناھايىتى ئۆچمەنلىك بىلەن قارشى تۇردى.

ئۇلۇغ اللە بەندىسىگە قارىدى، ئاندىن ھەزرىتى جىبرىئىلغا بەندىسى مۇھەممەدنى مەسجىدى ھەرامدىن مەسجىدى ئاقساغا ئېلىپ بېرىشىنى، ئاندىن رەببىنىڭ بۈيۈك ئىسپاتلىرىنىڭ بەزىلىرىنى كۆرۈشى ئۈچۈن ئۇنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىشىنى ئەمر قىلدى.

بىز، بۇ سەپەردە قوللىنىلغان قاتناش ۋاستىسى ھەققىدە توختالمايمىز. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇرۇندىن قالغان ھېچقانداق تەجرىبىسى بولماي تۇرۇپ، تاشقى ئالەملەردىن قانداق ھالقىغانلىقى، بېرىپ - كېلىش ئۈچۈن قانچىلىك ۋاقىت كەتكەنلىكى، سۈرئىتىنىڭ نەقەدەر تېز ئىكەنلىكى، تاشقى ئالەمگە قىلىنغان بۇ سەپەرنىڭ جەريانى ھەققىدە ھېچقانداق سوئال سورىمايمىز، مۇلاھىزە قىلمايمىز ۋە ھەيران بولمايمىز، چۈنكى بىزدە يېتەرلىك جاۋاب بار: «ئاللا تائالا شۇنداق بولۇشنى بۇيرىغانىدى». ئۇ بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىگە: «ۋۇجۇتقا كەل!» دېگەندى ۋە ۋۇجۇتقا كەلگەندى.

ئالىملار ئىسرا ۋە مىراج ۋەقەسىنىڭ پەقەت روھ بىلەنلا ياكى ھەم روھ ھەم بەدەن بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىدە ئىختىلاپ قىلىشتى، ھەقىقەت ئەھلىلىرى ئۇنىڭ ھەم روھ ھەم بەدەن بىلەن بولغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەم روھ ھەم بەدەن بىلەن ئاسماندىكى يۈكسەك پەللىنىڭ ئەڭ چوققىسىغا قانداق چىققانلىقىغا ۋە تېخى ياتقان ئورنى سوۋۇماي تۇرۇپ قانداق قايتىپ كېلىپ بولغانلىقىغا ھەيران بولۇپ، سوئال سورىشىدۇ. قايسى بىر مۆجىزە مەنىنى ئىنسانغا ئايلاندۇرغان، ئۇرۇقنى دەرەخكە ئايلاندۇرغان، سۇنىڭ تۇپراقنى تىرىلدۈرۈش ياكى ئۇسسۇزنى قاندۇرغان، ھەتتا سۆيگۈنىڭ بۇرۇندىن تارتىپ ھېچقانداق ئالاقىسى بولمىغان ئىككى يۈرەكنى بىرلەشتۈرگەن مۆجىزىسىدىنمۇ ئۈستۈن كېلەلەيدۇ؟ دۇنيادا بۇلاردىنمۇ بەكرەك ئەجەبلىنەرلىك مۆجىزە بارمىدۇ؟

بۇراق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرەپكە ئېگىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى جىبرىئىل بىلەن بىرلىكتە ئۇنىڭغا مىندى.

بۇراق مەككە تۆپىلىكلىرى ۋە چۆلدىكى قۇم بارخانلىرىدىن خۇددى يورۇقلۇقتىن ياسالغان نۇردەك تېز ئۆتۈپ، شىمال تەرەپكە يۈزلەندى.

جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام سىنا تېغىنى كۆرسەتتى، بۇراق توختىدى.

جىبرىئىل:

- بۇ مۇبارەك يەردە ئاللا تائالا ھەزرىتى مۇسا بىلەن سۆزلەشكەن، - دېدى.

بۇراق يولىغا قايتىدىن داۋام قىلدى ۋە بەيتۇل مۇقەددەسكە بېرىپ توختىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۈرئىتى يورۇقلۇقتىن مىڭلارچە ھەسسە تېز بولغان، ئەمما يورۇقلۇققا ئايلىنىپ كەتمىگەن بۇ ئايروپىلاندىن يەرگە چۈشتى ۋە جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىلەن بەيتۇل مۇقەددەسكە كىردى.

ئۇلار مەسجىدكە كىرىپ، ئاللا نىڭ بارلىق پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئۆزلىرىنى كۆرۈپ تۇرغانلىقىنى كۆردى. ئاللا ئۇ دۇنيادىن پەيغەمبەرلەرنىڭ شەكىللىرىنى ئەۋەتىپ، ھەممىسىنى ئۇ يەرگە جەم قىلغانىدى.

پەرىشتىلەر ئۇنىڭ ئالدىغا، بىرىگە سۈت، يەنە بىرىگە شاراپ تولدۇرۇلغان ئىككى كۇپ كەلتۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۈت تولدۇرۇلغان كۇپنى قولغا ئېلىپ، ئۇنىڭدىن ئىچتى.

ئۇنىڭغا: سەن فىترەت (تەبىئى بولغان نەرسە) نى تاللىدىڭ، ئۈممىتىڭمۇ شۇنى تاللايدۇ، - دېيىلدى.

پەيغەمبەرلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەتراپىغا توپلاندى (ئولاشتى). ناماز ۋاقتى كەلگەندى. پەيغەمبەرلەر ئۆز ئىچىدە ئويلاشتى: بىزگە كىم ئىمام بولۇپ بېرىدۇ؟ ئادەم ئەلەيھىسسالاممۇ، نۇھ ئەلەيھىسسالاممۇ، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالاممۇ، مۇسا ئەلەيھىسسالاممۇ ياكى ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ؟

شۇ پەيتتە، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: اللە تائالا سېنىڭ پەيغەمبەرلەرگە ئىمام بولۇپ بېرىشىڭنى بۇيرىدى. - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇلارغا ئىمام بولدى. ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكى ۋە ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ ئەڭ مۇكەممەل مۇسۇلمان ئىكەنلىكى ھەممىمىزگە مەلۇم.

ھەزرىتى مۇھەممەدكە بېرىلگەن كىتابنىڭ باشقا پەيغەمبەرلەرگە بېرىلگەن كىتابلارنى قوغداش مەقسىتىدە كەلگەنلىكىگە قارىغاندا، پەيغەمبەرلەرگە ئىمام بولۇشى مەنتىقىغە ئۇيغۇن ئىدى.

ھەزرىتى مۇھەممەد ئۇلارغا قۇرئان ئايەتلىرىدىن ئوقۇدى. ئوقۇۋېتىپ يىغلىدى. بۇ ئىخلاسەنلىك باشقا پەيغەمبەرلەرنىمۇ يىغلاتتى، پەيغەمبەرلەر ئىمامنىڭ ئارقىسىدىن سەجدە قىلغاندا، دەل - دەرەخ ۋە يۇلتۇزلارمۇ تەڭ سەجدە قىلدى.

ناماز ئاخىرلاشتى، پەيغەمبەرلەر كۆزدىن غايىب بولۇشتى. ھەر بىرى سامادا ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان ماكانلىرىغا قايتىشقانىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام مەسجىددىن چىقىپ، بۇراققا مىندى.

بۇراق چاقماق تېزلىكىدە يۇقىرىغا قاراپ ئۆرلىدى ۋە ئەڭ چوققىغا ئۇلاشتى. بىرىنچى ئاسمانغا كەلگەندە، ئۇلار ھەزرىتى ئادەمنى كۆردى.

ئالەملەرنىڭ رەببى ئەمىر قىلدى:

- بەندەم تېخىمۇ يۇقىرىغا ئۆرلىسۇن!

اللە نىڭ بەندىسى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ يۇقىرىغا ئۆرلىدى.

ئاسمانلاردىن بىر - بىرلەپ ئۆتتى. ئۇ يەرلەردىن ماددىي ۋە روھىي ماكان ھالىتىدە ئۆتتى. اللە نىڭ ھۇزۇرىدا تۇرۇشقا تەييارلىنىۋاتاتتى.

بىرىنچى ئاسماندىكى ھەزرىتى ئادەمنىڭ روھىي ماكانىدىن ئوتتى. ئىككىنچى ئاسماندىكى ھەزرىتى يەھيا بىلەن ھەزرىتى ئىسانىڭ ماكانىدىن ئوتتى.

اللە تائالا يەنە:

- بەندەم تېخىمۇ يۇقىرىغا ئۆرلىسۇن! - دېدى.

اللە نىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى تېخىمۇ يۇقىرى ئۆرلەپ، ئۈچىنچى، تۆتىنچى، بەشىنچى، ئالتىنچى ۋە يەتتىنچى ئاسمانلاردىن ئوتتى. پۈتۈن كائىناتتىن ماددىي، روھىي، جەۋھەر، ھەقىقەت ۋە ھۆكۈم سۈپىتىدە ئوتتى. يەنە داۋاملىق يۇقىرى ئۆرلىدى ۋە نىھايەت اللە تائالا سىدەرتۈلمۈنتەھا دەپ ئاتىغان يەرگە يېتىپ باردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ يەردە جەننەتۈل مەئۋانى كۆردى. ئۇ بىز بىلمەيدىغان ھەم چۈشەنمەيدىغان ۋە بىز ئويلاپ باقمىغان نەرسىنى كۆرگەندى.

﴿ئۇ﴾ سىدەرەتۈلمۈنتەھانى (ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ نۇرى) قاپلىغان چاغدا (كۆردى).﴾

بۇ يەرگە قەدەر ھەر ئىش ئوچۇق ئىدى، يۈز بەرگەن ئىشلارنىڭ ئەسلى ئېنىق بايان قىلىنمىغان بولسىمۇ، اللە تائالا بۇ ئۈستى يېپىق ۋە ئىلھام بەخش ئەتكۈچى كۈچ ئارقىلىق بىزگە بەزى ئىشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكىدىن خەۋەر بەرگەندى.

اللە نىڭ بىز ئۈچۈن مەخپىي قىلغان نەرسىسى ئەنە شۇ بولۇپ، ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرگەندى. بۇ ئۇنىڭ ئۆزىگە خاس مۆجىزىسى ئىدى. بۇ، ئىنسانىيەت چۈشەنچىسىنىڭ سەۋىيىسىدىن يۈكسەك بولغانلىقى ئۈچۈن، سىر پەردىسى ئېچىلمىغان سۆيگۈ دەرىجىلىرىدىن بىرى ئىدى.

جەننەت بىلەن جەھەننەمنىڭ رەببى ئەمر قىلدى:

- بەندەم تېخىمۇ يۇقىرىغا ئۆرلىسۇن!

اللە نىڭ بەندىسى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ تېخىمۇ يۇقىرى ئۆرلىدى. ئارقىسىغا قارىۋىدى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز جايىدا اللە غا تەسبىھ ئېيتىپ تۇرغانلىقىنى كۆردى. جىبرىئىل ئەمدى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەر يۈزىدە ئۇنى كۆرگەن شەكىلدە ئەمەس ئىدى. ئۇ اللە ياراتقان پەرىشتە ھالىغا قايتقانىدى. ھەزرىتى مۇھەممەد جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغا دىققەت قىلىپ قارىدى. ئۇ اللە نىڭ ئۆزىگە كۆرسەتمەكچى بولغان ئەڭ چوڭ ئىسپاتى (ئايىتى) ئىدى.

﴿پەيغەمبەر﴾ نىڭ كۆزى (ئوڭ - سولغا) بۇرالمىدى، (كۆزلەنگەن نەرسىدىن) ئۆتۈپ كەتمىدى.﴾

بۇ كۆرۈش كۆز، قەلب، بىزگە بىلىنگەن ۋە بىلىنمىگەن ھېس - تۇيغۇلار بىلەن ئەمەلگە ئاشقان ئويۇچۇق كۆرۈش بولۇپ، ھەرگىزمۇ ۋۇجۇت بىرلىكى ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان زېھنىي پائالىيەت ياكى ھېچ ئوخشىشى بولمىغان پسخولوگىيىلىك تاكتىكا ۋە ياكى خىيال، تەسەۋۋۇر، پىلان ۋە مەقسەتلىك بىر ئىش ئەمەس ئىدى.

بۇلارنىڭ ھېچقايسى بولماسلىقىدىكى سەۋەب شۇكى، بۇ ئىش بۇلاردىن بەكمۇ يىراق ۋە بەكمۇ ئەھمىيەتلىك ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەدىنى ۋە روھى بىلەن كۆرگەندى...

﴿پەيغەمبەر﴾ نىڭ كۆزى (ئوڭ - سولغا) بۇرالمىدى، (كۆزلەنگەن نەرسىدىن) ئۆتۈپ كەتمىدى﴾.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تېخىمۇ يۇقىرى ئۆرلەپ چىقتى. نىھايەت، ئاسمان - زېمىننىڭ پەرۋەردىگارى، دۇنيانىڭ رەھمان ۋە ئاخىرەتنىڭ رەھىم سۈپەتلىك رەببىنىڭ ھۇزۇرىغا كېلىپ تۇردى.

...

تۇنجى مۇسۇلمان: «ئەتتاھىياتۇل ئەل مۇبارەكەتۇ ۋە سسالاتۇ تەيىبەتۇ لىلاھى» دەپ كائىناتنىڭ رەببىگە سەجدە قىلدى.

اللە تائالا: «ئەسسالامۇ ئەلەيكە ئەييۇھەننەبىيۇ ۋە رەھمەتۇللاھى ۋە بەرەكاتۇھۇ» دېدى.

پەرىشتىلەرمۇ: «ئەسسالامۇ ئەلەينا ۋە ئەلا ئىبادىللا ھىسسالھىيىن» دەپ تەسبىھ ئېيتىشتى.

بۇ جۈملىلەر، مۇسۇلمانلار ھەر كۈنى نامازلىرىدا تەكرار - تەكرار ئوقۇيدىغان «ئەتتاھىيات» دۇئاسىنىڭ بېشى ئىدى. بۇ بۈيۈك كۆرۈشۈشتە مۇسۇلمانلارغا ناماز پەرز قىلىندى، يەنى مۇسۇلمانلارغا كۈندە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇش پەرز قىلىندى.

كۆپىنچە مۇسۇلمانلارنىڭ قارىشىچە، اللە دەسلەپتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەللىك ۋاقىت نامازنى پەرز قىلغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەسكە چۈشۈۋېتىپ، ھەزرىتى مۇسا بىلەن ئۇچراشتى. ھەزرىتى مۇسا ئۇنىڭدىن قانچە ۋاقىت ناماز پەرز قىلىنغانلىقىنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەللىك ۋاخ ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. مۇسا: ئۈممىتىڭنىڭ بۇنىڭغا كۈچى يەتمەيدۇ، قايتىپ بېرىپ، رەببىڭدىن بۇنى يېنىڭىزغا بېرىشىنى تەلەپ قىلغىن! - دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرۋەردىگارىنىڭ يېنىغا قايتتى، اللە ئون ۋاخنى ئازايتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى مۇسانىڭ يېنىغا قايتتى، ھەزرىتى مۇسا ئۇنى يەنە ئاگاھلاندۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللە نىڭ يېنىغا قايتا چىقتى.

شۇنداق قىلىپ، مەسىلە ئەللىك ۋاخ ناماز قىسقارتىلىپ بەش ۋاخقا ئۆزگەرگەندە ئاندىن ئاياغلاشتى. ئەمما بۇ بەش ۋاخ نامازغا ئەللىك ۋاخ نامازنىڭ ساۋابى بېرىلەتتى.

بۇ ئۇچرىشىش كۈچ - قۇدرەت، ھەيۋەت ۋە مەرھەمەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تىل بىلەن ئىپادىلەپ بەرگىلى بولمايدىغان، ئىنساننىڭ چۈشەنچە ۋە ئىدراكىغا سىغىدىغان ھەرقانداق نەرسىدىن ئۈستۈن بولغان نەرسىلەرنى كۆرگەندى.

قۇرئاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرگەن نەرسىلەر تىلغا ئېلىنمايدۇ. چۈنكى ئۇلار اللە تائالا بىلەن پەيغەمبەرنىڭ ئارىسىدىكى سىر ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس مۆجىزە، شۇنداقلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شەخسىيىتىنى ئۇلۇغلايدىغان نەرسىلەر بولۇپ، قۇرئان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ اللە تائالانىڭ بەزى بۈيۈك ئايەتلىرىنى (ئىسپاتلىرىنى) كۆرگەنلىكىنى تېخىمۇ كۈچەيتىش ئۈچۈن بۇلارنى تىلغا ئالمىغانىدى.

شۇڭا، بىزمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نېمىلەرنى كۆرگەنلىكىنى بىلمەيمىز. بىز پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ اللە قا بولغان ئىتائىتى سەۋەبىدىن اللە قا سەجدە قىلغانلىقىنى، سۆيۈنچىتىن كۆز يېشى تۆككەنلىكىنى، قەلبىدىكى ئازاب - ئوقۇبەتلەرنىڭ كەلمەسكە كەتكەنلىكىنى (تامامەن يوقىغانلىقىنى) ۋە ئۇنىڭ خۇشاللىقىدىن قاتتىق ھاياجانلانغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالايمىز.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سىرنى كۆرۈپ، مەدھىيە ۋە ئۇلۇغلاشلارغا ئېرىشكەندىن كېيىن، بۇراقنىڭ يېنىغا قايتىپ، ئۇنىڭغا مىندى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى دۇنياغا قايتۇرۇپ قويۇش ئۈچۈن بىرلىكتە يولغا چىقتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆيگە قايتىپ كېلىپ، تۆشكىنىڭ تېخى سوۋۇمىغانلىقىنى كۆردى. ئۇ قانداق بېرىپ، تۆشكى تېخى سوۋۇماي تۇرۇپ قانداق قايتىپ كەلگەندى؟

بۇ سەپەرگە قانچىلىك ۋاقىت كەتكەندى؟ بۇلارنىڭ جاۋابىنى اللە لا بىلىدۇ. بىز پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسرا ۋە مىراجىدىن كېيىن تۆشكىگە قايتىپ كەلگەنلىكىنىلا بىلىمىز.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇنداق خۇشال، ئىچى مەمنۇنىيەتكە ۋە اللە يولىدا كۆرسىتىدىغان پىداكارلىققا تولغانىدى.

...

تاڭ ئاتتى...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرگە كېچىدە قىلغان سەپىرىنى سۆزلەپ بەردى. كىشىلەر ئۇنىڭغا ئىشەندى. ئىنكار قىلغانلارمۇ بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا پەرۋا قىلمىدى ۋە يەر يۈزىدە اللە نىڭ دەۋىتىنى يېيىش ئۈچۈن سەۋر - تاقەت بىلەن يولغا داۋام قىلدى. مەككىدە ئىسلام دەۋىتىگە ھېچقانداق ئورۇن قالمىغانلىقى تولۇق ئاشكارىلاندى. بۇ ئەھۋال، ئىخلاسەن بولمىغان مۇسۇلمانلارغا ئېغىر (ھار) كەلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەۋانى تېخىمۇ بىر قەدەم ئالغا ئىلگىرىلەتتى. ئاللاھ ئۇنىڭ ھىجرەت قىلىشىنى بىلدۈردى.

قارار ئېلىندى. ئاللاھ يولىدىكى ھىجرەت سەپەرلىرى باشلاندى. مەككىدە ئۆتكەن ئون ئۈچ يىلدىن كېيىن... ئىسلامنىڭ ئۆز دۆلىتىنى قۇرۇش، مۇھاسىرە ئىچىدە قېلىش ۋە قوغدىنىش ئەھۋالىدىن مۇھاسىرىنى بۆسۈپ ھۇجۇمغا ئۆتۈش ۋاقتى كەلگەنىدى.

ھۇجۇمغا ئۆتۈش جان ۋە ئېتىقادلىرىنى ھىمايە قىلىش ۋاسىتىلىرى ئەمەس ئىدى.

دەسلەپتە، مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالىدا كىچىككىنە ئۆزگىرىش ھاسىل بولدى.

مەدىنىدىن بىر ھەيئەت ھەج ئۈچۈن مەككىگە كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىلدى ۋە ئۇلار دەۋەتنى قوبۇل قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، ئەتراپتىكى مۇھاسىرە يېمىرىلدى. مەدىنە ئەرەبلىرى يەھۇدىيلار بىلەن قوشنا بولۇپ ياشايتتى ۋە ئۇلاردىن تەۋراتتا خۇش - بېشارىتى بېرىلگەن بىر پەيغەمبەر ھەققىدە بەزى گەپ - سۆزلەرنى ئاڭلاپ تۇراتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر دائىملىق ئادىتى بويىچە، ھەج مەۋسۈمىدە ئەرەب قەبىلىلىرىنى ئايلىنىپ يۈرۈپ دەۋەت قىلىشقا چىقتى.

ئۇ ئەقەبەدە خەزرج قەبىلىسىدىن بىر گۇرۇپپا كىشى بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىپ، ئۇلاردىن: سىلەر كىم؟ - دەپ سورىدى. ئۇلار:

- بىز خەزرجتىن، - دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- يەھۇدىيلارنىڭ خوجايىنلىرىمۇ سىلەر؟ - دەپ سورىدى. ئۇلار:

- ھەئە، شۇنداق، - دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- ئولتۇرۇڭلار! بىر ئاز سۆھبەتلىشىيلى، - دېدى. ئۇلار:

- بولىدۇ، - دېدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ئولتۇردى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئاللاھقا دەۋەت قىلدى. ئىسلامنى چۈشەندۈردى، ئۇلارغا قۇرئان ئوقۇپ بەردى.

ئالتە كىشى ئون - تىن چىقارماي ئۇنىڭغا قولاق سالدى، سۆزلىرىنىڭ ھەممىسىنى تەستىقلىدى ۋە قوبۇل قىلدى. ئاندىن ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتى.

ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆزلىرىنىڭ رەزىللىك ۋە قانخورلۇق پاتقىقىغا پاتقان قەۋملىرىنى تەرك ئەتكەنلىكىنى ئېيتتى، بەلكىم ئاللاھ بۇ پەيغەمبەر ئارقىلىق ئۇلارنى بىرلەشتۈرۈشى مۇمكىن ئىدى. ئۇلار ئۆز قەۋملىرىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرىنى بەرمەكچى ۋە ئۇلارغا پەيغەمبەرنىڭ دەۋىتىنى يەتكۈزمەكچى بولدى.

ئۇ ئالتە كىشى تۇنجى قەدەمدە سىناپ بېقىش ئۈچۈن مەدىنە مۇنەۋۋەرگە قاراپ يولغا چىقتى. مەدىنە جاھىلىيەت دەۋرىدە "يەسرىب" دەپ ئاتىلاتتى. كېيىن "مەدىنە مۇنەۋۋەرگە" ئۆزگەرتىلدى.

اللە ئۇ يەرنى ئىسلام بىلەن نۇرلاندۇرماقچى ئىدى. ئۇچقۇن مەككىدىن چىقىپ، مەدىنە مۇنەۋۋەرگە يېتىپ باردى. ئۇ ئالتە كىشى مەدىنەگە بېرىپلا ئىسلام دەۋىتىگە كىرىشتى ۋە بىر مۇنچىلىغان كىشى مۇسۇلمان بولدى. بىر يىل كېيىنكى ھەج مەۋسۈمىدە مەدىنە مۇسۇلمانلىرىدىن ئون ئىككى كىشى مەككىگە كەلدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر يىل بۇرۇن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن سۆھبەتلىشىپ، ئىمان ئېيتقان ئالتە كىشىمۇ بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار بىلەن ئەقەبەدە كۆرۈشتى. بىر اللە قا ئىمان ئېيتىش، ھەق دەۋانى ۋە ئىنساننىڭ ئىنسانلىقىنى قوغداش ئۈچۈن ئۇلاردىن بەيئەت ئالدى. ئۇلار مەدىنەگە قايتتى. ئىسلامنىڭ تەڭداشسىز راستچىل كىشىسى مۇسئەب ئىبنى ئۇمەير ئۇلار بىلەن بىللە ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنىدىكى ئەلچىسى سۈپىتىدە مەدىنىلىكلەرگە ئىسلامنى يېيىش، قۇرئان ئوقۇشنى ئۆگىتىش ۋە ئۇلارنى ھەقكە دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ماڭغانىدى. ئىسلام مەدىنىگە كەڭ يېيىلدى. مەدىنىلىكلەر ئۆز - ئۆزلىرىدىن سوراشقا باشلىدى: مەككىدىكى مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىمىز نېمە ئۈچۈن زۇلۇم چېكىدۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىنسانلارغا مەرھەمەت ئېلىپ كەلگەن تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈن بۇنچىۋالا ئەزىيەت چېكىدۇ؟ بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قاچانغىچە زۇلۇم ۋە مەككە تاغلىرىدا قوغلىنىپ يۈرۈشكە تاشلاپ قويمىز؟ بىز مەدىنىدە گۆش - قانلىرىمىز بىلەن بىر يول ياسىمىساق، باشقا نېمە ئىشقا يارايىمىز؟

شۇنىڭ بىلەن، مەدىنە خەلقىدىن يەتمىش كىشى مەككىگە قاراپ يولغا چىقتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى يالغۇز، بەزىلىرى توپلاشقان ھالدا ئەقەبەگە يېتىپ كەلدى. ئىسلامنىڭ تۇنجى مېۋىسى ئۇلارنىڭ قەلبلىرىگە تىكىلدى. ئۇلارنىڭ قەلبلىرى اللە، پەيغەمبەر ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ سۆيگۈسى بىلەن تولدى. مۇسۇلمانلارنىڭ دەرت - ئەلىمى، گەرچە يىراق يەردە بولسىمۇ، ئۇلارنى ئازابلىماقتا، ئۇلارغا تەسىر قىلماقتا، ئۇلارغا ئۇيقۇ نېمىتىنى، تائامنىڭ تەمىنى ۋە ھاياتنىڭ مەنىسىنى ھارام قىلماقتا ئىدى.

بۇ سالھ كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغداش، ئۇنىڭغا ياردەم قىلىش، ئۇنى ھىمايە قىلىش ۋە ئۇنىڭ يولىدا جانلىرىنى قۇربان قىلىش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلغىلى كەلدى.

ئىسلام ئۇلارنىڭ قەلبىنى ئىگەللىۋالغاندىن كېيىن، ئۇنى قايتۇرۇۋېلىشقا ئەمەس، بەلكى بارلىقى بىلەن بېغىشلاشقا، تولۇق تەسلىم قىلىشقا ۋە بۇ يېڭى دەۋا ئۈچۈن مال ۋە جانلىرىنى پىدا قىلىشقا تەييارلانغان ئاشىقلار ھالىتىدە كەلدى. ئاشىقنىڭ ئەسلى مەنىسىمۇ، باشقىلاردىن ئېلىۋاتىمەن دەپ ئويلاپ تۇرۇپ، باشقىلارغا بېرىشتىن ئىبارەتتۇر.

ئەقابە بەيئىتىدە بولۇپ ئۆتكەنلەر ھەدىس كىتابلىرىدا مۇنداق نەقىل قىلىندۇ: ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىب پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە كەلدى. ئۇ چاغدا، ئابباس تېخى بۇرۇنقى دىنىدا ئىدى. ئۇ بۇ يەرگە جىيەنى (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) نىڭ مەسلىسىنىڭ بېشىدا تۇرۇش ۋە ئۇنىڭغا ياردەمدە بولۇش مەقسىتىدە كەلگەنىدى. ئۇ يەردە ئولتۇرغاندىن كېيىن سۆز باشلاپ مۇنداق دېدى: مۇھەممەد ئۆز قەۋمى ئىچىدىكى ئەڭ شەرەپلىك كىشى، شۇڭا ئۇ بۇ يەردە قوغدىلىۋاتىدۇ، ئەمما بۇ يەردىن چىقىپ، سىلەرنىڭ يېنىڭلاردا تۇرۇشنى ئويلىشىۋاتىدۇ، ئەگەر بەرگەن سۆزۈڭلاردا تۇرۇپ ئۇنى قوغدىيالىساڭلار، ئۇنى ئۆزەڭلار بىلەن بىللە ئېلىپ كېتىڭلار. ئەگەر ئۇنى ياردەمچىسىز تاشلاپ قويۇپ، دۈشمەنلىرىگە تەسلىم قىلىدىغان ئىشىڭلار بولسا، ئۇنى يەنىلا ئۆز يۇرتىدا تاشلاپ كېتىڭلار!

ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىبنىڭ بۇ سۆزلىرى قەبىلىۋازلىق ۋە ئائىلىۋى مۇناسىۋىتىدىن كېلىپ چىققان سۆزلەر ئىدى. شۇنداقتىمۇ مەدىنىلىكلەر ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئانچە ئېرەڭشىپ كەتمىدى، چۈنكى ئۇ تېخى مۇسۇلمان بولمىغانىدى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆيۈنۈشتە تېخى ئۇلارنىڭ دەرىجىسىگە يېتەلمەيتتى.

ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىب مەدىنىلىكلەرنىڭ جاۋابىنى كۈتۈپ تۇردى، ئۇلار: سېنىڭ ئېيتقانلىرىڭنى ئاڭلىدۇق، ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام! سەن بىر نېمە دېگىن. بىزدىن ئۆزەڭ ئۈچۈن ۋە پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن خالىغىنىڭنى تەلەپ قىلغىن! - دېدى.

مەدىنىدىن كەلگەن تۇنجى تۈركۈم مۇسۇلمانلارنىڭ بەرگەن بۇ جاۋابىغا كېلەيلى: اللھ نىڭ پەيغەمبىرى بىر نېمە دېسۇن... ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىبنىڭ كۈتكەن جاۋابى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرىنىڭ ئىچىگە ساقلانغانىدى. ئىش تۈگىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرىدىن كېيىن قىلىنىدىغان ھېچقانداق گەپ - سۆز يوق ئىدى.

ئۇنىڭ سۆزلىرى ئۇلارنىڭ ئىتائەت قىلىشى ئۈچۈن يېتەرلىك ئىدى. ئەنە ئۇلار ئۇنىڭدىن ئۆزى ۋە رەببى ئۈچۈن ئۆزلىرىدىن خالىغان نەرسىنى ئېلىشنى تەلەپ قىلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆز قىلدى، قۇرئان ئوقۇدى، اللھ قا دەۋەت قىلدى، ئىسلامنى چۈشەندۈردى، ئۇلارنىڭ ئۆز ئائىلە - تاۋاباتلىرىنى قوغدىغاندەك، ئۆزىنىمۇ قوغدىشى ھەققىدە ئۇلاردىن بەيئەت تەلەپ قىلدى. ئۇلارمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلدى. مانا شۇنىڭ بىلەن بۈيۈك ئەقابە بەيئىتى مەيدانغا كەلدى.

اللھ تائالا تەرىپىدىن تاللانغان بۇ كىشىلەر يېقىندا ئۆزلىرىنىڭ قىلچىلىرىنى قولغا ئېلىشقا، شۇنداقلا، قىلچىلىرىنىڭ سايىسىدە ئۆلۈمگە چاقىرىلىدىغانلىقىنى بىلدى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆزلىرىنىڭ قەھرىمان كىشىلەر ئىكەنلىكىنى، بۇنىڭ ئۆزلىرىگە ئاتا - بوۋىلىرىدىن مىراس قالغانلىقىنى ئېيتتى.

بۇ يەتمىش كىشىدىن بىرى مۇھىم بىر مەسلىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ كىشى ئەبۇل ھەيسەم بولۇپ، ئۇ مۇنداق دېگەنىدى: مەدىنە ئەرەبلىرى بىلەن يەھۇدىيلەرنى ئارىسىدا

كېلىشىم بار. بىز بۇ كېلىشىمنى ساڭا قىلغان بۇ بەيئىتىمىز بىلەن بۇزغان بولدۇق. ئەگەر ئىش مۇشۇنداق بولۇپ، يەھۇدىيلار بىلەن ئارىمىزنى بۇزغاندىن كېيىن، اللە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ياردەم قىلىپ، ئۇنىڭغا غەلبە ئاتا قىلسا، بىزنىڭ ئەھۋالىمىز نېمە بولماقچى؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى يەھۇدىيلارغا تاشلاپ قويۇپ، ئۆزى مەككىگە قايتىپ كەلمەكچىمۇ؟

بۇ سوئالدىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولغان مېھرى - مۇھەببەت ۋە ئۇنىڭ يېنىدا داۋاملىق قېلىش ئارزۇلىرىغا قاراڭ!

ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىبىنىڭ جاۋاب كۈتكەن مەسىلە، يەنى ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھىمايە قىلىش مەسىلىسى مەدىنىلىكلەرنىڭ ئارىسىدىن تاللانغان بۇ كىشىلەرنىڭ مۇنازىرىسىدە يوق بولۇپ، ھەتتا ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزلىرىنى ھىمايە قىلىشنى، يەنى ئۇنىڭ ئۆزلىرى بىلەن مەدىنىدە قېلىشنى ئويلاشماقتا ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ ئېتىقاد مۇناسىۋىتىنى قېرىنداشلىق مۇناسىۋىتىنىڭ ئۈستىگە قويغان ھالدا مۇنداق دېدى: «مېنىڭ قېنىم سىلەرنىڭ قېنىڭلار، مېنىڭ زىيىنىم سىلەرنىڭ زىيىنىڭلار، مەن سىلەردىن، سىلەرمۇ مەندىن، سىلەر ئۇرۇش قىلغانلار بىلەن مەنمۇ ئۇرۇشمەن، سىلەر ئىتتىپاقلاشقانلار بىلەن مەنمۇ ئىتتىپاقلىشمەن.»

مەدىنىلىكلەر يۇرتلىرىغا قايتماقچى بولۇپ يولغا چىقتى، بۇ بەيئەتكە مۇناسىۋەتلىك خەۋەرلەر مەككە كاتتىلىرى ۋە مۇشرىكلارنىڭ قۇلىقىغا يەتتى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە مۇسۇلمانلارغا بولغان بېسىمنى تېخىمۇ ئاشۇردى. مەككە چوڭلىرى دارۇ نەدۋە (نەدۋە قوروسىدا) دا توپلىنىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەققىدە كەسكىن ھۆكۈم چىقىرىشقا قارار بەردى. ئۇلاردىن بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى زەنجىرلەر بىلەن باغلاپ، ئاچلىقتىن ئۆلگەنگە قەدەر زىندانغا تاشلىنىشى ھەققىدىكى پىكىرنى ئوتتۇرىغا قويدى. يەنە بىرى، ئۇنىڭ مەككىدىن قوغلىنىشى ئارقىلىق، قۇرەيشلىكلەرنىڭ ئۇنىڭدىن قوتۇلۇشى ھەققىدە تەكلىپ بەردى.

ئەبۇجەھىل قۇرەيش ئائىلىلىرىنىڭ ھەر بىرىدىن بىردىن كۈچتۇڭگۈر يىگىتنى توپلاپ، ئۇلارغا ناھايىتى ئۆتكۈر قىلىچ بېرىلىشىنى ۋە ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى خۇددى بىر ئادەم چېپىپ تاشلىغاندەك تەڭلا چېپىشىنى تەكلىپ قىلدى. ئەگەر ئۇلار ئۇنى ئۆلتۈرەلسە، ئۇنىڭ قېنى بارلىق قەبىلىلەرگە بۆلۈپ بېرىلەتتى، بەنى ھاشىم ھېچبىر ئەرەب قەبىلىسى بىلەن ئۇرۇشالمايدىغان ۋە ئۇنىڭ دىيىتىنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇر بولىدىغان ھالغا كېلەتتى. سۇيىقەست پىلانلىنىپ ۋاقتى بېكىتىلدى. كاپىرلارنىڭ بۇ سۇيىقەستى قۇرغاندا مۇنداق تەسۋىرلىنىدۇ:

﴿ئى مۇھەممەد!﴾ ئۆز ۋاقتىدا كاپىرلار سېنى قاماققا ئېلىش، ياكى ئۆلتۈرۈش ۋە ياكى (مەككىدىن) ھەيدەپ چىقىرىش ئۈچۈن مىكىر ئىشلەتتى، ئۇلار مىكىر ئىشلىتىدۇ، اللە ئۇلارنىڭ مىكىرىنى بەربات قىلىدۇ، اللە نىڭ تەدبىرى ئۇلارنىڭ مىكىرىدىن ئۈنۈملۈكتۇر.﴾

اللە پەيغەمبىرىنى ھىجرەت قىلىشقا بۇيرىدى. پەيغەمبەر دەسلىپىدە ئۇتۇق قازىنىشنىڭ بارلىق سەۋەبلىرىگە ئۇرۇنغانىدى.

ئەھۋالنى مەخپىي تۇتتى، بۇنى ئۆزىگە ھەمراھ بولىدىغانلىقىنى بىلىدىغان كىشىلەرگىمۇ ئېيتىمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چۆلىنى بەش قولىدەك بىلىدىغان بىرىنى ئۆزىگە يول باشلىغۇچى قىلىپ تاللىدى، بۇ يول باشلىغۇچىنىڭ مۇشەرىك ئىكەنلىكى كىشىنى بىر ئاز ھەيران قالدۇرىدۇ، مانا مۇشۇنىڭدەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر تېمىدا ئەھلىيەلەشكەن ھەر قانداق بىرىنىڭ ئېتىقادى ياكى قىزىقىشىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىنەزەر ئۇنىڭدىن پايدىلانغانىدى.

مۇشەرىكلەر پىلانلاپ بېكىتكەن سۇيىقەست كېچىسى يېتىپ كەلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ كېچىسى ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىبنى ئۆز ئورنىدا يېتىشقا بۇيرۇپ، يېرىم كېچىدە ئۆيىدىن چىقتى.

مەككە ياشلىرى قىلچىلىرىنى يالغۇچىلىغان ھالدا ئۆيىنىڭ ئەتراپىنى قورشۇلغانىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر سىقىم توپىنى ئېلىپ ئۆزىنى كۈتۈپ تۇرغانلارنىڭ ئۈستىگە چاچتى. ئۇلارنى مۇگدەك بېسىشقا باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قورشاۋ ئىچىدىن ئۆتۈپ، ھىجرەت قىلىش ئۈچۈن مەككىدىن چىقتى.

مۇسۇلمانلارنىڭ ھىجرىيە تارىخى مانا بۇ مۇبارەك قەدەم بىلەن باشلاندى. ھەزرىتى ئىسائىڭ تۇغۇلۇشى بىلەن مىلادىيە يىلى باشلانغان بولسا، ئىسلامنىڭ يىللىرى اللە يولىدا بېسىلغان بۇ قەدەملەر بىلەن باشلىنىدۇ.

ئاجىزلىق، قورشاۋ ۋە زۇلۇمنىڭ مەركىزىدىن كۈچ - قۇۋۋەت، كېڭىيىش ۋە ھۇجۇم مەركىزىگە قاراپ بېسىلغان قەدەملەر...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەقەت زۇلۇمدىن قېچىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى بۇ پاسسىپ ھالەتتىن زېرىككەنلىكى ئۈچۈن ھىجرەتكە قەدەم قويغانىدى.

ھىجرەت - خاتىرجەملىككە ئېرىشىش ئەمەس، بەلكى خەتەرلىك يولغا قەدەم قويۇش دېگەنلىكتۇر. مەككىدىكى ئىسلام ئۆزىنى پەقەت مۇداپىئەلىنىش يولى بىلەن قوغداۋاتاتتى، مەدىنىگە كېلىش بىلەنلا ئەھۋال ئۆزگىرىپ، ھۇجۇم قىلىش يولى بىلەن قوغدىنىشقا ئايلىناتتى.

مەككىدە ئۆتكەن يىللار بويىچە، ھېچبىر مۇسۇلمان ئاللاھ يولىدا قولغا قورال ئالمىغانىدى، ئۇلار مەدىنىگە بېرىپلا قوللىرىغا قورال ئېلىپ، ئۇرۇشلارغا قاتنىشىشقا باشلىدى. خۇددى دوختۇر كېسەلنى ئوپىراتسىيە قىلىپ، ئۇنى ساقايتىش ئۈچۈن قولغا پىچاق ئالغىنىدەك، مۇسۇلمانلارمۇ قوللىرىغا قورال ئېلىشقا باشلىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلامىي ھاياتىنى ئۆزىگە قىلىنغان ھۇجۇملارغا قارشىلىق بىلدۈرۈش بىلەنلا ئۆتكۈزۈشكە بولمايدىغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى.

ئىسلامنىڭ تۆت ئەتراپقا كەڭ يېيىلىشى، شۇنداقلا ئۆزىنىڭ تۇنجى دۆلىتىنى قۇرۇشى لازىم ئىدى. بۇ ئادەت، مەرھەمەت، ئەمەلىيەتچان، غايىۋىلىك، ئاللاھ يولىدىكى پىداكارلىق ۋە ئىنسانغا بولغان ئىززەت - ھۆرمەتتە دۇنيا دۆلەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى بېسىپ چۈشىدىغان دۆلەت ئىدى.

مانا بۇ، ھىجرەتنىڭ ئەسلى مەنىسى ئىدى.

ئىسلام دۆلىتىنىڭ قۇرۇلۇشى... ئاۋۋال شەخسىي، ئاندىن جەمئىيەت، ئاندىن دۆلەت بەرپا قىلىنىدۇ ۋە ئۇندىن كېيىن دەۋەت ئىشى باشلىنىدۇ.

كىتابخانلارنىڭ ئەقلىگە: ئىسلام دىنى دۇنيا سەھنىسىدە بارغانسېرى چېكىنىۋاتقاندا ۋە مۇسۇلمانلارغا زۇلۇم قىلىنىۋاتقاندا، نېمە ئۈچۈن مەسجىدلەرنىڭ سانى بارغانسېرى كۆپىيىپ كېتىۋاتىدۇ؟ - دېگەن سوئال تۇغۇلۇشى مۇمكىن، بىز كىتابخانلىرىمىزنىڭ پەيغەمبەرنىڭ مەدىنىگە بېرىپ، تۇنجى مەسجىدنى بەرپا قىلىشنىڭ ھاياتىنىڭ جەۋرى - جاپالىرىدىن قوتۇلۇش ئۈچۈن ئەمەسلىكىنى بىلمىگۈدەك دەرىجىدە ئەخمەق ئەمەسلىكىنى بىلىمىز. مەسجىد ئىسلام غازاتلىرىنىڭ قوماندانلىق مەركىزى بولۇپ، ئىنسانلار ئاۋۋال مەسجىدلەردە ئاللاھنىڭ نۇرى بىلەن دىلى يورغاندىن كېيىن قاتناشقان غازاتلىرىدا ئۆز قانلىرى بىلەن پاكلىناتتى.

ئەسلى سوئال مۇنداق ئىدى: ئۇلارنىڭ قايسىسى ئاللاھ يولىدا ئۆز قېرىندىشىدىن بۇرۇن ئۆلتۈرۈلەتتى؟

ئۇلار بىر - بىرى بىلەن مانا مۇشۇنداق بەسلىشەتتى ۋە ئىسلام مانا مۇشۇنداق يېيىلدى.

...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە دوستى ھەزرىتى ئەبۇبەكرى سەۋر تېغىدىكى بىر غارغا يوشۇرۇندى، مۇشرىكلار قىلىچلىرىنى يالغۇچلاپ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئىز قوغلاپ كېلىۋاتاتتى، ئۇلار تاغقا يېقىنلاشتى. ھەزرىتى ئەبۇبەكرى ھەمراھى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: ئۇلاردىن بىرسى پۇتى تەرەپكە قاراپ قالسىلا، بىزنى كۆرۈپ قالىدۇ، - دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ناھايىتى پەس ئاۋازدا: ئەبۇبەكرى! ئۈچىنچىسى ئاللاھ بولغان ئىككى كىشى ھەققىدە مۇشۇنداق ئويلىدىڭمۇ؟ - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى تۈگىمەي تۇرۇپلا، ئۆمۈچۈك غارنىڭ ئاغزىغا تور توقۇپ بولدى. تەرجىمىھال كىتابلىرىدا مۇنداق دېيىلىدۇ: مۇشرىكلار ئىز قوغلاپ غارنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئىز بەكمۇ چىگىشىلىشىپ كېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار تاغقا يامىشىۋېتىپ غارغا ئۇچراپ قالىدۇ ۋە غارنىڭ ئاغزىنى ئۆمۈچۈك تورى قاپلىغانلىقىنى كۆرىدۇ. ئۇلار: ئەگەر غارغا بىرى كىرگەن بولسا، ئۆمۈچۈك تورى بولمىغان بولاتتى، - دەپ ئويلاشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ يەردە ئۈچ كۈن تۇردى. شۇنچە نازۇك ئۆمۈچۈك تورى مۇشرىكلارنىڭ پارقىراپ تۇرغان قىلىچلىرىدىن غالىب كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ھەمراھىنى قۇتۇلدۇرۇپ قالغانىدى. ئاندىن بۇ ئىككى مۇھاجىر مەدىنىگە قاراپ يولغا چىقتى.

مەدىنىلىكلەرمۇ ئۇلارنى قارشى ئالغىلى ئالدىغا چىققانىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ھەزرىتى ئەبۇبەكرى مەدىنىگە يېتىپ كەلگەندە، خەلق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەمتەرلىكى ۋە ھەمراھىغا ئىسلام قېرىنداشلىقى بويىچە مۇئامىلە قىلغانلىقىغا قاراپ، ئۇلارنىڭ قايسىسىنىڭ پەيغەمبەر، قايسىسىنىڭ ھەمراھى ئىكەنلىكىنى ئايرىيالمىغانىدى.

نەھايەت، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىنى نۇرلاندۇردى.

ئۇ، مەسجىدنى بىنا قىلدى، دۆلىتىنى قۇردى، دۈشمەنلىرى بىلەن ئۇرۇشتى، ئىسلامنى كەڭ ياپىدى، مەككىنى فەتھى قىلدى.

بەيتۇل ھەرەمنى بۇتلاردىن تازىلىدى. ئەقىل ۋە قەلبلەرگە ئۆچمەس نۇر ياقىتى.

مەدىنىدە ئون يىلنى تىنىم - تاپماي ئۆتكۈزدى، ئۇندىن بۇرۇنمۇ مەككىدە ئون ئۈچ يىلنى شۇنداق ئۆتكۈزگەنىدى.

...

ئۇ، تاغلارمۇ بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان ئېغىر يۈكلەرگە بەرداشلىق بەرگەنىدى. يالغۇز بولۇشىغا قارىماي، ئۇلۇغ ئالەم تاش - يەر - زېمىن ۋە ئاسمانلارغا تەكلىپ قىلسا، ئۇلار رەت قىلغان ۋە ھۆددىسىدىن چىقالماسلىقىدىن قورققان ئامانەتنى ئۆز زىممىسىگە ئالغانىدى.

ئۇ ۋەزىپىنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى ۋە ئۇنىڭ ھۆددىسىدىن تولۇق چىقتى.

بۇ، ئالەم تاش - يەر - زېمىننى تەبلىغ قىلىش، ئىنسانىيەت ئەقىلىنى بىمەنلىك ۋە خۇراپىيلىقتىن تازىلاش، پەقەت ئالەم قىلا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرىش ئامانىتى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كىرىۋاتقاندا، ئۇنىڭ كالىسىدا ئۆتمۈش ھەققىدىكى خىياللىرى ئۆتۈشكە باشلىدى. ئەنە، ھىرا غارىدا ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك ۋە ھىيىسى كەلمەكتە، ئارقا - ئارقىدىن كەلگەن قورقۇنچ ۋە چوڭقۇر مىننەتدارلىق

تۇيغۇلىرى... ئۇنىڭ ئارقىدىن قايغۇ بورانلىرى چىقىشقا باشلىدى. بوران قۇملارنى، غەيۋەت - شىكايەتلەرنى ۋە پىتنە - پاساتلارنى ئۇچۇرۇپ كېلىپ، ئۇنىڭ يۈزىگە ئۇردى.

ئۇ، قەلبى چۆلىنىڭ ۋە يالغۇزلۇقنىڭ دولقۇنلىرى، مۇشەققەت بورانلىرى ئارىسىدا تىترىگەن ۋە لەۋلىرى كۈلۈمسىرىگەن ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ شۇنى جاكارلىدى:
- ئى ئىنسانلار! بىر ئالەم دىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر.

بۇ جۈملىنىڭ شۇنچە ئاددىي بولۇشىغا قارىماي، دۇنيا ئۇنىڭغا قارشى ئورنىدىن قوزغالدى، بىر مۇنچىلىغان بۆتپەرەستلەر ئۇنىڭغا قارشى ھەرىكەتلەندى، ئۇلار زۇلۇم ۋە ئۆچمەنلىك قورالىنى قولغا ئېلىپ، ئۇنىڭغا ھۇجۇم باشلىدى.

رەھبەرلەر، قوماندانلار، پۇل، ئالتۇن، ئەمەل - مەنەپىلەر، شەيتاننىڭ كونا ئۆچمەنلىكلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىر ئالەم دىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر» دېيىشى بىلەنلا، ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىگە ئايلىندى.

ھىرا غارىدا بېشىدىن ئۆتكەنلەرنى سۆزلەپ بەرگەن ۋە رەقە ئىبنى نەۋفەلىنى ئەسلىدى، ۋە رەقە ئۇنىڭغا: خەلقىڭ سېنى ئۆز يۇرتۇڭدىن قوغلاپ چىقىرىدۇ، - دېمىگەنمىدى؟

ھىجرەتنىڭ ئۇزۇن ۋە قىيىن كۈنلىرى ئارقىدا قالدى. قوياش بەكمۇ قىززىپ كەتكەن بولۇپ، ئىسسىقتىن ئىنسان مېڭىسى چىڭقىلىپ كېتەتتى.

ئەنە ئۇ، ھىجرەتنى ئاياغلاشتۇرۇپ مەدىنىگە كىرمەكتە، ئەنسارىلار ئۇنى ناھايىتى قىزغىن كۈتۈۋالدى، ئۇ ئەنسارىلارنىڭ يېنىغا ئۆزى يالغۇز كەلدى، ئەنسارىلارمۇ ئۇنىڭغا ياردەم قولىنى سۇنغانىدى. ئۇ قورقىدىن تىترىگەندە، ئۇنى خاتىرجەملىككە ئېرىشتۈرگەن، ئاچ قالغاندا تويغۇزغان، قوغلانغاندا باغرىغا باسقانىدى.

مەدىنىدە ئىسلام ھاكىمىيىتى قۇرۇلۇشقا باشلىدى. ئاۋۋال بۇ ھاكىمىيەتنىڭ ئىنسانلىرى تەشكىل قىلىنغاندىن كېيىن، ھاكىمىيەتنىڭ ئۆزى بەرپا قىلىنىشقا باشلىدى.

ئاۋۋال خەلق، ئاندىن ھاكىمىيەت...

قەغەز ئۈستىدىكى قۇرۇق پىرىنسىپلار ئۈستىگە قۇرۇلغان نىزامنىڭ ھېچقانداق قىممەت - ئېتىبارى يوق. پىرىنسىپلارنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ھەرقانداق بىر نىزامنىڭ قىممەت - ئېتىبارىنى بەلگىلەيدىغان ئاخىرقى ئۆلچەمدۇر. تۇنجى كۈنلەردە، ئىسلامنىڭ يولغا قويۇلۇشىدىن ئىنسانىيەت ئادالەت، قېرىنداشلىق ۋە مەرھەمەتتە ھېچ ئوخشىشى كۆرۈلمىگەن بىر نىزام مەيدانغا كەلدى. كېيىنكىلەرنىڭ قولىدا قۇرۇق مۇراسىم ۋە زىننەت بۇيۇملىرىغا ئايلىنىپ قېلىشى ئىسلامنىڭ گۇناھى ئەمەس، بەلكى كېيىنكىلەرنىڭ گۇناھىدۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۇنجى بولۇپ تۆگىسى چۆككەن يەرگە مەسجىد سالىدى. مەسجىد بەكمۇ ئاددىي سېلىنغانىدى. سېلىنچىلىرى قۇم - شېغىللاردىن، ئۆگزىسى خورما

شاخلىرىدىن، تۆۋرۈكلىرى خورما ياغاچلىرىدىن قىلىنغان بولۇپ، يەر يامغۇردا پاتقاق بولۇپ كەتسە، ئۆگزە شامالدا ئۇچۇپ كېتەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئازغۇنلارنى يولغا سېلىپ، مۇشتۇمزورلارنى مەغلۇپ قىلغان، ھەقىقەتنى ئەسلى مەرتىۋىسىگە ئىگە قىلغان ۋە ئىسلامنى يەر يۈزىگە يايغان ئۇ كىشىلەرنى مانا بۇ ئاددىي جايدا يېتىشتۈرگەنىدى. مەسجد گەرچە كىچىك ۋە يوقسۇل بولسىمۇ، شىر يۈرەك ئادەملەرگە لىق تولغان بولۇپ، ھەرگىزمۇ توخۇ يۈرەك ئىنسانلارنىڭ تولۇپ تاشقان چوڭ ۋە ھەشەمەتلىك مەسجدلىرىگە ئوخشىمايتتى. مەسجدتە قۇرئان ئوقۇلاتتى، قۇرئان تىڭشىغانلار ئۇنى ئۆزلىرىنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇشىدا تەتبىقلىشى كېرەك بولغان ئەمىر - پەرمان دەپ قارايتتى، قۇرئان مەسجدتە مۇناجات ۋە كۆڭۈل ھۇزۇرى ئۈچۈن ئوقۇلمايتتى، ئۇ يەردە ئولتۇرغانلارمۇ قۇرئان ئوقۇغۇچىنىڭ ماھارىتىگە قايىل بولغانلىقى ئۈچۈن تەنتەنە قىلىشمايتتى.

ئىسلامدا مەسجد پەقەت ناماز ئوقۇش يېرىلا ئەمەس، مۇسۇلمانلارغا نىسبەتەن يەر يۈزىنىڭ ھەر قانداق يېرىدە ئىبادەت قىلغىلى بولىدۇ. مەسجد ئىلىم، ھۆرلۈك ۋە قېرىنداشلىققا ئىشەنگىنىدەك، اللە قا ۋە ئاخىرەتكىمۇ ئىشىنىدىغان مەدەنىيەتنىڭ سەۋەبىدۇر.

پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى قېرىنداشلىقنى تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن ۋە كىشىلەرنى ئەڭ گۈزەل سۆزلەر بىلەن قېرىنداشلىققا چاقىرغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بولسا، قۇرئان كىشىلەرنىڭ ئىدىيىسىگە تولۇق سىڭىگەنلىكتىن، قېرىنداشلىقنى ھەقىقىي تۈردە ئۇلارنىڭ ئەمەلىيىتىگە ئايلاندۇرغانىدى.

مۇھاجىرلار ئەنسارلارنىڭ مېھمانلىرى ئىدى. ئەنسارلار ئىنسان ئۇلارغا كۆرسىتىلەيدىغان ئەڭ ئېسىللىقنى كۆرسەتتى. ئۇلارنىڭ ئىدىيىسىدىكى قان قېرىنداشلىقى چىقىرىپ تاشلىنىپ، دىن قېرىنداشلىقى مەھكەم ئورنىتىلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇھاجىرلار بىلەن ئەنسارلارنىڭ ئارىسىدا قېرىنداشلىق مۇناسىۋىتى ئورناتتى.

مەدەنە بايلىرىدىن بىرى بولغان ئەنسارى سەئىد ئىبنى رەبىئەگە مۇھاجىرلاردىن ئابدۇرراھمان ئىبنى ئەۋۇق بىلەن قېرىنداش بولۇش نېسىپ بولدى. سەئىد ئابدۇرراھمانغا مۇنداق دېدى:

- مەن ئەنسارنىڭ ئەڭ باي كىشىلىرىدىن بىرى. مېلىمنىڭ يېرىمى سېنىڭ بولسۇن! مېنىڭ ئىككى ئايالىم بار، ئۆزۈڭ قاراپ ياقتۇرغىنىڭنى تاللىۋالغىن، مەن ئۇنى قويۇپ بېرىمەن، سەن ئۆيلەنگىن!

ئابدۇرراھمان ئىبنى ئەۋۇق مۇنداق جاۋاب بەردى:

- ھەي سەننىڭ ئائىلەڭ ۋە مال - مۈلكۈڭنى بەرىكەتلىك قىلسۇن! سەن ماڭا بازارنى كۆرسىتىپ قويغىن!

ئابدۇراھمان ئىش ئىزدەپ بازارغا بېرىپ، قورسىقى تويغۇدەك پۇل بىلەن قايتىپ كەلدى. ئۇ سادىنىڭ ئىلتىپاتىنى قوبۇل قىلمىدى. چۈنكى ئۇ ئاللاھقا ئۆز ئىمانى، بىلىكى ۋە ئەجرىگە تايانغان ھالدا ئىشىنىتتى، ئاز بىر مۇددەتتىن كېيىنلا، ئۇ ئۆيلىنەلىگۈدەك پۇل تاپقان ۋە ئايالىغا بەش دەرھەم ئالتۇن مېھرى ھەققى بېرەلەيدىغان بىرىگە ئايلاندى. كۈنلەر ئۆتتى.

مۇسۇلمان خەلق ئەجر - مېھنەت، سۆيگۈ - مۇھەببەت، ھۆرلۈك، شۇرا (مەسلىھەت) ۋە جىھاد قاتارلىقلارنىڭ ئۈستىگە ئۇل سېلىۋاتاتتى.

ئىسلامدىكى ئىش - ئەمگەك زامانىمىز مەدەنىيىتىدە تىلغا ئېلىنغان بىر بۇردا نان ياكى بىر پارچە گۆش ئۈچۈن كېچە - كۈندۈز تىرىشىش بولماستىن، بەلكى بۇ ماددىي ئېھتىياجىنى ھالقىپ ئۆتۈپ، مەنئىي جەھەتتە يۈكسەك پەللىگە چىقىشىنى كۆرسىتىدۇ. ﴿ئۇلارغا﴾ ئېيتقىنىكى، «(خالغان) ئەمەللەرنى قىلىڭلار، قىلغان ئەمەللىڭلارنى ئاللاھ ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە مۆمىنلەر كۆرۈپ تۇرىدۇ».

ئەمەللىرىمىزنىڭ ئاللاھقا يېتىپ تۇرۇشىنى ئويلاش كىشىگە نان ۋە گۆشنىڭ تەمىدىن ھالقىغان بىر خىل ھۇزۇر ئاتا قىلىدۇ، ئەمەلدىن كېيىن كەلگەن سۆيگۈ...

ئىسلامدىكى سۆيگۈ قەلبكە ئورۇنلاشقان، ئەمەل تەستىقلىمايدىغان ھېس - تۇيغۇ ئەمەس، بەلكى ئىنسانلارنى ئۆز ئەتراپىدىكى ھاياتىي شەكلىنى ئەڭ ياخشى ۋە ئەڭ ئۈستۈنلۈككە ئېرىشتۈرۈشكە ئۈندەيدىغان كۈندىلىك پائالىيەت باسقۇچىدۇر.

مۇسۇلمانلار ئالەملەرنىڭ ياراتقۇچىسى بولغان ئاللاھنى، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى، مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىنى ۋە ئۆزلىرى بىلەن تېنىچ - ئىتتىپاق ئۆتىدىغان باشقا ئېتىقادىدىكىلەرنى، كىچىك بالىلارنى، ھايۋانلارنى، گۈل - چېچەكلەرنى، قۇم - تۇپراقلارنى، تاغۇ - تاشلارنى سۆيىدۇ. ھەتتا، مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىدە جانسىزلارغا نىسبەتەن سۆيگۈ - مۇھەببەت تۇغۇلىدۇ.

ھەقىقىي مۇسۇلمان داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ كائىنات ۋە جانلىقلارغا بولغان ھېس - تۇيغۇسىغا ئىگە بولغان بولىدۇ. بۇ، سوپىلارنىڭ قەلبىنى چۇلغىغان ھېسسىياتتۇر.

شۇنداقلا، ئۇ ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنىڭ ياخشى تەرەپلىرىگە بولغان ھېس - تۇيغۇسىنى ئۆزىگە سىغدۇرگەن بولىدۇ. ئۇ، ئۆلۈك ئىتنىڭ ئۆلۈكىگە قاراپ، چىشىلىرىنىڭ ئاق ئىكەنلىكىنى كۆرىدۇ.

ئىنسانلارنىڭ ھاياتىدا مەيدانغا كېلىپ، ئىنسانلارنى ھالقىپ ئۆتۈپ ھاياۋان ۋە جانسىزلاغىچە بېرىپ يەتكەن بۇ سۆيگۈ بىرقارار بىلەنلا ئەمەلگە ئاشمايدۇ. ھېچبىر قانۇن ئۇنىڭغا توغرا كەلمەيدۇ. ئۇ ئومۇمەن، ئەقىل ۋە قەلبنىڭ كۆڭۈللەرنى مايىل قىلىدىغان ئاقىللارنىڭ نۇرىدىن كەلگەن بۈيۈك ئەمەلەرگە بولغان ئېتىقادىدىن كېلىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنە شۇ ئەمەلنى بەرگۈچى قوماندان ئىدى. ئۇ باشقىلارغا ئۆرنەك بولۇپ، غايىۋىي ۋە ئەڭ يۈكسەك پەللىدە ئىدى. ئۇ ئىنسانلارنىڭ ئىچىدە ئىسلام ئۈچۈن ئەڭ كۆپ ئەجر سىڭدۈرگەن ۋە ئىسلامنىڭ قولغا كەلگەن مېۋىلىرىدىن ئەڭ ئاز مەنپەئەتلەنگەن كىشى ئىدى. ئەڭ ئاددىي ئەسكەردىنمۇ كەمتەر، ياشايدىغان تۆشكى پاكىزە، ئەمما قاتتىق، ئۆيىدە بىر ئاينىڭ بىر نەچچە كۈنىدىلا قازان قاينايدىغان، كۆپىنچە ھاللاردا قۇرۇق ناننى ياغ بىلەنلا يەيدىغان، ئەڭ بۈيۈك ئارزۇسى ئىسلامنى يېيىشتىن ئىبارەت بولغان بىر قوماندان ئىدى.

مۇسۇلمانلار ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ئۆزىدىن، ئائىلىسىدىن، مال - بېساتىدىن، پايدا - مەنپەئەتىدىن، ئىززەت - ئابروۋىدىن ۋە باشقا ھەر نەرسىنىڭ سۆيگۈسىدىن تېخىمۇ ئۈستۈن، ئەزىز ۋە ئەلا دەپ بىلگەندىلا، ئاندىن ئىسلامنىڭ مۇكەممەللىكىگە ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىغا ئىشەندى. شۇنداق، مۇسۇلمانلار قوماندانلىرىنىڭ ھاياتىنى ئۆز ھاياتلىرىدىنمۇ ئەۋزەل دەپ بىلەتتى.

ئىسلام دۆلىتى ئەمەل ۋە سۆيگۈدىن باشقا، ھۆرلۈك، شۇرا ۋە جىھاد ئاساسلىرى ئۈستىگە قۇرۇلدى.

ئىسلامدىكى ھۆرلۈك ئىسلامنىڭ قۇرۇلمىسىغا قوشۇلغان زىننەت بولۇپ، ئۇ جانلىق ھۈجەيرىلەرنىڭ توقۇلمىسىدۇر. ئاللاھ مۇسۇلمانلارنى باشقىغا ئىبادەت قىلىشتىن قۇتۇلدۇرغانلىقى ئۈچۈن بارلىق مۇناسىۋەتلەر ئەقىل، قەلب ۋە جەمئىيەتنىڭ ئۈستىگە دۈم كۆمۈتۈرۈلدى. ئىسلامدا مۇسۇلمانلار ھەر نەرسىنى ئەقلى بىلەن تەتقىق قىلىش، ئەقلى بىلەن پىكىر يۈرگۈزۈش، ۋىجدانى قوبۇل قىلغان نەرسىگە ئىشىنىش، ئېتىقاد قىلىش ھۆرلۈكىگە ئىگە. ئىسلامدىكى ھۆرلۈك ئانارخىست (ھۆكۈمەتسىزلىك، باشباشتاقلق) نىڭ چوققىلىرىغا يەتكەن مۇتلەق ھۆرلۈك ئەمەس، بەلكى ئۇ مەسئۇلىيەتچان ھۆرلۈكتۇر.

قۇرئاندا ياكى سۈننەتتە كەلگەن كەسكىن ھۆكۈم بويىچە، مۇسۇلمانلارنىڭ تەتبىقلاش جەھەتتە ئىختىيارى ھالدا بىر - بىرى بىلەن بەسلىشىش ھۆرلۈكىدىن باشقا چارىسى يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە، مۇسۇلمانلار پۈتۈنلەي ھۆردۈر.

ئىجتىھاد يولى پۈتۈنلەي ئوچۇقتۇر. چۈنكى ئىجتىھاد يولى ئەقىل بولۇپ، ئۇ يولنىڭ ئېتىلىشى ئەقىلنىڭ قۇلۇپلىنىشى، بۇزۇلۇشى ۋە ئاخىرىدا ئۆلۈشى دېگەنلىك بىلەن باراۋەر.

ئىسلام، ئەقلى ئۆلگەن (ئابۇت بولغان) ياكى بۇلغانغان ۋەياكى كاردىن چىققان ئىنسانلارنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئىسلام ئەسلىدە ئەقىل ۋە قەلب بىلەن بىۋاسىتە ئۇچرىشىش دېگەنلىك بولدى.

ئىسلام دۆلىتى شۇرا (كېڭەش) ئۈستىگە قۇرۇلغان.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئىشتا ئۇلار بىلەن كېڭەشكىن؛﴾

شۇرا - زامانىۋىي سىياسىي ئاتالغۇدىكى دېموكراتىسىيەنىڭ ئۆزى بولۇپ، ئىسلام بۇ دېموكراتىسىيەنىڭ شەكلى، تۈرى ياكى دەرىجىلىرىنى ئېنىق بەلگىلىمەي، بەلكى ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەقىللىرىگە، زامان ۋە ماكانغا قاراپ ئۇنىڭدىن ئۈنۈملۈك پايدىلىنىشقا قويۇپ قويدى. ئاساسىي قانۇن يەنى قۇرئان - كەرىم شۇرانى يولغا قويدى.

شۇرا - خەلقنىڭ سىمۋولى قىلىنىشى ۋە ھەر يەردە ئۆز - ئۆزىنى ئىدارە قىلىشى بولۇپ، پەقەت ۋەھىدە كەلگەن ياكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەۋەر بەرگەن كەسكىن ھۆكۈملەرگە ئائىت يەرلەر بۇنىڭغا كىرمەيدۇ. بۇ يەرلەرگە پەقەت اللە تائالا ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ، ئۇنىڭ سىرتىدىكىلەرگە ئىنسانلار ئىگىدارچىلىق قىلالايدۇ. چۈنكى ئۇلار دۇنيا ئىشلىرىنى ۋە زاماندا سودىغا ئايلانغان (ئېتىبارغا ئېرىشكەن) نەرسىلەرنى تېخىمۇ ياخشى بىلىدۇ.

ئەمەل، سۆيگۈ، ھۆرلۈك ۋە شۇرادىن باشقا جىھاد مۇبار بولۇپ، جىھاد بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ بېشىدا كېلىدۇ.

ئىسلامدىكى جىھاد ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ: بىرى، چوڭ جىھاد بولۇپ، ئۇ نەپسىنىڭ ئارزۇ - ئىستەك ۋە كەيپىي مائىللىقى بىلەن بولغان جىھاد (مۇجادىلە) نى كۆرسىتىدۇ.

يەنە بىرى، كىچىك جىھاد بولۇپ، ئۇ دۈشمەن بىلەن بولغان جىھادنى يەنى دۈشمەنگە دۈشمەنلىك قىلىش، ئۇنىڭ ئۈستىدىن غالىب كېلىش ۋە پۈتۈن كۈچى بىلەن جىھادقا تەييارلىنىش.

ئىلاھىي ھۆكۈملەردە ھەر ئىككى جىھادنىڭ اللە يولىدا ئېلىپ بېرىلىشى كېرەك ئىكەنلىكى ھۆكۈم قىلىنغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدىكى ئون ئۈچ يىلنى چوڭ جىھاد بىلەن ئۆتكۈزدى. مۇسۇلمانلارنى ئۆز قولى بىلەن يېتىشتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن، ئاندىن كىچىك جىھادقا ئۆتتى.

ئىسلامنىڭ غالىبىيىتى ۋە كەڭ يېيىلىشى بىلەن ئاخىرلاشقان بىر قاتار قانلىق جەڭلەر ئۇنىڭ كىچىك جىھادلىرى ئىدى.

ئەرەب يېرىم ئارىلىغا يېيىلغان پەسكەشلىك تەختلىرىنىڭ مەدىنىدە قۇرۇلغان سۆيگۈ ۋە ھوقۇق دۆلىتىگە تەڭ كېلەلىشى بەكمۇ قىيىن ئىدى.

شۇنداق قىلىپ، ئەھۋال پۈتۈنلەي ئۆزگەردى. ئەڭ مەرھەمەتلىك ۋە تېنچلىقپەرۋەر بولغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىلىچىنى قېنىدىن سوغۇرۇشقا، ساۋۇت - دۇبۇلغىلىرىنى كېيىشكە، پەسكەشلىككە تولغان ھۆكۈمرانلىقلارنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، ئىلاھىي سۆيگۈگە تولغان ھاكىمىيىتىنى قوغداش ئۈچۈن كۈچ - قۇۋۋەت ئىشلىتىشكە مەجبۇر بولدى.

مۇشرىكلار بىلەن مۇسۇلمانلار ئارىسىدا توقۇنۇشلار يۈز بېرىشكە باشلىدى. كاپىر ۋە مۇشرىكلارنىڭ سانى كۆپ، مۇسۇلمانلار ئاز ئىدى. جەڭلەر بارغانسېرى ئەۋج ئېلىشقا، قان بىلەن قۇم بىر - بىرىگە ئارىلىشىشقا، ئۈلۈم بۇلۇتلىرى ئەگىپ، ۋەھىمە قۇشلىرى قونۇشقا، قانلار توختىماي ئېقىشقا باشلىدى. جەڭلەرنىڭ بىرىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چىشلىرى سۇنۇپ، مۇبارەك بېشى يېرىلدى. ئۇ ئىنساننىڭ ئاللاھقا ئىمان ئېيتىشى ھەققىنى قوغداش ئۈچۈن، قېنى ئېقىۋاتقان بولسىمۇ، ئۇرۇشتىن قەتئىي ۋاز كەچمىدى.

كاپىرلارنىڭ كۆپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئاز بولۇشىغا قارىماي، كۆپ ساندىكى مۇشرىكلار يېڭىلدى.

ئاللاھ تائالا نىڭ، ئاللاھ نىڭ ئەلچىلىرىنىڭ، ئىككى تەرەپتىن ئاللاھقا ئەڭ يېقىن بولغان ۋە زەپەر قازىنىش يوللىرىغا تېخىمۇ چىڭ ئېسىلغانلارنىڭ غالىب كېلىشى كېرەك بولغان ئىلاھىي ۋە ئەزەلىي قائىدىگە ئاساسەن، سانى كۆپ بولغان مۇشرىكلار يېڭىلدى.

ھەزرىتى مۇھەممەد ۋە خەلىپىلىرى زامانىدا ئېلىپ بېرىلغان ئىسلامىي جىھادلار ھەقىقىي قوغداپ، زۇلۇمنى يوقىتىش، دۈشمەننى يېڭىش ۋە مۇشتۇمزورلۇقنى پاقىلاپ تاشلاش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان بولسا، ئۇندىن كېيىنكى جىھادلار قۇل - مەزلۇملارنى زۇلۇمنىڭ بويۇنتۇرۇقىدىن قوتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغانىدى. ھۆكۈمدارلارنىڭ بىر يەرنى فەتھ قىلىش ئۈچۈن ئىسلامدىن پايدىلىنىشى ئىسلامغا ھېچقانداق زىيان - زەخمەت ئېلىپ كەلمەيدۇ. بەلكى، ئىسلامنىڭ ئۇنىڭدىن پايدىلىنىشى ئورنىغا، ئۇنىڭ ئىسلامدىن پايدىلانغانلىقى ئۇنىڭدىن پايدىلانغۇچىغا زىيان ئېلىپ كېلىدۇ.

چۈنكى ئىسلام ئىنسانلارنى ۋەزىپىلەندۈرگەندە، پەقەت فەتھ ئۈچۈنلا ئەمەس، فەتھ ئۆز ئىچىگە ئالغان ھۆرلۈك ئۈچۈنمۇ ۋەزىپىلەندۈرىدۇ.

ئىشغال قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، ھىدايەت قىلىش ئۈچۈن؛ ئىنسانلارنىڭ بويۇنتۇرۇقلىرىنى چىڭىتىش ئۈچۈن ئەمەس، بارلىق بويۇنتۇرۇقلارنى پاقىلاپ تاشلاش ئۈچۈن...

بۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ئېلىپ بېرىلغان ئىسلام جەڭلىرىنىڭ بىر تۈرى ئىدى. ئۇ ھايات ۋاقتىدىكى بارلىق جەڭلەر دۈشمەن قىلىچىلىرىنىڭ

ياراتقۇچىنىڭ يالغۇز ئىكەنلىكىگە ۋە مەۋجۇدىيەتنىڭ سۆيگۈسىگە ئىشەنگەن، ئاياللار، بالىلار ۋە ئەرلەرنىڭ بويۇنلىرىغا تېگىشىنى توسۇش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغانىدى. بەدر غازىتى ئىسلامىيەت ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان شۇ شىددەتلىك جەڭلەرنىڭ تۇنجىسى ئىدى.

قۇرەيشلىكلەرگە تەۋە چوڭ كارۋاننىڭ ناھايىتى كۆپ مال - بايلىق بىلەن مەككىگە قايتىش ئۈچۈن شام تۆپىلىكلىرىدىن چۈشۈپ كېلىۋاتقانلىقى ھەققىدىكى خەۋەر مەدىنىگە يېتىپ كەلدى.

ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەرب 40 قا يەتمىگەن ئادەم بىلەن مىڭ تۆگىلىك كارۋانغا باش بولۇپ كېلىۋاتاتتى. مۇسۇلمانلار بۇ كارۋاننى قولغا كىرگۈزۈۋالسا، مەككىلىك زالىملارغا قانچىلىك ئېغىر زىيان سالغان بولاتتى - ھە!؟

تۇنجى مۇسۇلمان قوشۇنى يولغا چىقتى، بۇ قوشۇنغا مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ قوماندانلىق قىلغانىدى.

ئەسكەرلەرنىڭ سانى 317 كىشى بولۇپ، 86 كىشى مۇھاجىر، 231 كىشى ئەنسارلاردىن ئىدى، ئەنسارلارنىڭ 170 كىشىسى خەزرج، 61 كىشىسى ئەۋس قەبىلىسىدىن ئىدى.

مۇسۇلمانلار قوشۇنى بەكمۇ يوقسۇل، ئادەمنىڭ ئىچىنى ئاغرىتقۇدەك دەرىجىدە ھارىغىن ۋە ئىنسانىي ئۆلچەملەرگە نىسبەتەن بەكمۇ ئاجىز ئىدى. ھەر ئۈچ كىشى بىر تۆگىگە نۆۋەت بىلەن مىنەتتى، مەدىنە بىلەن بەدر ئارىسىدىكى مۇساپە كارۋانلارنىڭ كونا يولى بىلەن، 200 كېلومېتىردىن ئارتۇق ئىدى. بۇ قوشۇن كارۋاننىڭ ئالدىنى توسماقچى بولۇپ ماڭغانىدى. ئەمما كارۋان ئۇلاردىن قۇتۇلۇپ چىقتى. ئەبۇسۇفيان كارۋاننىڭ بېشىنى بۇراپ، ئۇلاردىن سالامەت قۇتۇلدۇرۇپ قالغانىدى. ئۇ، قۇرەيشلىكلەرنى مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا چاقىرىش ئۈچۈن مەككىگە خەۋەر سالدى.

قۇرەيشلىك جەڭچىلەردىن مەيدانغا كەلگەن مىڭ كىشىلىك قوشۇن مەككىدىن يولغا چىقتى، مۇسۇلمانلار گەرچە باشقا بىر مەقسەت بىلەن يولغا چىققان بولسىمۇ، قۇرەيشلىكلەر بىلەن جەڭ قىلماقچى بولۇپ قالدى.

اللھ تائالا ئەنفال سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا اللھ ئىككى گۇرۇھ (بىرى مۇشرىكلار كارۋانى، يەنە بىرى مۇشرىكلار قوشۇنى) دىن بىرىنىڭ قولۇڭلارغا كەلتۈرۈلۈشىنى ۋەدە قىلدى، سىلەر قورالسىز گۇرۇھنىڭ (يەنى كارۋاننىڭ) قولۇڭلارغا كەلتۈرۈلۈشىنى ياقتۇردىڭلار. اللھ ئۆز سۆزلىرى ئارقىلىق

ھەقىقىي ھەق قىلىشنى (يەنى ئىسلام دىنىنى ئۈستۈن قىلىشنى)، كاپىرلارنىڭ يىلتىزىنى قۇرۇتۇشنى خالايدۇ».

مۇسۇلمان قوشۇنى يوقسۇل، موھتاج ۋە ئېغىر ئىقتىسادىي ئەھۋالدا بولغانلىقى ئۈچۈن قوراللىق قوشۇننىڭ ئەمەس، بەلكى ئۆزلىرىگە ئوخشاش كۈچسىز، ئەمما مال - بايلىققا لىق تولغان كارۋاننىڭ ئالدىغا چىقماقچى بولغانىدى. دەۋەتلىرىنى ئەتراپقا يېيىش ئۈچۈن پۇل ۋە مالغا ئېھتىياجلىق ئىدى. ئاللاھ ئۇلارنىڭ شۇ ھالىتى بىلەن مۇشرىكلارنىڭ قوشۇنىغا قارشى چىقىشى ئارقىلىق مۇشرىكلارنىڭ نەسلىنى قۇرۇتۇپ، ھەقىقىي ئوتتۇرىغا چىقارماقچى بولدى.

ئاللاھ تائالا بەدر چېغىنىڭ مەدىنىنىڭ يوقسۇللىققا بەرداشلىق بېرىشى ئۈچۈن مەككىدىكى كۇبىرلىقنىڭ كاتتىلىرىنىڭ يوق قىلىنغانلىقىنى كۆرسىتىدىغان مۇشەققەتلىك جەڭ بولۇشنى ئورۇنلاشتۇرغانىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (ئەسكىرى قوماندان بولۇش سۈپىتى بىلەن) ئۆزلىرى دۇچ كېلىدىغان مۇشەققەت ۋە ئاۋارچىلىقنىڭ ئەسلى مەقسەت بىلەن چىققان قولاي ئەھۋالغا ئوخشىمايدىغانلىقىنى قوشۇنىغا بىلدۈرۈپ قويۇشى كېرەكلىكىنى چۈشەندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرى بىلەن كېڭەشتى. ئەبۇبەكرى سىددىق سۆز قىلدى. ئۆمەر سۆز قىلدى، ئەل مەقداد ئىبنى ئامىر سۆز قىلدى، نەتىجە ۋە زىيان - زەخمەتنىڭ نېمە بولۇشتىن قەتئىينەزەر، ھەممەيلىن ئۇرۇش قىلىش ھەققىدە پىكىر بىرلىكىگە كەلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە:

«ئى جامائەت! ماڭا مەسلىھەت بېرىڭلار!» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سۆزىنى ئەنساڧلارغا قاراتقاندى، ئۇ ئۆزى بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بەيئەتنىڭ پەقەت مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىنغاندا، ئۇنى قوغداش شەكلىدە چۈشەنگەنلىكىدىن قورققاندى. ئەسلىدە بەيئەت ۋاقتىدىكى سۆزلەر بۇ ئەھۋالنى ئوچۇق بىلدۈرمەكتە ئىدى.

ئۇلار ئۇنىڭغا: «ئى ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى! بىزنىڭ تۇپراقلىرىمىزغا كېلىشتىن بۇرۇن ساڭا مەسئۇل ئەمەسمىز، بىزگە كەلگەندىن كېيىن پۈتۈنلەي بىزنىڭ زىممىمىزگە يۈكلەنگەن بولسەن» دېمىگەنمىدى؟

ئەسكەرلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئەنساڧلاردىن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇرۇش باشلىنىشتىن بۇرۇن ئۇلارنىڭ قارارىنى بىلمەكچى بولغانىدى.

ئەنسارلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزلىرىنىڭ پىكىرلىرىنى بىلمەكچى بولغانلىقىنى چۈشەندى. ساد ئىبنى ئەۋق: «ئى اللہ نىڭ پەيغەمبىرى! اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، سەن بىزنى كۆزدە تۇتۇۋاتسەن» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «شۇنداق» دەپ جاۋاب بەردى. ئەنسارلار قارارىنى بىلدۈردى.

ئەنسارلارنىڭ سۆزى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەندىشىسىنى يوقىتىپ، كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلدى. چۈنكى ئەنسارلار ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىشەنگەنلىكىنى، ئۇنى سۆيىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭغا بويسۇنىدىغانلىقىنى ۋە ئىتائەت قىلىدىغانلىقىنى ئېيتقاندى.

سەئد ئىبنى مۇئاز مۇنداق دېدى: «ئى اللہ نىڭ پەيغەمبىرى! سەن خالىغىنىڭنى قىلغىن، بىز ھەر دائىم سەن بىلەن بىللە، سېنى ھەق دىن بىلەن ئەۋەتكەن اللہ نىڭ نامىدا قەسەم قىلىمەنكى، سەن بىزگە دېڭىزنى كۆرسەتسەڭ، بىز ھېچ ئىككىلەنمەي دېڭىزغا كىرىمىز، بىزدىن ھېچكىم قىلىپ قالمايدۇ.»

ئىش ئايدىڭلاشتى، بۇ سۆزلەر ئىسلام غازاتلىرىدىن ئەڭ مۇھىم بولغان بىر جەڭنىڭ نەتىجىسىنى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويغاندى.

ئەنسارلار بىلەن مۇھاجىرلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوشۇنى ھەققىدىكى چۈشەنچىلىرى يەھۇدىيلارنىڭ ھەزرىتى مۇساغا: سەن ۋە رەببىڭ ئۇرۇشۇپ كېلىڭلار، بىز مۇشۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇرايلى، - دېگەن سۆزلىرىدىن پەرقلىق بولۇپ، ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا دولقۇنلارنى يېرىپ، دېڭىزدىن ئۆتۈشنى بويۇق قىلسا، ئۇلار چوقۇم شۇنداق قىلاتتى، سۇدا بوغۇلۇپ ئۆلۈشتىن يانمايتتى. ئۇلاردىن ھېچكىم بۇيرۇققا قارشىلىق بىلدۈرمەيتتى.

مۇسۇلمانلار ئۇرۇشقا تەييارلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاللىغان بىر يەرگە بارىگاھ قۇرۇلدى.

اللە تائالا مۇسۇلمانلارغا ئۇرۇشتىكى ئەڭ مۇھىم قائىدىلىرىدىن بىرىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئەلچىسىگە يەرنى خاتا تاللاتقۇزدى. ئەسلىدە، قوشۇن قوماندانى تەجرىبىلىك كىشىلەرنىڭ پىكىرىگە ئاساسەن بارىگاھ قۇرۇشى كېرەك ئىدى.

ئەل خۇبەيب ئىبنى ئەل مۇنزىر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ مۇنداق دېدى: بارىگاھ قۇرۇلغان بۇ يەر بىز ھېچقانداق ئۆزگەرتەلمەيدىغان، اللہ ۋە پەيغەمبىرىنىڭ تاللىغان يېرىمۇ ياكى كۆز قاراش، ئۇرۇش ۋە تاكتىكا مەسلىسىمۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بۇ كۆز قاراش، ئۇرۇش ۋە تاكتىكا مەسلىسى، - دېدى.

ئەل خۇبەيب: ئى اللہ نىڭ پەيغەمبىرى! بۇ يەر بىز ئۈچۈن مۇۋاپىق ئەمەس، - دېدى.

بۇ تەجرىبىلىك ساھابە مەدىنە قوشۇنى سۇ ئىچەلەيدىغان، ئەمما مەككە قوشۇنى ئىچەلمەيدىغان بىر يەرنى تاللىدى.

شۇنىڭ بىلەن، قوشۇن ئەسكەرىي تەجرىبىسى بار كىشىلەر قارار بەرگەن يەرگە يۆتكەلدى.

مەككە قوشۇنى يېتىپ كەلدى. ئەسكەر سانى مىڭغا يېقىن ئىدى، ئۇلار ۋادىنىڭ ئەڭ يىراق تاغ باغرىغا (دۆڭگە) ئورۇنلاشتى.

بەدردىكى مۇشەرىك قوشۇنىنىڭ ئىچىدە قۇرەيشنىڭ خوجايىنلىرى، قەھرىمانلىرى ۋە جەڭگىۋار ياشلىرى بار ئىدى.

بەدردىكى مۇسۇلمان قوشۇنلىرىدا دۈشمەن قوشۇندىكىلەرنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرى بار ئىدى. ئۇلۇغ ئاللاھ جەڭ مەيدانىدا ئاتىنىڭ بالىسى بىلەن، ئاكاىنىڭ ئىنىسى بىلەن، كۆيۈۋوغلۇنىڭ قېنىئاتىسى بىلەن ئۇچرىشىشنى تەقدىر قىلغانىدى. چۈنكى پىرىنسىپلار ئۇلارنىڭ يولىنى ئايرىپ، قىلىچلار بىر - بىرىگە قارىتىلغانىدى.

شۇنداق، بەدر جېڭى قان قېرىنداشلىقىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ، ئەسلىي ۋە مۇھىم بىر قائىدىگە يەنى ئىسلامنىڭ دىنىي قېرىنداشلىقىغا ئاساس سالدى.

ئۆتتە ئىبنى رەبىئە مەككە قوشۇنلىرى بىلەن كېڭىشىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۈردى. ئۇ ئەقلىنى ئىشقا سېلىپ ئۇلارنى قايتىپ كېتىشكە ئۈندىدى:

- ئى قۇرەيش جامائىتى! ئاللاھقا قەسەم قىلىمەنكى، سىلەر مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرى بىلەن قارشىلىشىپ ھېچنېمىگە ئېرىشەلمەيسىلەر. ئەگەر ئۇنى ئۆلتۈرسەڭلار، بىرى يەنە بىرىنىڭ يۈزىگە ياخشى نىيەت بىلەن قارىمايدۇ. چۈنكى ئۇ تاغسىنىڭ ئوغلىنى ياكى ئانا جەمەتىدىن بىرىنى ۋە ياكى ئۆز تۇغقانلىرىدىن بىرىنى ئۆلتۈرىدۇ. سىلەر قايتىپ مۇھەممەدنى باشقا ئەرەب قەبىلىلىرى بىلەن دۈشمەن قىلىپ قويۇڭلار! ئەگەر ئۇلار مۇھەممەدنى ئۆلتۈرۈۋەتسە، سىلەرنىڭ تىلىڭلار ئەمەلگە ئاشقان بولىدۇ. ئەگەر ئۇنداق بولماي قالسا، ئۇ چوقۇم سىلەرنىڭ ئالدىڭلارغا كېلىدۇ، سىلەر ئۇنىڭ بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلىسىلەر.

ئەقىلگە ئۇيغۇن ۋە مەنتىقلىق بۇ سۆزلەر مەككە قوشۇنىدىكى تۇنجى سۆز ئىدى. قوشۇنىدىكى بىر مۇنچىلىغان كىشى بۇ ئۇرۇشنى پايدىسىز دەپ ئويلايتتى. بۇ ئۇرۇش ھەقىقىي بىر ئۇرۇش ئەمەس ئىدى. ئەقىلسىزلەرنىڭ سۈرەن - چۇقانلىرى بۇ سۆزلەردىن ئېشىپ چۈشتى. ئەبۇجەھىل ئۆتتە ئىبنى رەبىئەنى قورقۇنچاق دەپ ئەيىبلدى. ئۇنىڭ ئەيىبلىشى ئۆتتە ئىبنى رەبىئەدىن ياندۇردى. ئۇمۇ مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇشۇشقا قارار بەردى.

ئەبۇجەھىل ھۇجۇم قىلغان قوشۇننىڭ قوماندانى بولۇپ، ئۇ ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ يالغان سۆزلىمەيدىغانلىقىنى بىلەتتى.

تارىخ كىتابلىرىدا ئەل ئەھنەس ئىبنى شەرقىنىڭ بەدر جېڭى باشلىنىشتىن بۇرۇن ئەبۇ جەھىل بىلەن يالغۇز بىر يەردە تۇرۇپ، ئۇنىڭدىن مۇنداق دەپ سورىغانلىقى بايان قىلىندۇ:

- ئى ئەبۇ ھاكىم! سەن مۇھەممەدنىڭ يالغان ئېيتقانلىقىغا ئىشىنەمسەن؟

ئەبۇ جەھىل بۇ سوئالغا مۇنداق جاۋاب بەردى:

- ئۇ اللە يولىدا قانداقمۇ يالغان سۆزلىسۇن؟ بىز ئۇنىڭغا "ئىشەنچلىك" دېگەن ئىسىمنى بەرگەن ئىدۇق. ئەمما سىكايە (ھاجىلارغا سۇ تارقىتىش)، رىفادە (يوقسۇل ھاجىلارغا ياردەم بېرىش، تائام تارقىتىش)، ھىجابە (كەبىنىڭ يوپۇقىنى قوغداش) ۋە مەشۋەرەت (كېڭەش) قاتارلىقلار ئابدۇمەننەف قەبىلىسىنىڭ قولىغا ئۆتۈپ كەتتى. ئاز كۈندىن كېيىن پەيغەمبەرلىكمۇ ئۇلارغا ئۆتۈپ كەتسە، بىزگە نېمە قالدۇ؟

دېمەككى، بۇ جەڭ پەيغەمبەرنى يالغانچىغا چىقىرىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى مەنپەئەت ۋە ئىقتىسادىي ئەھۋاللارنى قوغداش ئۈچۈن ئىدى.

شۇنداق قىلىپ، سەپلىرىگە ھايۋانلارنىمۇ قېتىۋالغان مۇشرىكلار دۇنيانىڭ ئەڭ ئاددىي نېمەتلىرىنى قوغداش ئۈچۈن، سەپلىرىگە پەرىشتىلەر قېتىلغان مۇسۇلمانلار بولسا دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ ئەڭ قىممەتلىك مەنپەئەتلىرىنى قوغداش ئۈچۈن بىر - بىرىگە قارىمۇقارشى كېلىپ تۇرۇشتى.

كېچە بولدى.

ئۈچ يۈزگە يېقىن مۇسۇلمان مىڭغا يېقىن مۇشرىكنىڭ قارشىسىدا تۇراتتى.

مۇشرىكلارنىڭ ھەممىسى ئۇلارغا مىنگەن. تولۇق قوراللانغانىدى. مۇسۇلمانلار بولسا، ھەر ئۈچى بىر ئۇلارغا مىنگەندى.

مۇشرىكلارنىڭ كىيىملىرى يېڭى، قىلىچلىرى ئۆتكۈر، ساۋۇت - دۇبۇلغىلىرى پارقىراپ تۇراتتى. قوراللىرى ئۈستۈن، تەييارلىقى تولۇق ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ كىيىملىرى جۈل - جۈل، قىلىچلىرى كونا، ساۋۇت - دۇبۇلغىلىرىنى دات بېسىپ كەتكەندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز قوشۇنىغا قاراپ ئىچ ئاغرىتتى ۋە رەببىگە مۇنداق دەپ دۇئا قىلدى:

«ئى اللە! ئۇلار ئاچ، ئۇلارنى تويغۇزغىن، ئۇلار يالغۇنچ، ئۇلارنى كىيىندۈرگىن، ئۇلار پىيادە (ئۇلارنى يوق)، ئۇلارنى ئۇلارغا مىندۈرگىن!»

ھارغىن بەدەنلەرنى ئارام ئالدۇرۇش ئۈچۈن كۆزلىرىگە ئۇيقۇ كەلدى. يېرىم كېچىدە، مۇسۇلمانلارنىڭ ئەتراپىدىكى ھاۋا سالقىنلاپ، سىم - سىم يامغۇر ياغدى. ئايلاق ئاستىدىكى قۇملار چىڭدىلىپ، پۈت سىيرىلمايدىغان ھالغا كەلدى. بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ قۇم ئۈستىدىكى ھەرىكىتى ئاسانلاشتى. سىم - سىم يامغۇر سەپەر ھارغۇنلۇقىنى ۋە توپا

- چاڭلىرىنى بېسىقتۇردى. ئۇلارنىڭ قەلبىنى پاكزىلاپ، اللەنىڭ ياردىمىغا بولغان ئىشەنچىنى ئاشۇردى.

اللە تائالا مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۆز ۋاقتىدا اللە تېنچلاندۇرۇش يۈزىسىدىن سىلەرگە ئۇيقۇ بېغىشلىدى؛ (تاھارەت ئېلىپ، غۇسلى قىلىپ) پاك بولۇشۇڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىنى كەتكۈزۈش ئۈچۈن، (اللەنىڭ ياردىمىگە ئىشەنچ قىلىپ) كۆڭلۈڭلارنىڭ توق تۇرۇشى ئۈچۈن، قەدىمىڭلارنىڭ (قۇمغا پېتىپ كەتمەي) مەزمۇت تۇرۇشى ئۈچۈن، اللە سىلەرگە بۆلۈشتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى﴾.

تاڭ ئاتتى. قۇرەيش قوشۇنى ھۇجۇم باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمان قوشۇنىنى مۇداپىئەلىنىشكە بۇيرىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «دۈشمەن سىلەرنى قورشىۋالسا، ئۇلارغا قارىتىپ ئوق ياغدۇرۇڭلار، رۇخسەت بېرىلمىگىچە ھۇجۇمغا ئۆتمەڭلار!»

بۇ ھېكمەتلىك ھەربىي قارار مۇسۇلمانلارنىڭ ھۇجۇمىنىڭ بارلىق چىقىمىنى كۆزلىگەن زىيان - زەخمەت بىلەن بىرلىكتە دۈشمەنلەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەش ئۈچۈن ھېچقانداق چىقىم تارتىمىغان ھالدا ئۆز جايلىرىدا تۇرۇش دېگەن مەنىنى بىلدۈرەتتى، بىز ھازىرقى ھەربىي تاكتىكىلاردىن شۇنى بىلىۋالالايمىزكى، ئۇرۇشتا ھۇجۇم قىلغان تەرەپنىڭ ئەسكىرى كۈچى (ھۇجۇمنىڭ قارشى تەرەپكە تەسىر قىلغۇدەك دەرىجىدە بولۇشى ئۈچۈن) قارشى تەرەپنىڭ ئەسكىرى كۈچىدىن ئۈچ، تۆت ھەسسە كۈچلۈك بولۇشى كېرەك. مۇشرىكلارنىڭ سانى مۇسۇلمانلاردىن ئۈچ ھەسسە ئارتۇق بولۇپ، ئۇلارغا نىسبەتەن غەلبە ئۈچۈن يېتەرلىك كۈچ تەييار ئىدى. مۇشرىكلارنىڭ قوراللىرى سەرخىل، ئۇلاغلىرى كۆپ ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى پىيادە ئىدى. ئەھۋال، دەلىل - پاكىت پۈتۈنلەي مۇشرىكلارنىڭ غەلبىسىنى كۆرسىتىپ تۇراتتى، ئەمما جەڭدە غەلبە قازىنىش سانىنىڭ كۆپلۈكىگە، قورال - ياراق ۋە كۆرۈنۈپ تۇرغان كۈچ - قۇۋۋەتنىڭ ئۈستۈنلۈكىگە باغلىق ئەمەس. بەزىدە جەڭدە كۆرۈنمەيدىغان بىر مەنئىي تەرەپ غەلبە قازىنىدۇ. ئەسكەرنىڭ مەنئىي كۈچى، ئۆزى قوغداۋاتقان نەرسىگە بولغان ئىمانى، ئىككى ياخشىلىقتىن بىرىنى يەنى غەلبە ياكى ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىشى، شېھىتلىككە ئېنىقلىشى، ئىچىدىكى قايغۇنى يېڭىشى... مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەسكەرنى يېڭىلمەس بىر مەخلۇققا ئايلاندۇرۇپ قويۇشى مۇمكىن، ئۇ مەغلۇبىيەتكە رازى بولمىسىمۇ ئۆلۈشى مۇمكىن.

مۇسۇلمانلار قوشۇنى مانا مۇشۇنداق ئىدى.

ئەتراپىنى چاڭ - توزان قاپلىدى. ئىككى قوشۇن بىر - بىرىگە كىرىشىپ كەتتى. مۇسۇلمانلار ناھايىتى چوڭ غەيرەت كۆرسەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇنىغا قارىدى

ۋە ئۆز قوشۇنىنىڭ مۇشرىكلارنىڭ قوراللىرى ئارىسىدا بەكمۇ ئاجىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ، رەببىدىن ياردەم تىلەپ دۇئا قىلدى:

- ئى اللھ! بىزگە ياردەم قىل! ئى اللھ! ماڭا ۋەدە قىلغان نەرسىنى ئەمەلگە ئاشۇرغىن!
- ئى اللھ! سەن بۇ قوشۇننى ھالاك قىلساڭ، يەر يۈزىدە ساڭا ئىبادەت قىلىدىغان ھېچكىم قالمايدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرۇش ۋاقتىدىكى ئەندىشىسىنى ئويلاپ كۆرسەكلا، نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ قوشۇنىنىڭ غەلبە قازانغانلىقىنى بىلىۋالالايمىز.
ئەڭ چوڭ قوشۇننىڭ قوماندانى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ اللھ يولىدا ئۇرۇش قىلغىلى چىقتى.

ئەنە ئۆلۈم، ئۇ مۇسۇلمانلارغا دىققەت بىلەن قارىماقتا... پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ خەتەرلىك پەيتتە نېمە ئويلاۋاتىدۇ؟
ئۇنىڭ خىيالى شۇ پەيتتىن ھالقىپ ئۆتۈپ، كېلەچەككە يەنى كەلگۈسىدە يەر يۈزىدە اللھ قا ئىبادەت قىلىدىغانلارغا كەتكەندى.

«ئى اللھ! بۇ قوشۇننى ھالاك قىلساڭ، يەر يۈزىدە ساڭا ئىبادەت قىلىدىغان ھېچكىم قالمايدۇ»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ھالاك بولۇشىدىن قورقمايتتى. چۈنكى ئۇلار ھاياتتىن ئايرىلىدۇ. ئۇ ھەممىدىن بەك بۇندىن كېيىن يەر يۈزىدە اللھ قا ئىبادەت قىلغۇچىنىڭ قالماسلىقىدىن ئەندىشە قىلىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇددى اللھ قا ئۇنىڭ تېخىمۇ ياخشى بىلىدىغان نەرسىنى ئەسلىتىش ئارقىلىق ئۇنىڭدىن ياردەم تەلەپ قىلىۋاتاتتى...

جىبرىئىل باشچىلىقىدىكى پەرىشتىلەر يېتىپ كەلدى (چۈشتى).

اللھ تائالا ئەنفال سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا (دۇئا قىلىپ) پەرۋەردىگارنىڭلاردىن ياردەم تىلىدىڭلار، اللھ: «سەلەرگە ئارقىمۇ ئارقا (چۈشىدىغان) مىڭ پەرىشتە بىلەن ياردەم بېرىمەن» دەپ دۇئاڭلارنى ئىجابەت قىلدى. اللھ سەلەرگە پەقەت (غەلبە قىلىدىغانلىقىڭلارغا) بېشارەت بېرىش ۋە كۆڭلۈڭلارنى ئارام تاپقۇزۇش ئۈچۈنلا ياردەم بەردى. ياردەم پەقەت اللھ تەرىپىدىنلا كېلىدۇ. اللھ ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.﴾

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەڭگە قوماندانلىق قىلىۋاتقان كەپىدە كۆزلىرىنى بىردەم يۇمۇپ تۇردى. ئاندىن كۆزلىرىنى ئېچىپ ئەبۇبەكرىگە مۇنداق دېدى:

- ئى ئەبۇبەكرى! خۇشخەۋەر! ساڭا ئاللاھ نىڭ ياردىمى كەلدى. ئەنە قارا! جىبرىئىل ئېتىنىڭ تىزگىنىنى تۇتۇپ تۇرىدۇ.

پەرىشتىلەر مۇسۇلمانلارغا ياردەم بېرىش ۋە خۇشخەۋەر يەتكۈزۈش ئۈچۈن چۈشكەن بولۇپ، بۇ پەرىشتىلەرنىڭ جەڭگە قاتناشقانلىقىنى بىلدۈرىدىغان مۆجىزە ئەمەس ئىدى.

ھۆكۈملەر پەرىشتىلەرنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ خۇشخەۋەر، يەتكۈزۈش، مەنئىي ياردەم بېرىش ۋە كۆڭۈللەرنى خاتىرجەملىككە ئېرىشتۈرۈشتىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكىنى تەكىتلەمەكتە.

بۇ ئارقىلىق ئۇلۇغ ئاللاھ پەرىشتىلەرگە ئۆزىنىڭ ئۇلار (يەنى پەرىشتىلەر) بىلەن بىللە ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. شۇڭا ئۇلارغا: ئىمان ئېيتقانلارنىڭ قەدەملىرىنى مۇستەھكەم قىلىڭلار! ئاللاھ تائالا ھەقىقىي ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ قەلبلىرىگە قورقۇنۇچ سالىدۇ. مۇسۇلمانلار كاپىرلارنى قىلىچلىرى بىلەن چېپىپ، ئاللاھ ئۈچۈن ئۇرۇش قىلسۇن! - دەپ ۋەھىي قىلدى.

ئۇلۇغ ئاللاھ ئەنئەنە سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ پەرىشتىلەرگە: «مەن سىلەر بىلەن بىللە، مۆمىنلەرنى (ئۇرۇش مەيدانىدا) ساباتلىق قىلىڭلار، كاپىرلارنىڭ دىللىرىغا قورقۇنۇچ سالماي» دەپ ۋەھىي قىلدى. (قىلىچ بىلەن كاپىرلارنىڭ) گەدەنلىرىگە چېپىڭلار (يەنى باشلىرىنى كېسىڭلار)، ئۇلارنىڭ بارماقلىرىغا (ھەممە ئەزاسىغا) چېپىڭلار. بۇ شۇنىڭ ئۈچۈنكى، ئۇلار ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە قارشىلىق قىلدى. كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە قارشىلىق قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنى قاتتىق جازالايدۇ. (ئى كاپىرلار جامائەسى! بۇ دۇنيادا) مۇشۇنداق جازانى تېتىڭلار. كاپىرلار (ئاخىرەتتە) دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ.﴾

مۇسۇلمانلارنىڭ قىلىچلىرى كاپىرلارنىڭ يۈز ۋە بويۇنلىرىغا خۇددى شىددەتلىك يامغۇردەك تاراسلاپ تېگىشكە باشلىدى. مەككە قوشۇنى پېتىراپ كەتتى.

جەڭدە كاپىرلاردىن 70 ئادەم ئۆلدى، 70 ئادەم ئەسىرگە چۈشتى، قالغانلىرى قېچىپ كەتتى.

بۇ جەڭدە نەپەس ۋە دۈشمەنلىك رەھبەرلىرى بىلەن جاھىلىيەت ھۆكۈمدارلىرى يەر بىلەن يەكسان بولدى. قوشۇن قوماندانى ئەبۇجەھىلمۇ يەرگە يىقىلدى.

مەككە خەلقى قەھرىمانلىرىغا نالە - زار قىلىشتى، كاپىرلارنىڭ جەسەتلىرى قۇدۇققا تاشلاندى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ يەرگە كېلىپ مۇنداق دېدى:

«ئى قۇدۇق ئىچىدىكىلەر! ئى ئۆتتە ئىبنى رەببىئە! ئى شەيبە ئىبنى رەببىئە! ئى ئۆمەييە ئىبنى خەلەپ! ئى ئەبۇجەھىل ئىبنى ھىشام! رەببىڭلار ۋەدە قىلغان نەرسىنى ئەمەلىيەتتە كۆردۈڭلارمۇ؟ مەن رەببىمنىڭ ماڭا ۋەدە قىلغان نەرسىسىنى كۆردۈم.»
مۇسۇلمانلار:

- ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! پۇراپ كەتكەن جەسەتلەرگە سۆزلەۋاتامسەن؟ - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- سىلەر مېنىڭ سۆزۈمنى ئۇلاردەك ئېنىق ئاڭلىيالمىسىلەر، ئەمما ئۇلار ماڭا جاۋاب بېرەلمەيدۇ، - دېدى.

جەڭ ھىجرەتنىڭ ئىككىنچى يىلى، رامزان ئېيىنىڭ ئون يەتتىنچى كۈنى ئاخىرلاشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەدردە ئۈچ كېچە قۇنغاندىن كېيىن، ئەسىر ۋە غەنىمەتلەرنى ئېلىپ مەدىنىگە قايتتى.

مۇسۇلمانلار ئەسىرلەرنى ئۆلتۈرۈش ياكى ئۆلتۈرمەسلىك مەسلىسىدە كۆپ تالاش - تارتىش قىلىشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇبەكرى بىلەن ئۆمەردىن مەسلىھەت سورىدى. ئەبۇبەكرى مۇنداق دېدى:

- ئى رەسۇلۇللاھ! بۇلار بىزنىڭ تاغلىرىمىزنىڭ ئوغۇللىرى، ئۆز قەبىلىمىزدىن چىققان قېرىنداشلىرىمىز، مەنچە ئۇلاردىن فىدىيە ئالايلى. بۇ فىدىيەلەر بىزنىڭ كاپىرلارغا بولغان كۈچىمىزنى تېخىمۇ ئاشۇرىدۇ. بەلكىم اللە ئۇلارغا ھىدايەت ئاتا قىلىپ قالسا، بىزگە ياردەمچى بولۇشىمۇ مۇمكىن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمەرگە بۇرۇلۇپ:

- سەن قانداق قارايسەن؟ ئى ئۆمەر! - دېدى.

بۇ كاتتا ئادەم:

- اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلمەنكى، مەن ئەبۇبەكرىنىڭ سۆزلىرىگە قوشۇلمايمەن، ماڭا رۇخسەت قىلغىن، بېرىپ پالانچى يېقىنىمنىڭ بويىنىنى چېپىۋېتەي. ئەلگىمۇ رۇخسەت قىلغىن، ئۇمۇ بېرىپ پالانچى يېقىنىمنىڭ بويىنىنى چېپىۋېتسۇن. ھەمىزگە رۇخسەت قىلغىن، ئۇمۇ بېرىپ پالانچىنىڭ بويىنىنى چېپىۋېتسۇن، بۇ ئارقىلىق اللە قەلبلىرىمىزدە مۇشىرىكلارغا نىسبەتەن ئاجىزلىق ۋە رەھىم - شەپقەت دېگەن نەرسىنىڭ مەۋجۇت ئەمەسلىكىنى بىلسۇن، بۇلارنىڭ مۇشىرىكلارنىڭ كاتتىباشلىرى ۋە قوماندانلىرى ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىسىلەر، - دېدى.

مەككە ۋە مەدىنە قوشۇنى پۈتۈنلەي بىر - بىرى بىلەن تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى بولغان ئائىلىلەردىن تەركىب تاپقاندى. ئۇلۇغ تەقدىر ئاكا - ئىنى، ئاتا - بالىنىڭ بىر - بىرىنى ئۆلتۈرۈشنى تىلىگەندى. ئۆمەر مۇشرىكلارغا ئىسلامنىڭ ئۇلار بىلەن قەتئىي بىر يەرگە كېلەلمەيدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇشنى ۋە قەتئىي نىيەتتىن يانماسلىقىنى تەلەپ قىلىۋاتاتتى.

ئىش ئايدىنلاشتى، اللە يولىدىكى ئۇرۇش باشلىدى، قولغا قورال ئېلىپ ئۇرۇشقا قاتنىشىش ۋاز كەچكىلى بولمايدىغان مۇھىم ۋەزىپىگە ئايلاندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارغا قارىدى ۋە ئۇلارنىڭ ئەبۇبەكرىنىڭ پىكرىگە مايىل ئىكەنلىكىنى كۆردى. كۆپچىلىك بۇنى تەلەپ قىلىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆپچىلىكنىڭ پىكرىگە قوشۇلدى. ئەمما كۆپچىلىك خاتالاشقان بولۇپ، پەقەت ئۆمەرلا ھەق ۋە توغرا سۆزنى قىلغانىدى.

ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېتىشتۈرگەن ئەسكىرىي ستىراتېگىيىلىك ئالدىن كۆرەنلىك ۋە ئەقىل - پاراسىتى ئارقىلىق بۇ مەسىلىنىڭ پەقەت ئەسەرلەرنىڭ بويۇنلىرى بىلەن ئۇلارنىڭ ئائىلىرى فىدىيە ئورنىدا بېرەلەيدىغان مال - بايلىقتىن بىرنى تاللاش مەسىلىسى ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭدىن كۆپ دەرىجىدە ھالقىپ چۈشكەن باشقا بىر مەسىلە ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەندى.

بۇ، ئىسلام تارىخىدىكى تۇنجى جەڭ ئىدى. مۇسۇلمانلار ئىسلامنىڭ اللە نىڭ دۈشمەنلىرىنىڭ قېنىنى تەلەپ قىلغانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن، ئىنكارچىلارنى قورقۇتۇپ، يۈرىكىنى ئېزىش، يەنى ھەممىسىنى ئۆلتۈرۈپ، ئىنسانىي ھېس - تۇيغۇدىن كېلىپ چىققان شەپقىتىنى ئۇنتۇپ كېتىشى كېرەك ئىدى.

اللە تائالا كىتابىدا ئۆمەر ئىبنى خەتتابىنى قوللىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئەبۇبەكرى ئەتىسى ئۆز خاتالىقلىرىنى بىلىپ يىغلىشىپ كەتتى. ئۆمەر ئۇلارنىڭ يېنىغا كىردى. ئۇلارنىڭ يىغلىغىنىنى كۆرۈپ: اللە نىڭ پەيغەمبىرىنى ۋە ئۇنىڭ غارىدىكى دوستىنى يىغلاتقان نەرسە نېمە؟ - دەپ سورىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇدى:

﴿پەيغەمبەرگە زېمىندا دۈشمەننى كۆپرەك ئۆلتۈرمەي تۇرۇپ (يەنى مۇشرىكلارنىڭ ھەيۋىسىنى يوقىتىپ، ئىسلامغا قۇۋۋەت بەرمەي تۇرۇپ)، ئەسەرلەردىن فىدىيە ئېلىش لايىق ئەمەس ئىدى. (ئى مۆمىنلەر! سىلەر فىدىيە ئېلىش بىلەن) دۇنيا مەنپەئەتىنى كۆزلەيسىلەر، اللە سىلەرگە ئاخىرەتنى (يەنى ئاخىرەتنىڭ ساۋابىنى) تىلەيدۇ. اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. اللە نىڭ (ئوچۇق چەكلەنمىگەن) ئىشىنى

قىلغانلارنى جازالماسلىق دېگەن) ھۆكۈمى ئەزىلىسى بولمىسا ئىدى، (ئەسىرلەردىن) فىدىيە ئالغانلىقىڭلار ئۈچۈن ئەلۋەتتە زور ئازابقا دۇچار بولاتتىڭلار).

بۇ ئايەتلەردە، ھازىرقى ۋاقىتنىڭ ئەسىرگە ئېلىش ۋە ئۇلاردىن فىدىيە ئېلىپ قويۇپ بېرىش ۋاقتى ئەمەسلىكى، ئۇنىڭ تېخى پەيتى يېتىپ كەلمىگەنلىكى بايان قىلىنماقتا، كۆپ ئۇرۇشماي، كۆپ جىھاد قىلماي، دۈشمەنگە يەر چىشلەتمەي ۋە ئۆز دەۋىتىنى تۆت ئەتراپقا كەڭ يايماي تۇرۇپ دۈشمەندىن فىدىيە پەيغەمبەرگە توغرا كەلمەيدۇ. بولۇپمۇ، تۇنجى ئۇرۇشلاردا ھەرگىز ...

ئايەتلەر ئەسىرلەر ئۈچۈن فىدىيە ئېلىشنىڭ ئارقىسىدىكى غايىنى ئوچۇق ئىپادىلەپ بەردى:

﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەر فىدىيە ئېلىش بىلەن) دۇنيا مەنپەئەتىنى كۆزلەيسىلەر، اللھ سىلەرگە ئاخىرەتنى (يەنى ئاخىرەتنىڭ ساۋابىنى) تىلەيدۇ. اللھ غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

بۇ، پەقەت شۇ ۋاقىتتىكى قىيىن شارائىتقا ئاساسەن چىقىرىلغان قارار، يەنى ھازىرقى ئىبارىلەر بىلەن ئېيتقاندا، تاكتىكىلىق قارار بولۇپ، ئۇنىڭ سىتراتېگىيە بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇلار ئادەتتىكى ئەسىرلەر ئەمەس، بەلكى مۇشتۇمزور ئۇرۇش جىنايەتچىلىرى بولغاچقا، ئۇلار ئەسىرگە ئېلىنغان ھامان، بايلىق ۋە ئەمەل - مەنەپىلەرنىڭ نېمە بولۇشىدىن قەتئىنەزەر، دەرھال يوق قىلىنىشى كېرەك ئىدى.

ئىسلام - بايلىق ۋە ئەمەل - مەنەپىنى ئەمەس، بەلكى ئىماننى تونۇيدۇ. ئۇندىن باشقا، دۇنيانىڭ ئۆتكۈنچى نېمەتلىرىگە ھېچقانداق ئۆلچەم قويمايدۇ.

قۇرئان ھۆكۈملىرى داۋاملىشىدۇ ۋە غەلبە قازانغانلارنىڭ خاتالىقلىرىنىڭ ئۇندىن بۇرۇنقى مەرھەمەتتى ۋە كاتتا مەغپىرىتى يۈزىدىن اللھ نىڭ ئۇلارنى كەچۈرگەنلىكىنى خاتىرىلىتىدۇ.

﴿اللھ نىڭ (ئوچۇق چەكلەنمىگەن ئىشنى قىلغانلارنى جازالماسلىق دېگەن) ھۆكۈمى ئەزىلىسى بولمىسا ئىدى، (ئەسىرلەردىن) فىدىيە ئالغانلىقىڭلار ئۈچۈن ئەلۋەتتە زور ئازابقا دۇچار بولاتتىڭلار﴾.

ئازاب ئۇلارغا ئۇلارنىڭ قېشىدا تۇرغان دەرەختىنىمۇ يېقىن ئىدى. اللھ ئۇلارنى كەچۈرۈۋەتتى، بەدەر غازىتىغا قاتناشقانلارنىڭ بۇرۇنقى ۋە كېيىنكى گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلدى.

سۈرە ئەنفال 67 - ۋە 68 - ئايەتلەر،
سۈرە ئەنفال 67 - ئايەت،
سۈرە ئەنفال 68 - ئايەت.

قۇرئان مۇسۇلمانلارنى مانا مۇشۇنداق زاھىد قىلىپ يېتىشتۈرمەكتە ئىدى. ئىش ئايدىن ئايدىن ئۆزگەشكىنى. ئىسلامىي غازاتلار باشلاندى. بۇلار پەقەت ئالەم يولىدا، قىيىن شارائىتلارنىڭ زۆرۈر ئېھتىياجىغا ئاساسەن مەيدانغا كېلىشى كېرەك بولغان غازاتلار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى قايسى ھەرىكىتىنىڭ (ئەمەلنىڭ) ئۆتكۈنچى دۇنياغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى، يەنى ئۆزلىرىگە مەغلۇبىيەت ۋە جازا كېلىدىغان - كەلمەيدىغانلىقىنى ئاستا - ئاستا بىلىشكە باشلىدى.

ئۇھۇد جېڭىدا مۇشرىكلارنىڭ سانى ئۈچ مىڭ ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ سانى (مۇناپىقلارنىڭ باشچىسى ئابدۇللاھ ئۇبەي ئارىلىرىدىن چېكىنىپ چىققاندىن كېيىن) يەتتە يۈزگە چۈشۈپ قالدى.

مۇسۇلمانلار تاغ باغرىغا بارىغا قۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەڭدە زەپەرگە ئېرىشىش ئۈچۈن بىر پىلان تۈزدى ۋە ئوقياچىلارنى مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقا تەرىپىنى قوغداش ئۈچۈن تاغقا ئورۇنلاشتۇردى.

ئۇلارغا دۈشمەننىڭ ئاتلىق قوشۇنىنىڭ مۇسۇلمانلارغا ھۇجۇم قىلىشىدىن توسۇشنى بۇيرىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقياچىلارغا جەڭ ۋەزىيىتىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر (يەنى مۇسۇلمانلار يەڭسۇن ياكى يېڭىلسۇن) ئۆز ئورۇنلىرىدىن ھەرگىز قوزغالماسلىقى كېرەكلىكىنى چۈشەندۈردى. بۇ (يېڭىش ياكى يېڭىلىشى) ئوقياچىلار بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقا تەرىپىنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن ئۇلار ئۆز ئورۇنلىرىدىن مىدىرلىماسلىقى كېرەك ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەندى: «بىزنىڭ ئارقا تەرىپىمىزنى قوغداڭلار، بىزنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىمىزنى كۆرسەڭلارمۇ ياردەم قىلغىلى كەلمەڭلار، بىزنىڭ غەنىمەت يىغىۋاتقانلىقىمىزنى كۆرسەڭلارمۇ، ئۇ يەردىن قوزغالماسلار!»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇننىڭ ئارقا تەرىپىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئالدى تەرەپكە ئۆتتى. جەڭ باشلاندى.

ئىسلام ئەسكەرلىرى ئۈچ مىڭ مۇشرىكنىڭ ئارىسىغا بوراندەك ئېتىلىپ كىردى. جەڭنىڭ دەسلەپكى ۋەزىيىتىدىن مۇسۇلمانلارنىڭ مۇشرىكلارنى تارمار قىلىۋېتىدىغانلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. مەككە قوشۇنى غەلىبىدىن ئۈمىدىنى ئۆزگەن ھالدا جەڭگە كىردى. ئەسلىدە، ئۇلار سان جەھەتتىن تۆت ھەسسە كۈچلۈك ئىدى. سان ۋە قورال - ياراقلارنىڭ ئۈستۈن بولۇشىغا قارىماي، مۇسۇلمانلارنىڭ جەڭگە زەپەر قۇچۇش ياكى ئۆزلىرىگە قەتئىي قارشىلىق بىلدۈرۈش ئۈچۈن كىرگەنلىكىنى كۆردى.

مەككە قوشۇنى پېتىراپ قېچىشقا باشلىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورۇنلاشتۇرغان ئوقياچىلار غەنىمەتلىرىنى ئويلاشقا باشلىدى. مەككە قوشۇنى چېچىلدى ۋە ئارقىسىغا قاراپ قېچىشقا باشلىدى. ئوقياچىلار تاغدىن چۈشۈپ غەنىمەت يىغسا، نېمە بولاتتى؟ ھالبۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا نېمە بولۇشتىن قەتئىينەزەر، ئۆز ئورۇنلىرىدىن قوزغالماسلىقىنى بۇيرىغانىدى. ئوقياچىلار مەدىنىنىڭ ئىمانلىق قوشۇنلىرىنىڭ غەلبە قىلغانلىقىنى ئويلاپ، ئۆزلىرىنىڭ ئەڭ بۈيۈك قوماندانىنىڭ بۇيرۇقىغا قارشى چىقتى.

ئوقياچىلار ئاللاھنىڭ ئۆز خاتالىقلىرىنى كەچۈرىدىغانلىقىنى ۋە ئۆزلىرى غەنىمەت يىغىپ بولغىچە ئارقا تەرەپنى قوغداپ تۇرىدىغانلىقىنى ئويلىغانىدى.

بەزى ئەسكەرلەر بۇيرۇققا بىنائەن ئۆز ئورۇنلىرىدىن قوزغالمىدى. ئوقياچىلارنىڭ تاغدىن چۈشۈشى بىلەنلا جەڭ ۋەزىيىتىدە تۇيۇقسىز ئۆزگىرىش يۈز بەردى.

مۇشرىكلارنىڭ ئاتلىق قوشۇنىنىڭ قوماندانى خالىد ئىبنى ۋەلىد ئىدى (كېيىنچە ئۇ ئاللاھنىڭ كۈچلۈك قىلىچى ۋە ئەڭ كۈچلۈك مۇسۇلمانلاردىن بولۇپ قالدى). خالىد ئىبنى ۋەلىد تە ناھايىتى كۈچلۈك ئەسكىرىي قابىلىيەت بار ئىدى. ئۇ ئوقياچىلارنىڭ تاغدىن يېنىپ چۈشكەنلىكىنى كۆرۈپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقا تەرىپىنىڭ مۇداپىئەسىز قالغانلىقىنى پەملىدى. ئاتلىرىنىڭ بېشىنى بۇراپ، ئارقا تەرەپتىن مۇسۇلمانلارنىڭ ئۈستىگە تۇيۇقسىز باستۇرۇپ كەلدى.

خالىدنىڭ زەربىسى بەكمۇ تۇيۇقسىز ۋە شىدەتلىك بولدى. مۇشرىكلار پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، قېچىشتىن توختاپ ھۇجۇم قىلىشقا ئۆتتى. مۇسۇلمانلار قوشۇنى ئالدى ۋە ئارقا تەرەپتىن قورشىۋالغان ئاتلىق قوشۇننىڭ ئارىسىدا قالدى.

مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھنىڭ قوشۇنىدىكى ئۆلۈكلەرنىڭ سانى كۆپىيىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغداۋاتقان بىر مۇنچە كىشى شېھىت بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يارىلاندى. ئىككى چىشى سۇنۇپ، مۇبارەك بېشى يېرىلدى، قان توختىماي ئېقىۋاتتى. ئەتراپقا مۇھەممەدنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى ھەققىدە سۆز - چۆچەك تارقالدى. بۇ قايغۇلۇق سۆزنى ئاڭلىغان مۇسۇلمانلارنىڭ جەڭدىن راھىيە يېنىپ، تەرەپ - تەرەپكە چېچىلىشقا باشلىدى. بەزىلىرى مەدىنىگە قاراپ ماڭدى. بەزىلىرى تاغقا يامشىشقا باشلىدى. ئەڭ سەرخىل ئەسكەرلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەتراپىنى قوغداپ تۇردى. ئەنەس ئىبنى نادىر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلگەنلىكىنى ئاڭلىغان ۋاقىتتا ئەتراپىدىكىلەرگە مۇنداق دەپ ۋارقىرىغانىدى: «قوزغىلىڭلار! سىلەرمۇ ئۇنىڭدەك ئۇرۇشۇپ ئۆلۈڭلار، ئۇ ئۆلگەندىن كېيىن ياشاپ نېمە قىلىسىلەر؟»

مۇسۇلمان قوشۇنى شىددەت بىلەن جەڭ قىلىۋاتاتتى. مۇشرىكلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا، ساھابىلىرىگە ۋە ئەسكەرلىرىگە بولغان بېسىمى كۈچەيدى. بۇ، تارىخنىڭ ئەڭ قىيىن سائەتلىرى ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشرىكلارنىڭ ئۆزىنىڭ

ئۈستىگە باستۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى ۋە ئۆزىنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ: «كسىم بۇلارنى چېكىندۈرسە، ئۇ جەننەتكە كىرىدۇ» دەپ ۋارقىردى.

مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەتراپىغا توپلاندى، ئۇلاردىنمۇ بىر قانچىسى شېھىد بولدى. ئەبۇدۇجانە ئۆز بەدىنى بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قالغان بولدى. ئوقلار ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغداۋاتقان بەدىنىنى ئۆتمە تۆشۈك قىلىۋەتتى. جەڭ ئاخىرلاشتى، مەككە قوشۇنى قولغا كەلتۈرگەن بۇ غەلبىسىنى يېتەرلىك بىلىپ چېكىندى.

جەڭ مۇشربكلارنىڭ نۇرغۇنلىغان مۇسۇلمانلارنى ئۆلتۈرۈشى ۋە قوشۇننىڭ ئەڭ بۈيۈك قومانداننى يارىلىشى بىلەن نەتىجىلەندى.

بۇلارنىڭ ھەممىسى پەقەت بىرلا خاتالىق تۈپەيلىدىن يۈز بەرگەندى.

بۇ خاتالىق، ئوقياچىلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمرىگە بويسۇنماي، ئۆز ئورۇنلىرىدىن ئايرىلىپ كېتىشى ئىدى.

مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىلىرىدىكى زاھىدلىق ۋە پىداكارلىق روھى ئاجىزلىشىپ كېتىشى سەۋەبىدىن كېلىپ چىققان بۇ خاتالىقنىڭ بەدىلىنى جەسۇر ۋە ئەڭ پەزىلەتلىك كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ قانلىرى بىلەن تۆلىدى.

ئاسماندىن مۇسۇلمانلارنىڭ ھېچبىرىگە ياردەم كەلمىدى، ئىسلام قوشۇنىنىڭ مۇداپىئەسىز قېلىپ قالغان ئارقا تەرىپىنى قۇتۇلدۇرۇشقا مۇداخىلە قىلىنمىدى.

مۇسۇلمانلار خاتا قىلدى. ئۇلار ئۆتكۈزگەن خاتالىقنىڭ بەدىلىنى پەيغەمبەر تۆلىدى.

ئۇنىڭ يۈزى يارىلاندى، يارىسىدىن توختىماي قان ئاقتى، يارىنى سۇ بىلەن يۇغانسىپىر قان تېخىمۇ جىق چىقتى، قان پەقەت بىر پارچە بورىنى كۆيدۈرۈپ يارىغا باسقاندىن كېيىنلا توختىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئازابلىغان ماددىي يارىلىرى ئەمەس، بەلكى مەنىۋىي يارىلىرى ئىدى.

ئۇنىڭ ئەڭ ئېتىبارلىق تۇغىقىنى ئۆلتۈرۈلدى. تاغىسى ھەمزە شېھىت قىلىندى. ئەبۇ سۇفياننىڭ ئايالى ئۇنىڭ قارىنى يېرىپ، جېگىرىنى ئاغزىغا سېلىپ چاينىۋەتتى.

قۇرەيشلىكلەر ئۆلگەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئورگانلىرىنى كېسىپ، دەرت - ئەلەمنى ئۇلاردىن چىقاردى. ئەگەر اللە نىڭ مەرھەمىتى بولمىغان بولسا، مۇسۇلمانلار ئېغىر مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغان بولاتتى. مۇسۇلمانلارنى كامىل زاھىد ۋە چوڭقۇر ئىخلاسمەن قىلىپ يېتىشتۈرۈش، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئاخىرەتنى كۆزلەيدىغانلارنىڭ بولۇشى بىلەن بىللە دۇنيا مەنپەئەتىنى كۆزلەيدىغانلارنىڭمۇ بولغانلىقى تۈپەيلىدىن بۇ مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغانلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئايەت نازىل قىلىندى. بۇ غەلبە قازىنىشنىڭ يولى ۋە

مۇسۇلمانلاردىن كۈتۈلگەن ئۈمىد ئەمەس ئىدى. ئەسلىدە، بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ ئاللاھ يولىدا چىن ئىخلاس بىلەن زاھىدلىققا يۈزلىنىشى ۋە ھەممىسىنىڭ ئاخىرەتنى كۆزلىشى كېرەك ئىدى. شۇنداق قىلغاندىلا، ئاللاھ ئۇلارغا دۇنيا ۋە ئاخىرەت مۇكاپاتىنى بېرەتتى.

ئاللاھ تائالا ئال ئىمران سۈرىسىدە ئۇھۇد جېڭى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بەزىلىرىڭلار دۇنيانى كۆزلىدىڭلار، بەزىلىرىڭلار ئاخىرەتنى كۆزلىدىڭلار، ئاندىن ئاللاھ سىناش ئۈچۈن سىلەردىن دۈشمەننى قايتۇردى (يەنى سىلەرنى غەلبىدىن مەغلۇبىيەتكە يۈزلەندۈردى) ۋە سىلەرنى ھەقىقەتەن ئەپسۇ قىلدى. ئاللاھ مۆمىنلەرگە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر﴾.

ئاللاھ تائالا بۇ خاتالىقنى ئەپسۇ قىلدى. مۇسۇلمانلار ئۆلگەنلەرنىڭ سانىنى ئېلىپ، يارىدارلارنىڭ يارىسىنى تېڭىشقا باشلىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغىسى ھەزرىتى سۈرىدى. ئۇنى ئۆلگەنلەرنىڭ ئارىسىدا ئۈچەي - باغرى كېسىلگەن ھالدا ياتقانلىقىنى كۆرۈپ يىغلاپ كەتتى ۋە: ھېچ بىر ۋاقىت ساڭا قايغۇرغاندەك قايغۇرمايمەن، - دېدى.

ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇرىدىن تۇرۇپ، ئاللاھ غا ھەمدۇ - سانا ئېيتتى. ئۆلگەن مۇسۇلمانلارنىڭ جەسەتلىرىنىڭ ئۇلار ئۆلگەن يەرلەرگە قايتۇرۇلۇشىنى بۇيرىدى. ئائىلىلىرى ئۇلارنىڭ جەسەتلىرىنى قەبرىلەرگە ئېلىپ ماڭغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلگەنلەرنىڭ ھەممىسىنى بىر يەرگە توپلاپ، ئاندىن كىمىنىڭ قۇرئانى كۆپ ياد ئالغانلىقىنى سوراشقا باشلىدى. قۇرئانى كىم كۆپ ياد ئالغان بولسا، ئاۋۋال ئۇنىڭ جەسەتلىرىنى يەرلىككە قويۇشقا ۋە جەسەتلىرىنى يۇماي، نامىزنى چۈشۈرمەيلا، قانلىرى بىلەن كۆمۈشكە بۇيرىدى.

ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا قىيامەت كۈنى ئۇلارنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىنى كۆرسەتتى، ئۇ كۆپچىلىككە مۇنداق دېدى: «ئاللاھ ئۆز يولىدا شېھىت بولغانلارنى قىيامەت كۈنى يارىسىدىن قانلىرى ئېقىۋاتقان ھالدا تىرىلدۈرىدۇ. ئۇنىڭ قېنىنىڭ رەڭگى قاننىڭ رەڭگىدە، پۇرىقى مۈشكى - ئەنبەرنىڭ پۇرىقىدا بولىدۇ.»

مۇسۇلمانلار ئۇھۇد جېڭىدا پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە بويسۇنمىغانلىقى يۈزىسىدىن ئاچچىق ساۋاق ئالدى.

بۇ ساۋاقلارنىڭ داۋامى ۋەھىي ئارقىلىق كېلىپ تۇرماقتا ئىدى. ئىتائەت قىلىشتىن كېيىن كەلگەن بۇ ساۋاقلارنىڭ ئەڭ مۇھىمى مۇسۇلمان يىغىلغان مەركەزنىڭ ئېنىق ئوتتۇرىغا قويۇلۇشى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شەخسىيىتى مۇسۇلمانلار يىغىلىدىغان مەركەز ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ شەخسىيىتى ھەر قانداق بىر سەۋەب بىلەن بۇ دۇنيادىن كەتكەندە، مۇسۇلمانلار تارقىلىپ كېتەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى مەركەز بولماسلىقى كېرەك، مۇھىم بولغىنى ئۇنىڭ پىكىرلىرىدۇر.

شۇڭا قۇرئان كەرىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلۈمى ھەققىدە سۆز - چۆچەك تارقالغاندا، قولىدىكى قورالنى تاشلىۋەتكەنلەرگە غەزەپلەندى. ئەگەر مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايات ۋاقتىدىلا ئۇنىڭ ئەتراپىغا يىغىلسا، ئۇ ئۆلگەن ياكى ئۆلتۈرۈلگەندە قولىدىكى قورالنى تاشلاپ ئۆز ئىشىغا ماڭسا، ئىسلام ئاخىرقى نۇقتىسىغا يېتىپ بارالمايدۇ. مۇسۇلمانلار شەخسلەرگە ئەمەس، پىرىنسىپلارغا ئەگىشىدىغان كىشىلەر بولۇشى لازىم. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىنسانىيەتنىڭ ئەڭ ئۇلۇغى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى ۋە ئەڭ ئاخىرقىسى، اللەنىڭ مەخلۇقاتلىرىنىڭ ئەڭ خەيرلىكى بولسىمۇ، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇ ئۆلگەندە ياكى ئۆلتۈرۈلگەندە، بىر مۇسۇلماننىڭ قولىدىكى قورالنى تاشلىشى توغرا بولمايدۇ. مۇسۇلماننىڭ ھەر ۋاقىت قولىغا قورال ئېلىشى، ئۇنى پەقەت ئىككى ئەھۋالنىڭ بىرىدە، يەنى غەلبە قازانغاندا ياكى ئۆلگەندە ئاندىن تاشلىشى كېرەك. بۇلاردىن بۇرۇن تاشلىۋېتىلگەن قورال پەقەت ئۇرۇشتىن قاچقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ...

قۇرئان ھۆكۈمى مۇسۇلمانلارنى پەيغەمبەرنىڭ شەخسىيىتىگە ئەمەس، ئىسلام ئېتىقادىغا باغلاشتا ناھايىتى كەسكىن ئىدى. ئۇلۇغ اللە ئۇھۇد جېڭىدىن كۆپ ئۆتمەي مۇنداق دېگەندى:

﴿مۇھەممەد پەقەت بىر پەيغەمبەردۇر، ئۇنىڭدىن بۇرۇن كۆپ پەيغەمبەرلەر ئۆتتى (ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئۆز ئەجلى بىلەن ئۆلگەن، بەزىلىرى باشقىلار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن)؛ ئۇ ۋاپات بولسا ياكى ئۆلتۈرۈلسە، ئارقا ئارقىغا يېنىۋالامسىلەر؟ (يەنى ئىماندىن يېنىپ مۇرتەد بولامسىلەر؟) كىمكى ئارقىسىغا يېنىۋالدىكەن (يەنى مۇرتەد بولدىكەن)، ئۇ اللە قا قىلچە زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. اللە شۈكۈر قىلغۇچىلارنى مۇكاپاتلايدۇ﴾.

ئۇھۇد جېڭى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۈرىكىدە چوڭقۇر ئىز قالدۇردى. ئۇ بۇ كۈننى ھاياتىنىڭ ئاخىرىغىچە ئۇنۇتالمىدى. مەدىنىنى قوغداپ تۇرىدىغان ئۇھۇد تېغىنىڭ تاشلىق باغرىدا ئىسلامنىڭ ئەڭ كاتتا ۋە ئۆز كۆڭلىگە ئەڭ يېقىن كىشىلەردىن ئايرىلىپ قالغانىدى. ئۇھۇدتا ئۆلتۈرۈلگەنلەر مۇسۇلمانلارنىڭ ئەڭ مۇنەۋۋەر ۋە ئەڭ تەقۋالىرى، شۇنداقلا تۇنجى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەڭ مۇئىن كىشىلىرى ئىدى. ئۇلار ئىسلامنىڭ دەسلەپكى جاپالىق كۈنلىرىدە دەۋەتنىڭ يۈكىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان، اللە يولىدا ئۇرۇق - تۇغقان ۋە دوست - بۇرادەرلىرىدىن ئادا - جۇدا بولغانىدى. ھىجرەتتىن بۇرۇن ۋە كېيىن ئۆز

ئېتىقادلىرى ئۈچۈن باشقىلار تەرىپىدىن يەكلەنگەن، بارلىقىنى ئاللاھ قا ئاتىغان ۋە جەڭلەرگە قاتناشقاندى. سەۋر - تاقەت قىلغان ۋە باشقىلارغا سەۋر - تاقەتنى تەۋسىيە قىلغاندى. ئەڭ خەتەرلىك پەيتتە، ئىسلام قوشۇنى قورشالغاندا، كاپىرلارنىڭ قىلچىلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يېقىنلاشقاندا، ئۇلار ئۆز قانلىرى بىلەن كاپىرلارنى غەرق قىلىپ، پەيغەمبەرنى قوغدايدىغان، ئۇرۇش ۋەزىيىتىنى ئۆزگەرتىدىغان ۋە تەۋھىد ئېتىقادىنى قۇتۇلدۇرىدىغان دېڭىز بەرپا قىلغاندى.

ئۇھۇد جېڭى مۇسۇلمانلارنىڭ تۇنجى پىداكارلىقلىرى ئەمەس، شۇنداقلا ئاخىرقى جېڭىمۇ ئەمەس بولۇپ، ئۇ پەقەت ئىسلامنىڭ ئاللاھ نىڭ كەلىمىسىنى يەر يۈزىگە يېيىش ۋە بەندىلىرىگە تەبلىغ قىلىش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان ئۇرۇشلىرىدىن بىرى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇھۇد جېڭىدا كۆرسەتكەن پىداكارلىقلىرى ئۇنىڭ ئىسلام ئۈچۈن كۆرسەتكەن تۇنجى ياكى ئاخىرقىسى ئەمەس ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىنسانلارغا پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلگەندىن كېيىن، شەخسىي تۇرمۇشقا ۋە ئارام ئېلىشقا قىلچە ۋاقىت ئايرىلمىغان بىر ھايات ياشىدى. چۈنكى بارلىقىنى دەۋەتكە ئاتىۋەتكەندى. ھەر تۈرلۈك جەڭلەرگە قاتناشتى، ھەر تۈرلۈك ئىشلارغا بەرداشلىق بەردى. ھەرقانداق جەبىر - زۇلۇمدىن قورقۇپ قالمايدى. بىر كىرىزىستىن قۇتۇلماي تۇرۇپ، يەنە بىرىگە تۇتۇلدى. ھاياتى باشتىن - ئاخىرغىچە مۇجەددىلە ئىچىدە ئۆتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنىڭ ئۆزىڭىز ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بىر تەرىپىنى ئويلاپ كۆرۈڭ ياكى ئۆزىڭىزگە ئەڭ مۇۋاپىق سەۋىيىدە ئىنچىكلەپ تەتقىق قىلىپ بېقىڭ! مەيلى قانداقلا قىلسىڭىز، پەقەت بىر چوڭ ھايات مۇجەددىلىنىڭ ھېكايىسىگە دۇچ كېلىسىز.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر - بىرىگە مۇناسىۋەتلىك ۋە كەينى - كەينىدىن كەلگەن جەڭلەردە ئوتتۇرىغا چىققان ئەسكىرىي كۈرەشنى بېشىدىن ئۆتكۈزدى. شۇنداقلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىشىملەر ۋە ئەتراپىدىكى ھۆكۈمدار، پادىشاھلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن يازغان مەكتۇبلىرىدا كۆرۈلگەن سىياسىي كۈرەشكە ئاتلاندى. ئۇ پىسخولوگىيەلىك ۋە نېرۋا توقۇنۇشلىرىغا يولۇقتى. ئۇنىڭ شەخسىي ھاياتى ۋە ئۆيىمۇ بۇ كۈرەش - توقۇنۇشلاردىن ئۆز نېپىۋىسىنى ئالغاندى. ھەزرىتى ئىبراھىم ھەر ۋاقىت ئاللاھقا يېقىنلىشىش يولى تەرەپكە قاراپ ماڭسا، پەيغەمبەرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەر ۋاقىت ئاللاھ يولىدا كۈرەش قىلاتتى.

ئۇھۇد جېڭى مۇسۇلمانلارغا يامان تەسىر كۆرسىتىشكە باشلىدى. چۆلدىكى بەدەۋىلەر، يەھۇدىيلار، مۇناپىقلار ۋە قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئۇلارغا قارشىلىق بىلدۈردى. يىپەك يەردىلەرنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان سىرلىق كۆلەڭگىلەر ئۆزلىرىنى ئاشكارىلاشقا جۈرئەت قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسكىرىي ئۇرۇشلارغا كىرىشتى.

ھىجرەتنىڭ تۆتىنچى يىلى يېتىپ كەلدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇھۇدتىكى يارىلىرى تېخى پۈتۈنلەي ساقىيىپ بولالمىغانىدى. تۇيۇقسىزلا بەنى ئەسەد قەبىلىسىنىڭ مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىشقا تەييارلىنىۋاتقانلىقى ھەققىدە خەۋەر يېتىپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى ھەرىكەتلىنىشتىن بۇرۇن ئەۋەتكەن كىچىك بىر قوشۇن بەنى ئەسەد قەبىلىسىنى يەتتى. ئىسلام مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشماقچى بولغان بەدەۋىلەرنى ئەتراپقا توپلىغان يەنە بىر گۇرۇھنىڭ ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇردى. مۇسۇلمانلار ئىسلامنىڭ قىلىچىنى قۇياش نۇرى ئاستىدا ئېگىز كۆتۈرۈپ، ئوچۇق - ئاشكارە ۋە مەردلەرچە جەڭ قىلغان بولسىمۇ، بەزىلىرى باشقىلارنىڭ نامەردلەرچە پىلانلىغان جىنايەتلىرىگە قۇربان بولۇپ كەتتى.

بەدەۋىلەردىن بىر ھەيئەت ئۆزلىرىنىڭ ئىسلام توغرىسىدا بەزى خەۋەرلەرنى ئاڭلىغانلىقىنى، دىننىڭ ئاساسىنى ئۆگىتىدىغان بىر قانچە دەۋەتچىنى ئۆزلىرى بىلەن ئەۋەتىشىنى تەلەپ قىلىش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاسسىم ئىبنى سابىت باشچىلىقىدىكى دەۋەت ھەيئىتىنى ئۇلار بىلەن بىللە ئەۋەتتى. خائىنلار يولىدا دەۋەتچىلەرگە ھۇجۇم قىلىپ، ئۈچ كىشىدىن باشقىسىنى ئۆلتۈرۈۋەتتى. ئەسىرگە ئالغان ئۈچ مۇسۇلماننى مەككىگە ئاپىرىپ ساتتى. ئۇلار مەككىگە، يەنى ئۇلارنى ساقلاپ تۇرغان قۇرەيشلىك قاتىللارغا تاپشۇرۇپ بېرىلگەنىدى. مەككىلىكلەر بۇ ئۈچ ئەسىرنى ئۆلتۈرۈۋەتتى. مۇسۇلمانلار دىن ئادەملىرىنىڭ مۇنداق ئېچىنىشلىق ئۆلتۈرۈلگىنىنى ئۇقۇپ بەكمۇ ئازابلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نەجدە قەبىلىسىدىن ئىسلامنى يېيىش ئۈچۈن دەۋەتچى ھەيئەتنىڭ ئەۋەتىلىشىنى تەكلىپ قىلغان كىشى كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەزەر ئەيلەش ۋە ئىسلامنىڭ يېيىلىشىغا مۇناسىۋەتلىك ئامىللارنى دەخسەپ كۆردى ۋە ئادەملەرنى خەتەرگە ئىتتىرگىنىنى، ئۇلارنى اللە تىن باشقىسى بىلمەيدىغان مەجھۇل ئاقىۋەتكە يوللىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ، يەنىلا ئىسلامنى يېيىشنى توغرا تاپتى. ئەمما خېيىم - خەتەر ئىسلام دەۋىتى ياشىغان ھاياتنىڭ بىر قىسمىغا ئايلىنىپ قالغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئىشەنمەيدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ دىن ئادەملىرىگە زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن قورققانلىقىنى تىلغا ئالغىنىدا، دەۋەتچى تەلەپ قىلىپ كەلگەن ئۇ ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دەۋەتچىلەرنى ئۆزىنىڭ ھىمايە قىلىدىغانلىقىغا دائىر ۋەدە بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ سەرخىل ئادەملىرىدىن يەتمىش كىشىنىڭ اللە يولىدا ئىسلامغا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن يولغا چىقىشىغا ئەمر قىلدى.

«قۇررا» نامى بىلەن تۇنۇلغان كىشىلەر ئوتتۇرىغا چىقتى، بۇلار دەۋەتچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرى بولۇپ، ھاياتلىرىنى كۈندۈزلىرى ئوتۇن يىغىش، كېچىلىرىنى ناماز ئوقۇش بىلەن ئۆتكۈزەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا يولغا چىقىشقا ئەمر قىلغاندا، ئۇلار باشقىلارنى اللە يولىدا جىھاد قىلىشقا دەۋەت قىلىدىغانلىقىغا سۈيۈنگەن ھالدا يولغا چىقتى ۋە مەزمۇت قەدەملەر بىلەن مۇناپىقلار ۋە خائىنلارنىڭ تۇپراقلىرىغا كىرىپ كەلدى. ئۇلار مائۇنە قۇدۇقى دېگەن يەرگە يېتىپ كەلگەندە، بىرىنى بۇ ئەتراپتىكى كاپىرلارنىڭ

كاتتېبىشىغا ئەۋەتتى، دەۋەتچى ئۆز كۆڭلىدە ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولىدىغانلىقىنى ئۈمىد قىلغان ھالدا قولىنى پەيغەمبەرنىڭ مەكتۇبى بىلەن بىرلىكتە ئۇزاتتى.

ئەمما ئۇ خائىنلارچە قىلىنغان زەربىگە دۇچ كەلدى. دەۋەتچى يەرگە يىقىلىۋېتىپ: «ئېرىشتىم، كەئىبنىڭ رەببىگە قەسەملەر بولسۇن!» دېدى.

كاپىرلارنىڭ كاتتېبىشى قولىغا قورال ئېلىپ، خائىنلارنىڭ قەبىلىلىرىنى ئەتراپقا توپلىدى ۋە دەۋەتچىلەرگە قاراپ ئېتىلىپ كەلدى.

تاللانغان دەۋەتچىلەر مائۇنە قۇدۇقى دېگەن يەردە شېھىت قىلىندى، ئۇلارنىڭ جەسەتلىرىنى يىرتقۇچ قوشلار يەپ كەتتى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن بىرى ساق قۇتۇلۇپ چىقىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا قايتىپ كەلدى. ئۇ مۇسۇلمان دەۋەتچىلەر ۋە تاللانغان كىشىلەرنىڭ باشلىرىغا كەلگەن بۇ خائىنلىقنى سۆزلەپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ پالاکەتكە مۇناسىۋەتلىك خەۋەرلەرنى ئاڭلاش ئۈچۈن ئالدىغا بىر ئاز ئېڭىشتى. بېشىنى كۆتۈرۈپ جامائەتكە مۇنداق دېدى:

- سەبداشلىرىڭلار ئۆلتۈرۈلدى، ئۇلار رەببىدىن مۇنداق بىر نەرسىنى تەلەپ قىلغانىدى: ئى رەببىمىز! قېرىنداشلىرىمىزغا بىزنىڭ سەندىن مەمنۇن ئىكەنلىكىمىزنى، سېنىڭمۇ بىزدىن مەمنۇن ئىكەنلىكىڭنى بىلدۈرگىن! دەۋەتچىلەرنىڭ مائۇنەدە شېھىت قىلىنىشى ئىسلام ئۈچۈن چوڭ يوقىتىش بولۇپ، بەدەۋىي ۋە كاپىرلارنىڭ ئىسلامغا قارشى قىلغان بۇ خائىن قىلقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەكمۇ ھار كەلدى. بۇ ئەھۋال ئۇنىڭ دەرھال ھەرىكەتلىنىشى ۋە ئىسلامنىڭ ئېتىبارىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن قەتئىي كۈرەش قىلىشىغا تۈرتكە بولدى. دەل شۇ كۈنلەردە، بىر يەھۇدىي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۇيىقەست قىلماقچى بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۇنيالىق بىر مەسىلە ئۈچۈن بەنى نادىرغا بارغانىدى. يەھۇدىيلار ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قوبۇل قىلغان قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، ئۇنى بىر قەلئەنىڭ سايسىدا ئولتۇرغۇزۇپ قويدى. ئۇنىڭغا بىر سۇيىقەست پىلانلىغانىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېچنېمىدىن خەۋەرسىز ئولتۇرغان پەيتتە، يەھۇدىيلار ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلارنى تاشلىماقچى بولدى. اللە تائالا پەيغەمبەرگە بۇ خەتەرلىك ئەھۋالنى بىلدۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆيىگە قاراپ ماڭدى، دەرد - ئەلەملىرىگە يېڭى بىرى قېتىلغانىدى.

بۇ خائىنلىقنى ئىسلامدىن پەقەت جىددىي ئەسكىرىي مۇداخىلە ئارقىلىقلا يىراقلاشتۇرغىلى، ئىسلامنىڭ ئېتىبارىنى پەقەت مۇشۇ يول ئارقىلىق قايتۇرۇۋالغىلى ۋە دىن ئادەملىرىنى قاراڭغۇ كېچىلەردە، مەخپىي ئوۋلاۋاتقان قوللارنى پەقەت مۇشۇ چارە بىلەن يوق قىلغىلى بولاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى نەزىرنى مەدىنىدىن چىقىپ كېتىشكە بۇيرىدى ۋە ئۇلارغا ئون كۈن مۆھلەت بەردى. مەدىنىدىكى مۇناپىقلار يەھۇدىيلار بىلەن بىرلىشىپ ئىسلامغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا قارار بەردى. مۇسۇلمانلار ئۇلار بىلەن

ئۇرۇشۇپ، يەھۇدىيلارنى مەغلۇپ قىلدى. ئۇلار ئىسلامنىڭ ئۆزلىرىنى يۇرتلىرىدىن سۈرگۈن قىلىش قارارىنى قوبۇل قىلدى. يەھۇدىيلارنىڭ قوغلانغانلىقىنى ۋە مۇناپىقلارنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلىپ ھاشىر سۈرىسى چۈشۈرۈلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ قېتىملىق ئەسكىرىي غەلبىدىن كېيىن، «قۇررا» ئاتلىق ساھابىلىرىنىڭ ئۆچىنى ئېلىپ، ئىسلام دەۋاسىنىڭ ئېتىبارىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ھەرىكەتلەندى. بۇ ئەسكىرىي ھەرىكەت مۇسۇلمانلارغا خائىنلىق قىلغان بەدەۋىلەرنىڭ يۈرەكلىرىگە ۋەھىمە سالدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئىسمى چىقىشى بىلەنلا، بۇرۇنقى چۆل بۆرىلىرى تام تۈشۈكلىرىگە يوشۇرۇنۇۋالغان قورقۇنچاق چاشقانلارغا ئايلىنىپ قالاتتى. قۇرەيش قەبىلىسىگە مۇسۇلمانلارنىڭ ئەسكىرىي ھەرىكەتكە ئاتلانغانلىقى ھەققىدە خەۋەرلەر يېتىپ كەلدى. زاھرانغا يېقىنلاپ قالغان قۇرەيش قوشۇنى كەينىگە چېكىندى. مۇسۇلمانلار ئۇھۇدتا قارارلاشتۇرۇلغان جەڭنى كۈتۈش ئۈچۈن بەدرگە بارىغا قۇردى. ئۇلار سەككىز كۈنگىچە ئۇرۇش ئېلان قىلىش ۋە كۈتۈش ئۈچۈن ئوت ياقىتى، نەتىجىدە، قۇرەيشلىكلەر ئارقىغا چېكىنىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، مۇسۇلمانلار ئالدىنقى قېتىملىق ئۇھۇد جېڭىنىڭ مەغلۇبىيىتىدىن قۇتۇلغان بولدى.

مۇسۇلمانلار جەنۇپ تەرەپتىكى ئېتىبارىنى قايتا تىكلەنگەندىن كېيىن، ئەرەب يېرىم ئارىلىنىڭ شىمالىغا قاراپ يۈرۈش قىلدى.

«دۈمەتۇل جەندەل» شامغا يېقىن يەر بولۇپ، ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى قەبىلىلەر يولدىن ئۆتكەن كارۋان ۋە يولۇچىلارنىڭ ئالدىنى توسۇپ، مال - پۇلنى بۇلاڭ - تالاڭ قىلاتتى. ئۇلارنىڭ يۈرىكى بارغانسېرى يوغىناپ، ھەتتا مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىدىغان دەرىجىگە بېرىپ يەتكەنىدى. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مىڭ كىشىلىك قوشۇن بىلەن يولغا چىقتى. ئۇ، كۈندۈزلىرى ئەسكەرلىرى بىلەن يوشۇرۇنۇپ، كېچىسى يول يۈرەتتى، قوشۇن ئون بەش كېچە ئۆتكەندە، ئۇلار ئورۇنلاشقان يەرگە يېتىپ كەلدى ۋە ئۇلارنى تارمار قىلىۋەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوشۇنىدىكى ئاخبارات تەشكىلاتىنىڭ ناھايىتى ئۈستۈن ئىكەنلىكى بىلىنمەكتە. شۇنداقلا، مۇداپىئە تاكتىكىسى ناھايىتى ئۈستۈن ئىدى. بۇ تۇيۇقسىز ھۇجۇم مۇداپىئە تاكتىكىسىنىڭ ئەڭ ئىشەنچلىك شەكلى بولۇپ، ھەرىكەتتىكى تېزلىك ئىسلام قوشۇنىنىڭ مەخپىي ۋە تۇيۇقسىز ھەرىكەت قىلىش كۈچىنى ئىپادىلەپ بەرمەكتە ئىدى.

ئەسكىرىي يۈرۈشلەر شۇنىڭ بىلەن ئاياغلاشقانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈستىدىن ساۋۋتىنى چىقىرىپ، مۇسۇلمانلارنىڭ نەپسىنى قايتىدىن قولغا ئېلىپ تۇراتتى. لېكىن ھايات ئۇنى ساۋۋتىنى قايتا كىيىشكە ۋە يەنە ئۇرۇش قىلىشقا مەجبۇر قىلدى.

ئۇنى كۆزىتىپ تۇرغان ئىسلام دۈشمەنلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئىسلام قوشۇنىغا تاقابىل تۇرىدىغان كۈچ - قۇۋۋىتىنىڭ ئاجىزلاپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، يېڭىچە ئۇرۇش تاكتىكىسى

قوللىنىش نىيىتىگە كەلگەندى. بۇ تاكتىكا، پسخولوگىيىلىك ئۇرۇش ۋە يالغان سۆز - چۆچەك تارقىتىش ياكى قۇرئان كەرىمدە «ئىفق» (يەنى بۆھتان) دەپ ئاتالغان تاكتىكا ئىدى.

بەنى مۇستەلىق ئۇرۇشىدىن كېيىن (بۇ ئۇرۇشتا مۇسۇلمانلار ناھايىتى تېزلا غەلبىگە ئېرىشتى)، ئىككى نادان خىزمەتچى سۇ تالىشىپ قىزىرىشىپ قالدى. بىرى: ئى مۇھاجىرلار! بۇ يەرگە كېلىڭلار، - دېسە، يەنە بىرى: ئى ئەنسارلار! بۇ يەرگە كېلىڭلار! - دەپ توۋلاشتى.

مۇناپىقلارنىڭ باشچىسى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي بۇ كىچىككىنە پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ مۇھاجىرلارنى ئەنسارلارغا قارشى كۈشكۈرتۈشكە ۋە ئىسلام دىنى ئەمەلدىن قالدۇرغان جاھىلىيەت دەۋرىدىكى سۇخەنچىلىكنى ئوتتۇرىغا چىقىرىش ئۈچۈن توختىماي قاتراشقا باشلىدى.

ئابدۇللاھ مۇنۇلارنى دېدى:

بۇلارنىڭ (يەنى مۇھاجىرلارنىڭ) قىلغان ئىشىنى كۆردۈڭلارمۇ؟ ئۆز يۇرتىمىزدا بىزگە چوڭچىلىق قىلىشىۋاتىدۇ، اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەدىنىگە قايتقاندا، كۈچلۈكلەر ئاجىزلىرىنى قوغلاپ چىقىرىدۇ.

زەيد ئىبنى ئەرقەم بۇ مۇناپىقنىڭ سۆزلىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزدى. ئۇ بۇ سۆزلىرى ئارقىلىق ئەنسارلارنى مۇھاجىرلارغا قارشى كۈشكۈرتۈشكە، ئارىلىرىنى بۇزۇشقا ۋە ئۇلارنى بىر - بىرىدىن ئايرىشقا تىرىشىۋاتاتتى... مۇناپىق ئۇنداق دېمىگەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن دەرھال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ماڭدى. مۇسۇلمانلار بۇ سۆزلەرنىڭ مەنىسىنى چوڭقۇر ئويلاشمايلا، مۇناپىقنىڭ سۆزلىرىگە ئالدىنىپ كەتتى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۆز يەتكۈزگەن كىشىنى بۇ سۆزلەرنى خاتا چۈشىنىۋالدى دەپ ئەيىبلدى. ئەمما پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىنى چۈشىنىپ يەتكەندى. بۇ ئىش ئۇنىڭ كۆڭلىنى تولمۇ يېرىم قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇرۇنقىدەكلا دەرھال يولغا چىقىشقا بۇيرىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ كۈنى ساھابىلىرىنى ئەتتىگەندىن كەچكىچە ۋە كېچىدىن ئەتسى ئەتتىگەنگىچە ماڭغۇزدى. تاڭ يورۇپ قۇياش نۇرى جاننى قىيىنغۇدەك بولغاندا، ئاندىن توختاپ ئارام ئالغۇزدى.

ناھايىتى تېز ۋە تۇيۇقسىز قىلىنغان بۇ سەپەر مۇناپىق ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەينىڭ قىلغان يالغان سۆزى تۈپەيلىدىن بولغانىدى. ئۇ، قەستەن ئوت قویرۇقلۇق قىلىش مەقسىتىدە يالغانچىلىق قىلغانىدى.

مۇناپىقلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدىن پىتنە - پاسات چىقىرىشقا تىرىشتى.

مۇناپىقلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى جەڭ ياكى سۇيىقەست ئارقىلىق يوقتالمىغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئاياللىرىدىن بىرىگە، مۆمىنلەرنىڭ ئانىسىغا، ئەڭ پاك، ئەڭ مەسۇم بىر قىزغا پسخولوگىيە ۋە مەنئىي جەھەتتىن سۇيىقەست قىلماقچى بولۇشتى.

ھەزرىتى ئائىشە تاھارەت سۇندۇرغىلى چىقتى، ئۇ بوينىدىكى مارجاننىڭ چۈشۈپ قالغانلىقىنى سەزمىدى. قايتىپ بارغىنىدا، كارۋان يولغا چىقىشقا تەييارلىنىۋاتاتتى. ھەزرىتى ئائىشە مارجاننىڭ چۈشۈپ قالغانلىقىنى بايقىدى ۋە ئۇنى ئىزدەپ بېرىپ مىڭ تەستە تاپتى. ئۇنىڭ كاجۇسىنى ئېلىپ ماڭىدىغانلار كېلىپ، ئائىشەنى ئۇنىڭ ئىچىدە دەپ ئويلاپ، كاجۇنى تۆگىنىڭ ئۈستىگە تاڭدى. ئائىشەنىڭ ۋۇجۇدى كىچىك ۋە ئورۇق بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ كاجۇدا بار - يوقلۇقىنى پەرق قىلالمىغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوشۇنى ئائىشەنىڭ ئىچى بوش كاجۇسىنى ئېلىپ يولغا چىقتى.

ئائىشە مارجىنىنى تېپىپ، قايتىپ كەلگىنىدە، كارۋان كېتىپ بولغانىدى.

ئائىشە ھېچكىمنىڭ قالمىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ چۆل ئوتتۇرىسىدا يالغۇز قالغانلىقىنى كۆرۈپ بەكمۇ قورقتى. ئەمما ئۇ ئەڭ توغرا ئىشنى قىلىپ، ئۆزىنىڭ تۆگىسى چۆكتۈرۈلگەن يەرگە كېلىپ، كىيىملىرىگە چىڭ ئورسۇپ ئولتۇردى ۋە ئۆز - ئۆزىگە: كارۋاندىكىلەر مېنىڭ يوقلۇقىمنى بىلىپ، مېنى ئىزدەپ كېلىدۇ ۋە مېنى تاپىدۇ، - دېدى.

سەفۋان ئىبنى ئەل مۇئەتتال بەزى ئېھتىياجى تۈپەيلىدىن كارۋاننىڭ كەينىدە قالغان بولۇپ، شۇ كېچىسى كارۋاندىن ئايرىم يەرگە چۈشكەنىدى.

يىراقتىن كېلىۋېتىپ، بىر نەرسىنىڭ قارىسىنى كۆردى. سەفۋان يېقىنلىشىپ كېلىپ، ئۇنىڭ ھەزرىتى ئائىشە ئىكەنلىكىنى بىلدى. ئۇ ئائىشەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا ھىجابلاننىش بۇيرۇقى كېلىشتىن بۇرۇن كۆرگەن ئىدى.

سەفۋان ئائىشەنى كۆرۈپ: «ئىننە لىللاھى ۋە ئىننە ئىلەيھى راجئۇن...» دېدى ۋە كەينىگە يېنىپ تۆگىسىنى چۆكتۈرۈپ ۋە ئۇنىڭغا: تۆگىگە مىنگىن! - دېدى.

ئائىشە تۆگىگە مىنىدى. سەفۋان تۆگىنىڭ چۈلۈۋىدىن يېتىلەپ، كارۋاننىڭ ئىزىنى بويلاپ يۈرۈپ كەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوشۇنى بىر يەرگە كېلىپ توختىغانىدى. ئۇلار ئائىشەنى كاجۇنىڭ ئىچىدە دەپ ئويلايتتى. سەفۋان تۆگىنى يېتىلەپ كەلگەندە، ئاندىن ئائىشەنىڭ كاجۇدا يوقلۇقىنى بىلدى.

مۇناپىقلارنىڭ باشچىسى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي دەرھال ئوتتۇرىغا چىقتى ۋە بۇ مەنزىرىگە قاراپلا، بىر ھېكايە توقۇپ چىقىپ، پەيغەمبەرنىڭ ئايالىغا تۆھمەت چاپلىدى.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ئىشنىڭ سىرتقى كۆرۈنىشىگە ئىشىنىدىغان غاپىلارنى ۋە باشقىلار ھەققىدە توقۇلغان يالغان - ياۋىداق سۆزلەرنى تارقىتىشقا ھېرىسمەن، ئىچى تار مۇسۇلمانلارنى ئۆز ئەتراپىغا توپلىۋالغانىدى.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي بۇ يول بىلەن ھەسەن ئىبنى سابىت مىستىھ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى زەينەب بىنتى جەھىشنىڭ سىغىلىسى ھەمىنە بىنتى جەھىش قاتارلىقلارنى ئۆزى قۇرغان تۆھمەت تۈزۈمىگە چۈشۈردى. بۇ ئۈچى ئۇنىڭ تۆھمىتىگە ئالدىنىپ، باشقىلار ئارىسىدا پىتنە - پاسات تېرىشقا باشلىدى. تۆھمەتچىلەرنىڭ دېمىگەن سۆزى قالمىدى. بۇ سۆزلەر قوشۇن ئىچىدە غۇلغۇلا پەيدا قىلدى. ئائىشەنىڭ بۇ ئىشلاردىن ھېچقانداق خەۋىرى يوق ئىدى.

بۇ پىتنە - پاسات ئىسلامغا ھاقارەت قىلىش ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈش ئۈچۈن تېرىلغان بولۇپ، بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئىسلامغا بىلدۈرۈلگەن قارشىلىقنىڭ بىر قىسمى، شۇنداقلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىنىڭ ۋە ئايالىنىڭ پاكلىقىغا قىلىنغان زەربە ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزلىرى قىلغان سۆزگە قارشى ئىش قىلىدىغان كىشىلەر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىش مەقسىتىدە توقۇلغان يالغانچىلىق ئىدى.

قوشۇن مەدىنىگە قايتتى. ئائىشە تۇيۇقسىز ئاغرىپ قالدى. ئۇنىڭ سىرتتىكى پىتنە - پاساتتىن ھېچقانداق خەۋىرى يوق ئىدى. بۇ پىتنە - پاسات پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ، ئائىشەنىڭ دادىسى ئەبۇبەكرى ۋە ئانىسىنىڭ قۇلقىغا يەتتى. ئۇلار ئائىشەگە بۇ توغرىلۇق ئېغىز ئاچمىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ بۇ توغرىلۇق ئائىشەگە ھېچنېمە دېمىدى. ئەمما ئۇنىڭغا بۇرۇنقىدەك سىلىق ۋە يۇمشاق مۇئامىلە قىلمىدى.

ئائىشەنىڭ ئانىسى ئۇنىڭ كېسىلى بىلەن ھەپىلىشىپ يۈرەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشەنىڭ يېنىغا كىرىپ قالسا: «ئەھۋالىڭىز قانداقراق؟» دېگەندىن باشقا ھېچنېمە دېمەيتتى.

ئائىشە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىنىڭ كېسىلىگە بەك ئېرەخشىپ كەتمىگەنلىكىنى كۆرۈپ ئاچچىقى كەلدى. بىر كۈنى ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا:

- ماڭا رۇخسەت بەرسەڭ، ئانامنىڭ قېشىدا تۇرسام، - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- ئىختىيارىڭ، - دېدى.

ھەزرىتى ئائىشە ھېچنېمىدىن خەۋەرسىز ھالدا ئانىسىنىڭ يېنىغا كەتتى .

ئەسكەرتىش: توغرا رىۋايەتلەردە ئائىشە ئۆزىگە تۆھمەت چاپلانغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇنى ئانا - ئانىسىدىن سوراپ ئېنىقلاش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئانىسىنىڭ ئۆيىگە بېرىشقا رۇخسەت سورىغانلىقى بايان قىلىندۇ.

ئۇ ئانىسىنىڭ يېنىدا يىگىرمە نەچچە كۈن تۇرۇپ تولۇق ساقايدى. ئەمما ئۇ ئۆزى ھەققىدە سۆزلەنگەن پىتنە - پاساتتىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز ئىدى.

مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە بۇ تۆھمەت ۋە قەسنى قانداق ئۇققانلىقىنى ۋە اللە نىڭ ئۆزىنىڭ پاك ئىكەنلىكىنى قانداق ئىسپاتلىغانلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:

بىز ئەرەبلەر ئەرەب بولمىغان باشقا مىللەتكە ئوخشاش تاھارىتىمىزنى ئۆيىنىڭ ئىچىدە ئەمەس، بەلكى سىرتقا چىقىپ سۇندۇراتتۇق. ئاياللار ھەر كېچىسى تاھارەت سۇندۇرغىلى سىرتقا چىقاتتى، بىر كېچىسى مەن مىستەھنىڭ ئانىسى بىلەن بىللە سىرتقا چىقتىم، ئۇ يولدا كېتىۋېتىپ پۈركەنجىسىنى دەسسۋالدى ۋە: مىستەھكە لەنەت بولسۇن! - دېدى.

مەن: سەن بەكمۇ يامان گەپ قىلدىڭ. بەدىر غازىتىغا قاتناشقان مۇھاجىر مىستەھ ھەققىدە نېمە ئۈچۈن بۇنداق گەپ قىلسەن؟ - دېدىم. مىستەھنىڭ ئانىسى: ئى ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى! ساڭا خەۋەر يەتمىدىمۇ؟ - دەپ سورىدى. مەن: نېمە خەۋەر؟ - دېدىم. ئۇ تۆھمەتخورلارنىڭ سۆزلىرىنى ماڭا دەپ بەردى. مەن: مۇشۇنداق ئىشلار يۈز بەردىمۇ؟ - دېدىم. ئۇ: شۇنداق، - دېدى.

ئائىشە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى: اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، تاھارەت قىلماي قايتىپ كىرىپ، قاتتىق يىغلاپ كەتتىم. شۇنداق قاتتىق يىغلىدىمكى، يىغىدىن كۆزلىرىم قارىغۇ بولۇپ كېتىغاندەك ھېس قىلدىم. ئانامغا: خەق مېنىڭ كەينىمدىن شۇنچە سۆز - چۆچەك قىلسا، سىلەر ماڭا ھېچنېمە ئېيتمايسىلەر، - دېدىم. ئانام: قىزىم! سەن ھەرگىز ئەپسۇسلانمىغىن! اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىر ئايال سەندەك چىرايلىق ۋە سۆيۈملۈك بولۇپ، ئۇنىڭ يېنىدا يەنە بىر نەچچە كۈندىشى بولسا، ئۇلار چوقۇم ئۇنى قىزغىنىدۇ ۋە ئۇنىڭ ھەققىدە بىر مۇنچە سۆز - چۆچەك تارقىتىدۇ. ئۇنداق قىلمايدىغانلىرى بەك ئاز كۆرۈلىدۇ، - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چىقىپ جامائەتكە سۆز قىلىپتۇ (بۇ ئىشتىن مېنىڭ خەۋىرىم يوق ئىدى). ئۇ اللە قا ھەمدۇ سانا ئېيتقاندىن كېيىن مۇنداق دەپتۇ: «ئى جامائەت! مېنى ئائىلەم ھەققىدە خاپىلىققا سالغان ۋە ئۇلار توغرىسىدا ناتوغرا سۆزلەرنى قىلغانلارغا سىلەر قانداق قارايسىلەر؟ اللە نىڭ نامىدا قەسەم قىلىمەنكى، مەن ئائىلەم ھەققىدە ياخشىلىقتىن باشقىنى بىلمەيمەن. ئۇلار شۇنداق بىرى ھەققىدە پىتنە - پاسات چىقاردىكى، مەن ئۇنىڭ ھەققىدىمۇ ياخشىلىقتىن باشقىنى بىلمەيمەن. مەن ئۇنىڭ يېنىدا بولمىغان تەقدىردە، ھېچكىم ئۇنىڭ يېنىغا كىرىپ باققان ئەمەس. بۇ ئىش، مىستەھ ۋە ھەمەنە بىنتى جەھىشنىڭ سۆزلىرى بىلەن بىللە، خەزەرە جىلىك بەزى ئەرلەر ئارىسىدا ئابدۇللاھ ئىبنى ئوبەي تەرىپىدىن كۆپتۈرۈلۈپ چوڭايتىۋېتىلدى».

ھەمەنە بىنتى جەھىشنىڭ ئاچىسى زەينەب بىنتى جەھىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ئىچىدە ئۆز مەۋقەسى بىلەن ماڭا

رەقب بولالايدىغان بىردىنبىر ئايال ئىدى. ئەمما ئۇلۇغ ئاللاھ ئۇنى شۇنداق تەقۋا قىلغاچقا، ئۇ ياخشى سۆزدىن باشقا ھېچنەرسە سۆزلىمەيتتى، ھەممە ئۇنىڭ ئاچىسىغا بولغان رىقابىتىنى سۇندۇرۇش ۋە مېنى ئۇنىڭ ئالدىدا ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن، ئېغىزغا ئالغىلى بولمايدىغان سۆز - چۆچەكلەرنى تارقىتىپ يۈرەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى تۈگىشى بىلەن ئۈسەيد ئىبنى ھۇدەير ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى! ئەگەر ئۇلار ئەۋس قەبىلىسىدىن بولسا، بىز ئۇلارنى توسۇپ قالالايمىز. ئەگەر ئۇلار خەزەرە جىلىك قېرىنداشلىرىمىز بولسا، بىزگە ئەمىر قىلغىن، ئۇلار بويۇنلىرى كېسىلىشكە لايىق كىشىلەردۇر، - دېدى .

سەئد ئىبنى ئۇبادە بۇ سۆزنى ئاڭلاپ: ئاللاھ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سەن يالغان گەپ قىلىۋاتىسەن، سەن ئۇلارنىڭ بويىنى چاپالمايسەن، سەن ئۇلارنىڭ خەزەرە قەبىلىسىدىن ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، شۇنداق دەۋاتىسەن، ئەگەر ئۇلار ئۆز قەبىلىسىدىن بولغان بولسا، ھەرگىز مۇنداق دېمەيتتىڭ، - دېدى. بۇ ۋەقەدىن بۇرۇن مۇسۇلمانلار سەئد ئىبنى ئۇبادەنى تەقۋا بىرى دەپ بىلەتتى.

ئۈسەيد يەنە: ئاللاھ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سەن يالغان سۆزلەۋاتىسەن، سەنمۇ بىر مۇناپىق ئىكەنسەن، مۇناپىقلارغا بولۇشۇپ بىزگە قارشى چىقىۋاتىسەن، - دېدى.

جامائەت ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ كەتتى، بىر - بىرىگە كىرىشىپ كەتكىلى ئاز قالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورنىدىن تۇرۇپ، ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالب بىلەن ئۇسامە ئىبنى زەيدنى چاقىرىپ، ئۇلارنىڭ پىكرىنى سورىدى. ئۇسامە ھەمدۇ سانا ئېيتقاندىن كېيىن: ئى ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇلار سېنىڭ ئائىلەڭ، بىز ئۇلار ھەققىدە ياخشىلىقتىن باشقىنى بىلمەيمىز، بۇلارنىڭ ھەممىسى يالغان ۋە قۇرۇق گەپلەر، - دېدى.

ئەلى: ئى ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى! ئاياللار كۆپ، سەن ئۇنىڭ ئورنىغا باشقا بىرنى تاپالايسەن، ئەگەر خالىساڭ، سەن ئۇنىڭ خىزمەتچىسىدىن بىر سوراپ كۆر، ئۇ ساڭا توغرىسىنى ئېيتىپ بېرىدۇ، - دېدى.

شۇنىڭ بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەرىرەنى چاقىردى. ئەلى بەرىرەنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا راست گەپ قىل! - دەپ ئۇنى قاتتىق ئۇردى.

بەرىرە: ئاللاھ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭ ھەققىدە ياخشىلىقتىن باشقىنى بىلمەيمەن، ئائىشەدە بىرەر ئەيىب - خاتالىق كۆرمىدىم. ئەمما بىر قېتىم مەن خېمىر يۇغۇرۇپ، ئائىشەگە خېمىرغا قاراپ تۇرۇشقا تاپلىغانىم، ئۇ ئۇخلاپ قېلىپ، خېمىرنى قوي يەپ كەتكەنىدى، - دېدى.

ئەسكەرتىش: يازغۇچى بۇ سۆزلەرنى ئۈسەيد ئىبنى ھۇدەيرنىڭ قىلغانلىقىنى يازغان، ھالبۇكى، مەنبەلەردە بۇ سۆزلەرنى قىلغان كىشىنىڭ ساد ئىبنى مۇئاز ئىكەنلىكى قەيت قىلىنغان، بەلكىم يازغۇچى خاتا يېزىپ قويغان بولۇشى مۇمكىن - تەرجىماندىن.
ئەسكەرتىش: ھەزرىتى ئەلنىڭ بەرىرەنى ئۇرغانلىقى رىۋايەت قىلىنسىمۇ، بەزى يازغۇچىلار (سۇھەيلىگە ئوخشاش) بۇنى قوبۇل قىلمايدۇ - تەرجىماندىن.

ئائىشە سۆزلىرىنى داۋاملاشتۇرماقتا: كېيىن مەن، ئانام، ئاتام ۋە ئەنسارلاردىن بىر ئايال بىلەن ئولتۇرغىنىمىزدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەلدى. مەن ۋە ئەنسار ئايال ئىككىمىز يىغلاۋاتتۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئولتۇرۇپ، اللە قا ھەمدى - سانا ئېيتقاندىن كېيىن: ئائىشە! سېنىڭ ھەققىڭدە ماڭا بەزى گەپ - سۆزلەر يەتكۈزۈلدى. سەن اللە دىن قورققىن! ئەگەر كىشىلەر ئېيتقاندا، ئۇنداق گۇناھقا يېقىنلاشقان بولساڭ، اللە قا تەۋبە قىلغىن! چۈنكى اللە بەندىلىرىنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدۇ، - دېدى.

اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆز تۈگىشى بىلەنلا، كۆز ياشلىرىم توختاپ قالدى. بىر تامچە ياشمۇ چىقمايۋاتاتتى. ئاتا - ئانامنىڭ مېنىڭ ئورنۇمدا جاۋاب بېرىشىنى كۈتتۈم، ئەمما ئۇلار ھېچنېمە دېمىدى.

اللە نى نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇلۇغ اللە نىڭ مېنىڭ مەسىلەم ھەققىدە بىر ۋەھىي چۈشۈرۈشىنى ھېچ ئويلاپ باقمىغانىم، چۈنكى مەن ئۆزۈمنى شەخسىيەتتىكى مۇناسىۋەتلىك بىر مەسىلە ئۈچۈن قۇرئاندا اللە تەرىپىدىن تىلغا ئېلىنىشتىن بەكمۇ يىراق ۋە بەكمۇ تۆۋەن ھېس قىلاتتىم. شۇڭا مەن پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇيغۇنسىدا بىر چۈش كۆرۈشىنى ۋە اللە نىڭ ئۇ چۈش ئارقىلىق مېنى تۆھمەتتىن قۇتۇلدۇرۇشىنى ئۈمىد قىلاتتىم.

ئاتا - ئانامنىڭ گەپ قىلمىغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇلارغا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا جاۋاب بەرمەمسىلەر؟ - دېدىم. ئۇلار: اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇنىڭغا نېمە دەپ جاۋاب بېرىشىمىزنى بىلەلمىدۇق، - دېيىشتى. اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئەبۇبەكرى ئائىلىسىنىڭ بېشىغا كەلگەن بۇ كۈنلەر قايسىبىر ئائىلىنىڭ بېشىغا كەلدىكىن؟ ئاتا - ئانامنىڭ مەن ئۈچۈن جاۋاب بەرمەسلىكىگە قاراپ ھەيران قالدىم ۋە يىغلاشقا باشلىدىم. ئاندىن: اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ھېچقاچان سىلەر ئېيتقان ئۇ ئىشلار ئۈچۈن اللە قا تەۋبە قىلمايمەن. ئەگەر مەن ھازىر سىلەرگە يامان ئىش قىلدىم دەپ ئۆزۈمگە تۆھمەت قىلسام (مېنىڭ ئۇنداق قىلمىغانلىقىمنى اللە بىلىدۇ)، سىلەرنىڭ دەرھال مېنى تەستىقلايدىغانلىقىڭلارنى بىلىمەن. ئەگەر سىلەرگە ئۇنداق ئىشنى قىلمىدىم دەپسەم (ئۇنداق قىلمىغانلىقىمنىمۇ اللە بىلىدۇ)، ماڭا ئىشەنمەيسىلەر... ئاندىن ھەزرىتى يەئقۇبنىڭ ئىسمىنى ئەسلىشىپ تىرىشتىم. ئۇنىڭ ئىسمىنى ئېسىمگە ئالالماي، سىلەرگە يۇسۇفنىڭ دادىسىنىڭ:

﴿مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، سىلەرنىڭ (مۇشۇ يالغان) سۆزۈڭلارنى كۆتۈرۈشۈمگە اللە مەدەتكاردۇر﴾ سۆزىنى ئېيتىشتىن باشقا چارەم يوق﴾ دېدىم.

اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تېخى ئورنىدىن قوپماي تۇرۇپلا، ئۇنىڭغا ۋەھىي كەلدى. ئۇ كىيىملىرىگە چىڭ يۆگەندى، مەن بېشىغا بىر ياستۇق قويۇپ بەردىم. ئۇنىڭ بۇ ئەھۋالىنى بۇرۇنمۇ كۆرگەندىم. اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى،

مەندە قورقۇنچ ۋە ھولۇقۇش دېگەن نەرسە يوق ئىدى. چۈنكى ئۆزەمنىڭ پاك ئىكەنلىكىمنى ۋە ئاللاھنىڭ ماڭا ھەقسىزلىق قىلمايدىغانلىقىنى بىلەتتىم.

ئاتا - ئانامنىڭ ئەھۋالىغا كەلسەك، ئائىشەنىڭ جېنى ئۆز ئىلكىدە بولغان ئاللاھنىڭ نامىدا قەسەم بولسۇنكى، ئۇلار: خەلقنىڭ گەپ - سۆزلىرى ئاللاھ تەرىپىدىن توغرىلىنىپ قالارمۇ؟ - دەپ قورقۇپ تىللىرى تۇتۇلۇپ، جانلىرى چىقىپ كېتەيلا دەپ قالغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىگە كېلىپ ئولتۇردى، قىش مەۋسۈمى بولۇشىغا قارىماي، ئۇنىڭ پىشانىسىدىن چىپ - چىپ تەر ئېقىپ تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرلىرىنى سۈرتىۋېتىپ: ئى ئائىشە! خۇشخەۋەر! ئۇلۇغ ئاللاھ سېنىڭ پاك ۋە قىلىنغان تۆھمەتتىن يىراق ئىكەنلىكىڭنى بىلدۈردى، - دېدى. مەنمۇ: ئەلھەمدۇلىللاھ! - دېدىم. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جامائەتنىڭ ئالدىغا چىقىپ ئۇلارغا سۆز قىلدى ۋە مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿شۈبھىسىزكى، سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم (ئائىشەگە) بوھتان چاپلىدى. بۇ سىلەر ئۈچۈن يامان ئەمەستۇر، (سەۋر قىلغانلىقىڭلار بىلەن ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىڭلار ئۈچۈن ۋە ئائىشە، سەۋانلارنىڭ پاكلىقى ئاشكارا بولىدىغانلىقى ئۈچۈن) بەلكى ياخشىدۇر، بوھتان چاپلىغۇچىلاردىن كىمنىڭ قانچىلىك گۇناھى بولسا، ئۇنىڭغا شۇنچىلىك جازا بېرىلىدۇ، بوھتاننىڭ چوڭ قىسمىنى تارقاتقان ئادەم (يەنى ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾.

شۇنداق قىلىپ، جىبرىئىل ئائىشەنىڭ تۆھمەتلەردىن پاك ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. مۇسۇلمانلار ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى ئېچىلغان پىسخولوگىيىلىك ئۇرۇش مەغلۇبىيەت بىلەن ئاخىرلاشتى.

كاپىرلار يېڭى بىر ئۇرۇش تاكتىكىسى قوللىنىشقا مەجبۇر قالغانلىقىنى چۈشەندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چېگرا ئۇرۇشىغا دۇچ كەلدى.

خەندەك چېڭى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۇچ كەلگەن چېگرا ئۇرۇشىنىڭ ئەڭ چوڭ ئۆرنىكى ئىدى.

يەھۇدىيلار مۇشرىكلار بىلەن بىرلىشىۋالدى. يەھۇدىي كاتتىلىرى بىلەن مۇشرىك ئەرەب كاتتىلىرىنىڭ ئارىسىدا كېلىشىم ۋە تەرتىپ - ئىنتىزام ھاسىل قىلىنىشقا باشلىدى. يەھۇدىي ئالىملىرى بۇتلارنى ئىلاھ قىلىۋالغان قۇرەيش دىنى ۋە جاھىلىيەت ئۆرپ - ئادەتلىرىنىڭ قۇرئاننىڭ ئەمىرلىرىدىن ۋە مۇھەممەدنىڭ كۆپ ئىلاھلىقنى يالغۇز بىر ئىلاھقا ئۆزگەرتكەن دىنىدىن تېخىمۇ ئۈستۈن ئىكەنلىكى ھەققىدە پەتۋا بەردى. يەھۇدىيلارنىڭ سىياسىي پىلانى مۇشرىك قەبىلىلەرنى بىرلەشتۈرۈپ، ئۇلارنى مۇسۇلمانلارغا قارشى قۇزغاشتا مۇۋەپپىقىيەت قازاندى. ئون مىڭ كىشىلىك قوشۇن مەدىنىگە قاراپ تەييارلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۇ پىلاننىڭ ئۇچۇرى كەلدى. ئۇ، يەھۇدىيلارنىڭ (تەۋھىدكە دەۋەت قىلىدىغان بىر دىننىڭ مەنسۇپلىرى بولغان ھالدا) تەۋھىدكە دەۋەت قىلىدىغان بىر

دىنغا قارشى چىقىپ، مۇشرىكلار بىلەن بىرلىشىۋېلىشىغا ھەيران قالمىدى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاقت ئۆزىرىغانسىرى يەھۇدىيلارنىڭ تاش يۈرەك بولۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى، ۋاقت يەھۇدىيلار بىلەن ھەزرىتى مۇسا شەكىللەندۈرگەن پاكىزە مەنبەنىڭ ئارىلىقىنى يىراقلاشتۇرۇۋەتكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ سىرتى تەۋھىد بىلەن قاپلانغان، ئەمما ئىچى شىپرىك ئەقىدىسى بىلەن چۈرۈگەن مېۋىگە ئايلانغانلىقىنى چۈشەنگەندى.

ئەمما ئەڭ مۇھىمى يەھۇدىي ۋە مۇشرىك ئەرەبلەرنىڭ مەنپەئەتنىڭ بىرلىشىشى ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ خەتەرلىك ئەھۋالنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا تىرىشتى ۋە بۇ زور قوشۇن بىلەن ئوچۇقچىلىقتا توقۇنۇشنىڭ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن پايدىسىز ئىكەنلىكىنى پەملىدى. شۇڭا مەدىنىنى سىرتقا چىقماي قوغداشنى ئويلاشتى. ئۇنىڭ بۇ قېتىمقى ھەربىي تاكتىكىسى پەرقلىق ئىدى. ئۇندىن بۇرۇنقى جەڭلەردە مەدىنىدىن چىقىپ، يىراق جايدا بارىگاھ قۇراتتى ۋە ئۇ يەردە مەدىنىگە ھۇجۇم قىلماقچى بولغانلارغا قارشى تۇراتتى. ئەمما بۇ قېتىمقى ئەھۋال باشقىچە بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قارارى ئەھۋالنىڭ ئېغىر - يېنىكلىگە قاراپ ئۆزگەرتىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شەھەرنى قوغداش ھەققىدە پىكىر ئېلىش ئۈچۈن ساھابىلىرى بىلەن ھەربىي كېڭەش ئۆتكۈزدى. سەلمان فارىسى مەدىنىنىڭ ئەتراپىغا كەلگۈنگە توسقۇنلۇق قىلالايدىغان، ئاتلار ئۆتەلمەيدىغان ۋە مۇسۇلمانلار ئارقىدا تۇرۇپ قوغدىنالايدىغان شەكىلدە چوڭقۇر خەندەك قېزىلىشنى تەكلىپ قىلدى.

بۇ تەكلىپ ئەمەلگە ئاشۇرۇش مۇمكىن بولمايدىغاندەك ياكى مۇمكىن بولمايدىغان دەرىجىدە قىيىندەك كۆرۈنگەن بولسىمۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ تەكلىپنى مۇۋاپىق تاپتى. ئۇ، ئىلھاملاندۇرۇلغان ئەسكىرىي ھېسسىياتى بىلەن مۇھىم ئىشنى ھەل قىلىش ئۈچۈن تېخىمۇ كۆپ غەيرەت كۆرسىتىلىشى كېرەكلىكىنى چۈشەنگەندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىنىڭ ئەتراپىغا خەندەك كولاش ھەققىدە ئەمىر بەردى. قىش مەۋسىمى بولغاچقا، ھاۋا بەكمۇ سوغۇق، شارائىت قىيىن ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئىقتىسادىي كىرىزىس مەدىنىدە ئۈچۈن ئەڭ چوڭ خەتەر ئىدى. شۇنداق بولسىمۇ، خەندەك كولاش، چوڭقۇرلاشتۇرۇش ۋە كېڭەيتىش ئىشى باشلاندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كولاش ۋە توپا توشۇش ئىشلىرىغا ياردەملەشتى. ئۇ، ئەڭ قىيىن ۋە ئەڭ ئېغىر ئىشلارنى قىلاتتى. ئۇنى كۆرگەن مۇسۇلمانلار تېخىمۇ غەيرەتلىنەتتى. شۇنداق قىلىپ، خەندەك پۈتۈنلەي كولىنىپ بولدى.

بۇ، ئەرەبلەر بۇندىن بۇرۇن ئاڭلاپ باقمىغان ۋە ئۇرۇشلاردا كۆرۈلۈپ باقمىغان بىر ئىش ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ھايات شارائىتلىرىنىڭ قىيىنلىقى، ئۇلارنىڭ يوقسۇل ۋە ئاچ - يالغۇچلىقىغا قارىماي، مۇسۇلمان قوشۇنىنىڭ كەيپىياتى ناھايىتى ئۈستۈن ئىدى. چۈنكى ئۇلار ئاللاھنىڭ ئۆزلىرىگە غالىبىيەت ئاتا قىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىتتى. ئاللاھ تائالا ئەھزاب سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿مۆمىنلەر ئىتتىپاقداش قوشۇنى كۆرگەن چاغدا:﴾ «بۇ (يەنى قىيىن ئەھۋالدا قالغاندا دۈشمەن ئۈستىدىن غەلبە قىلىش) ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىزگە ۋەدە قىلغان ئىشتۇر. ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى راست ئىيتتى» دېيىشتى. (بۇ ئىش) ئۇلارنىڭ (اللە قا بولغان) ئىمانىنى ۋە (اللە نىڭ بۇيرۇقلىرىغا بولغان) بويسۇنۇشىنى تېخىمۇ كۈچەيتتى.﴿
قۇرەيش قوشۇنى مەدىنىگە يېتىپ كەلدى.

مەدىنە بىردىنلا قورقۇنچلۇق دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ناھايىتى گۈزەل ئارالغا ئايلىنىپ قالغانىدى. دېڭىز توختىماي دولقۇنلاپ، ئارالدىكىلەرنى بوغۇۋېتىشكە ئۇرۇناتتى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئوقلىرى سانجاق - سانجاق، ئاچ بۆرىدەك قۇتۇراپ تۇرغان قوشۇننىڭ ئۈستىگە يامغۇردەك ياغدى. قۇرەيش قوشۇنى گاڭگىرىغان ھالدا خەندەكنىڭ ئەتراپىدا توختىماي ئايلىناتتى. بۇ نېمە ئىش؟ مۇسۇلمانلار بۇنى قانداقمۇ قىزىپ بولغاندۇ؟... دۈشمەن ئاتلىرى خەندەكتىن ئاتلاپ ئۆتمەكچى بولدى، ئەمما مۇسۇلمانلار قاتتىق قارشىلىق بىلدۈردى.

ئەھزاب (قەبىلىلەر) ئۇرۇشى داۋاملاشتى.

ئەسلىدە، بۇ بىر چېگرا ئۇرۇشى ئىدى.

دۈشمەنلەرنىڭ قورشاۋى ئۈچ ھەپتە داۋاملاشتى. بۇ ئۈچ ھەپتە داۋامىدا، كۈندۈزلىرى ھۇجۇم توختىمىدى، كېچىلىرى كۆزلەر يۇمۇلمىدى، مۇسۇلمانلار قورقۇپ كەتكەنلىكىدىن مەدىنىنىڭ ئىشغال قىلىنغان ياكى قىلمىغانلىقىنى، دۈشمەنلەرنىڭ بىرەر كاماردىن شەھەرگە كىرگەن ياكى كىرمىگەنلىكىنى بىلەلمىدى. بەزىدە، كەلكۈن خەندەكتىن تېشىپ شەھەرگە، ھەتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىگىچە بېسىپ كېلەتتى. ئەمما بۇلارنىڭ ھەممىسى قەتئىي قارشىلىق بىلدۈرۈش ۋە ئاجايىپ كۈچلۈك چىدامچانلىق نەتىجىسىدە ئارقىغا چېكىندۈرۈلمەكتە ئىدى. سۇنىڭ كاماردىن ئېتىلىپ چىقىشى ماددىي قانۇنلارغا ئۇيغۇن بولسىمۇ، ئەمما چىققان كامارغا قايتىپ كىرىشى مۇتلەق بىر مۆجىزىگە باغلىق ئىدى.

مۇسۇلمانلار مەدىنە قورشاۋىغا ئېلىنغان مەزگىللەردە، بۇ مۆجىزىنى بىر نەچچە قېتىم ئەمەلگە ئاشۇردى .

ئۇلۇغ اللە خەندەك ئۇرۇشنىڭ ئەھۋالىنى مۇنۇ سۆزلىرى بىلەن تەسۋىرلەيدۇ:

﴿ئەينى ۋاقىتتا ئۇلار يۇقىرى تەرىپىڭلاردىنمۇ، تۆۋەن تەرىپىڭلاردىنمۇ (ھۇجۇم قىلىپ) كەلگەن ئىدى. بۇ چاغدا كۆزۈڭلار چەكچىيىپ قالغان، يۈرىكىڭلار ئاغزىڭلارغا قاپلىشىپ قالغان، اللە ھەققىدە تۈرلۈك گۇمانلاردا بولغان ئىدىڭلار. بۇ يەردە مۆمىنلەر سىنالغان ۋە

سۇرە ئەھزاب - 22 - ئايەت.

يازغۇچى «مۆجىزە» كەلىمىسىنى زامانىمىزدىكى «مەشھۇر» كەلىمىسىنىڭ ئورنىدا قوللانغان. مۆجىزە - اللە نىڭ ئىزى بىلەن پەيغەمبەرلەر تەرىپىدىن مەيدانغا كەلتۈرۈلىدۇ. جۈملىنىڭ ئۇسلۇبى ۋە راۋانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، يازغۇچىنىڭ ئىبادىتىنى ئۆز پېتىچە ئالدۇق. ئەمما ئىيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك بۇ ئىبادىنى ماقۇل كۆرمەيمىز - ت.

(بېشىغا كەلگەن كۈننىڭ قاتتىقلىقىدىن گويا ئۇلارنى يەر سىلكىگەندەك) قاتتىق تەۋرىنىشكە ئۇچرىغان ئىدى.

يەھۇدىيلارنىڭ مۇسۇلمانلار بىلەن بولغان كېلىشىمنى بۇزۇپ، مۇشرىك قەبىلىلەرگە قوشۇلۇشى ئەھۋالنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى.

بەنى قۇرەيزە مۇبەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ خائىنلىقى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارنى سۈرگۈن قىلغانلىقىنى ئۇنتۇپ، مۇسۇلمانلار بىلەن بولغان كېلىشىمنى بۇزدى.

ئەھۋال كۈنسىپىرى ئېغىرلىشىۋاتاتتى، مۇسۇلمانلارنىڭ چېگرالىرى سىناق قىلىنىۋاتاتتى.

خەتەر يۈكسەك پەللىگە چىقتى. مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بۇ خەتەرلىك پەيتتە قانداق قىلىشى كېرەكلىكىنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: ”ئى اللھ! ئۇلارنى ئېغىر تالاپەتكە ئۇچراتقىن! بىزگە ياردەم قىلغىن!“ دەپ دۇئا قىلىڭلار! - دېدى.

ئۆز ۋەزىپىلىرىنى تولۇق ئورۇندىغان، ھۇجۇملارغا قارشى تۇرۇش يولىدا مۆجىزىلەرنى ياراتقان بۇ جامائەت اللھ قا توختىماي دۇئا قىلماقتا ئىدى.

ئۇلارنىڭ اللھ قا دۇئا قىلىشتىن باشقا چارىسى قالمىغانىدى. ئۇلۇغ اللھ ھەر نەرسىنى ئەڭ ياخشى ئاڭلىغۇچى ۋە قوبۇل قىلغۇچىدۇر.

ۋەزىپىسىنى ئورۇندىغانلارنىڭ ئاۋازىنى ئەڭ ياخشى ئاڭلىغۇچى...

جاۋاب قايتۇرۇشقا لايىق بولغانلارغا جاۋاب قايتۇرغۇچىدۇر...

اللھ نىڭ مەرھەمىتى مۇسۇلمانلارغا يېتىپ كەلدى. ئۇرۇش ۋەزىيىتى چۈشىنىكسىز بىر شەكىلدە ئۆزگەردى. ھۇجۇمچى قوشۇن ئۆزلىرىنىڭ تالاپەتكە ئۇچرىغانلىقىنى چۈشەندى. ئۈچ ھەپتىدىن بېرى مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىۋاتقان بولسىمۇ، ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمىگەنىدى.

ئۈمىدىسىز بىر تىرىشچانلىق بىلەن تەر تۆكمەكتە ئىدى. ئۇلار بۇ شەكىلدە يەنە ئۈچ يىل تۇرالايتتى. ئەمما شامال كۈچىيىپ، ھاۋا سوۋۇپ كەتتى. قەبىلىلەر قوشۇندىن مەخپىي شەكىلدە تارقىلىپ چىقىشقا باشلىدى.

مۇسۇلمانلار ئىلگىرى ھېچ كۆرۈپ باقمىغان شۆبىرىغانلىق ۋە قاراڭغۇ بىر كېچىگە دۇچ كەلدى. ۋاقىت ئۆتكەنسېرى ھاۋا تېخىمۇ قاراڭغۇلىشىپ، شامال تېخىمۇ كۈچىيىپ كېتىۋاتاتتى، شامالنىڭ ئاۋازى خۇددى گۈلدۈرمامىدەك ئاڭلىناتتى.

ھېچكىم قاراڭغۇدا ئۆزىنىڭ بارمىقىنىمۇ كۆرەلمەيتتى ۋە ھەركىم سوغۇقتىن تىترەپ، ئۆز ئورنىدىن مىدىرلىيالماس ھالغا چۈشۈپ قالغانىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۈزەيفە ئىبنى ئەل ياماننىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇ ئۇنىڭ يېنىدا تۇرۇپمۇ ئۇنى كۆرەلمىگەندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سەن كىم؟ - دەپ سورىدى. ھۈزەيفە:

- مەن ھۈزەيفە، - دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

- ھۈزەيفەمۇ سەن؟ - دېدى.

ھۈزەيفە بۇ سوغۇق ۋە قاراڭغۇ كېچىدە ئورنىدىن تۇرۇشنى خالىمىغانلىقى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىگە بىرەر ۋەزىپە تاپشۇرۇشىدىن ئەندىشە قىلغانلىقى ئۈچۈن ئۆز جايىدا دۈگىدىيىپ تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۈزەيفەگە: بىر خەۋەر ئاڭلاپ قالدىم. سەن بېرىپ ئۇقۇپ باققىن! - دېدى.

ھۈزەيفەنىڭ ئىچىگە قاتتىق ۋەھىمە چۈشتى. سوغۇق ئۇنىڭغا قاتتىق ئېغىر كەلگەنلىكى ئۈچۈن ئورنىدىن تۇرۇشقا جۈرئەت قىلالمىدى. ئۇ ئورنىدىن قانداق تۇرۇپ، مەدىنىدىن قانداق چىقاتتى؟ دۈشمەن قوشۇنىنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىغا قانداق سىڭىپ كىرەتتى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۇ يەردىكى ئىشلاردىن قانداق خەۋەر بېرەتتى؟

ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزى تۈگىشى بىلەن ئورنىدىن تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئۈچۈن خەيرلىك دۇئا قىلدى. ھۈزەيفە خۇددى ھامامغا كىرىپ قالغاندەك بولۇپ قالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ھەم ئەمىر بېرىپ ھەم دۇئا قىلغانىدى. ئۇنىڭ ئىچىگە تولغان ئىماننىڭ ھارارىتى كۆڭلىنى قاپلىغان قاراڭغۇلۇق ۋە سوغۇقنى يېڭىپ چۈشكەندى.

ھۈزەيفە مەدىنىدىن چىقىپ، دۈشمەن قوشۇنىنىڭ ئارىسىغا كىرىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا خەۋەر ئېلىپ قايتقۇچە باشقا ئىشقا ئارىلاشمايلىقىنى تاپلىغانىدى، ئۇنىڭ ۋەزىپىسى پەقەت ئەھۋال ئىگەللەش ئىدى. ئۇ دۈشمەن ئارىسىغا سىڭىپ كىردى، دۈشمەنلەر ئوت يېقىش ئۈچۈن ھەپلىشىۋاتاتتى، ئەمما ئوت تۇتاشماي تۇرۇپ شامالدا ئۆچۈپ قالاتتى. ئوتنىڭ يېنىدا يوغان ۋە قارا تەنلىك بىر ئادەم تۇراتتى. ئۇ ئادەم ئىسسىق ئۈچۈن قولىنى ئوتقا ئۇزىتىپ، ئاندىن ئىككى بېقىننى تۇتاتتى. بۇ ئادەم مۇشرىكلارنىڭ باشلىقى ئەبۇسوفيان ئىدى. ھۈزەيفە يايغا ئوق بەتلەپ، ئۇنىڭغا قارىتىپ ئاتماقچى بولدى. ئەگەر ئوقنى ئاتسىلا، ئۇنى چوقۇم ئۆلتۈرەلەيتتى. مۇسۇلمانلارمۇ ئۇنىڭدىن قۇتۇلغان بولاتتى، ئەمما پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاپلىغان سۆزىنى يادىغا ئېلىپ، يايىنى جايىغا ئېسىپ قويدى. ئەبۇسوفيان:

- ئى قۇرەيش قوشۇنى! سىلەر بۇ يەردە تۇرالمايسىلەر، شۇڭا قايتىپ كېتىڭلار! مانا مەن قايتىپ كېتىمەن، - دېدى.

ئەبۇسۇفيان چۆكتۈرۈلگەن تۆگىسىگە مىندى ۋە ئۇنى قامچىلىدى، تۆگە ئورنىدىن تۇردى.

ھۈزەيفە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قەبىلىلەرنىڭ چېكىنىش قارارىنى ۋە ھۇجۇمنىڭ مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغانلىقىنى يەتكۈزدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ مۇنداق دېدى:

- ھۇجۇم قىلىش نۆۋىتى بىزگە كەلدى. ئۇلار ئەمدى ھۇجۇم قىلالمايدۇ...

قەبىلىلەر قوشۇنى مەغلۇبىيەت ئاچقىنى ئىچىگە يۈتۈپ، ئۆز يۇرتلىرىغا قايتىشقا تەييارلىنىۋاتقاندا، مەدىنىدىن چىققان بىر قوشۇن قۇرەيزە يەھۇدىيلەرنىڭ ئۈستىگە باستۇرۇپ كەلدى. يەھۇدىيلەر پەيغەمبەر بىلەن بولغان كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلىپ، خەتەرلىك پەيتتە مۇسۇلمانلارغا خائىنلىق قىلغانىدى. ئۇنداق ئىكەن، مانا ئەمدى خائىنلىقنىڭ بەدىلىنى تۆلەش ۋاقتى يېتىپ كەلگەنىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارغا ئۇلارنىڭ نامازدىگەرنى قۇرەيزە قەبىلىسىنىڭ يۇرتىغا بارغاندا ئاندىن ئوقۇيالايدىغانلىقى ئېيتتى. مۇسۇلمانلار بۇ سۆزنىڭ، ئۆزلىرىنىڭ كۈن پېتىشتىن بۇرۇن يەھۇدىي قەلئەلىرىگە ھۇجۇم قىلىدىغانلىقىنىڭ بېشارىتى ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. يەھۇدىيلەر يېڭىلىدى. قىلمىشلىرى ھەققىدە ھۆكۈم چىقىرىلىشى ئۈچۈن سەئىد ئىبنى مۇئازنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈلدى. سەئىد ئەۋس قەبىلىسىنىڭ رەھبىرى بولۇپ، جاھىلىيەت دەۋرىدە ئەۋس قەبىلىسى قۇرەيزە يەھۇدىيلەرنىڭ ئىتتىپاقىداشلىقى ئىدى. يەھۇدىيلەر بۇ كونا مۇناسىۋەتنىڭ ئۆزلىرىنىڭ چىقىش يولى بولۇپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇنداقلا، ئەۋس قەبىلىسىدىكىلەر مۇ ئۆز ئادەملىرىنى كونا ئىتتىپاقداشلىرىغا ئىللىق مۇئامىلە قىلىدۇ دەپ ئويلايتتى. سەئىد يارىلانغانىدى. ئۇنىڭغا قەبىلىلەر ئاتقان ئوق تەگكەچكە، چېدىرىدا يارىدار ھالدا ياتاتتى، ئۆز قەبىلىسىدىكىلەر ئۇنىڭدىن بولۇپمۇ، ئۆزلىرىنىڭ كونا ئىتتىپاقداشلىرىدىن بولغان يەھۇدىيلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشىنى تەلەپ قىلدى. سەئىد ئۇلارغا شۇ مەشھۇر سۆزنى قىلدى: «سەئىد ئۈچۈن ئاللاھنىڭ ھۆكۈمىدە ئەيىبلەنگۈچىلەرنىڭ ئەيىبلىشى ئۇنى چېكىندۈرمەيدىغان ۋاقىت كەلدى». شۇنداق قىلىپ، سەئىد ئەرلەرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈپ، ئايال ۋە بالىلارنىڭ ئەسىرگە ئېلىنىشىنى ۋە ماللارنىڭ تەقسىم قىلىنىشىنى بۇيرىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ سەئىدنىڭ بۇ كەسكىن ھۆكۈمىنى قوبۇل قىلدى ۋە ئۇنىڭغا: «ئۇلارغا ئاللاھنىڭ يەتتە ئاسمان ئۈستىدىكى ھۆكۈمىدە ھۆكۈم قىلىدىكەن» دېدى. سەئىد تارازنىڭ بىر تەرىپىدە سالماقچىلار، ئىلتىماسلار، ئۆتۈنۈشلەر ۋە كونسىلارنىڭ نازارىتى بار بولسا، يەنە بىر تەرىپىدە ئىسلامنىڭ كېلەچىكى بارلىقىنى چۈشەنگەنىدى. خەندەك ئۇرۇشىغا قۇرەيزە قەبىلىسى سەۋەبچى بولغانىدى. ئۇلار يۈرگۈزگەن سىياسىي نەپىرەكلەر ئىسلامنى قىسماققا ئېلىپ، ئۇنى يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلاش ئۈچۈن ئىدى. ئۇنداق بولغانىكەن، بۇ زەھەرلىك ئوت - چۆپلەرنى ۋاقىتدا يولۇپ تاشلاش كېرەك ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن مەدىنە يەھۇدىيلاردىن تازىلاندى.

...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۈرىشى داۋاملاشتى. ئۇنىڭ ھەربىي ۋە سىياسىي كۈرىشى بىرلىكتە داۋاملىشىۋاتاتتى.

قۇرەيشلىكلەر بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلىشى، ئۇنىڭ سىياسىي كۈرىشىنىڭ ئەڭ كۆزگە كۆرۈنەرلىك ئىپادىسى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمرە ھەج قىلىش ۋە ھەرەم بەيتىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن، مىڭ تۆت يۈز كىشى بىلەن بىرلىكتە كەبە تەرەپكە قاراپ يولغا چىقتى. ئۇلار مەككىنىڭ تۆۋەن تەرىپىدىكى ھۇدەيبىيە دېگەن يەرگە يېتىپ كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسى يەرگە چۆكۈۋېلىپ، مەككە تەرەپكە ماڭغىلى ئۈنىمىدى. مۇسۇلمانلار:

- قەسۋە ئەسكى خۇي چىقارغىلى تۇردى، - دېيىشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: قەسۋە خۇي چىقارمىدى. ئۇنىڭ ئۇنداق ئەسكى خۇي يوق. مەنچە پىلنى مەككىگە كىرىشتىن توسۇپ قالغان كۈچ، مانا ئەمدى تۆگىنى توسۇپ تۇرۇۋاتىدۇ، - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارغا ھۇدەيبىيەدە قونۇشنى بۇيرىدى. مۇسۇلمانلار ئەتىسى سەھەردە مەككىگە كىرىش ئۈمىدى بىلەن ئۇ يەردە قونۇپ قالدى. ئۇ ئاي ئۇرۇش ھارام قىلىنغان ئاي ئىدى.

پۈتۈن قۇرەيشلىكلەر توپلىنىپ مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشۇپ، ئۇلارنىڭ ھېچبىرىنى مەككىگە كىرگۈزمەسلىك قارارىغا كەلدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەلچى ئەۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزلىرىنىڭ ئۇرۇشۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى اللە قا مىنەتدارلىق ۋە زېپىسىنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئۆمرە ھەج قىلىشقا كەلگەنلىكىنى ئېيتتى. مەككە مۇسۇلمانلار بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلىشقا قارار بەردى. كېلىشىم بويىچە، مۇسۇلمانلار بۇ يىل مەككىگە كىرمەي قايتىپ كېتىپ، كىلەر يىلى كېلىپ تاۋاب قىلسا بولاتتى. قۇرەيشنىڭ ئەلچىسى كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى قوبۇل قىلىپ، تېنچلىق ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ كەينىگە قايتىشىنى شەرت قىلغان كېلىشىمنىڭ ماددىلىرىنى ئاڭلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەممە شەرتنى قوبۇل قىلدى. شەرتلەر مۇسۇلمانلار ئۈچۈن پايدىسىز بولۇپ، مۇسۇلمانلارنى ئەسكىرىي ۋە سىياسىي جەھەتتىن چېكىنىپ قالغاندەك ھېس - تۇيغۇغا كەلتۈرۈپ قويدى.

ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ مەسىلە ھەققىدە ھېچكىمدىن مەسلىھەت سورىماسلىقىغا ھەيران قالدى. بۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئادىتى ئەمەس ئىدى.

مۇسۇلمانلار شەرتنامە يېزىلىپ، ئىمزالاندىغان ئىش قالغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشىلىق بىلدۈرۈپ، ئۇنىڭدىن مۇنۇ سوئاللارنى سورىدى: سەن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ئەمەسمۇ؟ بىز مۇسۇلمان، دۈشمەنلىرىمىز مۇشۇنىڭ ئەمەسمۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇلارنىڭ ھەممىسىگە: شۇنداق، - دەپ جاۋاب بەردى. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب قايتىلاپ سورىدى: دىنىمىزغا قىلىنغان بۇ ھاقارەتنى بىز قانداق قوبۇل قىلالايمىز؟

بۇلارنى زامانىمىز تىلى بىلەن ئىپادىلىسەك، ئۇلارنىڭ دېمەكچى بولغىنى مۇنۇلار ئىدى: بىز ھەقىقەتتە تۇرۇپ نېمە ئۈچۈن ئارقىمىزغا قايتىمىز؟ مۇشۇنىڭغا پايدىلىق بولغان بۇ تەكشۈرۈش شەرتنامىنى بىز قانداق قوبۇل قىلىمىز؟ ياكى بىز ئۇلاردىن قورقۇۋاتامدۇق؟ ئۇنداقتا، نېمە ئۈچۈن ئۇلارنىڭ تېنچلىق شەرتنامىسىنى قوبۇل قىلىمىز؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مەن ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرىمەن، ئۇنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلالمايمەن، ئۇ مېنى تەرك ئەتمەيدۇ، - دېدى.

مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ جاۋابىنى ئاڭلاپ ھاڭ - تاڭ قېلىشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سۆزلىرى ئارقىلىق ئۇلارغا: مېنىڭ ئەمىرىمگە قارشىلىق بىلدۈرمەي ئىتائەت قىلىڭلار، بىز ئاز سەۋرچان بولۇڭلار، - دېمەكچى بولغانىدى.

كېيىنكى كۈنلەر، بۇ تالاش - تارتىشقا سەۋەبچى بولغان كېلىشىمنىڭ مۇسۇلمانلار قولغا كەلتۈرگەن ئەڭ چوڭ غەلبە ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىدى. بۇ، قۇرەيشلىكلەرنىڭ ئەقلى بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھېكمىتى ئارىسىدىكى سىياسىي كۈرەش ئىدى.

قۇرەيشلىكلەر مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ يىل مەسجىدى ھەرەمگە كىرمەسلىكى ۋە قايتىپ كېتىشى ئۈچۈن بارلىق ئەقلىنى ئىشقا سالدى. ھالبۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھېكمىتى دۈشمەنلەرنىڭ ئەقلى يەتمىگەن كەلگۈسى كۈنلەرنى ئالدىن كۆرەلگەنىدى. كېلىشىم ھازىرچە مۇسۇلمانلارنى يېڭىلىگەندەك ۋە ئۇلارنى قۇرەيشلىكلەرنىڭ شەرتنامىسىگە تەسلىم بولغاندەك كۆرسەتسىمۇ، بىر نەچچە ئايدىن كېيىن ئەھۋال پۈتۈنلەي باشقىچە بولاتتى.

سۇھەيل ئىبنى ئامىر قۇرەيشلىكلەرنىڭ ۋەكىلى، ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ كېلىشىمنىڭدىكى كاتىبى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلگە: «رەھمان ۋە رەھىم سۈپەتلىك ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن ياز!» دېدى.

قۇرەيشنىڭ ۋەكىلى: مەن بۇنى بىلمەيمەن، «ئى ئاللاھ! سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن (بىسمىكەللاھۇمە)» دەپ ياز! - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلگە: «ئى اللھ! سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن» دەپ يازغىن! - دېدى.

قۇرەيشنىڭ ۋەكىلى قەستەن پۇتاق چىقاردى.

ئەمەلىيەتتە «بىسمىكەللاھۇمە» بىلەن «بىسىمىللاھىررەھمانىررەھىم» نىڭ ھېچقانداق پەرقى يوق ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلگە: «بۇ، اللھ نىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد بىلەن قۇرەيش ۋەكىلى سۇھەيل ئىبنى ئامىرنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۈزۈلگەن كېلىشىمنىڭ ماددىلىرىدۇر» دەپ يازغىن! - دېدى.

سۇھەيل بۇ سۆزگىمۇ ئېتىراز بىلدۈرۈپ: سېنى اللھ نىڭ پەيغەمبىرى دەپ تونغان بولسام، ھەرگىز سەن بىلەن ئۇرۇشمايتتىم. كېلىشىمگە ئۆز ئىسمىڭنى ۋە داداڭنىڭ ئىسمىنى يازغىن! - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلگە: «بۇ، مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ بىلەن سۇھەيل ئىبنى ئامىرنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۈزۈلگەن كېلىشىمنىڭ ماددىلىرىدۇر» دەپ يازغىن! - دېدى.

بۇ، بىر قاراشتا ئىككىنچى قېتىملىق چېكىنىش ھېسابلىناتتى. ئەمما پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تېخى سىر پەردىسى ئېچىلمىغان ۋە ھازىرچە ئېچىلمايدىغان قانداقتۇر بىر غايىگە يەتمەكچى بولۇۋاتاتتى. بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنىڭ ھەممىسى اللھ تەن كەلگەن ئىلھام بىلەن ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى.

ئەلى يېزىشنى داۋاملاشتۇردى: «مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ بىلەن سۇھەيل ئىبنى ئامىر مۇنۇ ئىشلارنى قارارلاشتۇردى: خەلقنىڭ خاتىرجەم ھايات كەچۈرۈشى ئۈچۈن ئون يىل ئۇرۇش قىلىنمايدۇ. ئەمما قۇرەيشتىن بىر كىشى مۇسۇلمان بولۇپ، ئاتا - ئانىسىنىڭ رازىلىقىنى ئالماي تۇرۇپ مۇھەممەدنىڭ يېنىغا كەلسە، مۇسۇلمانلار ئۇنى قۇرەيشكە قايتۇرۇپ بېرىدۇ. مۇھەممەدنىڭ يېنىدىكىلەردىن بىرەرسى قۇرەيشكە ئۆتۈپ كەتسە، قۇرەيش ئۇنى مۇسۇلمانلارغا قايتۇرۇپ بەرمەيدۇ.»

بۇ شەرت مۇسۇلمانلارغا بەكمۇ ئېغىر كەلدى.

ئەلى داۋاملىق يازدى: «مۇسۇلمانلار بىلەن قۇرەيشلىكلەر ئارىسىدا بىر - بىرىگە ياخشىلىق ۋە ۋاپادارلىق قىلسا بولىدۇ. ئوغرىلىق ۋە بىر - بىرىگە خىيانەت قىلىشقا بولمايدۇ. مۇھەممەدنىڭ ھىمايىسىگە كىرىشنى خالىغانلار ئۇنىڭ ھىمايىسىگە كىرەلەيدۇ. قۇرەيشنىڭ ھىمايىسىگە كىرىشنى خالىغانلار قۇرەيشنىڭ ھىمايىسىگە كىرەلەيدۇ. مۇھەممەد بۇ يىل مەككىگە كىرمەي قايتىپ كېتىدۇ. كېلەر يىلى قۇرەيش يېنىپ چىققاندىن كېيىن، ئۆمرە قىلغىلى مەككىگە كىرىدۇ ۋە ئۈچ كۈن تۇرۇپ قايتىپ چىقىدۇ.»

شەرتنامىنىڭ ماددىلىرى مۇسۇلمانلارغا بەكمۇ ئېغىر كەلدى. قايتىشنىڭ سىرىنى ھېچكىم بىلەلمىگەندى. كېلىشىم يېزىلىۋاتقاندا يۈز بەرگەن بىر ۋەقە مۇسۇلمانلارنى تېخىمۇ ھەيران قالدۇرۇپ، قاتتىق چۆچۈتۈۋەتتى. شەرتنامىگە ئىمزا قويۇلۇۋاتقان ۋاقىتتا، قۇرەيشنىڭ ۋەكىللىك ئوغلى مۇسۇلمانلاردىن پاناھلىق تىلىدى. ئۇ ئىسلامنى تاللاپ، مۇسۇلمانلاردىن پاناھلىق تىلەپ كەلگەندى. دادىسى سۇھەيل بېرىپ ئۇنى ئۇرماقچى ۋە قەبىلىسىگە قايتۇرۇپ بەرمەكچى بولۇپ، ئوغلىنىڭ يېنىغا كەلدى. مۇھاجىر مۇسۇلمان دىندىن قايتماسلىق ئۈچۈن مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇۋېلىشىنى تەلەپ قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا سەۋر - تاقەت قىلىش ۋە اللە تىن ئەجر - مېھنەت كۈتۈشنى ئېيتتى. چۈنكى اللە ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىغا ئەجر - مېھنەت ۋە قۇتۇلۇش يولى ئاتا قىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئۆزلىرىنىڭ قۇرەيشلىكلەر بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلغانلىقىنى، بۇ ھەقتە اللە قا ۋە دە بەرگەنلىكىنى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ سۆزلىرىدىن يانالمايدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى.

مۇسۇلمان بالا چارسىز ھالدا مەككىگە قايتۇرۇپ بېرىلدى.

مۇسۇلمان ۋە مۇشرىكلار كېلىشىمنى ئىمزالىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىشىم ئىمزالىنىپ بولغاندىن كېيىن، ساھابىلىرىگە قۇربانلىقلىرىنى قىلىشىنى، ئۆمرە ئېھرامىدىن چىقىپ، مەدىنىگە قايتىش ئۈچۈن چاچ - ساقاللىرىنى ئېلىشىنى ئۇقتۇردى. ئەمما ساھابىلىرىدىن ھېچقايسىسى ئورنىدىن قوزغالمىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئەمرىنى قاتتىق قايغۇ ۋە ھەيرانلىقتىن ئۈن - تىن چىقارمىغان ساھابىلىرىنىڭ ئارىسىدا تۇرۇپ ئۈچ قېتىم تەكرارلىدى. ئاندىن بىر تۈگىنى قۇربانلىق قىلدى. ساتىراشنى چاقىرىپ، چاچلىرىنى ئالدۇردى. ھېچقايسى مۇسۇلمانغا گەپ قىلمىدى. مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ خاپا بولغانلىقىنى ۋە ئۆزلىرىدىن بۇرۇن ئۆمرىنىڭ ئېھرامىدىن چىققانلىقىنى كۆرۈپ، ماللىرىنى قۇربان قىلىش ۋە بىر - بىرىنىڭ چاچ - ساقىلىنى ئېلىش ئۈچۈن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى.

كېيىنكى كۈنلەر كېلىشىمنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئويلىغىنىنىڭ دەل ئەكسىچە ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىدى.

بۇ، مەغلۇبىيەت ئەمەس، بەلكى غەلبە ئىدى. شۇنداقلا بۇ تەسلىم بولۇش ئەمەس، بەلكى فەتىھ قىلىش ئىدى.

كېلىشىم ئىمزالانغان كۈندىن ئېتىبارەن، ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى كاپىرلار ناھايىتى تېزلىك بىلەن توپلىنىشقا باشلىدى. قۇرەيش مۇشرىكلىرى كۇپرىنىڭ يولباشچىسى ۋە ئىسلامغا قارشى تۇرغۇچىلارنىڭ بايراقدارى ئىدى. قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ مۇسۇلمانلار بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلغانلىقى ھەققىدىكى خەۋەر ئەتراپقا يېپىلىشى بىلەن قۇرەيش

ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان مۇناپىقلارنىڭ پىنتە - پاساتلىرى توختاپ، بۇتپەرەستلەر ئەرەب يېرىم ئارىلىنىڭ ھەر تەرىپىگە تارقالدى.

قۇرەيشنىڭ ئىش - پائالىيىتى توختىشى بىلەن مۇسۇلمانلار پائالىيەتكە ئۆتۈپ، ھەقىقەتكە مايىل بولغان ھەر قانداق كىشىنى ئۆزلىرىگە تارتىشقا باشلىدى.

كېلىشىم ھاسىل قىلىنىپ ئىككى يىل ئۆتمەيلا، مۇسۇلمانلارنىڭ سان بۇرۇنقىدىن نەچچە ھەسسە كۆپىيىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۈدەيبىيەگە مىڭ تۆت يۈز كىشى بىلەن كەلگەنلىكى، ئەمما مەككە فەتىھ قىلىنغاندا ئون مىڭ مۇسۇلماننىڭ كەلگەنلىكى بۇنىڭ دەلىلى ئىدى. مەككە كېلىشىم ھاسىل قىلىنىپ ئىككى يىلدىن كېيىن فەتىھ قىلىنغانىدى.

مۇسۇلمانلارنىڭ سانى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھېكمىتى ۋە ئالدىن كۆرۈلۈشى بىلەن ئىككى يىل ئىچىدە شىددەتلىك دەرىجىدە كۆپەيدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سىياسىي كۈرەشتە زەپەر قۇچقاندى. مۇسۇلمانلارنىڭ زىيىنىغا تۈزۈلگەن شەرتلەر قۇرەيشلەرنىڭ زىيىنىغا ئايلاندى.

مۇسۇلمانلار مۇسۇلمانلىقتىن كېچىپ، كاپىر بولغانلار ۋە قۇرەيش مۇشرىكلىرىدىن پاناھلىق تىلگەنلەرنى ئۆز يېنىدا تۇتۇپ تۇرۇشى كېرەك ئىدى. اللە ئىسلامنى بۇ خەتەردىن ساقلىدى.

كاپىرلاردىن مۇسۇلمان بولۇپ، مۇسۇلمانلاردىن پاناھلىق تىلگەنلەرنى، قۇرەيشلەرگە قايتۇرۇپ بېرىشى كېرەك ئىدى. بۇ ئارقىلىق قۇرەيشنىڭ ئىچىدە مۇسۇلمانلارغا تەۋە جاسۇسلار شەكىللەندى. ۋەياكى ئۇلار قەبىلىلەرنىڭ يولىنى توسۇيدىغان ۋە قۇرەيشلىكلەرنىڭ ئارىسىدا ئۇچلۇق تىكەندەك ياشايدىغان كىچىك بىر جەڭ تەشكىلاتى قۇرۇش ئۈچۈن قۇرەيشتىن قاچاتتى.

كۆپ ئۆتمەي، قۇرەيشلىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆزلىرىدىن كېچىپ مۇسۇلمان بولغانلارنىڭ ئۆزلىرىگە قارشى ئېتىلغان ئوقتەك قايتۇرۇپ بىرىلمەي، مۇسۇلمانلارنىڭ يېنىدا تۇرۇپ قېلىشنى تەلەپ قىلىپ ئادەم ئەۋەتتى.

شۇنداق قىلىپ، قۇرەيشلىكلەر ئۆزلىرى مەجبۇرىي يازدۇرغان ۋە ھەزرىتى مۇھەممەد خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلغان شەرتلەردىن ۋاز كەچتى.

قۇرەيشلىكلەرنىڭ كېلىشىمىدىن ۋاز كېچىشى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى يەھۇدىيلار ئۈچۈن ۋاقىت چىقىرىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بەردى. يەھۇدىيلار داۋاملىق تۈردە مۇسۇلمانلارغا قارشى خىيانەت ۋە سۈيىقەست ھەرىكەتلىرى ئېلىپ بېرىۋاتاتتى. مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلار ئارىسىدىكى تېنىچلىق كېلىشى مۇسۇلمانلارنىڭ يەھۇدىيلارنىڭ خىيانەت ۋە سۈيىقەست ھەرىكەتلىرىگە قارشى تۇرۇشىغا پۇرسەت يارىتىپ بەردى.

بىر قانچىلىغان ئۇرۇشلار نەتىجىسىدە، يەھۇدىيلارنىڭ كۈچى زەئىپلىشىپ، سۈرگۈن قىلىنىشقا باشلىدى. كېيىن قۇرەيشلەر كېلىشىمىدىن ۋاز كەچتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتى ئۆزلۈكسىز مەيدانغا كەلگەن مۇجادىلە ۋە ئىستىراھەت ئۈچۈن ھېچقانداق ۋاقىت بولمىغان توختاۋسىز ئالدىراشلىق ئىچىدە ئۆتتى. ئۆيى ۋە شەخسىي ھاياتى ئالدىراشچىلىقنىڭ مەركىزى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام توققۇز نەپەر ئايالغا ئۆيلەندى. توققۇز ئايالغا ئۆيلىنىش، ئىسلامىي دەۋەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس ئالاھىدىلىك ئىدى. بۇ باشقا مۇسۇلمانلارغا، ئادىل مۇئامىلە قىلىش شەرتى بىلەن تۆت ئايالغا ئۆيلىنىشكە رۇخسەت قىلغان دەۋەت ئىدى. ئادىل مۇئامىلە قىلالماسلىقتىن قورققان مۇسۇلمانلارنى بىرلا ئايال بىلەن كۇپايلىنىشكە بۇيرىدى. مۇشرىك ۋە ئىسلام دۈشمەنلىرىنىڭ كۇپىنچىسى بۇ ئىشنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۇيغۇن دەپ قارىمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ توققۇز ئايالغا ئۆيلىنىشى، ئۇلارنىڭ ئەڭ كۆپ تەنقىد قىلىش تېمىسى ۋە ياكى تەنقىد قىلالىشى پەرەز قىلىنىدىغان بىردىنبىر تېمىسى ئىدى. ئەمەلىيەتتە بولسا، بۇ ئۆيلىنىشنىڭ كۇپىنچىسى ئىسلامىي دەۋەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك سىياسىي ۋە ئىنسانىي سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن بولغان ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىغا مۇناسىۋەتلىك ھادىسىلەردە، ئۇنىڭ يىگىرمە بەش يېشىدا ھەزرىتى خەدىجەگە ئۆيلەنگەنلىكىنى ۋە ئۇ ۋاقىتتا خەدىجەنىڭ قىرىق ياشتا ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ ئۆتتۇق. خەدىجە ئانىمىز تاكى ئاتىمىز بەش ياشقا كەلگىچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەقەتلا ئۇنىڭ بىلەنلا ئۆي تۇتتى. خەدىجە ئانىمىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەللىك ياشتىن ئۆتكەندىن كېيىن ئالەمدىن ئۆتكەندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى خەدىجەگە ئۆزىگە پەيغەمبەرلىك بېرىلىشتىن بۇرۇن ئۆيلەنگەن ئىدى ۋە پەيغەمبەرلىك سۈپىتى بىلەن تاكى ۋاپات بولغانغا قەدەر خەدىجەگە سادىق بولۇپ ئۆتكەندى. ئەمما پەيغەمبەرلىك يولى، جىھاد مۇشەققىتى، ئىنسانىي مەرھەمەتتى، ئىسلام ئۈچۈن كۆرسەتكەن پىداركارلىقى ۋە اللەنىڭ ئەمرى ئۇنى ئاياللىرىنىڭ سانى توققۇزغا يەتكۈچە ئۆيلىنىشكە مەجبۇر قىلغانىدى.

ئۇنىڭ ھەزرىتى ئائىشەگە (گەرچە يېشى كىچىك بولسىمۇ) ئۆيلىنىشى، ھەزرىتى ئەبۇبەكرى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىش ئىدى. چۈنكى ئائىشە ئەبۇبەكرىنىڭ قىزى ئىدى. شۇنداقلا، ئۇنىڭ ھەفسەگە (ئۇ گەرچە ئالاھىدە بىرى بولمىسىمۇ) ئۆيلىنىشى، ھەزرىتى ئۆمەر بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىش ئىدى. چۈنكى ھەفسە ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ قىزى ئىدى.

ئۇ اللە يولىدا شېھىت بولغان قومانداننىڭ تۇل قالغان ئايالى ئۇمۇ سەلەمەگە ئۆيلەندى. ئۇمۇ سەلەمە ئېرى بىلەن بىرلىكتە ھەبەشىستان ۋە مەدىنىگە قىلغان ھىجرەتنىڭ

رييازىتىنى يەتكۈچە تارتقان ئىدى. ئۇنىڭ ئېرى ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ھايات بورانلىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدا يالغۇز قالغاچقا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆيىگە ئېلىپ كەلگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەۋداغا ئۆيلىنىش ئارقىلىق ئۇنىڭ مۇسۇلمانلىقىنى، ياشانغانلىقىنى، ئەرلەردىن يىراق تۇرۇشىنى ۋە ھاياتتىكى يالغۇزلىقىنى كۆزدە تۇتقان ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زەينەپ بىنىتى جەھىشكە ئۆيلىنىشى بولسا، ئۇنىڭ ئۈچۈن قىلىنغان چوڭ سىناق ئىدى. اللە تائالا جاھىلىيەت دەۋرىدە ئومۇملاشقان بالا قىلىۋېلىش ئادىتىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زەينەپكە ئۆيلىنىشىنى ئەمر قىلدى.

زەينەپ بەنى ھاشىم قەبىلىسىدىن بولۇپ، ئۇ زەيد ئىبنى ھارىسقا ئۆيلىنىشىنى رەت قىلغۇدەك دەرىجىدە ئېسىل نەسەبلىك ئىدى. زەيد بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازاد گەردىسى بولۇپ، ئۇنى ئۆز نەسەبىگە قېتىۋالغان، ئۆزىگە ئەۋلاد قىلىۋالغان ۋە زەيد ئىبنى مۇھەممەد دەپ ئاتىغان ئاسراندىسى ئىدى.

زەينەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پىكرى ۋە اللە نىڭ ئەمرىگە رازىلىق بىلدۈرۈپ، زەيدكە ياتلىق بولغانىدى.

﴿اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان چاغدا، ئەر - ئايال مۆمىنلەرنىڭ ئۆز ئىشىدا ئىختىيارلىقى بولمايدۇ (يەنى اللە ۋە اللە نىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان ئىكەن، ھېچ ئادەمنىڭ ئۇنىڭغا مۇخالپەتچىلىك قىلىشىغا بولمايدۇ)، كىمكى اللە غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا، ھەقىقەتەن ئۇ ئوپۇچۇق ئازغان بولىدۇ﴾.

بۇ تۇرمۇشنىڭ داۋاملاشمايدىغانلىقى باشتىن ئېتىبارەن ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. چۈنكى، زەينەپ زەيدنى ياقىتۇرمايتتى. زەيد ئۆزىنى ياقىتۇرمايدىغان بىرى بىلەن داۋاملىق ئۆي تۇتۇشقا تاقەت قىلالمىدى. شۇنىڭ بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىپ شىكايەت قىلدى ۋە ئايالىنى قويۇۋېتىشى ئۈچۈن رۇخسەت بېرىشىنى تەلەپ قىلدى. اللە پەيغەمبەرگە زەيدنىڭ ئايالىنى قويۇۋېتىشكە رۇخسەت قىلىشىنى ۋە ئۇنى ئۆز ئەمرىگە ئېلىشىنى بىلدۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قاتتىق ئازابلاندى. زەيدكە زەينەپ بىلەن بولغان ھاياتىنى داۋاملاشتۇرۇشنى ۋە سەۋر - تاقەت قىلىشىنى تەۋسىيە قىلدى. ئۇ، خەلقنىڭ ئۆزى ھەققىدە: «ئوغلنىڭ ئايالى بىلەن ئۆيلەندى» دېيىشىدىن ئەندىشە قىلغان ئىدى. ئەمما، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەندىشە قىلغان ئىش اللە تائالا ئەمەلدىن قالدۇرماقچى بولغان ئىش ئىدى. زەيد ئۇنىڭ بېقىۋالغان ئوغلى ئىدى. لېكىن ئىسلامدا بالا قىلىۋېلىش سىستېمىسىغا رۇخسەت قىلىنمايتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، زەيد زەينەپنى قويۇۋېتىشى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلامنىڭ ھۆكۈمىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن زەينەپنى ئۆز ئەمرىگە

ئېلىشى، شۇنداقلا، خەلقنىڭ ئۆزى ھەققىدە تېرىيدىغان گەپ - سۆزلەرنى پىسەنتىگە ئالماستىكى لازىم ئىدى. بۇ، ئۇنىڭ ئىسلام ئۈچۈن قىلغان نۇرغۇنلىغان پىداكارلىقلىرىدىن بىرى ئىدى. **اللھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەندى: ﴿ئۆز ۋاقتىدا سەن اللھ نېمەت بەرگەن، سەنمۇ ئىنئام قىلغان كىشىگە: «خوتۇنۇڭنى نىكاھىڭدا تۇتقىن، اللھ دىن قورققىن!﴾** دېدىڭ، اللھ ئاشكارىلىماقچى بولغان نەرسىنى كۆڭلۈڭدە يوشۇردۇڭ، كىشىلەرنىڭ تەنە قىلىشىدىن قورقتۇڭ، اللھ دىن قۇرقۇشۇڭ ئەڭ ھەقىقەت ئىدى. مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ بالا قىلىۋالغان ئوغۇللىرىنىڭ قويۇپ بەرگەن خوتۇنلىرىنى نىكاھلاپ ئالسا گۇناھ بولماستىكى ئۈچۈن، زەينەبى زەيد قۇيۇۋەتكەندىن كېيىن ساڭا نىكاھلاپ بەردۇق، اللھ نىڭ (سېنىڭ زەينەبى ئېلىشىڭ توغرىسىدىكى) ئەمرى چوقۇم ئورۇنلىنىدۇ.

قۇرەيشلەرنىڭ رەھبىرى ۋە قوماندانى ئەبۇسوفيان ئىبنى ھارىسەنىڭ قىزى ئۇمۇ ھەبىبە مۇسۇلمان بولۇپ، ئېرى بىلەن بىللە ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلدى. مۇساپىرلىق، يالغۇزلۇق ۋە اللھ تىن قورقۇشنىڭ تەمىنى ئوبدان تېتىدى. كېيىن ئېرى ئۆلۈپ كېتىپ، ئۆزى يالغۇز قالدى. ئۇنىڭ ئىسلامغا بولغان ئەقىدىسى ۋە ئاتىسىغا قارشى تۇتقان پوزىتسىيەسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى ئۆز ئەمرىگە ئېلىشىغا تۈرتكە بولغان ئىدى.

ئۇمۇ ھەبىبە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمرىگە ئوتتۇرىغا چىقتى. بىر كۈنى، ئەبۇسوفيان ئۇنىڭ يېنىغا كىردى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سېلىنچىسىنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرماقچى بولۇۋىدى، ئۇمۇ ھەبىبە سېلىنچىنى ئۇ يەردىن ئېلىۋەتتى. ئاتىسى ئۇنىڭدىن: **سېلىنچىنى مەندىن ئايدىڭمۇ ياكى مېنى ئۇ سېلىنچىدىن ئايدىڭمۇ؟** - دەپ سورىدى. ئۇمۇ ھەبىبە جاسارەت بىلەن: **بۇ، اللھ نىڭ پەيغەمبىرىنىڭ سېلىنچىسى، سەن بىر مۇشرىك سەن، ئۇنىڭدا ئولتۇرساڭ بولمايدۇ، -** دېدى.

سەفىيە بىنتى ھۇيەينىڭ ئاتىسى يەھۇدىيلارنىڭ ھۆكۈمدارى ئىدى. جۇۋەيرە بىنتى ئەل ھارىسەنىڭ ئاتىسى بولسا، بەنى مۇستەلىق قەبىلىسىنىڭ رەھبىرى ئىدى. يەھۇدىيلار ۋە بەنى مۇستەلىق قەبىلىسى بىلەن بولغان ئۇرۇش غەلبە بىلەن ئاياغلىشىپ، ئۇلارنىڭ رەھبەرلىرىنىڭ قىزلىرى ئەسرگە ئېلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېڭىلگەنلەرنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشىغا تۈرتكە بولۇش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ قىزلىرىنى ئۆز ئەمرىگە ئالدى. ئىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئويلىغىنىدەك بولدى. مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرۇغ - تۇغقانلىرىنىڭ ئەسرگە ئېلىنىشىنى قوبۇل كۆرمىدى. شۇنىڭ بىلەن، بەنى مۇستەلىق قەبىلىسى قايتىدىن ھۆرلۈككە ئېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ سۆز - ھەرىكىتى ئارقىلىق مۇسۇلمانلارغا ئۆزىنىڭ ئۇرۇشتىكى ئىنسانىي مېھرى - شەپقىتىنى ۋە ئىنسانىي قېرىنداشلىقىنى كۆرسەتمەكچى ئىدى. ئەسلىدە ھېچكىم ئۇرۇش قىلىشنى خالىمايدۇ. ئەمما ئىسلامنى قوغداش مەجبۇرىيەتتۇر. ئىسلامنىڭ ئەسلى مەنىسى مەرھەمەت ۋە مېھرى -

شەپقەت دېگەنلىك بولغاچقا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېڭىلىگەنلەر ۋە ئەسرگە چۈشكەنلەرنىڭ ھۆرلۈك ۋە شان - شەرىپىگە ئېرىشىشى، ئەگەر خالسا، ئىسلامغا كىرىشى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ قىزلىرىغا ئۆيلەنگەندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇقەۋقسىنىڭ ئۆزىگە جارىيە سۈپىتىدە ئەۋەتكەن قىبىتى مەريەمنى ئۆز ئەمرىگە ئېلىشى، مۇسۇلمانلارغا قۇرئاندا كۆرسىتىلگەن ئىسلام - خرىستىئانلىق ئارىسىدىكى دوستلۇققا سىمۋول بولۇش ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھلى كىتاب ئاياللىرىغا ئۆيلىنىشىنىڭ ھالال ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئىدى. مەريەم بىر ئوغۇل تۇغدى، ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلەرنىڭ دادىسى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بوۋىسى بولغان ھەزرىتى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى قويۇلدى. ئەمما ئىبراھىم كۆپ ئۆتمەي، تېخى بوۋاق چېغىدىلا ۋاپات بولدى. ئۇنىڭ ۋاپاتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن بىر ئىمتىھان، شۇنداقلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەركەك ۋارىسلىرىنىڭ ئۆز نەسلىدىن بولغان بالىلاردىن ئەمەس، بەلكى قۇرئانغا مەھكەم ئېسىلغان ۋە ئىسلامىي بۇرچىنى ئادا قىلغانلاردىن بولىدىغانلىقىنىڭ ئىلاھىي ئىشارىتى ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز ئۆيىدە ئۆز زامانىدىكى ھەرقانداق بىر مۇسۇلماندىن ئۇزۇنراق تۇرغانلىقىنى ئويلىغانلار چوقۇم خاتالاشقان بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۆز ئۆيىدىكى ھاياتى تاقەتتىن زىيادە تەقۋا ھايات ئىدى. ھەتتا ئاياللىرىدىن بەزىلىرى ئۇنىڭغا نارازىلىق بىلدۈردى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئەبۇبەكرى ۋە ئۆمەرگە ئوخشاش بايلارنىڭ ئائىللىرىدىن كەلگەنلەرمۇ بار ئىدى. بەزى ئاياللىرى نەپىقلىرىنى ئۆستۈرۈشنى تەلەپ قىلىش ئۈچۈن ئۆز ئارا بىرلىشىۋالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللىرىنى تەرك ئەتتى. بۇنىڭ بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەممە ئاياللىرىنى قويۇۋەتكەنلىكى ھەققىدە سۆز - چۆچەك تارقالدى. ئاندىن ئۇلارنى ئۆز ئىختىيارلىرىغا قويۇۋېتىش توغرىسىدا ئايەت چۈشتى. بۇ ئايەتلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىنى پەيغەمبەر بىلەن ئۆي تۇتۇشتىكى قىيىن تۇرمۇش بىلەن تالاق قىلىنىشتىن ئىبارەت ئىككىسىنىڭ بىرىنى تاللاش ئىختىيارلىقىغا قويۇپ بېرىش ئۈچۈن چۈشكەندى. اللە تائالا ئەھزاب سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى پەيغەمبەر! (ئارتۇق خىراجەت سوراپ سېنى رەنجىتكەن) ئاياللىرىڭغا ئېيتقىنكى، «ئەگەر سىلەر دۇنيا تېرىكچىلىكىنى (يەنى پاراۋان تۇرمۇشنى) ۋە دۇنيانىڭ زىبۇ زىننىتىنى كۆزلىسەڭلار، كېلىڭلار، سىلەرگە بىر ئاز نەرسە بېرى، سىلەرنى چىرايلىقچە قويۇپ بېرى. ئەگەر سىلەر اللە نى ۋە اللە نىڭ پەيغەمبىرىنى، ئاخىرەت يۇرتىنى ئىختىيار قىلساڭلار، اللە ھەقىقەتەن ئىچىڭلاردىكى ياخشى ئىش قىلغۇچىلارغا چوڭ ساۋابنى (يەنى كۆز كۆرمىگەن، قۇلاق ئاڭلىمىغان ۋە ئىنساننىڭ كۆڭلىگە كەلمىگەن نازۇ نېمەتلەر بار جەننەتنى) تەييار قىلدى»﴾.

سۆز - چۆچەك ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدىكى تالاش - تارتىش ئاخىرلاشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى تەقۋالىقنى، قىيىن تۇرمۇشنى ۋە

ئاخىرەت يۇرتىنى دۇنيا ھاياتىدىن ئەلا بىلدى. ئەمەلىيەتتە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىنىڭ تەلەپلىرى چەكتىن ئېشىپ كەتمىگەندى. ئەمما پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالەملەرگە ئۆرنەك بولۇۋاتقان ۋە ئۆرنەك بولغۇسى بىر ئىنسان ئىدى. ئالەملەرگە ئۆرنەك بولغۇچى، مۇسۇلمانلارنىڭ رەھبىرى بولغۇچىلارنىڭ ھاياتىغا ئۆرنەك بولۇش ئۈچۈن پۈتۈن ھاياتىنى زاھىدلىق ئىچىدە ئۆتكۈزۈشى كېرەك ئىدى.

اللە تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا ئۇلارنىڭ پىداكارلىقىنىڭ مۇكاپاتىنى بەردى. اللە تائالا ئۇلارنىڭ دەرىجىلىرىنى ئۈستۈن قىلدى ۋە ئۇلار مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى بولدى. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەر مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ ئۆز نەپسلىرىدىنمۇ چارىدۇر، پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى ئۇلارنىڭ ئانىلىرىدۇر﴾.

بۇ مەنۋىي ئانىلىقنى تېخىمۇ كۈچلەندۈرۈش ئۈچۈن، ئۇلار ناھايىتى مەھكەم ئورۇنۇشقا بۇيرۇلدى. بۇ، مۇسۇلمان ئاياللارغا بۇيرۇلغاندىن تېخىمۇ ئۈستۈن دەرىجىدە ئورنىنىش ئىدى.

...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۈرىشى توختاۋسىز داۋاملاشتى. ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى ھۆكۈمدارلار، پادىشاھ ۋە قەبىلە رەھبەرلىرىگە ئەۋەتكەن مەكتۇپلىرى ئىسلامنىڭ ئالەمشۇمۇل ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە ۋە قوللاپ قۇۋەتلىمەكتە.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزانس پادىشاھى قەيسەرگە مەكتۇپ ئەۋەتىپ، ئۇنى ئىسلامغا دەۋەت قىلدى. ئۇ يەنە دەمەشق (شام) ئەمرىگە، بىزانسنىڭ باسرا ۋىلايىتى (ھازىرقى ئىراقتا) ئەمرىگە، قىبتىلارنىڭ باشلىقىغا، ئىران ھۆكۈمرانى كىسرا پەرۋىزگە ۋە بەھرەينىڭ مەجۇسى ئەمرىگە مەكتۇپ ئەۋەتتى. ئۇ مەكتۇپلارنى بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىسلامغا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتكەندى.

ھەزرىتى مۇھەممەدنىڭ خېتىنى تاپشۇرۇپ ئالغانلار ھەر خىل ئىپادە بىلدۈردى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە، ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، مەكتۇپنى كەلتۈرگەن ئەلچىنى سوۋغا - سالاملار بىلەن يولغا سېلىپ قويغانلار، ئاچچىقىدىن مەكتۇپنى يىرتىپ تاشلىغانلار، ئەلچىنى خۇش چىراي قارشى ئېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا لايىقىدا جاۋاب قايتۇرغانلار ۋە ھەقىقەتەن ئىمان ئېيتىپ، مۇسۇلمان بولغانلار بار ئىدى.

بۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋىتىنىڭ ئومۇمىي ۋە ئالەمشۇمۇل ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشى، تېخى سىر پەردىلىرى ئېچىلمىغان كۈنلەرنىڭ تەييارلىقى ئىدى.

...

كۈنلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باشچىلىقىدا ئارقا - ئارقىدىن مەيدانغا كەلگەن قاينام - تاشقىنلىق ئىچىدە ئۆتتى. نىھايەت، مەككە فەتىھ قىلىندى. ئەرەب يېرىم ئارىلى بۇتلاردىن تازىلاندى. كىشىلەر ئاللاھنىڭ دىنىغا توپ - توپ بولۇپ كىرىشكە باشلىدى.

اللە مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىنى پۈتۈنلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار بىلەن بىرلىكتە ۋىدالىشىش ھەجنى قىلدى. ئەرەفات تېغىدا ئۇنىڭغا مۇنداق ۋەھىي قىلىندى: ﴿بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم﴾.

بۇ ئايەتنى ئاڭلىغان ئەبۇبەكرى يىغلاپ كەتتى. ئۇ، ئۇلۇغ اللەنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەزىپىسىنى ئاياغلاشتۇرغانلىقىنى، شۇنداقلا، قۇرئاننىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن خەۋەر بېرىۋاتقانلىقىنىمۇ چۈشەنگەن ئىدى.

...

ھەزرىتى ئائىشە ئۆيىنىڭ ئالدىدا چۇرقىرىشىپ ئويناۋاتقان بالىلارغا: ۋارقىراشماڭلار! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەجەزى يوق، - دېدى. بالىلار جىمىقتى ۋە بىردىنلا ئۇلارنىڭ ئىچىگە ۋەھىمە چۈشتى. ئۇلار يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇرۇنقىدەك ئۆزلىرىنى ئەرەبلىتىپ ئويناپاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ ھەمىشە تەبەسسۇم يېغىپ تۇرىدىغان ۋە ئالتۇن تاۋاقنىڭ پارقىراپ تۇرىدىغان نۇرلۇق چېھرىنى سولغۇنلۇق قاپلىغانلىقىنى ئاڭلىغانىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام فازىل ئىبنى ئابباس ۋە ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبىنىڭ ياردىمى بىلەن ئۆيىگە كىردى. ئۇنىڭ پۇتلىرى گەۋدىسىنى كۈتۈرەلمىگەندەك ھالغا كېلىپ قالغانىدى. ھارغىن ۋە بىئارام كۆرۈنەتتى. كۈن كەلدى. ئۇ ئۇلۇغ ۋۇجۇد تۆشەككە، كېسەل گىردابىغا ۋە ئۆلۈم ئەلچىلىرىگە تەسلىم بولدى.

ئائىشە ئۇنى قاتتىق تۆشكىگە ياتقۇزۇپ، قولىنى پىشانىسىگە ئۇزاتتى. پىشانىسى ئوتتەك قىزىق ئىدى. ئائىشە كۆزىگە لىق ياش ئالغان ھالدا: ئاتا - ئانام پىدا بولسۇن! ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! بىر يېرىڭ ئاغرىۋاتامدۇ؟ - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن كۈلۈمسىردى ۋە مۈگدەشكە باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زېھنىدىن بىر قاتار ئەسلىمىلەر ئۆتۈشكە باشلىدى.

ئەنە جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ھىرا غارىدا ئۇنىڭغا ۋەھىي ئېلىپ كەلمەكتە.

ئۇ مۇبارەك ۋاقىتتىن توپتوغرا 23 يىل ئۆتتى. مانا ئەمدى، خۇددى چۈشتەك كۆرۈنمەكتە. ئۆتۈپ كەتكەن شۇنچە يىل خۇددى بىر مىنۇتتەك تۇيۇلماقتا.

اللہ يولىدا قىلىنغان ھەر بىر ئىش ئۇنىڭغا يەڭگىل تۇيۇلاتتى. ئۇ ئۆز تاقىتىدىن بىر نەچچە ھەسسە ئېغىر ئازابلارغا بەرداشلىق بەردى. ھېچقاچان ئۆزىگە شىكايەت قىلىپ كەلگەنلەرگە بويۇن ئەگمىدى. ئېتىقاد قىزغىنلىقى ئەگەشكۈچىلىرىگە چەكسىز كۈچ - قۇۋۋەت ۋە تەجرىبە ئاتا قىلدى.

اللہ قا ھەمدۇسانالار بولسۇن! نىھايەت ئىسلام كۈچلەندى ۋە ئۇنىڭ مەنبەسى چوڭقۇرلاشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر دەم داڭقىتىپ تۇرۇپ قالدى. ئاندىن ھەزرىتى ئائىشەنىڭ يەڭگىل يىغا ئاۋازىدىن ئۆزىگە كەلدى. كۆزلىرىنى ئېچىپ ئائىشەنىڭ يۈزىگە قارىدى. بېشىنىڭ قاتتىق ئاغرىقى، قىزىتما ۋە ئاغرىق ئازابىغا چىداپ تۇرۇپ، ئائىشەنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن يەنە كۈلۈمسىردى. ئاندىن كۆزلىرىنى يۈمدى ۋە ھوشىدىن كەتتى.

ئائىشە نېمە ئۈچۈن يىغلاۋاتقاندا؟ اللہ مەككىنىڭ فەتھى ۋە بەيتۇللاھنىڭ تازىلىنىشى ئارقىلىق بۇ زور جىھادنى ئەڭ چوڭ غەلبىگە ئېرىشتۈرمىدىمۇ؟ ئەسلىمىلەر داۋاملىق ئۇنىڭ خىيال ئېكرانىدىن ئۆتۈشكە باشلىدى. قۇرەيشلىكلەرنىڭ ھۈدەيبىيە كېلىشىمىنى ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن بولغان ئىتتىپاقىنى بۇزۇپ، قۇزائە قەبىلىسى بىلەن ئۇرۇشقانلىقى ۋە بەيتۇللاھنىڭ ئىچىدە مۇسۇلمانلارنىڭ ئىتتىپاقداشلىرىنى ئۆلتۈرمەكچى بولغانلىقى يادىغا كەلدى. خەۋەرلەر پەيغەمبەرگە يېتىپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئون مىڭ كىشىلىك قوشۇن بىلەن يولغا چىقتى. قوشۇن بەكمۇ ھەيۋەتلىك بولۇپ، مۇسۇلمان ئەسكەرلىرى مەككە تاغلىرىدىن خۇددى ھېچقانداق توساققا ئۇچرىمىغان كەلكۈندەك ئېقىپ چۈشتى.

سەپ - سەپ، رەت - رەت... ئوقچىلار، قىلىچلىقلار ۋە ئاتلىقلار ئۆتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېشىل رەڭلىك سەپنىڭ ئىچىدە، ئەتراپىدا يەنە مۇھاجىرلار ۋە ئەنسارلار بار ئىدى. ئۇلارنىڭ كۆز قارغۇچىدىن باشقا ھېچبىر يېرى كۆرۈنمەيتتى. چۈنكى پۈتۈن بەدىنى ساۋۇت ۋە قورال - ياراغ بىلەن ئورالغانىدى.

ئىسلامنىڭ قىلىچلىرى پارقىردى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆگىسىگە مىنگەن ھالدا، مەككىنى فەتھ قىلغان بۇ قوشۇننىڭ ئوتتۇرىدا كېلىۋاتاتتى. اللہ قا بولغان مەمنۇنىيىتى ۋە كەمتەرلىكىدىن بېشى ئالدىغا ئېگىلىپ، تۆگىنىڭ لوكىسىغا تېگەيلا دەپ قالغانىدى.

مەككە دەرۋازىلىرى بۇ قوشۇن ئۈچۈن داغدام ئېچىلدى. مەككىنىڭ كاتتىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى مۇسۇلمانلارغا تەسلىم بولدى. ئۇ يەردە اللہ نىڭ كەلىمىلىرى يۈكسەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللاھقا كىرىپ، كەبىنى تاۋاپ قىلدى. ھاسسى بىلەن كەبىگە تىزىلغان بۇتلارنى ئۆرۈپ ھەممىسىنى چىقۇۋەتتى. بۇتلار يەرگە چۈشۈپ پارچە - پارچە بولۇپ كەتتى. كەبىنىڭ ئىشىكىنى ئاچقۇزدى. ئۇ يەر رەسىم بىلەن تولغانىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھەزرىتى ئىبراھىم بىلەن ھەزرىتى ئىسمائىل ئەلەيھىسسالاملارنىڭ

رەسىملىرى بار بولۇپ، بۇ ئىككى پەيغەمبەر قوللىرىدا پال ئوقى تۇتقان ھالدا قىسمەت تىلەۋاتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئىككى پەيغەمبەرگە قىلىنغان ئاھانەتنى لەنەتلەپ: «
اللہ بۇ ئىشنى قىلغانلارنى ھالاك قىلسۇن! اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى! بۇ ئىككى
پەيغەمبەر ھەرگىزمۇ بۇنداق قىسمەت تىلىمىگەن ئىدى» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇلارنىڭ ھەممىسىنى يوق قىلدى. مەسجىدنى بۇتلاردىن
تازىلاپ، ئۇنى قايتىدىن اللہ ياراتقان شەكىلگە، مۇتلەق تەۋھىدكە ئائىت بىر ئۆيگە
ئۆزگەرتكەندىن كېيىن، قۇرەيش قەۋمىگە يۈزلەندى. ئۇلارنى كۆزدىن كەچۈردى ۋە اللہ قا
دەۋەت قىلدى. ئاندىن ناماز ۋاقتى كىردى. بىلال كەبىنىڭ ئۈستىگە چىقىپ ئەزان توۋلىدى.
مەككە خەلقى تاغلارنىڭ ئارىلىرىغىچە ياغرىغان بۇ ئاۋازغا قۇلاق سالدى:

اللہ ھۇ ئەكبەر، اللہ ھۇ ئەكبەر، اللہ ھۇ ئەكبەر، اللہ ھۇ ئەكبەر.

ئەشھەدۇ ئەنلا ئىلاھە ئىللاللاھ، ئەشھەدۇ ئەنلا ئىلاھە ئىللاللاھ.

ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ، ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.

ھەيىيە ئەلەسسالاھ، ھەيىيە ئەلەسسالاھ،

ھەيىيە ئەلەلفەلەھ، ھەيىيە ئەلەلفەلەھ،

اللہ ھۇ ئەكبەر، اللہ ھۇ ئەكبەر.

لا ئىلاھە ئىللاللاھ!

نەھايەت، بەيتۇللاھنىڭ مۇقەددەس ۋە ئۇلۇغلىقى قايتىدىن ئەسلىگە كەلدى.

ئەسلىمىلەر داۋاملىق ئۆتمەكتە.

ئەنە... مەغلۇبىيەت، زەپەر ۋە غەنىمەتلىرى بىلەن ھۈنەين جېڭى... مانا پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ئىككى كۈن بۇرۇن مەككە خەلقىدىن ئىسلامغا كىرگەنلەرگە غەنىمەتلىرىنى
تارقىتىپتۇ. ئەنسارلارغا ئوخشاش ئىسلام ئۈچۈن بارلىقىنى پىدا قىلغانلارغا تارقىتىپتۇ.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنسارلاردىن ھېچقايسىسىغا ھۈنەين غەنىمەتلىرىنى نېسىۋە
بەرمىگەنىدى. ئەنسارلاردىن بىرى: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، اللہ نىڭ پەيغەمبىرى
ئۆز قەۋمىگە قايتا ئېرىشتى، - دېدى.

سەئىد ئىبنى ئۇبادە بېرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەنسارلارنىڭ نارازىلىقىنى
بىلدۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: قايسى ئىش ئۈچۈن نارازى بولۇشتى؟ - دەپ سورىدى.
سەئىد: سەن غەنىمەتلىرىنى بەرگەنلەرنىڭ ھەممىسى ئۆز قەمىڭگە تەۋە بولغان كىشىلەردۇر.
ئەنسارلارنىڭ ھېچبىرى غەنىمەتلىرىدىن نېسىۋە ئالمىدى، - دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام
سەئىد ئىبنى ئۇبادەدىن: ئى سەئىد! سەن بۇ ئىشقا قانداق قارايسەن؟ - دەپ سورىدى. سەئىد:

مەن پەقەت ئۆز قەبىلەمنىڭ بىر ئەزاسىمەن، - دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سەن بېرىپ قەبىلەڭنى يىغىن، ئاندىن ماڭا خەۋەر بەر! - دېدى.

سەئىد بېرىپ، ئەنسارلارنىڭ ھەممىسىنى بىر يەرگە يىغدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇ ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتقاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «ئى ئەنسارلار جامائىتى! سىلەر يولدىن ئاداشقان مۇشرىك ئىدىڭلار، ئاللاھ سىلەرنى مېنىڭ دەۋىتىم ئارقىلىق ھىدايەتكە ئېرىشتۈرمىدىمۇ؟ سىلەر يوقسۇل ئىدىڭلار، مەن ئاراڭلارغا كەلگەندىن كېيىن، ئاللاھ سىلەرگە مال - مۈلۈك ئاتا قىلىدىمۇ؟ سىلەر بىر - بىرىڭلارغا دۈشمەن ئىدىڭلار، مېنىڭ مەدىنىگە بېرىشىم بىلەن ئاللاھ سىلەرنى بىرلەشتۈرمىدىمۇ؟» دېدى.

ئۇلار: شۇنداق، سەن ئېيتقاندىكى بولدى، - دەپ جاۋاب بېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئەنسارلار جامائىتى! جاۋاب بېرىڭلار!» دېدى.

ئۇلار: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! نېمە دەيمىز؟ قانداق جاۋاب بېرىمىز؟ مىننەت ۋە نېمەت ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئائىتتۇر، - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى! ئەگەر سىلەر خالىساڭلار، مېنىڭ سوئالىمغا مۇنداق جاۋاب بېرەلەيتىڭلار: سەن بىزگە قوغلانغان ھالدا كەلدىڭ، بىز ساڭا قۇچاق ئاچتۇق، قەۋمىڭ سېنى تەرك ئەتتى، بىز ساڭا ياردەم قىلدۇق. سەن قورققان ھالدا كەلدىڭ، بىز ساڭا خاتىرجەملىق ئاتا قىلدۇق.»

ئۇلار: مىننەت ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسىگە خاستۇر، - دېيىشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئەنسارلار گۇرۇھى! ئىماننى سۆيىدۈرۈش ئۈچۈن باشقىلارغا مال بېرىپ سىلەرگە بەرمىگەنلىكىم ئۈچۈن ماڭا نارازى بولدۇڭلارمۇ؟ ئى ئەنسارلار جامائىتى! باشقىلار تەقسىماتتىن ئالغان مال، قوي، تۆگىلەر بىلەن ئۆيىگە ماڭغان بولسا، سىلەر ئۆيلىرىڭلارغا پەيغەمبەر بىلەن قايتىشنى خالىمامسىلەر؟ جېنىم ئىلىكىدە بولغان ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى! ئەنسارلار بىر يولغا، باشقا ئىنسانلار باشقا بىر يولغا ماڭغان بولسا، مەن چوقۇم ئەنسارلار بىلەن ماڭغان بولاتتىم. ھىجرەت بولمىغان بولسا، مەن ئەنسارلاردىن بىرى بولغان بولاتتىم. ئى ئاللاھ! ئەنسارلارنىڭ بالىلىرىغا ۋە بالىلىرىنىڭ بالىلىرىغا رەھىم - شەپقەت قىلغىن!» دېدى.

ئەنسارلار ساقاللىرى ھۆل بولغىچە يىغلاشتى ۋە مۇنداق دېيىشتى: رەببىمىز ئۈچۈن اللقغا، نېسىۋىمىز ئۈچۈن ئاللاھنىڭ ئەلچىسىگە رازى بولدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئەنسارلار مەنۇن بولغان ھالدا تارقالدى.

ئەنسارلارغا بېرىلگەن بۇ دەرس مۇسۇلمانلارغا ھەر دائىم جان پىدالىق قىلىشىغا ۋە بۇ دۇنيادا مۇكاپات كۈتمەسلىكىگە ئىشارەت بولغىمىدى؟ ئەنسارلار ھەقىقىي مۇسۇلماننىڭ

دۇنياغا بىر نەرسە ئېلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى بېرىش ئۈچۈن كېلىدىغانلىقىنى چۈشەندى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئويغىنىپ، ھۆججىدا ئۆزىنىڭ يالغۇز ئىكەنلىكىنى كۆردى. پۈتۈن ۋۇجۇدى ئاغرىق ۋە قىززىتىمىدىن يېنىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشەنى چاقىرىپ، ئۇنىڭدىن سەگىدەش ئۈچۈن سۇ سورىدى. ئائىشە جىققىدە سۇ ئېلىپ كەلدى. مۆئمىنلەرنىڭ ئانىلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۇ سېپىشتى ۋە بۇنى تاكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىززىتىمىسى چۈشكەنگە قەدەر داۋاملاشتۇردى.

...

ۋاقىت ئاستا - ئاستا ئۆتۈۋاتاتتى. ئاغرىق ئازابى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تېخىمۇ بىئارام قىلىۋاتاتتى. ئۇ، جامائەتكە ناماز ئوقۇپ بېرەلمەيدىغانلىقىنى بىلىپ، ئەبۇبەكرنى جامائەتكە ناماز ئوقۇپ بېرىشكە بۇيرىدى. ئائىشە مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزلىرىگە ئەبۇبەكرنىڭ ناماز ئوقۇپ بېرىشىنى خالىماي قېلىشىدىن ئەندىشە قىلغانلىقى ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۇ ھەقتە بىر قانچە قېتىم يالۋۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەل رەنجىگەن ھالدا مۇسۇلمانلارغا ئۆزىنىڭ سەۋر غارىدىكى ھەمىيىنىڭ ناماز ئوقۇپ بېرىشىنى قايتا بۇيرىدى.

ئاغرىق ئازابىنىڭ بىئارام قىلىشى بىلەن پات - پات كېلىپ تۇرغۇن ئۇيقۇنىڭ راھىتى ئارىسىدىكى ۋاقىتلاردا ئەسلىمىلەر ئۇنىڭ زېھنىدىن توختىماي ئۆتۈپ تۇراتتى. مۇسۇلمانلارغا ئېيتىمىغان نېمە ئىش قالغاندۇ؟ ئۇ مۇسۇلمانلارغا ھەممە نەرسىنى تەبلىغ قىلدى. ئۆگەتتى. ئۇلارغا ئۆزىدىن كېيىن مەھكەم ئېسىلغانلارنى ھېچ ئازدۇرمايدىغان بىر كىتاب قالدۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئاز مۇگىدىدى. زېھنىدىن ئەسلىمىلەر داۋاملىق ئۆتۈپ تۇرۇۋاتاتتى. ئۇ ئۆزىنى ۋىدالىشىش ھەجىدىكى ھالىتىدە كۆردى. مۇشۇرىكلارغا بېرىلگەن ۋەدىنىڭ ۋاقتى توشۇپ، ئۇلارنىڭ مەسجىدى ھەرەمگە كىرىشى چەكلەندى.

ئەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارغا ھەج ئىبادىتىنىڭ قائىدە - يوسۇنلىرىنى ئۆگەتمەكتە.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەلپىيە ئوقۇغان، بوينىنى ئەگكەن ۋە ھەققە تەسلىم بولغان ھالدا بەيتۇللاھقا يۈزلەنگەن ۋە ئەجدادلىرى، اللە نىڭ دوستى ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ قىلغان ئىشلىرىنى تىرىلدۈرىدىغان مىڭلارچە مۇسۇلماننى ئويلىماقتا، ئەسلىمەكتە.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇش ئۈچۈن ھاجىلارنىڭ ئارىسىدا ئورنىدىن تۇردى. مەخپىي بىر ئاۋاز ئۇنىڭغا ئۇنىڭ دۇنيا ھاياتىنىڭ ئاخىرلىشىپ دەپ قالغانلىقىنى بىلدۈرمەكتە. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ كارۋاننىڭ يول باشچىسىز ھەرىكەتلىنىدىغانلىقىنى سەزگەچكە، دەۋىتىنى كۆپەيتىپ، كارۋانغا ئىسلامنى تەۋسىيە قىلماقتا. ئۇنى اللە قا دەۋەت قىلماقتا. اللە يولىدا ئېلىپ بارغان 23 يىللىق دەۋەت

كۈرىشىدىن كېيىن ئۇلاردىن سورىماقتا: «تەبلىغ قىلدىمۇ؟» ئۇ ئىنسانلار ئۇنىڭ قىلغان تەبلىغىگە ۋە ئاڭلىغان - بىلگەنلىرىگە گۇۋاھ بولماقتا.

ئەنە ئۇ، مۇئاز ئىبنى جەبەلنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا ئىنسانلارنى اللە قا قانداق دەۋەت قىلىدىغانلىقىنى، ئۇلارغا دىننى قانداق ئۆگىتىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرمەكتە. ئاندىن ئۇنىڭغا بەزى ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ بىلەن شەھەر سىرتىغا قاراپ ماڭماقتا. مۇئاز تۈگىسىنىڭ ئۈستىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ يېنىدا ماڭغىچ تەۋسىيەلىرىنى بىلدۈرمەكتە، چۈشەندۈرمەكتە.

«ماڭا نىسبەتەن كىشىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى، مەيلى ئۇ كىم ياكى نەدە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئەڭ تەقۋا بولغىنىدۇر.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەرھەمەتلىك بولۇشتا، قېرىنداشلىق ۋە كەمتەرلىكتە پۈتۈن ئىنسانلارغا ئۈلگە ئىدى. ئۇ، مۇسۇلمانلارنى قۇرئان بىلەن باشقۇراتتى. ئەمما ئۇ سەلتەنەت، رەھبەرلىك ۋە رەئىسلىك كۆرۈنۈشلەردىن ھېچقايسىسى بىلەن كۆرۈنۈشنى قوبۇل قىلمايتتى ھەم ساھابىلىرىگە مۇنداق دەيتتى: «مەن پەقەت اللە نىڭ بەندىسىمەن، مېنى اللە نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى دەپ چاقىرىڭلار!»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر توپ ساھابىلىرىنىڭ قېشىغا كەلدى. ئۇلار ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈرۈپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئۆزى ئۈچۈن ئورۇنلىرىدىن تۇرماسلىقىنى بۇيرىدى. ئۇ ساھابىلىرى ۋە تالىپلىرى بىلەن كۆرۈشكىلى بارغاندا، ئۇلار ئولتۇرغان يەرنىڭ ئەڭ تۆۋەن تەرىپىدە ئولتۇراتتى. ساھابىلىرى بىلەن چاخچاقلىشاتتى. ئۇلارنىڭ ئارىلىرىدا ئولتۇرۇپ سۆھبەتلىشەتتى. ئۇلارنىڭ بالىلىرىنى قۇچىغىغا ئېلىپ ئەركىلىتەتتى. چوڭ - كىچىك دېمەي، ھەممەيلەننىڭ دەۋىتىگە ئىلتىپات كۆرسىتەتتى. شەھەرنىڭ ئەڭ يىراق يەرلىرىدىكى كېسەللەرنى يوقلايتتى. ئۆزى ئېيتىپ كەلگەنلەرنىڭ ئۆزىنى قوبۇل قىلاتتى. ئالدىغا ئۇچرىغان كىشىگە ئاۋۋال سالام بېرەتتى. ساھابىلىرى بىلەن ھەممىدىن بۇرۇن قول سىقىشىپ كۆرۈشەتتى. ئۆزى ناماز ئوقۇۋاتقاندا بىرەرسى كېلىپ قالسا، نامىزنى قىسقا ئوقۇيتتى ۋە كەلگەن كىشىنىڭ دەردىگە قۇلاق سالاتتى. ئۇلارنىڭ دەردىگە دەرىمان بولغاندىن كېيىن نامىزنى داۋاملاشتۇراتتى. ئۇ، ئىنسانلار ئىچىدە ئەڭ كۆپ تەبەسسۇم قىلىدىغان ۋە ئەڭ ساپ يۈرەك كىشى ئىدى. ئۆيىدە ھەم ئۆزىگە ھەم ئائىلىسىگە خىزمەت قىلاتتى. كىر - قاتلىرىنى ئۆزى يۇيۇپ، ئۆزى يامايىتى. قوي ساغاتتى. ئايىقىنى يامايىتى. تۈگىنى سۇغىراتتى. خىزمەتچىلىرى بىلەن بىرلىكتە غىزالىناتتى. ئاجىز، يوقسۇل، بىچارە ۋە غېرىبلارنىڭ ئېھتىياجىدىن چىقاتتى. قەلبىنىڭ يۇمشاقلىقى ۋە مەرھەمىتى ئۇ قەدەر ئىدىكى، ناماز ئوقۇۋاتقاندا نەۋرىلىرى دۈمبىسىگە چىقىۋالسا، ئۇلارغا يول قوياتتى. ئۇنىڭ مەرھەمىتى پەقەت ئىنسانلار ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى ھايۋانلار، قۇشلار، دەل - دەرەخ...لەرگىچە يېتىپ باراتتى. سوغۇقتىن توڭلىغانلىقى ئۈچۈن ئۆيىگە كىرمەكچى بولغان مۈشۈككە ئۆزى ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشىك ئېچىپ بېرەتتى. ماللارغا ئۆز قولى بىلەن يەم بېرەتتى.

سۇغىراتتى. مېھرىبانلىق قىلاتتى. كېسەل بولۇپ قالغان بىر ئىتنى ئۆز قولى بىلەن داۋالىغان ئىدى. ئېتنى كۆڭلىكىنىڭ يېشى بىلەن سىلايتتى. دەل - دەرەخ، گۈل - گىياھلارنى يۇلمايتتى. غازاتقا ماڭغان ۋە ئىسلامنىڭ ئادالەتتىن يايىدىغان مۇسۇلمان قوشۇنىغا بوۋاق، ياشانغان، ئايال ۋە بالىلارغا چېقىلماسلىقى، دەل - دەرەخلەرنى كەسمەسلىكى ۋە ئۆيلەرنى ئۆرۈنۈۋەتمەسلىكى بۇيرۇيتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېلىپ كەلگىنى پەقەت ئىنسانلار ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتلەرنى تۈزىتىدىغان بىر قانۇن ئەمەس ئىدى. شۇنداقلا يەنە، پەقەت ياشاش شارائىتىنىڭ تەرەققىي قىلىشى ئۈچۈنلا ئەمەس ئىدى. بۇلار، ئۇنىڭ ھايات يولىنىڭ بىر قىسمىدىنلا ئىبارەت ئىدى - خالاس!

ئۇ، ئىنسان بىلەن كائىنات ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى تەڭشەيدىغان، جانلىق ئىنسان بىلەن ۋەھشىي بولمىغان كائىنات ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتنى ئورناتقاندا، مەۋجۇدىيەتنى قايتىدىن رەڭدارلىققا ئېرىشتۈرىدىغان بىر مەدەنىيەت ئېلىپ كەلگەن ئىدى. شۇنداق بولغاندىلا، ھەم ئىنسان ھەم كائىنات ئۇلۇغ ئاللاھقا يۈزلىنىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاياتىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىگىچە دەۋەتنىڭ كېلەچىكى بىلەن مەشغۇل بولغانىدى. ئەلچىلىكنىڭ نەتىجىسىدىن، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشلىرىدىن ئەندىشە قىلغانىدى. قەلبى ئۈمىتنىڭ ۋە كەلگۈسى مۇسۇلمانلارنىڭ مەسلىھىتى ئۈچۈن سوققاندى.

ئاللاھ ئۇنىڭ قەلبىنى ۋاپاتىدىن بۇرۇنلا ھۇزۇرغا تولدۇردى. ئاللاھ ئۇنى تاللىغان دۈشەنبە كۈنى سەھەر...

مۇسۇلمانلار ئۆيلىرىدىن چىقىپ مەسجىدكە كەلدى. ئەبۇبەكرىنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ، ھۇزۇر ئىچىدە نامازلىرىنى ئوقۇدى. ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنىڭ قىرائىتى جامائەتنى بەكمۇ ھايانغا سالاتتى. ئايەتلەرنى ئوقۇغاندا ھەم ئۆزى يىغلايتتى ھەم جامائەتنى يىغلايتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشەنىڭ ھۇجرىسىدىن چىقتى. جامائەتنىڭ نامىزى ئاخىرلىشىپ دەپ قالغان ئىدى. ئۇلار ئۇنىڭغا ئۆز ئارىلىرىدىن ئورۇن بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا قولى بىلەن ئىشارەت قىلىپ، نامازلىرىنى داۋاملاشتۇرۇشنى بىلدۈردى ۋە ئۇلارنىڭ ناماز ئوقۇۋاتقان كۆرۈنىشىگە قاراپ كۈلۈمسىرىدى.

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى شۇ ۋاقىتدەك مەنۇن ھالدا كۆرمىگەندىم.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۇجرىسىغا قايتتى. مۇسۇلمانلار ئۇنى كېسىلىدىن ساقىيىپ قالدى دەپ ئويلاشتى.

ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسجىدىن قايتىپ كىرىپ، بېشىنى قۇچىغىغا قويۇپ ياتتى. ئەبۇبەكرىنىڭ ئائىلىسىدىن بىرى قولىدا يېشىل مېسۋاكنى

تۇتقان ھالدا يېنىمىزغا كىردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ قولىغا قارىدى. مەن ئۇنىڭ مىسۋاكنى ئالماقچى بولغانلىقىنى چۈشەندىم. مەن مىسۋاكنى ئېلىپ يۇمشىتىپ ئۇنىڭغا بەردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مىسۋاكنى چىشلىرىغا سۈركىگەندىن كېيىن قويۇپ قويدى.

...

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆزلىرىنى يۇمدى. ھەزرىتى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز يۈرىكىنىڭ ئالدىدا تۇرغانلىقىنى كۆردى. ھەزرىتى جىبرىئىل: ئەسسالاتۇ ۋەسسalamۇ ئى اللھ نىڭ پەيغەمبىرى! ئۆلۈم پەرىشتىسى يېنىڭغا كېلىش ئۈچۈن سەندىن رۇخسەت سوراۋاتىدۇ. ئۇ سەندىن بۇرۇنقى ھېچبىر ئىنساندىن رۇخسەت سوراپ باقمىغانىدى. سەندىن كېيىنكى ھېچبىر ئىنساندىنمۇ سورىمايدۇ. اللھ سېنى دۇنيا ئەبەدىلىكى بىلەن ئۆز زاتىنى كۆرسىتىش ئارىسىدا ئۆز ئىختىيارلىقىڭغا قويدى، - دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۇنيا ئەبەدىلىكىنى خالىمىدى. ئۇنىڭ قەلبى رەببى بىلەن ئۇچرىشىنى ئارزۇ قىلغان ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى جىبرىئىلنىڭ ئۆزىنى مىراجغا ئېلىپ چىققان كۈنىنى ئەسلىدى. قەلبى خۇددى شۇ كۈندىكىدەكلا سۆيۈنۈپ كەتتى.

ھەزرىتى جىبرىئىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جاۋابىنى ئېلىپ، ئورنىنى ئۆلۈم پەرىشتىسىگە قويۇپ قويدى. ئۆلۈم پەرىشتىسى قاناتلىرىنى يىغىپ، ھەمدۇ سانا ئېيتقان ھالدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇجرىسىغا كىردى.